BILAG

TIL

BERETNING

TIL

FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF TINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

X

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER OG TRAFIKMINISTERIET UNDER BESÆTTELSEN

AKTSTYKKER
STENOGRAFISKE REFERATER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1949

BILAG

TIL

BERETNING

TIL

FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF TINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

X

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER OG TRAFIKMINISTERIET UNDER BESÆTTELSEN

AKTSTYKKER
STENOGRAFISKE REFERATER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1949

AKTSTYKKER

Indholdsfortegnelse.

A. Telegraf- og telefoncensuren.

1. Skrivelse fra justitsministeriet af 4. november 1946 vedrørende politiets telefonaflytninger 15
2. Skrivelse fra justitsministeriet af 11. juni 1947 vedrørende aflytning af folketingsmand Robert Stærmoses telefon 16

Underbilag hertil:

3. Skrivelse fra justitsministeriet til generaldirektøren for post- og telegrafvæsenet af 31. januar 1947 ang. do. 18
4. Skrivelse fra ministeriet for offentlige arbejder til justitsministeriet af 12. marts 1947 ang. do. 19
5. Skrivelse fra udlandskontrollen for post, telegraf og telefon af 21. februar 1947 20
6. Skrivelse af 7. marts 1947, 4de ekspeditionskontor, fru Karen Lyager ang. do. 21
7. Skrivelse fra 4de ekspeditionskontor, A. Carstens af 2. januar 1943 22
8. Skrivelser angående tilbagesendelse af materiale vedrørende aflytning 23
9. Skrivelse af 23. september 1947 fra kommissionen til henholdsvis udenrigsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder angående post- og telegrafcensuren .. 25
10. Svarskrivelse af 18. november 1947 fra ministeriet for offentlige arbejder 26

Underbilag hertil:

11. Rapport af 26. februar 1944 udarbejdet af daværende kontorchef Gredsted .. 27
12. Erklæring af 18. oktober 1939 (sign. A. S.) angående oprettelsen af censuren 30
13. Rapport af maj 1945, udarbejdet af kontorchef Gredsted 33
14. Skrivelse af 28. februar 1948 fra ministeriet for offentlige arbejder med fremsendelse af papirer vedrørende afdøde kontorchef Gredsted 35
15. Namensverzeichnis der von der Luftwaffe in Telegrafenamt beschäftigten Soldaten 36
16. Fortegnelse over telegrafcensurens samlede personale 37
17. »Mystik paa Telefonledning Fredericia-Strib«. (En opringning med benyttelse af det engelske sprog) 38
18. Skrivelse fra censurudvalget til »Abwehrstelle Dänemark« ang. do. 41
19. Skrivelse af 27. maj fra »Abwehrstelle« ang. tavshedspligt for det danske personale 42
20. Svarskrivelse til »Deutsche Abwehrstelle« 44
21. Skrivelse af 29. maj 1940 fra Abwehrstelle ang. personalets sprogkyndighed 45
22. Statistik over de forskellige sprogs forekomsthyppighed i telegramtrafikken 47
23. Svarskrivelse til Abwehrstelle af 26. juni 1940 48
24. Skrivelse fra kontorchef Gredsted til major Meyer Piton 49
25. Kopi af skrivelse af 4. februar 1941 fra kontorchef Eskelund til legationssekretær Dr. Allardt, die deutsche Gesandtschaft, og kontorchef Gredsteds svar på samme 50
26. Skrivelse af 7. januar 1949 fra kommissionen og ministeriets svarskrivelse af 26. februar 1949 fra ministeriet for offentlige arbejder angående aflytning af indenrigske samtaler 52
27. Skrivelse fra kommissionen af 4. december 1948 til justitsministeriet vedr. et til rigsadvokaten fremsendt materiale ang. kontorchef Gredsted og fhv. telegrafbestyrer Carstens og justitsministeriets svarskrivelse 54

28. Skrivelse fra kommissionen af 4. december 1948 til udenrigsministeriet ang. redegørelse fra daværende chef for pressebureauet K. Eskelund vedrørende telefonaflytningerne ... 56
29. Svarskrivelse fra udenrigsministeriet af 8. februar 1949 ... 57
30. Skrivelse af 4. december 1948 fra kommissionen til fhv. minister Gunnar Larsen vedr. telefonaflytningerne ... 59
31. Svarskrivelse fra Gunnar Larsen af 15. december 1948 ... 60
32. Svarskrivelse af 16. januar 1948 fra udenrigsministeriet ... 61

Underbilag hertil:

33. Referat af møde i udenrigsministeriet den 14. oktober 1939, affattet af kontorchef Gredsted ... 65
34. Referat af møde den 11. april 1940 mellem repræsentanter for udenrigsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder ... 66
35. Referat af møde den 23. april 1940 ... 68
36. Protokol ... 70
37. Notits af 24. april 1940 af den daværende chef for udenrigsministeriets politisk-juridiske afdeling ... 73
38. Resultat af konference den 26. april 1940 ... 74
39. Resultat af møde den 21. maj 1940 i udenrigsministeriet ... 76
40. Notits af 8. november 1940 af daværende kontorchef Eskelund ... 79
41. Referat af samtale mellem Eskelund og A. Carstens, telegrafcensuren ... 80
42. Genpart af skrivelse af 1. marts 1941 fra Eskelund til kontorchef Gredsted ... 82
43. Forordning af den øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark ... 85
44. Gennemførelsesbestemmelser vedrørende nævnte forordning ... 87
45. Skrivelse fra »Abwehrstelle Dänemark« vedr. henlæggelse påny af telegrafcensuren under dansk ledelse ... 89
46. Skrivelse fra »Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei« ang. overvågelse af tyske fagfolk ved telefonaflytningerne ... 92

47. Svarskrivelse af 3. juni 1949 fra justitsministeriet vedrørende liste fra sikkerhedspolitiet ... 94
48. Skrivelse fra udenrigsministeriet til ministeriet for offentlige arbejder af 20. december 1944 ... 95
49. Generaldirektoratets skrivelse af 28. december 1944 ... 96
50. Udenrigsministeriets skrivelse af 25. januar 1945 ... 97
51. Referat vedr. spørgsmålet om regeringens ret til at føre kontrol med telefon- og telegraftrafik ... 98
52. Meddelelse af 21. oktober 1939 fra ministeriet for offentlige arbejder vedr. indskrænkninger i telegraf-, telefon- og radiotelegraf- og telefontjenesten ... 99
53. Skrivelse fra kommissionen til udenrigsministeriet ang. fremsendelse af referaterne vedrørende stedfundne telegrafaflytninger ... 100
54. Skrivelse fra udenrigsministeriet af 3. januar 1949 med fremsendelse af aflytningsrapporter ... 101
55. Skrivelse fra kommissionen til statsministeriet ang. aflytningsrapporter ... 102
56. Svarskrivelse af 26. januar fra statsministeriet ... 102
57. Skrivelse fra kommissionen til justitsministeriet ang. aflytningerapporter ... 103
58. Svarskrivelse fra justitsministeriet af 22. april 1949 ... 104

B. Postcensuren.

59. Skrivelse fra kommissionen til ministeriet for offentlige arbejder med anmodning om redegørelse for postcensuren ... 105
60. Ministeriets svarskrivelse af 10. februar 1949 med protokol ... 106

C. Postvæsenets standsning af illegale masseforsendelser.

61. Skrivelse fra kommissionen af 10. januar 1949 ang. postvæsenets standsning af illegale masseforsendelser. ... 111

62. Ministeriets svarskrivelse af 18. januar 1949 112
63. Kommissionens skrivelse af 19. januar 1949 til Gunnar Larsen 113
64. Gunnar Larsens svarskrivelse af 28. januar 1949 114

D. Danmarks stilling til deltagelsen i dannelsen af en europæisk postforening.

65. Skrivelse fra ministeriet for offentlige arbejder af 3. marts 1948 115
66. Noter af februar 1942 til ministeren for offentlige arbejder fra generaldirektøren for postvæsenet 116
67. Koncept til skrivelse fra generaldirektoratet til ministerialdirektor Dr. Risch .. 119
68. Skrivelse af 2. juli 1942 fra Postrat Burmester til generaldirektøren for postvæsenet 120
69. Protokol 122
70. Skrivelse af 10. august 1942 fra Der Reichspostminister til ministeriet for offentlige arbejder 127
71. Skrivelse fra kommissionen af 2. december 1948 til ministeriet for offentlige arbejder ang. dannelsen af en europæisk postforening 130
72. Svarskrivelse fra ministeriet for offentlige arbejder af 18. januar 1949 131
73. Note til ministeren af 29. januar 1943 133
74. Note til ministeren af 20. april 1943 134
75. Note til ministeren af 7. november 1945 135
76. Note til ministeren af 18. december 1945 138
77. Skrivelse fra kommissionen af 10. januar 1949 til ministeriet for offentlige arbejder 139
78. Svarskrivelse fra ministeriet for offentlige arbejder af 31. januar 1949 140

E. Tysk krav om bevæbning af danske færger.

79. Svarskrivelse af 16. juli 1945 fra trafikministeriet 141

F. Minister for offentlige arbejder Gunnar Larsen.

I. Retskendelser, domme m. v. (Gunnar Larsen).

1. Kendelser.

80. A. Byrettens kendelse af 2. marts 1946 154
81. B. Østre landsrets kendelse af 21. marts 1946 157
82. C. Højesterets kendelse af 29. juni 1946 158

2. Domme.

83. A. Byrettens dom af 13. december 1946 159
84. B. Østre landsrets dom af 27. august 1947 172
85. C. Højesterets dom af 18. juni 1948 175

3. Rapporter, skrivelser m. v.

86. Politirapport af 12. maj 1945 *(Gunnar Larsen)* 177
87. Skr. fra dagbladet »Information« ang. ransagning hos *Gunnar Larsen* 181
88. Skr. af 9. juli 1945 fra chefen for Københavns opdagelsespoliti til kriminalpolitiet i Silkeborg 182
89. Rapport fra kriminalpolitiet i Silkeborg 183
90. Skr. fra *Gunnar Larsen* til politiadvokat *Haslund* 184
91. Skr. fra *Gunnar Larsen* til politiadvokat *Haslund* 185
92. Skr. fra *Gunnar Larsen* til politiadvokat *Haslund* 186
93. Skr. fra Gunnar Larsen til dommeren i Københavns byrets 23. afd. 188
94. Skr. af 18. juni 1945 fra højesteretssagfører *Steglich-Petersen* til kst. statsadvokat *Haslund* 189
95. Skr. til kommissionen af 23. marts 1949 fra politiadvokat *Haslund* 190
96. Uddrag af love af 1. juni 1945, 28. august 1945 og 29. juni 1946 191
97. Skr. til rigsadvokaten af 19. september 1947 fra »Frit Danmark« 193

4. Redegørelser afgivet til kommissionen.

98. Redegørelse afgivet i kommissionens møde den 12. juni 1947 195

Underbilag hertil:

99. Politirapport af 21. februar 1946 (vedr. udbetaling til dagbladet »Fædrelandet«) 215
100. Politirapport af 18. marts og 20. marts 1946 (vedr. spørgsmålet om, hvorvidt Gunnar Larsen var opført på tyskernes liste over »mistænkelige personer« ved besættelsen den 9. april 1940) 216
101. Endelig erklæring afgivet af lord Selborne den 5. oktober 1945 218
102. Politirapport 7. maj—5. juni 1946 (verifikationer) 221
103. Brev af 13. marts 1946 fra direktør N. Max Jensen 224
104. Politirapport af 1. marts 1946 (hjælp til flugt til Sverige, besked til Gunnar Larsens nevø i New York, evt. leverance af flyvemaskindele. Evt. overflytning af specialarbejdere, oplysninger om flyvepladser i Jylland) 226
105. Erklæring fra Albert Younglove Gowen (vedr. sænkning af damper i Luleå-kanalen) 230
106. Politirapport af 12. februar 1946 (Gunnar Larsen vedr. sænkning af damper i Luleå-kanalen) 235
107. Brev fra ingeniør Alfred Holter (vedr. Gunnar Larsens hjælp til flugt til Sverige) jfr. bilag 104 237
108. Politirapport af 1. marts 1946 (Gunnar Larsen vedr. standsning af arbejde med ny dieselmotor) 238
109. Politirapport af 4. marts 1946 (ingeniør Kristian Rasmussen bekræfter Gunnar Larsens forklaring vedr. ny dieselmotor) 239
110. Politirapport af 4. marts 1946 (ingeniør Harttung vedr. oplysninger om flyvepladser i Jylland — direktør Hjalmar Ibsen vedr. leverancer til franske luftvåben) 240
111. Politirapport af 15. juni 1946 (Gunnar Larsens søster og svoger vedr. Gunnar Larsens anmodning om ophør med deres forsvar for Gunnar Larsen) 241
112. Referat af samtale mellem direktør Sthyr og minister Renthe-Fink den 2. juli 1940 242
113. Referat af samtale mellem direktør Sthyr og herr Schwarzmann den 6. juli 1940 243
114—122. Breve fra hofjægermester Sehested til Hartel m. fl. 244
123. Edelig erklæring afgivet af colonel John Kyme Cordeaux (vedr. informationer fra Gunnar Larsen til Intelligence Service) 256
124. Vidneafhøring af ingeniør Fritz Drescher i byretten den 27. november 1946 (vedr. Gunnar Larsens forbindelse med det engelske efterretningsvæsen) 257
125. Skrivelse af 28. november 1940 fra udenrigsministeriet til ministeren for offentlige arbejder (vedr. danske entreprenørers udførelse af værnemagtsarbejder) 259
126—129. Brevveksling mellem Gunnar Larsen og justitsminister Thune Jacobsen (vedr. betalinger til »Hestetyven«) 260
130. Brev af 10. december 1942 fra Gunnar Larsen til statsminister Erik Scavenius (vedr. betalinger til »Hestetyven«) 262
131. Brev af 1. september 1942 fra Gunnar Larsen til statsminister V. Buhl (bl. a. vedr. betalinger til »Hestetyven«) 263
132. Brev af 8. januar 1945 fra Erik Scavenius til Gunnar Larsen (vedr. angrebene på Gunnar Larsen) 266
133. Brev af 2. juli 1942 fra Gunnar Larsen til regeringens beskæftigelsesudvalg (vedr. igangsættelse af offentlige arbejder) 271
134—135. Gunnar Larsens dagbogsoptegnelser fra møde i regeringens beskæftigelsesudvalg den 18. februar 1941 273

136. Brev af 1. december 1941 fra Gunnar Larsen til statsminister Th. Stauning (vedr. Gunnar Larsens stilling i regeringen) 277
137. Udkast til brev fra Gunnar Larsen til statsminister Th. Stauning (vedr. Gunnar Larsens stilling i regeringen) 278
138. Brev af 3. maj 1942 fra Gunnar Larsen til finansminister Buhl (vedr. Gunnar Larsens stilling i forbindelse med statsministerskiftet) 280
139. Vidneafhøring af direktør L. Højerslev i byretten den 27. november 1946 (vedr. sabotagevagtkorps m. m.) 282
140. Vidneafhøring af redaktør Kai Otting i byretten den 27. november 1946 (vedr. samarbejde med Gunnar Larsen på det illegale område) 284
141. Erklæring af 26. marts 1947 fra redaktør Kai Otting (jfr. bilag 140) 288
142. Politirapport af 11. maj 1946 (Gunnar Larsen vedr. demontering af specialmaskine) 290
143. Politirapport af 20. maj 1946 (ingeniør Erik Ramsby bekræfter Gunnar Larsens forklaring vedr. demontering af specialmaskine) 291
144. Skrivelse af 18. juni 1947 fra Gunnar Larsen til kommissionen 292
Bilag: Uddrag af dagbogsoptegnelser januar og februar 1941 vedr. kampen mod de danske national-socialister 292
145. A. Skrivelse af 18. juni 1947 fra fhv. minister Gunnar Larsen til kommissionen 301
146. B. Kommissionens svarskrivelse af 4. juli 1947 302
147. C. Fhv. minister Gunnar Larsen fremsender redegørelser 303
148. Redegørelse (I) af 4. september 1946 304
149. Underbilag 1: Redegørelse vedr. forskellige anlægsarbejder 311
150-151. Bilag I til underbilag 1: Trafikminister Gunnar Larsens forelæggelse af Rødby—Femern ruten i folketinget den 22. november 1940 317
152. Bilag II til underbilag 1: Trafikminister Gunnar Larsens forelæggelse af lovforslag om anlæg af en motorvej fra Rødby havn til Storstrømsbroen i folketinget den 24. januar 1941 319
153. Bilag III til Underbilag 1: Memorandum vedrørende samråd med folketingets udvalg til behandling af lovforslaget om en motorvej fra Rødby havn til Guldborgsund 321
154. Bilag IV til underbilag 1: Trafikminister Gunnar Larsens forelæggelsestale vedrørende ringvej om København og udbygning af Hørsholmvejen som motorvej 322
155. Bilag V til Underbilag 1: Redegørelse under udvalgsbehandlingen af lovforslaget om ringvejen 324
156. Bilag VI til underbilag 1: Skrivelse fra minister Gunnar Larsen til formanden for samarbejdsudvalget, folketingsmand Ole Bjørn Kraft (vedr. ringvejen) 326
157. Bilag VII til underbilag 1: Folketingsmand Ole Bjørn Krafts svarskrivelse af 28. januar 1942 327
158. Bilag VIII til underbilag 1: Henvendelse af 6. marts 1942 fra »Der Reichsminister der Luftfahrt und Oberbefehlshaber der Luftwaffe« (vedr. Kastrup lufthavn) 328
159. Memorandum vedrørende samtale med minister Renthe-Fink den 10. juli 1942 (vedr. Alsing Andersens overtagelse af finansministerposten) 329
160. Uddrag af dagbogsnotater for torsdag den 16. juli 1942 (vedr. Alsing Andersens overtagelse af finansministerposten) 331
161. Redegørelse (II) af 7. september 1946 332
162. Redegørelse (III) af 24. september 1946 336
163. Underbilag B: Uddrag af dagbogsnotater for den 13. juni 1941 (vedr. modtagelse i det tyske gesandtskab) 337
164. Underbilag C: Uddrag af dagbogsreferat af 26. januar 1941 (vedr. samtale med Renthe-Fink m. fl. om motorvejen på Lolland) 338
165. Underbilag D: Uddrag af dagbogsoptegnelser (samtaler med forskellige rigsdagsmænd m. fl. om spørgsmålet Frederikshavn og Skagens havne) 346

II. Støtte til dagbladet »Fædrelandet«.

166. Skr. af 19. juli 1940 fra *Jørgen Sehested* til *Mortensen* 352
167. Oversigt over indbetalinger på *N. N.s* konto 353
168. Politirapport af 4. november 45 *(Gunnar Larsen)* 354
169. Notits af 27. oktober 45 af statsadvokaten (ang. *Aage Thomsen)* 355
170. Politirapport af 5. november 45 *(C. L. Kjersgaard)* 356
171. Politirapport af 5. november *(Aage Thomsen* ang. *Aage Stentoft)* 358
172. Skr. af 24. oktober 45 fra *Aage Stentoft* til Højesteretssagfører *Steglich-Petersen* 360
173. Politirapport af 12. november 45 (LRS. *Henning Sally)* 362
174. Politirapport af 21. december 45 (Resumé) 363
175. Politirapport af 24. januar 46 *(Gunnar Larsen)* 367
176. Skr. af 18. januar 1946 fra HRS. *Steglich-Petersen* til Overbetjent *Brask-Andersen* 370
177. Skr. af 28. oktober 1945 fra *P. H. Klein* til HRS. *Steglich-Petersen* 371
178. Politirapport af 23. januar 46 *(Nørregaard-Jensen* og *A. Søvig)* 372
179. Politirapport af 16. oktober 46 (Dir. *Sthyr)* 374
180. Politirapport af 22. oktober 45 *(Helge Bangsted)* 375
181. Politirapport af 29. juli 46 *(C. Renthe-Fink)* 376
182. Artikel i »Fædrelandet« 11. juni 1940 377
183. Artikler i »Fædrelandet« 1. maj 1940 og 26. juni 1940 378
184. Artikel i »Fædrelandet« 15. juli 1940 379
185. Artikel i »Fædrelandet« 18. juli 1940 381
186. Artikel i »Fædrelandet« 20. juli 1940 383
187. Artikel i »Fædrelandet« 21. juli 1940 385
(jfr. tillige foran nr. 99).

III. Økonomisk støtte til Christian Marius Rudolf Christiansen (kaldet »Hestetyven«).

188. Politirapport af 29. marts 1946 (kontorchef *O. Lademand)* 387
189. Uddrag af artikel i »Berlingske Aftenavis« (fhv. justitsminister *Unmack Larsen* om »Hestetyven«) 388
(jfr. tillige foran nr. 126—132).

IV. Økonomisk støtte til ugebladet »Arbejderavisen« og til »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet« (P. M. Asmussen og Robert Hansen).

Den konservative generalkorrespondances angreb paa direktør Sthyr, udenrigsministeriet, august 1942.

190. Skr. fra udenrigsministeriet af 27. juli 1945 vedrørende tidspunktet og vilkårene for direktør *Knud Sthyrs* ansættelse under udenrigsministeriet 389
191. Redegørelse fra justitsministeriet vedrørende den daværende justitsministers medvirken til standsning af de af den konservative generalkorrespondance rejste angreb på direktør *Sthyr* august 1942 391
192. *Bilag A:* Afskrift af artikel fra den konservative generalkorrespondance (»Jydske Tidende« 4. august 1942) 393
193. *Bilag B:* Notits af 12. juni 1942 fra Københavns opdagelsespoliti 395
194. *Bilag C:* Direktør Sthyrs erklæring vedrørende notits af 18. juni 1942 og notits af 12. juni 1942 396
195. *Bilag D:* Direktør *Sthyrs* erklæring 397
196. *Bilag E:* Generalkorrespondancens erklæring 398
197. *Bilag F:* Supplerende erklæring fra direktør *Sthyr* af 9. september 1942 399
198. *Bilag G:* Brev af 18. september 1942 fra kirkeminister *Fibiger* til justitsministeren 401
199. *Bilag H:* Udkast til erklæring af 24. september 1942, tilstillet kirkeminister *Fibiger* 402
200. *Bilag J:* Takkeskrivelse af 5. oktober 1942 fra direktør *Sthyr* til justitsminister *Thune-Jacobsen* 403

201. Redegørelse fra fhv. justitsminister *Thune Jacobsen* om hans medvirken til standsning af de af generalkorrespondancen rejste angreb på direktør *Sthyr* .. 404
202. Love og vedtægter for Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet 405
203. Skr. af 10. april 1942 fra A/S Dansk Cement Central til *P. M. Asmussen* 406
204. Skr. af 13. april 1942 fra *P. M. Asmussen* til direktør *Sthyr* 407
205. Rapport af 3. oktober 1945 *(P. M. Asmussen)* 408
206. Rapport af 20. september 1945 (uddrag) *(P. M. Asmussen)* 409
207. Meddelelse tilgået Københavns opdagelsespoliti 413
208. Løbeseddel fra Dansk socialistisk Arbejderforbund 414
209. Pjece: Faggrupperne. Den ny tids erhvervsbevægelse 415
210. Politirapport af 3. oktober 1945 *(Axel Høyer, Hinné, P. M. Asmussen, Aage Henning Andersen, S. F. Anker-Rasmussen)* 423
211. Rapport af 12. oktober 1945 *(Robert Hansen)* 429
212. Rapport af 26. oktober 1945 *(Gunnar Larsen)* 430
213. Rapport af 4. december 1948 *(L. K. Jørgensen)* 431
214. Artikel af 1. august 1945 fra den konservative generalkorrespondance 432

V. Økonomisk støtte til redaktør Axel Høyer.

215. Rapport af 13. august 1945 (direktør *K. S. Sthyr)* 433
216. Rapport af 5. september 1945 *(Gunnar Larsen)* 437
217. Rapport af 15. september 1945 (samme) 439
218. Skr. af 26. august 1942 fra *Gunnar Larsen* til civildommer *Harald Petersen*.. 441
219. Skr. af 17. august 1942 fra samme til samme 441
220. Skr. af 27. august 1942 fra *Harald Petersen* til *Gunnar Larsen* 442
221. Politirapport af 17. oktober 1945 *(Axel Høyer)* 443
222. Skr. af 9. februar 1942 fra *Axel Høyer* til direktør *Sthyr* 444
223. Skr. af 20. februar 1942 fra direktør *Sthyr* til kontorchef *Jørgensen* 447
224. Fuldmagt underskrevet af 4 personer 448
225. Skr. af 24. februar 1942 fra *Axel Høyer* til direktør *Sthyr* 449

VI. Økonomisk støtte til finlandsfrivillige.

226. Skr. til kommissionen af 21. august 1947 fra *Gunnar Larsen* 450
227. Politirapport af 6. november 1945 *(Brorsen, Halfdan Hendriksen, Bording, Fibiger* og *Thune Jacobsen* m. fl.) 452
228. Politirapport af 9. november 1945 *(Harald Petersen, Knud Kristensen, V. Buhl* og *Gunnar Larsen)* 454
229. Politirapport af 26. november 1945 *(Gunnar Larsen, Ole Bech* og *Hylloft)*... 456
230. Politirapport af 28. december 1945 *(Buschmann, Ole Bech, Varg, Svend Aage Hansen* og *Max Edvard Olsen)* 458
231. Skr. af 27. august 1947 til handelsministeriet 462
232. Svarskr. af 30. august 1947 463
233. Notits af 9. august 1945 af statsadvokat *Carl Madsen (Rantzau)* 464
234. Politirapport af 17. august 1945 *(Agger, Elsberg* og *Rietbergen)* 465
235. Politirapport af 27. oktober 1945 *(Gustav Rich* og *P. M. Daell)* 469
236. Skr. af 19. september 1945 fra Ritmester *Rantzau* til statsadvokat *Carl Madsen* 472
237. Cirkulære til de danske finlands-frivillige 474
238. Politirapport af 1. november 1945 *(Gunnar Larsen)* 478
239. Politirapport af 9. november 1948 *(Gunnar Larsen* og *Buschmann)* 483
240. Politirapport af 30. november 1945 *(N. C. Engell Olsen, H. E. N. Rasmussen, E. P. Bjørn, S. P. Johansen, V. S. Andresen* og *Hagb. Nielsen)* 485
241. Indberetning fra rigspolitichefens visumafdeling for danske 489
242. Erklæring afgivet af *V. S. Andresen* 491
243. Politirapport af 10. december 1945 *(J. V. F. Simonsen)* 492

244. Politirapport af 13. december 1945 *(B. J. C. Clemensen)* 493
245. Skr. af 23. december 1945 fra *Gunnar Larsen* til overbetj. *Brask-Andersen* 495
246. Politirapport af 19. januar 1945 *(J. J. Holmgaard Jensen)* 496
247. Skr. af 25. august 1945 fra *P. Wodschow* til partiføreren 498
248. Skr. af 10. oktober 1945 fra rigsadvokaten til II. ekstraordinære statsadvokat.. 499
249. Skr. af 8. februar 1946 fra justitsministeriet til II. ekstraordinære statsadvokat 500

VII. Økonomisk støtte til presseorganet »Europa-Kabel.«

250. Skr. af 23. sept. 1942 fra Gunnar Larsen til statsminister V. Buhl 501
251. Skr. af 1. febr. 1949 fra Gunnar Larsen til kommissionen 503
252. Skr. af 7. februar 1949 fra Gunnar Larsen til kommissionen 504
253. Politirapport af 29. nov. 1945 (V. Buhl) 505
254. Politirapport af 26. nov. 1945 (Gunnar Larsen) 506
255. Politirapport af 16. nov. 1945 (Knud Sthyr) 508
256. Skr. af 28. januar 1949 fra Erik Scavenius til kommissionen 509
257. Politirapport af 14. nov. 1945 (Wegeberg, Gjedde-Olsen, Sthyr, Hermann Kiy og Leerbeck) 510
258. Skr. af 29. nov. 1945 fra ORS. E. Bang-Ebbestrup (Dr. Værnet) 517
259. Udskrift af aktieselskabs-registeret 519
260. Tidsskriftet »Europa-Kabel« 520

VIII. Økonomisk støtte til nationalsocialisten Wilfred Petersen.

261. Telefonaflytningsrapport (LRS. *Børge Bryld* og LRS. *H. C. Bryld)* 522
262. Pjecen: *Niels Olsen:* Rene Folk med rene Hænder 523
263. Partirapport af 21. sept. 1945 (*P. M. Asmussen* og *Th. M. Andersen)* 550
264. Skr. af 9. februar 1949 fra kommissionen til overbetj. *Weiss* og dennes svarskr. 553
265. Svarskr. af 10. februar 1949 fra *Gunnar Larsen* 554
265a. Svarskr. af 5. marts 1949 fra *Gunnar Larsen* 555
265b. Svarskr. fra Gunnar Larsen 555
265c. Skr. fra kommissionen af 31. marts 1949 til Wilfred Petersen 556
265d. Svarskr. af 5. april 1949 fra Wilfred Petersen 556

X. Gunnar Larsen og østrumudvalget.

266. Politirapport af 12. oktober 1945 *(N. E. Vilhelmsen* og *T. P. Juncker)* 557

XI. Gunnar Larsen og de af ham som minister iværksatte offentlige arbejder.

267. Skr. fra min. f. off. arbejder af 22. marts 1949 vedr. teknisk central 559
268. Uddrag af artikel i »Clarté« (september 1942) 561

Vedrørende startbanerne ved Kastrup.

269. Skr. fra revisionsudvalget for tyske betalinger af 26. januar 1949 til regeringens beskæftigelsesudvalg 563
270. Udtalelse af 18. januar 1949 af minister, tidligere stats- og finansminister *V. Buhl* 564
271. Referat af 18. februar 1942 af *H. C. Andersen* vedrørende forhandlinger i det af trafikministeriet nedsatte udvalg vedrørende projektering af nyanlæg i Københavns lufthavn 566
272. Skr. fra direktøren for luftfartsvæsenet af 28. juni 1941 til ministeriet for offentlige arbejder 567

273. Skr. af 18. januar 1941 fra statens luftfartstilsyn til direktøren for luftfartsvæsenet ... 569
274. Skrivelse fra Det danske Luftfartselskab af 3. marts 1941 til ministeriet for offentlige arbejder ... 571
275. Skr. fra statens luftfartstilsyn af 20. marts 1941 til direktøren for luftfartsvæsenet ... 573
276. Bestyrelsesrapport af 21. marts 1941 (DDL) ... 575
277. Skr. af 26. marts 1941 fra *Gunnar Larsen* til ministeriet for offentlige arbejder 576
278. Bestyrelsesrapport af 28. marts 1941 (DDL) ... 577
279. Bestyrelsesrapport af 9. maj 1941 (DDL) ... 578
280. Skr. fra *Gunnar Larsen* af 21. marts 1942 til udenrigsminister *Scavenius* 579
281. Skr. af 23. marts 1942 fra *Gunnar Larsen* til finansminister *V. Buhl* ... 580
282. Skr. af 3. september 1942 fra *Gunnar Larsen* til udenrigsminister *Scavenius* .. 581
283. Skr. fra *Gunnar Larsen* af 26. januar 1943 til henholdsvis statsminister *Erik Scavenius*, finansminister *H. H. Kofoed* og handelsminister *Halfdan Hendriksen* 583
284. Fortegnelse over de entreprenører, hvormed teknisk central inden den 5. maj 1945 havde afsluttet kontrakt angående udførelse af arbejder i Kastrup lufthavn 585
285. Skr. fra ministeriet for offentlige arbejder af 29. januar 1946 til revisionsudvalget for tyske betalinger ... 587
286. Referat af møde i revisionsudvalget for tyske betalinger ... 588
287. Redegørelse af 4. december 1946 af civilingeniør *Ejner Nielsen* vedrørende arbejder i Kastrup lufthavn ... 590
288. Skr. fra LRS. *G. Gersted* af 4. marts 1947 til *Gunnar Larsen* ... 592
289. Skr. fra ministeriet for offentlige arbejder af 17. marts 1947 til HRS. *Aage Bay Erichsen* ... 593
290. Skr. fra LRS. *G. Gersted* til ingeniør *P. Kampmann* ... 594
291. Svarskrivelse fra ingeniør *P. Kampmann* af 16. maj 1947 ... 595
292. Skr. af 1. juli 1947 fra LRS. *G. Gersted* til statens luftfartstilsyn ... 597
293. Svarskrivelse fra statens luftfartstilsyn af 5. juli 1947 ... 598
294. Skr. fra HRS. *Aage Bay Erichsen* til havnechef *Leo Sørensen* ... 600
295. Svarskrivelse fra *Leo Sørensen* af 25. november 1947 ... 601
(jfr. tillige foran nr. 133—143, 147—158).

XII. Andre forhold, udsendelse af en mand til Grønland, Gunnar Larsens rejser og taler.

296. Skr. af 30. oktober 1947 fra rigspolitichefen til II. ekstraordinære statsadvokat 603
297. Artikel i »Fædrelandet« den 18. november 1941 *(G. L.s* rejse til Tyskland) .. 604
298. Artikel i »Nationaltidende« den 23. juli 1940 *(G. L.s* tale til arbejdere) ... 607
299. Artikel i »Fædrelandet« den 27. juli 1940 *(G. L.s* tale til arbejdere) ... 608
300. Artikel i »National-Socialisten« den 15. marts 1941 *(G. L.* og Nordische Verbindungsstelle) ... 609

XIII. Gunnar Larsens forhold til England og sabotagen.

301. Politirapport af 1. juni 1945 (red. *Ebbe Munck*) ... 611
302. Politirapport af 7. november 1945 (prof. *Mogens Fog)* ... 613
303. Politirapport af 9. november 1945 (major *Flemming Muus*) ... 614
304. Politirapport af 28. november 1948 (salgschef *Finn Nielsen*) ... 615
305. Skr. af 28. november 1946 fra *Birthe Levin* ... 616
306. Skr. af 28. november 1946 fra *Birthe Levin* ... 617
307. Uddrag af brev af 27. september 1944 fra *Gunnar Larsen* til dir. *Max Jensen*, London ... 618
308. Brev af 28. november 1946 fra *F. Smidth* til HRS. *Steglich-Petersen* ... 619
309. Skr. af 29. marts 1943 fra *Gunnar Larsen* til justitsminister *Thune Jacobsen* .. 620

310. Skr. af 8. april 1943 fra *Gunnar Larsen* til justitsminister *Thune Jacobsen* .. 622
311. Skr. af 11. juni 1943 fra *Gunnar Larsen* til departementschef *Eivind Larsen* 623
312. Skr. til kommissionen af 18. februar 1948 fra *Gunnar Larsen* 626
313. *Underbilag A:* Brev fra ORS. *Gunnar Germundson* 627
314. *Underbilag B:* Kopi af brev modtaget fra *Finn Nielsen* 628
315. *Underbilag C:* Skr. fra ministeren for økonomisk krigsførelse 629
316. *Underbilag D:* Kvittering for ministeriet for økonomisk krigsførelse 631
317. Skr. til kommissionen af 12. juni 1948 fra *Gunnar Larsen* 633
318. Skr. af 30. juni 1947 til fhv. udenrigsminister *Christmas Møller*..... 634
319. Fhv. udenrigsminister *Christmas Møllers* svarskrivelse af 5. august 1947..... 635
320. Kommissionens skrivelse af 25. juni 1947 med fhv. minister *Erik Scavenius'* påtegning vedr. *Gunnar Larsens* redegørelser 636
(jfr. tillige foran nr. 100—124).

Rettelse: S. 301 i overskriften: 18. Juli rettes til 18. Juni.

1.

Justitsministeriets Svar paa Spørgsmaalet om Telefonaflytning.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 4. November 1946.

Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Skrivelse af 3. Oktober 1946 har Kommissionen anmodet om Justitsministeriets Besvarelse af følgende Spørgsmaal:

1. Har det danske Politi i Besættelsestiden aflyttet danske Statsborgeres Telefoner uden Retskendelser? I bekræftende Fald med hvilken Begrundelse og med hvilke Formaal for Øje?

2. Kan Justitsministeriet oplyse Eksempler paa, at der i Besættelsestiden er afsagt Retskendelse for Aflytning af danske Statsborgeres Telefoner?

Foranlediget heraf skal man meddele følgende:

1. Det danske Politi har ikke i Besættelsestiden aflyttet danske Statsborgeres Telefoner uden Retskendelser.

Der har under Krigen af Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejders Telegrafcensur været etableret Aflytning af Telefonsamtaler over Hovedledningerne, og Notaterne om disse Aflytninger har i de Tilfælde, hvor de skønnedes af særlig Interesse, været stillet til Raadighed for Justitsvæsenet.

2. Der er under Besættelsen ligesom under normale Forhold i talrige Tilfælde afsagt Retskendelse for Aflytning af danske Statsborgeres Telefoner, bl. a. af Krisepolitiet og indtil 29. August 1943 ogsaa i politiske Sager, navnlig med Henblik paa Eftersøgning af eftersøgte Personer.

A. L. Elmquist.

Chr. Ludvigsen,
fg.

2.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 11. Juni 1947.

+ 6 Bilag.

Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Skrivelse af 25. Januar 1947 har Kommissionen meddelt, at det for Kommissionen er oplyst, at nuværende Folketingsmand Robert Stærmoses Telefon (Støvring Nr. 3) er blevet aflyttet i Dagene før Folketingsvalget 1943 og Tiden derefter, og anmodet om Oplysning om, med hvilken Begrundelse dette er sket, og hvorledes den Dommerkendelse lød, i Følge hvilken det lod sig gøre, samt hvortil eventuelle Notater er blevet anvendt, og om man har draget Omsorg for at sikre dem mod at falde i Tyskernes Hænder.

Foranlediget heraf og under Henvisning til Kommissionens Skrivelse af 21. Maj 1947, hvori der anmodes om Fremsendelse nu af det Materiale til Besvarelse af Spørgsmaalet, Justitsministeriet er i Besiddelse af, uanset om dette maatte være tilstrækkeligt til en fyldestgørende Besvarelse, skal man meddele følgende:

Det fremgaar ikke af Akter i Justitsministeriet, at Folketingsmand Stærmoses Telefon har været aflyttet, ligesom dette heller ikke ved Forespørgsel til Politiet har kunnet bestyrkes. Da man imidlertid ikke paa dette Grundlag fandt med Sikkerhed at kunne besvare Forespørgslen derhen, at saadan Aflytning ikke har fundet Sted, tilskrev man den 31. Januar 1947 Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet og Jydsk Telefon-Aktieselskab som vedlagte Genpart viser.

Som Svar herpaa har man modtaget den i Afskrift vedlagte Skrivelse af 19. Februar 1947 fra Jydsk Telefon-Aktieselskab samt den ligeledes i Afskrift vedlagte Skrivelse af 12. Marts 1947 fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet. Af disse Skrivelser fremgaar det, at der ikke er foretaget Aflytning af Folketingsmand Stærmoses Telefon efter Retskendelse, hvorimod Aflytning efter det oplyste synes at have fundet Sted som et Led i den af Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejders Telegrafcensur etablerede Aflytning af Telefonsamtaler over Hovedledningerne, der er omtalt i Justitsministeriets Skrivelse af 4. November 1946 til Kommissionen.

Det fremgaar af det af Fru Karin Lyager givne Notat, der er vedlagt Generaldirektoratets Skrivelse som Bilag, at Aflytning fandt Sted efter de af Censurudvalget givne Retningslinier. I det ligeledes som Bilag vedlagte »Memorandum« underskrevet A. C. anføres det, at de Numre, der aflyttedes, dels er opgivet Censuren af Politiet og Udenrigsministeriet, dels fundet af Censuren selv under Censurarbejdet.

Justitsministeriet ser sig ikke uden en mere indgaaende Undersøgelse i Stand til at udtale sig om, hvorvidt og i bekræftende Fald hvilke Politijenestemænd der har deltaget i Forhandlinger om den af Censuren foranstaltede Aflytning af Telefonsamtaler, eller senere rettet Henvendelse til Censuren om Inddragelse af yderligere Telefoner under Aflytningen. Justitsministeriet er vidende om, at Aflytning ved Censurens Foranstaltning har fundet Sted, bl. a. af en Række Telefonsamtaler ført af nazistiske Ledere, ligesom iøvrigt af Samtaler ført af Personer i det tyske Gesandtskab, og at Notater angaaende disse Samtaler kom Politiet i Hænde. Justitsministeriet har derimod intet Kendskab

til, om Folketingsmand Stærmoses Telefon har været inddraget under Aflytningen, eller til hvornaar og paa hvis Foranledning det eventuelt er sket. Man kan ikke udelukke den Mulighed, at der af en Politimyndighed *kan* være rettet Henvendelse til Censuren om at maatte blive gjort bekendt med Notater vedrørende Aflytninger af Støvring Nr. 3. Om det har været Tilfældet, vil kun kunne konstateres ved en nærmere — sandsynligvis meget omfattende — Undersøgelse.

Saafremt en saadan Undersøgelse ønskes iværksat af Justitsministeriet, beder man sig underrettet derom.

Det tilføjes, at Departementschefen i Ministeriet for offentlige Arbejder under Haanden har oplyst, at daværende Minister Gunnar Larsen modtog daglige skriftlige Rapporter om Aflytningerne. Disse Rapporter blev opbevaret af Ministerens personlige Sekretær Lademann, der ikke er Statstjenestemand, men dengang var og formentlig er ansat i F. L. Smidth. Rapporterne blev sammen med Gunnar Larsens øvrige Papirer fjernet af Sekretær Lademann umiddelbart før 29. August 1943. Departementschef Palle Christensen har iøvrigt henvist til, at der i Udenrigsministeriets Pressebureau muligvis vil kunne findes Arkivalia vedrørende Sagen.

A. L. Elmquist.

Erik Vetli.

3.

GENPART

JUSTITSMINISTERIET

København, den 31. Januar 1947.

Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet.

I Anledning af en Forespørgsel fra den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45 skal man anmode Hr. Generaldirektøren om at ville foranledige foretaget en Undersøgelse til Konstatering af, hvorvidt der i Foraaret 1943, specielt Tiden forud for og efter Folketingsvalget 1943, har fundet Aflytning Sted af den hos Folketingsmand Robert Stærmose installerede Telefon (Støvring Nr. 3).

Saafremt dette maatte være Tilfældet, skal man saa vidt muligt bede oplyst, paa hvilket Grundlag og i hvilken Periode samt paa hvis Foranledning Aflytningen har fundet Sted. Det bedes ogsaa oplyst, saafremt der inden for den nævnte Periode maatte være foretaget Notering af de Telefonnumre, med hvilke der er ført Samtaler over Støvring Nr. 3, og i bekræftende Fald, paa hvilken Foranledning det er sket.

Det tilføjes, at man samtidig hermed har anmodet Jydsk Telefon-Aktieselskab om for sit Omraade at søge tilvejebragt de nævnte Oplysninger.

A. L. Elmquist.

Erik Vetli.

Genpartens Rigtighed bekræftes.

Erik Vetli.

4.

AFSKRIFT

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

København V., den 12. Marts 1947.

Journ. Nr. IV. Nr. 1159.

Til Justitsministeriet.

Telefonaflytning.

Skrivelse af 31. 1. 47, 6. K. 1947 Nr. 204, Brev Nr. 973.

Under Henvisning til Justitsministeriets ovennævnte Skrivelse skal man herved meddele, at der ved en nøje Gennemgang af Generaldirektoratets Korrespondancejournaler og Arkiv ikke er fundet nogen Korrespondance vedrørende Aflytning af Telefon Støvring Nr. 3 under Besættelsen.

Saafremt en saadan Aflytning skulde have fundet Sted for Rigssamtaler — d. v. s. Samtaler med Øerne eller med Steder i Jylland, hvis Afstand fra Støvring Central overstiger 130 km — til eller fra nævnte Telefon, vil den være blevet foretaget af Telegraf- og Telefoncensuren. For lokale Samtaler og Samtaler over kortere Afstande end 130 km kan en eventuel Aflytning kun være foretaget af Jydsk Telefon-Aktieselskab. Telegraf- og Telefoncensuren henhørte ikke under Post- og Telegrafvæsenet, men under et af Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder nedsat særligt Censurudvalg, der bestod af nu afdøde Kontorchef i Generaldirektoratet M. J. C. Gredsted og daværende Chef for Udenrigsministeriets Pressebureau, Kontorchef K. I. Eskelund. Efter at Ministrenes Funktion ophørte den 29. August 1943, overgik Telegraf- og Telefoncensuren til Departementschefen i Ministeriet for offentlige Arbejder. Efter den tyske Værnemagts Kapitulation ophævedes denne Institution, og der oprettedes »Udlandskontrollen for Post, Telegraf og Telefon«, underlagt Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet. Udlandskontrollen overtog efter Telegraf- og Telefoncensuren en Del Arkivalia. Ved en nøje Gennemgang af disse er der heller ikke forefundet Dokumentation eller Oplysninger om, at en Telefonaflytning som den omhandlede har fundet Sted, men fra Lederen af Udlandskontrollen har man modtaget vedlagte Erklæring med 2 Bilag. Endvidere fremsendes Afskrift af Skrivelser af 22. og 28. Juni 1944 fra Lederen af Telegrafcensuren til Rigstelefonkontoret om Tilbagesendelse af Materiale vedrørende Telefonaflytningen samt Afskrift af 2 Skrivelser fra Rigstelefonkontoret af 23. og 29. s. M., med hvilken dette Materiale tilbagesendtes til Telegrafcensuren.

K. J. Jensen.

K. Lomholdt.

5.

AFSKRIFT

GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG TELEGRAFVÆSENET
4de Ekspeditionskontor.

Den 7. Marts 1947.

Det fra Telegraf- og Telefoncensuren overtagne Arkivmateriale er gennemset; endvidere er fra Politiadvokat Henning Christensen, 6. Undersøgelseskammer, modtaget en Del Arkivalia tilbage, som i sin Tid var rekvireret, vistnok til Benyttelse under Sagen mod Kontorchef Gredsted og Hr. Carstens. Ogsaa dette Arkivmateriale er gennemgaaet.

Det har ikke kunnet konstateres ved Gennemsyn af Arkivalierne, at der har fundet Aflytning Sted af Folketingsmand Stærmoses Telefon Støvring 3, men det er af Fru Lyager, der er tjenstgørende i Udlandspostkontrollen og i sin Tid var ansat i Telefonaflytningen, meddelt, at hun kan erindre det paagældende Telefonnummer; hun tilføjer, at alle politiske Partier paa det paagældende Tidspunkt (Beg. af 1943) blev aflyttet. Hun kan naturligvis ikke udtale sig om, paa hvis Foranledning Ordren om Aflytning af disse Telefoner blev givet.

Et Fingerpeg kan maaske gives i vedlagte Memorandum af 2. Januar 1943, betegnet *Indenlandske Aflytning* og signeret A. C. (Carstens) og udfærdiget af Censurledelsen, der bestod af Kontorchef Eskelund, Kontorchef Gredsted og Hr. Carstens. Hvem Memorandumet er rettet til, kan ikke ses; mon ikke det er til Udenrigsministeriet?

En stor Del af Telegraf- og Telefoncensurens Arkivalier er uden Tvivl tilintetgjort. Efter Sigende skal Kontorchef Gredsted have deponeret visse Arkivalier hos sin Sagfører, Højesteretssagfører Bondo Svane; dette har jeg dog ikke forsøgt at faa bekræftet.

Det er formentlig ikke udelukket, at de ønskede Oplysninger kan forefindes i Rigstelefonkontorets Arkiv.

Udlandskontrollen for Post, Telegraf og Telefon, den 21. Februar 1947.

(sign.) **Kromann.**

6.

AFSKRIFT

GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG TELEGRAFVÆSENET
4de Ekspeditionskontor.

Den 7. Marts 1947.

I Forbindelse med det af Postinspektør Kromann af 21. Februar 1947 afgivne Memorandum skal jeg angaaende Aflytning af politiske Samtaler i 1943 efter bedste Overbevisning oplyse, at jeg, der paa daværende Tidspunkt gjorde Tjeneste i Telefonaflytningen, erindrer Telefonnumret Støvring 3, Folketingsmand Robert Stærmose, ligesom jeg blandt andre til Stadighed erindrer mig følgende:

Burgaarde 13 x	Frk. Sehested,
Hesselager 55	Hofjægermester Jørgen Sehested,
Ulstrup 12	Gaardejer Knud Bach,
Bandholm 2	Grev Fr. Knuth,
Varnæs 12	Dr. Frits Clausen.

Disse Nr. erindres specielt paa Grund af Nummerets faa Cifre.

Selve Telefonaflytningen fandt Sted efter ganske bestemte af Censurudvalget givne Retningslinier.

Paa Rigstelefonen og i Telefoncensuren fandtes enslydende Lister over Telefonnumre paa Personer, hvis Samtaler ønskedes aflyttet, deriblandt samtlige politiske Partiers Kontorer, Rigsdagen (C. 6600), de fremtrædende Politikeres private Telefonnumre, samtlige D.N.S.A.P.'s Afdelingskontorer over hele Landet, alle Samtaler, der førtes over Lyngby Radio, etc.

N.E.S.A.'s direkte Ledning til Sverige blev ligeledes aflyttet (denne Aflytning fandt dog ikke Sted over Rigstelefonen, men gik i Telefoncensuren ind paa en direkte Ledning, der var indkoblet i Fordelingsbordet).

Naar der paa Rigstelefonen skulde udføres en Samtale til eller fra et af de paagældende Numre, blev Telefoncensuren adviseret, Samtalens Hoved (Adressat og Rekvirent) blev dikteret til den paagældende Ekspedient, som derefter meldte klar og stillede ind paa Aflytning.

Samtalerne skulde refereres saa udførligt som vel muligt.

Foruden disse direkte Aflytninger blev der fra Kl. 7—22 foretaget de saakaldte Strækningsaflytninger. Fra et Krydsfelt i selve Aflytningen blev samtlige indenlandske Linier hver Morgen stillet op til 8 Aflytningspladser. Saafremt Ekspedienterne ikke var optaget af at aflytte eller nedskrive de saakaldte Særreferater, var det deres Pligt til Stadighed at holde sig inde paa disse Linier og følge Samtalernes Gang samt give et kort Resumé af disse Samtaler. Paa denne Maade kom de ofte ind paa Samtaler, som efter Direktiverne havde Interesse at faa Adressat og Rekvirent paa, og Ekspedienten eller dennes Sidemand ringede da til det paagældende Bord paa Rigstelefonen og bad om disse Oplysninger.

Alle Møder og Generalforsamlinger, alt hvad der tangerede Sortbørshandel og Udsmugling, Skibes Position, militære Forhold, Sabotager, etc. skulde refereres udførligt.

I denne Forbindelse tillader jeg mig fortroligt at gøre opmærksom paa, at man saavel fra de Overordnedes Side som blandt Personalet indbyrdes saavidt muligt sørgede for kun at anbringe Folk med »den rette« Indstilling paa disse Pladser. Paa dette Tidspunkt var Personalets Antal steget ganske overordentligt, og der var naturligvis ogsaa kommet mindre heldige Elementer ind.

Teknisk var det umuligt for Tyskerne at gaa ind paa Indlandsaflytningen, og fra Ledelsens Side er det altid — paa Forespørgsel fra Personalet — meddelt, at Tyskerne ikke modtog Rapporter om denne Aflytning.

(sign.) **Karin Lyager.**

7.

AFSKRIFT

GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG TELEGRAFVÆSENET
4de Ekspeditionskontor.
Den 7. Marts 1947.

København, den 2. Januar 1943.

Indenlandske Aflytning.

I Øjeblikket aflyttes en hel Del forskellige Numre, der fordeler sig jævnt over hele Landet. Disse Numre, der dels er opgivet til Censuren af Politiet og Udenrigsministeriet, dels fundet af Censuren selv under Censurarbejdet, omfatter — som en Følge af den hidtidige politiske Udvikling — foruden de politiske Partiers Hovedkontorer hovedsagelig national-socialistiske Organisationer og Personer. Som Følge heraf bliver Aflytningsresultatet meget ensidigt, og under de nu ændrede politiske Forhold formentlig ogsaa ret betydningsløst, idet National-Socialisterne nu næppe frembyder nogen Fare for Statens og Nationens Sikkerhed, der snarere trues fra helt andre Kredse.

Censurledelsen henstiller derfor til Overvejelse, om det ikke vilde være nyttigt og ønskeligt, om Aflytningen udstrækkes til ogsaa at omfatte de regeringsfjendtlige Kredse, der for Tiden arbejder saa ihærdigt, medens Aflytningen af National-Socialisterne indskrænkes til, hvad der maatte skønnes nyttigt. Politiet vil sikkert kunne forsyne Censuren med Telefonnumrene paa de Institutioner og Personer, det skønnes formaalstjenligt at aflytte.

Som det er nu, er Resultatet af Censurens Arbejdet ret betydningsløst.

Strækningsaflytningen opretholdes paa samme Maade og i samme Omfang som hidtil.

AC.

8.

AFSKRIFT

GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG TELEGRAFVÆSENET
4de Ekspeditionskontor.

Den 7. Marts 1947.

LEDEREN AF
TELEGRAFCENSUREN
Løvstræde 1.

København, 22. Juni 1944.

J. Nr. 304.

Til
Rigstelefonkontoret.

Man anmoder Rigstelefonkontoret om at tilbagesende det Materiale vedrørende Aflytning, som ikke benyttes.

(sign.) **Gredsted.**

LEDEREN AF
TELEGRAFCENSUREN
Løvstræde 1.

København, 28. Juni 1944.

J. Nr. 308.

Til
Rigstelefonkontoret.

Man skal herved anmode Rigstelefonkontoret om at fremskaffe omtalte Breve og Lister vedrørende den indenlandske Aflytning fra Provinskontorerne

(sign.) **Gredsted.**

AFSKRIFT

GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG TELEGRAFVÆSENET
4de Ekspeditionskontor.

Den 7. Marts 1947.

TELEGRAFCENSUREN

23. Juni 1944.

Rtf. 277.

Under Henvisning til Skrivelse fra Lederen af Telegrafcensuren af 22. ds. — J. Nr. 304 — tilbagesendes hermed Materiale vedrørende Aflytning, der ikke længere benyttes.

---

29. Juni 1944.

Telegrafkontoret i
Aarhus, Fredericia, Odense.

Postkontoret i
Aabenraa, Aalborg, Assens, Esbjerg, Faaborg, Frederikshavn, Grenaa, Haderslev, Helsingør, Herning, Hillerød, Hjørring, Hobro, Holbæk, Holstebro, Horsens, Kalundborg, Kolding, Korsør, Maribo, Middelfart, Nakskov, Nyborg, Nykøbing F., Næstved, Randers, Ringkøbing, Ringsted, Roskilde, Rudkøbing, Rønne, Silkeborg, Skagen, Skive, Slagelse, Stege, Struer, Svendborg, Thisted, Tranebjerg, Tønder, Varde, Vejle, Viborg.

Da Telegrafcensuren ønsker alt Materiale (Skrivelser, Lister m. v.) vedrørende den indenlandske Aflytning af Telefonnumre returneret, skal Rigstelefonkontoret anmode Kontoret om at indsende dette Materiale hertil.

Materiale fra Kontorerne modtaget.

(sign.) **Kofoed.**

9.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 19. DECEMBER 1945 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

23. September 1947.

Til

Udenrigsministeriet.

Af hertil indsendte Dokumenter, der vedlægges, fremgaar, at der i Besættelsestiden har eksisteret en saakaldt »Telegraf- og Telefoncensur«, først under et særligt Censurudvalg, senere under Departementschefeen i Ministeriet for offentlige Arbejder.

Under Henvisning hertil anmoder Kommissionen om nærmere Oplysning om:

a) Hvornaar, paa hvilken Foranledning og med hvilke Opgaver denne Censur er oprettet?

b) Omfanget og Arten af det udførte Arbejde.

c) Oplysning om, med hvilken Lovhjemmel saadan Censur er indført, og om dens Virksomhed har været kendt, eventuelt godkendt af Rigsdagen eller Repræsentanter for denne.

d) Hvorvidt Aflytningsrapporterne fortsat befinder sig hos Sekretær Lademann, og hvorledes det kan forklares, at en Minister ved sin Fratræden fjerner og medtager Embedsakter (Aktstykke Nr. 2, jfr. foran).

e) Hvorvidt andre af Censurens Akter faktisk beror hos Højesteretssagfører Svane, og om man anser dette for rimeligt. (Aktstykke Nr. 5, jfr. foran).

f) Hvorvidt der har været Tjenestemandssag eller paa anden Maade iværksat Undersøgelse mod nogen i nævnte Censur beskæftiget Person (det synes at fremgaa, at der har været Tjenestemandssag mod Hr. A. Carstens).

Ministeriets Svar udbedes snarest belejligt.

Tilsvarende Spørgsmaal er tilsendt Ministeriet for offentlige Arbejder.

Holm.

Eigil Olsen.

10.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

København, den 18. November 1947.

Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Skrivelse af 23. September d. A. har Kommissionen udbedt sig en Udtalelse herfra med Hensyn til forskellige Spørgsmaal angaaende Telegrafcensurens Opretteise og Omfang m. v.

Saaledes foranlediget skal man meddele følgende:

Telegrafcensuren er paa Foranledning af Ministeren for offentlige Arbejder indført ved Regeringsbeslutning den 18. Oktober 1939 for at udøve Kontrol med Telegraf-, Telefon- samt Radiotrafikken i det Omfang, hvori det ansaas for absolut nødvendigt for at sikre, at Landets Neutralitet hævdedes, og at Erhverv samt Ind- og Udførsel ikke led Skade ved at Meddelelser om Forhold af denne Art ekspederedes ud af Landet.

Beslutningen er formentlig ikke blevet godkendt af Rigsdagen.

Der blev først efter den 9. April 1940 efter Henstilling fra »Deutsche Abwehrstelle« indført en systematisk Aflytning af udenlandske Telefonsamtaler samt en Kontrolaflytning, foretaget af tyske Censorer.

Man henviser iøvrigt, for saa vidt angaar de af Kommissionen under Litra a—c stillede Spørgsmaal, til de i Afskrift vedlagte, af Kontorchef Gredsted udarbejdede Rapporter af 26. Februar 1944 og Maj 1945, samt til den ligeledes i Afskrift vedlagte Erklæring signeret A. S., der formentlig er udarbejdet af eller i hvert Fald tiltraadt af daværende Minister for offentlige Arbejder Axel Sørensen.

Med Hensyn til Aflytningsrapporterne bemærkes, at disse, efter hvad det underhaanden er oplyst af Kontorchef Lademann, A/S F. L. Smidth, paa intet Tidspunkt er blevet opbevaret hos denne, men at Rapporterne, efterhaanden som de indgik til Ministeren, er blevet tilintetgjort.

De Telegrafcensuren vedrørende, tidligere hos Højesteretssagfører O. B. Svane beroende Akter, hovedsagelig Regnskabsbilag, nemlig en Brevordner og 3 Bundter Kvitteringer, har man anmodet om at erholde udleveret, men Højesteretssagføreren har efter stedfunden Eftersøgning intet kunne oplyse om, hvor de er blevet af.*)

Sluttelig bemærkes, at der ikke herfra er foranlediget rejst Tiltale ved Tjenestemandsdomstolen eller paa anden Maade iværksat Undersøgelse mod nogen under Telegrafcensuren ansat, men at man i en Erklæring til Rigsadvokaten af 7. Juni 1945 i Anledning af en Artikel i Dagbladet »Information« har udtalt, at man maatte anse det for rettest, at der blev foretaget en politimæssig Undersøgelse mod Kontorchef Gredsted, samt at man under 8. August s. A. til Rigsadvokaten har videresendt nogle fra Minister Frode Jakobsen modtagne Redegørelser vedrørende bemeldte Kontorchef Gredsted og fhv. Telegrafbestyrer A. Carstens.

Da de her omhandlede Sager ikke behandledes af Ministeriets Embedsmænd og ikke passerede Ministeriets Journal eller opbevaredes i sammes Arkiv, har man ikke set sig i Stand til at give yderligere Oplysning i Sagen.

Carl Petersen.

Sv. Garde.

*) jfr. nedenfor Aktstykker 14—25.

11.

KOPI

26. Februar 1944.

Fortroligt.

I September 1939, kort efter nuværende Hypotekbankdirektør Axel Sørensens Udnævnelse til Minister for offentlige Arbejder, blev jeg kaldt til ham (som jeg ikke kendte forud) i Anledning af, at han ønskede at tale med mig om Indførelse af *Telegrafcensur*. Det blev meddelt mig, at det skete efter Aftale med Udenrigsminister, Dr. Munch, og at Formaalet var at etablere et Samarbejde imellem Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder, i Lighed med hvad der fandt Sted i forrige Verdenskrig, under hvilken Generalkonsul Yde som Chef for Pressebureauet og jeg samarbejdede paa dette Omraade (Telgramcensur alene, Telefon til Udlandet fandtes ikke).

Da jeg spurgte Ministeren, om Generaldirektør Mondrup var orienteret forud, oplyste Ministeren, at det var han ikke, da det var paatænkt at danne et *Udvalg med direkte Ressort under Regeringen*, og at dette Udvalg skulde bestaa af Kontorchef Eskelund og mig, med mig som ledende Medlem. Jeg foreslog Ministeren, at vi skulde samarbejde paa lige Fod, fordi jeg ansaa det for bedst, at Sagens rent praktiske Side og det direkte Forhold til Publikum blev ordnet af mig, og at Presseforhold og politiske Forhold — som i tidligere Krig — blev varetaget af Udenrigsministeriets Repræsentant, saaledes at Samarbejdet i det væsentlige skulde bestaa i Behandling af Spørgsmaal vedrørende Censurens Forhold til Regeringen. Jeg fremhævede, at »Censurudvalget« burde have absolut Autoritet i Censursager, saaledes at kun de 2 Ministre *i særlige Tilfælde* kunde gribe ind overfor trufne Censurafgørelser af særlig Natur.

Paa Grundlag af disse Bemærkninger udarbejdede jeg efter Ministerens Ordre en Note (af 7/10—39), som blev drøftet og derefter forelagt i Ministerraad. Efter Regeringsbeslutning (Møde i Udenrigsministeriet den 14/10—39) gik Udvalget i Arbejde (Ministeriet for offentlige Arbejders Skr. J. Nr. IV 7086 af 16/10—39 til de deltagende Ministerier).

Udvalgets Arbejde og de 2 Medlemmers Samarbejde i de siden da forløbne Aar er efter min Opfattelse forløbet tilfredsstillende. Jeg mener, at Kontorchef Eskelund er enig heri.

De 2 under Krigen fungerende Ministre for offentlige Arbejder har til Stadighed begge fastholdt, at Censurens Ressort skulde være *direkte* under Udenrigsministeren og Ministeren for offentlige Arbejder.

Oprindelig omfattede Telegrafcensuren kun Censur af Telegrammer med Udlandet samt en saa godt som betydningsløs Stikprøvecensur af Telefonsamtaler med Udlandet, der blev udført af Telefonekspedienterne under Samtalernes Ekspedition.

Først nogen Tid efter 9. April 1940 blev der efter Ønske fra og Aftale med »Deutsche Abwehrstelle« indrettet en *systematisk Telefonaflytning af udenlandske Telefonsamtaler* tillige med en *Kontrolaflytning, der blev udført af tyske Censorer* gennem et specielt Kontrolbord, igennem hvilket kun Ledningerne til Udlandet passerer. Det tog nogen Tid at faa det nødvendige tekniske Anlæg udført.

Det ved disse Foranstaltninger fremskaffede Censurmateriale og Referater af Telefonsamtaler (paa Grundlag af Notater under Samtalen) blev af Censurledelsen daglig leveret til Udenrigsministeriet (Kontorchef Eskelund) og Ministeren for offentlige Arbejder personlig og omfattede indtil 29. August 1943 de paa udenlandske

Telefonledninger førte Samtaler og tillige Stikprøver af visse indenrigske Telefonsamtaler efter særlig Regeringsbeslutning (Strækningslytning). Abwehrstelle fik kun det udenlandske Samtalemateriale. Samtidig fik de øvrige Ministerier Særreferater af Samtaler m. m. af Interesse for deres Ressort.

Den Omstændighed, at ogsaa tyske officielle Telefonsamtaler herved blev bekendt for den danske Regering (Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder), har bevirket, at der ved Undtagelsestilstandens Indtrædelse den 29. August 1943 fra *tysk Side* blev taget Forholdsregler, som gik ud paa at sikre sig direkte Indflydelse i Telegrafcensuren for derved at *afskære den danske Statsledelse fra at faa det nævnte tyske Samtalestof* og tillige opnaa, at dansk-udenlandsk Samtalestof af Interesse for den tyske Øverstkommanderende blev forelagt Abwehrstelle.

Med Tiltrædelse af Udenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder (Departementscheferne) gik jeg overfor Abwehrstelle ind paa fremdeles under Undtagelsestilstanden at varetage Censurledelsen under Forbehold af, at det ikke kom i Modstrid med min Stilling som dansk Embedsmand. Der er i den forløbne Tid *ikke indtraadt noget Tilfælde, hvor der fra Abwehrstelles Side er stillet Krav* om at faa foretaget Aflytning til Skade for danske Statsinteresser, og den Aflytning af indenrigske lokale og mellembys Telefonsamtaler, som samtidig (September 1943) blev organiseret overfor Telefonselskaberne, er ikke i Telegrafcensuren i noget Tilfælde blevet foretaget overfor indenrigske Statsorganisationer eller disses ledende Mænd.

Der er ej heller fra det ved Telegrafcensuren beskæftigede Personale siden 29. August 1943 fremført Betænkeligheder ved at udføre Censurarbejder efter de nu gældende Retningslinier.

Grunden til, at man ved Undtagelsestilstandens Indtrædelse fra tysk Side lod Udenrigsministeriets Repræsentant »glide ud« af Censurudvalget, er mig personlig ganske ubekendt.

Ved at *holde Ledelsen af Censuren paa danske Hænder* efter 29. August 1943 blev der opnaaet, at *de Interesser af censurmæssig Karakter, som danske Erhvervsinstitutioner (Ministerier) har* — med en kortere Afbrydelse — *er blevet varetaget som hidtil*, ligesom Politiets særlige Aflytninger ogsaa bliver foretaget i det af Politiet ønskede Omfang. Aflytninger paa Telefonselskabernes lokale Net er hidtil ikke sket i større Omfang end tidligere.

Den under Undtagelsestilstanden indførte, indtil nu officielt opretholdte Ordning, hvor Abwehrstelle sikrede sig den fulde Indflydelse paa Telegrafcensuren, er nu af Abwehrstelle ført tilbage til den tidligere Ordning.

Der er følgelig ikke nogen Begrundelse for, at danske Statstjenestemænd ikke kan fortsætte ved Censurarbejdet. Det er ved Censuren af *Telegrammer* nødvendigt at have *telegrafuddannet* Personale til Censurtjenestens Udførelse, og dette Personale kan derfor kun afgives i det Omfang, som Tjenestens Udførelse tillader det. Til Aflytning og til Specialbehandling af Referater er telegrafuddannet Personale ikke nødvendigt.

A. Gennem Telegrafcensuren kan følgende aflyttes:

1. Statstelegrafens samtlige udenlandske Ledninger.
2. Statstelegrafens samtlige Forbindelser med Bornholm, der passerer Sverige. (For det under 1. og 2. nævnte dog kun, naar Telefonledningerne stilles til Aflytning af Rigstelefonkontoret i København).
3. Statstelegrafens samtlige fra København udgaaende Rigstelefonledninger ud over Sjælland. (Sjællandske mellembys Ledninger kan kun aflyttes gennem K. T. A. S.)
4. Gennem et Politiet tilhørende Anlæg paa Politigaarden, der betjenes af Telegrafcensuren, kan aflyttes enkelte Telefonabonnenter i København efter særlig Anvisning fra det danske Politi eller Abwehrstelle.
5. Udenfor København kan Telegrafcensuren kun aflytte mellembys Ledninger og Abonnentforbindelser ved Udsendelse af særligt Mandskab til det paagældende Sted. Dette er hidtil ikke sket.

B. Muligheder for Aflytning uden om Telegrafcensuren og uden for dennes Kontrol:

1. Paa Rigstelefonkontorerne er der Mulighed for, at Rigstelefonens Personale under Samtaleekspeditionen kan aflytte samtlige Rigstelefonsamtaler med Udlandet og i Indlandet i det Omfang, som Ekspedienten tager sig Tid til.

2. Paa samtlige Rigstelefonens Forstærkerstationer og i Krydsfelterne findes Muligheder for Aflytning ved Indstilling af en Telefon paa Ledningerne.

3. Paa Telefonselskabernes Ledninger findes samme Muligheder for Aflytninger som nævnt ovenfor, for saavel mellembys som indenbys Trafik.

C. Tyske Værnemagtsledninger:

Angaaende Mulighederne for Aflytning paa eller ved Hjælp af de Ledninger, som Statstelegrafen eller Telefonselskaberne har afgivet til Værnemagten, kan Telegrafcensuren ikke have nogen Mening.

D. I Almindelighed bemærkes:

1. Indstilling til Aflytning af Rigstelefonsamtaler med Udlandet foretages af Rigstelefonkontoret i København, og Samtalens Aflytning i Censuren afhænger af, at Samtalen anmeldes og indstilles til Aflytning.

2. Det under D. 1. nævnte gælder tillige for Bornholms Vedkommende.

3. Censuren har Mulighed for at stille sig ind paa samtlige Ledninger fra København ud over Sjælland (ikke K. T. A. S.s Telefonnet), hvilket sker ved Stikprøvelytning i det Omfang, som Tjenesten tillader.

4. Der er ikke blevet stillet Fordring om Telegrafcensurens Bistand til Eftersporing af Sabotører.

AFSKRIFT

2. Marts 1944.

Efter Aftale med Departementschef Hoskiær sender jeg vedlagte Redegørelse for Telegrafcensurens Virksomhed. Hypotekbankdirektør Axel Sørensen har for sit Vedkommende godkendt Fremstillingen.

sign. Gredsted.

12.

AFSKRIFT

18/10 1939: Den grundlæggende Note for Telegrafcensurens Oprettelse, altsaa inden 9. April 1940. Den er altsaa ikke *oprettet* efter tysk Ønske.

Ved et Møde i Udenrigsministeriet den 14. Oktober 1939, i hvilket deltog Udenrigsministeren, Ministeren for offentlige Arbejder, Justitsministeren samt Embedsmænd fra Ministerierne, blev det bestemt, at der snarest indføres Kontrol (Censur) af Telegram-, Telefon- samt Radiotrafikken, men kun i det Omfang, som anses absolut nødvendigt for at sikre sig, at Landets Neutralitet hævdes, og at Erhverv samt Ind- og Udførsel ikke lider Skade ved, at Meddelelser om Forhold af denne Art ekspederes ud af Landet. Udenrigsministeren lagde Vægt paa, at Telefonen (Radiotelefonen) kontrolleres, saaledes at man søger at sikre sig, at der navnlig efter visse særlige Begivenheder i Ind- og Udland ikke telefoneres Meddelelser af skadelig Art. Om disse Forhold gives i hvert forekommende Tilfælde Direktiver til Censurledelsen.

Grundlag for Kontrollens Gennemførelse er Note af 7. Oktober 1939 til Ministerraadet (som vedlægges her).

Udgifterne ved Kontrollens Udførelse afholdes forskudsvis af Ministeriet for offentlige Arbejder til senere Fordeling imellem de Ministerier, der benytter Institutionen. Sagens Ordning forelægges ikke Rigsdagen.*)

18/10—1939.

sign. **A. S.**

AFSKRIFT

7. oktober 1939.

Til Ministerraad.

Note angaaende Kontrol med Indholdet af Telegram- og Telefontrafik.

I Anledning af, at der af Udenrigsministeriet, Justitsministeriet (Rigspolitiet), Forsvarsministerierne og Ministeriet for Handel og Søfart er fremsat Anmodninger til Ministeriet for offentlige Arbejder om, at der indføres Kontrol med Telegraf-, Telefon- og Radiotelegraf- og -telefontrafikken, for at man kan søge at sikre sig, at der ikke ekspederes Meddelelser hverken i Indlandet eller til og fra Udlandet, som under Krigssituationen kan bringe Landet i Fare eller er skadelige for de danske Erhverv samt Ind- og Udførsel, har Ministeren for offentlige Arbejder til Hensigt i Samarbejde med Udenrigsministeriet at indføre Kontrol med ovennævnte Trafik, saaledes at Kontrollen udføres for Udenrigsministeriet af Kontorchef Eske-

*) Telegrafcensurens Budget optages ikke samlet paa Finansloven, men hver af de Ministerier, der deltager i Udgifterne, søger sin Andel bevilget paa Finansloven, f. Eks. findes Ministeriet for offentlige Arbejders Andel af Udgifterne i Finansaaret 1942/43 optaget paa Tillægsbevillingsloven for nævnte Finansaar under § 16 A A. Centralstyrelsen. II. Andre Udgifter. 4. Særlige Udgifter.

lund og for Ministeriet for offentlige Arbejder af Kontorchef Gredsted i indbyrdes Samarbejde og i det Omfang, som det efter Forhandling med de andre Ministerier maa anses for nødvendigt for at sikre sig Opfyldelse af de nævnte Formaal.

Hertil bemærkes følgende:

1. Af krigsførende Lande har England m. fl. nu meddelt, at der er indført Censur. Andre krigsførende Lande udøver sikkert Censur.

2. Neutrale Lande har ikke deklareret Censur, men fører antagelig Kontrol med Trafikken.

3. Kontrollen udføres i Henhold til den internationale Telekommunikations-Konventions Artikel 26 § 1:

"De kontraherende Regeringer forbeholder sig Ret til at standse ethvert privat Telegram eller Radiotelegram, som maatte anses for farligt for Statens Sikkerhed, eller som maatte stride mod Landets Love, den offentlige Orden eller Sædelighed, mod at Indleveringskontoret øjeblikkelig underrettes om, at det paagældende Telegram eller en Del deraf er blevet standset, medmindre denne Underretning maa anses for at være farlig for Statens Sikkerhed."

Da denne Konvention er ratificeret, er en speciel Lovgivning om Indførelse af Telegram- (Telefon-) Censur næppe nødvendig, men Beslutning herom bør dog af Hensyn til dens Karakter og Omfang tages af Regeringen.

4. Censuren maa omfatte saavel Telegram- som Telefontrafik, herunder Radiotrafik.

Censuren, der ikke skal gælde Transit, hvis Indhold normalt kontroleres i Indleverings- resp. Adresselandet, bør ske ved Udenrigsministeriets Foranstaltning eller Medvirken og udføres i umiddelbar Forbindelse med Trafikkens Befordring, saaledes at Forsinkelse af Trafikken undgaas i størst mulig Grad. Til dette Formaal maa Telegraftrafikken med Udlandet samles og ekspederes under eet via København og via Fredericia, saaledes at Trafik direkte over Landgrænsen undgaas. Telefonaflytning maa oprettes i København og Kolding (for Grænsetrafik eventuelt i en sønderjysk Fællescentral). Skibsradiotrafik maa passere Kontrolstederne.

Censurens Omfang bestemmes af Udenrigsministeriet. Den maa i første Række omfatte Statens Sikkerhed og Spionage, men bør ogsaa gælde Kontrol med f. Eks. Udførsel og Indførsel til Hævdelse af de gennemførte Restriktioner.

5. Censuren bør udføres af en Stab, som har Forudsætninger for at bedømme det foreliggende Materiale (Presse- og Handelsfolk), og saaledes at man efter en Sortering af Telegrammerne forelægger de Telegrammer, der stoppes, for en sagkyndig Censor eller et Censorudvalg til endelig Afgørelse.

Telefonsamtaler, der aflyttes direkte, bør kunne afskæres øjeblikkelig ad teknisk Vej. En effektiv Telefoncensur er dog næppe gennemførlig.

6. Betingelser for, at Censur fuldt ud kan gennemføres, er

a. at Telegrammer skal affattes i klart Sprog (Dansk, Engelsk, Fransk eller Tysk), og

b. at Telefonsamtaler føres paa et af disse Sprog.
(I nordisk Trafik benyttes dog nordiske Sprog).

c. at Afsendere af Telegrammer og Rekvirenter af Telefonsamtaler opgiver fulde Navn og Adresse og eventuelt legitimerer sig.

d. at aftalt Telegramadresse forbydes som Adresse og Underskrift.

e. Afsenderens Navn er obligatorisk som Underskrift i Telegrammer.

Telegrammer, der ikke opfylder ovenstaaende, kan standses uden Efterretning til Afsenderen.

7. For Telegrammer, der standses paa Grund af, at deres Indhold er landsskadeligt, vedrører Spionage eller Forbrydelser, bør der ikke gives Afsenderen Underretning, medmindre Sagen paatales, og Gebyret beregnes og betales. For Telegram-

mer, der standses af en Afsenderen ikke tilregnelig eller tilfældig Aarsag, tilbagebetales Gebyret for den Del af Befordringen, som ikke er udført. For de fra Udlandet indgaaende Telegrammer, som standses, refunderes Gebyret ikke, medmindre der sker Reklamation fra Indleveringslandet og en Refusion skønnes rimelig og passende. For Telefonsamtaler anlægges tilsvarende Synspunkter.

Forbud mod aftalt og Chiffer-Sprog vil medføre et betydeligt Merarbejde for Personalet (Telegrammer i klart Sprog har større Ordantal). Det bliver dyrere for Publikum og vanskeliggør deres Virksomhed, men Brugen af aftalt og Chiffer-Sprog umuliggør enhver Kontrol med Spionage eller Meddelelser af skadelig Art, saa politiske Hensyn taler stærkt for at forbyde den.

13.

Maj 1945.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Departementschefen

Maj 1945.

Kontrol med Telegrammer og Telefonsamtaler.
(Telegrafcensur).

Efter Anmodning oplyses følgende med Hensyn til Telegrafcensurens fortsatte Arbejde eller eventuelle Afvikling:

1. Danmark kan ikke ensidig ophæve Kontrol med Telegrammer og Telefonsamtaler med Udlandet, saa længe denne Kontrol opretholdes i Udlandet. Afgaaende internationale Telegrammer maa Afgangslandet kontrolere for at sikre sig, at Telegrammet kan passere igennem og har den Form og Affattelse, som Adresselandet kræver, ligesom det for ankommende Telegrammer maa paases, at disse opfylder tilsvarende Krav. Ligeledes maa Indholdet af udenlandske Telefonsamtaler kontroleres gennem Aflytning og Referat.

I Danmark blev Telegrafcensur (Telegrammer og Telefonsamtaler) indført i Henhold til Regeringsbeslutning i September 1939 med Rigsdagens Tilslutning under Hensyn til ovenstaaende Forhold.

Det samme var Tilfældet under Krigen 1914—18, hvor Censuren varede til 1920.

Da Tyskerne besatte Landet i April 1940, blev der afsluttet en Overenskomst om Censur af Telegrammer og Telefonsamtaler med Udlandet, som stadig har været Grundlaget for Censurarbejdet.

2. Der er saavel fra Handelsministeriet (Nationalbanken), Søfartsministeriet (Fragtnævnet) som Justitsministeriet (Politiet) og formentlig ogsaa fra Landbrugsministeriet (Eksporten) Ønske om, at der fortsat føres Kontrol med Valutadispositioner, Befragtninger og Skibsdispositioner, Handel med Landbrugsprodukter og Samfundslivet i Almindelighed, saaledes som det maatte være nødvendigt i Danmark udadtil og indadtil, indtil de politiske og militære Forhold er normale.

3. Det bør følgelig afventes, hvorledes den internationale og indenlandske Situation udvikler sig, inden man giver Slip paa Kontrol med Telegrammer og Telefonsamtaler i det Omfang, som nu finder Sted.

4. Kontrollen maa som hidtil være *direkte* underlagt en eller to Ministre, saaledes at den siddende Regering (og ikke Centraladministrationen) har Ansvaret og Afgørelsen af Kontrollens Art og Omfang.

5. En eventuel Tilpasning af denne Kontrol under nye internationale Forhold maa være afhængig af, hvorledes Landets Regering bliver stillet i Forhold til de allierede Magter, hvad enten disse besætter Landet eller ikke. Krav i saa Henseende maa i hvert Fald afventes, idet Censurens tekniske Konstruktion har været ret kostbar og ikke let kan rekonstrueres efter en eventuel Ophævelse.

6. Censurens væsentligste Udgift er Personalets Lønninger. De almindelige Driftsudgifter er i saa Henseende uden større Betydning. Personaleudgiften er ca. 60000 Kr. maanedlig. Driftsudgiften ca. 3500 Kr. maanedlig. Personalets Lønninger er fastsat af Finansministeriet.

Personalet har efter Ministeren for offentlige Arbejders Resolution kontraktmæssig 3 Maaneders Opsigelse. Det kan altsaa tidligst opsiges pr. 1. Juni 1945 til Udgangen af August 1945.

Telegraf- og Telefoncensuren opretholdes fremdeles i Sverige og Norge. I Krigen 1914—18 fulgte Danmark, Norge og Sverige hinanden med Hensyn til Indførelse og Ophævelse af denne Foranstaltning. Censuren i Sverige og Norge er ikke underlagt Telegrafstyrelserne.

Gredsted.

14.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
(Trafikministeriet)

København, den 28. Februar 1948.

Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Forbindelse med Skrivelse herfra af 18. November f. A. vedrørende de af Kommissionen stillede Spørgsmaal angaaende Telegrafcensurens Oprettelse og Omfang m. v. skal man oversende hosfølgende, fra Højesteretssagfører O. B. Svane modtagne Papirer vedrørende afdøde Kontorchef M. Gredsted.

P. M. V.

E. B.

Sv. Garde.

15.

Namensverzeichnis

Der von der Luftwaffe in Telegrafenamt beschäftigten Soldaten.

1. Uffz. Jungblut, Hans
2. Uffz. Schneider, Andi
3. Uffz. Tietze, Helmut
4. Uffz. Prante, Heinz
5. O.Gefr. Netter, Ferdinand
6 O.Gefr. Groetsch, Konrad
7. Gerf. Frankenberger, Kurt
8. Gefr. Kochendoerfer, Helmut
9. Gefr. Linke, Bernhard
10. Gefr. Jung, Robert
11. Gefr. Hof, Willi
12. Gefr. Hermann, Gustav
13. Fu. Haeuslmeyer, Franz
14. Fu. Haedrich, Richard
15. Fu. Kajuth, Herbert
16. Fu. Schoenberg, Rudolf

Genp sendt til 1. Ekspkt. 9/9.40 [illegible]

Legitimationskort lydende paa Adgang til Pr. T's Kontorer paa Köbmagergade 37 sendt Overtelegraf-insp. til videre Eksp. med Anmodning om at tale med Hauptmann Schiemann om Brugen af dem. 6/9.40 [illegible]

16.

14. Maj 1941.

Telegrafcensurens samlede Personale er 110 Personer (Telefon 81, Telegraf 14, Skrivestuen 15) + 7 Pers. i Kontoret = 117.

Personalet udenfor Lønningsklasserne har nu udført Arbejde i saa lang Tid, at det har Krav paa Ferie.

Arbejdet i Telefoncensuren (Aflytningen) er paa Grund af Abwehrstelles Krav om fyldigere Referater (navnlig af Pressetrafik) steget meget betydeligt.

Post- og Telegrafvæsenet kan ikke afse Afløsningspersonale hertil.

Det er derfor nødvendigt at antage midlertidigt Personale til Afløsning i Feriemaanederne Maj til August inkl. i et Antal af 13 Personer, til hvis Lønning i dette Tidsrum maa beregnes ca. 16000 Kr.

Udgiften fordeles imellem de 4 i Censurudgifterne deltagende Ministerier.

17.

Mystik paa Telefonledning Fredericia - Strib

Ol medd, at han i Baar (Söndag den 24.1.43) Kl 16.20 blev ringet op af Tjbert Sv. Jörgensen, der fortalte, at der var blevet kaldt op paa Telefonledningen til Strib Central, og en Stemme havde ^paa Engelsk^ sagt: „How do you do! Er der nogen der taler Engelsk?" el. lign.

Tjbert havde straks ringet Strib Central op. Centralen havde hört det samme, men kunde iövrigt intet oplyse.

Der kan tænkes 3 X Muligheder - Indkobling di: rekte paa Sökablet mellem Kabelhusene paa Kasteltodden og Strib maa anses for udelukket -:

1) En engelsk Faldskærmsjæger har söget Telefonforbindelse

2) En tysk Soldat ~~kan kan~~ (fra Troppentaxi)

Meddelt Statsadvokaten [illegible] pr Tlf 25/1 43 Kl 19.20 P

Meddelt Hauptmann Jensen pr Tlf. 25/1 43 P

kan have foretaget Indstilling i et af Kabelhuisene, paa den udvendige Nedføring til Kabelhuiset eller et Sted paa Luftlinien – han kan tænkes at være i Besiddelse af et transportabelt Telefonapparat

3/ En uvedkommende kan have foretaget lignende Indstilling – men han kan daarligt tænkes at være i Besiddelse af Apparat.

~~4/ Der kan foreligge en grov Spøg fra en af Personalet i Fredericia, hvor det vel ikke er udelukket, at et Telefonapp kan kobles ind paa Ledningen.~~

~~Sd. f. erklærer at dette er uden= lukket.~~

Af Hensyn til U maa Abwehrstelle vel underrettes, men forinden bør vi være ganske sikker paa, at Tilfælde 4 ikke foreliggen. Ifhørt i Fredericia bør undersøge dette og garantere.

25/1 43 Mr

ad 17.

Skrives paa Udenr. Papir

26 JAN. 1943

Den 24 Jan om Efter Kl c15 blev Telegrafbestyreren i Fredericia ringet op over Telefonledningen fra Strib Central (Fyn) hvor en Stemme paa Engelsk sagde: „How do you do?" Er der nogen der taler Engelsk". Strib Central erklærede paa Forespørgsel at have hørt det samme som Tfbest.

Hvorledes Indkoblingen er sket, er ~~hidtil~~ ikke bleven opklaret. Den kan være sket paa en Luftledning eller den udvendige Nedføring til Kabelhusene

Til
Abwehrstelle

18.

København, den 26. Januar 1943.

An die Abwehrstelle Dänemark, Kopenhagen.

Am 24. Januar um zirka 15 Uhr nachmittag wurde der Telegraphenvorsteher in Fredericia über die Fernsprechleitung von der Vermittlungsstelle Strib (Fünen) angerufen, und eine Stimme sagte auf englisch: »How do you do. Spricht jemand hier englisch?« Die Vermittlungsstelle Strib erklärte in Beantwortung einer Anfrage, dasselbe wie der Telegraphenvorsteher gehört zu haben.

Wie die Einschaltung vor sich gegangen ist, ist nicht festgestellt worden. Sie kann an eine Luftleitung oder an die auswendige Einführung in ein Kabelhaus gemacht sein.

ad 18.

Oversættelse.

København, den 26. Januar 1943.

Til Abwehrstelle Dänemark, København.

Den 24. Januar Kl. ca. 15 om Eftermiddagen blev Telegrafforstanderen i Fredericia ringet op over Telefonledningen fra Centralen i Strib (Fyn), og en Stemme sagde paa Engelsk: »How do you do? Er der nogen her, der kan tale Engelsk?« Centralen i Strib erklærede som Svar paa en Forespørgsel at have hørt det samme som Telegrafforstanderen.

Hvorledes Etableringen af Forbindelsen er foregaaet, er ikke blevet konstateret. Det kan være sket til en Luftledning eller til en udvendig Ledning ind til et Kabelhus.

19.

ABWEHRSTELLE
BEIM HÖHEREN KOMMANDO z. b. V. XXXI

Kopenhagen, den 27. 5. 40.

Persönlich.

An Herrn Bürochef Gredsted p. A. Kgl. Dänische Generaldirektion des Post- und Telegrafenwesens.

Kopenhagen
Hauptpost

Bei den Brief- und Telegrammprüfstellen in Deutschland werden alle dort tätigen Personen zur Geheimhaltung besonders verpflichtet, wobei sie ausserdem schriftlich bescheinigen müssen, dass sie über gesetzlichen Strafen für Hoch- und Landesverrat unterrichtet worden sind. Die betreffenden Strafbestimmungen werden ihnen dazu vorgelegt.

Diese besondere Verpflichtung erfolgt unbeschadet des abgelegten Fahneneides für Militärpersonen bzw. der Pflicht zur Wahrung von Amtsgeheimnissen für Beamte und Angestellte.

Im Hinblich darauf dass bei einer noch engeren Zusammenarbeit zwischen den dänischen Prüfern und den deutschen Verbindungsoffizieren und bei einer fortschreitenden Vertiefung der Prüftätigkeit den dänischen Beamten und Prüfern gewisse Grundsätze und Einzelheiten des deutschen Prüfverfahrens in steigendem Umfange mitgeteilt werden müssen, die in Deutschland unter den Begriff »geheim« fallen, möchte Ihnen die Abwehrstelle vorschlagen, Ihr Prüfpersonal in gleicher Weise auf ihre besondere Pflicht zur Verschwiegenheit hinzuweisen und die Kenntnis der Strafbestimmungen schriftlich bestätigen zu lassen. Es muss bei Ihren Prüfern volle Klarheit darüber geschaffen werden, dass deutsche geheime Angelegenheiten, die ihnen zur Ausübung ihres Prüfdienstes mitgeteilt werden, damit zu dänischen Staatsgeheimnissen werden, über die Verschwiegenheit zu wahren dänische Amtspflicht ist.

Das dänische Strafrecht schützt hier auch deutsche Geheimnisse.

Weiter empfiehlt die Abwehrstelle, das Prüfpersonal in regelmässigen Zwischenräumen, also zu Beginn jeden Monats, an ihre Pflicht zur Verschwiegenheit zu erinnern. Bei etwaigen Neueinstellungen von Personal wird die besondere Verpflichtung zweckmässig am Tage des Dienstantritts vorgenommen werden.

In diesen Zusammenhang möchte die Abwehrstelle erwähnen, dass in Deutschland jeder, der für die Arbeit des Prüfdienstes in Aussicht genommen ist, vor seiner Einstellung durch die hierfür zuständigen Organe besonders auf seine Zuverlässigkeit geprüft wird. Die Abwehrstelle möchte Ihnen empfehlen, in gleicher Weise zu verfahren, damit eine vollkommene Sicherheit erzielt wird. Aus diesem Grunde empfiehlt sich ein möglichst geringer Wechsel des Prüfpersonals.

Howoldt.

ad 19.

Oversættelse.

ABWEHRSTELLE
VED DEN HØJERE KOMMANDO z. b. v. XXXI

Kopenhagen, den 27. 5. 40.

Fortroligt! Haster meget!

Personligt!

Til Herr Kontorchef Gredsted, p. A. Det Kgl. Danske Generaldirektorat for Post- og Telegrafvæsenet.

København
Hovedpostgaarden.

Ved Brev- og Telegramcensurkontorerne i Tyskland bliver alle de her beskæftigede Personer særligt forpligtede til Hemmeligholdelse, hvorhos de desuden skriftligt maa attestere, at de er blevet gjort bekendt med de lovbestemte Straffe for Høj- og Landsforræderi. De paagældende Straffebestemmelser bliver i det Øjemed forelagt dem.

Denne særlige Forpligtelse sker uden Præjudice for den aflagte Faneed for Militærpersoner eller for Tjenestemænds og Funktionærers Pligt til at bevare Tavshed om Embedshemmeligheder.

Med Henblik paa, at der ved et endnu nøjere Samarbejde mellem de danske Censorer og de tyske Forbindelsesofficerer og ved en yderligere Udvikling af Censurvirksomheden i stigende Grad maa meddeles de danske Tjenestemænd og Censorer visse af den tyske Censurmetodes Grundsætninger og Detailler, som i Tyskland falder ind under Begrebet »hemmelig«, vilde Abwehrstelle gerne foreslaa Dem paa samme Maade at gøre Deres Censurpersonale opmærksom paa deres særlige Pligt til at vise Diskretion og lade Personalet skriftligt bekræfte, at de kender Straffebestemmelserne. Der maa hos Deres Censorer skabes fuldstændig Klarhed om, at tyske hemmelige Anliggender, som meddeles dem under Udøvelsen af deres Censurarbejde, derved bliver danske Statshemmeligheder, som det er dansk Embedspligt at bevare Diskretion om.

Den danske Strafferet beskytter her ogsaa tyske Hemmeligheder.

Desuden anbefaler Abwehrstelle, at man med regelmæssige Mellemrum, saaledes ved hver Maaneds Begyndelse, minder Censurpersonalet om deres Pligt til Diskretion. Ved eventuelle Nyansættelser af Personale vil denne særlige Forpligtelse passende foretages den Dag, vedkommende tiltræder sin Tjeneste.

I denne Forbindelse ønsker Abwehrstelle at omtale, at i Tyskland alle Personer, der er udset til at arbejde ved Censuren, før de bliver ansat, af de hertil kompetente Organer underkastes en særlig Undersøgelse om, hvorvidt de er paalidelige. Abwehrstelle vilde gerne anbefale Dem at gaa frem paa samme Maade, for at der kan opnaas fuldstændig Sikkerhed. Af denne Grund er det tilraadeligt saa lidt som muligt at skifte Censurpersonale.

(sign.) **Howoldt.**

20.

Kobenhavn, den 1. Juni 1940.

An die Deutsche Abwehrstelle, Hotel Cosmopolite, København.

An. Schreiben Ast. B. Nr. 781/40 III N geh.

Mit der Notwendigkeit, das Prüfpersonal an ihre besondere Pflicht zur Verschwiegenheit hinzuweisen, ist man grundsätzlich einig. Zufolge dänische strafrechtlicher Gesetzgebung ist jeder dänische Staatsbeamte und Staatsangestellte verpflichtet zur besonderen Geheimhaltung von *allem*, was ihm dienstlich bekannt wird, und unser Prüfpersonal ist beim Zutritt des Ueberwachungsdienstes über ihre Veranwortlichkeit als Prüfer besonders instruiert worden. Eine besondere Prüfung die Zuverlässigkeit des jetzigen Personals kann man, wegen der Möglichkeit dass ein Gefühl von Mistrauen damit erweckt werden kann, nicht empfehlen; man muss bis auf weiteres voraussetzen, dass die gerade gegebene Instruktion über die Verantwortlichkeit und die Folgen von einer Uebertretung der strafrechtlichen Gesetzgebung genügt für das jetzige dänische Prüfpersonal.

Es wird in diesem Sinne bestätigt dass das dänische Strafrecht auch deutsche Geheimnisse schützt.

ad 20.

Oversættelse.

KONCEPT

København, den 1. Juni 1940.

Til det Tyske Abwehrstelle, Hotel Cosmopolite, København.

Ang.: Skrivelse Ast. B. Nr. 781/40 III N geh.

Med Hensyn til Nødvendigheden af at gøre Censurpersonalet opmærksomt paa dets særlige Pligt til at vise Diskretion er man i Princippet enig.

I Henhold til dansk strafferetlig Lovgivning er enhver dansk Statstjenestemand og Statsfunktionær forpligtet til særlig Hemmeligholdelse af *alt*, hvad der tjenstligt bliver ham bekendt, og vort Censurpersonale er, naar det tiltræder Kontroltjenesten, blevet særlig instrueret om sit Ansvar som Censorer. En særlig Undersøgelse af Paalideligheden hos det nuværende Personale kan man ikke anbefale paa Grund af den Mulighed, at der derved kan vækkes en Følelse af Mistillid; man maa indtil videre gaa ud fra, at den lige givne Instruktion om Ansvaret og Følgerne af en Overtrædelse af den strafferetlige Lovgivning maa være tilstrækkelig for det nuværende danske Censurpersonale.

I Overensstemmelse hermed bekræftes det, at den danske Strafferet ogsaa beskytter tyske Hemmeligheder.

21.

ABWEHRSTELLE
BEIM HÖHEREN KOMMANDO z. b. V. XXXI

Kopenhagen, den 29. 5. 40.

An die Kgl. Dänische Generaldirektion des Post- und Telegrafenwesens z. Hd. d. Herrn Bürochef Gredsted.

Kopenhagen
Hauptpost

Die Abwehrstelle möchte sich über die Sprachkenntnisse des Prüfpersonals unterrichten und bittet dazu um eine Angabe, in welchen Sprachen Telegramme geprüft und Ferngespräche überwacht werden können und wieviele Prüfer die betreffende Sprache beherrschen.

Da nicht für alle Sprachen die entsprechenden Prüfer bereitgestellt werden können, wird es sich nicht vermeiden lassen, dass Telegramme und Ferngespräche ins selteneren Sprachen ohne Prüfung bzw. Ueberwachung zugelassen werden müssen. Es dürfte sich empfehlen, innerhalb einer nicht zu kurzen Zeitspanne, also etwa 7—10 Tage lang, eine Statistik der vorkommenden Sprachen zu führen, um einen Ueberblick über den Bedarf an sprachkundigen Kräften zu gewinnen.

Die Sprachkenntnisse der deutschen Mitarbeiter werden getrennt ermittelt werden, damit ein Ausgleich überlegt werden kann.

Es versteht sich, dass internationale Kunstsprachen wie Esperanto, Volapük u. a. aus Abwehrgründen nicht zugelassen werden können; in Deutschland ist ihr Gebrauch auch in Briefen untersagt. Ebenso ist die Propaganda für solche Sprachen und die Litteratur in ihnen verboten.

Die Abwehrstelle möchte empfehlen, die mögliche Zulassung von Privatcodes nicht öffentlich bekannt zu geben und abzuwarten, ob entsprechende Anträge aus Wirtschaftskreisen auf ihre Zulassung gestellt werden.

Um Ihr Einverständnis wird gebeten.

Howoldt.

ad 21.

Oversættelse.

ABWEHRSTELLE
VED DEN HØJERE KOMMANDO z. b. V. XXXI

København, d. 29. 5. 40.

Til det Kgl. Danske Generaldirektorat for Post- og Telegrafvæsenet, ved Herr Kontorchef Gredsted.

København.
Hovedpostgaarden.

Abwehrstelle ønsker gerne Oplysning om Censurpersonalets Sprogkundskaber og udbeder sig derfor en Opgivelse om, i hvilke Sprog Telegrammer kan censureres og Telefonsamtaler kontrolleres, og om hvor mange Censorer der behersker det paagældende Sprog.

Da der ikke for alle Sprog kan stilles de tilsvarende Censorer til Disposition, vil det ikke kunne undgaas, at Telegrammer og Telefonsamtaler paa sjældnere Sprog maa faa Lov til at passere uden Censur eller Kontrol. Det turde være heldigt indenfor en ikke altfor kort Periode, altsaa f. Eks. 7—10 Dage, at føre en Statistik over de Sprog, der forekommer, for at faa Overblik over, hvilke sprogkyndige Kræfter der behøves.

De tyske Medarbejderes Sprogkundskaber vil blive søgt udfundet for sig, for at man kan overveje en Udligning.

Det er en Selvfølge, at internationale Kunstsprog som Esperanto, Volapyk o. a. af defensive Grunde ikke kan tillades; i Tyskland er Brugen af dem ogsaa forbudt i Breve. Ligeledes er Propaganda for den Slags Sprog og Litteratur paa dem forbudt.

Abwehrstelle ønsker at anbefale, at man ikke offentligt bekendtgør, at Anvendelsen af Privatkoder eventuelt kan være tilladt, og at man afventer, om der fra Erhvervskredse maatte blive rettet Anmodninger i den Henseende, om at de maa blive tilladt.

Man anmoder Dem om en Udtalelse om, at De er enig heri.

(sign.) **Howoldt.**

22.

De forskellige Sprogs Forekomsthyppighed i Telegramtrafikken under de nuværende Forhold.

Opgørelsen er baseret paa hele den udgaaende Trafik for Dagene den 3. og 4. Juni, men skulde formentlig give et paalideligt Billede af Procentfordelingen, idet der gaas ud fra, at Sprogene fordeler sig paa samme Maade i den indgaaende Trafik.

Sprog	Antal Tgmr.	%
Tysk	1242	55.4
Skandinavisk	615	27.5
Engelsk	196	8.8
Fransk	30	1.3
Italiensk	40	1.8
Spansk	8	0.4
Statstelegrammer	77	3.4
Kodetelegrammer	32	1.4

København, den 6. Juni 1940.

A. Carstens.

Hr. Kontorchef M. Gredsted, R. af Dbg., Dbm. p. p., Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, *her*.

23.

Kopenhagen, den 26. Juni 1940.

An die Abwehrstelle beim hoeheren Kommando, Hotel Cosmopolite, Kopenhagen K.

Zum Schreiben, Ast B., Nr. 0309/40 III N.

Unter Hinweis auf muendliche Besprechungen wird wegen der Sprachkenntnisse des daenischen Pruefpersonals folgendes mitgeteilt:

1) Von den Telegrammen sind ungefaehr 55 v. H. auf deutsch geschrieben, 9 v. H. auf englisch und nur ganz wenige Telegramme in anderen Sprachen (franzoesisch, italienisch, spanisch). 1,4 v. H. sind Kodetelegramme.
2) Fuer Ferngesprache wird z. Z. fast nur Deutsch, Daenisch, Schwedisch oder Norwegisch verwendet.
3) Das daenische Pruefpersonal kann die skandinavischen Sprachen, Deutsch und Englisch lesen und verstehen. Fuer die uebrigen Sprachen hat man jetzt besondere Dolmetscher zur Verfuegung in Italienisch und Spanisch. Mehrere daenische Pruefer verstehen und lesen Franzoesisch.
4) Die Leitung des daenischen Pruefpersonals beherrscht folgende Sprachen: Deutsch, Englisch, Franzoesisch und Russisch.
5) Esperanto u. d. sind nicht erlaubt.
6) Mit Bezug auf die Verschwiegenheitspflicht wird auf Schreiben vom 1. d. M. (Antwort auf Schreiben, Ast B. 781/40 III N) hingewiesen.

ad 23.

Oversættelse.

København, den 26. Juni 1940.

Til Abwehrstelle ved den højere Kommando, Hotel Cosmopolite, København K.

Til Skrivelse, Ast B. Nr. 0309/40 III N.

Under Henvisning til mundtlige Konferencer meddeles følgende angaaende det danske Censurpersonales Sprogkundskaber:

1) Af Telegrammerne er omtrent 55 % skrevet paa Tysk, 9 % paa Engelsk og kun ganske faa Telegrammer paa andre Sprog (Fransk, Italiensk, Spansk). 1,4 % er Kodetelegrammer.
2) Til Telefonsamtaler anvendes for Tiden næsten kun Tysk, Dansk, Svensk eller Norsk.
3) Det danske Censurpersonale kan læse og forstaa de skandinaviske Sprog, Tysk og Engelsk. Til de øvrige Sprog har man nu til Disposition særlige Tolke i Italiensk og Spansk. Adskillige danske Censorer forstaar og læser Fransk.
4) Ledelsen af det danske Censurpersonale behersker følgende Sprog: Tysk, Engelsk, Fransk og Russisk.
5) Esperanto o. lign. er ikke tilladt.
6) Med Hensyn til Tavshedspligten henvises til Skrivelse af 1. d. M. (Svar paa Skrivelse, Ast B. 781/40 III N).

24.

29. Maj 1941.

Sehr geehrter Herr Major.

Ich habe Ihnen vergebens fernmuendlich angerufen.
Darf ich bitten, wenn deutsche Behoerden oder Offiziere Besuch in unseren Aemtern abzustatten wuenschen, diese Besuche im voraus an mich oder an mein Buero im Generaldirektorat anzumelden. Es ist unseren Aemtern nicht gestattet, solche Besuche ohne weiteres anzunehmen.

Mit besten Gruessen
Ihr ergebener
G.

Herr Major Meyer Piton, Abwehrstelle, Hotel Cosmopolite.
Fra Udenrigsministeriets Pressebureau.

ad 24.

Oversættelse.

GENPART

29. Maj 1941.

Meget ærede Herr Major!

Jeg har forgæves telefoneret til Dem.
Maa jeg anmode om, naar tyske Myndigheder eller Officerer ønsker at aflægge Besøg i vore Kontorer, at saadanne Besøg i Forvejen anmeldes til mig eller til mit Kontor i Generaldirektoratet. Det er ikke tilladt vore Kontorer uden videre at modtage saadanne Besøg.

Med de bedste Hilsner
Deres ærbødige
(sign.) **G.**

Til Herr Major Meyer Piton, Abwehrstelle, Hotel Cosmopolite.

25.

FRA UDENRIGSMINISTERIETS
PRESSEBUREAU

København, den 4. Februar 1941.

An Herrn Legationssekretär, Dr. Allardt, Die deutsche Gesandtschaft, Kastelsvej, Ø.

Indem ich mich auf Ihr Schreiben vom 16. und 25. Januar an das Haupttelegraphenant Kopenhagen beziehe, teile ich Ihnen hierdurch mit, dass durch eine Untersuchung Folgendes festgestellt worden ist: Aus militärischen Sicherheitsgründen wurde nach Wunsche des Herrn Major von Freeden in der Abwehrstelle die Auslieferung von Glückwunschtelegrammen und dergleichen vom 15. December bis zum 15. Januar eingestellt.

Diese Massnahme wurde so aufgefasst, dass sie auch die Auslieferung von Telegrammen an diplomatische Vertreter umfassen sollte, was natürlich falsch ist, da solche Telegramme selbstverständlich nicht nach den Regeln der gewöhnlichen Zensurveranstaltungen behandelt werden können.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Karl I. Eskelund.

ad 25.

Oversættelse.

Til Herr Legationssekretær, Dr. Allardt. Det tyske Gesandtskab, Kastelsvej, Ø.

Idet jeg henviser til Deres Skrivelse af 16. og 25. Januar til Hovedtelegrafkontoret København, meddeler jeg Dem herved, at der ved en Undersøgelse er blevet konstateret følgende: Af militære Sikkerhedsgrunde blev efter Ønske af Herr Major von Freeden ved Abwehrstelle Udleveringen af Lykønsningstelegrammer og lignende standset fra 15. December indtil 15. Januar.

Denne Foranstaltning blev opfattet saaledes, at den ogsaa skulde omfatte Udlevering af Telegrammer til diplomatiske Repræsentanter, hvilket naturligvis er forkert, da saadanne Telegrammer selvfølgelig ikke kan behandles efter Reglerne for de sædvanlige Censurforanstaltninger.

Med udmærket Højagtelse

Karl I. Eskelund.

Koncept.

Jeg takker for tilsendte Kopi af Brev af 4. ds. til Dr. Allardt.

Jeg er ganske uenig i, at der er begaaet en Fejl (»falsch«), ved at Telegrammet ikke er udleveret. Privattelegrammer behandles ens, da det er umuligt for et stort Personale at skønne om, hvorvidt vedkommende er »Diplomat« eller ikke. Kun Statstelegrammer har en Undtagelsesstilling.

Venlig Hilsen

Deres hengivne.....

Hr. Kontorchef Eskelund.

26.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

7. januar 1949.

Til
ministeriet for offentlige arbejder.

Under henvisning til ministeriets skrivelse af 18. november f. å. (journal nr. A 1420 DN/JL), hvormed fulgte en af daværende senere afdøde kontorchef Gredsted den 26. februar 1944 affattet rapport vedrørende telegrafcensuren, tillader kommissionen sig at anmode om en nærmere redegørelse for den heri omtalte i september 1943 overfor telefonselskaberne organiserede aflytning af indenrigske lokale og mellembys samtaler, hvorom det i rapporten anføres, at en sådan aflytning ikke i telegrafcensuren i noget tilfælde er blevet foretaget overfor indenrigske statsorganisationer eller disses ledende mænd, hvilken oplysning ikke synes at stemme med de oplysninger, kommissionen iøvrigt har fået forsåvidt angår aflytning af indenlandske samtaler, herunder lokale samtaler over Københavns Telefon Aktieselskab eller Jydsk Telefon Aktieselskab.

Holm.

Eigil Olsen.

ad 26.

MINISTERIET
FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

København, den 26. februar 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

I skrivelse af 7. f. m. har kommissionen udbedt sig en redegørelse herfra med hensyn til den i september 1943 over for telefonselskaberne iværksatte aflytning af indenrigske, lokale og mellembys samtaler, hvilken aflytning er omtalt i en af nu afdøde kontorchef Gredsted afgiven rapport af 26. februar 1944.

I denne anledning skal man meddele, at postkontrollør E. C. Aslund, der under kontorchef Gredsteds forfald har fungeret som leder af telegrafcensuren, over for ministeriet har oplyst, at telegrafcensuren intet havde at gøre med den over for telefonselskaberne organiserede aflytning af indenrigske, lokale og mellembys samtaler, idet denne aflytning blev foretaget af tyskerne. For så vidt angår samtaler over rigstelefonens ledninger bemærkes, at kun bornholmssamtalerne blev aflyttet til stadighed af telegrafcensuren, medens andre sådanne samtaler kun blev aflyttet i meget ringe omfang. Der var kun tale om stikprøver samt aflytning af visse ledende nazisters telefoner. Hverken postkontrollør Aslund eller hans kolleger inden for telegrafcensuren kender noget til, at den danske censur skulle have aflyttet danske statsorganisationers eller disses lederes samtaler over rigstelefonen (bortset fra samtalerne med Bornholm).

Den tyske telegrafcensur, der arbejdede uafhængigt af den danske, havde derimod adgang til at aflytte alle samtaler.

Det tilføjes, at ministeriet, da sager vedrørende telegrafcensuren som tidligere meddelt ikke er blevet behandlet af ministeriets embedsmænd og ej heller passerede ministeriets journal eller opbevares i sammes arkiv, ikke har set sig i stand til at give yderligere oplysninger i sagen.

En underhånden lånt afskrift af fornævnte rapport af 26. februar 1944 følger hoslagt tilbage.*)

P. M. V.

Palle Christensen.

Svend Garde.

*) Jfr. A. Nr. 11.

27.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

4. december 1948.

Til justitsministeriet.

Under henvisning til en kommission fra ministeriet for offentlige arbejder den 18. november f. å. tilgået skrivelse, hvori på en forespørgsel fra kommissionen bl. a. er oplyst følgende:

»Sluttelig bemærkes, at der ikke herfra er foranlediget rejst Tiltale ved Tjenestemandsdomstolen eller paa anden Maade iværksat Undersøgelse mod nogen under Telegrafcensuren ansat, men at man i en Erklæring til Rigsadvokaten af 7. Juni 1945 i Anledning af en Artikel i Dagbladet »Information« har udtalt, at man maatte anse det for rettest, at der blev foretaget en politimæssig Undersøgelse mod Kontorchef Gredsted, samt at man under 8. August s. A. til Rigsadvokaten har videresendt nogle fra Minister Frode Jakobsen modtagne Redegørelser vedrørende bemeldte Kontorchef Gredsted og fhv. Telegrafbestyrer A. Carstens.«

udbeder kommissionen sig tilstillet fornævnte materiale samt rigsadvokatens eventuelle bemærkninger til sagen.

Holm.

Eigil Olsen.

ad 27.

JUSTITSMINISTERIET
6. ktr. j. nr. 1948—1520.

Til rigsadvokaten.

En udtalelse om sagen udbedes efter omstændighederne snarest belejligt.

Justitsministeriet, den 17. december 1948.

P. M. V.

Eivind Larsen.

RIGSADVOKATEN

+ 1 bilag.

Til justitsministeriet.

Tilbagesendes *justitsministeriet* med bemærkning, at afdøde kontorchef Martin Julius Christian Gredsted og fhv. telegrafbestyrer Axel Carstens har været sigtet henholdsvis efter straffelovstillæggets §§ 11 og 16 samt 11, 12 og 16.

Det tilføjes, at de pågældende sager er sluttet af anklagemyndigheden forsåvidt angår Gredsted, fordi han er afgået ved døden forinden efterforskningens tilendebringelse, og forsåvidt angår Carstens på grund af bevisets stilling.

Rigsadvokaten, København, den 14. januar 1949.

F. Pihl.

JUSTITSMINISTERIET

+ 1 pakke bilag.

Til den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Tilbagesendes kommissionen under henvisning til foranstående.
Akterne bedes efter afbenyttelsen tilbagesendt hertil.

Justitsministeriet, den 5. februar 1949.

P. M. V.

E. B.

Erik Vetli.

28.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45.

4. december 1948.

Til udenrigsministeriet.

Under henvisning til ministeriets skrivelse af 16. januar d. å. og de dermed fulgte bilag 42 med underbilag ifølge hvilke den daværende chef for udenrigsministeriets pressebureau, nuværende chargé d'affaires i Wellington *Karl I. Eskelund* overfor daværende kontorchef i generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet M. Gredsted anmodede om en omlægning af de stedfindende aflytninger af *udenlandske telefonsamtaler*, således at denne foretages efter en samtidig fremsendt liste over alle større og mindre *partiers* centralkontorer, tillader kommissionen sig at anmode om, at hr. chargé d'affaires Eskelund snarest belejligt afæskes redegørelse for den nærmere begrundelse af denne anmodning.

Holm.

Eigil Olsen.

29.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 8. februar 1949.

Den af Folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, Rigsdagen.

Under henvisning til kommissionens skrivelse af 4. december 1948 vedrørende en redegørelse fra chargé d'affaires I. Eskelund i Wellington angående nærmere begrundelse til omlægning af telefonaflytningerne fremsender Udenrigsministeriet hoslagt afskrift af en af chargé d'affaires Eskelund under 29. december 1948 afgivet erklæring.

Det bemærkes, at erklæringen har været forelagt daværende direktør for Udenrigsministeriet, gesandt Mohr i Rom. Man vedlægger genpart af den af minister Mohr i sagens anledning til Udenrigsministeriet stilede skrivelse af 26. januar 1949.

P. M. V.

Carl Brun.

AFSKRIFT

Underbilag 1.

KGL. DANSK GESANDTSKAB

Wellington, N. Z., den 29. december 1948.

Til Udenrigsministeriet.

I besvarelse af Udenrigsministeriets skrivelse af 13. december 1948, hvori citeres skrivelse af 4. december fra den parlamentariske kommission i anledning af Udenrigsministeriets skrivelse til *kommissionen af 16. januar 1948 og dens bilag 42 med underbilag,* tillader jeg mig at udtale følgende:

Foranledningen til det møde, der 26. februar 1941 fandt sted i pressebureauet med hr. Carstens i telefon- og telegrafcensuren, var efter min bedste erindring en drøftelse, der umiddelbart i forvejen var foregået indenfor ministeriets ledelse. Der var her blevet udtalt utilfredshed med, at referaterne af de stedfindende aflytninger indeholdt løst og fast og bl. a. jævnlig gengav ytringer af privat karakter. Endvidere var det blevet fremhævet, at det syntes ganske tilfældigt, hvor aflytninger fandt sted, idet bl. a. en række af de mange tyskorienterede parti- og gruppedannelser udover D. N. S. A. P. ikke blev aflyttet.

Formålet med den forhandling, der 26. februar fandt sted med hr. Carstens, var at få en omlægning foretaget i begge henseender, dels således, at personligt-private udtalelser o. l. ikke medtoges i referaterne, dels således, at samtlige de tyskvenlige grupper og partidannelser inddroges under aflytningerne. Under hensyn til, at det fra Udenrigsministeriet fremførte formentlig ville blive tyskerne i censuren bekendt, udformedes formålet med ministeriets henvendelse således som sket i bilagene 41 samt 42 med underbilag til Udenrigsministeriets skrivelse af 16. januar 1948, hvorved tilføjes, at referatet af 26. februar 1941 i overensstemmelse med pressebureauets praksis samme dag eller senest den påfølgende hverdag cirkuleredes til ministeriets direktør, ministeren og ministeriets øvrige ledelse.

Wellington, den 29. december 1948.

sign. **Karl I. Eskelund.**

GENPART

Underbilag 2.

KGL. DANSK GESANDTSKAB I ROM

26. januar 1949.

Til Udenrigsministeriet.

I underhåndsskrivelse af 18. ds. fra chefen for udenrigsministeriets politiske afdeling har jeg faaet forelagt til eventuel udtalelse en skrivelse af 29. december 1948 fra generalkonsul Eskelund, hvori denne redegør for en samtale af 26. februar 1941 med hr. Carstens, telegrafcensuren (bilag 41) samt for en skrivelse af 1. marts 1941 med bilag til daværende kontorchef Gredsted i generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet (bilag 42 med underbilag).

I tilslutning til generalkonsul Eskelunds redegørelse kan jeg give følgende oplysninger.

På de daglige formiddagsmøder, der i min direktørtid afholdtes med Udenrigsministeriets afdelingschefer og nogle kontorchefer, blev de stedfindende telefonaflytninger drøftet ikke én, men flere gange i løbet af vinteren 1940—41. Aflytningerne blev på de pågældende møder fra forskellig side kritiseret, bl. a. fordi de medtog ligegyldige private udtalelser og fordi de syntes at have en ret tilfældig karakter, idet langtfra alle tyskorienterede kredse blev aflyttede. Der blev endvidere fremsat det synspunkt, at der fra tysk side utvivlsomt ville blive gjort indsigelse mod aflytningerne, når det ikke var muligt at hævde, at de også fandt sted overfor andre end tysk orienterede kredse.

Hermed stemmer det således, når generalkonsul Eskelund i sin skrivelse af 29. december 1948 anfører, at foranledningen til mødet mellem ham og hr. Carstens var en drøftelse, der var foregået indenfor ministeriets ledelse. Blot drejede det sig efter min erindring ikke om én drøftelse, men om flere.

Med hensyn til den af en »aflytningsliste« ledsagede skrivelse af 1. marts 1941 til kontorchef Gredsted synes hr. Eskelund at gå ud fra, at han ikke har fået denne expedition direkte, udtrykkelig godkendt, men at en indirekte, stiltiende godkendelse har fundet sted derigennem, at referatet af samtalen med hr. Carstens af 26. februar 1941 har cirkuleret i udenrigsministeriets overordnede instanser. Efter min erindring var forholdet derimod det, at hr. Eskelund inden afsendelsen hos udenrigsministeren indhentede en *udtrykkelig godkendelse* af »aflytningslisten«, bl. a. i betragtning af, at den omfattede de politiske partier, der var repræsenterede i regeringen.

sign. **O. C. Mohr.**

30.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

4. december 1948.

Hr. fhv. minister Gunnar Larsen, Højkol pr. Ry.

Da det overfor kommissionen såvel fra justitsministeriet som fra ministeriet for offentlige arbejder er oplyst, at De som minister modtog daglige skriftlige rapporter om telefonaflytninger foretaget af »Telegraf- og Telefoncensuren«, og at disse rapporter umiddelbart før den 29. august 1943 blev fjernet fra ministeriet af Deres daværende private sekretær, Lademann, udbeder kommissionen sig Deres nærmere redegørelse for dette forhold.

Holm.

Eigil Olsen.

31.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25[3]
København K.

Den 15. december 1948.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Jeg har rigtigt modtaget den ærede kommissions skrivelse af 4. ds., som jeg beklager på grund af bortrejse ikke er blevet besvaret før nu.

Vedrørende telefonaflytningsrapporterne kan jeg oplyse følgende. Ved overtagelsen af ministeriet fra min forgænger, fhv. trafikminister Axel Sørensen, meddelte denne mig forskellige detailler vedrørende den aftale, der var blevet truffet med tyskerne den 9. april om oprettelsen af telefon- og telegrafcensur. Herunder meddelte fhv. minister Axel Sørensen også, at lederen af telefon- og telegrafcensuren, nemlig daværende kontorchef i post- og telegrafvæsenet Gredsted, hver dag af dagens høst af telefon- og telegrafrapporter udtog sådanne, som han måtte mene kunne have politisk betydning for regeringen, og overgav disse til ministeren.

Jeg spurgte fhv. minister Axel Sørensen, hvorledes det lå med hensyn til lovhjemmel for denne censur. Hertil svarede minister Axel Sørensen, at der ikke var nogen lovhjemmel, men at censuren foregik i henhold til aftalen med tyskerne af 9. april under regeringens ansvar. Ved en samtale en dag eller to senere med kontorchef Gredsted bekræftede denne fhv. minister Axel Sørensens udtalelser til mig.

Kort tid efter meddelte jeg kontorchef Gredsted, at jeg, i betragtning af at hele censurforanstaltningen ikke havde lovhjemmel og derfor i særlig grad måtte siges at foregå under ministerens personlige ansvar, ønskede at få en genpart af samtlige telefon- og telegrafrapporter, som blev afleveret enten til anden dansk myndighed (justitsministeriet, respektive politiet, udenrigsministeriet eller handelsministeriet) eller til tyske myndigheder.

Disse rapporter var således kun gennemslag af, hvad der blev leveret til anden side. De mig overleverede rapporter blev med korte mellemrum tilintetgjort ved brænding. Den sidste rest, der forelå den 29. august, er tilintetgjort på samme måde.

Jeg må iøvrigt udtrykke min beklagelse over, at jeg efterhånden tilintetgjorde de omhandlede genparter, da det nu bagefter har vist sig, at politiets kartotek af disse rapporter ikke er komplet.

Med højagtelse

Gunnar Larsen.

32.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 16. Januar 1948.

Til den af Folketinget under 8. Januar 1948 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45, Rigsdagen.

Ved Skrivelse af 23. September 1947 har den af Folketinget under 19. December 1945 i Henhold til Grundlovens § 45 nedsatte Kommission udbedt sig en Række Oplysninger om den under Besættelsen her i Landet iværksatte Kontrol med Telegraf- og Telefontrafikken. Det fremgaar af Skrivelsen, at en tilsvarende Anmodning er tilgaaet Ministeriet for offentlige Arbejder.

Saaledes foranlediget skal man, forsaavidt angaar Udenrigsministeriets Forretningsomraade, paa Grundlag af her beroende Akter oplyse følgende:

ad Spørgsmaal a:

(»Hvornaar, paa hvilken Foranledning og med hvilke Opgaver denne Censur er oprettet?«),

og *ad Spørgsmaal b:*

(»Omfanget og Arten af det udførte Arbejde«).

I den »Aufzeichnung«, som den tyske Gesandt den 9. April 1940 overrakte Udenrigsministeren, og hvoraf en Afskrift med en Skrivelse herfra af 6. Juli 1945 blev tilstillet den af Folketinget under 15. Juni 1945 i Henhold til Grundlovens § 45 nedsatte Kommission (Bilag 14 til nævnte Skrivelse)*), stillede den tyske Regering i Punkt 10 bl. a. Krav om Spærring af ethvert Telegraf-, Telefon- og Postsamkvem over Havet med Udlandet; endvidere krævedes, at Telegraf-, Telefon- og Postsamkvemmet med Østersøstaterne skulde indskrænkes til bestemte Ruter og kontrolleres paa Anfordring af Besættelsestroppernes Kommandant.

Der optoges straks Forhandlinger med de tyske Myndigheder om en Genoptagelse af den ved Besættelsen afbrudte Telegraf- og Telefontrafik med Udlandet, og som Resultat af disse Forhandliger opnaaedes det, at Forbindelsen med Udlandet efterhaanden i begrænset Omfang blev genoptaget, mod at der indførtes fuldstændig Kontrol med saavel Telefonsamtaler som med Telegrammer til og fra Udlandet. Kontrollen foregik indtil 29. August 1943 under Ledelse af »Udenrigsministeriets og Ministeriet for offentlige Arbejders Udvalg for Telegrafcensuren«, som var nedsat af Regeringen i Efteraaret 1939, og som bestod af daværende Chef for Udenrigsministeriets Pressebureau, nuværende udsendt Generalkonsul i Wellington K. I. Eskelund og nu afdøde Kontorchef i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet M. I. C. Gredsted. Om dette Udvalgs Nedsættelse henvises til det i Afskrift vedlagte, af Kontorchef Gredsted affattede Referat af 18. Oktober 1939 og den ligeledes i Afskrift vedlagte, i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet udarbejdede »Note« af 7. Oktober 1939**). Udvalget kom efter Besættelsen under Tilsyn af »Deutsche Abwehrstelle« gennem tyske Tilsynsførende.

*) Ber. IV A. Nr. 11. **) jfr. A. Nr. 12.

De nævnte Forhandlinger om Genoptagelse af Telegraf- og Telefontrafikken med Udlandet førtes fra dansk Side i vidt Omfang direkte af Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet. Til nærmere Belysning af de Forhandlinger om Telegraf- og Telefontrafikken, som Udenrigsministeriet i den efter Besættelsen nærmest følgende Tid førte dels med danske, dels med tyske Myndigheder, vedlægger man Afskrift af følgende Aktstykker:

Referat af et Møde den 11. April 1940 mellem Repræsentanter for Udenrigsministeriet og Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet (Bilag 34).

Referat af et Møde i Udenrigsministeriet den 23. April 1940 mellem Repræsentanter for dette og Ministeriet for offentlige Arbejder (Bilag 35), tilligemed den i Referatet omhandlede Protokol, som blev undertegnet den 19. s. M. af Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet og en Repræsentant for den tyske Værnemagt (Bilag 36).

Notits af 24. April 1940 af den daværende Chef for Udenrigsministeriets politisk-juridiske Afdeling (Bilag 37).

Notits af 26. April 1940, paategnet af den daværende Chef for Udenrigsministeriets politisk-juridiske Afdeling og Geheimrat Hencke fra det tyske Gesandtskab (Bilag 38).

Referat af et i Udenrigsministeriet den 21. Maj 1940 stedfundet Møde mellem Repræsentanter for Udenrigsministeriet og Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet og tyske Myndigheder (Bilag 39).

Om Telegrafcensurens Virksomhed har Kontorchef Gredsted i sin Tid afgivet den i Afskrift vedlagte Redegørelse af 26. Februar 1944, der ifølge den ligeledes i Afskrift vedlagte Meddelelse af 2. Marts 1944 fra Hr. Gredsted var godkendt af fhv. Minister for offentlige Arbejder Axel Sørensen*).

Man vedlægger Afskrift af følgende her beroende Aktstykker vedrørende Aflytning af indenrigske Telefonsamtaler i det nævnte Tidsrum:

Notits af 8. November 1940 af daværende Kontorchef Eskelund (Bilag 40).

Referat af en den 26. Februar 1941 stedfunden Samtale mellem Kontorchef Eskelund og Hr. A. Carstens, Telegrafcensuren (Bilag 41), samt

Genpart af Udenrigsministeriets Skrivelse af 1. Marts 1941 med 1 Bilag til Kontorchef Gredsted (Bilag 42).

Umiddelbart efter Undtagelsestilstandens Indførelse den 29. August 1943 blev Udenrigsministeriets Repræsentant i »Udenrigsministeriets og Ministeriet for offentlige Arbejders Udvalg for Telegrafcensuren« paa Foranledning fra tysk Side faktisk afskaaret fra al videre Deltagelse i Ledelsen af Telegrafcensuren, og Udvalget ophørte derfor at eksistere. Telegrafcensuren videreførtes herefter under Ledelse af Kontorchef Gredsted.

Ved den i Afskrift hoslagte Forordning, udstedt den 20. September 1943, altsaa under den militære Undtagelsestilstand, af den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark, bemyndigedes »Abwehrstelle« til at indrette Aflytningsposter i de danske Telefoncentraler (Bilag 43). Ved de i Afskrift ligeledes vedlagte Gennemførelsesbestemmelser til Forordningen, udstedt af »Abwehrstelle« den 22. s. M., blev de oprettede Aflytningsposter underlagt Lederen af Telegrafcensuren, Kontorchef Gredsted, som direkte befuldmægtiget af »Abwehrstelle«. Samtidig bestemtes det, at Aflytning af Telefonsamtaler kun skulde kunne foranlediges foretaget af Telegrafcensuren, ligesom kun denne skulde have Adgang til at erholde Oplysninger om Telefonsamtaler udleveret (Bilag 44).

For at undgaa, at danske Tjenestemænd kom til at virke under tysk Myndighed, indledtes fra dansk Side Forhandlinger med de tyske Myndigheder om disses Overtagelse af hele Censurtjenesten med Anvendelse af tysk Personale. Af Hensyn til den Værdi, som det Materiale, der tilvejebragtes gennem Telegrafcensuren kunde have for de danske Myndigheder, vandt imidlertid senere det Synspunkt Overhaand, at der burde søges opnaaet en Ordning, hvorved Censuren paany henlagdes under dansk Myndighed, og ved den i Afskrift vedlagte Skrivelse af 21. Februar 1944 gav »Abwehrstelle« sin Tilslutning til, at Censuren blev henlagt under Ministeriet for

*) Jfr. foran A. Nr. 11 og 12.

offentlige Arbejder under en Række i Skrivelsen opregnede Betingelser, der havde til Formaal at sikre den fra tysk Side ønskede Kontrol med Censuren (Bilag 45).

Til Brug for Kommissionen vedlægges yderligere i Afskrift:

Skrivelse af 8. December 1944 fra »Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in Dänemark«, ifølge hvilken de danske Telefoncentraler i Medfør af Punkt 6 i »Abwehrstelle«s ovennævnte Skrivelse af 21. Februar 1944 vil blive overvaaget af tyske Fagfolk for at hindre Aflytning af den tyske Telefontrafik (Bilag 46).

Udenrigsministeriets Skrivelse af 20. s. M. til Ministeriet for offentlige Arbejder og Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet (Bilag 48).

Generaldirektoratets Skrivelse af 28. December 1944 (Bilag 49).

Udenrigsministeriets Skrivelse af 25. Januar 1945 til Generaldirektoratet (Bilag 50).

I Udenrigsministeriets Pressebureau findes en Række Referater vedrørende Aflytning af Telefonsamtaler, saavel indenrigske som Samtaler med Udlandet, fra Tiden før 29. August 1943. Det paagældende Materiale, der er registreret i Centralkartoteket, vil, saafremt det maatte ønskes, kunne stilles til Raadighed for Kommissionen.

ad Spørgsmaal c:

(»Oplysning om, med hvilken Lovhjemmel saadan Censur er indført, og om dens Virksomhed har været kendt, eventuelt godkendt af Rigsdagen eller Repræsentanter for denne«).

Vedrørende Spørgsmaalet om Regeringens Ret til at føre Kontrol med Telegraf- og Telefontrafikken henviser man til vedlagte Afskrift af et i 1917 her affattet Referat (Bilag 51) samt til ovennævnte af Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet udarbejdede »Note« af 7. Oktober 1939, Pkt. 3.

Den i »Noten« omtalte internationale Konvention af 9. September 1932 om Telekommunikationer bestemmer i Artiklerne 24 og 26 følgende (Oversættelse til Dansk):

Art. 24.

Telekommunikationskorrespondancens Hemmeligholdelse.

§ 1. De kontraherende Regeringer forpligter sig til at træffe alle Foranstaltninger, der er forenelige med det anvendte Telekommunikationssystem, til at sikre den internationale Korrespondances Hemmeligholdelse.

§ 2. De forbeholder sig dog Ret til at meddele international Korrespondance til kompetente Myndigheder for at sikre den indre Lovgivnings Anvendelse eller for at sikre, at de internationale Konventioner, som de interesserede Regeringer har underskrevet, bringes til Udførelse.

Art. 26.

Standsning af Telekommunikationer.

§ 1. De kontraherende Regeringer forbeholder sig Ret til at standse ethvert privat Telegram eller Radiotelegram, som maatte anses for farligt for Statens Sikkerhed, eller som maatte stride mod Landets Love, den offentlige Orden eller Sædelighed, mod at Indleveringskontoret øjeblikkelig underrettes om, at det paagældende Telegram eller en Del deraf er blevet standset, medmindre denne Underretning maa anses for at være farlig for Statens Sikkerhed.

§ 2. De kontraherende Regeringer forbeholder sig Ret til at afbryde enhver privat Telefonsamtale, som maatte anses for farlig for Statens Sikkerhed, eller som maatte stride imod Landets Love, den offentlige Orden eller Sædelighed.

Man henviser endvidere til de den 9. Marts 1939 i Landstinget stedfundne Forhandlinger om den af Ministeriet for offentlige Arbejder under 22. April 1938 udfærdigede Instruks for de koncessionerede Telefonselskaber vedrørende Telefonhemmeligheden (Rigsdagstidende 1938—39, Landstingets Forhandlinger, Sp. 1344 ff., 1396 ff.).

Efter det i den ovenfor omhandlede Notits af 18. Oktober 1939 (Bilag 41) indeholdte Referat af Mødet i Udenrigsministeriet den 14. s. M. har den vedtagne Ordning med Hensyn til Kontrol med Telegraf- og Telefontrafikken under Krigssituationen formentlig ikke været forelagt Rigsdagen. Det fremgaar ikke af her beroende Akter, hvorvidt og i hvilket Omfang der senere ex officio maatte være tilgaaet Rigsdagen eller Repræsentanter for denne Underretning om den gennemførte Kontrol. Man vedlægger Afskrift af en af Ministeriet for offentlige Arbejder under 21. Oktober 1939 i Pressen offentliggjort Meddelelse om de Indskrænkninger i Telegraf-, Telefon- og Radiotelegraf- og -telefontjenesten, som den vedtagne Kontrolordning nødvendiggjorde (Bilag 52).

ad Spørgsmaal d:

(»Hvorvidt Aflytningsrapporterne fortsat befinder sig hos Sekretær Lademann, og hvorledes det kan forklares, at en Minister ved sin Fratræden fjerner og medtager Embedsakter. (Aktstykke Nr. 2, jfr. foran«)

og *ad Spørgsmaal e:*

(»Hvorvidt andre af Censurens Akter faktisk beror hos Højesteretssagfører Svane, og om man anser dette for rimeligt. (Aktstykke Nr. 5, jfr. foran)«).

Der fremgaar intet af Udenrigsministeriets Akter vedrørende de omhandlede Forhold.

ad Spørgsmaal f:

(»Hvorvidt der har været Tjenestemandssag eller paa anden Maade iværksat Undersøgelse mod nogen i nævnte Censur bskæftiget Person (det synes at fremgaa, at der har været Tjenestemandssag mod Hr. A. Carstens)«).

Ikke forsaavidt angaar Tjenestemænd i Udenrigsministeriet.

Genpart af nærværende Skrivelse med Bilag er tilstillet Generalkonsul i Wellington Karl I. Eskelund.

Gustav Rasmussen.

33.

AFSKRIFT

Ved et Møde i Udenrigsministeriet den 14. Oktober 1939, i hvilket deltog Udenrigsministeren, Ministeren for offentlige Arbejder, Justitsministeren samt Embedsmænd fra Ministerierne, blev det bestemt, at der snarest indføres Kontrol (Censur) af Telegram-, Telefon- samt Radiotrafikken, men kun i det Omfang, som anses absolut nødvendigt for at sikre sig, at Landets Neutralitet hævdes, og at Erhverv samt Ind- og Udførsel ikke lider Skade ved, at Meddelelser om Forhold af denne Art ekspederes ud af Landet. Udenrigsministeren lagde Vægt paa, at Telefonen (Radiotelefonen) kontrolleres, saaledes at man søger at sikre sig, at der navnlig efter visse særlige Begivenheder i Ind- og Udland ikke telefoneres Meddelelser af skadelig Art. Om disse Forhold gives i hvert forekommende Tilfælde Direktiver til Censurledelsen.

Grundlag for Kontrollens Gennemførelse er Note af 7. Oktober 1939 til Ministerraadet.

Udgifterne ved Kontrollens Udførelse afholdes forskudsvis af Ministeriet for offentlige Arbejder til senere Fordeling imellem de Ministerier, der benytter Institutionen. Sagens Ordning forelægges ikke for Rigsdagen.

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet,
4. Ekspeditionskontor, den 18. Oktober 1939.

sign. **Gredsted.**

Paategnet (sign.) **A. S.**

18. 10. 39.

34.

Afskrift.

REFERAT

af Møde vedrørende Telegraf- og Telefonforbindelsen med Udlandet.

Til Stede var Kontorchef Gredsted, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, Chefen for Telegramcensuren, Carstens, og fra Udenrigsministeriet Afdelingschef Svenningsen, Kontorchef Eskelund, Kontorchef Hvass og Fuldmægtig Sigurd Christensen.

Kontorchef Gredsted meddelte, at de Resultater, han havde opnaaet i Forhandlingerne med Hauptmann Bagge den 10. d. M., ikke var blevet godkendt i Berlin, og at derfor enhver Form for Telegraf- og Telefonforbindelse med Udlandet nu var blevet standset. Angaaende Betingelserne for Genoptagelse af Trafikken aftaltes det, at Legationsraad Svenningsen skulde træde i Forbindelse med det tyske Gesandtskab.

Kontorchef Gredsted oplyste, at han i Gaar fra den sovjetrussiske Gesandt havde modtaget Beklagelse over, at dennes Telegrammer ikke kom afsted. Han refererede Sagen til Oberkommando, der udtalte, at Svar af dem vilde blive givet direkte til den sovjetrussiske Gesandt. Saavidt det vidstes, fandtes der ikke for Øjeblikket Telegrammer fra andre Gesandtskaber ventende paa Afsendelse, idet alle ventende Telegrammer fra disse havde faaet Tilladelse til at afgaa i Gaar. Hr. Carstens lovede dog at verificere, at der overhovedet intet var tilbage.

I Nat var ligeledes alle Handelstelegrammer til Tyskland og Böhmen-Mähren, men derimod ikke Telegrammer til andre Lande via Tyskland afgaaet. Det aftaltes, at saafremt der skulde blive Tale om Dispensation fra det nugældende absolutte Forbud mod Afsendelse af Telegrammer, skulde dette kun kunne ske efter Aftale med Udenrigsministeriet.

Det aftaltes, at der skulde gennemføres en fuldstændig Censur, baade med Telefon-, Telegram- og Pressemeddelelser, hvis Genaabning af Forbindelsen kan finde Sted. Kontorchef Gredsted lovede at sørge for, at Telefonledningerne blev forsynet med Afbryder, saaledes at Censoren øjeblikkelig kunde afbryde enhver Samtale, hvis han ansaa det for fornødent. Kontorchef Gredsted lovede yderligere at give Kontorchef Eskelund Meddelelse om, hvormange Personer det vilde være nødvendigt at skaffe til Telefonaflytning. Der var Enighed om, at Pressemeddelelser skulde aflyttes af Pressemænd (som Kontorchef Eskelund vilde skaffe), medens Kontorchef Gredsted holdt paa, at Handelstelegrammer maatte aflyttes af Telegrafvæsenets Censorer.

Med Hensyn til Postforbindelsen med Udlandet fik Kontorchef Gredsted under Mødet bekræftet fra Generaldirektoratet, at Post afgaar til alle Lande undtagen England, Frankrig, franske og engelske Besiddelser, Protektorater, Mandater og engelske Dominions, Norge, Sverige, Island og Finland. Man drøftede Spørgsmaalet om at søge Postforbindelsen med Sverige og eventuelt andre Lande genoptaget ved at forsyne dem med Betegnelsen »via Tyskland«.

Telefoncensuren med Pressemeddelelser tænkes ordnet paa den Maade, at udgaaende Meddelelser skal forelægges i Manuskript til Godkendelse. Censoren skal derefter paase, at Manuskriptet følges ved Diktatet. Indgaaende Meddelelser maa først trykkes efter at være godkendt af Censuren.

Det oplystes, at Betydningen af, at Kongen kunde komme i Forbindelse med sin Regering i Island, havde være stærkt fremhævet under Forhandlingerne med de tyske Myndigheder.

Den 11. April 1940.

sign. **Sigurd Christensen.**

35.

Afskrift.

REFERAT

Tirsdag den 23. afholdtes Møde i Udenrigsministeriet angaaende Spørgsmaalet om dansk Censur af Post-, Telegram- og Telefontrafikken med Udlandet.

Tilstede var Udenrigsministeren, Minister Krag, Trafikministeren, Generaldirektør Mondrup, Afdelingschef K. J. Jensen, Kontorcheferne Gredsted og Krog samt Direktør Mohr, Afdelingschef Wærum og Undertegnede.

Udenrigsministeren havde ønsket Mødet i Anledning af den Protokol, der den 19. ds. var blevet undertegnet angaaende Kontrollen med Breve, Telegrammer og Telefonsamtaler. Udenrigsministeren fandt, at dette var et af de større og principielle Spørgsmaal, som ikke burde ordnes endeligt uden Udenrigsministeriets Medvirken. Han vidste ikke, om der overhovedet var noget at stille op overfor Tyskerne paa det heromhandlede Omraade, men vilde, hvad Realiteten i Sagen angik, rejse det Spørgsmaal, om det var hensigtsmæssigt, at Kontrollen blev udøvet af den danske Regering. Dette vilde give os et stort Ansvar og kunde muligt føre til Ubehageligheder, dersom der slap noget igennem den danske Censur, som af den tyske Censur blev fundet skadeligt for Tyskland og derfor stoppet. Hertil oplyste Embedsmændene fra Generaldirektoratet, at det ikke var Meningen, at der skulde foretages mere end en Stikprøve-Kontrol, og at der ikke var nogen Mulighed for at opnaa en anden Ordning end den i Protokollen fastsatte. Fra tysk Side havde man under Forhandlingen om denne Sag, Fredag den 19., meget bestemt holdt paa, at Kontrollen skulde udøves af Danmark. Indholdet af Protokollen var i Virkeligheden, udtalte Generaldirektør Mondrup, en »Meddelelse til Efterretning« fra tysk Side til den danske Regering. Det var efter Generaldirektørens Formening ganske unyttigt at protestere.

Med Hensyn til Telegramkontrollen oplystes det, at Generaldirektoratet havde udarbejdet en Liste over danske Firmaer, hvem Tilladelse til Telegrafering med Udlandet skulde gives. Denne Liste omfattede ca. 200 Firmaer og var udarbejdet efter det Princip, at man havde medtaget de vigtigste af Generaldirektoratets Kunder i Trafikken med Udlandet. Listen omfattede dog naturligvis kun en ringe Brøkdel af den normale Forretnings-Telegram-Korrespondance.

Det oplystes endvidere, at al privat Telegrafering med Udlandet (Lykønskningstelegrammer, Oplysning om Familieforhold o. lign.) maa bortfalde, da saadanne Telegrammer af Tyskerne menes at indebære Risiko for Udsmugling af hemmelige Meddelelser.

Lørdag den 20., altsaa Dagen efter Protokollen var undertegnet, havde Fregattenkapitän Howoldt telefonisk meddelt, at baade Telefonsamtaler og Telegrammer til Tyskland kunde frigives, saaledes at Listesystemet altsaa kun blev opretholdt for Telegrammer til og Samtaler med neutrale Lande. Der var paa Mødet Enighed om, at denne modificerede Ordning burde akcepteres for Telegrammernes Vedkommende. Hvad angaar Telefonsamtalerne oplyste Kontorchef Gredsted, at det af praktiske Grunde var umuligt at frigive disse. Vi havde nu kun 2 Ledninger til Raadighed mod normalt 16 Ledninger til og udover Tyskland. Under disse Forhold var det ganske nødvendigt, at Telefonsamtalerne blev indskrænket, da der ellers vilde blive altfor lange Ventetider. Under Hensyn til det saaledes oplyste enedes man om, at

Listesystemet foreløbig skal benyttes ikke blot for neutrale Lande, men ogsaa for Tyskland.

Med Hensyn til Brevcensuren nævntes fra Udenrigsministeriets Side, at Pressekorrespondancer — dette taget i videste Forstand — kun burde ekspederes, naar de var paategnet af Udenrigsministeriets Pressebureau, hvis Kontrol og Paategning imidlertid kun dækkede det rent pressemæssige. Pressebureauet kunde ikke paatage sig noget Ansvar for, hvorvidt Pressekorrespondancer af andre Grunde (Spionage o. lign.) burde stoppes. Dette maatte overlades til Postvæsenets Censur. Det henstilledes, at den, der blev udset til Leder af Postvæsenets Censur, satte sig i Forbindelse med Hr. Eskelund for nærmere at aftale, hvorledes der skal forholdes med Hensyn til Pressekorrespondancer. Man var opmærksom paa, at dette Begreb er noget udflydende.

Der var Enighed om, at der i Sagens Anledning af Ministeriet for offentlige Arbejder straks blev udsendt en Bekendtgørelse af følgende Ordlyd:

»Under den nuværende for Landet ganske særlige Situation undergives Telegram- og Telefontrafik mellem Danmark og Udlandet samt Brevpostforsendelser fra og til Udlandet Kontrol, som foretages af Post- og Telegrafvæsenet.«

Kontrollen skulde først træde i Kraft, efter at de tyske Forbindelsesofficerer, jfr. Pkt. 2 i Protokollen, havde meldt sig. Efter at Sagen var blevet nærmere drøftet med disse Forbindelses-Officerer, vilde Generaldirektoratet i en mere detailleret Bekendtgørelse give Publikum Vejledning med Hensyn til, hvad der er tilladt at skrive i Breve til Udlandet, hvilke Forhold der ikke bør omtales o. s. v. Forinden saadan Bekendtgørelse blev udsendt, vilde Generaldirektoratets Embedsmænd sætte sig i Forbindelse med Udenrigsministeriet.

Fra Generaldirektoratets Side blev det fremhævet, at der i Sager paa det heromhandlede Omraade ofte maatte disponeres med stor Hurtighed. Sagerne maatte nødig forsinkes som Følge af Samarbejdet med Udenrigsministeriet. Fra dettes Side erklærede man sig rede til at samarbejde i hastigt Tempo.

Den 23. April 1940.

sign. **Nils Svenningsen.**

36.

Afskrift.

PROTOKOLLE.

Anwesend:

Generaldirektor C. Mondrup
Abteilungschef K. J. Jensen
Bürochef M. Gredsted
Bürochef L. C. Eithz
Bürochef Arne Krog
} Generaldirektorat des Königlich Dänischen Post- und Telegraphenwesens.

Major Lehmann-Heinecke (Oberkommando der Wehrmacht).
Ministerialrat Röder (Reichpostministerium).
Oberregierungsrat Ulrich (Reichsluftfahrtministerium).
Legations-Sekretär Dr. Dittler (Deutsche Gesandtschaft).

Sekretär Fuldm. A. Kromann, Generaldirektorat des Königlich Dänischen Post- und Telegraphenwesens.

In der heutigen Besprechung zwischen Vertretern des Kgl. Dänischen Ministerium für öffentliche Arbeiten und dem Beauftragen des Bevollmächtigten des Reichen wurde vereinbart:

1.

Die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) erklärt sich bereit, nachstehende Massnahmen im Interesse der Deutschen Wehrmacht auf dem Gebiet des Nachrichtenverkehrs durchzuführen:

A. Auslandsbriefverkehr.

Der Auslandsbriefverkehr wird schnellstens wiederaufgenommen (ausser mit den Ländern, die sich im Kriegszustand mit dem Reich befinden).

Er wird auf einer von der Königlich Dänischen Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) zu errichtenden Prüfstelle in Kopenhagen durch die zuständigen dänischen Stellen geprüft.

B. Auslandstelegrammverkehr.

Der Auslandstelegrammverkehr wird auf Grund von Zulassungslisten wiederaufgenommen. Er wird auf einer in Kopenhagen von der Königlich Dänischen Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) zu errichtenden Prüfstelle durch die zuständigen dänischen Stellen geprüft, von denen auch die Zulassungslisten aufgestellt werden.

C. Auslandsfernsprechverkehr.

Der Auslandsfernsprechverkehr wird ebenfalls auf Grund von Zulassungslisten wiederaufgenommen. Diese werden in gleicher Weise aufgestellt wie die Zulassungslisten zum Auslandstelegrammverkehr (s. unter B.).

Zur Überwachung des Auslandsfernsprecherverkehrs wird die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) schnellstens die nötigen technischen Einrichtungen bereitstellen. Die Durchführung des Ueberwachung liegt in Händen der Königlich Dänischen Regierung.

2.

Verbindungsoffiziere der Deutschen Wehrmacht.

Das Oberkommando der Wehrmacht entsendet zur Unterstützung und Beratung der Königlich Dänischen Regierung Verbindungsoffiziere. Die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) räumt diesen das Recht ein, gegen Zulassen zum Auslandstelegramm- oder Auslandsfernsprechverkehr Einspruch zu erheben.

3.

Die Durchführung der vorstehenden Vereinbarung regelt die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) im Benehmen mit den Verbindungsoffizieren der Deutschen Wehrmacht.

Kopenhagen, den 19. April 1940.

C. Mondrup (sign.)
Generaldirektor des
Königlich Dänischen Post- und
Telegrafenwesens.

Lehmann-Heinicke (sign.)
Major
im Oberkommando der Wermacht.

Oversættelse.

PROTOKOL.

Tilstede var:

Generaldirektør C. Mondrup
Afdelingschef K. J. Jensen
Kontorchef M. Gredsted
Kontorchef L. C. Eithz
Kontorchef Arne Krog
| Generaldirektoratet for det kongelig danske Post- og Telegrafvæsen.

Major Lehmann-Heinecke (Den tyske krigsmagts overkommando).
Kontorchef Röder (Rigspostministeriet).
Fuldmægtig Ulrich (Rigsluftfartsministeriet).
Legationssekretær Dr. Dittler (Tyske gesandtskab).

Sekretær: Fuldmægtig A. Kromann, Generaldirektoratet for det kongelig danske Post- og Telegrafvæsen.

Ved den i dag stedfundne konference mellem repræsentanter for det kongelig danske Ministerium for offentlige Arbejder og det tyske riges befuldmægtigedes repræsentant blev der truffet følgende aftale:

1.

Den kongelig danske regering (Ministeriet for offentlige Arbejder) erklærer sig villig til i den tyske krigsmagts interesse at gennemføre følgende forholdsregler indenfor post- og telegraftrafikken:

A. Brevpostforbindelsen med udlandet.

Brevpostforbindelsen med udlandet vil snarest muligt blive genoprettet (undtagen med de lande, der er i krig med det tyske rige).

Den vil blive kontrolleret af de kompetente danske myndigheder på et kontrolsted, som vil blive oprettet af den kongelig danske regering (Ministeriet for offentlige Arbejder).

B. Telegrafforbindelsen med udlandet.

Telegrafforbindelsen med udlandet vil blive genoprettet på basis af lister over meddelte tilladelser. Den vil blive kontrolleret af de kompetente danske myndigheder, som også vil udarbejde de nævnte lister, på et kontrolsted, som vil blive oprettet af den kongelig danske regering (Ministeriet for offentlige Arbejder).

C. Telefonforbindelsen med udlandet.

Telefonforbindelsen med udlandet vil ligeledes blive genoptaget på basis af lister over meddelte tilladelser. Disse lister vil blive udarbejdet på samme måde som de for telegrafforbindelsen med udlandet førte lister (se under B).

Til at kontrollere telefonforbindelsen med udlandet vil den kongelig danske regering (Ministeriet for offentlige Arbejder) snarest muligt stille de nødvendige tekniske installationer til rådighed. Gennemførelsen af kontrollen ligger i hænderne på den kongelig danske regering.

2.

Den tyske krigsmagts forbindelsesofficerer.

Den tyske krigsmagts overkommando vil til bistand og vejledning for den kongelig danske regering udpege forbindelsesofficerer. Den kongelig danske regeding (Ministeriet for offentlige Arbejder) indrømmer disse officerer ret til at gøre indsigelse mod de meddelte tilladelser til at telegrafere eller telefonere til udlandet.

København, den 19. april 1940.

3.

Den kongelig danske regering (Ministeriet for offentlige Arbejder) vi i samråd med den tyske krigsmagts forbindelsesofficerer træffe foranstaltning til gennemførelsen af ovenstående aftale.

København, den 19. april 1940.

(sign.) **C. Mondrup.**

Generaldirektør for post- og telegrafvæsenet.

(sign.) **Lehmann-Heinecke.**

Major i den tyske krigsmagts overkommando.

37.

Afskrift.

Notits.

Generaldirektør Mondrup meddelte Dags Dato, at der nu til Generaldirektoratet er ankommet en tysk »Überwachungsoffizier«, Major von Freeden, der har forlangt, at al udgaaende Brevpost til Sverige, Norge og Finland skal sendes over Berlin for at blive censureret dèr.

Generaldirektøren mente, at man foreløbig maatte bøje sig for dette Krav.

Kontorchef Gredsted meddelte, at ovennævnte Major von Freden med Hensyn til Telegrafering og Telefonering har stillet sig paa det Standpunkt, at al Trafik til Udlandet, altsaa ogsaa Trafikken til Tyskland, skal finde Sted paa Grundlag af »Zulassungslisten«. Dette er altså ensbetydende med, at den for Trafikken til Tyskland aftalte Modifikation af Bestemmelserne i Protokollen af 19. ds. nu igen ophæves.

Major Freeden havde iøvrigt stillet følgende Krav:

1. Alle til Udenrigsministeriet fra andre Lande indgaaende Chiffertelegrammer skal i Original af Generaldirektoratet tilstilles Geheimrat Hencke.
2. Alle fra Udlandet indgaaende Statstelegrammer, det være sig Telegrammer til danske Statsmyndigheder eller til herværende fremmede Legationer, skal, hvad enten de er affattet i Kode, Chiffer eller klart Sprog, afleveres i Kopi til den tyske »Überwachungsoffizier«.

Disse Spørgsmaal vil nu af Udenrigsministeriet blive releveret overfor Geheimrat Hencke.

Den 24. April 1940.

sign. **Nils Svenningsen.**

38.

Afskrift.

Ergebnis der Besprechung zwischen Herrn Geheimrat Hencke und Herrn Legationsrat Svenningsen am 26. April 1940.

Sowohl der Fernsprechverkehr als auch der Telegrammverkehr zwischen Dänemark und Deutschland wird sofort auf Grund der vorliegenden Zulassungsliste aufgenommen. Deutscherseits ist man grundsätzlich damit einverstanden, dass der Verkehr zwischen Dänemark und den neutralen Ländern auch auf Grund von einer Zulassungsliste ingang gesetzt wird. Es wird bestimmt erwartet, dass diese Angelegenheit bereits morgen oder übermorgen geregelt werden kann.

Von sämtlichen eingehenden Telegrammen an private werden Kopien dem Überwachungsoffizier im dänischen Telegraphenamt zugestellt.

Sämtliche für das Aussenministerium bestimmte Telegramme werden dem Aussenministerium seitens des Telegraphenamts zugestellt. Seitens des Telegraphenamts wird bezüglich dieser Telegramme keine Kontrolle ausgeübt. Diese Telegramme sollen also dem Überwachungsoffizier nicht vorgelegt werden. Das Aussenministerium wird nach Empfang der Telegramme Herrn Geheimrat Hencke mit dem Inhalt derselben bekannt machen.

Bezüglich der für das Aussenministerium und hiesige ausländische Gesandtschaften u. dergl. bestimmten Telegramme soll auf dem Telegraphenamt lediglich eine postalische Statistik stattfinden, d. h. dass dem Überwachungsoffizier im Telegraphenamt täglich eine Liste über diese Telegramme übergeben werden soll, die Auskunft enthält über Absender, Empfänger, sowie Zeitpunkt des Eingangs.

Herr Geheimrat Hencke wird dafür Sorge tragen, dass die Wehrmacht für private dänischen Firmen keine Fernsprechgespräche mit Deutschland vermittelt.

26. April 1940.

sign. **Nils Svenningsen.** **Hencke.**

Oversættelse.

Resultatet af konference mellem Geheimerat Hencke og legationsråd Svenningsen den 26. april 1940.

Såvel telefon- som telegrafforbindelsen mellem Danmark og Tyskland genåbnes øjeblikkelig på basis af den foreliggende liste over meddelte tilladelser. Fra tysk side er man principielt indforstået med, at forbindelsen mellem Danmark og de neutrale lande ligeledes genoptages på basis af en sådan liste. Det forventes med bestemthed, at denne sag allerede kan ordnes i morgen eller i overmorgen.

Af samtlige indgående telegrammer til privatpersoner tilstilles der kontrolofficeren ved det danske telegrafkontor kopier.

Alle for Udenrigsministeriet bestemte telegrammer udbringes til Udenrigsministeriet af telegrafkontoret. Fra telegrafkontorets side udøves der ingen kontrol med disse telegrammer. Disse telegrammer skal altså ikke forelægges kontrolofficeren. Udenrigsministeriet vil efter telegrammernes modtagelse gøre herr Geheimerat Hencke bekendt med deres indhold.

Over de for Udenrigsministeriet og de herværende fremmede gesandtskaber o. lign. bestemte telegrammer skal der på telegrafkontoret kun optages en postal statistik, d. v. s. at der på telegrafkontoret hver dag skal overgives en liste til kontrolofficeren over disse telegrammer, indeholdende oplysning om afsender og modtager samt tidspunktet for telegrammets ankomst.

Herr Geheimerat Hencke vil drage omsorg for, at den tyske krigsmagt ikke medvirker til etableringen af telefonsamtaler mellem private danske firmaer og Tyskland.

26. april 1940.

(sign.) **Nils Svenningsen.** (sign.) **Hencke.**

39.

Afskrift.

Referat angaaende Post-, Telegraf- og Telefonforbindelsen mellem Danmark og Udlandet.

Den 21. Maj 1940 Kl. 16 afholdtes et Møde i Udenrigsministeriet angaaende Post-, Telefon- og Telegrafforbindelsen mellem Danmark og Udlandet. Tilstede var fra tysk Side:

Major von Freeden,
Legationsraad Hencke,
Baron von Mitis,
Oberstleutnant Eidner,
Leutnant Müller.

Fra dansk Side:

Fra Generaldirektoratet:

Afdelingschef K. J. Jensen,
Kontorchef M. Gredsted,
Kontorchef Krog.

Fra Udenrigsministeriet:

Afdelingschef Svenningsen,
Fuldmægtig Mørch,
Sekretær Grev Knuth,
Sekretær H. Bertelsen.

I. Tyskland.

Postforbindelsen. Det konstateredes, at Post fra Danmark til Tyskland kan gaa baade over Padborg og over Gedser-Warnemünde samt med Luftpost. Censuren udøves kun i Tyskland; den tager, efter hvad Major von Freeden oplyste, normalt 12 Timer, men Post, der ankommer om Formiddagen, gaar videre samme Dag, og det samme gælder Luftpost, der ankommer til Berlin inden Kl. 18. Eventuelle Forsinkelser i Postgangen skyldtes, efter hvad man fra tysk Side oplyste, ikke Censuren, men Transportvanskeligheder.

Telegrafforbindelsen er fuldstændig fri for Statstelegrammer, Forretningstelegrammer og private Telegrammer. Censuren foretages af det danske Generaldirektorat i Forbindelse med de tyske Tilforordnede. Der kan anvendes følgende Koder:

Seekienst Schlüssel,
Rudolph Mosse,
A. B. C. 6. & 7. Udgave,
ACME Commodity & Phrase Code,
Bentley Complete Phrase Code,
Bentley Second Phrase Code,
New Boe,
Pettersons 3. Udgave,
Bremer Baumwolle Kode,
Internationaler Hotel Schlüssel.

Telefonforbindelsen med Tyskland er i Danmark aaben for alle, men gaar i Tyskland kun igennem til Firmaer eller Personer, der er opført paa »Zulassungsliste«. Telefonsamtaler censureres i det danske Generaldirektorat i Forbindelse med de tyske Tilforordnede.

II. Neutrale Lande i Almindelighed.

Postforbindelsen. Al Post gaar over Berlin, og Censuren udøves i Tyskland. Ogsaa Post til Irland modtages til Videreekspedition; Breve til Irland gik før Besættelsen af Holland og Belgien over England; hvordan de nu viderebefordres, vides ikke, men principielt behandles Irland ikke anderledes end andre neutrale Lande.

Telegraf- og Telefonforbindelsen med neutrale Lande er kun aaben for danske Firmaer eller Personer, der er opført paa den danske »Zulassungsliste«. Der kan anvendes de samme Telegramkoder som til Tyskland. Censuren foregaar her i Landet.

Legationsraad *Hencke* rejste Spørgsmaal om Udenrigsministeriets Befordring af telegrafiske Meddelelser for Private, idet han var af den Opfattelse, at man derved gav private Personer, der havde Forbindelse med Udenrigsministeriet, en privilegeret Stilling.

Svenningsen svarede, at der ved Viderebefordring af saadanne Meddelelser ikke forelaa Muligheder for Misbrug, idet Telegrammerne blev redigeret her i Ministeriet, og at det iøvrigt ikke drejede sig om et Prvilegium for enkelte Personer, idet Ministeriet bistod enhver, der henvendte sig til det, og som havde en berettiget Interesse i at faa den paagældende Meddelelse igennem. Svenningsen var enig i, at man naturligvis ikke burde viderebefordre Lykønskningstelegrammer o. desl.

III. Sverige, Finland og Norge.

Post-, Telefon- og Telegrafforbindelsen med de nordiske Lande er i Øjeblikket underkastet samme Bestemmelser som Forbindelsen med andre neutrale Lande, saaledes at al Post og Telegram- og Telefontrafik dirigeres over Tyskland.

Svenningsen udtalte, at der var et meget stærkt Ønske her i Landet om at etablere direkte Forbindelse med Sverige, idet der ikke mindst, saaledes som Forholden havde udviklet sig, var en stærk Trang til hurtig og effektiv Kommunikation med dette Land. Han anførte, at Udenrigsministeriet havde modtaget mange Klager over den langsomme Forbindelse, og at den danske Regering vilde sætte megen Pris paa, at der snarest blev truffet en tilfredsstillende Ordning af dette Spørgsmaal. — Ogsaa for Norges Vedkommende bestod der et stærkt Ønske om direkte Trafik.

Major von Freeden svarede, at han, naar der her i Landet var etableret en tilfredsstillende Kontrol med Post-, Telefon- og Telegrafforbindelsen med Sverige og Finland, vilde anbefale den tyske Overkommando at frigive den direkte Forbindelse mellem Danmark og Sverige. Iøvrigt var han af den Opfattelse, at den langsomme Postforbindelse i Øjeblikket ikke skyldtes den tyske Censur, men den langsomme Postbefordring, og at Aarsagerne hertil meget sandsynligt var at søge i Sverige, som bl. a. havde tilbageholdt Postsække fra Norge til Tyskland. Det aftaltes, at Generaldirektoratet skulde rette Henvendelse om dette Spørgsmaal til den svenske Poststyrelse.

Med Hensyn til Norge udtalte *Major von Freeden*, at Tyskland fremdeles betragter Landet som Krigsomraade og derfor ikke kan give det samme Stilling som Sverige og Finland. I Øjeblikket er saaledes Telefonforbindelsen med Norge helt lukket, og *Major von Freeden* mente, at de militære Myndigheder vilde have Betænkeligheder ved at frigive den direkte Telegraf- og Postforbindelse med dette Land, selvom en effektiv Censur tilvejebragtes i København.

IV. Grønland.

Post til Grønland vil blive modtaget og ekspederet paa samme Maade som Post til neutrale Lande. Formentlig vil man søge den viderbefordret over Amerika.

Telegrafforbindelsen foregaar over Radio herfra. Forbindelse er foreløbig

kun aaben for Statstrafik, men fra dansk Side ser man gerne, at Forbindelsen ogsaa aabnes for private Meddelelser, hvilket de tyske Herrer lovede at overveje.

V. Færøerne.

Saavel *Post- som Telegrafforbindelsen* med Færøerne er for Tiden helt afbrudt. *Svenningsen* rejste Spørgsmaalet, om man ikke kunde etablere en Radiofoniudsendelse f. Eks. en Gang om Ugen paa et bestemt Tidspunkt for ad denn Vej at viderebefordre Statsmeddelelser og Forretningsmeddelelser af presserende Karakter.

De tyske Herrer lovede at tage dette Spørgsmaal under hurtig og velvillig Overvejelse.

VI. Island.

For Øjeblikket gaar ingen Teleegrammer igennem til Island, idet Telegrammer dirigeret via Transradio ikke videreekspederes.

Hencke var enig i, at man maatte søge at finde en Udvej for Statstelegrammer, og rejste Spørgsmaalet, om de ikke kunde gaa via Sverige og England ad den sædvanlige Kabelforbindelse, forsaavidt denne Forbindelse ikke var afbrudt mellem Sverige og England, hvad han ikke mente, den var. Man aftalte, at Generaldirektoratet nærmere skulde undersøge dette Spørgsmaal ved Henvendelse til den svenske Telegrafstyrelse. Man enedes derhos om at undersøge Mulighederne for at tilvejebringe Postforbindelse over Amerika.

VII. England og Frankrig.

Svennigsen rejste Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af Forbindelse mellem Danmark og de Lande, der er i Krig med Tyskland, og anførte i denne Forbindelse den store Betydning, det havde i visse Sager, f. Eks. Patentsager og i Spørgsmaal om Rederiers Dispositioner med Hensyn til Skibsbesætninger, at kunne opnaa Forbindelse.

Hencke mente, at det som Forholdet laa, i Øjeblikket var det simpleste at lade Meddelelser af presserende Karakter gaa over neutrale danske Repræsentationer, f. Eks. Bern, til de konsulære Repræsentationer i England og Frankrig. Major von Freeden udtalte, at Tyskland tillader Meddelelser fra Tyskland via neutrale Lande til fjendtlige Lande i Sager, hvor der er en tysk Interesse, f. Eks. Vedligeholdelse af Patentrettigheder. Han mente, at en tilsvarende Ordning kunde træffes, hvor der var Tale om en dansk Interesse.

VIII. Statstelegrammer.

Om Kontrollen med Statstelegrammer skal det forblive ved den den 26. April 1940 trufne Ordning mellem Legationsraad Hencke og Legationsraad Svenningsen.

IX. Legationspost.

Hencke bekræftede, at herværende diplomatiske og udsendte konsulære Repræsentationers Post er fritaget for Censur.

40.

Afskrift.

Fortrolig Cirkulation.

Notits

Af de Aflytninger af en Række specielle indenlandske Telefonsamtaler, der daglig foretages, laves 6 Eksemplarer, der gaar med 1 Eksemplar til hver af følgende:

Kontorchef Gredsted,
Statsministeren,
Trafikministeren,
Rigspolitichefen,
Statsadvokat Eivind Larsen,
Chefen for UM's Pressebureau.

8. November 1940.

Esk.

41.

Afskrift.

Den 26. 2. 1941.

Referat fra Pressebureauet.

Møde med Hr. Carstens, Telegrafcensuren, ang. de indenlandske Telefonaflytninger.

Prb. J. Nr. 109. T. 2.

Kontorchef Eskelund havde Dags Dato en Samtale med Hr. Carstens, Telegrafcensuren, angaaende eventuel Udvidelse af Aflytningen af indenlandske Telefonsamtaler.

Kontorchefen bemærkede, at Aflytningerne burde lægges om efter et andet System, idet de for Øjeblikket var meget ensidige (bestod næsten udelukkende af Aflytning af de danske Nationalsocialisters Samtaler); det vilde være ønskeligt, om andre politiske Partiers Samtaler ogsaa blev aflyttet. — Ligeledes bliver der nu taget for meget uvæsentligt med i Referaterne, saasom Samtaler om økonomiske og private Forhold m. v.; dette kunde maaske rettes ved en Gennemgang af Renskriften.

Hr. Carstens svarede, at det for den Dame, der foretog Aflytningen, kunde være svært at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt, og at det derfor hele Tiden havde været deres Praksis hellere at tage for meget med. — Aflytningerne bliver for Øjeblikket foretaget efter en Liste, der er leveret fra Sikkerhedspolitiet; Listen er lige blevet revideret, hvorved der blev strøget et Pår Numre. Denne Liste maa selvfølgelig bibeholdes, men naturligvis kunde man udvide Aflytningerne til at gælde flere andre politiske Partiers Samtaler ogsaa blev aflyttet. — Ligeledes bliver det nu taget Telefonnumre. Vanskeligheden laa i at faa opgivet de fornødne Telefonnumre, der yderligere ønskes aflyttet. Det er ikke nok, at man beder om at faa den og den Mand aflyttet, det ønskede Telefonnummer maa opgives. — Hvis derimod Udenrigsministeriet vilde udarbejde en saadan Liste over Telefonnumre, der ønskedes aflyttet, vilde Aflytningen af disse straks blive foretaget.

Kontorchef Eskelund lovede, at der herfra vilde blive udarbejdet en Liste over de forskellige større og mindre politiske Partier.

ABS.

7. januar 1949.

Til justitsministeriet.

Under hensyn til ministeriets ærede skrivelse af 4. november 1946 vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt det danske politi under besættelsen har aflyttet danske statsborgeres telefoner uden retskendelse, og ministeriets benægtende svar herpå samt ministeriets henvisning til de af telegrafcensuren etablerede aflytninger, tillader kommissionen sig at henlede opmærksomheden på, at fhv. telegrafbestyrer

Carstens, den daværende leder af telegrafcensuren, i en samtale den 26. februar 1941 med daværende chef for udenrigsministeriets pressebureau, kontorchef Eskelund, om hvilken samtale skriftligt referat foreligger, har meddelt, at telefonaflytningen dengang foretoges efter en liste, leveret af sikkerhedspolitiet, hvilken liste lige var blevet revideret.

Således foranlediget tillader kommissionen sig at forespørge, om sikkerhedspolitiet, før denne liste afleveredes til telegrafcensuren, havde sikret sig fornøden retskendelse*).

Holm.

Eigil Olsen.

*) Jfr. nedenfor A. Nr. 47.

42.

1. Marts 1941.

Hr. Kontorchef M. Gredsted, R. af Dbg., DM. p. p.,
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

I Fortsættelse af en Samtale med Lederen af Afdeling C, Hr. Carstens, om en Omlægning af de stedfindende Aflytninger af indenlandske Samtaler skal man herved anmode om, at der maa blive foretaget Aflytning af de paa vedlagte Liste opførte Numre, som dækker praktisk talt alle større og mindre bestaaende Partiers Centralkontorer, saaledes at der gives Referat af Samtalerne, forsaavidt de har politisk Interesse eller iøvrigt skønnes at kunne være af Betydning.

Samtidig henstiller man, at der ved Gengivelsen af Referaterne i det hele, altsaa ogsaa forsaavidt angaar de hidtil stedfundne Aflytninger, kun tages Ting, der har politisk eller anden lignende Betydning, medens private Forhold af enhver Art holdes udenfor, og at Forhold, der kan skønnes kun at være af særdeles ringe Betydning, ligeledes skæres bort.

Genpart af denne Skrivelse er samtidig tilstillet Hr. Carstens.

P. M. V.:

sign. **Karl I. Eskelund**

Underbilag til Bilag 43.

Afskrift/Ko.

Socialdemokratiet.

Socialdemokratisk Forbund — Telf. C. 8008
Partisekr. fhv. Kirkeminister Johannes Hansen, Brande,
Munkeskovvej 1, Kbhvn. Ø., — Telf. Ryv. 2747

Venstre.

Folketingsmand Arnth Jensen, Vendersgade 18, — Telf. Byen 1896 x
(Form. for Rigsdagsgruppen)
Partisekr. Harald Petersen, — Telf. 6600 Lok. 88
Privat: Præstegaardsallé 17, — Hemmeligt No.

Det konservative Folkeparti.

Hovedkontor: Nyropsgade 19, — Telf. C. 6603
Statstelf. 463.
Partisekr. Poul Sørensen, — Telf. C. 6603
Privat: Roskilde, — Roskilde 312

Det radikale Venstre.

Partisekr. Johs. Christiansen, — Telf. C. 6600 Lok. 155
Privat: Ejderstedgade 10, V., — Telf. Eva 225

Bondepartiet.

Fm. Valdemar Thomsen, Rosenlund, Lunderskov, — Telf. Skanderup 24

Danmarks Retsforbund.

Fm. Oluf Pedersen, Roskilde, — Telf. Roskilde 603

Danmarks kommunistiske Parti.

Fm. Aksel Larsen, Griffenfeldsgade 50, N., — Telf. C. 5333

Danmarks national-socialistiske Arbejderparti.

Fm. Frits Clausen, Bovrup, — Telf. Varnæs 16
Varnæs 70

Det slesvigske Parti.

Fm. Dyrlæge Møller, Graasten, — Telf. Graast. 224

Det nationale Genrejsningsparti.

Bladet »Nationen«s Kontor, Hillerødgade 86, N., — Telf. Taga 531
Folketingsmand Sv. E. Johansen, Hillerødgade 86, N., — Telf. Taga 531

N. S. A. P. (nu sammensluttet med D. N. S. A. P.)

Aage H. Andersen,
Partikontor: Raadhusstræde 17, København, K., — Telf. Palæ 6832

Dansk socialistisk Parti (Wilfred Petersens Gruppe)

Gothersgade 12, K. (tidligere ogsaa Redaktion for »Stormen«)
Telf. Palæ 8335

Den danske Front:

Leder: Kai Rinck.
Bladet »Dansk Front«s Kontor: Rosengaarden 14, K., Telf. Palæ 1018
(Foreløbig gør Redaktionskontoret det vist ud for Partikontor).

Dansk Folkefællesskab. (Nu »Den nationale Blok«)

Red. Johannes Sørensen, Købmagergade 65, Telf. Palæ 8726

Enhedspartiet.

Leder: Ejnar Vaaben (findes ikke i Telefonbogen).
Hovedkontor: Dalgas Boulevard 48, F., Telf. Gothaab 7967.
(Bladet »Danebrog«, Red. Gunnar Fenøe samme Adresse).

Det nationale Genrejsningsparti.

Svend E. Johansen (opført mellem de paa Rigsdagen repræsenterede Partier).

Nationalt Samvirke — Fagstatbevægelsen.

(Jens Strøm — Pürschel)
Kontoret for Bladet »Aktivitet« er vist hos en Bogtrykker
(Klosterstræde 23, Redaktionstelefon C. 9569)
Jens Strøm findes ikke i Telefonbogen under Navn.
Generalauditør Pürschel bor Klampenborgvej 20, Charlottenlund *Telf. Ordrup 2020*

Pastor Mallings Parti. — Etsteds ovre i Jylland.

43.

Afskrift.

DER BEFEHLSHABER
DER DEUTSCHEN TRUPPEN IN DÄNEMARK
Ic/Ast Nr. 04313/43 III N

Kopenhagen, den 20. 9. 1943.

An den Chef der Zivilverwaltung.

Die Abwehrstelle wird ermächtigt in den staatlichen und konzessionierten Fernsprechanlagen im Bereiche des dänischen Staates Überwachungsanlagen einrichten zu lassen.

Gleichzeitig erhält sie die Genehmigung, zu dieser Verordnung Ausführungsbestimmungen zu erlassen.

sign. **v. Hanneken.**

Nachrichtlich:

Herrn Direktor Nils Svenningsen, im Aussenministerium.
Herrn Departementschef Hoskiaer, im Trafikministerium.
Herrn Generaldirektor K. J. Jensen, im Generaldirektorat für das Post- und Telegrafenwesen.

Bef. Ic.
Nafü
Ast Dänemark

Oversættelse.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER I DANMARK
Ic/Ast Nr. 04313/43 III N

København, den 20. 9. 1943.

Til chefen for civiladministrationen.

Antispionagekontoret (Abwehrstelle) bemyndiges til at lade oprette kontrolanlæg på statstelefonens og de koncessionerede selskabers telefoncentraler indenfor den danske stats territorium.

Samtidig bemyndiges kontoret til at udstede de til gennemførelsen af denne forordning nødvendige bestemmelser.

(sign.) **v. Hanneken.**

Kopi til:

Herr direktør Nils Svenningsen, Udenrigsministeriet.
Herr departementschef Hoskiær, Trafikministeriet.
Herr generaldirektør K. J. Jensen, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

Bef. Ic.
Nafü
Ast Danmark

44.

Afskrift.

ABWEHRSTELLE DÄNEMARK
Ast. Nr. 6667/43 II Ng

Kopenhagen, den 22. 9. 1943.

Geheim!

An
Herrn Departementschef Hoskiaer in Trafikministerium.
Herrn Generaldirektor K. J. Jensen im Generaldirektorat für das Post- und Telegrafwesen.

Im Vervolg der Verordnung des Befehlshabers der deutschen Truppen in Dänemark Ic/Ast Nr. 04313/43 III N v. 20. 9.43 erlasse ich folgende Ausführungsbestimmungen:

1) Die Abhörstellen werden dem Leiter der dänischen Telegrafenzensur, Herrn Kontorchef *Gredsted*, unterstellt, dem von mir entsprechende Vollmachtsanweisung erteilt worden ist. Sie sind Teile der dänischen Telegrafenzensur und werden als solche nach den von mir erlassenen Ausführungsbestimmungen und der genehmigten Dienstordnung für die dänischen Telegrafenzensur betrieben. Das Abhörpersonal wird durch die dänische Telegrafzensur gestellt.
2) Künftig dürfen Abhörungen nur durch die dänischen Telegrafenzensur durchgeführt werden, die wegen Leitungsschaltungen unmittelbare Anforderungen an die Fernsprechanstalten stellt. Allen Anforderungen von anderen Stellen dürfen die Fernsprechanstalten künftig keine Folge geben. Alle bisher erteilten Anweisungen von anderen Stellen gelten von sofort ab als erloschen.
3) Den beteiligten staatlichen und konzessionierten Fernsprechanstalten wolle auferlegt werden, die Anlagen auf Anfordern des Leiteres der Zensur in dem gewünschten Umfange, sowie die für den Abhördienst erforderlichen Räume bereitzustellen.

Für die Durchführung der Massnahmen bitte ich ausserdem, dem Leiter der dänischen Telegrafenzensur durch alle beteiligten Fernsprechanstalten baldmöglichst mitteilen zu lassen, ob und welche Abhörstellen zur Zeit bestehen.

Navn.

Oversættelse.

ANTISPIONAGEKONTORET FOR DANMARK
(Abwehrstelle Dänemark)
Ast. Nr. 6667/43 II Ng

Strengt fortroligt.

Til Herr departementschef Hoskiær, Trafikministeriet.
Herr generaldirektør K. J. Jensen, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

I tilslutning til forordning Ic/Ast nr. 04313/43 III N fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark udsteder jeg følgende gennemførelsesbestemmelser:

1) Aflytningsstederne underlægges lederen af den danske telegrafcensur, kontorchef Gredsted, som jeg har givet fuldmagt i overensstemmelse hermed. Disse aflytningssteder er afdelinger af den danske telegrafcensur, og tjenesten her udføres i henhold til de af mig udstedte gennemførelsesbestemmelser og det godkendte reglement for den danske telegrafcensur. Aflytningspersonalet stilles til rådighed af den danske telegrafcensur.

2) Fremtidig må aflytninger kun foretages af den danske telegrafcensur, som henvender sig direkte til de danske centraler, når den ønsker at aflytte en forbindelse. Centralerne må fremtidig ikke efterkomme henvendelser fra anden side. Alle hidtil fra anden side udstedte instruktioner betragtes med øjeblikkelig virkning som bortfaldet.

3) Der vil blive givet statstelefonen og centralerne under de koncessionerede selskaber pålæg om på forlangende af censurens leder at stille anlæggene samt de for aflytningstjenesten nødvendige lokaler til rådighed i den ønskede udstrækning.

Til brug ved gennemførelsen af disse forholdsregler anmoder jeg desuden om, at det snarest gennem alle vedkommende telefoncentraler må blive meddelt lederen af den danske telegrafcensur, om og hvilke aflytningssteder der for tiden er i virksomhed.

(sign.) **Navn.**

45.

Afskrift.

ABWEHRSTELLE DÄNEMARK
Ast. Nr. 330/44 III Ng

Kopenhagen, den 21. Februar 1944.

Geheim!

An das Königlich dänische Aussenministerium
z. Hd. des Herrn Kontorchefs Hoffmeyer

Kopenhagen.

Betr.: Wiederunterstellung der dänischen Telegrafenzensur unter dänischen Oberhoheit.

Bezug: Besprechungen der Abwehrstelle mit dem Vertreter des königl. Ministeriums am 5. und 26.11.1943.

Namens der Deutschen Wehrmacht gibt sich Unterzeichneter die Ehre dem Königlichen Ministerium das Einverstandnis zur restlosen administrativen Wiederunterstellung der Zensur unter die dänischen Oberhoheit unter den untenstehenden Bedingungen zu erklären. Es darf dabei ergebenst bemerkt werden, dass die Bedingungen im grossen und ganzen den vor dem Ausnahmezustand bestehend angeglichen sind und soweit weitergehende Forderungen gestellt werden, sie ausschliesslich aus der veränderten und hier nicht näher zu erörternden Lage entspringen.

1. Die Telegrafenzensur bleibt wie nach dem Ausnahmezustand dem Königl. Ministerium für öffentlichen Arbeiten allein unterstellt. Die Deutsche Wehrmacht geht hierbei von dem Standpunkt aus, den Geschäftsgang zu erleichtern und einfache Verhältnisse zu schaffen.
2. In den Fragen der Zulassung zum Auslandsfernmeldeverkehr verbleibt es bei den schon vor dem Ausnahmezustand bestandenen Vereinbarungen, dass sich Abwehrstelle in jedem Falle die Entscheidung vorbehält.
3. Die innerdänische Abhörung bleibt geschlossen in Händen der dänischen Telegrafenzensur.
4. Von den Abhörungen der deutschen Dienst-, Partei- und Pressestellen dürfen Referate nur für die Abwehrstelle oder die von ihr benannten Stellen gefertigt und abgegeben werden. Von sämtlichen anderen ausser- und innerdänischen Referaten erhält die Abwehrstelle wie bisher einen Durchschlag mit dem Vermerk, an welche dänischen Stellen die Referate abgegeben sind.
5. Der Abwehrstelle bleibt wie bisher das Recht, alle im Interesse Deutschlands und der Deutschen Wehrmacht liegenden Weisungen hinsichtlich des Zensurbetriebes, der vorzunehmenden innerdänischen Abhörungen und sonstige ihr zur Ausführung ihrer Aufgaben erforderlich erscheinende Massnahmen unmittelbar an die dänische Telegrafenzensur zu erteilen.

6. Abwehrstelle bleibt befugt, alle zur Sicherung der restlosen Überwachung der Auslandsverbindungen im Fernmeldedienst und zur Verhinderung unbefugter Abhörungen dieser und der innerdänischen Verbindungen erforderlichen Kontrollen in den staatlichen und konzessionierten Verkehrsämtern des Fernmeldedienstes vorzunehmen. Die Kontrollen würden durch besondere Beauftragte der Deutschen Wehrmacht erfolgen, die dem Ministerium für öffentliche Arbeiten namentlich bezeichnet und von der Abwehrstelle mit einem besonderen Ausweis ausgestattet werden. Der deutsche Ausweis müsste durch einen entsprechenden Ausweis des Ministeriums für öffentliche Arbeiten, dessen Wortlaut in einer besonderen Abmachung mit diesen Ministerium zu vereinbaren wäre, ergänzt werden.
7. Die Abwehrstelle bleibt wie bisher befugt, hinsichtlich der Personalbesetzung an die Telegrafenzensur ihr zur Sicherung der deutschen Interessen geeignet erscheinende Forderungen zu stellen. Änderungen in der Leitung und den Schlüsselstellungen der Zensur bedürfen in jedem Falle der Zustimmung der Abwehrstelle. Gegen die Rückgabe des in der Zensur verwendeten beamteten Personals an die Postverwaltung bestehen hier keine Bedenken, sofern nach Urteil des Leiters der Zensur die Aufrechterhaltung des Dienstbetriebes nicht dadurch gefährdet, die Herauslösung nach und nach erfolgt und die Sicherstellung geeigneter Ersatzkräfte gewährleistet ist.

Die Abwehrstelle gestattet sich als Zeitpunkt der Rückgliederung den 1. März 1944 vorzuschlagen und darf bis dahin einer Stellungnahme des Königlichen Ministeriums ergebenst entgegensehen.

sign. **ulæseligt Navn.**

Oversættelse.

ANTISPIONAGEKONTORET FOR DANMARK
(Abwehrstelle Dänemark)
Ast. Nr. 330/44 III Ng

København, den 21. februar 1944.

Strengt fortroligt!

Det kgl. danske Udenrigsministerium,
herr kontorchef Hoffmeyer,

København.

Ang.: Tilbageførsel af den danske telegrafcensur til dansk overhøjhed.

Ref.: Møder mellem Antispionagekontoret og det kgl. ministeriums repræsentant den 5. og 26. november 1943.

På den tyske krigsmagts vegne har undertegnede den ære overfor det kgl. ministerium at erklære sig enig i, at censuren på nedenstående betingelser atter administrativt henlægges fuldstændigt under dansk overhøjhed. Det skal i denne sammenhæng høfligst bemærkes, at betingelserne i det store og hele er tillempet til de før undtagelsestilstanden gældende, og at de, for så vidt der stilles mere vidtgående krav, udelukkende udspringer af den ændrede situation, som jeg ikke skal gå nærmere ind på her.

1. Telegrafcensuren skal ligesom efter ophævelsen af undtagelsestilstanden alene sortere under det kgl. Ministerium for offentlige Arbejder. Den tyske krigsmagt har herved for øje at lette forretningsgangen og tilvejebringe forenklede forhold.
2. I spørgsmål vedrørende tilladelse til telegraf- og telefonforbindelse med udlandet gælder fortsat de før undtagelsestilstanden trufne aftaler, hvorefter Antispionagekontoret i hvert enkelt tilfælde forbeholder sig afgørelsen.
3. Den indenrigske aflytning forbliver samlet i den danske telegrafcensurs hænder.
4. Af aflytningen af tyske tjenestesteder samt parti- og pressekontorer må der kun udfærdiges og udleveres referater til Antispionagekontoret eller de af dette udpegede kontorer. Af alle andre referater af uden- og indenrigske aflytninger modtager Antispionagekontoret som hidtil et gennemslag med påtegning om, til hvilke danske myndigheder referaterne er udleveret.
5. Antispionagekontoret er fortsat berettiget til direkte til den danske telegrafcensur i Tysklands og den tyske krigsmagts interesse at give enhver instruktion vedrørende censurens udførelse, de indenrigske aflytninger, der ønskes foretaget, og andre forholdsregler, det måtte anse for fornødne til udførelsen af de opgaver, der påhviler det.
6. Antispionagekontoret har fortsat beføjelse til at foretage enhver kontrolforanstaltning indenfor statstelegrafstationerne og de koncessionerede telefoncentraler, som er nødvendig for at sikre den fuldstændige kontrol med telegraf- og telefonforbindelsen med udlandet og forhindre ubeføjet aflytning af denne og de indenrigske forbindelser. En sådan kontrol skal foretages af særlige af den tyske krigsmagt udpegede personer, hvis navne vil blive meddelt til Ministeriet for offentlige Arbejder, og som vil blive forsynet med særlig legitimation af Antispionagekontoret. Den tyske legitimation skal suppleres med en tilsvarende af Ministeriet for offentlige Arbejder udstedt legitimation, hvis ordlyd fastlægges ved særlig aftale med dette ministerium.
7. Antispionagekontoret har fortsat beføjelse til med hensyn til personaleansættelser overfor telegrafcensuren at fremsætte de krav, det måtte anse for fornødne til sikring af tyske interesser. Til ændringer i censurens ledelse eller nøglestillinger kræves i hvert enkelt tilfælde kontorets godkendelse. Mod tilbageflytning af de ved censuren beskæftigede tjenestemænd til postvæsenet næres herfra ingen betænkeligheder, for så vidt opretholdelsen af tjenesten efter censurens leders skøn ikke lider derunder, samt når udskiftningen sker efterhånden og der kan indsættes andet egnet personale til erstatning for de udskiftede.

Antispionagekontoret tillader sig at foreslå den 1. marts 1944 som skæringsdag for omordningen og imødeser underretning om det kgl. ministeriums stilling hertil.

sign. **Navn.**

46.

Afskrift.

DER BEFEHLSHABER DER SICHERHEITSPOLIZEI
UND DES SD IN DÄNEMARK
IV/III N. Br. B. Nr. 744/44 g.

Kopenhagen, den 8. Dezember 1944.

Vertraulich!

An das Kgl. dänische Aussenministerium
z. Hd. Herrn Abteilungschef Hvass,

Kopenhagen.

Betr.: Abwehr des Abhörens des deutschen Fernmeldeverkehrs durch illegale Kreise.

Nachdem festgestellt worden ist, dass illegale Kreise in grossem Umfange den Fernmeldeverkehr abhören und sich Kräfte der staatlichen und vor allen Dingen der privat staatlich konzessionierten Telefongesellschaften zu illegalen Handlungen zum Schaden der deutschen Belange hergegeben haben, bin ich gezwungen, von den mir aufgrund der Ziffer 6 des dorthin gerichteten Schreibens der ehemaligen Abwehrstelle Dänemark vom 21. 2. 44 Br. B. Nr. 330/44 N g, angenommen durch die Erklärung des Beauftragten des Königlichen Ministeriums m 8. 6. 44., zugestandenen Rechten Gebrauch zu machen. Ich werde daher die dänischen Fernmeldeanlagen von jetzt ab durch deutsche Fachkräfte überwachen lassen.

Die für die Überwachung eingesetzten Kräfte werden von mir mit einem Ausweis nach beigefügtem Muster versehen sein. Der Ausweis trägt auf der Rückseite die Übersetzung des Wortlautes in dänischer Sprache.

Ich bitte Vorkehrungen zu treffen, dass die in Betracht kommenden Stellen des Post- und Telegrafenwesens sovie die Organe der staatlich konzessionierten Telefongesellschaften angewiesen werden, den Kontrollpersonen auf Anfordern zu allen Anlagen Zutritt zu gewähren, ihnen erforderlichenfalls sachkundiges Begleitpersonal beizuordnen und auf Befragen Auskunft zu erteilen. Auch sind ihnen auf Anfordern die Leitungs- und Schaltunterlagen zur Einsichtnahme vorzulegen. Die Kontrollkräfte sind angewiesen, im übrigen nicht in den Dienstbetrieb einzugreifen.

sign. **ulæseligt Navn.**

1 Anlage.

Oversættelse.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE FOR
SIKKERHEDSPOLITIET OG
SIKKERHEDSTJENESTEN I DANMARK
IV/III N. Br. B. Nr. 744/44 g.

København, den 8. december 1944.

Fortroligt!

Til det kgl. danske Udenrigsministerium,
herr afdelingschef Hvass,

København.

Ang.: Foranstaltninger mod aflytning af den tyske telegraf- og telefontrafik fra illegale kredses side.

Efter at det er blevet konstateret, at illegale kredse i vid udstrækning aflytter telegraf- og telefontrafikken, og at statstelefonens og specielt de private statskoncessionerede telefonselskabers personale har ladet sig bruge til illegale handlinger til skade for tyske interesser, er jeg nødsaget til at gøre brug af de rettigheder, der er indrømmet mig i punkt 6 i skrivelse af 21. 2. 1944 — Br. N. nr. 330/44 g — fra det tidligere Antispionagekontor for Danmark (Abwehrstelle Dänemark) til det kgl. ministerium, akcepteret ved ministeriets repræsentants erklæring af 8. 6. 1944. Jeg vil derfor fremtidig lade de danske telegraf- og telefoncentraler overvåge af tyske fagfolk.

De personer, der bliver sat ind på denne kontroltjeneste, vil af mig blive forsynet med en legitimation som vedlagte prøve. Legitimationen forsynes på bagsiden med en dansk oversættelse af ordlyden.

Jeg anmoder om, at der må blive truffet foranstaltninger til, at de kontorer indenfor post- og telegrafvæsenet samt de statskoncessionerede telefonselskabers kontorer, som kommer i betragtning, bliver instrueret om på forlangende at give kontrolpersonalet adgang til alle anlæg, om fornødent at lade dem ledsage af sagkyndigt personale og på forespørgsel at give oplysninger. Endvidere skal alle lednings- og koblingsplaner på forlangende forelægges til gennemsyn. Kontrolpersonalet er instrueret om ikke iøvrigt at gribe ind i tjenesten.

(sign.) **Navn.**

1 bilag.

47.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 3. juni 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

I skrivelse af 4. november 1946 besvarede justitsministeriet på grundlag af indhentede oplysninger en forespørgsel om, hvorvidt det danske politi i besættelsestiden havde aflyttet danske statsborgeres telefoner uden retskendelser, benægtende, idet man henledte opmærksomheden på den af udenrigsministeriet og ministeriet for offentlige arbejders telegrafcensur under krigen etablerede aflytning af telefonsamtaler og på, at referat af disse aflytninger, hvor de skønnedes af særlig interesse, havde været stillet til rådighed for justitsvæsenet. I anledning af en forespørgsel fra kommissionen vedrørende aflytning af folketingsmand Robert Stærmoses telefon (Støvring nr. 3) har justitsministeriet i skrivelse af 11. juni 1947 i forbindelse med redegørelsen for de derom tilvejebragte oplysninger omtalt, at det i et med skrivelsen fremsendt memorandum anføres, at de telefonnumre, der aflyttedes på censurudvalgets foranledning, delvis var opgivet censuren af politiet. I justitsministeriets nævnte skrivelse hedder det endvidere, at man ikke kan udelukke den mulighed, at der af en politimyndighed kan have været rettet henvendelse til censuren om at måtte blive gjort bekendt med notater vedrørende aflytninger af Støvring nr. 3.

I skrivelse af 7. januar 1949 har kommissionen nu under henvisning til, at fhv. telegrafbestyrer Carstens, der var leder af telegrafcensuren, i en samtale den 26. februar 1941 har meddelt kontorchef Eskelund, at telefonaflytning dengang foretoges efter en af sikkerhedspolitiet leveret, nylig revideret liste, forespurgt, om sikkerhedspolitiet, før denne liste afleveredes til telegrafcensuren, havde sikret sig fornøden retskendelse.

Justitsministeriet har derefter anmodet om en udtalelse fra rigspolitichefen, der blev gjort bekendt med det foreliggende referat af den ovennævnte samtale, udenrigsministeriets skrivelse af 1. marts 1941, den i denne skrivelse omhandlede fortegnelse og en rapport af 18. oktober 1945, til hvilken fhv. telegrafbestyrer Carstens har afgivet forklaring.

Ved tilbagesendelsen af sagen har rigspolitichefen den 23. februar 1949 udtalt følgende:

»Tilbagesendes til justitsministeriet, idet jeg skal oplyse, at der hverken var indhentet eller var søgt indhentet retskendelse, forinden sikkerhedspolitiet i efteråret 1939 afgav den fornævnte liste til censuren.

Såvidt det erindres, blev de pågældende aflytninger påbegyndt på statstelefonens initiativ. Det skete i hvert fald ikke på politiets foranledning.

Da aflytningerne alligevel fandt sted, og der ligesåvel kunne lyttes på telefoner, hvorfra der eventuelt kunne tilvejebringes oplysninger af nogen interesse for politiet, som lyttes ganske tilfældigt, blev der fra sikkerhedspolitiet afgivet en liste over de telefoner, som politiet på den givne anledning kunne ønske aflyttet.

Langt den største del af de på nævnte liste anførte var nazister eller nazistisk inficerede personer.

Spørgsmålet om retskendelse har i denne forbindelse aldrig været rejst fra statstelefonens side. Tværtimod blev det af kontorchef Gredsted fremhævet, at statstelefonerne ikke var underkastet de for koncessionerede telefonselskaber givne ministerielle bestemmelser.

Om de nærmere omstændigheder ved den i det vedlagte referat af møde i udenrigsministeriets pressebureau den 26. februar 1941 anførte revision af listen m. v., hvorved enkelte numre udgik, har det for så vidt angår politiet ikke nu været muligt herfra at tilvejebringe nærmere oplysninger.

Efter fornævnte referat og den blandt bilagene værende afskrift af udenrigsministeriets pressebureaus skrivelse til kontorchef Gredsted af 1. marts 1941 synes listens supplering med forskellige politiske partier imidlertid ikke at være sket på politiets initiativ.

Med hensyn til den af fhv. telegrafbestyrer Carstens den 18. oktober 1945 til rapport afgivne forklaring med hensyn til aflytning af Pflug-Hartungs telefon skal jeg oplyse, at den antagelig må bero på en erindringsforskydning. Pflug-Hartung blev allerede anholdt her i landet i november 1938. Han blev dømt for spionage i januar 1939 og var derefter strafafsoner, indtil han efter besættelsen den 9. april 1940 blev løsladt efter den tyske besættelsesmagts ordre.

Da Carstens efter egen forklaring først blev ansat ved telegrafcensuren i efteråret 1939, ses der således ikke i hans tjenestetid at have været nogen anledning for politiet til at ønske Pflug-Hartungs telefon aflyttet.

For de aflytninger af Pflug-Hartungs telefon, der fandt sted før hans anholdelse, var der tilvejebragt retskendelse.

Jeg skal tilføje, at politimester Kjalke og politiinspektør Hoff på anledning har oplyst, at der for så vidt angår den tid, i hvilken de var statsadvokater for særlige anliggender, ikke for dette tjenesteområdes vedkommende erindres at have været begæret nogle aflytninger foretaget uden forud indhentet retskendelse.«

Departementschef Eivind Larsen har over for ministeriet udtalt sig på samme måde for så vidt angår det tidsrum, i hvilket han ledede det nævnte statsadvokatur.

Justitsministeriet kan i det hele henholde sig til det således oplyste, men finder dog anledning til at bemærke — som allerede tidligere sket —, at det, uanset at de nævnte statsadvokater for særlige anliggender ikke erindrer sådanne tilfælde, ikke kan udelukkes, at en politimyndighed, eventuelt også statsadvokaturen for særlige anliggender, undtagelsesvis kan have benyttet den fremgangsmåde at anmode censuren om at måtte blive gjort bekendt med referater af samtaler med et bestemt angivet telefonnummer, enten således at man samtidig tilvejebragte retskendelse for aflytning, eller uden at retskendelse på noget tidspunkt er afsagt.

I hvert fald i et enkelt tilfælde synes denne fremgangsmåde at have været benyttet; herpå tyder en af »Land og Folk« den 28. marts 1947 offentliggjort fra de fra politiet fjernede akter angivelig hidrørende uunderskrevet genpart af en skrivelse af 8. november 1941, i hvilken kontorchef Gredsted, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, anmodes om at inddrage en bestemt telefon i Frederikshavn, der indehavedes af moderen til den for kommunistisk virksomhed eftersøgte Thomas Chr. Pedersen, under de telefoner, der aflyttedes. Jydsk telefon-aktieselskab har ganske vist på forespørgsel oplyst, at der ikke i selskabets arkiv foreligger oplysning om, at den nævnte telefon skulle have været aflyttet på det anførte tidspunkt eller senere, og generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet har meddelt, at der ved en nøje gennemgang af dets korrespondance, journaler og arkiv ikke er fundet nogen korrespondance vedrørende aflytning af telefonen i den nærmeste tid efter 8. november 1941, men generaldirektoratet har samtidig bemærket, at det, da censurmaterialet, der beroede hos telegrafcensuren, er tilintetgjort, på nærværende tidspunkt ikke er muligt på udtømmende måde at besvare spørgsmål vedrørende aflytning af rigssamtaler og samtaler til og fra udlandet under besættelsen.

Af Københavns byret er der den 19. november 1941 afsagt kendelse om beslaglæggelse af *post* til indehaversken af den omhandlede telefon. Man tør herefter gå ud fra, at politiet også ville have kunnet opnå retskendelse for aflytning af telefonen, men som nævnt er der mulighed for, at der i dette tilfælde er sket en afvigelse fra den iøvrigt fulgte fremgangsmåde.

Busch-Jensen.

Erik Vetli.

48.

Afskrift.

Udenrigsministeriet, den 20. December 1944.

2 Bilag.

Til
Ministeriet for offentlige Arbejder.

Under Henvisning til tidligere Brevveksling vedrørende Telegrafcensuren og Telefonaflytningen, Ministeriet for offentlige Arbejders J. Nr. A. 1145 b, fremsender Udenrigsministeriet hoslagt Genpart med 1 Bilag af en fra Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in Dänemark modtaget Skrivelse af 8. d. M., hvori det meddeles, at de danske Telegraf- og Telefoncentraler (Fernmeldeanlagen) nu i Medfør af Punkt 6 i Abwehrstelle Dänemarks Skrivelse hertil af 21. Februar d. A. (oversendt til Ministeriet for offentlige Arbejder med Skrivelse herfra af 25. Februar d. A.) vil blive overvaaget af tyske Fagfolk.

Under en Samtale om Sagen med en Repræsentant for Abwehrstelle har denne overfor Udenrigsministeriet udtalt, at der ikke bestod nogen Mulighed for at undgaa den paagældende Foranstaltning. Denne vilde imidlertid ifølge hans Udtalelser blive søgt gennemført med størst mulig Hensyntagen til danske Interesser. Foreløbig vilde 3 Teknikere komme hertil fra Tyskland. De vilde fra Tid til anden uanmeldt aflægge Kontrolbesøg paa Centralerne.

Idet man iøvrigt henviser til det i den vedlagte Skrivelse anførte, udbeder man sig en Meddelelse om, hvad der passerer i Sagen.

Man har samtidig tilskrevet Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

F. M.

sign. **Nils Svenningsen.**

49.

TRAFIKMINISTERIET
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.
IV. Nr. 7264.

København V., d. 28. December 1944.

Telegrafcensuren og Telefonaflytningen.
Skr. af 20. 12. 44, P. J. I. J. Nr. 84. M. 1. g.

Til Udenrigsministeriet, K.

Under Henvisning til ovennævnte Skrivelse skal Generaldirektoratet meddele, at man — for saa vidt Udenrigsministeriet stadig maatte være af den Opfattelse, at den i ovennævnte Skrivelse omhandlede Kontrol ikke kan undgaas — vil instruere Post- og Telegrafvæsenets Kontorer i Overensstemmelse med Skrivelsen.

Da Udkastet til den tænkte Legitimation synes at give betydelig mere vidtgaaende Adgang til Kontrol end den efter Skrivelsen tiltænkte, skal man henstille, at Legitimationen udformes, saaledes at dens Formaal klart præciseres i Teksten.

For saa vidt muligt at forhindre at uvedkommende Personer uberettiget skaffer sig Adgang til Post- og Telegrafvæsenets Anlæg, skal man endvidere anmode Udenrigsministeriet om at ville søge fremskaffet Oplysning om Stilling og Navn paa de 3 Tjenestemænd, der af det tyske Sikkerhedspoliti vil blive benyttet til at udføre den omhandlede Kontrol. Man henstiller ligeledes, at Udenrigsministeriet søger udvirket, at de omhandlede Legitimationer forinden Udleveringen til de paagældende fremsendes til Generaldirektoratet til Paategning og Afstempling af Fotografierne. Saasnart dette er sket, vil Rigstelefoncentralerne samt Centralerne i Statens Lokaltelefonomraader blive instrueret.

sign. **K. J. Jensen** sign. Navn.

50.

Afskrift.

Udenrigsministeriet, 25. Januar 1945.

P. J. I. Jr. Nr. 84. M. 1. g.

Til Trafikministeriet. Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

Under Henvisning til Generaldirektoratets Skrivelse af 28. f. M. — IV. Nr. 7379 — vedrørende Telegrafcensuren og Telefonaflytningen meddeler Udenrigsministeriet, at man underhaanden har drøftet Spørgsmaalet med vedkommende Embedsmand i det tyske Sikkerhedspoliti, og at man paa Grundlag af den stedfundne Samtale maa tilraade, at de i nævnte Skrivelse rejste Spørgsmaal om en Indskrænkning af de tyske Kontrollørers Legitimation samt om Afstempling af Legitimationerne fra Generaldirektoratets Side og Oplysning om Kontrollørernes Stilling og Navn m. m. ikke for Tiden bringes officielt frem overfor Sikkerhedspolitiet.

P. M. V.

sign. **F. Hvass.**

51.

Afskrift.

Statens Ret til at udøve Telegramcensur hviler paa følgende Bestemmelser:

I. Den internationale Telegrafkonvention af 22. Juli 1875 Art. 7, der bestemmer:

»De høje kontraherende Magter forbeholder sig Ret til at standse Befordringen af ethvert Privattelegram, der maatte anses farligt for Statens Sikkerhed, eller som maatte stride mod Landets Love, den offentlige Orden eller Sædelighed.«

Det i Henhold til denne Konvention udfærdigede, senest i Lissabon i Aaret 1908 reviderede internationale Telegrafreglement, bekendtgjort den 18. Juni 1909 (No. 140), der gentager denne Regel.

II. Lov No. 84 af 11. Maj 1897 § 1, der giver Staten Eneret til Anlæg og Drift af Telegrafer paa dansk Land- og Søterritorium.

Bekendtgørelse No. 139 af 18. Juni 1909 angaaende Telegrafkorrespondancen med Udlandet o. s. v., hvis Indledning bl. a. bestemmer:

»Iøvrigt kommer de i »Reglement for Besørgelsen af indenlandske Telegrammer og Statstelefonsamtaler ved Statstelegraf- og Statstelefonvæsenet« indeholdte Regler til Anvendelse, for saa vidt de ikke staar i Strid med fornævnte Bestemmelser.«

Reglement No. 170 af 24. Juni 1909 for Besørgelsen af indenlandske Telegrammer o. s. v., § 1, der bestemmer:

»De danske Statstelegraf- og Statstelefonlinjer kan benyttes af alle og enhver; dog forbeholder Regeringen sig paa kortere eller længere Tid at hæve alle eller

53.

4. december 1948.

Til udenrigsministeriet.

Under henvisning til ministeriets skrivelse af 16. januar d. å., hvori mini-

54.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 3. januar 1949.

Div. Bilag.

Til den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Under henvisning til kommissionens skrivelse af 4. december 1948 fremsender Udenrigsministeriet hoslagt de i Udenrigsministeriets pressebureau beroende referater, hidrørende fra telefonaflytningerne under besættelsen.

Det bemærkes, at materialet kun omfatter de referater, der i sin tid blev opbevaret i pressebureauet, og at den i Udenrigsministeriet beroende komplette samling af referaterne blev tilintetgjort den 28. august 1943.

Efter brugen bedes referaterne tilbagesendt hertil.

Man vedlægger derhos i 2 eksemplarer en i Udenrigsministeriet foretaget oversættelse til dansk af de med ministeriets skrivelse til kommissionen af 16. januar 1948 fulgte bilag.

De med kommissionens skrivelse af 4. december 1948 fulgte 22 bilag tilbagesendes hoslagt.

P. M. V.

Carl Brun.

55.

58.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 22. april 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

I anledning af kommissionens skrivelse af 7. januar 1949, hvori kommissionen beder tilvejebragt en komplet samling af referater af telefonsamtaler tilstillet rigspolitichefen og daværende statsadvokat Eivind Larsen, skal man meddele, at rigspolitichefen i en over sagen indhentet erklæring har udtalt følgende:

»Tilbagesendes til justitsministeriet, idet jeg skal oplyse, at de af politiet modtagne referater af de foranommeldte telefonsamtaler stedse umiddelbart efter afbenyttelsen ved foranstaltning herfra blev brændt.

Ved den tyske besættelsesmagts aktion imod det danske politi den 19. september 1944 fandtes der alene hos sikkerhedspolitiet i behold nogle ganske enkelte referater af telefonsamtaler ført af danske nazister. Disse referater blev fjernet af de tyske besættelsesmyndigheder og er ikke siden kommet til veje.

Hvad angår de til statsadvokaten for særlige anliggender afgivne referater, er det for mig oplyst, at de formentlig for størstedelens vedkommende i tiden efter den 29. august 1943 blev sikret udenfor politigården. I tiden efter den 5. maj 1945 førtes referaterne tilbage og blev derefter afgivet til og delvis benyttet i forskellige straffesager, blandt andet i Sehested-sagen.

Der beror således ikke hos politiet nogen komplet samling af de fornævnte referater. Nu at søge at uddrage af straffeakterne de spredte enkeltreferater, der har været benyttet i forskellige sager. vil være forbundet med ganske betydelige vanskeligheder, og der vil derved kun tilvejebringes et højst ufuldstændigt billede af aflytningerne. Disse henstilles derfor søgt tilvejebragt ad anden vej, såfremt det måtte være muligt.«

Justitsministeriet beklager herefter ikke at være i stand til at tilvejebringe den omhandlede samling.

Busch-Jensen.

Erik Velli.

59.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

6. januar 1949.

Ministeriet for offentlige arbejder.

Kommissionen tillader sig at anmode om, at der snarest belejligt tilstilles denne en kortere redegørelse for oprettelsen af den fra den 9. april 1940 indførte postcensur, dennes nærmere udførelse i praksis og de forhandlinger, der herom førtes mellem danske og tyske myndigheder.

Holm.

Eigil Olsen.

60.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

København V., den 10. februar 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, Christiansborg, K.

Under henvisning til kommissionens skrivelse af 6. f. m., hvori kommissionen har udbedt sig en kortere redegørelse for oprettelse af den fra 9. april 1940 indførte postcensur, dennes nærmere udførelse i praksis m. v., skal man herved meddele følgende:

Efter besættelsen af Danmark skulle på grundlag af den dansk-tyske overenskomst af 9. april 1940 al dansk post til og fra udlandet undergives kontrol, og posten blev derfor foreløbig dirigeret over Tyskland. Denne ordning medførte store forsinkelser, navnlig af posten til Sverige, Finland og Norge, hvilket gav anledning til klager fra den danske forretningsverden.

Generaldirektoratet rettede derfor i den følgende tid gentagne henvendelser til de herværende tyske myndigheder om at få censuren flyttet til Danmark, i hvert fald for post til og fra de 3 andre nordiske lande.

Den 19. april 1940 fandt en forhandling sted mellem generaldirektoratet og repræsentanter for den tyske militære overkommando, og det blev her aftalt, at censuren skulle finde sted i København og foretages af det danske post- og telegrafvæsen.

Afskrift af en protokol over den ved de førte forhandlinger trufne aftale vedlægges.

Derefter blev der den 23. april s. å. af ministeriet for offentlige arbejder under nr. 238 udstedt en sålydende bekendtgørelse angående kontrol med post-, telegram og telefontrafikken med udlandet:

»Under den nuværende for landet ganske særlige situation undergives telegram- og telefontrafik mellem Danmark og udlandet samt brevpostforsendelser fra og til udlandet kontrol, som foretages af post- og telegrafvæsenet.«

Med hensyn til organisationen af kontrollen havde man fra generaldirektoratets side under ovennævnte forhandling med den tyske værnemagt lagt vægt på at få så meget af ledelsen som muligt på danske hænder. Men aftalen af 19. april 1940 tilfredsstillede ikke helt den tyske værnemagt og heller ikke det danske udenrigsministerium, der var af den anskuelse, at man burde overlade det mest mulige til værnemagten for på den måde at undgå gnidninger. For denne sidste opfattelse blev der givet udtryk i et møde i udenrigsministeriet, i hvilket bl. a. udenrigsministeren og ministeren for offentlige arbejder deltog.

Efter fornyede forhandlinger mellem værnemagten og generaldirektoratet, under hvilke generaldirektoratet var i kontakt med udenrigsministeriet, blev resultatet, at kontrollen, der trådte i virksomhed 15. juli 1940, blev organiseret i København, udadtil som en dansk institution, men reelt efter tyske retningslinier. Det danske personale udgjorde kun en ringe del af det samlede personale. Der behandledes kun post til og fra Sverige, Norge og Finland samt, indtil de 3 baltiske stater blev besat af den tyske værnemagt i 1941, forsendelser til og fra disse 3 stater.

Censuren af post til og fra alle andre lande, hvilken post også under normale forhold dirigeredes via Tyskland, fandt hele tiden sted i Tyskland.

Udlandspostkontrollen var indrettet i centralpostbygningen og var organiseret således, at der foruden en tysk leder fandtes en dansk leder. Sidstnævnte optrådte udadtil overfor publikum, ligesom henvendelser fra publikum rettedes til ham.

Efter censureringen blev forsendelserne lukket med klæbestrimler, der bar påskriften: Kontroleret. Post- og telegrafvæsenet i Danmark.

Censureringen foregik efter tyske instrukser, og det danske postvæsen havde intet at gøre med behandlingen af anholdte mistænkelige forsendelser.

Nogen tid efter begivenhederne den 29. august 1943 og i sammenhæng med, at al tysk kontrolvirksomhed blev overført fra den tyske værnemagt til det tyske sikkerhedspoliti, blev hele det danske personale trukket tilbage fra kontrollen, som altså herefter var en ren tysk virksomhed. Noget senere blev kontrollen forøvrigt overflyttet til Sønderborg.

Forinden kontrollen begyndte sin virksomhed, blev der herfra givet pressen meddelelse, og det blev ved denne lejlighed offentliggjort, at forsendelserne til udlandet ikke måtte indeholde meddelelser eller udtalelser om militære, politiske eller økonomiske forhold, som kunne skade danske eller tyske interesser.

Ved samtidige forhandlinger mellem generaldirektoratet og Danmarks Nationalbank under hensyn til de gældende valutaværnsbestemmelser blev der efter nationalbankens ønske truffet den ordning, at alle forsendelser med valuta, værdipapirer eller valutamæssige dispositioner skulle afgives til udlandspostkontrollens danske leder, som derefter forelagde spørgsmålet om forsendelsens lovlighed for nationalbanken. Såfremt en forsendelse herefter ikke kunne passere uden videre, blev afsenderen henvist til at foretage henvendelse til nationalbanken.

Brevpost til og fra andre lande end Finland, Norge og Sverige censureredes ved forskellige tyske censursteder. Disse var alle bekendt med de gældende bestemmelser om foranstaltninger til værn for den danske valuta og rapporterede i givet tilfælde til den herværende udlandspostkontrol, som da trådte i forbindelse med nationalbanken.

K. J. Jensen.

J. Andersen.

ad 60.

PROTOKOLLE

Anwesend:
Generaldirektor C. Mondrup
Abteilungschef K. J. Jensen
Bürochef M. Gredsted
Bürochef L. C. Eithz
Bürochef Arne Krog

} Generaldirektorat des Königlich Dänischen Post- und Telegraphenwesens.

Major Lehmann-Heinecke (Oberkommando der Wehrmacht)
Ministerialrat Röder (Reichspostministerium)
Oberregierungsrat Ulrich (Reichsluftfahrtministerium)
Legations-Sekretär Dr. Dittler (Deutsche Gesandtschaft)
Sekretär Fuldm. A. Kromann, Generaldirektorat des Königlich Dänischen Post- und Telegraphenwesens.

In der heutigen Besprechung zwischen Vertretern des Kgl. dänischen Ministeriums für öffentliche Arbeiten und dem Beauftragten des Bevollmächtigten des Reiches wurde vereinbart:

1.

Die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) erklärt sich bereit, nachstehende Massnahmen im Interesse der Deutschen Wehrmacht auf dem Gebiet des Nachrichtenverkehrs durchzuführen:

A. Auslandsbriefverkehr.

Der Auslandsbriefverkehr wird schnellstens wiederaufgenommen (ausser mit den Ländern, die sich im Kriegzustand mit dem Reich befinden).

Er wird auf einer von der Königlich Dänischen Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) zu errichtenden Prüfstelle in Kopenhagen durch die zuständigen dänischen Stellen geprüft.

B. Auslandstelegrammverkehr.

Der Auslandstelegrammverkehr wird auf Grund von Zulassungslisten wiederaufgenommen. Er wird auf einer in Kopenhagen von der Königlich Dänischen Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) zu errichtenden Prüfstelle durch die zuständigen dänischen Stellen geprüft, von denen auch die Zulassungslisten aufgestellt werden.

C. Auslandsfernsprechverkehr.

Der Auslandsfernsprechverkehr wird ebenfalls auf Grund von Zulassungslisten wiederaufgenommen. Diese werden in gleicher Weise aufgestellt wie die Zulassungslisten zum Auslandstelegrammverkehr (s. unter B.).

Zur Überwachung des Auslandsfernsprechverkehrs wird die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) schnellstens die nötigen technischen Einrichtungen bereitstellen. Die Durchführung der Überwachung liegt in Händen der Königlich Dänischen Regierung.

2.

Verbindungsoffiziere der Deutschen Wehrmacht.

Das Oberkommando der Wehrmacht entsendet zur Unterstützung und Beratung der Königlich Dänischen Regierung Verbindungsoffiziere. Die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) räumt diesen das Recht ein, gegen Zulassungen zum Auslandstelegramm- oder Auslandsfernsprechverkehr Einspruch zu erheben.

3.

Die Durchführung der vorstehenden Vereinbarung regelt die Königlich Dänische Regierung (Ministerium für öffentliche Arbeiten) im Benehmen mit den Verbindungsoffizieren der Deutschen Wehrmacht.

Kopenhagen, den 19. April 1940.

C. Mondrup (sign.)
Generaldirektor des Königlich Dänischen
Post- und Telegrafenwesens.

Lehmann-Heinecke (sign.)
Major
im Oberkommando der Wehrmacht.

ad 60.

PROTOKOLLER

Oversættelse.

Nærværende:

Generaldirektør C. Mondrup
Afdelingschef K. J. Jensen
Kontorchef M. Gredsted
Kontorchef L. C. Eithz
Kontorchef Arne Krog

Generaldirektoratet for det kongelige danske post- og telegrafvæsen.

Major Lehmann-Heinecke (værnemagtens overkommando)
Ministerialråd Röder (rigspostministeriet)
Overregeringsråd Ulrich (rigsluftfartsministeriet)
Legationssekretær dr. Dittler (tyske gesandtskab)

Sekretær, fuldm. A. Kromann, generaldirektoratet for det kongelige danske post- og telegrafvæsen.

Ved drøftelsen dags dato mellem repræsentanter for det kgl. danske ministerium for offentlige arbejder og den delegerede for rigets befuldmægtigede blev man enige om:

1.

Den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder) erklærer sig beredt til i den tyske værnemagts interesse at gennemføre følgende forholdsregler på efterretningstjenestens område:

A. Udenrigsk brevposttjeneste.

Den udenrigske brevposttjeneste genoptages snarest (undtagen med de lande, der befinder sig i krigstilstand med riget).

Den censureres af de kompetente danske myndigheder på et censurkontor i København, der skal oprettes af den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder).

B. Udenrigsk telegramtjeneste.

Den udenrigske telegramtjeneste genoptages på grundlag af tilladelseslister. Af de kompetente danske myndigheder, der også opstiller tilladelseslisterne, censureres den på et censurkontor, der skal oprettes i København af den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder).

C. Udenrigsk telefontjeneste.

Den udenrigske telefontjeneste genoptages ligeledes på grundlag af tilladelseslister. Disse opstilles på samme måde som tilladelseslisterne til den udenrigske telegramtjeneste (se under B.).

Til kontrolering af den udenrigske telefontjeneste opstiller den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder) snarest de nødvendige tekniske indretninger. Kontroleringen foretages af den kongelige danske regering.

2.

Forbindelsesofficerer fra den tyske værnemagt.

Værnemagtens overkommando udsender forbindelsesofficerer til hjælp og rådgivning for den kongelige danske regering. Den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder) giver disse ret til at protestere mod tilladelser til den udenrigske telegram- eller den udenrigske telefontjeneste.

3.

Gennemførelsen af den foranstående overenskomst ordner den kongelige danske regering (Ministeriet for offentlige arbejder) i forståelse med den tyske værnemagts forbindelsesofficerer.

København, den 19. april 1940.

C. Mondrup
generaldirektør for det kongelige danske
post- og telegrafvæsen.

Lehmann-Heinecke
Major
i værnemagtens overkommando.

61.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

10. januar 1949.

Til ministeriet for offentlige arbejder.

Kommissionen tillader sig at anmode om en kortere redegørelse for den af postvæsenet under besættelsen foretagne standsning af illegale massepostforsendelser og overgivelse af disse til politiet.

Holm.

Eigil Olsen.

62.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

København V., den 18. januar 1949.

Illegale masseforsendelser under besættelsen. Skr. 10. januar 1949.

I anledning af ovennævnte skrivelse skal man meddele, at der ikke foreligger noget om, at post- og telegrafvæsenet under besættelsen har foretaget standsning af illegale masseforsendelser og overgivet disse til politiet.

Man er af den mening, at en påstand herom ikke har noget på sig.

K. J. Jensen.

sign. Navn.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, Christiansborg, K.

63.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

19. januar 1949.

Hr. fhv. minister Gunnar Larsen.

Af ministermødeprotokollen for den 23. juni 1942 (ber. IV. A. s. 470) fremgår af et notat, som De fik indsat i protokollen, at man har drøftet spørgsmålet om, at postvæsenet skulle standse illegale postforsendelser og aflevere disse til politiet, og det udtales tilsidst, at man enedes om, at bemyndigelse blev givet postvæsenet til at foretage sådanne foranstaltninger. Således foranlediget tilskrev kommissionen ministeriet for offentlige arbejder og anmodede om en kortere redegørelse herfor, hvorpå man i skrivelse af g. d. modtog følgende svar:

»*Illegale masseforsendelser under besættelsen.* Skr. 10. januar 1949.

I anledning af ovennævnte skrivelse skal man meddele, at der ikke foreligger noget om, at post- og telegrafvæsenet under besættelsen har foretaget standsning af illegale masseforsendelser og overgivet disse til politiet.

Man er af den mening, at en påstand herom ikke har noget på sig.«

Kommissionen tillader sig at udbede sig Deres udtalelse her.

Holm.

Eigil Olsen.

64.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
København K.

Den 28. januar 1949.

Den af Folketinget under 8. jan. 1948 nedsatte Kommission i henhold til Grundlovens § 45.

Jeg har rigtigt modtaget Kommissionens skrivelse af 19. ds. vedrørende vedtagelsen på ministermødet den 23. juni 1942 om, at der på Justitsministeriets henstilling skulle gives Postvæsenet bemyndigelse til og anmodning om at søge efterspuret illegale masseforsendelser og aflevere disse til politiet.

Kommissionen meddeler videre, at Ministeriet for offentlige arbejder under 10. jan. 1949 har meddelt, at der ikke foreligger noget om, at Post- og Telegrafvæsenet har foretaget standsninger af illegale forsendelser og overgivet disse til politiet.

Jeg skal hertil bemærke, at den af Ministeriet for offentlige arbejder givne meddelelse utvivlsomt er korrekt. Jeg har aldrig videregivet den instruks til Post- og Telegrafvæsenet, som blev vedtaget på det omhandlede ministermøde, idet jeg efter nærmere overvejelse kom til det resultat, at dette kunne få alt for vidtrækkende konsekvenser. Jeg har ikke nogen erindring om, hvorvidt jeg overhovedet har nævnt spørgsmålet over for Post- og Telegrafvæsenets embedsmænd.

Jeg må til ovenstående udtalelse knytte den bemærkning, at min dagbog i øjeblikket befinder sig i udlandet, hvorfor jeg i dette tilfælde ikke har haft lejlighed til at støtte mig på denne. Når jeg om nogen tid får min dagbog tilbage, skal jeg komme tilbage til sagen, hvis der i denne findes bemærkninger til yderligere belysning af spørgsmålet.

Med højagtelse

Gunnar Larsen.

65.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

København, den 3. Marts 1948.

Til den af Folketinget under 8. Januar 1948 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.
Christiansborg, K.

Under Henvisning til Kommissionens Skrivelse af 18. f. M., hvori Kommissionen har anmodet om Oversendelse af de Dokumenter, der maatte foreligge vedr. Danmarks Stilling til den fra det tyske Postvæsen i Juni 1942 modtagne Indbydelse vedr. Dannelsen af en europæisk Postforening, skal man herved oversende følgende Dokumenter:

1) Note, III 1942 Nr. 6354, til Ministeren for offentlige Arbejder fra Generaldirektøren med Paategninger af 23. og 24. Juni 1942. I Noten er indlagt 3 Skrivelser fra den tyske Rigspostminister af 16. og 26. Maj samt 5. Juni 1942, i hvilke de i Noten omhandlede 3 Spørgsmaal rejses*).
2) Koncept til Skrivelse af 25. Juni 1942 til Ministerialdirektor Dr. Risch, Rigspostministeriet, Berlin, fra hvem Indbydelsen fra Rigspostministeren til Deltagelse i et forberedende Møde i Begyndelsen af August Maaned s. A. var modtaget.
3) Skrivelse af 2. Juli s. A. bilagt »Vorläufiges Protokoll über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag« fra det tyske Rigspostministeriums Befuldmægtigede i Danmark, Postrat Burmester (III 1942 Nr. 6766).
4) Skrivelse af 10. August 1942 fra Rigspostministeren angaaende Indbydelse til Deltagelse i en Kongres i Wien i Oktober Maaned s. A. af europæiske Post- og Fjernmeldeforvaltninger.
5) Skrivelse fra Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, III Nr. 8374 af 14. September s. A., hvori meddeles, at Indbydelsen modtages*).

Som Forløbere for »Den Europæiske Post- og Telegrafforening« havde den tyske Poststyrelse tidligere afsluttet tosidede Overenskomster med Postsstyrelsen i nogle andre Lande, saaledes Finland og Holland. Med den danske Postsstyrelse blev afsluttet 2 tilsvarende Overenskomster, nemlig den 25. April/2. Maj 1942. Da disse Overenskomster har en vis Betydning til Belysning af den europæiske Forenings Dannelse, idet den danske Poststyrelse allerede ved deres Afslutning var klar over, at Tyskland tog Sigte paa en videregaaende generel Ordning, har man ment ogsaa at burde fremsende følgende 2 Dokumenter, nemlig:

6) Note, III 1942, Nr. 769, af Februar 1942 og
7) Note af 17. Februar 1942,

begge fra Generaldirektøren til Ministeren.

Samtlige Dokumenter udbedes tilbage efter Afbenyttelsen.

Carl Petersen.

J. Andersen.

*) Ikke optrykt.

66.

Note til Ministeren for offentlige Arbejder fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende Særoverenskomst mellem Danmark og Tyskland om lavere Porto for Brevpostforsendelser mellem de to Lande.

Som det formentlig er almindeligt bekendt, er alle Lande sammensluttet i en Forening benævnt Verdenspostforeningen, og Verdenspostforeningens Love og Bestemmelser er at finde i Verdenspostkonventionen, der revideres hvert 5. Aar paa Verdenspostkongressen, senest afholdt i Buenos Aires i 1939. Et af denne Forenings Resultater er, at Breve kan forsendes over hele Kloden for en Pris af 20 ct. Guld som laveste Sats. Herfra Danmark betales 40 Øre. Hvert Land beholder sin opkrævede Brevporto, og der betales alene til de Lande, som Posten transiterer, et mindre, nærmere aftalt Transitgebyr beregnet efter Vægt. Paa samme Maade med Tryksager, Forretningspapirer o. lign. For Pakkepost og Værdipost fordeles Portoen mellem de i Transporten deltagende Lande.

Verdenspostkonventionen giver de enkelte Lande eller Landegrupper Adgang til at danne snævrere Foreninger og træffe Aftale om nedsatte Portotakster. I Henhold til denne Bestemmelse har flere Grupper af Lande dannet snævrere Foreninger, den største er formentlig den panamerikanske Postunion, der bestaar af alle Lande i Nord-, Mellem- og Sydamerika og tillige Spanien, en mindre Sammenslutning er den nordiske Postunion, der bestaar af Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island. Indenfor denne Union er eksempelvis Brevportoens første Sats 20 Øre fra Danmark og tilsvarende fra de andre deltagende Lande.

En lignende lav Porto gælder indenfor England og det engelske Imperium.

Tyskland har i Øjeblikket en saadan lavere Porto i Forbindelse med Böhmen og Mähren, Generalgouvernementet Polen, Ungarn og med Slovakiet.

Ifølge samme Bestemmelse findes flere Steder en lavere Porto i forskellige Landes Grænseomraader, saaledes mellem Danmark og Tyskland og ligeledes mellem Tyskland paa den ene Side og Belgien, Holland og Svejts paa den anden Side.

I Dagspressen er der fremkommet Meddelelse om, at Tyskland med Italien, Finland og Holland i den seneste Tid har truffet Aftale om en nedsat Porto i Postudvekslingen mellem Tyskland og de respektive Lande svarende til Landenes indenlandske Porto, for saa vidt angaar Brevpostforsendelser. Det blev i Pressen antydet, at det var Begyndelsen til et ensartet europæisk Portosystem.

Ved den nylig afholdte nordiske Postkonference i København blev der fra Finlands Side rejst Spørgsmaal om i den nordiske Postudveksling at gaa over til de i Tyskland anvendte Vægtsatser, men dette blev afvist af de øvrige skandinaviske Lande, idet man ikke ønskede at faa indført nye Vægtsatser.

Generaldirektoratet har den 21. d. M. modtaget en Underhaandsforespørgsel fra det tyske Rigspostministeriums herværende Befuldmægtigede, om en Delegation fra Rigspostministeriet kunde faa en Samtale med Generaldirektøren og de Embedsmænd, under hvem den udenrigske Posttjeneste sorterer, og man har forstaaet, at det drejer sig om en Henvendelse til det danske Postvæsen om en lavere Porto i Postudvekslingen med Tyskland i Lighed med de Aftaler, der er sluttet med forannævnte Lande.

Spørgsmaalet er nu, hvorledes Danmark skal stille sig hertil. Man er klar over, at det ikke er et indre postalt Spørgsmaal, som Postvæsenet alene kan tage Stilling til.

Saavidt man efter den Viden, man har, kan skønne, vil en Overenskomst betyde, at der for Breve fra Danmark til Tyskland skal opkræves 20 Øre pr. Brev

(under 20 g) i Stedet for 40 Øre, som til det øvrige Udland, og for Brevkort 15 Øre i Stedet for som nu 25 Øre. Ogsaa for de andre Vægtsatser indtil 1000 g vil der blive Tale om en betydelig reduceret Porto i Forhold til nu.

En saadan reduceret Porto vil for Danmarks Vedkommende betyde en anslaaet Mindreindtægt af ca. 650 000 Kr. for Brevforsendelser til selve Tyskland og Protektoratet Böhmen-Mähren og Generalgouvernementet (Polen).

Nævnte Portonedsættelse vil ikke betyde nogen Forrykning i Tysklands og Danmarks Mellemværende, idet hvert Land som foran anført beholder de opkrævede Portobeløb, men det kan formentlig forventes, at Tyskland som overfor andre Lande vil tilbyde Danmark at faa dansk Post gennem Tyskland befordret for halv Transitgodtgørelse, hvilket for Danmarks Vedkommende vil betyde en mindre aarlig Udgift af ca. 50 000 Guldfrancs eller 85 000 Kr. og Fremskaffelse af et tilsvarende Beløb mindre i fremmed Valuta.

Man maa vente, at der samtidig fra tysk Side vil blive fremsat Ønske om en Overenskomst i samme Retning for Telegramudvekslingen, men noget nærmere herom vides ikke.

Paa Baggrund af de foran omtalte Særoverenskomster er der ikke noget mærkeligt i at slutte en særlig Overenskomst som her omhandlede med Tyskland, og saafremt Tyskland foruden med Finland ogsaa med Norge og Sverige slutter saadan Overenskomst, vil Danmark, hvis dette ikke tilslutter sig, komme i en mindre heldig Situation.

Under normale Forhold kunde man fra det danske Postvæsens Side godt tænke sig en snævrere Forening bestaaende af de nordiske Lande og Tyskland, og man vilde anse det for den i Øjeblikket mest ønskelige Løsning, hvis Tyskland direkte vilde rette sine Bestræbelser mod dette Maal og f. Eks. indbyde de nordiske Lande til en Konference med en saadan Postunion for Øje.

Da Tyskland imidlertid nu har sluttet Særaftale — foruden med Finland — med nogle andre europæiske Lande uden for Norden, maa det vel antages, at Tyskland sigter efter en videre (europæisk) Ordning, ligesom Tyskland formentlig ønsker at fortsætte ad Særaftalernes Vej. Det vil derfor være ønskeligt for Generaldirektoratet at være lidt orienteret om, hvorvidt en Særaftale kan sluttes. En saadan Særaftale kan maaske byde Danmark Fordele i flere Henseender, men man er klar over, at en Overenskomst i Øjeblikket løber en Fare for at blive misforstaaet.

13. Februar.

De tyske Forslag forelagt. De gaar i Hovedtræk ud paa det, som ovenfor er nævnt med Hensyn til Posten.

Hvis vi skal tage det tyske Forslag uændret, vil det være nødvendigt at ændre en enkelt eller maaske to danske Posttakster, hertil kræves Lovændring.

Breve af Vægt:	0— 50 g	Dansk Takst: 20 Øre	
—	0— 20 g		Tysk Takst: 12 Pf.
—	50—250 g	— 30 Øre	
—	20—250 g		— ? Pf.

Note til Ministeren for offentlige Arbejder) fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende Forhandlinger med det tyske Rigspostministerium.*

Hermed fremsendes to Udkast**) til Aftale mellem det tyske og det danske Post- og Telegrafvæsen. Disse Aftaler, som man har paatænkt at godkende, efter

*) Fungerende Minister var paa dette Tidspunkt grundet paa Gunnar Larsens Bortrejse Arbejds- og Socialminister Johs. Kjærbøl.

**) Ikke optrykt.

at Ministeren har gennemset dem, indeholder i Hovedtrækkene, hvad allerede er nævnt i tidligere Note. Saafremt de vedtages, vil det betyde en Forbedring i Danmarks Favør i den tysk-danske Mellemregning af ca. 140 000 Guldfr. Indenfor Danmark vil en eventuel Overenskomst betyde, at der vil blive opkrævet ca. 500 000 Kr. mindre hos danske Statsborgere. Overenskomsten drejer sig kun om Forhold mellem Tyskland med Generalgouvernementet Polen og Protektoratet Böhmen og Mähren paa den ene Side og Danmark paa den anden Side, men det er givet, at Tyskland sigter videre og gerne ønsker til sin Tid at gennemføre en europæisk Overenskomst paa lignende Grundlag.

Saaledes som Udkastet her er udformet, og som man venter at kunne faa det vedtaget, vil Overenskomsten ikke medføre Nødvendigheden af nogen Ændring i dansk Lovgivning.

Det maa ventes, at Tyskland ønsker Overenskomsterne underskrevet i Berlin.

67.

25. Juni 1942.

An den Herrn
Ministerialdirektor Dr. Risch,
Reichspostministerium,
Leipziger Strasse 15,
Berlin W. 66.

Ihren Brief vom 16. d. M. habe ich dankend erhalten. Herr Krog und ich werden gern die Einladung Ihres Ministers annehmen, und der Zeitpunkt — Anfang August — ist, insofern es heute übersehen werden kann, besonders gelegen; meine Abreise von hier wird jedoch am frühesten nicht vor dem 5. August stattfinden können. Ebenso gibt es kein Hindernis dafür, dass Herr Krog wunschgemäss in der letzten Hälfte vom Monate Juli zur Verfügung sein kann, und ich darf voraussetzen, dass wir hierüber nähere Mitteilung bekommen.

Gestern hatte ich eine Besprechung mit Herrn Postrat Burmester u. a. betreffend die drei Vorschläge wegen Durchgangskosten für Briefpostsendungen und Telegramme und Abrechnung von den Gebühren für das Fernschreiben. Ich würde es sehr begrüssen, etwas Zeit u. a. zur Bearbeitung dieser Fragen und besonders der Fragen betreffend die Durchgangsgebühren für die Übermittlung der Telegramme zu haben, und ich würde gern dieselben bei nächster Gelegenheit mündlich erörtern. Bei der Besprechung mit Herrn Burmester bekam ich den Eindruck, dass dieses auf keine Hindernisse stossen wird.

In ausgezeichneter Hochachtung bin ich

Ihr ergebener.

25. Juni 1942.

Sehr geehrter
Herr Ministerialdirektor!

Deres Brev af 16. d. M. har jeg med Tak modtaget. Hr. Krog og jeg vil gerne modtage Indbydelsen fra Deres Minister, og Tidspunktet — Begyndelsen af August — er, saavidt det idag kan ses, særdeles belejligt; dog kan jeg ikke rejse herfra før tidligst 5. August. Der vil paa samme Maade ikke være noget til Hinder for, at Hr. Krog vil kunne være til Raadighed, saaledes som i Deres Brev ønsket, i den sidste Halvdel af Juli Maaned, og jeg gaar ud fra, at vi faar nærmere Meddelelse i denne Henseende.

Igaar har jeg haft en Samtale med Hr. Postrat Burmester, bl. a. vedrørende de tre Forslag angaaende Transitgebyrer for Brevpost og Telegrammer samt Afregning vedrørende Gebyrer for Fjernskrivning. Jeg vilde sætte megen Pris paa at have nogen tid bl. a. til Bearbejdelse af disse Spørgsmaal, navnlig Spørgsmaalene vedrørende Telegramtransitten, og vilde gerne drøfte dem mundtligt ved den nærmest kommende Lejlighed. Ved Samtalen med Hr. Burmester har jeg faaet det Indtryk, at der ikke vil være noget til Hinder herfor.

Med Højagtelse.

68.

Abschrift.

POSTRAT BURMESTER

København, den 2. Juli 1942.
Vesterbrogade 8, Vesterport 1,
Zimmer 358.

Sehr geehrter Herr Generaldirektor!

Die Deutsche Reichspost beabsichtigt, für Oktober dieses Jahres die europäischen Post- und Fernmeldeverwaltungen zu einer Tagung nach Wien einzuladen. Der Zweck dieser Tagung ist die Gründung des europäischen Postvereins (Zusammenschluss der europäischen Post- und Fernmeldeverwaltungen). Der Vertragsentwurf, der vorläufig nicht als Regierungsvertrag, sondern als Vertrag der Verwaltungen untereinander gedacht ist, über den in Wien beraten wird und der zur Unterschrift kommen soll, liegt zur gefälligen Information für den internen Gebrauch bei. Er wird Ihnen offiziell noch im Laufe des Sommers zur Stellungnahme zugehen. Zuvor soll noch ein Ausschuss, bestehend aus Vertretern der deutschen, italienischen, ungarischen und dänischen Verwaltung über den Vertragsentwurf sich begutachtend äussern.

Der Verlauf der Tagung in Wien wird etwa 14 Tage bis 3 Wochen in Anspruch nehmen. Nach dem offiziellen Empfang und der Eröffnung der Tagung werden die Vertreter der einzelnen Verwaltungen zu einer Arbeitsversammlung zusammentreten und zunächst einen Ausschuss bilden, der die endgültige Fassung des Abkommens festlegt. Hierauf soll der Vertrag in der Vollversammlung angenommen und unterschrieben werden. Die Tagung wird sich dann weiter damit befassen, beratende Ausschüsse gemäss Artikel 4 des Vertrages einzusetzen. Diese Ausschüsse sollen noch an Ort und Stelle Richtlinien für Verbesserung und Vervollkommnung des Post- und Fernmeldedienstes in Europa ausarbeiten und der Vollversamlung zur Beratung und Beschlussfassung vorlegen. Insbesondere wird auch die AREF (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Fernmeldeverwaltungen) im Rahmen der dortigen Tagung ihre technischen Beratungen aufnehmen und künftig als Organ des Vereins gemäss Artikel 4 weiter bestehen.

Ich wäre Ihnen für eine baldgefällige Mitteilung sehr verbunden, welche vorläufige Stellung die königlich dänische Post- und Telegraphenverwaltung zu der Tagung in Wien einnimmt, und wieviele Vertreter voraussichtlich in Wien zugegen sein werden.

Ihr sehr ergebner

Unterschrift

ad 68.

Oversættelse.

POSTRÅD BURMESTER

København, den 2. juli 1942.
Vesterbrogade 8, Vesterport 1,
værelse 358.

Meget ærede hr. generaldirektør.

Den tyske Rigspost har til hensigt at indbyde de europæiske post- og fjernmeldeadministrationer til Wien til et møde i oktober dette år. Hensigten med dette møde er stiftelsen af den europæiske postforening (sammenslutning af de europæiske post- og fjernmeldeadministrationer). Konventionsudkastet, der foreløbig ikke er tænkt som regeringskonvention, men som en konvention mellem administrationerne indbyrdes, om hvilke der skal rådslås i Wien, og som skal komme til underskrift, vedlægges til behagelig information til intern brug. Det vil tilgå Dem officielt endnu i løbet af sommeren, for at De kan tage stilling til det. Forinden skulde desuden et udvalg bestående af repræsentanter for den tyske, den italienske, den ungarske og danske administration afgive en betænkning over konventionsudkastet.

Mødet i Wien vil lægge beslag på omkring 14 dage til 3 uger. Efter den officielle modtagelse og åbningen af mødet, vil repræsentanterne for de enkelte administrationer træde sammen og dernæst danne et udvalg, der fastslår den definitive affattelse af konventionen. Derpå skal konventionen vedtages og underskrives i plenarforsamlingen. Mødet vil så endvidere befatte sig med at indsætte rådgivende udvalg i overensstemmelse med konventionens artikel 4. Disse udvalg skal på selve stedet udarbejde retningslinier for forbedring og fuldkommengørelse af post- og fjernmeldetjenesten i Europa og forelægge dem for plenarforsamlingen til behandling og afgørelse. Særligt vil også AREF (Arbejdsfællesskabet for europæiske Fjernmeldeadministrationer) inden for mødets rammer optage sin raadgivende Virksomhed på det tekniske område og fremtidigt vedblive at bestå som organ for foreningen i henhold til artikel 4.

Jeg ville være Dem meget forbunden, hvis De snarest belejligt ville meddele mig, hvilken stilling den kongelige danske Post- og Telegrafadministration indtager til mødet i Wien, og hvor mange repræsentanter der menes at ville være tilstede i Wien.

Deres meget hengivne

Underskrift.

69.

Vorläufiges Protokoll über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag

Die unterzeichneten Bevollmächtigten der Post- und Fernmeldeverwaltungen der nachstehenden Länder:
haben zur Förderung der europäischen Zusammenarbeit auf dem Gebiete des Post- und Fernmeldewesens — gestütz auf den Weltpost- und den Weltnachrichtenvertrag — im gegenseitigen Einverständnis folgendes beschlossen:

Artikel 1

Europäischer Postverein

Die vertragschliessenden Verwaltungen bilden den »Europäischen Postverein«, dessen Geltungsbereich ein einziges Post- und Fernmeldegebiet bildet.

Aufgabe des Europäischen Postvereins ist es, die einzelnen Dienstzweige im gegenseitigen Post- und Fernmeldedienst der Vereinsverwaltungen zu verbessern und zu vervollkommnen.

Artikel 2

Vollzugsordnungen

Die zur Durchführung dieses Protokolls und zur Ausführung des Post- und Fernmeldedienstes im europäischen Raum notwendigen Dienstvorschriften werden in Vollzugsordnungen für den Postdienst, für den Telegraphendienst, für den Fernsprechdienst und für den Funkdienst zusammengefasst, die von den Vereinsverwaltungen des betreffenden Dienstzweigs miteinander vereinbart werden.

Artikel 3

Verwaltungstagungen

Die Vertreter der Vereinsverwaltungen vereinigen sich im allgemeinen jährlich einmal zu einer Verwaltungstagung, um über die Änderung oder Ergänzung der Vorschriften dieses Protokolls, über die Aufstellung, Änderung und Ergänzung der im Artikel 2 aufgeführten Vollzugsordnungen oder über sonstige, den Verein betreffende Angelegenheiten zu beschliessen.

Bei den Beratungen auf den Verwaltungstagungen hat jede Verwaltung für ihren Bereich einschliesslich der abhängigen Gebiete usw. und zwar für jeden Dienstzweig, den sie vertritt, eine Stimme.

Artikel 4

Beratende Ausschüsse

Zur Prüfung und Erörterung von Fragen des Post- und Fernmeldedienstes können beratende Ausschüsse eingesetzt werden. Sie werden aus Sachverständigen der Post- und Fernmeldeverwaltungen gebildet, die sich zur Teilnahme an ihren Arbeiten bereit erklären und sich verpflichten, zu den allgemeinen Kosten der Tagungen beizutragen.

Artikel 5

Büro des Europäischen Postvereins

Das Büro des Europäischen Postvereins hat seinen Sitz in Wien. Es untersteht der Oberaufsicht der Deutschen Reichspost und dient den Vereinsverwaltungen als Verbindungs-, Auskunfts- und Beratungsstelle. Ihm fallen im wesentlichen die gleichen Aufgaben für den Bereich des Europäischen Postvereins zu, wie sie für das Büro des Weltpostvereins und das Büro des Weltnachrictenvereins in Bern vorgesehen sind.

Die Amtssprache des Vereinsbüros ist deutsch, die Veröffentlichungen des Büros werden in deutscher und italienischer Sprache gefasst.

Die bei dem Vereinsbüro zur Durchführung seines Geschäftsverkehrs entstehenden Ausgaben sowie die ihm durch die Verwaltungstagungen entstehenden besonderen Kosten werden nach Dienstzweigen aufgeteilt und von den in Betracht kommenden Vereinsverwaltungen anteilmässig gedeckt. Hierbei ist die Klasseneinteilung der Länder die gleiche, wie sie im Weltpostvertrag für die Ausgabeentdeckung des Weltpostvereinsbüros vorgesehen ist.

Die Höhe der jährlichen ordentlichen Ausgaben des Vereinsbüros wird von der Deutschen Reichspost nach Verständigung mit den Vereinsverwaltungen auf den Verwaltungstagungen festgelegt. Die Deutsche Reichspost überwacht die Ausgaben des Vereinsbüros, leistet die erforderlichen Vorschüsse und stellt die den Vereinsverwaltungen zu übersendende Jahresabrechnung auf.

Die zahlungspflichtigen Verwaltungen haben die auf sie entfallenden Vorschussanteile der Deutschen Reichspost in kürzester Frist, spätestens sechs Monate nach Veröffentlichung der Jahresabrechnung, zu erstatten.

Artikel 6

Schiedsgericht

Meinungsverschiedenheiten, die sich aus den Post- und Fernmeldebeziehungen zwischen den Vereinsverwaltungen ergeben, sind durch ein Schiedsgericht zu schlichten, das entsprechend der im jeweils geltenden Weltspostvertrag vorgeschriebenen Weise gebildet wird und auch nach den da gegebenen Vorschriften verfährt. Notfalls bezeichnet das Büro des Europäischen Postvereins die Schiedsrichter.

Artikel 7

Beitrittsverfahren

Jede europäische Post- und Fernmeldeverwaltung kann jederzeit diesem Protokoll beitreten.

Der Beitritt gilt für das gesamte Gebiet der beitretenden und der von ihr abhängigen Verwaltungen.

Die Beitrittserklärung ist dem Vereinsbüro zu übersenden, das seinerseits die Verinsverwaltungen verständigt.

Der Beitritt wird durch die nachträgliche Unterzeichnung dieses Protokolls mit Wirkung vom Tage des Eingangs der Beitrittserklärung beim Vereinsbüro vollzogen.

Artikel 8

Austritt

Jede vertragschliessende Verwaltung ist bei Einhaltung einer einjährigen Kündigungsfrist berechtigt, durch eine an das Vereinsbüro zu richtende schriftliche Erklärung ihren Austritt aus dem Europäischen Postverein anzuzeigen.

Artikel 9

Inkrafttreten und Dauer des Protokolls

Dieses Protokoll soll am ..... 194.... in Kraft treten und für unbestimmte Zeit gelten.

Unterzeichnet in einem Stück, von dem jeder Verwaltung eine beglaubigte Abschrift übermittelt werden wird.

Wien, am ..... 194....

Schlussniederschrift

Im Begriff, das heute abgeschlossene »vorläufige Protokoll über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag« zu unterzeichnen, haben die unterfertigten Bevollmächtigten der Vereinsverwaltungen folgendes beschlossen:

Abschluss des »vorläufigen Protokolls«
als Regierungsvertrag.

Die Vereinsverwaltungen beabsichtigen, zu gegebener Zeit den Abschluss dieses »vorläufigen Protokolls« als Regierungsvertrag in die Wege zu leiten.

Unterzeichnet in einem Stück, von dem jeder Verwaltung eine beglaubigte Abschrift übermittelt werden wird.

Wien, am ..... 194 ....

ad 69.

Oversættelse.

Foreløbig protokol over en europæisk post- og fjernmeldekonvention

Undertegnede befuldmægtigede for post- og fjernmeldeforvaltningerne i nedenstående lande:
har til fremme af det europæiske samarbejde paa post- og fjernmeldeværsenets område — støttende sig på Verdenspost- og Verdensfjernmeldekonventionen — i gensidig forståelse vedtaget følgende:

Artikel 1

Europæisk Postforening

De kontraherende administrationer danner den »Europæiske Postforening«, hvis gyldighedsområde danner et eneste post- og fjernmeldeområde.

Den Europæiske Postforenings opgave er at forbedre og fuldkommengøre de enkelte tjenestegrene i foreningsadministrationernes gensidige post- og fjernmeldetjeneste.

Artikel 2

Ekspeditionsreglementer

De til gennemførelsen af denne protokol og til udførelsen af post- og fjernmeldetjenesten i det europæiske rum nødvendige tjenstlige bestemmelser samles i ekspeditionsreglementer, som affattes indbyrdes mellem de pågældende tjenestegrenes foreningsadministrationer.

Artikel 3

Administrationsmøder

Repræsentanter for foreningsadministrationerne samles til fastsat tid til administrationsmøder for at træffe beslutning om ændringer eller tilføjelser i denne protokols bestemmelser, om udarbejdelsen af eller ændringer og tilføjelser ved de i artikel 2 nævnte ekspeditionsreglementer eller om andre foreningen vedrørende anliggender.

Ved forhandlingerne på administrationsmøderne har hvert land inklusive de afhængige områder osv. een stemme.

Hvert administrationsmøde bestemmer mødestedet for det næste administrationsmøde. Dette bliver efter forståelse med foreningsbureauet indkaldt af administrationen i det land, i hvilket det skal finde sted.

Artikel 4

Stående udvalg

Til prøvelse og drøftelse af spørgsmål vedrørende post- og fjernmeldetjenesten kan etableres stående udvalg. De dannes af sagkyndige fra de post- og fjernmeldeadministrationer, som erklærer sig beredt til at tage del i deres arbejder.

Artikel 5

Den Europæiske Postforenings bureau

Den nødvendige organisation til varetagelsen af opgaverne for et bureau ved den Europæiske Postforening vil foreløbig blive stillet til rådighed af den tyske Rigspost på dennes bekostning.

Bureauet tjener foreningsadministrationerne som forbindelses-, rådgivnings- og oplysningskontor. I det væsentlige påhviler der det for den Europæiske Postforenings område de samme opgaver som de, der er fastsat for Verdenspostforeningens bureau og for Verdensfjernmeldeforeningens bureau.

Det tyske sprog er foreningsbureauets officielle sprog.

Artikel 6

Voldgiftsdomstol

Meningsforskelligheder mellem foreningsadministrationerne, der vedrører denne »Foreløbige Protokol« og ekspeditionsreglementerne, skal bilægges af en voldgiftsdomstol, som dannes af medlemmer af den Europæiske Postforening på den i den på det pågældende tidspunkt gældende Verdenspostkonvention foreskrevne måde, og som også går frem efter de deri givne regler. I nødstilfælde udvælges voldgiftsdommerne af den Europæiske Postforenings bureau.

Artikel 7

Fremgangsmåden ved tiltrædelse

Hver europæisk eller til det europæiske rum grænsende post- og fjernmeldeadministration kan til enhver tid tiltræde denne protokol.

Tiltrædelseserklæringen skal oversendes til foreningsbureauet, der på sin side underretter foreningsadministrationerne.

Artikel 8

Udtrædelse

Enhver kontraherende administration er under iagttagelse af en opsigelsesfrist på eet år berettiget til ved en til foreningsbureauet stilet skriftlig erklæring at meddele sin udtrædelse af den Europæiske Postforening.

Artikel 9

Protokollens ikrafttræden og varighed

Denne protokol vil træde i kraft den ..... 194.... og gælde i ubestemt tid.

Underskrevet i eet eksemplar, som opbevares i foreningens bureaus arkiv, og hvoraf en bekræftet afskrift vil blive oversendt til hver administration.

Wien, den ..... 194....

Slutningsprotokol

Foreningsadministrationerne har til hensigt til given tid at foreslå deres regeringer at træffe de nødvendige forholdsregler for, at denne »Foreløbige Protokol« kan ophøjes til en regeringskonvention.

Underskrevet i eet eksemplar, som opbevares i foreningens bureaus arkiv, og hvoraf en bekræftet afskrift vil blive oversendt til hver administration.

Wien, den ..... 194....

70.

DER REICHSPOSTMINISTER

Berlin W 66, den 10. August 1942.
Leipziger Strasse 15

An das Königlich Dänische Ministerium der öffentlichen Arbeiten
Kopenhagen

Die Deutsche Reichspost hat im Laufe des vergangenen Jahres mit allen europäischen und den dem europäischen Raum benachbarten Post- und Fernmeldeverwaltungen Fühlung genommen, um festzustellen, inwieweit das Post- und Fernmeldewesen im Dienst zwischen diesen Verwaltungen vereinfacht, ausgestaltet und verbessert werden kann. Diese Fühlungnahme hat bei allen Verwaltungen ein sehr lebhaftes Interesse ausgelöst und gezeigt, dass eine Intensivierung des Post- und Fernmeldewesens zwischen den vorbezeichneten Ländern im dringenden Bedürfnis liegt. Durch den Abschluss einer Reihe von zweiseitigen Verträgen hat es sich die Deutsche Reichspost angelegen sein lassen, diesem allerseits lebhaft empfundenen Bedürfnis zu einem Zusammenschluss im europäischen Raum vorzuarbeiten. Die von der Deutschen Reichspost unternommenen Schritte stützen sich auf die Bestimmungen des Artikels 5 des Weltpostvertrags von Buenos Aires vom 23. Mai 1939 und des Artikels 13 des Weltnachrichtenvertrags von Madrid vom 9. Dezember 1932, wonach die Bildung engerer Vereine innerhalb des Weltvereins zugelassen ist. Für einzelne Teilgebiete Europas sind bereits früher derartige engere Vereine gebildet worden (z. B. der Nordische Postverein). Der Vorbereitung eines ähnlichen, sich über das gesamteuropäische Gebiet erstreckenden Gebildes solle eine am 12. Oktober 1942 in Wien beginnende Tagung der europäischen und der dem europäischen Raum benachbarten Post- und Fernmeldeverwaltungen dienen.

Diese Tagung soll den vorerwähnten Verwaltungen zunächst Gelegenheit geben, den organisatorischen Rahmen zu schaffen, innerhalb dessen sich der weitere Ausbau des Post- und Fernmeldewesens abspielen soll. Es ist beabsichtigt, die in Betracht kommenden Verwaltungen auf der Grundlage der Bestimmungen der Weltvereinsverträge zu einem engeren Verein zusammenzuschliessen, in dem sowohl die Post- als auch die Fernmeldeangelegenheiten gleicherweise behandelt werden. Dieser »Europäische Postverein« soll auf Grund umfassender Studien und eingehender, den Interessen aller Länder Rechnung tragender Entschliessungen die Vorschriften ausarbeiten, die über die allgemeine Reglung der Weltvereinsverträge hinaus den besonderen Verhältnissen des europäischen Dienstes angepasst sind. Ihre abschliessende Formulierung sollen sie in besonderen Vollzugsordnungen für die einzelnen Dienstzweige finden.

Die Wiener Tagung wird zunächst die Aufgabe haben, die unerlässliche organisatorische Grundlage für den Zusammenschluss zu erörtern. Ferner wird es Aufgabe dieser Tagung sein, in verschiedenen Tagungsausschüssen an der Formulierung von Problemen des praktischen Dienstes zu arbeiten und für deren Lösung erforderlichenfalls ständige Ausschüsse zu bilden.

Zur Vorbereitung der Wiener Tagung wird die Deutsche Reichspost Ihnen in den nächsten Tagen den Entwurf zu einer Geschäftsordnung übersenden, die sie

der Tagung zur Annahme vorzulegen gedenkt. Gleichzeitig wird die Deutsche Reichspost den Entwurf eines »Vorläufigen Protokolls über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag« übermitteln, das mit einer Reihe von Verwaltungen bereits erörtert worden ist. Auch dieser Entwurf soll auf der Wiener Tagung behandelt werden mit dem Ziel, eine Grundlage für den beabsichtigten Zusammenschluss der eingangs bezeichneten Verwaltungen zu schaffen. Ausserdem wird die Deutsche Reichspost in nächster Zeit einige näher formulierte Fragen übermitteln, die nach ihrer Ansicht für die Weiterentwicklung des allgemein-europäischen Post- und Fernmeldewesens von Bedeutung sind. Bei der gleichen Gelegenheit wird die deutsche Verwaltung die anderen Verwaltungen bitten, auch ihrerseits Probleme für die Behandlung auf der Wiener Tagung alsbald mitzuteilen, deren Bearbeitung wichtig erscheint.

Im Einvernehmen mit der Königlich Italienischen Postverwaltung gibt sich die Deutsche Reichspost die Ehre, das Königlich Dänische Ministerium zur Teilnahme an der am 12. Oktober 1942 in Wien beginnenden Tagung, für die eine Dauer von 14 Tagen veranschlagt ist, einzuladen und Sie zu bitten, sich durch Entsendung von Vertretern aus dem Post- und Fernmeldegebiet an der Tagung zu beteiligen.

Ich wäre für eine baldmögliche Mitteilung sehr dankbar, welche Herren als Vertreter Ihrer Verwaltung an der Wiener Tagung teilnehmen werden.

Abschliessend darf ich erwähnen, dass ich auch mit den Büros des Weltpost- und des Weltnachrichtenvereins in Bern entsprechende Fühlung aufnehme.

Ohnesorge.

Oversættelse.

RIGSPOSTMINISTEREN
Min-A (Rs/Zs) 2207-0

Berlin W 66, den 10. august 1942.

Til det kongelige danske ministerium for offentlige arbejder.

København.

Den tyske Rigspost er i løbet af det forgangne år trådt i føling med alle europæiske og de det europæiske rum tilgrænsende post- og fjernmeldeadministrationer for at fastslå, hvorvidt post- og fjernmeldetjenesten mellem disse administrationer kan forenkles, udvikles og forbedres. Dette har hos alle administrationer udløst en meget levende interesse og vist, at en intensivering af post- og fjernmeldevæsenet mellem de nævnte lande er en påtrængende nødvendighed. Ved afslutning af en række bilaterale konventioner har den tyske Rigspost bestræbt sig for at forberede denne fra alle sider levende følte trang til en sammenslutning i det europæiske rum. De af den tyske Rigspost foretagne skridt støtter sig på bestemmelserne i artikel 5 i verdenspostkonventionen fra Buenos Aires af 23. maj 1939 og i artikel 13 i verdensfjernmeldekonventionen fra Madrid af 9. december 1932, hvorefter dannelsen af snævrere foreninger inden for verdensforeningerne er tilladt. For enkelte områder i Europa er allerede tidligere sådanne snævrere foreninger blevet dannet (f. eks. Den nordiske Postforening). Forberedelsen af en lignende organisation, der strækker sig over det samlede europæiske område, skal være formålet for et den 12. oktober 1942 i Wien begyndende møde af de europæiske og de det europæiske rum tilgrænsende post- og fjernmeldeadministrationer.

Dette møde skal i første række give de fornævnte administrationer lejlighed til at skabe den organisatoriske ramme, indenfor hvilken den videre udformning

af post- og fjernmeldevæsenet skal finde sted. Det er hensigten at sammenslutte de pågældende administrationer på grundlag af bestemmelserne i verdensforeningskonventionerne til en snævrere forening, i hvilken såvel post- som fjernmeldesagerne behandles på en ensartet måde. På grundlag af omfattende studier og indgående afgørelser, der tager hensyn til alle landes interesser, skal denne »Europæiske Postforening« udarbejde bestemmelser, der udover verdensforeningskonventionernes almindelige normer er tilpassede efter den europæiske tjenestes særlige forhold, og som skal finde deres definitive formulering i særlige ekspeditionsreglementer for de enkelte tjenestegrene.

Mødet i Wien vil i første række få den opgave at drøfte det ubetinget nødvendige organisatoriske grundlag for sammenslutningen. Endvidere vil det være dette mødes opgave i forskellige mødeudvalg at arbejde på formuleringen af den praktiske tjenestes problemer og for disses løsning i fornødent fald at danne stående udvalg.

Som forberedelse til mødet i Wien vil den tyske Rigspost i de nærmeste dage tilsende Dem udkastet til en forretningsordning, som den tænker sig at forelægge mødet til antagelse. Samtidigt vil den tyske Rigspost oversende udkastet til en »Foreløbig protokol over en Europæisk Post- og Fjernmeldekonvention«, som allerede er bleven drøftet med en række administrationer. Også dette udkast skal behandles på mødet i Wien med det formål at skabe et grundlag for den tilsigtede sammenslutning af de i begyndelsen af nærværende skrivelse nævnte administrationer. Desuden vil den tyske Rigspost i den nærmeste tid oversende nogle nærmere formulerede spørgsmål, som efter dens mening er af betydning for den videre udvikling af det almeneuropæiske post- og fjernmeldevæsen. Ved samme lejlighed vil den tyske administration bede de andre administrationer også straks fra deres side til behandling på mødet i Wien at meddele problemer, hvis bearbejdning synes vigtig.

I forståelse med den kongelige italienske postadministration har den tyske Rigspost den ære at indbyde det kongelige danske ministerium til deltagelse i det den 12. oktober 1942 begyndende møde i Wien, der antages at ville vare 14 dage, og at bede Dem om ved afsendelse af repræsentanter fra post- og fjernmeldefaget at tage del i mødet.

Jeg ville være taknemlig for snarest muligt at modtage en meddelelse om, hvilke herrer der som repræsentanter for Deres administration vil deltage i mødet i Wien.

Til slut skal jeg anføre, at jeg også på tilsvarende måde har optaget føling med bureauerne for Verdenspost- og Verdensfjernmeldeforeningen i Bern.

Underskrift.

71.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

2. december 1948.

Til ministeriet for offentlige arbejder.

Under henvisning til kommissionens skrivelse af 18. februer d. å. vedrørende Danmarks stilling til den fra det tyske postvæsen i juni 1942 modtagne indbydelse vedrørende dannelsen af en europæisk postforening og ministeriets svarskrivelse af 18. marts, hvormed fremsentes de herom foreliggende dokumenter (herunder udkast til overenskomster vedrørende telegraftjenesten og postudvekslingen), tillader kommissionen sig at anmode om, at der snarest belejliget tilstilles denne en redegørelse for sagens videre forløb.

Holm.

Eigil Olsen.

72.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

København V., den 18. januar 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, Christiansborg, K.

Under henvisning til tidligere brevveksling vedrørende den fra det tyske rigspostministerium i juni 1942 modtagne indbydelse til afholdelse af en europæisk postkonference i Wien i oktober 1942 skal man i anledning af den af kommissionen i skrivelse af 2. f. m. fremsatte anmodning om at få tilstillet en redegørelse for sagens videre forløb meddele, at post- og telegrafstyrelserne i nedennævnte 13 lande den 19. oktober 1942 i Wien underskrev en overenskomst om dannelsen af »Den europæiske post- og fjernmeldeforening«:

Albanien, Bulgarien, Danmark, Finland, Italien, Kroatien, Nederlandene, Norge, Rumænien, San Marino, Slovakiet, Tyskland og Ungarn.

Overenskomsten indeholdt bestemmelser om lavere posttakster og bortfald af transitafgifter, om en europæisk enhedstakst for telegrammer og nedsat omtelegraferingsgebyr m. v.

Af overenskomsten vedlægges et eksemplar af en på dansk affattet udgave, der herfra i sin tid bl. a. udsendtes til post- og telegrafkontorerne*).

Med hensyn til det nærmere på kongressen passerede henvises til hoslagte »Europäischer Postkongress Wien 1942. Berichte und Vereinbarungen«*).

Som det fremgår af sidstnævnte dokument, side 124, skyldes bestemmelserne under I og II i »Slutningsprotokol til ekspeditionsreglementet for den europæiske posttjeneste« dansk initiativ.

Bestemmelsen i II havde til egentlig grund erfaringerne fra tiden efter den for den nordiske postforening og inden for den europæiske forening.

Bestemmelsen i II havde til egentlig grund erfaringerne fra tiden efter den 1. verdenskrig. Uden en sådan bestemmelse ville foreningens medlemmer i tilfælde af tysk mønts sammenbrud komme i den situation, at portoen i den europæiske udveksling måtte fastsættes til urimeligt lave beløb.

Overenskomsten trådte i kraft den 1. april 1943.

På kongressen i Wien nedsattes i henhold til overenskomstens § 4 tre stående udvalg for henholdsvis post, fjernmeldetjeneste og fjernmeldeteknik.

Et af disse, »Det europæiske postudvalg«, afholdt møde i København i dagene 24.—30. juni 1943. Der henvises herom til hoslagte 2 noter af 29. januar 1943, III 1943 nr. 1219, og 20. april s. å., III nr. 4190, til trafikministeren fra generaldirektøren.

Der opnåedes i udvalget enighed om visse forslag, i det væsentlige omfattende takster gældende for breve over 1000 g samt for tryksager, vareprøver og forretningspapirer.

*) Ikke optrykt.

»Udvalget for fjernmeldetjeneste« afholdt møde i Wien 1.—7. september 1943, på hvilket man drøftede forskellige reglementsspørgsmål af mindre betydning; de tidligere vedtagne takster ændredes ikke.

De af de to førstnævnte udvalg behandlede forslag skulle derefter have været genstand for behandling på den til afholdelse i oktober måned 1943 berammede konference i Rom.

Kongressens afholdelse blev imidlertid udsat, og der blev overhovedet ikke senere afholdt nogen konference.

I november 1945 tilbagekaldte man overfor post- og telegrafkontorerne overenskomstens bestemmelser, idet man betragtede sig som løst fra overenskomsten, og samtidig meddeltes det kontorerne, at de før overenskomstens ikrafttræden gældende post- og telegraftakster i forbindelse med udlandet atter skulle bringes i anvendelse.

Med hensyn til grundlaget for overenskomstens ophævelse henvises til hoslagte note, III 1945 nr. 12136, til trafikministeren fra generaldirektøren af 7. november 1945 med 2 bilag indeholdende en brevveksling med udenrigsministeriet vedrørende spørgsmålet om Danmarks udtræden af den europæiske post- og fjernmeldeforening.

Som det derhos vil fremgå af vedlagte note, III 1945 nr. 12136, til ministeren for offentlige arbejder fra generaldirektøren af 18. december s. å., er ophævelsen af sidstnævnte overenskomst såvel som ophævelsen af de 2 i den tidligere skrivelse herfra til kommissionen omhandlede særoverenskomster mellem Danmark og Tyskland blevet optaget i Lovtidende. Optagelsen findes i Lovtidende under den 20. december s. å.

K. J. Jensen.

J. Andersen.

73.

29. Januar 1943.

Note til Trafikministeren fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende det Europæiske Postudvalg.

Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforenings Virksomhed er organiseret saaledes, at der findes 3 af Wienerkongressen 1942 nedsatte Staaende Udvalg for hhv. Post, Fjernmeldetjeneste og Fjernmeldeteknik. Tyngdepunktet i Foreningens Arbejde ligger i disse Udvalg, som har til Opgave at behandle foreliggende Problemer og udarbejde konkrete Forslag til umiddelbar Forhandling paa de kommende Kongresser.

Da den næste Kongres skal finde Sted i Rom i Oktober d. A., maa Udvalgene snart paabegynde deres Arbejde.

Præsidiet for det Europæiske Postudvalg udgøres af Tyskland (Præsident), Ungarn (1. Vicepræsident) og Danmark (2. Vicepræsident). Det er naturligt og hensigtsmæssigt, at Præsidiet træder sammen forud til Tilrettelæggelse af Udvalgets Arbejde, og det tyske Rigspostministerium har da ogsaa nu underhaanden foreslaaet, at et saadant Præsidiumsmøde finder Sted i Budapest i en nærmere Fremtid. (Her vil Afdelingschef Krog møde fra dansk Side). Endvidere har Rigspostministeriet foreslaaet, at selve Udvalgets Møde skulde finde Sted i Tyskland eller Danmark.

Da nu Kongressen i Fjor fandt Sted i Tyskland, anser Generaldirektoratet det for rimeligst, at Udvalgets Møde holdes i København.

Hvor mange Deltagere der vil møde, kan ikke vides paa Forhaand, men da der er 13 Landes Styrelser i den Europæiske Forening, vil man regne med, at Deltagerantallet næppe vil overstige 40.

Mødet vil, da det kun drejer sig om et Udvalg, ikke give Anledning til særlige officielle Foranstaltninger, men der maa gives en Middag efter Aabningen og en efter Afslutningen samt eventuelt daglig Frokost inden for passende beskedne Rammer. Dette har vi givet før ved lignende Lejligheder, ogsaa hvor Deltagerantallet har været helt oppe paa over 200.

Mødet tænker man sig afholdt i Juni Md. Varigheden, som naturligvis afhænger af Arbejdsstoffets Omfang, vil antagelig blive ca. 1 Uge.

Man vil sætte Pris paa en Udtalelse, om Ministeren er indforstaaet med, at der indbydes til Udvalgsmøde i København.

Paategnet: Enig 3/2 1943. E.

74.

20. April 1943.

Note til Trafikministeren fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende det Europæiske Postudvalgs Møde i København.

I Forbindelse med Note af 29. Januar d. A. angaaende Møde i det af Wienerkongressen i 1942 nedsatte Europæiske Postudvalg skal oplyses, at det nu er blevet bestemt, at Mødet skal afholdes i København i Dagene 24.—30. Juni d. A.

Man regner med, at følgende Stater repræsenteres:

Bulgarien, Finland, Italien, Kroatien, Nederlandene, Norge, Rumænien, San Marino, Slovakiet, Tyskland og Ungarn,

og at Antallet af Mødedeltagere vil ligge mellem 30 og 40, og at de samlede Udgifter ved Mødets Afholdelse vi andrage ca. 10 000 Kr.

Paategnet: 28/4 1943. E.

75.

7. November 1945.

Note til Trafikministeren fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende »Den europæiske Post- og Fjernmeldeforening« og de dansk-tyske Overenskomster vedrørende Postudvekslingen og Telegraftjenesten mellem Danmark og Tyskland.

I Oktober 1942 stiftedes paa det tyske Rigspostministeriums Initiativ »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening« ved en mellem følgende 13 europæiske Lande: Albanien, Bulgarien, Danmark, Finland, Italien, Kroatien, Nederlandene, Norge, Rumænien, San Marino, Slovakiet, Tyskland og Ungarn afsluttet Overenskomst. Denne indeholdt Bestemmelser om lavere Posttakster og Bortfald af Afgifter for Transit af Post, om en europæisk Enhedstakst for Telegrammer og nedsat Omtelegraferingsgebyr m. v.

Overenskomsten traadte i Kraft den 1. April 1943.

Bortfald af Brevtransitafgifterne betød i Realiteten, at den meget væsentlige Portonedsættelse, som Foreningens Stiftelse medførte, ikke bevirkede nogen videre Indtægtsnedgang for det danske Post- og Telegrafvæsen.

Imidlertid er Forholdet efter Krigens Afslutning nu det, at følgende af de underskrivende Lande reelt ikke anvender Overenskomsten: Bulgarien, Finland, Kroatien, Nederlandene, Norge og Slovakiet. Albanien og Italien, Rumænien og Ungarns Stilling kendes ikke med Sikkerhed. Med Tyskland er der ingen Postudveksling for Tiden, hvilket betyder, at de Fordele, som Danmark skulde have ved Fritagelse for Betaling af Afgift for Befordring af Post i Transit gennem Tyskland, er faldet bort.

Danmark er da det eneste af de nordiske Lande, og sandsynligvis det eneste Land i Europa, der endnu betragter sig som Medlem af »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening« og anvender nedsatte Portotakster i Forbindelse med en Række Lande i Europa, som overfor Danmark benytter de almindelige internationale Takster.

Dette er i Strid med Principperne i al international Post- og Telegrafudveksling, som netop gaar ud paa, at Taksterne skal være ens i begge Retninger, og Forudsætningerne for Opretholdelse af Foreningen er saaledes bristet.

Generaldirektoratet har forespurgt Udenrigsministeriet om dettes Syn paa Spørgsmaalet om, hvorvidt den danske Post- og Telegrafstyrelse ud fra udenrigspolitiske Hensyn vedvarende bør staa som Medlem af Foreningen, og herpaa har Udenrigsministeriet nu svaret, at det intet finder at erindre imod, at man fra dansk Side anvender den af Norge valgte Fremgangsmaade, hvorefter den europæiske Overenskomst opsiges ved en eensidig Erklæring.

Generaldirektoratet agter herefter at bekendtgøre, at Danmark udtræder af »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening«. Dette medfører, at f. Eks. Portoen for et Brev af Vægt indtil 20 g til de hidtidige Lande i Foreningen (bortset fra alle de nordiske Lande) atter vil blive 40 Øre i Stedet for hidtil 20 Øre, og at der paany maa betales Transitafgift af Posten.

Det tilføjes, at der kort før Stiftelsen af den europæiske Forening var afsluttet tosidede Overenskomster mellem det tyske Rigspostministerium og Poststyrelserne i nogle andre Lande, derunder Danmark. Disse Overenskomster indeholder i alt væsentligt de samme Bestemmelser som den senere europæiske Overenskomst og maa derfor ogsaa bortfalde.

Underbilag 1.

TRAFIKMINISTERIET
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

København, den 26. Juli 1945.

Til Udenrigsministeriet.

Den europæiske Post- og Fjernmeldeforening.

Som det vil være Udenrigsministeriet bekendt, blev der paa det tyske Rigspostministeriums Initiativ indkaldt til Afholdelse af en almindelig europæisk Postkongres i Wien i Oktober 1942, ved hvilken Lejlighed »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening« blev stiftet.

Post- og Telegrafstyrelserne i nedennævnte 13 europæiske Lande underskrev den 19. Oktober 1942 den i Anledning af Foreningens Stiftelse oprettede Overenskomst:

Albanien, Bulgarien, Danmark, Finland, Italien, Kroatien, Nederlandene, Norge, Rumænien, San Marino, Slovakiet, Tyskland og Ungarn.

Overenskomsten, der indeholdt Bestemmelser om lavere Posttakster og Bortfald af Transitafgifter, om en europæisk Enhedstakst for Telegrammer og nedsat Omtelegraferingsgebyr m. v., traadte i Kraft den 1. April 1943 og betød for Publikum en væsentlig Billiggørelse og for Styrelserne meget væsentlige Simplificeringer.

Paa Grund af Transitafgifternes Bortfald bevirkede Takstnedsættelserne ikke noget Indtægtstab af Betydning for Post- og Telegrafvæsenet, og der sparedes ret store Betalinger i fremmed Valuta.

Verdenspostkonventionen og de internationale Konventioner om Telekommunikationer giver de enkelte Lande eller Landegrupper Adgang til at danne snævrere Foreninger og træffe visse Aftaler bl. a. om nedsatte Takster.

I Henhold hertil er ovennævnte Forening ligesom tidligere den ibero-amerikanske Union dannet, og som det vil fremgaa af ovenstaaende, har Oprettelsen af den europæiske Forening ikke savnet saglig Begrundelse.

Imidlertid har den bulgarske og norske Poststyrelse udmeldt sig af Foreningen (det norske Poststyre meddeler, at det »anser sig løst fra Overenskomsten«). Fra den svenske Postadministrations Side vil man vide, at den finske Post- og Telegrafstyrelse overvejer at udmelde sig.

Under Hensyn hertil og til, at kun Post- og Telegrafstyrelser fra 13 af Europas Lande har været tilsluttet Foreningen, kan Grundlaget for Foreningens Opretholdelse maaske være noget tvivlsomt, og man udbeder sig derfor en Udtalelse fra Udenrigsministeriet om dettes Syn paa Spørgsmaalet om, hvorvidt den danske Post- og Telegrafstyrelse ud fra udenrigspolitiske Hensyn vedvarende bør staa som Medlem af »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening«.

Det tilføjes, at det tyske Rigspostministerium forud for Dannelsen af den europæiske Forening havde sluttet tosidede Overenskomster om lavere Takster m. m. med Post- og Telegrafstyrelser i en Række europæiske Lande. Saaledes sluttedes den 25. April—2. Maj 1942 mellem det tyske Rigspostvæsen og det danske Post- og Telegrafvæsen 2 Overenskomster hhv. vedrørende Postudvekslingen og Telegraftjenesten mellem Kongeriget Danmark og det tyske Rige.

Overenskomsten, vedrørende Telegraftjenesten er bortfaldet den 1. April 1943 samtidig med, at »Reglementet for den europæiske Telegraftjeneste« traadte i Kraft.

Overenskomsten angaaende Posttjenesten indeholder i det væsentlige de samme Takstbestemmelser m. v., som er gældende for Medlemmer af »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening«, og der vil saaledes efter en eventuel Udmeldelse af den europæiske Forening stadig, saalænge Overenskomsten er gældende, være lavere Portotakster m. v. mellem Danmark og Tyskland.

Sidstnævnte Overenskomst kan opsiges med 3 Maaneders Varsel. En Udtræden af »Den Europæiske Post- og Fjernmeldeforening« skal ifølge Overenskomsten ske med en Opsigelsesfrist paa et Aar.

Generaldirektoratet er af den Opfattelse, at en Opsigelse af den europæiske Overenskomst maa medføre, at ogsaa den dansk-tyske Overenskomst opsiges.

Underbilag 2.

UDENRIGSMINISTERIET

København, d. 1. November 1945.

Til Trafikministeriet, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

Under Henvisning til Skrivelse af 26. Juli 1945 — Journ. III Nr. 6941 — fra Trafikministeriet, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, vedrørende Spørgsmaalet om Danmarks Udtræden af den europæiske Post- og Fjernmeldeforening meddeler Udenrigsministeriet, at man herfra intet finder at erindre imod, at man fra dansk Side anvender den af Norge valgte Fremgangsmaade, hvorefter Overenskomsten opsiges ved en eensidig Erklæring.

P. M. V.

E. B.

Aage Gregersen.

76.

Den 18. December 1945.

Note til Ministeren for offentlige Arbejder fra Generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet angaaende Bekendtgørelse om Bortfald af Overenskomster om Postudveksling og Telegraftjeneste.

Hermed forelægges til Ministerens Underskrift 2 Bekendtgørelser til Optagelse i Lovtidende, nemlig:

1) angaaende Ophævelse af Bekendtgørelse om Dannelse af en europæisk Post- og Fjernmeldeforening,
2) angaaende Ophævelse af Bekendtgørelse om to mellem det danske Post- og Telegrafvæsen og det tyske Rigspostvæsen afsluttede Overenskomster om Postudvekslingen og Telegraftjenesten mellem Danmark og Tyskland.

Underbilag I A

Bekendtgørelse

om Ophævelse af Bekendtgørelse om to mellem Danmark og Tyskland afsluttede Overenskomster om Postudveksling og Telegraftjeneste.

Den i Lovtidende under Nr. 44 optagne Bekendtgørelse af 6. Februar 1943 om to mellem Danmark og Tyskland afsluttede Overenskomster om Postudveksling og Telegraftjeneste ophæves.

Hvilket hermed bringes til almindelig Kundskab.

Ministeriet for offentlige Arbejder, den 20. December 1945.

N. Elgaard.

J. Andersen.

Underbilag I B

Bekendtgørelse

om Ophævelse af Bekendtgørelse om Dannelse af en europæisk Post- og Fjernmeldeforening.

Den i Lovtidende under Nr. 43 optagne Bekendtgørelse af 6. Februar 1943 om Dannelse af en europæisk Post- og Fjernmeldeforening ophæves.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab.

Ministeriet for offentlige Arbejder, den 20. December 1945.

N. Elgaard.

J. Andersen.

77.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

10. januar 1949.

Til ministeriet for offentlige arbejder.

Under henvisning til det med ministeriets svarskrivelse af 3. marts 1948 (G. P. T. III, nr. 2467) på kommissionens skrivelse af 18. februar s. å. medfulgte bilag 2 (koncept til skrivelse af 25. juni 1942 til ministerialdirektor, dr. Risch, rigspostministeriet, Berlin), tillader kommissionen sig at anmode om navnet på underskriveren af originalskrivelsen, ligesom der ønskes oplyst, hvem der fra dansk side deltog i den forberedende konference i Italien. (Af ministermødeprotokollerne fremgår, at indbydelsen var tilstillet afdelingschef Krog).

Iøvrigt ønskes oplyst, hvornår fornævnte skrivelse er afgået, idet koncepten er dateret den 25. juni 1942, medens tilslutning til akcept af indbydelsen ifølge ministermødeprotokollerne først vedtoges i et ministermøde dagen efter, den 26. juni 1942.

Endelig tillader kommissionen sig at udbede sig tilstillet oversættelse til dansk af de med ministeriets fornævnte skrivelse af 3. marts 1948 som bilag 3 fremsendte 1) skrivelse af 2. juli 1942 fra postrat Burmester, 2) Vorläufiges Protokoll über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag og 3) Skrivelse af 10. august 1942 fra der Reichspostminister til Ministeriet for offentlige arbejder.

Holm.

Eigil Olsen.

78.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

København V., den 31. januar 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, Christiansborg, K.

I anledning af kommissionens skrivelse af 10. d. m. skal man oplyse, at den omhandlede skrivelse herfra af 25. juni 1942 til ministerialdirektør, dr. Risch, rigspostministeriet, Berlin, er afgået under generaldirektørens ansvar og formentlig også med dennes underskrift.

I den forberedende konference deltog afdelingschef Arne Krog, hvis deltagelse i konferencen fra tysk side var ønsket på grund af hans erfaringer på det internationale område. Konferencen blev afholdt i Innsbruck — og ikke som først planlagt i Italien — i dagene 1.—8. august 1942.

Man er ude af stand til at oplyse nærmere om datoen for ovennævnte skrivelses afsendelse.

I overensstemmelse med kommissionens ønske følger hermed i dansk oversættelse:

1) skrivelse af 2. juli 1942 fra postrat Burmester,
2) Vorläufiges Protokoll über einen Europäischen Post- und Fernmeldevertrag,.
3) skrivelse af 10. august 1942 fra der Reichspostminister til ministeriet for offentlige arbejder.

K. J. Jensen.

J. Andersen.

79.

TRAFIKMINISTERIET
Generaldirektoratet for Statsbanerne.

København, den 16. Juli 1945.

Til den af Folketinget under 15. Juni 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Anledning af Kommissionens Skrivelse af 5. ds. angaaende Krav fra tysk Side om Bevæbning af danske Færger skal man herved meddele følgende:

Første Gang Spørgsmaalet blev forelagt for Generaldirektoratet, skete det i Form af en Indberetning af 26. Januar 1943 fra en af Skibsførerne fra Storebælt til Søfartschefen, hvoraf Afskrift vedlægges som Bilag 1.

Ved Søfartschefens Oversendelse af Sagen til Generaldirektoratet erklærede han:

„Man finder det ganske meningsløst, at Statsbanernes Færger skal armeres, naar ingen af Landets Handelsskibe er det*), og dette vil meget let føre til, at engelske Flyvemaskiner angriber Færgerne som Repressalier mod tidligere Angreb fra en Færges Side".

Sagen blev derefter under 30. Januar 1943 oversendt til den Befuldmægtigede for de tyske Rigsbaner til Underretning og med Tilføjende, at Generaldirektoratet tiltraadte Søfartschefens Udtalelser og anmodede om ved Sagens Tilbagesendelse at blive gjort bekendt med den Befuldmægtigedes Stilling til denne.

I Paategning af 5. Februar 1943 udtalte den Befuldmægtigede herefter følgende:

„Die Auffassung des Herrn Seefartschef wird auch von der Transport-Kommandantur und mir geteilt. Es kann dabei verbleiben, dass von einer Verteilung der Rettungsmittel solange abgesehen wird, als sich nicht die Notwendigkeit dazu ergibt.

Die Bestückung der dänischen Fähren mit Abwehrwaffen kann nicht zugelassen werden, es sei denn, dass Regierungsvereinbarungen hierüber getroffen werden".

Næste Gang Spørgsmaalet blev rejst, skete det ved en Skrivelse af 28. Marts 1943 fra den Befuldmægtigede ved de tyske Rigsbaner til Generaldirektoratet, jfr. hoslagte Afskrift, Bilag 2. Man videresendte denne Henvendelse til Udenrigsministeriet ved en Skrivelse herfra af 31. Marts 1943, af hvilken Afskrift vedlægges som Bilag 3.

Fra Udenrigsministeriet fik man under 8. April 1943 Svar herpaa, jfr. hoslagte Afskrift, Bilag 4.

Efter en Samtale mellem Generaldirektør Knutzen og Trafikminister Elgaard afleveredes til Ministeren det som Bilag 5 vedlagte Referat samt i 10 Eksemplarer Udkast til en Skrivelse til Udenrigsministeriet, Bilag 6, hvorefter Sagen blev behandlet

*) Om de tyske Krav vedrørende Bevæbning af danske Handelsskibe, se Ber. VIII.

i Ministermøde*). Som Resultat af dette Møde anmodede Trafikministeren Generaldirektør Knutzen om paa dette Grundlag at overtage den videre Forhandling af Spørgsmaalet gennem de tyske Transportmyndigheder. Dette skete den 13. April 1943 mundtlig paa Grundlag af det som Bilag 7 vedlagte Notat over for den Rigsbanebefuldmægtigede samt Oberstløjtnant Brenke (den daværende Leder af den tyske Transportkommandantur), og de paagældende fik et Eksemplar af Notatet. Disse Akter er affattet af Generaldirektør Knutzen personligt ligesaavel som det nedenfor nævnte Bilag 9, der indeholder Momenter ogsaa af den mundtlige Forhandling. Derefter skete der ikke i denne Omgang mere i Sagen, og den 15. Juni 1943 betragtede man Spørgsmaalet som opgivet og henlagde Sagen.

Den 22. November 1943 modtog man en Indberetning fra en af Skibsførerne paa Storebælt om et nyt rejst Krav, jfr. hoslagte Afskrift, Bilag 8, og under 3. December 1943 tilskrev Generaldirektør Knutzen herefter Direktør Svenningsen i Udenrigsministeriet, saaledes som hoslagte Afskrift udviser, Bilag 9, formentlig efter mundtlig Drøftelse af Sagen. Fra Udenrigsministeriet fik Generaldirektøren derefter under 8. December 1943 Svar, jfr. hoslagte Afskrift, Bilag 10. Paa dette Grundlag blev der herefter fra Søfartschefen til Førerne ved Storebæltsoverfarten udsendt Cirkulære ang. Forholdet, jfr. hoslagte Bilag 11.

Senere foreligger der ikke fra Generaldirektoratet noget i Sagen.

E. Terkelsen,
kst.

V. Tauson,
fg.

*) Jfr. Ber. IV. A. 491.

Underbilag 1.

Afskrift.

Fra: Føreren af M/F »Nyborg« Hold »r«
den 26/1 1943.

Til: Søfartschefen.

Herved undlader man ikke at indberette følgende. Søndag den 24. ds. med Færge 31 fra Korsør overførtes ca. 300 tyske Soldater med Feltudrustning. Umiddelbart efter Færgens Afgang kom nogle Soldater op paa Broen og anmodede om at faa anvist Plads til at opstille et Maskingevær. Jeg nægtede at anvise dem Plads og anmodede dem om at tilkalde Transportføreren; da denne kom, foreholdt jeg ham det urigtige i at opstille Maskingeværer i Færgen, hvortil han svarede, at han havde strenge Ordrer til at foretage en saadan Foranstaltning for, hvis engelske Flyvere skulde komme, da at kunne afværge et Angreb. Jeg nægtede stadig at anvise Plads med den Begrundelse, at man ikke armerede en Færge for Troppetransport. Paa hans Spørgsmaal, om jeg kunde garantere for, at der ingen Flyvere kom, henviste jeg til, at der var foretaget utallige Troppetransporter, uden at der var sket noget.

Imod min Protest blev der opstillet 1 Stk. Maskingevær paa Baadedækket ud for Privatkahytten, 1 Stk. paa den forreste Vogn i Bgb. Vogntræk og 1 Stk. paa den agterste Vogn i Trækket.

Chr. Søbygaard,
fg. Fører.

Underbilag 2.

Afskrift.

DER BAHNBEVOLLMÄCHTIGTE
der Deutchen Reichsbahn beim
Generaldirektoratet der
Dänischen Staatsbahnen

Wehrmacht Kopenhagen 81 u. 82.
Az: g/Bmschf 963/43 (o)

Kopenhagen, den 28. März 1943.
Sølvgade 40.

An das Generaldirektorat der DSB, Kopenhagen.

Betr.: Bewaffnung der dänischen Fährschiffe.

Bezug: Mein Schreiben v. 5. 2. 43 g/Bmschf 359/43 (o).

Im Nachgang zu meinem o. a. Schreiben teile ich mit, dass mir nachstehende Stellungnahme des Herrn Befehlshabers zur Frage der Armierung der dänischen Fährschiffe mit Abwehrwaffen zugegangen ist.

»Zu o. a. Schreiben wird mitgeteilt, dass vorlaufig eine Flakbewaffnung der dänischen Fährschiffe nicht notwendig erscheint, da noch kein ausgesprochener Luftangriff auf eine dänische Fähre stattgefunden hat. Der jetzige Zustand ist also zunächst beizubehalten.

Das schliess aber nicht aus, dass bei reinen Truppentransporten ohne Zivilreisende der Transportführer berechtigt sein muss, Flakwaffen zum Schutze des Transportes auf der Fähre aufzustellen. Dies ist der Direktion der dänischen Staatsbahn durch die Trsp Kdtr zu eröffnen.

Sollten Flugzeugangriffe auf Fähren stattfinden, so wird hierdurch eine neue Lage geschaffen, auf der sich die zwangsweise Übernahme einzelner Fähren für Transportzwecke der deutschen Wehrmacht ergeben könnte.«

Ich bitte, davon Kenntnis zu nehmen und mir baldmöglichst Ihre Stellungnahme zu den Ausführungen des Herrn Befehlshabers zugehen zu lassen.

Underskrift.

Underskrift.

Oversættelse.

AFSKRIFT

DE TYSKE RIGSBANERS BEFULDMÆGTIGEDE
I JERNBANESAGER
ved Generaldirektoratet for de Danske Statsbaner

Værnemagten København 81 og 82
Az: g/Bmschf 963/43 (o)
København, den 28. Mars 1943.
Sølvgade 40.

Til Generaldirektoratet for DSB, København.

Ang.: Bevæbning af de danske Færgefartøjer.
Henv.: Min Skrivelse af 5. 2. 43 g/Bmschf (o).

Som Tilføjelse til min ovennævnte Skrivelse meddeler jeg, at jeg har faaet følgende Meddelelse om, hvilken Stilling den Øverstbefalende indtager til Spørgsmaalet om de danske Færgefartøjers Armering med Forsvarsvaaben.

»Til ovennævnte Skrivelse meddeles, at det foreløbig ikke synes nødvendigt at bevæbne de danske Færgefartøjer med Flakskyts, da der endnu ikke har fundet noget umiskendeligt Luftangreb Sted mod en dansk Færge. Den nuværende Tilstand vil altsaa indtil videre være at opretholde.

Men det udelukker ikke, at Transportens Kommandant ved rene Troppetransporter uden civile rejsende maa have ret til at opstille Flakvaaben paa Færgen til Beskyttelse af Transporten. Dette skal af Trsp Kdtr meddeles Direktoratet for De Danske Statsbaner.

Skulde der finde Flyverangreb Sted paa Færger, da skabes der herved en ny Situation, af hvilken Følgen vilde kunne blive, at enkelte Færger tvangsmæssigt maatte overtages til Transportformaal for den tyske Værnemagt.«

Underbilag 3.

Afskrift.

TRAFIKMINISTERIET
Generaldirektoratet

31. Marts 1943.

Til Udenrigsministeriet.

Vedr. Bevæbning af danske Færger.

Vedlagte fra tyske Baners herværende Befuldmægtigede modtagne Skrivelse af 28. Marts d. A. om ovennævnte Forhold samt den i samme Skrivelse nævnte tidligere Sag tillader man sig hermed at forelægge for Udenrigsministeriet, idet man ved Sagens Tilbagesendelse beder sig meddelt, hvad der skal svares.

Man vil med megen Betænkelighed se paa Foranstaltninger, der ændrer Færgernes Karakter som ubevæbnede Passagerskibe.

Underbilag 4.

Afskrift.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 8. April 1943.

5 Bilag.

P. J. I. J. Nr. 84 H. 1.

Til Trafikministeriet.

I Skrivelse af 31. f. M. angaaende Spørgsmaalet om Bevæbning med Anti-Luftskyts af de Færger, der medfører tyske Troppetransporter over Store Bælt har Generaldirektoratet anført, at man med nogen Betænkelighed vil se paa Foranstaltninger, der ændrer Færgernes Karakter som ubevæbnede Passagerskibe.

Under Henvisning hertil meddeler Udenrigsministeriet, at Sagen har været Genstand for en Drøftelse med det tyske Gesandtskab, fra hvis Side man har fastholdt, at Transportføreren ved rene Troppetransporter uden civile Rejsende maa være berettiget til at opstille det af Tropperne selv medførte Anti-Luftskyts til Beskyttelse af Transporten, og at man af militære Grunde ikke kan give Afkald herpaa. Man har herved fra tysk Side udtalt, at man ikke finder Grund til at befrygte, at saadanne Forholdsregler vil føre til engelske Luftangreb paa Færger, der ikke fører Militærtransport, idet man regner med, at de Agentmeldinger, der tilgaar den engelske Krigsmagt, tager Sigte paa de paagældende Transporters Sammensætning, hvorfor Troppetransporterne er særlig udsat.

Det drejer sig altsaa ikke om en almindelig Bevæbning af Færgerne, og Udenrigsministeriet maa efter de stedfundne Drøftelser med det tyske Gesandtskab mene, at man maa affinde sig med, at en Benyttelse af tysk Anti-Luftskyts finder Sted inden for de ovenfor angivne Rammer.

De med Generaldirektoratets Skrivelse fulgte Bilag vedlægges.

F. M.

Nils Svenningsen.

Underbilag 5.

TRAFIKMINISTERIET
Generaldirektoratet for Statsbanerne

København K., den 10. April 1943.

Til Ministeren.

Blyantspaategning: Givet Min. 10. 4. 43.

I Anledning af det fra tysk Side fremsatte Forlangende om Adgang for bevæbnede Troppeafdelinger, der overføres med en Færge, til at opstille deres Luftskyts paa denne bemærkes følgende:

Det er ikke mange Tropper, der overføres paa denne Maade. Det forekommer jo nemlig kun ved Forlægning af Tropper til eller fra Landsdelene Øst for Storebælt. Orlovssoldaterne til eller fra Norge og Finland kommer jo ubevæbnede.

Hvis man ikke kan bevæge Tyskerne til at frafalde deres Forlangende, idet der jo ikke hidtil har været noget Luftangreb paa Færgerne (det har der dog heller ikke været paa de bevæbnede tyske Færger mellem Gedser og Warnemünde), er der dog maaske en Modus i den sidste Del af Tyskernes Skrivelse. Hvis den danske Stat nemlig stiller et Skib til Raadighed, f. Eks. et af Øresunds eller D.F.D.S.'s, der i Ydre ligner Færgerne saa lidt som muligt, fjerner eventuelt Skorstensmærke og lader Tyskerne om selv at bemande et saadant Skib og sejle det under tysk Flag, kan de jo bevæbne dette og selv overføre deres Tropper. Skibet vil da ikke være principielt forskelligt fra andre tyske Skibe, der sejler i Bæltet, selv om dets Sejlads i Nærheden af en Færge kan give Anledning til Fare ogsaa for denne.

Underbilag 6.

AFSKRIFT

TRAFIKMINISTERIET

København K., den 10. April 1943.

Angaaende bevæbnede Troppers Transport over Storebælt.

Med Henvisning til Udenrigsministeriets Skrivelse af 8.ds., P. J. I 84 H 1, skal man, efter at den i Afskrift tilbageføIgende Skrivelse af 28. f. M. fra Transportkommandanturet har været behandlet i Regeringen, foreslaa en Ordning i Retning af den i det tyske Forslag som videregaaende antydede, nemlig at der snarest af den danske Stat stilles et særligt Skib til Raadighed til saadan Transport.

Man foreslaar derfor, at Staten chartrer et Skib af »Øresund« eller »D. F. D. S.«. Skibets Skorstens- og Nationalitetsmærker fjernes, og det sejler under tysk Flag med tysk Fører og Mandskab. Af saadanne Skibe haves navnlig Dampskibet »Sverige«, tilladt Passagerantal ca. 1000, Fart ca. 13 Knob, altsaa rigelig hvad Færgerne nu sejler, og indrettet til Dagfart. Endvidere er der Dampskibene »Aarhus«, »Frederikshavn« og »Dronning Maud«, som vel er indrettet til Natskibe, men dog kan tage 1000 Passagerer, navnlig paa den korte Overfart.

Det vilde være naturligt, at et saadant Specialskib udførte ogsaa Overførsel af ubevæbnede Orlovsrejsende i det Omfang, det kan forenes med Troppeforskydningerne, og Statsbanernes Færger vilde herved blive aflastede til Fordel for den indenrigske Transport.

Staten (ikke Statsbanerne) maatte altsaa betale Skibet og dets Forsikring eller være Selvassurandør. Man kom vel ogsaa til at betale Mandskab, Brændsel og andet Forbrug. Til Gengæld kunde der fra Statsbanerne af Betalingen for de tyske Transporter stilles et forholdsvis efter Strækningens Længde beregnet Beløb til Raadighed.

Man forventer herefter nærmere.

NB: Ikke afsendt.

Underbilag 7.

Den 13. April 1943.

Bewaffnung der Fährschiffe mit Troppenabteilungen.

Wir haben grosse Bedenken.

Erstens bekommen wir Schwierigkeiten mit der Besatzung. Es wird nicht mehr der dänische Kapitän sein, der den obersten Befehl des Schiffes hat, sondern der Truppenkommandör.

Die Bewaffnung wird bald von Agenten weitergemeldet. Und wenn dann von einer Fähre unter der dänischen Flagge geschossen wird, werden wahrscheinlich alle Fähren gefährdet.

Noch ist keine Fähre angegriffen worden.

Wenn Fähren angegriffen und zerstört werden, werden dänischen Reisenden gefährdet, mit Verlust von Fähren wird dänischer Güterverkehr zerstört, und auch deutscher Verkehr wird gedroht.

Wenn man trotzdem nicht auf *diese Bewaffnung verzichten kann*, ziehen wir vor gleich auf die weitere Ordnung überzugehen. Der dänische Staat kann ein gemässiges Schiff chartern und für die Truppentransporte zur Verfügung stellen. Dieses Schiff kann dann so weit wie möglich auch Urlauber führen, und dadurch wird die Kapazität der Fähren für dänischen und deutschen Verkehr gesteigert. Als solches Schiff können verwendet werden entweder »Sverige« oder »Dronning Maud«. Ein solches Schiff muss dann unter deutscher Flagge fahren.

Die wirtschaftliche Frage ist uns von unterordneter Bedeutung.

Tilføjet med Blæk paa den her (ɔ: i D. S. B.) beroende Afskrift:

Maaske i Stedet et mindre Skib til Ledsagelse og Beskyttelse. Ogsaa et saadant Skib kunde vi stille.

13. 4. 43. K.

Givet Clausz og Funke.
13. 4. 43. K.

Oversættelse.

Den 13. April 1943.

Bevæbning af Færgefartøjer med Troppeafdelinger.

Vi nærer store Betænkeligheder.

For det første faar vi Vanskeligheder med Besætningen. Det vil ikke mere være den danske Kaptajn, der har den øverste Befaling over Skibet, men Troppernes Kommandant.

Bevæbningen vil snart blive meldt videre af Agenter. Og naar der saa bliver skudt fra en Færge under dansk Flag, vil sandsynligvis alle Færger blive udsat for Fare.

Endnu er ingen Færge blevet angrebet.

Naar Færgen bliver angrebet og ødelagt, udsættes danske rejsende for Fare, ved Tab af Færger bliver dansk Godstrafik ødelagt, og ogsaa tysk Trafik bliver truet.

Hvis man alligevel ikke kan give Afkald paa denne Bevæbning, foretrækker vi straks at gaa over til den videre Ordning. Den danske Stat kan chartre et mindre Skib og stille det til Disposition for Troppetransporterne. Dette Skib kan da saa vidt muligt ogsaa overføre Militære paa Orlov, og derved forøges Færgernes Kapacitet for dansk og tysk Trafik. Som et saadant Skib kunde enten »Sverige« eller »Dronning Maud« anvendes. Et saadant Skib maa saa sejle under tysk Flag.

Det økonomiske Spørgsmaal er for os af underordnet Betydning.

Underbilag 8.

Afskrift.

DE DANSKE STATSBANER
Storebæltsoverfarten
Søfartsvæsenet

M/F »Storebælt«, den 21/11 1943.

Til Søfartschefen.

Hermed skal jeg meddele Hr. Søfartschefen følgende.

Færgen overførte i Dag Tur b og var lastet med Militær og Materiel. Der blev anbragt Luftværnsskyts paa Styrehustag og paa Agterbroen med Betjeningsmandskab 16 Mand. Jeg henvendte mig til Transportføreren og anmodede om at faa dette fjernet, under Henvisning til Søfartschefens Skrivelse angaaende Armering af Færgerne. Jeg modtog det Svar, at nævnte Skrivelse var ham bekendt, men den var fra Februar og der var sket meget siden den Tid, samt at den Ordning, han havde truffet, ikke kunde fraviges af Hensyn til Transportens Sikkerhed, ligesom han lod mig forstaa, at han havde Ansvaret baade for Transporten og Færgen. Efter endt Samtale blev der givet Ordrer om at Luftværnsskytset blev lagt ned paa Dækket, men Mandskabet stod klar. Efter Udlosning i Nyborg blev alt fjernet. Jeg underrettede Overfartslederen inden Færgens Afgang fra Korsør med Anmodning om, at Søfartschefen blev underrettet om Sagen.

K. Nielsen,
fg. Fører.

Underbilag 9.

Afskrift.

3. December 1943.

Hr. Direktør N. Svenningsen, Udenrigsministeriet.

Kære Direktør Svenningsen.

Som De sikkert husker, var der i April Maaned Forhandlinger om tyske Troppers Ret til at opstille medbragt Luftværnsskyts paa Færgerne over Storebælt (Udenrigsministeriets Skrivelse af 8. April Nr. 84 H 1).

Efter at Sagen havde været i Ministermøde, blev jeg af Trafikministeren bemyndiget til at forhandle gennem de herværende Jernbane- og Transportkommandant-Repræsentanter, og dette skete paa følgende Grundlag:

»Vi vilde faa Vanskeligheder med Besætningerne paa Færgerne. Det vilde ikke mere være den danske Kaptajn, der havde den øverste Myndighed paa Skibet, men den tyske Troppekommandør.

En Bevæbning vilde ikke kunne holdes hemmelig. Og hvis der da fra en Færge under dansk Flag blev skudt paa fremmede Flyvere, vilde sandsynligvis alle Færgerne blive udsat for Fare.

Skulde Færger blive angrebet og ødelagt, vilde danske Rejsende komme i Fare; med Tab af Færger vilde dansk Godstransport blive umuliggjort og ogsaa tysk Trafik blive truet.

Jeg opstillede derfor følgende i Rækkefølge:

1. Principielt ingen Ændring i de hidtidige Forhold, da dog endnu ingen dansk Færge var blevet angrebet.
2. Et mindre Skib stilles til Raadighed for under tysk Flag og med tysk Besætning og Bevæbning at beskytte Færger med Tropper.
3. Et større Skib af et fra Færgerne afvigende Ydre ligeledes under tysk Flag, Mandskab og Bevæbning til Overførsel af Tropperne.

Det økonomiske Spørgsmaal var os underordnet. Hovedsagen var, at der ikke maa skydes under dansk Flag.«

Der hørtes ikke mere til Sagen. Senere er Troppetransporterne over Storebælt med Bortfaldet af Transitten gennem Sverige gaaet stærkt tilbage og er nu ret sjældne.

Der er nu modtaget den i Afskrift vedlagte Indberetning om en Episode paa M/F »Storebælt« den 21. November d. A.

Statsbanerne er stadig meget imod, at der gennemføres Foranstaltninger i den paagældende Retning; selvom Skytset ikke staar helt skudklart, kan dette dog opnaas paa et Øjeblik, og der kan blive skudt paa Flyvemaskiner, som maaske slet ikke tilsigtede at angribe, og en saadan Episode kan faa skæbnesvangre Følger. Samtidig vil den Omstændighed, at der paa Overdækket er opstillet Skyts og Betjeningsmandskab, være en direkte Anvisning til mulig over Bæltet værende engelske Flyvemaskiner om, at der her er Tale om en Troppetransport, hvorved Faren for Angreb formentlig stærkt forøges.

Spørgsmaalet er imidlertid, om det under de nuværende Forhold vil være klogt at sætte Sagen paa Spidsen ved at rejse den officielt overfor de tyske Myndigheder, i hvert Fald saa længe vi kan bevæge de enkelte Kommandanter til at undlade at opstille deres Skyts i skudberedt Stilling. Derimod kan der formentlig ikke ske nogen Skade ved, at De underhaanden drøftede den med Dr. Best, som tidligere af mig blev orienteret i Spørgsmaalet. Jeg vilde sætte Pris paa at faa Deres Mening herom.

Deres hengivne

(sign.) **Knutzen.**

Underbilag 10.

Afskrift.

København, den 8. December 1943.

Hr. Generaldirektør P. Knutzen, K. I. af Dbg., DM,
Generaldirektoratet for Statsbanerne.

Kære Generaldirektør Knutzen.

I Anledning af Deres Brev af 3. d. M. angaaende de tyske Troppers Ret til at opstille medbragt Antiluftskyts paa Færgerne over Storebælt vil jeg gerne meddele, at jeg er noget betænkelig ved at rejse Sagen over for Dr. Best. Dels foreligger der jo kun et enkelt Tilfælde, hvor en saadan Bevæbning har fundet Sted, og dels hører det vel nu, som De selv anfører, til Sjældenhederne, at der føres Troppetransporter over Bæltet.

Det forekommer mig derfor, at det under disse Omstændigheder vil være bedre for Tiden at undlade at optage en Drøftelse med de tyske Myndigheder af dette Spørgsmaal.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

(sign.) **Nils Svenningsen.**

Underbilag 11.

Afskrift.

DE DANSKE STATSBANER
Søfartsvæsenet
Søfartschefen

København, den 16. December 1943.

Samtlige Førere ved Storebæltsoverfarten, Korsør.

Ang.: Opstilling af Antiluftskyts paa Færgerne.

I Anledning af hertil fremsendt Indberetning om Opstilling af Antiluftskyts paa Færger, der overfører tyske Tropper, skal man herved meddele, at Udenrigsministeriet ikke mener i Øjeblikket at burde rejse dette Spørgsmaal overfor Værnemagten.

Da den hidtidige Ordning angaaende ovenomtalte Spørgsmaal ikke er ophævet, maa d'Herrer Førere henholde sig hertil, og i Tilfælde, hvor Krav stilles fra Chefen for det Troppekontingent, der overføres, ved Forhandling med ham af al Magt søge at hindre en saadan Bevæbning, bl. a. ved at henvise til Ordningen og tillige paapege den Fare, en saadan Opstilling vil betyde, saafremt en ikke tysk Flyvemaskine skulde komme tilstede og observere Antiluftskytset, hvoraf den da direkte kan slutte, at der befinder sig et Kontingent af tyske Tropper ombord.

Skulde det ikke kunne lykkes helt at undgaa Klargørelse af Antiluftskyts, maa man søge at opnaa, at saadanne Kanoner kun anbringes paa Promenadedækket, hvorfra de da hurtigt kan bringes til Baadedækket, saafremt ikke-tyske Flyvere skulde angribe.

Hvis ej heller dette Standpunkt kan gennemføres, maa man i hvert Fald søge at undgaa, at Kanonerne anbringes paa Baadedækket i opretstaaende Stilling, og at Mandskabet er synligt fra Luften.

Om alle Tilfælde, hvor Skyts anbringes paa Baaddækket, ønskes Indberetning.

Neergaard.

F. Minister for offentlige Arbejder, Gunnar Larsen.

1. Kendelser.

80.

A.

Udskrift af Dombogen for Københavns Byrets 23. Afdeling.

Aar 1946, den 2. Marts, blev i Sag Nr. 144/1945

Anklagemyndigheden
mod
Axel Gunnar Larsen
(Varetægtsfange),

afsagt saalydende

K e n d e l s e :

Ved Anklageskrift af 21. Januar 1946 er der ved nærværende Ret rejst Tiltale mod fhv. Minister Gunnar Larsen for Overtrædelse af

I. (Forhold I)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2,*)

ved i Tiden 14. April 1943 til Maj 1945 paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten, idet han paa et Tidspunkt, hvor han var dansk Minister, upaakrævet har financieret A/S Hans Olsens Børstefabrik, der havde store Leverancer af Geværrensebørster til den tyske Værnemagt, med indtil 1,8 Mill. Kr., hvorved han blev praktisk enebestemmende over Virksomheden, og idet han har stillet administrativ, merkantil, regnskabskyndig og teknisk Bistand til Raadighed for Virksomheden, hvorved det muliggjordes for denne at effektuere de tyske Ordrer, hvilket Virksomheden uden Bistand ikke var i Stand til, og hvorigennem der ydedes en større og hurtigere Produktion end efter Omstændighederne paakrævet.

II. (Forhold III)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 2,

ved i Aaret Juli 1940 til Juli 1941 at have foranlediget, at der gennem Firmaet „Dansk Cementcentral" i syv Rater er udbetalt det med Besættelsesmagten samarbejdende nationalsocialistiske Dagblad „Fædrelandet" en Understøttelse paa ialt 25 000 Kr.

III. (Forhold IV)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 1,

ved at have ydet Besættelsesmagten Bistand og paa utilbørlig Vis modarbejdet den danske Modstandsbevægelse,

idet han fra Foraaret 1941 til Sommeren 1943 eller muligt til Foraaret 1944 har udredet en maanedlig Understøttelse paa oprindelig 500 Kr., og fra Sommeren 1942 paa 1 500 Kr., til den med Besættelsesmagten samarbejdende i April Maaned 1944 af Modstandsbevægelsen aflivede Spion og Angiver Christian Marius Rudolf Christiansen, kaldet „Hestetyven", til Fremme af dennes antikommunistiske Virksomhed.

*) Jfr. A. Nr. 96, hvor de paagældende Lovbestemmelser er optrykt.

IV. (Forhold V)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 1,

ved at have ydet Besættelsesmagten Bistand og paa utilbørlig Vis modarbejdet den danske Modstandsbevægelse,

idet han har foranlediget, at der gennem Fa. „Dansk Cementcentral" den 10. April 1942 er udbetalt P. M. Asmussen 1 000 Kr.,

idet der senere med hans Billigelse gennem Axel Høyer af Cementcentralens Midler er udbetalt P. M. Asmussen 600 Kr., og

idet han personlig har udbetalt Robert Hansen 500 Kr., alt til Støtte for det antikommunistiske Arbejde, der udførtes ved Udgivelsen af Ugebladet „Arbejderavisen" og gennem „Foreningen for danske Arbejdere i Udlandet".

V. (Forhold VI)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 1 og 2,

ved at have ydet Besættelsesmagten Bistand, paa utilbørlig Maade modarbejdet den danske Modstandsbevægelse og ydet væsentlig økonomisk Støtte til Organisationer, der paa utilbørlig Maade har samarbejdet med eller støttet Besættelsesmagten,

idet han har foranlediget, at der gennem Fa. „Dansk Cementcentral" i Februar Maaned 1942 er udbetalt Axel John Høyer 20 000 Kr., for at denne skulde anvende dem dels til Understøttelse af den nationalsocialistiske Organisation „Den nationale Aktion", der var dannet ved Sammenslutning af de nationalsocialistiske Organisationer „Den danske Front", „Dansk Enhedsparti", „Den nationale Blok" og „Arbejdsfællesskabet" og dels til Fremme af antikommunistisk Virksomhed, hvilke 20 000 Kr. senere med Tiltaltes Vidende anvendtes udelukkende til Bestridelse af Omkostningerne ved „Arbejdsfællesskabet"s antikommunistiske Propagandavirksomhed.

VI. (Forhold XII)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 1,

ved for at fremme tyske Interesser at have modarbejdet de forenede Nationers Krigsanstrengelser, idet han efter Finlands Indtræden i Krigen paa tysk Side i 1941 med et Beløb paa 60 000 à 70 000 Kr. har betalt Rejsepenge og Udstyr til et Antal Personer, der vilde rejse til Finland for at melde sig som Frivillige paa finsk Side i den af Finland paabegyndte Aggressionskrig mod Sovjetunionen.

VII. (Forhold XIII)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stk. 2,

ved at have ydet væsentlig økonomisk Støtte til det med Besættelsesmagten paa utilbørlig Maade samarbejdende og af denne delvis financierede Presseorgan „Europa-Kabel", *idet* han tegnede for 23 000 Kr. Aktier i det i 1943 indregistrerede Aktieselskab „Europa-Kabel", der stiftedes med det Formaal her i Landet at udgive en dansk Udgave af det tyske økonomiske Ugeskrift „Europa-Kabel".

Under Sagens Forberedelse til Domsforhandling har Tiltaltes beskikkede Forsvarer, Højesteretssagfører Steglich-Petersen, paastaaet Sagen afvist fra Byretten under Anbringende af, at de Handlinger, som Tiltalen omfatter, er udøvede af Tiltalte i hans Egenskab af Minister, hvorfor Paakendelsen af Ansvaret for disse er unddraget de ordinære Domstole.

Statsadvokaten, der har bestridt, at de af Anklagen omfattende Forhold angaar Tiltaltes Embedsførelse, har paastaaet Sagen fremmet til Dom ved nærværende Ret.

Det fremgaar af Sagens Oplysninger, at Tiltalte har fungeret som Minister for offentlige Arbejder fra 8. Juli 1940 til 29. August 1943.

Efter de under Forundersøgelsen fremkomne Oplysninger, derunder de af fhv. Statsminister Scavenius afgivne Vidneforklaringer, finder Retten, at de under Forholdene II—VII omhandlede Handlinger er udført af Tiltalte i hans Egenskab af Minister som et Led i den af Regeringen under de da herskende Forhold førte Politik i Forholdet til Besættelsesmagten og dennes Haandlangere, for flere af disse Handlingers Vedkommende efter Samraad eller Aftale med andre Regeringsmedlemmer. Paadømmelsen af disse Forhold findes derfor ikke at kunne ske ved de ordinære Domstole.

Hvad angaar Tiltaltes Forhold til og Ansvar for den under I omhandlede Virksomhed findes derimod nærværende Ret kompetent til at paadømme denne Del af Tiltalen, der efter det foreliggende ikke ses at angaa Tiltaltes Virksomhed som Minister, og det selv om dette Forhold eventuelt kunde kumuleres med en andre Forhold omfattende Rigsretsanklage.

Thi eragtes:

Den mod Axel Gunnar Larsen rejste Sag vil være at fremme til Dom ved nærværende Ret, for saa vidt angaar Anklageskriftets Forhold I, men vil i øvrigt være at afvise.

P. Hermann.

81.

B.

Udskrift af Østre Landsrets Dombog for IX. Afdeling.

Aar 1946 den 21. Marts blev afsagt følgende

Kendelse

i Kæremaalssagen

IX. Nr. 169/1946:

Anklagemyndigheden

mod

Axel Gunnar Larsen.

Den paakærede Kendelse, der er afsagt den 2. Marts 1946 af Københavns Byrets 23. Afdeling, paastaar Anklagemyndigheden annulleret, saaledes at Sagen hjemvises til Byretten til Paakendelse i Realiteten. Subsidiært paastaas Kæremaalet taget under Paakendelse i Realiteten af Landsretten.

Tiltalte Axel Gunnar Larsen paastaar Kæremaalet afvist, idet den afsagte Kendelse efter hans Opfattelse omfattes af Retsplejelovstillæggets § 10, 2det Punktum, og saaledes ikke kan være Genstand for Kære.

Nævnte Bestemmelse i Retsplejelovstillægget, der har til Formaal gennem en Begrænsning af Adgangen til Kære at undgaa Forsinkelse af Sagernes Behandling, kan ikke antages at omfatte en Kendelse som den foreliggende, der indeholder en endelig Afgørelse af Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang Sagen henhører under de ordinære Domstoles Afgørelse. Paastanden om Kæremaalets Afvisning vil saaledes ikke kunne tages til Følge.

Landsretten maa endvidere give Anklagemyndigheden Medhold i, at Afgørelsen af Spørgsmaalet om, hvorvidt de Handlinger, der omfattes af Tiltalen, er udført af Tiltalte i hans Egenskab af Minister, efter de foreliggende Oplysninger ikke skønnes egnet til at afgøres uden forudgaaende Bevisførelse under Domsforhandling. Den paakærede Kendelse vil som Følge heraf være at ophæve.

Thi bestemmes:

Den paakærede Kendelse ophæves.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

Østre Landsrets Kontor, den 21. August 1946.

P. J. V.

(Underskrift.)

cst.

(Underskrift.)

82.

C.

Udskrift af Højesterets Dombog i Sagen Nr. 150/1946.

Rigsadvokaten

mod

Axel Gunnar Larsen.

I denne Sag blev af Højesteret Lørdag den 29. Juni 1946 afsagt saadan

K e n d e l s e :

Den af Østre Landsret afsagte Kendelse er med Justitsministeriets Tilladelse paakæret til Højesteret.

I Paakendelsen har tretten Dommere deltaget.

Under Proceduren for Højesteret har Anklagemyndigheden begrænset Tiltalen, for saa vidt angaar dens Nr. II, til at angaa Aftale, truffet af Tiltalte forud for hans Ministertid, om de i Anklageskriftet nævnte Udbetalinger.

Det tiltrædes i Henhold til de i Landsrettens Kendelse anførte Grunde, at Bestemmelsen i Retsplejelovstillæggets § 10, 2det Punktum, ikke kan medføre Kæremaalets Afvisning.

Ti Dommere stemmer for at stadfæste Byrettens Kendelse i Henhold til dens Grunde, dog at de finder, at det under Nr. II nævnte Forhold med den fornævnte Begrænsning henhører under de ordinære Domstole, saaledes at Sagen ej heller for saa vidt vil være at afvise fra Byretten.

Tre Dommere, der for saa vidt angaar Forhold I og II er enige med Flertallet, bemærker vedrørende Forhold III—VII følgende:

Under Hensyn til, at Tiltalte i samtlige disse Tilfælde har disponeret over egne Midler, at det i alle Tilfælde drejer sig om Forhold, der falder uden for det Tiltalte underlagte Ministeriums Omraade, og at Tiltalte kun har drøftet Spørgsmaalet med enkelte andre Medlemmer af Ministeriet, samt at de af Tiltalte foretagne Dispositioner ikke i øvrigt ses at fremhæve sig som egentlige Embedshandlinger, findes de Forhold, for hvilke der under III—VII er rejst Tiltale, ikke at kunne anses som hørende under Tiltaltes Embedsførelse. Disse Dommere stemmer herefter for ikke at tage Afvisningspaastanden til Følge.

Der vil være at give Kendelse efter Stemmeflertallet.

T h i b e s t e m m e s :

Byrettens Kendelse bør ved Magt at stande, dog at Afvisningen ikke omfatter Anklageskriftets Forhold II.

Ved den af *Østre Landsret* den 21. Marts 1946 i Sagen afsagte Kendelse blev kendt for Ret:

„Den paakærede Kendelse ophæves".

Ved den af *Københavns Byret* den 2. Marts 1946 i Sagen afsagte Kendelse blev kendt for Ret:

„Den mod Axel Gunnar Larsen rejste Sag vil være at fremme til Dom ved nærværende Ret, for saa vidt angaar Anklageskriftets Forhold I, men vil i øvrigt være at afvise".

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

København, den 1. Juli 1946.

(Underskrift.)

2. Domme.

83.

A.

Byrettens Dom af 13. December 1946.

Aar 1946 den 13. December blev i Sagen: Nr. 243/1946

Anklagemyndigheden

mod

de Tiltalte

Axel Gunnar Larsen,

Niels Erik Valdemar Vilhelmsen,

Hans Erik Olsen

og

Arthur Georg Andreasen Tranberg

afsagt saalydende

D o m :

Under denne under Medvirken af Domsmænd behandlede Sag er der ved Statsadvokatens Anklageskrift af 21. Januar 1946 — saaledes som Tiltalen er begrænset ved Højesterets Kendelse af 29. Juni 1946 og for saa vidt angaar Tiltalens Forhold II nærmere er præciseret til Retsbogen under Domsforhandlingen — rejst Tiltale mod

Axel Gunnar Larsen

til Strafs Lidelse for Overtrædelse af:

I. (Forhold I)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2,

ved i Tiden 14. April 1943 til Maj 1945 paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten, idet han paa et Tidspunkt, hvor han var dansk Minister, upaakrævet har finansieret A/S Hans Olsens Børstefabrik, der havde store Leverancer af Geværbørster til den tyske Værnemagt, med indtil 1,8 Millioner Kroner, hvorved han blev praktisk enebestemmende over Virksomheden, og idet han har stillet administrativ, merkantil, regnskabskyndig og teknisk Bistand til Raadighed for Virksomheden, hvorved det muliggjordes for denne at effektuere de tyske Ordrer, hvilket Virksomheden uden Bistand ikke var i Stand til, og hvorigennem der ydedes en større og hurtigere Produktion end efter Omstændighederne paakrævet.

II. (Forhold III)

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16, Stykke 1, Nr. 3,

ved i Tiden mellem den 9. April og den 8. Juli 1940 at have foranlediget, at der gennem Firmaet »Dansk Cementcentral« i syv Rater er udbetalt det med Besættelsesmagten samarbejdende nationalsocialistiske Dagblad »Fædrelandet« en Understøttelse paa ialt 25.000 Kroner.

Ved sammes Anklageskrift af 5. Juli 1946, saaledes som dette er ændret under Domsforhandlingen, er der derhos rejst Tiltale mod

Niels Erik Valdemar Vilhelmsen,
Hans Erik Olsen og
Arthur Georg Andreasen Tranberg

til at lide Straf for Overtrædelse af

1. Vilhelmsen.

A.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, samt af Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 13

ved paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten, og rettet Henvendelse til denne angaaende Interesser, hvis Varetagelse henhørte under danske Myndigheder, idet han i Oktober Maaned 1943 for en aarlig Løn af 30.000 Kroner upaakrævet har taget Ansættelse i en ledende Stilling som administrerende Direktør for Hans Olsens Børstefabrik, der i Hovedsagen var beskæftiget med Leverancer af Geværrensebørster til den tyske Værnemagt, hvilken Stilling han beklædte indtil den 3. April 1945,

idet han i denne Egenskab har været aktiv for at faa Forretningsforbindelsen med Besættelsesmagten udvidet,

idet han har søgt at yde en hurtigere Produktion end efter Omstændighederne paakrævet,

idet han har paakaldt Besættelsesmagtens Bistand til Virksomhedens Betryggelse, og

idet han er medansvarlig for, at der er forholdt de priskontrollerende danske Myndigheder Oplysninger om Virksomhedens Forhold, hvorved der er søgt opnaaet højere Priser, end disse Myndigheder ellers vilde have godkendt.

B.

Borgerlig Straffelov § 278, jfr. § 285,

ved i Marts Maaned 1945 — for at skaffe sig uberettiget Vinding — uretmæssigt at have forbrugt et ham af Fru Godsejer Fugmann betroet Pengebeløb, stort 5.000 Kroner, som den 6. Marts 1945 blev sendt ham gennem Postvæsenet, for at han skulde anvende det til Bestikkelse af Gestapofolk, i det Øjemed at udvirke, at Godsejer Fugmann, der siden den 29. December 1944 havde været i tysk Fangenskab, blev frigivet.

C.

Borgerlig Straffelov § 280, subsidiært § 279, sammenholdt med § 285, jfr. § 21,

ved — for derigennem at skaffe sig uberettiget Vinding — i Sommeren 1944 efter til sit eget Firma »De forenede Produktrenserier« med Videresalg for Øje at have indkøbt et Parti Flommehinder for en Købesum af 11.557 Kroner 90 Øre at have forsøgt at overføre et for ham paa denne Forretning opstaaet Tab — 9.957 Kroner 90 Øre — til A/S Hans Olsens Børstefabrik.

D.

Borgerlig Straffelov § 280, jfr. § 285,

ved — for derigennem at skaffe sig uberettiget Vinding — i September og Oktober 1944 som administrerende Direktør for Hans Olsens Børstefabrik til egen Fordel at have disponeret over et Børstefabrikken tilhørende Kvantum Affaldsuld og -haar, idet han for en Salgspris af 4.065 Kroner 38 Øre har overdraget det ham tilhørende Firma »De forenede Produktrenserier« cirka 3.200 kg Affaldsuld og -haar, der tilhørte Børstefabikken, hvilket Vareparti faktureredes til »De forenede Produktrenserier«, men leveredes til Firma Leerbeck & Henriksen, der havde købt det hos og betalt det til »De forenede Produktrenserier« med 7.923 Kroner 25 Øre, hvorved Avancen — 3.857 Kroner 87 Øre — uretmæssigt er unddraget Børstefabrikken.

E.

frafaldet.

F.

Borgerlig Straffelov § 280, jfr. § 285,

ved — for derigennem at skaffe sig uberettiget Vinding — i Tiden 14. Oktober 1944 til 10. November 1945 som Direktør for A/S Hans Olsens Børstefabrik uretmæssigt til egen Fordel at have disponeret over 8.000 Stykker Børstefabrikken tilhørende Geværrensebørster, idet han for en Salgspris af 2.406 Kroner 25 Øre overdrog dem til det ham tilhørende Firma »Industriernes Salgskontor«, hvorfra de straks videresolgtes for en Pris af 4.050 Kroner, hvorved Avancen — 1.643 Kroner 75 Øre — unddroges Børstefabrikken.

G.

Den af Priskontrolraadet i Medfør af Prislovens § 13 under henholdsvis den 12. December 1942 og den 13. Februar 1943 fastsatte Maksimalprisordning paa Heste- og Fæhaar,

ved i Tiden 1. Juni 1944 til 31. December s. A. i sin Egenskab af ansvarlig Indehaver af Firmaet »De forenede Produktrenserier« gennem 6 Opkøbere — hvis Forhold behandles under særskilte Sager — at have foretaget Indkøb af Haar til Brug for A/S Hans Olsen, hvor Tiltalte samtidig indtog en Stilling som administrerende Direktør, til Priser, der overstiger de ved ovennævnte Bekendtgørelser fastsatte Maksimalpriser med ialt 56.386 Kroner 40 Øre.

H.

Borgerlig Straffelov § 278, jfr. § 285,

ved — for at skaffe sig uberettiget Vinding — at have forbrugt Midler, der var betroet ham som administrerende Direktør for A/S Hans Olsens Børstefabrik,

idet han i Tiden fra omkring 1. Juni 1944 ved kontante Udbetalinger eller Vareleverancer til egen Fordel har ladet A/S Hans Olsens Børstefabrik finansiere følgende Virksomheder, som han selv eller sammen med andre stod som Ejer af eller havde økonomisk Interesse i:

Horsens Børstefabrik,
Odense Børstefabrik,
Dansk Pensel Industri,
Industriernes Salgskontor,
Firma Vestberg & Co.,
De forenede Produktrenseriers Aarhus-Afdeling,
Nordisk Chemikalie Industri,
Kihl & Co.,
Køb og Salg af Bakelit,

saaledes at nævnte Aktieselskab uden Bestyrelsens Vidende eller Vilje hos de anførte Foretagender fik et Tilgodehavende, som pr. 31. December 1944 beløb sig til 116.838 Kroner 55 Øre, hvoraf en væsentlig Del maa anses for at være uerholdelig og derved tabt for Hans Olsens Børstefabrik.

I.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, Lov Nr. 474 af 22. November 1941 § 19, jfr. Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 310 af 11. Juni 1941 §§ 1, 5 og 10, samt Lov Nr. 406 af 3. August 1940, jfr. Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 §§ 2 og 4,

ved paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten, idet han i September Maaned 1944 uden Udenrigsministeriets Tilladelse og mod kontant Betaling enten direkte eller gennem en Mellemmand til Organisation Todt har solgt for cirka 127.000 Kroner Tagpap og for cirka 56.000 Kroner Tagpapsøm, hvorved han har haft en ulovlig Fortjeneste paa cirka ialt 34.000 Kroner.

2. Hans Erik Olsen.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2,

ved i 1942 og 1943 paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten,

idet han i 1942 som Indehaver af Hans Olsens Børstefabrik upaakrævet har accepteret en Ordre fra medtiltalte Arthur Georg Andreasen Tranberg paa 6 Millioner Geværrensebørster til den tyske Besættelsesmagt,

idet han i denne Anledning har foretaget en Omlægning af sin Virksomhed, og

idet han har været aktiv for at faa Forretningsforbindelsen med Besættelsesmagten indledet og udvidet, i hvilket Øjemed han har tolereret, at den af ham ansatte Fuldmægtig Søren Nielsen Clausen i Korrespondancen med tyske Firmaer anvendte den tyske Hilsen »Heil Hitler« og paaberaabte sig, at Firmaet Hans Olsen tilsluttede sig den nationalsocialistiske Verdensanskuelse.

3. Arthur Georg Andreasen Tranberg.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15, subsidiært Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2,

ved i Tiden 1942 til 1945 paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med Besættelsesmagten,

idet han under Udnyttelse af sine personlige Forbindelser med det tyske Rustningsfirma Gustav Appel i Berlin og mod de danske Myndigheders Ønske har opnaaet en Ordre paa 6 Millioner Geværrensebørster til den tyske Værnemagt, hvorved han har indvundet en Nettofortjeneste paa 21.022 Kroner 90 Øre,

idet han har været aktiv for at faa denne Forretningsforbindelse udvidet, og

idet han har stillet et Beløb paa 20.000 Kroner til Raadighed for Firma Hans Olsens Børstefabrik som Laan til Indkøb af Maskiner til Effektuering af den omhandlede Leverance.

4. ..... frafaldet.
5. ..... frafaldet.
6. ..... frafaldet.

Der er endvidere ved Statsadvokatens Tillægsanklageskrift af 23. November 1946 rejst Tiltale mod Niels Erik Valdemar Vilhelmsen for Overtrædelse af § 16, Stykke 1, Nr. 8, i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946,
ved i Tiden fra Efteraaret 1943 til Kapitulationen for en Betaling af 150 Kroner pr. Maaned at have udarbejdet maanedlige Oversigter over danske handels- og socialpolitiske Forhold til Brug for »Arbeitsgemeinschaft für Skandinavienkunde«, der var en Underafdeling af Sicherheits-Dienst, og hvis Funktion det blandt andet var ved systematisk Indhentning af Oplysninger at give Besættelsesmagten Indblik i danske Samfundsforhold.

Der er overfor Axel Gunnar Larsen
derhos nedlagt Paastand paa, at hans Formue inddrages til Fordel for Statskassen eller i hvert Fald, at Nettofortjenesten paa den tyske Ordre inddrages, samt overfor de nedennævnte Tiltalte følgende Paastande:

Niels Erik Valdemar Vilhelmsen:

Fængsel, Tillægsbøde samt Inddragelse til Fordel for Statskassen af den ulovligt indvundne Nettofortjeneste cirka 76.000 Kroner,

Hans Erik Olsen:

Fængsel og Tillægsbøde, og

Arthur Georg Andreasen Tranberg:

Fængsel og Tillægsbøde samt Inddragelse af den ulovligt oppebaarne Fortjeneste 21.022 Kroner 90 Øre.

Tiltalte Axel Gunnar Larsen er født den 10. Januar 1902 paa Frederiksberg og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen er født den 29. December 1909 i København og tidligere straffet:

ved Nordre Birks Rets Dom af 1. Maj 1945 for Overtrædelse af Landbrugsministeriets Bekendtgørelse Nr. 540 af 13. December 1941 § 2, jfr. § 1, jfr. Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943, med Bøde paa 2.000 Kr.

Tiltalte Hans Erik Olsen er født den 20. Januar 1912 i København og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte Arthur Georg Andreasen Tranberg er født den 16. August 1895 i København og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte Axel Gunnar Larsen har under Sagen været interneret fra den 12. Maj 1945 til den 25. Juni s. A. og fængslet fra nævnte Dato til den 1. April 1946.

Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen har været interneret fra den 12. Maj 1945 til den 7. Juli s. A. og fængslet fra denne Dato til den 6. April 1946.

Tiltalte Hans Erik Olsen har været fængslet fra den 23. Juli 1945 til den 30. Oktober 1945.

Tiltalte Arthur Georg Andreasen Tranberg har været fængslet fra den 23. Juli 1945 til den 30. Oktober 1945.

Vedrørende Hans Olsens Børstefabrik.

Det fremgaar af Sagens Oplysninger, derunder de Tiltaltes Forklaringer, at Tiltalte Hans Olsen i November Maaned 1942 paatog sig at udføre en Ordre paa 3 Millioner Stykker Geværbørster til Brug for den tyske Værnemagt for en Pris af 523 000 Kroner, hvoraf der forskudsvis skulde udredes et Beløb paa 50 000 Kroner.

Den paagældende Produktion blev paabegyndt omkring den 1. Januar 1943, og det nævnte Forskudsbeløb 50 000 Kroner blev af Ordregiveren Tiltalte Georg Tranberg udbetalt til Tiltalte Hans Olsen i Tiden 12. December 1943—3. Marts 1944 og anvendt til Indkøb af Maskiner og til forskellige Omkostninger vedrørende den tyske Ordre. I Henhold til en Overenskomst mellem Tiltalte Hans Olsen og Tiltalte Georg Tranberg har sidstnævnte desuden ydet Tiltalte Hans Olsen et Laan paa 20 000 Kroner, som er blevet udbetalt i Februar 1943 og anvendt til Betaling af Maskiner og Installatørarbejder vedrørende den tyske Ordre, og som skulde tilbagebetales med 24 000 Kroner, og saaledes at Tranberg fik Sikkerhed i de indkøbte Maskiner.

Paa det Tidspunkt, da den tyske Ordre blev accepteret og Fabrikationen sat i Gang, var Tiltalte Hans Olsen Eneindehaver af Firmaet Hans Olsens Børstefabrik, hvis normale Beskæftigelse bestod i at fremstille almindelige Børstevarer til Hjemmemarkedet. Det fremgaar af det foreliggende, at Tiltalte Hans Olsen dengang var uden likvide Midler og desuden havde belaant sine forskellige mere betydende Aktiver. Han maatte da for at holde Virksomheden i Gang og dække løbende Forpligtelser optage yderligere Laan, hvilket blandt andet skete hos Landsretssagfører Børge Bryld og Fuldmægtig K. V. Bruun, af hvem Tiltalte Hans Olsen i Maanederne Februar—April 1943 modtog ialt cirka 60 000 Kroner, som hovedsagelig blev anvendt til yderligere Nyanskaffelser og Arbejdsløn vedrørende den tyske Ordre.

Derefter har Tiltalte Gunnar Larsen siden den 14. April 1943 finansieret Hans Olsens Børstefabrik, idet han i Tiden fra 14. April 1943 og til den 30. Juni 1945 har udbetalt følgende Beløb til Børstefabrikken:

Til Finansiering af den tyske Ordre i Henhold til foreliggende Regnskab pr. 31. December 1944	761 863 Kr.	94 Ø.
Til Udlaan til Børstefabrikkens Aktionærer, efter at Virksomheden i Efteraaret 1943 var blevet omdannet til Aktieselskab. Det hertil udlaante Beløb, som repræsenterer hele Selskabets Aktiekapital, udgør.....	50 000	— 00 —
Til Selskabets øvrige Virksomhedsomraade	1 055 891	— 61 —
	1 867 755 Kr.	55 Ø

Overført...	1 867 755	Kr. 55 Ø
Hertil kommer Renter beregnet med 6 pCt. p. a. for Tiden indtil 31. December 1944	100 703	— 01 Ø
	1 968 458	Kr. 56 Ø
Tiltalte Gunnar Larsens udlagte Penge til den tyske Ordre er blevet tilbagebetalt, idet der ved delvis Anvendelse af Indbetalinger paa den tyske Ordre i 1. Halvaar 1945 er tilbagebetalt til Tiltalte Gunnar Larsen	786 679	— 18 —
Tiltalte Gunnar Larsens Resttilgodehavende beløber sig derefter pr. 30. Juni 1945 til	1 181 779	Kr. 38 Ø

Forud for Tiltalte Gunnar Larsens Tiltrædelse som Financier var der leveret 120 000 Stykker Oliebørster af den samlede Geværbørsteordre paa 6 Millioner Stykker. Efter at Tiltalte Gunnar Larsen var tiltraadt som Financier, stillede denne saavel teknisk som regnskabsmæssig Hjælp til Raadighed for hele Virksomheden, til hvilken der lejedes yderligere Lokaler, og den resterende Del af Oliebørsteordren paa 2 000 000 Stykker blev herefter effektueret i Maanederne Maj—August 1943. I Forbindelse med Finansieringens Paabegyndelse, hvor blandt andet den ovenanførte Gæld til Landsretssagfører Børge Bryld og Fuldmægtig K. V. Bruun var blevet indfriet, gik Tiltalte Hans Olsen i Henhold til en Erklæring af 29. April 1943 ind paa at lade sin Virksomhed omdanne til et Aktieselskab med fremmed Ledelse under Forudsætning af, at han senere hen ved Tilbagebetaling af sin egen og det paatænkte Selskabs Gæld til Tiltalte Gunnar Larsen skulde have Adgang til at generhverve Virksomheden. Herefter blev Virksomheden i Henhold til Overenskomst af 4. Oktober 1943 omdannet til et Aktieselskab med en Kapital paa 50 000 Kr. Som Direktør for Selskabet blev udnævnt Tiltalte Niels Erik Vilhelmsen og som Formand for Selskabets Bestyrelse Tiltalte Gunnar Larsens Medarbejder, Kontorchef i A/S F. L. Smidth & Co., A. Harboesgaard. Ifølge Selskabets Aktieprotokol blev Aktierne i Selskabet noteret som tilhørende Kontorchef Harboesgaard (1 000 Kroner), Tiltalte N. E. Vilhelmsen (39 000 Kroner) og Tiltalte Hans Olsen (10 000 Kroner). Indbetalingerne paa Aktierne blev imidlertid præsteret af Tiltalte Gunnar Larsen, som samtidig fik overdraget alle Aktierne som Haandpant med deraf følgende Stemmeret.

I Forbindelse med Virksomhedens Omdannelse til Aktieselskab blev iøvrigt ifølge førnævnte Overenskomst af 4. Oktober 1943 bestemt, at den da igangværende tyske Ordre skulde færdigeffektueres for Tiltalte Hans Olsens Regning og Risiko, men under saavel teknisk som administrativ Ledelse af Selskabet og dettes Direktør, Tiltalte N. E. Vilhelmsen, hvorimod alle fremtidige tyske Ordrer skulde udføres for Selskabets Regning og Risiko.

I den nævnte Overenskomst af 4. Oktober 1943 var der indføjet en Bestemmelse om, at Tiltalte Hans Olsen skulde være berettiget til at erhverve hele Aktiekapitalen i Aktieselskabet, saafremt det økonomiske Resultat af den igangværende tyske Ordre inden den 30. Juni 1944 skulde sætte ham i Stand til at tilbagebetale saavel sin egen som Selskabets Gæld til Tiltalte Gunnar Larsen samt præstere de 50 000 Kroner til Betaling af Aktiekapitalen.

Da det havde vist sig, at den oprindelig fastsatte Salgspris paa den tyske Ordre vilde medføre et større Tab, blev der, efter forskellige Forhandlinger om Prisforhøjelse, paa Grundlag af Selskabets Regnskab for Tiden 1. Januar 1943—31. Marts 1944 udarbejdet en Opgørelse over Fremstillingsprisen paa de i det da forløbne Tidsrum fremstillede Geværbørster, og paa Grundlag heraf blev den samlede Ordresum med de danske Myndigheders Godkendelse forhøjet fra det førnævnte Beløb paa 623 000 Kroner til cirka 1,7 Millioner Kroner.

Som medvirkende Aarsag til den nævnte Forhøjelse har bidraget den Omstændighed, at Produktionen kom til at staa paa i et betydeligt længere Tidsrum end oprindelig fastsat, idet der ved den oprindelige Prisaftale var regnet med en Produktionstid paa 3 Maaneder, medens der ved den ovenfor nævnte Opgørelse, hvor Produktionen endnu ikke var tilendebragt, var gaaet 15 Maaneder siden Produktionens Begyndelse, og denne Omstændighed har bevirket en uforholdsmæssig Stigning i den Del af Selskabets faste Udgifter, som blev henført til den tyske Ordre.

Som anden medvirkende Aarsag til Produktionens Fordyrelse skal nævnes, at der trods teknisk Medvirken havde vist sig en betydelig Fejlprocent i de fremstil-

ede Geværbørster (Rensebørster), som først blev rettet, efter at Tiltalte N. E. Vilelmsen havde overtaget Ledelsen af Virksomheden. Som Udtryk for Fejlproduktionens Omfang skal anføres, at der ved Udgangen af Aaret 1943 ifølge Selskabets agerlister fandtes en Beholdning paa omkring 1,3 Millioner Stykker Geværbørster, om var helt eller delvis kasserede, og dette Antal repræsenterede omkring 1/4 af len samlede Produktion.

Som yderligere Aarsag til Prisstigningen har utvivlsomt ogsaa medvirket nanglende og svigtende Kontrol paa forskellige Omraader.

Af den oprindelige Ordre 6 Millioner Børster var ved Kapitulationen cirka 5/6 levet effektueret.

Tiltalte Hans Olsen har derhos forklaret, at han i 1938 blev Indehaver af Børstefabrikken ved Arv, og at han ogsaa før 1942 havde staaet i Forretningsforbindelse med Tiltalte Tranberg. Tiltalte har videre forklaret, at Fremstillingen af Geværbørsterne først blev paabegyndt, da de paagældende danske Myndigheder havde godkendt Leverancen, og at alle givne Forskrifter nøje blev overholdt. For at komme ud af Forholdet til Landsretssagfører Bryld og K. V. Bruun, med hvem Tiltalte havde indgaaet en Interessentskabskontrakt i Anledning af de af dem i Fabrikken investerede 60 000 Kroner, søgte han Forbindelse med en Financier og kom gennem Landsretssagfører Højlund Carlsen i Forbindelse med Tiltalte Gunnar Larsen, der erklærede sig villig til at yde ham økonomisk Støtte til at komme ud af Kløerne paa Bryld og Bruun og for samtidig at faa Lejlighed til offentlig at skandalisere disse. Tiltalte udtog ved Landsretssagfører Højlund Carlsen Stævning mod Bryld og Bruun til Ophævelse af Interessentskabskontrakten. Retssagen blev frafaldet, idet disse indgik paa Kontraktens Ophævelse mod at faa udbetalt, hvad de havde indskudt i Fabrikken. Deres Tilgodehavende 60 656 Kroner 91 Øre blev udbetalt af de Midler, Tiltalte Gunnar Larsen havde stillet til Disposition. Det var en Aftale, at de Midler, Tiltalte Gunnar Larsen forstrakte ham med, skulde forrentes med 6 pCt. p. a., men at Gunnar Larsen iøvrigt ikke skulde have nogen Fortjeneste af Fabrikationen.

Efter at Tiltalte Gunnar Larsen havde finansieret Fabrikationen, og navnlig efter at Tiltalte Vilhelmsen var blevet Direktør for A/S, blev Tiltaltes Indflydelse ringere og ringere, og i November 1943 blev Tiltalte fængslet af Gestapo sigtet for ulovligt Arbejde. Da han blev løsladt, flygtede han til Sverige.

Hvad særlig angaar de i Anklageskriftet omhandlede Breve, der er underskrevet med »Heil Hitler«, forklarer Tiltalte, at dette er sket uden hans Vidende og Vilje af nævnte Clausen, der ikke var ansat hos Tiltalte, men hos Landsretssagfører Bryld, og som har været Tiltalte behjælpelig med at affatte enkelte tyske Breve, idet Tiltalte og hans Kontorpersonale ikke beherskede dette Sprog.

Tiltalte Georg Tranberg har dernæst forklaret, at han i en Aarrække har drevet Forretning baseret paa Agenturer for tyske Firmaer, hovedsagelig i Børstevarer. Hans Hustru er tyskfødt, og hans Svigerfader var under Krigen Embedsofficer (Amtsrat) i den tyske Værnemagt. Gennem Svigerfaderen har han lært Gustav Appel i Berlin at kende. I 1942 fik han af dennes Repræsentant, der da opholdt sig i København, en Forespørgsel om eventuelt at levere Rensebørster til Geværer til Firmaet Gustav Appel. Det var Tiltaltes Tanke at formidle en saadan eventuel Forretning som Agent mod sædvanlig Provision. Imidlertid var det ham bekendt, at Tilladelse til saadanne Leverancer var betinget af Industriraadets Godkendelse, hvorfor han rettede Henvendelse til dette. Tiltalte har videre forklaret, at man her gav ham den Oplysning, at Forretningen ikke kunde gennemføres med ham som Agent, men for at kunne oppebære en Fortjeneste maatte han indtræde som Køber af Børsterne og saa eksportere disse til Firma Gustav Appel, saaledes at han maatte beregne sig en Fortjeneste paa 8 pCt., en Fortjeneste, som dog senere, da Omkalkuleringen af Priserne fandt Sted, af de danske Myndigheder blev nedsat til 2 pCt.

Tiltalte har benægtet at have benyttet sine Familie- eller Forretningsforbindelser til at opnaa Ordren eller til at gennemtvinge, at han fik Fortjeneste paa Leverancen. Han har erkendt, at han, efter at hans Fortjeneste var nedsat til fornævnte 2 pCt., af Hans Olsens Børstefabrik forlangte og fik Tilsagn om en Godtgørelse paa yderligere 1 pCt.

Tiltalte Gunnar Larsen har forklaret, at han kom i Forbindelse med Tiltalte Hans Olsen gennem Landsretssagfører Højlund Carlsen, der paa Olsens Vegne hen-

vendte sig til ham om Hjælp til Virksomhedens Fortsættelse og til at kunne komme ud af Forholdet til Bryld og Bruun. Da Tiltalte af Højlund Carlsens Udsagn om Bryld og Bruuns Forhold fik den Opfattelse, at de havde gjort sig skyldige i Aager overfor Hans Olsen, og at der saaledes var en Chance for gennem et Sagsanlæg mod disse ret fremtrædende Nazister at skandalisere dem offentligt og overfor Tyskerne, besluttede Tiltalte sig som et Led i den af ham da i Stilhed førte Kamp mod de hjemlige Nazister at yde Hans Olsen sin økonomiske Støtte, saaledes at der ikke var Tale om, at Tiltalte skulde have nogen Fortjeneste, men alene almindelig Bankrente af sine udlaante Penge. Bestemmende for Tiltaltes Handlemaade var ogsaa en vis Medlidenhed med Hans Olsen. Naar Sagen mod Bryld og Bruun ikke gennemførtes, var det, fordi de indgik paa at ophæve Interessentskabet mod at faa tilbagebetalt, hvad de havde indskudt i Fabrikken. Naar Tiltalte ikke paa dette Tidspunkt ophørte med at finansiere Børstefabrikken, hvis Forhold og Fabrikation til Besættelsesmagten var ham fuldt ud bekendt, var det, dels fordi han under de da herskende politiske Forhold fandt det uforeneligt med sin Stilling som Minister i en Regering, hvis Politik blandt andet gik ud paa et Samarbejde med Tyskland paa økonomiske Omraader, at trække sig ud af Forholdet til Hans Olsen, dels ogsaa fordi dette vilde have medført, at Hans Olsen var gaaet Fallit.

Tiltalte skrev den 17. April 1943 en Redegørelse for Brylds og Bruuns Forhold dels til Udenrigsministeriet og til Odel-Udvalget, dels til Dr. Best og Kannstein.

Naar Tiltalte ikke afviklede sit Forhold til Børstefabrikken efter Begivenhederne den 29. August 1943 — hvad han nøje overvejede — var det, fordi han paa det Tidspunkt var engageret med 4—500 000 Kroner i Fabrikken, og at disse Penge var tabt, hvis han nu trak sig tilbage — et Tab, som han paa det Tidspunkt ikke kunde taale. Endvidere kunde han ved at standse Virksomheden paadrage sig selv Tyskernes Opmærksomhed og derved bringe sig selv i Fare.

Om Grunden til, at Børstefabrikken blev omdannet til et Aktieselskab, har Tiltalte forklaret, at dels var han efter de Oplysninger, han modtog fra Kontorchef Harboesgaard, kommet til den Opfattelse, at Hans Olsen ikke magtede Opgaven, dels fik han at vide, at Hans Olsen havde gjort sig skyldig i et misligt Forhold ved til eget Brug at have tilvendt sig noget for Fabrikationen nødvendigt Jerntraad. Tiltalte kendte Tiltalte Vilhelmsen, der paa dette Tidspunkt var uden Arbejde. Da Tiltalte gerne vilde skaffe Vilhelmsen Arbejde, og da han ansaa ham for egnet til Stillingen som Direktør for Aktieselskabet, ogsaa fordi han var tyskorienteret, antog Tiltalte ham som Direktør. Tiltalte fik Kendskab til, at Vilhelmsen udfoldede Aktivitet for at opnaa flere tyske Ordrer. Tiltalte havde for saa vidt intet imod, at Vilhelmsen stillede yderligere Leverancer i Udsigt under de førte Forhandlinger med Tyskerne om Priser m. m., men Tiltalte vil have tilkendegivet Vilhelmsen, at de ikke maatte acceptere yderligere Ordrer fra Tyskerne.

Fra April 1944 har Tiltalte saa godt som ikke beskæftiget sig med A/S Hans Olsens Børstefabrik, og fra September s. A. tog han Ophold i Sverige.

Tiltalte Vilhelmsen har forklaret, at han, inden han paatog sig Stillingen som administrerende Direktør for A/S Hans Olsens Børstefabrik, fik Lejlighed til nøje at sætte sig ind i Fabrikkens Forhold og Virksomhed. Han skulde lønnes med 15 000 Kroner aarlig samt yderligere 15 000 Kroner aarlig, saalænge den tyske Ordre løb.

Tiltalte har erkendt, at han efter sin Tiltrædelse har udfoldet Bestræbelser for at faa en ny tysk Ordre, idet han ansaa en saadan for nødvendig for at gøre Fabrikationen rentabel og derved i Ly af en saadan Ordre at opbygge den danske Afdeling. Ifølge den Kontrakt, som oprettedes den 4. Oktober 1943, var der en Mulighed for Tiltalte for selv at erhverve Virksomheden. Kort efter sin Tiltræden som Direktør rejste han til Berlin blandt andet for at forhandle med Firma Gustav Appel om Forskudsbetalinger samt Materialeleverancer og ogsaa om en yderligere Ordre.

Da han kom hjem, afgav han Rapport om sine Forhandlinger i Tyskland og fik fra Gunnar Larsen Besked om, at ny Ordre kun maatte antages efter Godkendelse af denne.

Tiltalte har erkendt, at han har bestræbt sig for at fremme Produktionen; det var med det Formaal for Øje, han var blevet antaget.

Tiltalte har erkendt, at han har rettet nogle Henvendelser til tyske Myndig-

heder om Vaaben baade til Beskyttelse for Virksomheden og for egen Person. Han har i denne Forbindelse hævdet, at han da var vidende om, at Vagtlederen for Fabrikkens Sabotageværn var Medlem af en Modstandsgruppe, samt at han af det danske Politi var blevet henvist til at rette saadan Henvendelse til Tyskerne.

Tiltalte har benægtet at have givet de vedkommende danske Myndigheder urigtige Oplysninger om Produktionens Omfang og Udgifterne for derved at opnaa at faa godkendt højere Priser.

Der er foruden af de Tiltalte under Domsforhandlingen afgivet Forklaring af Vidnerne:

Landsretssagfører Kaj Oluf Højlund Carlsen, Landsretssagfører Carl Ejlers, Kontorchef Andreas Nielsen Harboesgaard, Skrædermester Saul Fuks, Uhrmager Oskar Hoffmann, Direktør Fritz Lindendahl, Civildommer Harald Petersen, Redaktør Kai Otting, Ingeniør Fritz Drescher, Fabrikant N. J. Højerslev, Vognmand Ove Valdemar Elsberg, Revisor Mogens Seltorp og Sekretær Knud Jørgensen.

Efter alt, hvad der foreligger oplyst, finder Retten, at samtlige Tiltalte har gjort sig skyldige i utilbørligt Samarbejde med Besættelsesmagten.

Der er i det foreliggende ikke Omstændigheder, der af de Tiltalte Hans Olsen og Tranberg kan paaberaabes som en Anvisning fra Industriraadet eller anden dansk Myndighed til at paatage sig Udførelsen af den pagældende Ordre paa Geværbørster.

Selvom det af Tiltalte Gunnar Larsen angivne politiske Motiv har været medbestemmende ved hans Beslutning om at finansiere Børstefabrikken — og at dette har været Tilfældet, er bestyrket ved det under Sagen oplyste —, kan det ikke fritage ham for Strafansvar. Ved at yde omfattende økonomisk Støtte og ved at stille teknisk, regnskabskyndig og handelskyndig Bistand til Raadighed, samt ved at fortsætte med at yde saadan Støtte ogsaa efter, at det af ham angivne Formaal for hans Handlemaade var opnaaet eller i hvert Fald delvis opnaaet, har han muliggjort, at den omhandlede Leverance blev gennemført til Fordel for den tyske Værnemagt, og har derved gjort sig skyldig i utilbørligt Samarbejde med Besættelsesmagten.

Hvad angaar Tiltalte Vilhelmsen, er det godtgjort, at han har ydet en betydelig Indsats for at fremme Gennemførelsen af Ordren, ligesom han har været aktiv for at fremskaffe ny Ordre. Der er ikke Holdepunkter for at antage, at han af danske Myndigheder skulde være henvist til at rette Henvendelser til Besættelsesmagten om at erholde Vaaben. Derimod er det ikke mod Tiltaltes Benægtelse godtgjort, at han er ansvarlig for, at de priskontrollerende Myndigheder erholdt urigtige Oplysninger.

De Tiltaltes Forhold findes i det hele at burde henføres under § 2 i Lov Nr. 406 af 28. August 1945.

Vedrørende Forholdet til Dagbladet »Fædrelandet«.

Tiltalte Gunnar Larsen har forklaret, at han den 6. Juli 1940, lige efter at han havde givet nu afdøde Statsminister Stauning Tilsagn om at indtræde i det rekonstruerede Ministerium, erfarede, at der agtedes indledet et Angreb paa ham i »Fædrelandet«. Efter en Samtale med Direktør Knud Sthyr bestemte han sig til, for at skaffe Ro om sin Person og det kommende Ministerium, at søge at standse disse Angreb ved at betale »Fædrelandet« et mindre Beløb. Den paafølgende Dag henvendte han sig i den Anledning til nu afdøde Boisen Møller, der havde en vis Forbindelse med »Fædrelandet«, og anmodede denne om at se at faa de paatænkte Angreb standset ved at bestikke Bladet med et mindre Beløb. Da dette ikke havde den tilsigtede Virkning, idet der den 16. Juli s. A. fremkom et stærkt Angreb paa ham i Bladet, besluttede han sig til at anvende større Pengemidler til nævnte Formaal, hvorefter han lod Beløbene udbetale gennem Cementcentralen.

Der er dette Forhold vedrørende under Domsforhandlingen afgivet Forklaring af Knud S. Sthyr.

Det fremgaar af Sagens Oplysninger, *at* den oprindelige Tiltale angik, at Tiltalte i Tiden fra Juli 1940 til Juli 1941 havde foranlediget de paagældende Udbetalinger til Dagbladet »Fædrelandet«, *at* Anklagemyndigheden under Kæremaalssagen for Højesteret begrænsede Tiltalen som nu sket til at angaa Tiden, inden Tiltalte den 8. Juli 1940 tiltraadte som Minister, og at den første Udbetaling til det nævnte Dagblad fandt Sted den 10. Juli 1940.

Ifølge Højesterets tidligere nævnte Kendelse henhører det ikke under de ordinære Domstoles Afgørelse, om Tiltalte Gunnar Larsen ved i sin Funktionstid som Minister at yde den i Anklageskriftet omhandlede Understøttelse til Dagbladet »Fædrelandet« har gjort sig skyldig i et efter Straffelovstillæggets § 16, Stykke 1, Nr. 3, strafbart Forhold. Idet Retten ikke finder, at Tiltaltes forudgaaende Beslutning eller Aftale om at iværksætte saadan Udbetaling udgør noget selvstændigt strafbart Forhold, vil han for saa vidt være at frifinde.

Forhold B.

Tiltalte Vilhelmsen har nægtet at have forbrugt det omhandlede Beløb til egen Fordel.

Tiltalte har under Domsforhandlingen forklaret, at Beløbet først kom ham i Hænde Dagen efter, at han havde udbetalt de til Formaalet fornødne 5 000 Kroner til den paagældende Gestapomand. Han lagde selv Pengene ud; de 3 000 Kroner havde han liggende hjemme kontant, og 2 000 Kroner hævede han i en af sine Virksomheder paa »Dronningegaarden« eller fik udbetalt af Prokurist Dannemand Jensen, med hvem han havde forskelligt privat Mellemregnskab.

Der er vedrørende dette Forhold afgivet Vidneforklaring af Bogholder Svend Sihm og Prokurist Alexander Dannemand Jensen.

Selvom det under Hensyn til Tiltaltes under Sagen afgivne indbyrdes uoverensstemmende Forklaringer og det om hans økonomiske Forhold oplyste i nogen Grad er sandsynliggjort, at han i hvert Fald delvis har forbrugt det omhandlede Beløb til egen Fordel, finder Retten det dog mod Tiltaltes Benægtelse ikke fuldt tilstrækkeligt bevist. Tiltalte vil herefter for saa vidt være at frifinde.

Forhold C.

Tiltalte har forklaret, at han, da han blev Direktør i A/S Hans Olsens Børstefabrik, var Ejer af Firma »De forenede Produktrenserier«. Da han blev klar over, at Børstefabrikken indkøbte Haar til Priser, der laa over de fastsatte Maksimalpriser, bestemte han, at Opkøbene skulde ske af »De forenede Produktrenserier«, saaledes at Haarene formelt blev solgt til Børstefabrikken til de gældende Maksimalpriser, og saaledes at Forskellen mellem Maksimalpriserne og den faktiske Indkøbspris blev betalt »De forenede Produktrenserier« af Børstefabrikken i Henhold til samlede Maanedsopgørelser betegnet som Provision, Rejser, Repræsentation og lignende. De her omhandlede Flommehinder er indkøbt af »De forenede Produktrenserier« som et Led i Haaropkøbene, idet det paagældende Slagteri havde stillet det som en Betingelse for at levere Haar, at man ogsaa aftog Flommehinderne. Tiltalte ansaa det saaledes for fuldt ud forsvarligt og korrekt, at ogsaa Indkøbet af Flommehinderne blev debiteret A/S Hans Olsens Børstefabrik. Tiltalte har ikke haft Tilladelse af A/S's Bestyrelse til at foretage Haaropkøbene paa den her skete Maade i hans eget Selskabs Navn, men han har nævnt det for Bestyrelsens Formand, Kontorchef Harboesgaard. Han har ikke haft nogen Tilladelse fra Bestyrelsen til at indkøbe Flommehinderne for Aktieselskabets Regning. At Aktieselskabet først i November 1944 er blevet debiteret for Flommehinderne, skyldes en Fejl fra Bogholderens Side.

Der er dette Forhold vedrørende afgivet Vidneforklaring af Repræsentant Poul E. Perker, Bogholder Sihm, Repræsentant Alexander Dannemand Jensen, Lagerforvalter Holger Barfod og Kontorchef Andreas Harboesgaard.

Ved det under Sagen oplyste finder Retten det ikke godtgjort, at Indkøbet af Flommehinder har været et under de foreliggende Forhold nødvendigt Led i Haaropkøbene. Det maa efter det foreliggende antages, at Indkøbene af Hinderne er sket til Brug for Tiltaltes Firma »De forenede Produktrenserier«, og at Tiltalte, da de iværksatte Forsøg med Forarbejdning af Flommehinderne viste sig urentable og Indkøbene saaledes tabgivende, har forsøgt at overføre det opstaaede Tab til A/S Hans Olsens Børstefabrik, for hvilket han var Direktør. Tiltaltes Forhold findes som paastaaet at burde henføres under Straffelovens § 280, jfr. § 21.

Forhold D.

Tiltalte har forklaret, at det omhandlede Affaldsuld eller -haar er et Affaldsprodukt fra Fabrikationen i A/S Hans Olsens Børstefabrik, for hvilket kun opnaaedes en ganske ringe Betaling. Tiltalte forsøgte at sælge Produktet til Fremstilling af Isoleringsplader, hvorved en højere Pris kunde opnaas. Den opnaaede Avance skulde komme A/S Hans Olsens Børstefabrik til Gode og er derfor i »De forenede Produktrenserier« bogført paa »Haarkontoen«.

Der er vedrørende dette Forhold afgivet Vidneforklaring af Bogholder Sv. E. Sihm og Kontorchef Harboesgaard.

Saaledes som Sagen foreligger oplyst, finder Retten ikke at kunne forkaste Tiltaltes Forklaring om, at det ved Salget af Haaraffald indvundne Udbytte kom Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik til Gode. Tiltalte vil herefter for saa vidt være at frifinde.

Forhold F.

Tiltalte har forklaret, at det allerede, inden han tiltraadte som Direktør for Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik, var paa Tale at oprette en Salgsorganisation for dette Selskab, saaledes at Selskabet selv kunde oppebære Grossistavancen. Naar Tiltalte oprettede »Industriernes Salgskontor« i eget Navn, var det, fordi Hans Olsens Navn paa det Tidspunkt var kommet i Miskredit. Udover de i Anklageskriftet omhandlede Geværbørster er der gennem Salgskontoret afhændet for 50—60 000 Kroner Varer fra A/S Hans Olsens Børstefabrik. Den indkomne Avance er godskrevet Aktieselskabets Konto.

Saaledes som Sagen foreligger oplyst, finder Retten det ikke godtgjort, at Tiltalte har disponeret over de omhandlede Geværbørster til egen Fordel. Tiltalte vil herefter være at frifinde.

Forhold G.

Ved Tiltaltes Forklaring i Forbindelse med det iøvrigt oplyste er det godtgjort, at han har gjort sig skyldig i dette Forhold.

Forhold H.

Under Proceduren har Anklagemyndigheden indskrænket dette Forhold til alene at angaa Tiltaltes i Anklageskriftet beskrevne Dispositioner til Fordel for Tiltaltes Firma »Dansk Penselindustri«.

Tiltalte har erkendt, at han er Medejer af det omhandlede Firma, der er stiftet i September Maaned 1944, og at Midlerne til dette Firmas Oprettelse tildels hidrører fra Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik, for hvilket Tiltalte var Direktør. Tiltalte har ikke haft Tilladelse fra dette Aktiselskabs Bestyrelse til at anvende Aktieselskabets Midler til saadant Formaal.

Det fremgaar af den fremlagte Revisionsberetning, at Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik pr. 31. December 1944 havde et Tilgodehavende hos »Dansk Penselindustri« paa 13 227 Kroner 81 Øre.

Der er under Sagen dette Forhold vedrørende afgivet Vidneforklaring af Kontorchef Harboesgaard, Prokurist Dannemand Jensen og Bogholder Sv. E. Sihm.

Ved uden Bestyrelsens Vidende og Vilje at have disponeret over Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik tilhørende Midler og Værdier til Fordel for et Firma, af hvilket Tiltalte var Medejer, og derved at have paaført Aktieselskabet et Tab, findes Tiltalte at have gjort sig skyldig i Underslæb, idet herved bemærkes, at det ikke kan fritage Tiltalte for Ansvar, at han paa et Tidspunkt, da han, hidrørende fra en Række ham tilhørende Firmaer, skyldte Aktieselskabet Hans Olsens Børstefabrik meget betydelige Beløb, paatænkte at overføre disse Firmaer — herunder ogsaa Firmaet »Dansk Penselindustri« — til Aktieselskabet.

Forhold J.

Ved Tiltaltes Forklaring i Forbindelse med det under Bevisførelsen iøvrigt oplyste er det godtgjort, at Tiltalte har gjort sig skyldig i dette Forhold.

Den ulovligt indvundne Fortjeneste findes skønsmæssigt at kunne fastsættes til 25 000 Kroner.

Tillægsanklageskriftet.

Tiltalte Vilhelmsen har forklaret, at han af Tretow-Loof, som han kendte, i Efteraaret 1943 blev opfordret til at skrive maanedlige Beretninger af handelspolitisk og socialpolitisk Art til det tyske Forlag »Argeska«, det vil sige Arbeitsgemeinschaft für Skandinavienkunde. Efter at Tretow-Loof havde vist ham en Bog af Dr. Højberg Christensen om danske Skoleforhold, udgivet paa Tysk af nævnte Forlag, indvilligede han i at udarbejde de ønskede Beretninger, et Emne som han tidligere havde beskæftiget sig med og ogsaa tidligere skrevet Artikler og lignende om i forskellige Tidsskrifter. Det var Tanken, at Beretningerne skulde samles i en Aarsoversigt og udgives i Bogform. Naar dette ikke skete, var det ifølge Tretow-Loofs Udsagn til ham paa Grund af de da vanskelige Forhold i Tyskland. Under et Ophold i Berlin i Efteraaret 1943 fik Tiltalte ved Forespørgsel i det tyske Udenrigsministerium bekræftet, at »Argeska« var et anerkendt Forlag.

Tiltalte benægter bestemt at have været vidende om eller have formodet, at de af ham til »Argeska« sendte Beretninger, som han hentede fra offentlig tilgængelige danske Kilder saasom »Finanstidende«, »Økonomi og Politik«, offentlige Bekendtgørelser og lignende, og som han fremsendte i Opstilling uden Vurdering eller Kommentarer fra hans Side, var bestemt for Sicherheitsdienst eller benyttedes til Spionage eller lignende Formaal.

Der er under Sagen dette Forhold vedrørende afgivet Forklaring af allieret Krigsfange Eberhard Jürgen Gottfried Freiherr Löw von und zu Steinfurth, allieret Krigsfange Hans Gustav Wilhelm v. Pahl, allieret Krigsfange Hans Wäsche og Varetægtsfange Henning Nikolaj Tretow-Loof.

Mod Tiltaltes Benægtelse finder Retten det ikke godtgjort, at han har været vidende om eller haft Formodning om, at »Argeska« var tilknyttet »S. D.«, og at hans Oplysninger benyttedes af Besættelsesmagten til Brug i dennes Arbejde og de af den overfor den danske Befolkning trufne Forholdsregler.

Tiltalte findes herefter ikke at have gjort sig skyldig i noget efter Straffelovstillæggets § 16 strafbart Forhold, hvorfor han vil være at frifinde for denne Del af den mod ham rejste Tiltale.

Som Følge af det anførte vil de Tiltalte hver især være at anse efter Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2,

Tiltalte Vilhelmsen tillige efter Straffelovens § 285, jfr. § 280, jfr. § 21, og samme §, jfr. § 278, Prislovens § 13 og Lov Nr. 474 af 22. November 1941 § 19, jfr. Bekendtgørelse Nr. 310 af 11. Juni 1940 §§ 1, 5 og 10, samt Lov Nr. 406 af 3. August 1940, jfr. Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 §§ 2 og 4, jfr. i det hele Straffelovens § 89, med en Straf, der for

de Tiltalte Hans Olsens og Tranbergs

Vedkommende bestemmes til Fængsel i 3 Maaneder, der anses som udstaaet ved det dem overgaaede Varetægtsfængsel,

for Tiltalte Gunnar Larsens Vedkommende efter Omstændighederne til Fængsel i 10 Maaneder, der anses som udstaaet ved det ham overgaaede Varetægtsfængsel, og

for Tiltalte Vilhelmsens Vedkommende med Fængsel i 2 Aar og 6 Maaneder, hvoraf 320 Dage i Medfør af Straffelovens § 86 anses som udstaaet.

De Tiltalte fortaber derhos i Medfør af § 12 i Lov Nr. 406 af 28. August 1945 hver især for et Tidsrum af 5 Aar de i § 6, Stykke 1, i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946 nævnte Rettigheder.

Efter det om de Tiltaltes økonomiske Forhold oplyste findes der ikke tilstrækkelig Anledning til at idømme dem Tillægsbøder.

Til Fordel for Statskassen vil derhos i Medfør af Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 11 være at inddrage:

hos Tiltalte Tranberg en Nettofortjeneste stor 21.022 Kroner 90 Øre,

hos Tiltalte Gunnar Larsen Nettofortjenesten paa den tyske Ordre ifølge Revisionsudvalget opgjort til 249.496 Kroner 75 Øre, hvilket Beløb er godskrevet Tiltaltes Tilgodehavende hos A/S Hans Olsens Børstefabrik, samt

hos Tiltalte Vilhelmsen hans Fortjeneste i A/S Hans Olsens Børstefabrik af den tyske Ordre 22.500 Kroner og den skønsmæssigt ansatte Fortjeneste i Forhold J 25.000 Kroner, eller ialt 47.500 Kroner.

Allerede af den Grund, at Tiltalte Gunnar Larsen ikke er anset strafskyldig efter Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945, bortfalder Spørgsmaalet om Inddragelse af Tiltaltes Formue.

Thi kendes for Ret:

De Tiltalte bør straffes:

Hans Erik Olsen og Arthur Georg Andreasen Tranberg hver især med Fængsel i 3 Maaneder, der for begges Vedkommende anses som udstaaet ved Varetægtsfængsel,

Axel Gunnar Larsen med Fængsel i 10 Maaneder, der anses som udstaaet ved Varetægtsfængsel, og

Niels Erik Valdemar Vilhelmsen med Fængsel i 2 Aar og 6 Maaneder, hvoraf 320 Dage anses som udstaaet.

De Tiltalte fortaber hver især for et Tidsrum af 5 Aar de i § 6, Stykke 1, i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946 nævnte Rettigheder.

Af Sagens Omkostninger betaler de Tiltalte Hans Erik Olsen og Arthur Georg Andreasen Tranberg een for begge og begge for een 1/4, Tiltalte Gunnar Larsen 1/4 og Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen 1/4 samt derhos Hans Olsen i Salær til den for ham beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Kretzschmer, 2.500 Kroner, Tranberg i Salær til den for ham under Forundersøgelsen beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Vestergaard, 1.000 Kroner og til den under Domsforhandlingen beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Kaj Petersen, 1.500 Kroner, Gunnar Larsen i Salær til den for ham beskikkede Forsvarer, Højesteretssagfører Steglich-Petersen, 4.000 Kroner og Vilhelmsen i Salær til den for ham beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Spang-Larsen, 4.000 Kroner.

Sagens øvrige Omkostninger, derunder yderligere i Salær til Højesteretssagfører Steglich-Petersen 1.500 Kroner, udredes af det Offentlige.

Tiltalte Tranberg bør derhos til Statskassen betale 21.022 Kroner 90 Øre, Tiltalte Gunnar Larsen 249.496 Kroner 75 Øre og Tiltalte Vilhelmsen 47.500 Kroner.

Der tillægges den beskikkede Anklager, Landsretssagfører Lundgreen, et Salær, stort 3.000 Kroner, der udredes af det Offentlige.

P. Hermann.

Udskriftens Rigtighed bekræftes. Skriverkontoret under Københavns Byret den 9. Januar 1947.

Navn.

84.

B.

Landsrettens Dom af 27. August 1947.

Aar 1947 den 27. August blev afsagt følgende

Dom

i Sagen IX. A. S. Nr. 662/1946:

Anklagemyndigheden

mod

de Tiltalte

Axel Gunnar Larsen

og

Niels Erik Valdemar Vilhelmsen.

Den indankede Dom, der er afsagt den 13. December 1946 af Københavns Byrets 23. Afdeling, er paaanket af Tiltalte Axel Gunnar Larsen til Frifindelse, af Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen til Frifindelse, borset fra Forhold G, af Anklagemyndigheden til Domfældelse af Tiltalte Larsen i Overensstemmelse med Anklageskriftets Afsnit I og til Skærpelse, idet dog Paastanden om Formueinddragelse er frafaldet, og kun en Nettofortjeneste af 236.132 Kr. 35 Øre paastaas inddraget, og til Domfældelse af Tiltalte Vilhelmsen i Overensstemmelse med det ved Byretten ændrede Anklageskrifts Afsnit I A, C, G, H og J og Tillægsanklageskriftet samt til Skærpelse.

Vedrørende Hans Olsens Børstefabrik.

Det bemærkes, at der allerede inden Gunnar Larsens Tiltræden som Financier forelaa en særlig Afdeling til Effektuering af den tyske Geværbørsteordre med egne Lokaler og Maskiner, samt at den af ham betingede Rente 6 pCt. aarlig svarede til den Rente, han selv betalte af de udlaante Penge.

Efter Bevisførelsen for Landsretten lægger denne, for saa vidt angaar Tiltalte Larsen, til Grund ved Paadømmelsen, at den afgørende Grund for Tiltalte til at indlade sig paa Finansiering af Børstefabrikken var Ønsket om som et Led i Kampen mod de danske Nazister at skandalisere Børge Bryld og K. B. Bruun, at Tiltalte ansaa det for nødvendigt for at opnaa Hans Olsens Bistand til at naa dette Formaal, at han selv stillede Kapital til Raadighed for denne, at Tiltalte ikke har ønsket at opnaa nogen Fortjeneste, men alene Dækning af sine egne Renteudgifter, og at han regnede med, at hans Finansiering i alt Fald ikke vilde skaffe Tyskerne flere Børster, end de ellers vilde have faaet, idet det var ham bekendt, at der bag Bryld og Bruun stod en velhavende Financier, medens han selv kun havde til Hensigt at finansiere den foreliggende Ordre paa 6 Millioner Rensebørster, der paaregnedes afviklet i Løbet af kort Tid.

Med Hensyn til, at Tiltalte, efter at Bryld og Bruun var købt ud, fortsatte Finansieringen, lægger Retten til Grund Tiltaltes Forklaring om, at han, der som et Led i Skandaliseringen af Bryld og Bruun og ogsaa for paa Forhaand at be-

rolige Besættelsesmagten havde underrettet denne om sin Indgriben og om Grunden dertil, ansaa det uforeneligt med sin Ministerstilling nu at standse Finansieringen, der ikke paa Forhaand var fikseret til noget bestemt Beløb, og derved lægge Hindringer i Vejen for Effektueringen af Børsteordren, at han følte sig bundet overfor Hans Olsen, og at han, hvis Bryld og Bruun nu tilegnede sig Ordren, hvad han mente at have Grund til at befrygte, vilde betragte det som et personligt Nederlag.

Som Grund til at Tiltalte, efter at han den 29. August 1943 var ophørt at virke som Minister, ikke afbrød Forbindelsen med Fabrikken, men fortsatte Finansieringen, har Tiltalte forklaret, at det var hans Formening, at Virksomheden i modsat Fald blot efter at være bleven frigjort for Gælden til ham, 4—500.000 Kr., vilde blive fortsat af andre, at General Hanneken da havde paabudt alle danske Erhvervsvirksomheder at udføre den tyske Værnemagts Ordrer, at han, der var inde i illegal Virksomhed, hvis han trak sig tilbage, vilde faa det tyske Søgelys kastet paa sig og saaledes udsætte sig selv og andre for Risiko, og at han under disse Omstændigheder fandt det urimeligt, om han skulde miste den nævnte Sum, som han paa dette Tidspunkt ikke var i Stand til at undvære. Han har endvidere forklaret, at han, der paa intet Tidspunkt har ønsket optaget flere tyske Ordrer, efter Vilhelmsens Tiltræden positivt modsatte sig, at dette skete. Med Bemærkning, at Retten ikke kan forkaste Tiltaltes Forklaring om, at han har udfoldet betydende Virksomhed i allieret Interesse, finder Retten ogsaa at maatte lægge Tiltaltes ovenstaaende Forklaring til Grund ved Paadømmelsen.

Da der herefter ikke findes at være Grundlag for at anse Tiltaltes Forhold for strafbart, vil han være at frifinde.

Med Hensyn til Tiltalte Vilhelmsen bemærkes, at hans Indtræden i Virksomheden skete paa den Maade, at han, der i Efteraaret 1943 søgte Stilling og var i Forhandling med Nordwerk om en Direktørstilling, spurgte Gunnar Larsen, om han kunde tage denne Stilling. Gunnar Larsen fraraadede ham dette, men tilbød ham i Stedet Stillingen som Direktør i Børstefabrikken.

Idet Tiltalte Vilhelmsen maa antages alene at have paataget sig Direktørstillingen for at skaffe sig et Erhverv, og iøvrigt i Henhold til de i Dommen, for saa vidt angaar denne Tiltalte, anførte Grunde vil den for hans Vedkommende være at stadfæste, idet det tiltrædes, at hans Henvendelse til Besættelsesmagten om at erholde Vaaben ikke er særskilt strafbar efter Straffelovstillæggets § 13.

Forhold C.

Idet det ikke kan antages, at Indkøbet af Flommehinder har været et nødvendigt Led i Haaropkøbene, eller at Tiltalte Vilhelmsen har troet dette, og iøvrigt i Henhold til de i Dommen anførte Grunde vil den, for saa vidt angaar dette Forhold, være at stadfæste.

Forholdene G og J og Tillægsanklageskriftet.

I Henhold til de i Dommen anførte Grunde vil den, for saa vidt angaar disse Forhold, være at stadfæste.

Forhold H.

Da Retten finder det overvejende betænkeligt at statuere, at Tiltalte har handlet med Vindingsforsæt, vil han, for saa vidt angaar dette Anklagepunkt, være at frifinde.

Tiltalte Vilhelmsen vil herefter være at anse efter Straffelovens § 285, Stk. 1, jfr. § 280, jfr. § 21, Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, Lov Nr. 472 af 28. November 1942 § 19, jfr. § 13, og Bekendtgørelse Nr. 310 af 11. Juni 1940 § 1 samt Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943 § 18, jfr. Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 § 2, jfr. i det Hele Straffelovens § 89.

Straffen findes at kunne bestemmes til Fængsel i 1 Aar 3 Maaneder, hvoraf 10 Maaneder anses udstaaet.

Med Hensyn til Fortabelse af Rettigheder forholdes som nedenfor bestemt.

For saa vidt Konfiskation angaar, vil Dommen være at stadfæste.

Thi kendes for Ret:

Tiltalte Axel Gunnar Larsen bør for Anklagemyndighedens Tiltale i denne Sag fri at være.

Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen bør straffes med Fængsel i 1 Aar 3 Maaneder, hvoraf 10 Maaneder anses udstaaet.

Tiltalte Vilhelmsen fortaber for 5 Aar de i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946 § 6, Stk. 1, Nr. 1, 2 og 7, omhandlede Rettigheder.

Samme Tiltalte betaler til Statskassen 47.500 Kr.

De Tiltalte Larsen vedrørende Sagsomkostninger for Byretten udredes af det offentlige.

Byretsdommens Bestemmelser om Sagsomkostninger vedrørende Tiltalte Vilhelmsen stadfæstes.

Det offentlige udreder Sagens Omkostninger for Landsretten, derunder Salærer til de beskikkede Forsvarere, Højesteretssagfører Steglich-Petersen og Landsretssagfører Spang Larsen, henholdsvis 1.200 Kr. og 1.500 Kr.

Udskriftens Rigtighed bekræftes

Østre Landsrets Kontor, den 26. September 1947.

Weesgaard.

85.

C.

Udskrift af Højesterets Dombog i Sagen Nr. 330/1947.

Rigsadvokaten

mod

Axel Gunnar Larsen og
Niels Erik Valdemar Vilhelmsen.

I denne Sag blev af Højesteret Fredag den 18. Juni 1948 afsagt saadan

DOM:

Den i denne Sag af Østre Landsret afsagte Dom er med Justitsministeriets Tilladelse paaanket af Anklagemyndigheden.

I Paadømmelsen har ti Dommere deltaget.

Efter Resultatet af Landsrettens Bevisdømmelse, der vil være at lægge til Grund ved Paadømmelsen, jfr. Retsplejelovens § 966, Stk. 2, findes Tiltalte Axel Gunnar Larsens Forhold ikke at kunne betegnes som utilbørligt Samarbejde med Besættelsesmagten, og Dommen vil herefter for denne Tiltaltes Vedkommende være at stadfæste.

For saa vidt angaar Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen, vil Dommen være at stadfæste i Henhold til dens Grunde, dog at Straffen findes at burde fastsættes til Fængsel i 10 Maaneder, der anses udstaaet i Medfør af Straffelovens § 86.

Thi kendes for Ret:

Landsrettens Dom bør ved Magt at stande, dog at Straffen for Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen fastsættes til Fængsel i 10 Maaneder, der anses udstaaet.

Sagens Omkostninger for Højesteret, derunder Salær til Højesteretssagførerne Steglich-Petersen og Bech-Bruun, henholdsvis 1200 Kr. og 800 Kr., udredes af det offentlige.

Det til Fordel for Statskassen hos Tiltalte Vilhelmsen inddragne Beløb udredes inden 15 Dage efter denne Højesteretsdoms Afsigelse.

Ved den af Østre Landsret den 27. August 1947 i Sagen afsagte Dom var kendt for Ret:

»Tiltalte Axel Gunnar Larsen bør for Anklagemyndighedens Tiltale i denne Sag fri at være.

Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen bør straffes med Fængsel i 1 Aar 3 Maaneder, hvoraf 10 Maaneder anses udstaaet.

Tiltalte Vilhelmsen fortaber for 5 Aar de i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946 § 6, Stk. 1, Nr. 1, 2 og 7, omhandlede Rettigheder.

Samme Tiltalte betaler til Statskassen 47.500 Kr.

De Tiltalte Larsen vedrørende Sagsomkostninger for Byretten udredes af det offentlige.

Byretsdommens Bestemmelser om Sagsomkostninger vedrørende Tiltalte Vilhelmsen stadfæstes.

Det offentlige udreder Sagens Omkostninger for Landsretten, derunder Salærer til de beskikkede Forsvarere, Højesteretssagfører Steglich-Petersen og Landsretssagfører Spang Larsen, henholdsvis 1200 Kr. og 1500 Kr.«

Ved den af Københavns Byret den 13. December 1946 i Sagen afsagte Dom var kendt for Ret:

»De Tiltalte bør straffes:

. . . . . .

Axel Gunnar Larsen med Fængsel i 10 Maaneder, der anses som udstaaet ved Varetægtsfængsel, og Niels Erik Valdemar Vilhelmsen med Fængsel i 2 Aar og 6 Maaneder, hvoraf 320 Dage anses som udstaaet.

De tiltalte fortaber hver især for et Tidsrum af 5 Aar de i § 6, Stykke 1, i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946 nævnte Rettigheder.

Af Sagens Omkostninger betaler de Tiltalte ....., Tiltalte Gunnar Larsen 1/4 og Tiltalte Niels Erik Valdemar Vilhelmsen 1/4 samt derhos ..... Gunnar Larsen i Salær til den for ham beskikkede Forsvarer, Højesteretssagfører Steglich-Petersen, 4000 Kr. og Vilhelmsen i Salær til den for ham beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Spang Larsen, 4000 Kr.

Sagens øvrige Omkostninger, derunder yderligere i Salær til Højesteretssagfører Steglich-Petersen 1500 Kr., udredes af det offentlige.

Tiltalte ..... bør derhos til Statskassen betale ....., Tiltalte Gunnar Larsen 249.496 Kr. 75 Øre og Tiltalte Vilhelmsen 47.500 Kr. .....«.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

Højesterets Justitskontor.

København, den 18. Juni 1948.

Navn.

3. Rapporter, skrivelser m. v.

86.

AFSKRIFT

RIGSPOLITIET

København, den 12. Maj 1945.

RAPPORT

Gunnar Axel Larsen, 10. 1. 1902, der er anholdt.

Fhv. Minister for offentlige Arbejder Gunnar Larsen blev i Dag Klokken 21,45 af Kriminalbetjent Døssing m. fl. truffet hos Direktør Frederik Schmidt, Skjoldhøjsallé Nr. 4.

Han førtes her til Stationen, hvor han er ransaget og fundet i Besiddelse af:

Nr. 1 — 1 Lommebog med Notater,
Nr. 2 — 51,12 sv. Kroner,
Nr. 3 — 1130 danske Kroner,

der tages i Bevaring til Sagen under de anførte Numre.

Han opgiver sit fulde Navn at være *Gunnar Axel Larsen*, gift, Ingeniør, født paa Frederiksberg den 10. Januar 1902, fast Bopæl: Højkol ved Ry Station; p. t. hos Direktør Frederik Schmidt, som anført.

— — — — —

Han nægter sig tiltalt eller straffet.

I Aarene omkring 1935 var Kompt. Formand for Bestyrelsen i Fa. F. L. Smidth & Co., Burmeister & Wain, Aalborg Portland Cementfabrik, Nordiske Kabel- og Traadfabriker, Det danske Luftfartselskab og en Række udenlandske — navnlig engelske og amerikanske — Selskaber.

I Juli 1940 anmodede daværende Statsminister Stauning Kompt. om at træde ind i den anden Samlingsregering. — Han blev her Minister for offentlige Arbejder. — Naar han indvilgede i at blive Minister, var det, fordi han mente paa den Maade at kunne gøre en Indsats for Danmark.

Kompt. indrømmer, at han under sit Arbejde dèr selvfølgelig kom i nær Forbindelse med Besættelsesmagten, men han siger, at dette var nødvendigt, da hele Ministeriets Politik var lagt an paa »Samarbejde«. — Resultatet af dette »Samarbejde« blev en »Henholdelsespolitik« — hvad der ogsaa var tiltænkt. — Det var de Ministre, der ikke havde nogen politisk Tilknytning, der hovedsagelig blev udpeget til navnlig at varetage »Samarbejdet«; det var Scavenius, Harald Petersen og Kompt. og ved en senere Rekonstruktion Thune Jacobsen, der ikke havde nogen politisk Tilknytning.

Han siger, at han er ganske klar over, at han fra visse Sider blev karakteriseret som en »udansk« Mand, men han betragter selv den Gerning, han har udført, som i høj Grad en dansk Gerning, der ikke paa nogen Maade kan karakteriseres som Samarbejde i dette Ords oprindelige Forstand. — Da det fra mange Sider er anført, at han økonomisk var meget interesseret i Tyskland, ønsker han at oplyse, at ca. 80 % af hans økonomiske Interesser er anbragt i England, Imperiet og De forenede Stater.

Med Hensyn til Samarbejdspolitikken da siger han, at selv om han tilsyneladende har ført en saadan, saa har han vedligeholdt sine tidligere Forbindelser i England. — Der er imidlertid her visse Punkter, som han ikke kan komme ind paa for Øjeblikket.

Hans Arbejde for Regeringen, der førte ham sammen med mange Tyskere, mener han at have udført i den Aand, den var tiltænkt fra dansk Side — men altsaa samtidig mod tyske Interesser.

Kompt. er udspurgt om sin Forbindelse med »Østrum«. — Han forklarer: da Minister Mohr i Foraaret 1942 afleverede sine Akkreditiver i Berlin, sagde Hitler til ham, at man fra dansk Side maatte gøre en Indsats i de fra Rusland erobrede Omraader; Hitler udtrykte noget lignende som, at de besatte Lande maatte vise deres gode Vilje til Samarbejde. — Minister Mohrs Rapport blev behandlet i et Ministermøde, og det blev besluttet — paa Linie med den iøvrigt førte Politik —, at der tilsyneladende skulde gøres et eller andet. Gennem Udenrigsministeriet blev der nedsat et Udvalg, der skulde rette Henvendelse til forskellige private Firmaer, Institutioner m. v. — hovedsagelig Firmaer, der i Forvejen havde Interesser at varetage i »Østrum«.

Imidlertid kom gennem Renthe-Fink en direkte Invitation til at foretage en Rejse til »Østrum« med en Delegation. Denne Invitation forelagde enten Kompt. eller Scavenius i et Ministermøde. Det blev straks vedtaget, at Kompt. skulde rejse derover; Detaillerne om, hvem der skulde deltage i Rejsen, kan Kompt. ikke huske, men i hvert Fald rejste Direktør Juncker, Aarhus Oliemølle, Ingeniør Udsen, F. L. Smidth & Co., en Herre fra Legationen i Berlin og Kompt. til »Østrum«.

Saavel Aarhus Oliemølle samt F. L. Smidth havde i Forvejen Forbindelser og Interesser i de omhandlede Omraader. Sidstnævnte Firma havde saaledes Forbindelse med de svenske Cementfabrikker.

Resultatet af Rejsen blev, at der blev skaffet nogle Raamaterialer til Danmark, der til Gengæld leverede Maskiner m. v. — Resultatet var ikke stort, men det var ogsaa kun tænkt paa samme Maade som den iøvrigt førte Politik — stadig at gøre lidt. — Efter Hjemkomsten fik Udvalget lidt fastere Rammer; der blev oprettet Kontor i Udenrigsministeriet, men dette havde Kompt. ikke noget med at gøre, og han deltog kun i Forhandlinger, naar der paa Ministermøder f. Eks. blev fremdraget et eller andet Problem.

Iøvrigt siger Kompt., at »Østrum« slet ikke blev det, Tyskerne havde tænkt; ganske vist kom der en vis Vareudveksling, men det, der havde været Tyskernes Hensigt, at der fra Danmark skulde sendes Arbejdere til »Østrum«: Gartnere, Fiskere, Mejerister m. m. fl., blev der aldrig Tale om. Kompt. oplyser, at f. Eks. Holland har maattet tvangsudskrive Folk til »Østrummet«, det drejede sig om flere Tusinde, og endvidere fik de en Tvangsinvestering.

»Østrum« sygnede hen og blev vistnok 29. August 1943 nedlagt, idet Medlemmerne traadte tilbage.

Med den 29. August 1943 trak Kompt. sig tilbage som Minister og dermed ud af det politiske Liv. Kort efter rejste han til sin Gaard i Jylland, hvor han har opholdt sig det meste af Tiden, indtil han maatte rejse til Sverige.

Om Grunden til sin Sveriges-Rejse forklarer han: allerede i Foraaret 1943 blev han fra engelsk Side anmodet om at skaffe 500.000 Kroner, der skulde bruges til Frihedsbevægelsen i Danmark. Henvendelsen blev rettet gennem en Mand ved Navn Kaj Otting*), der er Mellemmand mellem Kompt. og den engelske Legation i Stockholm ved Legationsraad Turnbull. Det lykkedes Kompt. at skaffe 400.000 Kroner, som han — i Henhold til sin Instruks — betalte til Repræsentant Finn Lund, der er ansat i Georg Jensens Sølvsmedie, og som privat bor i Frederiksdal. Finn Lund gav ingen Kvittering for Pengene, men naar Kompt. kom til Stockholm, fik han af Kaj Otting at vide, at alt var i Orden — altsaa Pengene var kommet i rette Hænder.

*) Se Rettelse Pag. 180.

1 Juli August Maaned 1944 blev Kompt. opfordret til at skaffe yderligere 4—500.000 Kroner. Til at begynde med sagde han, at han ikke kunde skaffe Pengene, men da der blev sagt, at Pengene skulde bruges, henviste han til andre, som han formodede kunde skaffe dem, men alt var forgæves. Der blev stadig rykket, og det blev sagt, at Pengene var meget nødvendige. Han indvilgede da i at skaffe dem, men sagde, at han var nødt til at optage et ekstraordinært Laan. Han forudsaa imidlertid, at dette vilde medføre Spørgsmaal paa Bestyrelsesmøder o. l., men da han efter Sagens Natur var ude af Stand til at besvare et saadant, gjorde han opmærksom paa, at han, naar Pengene var skaffet til Veje, maatte rejse til Sverige og forblive der til Krigens Afslutning. Kompt. stillede det Spørgsmaal, om man under disse Omstændigheder ønskede Transaktionen foretaget. Han rettede Forespørgsel til Otting, der svarede bekræftende paa det. Efter at Pengene var skaffet, og Kompt. havde viderebetalt dem til Finn Lund, rejste han den 30. August 1944 til Sverige. Ved Ankomsten til Sverige meldte han sig straks gennem Otting til Legationen og fik at vide, at Pengene var kommet i rette Hænder. Han fik videre Besked paa, at han blot skulde holde sig i Ro, forholde sig som hidtil og ikke melde sig som Flygtning.

Dette gik udmærket, indtil Thune Jacobsen kom og meldte sig som Flygtning. Der blev saa Røre om Spørgsmaalet — ogsaa om Kompt.s Ophold — med dertil hørende Avisangreb; disse kunde Kompt. ikke besvare af Hensyn til den nuværende Situation. Kompt. siger, at der ikke er ret mange Danskere, der er vidende om, hvorledes han er engageret, men i hvert Fald vidste Ebbe Munck Besked med de faktiske Forhold og om Kompt.s Instrukser, i hvert Fald vidste Ebbe Munck Besked med Pengeudbetalingerne.

Som allerede anført har Kompt. faaet sine Instrukser gennem den engelske Legation i Stockholm. Han er imidlertid vidende om, at han direkte arbejder under Lord Selborn, der er Minister for økonomisk Krigsførelse; Kompt. har ialt skaffet og viderebetalt til Finn Lund 850.000 Kroner.

Kompt.s Hustru kom til Sverige kort før Jul 1944 og lige efter Jul rejste de fra Stockholm. Da Tidspunktet for Tysklands Kapitulation nærmede sig, fik Kompt. af Ebbe Munck Løfte om at komme tilbage til Danmark ad illegal Vej inden Kapitulationen. Denne Hjemrejse blev imidlertid ikke til noget, der kom et eller andet i Vejen. I Mellemtiden kom Kapitulationen Fredag den 4. ds., og Søndag den 6. ds. ankom Kompt. til Kastrup Lufthavn med den første ordinære Rutemaskine fra Malmø. Kompt. telefonerede straks til Departementschef Hoskiær og gjorde opmærksom paa, at ham var kommet hjem, samt bad ham lade Beskeden gaa videre til Statsminister Buhl.

De første Nætter boede Kompt. hos Direktør Vilhelm Nielsen, Sundvænget Nr. 50, men senere har han boet, som tidligere anført, hos Direktør Frederik Schmidt.

Kompt. ønsker at oplyse, at han allerede i April 1940 var i Forbindelse med en Amerikaner, der havde en Mission her i Landet for Secret Service. Kompt. var ham behjælpelig med Udførelsen af Planerne, der imidlertid blev kuldkastet ved Besættelsen. Amerikaneren opholdt sig her i Byen indtil omkring Slutningen af April 1940, da han rejste til London via Amsterdam. Yderligere Oplysninger om Manden og hans Mission kan ikke gives, før Forbindelse med kompetente engelske Myndigheder foreligger.

I Tiden derefter indhentede Kompt. alle de Oplysninger, han kunde, om Tyskerne her i Landet. Specielt interesserede han sig meget for Flyvepladsen ved Aalborg i Nærheden af Cementfabrikken. Alle disse Oplysninger afleverede han, første Gang han kom til Stockholm, til en Person, der var tilknyttet den engelske Legation. Heller ikke i dette Tilfælde kan Navne opgives, før kompetent engelsk Myndighed er hørt.

Kort efter 8. Juli 1940, da Kompt. blev Minister, kom han i Forbindelse med en dansk Civilflyver Fritz Drescher, Bopæl ?, Dæknavn Poulsen; denne Forbindelse har varet lige til Kompt. Afrejse til Sverige. I Mellemtiden har Drescher søgt og opnaaet Kompt.s Hjælp i mange Tilfælde, saaledes har Drescher i mange Tilfælde faaet kontante Beløb til Indkøb af Materialer, bl. a. til illegale Blade, en anden

Gang til Indkøb af Generalstabskort, der skulde sendes til England m. m. Et af Kompt.s Selskaber, »Dansk Eternit«, har et Skib »Ulla«. Dette Skib er — stadig paa Grund af Forbindelsen med Drescher og bl. a. til Brug for denne og hans illegale Arbejde — lavet helt om. Der blev saaledes udskiftet Dele i Motorerne, og der blev indrettet hemmeligt Rum — alt for at det bedre var egnet til Formaalet: de illegale Rejser til Sverige med Varer og Flygtninge — herunder Jøder.

Endvidere nævner Kompt. en militær Aktion, der skulde have været foregaaet, men om hvilken han heller ikke kan give detailleret Besked i Dag. Endelig har der sammen med Drescher været talt om, at Kompt. skulde staa i direkte Kontakt med Faldskærmsjægerne, men dette blev opgivet af sikkerhedsmæssige Grunde.

I Efteraaret 1940 og et Par Gange i 1941 var Kompt. i Sverige, hvor han havde Forbindelse med en engelsk Agent, der modtog forskellige Oplysninger fra ham.

Maj 1944 og til Afrejsen til Sverige i sidste Omgang, naar han opholdt sig i Sverige, blevet anmodet om at fremskaffe Oplysninger saavel af politisk som anden Art. Saaledes om V-Vaabenet, hvor Kompt. fik konstateret, at Styremekanisme m. m. bliver fremstillet paa TOROTOR.

Videre anfører Kompt., at han omkring 1940—41 havde et vist Samarbejde med daværende Justitsminister Harald Petersen og Overbetjent Weiss. Arbejdet gik ud paa, at man i Forbindelse med Wilfred Petersen (Rene Folk med rene Hænder) skulde oplyse dels den danske Befolkning — men ikke mindst Tyskerne — om Kvaliteten af de Folk, der sad i D. N. S. A. P.

I Maj 1943 købte Kompt. 4 Maskinpistoler og en halv Snes Pistoler samt noget Ammunition. Varerne blev opbevaret i F. L. Smidths Bygning, Vestergade. Det er senere leveret til Reserveløjtnant Højerslev, Næstformand (?) i Reserveløjtnantforeningen, der endvidere har faaet forskellige Beløb til illegalt Arbejde.

Kompt. har foranlediget, at F. L. Smidth betalte 20.000 Kroner til Søofficererne til Indkøb af Vaaben. Pengene er betalt til Kommandørkaptajn Dahl.

Efter Ankomsten til Sverige — og i Særdeleshed efter at Presseangrebene satte ind — skrev Kompt. en Redegørelse til den engelske Legation i Stockholm. Heri redegjorde han for en Del af de fornævnte Tilfælde, hvor han direkte eller indirekte har hjulpet Frihedsbevægelsen i Danmark. Bl. a. redegjorde han fuldstændig for sit Forhold til Fritz Drescher. Senere har Kompt. faaet Svar, at Sagen er helt i Orden. De Ydelser, han har gjort, er kommet frem til rette Sted, og man har sagt Tak til.

Der er fra Lord Selborn, Minister for den økonomiske Krigsførelse, London, lovet Kompt. fuld Oprejsning efter Krigen for de Angreb, der har været rettet mod ham nu under Krigen.

Gennemlæst og vedgaaet med Rettelse, at det ikke var Kaj Otting (pag. 178), men derimod Finn Lund, der kom med et Brev fra en af Kompt.s Forretningsforbindelser i England, der staar Lord Selborn nær.

Gunnar Larsen.

Hensat under Bevogtning.

Sv. Hjaltason,
Overbetjent.

Kont. den 13.—5.—48.

Fra Modstandsbevægelsens Arrestationsudvalg er meddelt, Justitsministeren har besluttet anh. Gunnar Larsens Internering, hvorfor han herefter i Dag er overført til Vestre Fængsel.

Vilh. Andersen,
O. B.

87.

Information

Hr. Statsadvokat Carl Madsen,
Vesterport.

En god Forbindelse har meddelt os, at Fru Gunnar Larsen i sit Hjem i Jylland opbevarer forskellige Papirer, som vil være af Interesse i Forbindelse med den Sag, der for Tiden verserer mod hendes Mand, forhenværende Trafikminister Gunnar Larsen.

Maaske vil Politiet ogsaa være interesseret i at se disse Papirer, som bl.a. skal omfatte en längere Korrespondence mellem Gunnar Larsen og Harald Petersen?

Med venlig Hilsen
f. Information

2. exemplar Statsadv. f. Kbhvn. J. Nr.

88.

CHEFEN FOR KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI
Politigaarden

København, V., den 9. 7. 1945.

AFSKRIFT

Til Kriminalpolitiet i Silkeborg.

I Sagen mod forhenværende Minister Axel Gunnar Larsen, der er fængslet her ved Afdelingen, skal man anmode om, at der maa blive foretaget Ransagning paa Arrestantens Bopæl i Højkol ved Ry Station.

Ransagningen bedes i Særdeleshed foretaget med Henblik paa at finde Papirer til Belysning af Arrestantens Forhold til Hans Olsens Børstefabrik, her.

Rapport samt eventuelle Effekter bedes tilstillet Overbetjent Brask Andersen, Politigaarden, København.

O. Krenchel.

Brask Andersen,
Obtj.

89.

KRIMINALPOLITIET I SILKEBORG

Onsdag d. 18. Juli 1945.

RAPPORT

I Anledning af vedlagte Skrivelse af 9/7 45 fra Københavns Opdagelsespoliti om Ransagning paa fhv. Minister Gunnar Larsens Bopæl, »Højkol«, har Krmbtj. Berg Christiansen og undertegnede Dags Eftm. indfundet os paa »Højkol«.

Fru Gunnar Larsen blev ikke truffen hjemme, men hendes Moder, Rentrice Fru E. B. Larsen, Tværgade 26, Silkeborg, som f. T. opholder sig paa »Højkol« hos Datteren, gav Tilladelse til Ransagning uden Tilkaldelse af Vidner.

Fru E. B. Larsen, som overværede Ransagningen, erklærede, at nogle Frihedskæmpere, hvoriblandt 3 Gardeofficerer, for nogen Tid siden havde foretaget en meget grundig Ransagning her paa »Højkol«, og de havde medtaget nogle Brevbind og Papirer, nærmere kan Kptd. ikke oplyse.

Vi gennemgik samtlige Gemmer i Biblioteket, som benyttes til Kontor, samt Soveværelser og Dagligstue, men der fandtes intet, som skønnedes af Betydning for Sagen. Af Regnskaber fandtes kun Godsets Regnskaber, og der fandtes ingen Breve vedrørende H. Olsens Børstefabrik.

K. G. Kristiansen,
Krm.ass.

Tilstilles Københavns Opdagelsespoliti.

Politimesteren i Silkeborg, den 20. Juli 1945.

P. P. V.

K. G. Kristiansen,
Krm.ass.

90.

AFSKRIFT

Hr. Politiadvokat Haslund.

Jeg tillader mig at gøre opmærksom paa, at jeg nu har været arresteret i 12 dage uden at have været i andet end et foreløbig ret intetsigende forhør. Jeg har ikke faaet at vide, hvad jeg er sigtet for. Jeg har ikke været i grundlovsforhør, hvilket i sig selv vel maa være stridende mod Dansk ret.

Jeg har for en uge siden haft en kort samtale med min forsvarer.

Siden har jeg ikke kunnet komme i forbindelse med ham.

Dette sidste synes mig ikke alene at være stridende mod Dansk ret, men ogsaa i strid med de almindelige meneskelige rettigheder, som er gældende i ethvert kultursamfund, i alle tilfælde for saadanne, der falder ind under begrebet retsstater. Hvis derfor de almindelige principper i Dansk retspleje, saasom grundlovsforhør etc., for tiden af praktiske grunde ikke kan opfyldes, saa maa jeg i alle tilfælde anmode om, at den almenmenneskelige ret til at konferere med min forsvarer gøres gældende. — Jeg anmoder høfligst Hr. Politiadvokaten om et snarligt svar paa denne min henvendelse.

Med højagtelse

Gunnar Larsen.

91.

AFSKRIFT

Herr Politiadvokat Haslund, Sct. Annæ Palæ, København K.

Jeg tillader mig at minde Politiadvokaten om, at De lovede mig, at jeg skulde komme i forhør igen idag.

Med højagtelse.

Gunnar Larsen.

92.

AFSKRIFT

VESTRE FÆNGSEL

11. Juni 45.

Hr. Politiadvokat Haslund, København.

Da jeg paa Deres Udtalelser i Lørdags forstod, at De ikke var bekendt med de Klager, som jeg skriftligt har fremsat overfor Fængselsledelsen over Behandlingen og Vilkaarene under Fængselsopholdet her, skal jeg hermed fremsætte et Resume vel vidende, at jeg risikerer yderligere Ubehag og Straffeforanstaltninger som Følge af denne Skrivelse.

Vi har jo fem Aars sørgelige Erfaringer for, at man med brutal Anvendelse af Bajonetter og Maskinpistoler kan gøre alt, og paa dette Punkt har man aabenbart draget »nyttig« Lære af vore tyske Undertrykkere. Det var ikke just dette, vi havde set frem til ved Befrielsen, men saadan synes Livets Gang jo at være. De vil sikkert fremføre, at andre er blevet behandlet baade værre og mere brutalt end jeg, men dette kan hverken gøre Sagen bedre eller mere i Overensstemmelse med Dansk Retsopfattelse, for slet ikke at tale om Overensstemmelse med Danmarks Riges Grundlov, som jo forlængst er proklameret som værende i Kraft igen.

Jeg maa straks sige, at jeg intet har at klage over med Hensyn til Fængselspersonalets Optræden. Dette optræder fuldt ud korrekt og følger aabenbart de Instrukser, der er givet. Jeg maa dog gøre en Undtagelse i et Tilfælde, hvor en Betjent stod og dirigerede nogle Fotografer saaledes, at de alle kunde tage et Billede af mig lige i det Øjeblik, jeg passerede forbi i »Kæden«.

Til Gengæld har jeg meget at klage over med Hensyn til Frihedskæmpernes Optræden. Disse optræder med en Brutalitet og Raahed, som man har hørt om fra tyske Koncentrationslejre, men som man vel næppe finder i noget andet civiliseret Land.

De første Par Uger blev jeg meget ofte forstyrret om Natten af de Herrer derved, at de med et Par Timers Mellemrum morede sig med at blinke med Lyset i min Celle. Hvis jeg saa ikke reagerede, blev der i Reglen sparket paa Døren og raabt Ukvemsord ind gennem Døren. Det er iøvrig en almindelig Trafik Døgnet rundt, at de staar eller stod ved Kighullet og morer sig, idet de ofte slynger raa obscure Bemærkninger ud. Jeg har noteret nogle af disse Bemærkninger ned og gengiver dem nogenlunde ordret:

»Kan du se, der staar den Lort Gunnar Larsen«.

»Nu staar han der og pisser, faa ham til at vende sig om«.

»Sig mig, hans Kone, den Mær, hvor sidder hun?«

»Sikken fed Vom, den Skid har, vi skal nok faa ham pillet af«, o. s. v., o. s. v.

Der syntes at være særlig stor Interesse, naar jeg klædte mig af for at gaa i Seng. Det skal bemærkes, at det ogsaa sker, at der er Kvinder ved Kighullet.

Ved een Lejlighed blev jeg tvunget til at paradere hen foran en Fotograf med Natpotte i Haanden og to Maskinpistoler bag ved mig. Ved en anden Lejlighed vilde

en Frihedskæmper med Maskinpistol tvinge mig til at lade mig fotografere med en Gulvskrubbe i Haanden. Dette blev dog forpurret af en Betjent, der kom til.

En Nat kom tre bevæbnede Frihedskæmpere ind i Cellen og skældte paa den mest brutale Maade ud over, at Vinduet stod aabent, skønt vi af Betjenten havde faaet at vide, at det gerne maatte staa aabent.

Som tidligere nævnt har jeg klaget flere Gange baade skriftligt og mundtligt. Dette har medført, at Forholdene navnlig om Natten er blevet bedre, men samtidig er jeg blevet straffet derved, at min Ret til at læse og ryge etc. er frataget mig.

Det skal bemærkes, at efter mine Klager, som aabenbart resulterede i en Paatale, hørte jeg ved Kighullet Bemærkninger som:

»Vi skal nok lære dig, hvem der bestemmer her«.

»Vi skal sgu nok faa den Rygetilladelse ordnet« o. s. v.

Under Henvisning til ovenstaaende Forhold tillader jeg mig paany at fremsætte mit Krav om at komme i Grundlovsforhør omgaaende.

Jeg anmoder om, at nærværende Brev maa blive bilagt Sagens Akter.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

P. S. Efter at dette Brev er skrevet, har jeg faaet Meddelelse om, at jeg nu igen har Lov til at ryge, ligesom jeg har faaet en ny Ordning, hvorefter jeg uden Vanskelighed kan faa mine Bøger ombyttet. Jeg maa dog kun have en Bog ad Gangen, og Spillekortene har jeg ikke faaet. Det skal yderligere bemærkes, at der netop i Formiddags igen var en Del Ballade ved Kighullet. Jeg noterer en typisk Bemærkning fra i Formiddags:

»Har I set de to Svin, der sidder herinde«.

Jeg maa derfor fastholde mit Krav om at komme i Grundlovsforhør omgaaende.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

93.

AFSKRIFT

Udateret.

Høje Dommer!

Til de af Politiadvokaten fremsatte Sigtelser om mit Forhold til Firmaet Hans Olsen og den begærede Fængslingskendelse skal jeg tillade mig at fremføre, at jeg selv paa eget Initiativ har anmodet Politiadvokaten om at faa Lov til at komme i Varetægtsarrest, da dette synes at være den eneste Maade, hvorpaa jeg kan komme væk fra de ikke alene ulovlige, men tillige ganske uværdige Forhold under den saakaldte Internering. Jeg har derfor, da dette syntes at være den eneste Mulighed for at faa Lov til at komme i Grundlovsforhør, meddelt Politiadvokaten, at jeg ikke vilde protestere mod den fremsatte Begæring om Fængslingskendelse i Forbindelse med Hans Olsen Sagen, uanset at jeg paa ingen Maade erkender mig skyldig i de fremsatte Sigtelser, og uanset at Efterforskningen i Realiteten er afsluttet og Politiet i Besiddelse af alle Dokumenter Sagen vedrørende. Jeg skal yderligere anføre, at jeg overfor Politiadvokaten i et Brev af den 11. Juni har redegjort for de Forhold, som har tvunget mig til at tage denne Beslutning.

Jeg har anmodet Politiadvokaten om, at Brevet maa blive bilagt Sagens Akter.

Jeg skal anmode den høje Dommer om at faa Højesteretssagfører Steglich-Petersen beskikket som Forsvarer, og jeg henstiller til min Forsvarer, at han efter Omstændighederne ikke vil protestere imod, at der afsiges Fængslingskendelse.

Jeg beder om Tilladelse til at aflevere dette Indlæg skriftligt.

94.

AFSKRIFT

STEGLICH-PETERSEN
Højesteretssagfører

København K., d. 18. Juni 1945.

Hr. Statsadvokat Haslund, Skt. Annæ Palæ, Borgergade 16, K.

Da jeg nogle Gange forgæves har søgt Telefonforbindelse med Dem, tillader jeg mig at meddele, at Grunden til min Opringning har været, at jeg i Lørdags var ude hos Gunnar Larsen i Vestre Fængsel og af ham fik refereret, at Spørgsmaalet om hans Fremstilling til Grundlovsforhør har været debatteret mellem Dem og ham.

Jeg tillader mig at meddele, at jeg, hvis Gunnar Larsen fremstilles en af de første Dage, ikke som Forsvarer skal modsætte mig, at der afsiges Fængslingskendelse, selvom Grundlaget herfor maaske forekommer mig spinkelt, saafremt Fængslingskendelse begæres for bestemt Tid og ikke udover 3 à 4 Uger. Da det er svært for mig at faa Telefonforbindelse med Dem, henstiller jeg, om De kunde sætte Dem i Forbindelse med mig paa Onsdag Formiddag (i Morgen Tirsdag er jeg bortrejst) og give mig Meddelelse om, hvilke Planer De har med Hensyn til Grundlovsforhør i Sagen.

Deres ærbødige

Steglich-Petersen.

95.

KØBENHAVNS POLITI
Efterretningsafdelingen

Den 23. marts 1949.

Til den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45, adr. rigsdagens bureau, Christiansborg.

I skrivelse af 9. februar d. å. har kommissionen forespurgt, hvorvidt jeg måtte finde anledning til at komme med bemærkninger til nogle som bilag til kommissionens beretning aftrykte skrivelser fra fhv. trafikminister Aksel Gunnar Larsen, i hvilke han bl. a. klager over at have været interneret i 12 dage uden at have været i grundlovsforhør og over dårlig behandling under fængselsopholdet.

I den anledning skal jeg udtale, at jeg nu kun har en mangelfuld erindring om, hvad der passerede i den første hektiske tid efter befrielsen. Jeg overtog efter frihedsbevægelsens anmodning den 6. maj 1945 ledelsen af kontoret for interneringssager, og på det tidspunkt og i den følgende uges tid, da der såvidt jeg husker ialt blev indbragt omkring 6000 anholdte personer i Storkøbenhavn, herskede der nærmest kaos i interneringssagerne. Arbejdet med at bringe orden i forholdene, sortere sagerne, oprette et kartotek over anholdte og internerede, registrere beslaglagte penge og ejendele og fastlægge og påse overholdelsen af ensartede retningslinier for anholdelser og afhøringer lagde i den følgende tid beslag på min og mine medarbejderes fulde arbejdskraft. Hertil kom, at der daglig indløb hundredvis af forespørgsler og klager, som såvidt muligt skulle undersøges og besvares. Så snart der var skabt nogenlunde system i tingene og oversigt over sagernes antal og hvor de internerede befandt sig, påbegyndtes en systematisk gennemgang af sagerne, hvorunder sager, i hvilke der skønnedes at foreligge tilstrækkeligt fængslingsgrundlag, blev overgivet til Københavns politi i et tempo, der var afpasset efter, hvor mange fremstillinger i grundlovsforhør der daglig kunne overkommes, medens der i alle øvrige sager af interneringskontorets politipersonale med bistand af en række sagførere blev foretaget den fornødne undersøgelse, inden der blev truffet bestemmelse om overgivelse til politiet og fremstilling i grundlovsforhør eller løsladelse af den internerede person. Ved den foreløbige gennemgang af denne sidste kategori af sager udtoges sådanne sager, i hvilke grundlaget for anholdelse og internering skønnedes særlig spinkelt eller tvivlsomt, til forlods behandling som »hastesager«, men iøvrigt kunne man ikke uden at risikere at bringe uorden i hele systemet udtage en sag til særlig hurtig behandling, fordi der udefra eller fra den interneredes side fremsattes anmodning herom.

Personlig har jeg på grund af det overvældende administrative arbejde kun kunnet tage mig af ganske enkelte sager, men en af disse var netop sagen mod fhv. minister Gunnar Larsen, i hvilken jeg — muligvis på foranledning af den som bilag 90 til kommissionsberetningen aftrykte udaterede klage — foretog de fornødne afhøringer og undersøgelser for at fremskaffe klarhed over, hvorvidt der var fængslingsgrundlag. Da sagen forekom mig noget tvivlsom og i hvert fald temmelig ubetydelig, sørgede jeg for, at den pågældende, så snart det af rent praktiske grunde kunne lade sig gøre, blev overgivet til politiet til fremstilling i grundlovsforhør. Jeg kan sige, at fhv. minister Gunnar Larsen således med hensyn til fremskyndelse af hans sags behandling har været stillet gunstigere end de fleste af de øvrige internerede.

Jeg erindrer godt fhv. minister Gunnar Larsens klage over den behandling, han var udsat for i Vestre fængsel, og jeg mener også at kunne huske, at jeg intervenerede til fordel for, at den sædvanlige læse- og rygetilladelse blev givet eller tilbagegivet ham. Derimod havde jeg, som forholdene lå, ikke nogen mulighed for indgriben i dispositionerne vedrørende vagtmandskabet på fængslet eller overfor dettes optræden, hvilket jeg sikkert dengang har meddelt Gunnar Larsen.

Haslund.

96.

Uddrag af Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 som ændret ved Lov Nr. 356 af 29. Juni 1946, jfr. Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 15:

Den, der ved Paaberaabelse af Medlemsskab af tyskvenlig Organisation eller af egen nationale eller politiske Indstilling, ved særlig anstødeligt Initiativ eller paa lignende utilbørlig Maade har samarbejdet med Besættelsesmagten som Indkøber, Leverandør eller Entreprenør eller medvirket som Mellemmand ved Antagelse af danske Arbejdere til Arbejde i Tyskland eller af Tyskland besatte Lande uden at have det paagældende Arbejde i Entreprise, straffes med Fængsel.

Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2:

Den, som paa utilbørlig Maade har samarbejdet med Besættelsesmagten i erhvervsmæssig Henseende, uden at Forholdet dog findes at burde henføres under Straffebestemmelserne i Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed, straffes med Fængsel indtil 4 Aar.

Aktieselskaber og andre juridiske Personer, der har gjort sig skyldige i et efter Stk. 1 strafbart Forhold, kan paalægges Straf af Bøde. Bestemmelserne i §§ 6 og 8 finder i saadanne Tilfælde tilsvarende Anvendelse. Nærmere Regler angaaende saadant Bødeansvar kan i øvrigt fastsættes ved kongelig Anordning.

Bestemmelserne i Stk. 1 og 2 finder tilsvarende Anvendelse, naar Samarbejdet ikke har fundet Sted direkte med Besættelsesmagten, men gennem en eller flere Enkeltpersoner eller Virksomheder som Mellemled, saafremt den paagældende indsaa eller burde have indset, at tyske Interesser blev fremmet ved den af ham drevne Virksomhed.

Med Besættelsesmagten sidestilles her og i det følgende fremmede Statsborgere eller udenlandske Virksomheder, som i Besættelsesmagtens Interesse har drevet Forretningsvirksomhed i Udlandet eller her i Landet.

Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 § 16:

Med Fængsel straffes den, der i øvrigt for at fremme tyske Interesser eller for at skaffe sig økonomsik Vinding eller anden Fordel paa anden Maade end ved almindeligt civilt Lønarbejde, normal Forretningsvirksomhed eller anden normal Erhvervsvirksomhed har ydet Besættelsemagten eller de med denne samarbejdende Organisationer eller Personer Bistand ved Raad eller Daad, saavel som den, der for at fremme tyske Interesser har modarbejdet de forenede Nationers Krigsanstrengelser eller paa utilbørlig Vis modarbejdet den danske Modstandsbevægelse eller dens Organer.

Med Fængsel straffes endvidere den, der har ydet væsentlig økonomisk Støtte til Presseorganer eller Organisationer, der paa utilbørlig Maade har samarbejdet med eller støttet Besættelsesmagten.

Ved Lov Nr. 356 af 29. Juni 1946 affattedes fornævnte Lovs § 16 som følger:

Stk. 1. Med Fængsel straffes:

1) den, der har været Medlem af den øverste Ledelse af Danmarks nationalsocialistiske Arbejderparti eller anden med Besættelsesmagten utilbørligt samarbejdende nazistisk Organisation og som saadan har medvirket til eller undladt at modvirke disse Organisationers Samarbejde med Besættelsesmagten og den Bistand, der er ydet denne ved Propaganda og paa anden Maade;

2) den, der har virket som Udgiver, Redaktør eller Forretningsfører ved Dagblad eller Tidsskrift, der kendeligt for den paagældende arbejdede til Fremme af tysk Propaganda, eller som i øvrigt i Skrift eller Tale offentligt eller for en større Kreds har virket i den tyske Propagandas Tjeneste;

3) den, der har ydet væsentlig økonomisk Støtte til Presseorganer eller Organisationer, der paa utilbørlig Maade har samarbejdet med eller støttet Besættelsesmagten;

4) den, der i øvrigt for at fremme tyske Interesser har modarbejdet De Forenede Nationers Krigsanstrengelser eller paa utilbørlig Vis modarbejdet den danske Modstandsbevægelse eller dens Organer;

5) den, der — uden dog at have udført saadan politimæssig Virksomhed, som omfattes af § 10, Stk. 2 og 3 — har haft Ansættelse hos det tyske Politi eller det tyske Fængselsvæsen og herunder har deltaget i

   a) Afhøring af Fanger eller

   b) Bevogtning af eller Kontrol med fængslede eller internerede;

6) den, der efter den 19. September 1944 har paataget sig Tjeneste eller i længere Tid derefter har fortsat at gøre Tjeneste som bevæbnet Sabotagevagt ved en Virksomhed, der kendeligt for den paagældende var særlig udsat for Angreb i Kampen mod Besættelsesmagten og opretholdt Sabotagebevogtning med det Formaal med Vaabenmagt at bekæmpe saadanne Angreb;

7) den, der — uden at Forholdet omfattes af Nr. 5 eller § 10, Stk. 2 og 3 — har haft Ansættelse hos det tyske Sikkerhedspoliti eller i Hipo-Korpset i et Hverv med Tilknytning til vedkommende Organisations Virksomhed;

8) den, der i øvrigt for at fremme tyske Interesser eller for at skaffe sig økonomisk Vinding eller anden Fordel paa anden Maade end ved civilt Lønarbejde, normal Forretningsvirksomhed eller anden normal Erhvervsvirksomhed har ydet Besættelsesmagten eller de med denne samarbejdende Organisationer eller Personer Bistand med Raad eller Daad.

Stk. 2. I de i Stk. 1, Nr. 4—8, nævnte Tilfælde finder Bestemmelsen i § 10, Stk. 1, 2det Punktum, tilsvarende Anvendelse.

97.

FRIT DANMARK

København, den 19. Sept. 47.

Rigsadvokaturen. Christiansborg K.

Til Rigsadvokaten.

Landsorganisationen FRIT DANMARKs Hovedledelse tillader sig herved at anmode den ærede Rigsadvokat om at drage Omsorg for, at den af Østre Landsret den 27. August d. A. afsagte Dom i Sagen: Anklagemyndigheden mod forhv. Minister Gunnar Larsen kan blive indanket for Højesteret.

Det er med største Forbavselse, at vi har konstateret, at Statsadvokaten ikke har ment, at han kan indstille, at Sagen søges indbragt for Højesteret. Vi retter derfor Henvendelse til Rigsadvokaten om, at dette alligevel maa ske.

Dansk Retsfølelse vil lide ubodelig Skade, hvis den af Landsretten afsagte Dom i den nævnte Sag ikke søges prøvet ved den højeste Retsinstans i Landet. Retsbevidstheden er blevet rystet ved, at den Dom, som i December 1946 blev afsagt ved Københavns Byrets 23. Afdeling, og som kendte den tidligere Minister Gunnar Larsen skyldig i Værnemageri, derved at han havde overtaget en Geværbørstefabrik og fortsat havde fremstillet Millioner af Geværbørster til den tyske Værnemagt, nu ved Landsretten har kunnet omstødes, og Gunnar Larsen derved frikendes, idet man tilsyneladende alene har taget de af den forhv. Minister Gunnar Larsen afgivne Forklaringer til Følge.

Der er ingen i dette Land, som er i Stand til at forstaa, hvorledes det skal fritage en Mand for Straf for Værnemageri, at han overtager en Fabrik efter to landskendte Nazister og derefter udvider den samme Fabrik til det fire- eller femdobbelte, og yderligere opnaar endnu højere Priser for Leverancen af Geværbørster til den tyske Værnemagt, samt at han fortsætter denne Virksomhed ud over den 29. August 1943 med den Motivering, at han ikke kunde trække sig ud igen, fordi han skulde have Forbindelse med illegalt Arbejde mod den tyske Okkupationsmagt. Hvad forhv. Minister Gunnar Larsens illegale Arbejde angaar, forholder det sig saaledes, at en Gren af Modstandsbevægelsen imod Frihedsraadets Beslutning og kun paa indtrængende Henvendelse fra Gunnar Larsens særdeles indflydelsesrige britiske Forrretningsforbindelse lod sig paanøde Gunnar Larsens finansielle Bidrag til Brug for Special Forces. Vi maa paa det bestemteste protestere imod, at Gunnar Larsen paa denne Baggrund er blevet karakteriseret som »den første Sabotør i Danmark«.

Det forekommer os, at det havde været forhv. Minister Gunnar Larsens Pligt at benytte sin Mulighed for at overtage Geværbørstefabrikken til eventuelt at nedlægge denne Virksomhed, eller i hvert Fald at begrænse Virksomheden til det mindst mulige, ligesom det forekommer os ganske indlysende, at alene den Omstændighed, at han fik Priserne sat op paa Produktionen, karakteriserer denne som liggende nær op ad, hvad man almindeligt forstaar ved Værnemageri.

Derfor vil det være af den allerstørste Betydning ogsaa for hele Landets Bedømmelse af Retsvæsenets Stilling til Spørgsmaalet om Værnemageri og til det An-

svar, der under Besættelsestiden har maattet paahvile hver enkelt og i aller første Række dem, der indtog ledende Poster i Samfundet, at den mod Gunnar Larsen rejste Sag indbringes for Landets højeste Retsinstans, hvad vi derfor beder den højtærede Rigsadvokat om at indstille til det høje Justitsministerium.

Vi undlader ikke at meddele, at vi samtidig har sendt en Anmodning til det høje Justitsministeium om, at det vil drage Omsorg for, at Sagen kan indbringes for Højesteret.

Med Højagtelse,
paa Hovedledelsens Vegne

Ole Kiilerich,
Næstformand.

98.

4. Redegørelser afgivet til Kommissionen af fhv. Minister Gunnar Larsen.

Skriftlig Redegørelse afgivet af fhv. Minister, Civilingeniør Gunnar Larsen i Kommissionens Møde den 12. Juni 1947.

(Første Del af Redegørelsen findes i det stenografiske Referat for Mødet den 12. Juni 1947).

Direktør Sthyr og jeg talte herefter paany om Forholdet, og vi blev da enige om, at den Aktion, der var foretaget i Dagene omkring 8. Juli, aabenbart ikke havde været tilstrækkelig, eller at det maaske var de forkerte Folk, man havde faaet fat i. Vi var derfor klare over, at hvis Aktionen skulde standses, maatte der øjensynlig stærkere Midler til, og man var ligeledes klar over, at det, hvis man skulde gøre sig Forhaabninger om at standse Kampagnen ved Bestikkelse, maatte gøres paa en saadan Maade, at man ikke paa een Gang betalte Pengene ud, men derimod afgav et Løfte om, at Pengene vilde blive betalt over en Periode.

Direktør Sthyr tog derefter en Samtale med daværende Udenrigsminister Scavenius, som var enig med os i, at hvis Kampagnen kunde standses ved en Bestikkelse, saa burde dette forsøges.

Der fandt herefter paany Forhandlinger Sted mellem mig og den paagældende Bekendt af mig, og han lovede da at søge at faa Kontakt med Folk højere oppe i Rækkerne inden for Partiet og faa truffet en Aftale efter de Retningslinier, jeg her har anført. Den nye Aktion bragte de ønskede Resultater. (Bilag Nr. 114).

Det fremgaar med al ønskelig Tydelighed af en lang Række Breve, som Hofjægermester Sehested har skrevet til Folketingsmand Hartel, Frits Clausen og den tidligere omtalte Spion Mortensen, at Kampagnen i »Fædrelandet« var forberedt og havde til Hensigt at ramme mig, ligesom Sehesteds Skuffelse over, at Kampagnen blev standset, fremgaar. Jeg vil gerne referere til disse Breve som Bilag Nr. 114. Brevene er af Anklagemyndigheden fremlagt i Retten under Sagen mod Hofjægermester Sehested.

Kort Tid efter den 8. Juli, altsaa efter at jeg var blevet Minister, fik jeg paany Besøg af Ingeniør Fritz Drescher. Ingeniør Drescher spurgte mig, om man kunde regne med, at jeg fortsat — uanset min Indtræden i Regeringen — vilde staa til Disposition og være behjælpelig med at skaffe Efterretninger til Englænderne.

Jeg svarede Herr Drescher, at jeg uanset min Stilling i Ministeriet i det Omfang, det lod sig gøre, agtede at fortsætte med at være det engelske Efterretningsvæsen behjælpelig, men det laa i Sagens Natur, at jeg nu maatte vise en langt større Forsigtighed, end Tilfældet havde været før, idet der nu ikke alene var Risiko for mig selv personlig, men tillige Risiko for, at en Opdagelse af min Virksomhed vilde kompromittere den danske Regering og fremkalde en Situation, som jeg netop var gaaet ind i Regeringen for at hjælpe med til at afværge.

Jeg skal iøvrigt bemærke, at jeg naturligvis intet havde sagt til Stauning om min Forbindelse med Englænderne før min Indtræden i Regeringen, ej heller om, at jeg agtede at fortsætte denne under de Former det lod sig gøre, lige saa lidt som jeg nogensinde har antydet dette over for nogen af Regeringens øvrige Medlemmer af sikkerhedsmæssige Grunde.

Jeg forklarede iøvrigt Drescher, at jeg nu under Hensyn til de nye Opgaver, jeg havde paataget mig som Medlem af Regeringen, udadtil var nødt til at slaa en saadan Kolbøtte, at Tyskerne kunde faa Tiltro til mig, dels fordi det vilde være den bedst mulige Dækning for mig, og dels fordi jeg mente paa denne Maade bedst at kunne gavne danske Interesser som et Led i hele Forhandlings- og Forhalingspolitikken.

Det var dog min Agt fortsat at bistaa Englænderne i det Omfang, det lod sig gøre, og der forelaa jo nu endogsaa den Mulighed, at jeg vilde faa andre Chancer end dem, der hidtil havde vist sig, netop i Kraft af min Stilling, men selvfølgelig var det i den nye Stilling ikke muligt for mig længere at paatage mig Detailindsamlinger af Oplysninger, som jeg indtil dette Tidspunkt selv gjorde det.

Ingeniør Drescher var meget glad for Tilsagnet om det fortsatte Samarbejde, og dette Samarbejde fortsattes dels ved Afgivning af Meldinger og Informationer og dels paa anden Vis, som jeg senere skal komme tilbage til, lige indtil 1. September 1944, da jeg maatte tage Ophold i Sverige.

I Tiden efter Regeringsdannelsen af 8. Juli udviklede Forholdet sig saaledes, at jeg netop paa Grund af den Kovending, jeg havde foretaget, fik tildelt forskellige Opgaver, der bl. a. gav mig Mulighed for en hel Del Rejser i Tyskland. Jeg benyttede naturligvis paa disse Rejser i Tyskland Lejligheden til at gøre Observationer, ligesom jeg jo tidligere havde gjort, og engang i Efteraaret 1940, og igen senere i Vinteren 1940—41, fik jeg Lejlighed til at aflevere dette Informationsmateriale, Bilag Nr. 123, og andre Oplysninger direkte til en engelsk Agent i Stockholm, som jeg kendte fra tidligere Tider.

I Tidens Løb støttede jeg ogsaa Herr Drescher paa anden Vis — bl. a. rent økonomisk og med en Række forskellige Problemer.

Jeg kan saaledes nævne, at Herr Drescher engang enten i 1941 eller i 1942 kom og meddelte mig, at man fra England var blevet anmodet om at skaffe to Sæt Generalstabskort fra Geodætisk Institut af den store Skale, 1:20.000, hvortil Herr Drescher skulde bruge et Par Tusinde Kroner. Jeg var noget forundret over, at den engelske Generalstab ikke skulde være i Besiddelse af disse Kort, som før Krigen kunde købes frit, men det viste sig senere at have sin fulde Rigtighed. Jeg skaffede ogsaa i dette Tilfælde Herr Drescher den nødvendige Pengesum. Det drejede sig om som sagt et Par Tusinde Kroner, som blev anvendt til Indkøbet af Kortene, som iøvrigt, efter hvad jeg fik at vide, blev fremskaffet gennem Dansk Svæveflyverunion ved dennes Formand Herr Heinrich Nielsen.

Herr Drescher fortalte mig iøvrigt i Tidens Løb om sit nære Samarbejde i illegalt Arbejde med Redaktør Kaj Otting og Marineflyveren Victor Petersen.

Endnu senere, i Foraaret 1943, meddelte Herr Drescher mig om sit Medarbejderskab ved det illegale Blad »Danske Tidende«, som jeg ogsaa skaffede forskellige Materialer og Maskiner fra F. L. Smidth & Co. til Anvendelse i det illegale Trykkeri.

Alt i alt vil jeg skønne, at Herr Drescher har faaet økonomisk Støtte af mig til sit illegale Arbejde paa en ca. 30.000 Kr.

Af andre Samtaler af særlig Interesse med Herr Drescher vil jeg gerne anføre, at Herr Drescher engang forholdsvis tidligt paa Aaret 1942 meddelte mig, at der nu var kommet Meddelelse om, at der skulde sættes alvorligt ind paa Sabotagevirksomhed i Danmark. Herr Drescher var selv betænkelig ved et Skridt af denne Art paa det daværende Tidspunkt, og ogsaa jeg udtalte som min Mening, at en Aktivering af Sabotagen var yderst farlig paa det daværende Tidspunkt, hvor Tyskerne endnu stod stærkt, idet det var min Opfattelse, at det, der kunde opnaas ved en saadan Sabotagevirksomhed, ikke stod i et rimeligt Forhold til den Risiko, man løb for, at en saadan Virksomhed vilde fremkalde en saa kraftig Reaktion fra tysk Side, at det vilde føre til katastrofale Overgreb, med andre Ord at den Situation, der opstod den 29. August, vilde blive fremkaldt paa et efter min Mening for tidligt Tidspunkt.

Jeg skal ogsaa anføre, at en Gang, jeg tror det var i Forsommeren 1943, forespurgte Herr Drescher mig, om jeg mente, det vilde være hensigtsmæssigt, at de kraftige Angreb paa mig i engelsk Radio og i den illegale Presse blev afdæmpet. Jeg svarede hertil, at jeg ikke mente, dette vilde være klogt, da disse Angreb gav mig den bedst mulige Dækning over for Tyskerne, og der kunde jo ikke være nogen Tvivl om, at alt vilde blive klaret op paa tilfredsstillende Maade, naar jeg efter Krigen kunde lægge Kortene paa Bordet. Herr Drescher udtalte her over for noget i Retning af, at han meget vel kunde se, at det var en fornuftig Tanke, naar man blot havde tilstrækkelig bred Ryg til at tage Situationen.

Engang i 1943 meddelte Herr Drescher mig, at han og hans Organisation havde etableret et udmærket Samarbejde med Kaptajnen paa en lille Motorskon-

nert, M S »Ulla«, som tilhørte Dansk Eternit-Fabrik, som jeg fra gammel Tid havde Forbindelse med. Herr Drescher fortalte mig, at Samarbejdet med Anvendelse af dette Motorskib til illegal Trafik gik fortræffeligt, men der var nu den Vanskelighed, at man ikke havde Forbindelse med Rederiet, saaledes at man ikke altid kunde faa Skibet destineret hen paa og holdt paa de Ruter, der var særligt formaalstjenlige for den illegale Trafik. Ingeniør Drescher vilde derfor gerne anmode mig om at tage mig af dette Spørgsmaal.

Jeg meddelte derefter daværende Kontorchef Ibsen paa F. L. Smidth & Co.s Kontor, at jeg af Grunde, som jeg ikke vilde komme nærmere ind paa, ønskede, at Motorskonnerten »Ulla« i videst muligt Omfang blev holdt paa Ruter, hvor den enten gik mellem Sverige og danske Havne eller i alle Tilfælde i saa vidt et Omfang som overhovedet muligt blev holdt paa Ruter, der førte den gennem Øresund eller i Nærheden af den svenske Kyst — ganske uanset hvorvidt Befragtningsforholdene herved blev mindre fordelagtige.

Iøvrigt var det en Aftale mellem Herr Drescher og mig, at han, naar det var nødvendigt, naarsomhelst kunde forsinke Skibet i en eller anden Havn, idet han kunde meddele Kaptajnen, at de paagældende Personer, som eventuelt kunde rette Bebrejdelser imod ham, fordi han unødigt laa over, var indstillet paa ikke at gribe ind, da jeg havde lovet Herr Drescher i alle saadanne Tilfælde at dække Kaptajnen.

I Begyndelsen af 1944 blev »Ulla« bygget om, idet den blev forsynet med en større Motor. Dette skete paa et lille Værft i Sydhavnen, som ogsaa havde Forbindelse med F. L. Smidth & Co., og for hvilket Ingeniør Mogens Harttung var Direktør. Jeg aftalte da med Ingeniør Harttung, at hvis der var særlige Indretninger, som Kaptajnen ønskede udført ombord paa Skibet, medens det laa paa Værftet, saa skulde dette udføres efter nærmere Aftale mellem Kaptajnen og Ingeniør Harttung, uden at iøvrigt andre Personer blev informeret.

Engang i Foraaret 1944, jeg tror i Marts Maaned eller i April, modtog jeg fra Herr Drescher den Besked, at man fra de engelske Organisationers Side var blevet anmodet om at søge fremskaffet et Skib, som skulde anvendes til Sænkning i Kieler-Kanalen for at blokere denne. Skibet skulde helst være en Kulbaad, saaledes at den kunde indsættes imellem de tyske Nordsøhavne og de tyske Østersøhavne eller danske Havne.

Hr. Drescher spurgte mig, om jeg vilde være i Stand til at kunne hjælpe med denne Opgave. Jeg svarede da, at det kunde jeg nok gøre, idet Cementfabrikkerne havde en Kulbaad, Motorskibet *Navitas*, som netop syntes at egne sig til dette Formaal. Jeg udbad mig dog Betænkningstid, idet jeg var meget betænkelig ved den Risiko, som man udsatte Besætningen for.

Jeg modtog ganske vist Forsikring om, at det vilde blive gjort paa en saadan Maade, at Besætningen ikke løb nogen Risiko, men jeg var ikke desto mindre ængstelig for at paatage mig dette Ansvar for andre Menneskers Liv.

Da jeg kort Tid efter skulde rejse til Stockholm, hvor jeg havde Kontakt med det engelske Gesandtskab gennem Redaktør Kaj Otting fra »Berlingske Tidende«, der paa dette Tidspunkt var Flygtning i Sverige og var designeret som min Kontaktmand i Stockholm, benyttede jeg Lejligheden til at referere Spørgsmaalet om Kulbaaden til Kielerkanalen, idet jeg gerne vilde have en Bekræftelse paa, hvor krigsvigtig Opgaven maatte betragtes som værende.

Legationsraad Turnbull satte sig da i Forbindelse med London, og jeg fik da det Svar tilbage, at Opgaven betragtedes som overordentlig krigsvigtig, og at jeg endelig ikke maatte afslaa at stille Skibet til Raadighed.

Under disse Omstændigheder fandt jeg, at jeg ikke kunde forsvare at lade være med at stille Skibet til Raadighed, hvilket da ogsaa blev gjort, og jeg aftalte med F. L. Smidth & Co.s Shipping-Afdeling, Kontorchef Ibsen, at *Navitas* skulde indsættes i fast Kulfragt paa de tyske Nordsøhavne, uanset at det jo var en særdeles risikabel Rute, ogsaa bortset fra Hensigten med Skibets Indsættelse.

Risikoen viste sig da ogsaa, idet Skibet, inden der var kommet Ordre til at sænke det i Kieler-Kanalen, løb paa en engelsk Mine ud for den tyske Nordsø-Kyst, hvorved det blev stærkt beskadiget. (Bilag Nr. 124).

Foruden det lige anført Samarbejde med Drescher paa forskellige Punkter skal jeg kun anføre, at jeg under hele Besættelsen indtil September 1944 videregav

til Herr Drescher saadanne Oplysninger, som jeg mente maatte være af militær Værdi for Englænderne, og som jeg var kommet i Besiddelse af enten ved mine Rejser i Tyskland eller mit Samvær med tyske Personligheder, ved Forhandlinger i Regeringen eller med Udenrigsministeriets Embedsmænd. Jeg vil dog gerne over for Kommissionen præcisere, at jeg af loyalitetsmæssige Grunde har afholdt mig fra at videregive Oplysninger af intern dansk, politisk Natur, saasom de enkelte Regeringsmedlemmers Stillingtagen til forskellige Problemer o. lign.

Jeg vil ogsaa her i Forbindelse med Spørgsmaalet Fritz Drescher anføre, at jeg ved en Række Samtaler, jeg havde med Herr Drescher i Foraaret 1942 baseret paa Herr Dreschers direkte Kontakt med de første Faldskærmsfolk og andre Folk, en Overgang kom til den Overbevisning, at det vilde være hensigtsmæssigt i baade dansk og allieret Interesse, at jeg søgte at faa direkte Kontakt med mine Venner inden for den engelske Regering — først og fremmest Ministeren for Søtransporten, Lord Leathers. Jeg var imidlertid klar over, at noget saadant var yderst farligt, idet det — hvis det gik galt og blev opdaget af Tyskerne — kunde blive en fuldstændig Katastrofe for den danske Regering, med mindre der kunde skaffes passende Dækning for en saadan Forbindelse for det Tilfældes Skyld, at den skulde blive opdaget.

Af sikkerhedsmæssige Grunde fandt jeg det umuligt at nævne nogetsomhelst om mine Planer til nogen. Jeg udkastede saa, for at skaffe en saadan Dækning, en Plan over for daværende Udenrigsminister Scavenius gaaende ud paa, at jeg skulde forsøge en Fredsmæglingsaktion ved i tysk Interesse at sætte mig i Forbindelse med Lord Leathers direkte gennem det engelske Gesandtskab i Stockholm. Udenrigsminister Scavenius vilde imidlertid under ingen Omstændigheder gaa med til en saadan Plans Udførelse, da han var af den Opfattelse, at det kunde blive farligt for danske Interesser.

Herefter opgav jeg Planen, da jeg ikke fandt det opportunt at informere Scavenius om de egentlige Forhold. Senere hen kom Christmas Møller jo iøvrigt til London, hvorefter jeg opgav mine Planer om en mere direkte Kontakt og fortsatte som hidtil.

Som jeg nævnte før, havde jeg allerede i Perioden mellem 9. April og 8. Juli 1940 modtaget en Henvendelse fra Herr Wilfred Petersen vedrørende Støtte til Splittelsesbestræbelser over for Frits Clausen, Sehested og L.S.

Nogen Tid efter, at jeg var blevet Minister, fik jeg paany Besøg af Wilfred Petersens Folk, som igen søgte Støtte til forskellige Aktioner imod Frits-Clausen-Gruppen og mod Sehested-Folkene. Wilfred Petersen var navnlig inde paa Spørgsmaalet om at faa lavet Vanskeligheder for Samarbejdet mellem L.S.-Folkene og D.N.S.A.P. Det syntes oplagt, at et saadant Samarbejde mellem L.S. og D.N.S.A.P. var farligt, idet der paa et saadant Samarbejdes Baggrund var større Mulighed for, at Tyskerne kunde blande sig ind i Forholdene og fremtvinge en ny Regeringskrise. Jeg fandt det derfor rigtigt ogsaa denne Gang at støtte Wilfred Petersen i hans ganske vist ikke særligt fine, men tilsyneladende ganske effektive Muldvarpearbejde imod de paagældende Kredse.

Lidt senere kom Wilfred Petersen igen og søgte økonomisk Bistand, denne Gang til den første Pjece, som indeholdt en Række Angreb paa L.S.-Folkene. Ogsaa denne Gang støttede jeg ham.

Senere hen paa Efteraaret kom han igen med Forslag til en ny Pjece, som i særlig Grad skulde skandalisere og latterliggøre Frits Clausen-Folkene — ikke alene over for den danske Offentlighed, men ogsaa for de tyske Myndigheder. Wilfred Petersen ønskede til dette Formaal betydelige Pengebidrag, men han ønskede ogsaa min Bistand til fra Politiets Rigsregistratur at faa fremskaffet Beviser paa d'Herrer Nazisters korrumperede Fortid. Jeg fandt det fremlagte Materiale velegnet for Formaalet. Som tidligere anført var det selvfølgelig ikke en fin Fremgangsmaade, men i den Situation, der forelaa, hvor Tyskerne iøvrigt var ved at løbe Storm paa afdøde Statsminister Stauning og krævede hans Afgang, fandt jeg det berettiget, at man i denne Kamp mod Tyskerne bragte alle Midler til Anvendelse, hvad enten de var fine eller ej, naar blot man mente, de var effektive.

Imidlertid havde Sagen taget et saadant Format, og der var jo ogsaa Tale om at skaffe Materiale fra Politiet, respektive Justitsministeriet, at jeg mente, det var rigtigst at søge Raad og Bistand hos daværende Justitsminister Harald Peter-

sen. Justitsminister Harald Petersen meddelte mig da, at han ligesom jeg saa med Sympati paa de af Wilfred Petersen fremsatte Tanker, ligesom han ogsaa mente, det var et effektivt Vaaben.

Med Hensyn til Wilfred Petersen selv, beroligede Harald Petersen mig med, at Politiet i Forvejen havde Forbindelse med Wilfred Petersen og benyttede ham paa forskellig Vis i Kampen mod National-Socialisterne. Harald Petersen meddelte mig, at det var Overbetjent Weiss fra Sikkerhedspolitiet, der havde denne Forbindelse. Saavidt jeg erindrer, blev ogsaa Overbetjent Weiss tilkaldt til en af disse Konferencer i Justitsministeriet. I alle Tilfælde erklærede Justitsminister Harald Petersen sig indforstaaet med at fremskaffe de ønskede Udskrifter af Rigsregistraturen vedrørende Nazisterne.

Jeg meddelte herefter Wilfred Petersen, at Sagen var i Orden; han kunde faa de nødvendige Penge, ligesom Justitsministeren havde erklæret sig indforstaaet med at fremskaffe Udskrifterne fra Politiets Register. Herefter udkom den blaa Pjece »Rene Folk med rene Hænder« — jfr. Hartvig Frisch' Omtale af dette Forhold i Bogen »Danmark besat og befriet«.

Den her omtalte Pjece blev blandt mange andre ogsaa sendt til samtlige Rigsdagsmedlemmer, og til Belysning af dens Effektivitet vil jeg gerne erindre Kommissionens ærede Medlemmer om, at Folketingsmand Aksel Larsen benyttede de i Pjecen opgivne Oplysninger som et Angrebspunkt over for Nazisterne. Jævnfør Rigsdagstidende den 14. November 1940, Spalte 522—25.

Det skal yderligere anføres, at Pjecens Fremkomst resulterede i Indgreb fra tysk Side før at faa Pjecen standset og Forfatteren straffet. Alt i alt maa Aktionen saaledes betragtes som et Stykke nyttigt, illegalt Arbejde fremkommet paa et Tidspunkt, hvor den illegale Presse endnu ikke havde nogen Betydning. Herom skal jeg iøvrigt referere til Justitsminister Harald Petersen og Overbetjent Weiss.

Endnu senere, i Begyndelsen af 1941, kom Wilfred Petersen med en anden Idé af Betydning, som han iøvrigt meddelte mig var aftalt med Overbetjent Weiss. Ideen gik ud paa, at Wilfred Petersen skulde bestikke to Rigsdagsmænd, den ene en af de nationalsocialistiske Rigsdagsmænd, Th. Andersen fra Aalborg, og den anden Løsgængeren Sven E. Johansen, om hvem man vidste, at han omgikkes med Planer om at tilslutte sig den nationalsocialistiske Rigsdagsgruppe. De to Herrer skulde bestikkes til sammen med Wilfred Petersen og Generaldirektør Pürschel at danne et nyt Parti og altsaa derved sprænge D.N.S.A.P.'s Repræsentation paa Rigsdagen.

Disse Tanker fremkom i en Tid, hvor der stadig blev udøvet et Tryk paa den danske Regering for at hidkalde afdøde Statsminister Staunings Afgang. Det maatte derfor være af Betydning, at D.N.S.A.P. paa Rigsdagen blev sprængt, da dette yderligere vilde kunne anvendes som Latterliggørelse af disse Folk — ikke mindst over for Tyskerne.

Wilfred Petersen meddelte mig imidlertid, at for at faa de Herrer til at gaa ind paa hans Ideer, var det ikke alene nødvendigt at bestikke dem ved kontant Betaling, men han maatte over for de Herrer kunne dokumentere, at han havde en stor Partikasse. Paa mit Spørgsmaal om, hvor mange Penge han skulde bruge til dette Formaal, udtalte han, at han mente, han skulde have 200.000 Kr. i Kontanter udover de Beløb, han skulde bruge til Bestikkelsen af de to Rigsdagsmænd. De 200.000 Kr. skulde han kun have til Disposition een Dag, hvorefter de kunde blive tilbagebetalt.

Da hele Sagen var af en delikat Natur, og jeg desuden ikke turde løbe den Risiko at give Wilfred Petersen 200.000 Kr. i Haanden, og da navnlig slet ikke paa een Gang, da man jo saa ikke kunde vide, hvad der kunde ske, henvendte jeg mig paany i dette Forhold til Justitsminister Harald Petersen, som over for mig udtalte, at han var ganske indforstaaet med Tanken, som ogsaa Sikkerhedspolitiet var enigt i.

Med Hensyn til Sikkerhed for Pengene udtalte han, at Overbetjent Weiss utvivlsomt vilde kunne ordne dette Punkt paa en tilfredsstillende Maade. Der fandt derefter en Forhandling Sted med Weiss, hvor man enedes om at give Wilfred Petersen Tilsagnet, dog paa den Maade, at Wilfred Petersen selv kun fik de nødvendige Midler til Bestikkelsen og dermed forbundne Udgifter, medens Overbetjent

Weiss skulde have de 200.000 Kr. og paa en eller anden Maade gardere disse, saaledes at han indestod for, at jeg den næste Dag fik Pengene igen.

Transaktionen blev herefter gennemført, idet Wilfred Petersen indkaldte til et saakaldt Partimøde, som fandt Sted paa Rio Bar. Ved Indgangen til Baren stod Overbetjent Weiss med de 200.000 Kr. i 500 Kr. Sedler, som blev leveret til Wilfred Petersen, som da inde i Baren i sin Mappe fremviste Indholdet til de to Rigsdagsmænd og Victor Pürschel, hvorefter Transaktionen blev beseglet, og den næste Dag blev »det nye Parti« anmeldt paa Rigsdagen, og samme Dag fik jeg de 200.000 Kr. tilbage af Overbetjent Weiss. Det var aftalt, at Wilfred Petersen skulde aflevere Kvitteringerne for Bestikkelsen til Politiet for permanent at uskadeliggøre de to Herrer, og disse Dokumenter er endnu den Dag i Dag i Politiets Besiddelse.

Jeg vil gerne anføre, at jeg udover de her nævnte Aktioner gennem Besættelsestiden indtil 29. August ogsaa støttede Wilfred Petersen i en lang Række andre Aktioner, der alle havde til Formaal at angribe, svække og latterliggøre Nazisterne.

Efter den 29. August 1943 ophørte min Forbindelse med Herr Wilfred Petersen, fordi Overbetjent Weiss den 28. om Aftenen maatte forsvinde til Sverige, hvorefter jeg ikke længere havde nogen politimæssig Garant for, at Wilfred Petersens Aktioner forløb saaledes som de skulde.

Til Belysning af min egen og den daværende Regerings Stilling i det hele taget til Spørgsmaalet om Kontrollen med danske Arbejdsydelser for Tyskerne vil jeg gerne have Lov til at referere til et Forhold, som jeg i Efteraaret 1940 og tidligt i 1941 var direkte implicéret i.

Udenrigsministeriet søgte i Begyndelsen ved Anvendelsen af Udenrigsministeriets egne Organer i Samarbejde med Industriraadet at holde Prisen paa de ekstraordinære Industrileverancer inden for rimelige Grænser, men medens det derimod for Entreprenørydelserne i Begyndelsen var vanskeligt at føre nogen Kontrol, idet man fra tysk Side stærkt modsatte sig en Kontrol med disse Sager, var Forholdet noget gunstigere for Industrileverancernes Vedkommende.

Umuligheden af at kunne kontrollere Priserne paa de tyske Entreprenørarbejder maatte føre til aaben Misbrug paa visse Grupper af Entreprenører saa vel som visse Grupper af Arbejdere, der var engageret ved Værnemagerarbejder. I Efteraaret 1940 fremkom der et eklatant Bevis paa dette Forhold, som iøvrigt gentagne Gange havde været til Drøftelse baade i Regeringen og vel navnlig blandt Udenrigsministeriets Embedsmænd. Jeg havde Gang paa Gang været inddraget i disse Forhandlinger.

Forholdet blev akut ved en Henvendelse fra Entreprenør- og Fabrikationsfirmaet Brandt & Ravntoft, som paa daværende Tidspunkt i Henhold til Godkendelse fra Udenrigsministeriet fabrikerede Barakker til Værnemagten. Firmaets Ledere henvendte sig til daværende Afdelingschef Svenningsen i Udenrigsministeriet og gjorde opmærksom paa, at Tømrerne, som arbejdede for Brandt & Ravntofts Fabrikation af Barakker, gennem Fagforeningen havde meddelt, at der paa tilsvarende tyske Arbejder andetsteds blev betalt mere end det dobbelte af, hvad der betaltes paa tilsvarende danske Arbejdspladser, og der var nu blevet stillet Krav om en lignende Betaling hos Firmaet Brandt & Ravntoft. De opsatte Krav vilde give en Timefortjeneste til Tømrerne paa ca. 10 Kr. i Modsætning til den normale Timebetaling ved tilsvarende danske Arbejder paa ca. 4 Kr.

Firmaet Brandt & Ravntoft gjorde opmærksom paa, at dette vilde virke fuldstændigt demoraliserende paa Arbejdsmarkedet og desuden have en stærk inflatorisk Virkning, hvorfor de mente ikke at kunne lade dette gaa upaaagtet hen, men maatte henlede Regeringens Opmærksomhed paa Forholdet, uanset at Firmaet selv kun havde en Fordel af den højest mulige Arbejdsløn, da Firmaets egen Fortjeneste derigennem vilde blive større. Afdelingschef Svenningsen satte sig straks i Forbindelse med Arbejds- og Socialminister Kjærbøl, som derefter telefonerede til mig og anmodede mig om at tage en forelobig Forhandling med Firmaet Brandt & Ravntoft for at søge at komme til Bunds i Sagen.

Jeg lovede Minister Kjærbøl at tage mig af Sagen og blev kort efter opsøgt af Ingeniør Brandt og Herr Ravntoft. De Herrer meddelte mig de ovenfor angivne Oplysninger og søgte iøvrigt Bekræftelse hos mig paa, at det var rigtigt, at man fra Regeringens Side ønskede, at danske Firmaer paatog sig den paagældende Slags Arbejder paa frivillig Basis for den tyske Værnemagt for at undgaa Indgreb

af mere radikal Art fra tysk Side. Paa den anden Side udtalte jeg, at det var en Betingelse, at Situationen ikke blev misbrugt økonomisk hverken af Entreprenørfirmaerne eller af Arbejderne, da dette vilde føre til fuldstændig uholdbare Tilstande for det danske Samfund. Jeg kunde derfor udtale, at Firmaet havde handlet fuldstændig rigtigt ved omgaaende at indberette Sagen til Udenrigsministeriet.

Jeg havde herefter en Samtale med Minister Kjærbøl, hvorunder denne gav mig Ret i de af mig fremsatte Betragtninger over for de Herrer Brandt og Ravnsoft. Fra Minister Kjærbøls Side blev der ved disse og flere efterfølgende Forhandlinger fremhævet, at det var nødvendigt at tillade nogen, men dog kun en rimelig Overbetaling til Arbejderne for at sikre, at Arbejdet paa de Arbejdspladser, hvor der blev arbejdet for Tyskerne, kom til at gaa gnidningsløst, hvilket Regeringen havde den største Interesse i for derigennem at undgaa tyske Indgreb.

Der blev herefter ført en Række Forhandlinger med Firmaet Brandt & Ravnsoft, hvori deltog Embedsmænd fra Udenrigsministeriet, Arbejds- og Socialminister Kjærbøl og jeg selv, hvorved en rimelig Ordning blev bragt i Stand.

Dette Forhold førte iøvrigt til, at jeg tog Spørgsmaalet om Ønskeligheden af at faa indført en eller anden Slags Kontrollantordning med Entreprenørfortjenester og Arbejderlønninger for Entreprenørarbejders Vedkommende op til Forhandling med Udenrigsministeriets Embedsmænd og med Arbejds- og Socialminister Kjærbøl, hvilket igen resulterede i, at Udenrigsministeriet anmodede mig om at tage mig af Sagen og indenfor mit Ressort at udpege nogle sagligt kvalificerede Priskontrollører.

I første Omgang skulde disse stilles til Raadighed for Værnemagten som en Slags Raadgivere for at forhindre aabenbar Misbrug af Situationen. Til at begynde med blev de kun raadgivende, idet de tyske militære Myndigheder modsatte sig en egentlig effektiv Kontrollørvirksomhed af militære Grunde. De skulde dog samtidig søge at følge med bedst muligt og rapportere til mig, hvis de fik Nys om aabenbart urimeligt Misbrug, som ikke paa anden Maade kunde bringes ud af Verden, men efterhaanden som Tiden gik, lykkedes det dog ved en forsigtig Politik at faa indarbejdet disse Priskontrollanter paa mere effektiv Maade.

Af praktiske Grunde blev Kontrollen delt i 3 Distrikter, Jylland, Øerne og Bornholm. For Jyllands og Øernes Vedkommende fik jeg fra Statsbanerne overladt to Baneingeniører, som var vant til Entreprenørarbejder, medens jeg paa Bornholm valgte Amtsvejinspektør Milner, som baade gennem sit Arbejde for Vejvæsenet og sin Forbindelse med de bornholmske Privatbaner var vel orienteret med Hensyn til Kontrol af Entreprenørarbejder.

Efterhaanden som Entreprenørarbejderne og de ekstraordinære Industrileverancer tog mere Fart, blev det dog øjensynligt, at de eksisterende Kontrolorganer ikke var tilfredsstillende, og ved Forhandlinger med de tyske Myndigheder paapegede man fra Udenrigsministeriets Siden den Inflationsfare, der laa i en manglende Kontrol paa disse Omraader. Paa dette Punkt søgte Udenrigsministeriet Støtte hos de Myndigheder, der særlig havde med de økonomiske Forhold Danmark og Tyskland imellem at gøre, herunder i Særdeleshed Ministerialrat Dr. Walter. Denne sidste var særdeles lydhør over for de fra dansk Side fremsatte Argumenter, og det lykkedes gennem ham via Berlin at faa lagt et saadant Tryk paa de tyske militære Myndigheder, at disse gik med til Indførelsen af en effektiv Priskontrol med de ekstraordinære Industrileverancer (Odel-Udvalget). Man enedes da om at søge udpeget en Mand, som kunde forestaa Ledelsen af dette Priskontrolsystem. Der førtes forskellige Forhandlinger, og forskellige Kandidater blev nævnt. Jeg erindrer saaledes, at daværende Finansminister Buhl foreslog Direktør Knud S. Sthyr som Leder af dette Kontrolorgan. Dette satte daværende Udenrigsminister Scavenius sig stærkt imod, idet han erklærede, at han ikke kunde undvære Direktør Sthyr paa den Post, som han honorært indtog i Udenrigsministeriet som Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg. Det var mig en stor Behagelighed, at Valget af Direktør Sthyr blev forhindret af daværende Udenrigsminister Scavenius, da Valget af Direktør Sthyr uvægerligt vilde have forøget mine Vanskeligheder paa Grund af den nære Forbindelse mellem Direktør Sthyr og mig og paa Grund af min tidligere Tilknytning til en Række danske Industrivirksomheder.

Efter nogen Diskussion kom man — vistnok paa Forslag af daværende

Arbejds- og Socialminister Kjærbøl — ind paa Tanken om at vælge Direktør Odel, som dengang var Underdirektør ved Orlogsværftet; dette Forslag blev støttet fra mange Sider, ogsaa fra min. Der var imidlertid en praktisk Vanskelighed ved Udnævnelsen af Underdirektør Odel, idet det maatte forudses, at han senere hen vanskeligt vilde kunne gaa tilbage til sin Plads som Underdirektør i Orlogsværftet. Da imidlertid paa daværende Tidspunkt Stillingen som Kommitteret i Statsbanerne var blevet ledig, og da denne Stilling maatte anses for at være velegnet for Underdirektør Odel, naar han efter Krigen skulde træde tilbage fra Priskontrolarbejdet, fandt der en Forhandling Sted mellem Generaldirektør Knutzen og mig om eventuelt at tilbyde Direktør Odel denne Stilling for at lette ham Mulighederne ved at overtage Stillingen som midlertidig Priskontrollør. Generaldirektør Knutzen og jeg enedes om at ordne Sagen paa den Maade, at man tilbød Underdirektør Odel Stillingen som Kommitteret ved Statsbanerne og samtidig lod den ældste Funktionær inden for den paagældende Afdeling ved Statsbanerne fungere som Kommitteret, indtil Direktør Odel kunde overtage Stillingen. Dette Forslag vandt almindelig Bifald, ligesom Direktør Odel selv personlig over for mig og Generaldirektør Knutzen erklærede sig indforstaet med denne Ordning.

Efter Direktør Odels Udnævnelse indtraadte der en helt ny Ægide for Priskontrollen med de ekstraordinære Krigsleverancer. Senere hen lykkedes det ogsaa ved fortsatte Forhandlinger at faa de tyske Myndigheder til at indvilge i en effektiv Kontrol med Entreprenørydelserne, hvorefter de tre oprindelige Priskontrollanter, som jeg havde udpeget, overgik til Odeludvalget nu ikke længere som Konsulenter, men som effektive Priskontrollører.

Jeg skal i øvrigt i denne Forbindelse som ogsaa muligt havende Interesse referere til Bilag Nr. 125, et Brev som jeg den 28. November 1940 modtog fra Minister Mohr, der dengang var Direktør for Udenrigsministeriet, vedrørende den officielle Stilling til danske Entreprenørers Udførelse af Værnemagtsarbejder.

Engang i Foraaret 1941 sad jeg hos Udenrigsministeren paa dennes Kontor i Udenrigsministeriet og drøftede med ham et eller andet Spørgsmaal. Daværende Udenrigsminister Scavenius nævnte da, at han i Løbet af nogle faa Minutter ventede Besøg af Rigspolitichef Thune Jacobsen, der kom for at tale med ham om de yderliggaaende Partiers Aktivitet, d. v. s. National-Socialisterne og Kommunisterne, som man ikke var tilstrækkeligt informeret om. Daværende Udenrigsminister Scavenius udtalte, at jeg gerne maatte overvære Samtalen, hvorfor jeg forblev i Udenrigsministerens Kontor efter Rigspolitichef Thune Jacobsens Ankomst.

I Samtalens Løb udtalte Udenrigsminister Scavenius, at Politiet respektive Regeringen ikke var tilstrækkeligt informeret om National-Socialisternes og Kommunisternes Aktivitet.

Thune Jacobsen bemærkede, at Politiet var under et betydeligt Handicap, idet den Slags Informationsarbejde kostede Penge, og man havde alt for smaa Midler til Raadighed til at betale de Informationskilder, som man maatte benytte sig af. Thune Jacobsen nævnte som Eksempel, at Politiet tidligere havde benyttet en Mand, Redaktør Christiansen, som var udmærket til at skaffe Oplysninger, men man havde ikke de fornødne Midler til at anvende en saadan Mand.

Udenrigsministeren harcellerede over, at man kunde lade sig tilbageholde udelukkende af Pengespørgsmaalet i en saa vigtig Sag.

Under Samtalens Forløb udtalte jeg, at hvis de Herrer var af den Formening, at det var af Betydning at skaffe saadanne Informationer og Pengene ikke kunde skaffes af Hr. Thune Jacobsen paa anden Vis, saa var jeg parat til at træde til og yde Justitsministeren Bistand af mine private Midler, men at jeg iøvrigt fandt, at det var urimeligt, at Politiet ikke selv kunde skaffe saadanne Midler til Løsning af den Slags Opgaver, naar man var af den Formening, at det var vigtigt for Staten. De Herrer takkede mig for Tilsagnet om økonomisk Bistand, hvorpaa Konferencen afsluttedes.

Kort Tid efter talte Thune Jacobsen med mig igen om Spørgsmaalet, saavidt jeg erindrer telefonisk, idet han udtalte, at han nu havde talt med den paagældende Herr Christiansen, og han forespurgte, om jeg vilde staa ved mit Tilbud om at bistaa ham vedrørende det økonomiske. Jeg svarede hertil, at det var jeg parat til og spurgte, hvor meget det drejede sig om, hvortil Thune Jacobsen svarede, at man mente 500 Kroner om Maaneden vilde være tilstrækkeligt, og man

kunde jo saa se, hvorledes Sagen udviklede sig. Thune Jacobsen udtalte, at den paagældende Herr Christiansen vilde komme til mig engang om Maaneden for at hæve Beløbet, hvilket ogsaa skete.

Herefter udbetalte jeg i en Periode 500 Kroner om Maaneden til den paagældende Herr Christiansen, indtil et lidt senere Tidspunkt, hvor Beløbet efter Aftale med Thune Jacobsen blev forøget til Kr. 1 500 om Maaneden.

Paa et senere Tidspunkt, i Sommeren 1942, hvor Arrangementet skulde fornyes, anmodede jeg Thune Jacobsen om at faa en skriftlig Udtalelse om, at hele Arrangementet foregik paa Thune Jacobsens Ansvar og Risiko. Jeg fik herefter et skriftligt Svar fra Thune Jacobsen, hvori han bekræftede dette. Jeg vil gerne her referere til disse Breve som Bilag Nr. 18, idet jeg i øvrigt ogsaa gerne vil referere til saavel Thune Jacobsens som Minister Scavenius' Udtalelser ved Afhøringen under Forundersøgelsen i Byretten, som jeg ved Kommissionen er i Besiddelse af.

Noget senere tog jeg paany Spørgsmaalet op, om der virkelig var Rimelighed i, at jeg fortsat betalte disse Beløb for Justitsministeriet, idet jeg maatte mene, at hvis Justitsministeriet var af den Opfattelse, at Sagen skulde fortsættes over en længere Periode, saa burde Staten overtage Opgaven og de nødvendige Midler søges hertil.

Jeg skrev derfor baade til daværende Statsminister Scavenius og til daværende Justitsminister Thune Jacobsen om Spørgsmaalet, disse Breve vil jeg gerne referere til Bilag Nr. 130.

For en Ordens Skyld vil jeg ogsaa henlede Opmærksomheden paa, at jeg redegjorde for Sagen til Statsminister Buhl i et Brev af 1. September 42, som jeg ligeledes gerne vil referere til som Bilag Nr. 130.

Yderligere ønsker jeg at referere til et Brev fra Minister Scavenius af 8. Januar 1945, Bilag Nr. 132.

Min Andel i hele denne Sag har været den at betale Udgifterne for Justitsministeriet, respektive Rigspolitiet, for at dette kunde være saa vel underrettet som muligt om, hvad der foregik. Det var min Opfattelse, at Oplysningerne gik til Ministerens personlige Orientering, og det maatte efter min Formening være en naturlig Pligt for Justitsministeren at være saa vel informeret som overhovedet muligt.

Ved en bestemt Lejlighed, da Folketingsmand Aksel Larsen var blevet paagrebet af det danske Politi, forespurgte jeg Herr Thune Jacobsen, om det var Oplysninger, som Herr Christiansen havde fremskaffet, der havde ført til denne Anholdelse, idet jeg naturligvis ikke ønskede at finansiere noget saadant. Hertil svarede Thune Jacobsen, at det var det ikke. De Oplysninger, der havde ført til Herr Aksel Larsens Arrestation, havde man faaet direkte fra Tyskerne.

Forholdet blev paa min Foranledning bragt til Ophør tidligt paa Sommeren 1943.

I Betragtning af, at der er blevet tillagt mig — fra forskellig Side — Bestræbelser for at hjælpe Tyskerne med at faa mest muligt Arbejde præsteret baade inden for Industrileverancernes Omraade og inden for Entreprenørfaget, vil jeg gerne anføre, at afdøde Statsminister Stauning i sin Tid, da jeg indtraadte i Ministeriet, som en af Grundene til, at man henvendte sig netop til mig, angav, at man ønskede at gøre en meget betydelig Indsats inden for Begrebet offentlige Arbejder for at løse Arbejdsløshedsproblemet, som man dengang var bange for kunde blive en alvorlig politisk Magtfaktor med Fjenden i Landet.

Jeg var da ogsaa af den Formening, at der her burde gøres en Indsats af et betydeligt større Format end den, der fra Regeringens respektive Regeringens Beskæftigelsesudvalgs Side blev gjort, og jeg var paa dette Punkt særdeles uenig, i Særdeleshed med Finansministeriet, vedrørende den Indsats, der burde gøres, idet det for mig stod ganske klart, at hvis vi ikke selv løste dette Problem, vilde Tyskerne gøre det.

Der var mange Diskussioner om dette Punkt inden for Regeringens Beskæftigelsesudvalg, hvor jeg altid stod paa den Fløj, der vilde foretage de størst mulige Arbejder, uanset hvad det kostede, idet jeg var af den Formening, at hvad som helst vi foretog os for at skaffe Arbejde dog var af det gode, da vi ellers maatte se det i Øjnene, at Tyskerne benyttede Arbejdskraften, og vi alligevel kom til at betale den og da intet fik ud af den.

Jeg klagede flere Gange over disse Forhold til afdøde Statsminister Stauning, som principielt gav mig Ret, men som ikke formaaede at trænge igennem over for Finansministeriet. En detailleret Gennemgang af disse Forhold vil formentlig føre alt for vidt og har maaske heller ikke Kommissionens Interesse, men jeg vil gerne belyse Forholdene ved at fremlægge et personligt Brev, som jeg skrev til Regeringens Beskæftigelsesudvalgs Generalsekretariat den 2. Juli 1942 (Bilag Nr. 133), ligesom jeg gerne vil fremlægge mine Dagbogsoptegnelser (Bilag Nr. 134) fra en Diskussion paa et Møde i Regeringens Beskæftigelsesudvalg den 18. Februar 1941.

Jeg vil gerne gøre opmærksom paa, at Spørgsmaalet om Regeringens Indsats for at bekæmpe Arbejdsløsheden, saa vel som Spørgsmaalet om Gennemførelsen af Dækningspolitikken for mig var afgørende Punkter, og disse to Spørgsmaal medførte flere Gange, at jeg tog Spørgsmaalet om min Udtræden af Regeringen op overfor de rette Myndigheder, nemlig afdøde Statsminister Stauning og forhenværende Statsminister Buhl.

For mig stod det saaledes, at Statens Tøven vedrørende Igangsættelse af Beskæftigelsesarbejder nødvendigvis maatte føre til, at flere og flere Arbejdere tvunget af Omstændighederne søgte Arbejde hos Tyskerne dels i Danmark og dels udenfor Danmark, ligesom jeg ogsaa nærede Ængstelse for de politiske Konsekvenser ved, at dette Problem ikke blev løst.

Ogsaa det andet Punkt, Dækningspolitikken over for Tyskland, var af stor Betydning for mig. Det havde efterhaanden udviklet sig saaledes, at de tre upolitiske Ministre, daværende Udenrigsminister Scavenius, Justitsminister Thune Jacobsen og jeg selv var kommet i en Stilling, hvor vi praktisk taget alene, kun fra Tid til anden støttet af Stauning, stod som de officielle Eksponenter for Dækningspolitikken og over for Offentligheden isoleret maatte bære Byrden heraf. Dette fik endda være, hvad det være vilde. Der kunde være en vis Mening i de Udtalelser, som Buhl senere i sin Statsministertid fremkom med gaaende ud paa, at det var en praktisk og hensigtsmæssig Ordning, at de tre upolitiske Ministre optraadte som Dækningsmænd over for Tyskerne, medens Politikerne søgte at bevare det gode Forhold til Befolkningen og holde denne i Ro. Forudsætningen for noget saadant maatte imidlertid være, at de tre upolitiske Ministre kunde regne med, at de til Gengæld fik en loyal Behandling fra de politiske Ministres Side og af disse blev dækket over for de politiske Partier og Offentligheden i det hele taget.

Efterhaanden som Tiden skred frem, blev det imidlertid mere og mere klart, at en saadan Loyalitet ikke var til Stede. I Slutningen af November 1941 udarbejdede jeg et Brev til Stauning, over for hvem jeg i øvrigt flere Gange havde udtalt min Utilfredshed med Tingenes Udvikling. Inden dette Brev blev afsendt, foreviste jeg det imidlertid til Minister Kjærbøl, idet jeg opsøgte ham i denne Anledning den 28. November 1941. Kjærbøl anmodede mig om ikke at sende Brevet til Stauning, idet han udtalte, at Stauning paa det daværende Tidspunkt var saa træt af det hele, at det kunde volde betydelige Vanskeligheder, hvis jeg sendte et saadant Brev til ham, som direkte indeholdt et Ønske om min Tilbagetræden, hvorfor han henstillede til mig i Stedet for at tage en Samtale med Stauning.

I Overensstemmelse med Minister Kjærbøls Henstilling undlod jeg at sende det omhandlede Brev til Stauning.

Dagen efter kom man under en Debat paa et Ministermøde ind paa Spørgsmaalet om Regeringens fremtidige politiske Linie, og det vedtoges, at man i den nærmeste Tid skulde optage Spørgsmaalet til en generel Debat. Under disse Omstændigheder fandt jeg det ikke opportunt at afsende Brevet til Stauning, saaledes som jeg havde formuleret det og forevist det for Minister Kjærbøl. Paa den anden Side fandt jeg det rigtigt at orientere Stauning om min Stilling, hvorfor jeg skrev et nyt Brev til ham den 1. December 1941, hvori jeg vedlagde mit oprindelige Brev som Udkast, for at han kunde være fuldt orienteret om min Stilling. Jeg overgav disse Breve til Stauning personligt, som tog dem til Efterretning med Henblik paa de ovenfor omtalte kommende Forhandlinger. Mit Brev til Stauning af 1. December 1941 med det oprindelige Udkast forefindes under Bilag 136 og 137.

Ved Dannelsen af Regeringen Buhl kom Spørgsmaalet om min Forbliven i Regeringen igen op til Diskussion, idet jeg skrev et Brev til Finansminister Buhl, hvori jeg gav Udtryk for mit Syn paa Nødvendigheden af Dækningspolitikkens Gennemførelse, ligesom jeg gav Udtryk for min Utilfredshed med, hvad der var

gjort for fra dansk Side at løse Arbejdsløshedsspørgsmaalet, idet jeg samtidig igen udtrykte, at jeg helst saa mig befriet for at fortsætte som Minister. Jeg refererer til dette Brev som Bilag Nr. 138.

Det var klart, at en Udtræden fra min Side samtidig med Regeringen Buhls Dannelse vilde have virket uheldigt og foraarsaget Vanskeligheder for Regeringen over for Tyskerne. Spørgsmaalet om min Udtræden kom imidlertid igen op lidt senere, og jeg citerer fra mine Dagbogsnotater fra den paagældende Dag, den 21. Juli 1942, hvor jeg havde en Samtale med Buhl:

»Buhl slog først lidt ind paa den spydige Tone og spurgte, om jeg endnu ikke havde slaaet det ud af Hovedet. Jeg sagde, at det havde jeg ikke, fordi jeg i forskellige Retninger fandt, at min Forbliven i Regeringen var urimelig, fordi der var en saa aabenbar Modstrid mellem den aktive Dækningspolitik, som jeg mente, jeg gjorde rigtigt i at støtte Udenrigsministeren med i Forholdet over for Tyskerne, og de andre Ministres Synspunkt paa dette Spørgsmaal. Hertil kom, at det maatte tages i Betragtning, at jeg jo ikke var Politiker; det var paa en Maade rent tilfældigt, at jeg paa Basis af Staunings Opfordring for nu over to Aar siden havde stillet mig til Raadighed som Privatmand. Det kunde ikke fragaas, at dette i Tidens Løb havde voldt mig mange Vanskeligheder, ikke alene de økonomiske, som jeg selvfølgelig var indstillet paa, at jeg under de givne Forhold maatte se bort fra, men ogsaa paa anden Maade; navnlig maatte jeg i høj Grad beklage mig over den illoyale Behandling, som jeg følte, jeg var udsat for fra politisk Side. Jeg pointerede, at denne Beklagelse mindst angik Socialdemokratiet, hvor jeg ikke i saa høj Grad havde Følelsen af en illoyal Holdning fra Ministerkollegernes og andre ledende Politikeres Side. Jeg udtalte, at det var naturligvis navnlig i Kredse, der stod Højre og Venstre nær, at jeg ikke alene følte en fuldstændig Mangel paa Støtte, men ogsaa en direkte illoyal Behandling.

Statsministeren svarede, at han ikke mente, at der hos Ministerkollegerne eller hos andre, der kendte til Forholdene, var nogen som helst Utilfredshed med mig; tværtimod laa Forholdet saaledes, at man i høj Grad paaskønnede min saglige Indsats som Minister for offentlige Arbejder, og han var selv af den absolutte Opfattelse, at den Virksomhed, jeg paatog mig, og som jeg havde visse Forudsætninger for at kunne paatage mig, over for Tyskerne i høj Grad var til Støtte og Gavn for den samlede Regering. Kun mente Statsministeren, at jeg maaske til Tider havde været lidt uforsigtig; han nævnede som Eksempel Rejsen til Baltikum, hvor han mente, at jeg i højere Grad i Forvejen skulde have informeret Regeringen om, at Tyskerne vilde i Gang med egentlige Forhandlinger.

Jeg udtalte heroverfor, at dette var et ganske karakteristisk Tilfælde, for jeg havde ikke i Forvejen kunnet vide, at man fra tysk Side vilde udnytte min Rejse propagandamæssigt, saaledes som det var sket fra Østministeriums Side. Ej heller kunde jeg vide, at der vilde blive Tale om egentlige Erhvervsforhandlinger, hvilket man paa en vis Maade heller ikke kunde sige, at der var, i alle Tilfælde slet ikke i det Format, hvorpaa man fra tysk Side propagandamæssigt havde slaaet det op. Dette saas jo ogsaa bedst deraf, at det tyske Udenrigsministerium i Realiteten havde desavoueret Østministerium. Dette erkendte Buhl fuldt ud.

Jeg udtalte yderligere, at samtlige Ministre jo gennem Referater af alle de Forhandlinger og Begivenheder, der var indtruffet i Aarenes Løb, var fuldt orienteret om, at man ved den Slags Lejligheder fra tysk Side var tilbøjelig til propagandamæssigt at udnytte en Situation udover, hvad den i sig selv berettigede til. Med det Forhold, hvori jeg stod til Tyskerne, var det den Slags Ting, man nødvendigvis maatte finde sig i, men det krævede efter min Mening ogsaa en vis Forstaaelse fra den anden Side.

Statsministeren meddelte derefter, at min Udtræden af Regeringen vilde være meget beklagelig, ikke alene fordi man som sagt fuldt ud paaskønnede min Indsats, men ogsaa fordi min Udtræden kunde sætte den øvrige Regering i en meget vanskelig Situation.

Jeg svarede herpaa, at jeg var fuldstændig parat til at gøre min Pligt, og at jeg ikke ønskede at forøge Regeringens Vanskeligheder, tværtimod, men saa maatte jeg paa den anden Side ogsaa have Ret til at forvente en loyal Optræden og en loyal Støtte fra politisk Side; de burde give mig en tilsvarende Dækning over for deres Kredse, som jeg var medvirkende til at give dem over for Tyskerne.

Dette erklærede Buhl sig ganske enig i og udtalte, at man selvfølgelig ikke kunde anmode mig om at forblive i Regeringen, uden at man samtidig gav mig fuld Støtte, men man maatte naturligvis være forsigtig med ikke at gaa for langt.

Jeg svarede, at selvfølgelig maatte Forudsætningen være, at jeg ikke paa nogen Maade overskred min Kompetence, men hvis man paa den anden Side fra de øvrige Ministres Side ikke havde Tillid til mig paa dette Punkt, saa var det jo urimeligt, at jeg blev siddende i Regeringen.

Hertil svarede Statsministeren, at saaledes var det ikke at forstaa. Man havde absolut Tillid til mig, ellers vilde man jo heller ikke opfordre mig saa stærkt til at blive. Iøvrigt meddelte han, at han fandt den Rollefordeling, man efterhaanden havde faaet, hvor først og fremmest Udenrigsministeren og jeg varetog den aktive Politik over for Tyskerne, medens de politiske Ministre søgte at holde sammen paa det indre og i saa høj Grad som muligt søgte at holde Befolkningen og Stemningen i Ro, jo i Virkeligheden havde vist sig at være særdeles praktisk.

Jeg bemærkede, at det jo godt kunde være, at det var praktisk set fra de politiske Ministres Synspunkt, men i saa Tilfælde tilkom det dem i saa meget højere Grad at yde Udenrigsministeren og mig Støtte.

Hertil kom Statsministeren med nogle Udtalelser om, at selvfølgelig kunde man ikke undgaa, at den lille Mand, som var helt ude af Kontakt med Forholdene, fik et helt forkvaklet Indtryk af Begivenhederne. Han havde saaledes mange Gange været ude for, naar han talte med helt tilfældige udenforstaaende Personer, at disse blev meget forbavset over, at han tog Udenrigsministeren kraftigt i Forsvar og udtalte, at han var en god dansk Mand. Noget lignende var sikkert ogsaa Tilfældet for mit Vedkommende, selv om det maaske ikke var saa ekstremt som for Udenrigsministeren. Buhl benyttede i denne Forbindelse Lejligheden til ogsaa at give Udenrigsministeren sin Kompliment, idet han udtrykte sin absolutte Tillid til, at denne gjorde sit yderste paa en udmærket Maade over for Tyskerne for at holde Situationen gaaende.

Herefter udviklede Statsministeren sit Syn paa Situationen, som gik ud paa, at det primære var at holde hele Forholdet gaaende bedst muligt uden at faa slaaet mere i Stykker end højst nødvendigt. Han var ganske klar over, at der kunde komme en hel anden Tid efter denne, hvor maaske helt andre Ting traadte i Forgrunden, men det var da bedst, at der ikke i Forvejen var sket større Ulykker end højst nødvendigt. I Tilfælde af en tysk Sejr, som Statsministeren aabenbart nu i højere Grad end tidligere syntes at regne for en Mulighed, udtalte Statsministeren, at saa var det ikke den nuværende Regering og Rigsdag, der kom til at ordne Forholdene, men hvorledes Begivenhederne kunde komme til at udvikle sig til den Tid, kunde man ikke overse, og man skulde derfor ikke i Øjeblikket disponere med dette for Øje. Det var ogsaa muligt, at der kunde sluttes et Kompromis eller opstaa helt nye Situationer, som man slet ikke kunde se i Øjeblikket, og ogsaa af denne Grund skulde man ikke slaa det bestaaende i Stykker. Som Essensen i det hele betragtede han det stemningsmæssige i Befolkningen, idet han lagde uhyre Vægt paa, at der ikke opstod en ophetzet, fanatisk Antityskhed i Danmark, som kunde blive en Katastrofe for Landet i kommende Generationer, idet han navnlig heftede sig ved, at hvordan den nuværende Krig end forløb, saa vilde Tyskland dog blive liggende dèr, hvor det laa, og Danmark hvor Danmark laa, saaledes at vi skulde leve videre Side om Side, hvorfor det var af den største Betydning, at man ikke fik fremkaldt et Tyskerhad som f. Eks. det norske, der kunde gøre ubodelig Skade Generationer igennem; Statsministeren regnede nemlig med som givet, at hvis det skulde lykkes England at slaa Tyskland ned, saa vilde det dog kun vare et vist Aaremaal, inden Tyskland atter var en stærk Stormagt; anderledes kunde det nu engang efter hans Mening ikke være.

Statsministeren bemærkede derefter, at han altid var gaaet ud fra, at jeg i Grundsynspunktet var enig i disse Betragtninger, og at vi derfor, ganske uanset hvorvidt vi kunde have lidt forskellige Metoder og Veje, dog i det store og hele var enige. Dette kunde jeg ganske slutte mig til.

. . . . . «

Den følgende Dag skrev jeg, efter at have tænkt over Samtalen, et Brev til Statsministeren, som her citeres in extenso:

»Kære Statsminister.

Jeg har nu haft Lejlighed til at tænke lidt over vor Samtale i Gaar og kan naturligvis kun udtrykke min Glæde og Tilfredshed over Deres Udtalelser med Hensyn til min Indsats baade rent sagligt og i Forholdet til Tyskland. Selv om Statsminister Stauning i sin Tid har udtalt noget lignende over for mig, er det selvfølgelig en personlig Tilfredsstillelse at faa det gentaget af Dem som nuværende Statsminister.

I Forbindelse med Deres Løfte om inden for Deres Rækkevidde at gøre forskellige ansvarlige Personer klar over, at jeg har et ret og billigt Krav paa Loyalitet og først og fremmest paa en loyal Omtale, vil jeg mene, at det vilde have en særdeles god Virkning, hvis De ved Lejlighed paa et Ministermøde under en eller anden passende Form kunde finde Anledning til at give Udtryk for dette, helst paa et Ministermøde, hvor samtlige Ministre er til Stede. Jeg tror, at noget saadant, fremsat paa den rigtige Maade, vilde have sin Betydning for Forholdet, og jeg kan i denne Forbindelse meddele Dem, at Justitsminister Thune Jacobsen et Par Gange over for mig har udtalt, at han ikke fandt, at det Arbejde, som ogsaa han har gjort gennem sin Kontakt og sit Samvær med Tyskerne, blev tilstrækkeligt paaskønnet og værdsat af de politiske Ministre.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Gunnar Larsen.«

Jeg rykkede herefter nogle Gange for at faa Spørgsmaalet frem paa et Ministermøde som lovet, men først den 12. August kom Sagen for paa et Ministermøde. Ifølge mine Dagbogsnotater faldt Statsminister Buhls Udtalelser som følger:

»Kl. 15.00 Ministermøde. Ved Mødet var Udenrigsministeren borte paa Grund af Ferie, og Handelsministeren var endnu ikke kommet tilbage fra Hospitalet. De øvrige Ministre var alle til Stede.

Statsministeren aabnede Mødet med at udtale, at han efter for nogen Tid siden at have modtaget en Skrivelse fra mig nu havde haft en Samtale med mig, hvori jeg havde beklaget mig over Forholdene og navnlig udtrykt, at jeg i vide Kredse mærkede en decideret Uvilje for ikke at sige Fjendskab, som jeg tilskrev Paavirkning fra politisk Side paa Grund af mit Forhold til og Samvær med ledende tyske Personligheder. Jeg havde herefter udtalt, at jeg under disse Omstændigheder gerne vilde anmode om at blive fritaget for Hvervet som Minister. Statsministeren havde heroverfor udtalt sin Anerkendelse af mit Arbejde. Man satte fra Regeringens Side stor Pris paa min saglige Dygtighed, og hvad angik Forholdet til Tyskerne var man ganske indforstaaet med, at det var særdeles ønskeligt, at ogsaa andre end Udenrigsministeren havde en personlig Kontakt med de paagældende tyske Myndigheder. Dette havde jo i mange Tilfælde stor Betydning. Statsministeren udtalte, at han efter sin Samtale med mig havde haft Lejlighed til at drøfte Spørgsmaalet med de politiske Ministre, som alle havde erklæret sig indforstaaet med disse Synspunkter, saaledes at det ikke alene stod for hans Regning. Statsministeren udtalte yderligere, at under Samtalen med mig var det fremkommet, at jeg i Princippet var ganske enig med de af Regeringen fulgte Retningslinier baade hvad den ydre og den indre Politik angik, saaledes at det ikke var dette, der havde foranlediget min Henvendelse. Han udtalte ogsaa, at det selvfølgelig var en Forudsætning, at jeg ikke i Samtaler eller Forhandlinger med Tyskerne foregreb Begivenhedernes Gang, og at jeg holdt Regeringen — eventuelt gennem Udtalelser til Statsministeren — underrettet om vigtigere Oplysninger, som maatte komme mig i Hænde. Statsministeren sluttede med at udtale, at han herefter haabede, at Sagen var bragt ud af Verden, hvilket jeg bekræftede.

Det har aabenbart voldt Statsministeren nogen Vanskeligheder at faa de politiske Ministre til at akceptere denne Udtalelse. Dette fremgik af, at Thune Jacobsen efter Mødet meddelte mig, at han før Mødet havde været kaldt ind til Statsministeren, og denne havde da underrettet ham om de Udtalelser, han vilde fremsætte, og anmodet Thune Jacobsen om ikke at tage Ordet for at undgaa, at der

skulde komme Diskussion om Spørgsmaalet. Thune Jacobsen var iøvrigt ganske enig i min Henvendelse til Statsministeren, da jo ogsaa han i mange Retninger følte sig illoyalt behandlet af Politikerne, fordi han i mange Forhold befandt sig i en ganske lignende Situation som jeg.

Jeg skal nu i Løbet af Dagen i Morgen have en Samtale med Kjærbøl for at se, hvad han har ført ind i Protokollen vedrørende de paagældende Udtalelser. Efter al Sandsynlighed har han ikke indført noget, men nu faar vi se. Jeg maa i alle Tilfælde insistere paa, at disse Udtalelser bliver indført ....«

Den 13. August, lige før et Ministermøde, der var indkaldt til Kl. 16.00, opsøgte jeg Minister Kjærbøl for at faa Lejlighed til at se, hvad der var indført vedrørende Statsminister Buhls Udtalelser paa Mødet Dagen før. Jeg citerer af mine Dagbogsnotater:

»Det viste sig ganske rigtigt, som jeg havde antaget, at der intet var blevet indført. Kjærbøl motiverede først dette med, at Udtalelsen var blevet fremsat udenfor Dagsordenen. Jeg svarede herpaa, at dette forstod jeg ikke rigtigt; vi havde jo aldrig nogen egentlig Dagsorden til Ministermøderne, og Udtalelsen var jo fremkommet paa min Henstilling til Statsministeren om paa et Ministermøde at fremsætte netop en saadan Udtalelse, og som Følge deraf maatte jeg ogsaa mene, at det hørte hjemme i Protokollen. Kjærbøl undveg stadig og udtalte, at jeg kunde jo være ligeglad, om det stod i Protokollen eller ej, naar bare det forelaa skriftligt, og han kunde meddele mig, at den Udtalelse, Buhl havde fremsat, i Realiteten var blevet oplæst fra et Stykke Papir, hvorpaa Udtalelsen var nedskrevet i Forvejen, og at dette Manuskript forelaa i Statsministeriet, og det var jo det eneste der kunde interessere mig. Jeg svarede hertil, at det, der interesserede mig, var, at hvis man ønskede min Forbliven i Regeringen, saa ønskede jeg at have Sikkerhed for, at jeg ikke fra visse politiske Kredse — i Særdeleshed fra Højre og Venstre — senere vilde blive snigløbet. Jeg udtalte videre, at det jo ikke var min Hensigt at lave Vanskeligheder, men at jeg maatte mene, at det var et rimeligt Krav, jeg stillede. Kjærbøl svarede herpaa, at hvis jeg ikke ønskede at lave Vanskeligheder, maatte jeg lade være at insistere, og han kunde i Fortrolighed meddele mig, at fra en enkelt Side havde man ikke villet gaa med til Udtalelsens Indførelse i Protokollen.

Da vi netop paa det Tidspunkt stod for at skulle gaa over til Mødet, faldt jeg fra, hvad jeg maa erkende, at jeg senere har fortrudt, for det havde jo kun været rimeligt, at jeg havde insisteret paa at faa det indført i Protokollen. Det, at Buhl har læst Erklæringen op, og at man formentlig enten fra Højres eller Venstres Side ikke har villet have det ind i Protokollen, synes jeg fuldt ud bekræfter min Antagelse om Politikernes Indstilling, og ligeledes bekræfter det jo, at de vil prøve at løbe fra det. Det er derfor min Hensigt at skrive til Statsministeren og bede ham om at tilsende mig en Kopi af hans Udtalelser, da dette jo i Realiteten vil tjene det samme Formaal, som om det var indskrevet i Protokollen.«

Jeg skrev herefter den 17. August 1942 til daværende Statsminister Buhl følgende Brev:

»Kære Statsminister!

For nogle Dage siden henvendte jeg mig til Minister Kjærbøl for at faa Lejlighed til at se Referatet i Protokollen af Deres Udtalelse paa Ministermødet den 12. ds. vedrørende mit Forhold til Regeringen.

Jeg erfarede da, at Deres Udtalelse ikke var blevet indført i Protokollen, og jeg forstaar paa Minister Kjærbøl, at man ikke mener det nødvendigt at indføre en saadan Udtalelse i Protokollen, eller maaske snarere at man ikke ønsker det.

Dette synes mig ikke helt reelt, og i alle Tilfælde forekommer det mig, at det i høj Grad bekræfter min Antagelse vedrørende visse politiske Partiers Syn paa mine Forhold. Naar Forholdet imidlertid er det, at man ønsker min Forbliven i Regeringen, mener jeg, at jeg maa have et rimeligt Krav paa, at min Stilling ikke bliver undermineret, og jeg vilde derfor sætte Pris paa, om De vilde sende mig Deres Referat af Udtalelserne paa Ministermødet den 12. August vedrørende min Samtale med Dem om min Forbliven i Regeringen.

Venlig Hilsen

Deres hengivne

Gunnar Larsen.«

Resultatet heraf blev, at Minister Buhl den 20. August rundsendte sit Refe- at af Udtalelserne paa Ministermødet den 12. August til samtlige Ministre. Det ficielle Referat havde følgende Ordlyd:

»Paa Ministermødet den 12. August 1942 oplyste Statsministeren, at Trafik- inisteren over for ham under en Samtale havde rejst Spørgsmaalet om sin even- elle Udtræden af Ministeriet, hvad Trafikministeren ogsaa i et Brev til Stats- inisteren havde været inde paa. Trafikministeren følte, at han paa Grund af sin orbindelse med officielle tyske Kredse mødte en stadig stigende Uvilje, ikke mindst den for Industrien, og han havde det Indtryk, at denne Indstilling ikke var uden orbindelse med den Kritik, han i dette Spørgsmaal mente at være udsat for i meangivende politiske Kredse. Det var maaske derfor bedst for begge Parter, at an trak sig tilbage fra Ministerposten. Statsministeren havde heroverfor erklæret, t han maatte lægge Vægt paa, at Trafikministeren forblev i Ministeriet, hvor man nerkendte hans saglige Dygtighed og ogsaa anerkendte Interessen af, at der blev oldt Kontakt med de tyske Kredse og derved blev Lejlighed til at fremhæve danske ynspunkter vedrørende Spørgsmaal, der angik Forholdet mellem de to Lande. Det ar naturligvis en Forudsætning, at Ministeriet — eventuelt ved Meddelelse til tatsministeren — blev holdt underrettet om, hvad der fremkom af større Betyd- ing, og at intet blev foregrebet som henhørte under Ministeriets Afgørelse. Heri ar Trafikministeren enig, ligesom han fremdeles var enig i det principielle Grund- ag for Regeringens Politik saavel indadtil som udadtil. Statsministeren havde erfra faaet bekræftet, at man var enig med ham i den fremsatte Udtalelse over or Trafikministeren.

Statsministeren gik ud fra, at Sagen hermed var ordnet, og hertil blev der ivet Tilslutning, idet Sagen iøvrigt uden Forhandling toges til Efterretning.

Udenrigsministeren og Handelsministeren var forhindret i at deltage i Mødet.«

Jeg var, saavel som mange andre, imod Sabotagen forud for den 29. August 943, idet jeg ikke mente, at den Skade, der blev forvoldt, og den Risiko, man løb for lvorlige, skæbnesvangre Indgreb fra tysk Side, stod i noget rimeligt Forhold til en krigsmæssige Nytte, der kunde opnaas ved Sabotagen paa et saa tidligt Tids- unkt. Dette havde jeg allerede, som tidligere nævnt, omtalt for Ingeniør Fritz Drescher i Foraaret 1942. Ogsaa dette var en af Grundene til, at jeg gerne ønskede ærmere, direkte Kontakt med Englænderne.

Imidlertid udviklede Sabotagen sig, og Spørgsmaalet om Sabotagevagter lukkede op. Jeg vil — som Illustration af min Stilling til dette Problem — gerne eferere til, hvad der paa min Foranledning blev foranstaltet paa Valby Maskin- abrik & Jernstøberi, som jeg havde nær Tilknytning til gennem F. L. Smidth & Co.

Den 4. 12. 1942 blev der af Justitsministeriet ifølge tyske Krav fremsat Paa- ud om, at en Række Virksomheder *skulde have* Sabotagevagtkorps, hvilket natur- igvis ogsaa kom til at gælde Valby Maskinfabrik & Jernstøberi A S. Det slog mig la, at Sabotagevagtkorpsinstitutionen maatte kunne anvendes i Modstandskampens jeneste, naar Tiden hertil var moden, idet man her havde Mulighed for at faa Vaaben med Tyskernes Indforstaaelse og ogsaa for at uddanne Enheder i Vaaben- rug, som kunde blive til Nytte den Dag, Tiden var moden til Anvendelse af Vaaben nod Tyskerne. Det var jo længe før Opløsningen af Politiet, en Handling, som man kke dengang havde regnet med som en Mulighed, hvorfor jeg da nærmest tænkte nig, at disse Korps kunde indgaa som Hjælpepolitikorps ved den endelige Befrielse.

En Forudsætning for, at dette kunde blive effektivt og nyttig var imidlertid, t man kunde være sikker paa, at de Folk, der blev rekrutteret til dette Formaal, ar fuldt ud nationalt paalidelige, saaledes at de ikke i en given Situation vilde mis- orstaa deres Opgave. Yderligere var det af den allerstørste Betydning, at Lederen f et saadant Korps var helt rigtig i sin nationale Indstilling, ligesom han efter min Mening, for at man kunde faa den størst mulige Nytte ud af Korpset, burde være n Militær. For at sikre mig, at alle disse Betingelser blev opnaaet, henvendte jeg nig til en af mine Bekendte, Ritmester Børge Matthissen, som dengang var Adjudant Krigsministeriet, og bad ham om gennem Krigsministeriets Personaleafdeling at skaffe mig den helt rigtige Mand, f. Eks. en Reserveofficer. Ritmester Matthissen anbefalede mig en Infanteriløjtnant af Reserven, H. L. Højerslev.

Det skal iøvrigt anføres, at Ritmester Matthissen, som jeg henvendte mig til for at faa udpeget den rigtige Mand, er Svoger til Ingeniør Erling Foss.

Der fandt herefter forskellige Forhandlinger Sted mellem Løjtnant Højerslev og F. L. Smidth & Co. Jeg deltog selv i nogle af disse Forhandlinger. Løjtnant Højerslev var Deltager i Terrænsporten og stod i Forbindelse med forskellige af Modstandsbevægelsens Folk. Inden Løjtnant Højerslev indvilgede i at paatage sig Opgaven som Leder af Sabotagevagtkorpset, undersøgte han dels ved Forhandlinger med Valby Maskinfabrik og ved Inspektion paa Stedet og dels ved Forhandlinger med Industriraadet Omfanget af de Leverancer, Maskinfabrikken havde paataget sig for den tyske Værnemagt, og han fandt herefter, at Produktionen af tysk Materiel var saa ringe, som man i den givne Situation kunde regne med, at en Virksomhed af den paagældende Størrelse og Kapacitet kunde slippe med, hvorefter han erklærede sig indforstaaet med at paatage sig Opgaven. Den videre Organisation af Korpset paatog Løjtnant Højerslev sig. I det Omfang, det var muligt, søgte Løjtnant Højerslev iøvrigt at rekruttere Korpsets Medlemmer blandt tidligere Underofficerer, da disse maatte antages at være særligt paalidelige i national Henseende, ligesom det var af Betydning, hvis Korpset senere skulde anvendes imod Tyskerne, at det var saa godt militært organiseret som muligt.

I Tidens Løb havde jeg mange Samtaler med Løjtnant Højerslev, som paa en fortræffelig Maade varetog Organisationen og Træningen af Korpset, som iøvrigt blev udstyret med 1. Kl. automatiske Maskinpistoler leveret fra Dansk Industri-Syndikat. Han forsikrede mig Gang paa Gang om, at Korpset var fuldt paalideligt og anvendeligt over for Tyskerne, naar Tiden blev moden dertil. I Forsommeren 1943 havde jeg indkøbt et Parti illegale Vaaben, deriblandt 3 Maskinpistoler, et Antal 9 mm Mauserpistoler, Lyskasterpistol samt en hel Del Ammunition etc., hvilket jeg altsammen afleverede til Løjtnant Højerslev til videre Ekspedition til de rette Kanaler.

Efter den 29. August 1943 forespurgte Løjtnant Højerslev Stig Jensen, om denne var indforstaaet med, at han fortsatte med sin Opgave, hvilket han erklærede, at han var. Paa et senere Tidspunkt opstod Tanken om under Løjtnant Højerlevs Kontrol at søge større Parti Vaaben opmagasineret paa Valby Maskinfabrik & Jernstøberi.

Efter Politiets Deportation maatte Løjtnant Højerslev selv gaa under Jorden, og det blev da aftalt, at de Maskinpistoler, der paa dette Tidspunkt endnu fandtes paa Valby Maskinfabrik, skulde afleveres til Modstandsbevægelsen, der paa dette Tidspunkt havde faaet sin rigtige Organisation.

I Forbindelse med Løjtnant Højerslev vil jeg iøvrigt gerne anføre, at han paa et vist Tidspunkt i 1943 henvendte sig til mig vedrørende Hjælp til Studenternes Efterretningstjeneste, idet disse var kommet i Vanskeligheder. Løjtnant Højerslev havde, som det ogsaa fremgaar af hans Vidneforklaring i Byretten (Bilag Nr. 27), nær Forbindelse med denne Organisation. Han fik da udbetalt godt og vel 10.000 Kr. til dette Formaal.

I denne Anledning vil jeg ogsaa gerne anføre nogle Eksempler paa anden Støtte, som er ydet direkte til Modstandsbevægelsen. Det skal saaledes nævnes, at P. M. Daells Fond gennem Ingeniør Langballe paa et vist Tidspunkt henvendte sig til F. L. Smidth & Co. om Bidrag. Jeg foranledigede da, at der blev udbetalt til Ingeniør Langballe i første Omgang 10.000 Kr., og senere blev der igen udbetalt nogle Tusinde Kroner.

Som yderligere Eksempel skal nævnes, at Orlogskaptajn Dahl, iøvrigt en Svoger til Ingeniør Erling Foss, i 1944 henvendte sig til F. L. Smidth & Co. med Anmodning om Bidrag til Indkøb af Vaaben til de danske Søofficerer. Sagen blev forelagt mig, hvorefter jeg anmodede Direktør F. Smidth om at udbetale det ønskede Beløb til daværende Orlogskaptajn Dahl, nemlig 22.000 Kroner.

Jeg mener ogsaa, at det vil være berettiget og rimeligt her at redegøre for den Henvendelse, jeg i Begyndelsen af Juni 1943 modtog fra Englænderne om at faa et rentefrit Laan paa ialt 500.000 Kr. til Faldskærmsorganisationerne.

I Juni 1943 fik jeg Besøg i Ministeriet af en Person, som overfor mig angav sig som værende Repræsentant Finn Lund. Jeg fik senere at vide, at hans virkelige

avn var Finn Nielsen. Herr Finn Nielsen overbragte mig en Konvolut, hvori der a et haandskrevet Brev fra Direktør N. Max Jensen i London, hvori denne fore- urgte, om jeg vilde være villig til at stille indtil 500.000 Kroner i Kontanter til aadighed for de engelske Organisationer, idet disse var i Behov for store Penge- løb i Kontanter. Pengene skulde udbetales i København i danske Kroner, helst 5- og 10-Kronesedler. De Penge, jeg paa denne Maade stillede til Raadighed for n engelske Regering, vilde jeg efter Krigens Ophør faa tilbageleveret, d. v. s. at t drejede sig om et Laan.

Brevet var ikke underskrevet af Max Jensen, men underskrevet med et odeord. I Konvolutten laa desuden et maskinskrevet Ark uden Underskrift af gen Art, hvori jeg anmodedes om at svare Herr Finn Nielsen, om jeg vilde og nde stille Beløbenene til Raadighed, og om jeg vilde betale dem enten i Køben- avn eller i Stockholm.

Jeg bad Herr Finn Nielsen om at komme igen vistnok den næste Dag for at a Lejlighed til at tyde Kodeordet. Da dette var blevet tydet som Direktør Max nsens Navn, meddelte jeg Herr Finn Nielsen, at jeg var parat til at stille Pen- ne til Raadighed.

Jeg skal i denne Forbindelse bemærke, at Brevet til mig fra Max Jensen var ateret Oktober 1942.

Jeg var ingenlunde overrasket over at modtage Meddelse, tværtimod fandt g denne Skrivelse naturlig paa Grund af hele min øvrige Forbindelse med Eng- enderne, men det undrede mig noget, at jeg først i Juni 1943 modtog et Brev, der ar dateret Oktober 1942.

Jeg har senere faaet oplyst, gennem Direktør Max Jensen, at Sagen var op- aaet paa følgende Maade. Ministeren for økonomisk Krigsførelse, den tidligere ord Wolmer, havde henvendt sig til Max Jensen og meddelt denne, at det for de gelske Faldskærmsfolk og for de engelske Flyvere var nødvendigt at skaffe store eløb i danske Kroner, og Lord Wolmer forespurgte da Direktør Max Jensen, m han ikke mente, jeg vilde være i Stand til at skaffe et Beløb paa $^1/_2$ Million Kro- er. Direktør Max Jensen svarede hertil, at han selvfølgelig ikke kunde vide, om g kunde gøre det, men at han var sikker paa, at hvis jeg var i Stand dertil, vilde g være parat til at gøre det. Han udtrykte imidlertid nogen Ængstelse for, at jeg kulde komme i Vanskeligheder med Tyskerne ved Afsendelsen af en saadan An- odning til mig, og han var klar over, at det kunde være livsfarligt for mig. Han nmodede derfor om Tilladelse til at forhandle med forhenværende Udenrigsmini- ter Christmas Møller, der paa det paagældende Tidspunkt som bekendt opholdt ig i London, om Spørgsmaalet.

Efter nogen Tøven fik Direktør Max Jensen denne Tilladelse, og der fandt a en Forhandling Sted med Herr Christmas Møller om Spørgsmaalet. Herr Christ- nas Møller udtalte, at han for saa vidt hellere havde set Beløbet fremskaffet af ndre, men han var klar over, at det var yderst vanskeligt at faa et saa stort ontant Beløb skaffet til Veje paa det daværende Tidspunkt, og han udtalte videre, t efter hans Formening var der kun 3 Personer i Danmark, der kunde være Tale m at henvende sig til, nemlig Hans Kongelige Højhed Prins Axel, Ingeniør Per Kampmann og mig.

Der var Enighed om, at man ikke kunde henvende sig til Hans Kongelige Højhed Prins Axel for ikke at bringe Kongehuset i Fare. Man blev enig om, at let var bedst at henvende sig til mig om Pengene.

Herr Christmas Møller forsikrede iøvrigt, at hvis Sagen blev behandlet paa samme Maade som i sin Tid Henvendelsen til ham om at komme til London, var Risikoen minimal.

Herefter gik Direktør Max Jensen ind paa at skrive Brevet til mig, og dette blev videreekspederet over Sverige med Anmodning til Herr Redaktør Ebbe Munck om at videresende Brevet.

Herr Ebbe Munck var imidlertid ked af, at denne Henvendelse skulde gaa til mig, hvorfor han i $^1/_2$ Aars Tid holdt Brevet tilbage, indtil Situationen blev mere akut, saaledes at det blev nødvendigt at skaffe Pengene.

Jeg udbetalte herefter den ønskede Pengesum i Rater til Herr Finn Nielsen, som gav Pengene videre til de engelske Organisationer, der arbejdede i Danmark. Det samlede Beløb paa 500.000 Kroner naaedes i August 1944. Jeg fortalte engang,

da Herr Fritz Drescher kom til mig for at faa yderligere økonomisk Støtte, at je havde modtaget den omhandlede Henvendelse om at skaffe Penge til Englænderne og at jeg derfor maatte indskrænke de Beløb, som jeg ellers paa anden Maad havde støttet forskelligt illegalt Arbejde med. Dette forstod Herr Drescher mege vel og udtalte, at det andet jo var Stabsarbejde og selvfølgelig derfor vigtigere

Som jeg har omtalt tidligere i Redegørelsen i Forbindelse med Forholdet ti Ingeniør Fritz Drescher og hans Vidneafhøring, rejste jeg fra Begyndelsen af Apri 1944 og indtil September 1944 meget frem og tilbage mellem Sverige og Danmarl legalt, hvor jeg som Kontaktmand til den engelske Legation havde faaet designere Redaktør Kai Otting.

I Perioden fra April til September 1944 afleverede jeg ogsaa Informations materiale til Redaktør Otting til videre Ekspedition, ligesom jeg ved flere Lejlig heder af Englænderne gennem Redaktør Otting blev anmodet om at skaffe Special oplysninger af forskellig Art — dels om danske og dels om tyske Forhold.

Jeg kan i denne Forbindelse som et enkelt Eksempel nævne, at jeg blev an modet om at tage en Samtale med Dr. Best paa Dagmarhus for at kunne referer Indholdet af Samtalen, ligesom jeg ogsaa paa et vist Tidspunkt blev anmodet om at søge at skaffe Oplysninger om Fabrikationen af V-Vaabendele paa danske Fabrikker.

Jeg vil gerne gøre opmærksom paa, at der foreligger en Politirapport fra Herr Ebbe Muncks Side vedrørende dette Forhold, som er urigtig.

I August 1944, paa hvilket Tidspunkt jeg nogenlunde havde indbetalt samtlige de oprindeligt lovede 500.000 Kr. til Englænderne, blev det mig meddelt, at det hastede meget stærkt med at skaffe yderligere store Beløb, hvorfor man paany forespurgte mig, om det ikke vilde være muligt for mig omgaaende at skaffe yderligere 300—400.000 Kr. kontant.

Jeg meddelte, at dette vilde jeg meget nødig, da jeg i Forvejen var saa haardt økonomisk belastet, og man anmodede mig da om at søge at skaffe de tilsvarende Beløb gennem andre danske Personer og Organisationer. Jeg lovede at gøre mit bedste og forsøgte ogsaa, men uden Held, hvorfor jeg ved en senere Rejse til Stockholm maatte meddele, at det ikke var lykkedes. Det blev da meddelt mig, at det var af den allerstørste Betydning, om jeg kunde skaffe saadanne Beløb, da man i Øjeblikket stod og manglede Pengene hertil. Jeg svarede herpaa, at det vel nok var muligt for mig at skaffe Pengene selv ved at trække paa en eller anden Konto, men at saaledes som Landet laa for mig, vilde det ikke kunne undgaas, at der opstod Vanskeligheder for mig ved et saa stort pludseligt kontant Træk, som vanskeligt kunde forklares, hvorfor Konsekvensen maatte være, at jeg da blev nødt til at forblive i Stockholm, hvilket jeg meget nødigt vilde, da jeg hele Tiden havde haft det Princip, at jeg mente, at jeg ikke burde forlade Landet.

Jeg fik imidlertid det Svar, at uanset at Konsekvenserne for mig maatte være ubehagelige, maatte man alligevel af Hensyn til Sagens Vigtighed anmode mig om det.

Under disse Omstændigheder følte jeg, at jeg ikke kunde undlade at efterkomme Anmodningen, da det jo ikke kunde tilkomme mig at dømme om Betydningen af de forskellige Handlinger, og jeg var klar over, at jeg selv var nødt til at tage de Ubehageligheder, der fulgte med, selvom jeg ganske vist den Gang ikke havde forudset, at de skulde blive saa slemme, som de blev. Jeg tog da tilbage til Kobenhavn og indbetalte de yderligere 350.000 Kroner, hvorpaa jeg rejste til Sverige for at forblive der Resten af Besættelsestiden.

I Sverige skrev jeg paa et vist Tidspunkt en Rapport med Angivelse af de forskellige Ting, jeg havde udrettet for Englænderne for at faa dette samlet, navnlig da jeg havde haft at gøre med saa mange forskellige Institutioner.

Denne Rapport sendte jeg til Direktor Max Jensen, men det blev mig meddelt af Redaktør Otting, at den var blevet efterkontrolleret og godkendt af de behørige engelske Myndigheder.

I denne Forbindelse ønsker jeg gerne at referere til nogle Bilag, nemlig Nr. 140 og 141: en Erklæring fra Redaktør Kai Otting samt det stenografiske Referat af Vidneafhøringen af Redaktør Otting i Byretten den 27. November 1946.

Inden jeg slutter, vil jeg gerne, i Anledning af at jeg staar anklaget for at

ære Værnemager, fremsætte et Par Bemærkninger om min Stilling til Leverancer
l Værnemagten.

Jeg skal her først anføre, at Leverancerne af Maskingods fra den mig nært aaende Virksomhed, Valby Maskinfabrik & Jernstøberi, blev holdt nede paa et inimum, idet de samlede Leverancer i Besættelsestiden laa omkring 4,5 pCt. af abrikkens Kapacitet, skønt Fabrikken ikke var mere end halvt beskæftiget, saades at den uden paa nogen Maade at foretage Udvidelser eller andre særlige Forstaltninger, og uden at det gik ud over andre Kunder, vilde have kunnet levere r omkring 50 pCt. af sin Kapacitet.

Herudover skal yderligere anføres endnu en lille antiværnemagermæssig etaille fra Valby Maskinfabrik.

Til Forstaaelse af denne maa det anføres, at der paa Valby Maskinfabrik Jernstøberi A S fandtes en Gearskæremaskine til Skæring af meget store Præsionsgear. Denne Maskine var af ganske særlig Format og Præcision, og det kan lyses, at der udover en enkelt Maskine i Sverige ikke fandtes nogen tilsvarende ærktøjsmaskine i Nordeuropa.

Som Følge af de store Bombardementer af de tyske Maskinfabrikker næde jeg i Forsommeren 1944 Ængstelse for, at Tyskerne, naar de blev klare over, t denne store Gearmaskine stod ubenyttet hen, da enten vilde forlange, at den culde sættes i Arbejde for tysk Regning, eller at man eventuelt vilde forlange den dleveret og flyttet til en tysk Maskinfabrik. Det var under Krigen lykkedes os at olde Valby Maskinfabriks Produktion af Dele til den tyske Værnemagt nede paa Minimum, langt lavere end Gennemsnittet af dansk Maskinindustri, nemlig kun . 5 pCt. af Kapiciteten, og dette til Trods for, at Valby Maskinfabrik under hele esættelsen havde en ledig Kapacitet paa ca. 50 pCt.. d. v. s. at Fabrikken kunde ave paataget sig en Produktion for Værnemagten, der var 10 Gange saa stor, vis man havde ønsket at gøre dette.

Jeg saa meget nødig, at den omhandlede Maskine, hvis Produktion kunde ære af Betydning for Tyskerne, skulde blive sat i Arbejde for tysk Regning, hvorr jeg gav Ordre til, at Maskinen skulde demonteres og pakkes i Kasser, hvilket gsaa skete, og fra Forsommeren 1944 og indtil Kapitulationen stod den pakket i asser paa Faxe Kalkbrud. (Bilag Nr. 142 og 143).

Endelig skal det anføres, at den danske Cementindustri som bekendt havde eget betydelige Leverancer af Cement til de tyske Myndigheder. Disse Leverancer lev ikke fastsat af Cementindustrien selv, idet Cement som bekendt var en ratioeret Vare, hvis Fordeling foretoges af Handelsministeriet, og det var umuligt for ndustrien at tilfredsstille den samlede Efterspørgsel.

Tyskerne fremsatte da i 1943 et Forslag om, at Kapaciteten skulde udvides ed nye Maskinanlæg. Man var villig til fra tysk Side at levere de nødvendige aamaterialer, saaledes at Valby Maskinfabrik & Jernstøberi kunde fremstille askinerne, og denne Virksomhed kunde med Lethed have paataget sig denne pgave, da den som ovenfor nævnt kun arbejdede med halv Kapacitet. Yderligere kal det bemærkes, at Valby Maskinfabrik & Jernstøberi var i Besiddelse af saaodt som samtlige Raamaterialer til Fabrikationen. Det siger sig selv, at det for aade Cementindustrien, som gennem Forslaget vilde faa en stærkt udvidet Kapaitet, saa vel som for F. L. Smidth & Co. vilde have været en betydelig økonomisk ordel, om man var gaaet ind paa Forslaget om denne store Millionudvidelse.

Det stod jo dengang klart, at det var uundgaaeligt, at der ogsaa efter Krigen ilde blive et stærkt Forbrug af Cement. Imidlertid førtes Forhandlingerne fra ementindustriens Side i Overensstemmelse med mine Direktiver, saaledes at Sagen lev trukket i Langdrag, og paa Trods af et stærkt Pres fra Handelsministeriets ide lykkedes det ved Opstilling af en Række Forespørgsler og Krav samt ved til tadighed at trække Undersøgelserne i Langdrag at faa Sagen trukket ud i næsten t Aar, saaledes at Tyskerne efterhaanden mistede Interessen for Sagen, og denne lev herefter henlagt i 1944.

Hvis jeg havde været interesseret i at foretage Leverancer til Tyskland af konomiske Grunde, vilde der her have været en virkelig storslaaet Mulighed.

Under mit Sverigesophold fra September 1944 til 6. Maj 1945 havde jeg om sagt for de Tjenester, jeg havde ydet Englænderne, faaet fri Korrespondanceet udenom den normale Censur gennem det engelske Gesandtskab. Jeg fik i denne

Periode et Løfte om, at Ministeriet for økonomisk Krigsførelse, Jarlen af Selborn den tidligere Lord Wolmer, vilde være villig til at komme til Danmark for a optræde som Vidne for mig ved en eventuel Undersøgelse eller Rigsretssag, sor jeg ganske naturligt ventede maatte komme.

Ved Forundersøgelsen i Byretten søgte min Forsvarer, Højesteretssagføre Steglich-Petersen Kontakt med Jarlen af Selborne for at faa denne til at komm til Danmark som Vidne i Sagen. Herefter meddelte den engelske Gesandt daværend Udenrigsminister Christmas Møller, at Jarlen af Selborne agtede at optræde sor Vidne for mig, men forhenværende Udenrigsminister Christmas Møller meddelt da den engelske Gesandt, at denne Vidneførsel ikke kunde finde Sted, idet en Optræ den af en af Churchills Kabinetsministre i Retten som Vidne for mig fra dans Side vilde blive opfattet som en Indblanding i indre danske Forhold, og at en saa dan Optræden vilde belaste det gode dansk-engelske Forhold.

Efter en saadan Besked fra den danske Udenrigsminister maatte det engel ske Udenrigsministerium naturligvis meddele Jarlen af Selborne, at han ikke kund faa Tilladelse til at optræde som Vidne.

Jeg har senere ved en Samtale forespurgt Christmas Møller, hvorfor mar fra dansk Side havde forhindret mig i i en Straffesag at føre et af mine Hoved vidner. Hertil svarede Herr Christmas Møller, at dette havde været en Nødvendig hed, idet man jo kunde risikere, at Jarlen af Selbornes Vidneførsel kunde hav medført, at jeg var kommet paa fri Fod, og det mente man ikke, at Stemningen Danmark kunde tage. Han mente endogsaa, at der vilde have været Risiko for mi selv hvis noget saadant var sket. Jeg maa have Lov til at udtale, at dette efter mi Mening var en ganske usædvanlig Indgriben i Retsplejen fra en offentlig dans Myndigheds Side.

99.

KØBENHAVNS POLITI

Torsdag den 21. Februar 1946.

Sag Nr. / Litra '18 —

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Arr. Gunnar Larsen har ønsket sig fremstillet for at fremkomme med nogle supplerende Oplysninger vedrørende Motivet til sine Udbetalinger til Dagbladet »Fædrelandet«.

Han forklarer følgende: A/S F. L. Smidth & Co. havde før Krigen (fra omkring 1928—29) en Cementfabrik, A/S Kursachsen ved Leipzig, hvori der var en tysk Minoritetsgruppe repræsenteret ved en Købmand Johannes. Denne Johannes viste sig efter Nazisternes Magtovertagelse i 1932 at være en meget fremtrædende Nazist, idet han tilhørte en Sammenslutning af de første 400 Medlemmer af Partiet. — Som Følge heraf nød han særlige Begunstigelser.

Efter Magtovertagelsen gav han sig — ved Hjælp af Partiet — til at intrigere for at faa de danske Interesser fjernet fra Selskabet. Der opstod i den Anledning en lang Række Partiintriger, hvorfor Firmaet F. L. Smidth & Co. søgte Støtte hos det danske Udenrigsministerium, men dette turde af politiske Grunde ikke foretage sig noget.

En Overgang gik Intrigerne endogsaa saa langt, at Johannes havde faaet det ordnet saaledes, at samtlige danske Bestyrelsesmedlemmer i Kursachsen skulde arresteres af Gestapo. Det blev senere oplyst, at Aktionen først i sidste Øjeblik blev afværget ved Intervention fra det tyske Udenrigsministeriums Side.

En af de Ting, som Johannes benyttede partimæssigt stærkt var, at F. L. Smidth havde 2 Sagførere, som Repræsentanter i Kursachsens Bestyrelse, hvoraf den ene var gift med en Jøde, og den anden var Kvartjøde.

Efterhaanden udviklede Forholdene sig saadan, at Arr.s Fader ikke turde rejse til Tyskland — navnlig efter — at den før omtalte Johannes havde udgivet en Pjece titlet »Feind im Lande«, der udelukkende omhandlede Angreb paa Arr.s Fader.

Kpt. udtaler, at dette Forhold vil kunne bekræftes gennem Ingeniør Einar Rønne, der var — og stadig er — Medlem af Kursachsens Bestyrelse.

Videre forklarer Arr., at hans Fader i Mellemkrigsperioden interesserede sig meget for — og havde meget med Danskheden Syd for Grænsen at gøre. Han var saaledes Stifter af Flensborgsamfundet og dettes første Formand, og endvidere ydede han Støtte til flere dansksindede Gaardejere, Duborgskolen m. v. Ydermere fremhæver Arr. sin Faders Støtte til Generalinde Ramsings Arbejde i Sydslesvig. Alt dette maatte efter Forholdene foregaa delvis anonymt, men det kunde dog ikke hemmeligholdes.

Efter sin Faders Død i 1935 fortsatte Arr. Faderens Arbejde og Støtte paa dette Punkt.

Disse Forhold maatte Arr. regne med, at visse tyske Kredse var kendt med, hvorfor han rent bortset fra de engelske Forbindelser maatte gaa ud fra, at han var noget »mistænkt« i Tyskernes Øjne, og dette var ogsaa med i Baggrunden for hans Dispositioner overfor »Fædrelandet«.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

100.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag den 18. Marts 1946.

Sag Nr. Litra 19—E

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der vedlægges HRS. Steglich-Petersens Skrivelse af 26. Februar 1946, hvori der anmodes om, at Anton Groos maa blive afhørt vedrørende Spørgsmaalet om, hvorvidt Arr. Gunnar Larsen var opført paa Tyskernes Liste over »mistænkelige Personer« ved Besættelsen den 9. April 1940.

Nævnte *Anton Groos*, boende *Schneeklothsvej Nr. 2, 3. Sal*, mødte i Dag efter Anmodning her i Afdelingen, hvor han udspurgt i Sagens Anledning forklarer, at han, der er tysk Statsborger, har boet fast her i Landet siden 1937. I Begyndelsen af 1940 rejste han til Frankfurt am Main. Herfra søgte han at komme her til Landet igen som dansk sprogkyndig. Han kom saa hertil i Sommeren 1940 og fik i Oktober 1940 Ansættelse i Udenlands Postkontrollen. — Han kom til at gøre Tjeneste i et Kontor kaldet Vurderingskontoret, hvor de Breve, der var aabnet af Læsegrupperne kom til nærmere Undersøgelse.

I denne Afdeling fandtes en Liste over Personer, der i Tyskernes Øjne var mistænkelige, men Kpt. siger i denne Forbindelse, at han er vidende om, at der paa denne Liste ogsaa var opført Personer, der arbejdede for Tyskernes Sag. —

Gunnar Larsen og Firmaet F. L. Smidth var opført paa Listen, men hvad Grunden til dette var, fik Kpt. ikke at vide — iøvrigt siger Kpt. i denne Forbindelse, at man ikke paa Kontoret fik nærmere Oplysninger om, hvorfor netop disse Personers Post skulde efterses.

Med Hensyn til Gunnar Larsen erindrer Kpt., at en af hans Overordnede, Major Kruska, en Dag kom med en Bemærkning om Gunnar Larsens amerikanske Forbindelser, der maatte anses for at være af Interesse for Kontrollen. —

Nogen Tid efter kom der en Skrivelse fra Abwerstelle gaaende ud paa, at Gunnar Larsens Navn skulde slettes paa den omhandlede Liste, hvorimod der ikke kom nogen Ordre om Sletning af Firmaet F. L. Smidth.

Kpt. kan ikke udtale sig om, hvorfor Gunnar Larsens Navn blev slettet, men han har gjort sig den Tanke, at det muligvis var fordi Amerika var indtraadt i Krigen, og Posten derfra af den Grund var blevet stoppet, hvorfor man ikke mere havde Interesse af at have hans Navn staaende paa Listen.

Kpt. siger paa Anledning, at han personlig aldrig har set Breve til Gunnar Larsen i den Tid, han var ansat i Kontrollen.

Gennemlæst og vedtaget med Underskrift.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 20. Marts 1946.

Arrestanten Gunnar Larsen var fremstillet.

I Anledning af Anton Groos' foranstaaende Forklaring ønsker Arrestanten at oplyse følgende. —

Som han tidligere har forklaret til Rapporterne 18—K og 18—L og 18—Z maatte han gaa ud fra som givet, at Tyskerne paa Forhaand maatte have Mistanke til ham i Anledning af de i nævnte Rapporter omtalte Forhold.

I denne Forbindelse forklarer Arr. videre, at han i Efteraaret 1944 — mens han opholdt sig i Sverige — fra sin Søster Fru Poula Nissen gennem en eller anden fik en mundtlig Besked om, at den tyske Godsbesidder fra Kalø Gods havde ladet en Bemærkning falde til Hofjægermester Folmer Lüttichau, Godset Rohden ved Vejle, om at Tyskerne var interesserede i at faa fat i Arr., idet han samtidig havde spurgt, om Hofjægermesteren vidste noget om, hvornaar Arr. kom hjem. Denne Samtale referede Hofjægermesteren til Arr.s Søster, der som nævnt lod den gaa videre til Arr. i Sverige.

— — —

I Forbindelse med Arr.s Forhaandsviden om, at Tyskerne havde Mistanke til ham ønsker han at oplyse om følgende Episode. —

Sammen med sin Hustru havde Arr. i 1937 været en Tur i Amerika og de rejste hjem over Frankrig. Det var saa Meningen, at de skulde flyve direkte fra Paris til København, men paa Grund af Vejrforholdene maatte de lande i Hamborg. — For fra Hamborg at komme med Nattoget her til København, skulde de gennem den tyske Paskontrol, hvor saavel Pas som Bagage blev undersøgt. — De andre Passagerer fra Flyvemaskinen kom glat igennem, men Arr. blev anmodet om at vente, hvorefter han sammen med sin Hustru blev anbragt i et Værelse. — Efter en Ventetid paa ca. ½ Time meddelte Pasmyndighederne ham, at han ikke kunde komme afsted foreløbig, og hans Bagage blev paany frataget ham og undersøgt igen.

Efter nogen Tids Forløb ankom der 2 civile Gestapofolk fra Hamborg, og disse forhørte nu Arr. om hans Forbindelser i Tyskland, England og Amerika og om hans Aktivitet i det hele taget.

Arr. forklarede, hvem han var og refererede herunder til forskellige Personer i Danmark og Tyskland — og han protesterede i øvrigt over Tilbageholdelsen og Afhøringen. —

Herefter blev han paany anbragt i det før omtalte Værelse og maatte vente en Timestid igen, hvorefter han atter kom i Forhør.

Først sent paa Eftermiddagen blev han igen kaldt ned, og han fik nu Besked om, at han godt kunde rejse videre. Arr. forlangte at faa en Forklaring paa, hvorfor han var blevet holdt tilbage, men han fik det Svar, at det kunde de ikke give.

Da Arr. derefter ankom her til København, henvendte han sig til det tyske Gesandtskab for derigennem at faa en Forklaring paa Tilbageholdelsen — bl. a. med Henblik paa event. senere Rejser i Tyskland. Gesandtskabet satte sig i Forbindelse med det tyske Udenrigsministerium, men herfra kunde man ikke give nogen Forklaring om Tilbageholdelsen, men man beklagede det skete. —

Gennemlæst og vedtaget med Underskrift.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

101.

GENPART

Oversættelse fra Engelsk.

Jeg, Felix William Grain, af Byen London, behørigt autoriseret og edsvoren Notarius publicus og praktiserende i nævnte By erklærer og attesterer herved

at paa nedenfor anførte Dag mødte personligt for mig Højvelbaarne Roundell Cecil, Jarl af Selborne, Medlem af det kongelige Geheimeraad, dekoreret med Æresordenen (Companion of Honour), den i vedlagte edelige Erklæring omhandlede Erklæringsgiver, og underskrev han Erklæringen i min Nærværelse, efter først af mig at være taget i Ed, idet han erklærede, at det i nævnte edelige Erklæring omhandlede var Sandhed.

Til Bekræftelse har jeg underskrevet nærværende og paaført det mit Embedssegl i Byen London den 5. Oktober 1945.

(L. S.)

sign.: **F. W. Grain,**
Notarius publicus,
London.

Legalisationspaategning af det danske Generalkonsulat i London.

ad 101.

Edelig Erklæring afgivet af Lord Selborne den 5. Oktober 1945.

Jeg, Roundell Cecil, Jarl af Selborne, Medlem af det kongelige Geheimeraad, dekoreret med Æresordenen, boende 14 Buckingham Palace Gardens, London, England, erklærer herved edeligt:

Forinden Krigens Udbrud havde jeg kun mødt Hr. Gunnar Larsen to Gange, og begge Gange i Selskabslivet, hvor jeg var blevet præsenteret for ham, men kun havde vekslet nogle faa Ord med ham om almindelige Emner.

I Oktober 1939 opsøgte han mig imidlertid i London. Jeg var paa dette Tidspunkt ikke Medlem af Regeringen, men var Medlem af Parlamentet, og man vidste, at jeg var Ven med Medlemmer af Regeringen. Hr. Larsen meddelte mig, at han ønskede at give mig visse Oplysninger, som han anmodede mig om at lade gaa videre til den britiske Regering. Han udtalte, at han i mange Aar i Forretningsøjemed til Stadighed havde berejst Europa, besøgt Fabrikker o. s. v., og at han havde fortsat dermed ogsaa efter Fjendtlighedernes Udbrud. Han havde fornylig foretaget en Rejse gennem Tyskland og havde talt med mange Tyskere i betydningsfulde Stillinger og havde set en hel Del af, hvad der foregik. Han gav mig Oplysninger om vigtige tyske Fabrikkers Beliggenhed og deres Forsvarsforanstaltninger. Han beskrev Røgdækkesystemet omkring den store Leuna Fabrik. Han meddelte mig, at man opførte, eller paatænkte at opføre Bygninger, der skulde ligne Fabrikker (dummy factories) i den Hensigt at føre vore Flyvere bag Lyset. Han gav mig Oplysninger om tyske Tilførsler og den tyske Moral. Under denne lange Samtale udtrykte Hr. Larsen sin Afsky for Hitlerstyret og sin Frygt for, at Tyskland vilde angribe Danmark. Han udtalte, at de smaa Nationer i Europa forstod, at deres Uafhængighed afhang af, at de Allierede sejrede. Efter hans Mening vilde Hitler annektere hele Skandinavien, hvis Tyskland vandt Krigen. Alle disse Oplysninger lod jeg gaa videre til den britiske Regering. Hr. Larsen opsøgte mig paany i Januar 1940, og ogsaa da bragte han mig vigtige Oplysninger af samme Art som Resultat af hans yderligere Berøring med Tyskland og Tyskerne. Han fremholdt for mig de umaadelige Forberedelser, Hitler gjorde for at erobre Europa. Jeg diskuterede paany med ham, hvad der stod paa Spil i denne Krig, og han forsikrede mig paany om, at de Allieredes Sag havde den danske offentlige Menings varme Støtte. Ogsaa de Oplysninger, jeg fik fra Hr. Larsen ved dette Besøg, lod jeg gaa videre til den britiske Regering og blev varmt takket af Regeringen, ligesom ved den tidligere Lejlighed.

Som Resultat af disse Samtaler og de Forespørgsler, jeg rettede til Folk, som jeg vidste var Hr. Larsens Venner, fik jeg den Gang den Opfattelse, at Hr. Larsen var en fuldstændig loyal Dansker og en varm Støtte af de Allieredes Sag.

I Februar 1942 blev jeg Minister for økonomisk Krigsførelse i den britiske Regering. I Oktober 1942 blev det mig meddelt, at Luftfartsministeriet var ude for betydelige Vanskeligheder med Hensyn til at skaffe dansk Valuta til Brug for vore Lufttropper. Jeg bør her bemærke, at den britiske Regering plejede at forsyne vore Lufttropper, som opererede over Europa, med smaa Beholdninger af Valuta fra de Lande, hvor de kunde blive skudt ned eller tvunget til at nødlande. Den britiske Regering var derfor paa dette Tidspunkt ude efter at skaffe sig de forskellige Valutaer, og dette blev foretaget paa forskellige Maader, men oftest under store Vanskeligheder.

Paa dette Tidspunkt (Oktober 1942) havde man store Vanskeligheder med at skaffe dansk Valuta, især da der krævedes meget betydelige Beløb, og kun i smaa Sedler, og idet jeg erindrede mine ovennævnte Samtaler med Hr. Gunnar Larsen i 1939 og 1940, tænkte jeg, at han maaske var i Stand til, og villig til at hjælpe os.

Jeg vidste, at han var en stor Arbejdsgiver og derfor hver Uge plejede at hæve store Beløb i Banken i smaa Sedler. Hvis han derfor var villig til at løbe Risikoen, kunde det maaske lykkes ham at hæve betydelige Beløb i smaa Sedler i sin Bank og overgive disse Sedler til en Udsending (Emissary) uden at vække de tyske Besættelsesmyndigheders Mistanke.

Jeg lod derfor et Brev udfærdige (idet Udkastet dertil blev approberet af mig) til ham, i hvilket han blev anmodet om at overgive »ca. 500.000« danske Kroner til Overbringeren, og det udtaltes i Brevet, at en Kredit paa indtil 500.000 Kroner vilde blive aabnet for ham i London. Dette Brev blev skrevet paa Dansk af en nær Ven af Hr. Larsen og underskrevet med et Kodenavn, som han meget godt kendte, saa at Hr. Larsen kunde kende Haandskriften og Navnet og derved være sikker paa Anmodningens Ægthed. Brevet blev derpaa overgivet til de britiske Myndigheder, som havde Forbindelse med Danmark.

De paagældende britiske Myndigheder befandt sig imidlertid i den Vanskelighed, at skønt det maaske nok kunde lykkes dem at faa dette Brev leveret til Hr. Larsen personlig, betvivlede de, at det paa det paagældende Tidspunkt vilde være muligt for dem at eksportere saa store Mængder Pengesedler fra Danmark, uden at Tyskerne opdagede det og beslaglagde Sedlerne. Mit Brev beroede derfor hos dem, medens man overvejede, paa hvilken Maade denne Seddelmængde kunde eksporteres.

I Maj 1943 rettede den danske Modstandsbevægelse imidlertid en Henvendelse til England om Kontanter, hvortil de trængte meget stærkt til deres Arbejde. De britiske Myndigheder besluttede saa at benytte mit Brev til Hr. Larsen, idet ethvert deri omhandlet Beløb kunde anvendes til Bedste for de Allieredes Sag i Danmark, og man vilde derved undgaa Vanskeligheder ved at eksportere store Seddelbundter.

Mit Brev blev følgelig, af et Medlem af den danske Modstandsbevægelse, overgivet til Hr. Gunnar Larsen i Juni 1943. Hr. Larsen opfyldte straks Anmodningen og forsynede ikke alene Udsendingen med alt, hvad jeg havde anmodet ham om, men ogsaa med en hel Del mere. I det hele, mellem Juni 1943 og August 1944, har Hr. Gunnar Larsen givet den danske Modstandsbevægelse 850.000 Kroner. Hvorledes det lykkedes ham at skaffe alle disse Penge uden at vække Tyskernes Mistanke, ved jeg ikke. Den sidste Anmodning til ham lød paa 388.000 i August 1944, hvilket Beløb han straks betalte. Straks efter flygtede Hr. Larsen til Sverige, og han sendte Bud til mig fra Sverige om, at han var blevet tvunget til at forlade Danmark, da han ikke længere kunde skjule Finanstransaktioner af denne Størrelse for sine Revisorer.

sign.: **Selborne.**

Beediget i No. 41, Whitehall, i London Amt, England, den 5. Oktober 1945.

I min Overværelse

sign.: **F. W. Grain,**
Notarius publicus,
London.

Oversættelsens Rigtighed bekræftes.

København, den 14. Oktober 1945.

sign.: **Harald Røhling,**
kgl. aut. Translatør i Engelsk.

102.

KRIMINALBETJENT KNUD MØLLER

Tirsdag den 7. Maj 1946.

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der er rettet telefonisk Henvendelse til den af sigtede Gunnar Larsen til Rapport 18—Z—Pag. 226 omtalte *Ingeniør Børge Nissen* boende *Ibstrupvænge Nr. 4*, der paa Forespørgsel bekræfter, at han af Gunnar Larsen — gennem Ingeniør C. F. Clausen — fik en Henstilling om at melde sig til frivillig engelsk Krigstjeneste. Kpt. opholdt sig paa daværende Tidspunkt i Amerika, men paa Grund af Sygdom kunde han ikke efterkomme sigtedes Henstilling.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 8. Maj 1946.

Videre er der rettet telefonisk Henvendelse til sigtedes Søster, Fru Poula Nissen, boende »Serridslevgaard«, Tvingstrup, der bekræfter, at sigtede Gunnar Larsen kort Tid efter Besættelsen omtalte, at han arbejdede for den engelske Efterretningstjeneste (jfr. Rapport 18—Z—Pag. 229).

Kpt. oplyser videre, at Gunnar Larsen fortalte det under en Frokost, hvor man drøftede Besættelsen, som han udtrykte sin store Harme over. Han udtalte, at naar det var gaaet, som det var den 9. April, maatte man gøre noget, og det var i den Forbindelse, at han nævnede, at han arbejdede for den engelske Efterretningstjeneste.

Efter denne Udtalelse tilføjede han — kun henvendt til Kpt. — »Jeg vil maaske komme til at gøre og sige Ting, som I vil finde besynderlige«. —

Kort efter at de første Angreb var blevet rettet mod Gunnar Larsen for unational Optræden, havde Kpt. igen en Samtale med ham, hvor de talte om Forholdet. Herunder udtalte Gunnar Larsen: »Du skal ikke forsvare mig overfor nogen, men bare tro paa mig.«

Kpt. omtalte ikke disse Samtaler med sin Broder overfor nogen før omkring den 29. August 1943, idet hun da gjorde Fru Landsretssagfører Svanholm fra Aalborg bekendt med hans Udtalelser. Naar hun paa det Tidspunkt fortalte Fru Svanholm herom, var det udelukkende, fordi hun ønskede, at en anden skulde være bekendt med Gunnar Larsens Indstilling, saafremt der skulde ske hende selv noget, idet hun og hendes Mand var inde i illegalt Arbejde, og hun var klar over, at disse Udtalelser kunde faa Betydning ved Bedømmelsen af Gunnar Larsens Indstilling.

M. H. t. Gunnar Larsens Forkaring til Rapport 19—E— Pag. 217 vedrørende den Advarsel, hun gennem Hofjægermester Lüttichau havde faaet vedrørende Tyskernes Interesse for Gunnar Larsen, forklarer hun, at Hofjægermester Folmer Lüttichau, Godset Rohden ved Daugaard, en Dag — meget muligt i Efteraaret 1944 — under en Samtale med hende spurgte, om det var Gunnar Larsens Mening at blive i Sverige. Hertil svarede hun, at det mente hun ikke, men Hofjægermesteren sagde da til hende, at hun skulde fraraade ham at tage hjem, da han underhaanden havde faaet at vide, at Tyskerne var interesseret i ham, og han havde hørt noget om, at Tyskerne ikke havde givet ham Lov til at rejse, saafremt de dengang havde vidst, hvad de nu vidste om ham.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 8. Maj 1946.

Ved telefonisk Henvendelse til *Ingeniør Erik Ramsby*, c/o Firmaet F. L. Smidth & Co., Vestergade, privat boende *Brødhøj Nr. 3, Gentofte*, bekræfter denne paa Anledning sigtede Gunnar Larsens Forklaring m. H. t. Fjernelsen af Forsøgsinstallationen til Dieselmotorer (jfr. Rapp. 18-Z-Pag. 227).

Kpt. tilføjer, at foruden selve Forsøgsmaterialet blev alt konstruktivt Materiale ogsaa fjernet — saasom fuldt udarbejdede Planer, Tegninger og Beregninger —, og dette blev ligeledes gemt væk og er først taget frem igen efter Kapitulationen. —

Direktør C. E. Carlsen, Valby Maskinfabrik, privat boende *Kirkevænget Nr. 18*, bekræfter ligeledes paa telefonisk Forespørgsel Gunnar Larsens Forklaring vedr. Konstruktør K. Rasmussens Forsøg med Dieselmotorer og disses Fjernelse fra Fabrikken ved Besættelsen. —

Videre bekræfter Kpt., at Gunnar Larsen — meget muligt i Begyndelsen af Aaret 1940 — forespurgte, hvorvidt det var muligt at sende yngre Arbejdere til England, men nærmere Enkeltheder herom erindrer Kpt. ikke nu. — (Jfr. Rapp. 18-Z-Pag. 227).

Han siger dog, at Valby Maskinfabrik i sin Tid lod oprette et engelsk Kursus for Arbejderne. Dette Kursus, der blev betalt af Firmaet, blev besøgt af ca. 10 unge Mænd, men om det blev oprettet i Forbindelse med eller Tilknytning til Gunnar Larsens ovennævnte Forespørgsel, husker Kpt. ikke nu. —

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 9. Maj 1946.

Sluttelig er der rettet telefonisk Henvendelse til *Direktør Frederik Smidth*, c/o F. L. Smidth & Co., Vestergade, privat boende *Skjoldhøj Allé Nr. 6, Charll.*, der udspurgt i Anledning af sigtede Gunnar Larsens Forklaring til Rapport 18-Z-Pag. 228 forklarer, at Gunnar Larsen ganske rigtig kort efter Besættelsen hyppigt rejste til Jylland, og han boede — eller rettere overnattede — da ofte hos Kpt., der havde et Hus ved Hasseriis. —

Kpt. var godt klar over, at det ikke udelukkende var af forretningsmæssige Grunde, Gunnar Larsen saa tit kom til Aalborg, og selv om Gunnar Larsen ikke overfor ham omtalte, hvad Grunden dertil var, gjorde Kpt. sig dog sine Tanker herom, idet han ikke kunde undgaa at bemærke Gunnar Larsens store Interesse for at skaffe sig Oplysninger om Tyskernes Foreteelser ved Flyvepladserne o. lign., og med det Kendskab, han havde til sigtede og dennes Interesse for England, regnede han med, at sigtede lod Oplysninger og Iagttagelser, han paa denne Maade skaffede, gaa videre til Englænderne. —

Senere under Besættelsen kom Gunnar Larsen ogsaa ofte til Aalborg, men da var det blevet en mere almindelig Begivenhed, hvorfor Kpt. ikke heftede sig ikke videre ved det.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 15. Maj 1946.

Sigtedes Søster, *Fru Poula Nissen, Serridslevgaard*, meddelte i Dag telefonisk til undertegnede, at hun i Tilslutning til sin Forklaring for en Fuldstændigheds Skyld ønsker at oplyse, at hun har omtalt Gunnar Larsens Indstilling og hans Oplysninger til hende overfor endnu een Person, nemlig en ung Dansk-Amerikaner ved Navn Leif Bangsbøl, der gik under Dæk-Navnet »Beck«.

Leif Bangsbøl var kommet til Landet som Faldskærmsmand for den engelske Efterretningstjeneste og boede hos Kpt. fra November 1944 til Marts 1945. — Kpt. ved ikke, hvor Bangsbøl nu opholder sig, men formoder, at han er rejst tilbage til Amerika. —

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 16. Maj 1946.

Efter telefonisk Anmodning indfandt undertegnede sig i Dag paa Korvetten »Thetis«, Orlogsværftet, idet *Orlogskaptajn Jørgen Münter*, boende *Gl. Vagt Nr. 2, Nyboder*, ønskede at fremkomme med en Oplysning til Sagen.

Kpt. forklarede, at han er Svigersøn til afhørte Fru Poula Nissen (Gunnar Larsens Søster), og som Følge deraf kender han Gunnar Larsen godt.

I Tiden omkring den 9. April 1940 var Kpt. Chef for en Minestryger, og da der gik Rygter om, at den danske Marines Minestrygere skulde benyttes til at stryge Miner efter tyske Direktiver, talte Cheferne for de forskellige Minestrygere om Sagen indbyrdes, og de var enige om, at man ikke kunde gaa med til noget saadant. Ganske vist vanskeliggjorde Kongens Henstilling til det danske Folk en saadan Beslutning, og man blev saa enig om at tale med en helt udenforstaaende om Sagen. I denne Forbindelse foreslog Kpt. Gunnar Larsen (det var før Gunnar Larsens Ministertid), og Kpt. fortalte Gunnar Larsen under 4 Øjne, hvorledes Landet laa, og han gjorde ham opmærksom paa, at man vilde nægte at sejle efter tyske Direktiver. Gunnar Larsen gav straks Kpt. Ret i dette Standpunkt, hvilket glædede ham, idet han derved saa, at andre havde samme Indstilling overfor Spørgsmaalet som han og hans Kolleger.

Efter Gunnar Larsens Ministertid har Kpt. ofte staaet uforstaaende overfor mange af hans Handlinger, men for Kpt., der kendte Gunnar Larsen, var der ikke Tvivl om hans rene danske Indstilling, og at hans Handlinger var dikteret af hans Stilling og absolut ikke af Sympati for Tyskerne.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 30. Maj 1946.

Da undertegnede i anden Anledning opholdt sig i Jylland, henvendte jeg mig hos *Hofjægermester Folmer Lüttichau, Godset Rhoden ved Daugaard*, Kpt. blev gjort bekendt med Fru Poula Nissens Forklaring, hvilken Forklaring han bekræfter.

Han forklarer nærmere, at han gennem flere Aar har været Administrator for Kalø Gods, der ejes af den tyske Baron Jenisch. Kpt. og Baronen drøftede aldrig Politik, men en Dag havde de en Samtale om Materialer til Reparation paa Godset, og herunder kom Firmaet F. L. Smidth paa Tale vedrørende eventuelle Cementleverancer.

I denne Forbindelse kom Baron Jenisch med en Bemærkning om, at Tyskerne ikke havde givet ham Lov til at rejse til Sverige, saafremt de dengang havde vidst, hvad de nu vidste om ham. Kpt. lod senere denne Oplysning gaa videre til Fru Poula Nissen.

Yderligere af Interesse for Sagen kunde Kpt. ikke oplyse, og han siger i denne Forbindelse, at han overhovedet ikke er — eller var — inde i Gunnar Larsens Forhold.

Kpt. anmoder om, at hans Navn ikke kommer offentligt frem i Forbindelse med denne Sag — dels af Hensyn til Baron Jenischs Ejerforhold til Kalø og dels af Hensyn til Kpt.s Forhold som Administrator samme Sted.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

Kontinueret den 5. Juni 1946.

Videre har jeg henvendt mig hos den Pag. 2 nævnte *Fru Gerda Svanholm*, boende *Duebrødrevej Nr. 11, Aalborg*, der udspurgt i Sagens Anledning bekræfter, at der har fundet en Samtale Sted mellem hende og Fru Nissen — meget muligt omkring den 29. August 1943 — Fru Nissen udtalte ved denne Lejlighed, at hun var glad, fordi Kpt. og hendes Mand stolede paa Gunnar Larsen og forstod ham. Kpt., der altid har stolet paa Gunnar Larsen og forstaaet ham, svarede, at hun absolut ikke havde vaklet i sin Tro paa ham.

Gunnar Larsen har i øvrigt selv flere Gange sagt til Kpt. og hendes Mand, at de ikke maatte forsvare ham overfor nogen som helst, og dette i Forbindelse med hendes Kendskab til Gunnar Larsen iøvrigt gjorde, at hun fuldstændig var klar over hans Indstilling.

Yderligere havde Kpt. ikke at bemærke til Sagen.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

103.

COPY

N. M. JENSEN

13th March, 1946.

1 Great Cumberland Place, London W. 1.

Højesteretssagfører Steglich-Petersen, Bredgade 3, Copenhagen.

Dear Mr. Steglich-Petersen,

I thank you for your letter of 6th March and for giving me the information about Mr. Gunnar Larsen's present position.

Unfortunately, I have not been able to trace Mr. James Sinclair. I wrote a letter to him on 7th December, c/o British Overseas Airways, and they promised to forward it on to him, but I have received no reply. British Overseas Airways have repeatedly refused to disclose any address of Mr. Sinclair. There is a possibility that he may have been killed during the war, but at least we ought to be able to get that information.

I can help you a little more on the other two matters to which you refer. It is quite true that Mr. Gunnar Larsen suggested that a number of Danish workmen should be employed in this country. He and I had a meeting with Sir Charles Craven, Chairman of Vickers-Armstrong Ltd. in October 1939. I cannot do better that to enclose the correspondence which I had with Sir Charles at the time, namely, his letter to me dated 19.10.39, my reply of 20.10.39 and his letter of 23.10.39. Nothing came of the proposal because it was found that Vickers-Armstrong were not able to pay any additional living expenses to the Danish fitters and they could not exist on the normal rates paid to British fitters.

I also remember Mr. Gunnar Larsen telling me about his visit to Amsterdam and the suggestion that two Danish dancing girls would be in an exellent position for passing on information about morale and possible other Secret Service work, and I understand he approached Commander Kenderdine. In civil life this man ran an advertising agency called — Sackville Advertising Service Ltd, 40 Picadilly, London W. 1. I have no personal knowledge of Cdr. Kenderdine's reaction to the proposal, or whether the suggestion made to him was, in fact, followed up. I believe Cdr. Kenderdine is in London although it is about two years since I saw him last. Do you think the matter is of sufficient importance for me to have a word with Cdr. Kenderdine and ask him whether he is prepared to make an affidavit. He will no doubt have to obtain the sanction of the Foreign Office and, possibly, the Service Departments before he can make such affidavit.

Yours sincerely,
sign. **N. Max Jensen.**

ad. 103.

Oversættelse.

. M. JENSEN

13. marts 1946.

1 Great Cumberland Place,
London, W.1.

Hr. højesteretssagfører Steglich-Petersen, Bredgade 3, København.

ære hr. Steglich-Petersen.

Jeg har med tak modtaget Deres brev af 6. marts samt oplysninger ved-rende hr. Gunnar Larsens nuværende stilling.

Desværre har jeg ikke kunnet finde Mr. James Sinclair. Jeg skrev et brev l ham den 7. december, c/o British Overseas Airways, og dette selskab lovede at remsende brevet til ham, men jeg har ikke modtaget noget svar. British Overseas irways har gentagne gange afslået under nogen omstændigheder at opgive Mr. inclairs adresse. Der foreligger den mulighed, at han er faldet i krigen, men vi urde i det mindste kunne få den oplysning.

Jeg kan være Dem til lidt mere hjælp vedrørende de to andre forhold, De enviser til. Det er ganske rigtigt, at hr. Gunnar Larsen foreslog, at et antal danske rbejdere skulle beskæftiges her i landet. Han og jeg havde i oktober 1939 en kon-erence med Sir Charles Craven, der er formand for Vickers-Armstrong, Ltd. Det edste, jeg kan gøre, er at vedlægge den korrespondance, jeg førte med Sir Charles en gang, nemlig hans brev til mig dateret 19. 10. 39, mit svar af 20. 10. 39 og hans rev af 23. 10. 39. Forslaget førte ikke til noget, da det viste sig, at Vickers-Arm-trong ikke kunne yde noget ekstrabeløb til dækning af de danske montørers (fit-ers) leveomkostninger, og disse montører kunne ikke eksistere på de normale løn-inger, der betaltes til engelske montører.

Jeg husker ligeledes, at hr. Gunnar Larsen fortalte mig om sit besøg i Am-terdam og udtalelsen om, at to danske danserinder havde en glimrende mulighed or at videresende stemningsberetninger samt oplysninger om eventuelt andet Secret ervice arbejde, og jeg forstår, at han satte sig i forbindelse med Commander Ken-erdine. Denne drev i det civile liv et annoncebureau kaldet Sackville Advertising ervice, Ltd., 40 Piccadilly, London, W.1. Jeg har ikke noget personligt kendskab il Commander Kenderdines reaktion overfor forslaget, eller hvorvidt det ham givne ink faktisk blev benyttet. Jeg tror, at Commander Kenderdine opholder sig i Lon-lon, skønt det er ca. to år siden, jeg mødte ham sidste gang. Mener De, at sagen r af tilstrækkelig vigtighed til, at jeg skal tale med Commander Kenderdine og pørge ham, om han er villig til at afgive en beediget erklæring? Han skal uden vivl udvirke tilladelse fra Foreign Office og muligvis også fra the Service Depart-nents (ministerierne for de væbnede styrker), før han kan afgive en sådan beediget rklæring.

Deres hengivne

N. Max Jensen.

9

104.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag den 1. Marts 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Arrestanten Gunnar Larsen har ønsket sig fremstillet.

Han forklarer, at i Dagene omkring 9. April 1940 opholdt der sig hel i Landet en Nordmand ved Navn Alfred Holter, der var paa Gennemrejs fra Frankrig. Arr. var af og til sammen med ham, og bl. a. var de sammer til en Middag den 8. April 1940 hos Direktør Sthyr, hvor bl. a. Ingenio Harttung, Afdelingschef Wassard m. fl. ogsaa var til Stede.

Ved denne Lejlighed drøftede man selvfølgelig den udenrigspolitisk Situation, idet man vidste, at der hurtigt vilde ske et tysk Overfald paa Skan dinavien. Man drøftede herunder Generalkommandoens Ønske om at indkald Mandskab og Regeringens Holdning overfor dette. Arr. udtrykte sin stor Harme over, at man fra dansk Side ikke havde truffet passende Forsvars foranstaltninger imod den truende Situation, og Arr. udtalte, at han ikke vild blive i Danmark, saafremt man ikke vilde forsvare Landet overfor Tyskerne

Da Besættelsen den 9. April oprandt i Norge og Danmark, sad Holte som Nordmand fast her i Landet. Han vilde gerne afsted, men var i Begyn delsen ikke klar over, hvorvidt han vilde til Norge eller til England. Han Formaal var at komme til at deltage i Krigen mod Tyskland.

Holter talte i denne Forbindelse med Arr., for at faa denne til at være ham behjælpelig med at komme afsted. Arr. siger her, at naar Holter netop henvendte sig til ham, skyldtes det den Omstændighed, at Holter kendte Arr. Indstilling baade fra tidligere Tid og i Særdeleshed fra Arr.s Udtalelser ved Middagen den 8. April.

Efter nogle Dages Forløb bestemte Holter sig til at tage til Sverige idet han der kunde komme i Forbindelse med det norske Gesandtskab, og der — efter indhentede Oplysninger — træffe Bestemmelse om, hvor han ønskede at tage hen.

Arr. havde god Kendskab til alle Smaahavnene ved Kysten, og han forelagde Spørgsmalet for en af sine Bekendte, Ernst Wedel-Wedelsborg, der var Sejlsportsmand og som saadan havde Kendskab til mange Fiskere, der om Sommeren gjorde Tjeneste paa Lystfartøjer. Resultatet af disse Samtaler blev, at Holter blev sat i Forbindelse med en Fisker, der overlod ham en Robaad, hvori han om Natten roede over til Hveen. Derfra kom han til Stock holm, og senere rejste han via Rusland til England.

Holter er nu i Norge igen og bor i Brevik.

Omkring Maj-Juni Maaned 1940 blev der fra F. L. Smidth sendt en hel Del Folk til Amerika. Med en af disse, Ingeniør C. F. Clausen, sendte Arr følgende mundtlige Besked til sin Nevø Børge Nissen. som dengang var ansa paa F. L. Smidth's Kontor i New York: »Jeg forventer, at du melder dig ti frivillig engelsk Krigstjeneste«.

Børge Nissen modtog denne Besked, men kunde ikke følge Parolen, da han havde paadraget sig en Lungesygdom, hvilket var Arr. ubekendt.

Videre forklarer Arr., at han havde Hovedinteressen i A/S Skandinavisk Aero. I Begyndelsen af 1940 — omkring Aarsskiftet — var man begyndt nogle Forhandlinger i Belgien. Disse blev ført af Direktør Hjalmar Ibsen med et belgisk Speditørfirma og gik ud paa, at Skandinavisk Aero skulde paatage sig Leverancen af Flyvemaskiner og Flyvemaskindele til det franske Luftvaaben. Forhandlingerne havde været af orienterende Art, og da Direktør Ibsen vendte hjem, rapporterede han til Arr. om Forløbet af disse Forhandlinger.

I Februar-Marts Maaned 1940 rejste Arr. selv til Frankrig og Belgien, og han havde nogle Forhandlinger med en Kaptajn fra det franske Luftvaaben paa F. L. Smidths Kontor i Paris. Denne Kaptajn var meget interesseret i, at faa Fabrikationen i Gang, men Arr. nærede Betænkeligheder, idet han kendte daværende Udenrigsminister Munchs Indstilling overfor Leverancer til de Allierede af Krigsmateriel, af Hensyn til Politikken overfor Tyskland.

Ud af Samtalen med nævnte Kaptajn kom den Løsning, at man kunde flytte hele Fabrikationen til Frankrig — særlig da man i høj Grad manglede Specialister. Resultatet blev saa, at man skulde overveje denne Løsning nærmere, og man skulde saa komme tilbage til Sagen, naar Arr. igen kom til Frankrig, hvilket var Meningen, at han skulde i April Maaned 1940.

Besættelsen forhindrede imidlertid denne Plans Udførelse.

I Januar 1940 under et Ophold i England hørte Arr. igennem Direktør Max Jensen, at det store engelske Kanonfirma Vickers Armstrong havde stor Mangel paa kvalificeret Arbejdskraft, navnlig Mekanikere (Fitters), og Arr. foreslog da, at Dir. Max Jensen skulde tale med Formanden for Vickers Armstrong, som han kendte godt, og spørge, om det vilde have nogen Interesse, om man søgte at hverve danske Specialarbejdere til Virksomheden. Denne Samtale fandt Sted med det Resultat, at man fra V. A.s Side var noget betænkelig ved at anvende udenlandsk Arbejdskraft, ligesom man var betænkelig ved Aflønningsforholdene, som i den engelske Industri var ringere end i den danske. Man vilde dog gerne overveje Sagen nærmere og evt. senere komme tilbage til den. Ved sin Tilbagekomst til Danmark talte Arr. med Direktøren for Valby Maskinfabrik, Direktør Carlsen, som var af den Formening, at nogle af de yngre ugifte Maskinarbejdere maaske nok vilde have Interesse for Sagen paa Trods af de ringere Lønvilkaar. Da Arr. ikke kom til England igen til April som planlagt, kom der ikke videre ud af Sagen.

Som det i Rapport af 12.2.46 Ltr. 18-J Pag. 235 fremgaar, lovede Arr. Gowen, at han senere vilde forsøge at skaffe yderligere Oplysninger om Tyskernes Aktivitet paa Flyvepladserne.

Arr. gik ogsaa i Gang dermed, og han rejste i den Anledning temmelig meget frem og tilbage mellem København og Aalborg, ligesom han ogsaa besøgte Frederikshavn.

Da der ofte er Vanskeligheder ved Storebæltsoverfarten, fik Arr. ved Havnefogden i Kerteminde Hjælp, idet han fik ordnet sig med en Fisker, der sejlede Arr. mellem Kerteminde og Kalundborg eller Mullerup Havn. Paa den Maade var Arr. uafhængig af Færgefarten.

I den første Tid gik dette Arrangement godt, men efter nogen Tids Forløb blev der Vanskeligheder med Fiskerens Tildeling af Brændstof, som de efter Reglerne ikke maatte anvende til andet end Fiskeri. I den Anledning satte Arr. sig i Forbindelse med Christmas Møller, der paa daværende Tidspunkt var Kontrolminister i Handelsministeriet, og Christmas Møller fik det ordnet, saa Tildelingsvanskelighederne blev overvundet. Arr. siger paa Anledning, at han ikke direkte gjorde Christmas Møller opmærksom paa Grunden til Ønsket om de mange Rejser til Jylland, men paa den anden Side mener Arr. at kunne sige, at Christmas Møller var klar over Baggrunden for Ønsket.

Nogen Tid efter telefonerede Christmas Møller til Arr. og meddelte, at Tyskerne havde forbudt denne Sejlads.

Arr. tilføjer i denne Forbindelse, at Folketingsmand, Redaktør Bollerup Madsen var med som tilfældig Passager paa en af disse Ture. Heller ikke han var indviet i Sagen, men Arr. mener, at Bollerup Madsen var klar over, hvad der var Baggrunden for Rejserne, da han maa have været vidende om, at Arr. viste stor Interesse for den tyske Aktivitet.

Under disse Ture gjorde Arr. sine Observationer paa Rødslet Flyveplads og i Særdeleshed paa Flyveplads »Øst«, den nye Flyveplads, som Tyskerne var ved at bygge paa de til Cementfabrikkerne hørende Arealer ved Cementfabrikken Rørdal. Naar Arr. paa Rødslet Flyveplads havde god Anledning til at foretage Observationer, skyldtes det den Omstændighed, at A/S Danalith her havde paabegyndt Arbejde. Videre har Arr. i Forvejen gode Forbindelser i Aalborg.

Arr. blev efterhaanden klar over, at saafremt der skulde komme noget af Betydning ud af disse Observationer, maatte han trække andre ind i Arbejdet. Han tog derfor paa en af disse Rejser to af sine Medarbejdere med, som han ansaa for egnede for Opgaven, nemlig Ingeniør Mogens Harttung og Ingeniør Erik Ramsby. Naar Valget netop faldt paa disse to, skyldes det, dels at han var sikker paa deres Indstilling — dels at det var forholdsvis yngre Mennesker, og endelig at de begge havde nær Tilknytning til Virksomheder i Aalborg, Ingeniør Ramsby til Cement-Jernkonsortiet og Ingeniør Harttung til Skandinavisk Aero A/S. Der vilde saaledes ikke være noget paafaldende ved, at de paagældende rejste til Aalborg ofte.

Det var Arr.s Tanke, at han vilde sætte begge d'Herrer ind i Arbejdet, men kun den ene blev informeret, nemlig Ing. Harttung. Naar Ing. Ramsby ikke blev informeret, var Grunden den, at han var af en noget mere forsigtig Natur.

Paa disse Rejser til Aalborg overnattede Arr. ofte hos Direktør Frederik Smidth for at undgaa, at hans meget hyppige Ophold i Aalborg skulde blive konstateret, hvis han overnattede paa Hotel »Phønix«, hvor han ellers i normale Tider boede, naar han var paa Forretningsrejse i Aalborg. Arr. har Grund til at tro, at Dir. Smidth var klar over, at Arr. observerede tyske Foreteelser — dels fordi der ikke fandtes nogen rimelig forretningsmæssig Grund til de hyppige Besøg, hvilket Dir. Smidth var fuldstændig klar over, og dels fordi Arr., naar der om Natten kom engelske Flyvere, ofte forlod Huset for at gaa op paa de høje Bakker bag ved Hasseriis, hvorfra der var Mulighed for at observere de tyske Kanonstillinger, naar der blev skudt.

I Slutningen af Maj Maaned 1940 fik Arr. en Chance for at komme til Sverige, idet der skulde afholdes en Luftfartskonference i Stockholm. Han rejste sammen med Direktør Lybye fra D.D.L. dertil. I Stockholm blev der arrangeret en Frokost, hvor bl. a. en af Arr.s Bekendte, Mr. Jimmy Sinclair, var til Stede. Arr. kendte Mr. Sinclair godt fra København, hvor han tidligere havde været Repræsentant for British Airways, og han var nu Repræsentant for samme Selskab i Stockholm. Mr. Sinclair havde tidligere været i Royal Airforce.

Af disse Grunde fandt Arr., at han var velegnet Kanal for Aflevering af de militære Oplysninger, som Arr. havde indsamlet, siden Mr. Gowen var rejst. Efter Frokosten fulgtes Arr. med Mr. Sinclair til dennes Lejlighed, hvor han afgav sine Oplysninger. Arr. siger i denne Forbindelse, at han havde medtaget saa mange Notater, at han kunde tegne en Kortskitse, hvilket blev gjort i Sinclair's Lejlighed. Kortskitsen vedrørte navnlig den nye Flyveplads Øst for Aalborg — dennes Beliggenhed, Ammunitionsdepotets Beliggenhed samt Installationer af camouflerede Beskyttelsesvolde for Flyvemaskiner og andre Detailler, ligesom Arr. naturligvis afleverede Information af mere generel Art.

Da Arr. kom hertil igen i Juni Maaned 1940, begyndte han straks at genoptage sit Observationsarbejde, men kort efter paabegyndtes de politiske Forhandlinger, som resulterede i, at Arr. gav efter for daværende Statsminister Staunings Anmodning om at indtræde i Ministeriet. Dette bevirkede, at Arr. blev klar over, at hans antityske Arbejde maatte foregaa paa en mere forsigtig Maade og efter andre Former, end han oprindelig havde planlagt.

idet det dog var hans Agt under den ene eller den anden Form at fortsætte med antitysk Arbejde, hvilket ogsaa skete, men Arr. ønsker paa nærværende Tidspunkt ikke at udtale sig nærmere herom. Han forbeholder sig at komme tilbage til denne Del af Sagen under senere Retsforhandling.

M. H. t. Jyllandsrejserne ønsker Arr. at tilføje følgende: Fra Tid til anden overnattede han hos sin Søster Fru Poula Nissen »Serridslevgaard«, Tingstrup, og han var ved et af disse Besøg saa letsindig at fortælle sin Søster og Svoger, at han var gaaet ind for engelsk Efterretningstjeneste, da han fandt, at dette var det eneste, han kunde gøre efter den Stilling, den danske Regering havde taget den 9. April.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

105.

AFSKRIFT

KGL. DANSK GENERALKONSULAT
Johannesburg.
Sydafrikansk Union.

14. December 1945.

Erklæring.

Den 14. December 1945 fremstod i dette General-Konsulat for mig i min Egenskab som Generalkonsul og dansk Notarius publicus Hr. Albert Younglove Gowen, hvis Identitet blev bevist, og som erklærede:

Jeg er amerikansk Statsborger, født den 8. Maj 1883 i Cleveland, Ohio. Min Fader var en nær Ven af Direktørerne i Firmaet F. L. Smidth & Co. i København, og jeg har fortsat min Faders venskabelige Forbindelser med Danmark og det nævnte Firma, siden jeg startede Forretningen. Jeg har i mange Aar været en nær Ven af den administrerende Direktør i dette Firma, Hr. Gunnar Larsen.

I 1922 sejlede jeg Jorden rundt med min 64 Tons Motor Yacht »Speejacks«, hvilket tog mig to Aar.

I Marts 1940 paatog jeg mig for egen Regning og Risiko af Kærlighed til England og Had til Tyskland at købe en Damper, lade den med Cement og sænke den i Indsejlingen til Luleå i den Hensigt at blokere Udskibningen af Jernerts til Tyskland.

Med dette til Hensigt ankom jeg til Danmark paa et amerikansk Pas omkring den 1. April 1940 og flyttede ind paa Hotel »d'Angleterre«. Jeg satte mig øjeblikkelig i Forbindelse med Hr. Gunnar Larsen og forklarede ham Hensigten med mit Ophold i København. Med hans Assistance kom jeg saa langt, at der blev gjort Skridt til at anvende en norsk Damper, der laa i Oslo, til det Formaal, jeg har nævnt.

Jeg var lige ved at starte til Oslo, da Danmark den 9. April blev besat af Tyskerne og Hotel »d'Angleterre« overtaget af den tyske Militærstab. Jeg nægtede at forlade Hotellet og gjorde mig Venner med de tyske Officerer af høj Rang, der boede paa Hotellet. Disse Officerer kom paa mine Værelser, hvor jeg havde en transportabel Radio, for at lytte til Udsendelser fra England. Tyskerne blev efterhaanden overbevist om, at jeg var en stor Ven af deres Land, og fortalte mig de omtrentlige Tidspunkter for Besættelsen af Holland, Belgien og Frankrig, og hvor Angrebet vilde finde Sted.

Under alt dette vedligeholdt jeg konstant hemmelig Forbindelse med Hr. Gunnar Larsen, som gav mig vigtige Oplysninger om tyske Bevægelser i Danmark og Norge. En af de mest værdifulde Ting han fortalte mig var, at Tyskerne havde en vigtig Luftbase ved Aalborg, hvor 125 Maskiner var stationerede.

Under al mit Samvær med Gunnar Larsen gennem de første Uger af Danmarks Okkupation var jeg helt overbevist om hans Had til Tyskerne og om hans Hensigt til at gøre dem saa meget Fortræd, som det var ham muligt. Under vore Samtaler talte han ogsaa om en Plan, der gik ud paa at sænke en af de store Togfærger, der blev brugt af Tyskerne.

Takket være mine gode Forbindelser med de høje tyske Officerer i Danmark lykkedes det mig at blive fløjet i en tysk Militærmaskine fra København til Berlin. Ved min Ankomst dertil blev der vist mig saa megen Opmærksomhed, at jeg opnaaede Tilladelse til at flyve til Holland. Fra Holland fortsatte

jeg til London, hvor jeg afgav en Rapport. Medens der ikke blev taget nogen Notits af min Rapport om og hvornaar Holland, Belgien og Frankrig skulde angribes, blev der derimod lagt Vægt paa Hr. Gunnar Larsens Oplysning om den tyske Flyveplads ved Aalborg. Flyvepladsen blev bombet af R.A.F., der forvoldte stor Skade.

Efter min Mission i Danmark rejste jeg til Amerika for at hjælpe den engelske Sag paa enhver mulig Maade og for at sikre dem 50 Destroyers, som England saa haardt behøvede.

Jeg har ikke set Hr. Gunnar Larsen siden mit Ophold i Danmark i April 1940.

Da jeg har hørt, at Hr. Larsen er i Vanskeligheder angaaende Handlinger fra den Tid, han blev dansk Kabinet Minister under den tyske Okkupation, føler jeg, det er min Pligt overfor Retfærdigheden at sige, at jeg tror fast paa, at Hr. Gunnar Larsen altid har været en loyal Dansker og loyal mod de Allieredes Sag, ligesom han aldrig vilde have gjort de Ting for mig, som han gjorde, hvis han ikke havde været en trofast Ven af England. Tyskerne vilde have skudt ham og mig øjeblikkelig for hans Handlinger dengang. Jeg tror, at alle Handlinger, som han har begaaet efter min Afrejse, har haft til Hensigt at vildlede Tyskerne for paa den Maade at hjælpe sit Land og de Allieredes Sag.

Jeg ønsker, at min Erklæring maa blive brugt i Forsvaret for Hr. Gunnar Larsen, og at De, Hr. Konsul, saa snart det er Dem belejligt, vil overdrage min Erklæring til de rette Myndigheder i Danmark.

1. Vidne ..... (Navn) .....

2. Vidne ..... (Navn) .....

Underskrevet ..... (Navn) .....

At ovenstaaende er blevet læst og godkendt af Hr. Albert Younglove Gowen i Nærværelsen af to Notorial-Vidner, er herved bekræftet ved min Underskrift og Embeds Segl.

(Stempel) sign. **Theodor Schultz,**

Generalkonsul for Danmark i Den sydafrikanske Union,

Dansk Notarius publicus.

En bekræftet fotografisk Gengivelse af en Artikel i »Life« fra 19. August 1940, i hvilken en fuld Beskrivelse af Hr. Gowen's Handlinger i Danmark findes, samt bekræftende Dele af denne Erklæring er vedlagt dette.

T. S.

ad 105.

»LIFE MAGAZINE«

19. August 1940.

»Tyske Officerer fortalte mig....«.

Albert Younglove Gowen, Forfatteren til nedenstaaende Artikel, er e
56-aarig »Clevelænder«, som samlede Nyheder i 1920—21 ved at krydse Jor
den rundt i sin 64 Tons Motorbaad »Speejacks«. Søgende Ro efter denn
Escapade bosatte Mr. Gowen, som havde trukket sig tilbage som Vicepræsiden
for »Lehigh Portland Cement Co.«, sig i England, hvor han snart fandt si
genoptaget i Cementvareforretninger. Som Leder af »Alpha Cement, Ltd.«, son
med sit Moder-Firma kontrollerer 80 pCt. af Englands Cementhandel, ha
Mr. Gowen haft Lejlighed til at rejse vidt omkring paa Kontinentet i de sidst
8 Aar. Han var paa Hotel »d'Angleterre« i København sidste 9. April, d
tyske Tropper besatte Danmark. »Life« føler, at Mr. Gowen's senere Oplevelse
som fortalt i denne Artikel er værd at henlede sine Læseres Opmærksom
hed paa.

Jeg ankom til Danmark Fredag den 5. April. Tirsdag Morgen Kl. 5.3
blev jeg vækket ved Lyden af ca. 150 tyske Maskiner oppe i Luften. De flø
rundt ca. 50 Fod over Skorstenen med Maskingeværer rettet mod Befolkninge
under dem, som paa det Tidspunkt var mest optaget af at naa frem til Byen
Centrum. Omkring Kl. 9 gik jeg til den amerikanske Ambassade, idet je
vilde undersøge, om jeg kunde komme ud af Danmark. Ministeren, Mr. Ra
Atherton, som tilfældigvis var en nær Ven af mig, sagde: »Jeg er meget kec
af det, Albert, ingen Telegrammer kan sendes, og ingen kan forlade Lande
den første Maanedstid«.

Jeg var i høj Grad foruroliget. Jeg gik tilbage til Hotellet, hvor de
havde været ca. 150 Gæster Dagen før. Ved Middagen den Aften var der tr
af disse tilbage, en Finne, en Svensker og mig selv. Den tyske Generalstal
var imidlertid flyttet ind paa Hotellet i Løbet af Dagen, og jeg satte mig ned
ved Middagen omringet af tyske Officerer.

Jeg udsøgte mig den Officer, der bar de fleste Snore, og spurgte ham,
da han kom ud af Spisesalen efter Middagen, om han talte Engelsk. Det gjorde
han. Jeg spurgte ham, om han var Familiefader. Han sagde, at det var han.
Jeg fortalte ham da følgende Historie: At jeg var Amerikaner, som var ivrig
efter at komme hjem saa hurtigt som muligt, da min Kone, som var i Boston,
ventede et Barn. Tyskerne er meget ivrige Familiemennesker. Officeren ønskede
at vide, om han kunde være til nogen Hjælp, og sagde, at han vilde tale med
Generalen, hvilket han gjorde.

Den næste Morgen blev jeg kaldt til Officerens Værelse Kl. 8.15. Han
sagde, at han havde talt med Generalen, som, for at lade mig telegrafere til
min Kone, vilde sende en Tolk til mit Værelse for at nedskrive Telegrammet,
naar det passede mig. Saa gik jeg ud, købte en lille Kortbølge Modtager, som
jeg senere fik at vide var den ene af de eneste to eksisterende i København,
bragte den til mit Værelse og fik den forbundet. Da Tolken ankom, nedskrev
han først et Telegram til min Kone, som virkelig var i Boston, men ikke
ventede nogen Forøgelse til vor Familie, derefter begyndte han at spørge om
min Radio. Jeg lod ham more sig med Indstillingen. Kl. 12 fandt han den
engelske Bølgelængde, og Dagens vigtigste engelske Nyhedsudsendelse begyndte
at komme ind. Han laante en Blyant, nedskrev hele Udsendelsen og forlod
mit Værelse. Ca. 15 Minutter senere kom han tilbage og spurgte, med Hilsener

fra Generalen, om Medlemmerne af den tyske Generalstab kunde komme op paa mit Værelse for at høre den næste Udsendelse. Jeg sagde, at jeg ikke havde nogen Indvendinger at gøre, saalænge de kun talte Engelsk. Jeg sagde, at jeg ikke kunde noget Tysk, og jeg vilde føle mig ilde tilpas ved at høre, at der i min Nærværelse blev talt i et Sprog, jeg ikke kunde forstaa. I Virkeligheden forstaar jeg Tysk, en Kendsgerning, som senere viste sig at være belejlig.

Omkring Kl. 3 kom 7 Officerer ind paa mit Værelse. Jeg bad dem sætte sig ned, og alle satte sig ned for at lytte til Nyhederne. De nedskrev dem omhyggeligt. Da de var færdige, faldt vi i Snak. Naar de tyske Officerer sagde, at de hadede Churchill, sagde jeg, at jeg hadede Churchill. Naar de hadede England, hadede jeg England. Naar de hadede Roosevelt, hadede jeg Roosevelt. I Virkeligheden var der ikke noget, de hadede, som jeg ikke ogsaa hadede. De kunde lide dette, og efter et Stykke Tid blev de endnu mere snaksomme.

Dette var Begyndelsen til en højst interessant Forbindelse, som varede i omkring 11 Dage. I denne Tid var mit Værelse overfyldt fra Kl. 10 om Morgenen til Kl. 12.30 eller 1 Nat med tyske Officerer. Hver Nat, naar de forlod Værelset, forsøgte jeg at skrive ned, alt hvad jeg havde hørt, og lære det udenad, hvorefter jeg sønderrev mine Notater i smaa Stykker og skilte mig af med dem i Toilettet.

Jeg vil ikke kede med at refere her, hvad de fortalte mig om Norge, Nederlandene og Frankrig, med Undtagelse af dette, og da jeg endelig kom tilbage til England, var jeg i Stand til at oplyse Autoriteterne om, hvilken Dag de tyske Hære vilde gaa ind i Holland, hvilken Dag de vilde gaa ind i Belgien, og hvilken Dag de vilde bryde igennem Maginot Linien og ogsaa det nøjagtige Sted. Jeg gentog ogsaa Tyskernes Paastand om, at Traktaten med Frankrig vilde blive undertegnet ikke senere end 1. Juli i Jernbanevognen i Compiegne Skoven. Med Hensyn til England fortalte Officererne mig, at det vilde blive angrebet først med Flyvemaskiner i syv Byer, Gloucester, Bristol, Glasgow, Manchester, Birmingham, Edingburgh og Udkanten af London. Hvis dette ikke tjente Formaalet, vilde Hitler give dem et Pusterum og saa bestemme, hvad der derefter skulde gøres. Fredstraktaten med England vilde blive undertegnet omkring den 1. September i Berlin.

Saa godt som alt, hvad de fortalte mig, er blevet til Virkelighed inden for faa Dage af den forudsagte Tid.

Naturligvis var disse tyske Officerer lidt mindre korrekte, naar de fortalte mig om Hitlers Planer med de Forenede Stater, men det fremherskende Hovedpunkt af deres Konversation var følgende: Naar England er blevet slaaet, regner Tyskerne med at faa i det mindste Halvdelen af den britiske Flaade. Lagt til det, de fik fra Frankrig, Italiens Flaade og hvad de selv havde før, vilde dette give Dem en Overlegenhed af omkring 2 mod 1 mod de Forenede Stater, og deres Skibsbygningsanlæg vilde blive 5 til 2 mod de Forenede Staters Anlæg. Den japanesiske Flaade vilde gaa med dem, saa snart som de havde gjort det af med England. Dette betyder, at hvordan vi end deler vor Flaade, kunde de og Japanerne gøre det af med den med den største Lethed. Indenfor ca. 9 Maaneder efter Undertegnelsen af Fred med England, gennem hvilket Tidsrum England vilde blive gjort uindtageligt, vilde de komme tværs over Atlanterhavet.

Det blev gjort mig forstaaeligt, at ikke alene Mexico, men ogsaa Brasilien, Argentina, Chile og Uruguay allerede var under deres Indflydelse, og at deres Agenter var kommet ind i disse Lande ikke for tre Maaneder, men for noget over et Aar siden.

Efter at have overvundet de Forenede Staters Flaade forklarede Tyskerne, at de kunde okkupere vor Østkyst inclusive Boston, New York, Philadelphia og Washington. Det vilde ikke være nødvendigt for dem at besætte Resten af Landet, da de ventede, at de »80 Familier« — jeg vidste ikke paa den Tid, hvad Udtalelsen hentydede til, men jeg har senere forbundet den med Ferdinand Lundberg's Bog »Amerikas 60 Familier« — vilde gaa ind paa de tyske Betingelser fremfor at se Landet ødelagt. Da Landet var blevet

gennemtrawlet af tyske Agenter i mange Aar, kunde en Sabotage og, hvis det skulde blive nødvendigt, en indre Revolution meget let kunne gennemføres.

Paa det Tidspunkt troede jeg paa ca. 50 pCt. af, hvad jeg hørte. Senere Begivenheder har gjort mig betydelig mere lettroende med Hensyn til, hvad de tyske Officerer fortalte mig. Til Trods for deres overlegne Forestillinger om de »60 Familier«, var deres Kendskab til vore Problemer forbavsende.

Jeg forlod endelig Danmark som Følge af Samarbejdet med disse Officerer, som jeg havde underholdt, og som havde underholdt mig. Af Taknemmelighed for min Gæstfrihed satte de mig i Stand til at gaa gennem en Kø paa 106 Mennesker, som ventede paa at besøge den tyske Minister. Omgaaende gav han mig ikke alene Udrejsetilladelse, men ogsaa Tilladelse til at flyve med en speciel tysk Militærmaskine, som førte mig til Berlin paa to Timer. Fra Berlin tog jeg et Tog til Amsterdam, hvor jeg lejede en Specialmaskine til England. Der gav jeg mine Oplysninger til Autoriteterne og bestilte Rejse til de Forende Stater tidlig i Juni.

Naar jeg sender Dem denne Artikel, er det mit Haab, at den vil være af nogen Betydning for at overbevise de Forenede Stater om Realiteten af Tysklands Trusel mod vor Eksistens. Den britiske Flaade er stadig vor første Forsvarslinie. Efter min Mening maa vi gøre alt for at hjælpe England til at bevare den, fordi der ikke er nogen Redning for os, hvis den svigter.

Albert Y. Gowen.

(Tilføjet:) Jeg bekræfter, at denne fotografiske Gengivelse er en virkelig Kopi af den originale Artikel.

sign. **Theo Schultz,**
Generalkonsul for Danmark.

Stempel. 14. December 1945.

Foroven: »Life Magazine«, 19. August 1940.
A. Y. Gowen, 13. December 1945.

106.

KØBENHAVNS POLITI

Tirsdag den 12. Februar 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Efter at *Arr. Gunnar Larsen* er gjort bekendt med den fra Albert Younglove Gowen modtagne Erklæring (A Nr. 105) har han ønsket at udtale sig til dette Forhold.

Arr. forklarer, at han har kendt omhandlede Gowen i mange Aar gennem Forretningsforbindelse.

I Aarene umiddelbart før Krigen (Vinteren 1938 eller Foraaret 1939) blev det Arr. bekendt, at Gowen havde en vis Tilknytning til Secret Service, og at han havde Forbindelse med Lord Selborne.

I denne Forbindelse kan Arr. oplyse, at Gowen i 1939 af Secret Service var sendt til Tyskland for at skaffe forskellige Oplysninger. Officielt rejste han for at inspicere Autostradaer som Cementmand, men skulde i Virkeligheden rapportere forskellige Oplysninger til Secret Service.

Gowen personlig havde ønsket at blive engelsk Statsborger, men Secret Service-Autoriteterne havde anmodet ham om at bibeholde sit amerikanske Statsborgerskab, fordi han derigennem var mere nyttig for dem. Disse Oplysninger (Gowens Inspektionsrejse i Tyskland og hans Statsborgerforhold) har Arr. faaet enten gennem Lord Leathers eller fra Direktør Max Jensen.

Omkring 1. April 1940 fik Arr. gennem Max Jensen Besked om, at Gowen vilde komme til København for at diskutere nogle Cementprojekter, men der var visse Vanskeligheder ved hans Indrejsetilladelse, hvorfor Max Jensen anmodede Arr. om at søge at faa disse Vanskeligheder overvundet. I denne Anledning henvendte Arr. sig i Udenrigsministeriet, hvor Forholdet blev ordnet.

Arr. var straks klar over, at der laa noget andet under Gowens Besøg, idet de Projekter, der var angivet som Grund for hans Rejse til København, ikke skulde afgøres her, men derimod i London. Paa Grund af Arr.s Viden om Gowens Tilknytning til Secret Service regnede han med, at det var i Anledning af en eller anden Art Efterretningsvæsen, at Gowen vilde komme hertil.

En af de første Dage i April Maaned 1940 kom Gowen saa hertil, og han meddelte straks Arr., at det selvfølgelig ikke var de omtalte Projekter, han var kommet hertil for at diskutere, men at det i Virkeligheden — som Arr. godt havde tænkt — var i en engelsk Mission. Gowen meddelte videre, at han kom til Arr. for at faa Hjælp til sin Opgave efter Aftale med de paagældende Autoriteter i London.

Gowen skitserede kort Opgaven, der gik ud paa at skaffe et Skib lastet med Cement, der kunde sænkes i Luleå-Kanalen for derved at blokere Malmtransporterne til Tyskland.

Arr. erklærede sig straks indforstaaet — idet han som det fremgaar af Lord Selbornes vedlagte Erklæring havde taget sit Standpunkt allerede i Efteraaret 1939.

Han gik igang med Opgaven og indhentede gennem Firmaet F. L. Smidth & Co. Tilbud fra forskellige Mæglerfirmaer paa egnede Skibe, ligesom han undersøgte, hvorvidt der var tilstrækkelige Beholdninger af hurtighær-

dende Cement, da dette vilde være en Fordel til denne specielle Opgave. Til Brug for denne Opgaves Gennemførelse medbragte Gowen et Bankkreditiv — saavidt Arr. husker paa £ 125 000.

Da den 9. April oprandt, havde man fundet et egnet Skib, men paa Grund af Besættelsen maatte man standse Aktionen.

Gowen kunde, som Forholdene havde udviklet sig, ikke faa Udrejsetilladelse straks, men blev boende paa Hotel d'Angleterre, hvor han søgte Omgang med de tyske Officerer for at skaffe Oplysninger. Gowen foreslog Arr. at denne skulde deltage i hans Sammenkomster med de tyske Officerer, men selv om Arr. meget vel kunde se Meningen og det hensigtsmæssige heri, kunde han dog ikke paa daværende Tidspunkt — saa kort efter den 9. April — overvinde sig selv til dette.

Arr. siger i denne Forbindelse, at Gowens Sammenkomster med Tyskerne senere hen var det, der inspirerede Arr. til tilsvarende Metoder.

Kort Tid efter fik Gowen udvirket sin Udrejsetilladelse, men forinden han rejste, tog Arr. en Tur til Jylland for at fremskaffe, hvad der var muligt af militær Værdi, og som Gowen kunde tage med tilbage. Arr. var i denne Forbindelse i Aalborg og paa Højkol. Ved Tilbagekomsten berettede Arr. om den tyske militære Aktivitet de to Steder, herunder i Særdeleshed om Tyskernes Ekspropriation af de store Arealer tilhørende Aalborg Cementfabrik, beliggende Øst for Cementfabrikken Rørdal, hvor Tyskerne allerede var i Gang med at anlægge en ny Flyveplads af meget stor Dimension, den senere saakaldte »Flyveplads Øst Aalborg«. — Arr. havde gode Muligheder for at skaffe Oplysninger om disse Arbejder — fordi en stor Del af Arbejdet foregik paa Arealer tilhørende Cementfabrikkerne og beliggende lige op ad disse.

Vedrørende Højkol Flyveplads var det nemt for Arr. at skaffe Oplysninger, fordi Flyvepladsen laa paa de ham tilhørende Arealer.

Paa Højkol Flyveplads observerede Arr. dels ved Selvsyn og dels ved Rapporter fra de lokale Folk, at Tyskerne paa Trods af Pladsens Lidenhed ret ofte benyttede den til Overnatning af et Antal lette Flyvemaskiner, som blev stationeret lige i Kanten af Plantagen i Læ af denne for at vanskeliggøre deres Observation fra Luften. Arr. observerede videre, at Pladsen ikke var ret stærkt bestykket med Artilleri. Alt dette rapporterede Arr. til Gowen, og han gjorde særlig denne opmærksom paa, at det var meget sandsynligt, at R.A.F. ikke var bekendt med Højkol Flyveplads, da det var en privat Flyveplads, som ikke var optaget paa nogen hverken danske eller udenlandske Kort, og som kun for ganske nylig var blevet anlagt af Arr. selv. Arr. lovede Gowen senere hen at skaffe yderligere Oplysninger om tyske Aktiviteter paa Flyvepladser og paa den ene eller anden Maade lade dette tilgaa engelske Kanaler, hvilket ogsaa skete.

Nogen Tid efter at Gowen var kommet tilbage til England, bombarderede R.A.F. Flyvepladsen ved Højkol. Desværre var der den paagældende Nat netop ingen Flyvemaskiner paa Pladsen, medens der Natten før — ifølge Meddelelse fra Skovfoged Petersen paa Højkol — var ca. 50 Maskiner. Bombardementet medførte en Brand i de til Højkol hørende Plantager grænsende op til Flyvepladsen — samt Ødelæggelse af en Del tysk Lyskastermateriel o. l.

Arr. tilføjer, at det af Gowen omtalte Bombardement paa Aalborg Flyveplads sikkert er forvekslet af ham med det hernævnte.

Da Gowen rejste her fra Landet, turde han ikke tage det omtalte Akkreditiv med sig, men deponerede det i det herværende amerikanske Generalkonsulat.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

107.

AFSKRIFT

NGENIØR ALFRED HOLTER

Brevik, den 17. juni 1946.

Herr høiesterettssakfører Steglich-Petersen,
Bredgade 3, København K.

På anmodning tillater jeg mig herved å opplyse at jeg i mange år har kjent herr ingeniør Gunnar Larsen. Jeg har regelmessig truffet ham i forretningskonferanser og også under privat samvær. I alle disse år har jeg alldrig fått det ringeste inntrykk av at ingeniør Larsen næret tyske sympatier. Det forbauset mig derfor heller ikke, at han under vårt samvær i Danmark i de første dager efter tyske overfallet gav uttryk for den oppfatning, at Danmark, tiltross for det håpløse i saken, burde ha fulgt Norges vei og kjempet mot tyskerne så langt evnen rakk.

Da jeg besluttet mig til å komme over til Sverige hadde jeg flere samtaler med ingeniør Larsen, som satte mig i forbindelse med folk som skulde hjelpe mig over til Sverige. Imidlertid kom jeg av forskjellige grunne til selv å ordne med dette, idet jeg ikke vilde sette mulige mellemmenn i vanskeligheder. Under en av våre samtaler i denne forbindelse søkte jeg å overtale ingeniør Larsen til å gå med mig. Jeg fremholdt at han med sine utstrakte forbindelser i de allierte land og med de økonomiske resurser han rådet over, måtte kunne yde Danmark større tjeneste utenfor landet, enn om han forblev. Han innrømmet at dette var en måte å se saken på, dog mente han å kunne yde engelskmennene større tjenester ved å forbli i landet fordi han i stillings medfør vilde få anledning til å reise rundt om i Danmark og derved bli satt istand til å skaffe England verdifulle opplysninger om tyskernes virksomhet. Han var dessuten under de herskende forhold imot å forlate F. L. Smidths Hovedkontor. Jeg kom mig derefter over Sverige, Rusland og Italia avsted til London, og har siden ikke set ingeniør Larsen.

Ærbødigst

108.

KOPI

KØBENHAVNS POLITI

Fredag den 1. Marts 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

.....

Videre oplyser Arr. om en Episode, som har sin Oprindelse fra omkring Slutningen af Aaret 1938.

Hos B. & W. var dengang ansat en Ingeniør ved Navn K. Rasmussen. Denne var Opfinder og Konstruktør og havde bl. a. opfundet en ny Konstruktion for hurtiggaaende Dieselmotorer, der var særlig egnede til Automobiler og Flyvemaskiner. Rasmussen solgte Patentet og Konstruktionsrettighederne for Automobilmotorer til B. & W., der i samme Anledning oprettede et Datterselskab kaldet Bur-Wain Diesel A/S, der byggede en stor Fabrik paa Christianshavn til Fremstilling af disse Motorer.

Derimod solgte Ingeniør Rasmussen ikke Rettighederne til Flyvemaskinemotorerne — bl. a. fordi han gerne vilde have disse yderligere udarbejdet.

Engang i Aaret 1938 henvendte Ingeniør Rasmussen sig til Arr., idet han kendte dennes Interesse for Flyvningen, og der blev saa sluttet en Overenskomst ham og Arr. imellem gaaende ud paa, at Arr. skulde finansiere hans fortsatte Arbejde med Konstruktion af Flyvemaskine-Dieselmotorer. Herefter gik Ing. Rasmussen helt og holdent over til at arbejde med dette Problem. Han fik Kontor og teknisk Assistance i Vestergade og Forsøgsinstallation paa Valby Maskinfabrik. I den følgende Tid konstruerede og byggede han forskellige Typer, og omkring Nytaar 1940 havde han bygget en Type, som i Forsøgsinstallationen i Valby gav meget lovende Resultater og syntes at være alle hidtil kendte Konstruktioner langt overlegen.

Paa dette Tidspunkt havde dette Foretagende kostet Arr. omkring 200.000 Kr.

Da Besættelsen skete den 9. April, og Arr. kunde befrygte, at Tyskerne kunde faa Nys om Sagen, og da denne muligvis kunde være af stor Værdi for det tyske Flyvevaaben, gav Arr. Ordre til, at Prøverne i Valby omgaaende skulde indstilles og det hele demonteres og raseres for at forhindre, at Tyskerne ved en event. Inspektion skulde komme paa Sporet af Motorerne. Arbejdet blev derfor ikke fortsat under hele Besættelsen.

.....

109.

KOPI

KØBENHAVNS POLITI

Mandag den 4. Marts 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

.....

Videre er der rettet Henvendelse (telefonisk) til *Ingeniør Kristian Rasmussen,* Vigerslev Alle Nr. 90, Tlf. Central 16.527, privat boende *Maglemosevej Nr. 4, Charl.,* Tlf. Hellerup 6199, der bekræfter Gunnar Larsens Forklaring til samme Rapport A Nr. 108, idet han tilføjer, at Delene til Forsøgs-Dieselmotoren blev gemt forskellige Steder i Byen, og der har ikke været arbejdet med Sagen under hele Besættelsen.

.....

110.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag den 4. Marts 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

. . . . . .

Jeg har rettet telefonisk Henvendelse til den i Rapport Ltr. 18-Z Pag. 226 og 228 nævnte Ingeniør Harttung, dernavngiver sig: *Mogens Harttung*, c/o Skandinavisk Industri Kompagni, Tlf. Eva 8080, privat boende Christianiagade Nr. 20 - 5. Sal, Tlf. Øbro 7099.

Udspurgt i Sagens Anledning bekræfter Kpt. Arr. Gunnar Larsens Forklaring om dennes Udtalelser ved Middagen hos Direktør Sthyr den $^{8}/_{4}$ - 1940, ligesom han bekræfter, at den omtalte Nordmand Holter var til Stede. Holter forlod ca. 14 Dage efter Besættelsen illegalt Landet, og Kpt. har hele Tiden været klar over, at Gunnar Larsen havde været Holter behjælpelig med denne Afrejse, selv om han aldrig har faaet direkte Oplysninger herom.

Videre bekræfter Kpt., at han 3 à 4 Gange har været med Gunnar Larsen i Jylland som af denne forklaret. Gunnar Larsen har dog aldrig sat Kpt. direkte ind i Formaalet med disse Rejser, men for ham var det dog temmelig oplagt, hvad Rejserne drejede sig om — dels fordi han bemærkede Gunnar Larsens store Interesse for de tyske Flyvepladser, og dels fordi der ikke var nogen forretningsmæssig Grund til at foretage Rejserne.

Naar Gunnar Larsen ikke har informeret Kpt., mener han, at det udelukkende skyldes Forsigtighedshensyn fra Gunnar Larsens Side.

. . . . . .

Videre er der rettet telefonisk Henvendelse til *Direktør Hjalmar Ibsen, Dansk Cementcentral*, Tlf. 5696, der bekræfter Gunnar Larsens Forklaring til samme Rapport (Ltr. 18-Z) Pag. 227, vedrørende Skandinavisk Aero.s Forhandlinger med det franske Luftvaaben.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

111.

AMBTJ. KNUD MØLLER

Lørdag den 15. Juni 1946.

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Sigtede Gunnar Larsens Søster, *Fru Karen Kjær*, boende *Christianshøj pr. Kokkedal*, har telefonisk hertil meddelt følgende, som hun mener kan have Interesse for Sagen i Forbindelse med de fra Gunnar Larsens anden Søster, Fru Poula Nissen, fremkomne Udtalelser:

Straks efter Besættelsen var Gunnar Larsen fuldstændig »vild og balstyrig« over Tyskernes Angreb paa Danmark, og han lod ved enhver Lejlighed sin Harme faa Luft.

Da saa noget senere hans tilsyneladende Omslag kom og Folk begyndte at angribe ham, tog Kpts. Mand, Overlæge Kjær ham i Forsvar overfor Venner og Bekendte. Dette kom Gunnar Larsen for Øre, og han var meget ulykkelig herover, hvorfor han bad Kptd. lade Overlæge Kjær forstaa, at hans Forsvar skadede mere end det gavnede, og at han maatte holde op dermed. Gunnar Larsen udtalte, at Kpt. maatte forstaa dette og faa sin Mand til at forstaa det, uden at han dog kunde sige mere. Overlæge Kjær blev dog ved med at bedyre Gunnar Larsens engelske og amerikanske Indstilling og tage ham i Forsvar, saa Gunnar Larsen maatte igen — gennem Kptd. — bede ham holde op dermed. Gunnar Larsen sagde: »Jeg kan ikke siget det tydeligere, men faa ham dog til at holde op«. —

Jeg har henvendt mig hos *Overlæge Tage Kjær, Øresundshospitalet*, og han bekræfter sin Hustrus Forklaring.

Han forklarer nærmere, at han personlig aldrig har været i Tvivl om, at Gunnar Larsen ikke kunde svigte sine engelske og amerikanske Interesser, ligesom han oplyser, at Gunnar Larsen aldrig har næret venlige Følelser overfor Tyskland. Dette lod han iøvrigt komme stærkt til Orde ved Tysklands Besættelse af Danmark, idet han kom med meget stærke Bemærkninger om Tysklands Overgreb og Danmarks Holdning dertil den 9. April 1940.

Nogle Maaneder efter Besættelsen — da Gunnar Larsen var blevet Minister — fik han ofte gennem Venner og Bekendte at høre, at Gunnar Larsen havde skiftet Mening. Dette tog Kpt. skarp Afstand fra, idet han gjorde gældende, at Gunnar Larsen ikke saa pludselig kunde skifte Mening og Indstilling, og Kpt. forsvarede ham ved saadanne Lejligheder, og han sagde til dem, han diskuterede Spørgsmaalet med, at der maatte ligge et eller andet bagved Gunnar Larsens tilsyneladende Omskiften.

Kpt. blev gennem sin Hustru anmodet om at holde op med sit Forsvar, idet det blev betydet ham, at det skadede Gunnar Larsen mere, end det gavnede ham.

I det store og hele holdt Kpt. saa ogsaa op med at forsvare Gunnar Larsen, men overfor sine intime Venner kunde Kpt. dog ikke dy sig, naar man diskuterede Gunnar Larsen. Dette gjorde Kpt., fordi han — med sit Kendskab til Gunnar Larsen — maatte være klar over, at han ikke havde svigtet sine tidligere Interesser og sin tidligere Indstilling.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

112.

Referat af Samtale mellem Direktør Sthyr og Minister Renthe-Fink den 2. Juli 19

Renthe-Finks Synspunkt var følgende:

Den foreslaaede Rekonstruktion af Ministeriet er en Umulighed. Det er kun de samme Folk, der gaar igen, og det samme uvenlige Forhold til Tyskla vil fortsættes. Ministeriet vil kun faa meget kort Levetid. Der maa ved Dannels af Ministeriet tages Hensyn til de danske Nationalsocialister, som gennem Aare har arbejdet for de tyske Ideer i Danmark.

Jeg svarede, at jeg delte hans Anskuelse, at den foreslaaede Rekonstrukti ikke var heldig, og at der nu arbejdedes paa en Ændring i Sammensætningen, Ændring, som jeg mente vilde tilfredsstille de tyske Ønsker mere, end den nu for slaaede Sammensætning gjorde.

Han hævdede, at Munch og Stauning maatte glide ud, og han gentog, Nationalsocialisterne maatte ind.

Jeg svarede til det første, at det var udelukket, at Nationalsocialister kunde faa Sæde i Regeringen, saalænge de ikke raadede over større Stemmetal e nu. Regeringen maatte dannes paa parlamentarisk Basis, og den parlamentaris Basis maatte være Grundlaget for dens Virksomhed.

113.

Referat af Samtale mellem Direktør Sthyr og Herr Schwarzmann den 6. Juli 1940

Den 6. Juli om Aftenen Kl. 22½ blev jeg ringet op af Schwarzmann, der ønskede en øjeblikkelig Samtale med mig.

Han meddelte, at man fra tysk Side var betænkelig ved, at Gunnar Larsen og Erik Scavenius gik ind i en Regering Stauning, da en saadan Regering næppe vilde faa lang Levetid, og Gunnar Larsen og Erik Scavenius maatte være rede til at træde til, naar en Regering, der virkelig var i Stand til at regere og forhandle med Tyskland om en fremtidig Ordning, blev dannet.

Fra tysk Side ønskede man, at der, endnu medens Krigen vedvarede, blev truffet en Ordning med Danmark gældende ogsaa for Tiden efter Krigen, og man havde i Tyskland den Tanke, at en saadan Regering først skulde dannes, efter at der var afholdt Valg her i Landet.

Jeg bemærkede hertil, at man formentlig fra dansk Side ikke vilde modsætte sig et Valg, og at det vel var tænkeligt, at Nationalsocialisterne vilde kunne faa Sæde i Regeringen, saafremt de gik virkeligt frem ved Valget.

Schwarzmann bemærkede hertil, at Nationalsocialisterne maatte have Sæde i den nye Regering uden Hensyn til Valget. Man ønskede snarest at se Forkæmperne for de nationalsocialistiske Ideer i Danmark i en dansk Regering, og derfor kunde den nu foreslaaede Regering kun faa kort Levetid.

Jeg fremhævede, at efter min Mening maatte man ogsaa fra tysk Side være interesseret i, at Forholdene fik en rolig Udvikling her i Landet. Den nye Regering vilde sikkert indtage en anden Holdning over for Tyskland, og fra tysk Side maatte man være interesseret i, at Omstillingen her i Landet blev tilrettelagt i en rolig Udvikling og ikke gennem en Regering, der ikke hvilede paa parlamentarisk Basis, idet en saadan Regering kun kunde blive dannet og kun kunde regere i Ly af Besættelsen.

Schwarzmann fastholdt, at man fra tysk Side lagde Vægt paa, at Gunnar Larsen og Erik Scavenius ikke gik ind i Regeringen, og spurgte, om jeg ikke kunde foretage Skridt for hurtigst muligt at forhindre dette. Jeg svarede hertil, at jeg ikke var enig i hans Synspunkt, og at Sagen var afgjort, idet de Herrer havde givet Tilsagn om at indtræde.

Han spurgte derefter, om jeg ikke kunde foranledige, at Gunnar Larsen udsendte Erklæring, der angav, at han var klar over, at der maatte foretages en Omstilling i Danmark i Forhold til Tyskland. Jeg viderebragte denne Henstilling til Gunnar Larsen, der derefter udsendte en Redegørelse ved sin Tiltrædelse.

Schwarzmann meddelte endvidere, at der ideligt fra de danske Nazister her i Landet blev rettet Angreb paa min Person i Gesandtskabet, og at der ligeledes blev rettet Angreb paa Gunnar Larsens Person, og spurgte mig, om det ikke var muligt for mig at faa Føling med de nazistiske Kredse og drage Omsorg for, at saadanne Angreb ophørte ogsaa i »Fædrelandet«.

114.

1372

AFSKRIFT

Til Medarbejderne. Plan for denne Uge (fra den 9. Juli)

Den nye Regering.

Hovedangrebet maa rettes paa de to nye Ministre, Harald Petersen og Gunnar Larsen. Begge maa i Løbet af ganske kort Tid kunne fældes paa Grund af deres Delagtighed i forskellige Affærer, og dermed vil der igen være Regeringskrise. Dette Arbejde maa gaa meget hurtigt, og jeg beder *indtrængende* om hver Morgen at faa et Møde med vore Folketingsmænd, de kan selv bestemme Tid og Sted, om her eller paa Rigsdagen, men Møderne maa finde Sted ganske regelmæssigt og ved Dagens Begyndelse.

Jeg stiller følgende Forslag:

1. Artikel i »Fædrelandet« om *Gunnar Larsen* — Afsløring af hans Forhold til Kabelfabrikkerne, hvor han er Formand — at en hemmelig Reserve paa 5 Mill. Kroner pludselig opdukker og anvendes til Dannelsen af 3 temmelig ukontrollerede Underselskaber — er Gunnar Larsen eller hans Familie Medlem af det store Spekulationskonsortium i Kabelaktier — Afsløring af Gunnar Larsens Forhold som Formand i Burmeister & Wain; her har vi et ganske haandgribeligt Punkt, som han kan tvinges til at gaa paa, idet han nu i et Par Maaneder har undgaaet at svare paa Johs. Christensens Sigtelse mod Bestyrelsen, hvor han er Formand, for falsk Regnskab — dernæst Angreb paa Gunnar Larsen, fordi han har indsat sin Direktør K. Sthyr som Formand i et Udvalg i Udenrigsministeriet og en Funktionær ved Legationen i Berlin — at Udenrigsministeriet i Strid med Sandheden over for italiensk Køber har hævdet, at der ikke var dansk Kvæg til Raadighed, men paatvunget Italien Cementmaskiner (Urigtigheden af Udenrigsministeriets Svar er skriftlig erkendt af Høgsbro Holm).

Forslag for i Dag.

Udsendelse af Løbeseddel for »Fædrelandet«. Burmeister & Wains Bestyrelse, hvor den nye Trafikminister Gunnar Larsen er Formand, er offentlig sigtet for falsk Regnskab — hvad svarer Gunnar Larsen.

2. Artiklen i »Fædrelandet« om *Harald Petersen* skrives af undertegnede Sehested. Jeg redegør først for Unmack-Larsens Fald, at jeg under Trusel for Sigtelse for »Falsk Anklage« tvang ham til at hæve Steinckes Sag mod Elith Jensen — mit sidste Brev, hvor jeg tvang Unmack-Larsen til at gaa, offentliggøres i »Fædrelandet« tilligemed Uddrag af Sv. E. Johansens Tale og Folketingsmand Henriksens Pjece, hvori Harald Petersen sigtedes for grov Embedsforbrydelse ved at have hindret Kyhl-Sagens Opklaring og for at have bragt Elith Jensen uskyldigt i Fængsel.

3. Forespørgsel til Folketinget med Krav om, at de skyldige Embedsmænd i Kyhl-Sagen suspenderes.

Forespørslen herom har jeg for mere end en Uge siden indtrængende bedt om at faa fremmet; da Harald Petersen var en af de skyldige Embedsmænd, vilde det have haft den største Betydning, om Forespørgslen var kommet i Tide. Hvis vor Sag lykkes, maa unødvendige Forhalinger og Udskydelser fremtidig undgaas, eller.....

4. Forespørgsel i Folketinget til Justitsministeren: hvad han foretager sig i Anledning af kriminel Anmeldelse mod Burmeister & Wain, hvis Formand er den nye Trafikminister. Ogsaa denne Forespørgsel har jeg i 14 Dage forgæves søgt fremmet.

5. Forespørgsel til Folketinget i Morgen Onsdag: hvad agter Justitsministeren t foretage sig i Anledning af, at det socialdemokratiske Partis Formand, Folketingsmand Hans Hedtoft-Hansen, efter det til Rigsdagens Medlemmer omdelte Bevismateriale, formentlig har gjort sig skyldig i Overtrædelse af Straffelovens § 100 (Clausen og Hartel). Forespørgslen om Burmeister & Wain fremsættes ligeledes Onsdag, og jeg henstiller indtrængende, at dette sker fra Sv. E. Johansen. Forespørgslen om Harald Petersen fremmes Torsdag — bør om muligt ogsaa fremsættes af Hr. Sv. E. Johansen.

Hvis alle disse Anvisninger nøjagtigt følges, vil Gunnar Larsen og Harald Petersen være færdige paa en Uge — Korruptionen er Trumf.

115.

AFSKRIFT

1369 *Knuth.*

Til Medlemmerne paa Rigsdagen af D.N.S.A.P. og Bondepartiet og til Hr. Sv. E. Johansen.

Henvisende til mit sidste Brev angaaende Ønskeligheden af, at de for Regeringen og Rigsdagen særlige ubehagelige Forhold drages frem gennem Forespørgsler — Grundlovens § 61 — ønsker jeg gerne endnu at fremsætte nogle Bemærkninger: Den nye Fællesfront maa udnyttes i denne Uge, og det maa ved Begyndelsen af næste Uge staa alle klart, at Regeringen er nødsaget til at trække sig tilbage.

L.S. Propagandaarbejde vil blive forfulgt bl. a. gennem Udsendelsen af en Bondeavis til alle danske Landmænd, hvor Stoffet fra disse Dage samles.

Paa Rigsdagen bør hver Dag stilles mindst een Forespørgsel.

Tirsdag.

Hvad foretager Folketinget sig i Anledning af, at Udenrigsministeriets Pressebureau i Strid med Grundlovens § 84 har indført »Forhaandscensur« bl. a. vedr. Meddelelser om Landbrugsforhandlingerne med Tyskland, og i Anledning af, at der i Skrivelse fra Statsministeriet af 31. Maj 1940 er anvendt Trusler om Bøder indtil 10.000 Kr. og økonomisk Forfølgning af forskellig Art over for de Redaktører, der ikke respekterer Forbudet.

Onsdag.

Hvad foretager Justitsministeren sig i Anledning af, at der den .... er indgivet kriminel Anmeldelse imod Bestyrelsen for A/S Burmeister & Wain for falsk Regnskab og Bedrageri, og at Politidirektøren ligesom i Kyhl-Sagerne har henlagt denne Anmeldelse uden den lovbefalede Undersøgelse, og uden at Formanden for Burmeister & Wains Bestyrelse, Gunnar Larsen, gennem Retssag har taget Skridt til at rense sig for kriminelle Transaktioner inden for et af vore største Aktieselskaber.

Hvad foretager Justitsministeren sig i Anledning af, at han i aabent Brev af 6. Juni 1940 er blevet sigtet for Embedsforsømmelse, Straffelov § .., i Anledning af sit Forhold til denne Sag.

Torsdag.

Hvad agter Regeringen at foretage sig i Anledning af det uheldige Forhold, at Direktøren for Cementcentralen, K. Sthyr samtidig er valgt til Medlem af Udenrigsministeriets Traktatkommission (jeg kender ikke det nøjagtige Navn for vedkommende Kommission), og idet man henviser til det uheldige Forhold, at Udenrigsministeriet i Skrivelse af ..... i Strid med Sandheden har meddelt en dansk Kreatureksportør, at den italienske Regerings Ønske om Køb af et større Parti dansk Kvæg ikke kunde imødekommes, fordi man paa daværende Tidspunkt ikke havde Kvæg til Eksport, hvilken Meddelelse bevislig var urigtig, jfr. Hr. Høgsbro Holms Skrivelse af ....., og idet man efter vedkommende italienske Importørs skriftlige Erklæring har formaaet den italienske Regering til at købe Cementmaskiner i Stedet for Kvæg.

edag — Landbrugsforhandlinger.

Hvad agter Landbrugsministeren at foretage sig i Anledning af, at det under Møde i Landbrugsraadet er konstateret, at der fra tysk Side er stillet højere ndbrugspriser i Udsigt, medens det fra vor Handelsdelegations Side er udtalt, Sagen ikke har særlig Interesse, og at Spørgsmaalet i hvert Fald kan udskydes, nye Forhandlinger genoptages. (Dette Spørgsmaal kan maaske formuleres bedre).

æste Mødedag.

Hvad agter Justitsministeren at foretage sig i Anledning af, at Satsen til jecen »Fra Alberti til Steincke« underskrevet af en dansk Folketingsmand, paa ovlig Maade er blevet beslaglagt af Politiet, samtidig med, at Forfatteren ønskede trykke et nyt Oplag, skønt ....? Forespørgslen begrundes bl. a. dermed, at det aa være Justitsministeren bekendt, at den paagældende Pjece indeholdt en Række gtige Oplysninger om skandaløse Forhold inden for vor Retspleje, som med Rette bragt til Offentlighedens Kundskab.

sign. **Sehested.**

116.

1434 AFSKRIFT

Til Medarbejderne. Hr. Dr. *Frits Clausen.*
Fredag den 12. Juli 194

Hedtoft-Hansen.

Henvisende til Beretning af 4. Juli maa Hedtoft-Hansen forfølges uden Op hør, til han forlader Rigsdagen. Jeg vedlægger Beretning om, hvad der hidtil e foretaget i denne Sag.

I Dag.

Henvendelse fra Dr. Clausen og Hartel til Rigsdagens Præsidium; man ma forlange en Samtale med Rigsdagens samlede Præsidium, for at Repræsentante fra de enkelte Partier kan tage Stilling.

Under denne Forhandling maa det siges Præsidiet, at Hedtoft-Hansen o Hartvig Frisch under Hensyn til Landets Sikkerhed og Velfærd øjeblikkelig ma fjernes fra Rigsdagen.

Hvis det viser sig, at det tyske Riges Befuldmægtigede trods den skete Kræn kelse af Tysklands Ære ikke stiller Krav til Regeringen om at fjerne Hedtoft-Han sen, maa Pjecen udsendes Mandag, *idet jeg samtidig henstiller til Partiførere at lade foretage de Foranstaltninger, der er egnede til at hindre, at de paagældend Personer oftere viser sig paa Rigsdagen.*

Idet jeg henviser til Ugeplan af 9. Juli, er følgende Foranstaltninger gen nemført:

1. Artikel i »Fædrelandet« om Harald Petersen — »Berl. Tid.« og »Jyllandsposten nægtede at tage den.
2. Forespørgsel i Folketinget om Hedtoft-Hansen.
3. Forespørgsel i Folketinget om kriminel Anmeldelse mod Burmeister & Wain hvor Trafikminister Gunnar Larsen er Formand.
4. Artikel om Gunnar Larsen i »Fædrelandet« kommer i Morgen.
5. Ny Artikel om Gunnar Larsen i »Fædrelandet« med følgende Indhold:
   a. Udvanding af Kabelselskabet og Dannelse af 3 ukontrollerede Underselskabe (Holding Co.).
   b. En kort Omtale af hans Forhold til Burmeister & Wain.
   c. Udførlig Gennemgang af Forespørgslen i Folketinget, hvorefter F. L. Smidth paa utilladelig Maade har skaffet sig Indflydelse i Udenrigsministeriet der ved, at Formanden i Cementcentralen K. Sthyr er Formand i et Udvalg Udenrigsministeriet, og en Funktionær i F. L. Smidth er ansat ved Lega tionen i Berlin. Følgerne af Firmaets Indflydelse paa Udenrigsministeriet

Italien vil købe dansk Kvæg — Udenrigsministeriet meddeler, at de ikke er dansk Kvæg til Raadighed for Eksport til Italien, hvorimod man forsøger at paatvinge Italien Cementmaskiner for 18 Mill. Lire. Vedkommende danske Eksportører klager til Landbrugsraadet. Høgsbro Holm svarer den 4. November 1939 og erkender den fra Udenrigsministeriets Side begaaede Fejl og henleder Udenrigsministeriets Opmærksomhed paa, at Kvæg eksporten fuldt ud kan udfylde Rammerne for Eksporten til Italien.

I Slutningen af Artiklen stilles der Trafikminister Gunnar Larsen forskellige Spørgsmaal:

1. Er Gunnar Larsen eller hans Familie Medlemmer af Spekulationskonsortiet i Kabelaktier, eller har Gunnar Larsen og hans Familie været Medlemmer af dette Konsortium?
2. Vil Gunnar Larsen gennem sin Kollega Justitsministeren drage Omsorg for, at der øjeblikkelig rejses Retssag i Anledning af Sigtelsen mod Burmeister & Wains Bestyrelse for falsk Regnskab og lade Offentligheden tilgaa Meddelelse om den retslige Undersøgelses Forløb?
3. Vil Gunnar Larsen drage Omsorg for, at det utilladelige Forhold ophører, at Direktør K. Sthyr samtidig er Formand i Cementcentralen og Direktør i et Udvalg i Udenrigsministeriet?

117.

AFSKRIFT

BROHOLM

Gudme, 16. Juli 1940.

Kære Hartel.

Henvisende til mit Brev til Scavenius af G. D. har jeg faaet oplyst fra hans intime Ven, Rosting, at Scavenius er ganske fortvivlet over Situationen og behersket af Depression. Han foretager sig intet af, hvad man venter af ham, ikke engang at smide Cohn ud.

Baggrunden for min Skrivelse er at tvinge ham til at tage Parti. Hvis han ikke vil støtte Sagen om Hedtoft-Hansen, mener jeg, at han skal angribes.

Burmeister & Wain-Sagen gaar jo temmelig godt. Desværre har »Fædrelandet« ikke skrevet de 2 Artikler om G. L., som forelaa i Udkast. Vil Du ikke være saa venlig at rykke dem derfor. Jeg synes, at der skulde være 2 Kroniker, der f. Eks. hed »Den nye Trafikminister«. I den første Artikel skulde der have staaet, at hans eneste Adkomst til Ministerposten sikkert var, at han af sin utrolige Rundhaandethed havde givet Christmas Møller Kr. 250.000 — til Støtte af Gennemførelsen af den nye Grundlov.

Jeg fandt nu Rigsdagstidende med Din Tale om Hartvig Frisch. Skade, at den ikke blev omtalt i Brochuren.

Den Situation, det efterhaanden er lykkedes at bygge op omkring Hedtoft-Hansen, er yderst farlig for Regeringen, og jeg beder Dig indtrængende støtte videre Fremstød i denne Sag.

Med venlig Hilsen

Din hengivne

sign. *Jørgen Sehested.*

118.

AFSKRIFT

109. KAM. *København, den 26. Juli 1940.*

Hr. Landsretssagfører B. Bryld.

Hermed ét Nummer af »Aktivitet«, hvor jeg henviser til Artiklerne om Hedtoft-Hansen og Gunnar Larsen. Gunnar Larsen har altsaa sikret sig Strøm. Artiklen »Danmarks stærkeste Kapitalmagt« giver et glimrende Stof til den sidste Artikel om G. L. Alene det, at vi faar at vide, at han kontrollerer 39 af Danmarks største Industriselskaber.

Jeg venter altsaa at faa et Udkast til en Artikel.

Vedlagt et Brev til Dr. Clausen. Emil Rasmussen, Landbo-Værnet, ringede mig op og sagde, at det var nødvendigt at lave en Fællesledelse, saafremt L. S. skal holdes sammen om Fronten, og dette maa vistnok ske hurtigt.

Jeg vedlægger Kopi af Breve fra Mortensen, som indeholder efter min Mening helt rigtige Synspunkter om Fællespropagandaen. Jeg vedlægger ogsaa til Deres Orientering Kopi af mit Brev til Mortensen.

Pjecen om Hedtoft-Hansen gaar i Trykken i Dag.

Dansk Front.

sign. **Sehested.**

119.

AFSKRIFT

København, den 26. Juli 1940.

Kære Morten.

Tak for Brevene af 17. og 22. ds., som virkede baade oplysende og inspirerende.

Det vilde være af stor Betydning at faa den danske Radio i Berlin til at udsende dansk indrepolitisk Stof f. Eks. »Fædrelandet«s Angreb, men jeg maa gentage, at Du maa komme, saasnart det overhovedet er muligt. Man kan ikke bygge en ganske ny Organisation op paa Grundlag af ganske bestemte Personers Initiativ og Indflydelse og saa pludselig lade en af disse Personer forsvinde, inden Planten er kommet i Vækst.

Paa Foranledning af Lorentzen har Børge Bryld og jeg dannet et Udvalg for Fællespropagandaen. Jeg sætter Pris paa dette Samarbejde, som ogsaa giver Bindeleddet til »Fædrelandet«, hvilket Du omtaler flere Steder i Dine Breve. Nu tror jeg, at i hvert Fald mine Angreb paa Regeringen samtidig vil komme som Artikler i »Fædrelandet«, men Sammenspillet med L.S. gaar ikke. L.S. Bladene taler saa godt som intet om den nye Front og interesserer sig ikke det mindste for, om Nationalsocialisterne sulter ihjel i Bastillen.

Lorentzen var stærkt interesseret i Junckers Projekt om Samarbejdet mellem Aarhus Olie og Ø.K. og de tyske Indkøbs Interesser. Jeg har paalagt ham snarest muligt at udarbejde et detailleret Forslag. Han var her to Gange i Gaar, og vi gik det igennem i Hovedtræk. Det sendes direkte til Lorentzen ad den sædvanlige Vej.

I Dag gaar i Trykken en Pjece om Hedtoft-Hansen, underskrevet af mig. I næste Uge kommer der en ny Pjece af mig mod Harald Petersen. Jeg har denne Gang lagt det saa haardt op, at Regeringen er nødt til at angribe mig i en eller anden Form. Derom er der ikke megen Tvivl. Jeg vedlægger en Skitse til Pjecen, men den bliver sikkert en Del skarpere.

Gunnar Larsen.

Som Du ser, bliver han slaaet op i »Aktivitet« til at være den meget store Mand. Der er endnu ikke fremkommet de to Kronikker i »Fædrelandet«, som der har været arbejdet paa i 3 Uger, men nu tror jeg som sagt, at Samarbejdet vil gaa.

Din hengivne Ven.

120.

AFSKRIFT

122 KAM. *København, den 2. August 1940*

Kære Morten.

Tak for Brevene. Efter Dit Ønske sender jeg hoslagt Udkast til den Tale, Frits Clausen i Gaar skulde have holdt i Folketinget, men nu blev Rigsdagen sendt hjem, og saa udsender vi den som Pjece — med Billeder af Harald Petersen og Vestre Fængsel i 12.000 Eksemplarer.

Trods min indtrængende Opfordring har »Fædrelandet« ladet Gunnar Larsen i Fred. Jeg vedlægger en Artikel, jeg skrev, til Brug for Bladet for 3—4 Uger siden. Der er Kræfter i Bevægelse for at dække G. L. Det er Ingeniør-Regeringen, man søger at gennemføre paa denne Maade.

Med venlig Hilsen,

Din hengivne

sign. *J. S.*

P. S. Jeg skriver fra Broholm til Din Kone med Tak for den herlige Bog. Jeg var i Gaar til Te hos Fru R. F. Stemningen er nu saaledes, at det er nødvendigt at faa etableret en Forsoning ogsaa for Dit Vedkommende.

121.

1382 AFSKRIFT
BROHOLM

Gudme, den 6. August 1940.

Strengt fortroligt.

Kære Frits Clausen.

Artiklen i Deutsche Allgemeine Zeitung giver mig Anledning til nogle Bemærkninger om vor Stilling. Efter at *Knud Bach* et Par Maaneder havde været Dagens Mand, blev han kasseret, rimeligvis fordi vi, som var hans Medarbejdere, ikke havde gjort en tilstrækkelig virkningsfuld Indsats. Jeg mener, at vi nu risikerer det samme, hvis det ikke lykkes i højere Grad at udbygge og styrke den nye Front.

Jeg gaar tilbage til *Mødet paa »Astoria«, hvor Fronten blev vedtaget.* Man sagde, at det ventedes af os, at vi skabte en saadan Tilslutning i Folket, at Fronten i hvert Fald kvalitetsmæssigt og økonomisk havde en vis Lødighed. Vi, som har kæmpet direkte mod det bestaaende i mange Aar, er blevet saadan tilsølet, at vi i Dag ikke er populære, men jeg regnede med, at vi kunde skaffe meget større Tilslutning inden for Bøndernes Kreds, og det kunde vi ogsaa, hvis vi ikke havde mistet den afgørende Mand, nemlig *Mortensen.*

D.N.S.A.P. kan ikke vinde Bønderne, og vi, som arbejder for den nye Front, har hidtil ikke kunnet vinde Bønderne for Nationalsocialismen. Den menige Bonde her paa Egnen aner intet om, hvad der foregaar.

Da det ikke gik med Bønderne, lovede jeg dig at gøre mit bedste for at ødelægge Regeringen og at fremkalde en ny Rekonstruktion. Da vi ikke ønsker at komme ind med Tyskernes Hjælp, selv om dette var muligt, maa vi i det mindste skabe os den Respekt, som ligger i at have fældet Regeringen.

Ved vort Møde straks efter Regeringens Rekonstruktion blev det vedtaget at fælde G.L. og H.P. Jeg skrev straks Artiklen i »Fædrelandet« om H.P., som jeg siden har forfulgt. Nu kommer din Tale og derefter et pragtfuldt juridisk Indlæg fra Kirkeskov, som jeg i Dag har modtaget. Angrebene paa den anden blev fuldstændig lagt til Rette for Bladet. Første Artikel var skrevet, og anden Artikel var tilrettelagt i en meget detailleret Disposition. At din Beslutning ikke kom til Udførelse savner jeg enhver rimelig Forklaring paa. Jeg tror, at mystiske Kræfter har været medvirkende. Den Tid paa 3 Uger, som blev tabt, har medført, at G.L. har kunnet gøre sig forbundet med Tyskerne, saa at disse nu beder os skaane ham. Dette Uheld kan godt have forlænget Regeringens Levetid i en Maaned og maaske koste os vor Stilling. Hvis Sagen skal genoprejses, maa Angrebet begynde straks og en Pjece udsendes i 15.000 Eksemplarer. — Hvem er G.L.?

Hvis min Medvirkning skal være til nogen Nytte, maa det være saadan, at naar du har vedtaget en Beslutning og Udførelsen er fordelt mellem Medarbejderne, saa er det en Dødssynd at vise Efterladenhed eller Sløjhed i Udførelsen.

Det er meget svært at holde ud, indtil vi naar Maalet. Under Hensyn til de større Fortjenester i Land- og Skovbruget har jeg kunnet diskontere min Aarsindtægt et Aar fremud, men for 3 Uger siden var jeg lige ved at maatte opgive Arbejdet med Propagandaen, som ingen støtter, og ærlig talt føler jeg Skammen ved, at vore egne Medarbejdere har kunnet indespærres i Vestre Fængsel uden Modstand.

Naar nu Lorentzen kommer, saa maa vi have Mortensen hjem, og saa maa L.S. tvinges til at udsende Breve til Bønderne med en Duplikeringsmaskine. Forsøget bliver nu gjort i Hjørring Amt, og saaledes at Amterne betaler af deres rige Midler.

Fællesledelsen.

Efter min Mening bliver det nødvendigt, at Offentligheden bliver gjort bekendt med, hvem der er de ledende Mænd i den nye Front. Dette vil utvivlsomt forøge den Tilslutning, som før eller senere bliver afgørende for, om vi bliver taget i Betragtning.

I Ledelsen bør selvfølgelig ingen nye Navne nævnes. *Vinding Kruse* kan ikke optages paa nærværende Tidspunkt, saaledes som han staar.

Jeg kommer tilbage til nogle Bemærkninger i dit Brev af 29. Juli. Selvfølgelig synes mange, deriblandt Knud Bach, at dine og mine Metoder er for skrappe, men det er de eneste Metoder, som har mindste Muligheder for at bringe Sagen igennem, og det ved f. Eks. Tyskerne meget godt. At Knud Bach smaaintrigerer for sin egen Ophøjelse, skal man ikke tage sig af. Jeg skal sørge for, naar Lorentzen kommer, at han bliver foreholdt Nødvendigheden af, at L.S. Arbejde maa bringes ind i et helt andet Plan end hidtil, og at der maa bringes Ofre, ogsaa økonomisk.

Du bør ikke fæste dig ved den Taktløshed, der blev begaaet under Mødet i St. Kongensgade forleden, med Forslaget til det nye Raad. Det maa falde paa den unge Hr. Heidelbergs Kappe. Jeg saa først Papiret, straks før du kom, og protesterede voldsomt.

Jeg forstaar fuldt ud, at din landsomspændende Organisation skal bære Foretagendet, og at mange af vore Medarbejdere endnu lever i Parlamentarismens Metoder, men det er jo dit Ønske at arbejde med stærke Mænd ogsaa fra andre Kredse, naar disse Mænd loyalt vil anerkende »Nationalsocialismen som det ideologiske Grundlag for Fællesfronten«. Dette bør efter min Mening komme frem, naar Navnene paa Fællesledelsen offentliggøres.

Med Hensyn til Lorentzens forestaaende Besøg, som, efter hvad der siges, bliver af særlig Betydning, henstiller jeg, om Mødet maa blive paa Broholm. Sammenkomsterne i København forekommer mig meget urolige og ikke egnet til en saa alvorlig Drøftelse og ofte med Tilslutning af Folk, som ikke hører til den intime Kreds. Jeg skriver til Pahl herom, og hvis Planen bifaldes, beder jeg dig selv bestemme, hvem der skal med.

Dansk Front

sign. **Jørgen Sehested.**

P. S. Jeg beder indtrængende om, at dette Brev betragtes som fortroligt.

122.

AFSKRIFT

1381 *Den 6. August 1940.*

Kære Direktør Juncker.

Henvisende til Telefonsamtale i Gaar er jeg meget stærkt interesseret i Deres Forslag. De vil sikkert snart høre derom fra Tyskland.

Jeg har ikke hørt fra Dem angaaende Burmeister & Wain. Trods de offentlige Sigtelser for falsk Regnskab, har man til Dato ikke foretaget sig noget over for Sagfører Christensen. Det er min Opfattelse, at han har Ret, at Bestyrelsen virkelig har forsøgt at skaffe Selskabets umaadelige Indtægter fra sidste Aar til Side for at anvende disse til særlige Formaal. Tanken har rimeligvis været at foretage noget lignende, som Gunnar Larsen gjorde i Kabelselskabet, hvor man af de hemmelige Reserver dannede et Holding Company, der kan opkøbe Aktiver, man gerne vil skille sig af med. Burmeisters Penge vil man vist anbringe i »et Staalværk«.

At det sidste Regnskab giver en urigtig Indtægt og Status, støtter jeg bl. a. paa følgende: Christensen var blevet enig med C. A. Møller paa forrige Generalforsamling, man fik i Forening ordnet de uhyre vigtige Skattespørgsmaal med Ministeriet, og Bestyrelsen indsendte en Skrivelse til Kjærbøl, hvor man anmodede om Ophævelse af Burmeister & Wain Loven og Opskrivning af Stamaktiekapitalen til sin oprindelige Størrelse 35 Millioner, hvorved man yderligere vilde spare meget i Skat — Selskabets Status tillod altsaa en saadan Opskrivning.

Senere fik andre Kræfter Overhaand i Bestyrelsen, hvilket fandt Udtryk i Regnskabet.

Derefter gik Christensen paany til Angreb og sigtede Bestyrelsen for falsk Regnskab.

I Arbejdet paa at fælde Regeringen kommer denne Sag i allerførste Række. Med *Harald Petersens og Gunnar Larsens Fald skal den nye Regering, som i Øjeblikket lever paa Handelsminister Christmas Møller, bringes til Fald.* Jeg vil sætte megen Pris paa, om De med Deres større Kendskab til Aktieselskabsforhold vil støtte og orientere mig vedrørende Tilfældet Gunnar Larsen.

Fællesledelsen.

Jeg arbejder paa at faa denne Sag i Gang og henviser til Brev til Frits Clausen. Der er Forretningsfolk i København, der vil yde økonomisk Støtte til den nye Front, naar det drejer sig om Fronten i sin Helhed, og vi er nødt til at skaffe Penge til fortsat Agitation. Der er netop Møde med disse Folk i Dag i København, bl. a. en Direktør for »Vølund«.

Med venlige Hilsener

Deres hengivne

sign. **Sehested.**

123.

COPY

I, Colonel JOHN KYME CORDEAUX, Royal Marines, of the British Intelligence Service, residing at No. 1 Palmer Street, London S.W.1, England, MAKE OATH and SAY as follows:

THAT Mr. GUNNAR LARSEN on two occasions (in mid-September 1940 and early December 1940) provided the British Intelligence Service with valuable information regarding enemy activities in Denmark and also regarding air raid results and general morale in Germany. In doing so Mr. LARSEN was of service to the Allied cause and he received no remuneration for this service.

signed **J. K. Cordeaux,**
Colonel, R.M.

SWORN at No. 41 Whitehall,
in the County of London,
England, this 12th day of
January 1946.

BEFORE ME:
sign. **F. W. Grain,**
Notary Public, London.

Stempel. Segl.

Ægtheden af ovenstaaende, af Hr. Felix William Grain, Notarius publicus her af Staden, i Embeds Medfør meddelte Underskrift, bevidnes herved.

Kgl. Dansk Generalkonsulat i London, den 14. Januar 1946.

P. G. V.
E. B.
Underskrift.
Vicekonsul.

Segl.

Oversættelse.

Jeg undertegnede oberst JOHN KYME CORDEAUX, Royal Marines, ansat i the British Intelligence Service (det britiske efterretningsvæsen) og bosiddende i nr. 1 Palmer Street, London, S. W. 1, England, erklærer herved under ed:

At hr. GUNNAR LARSEN ved to lejligheder (i midten af september måned 1940 og begyndelsen af december måned 1940) gav the British Intelligence Service værdifulde oplysninger vedrørende fjendens virksomhed i Danmark samt også om virkningerne af luftangreb og den almindelige stemning i Tyskland. Ved at gøre dette tjente hr. LARSEN de allieredes sag, og han modtog intet vederlag for denne tjeneste.

J. K. Cordeax,
Oberst, R.M.

Ovenstående er bekræftet under ed
i min nærværelse.
41 Whitehall, Londons Amt, England,
den 12. januar 1946.

F. W. Grain,
Notarius publicus, London.

Stempel. Segl.

Ægtheden af ovenstående, af hr. Felix William Grain, notarius publicus, her af staden, i embeds medfør meddelte underskrift, bevidnes herved.

Kgl. Dansk Generalkonsulat i London, den 14. januar 1946.

P. g. v.
E. b.
Underskrift.
Vicekonsul.

Segl.

124.

KOPI

Vidneafhøring af Ingeniør Fritz Drescher Onsdag den 27. November 1946 i Byretten.

St. P.: Jeg vil gerne spørge Dem, om Forholdet er det, at De under Krigen og Okkupationen havde gjort Tjeneste — frivillig Tjeneste — i det engelske Efterretningsvæsen?'

Drescher: Ja.

St. P.: Det gjorde De. Maa jeg spørge Dem, om De har haft noget Samvirke med Ingeniør Gunnar Larsen i den Egenskab?

D.: Ja.

St. P.: Kunde De ikke gøre nærmere Rede for, hvornaar det begyndte, og hvad det bestod i?

D.: Det begyndte i 1940 og bestod væsentligt i, at Gunnar Larsen var i Sverige, hvor jeg selv var paa det Tidspunkt. Senere blev jeg beordret til at tage hjem til København, og fra den Tid til Kapitulationen — ogsaa efter Ingeniør Larsens Bortrejse her fra Landet — har jeg været i Stand til at samarbejde med Gunnar Larsen og faa de Oplysninger, vi havde Brug for, og som han altid beredvilligt gav os.

St. P.: Han havde ingen Lyst til at skjule noget for Dem?

D.: De Spørgsmaal, vi stillede, fik vi altid besvaret.

St. P.: Hvad drejede det sig navnlig om?

D.: Det varierede hele Vejen igennem. Det var f. Eks. om Flyvepladser, Landsætningsfartøjer og den Slags Ting.

St. P.: Der var ogsaa nogle Svæveflyvemaskiner og saadan noget? Det var noget Englænderne havde Brug for i Anledning af de tyske Invasionsplaner i England?

D.: Ja, det var dengang selve Svæveflyveplans-Spørgsmaalet blev bragt frem, jeg tror, det var ved at en styrtede ned paa Grænsen mellem Norge og Sverige. Da blev det bekendt, at man eventuelt kunde bruge de jydske Flyvehavne til Startpladser for den Slags; naar der en enkelt Gang viste sig et Svæveplan, blev det rapporteret.

St. P.: Og der var Gunnar Larsen beredvillig med disse Observationer?

D.: Absolut.

St. P.: Var det baade før og efter, han var blevet Minister?

D.: Baade før og efter.

St. P.: Tog han noget Forbehold, da han blev Minister?

D.: Nej, det gjorde han ikke. Han erklærede sig beredvillig til at hjælpe os, hvor han kunde.

St. P.: Gav han anden Støtte til Deres Arbejde?

D.: Han gav os den Støtte, man overhovedet kunde faa.

St. P.: Det var senere Motorskibet »Ulla«?

D.: Ja, det var det Skib vi brugte til Transporter, og han var meget beredvillig til at lade det sejle, hvorhen det passede.

St. P.: Det fik De for saa vidt Dispositionsret over, saa De kunde foretage illegale Transporter?

D.: Det vil sige, man fik den til at sejle f. Eks. herfra til Aalborg, hvor man saa kunde faa kontaktet den ud for den svenske Kyst, idet en Rute fra Aalborg f. Eks. til Sønderborg ikke var af megen Værdi.

St. P.: Saa kunde De altsaa bruge den der?

D.: Ja.

St. P.: Har De ogsaa haft Forbindelse med den illegale Presse? Gav Gunnar Larsen Dem Støtte i saa Henseende?

D.: Ja, han hjalp os med Hensyn til et Blad, der hed »Danske Tidende«, som var startet og redigeret af Redaktør Blædel og finansieret af Direktør Mikkelsen fra Skandia. Da vort Politi blev taget, gik Bladet ind; saa tog jeg det op igen, og der hjalp Gunnar Larsen os med Starten af det. Senere traadte andre til og holdt Bladet gaaende, da det var gaaet i Staa.

St. P.: Hvordan støttede han Dem?

D.: Vi skulde have baade Hus og Lejlighed, og det gav han os Midler til.

St. P.: Altsaa kontante Penge?

D.: Ja; senere blev det overtaget af andre.

St. P.: De har naturligvis været klar over, at der skete store Angreb paa Gunnar Larsen ogsaa i den illegale Presse? Har De talt med ham om det?

D.: Jeg har engang spurgt ham om, hvordan han befandt sig ved det. Han mente, at det var i Grunden den bedste Beskyttelse. Jeg spurgte ham, om vi skulde forsøge at gøre noget for at standse dem. Gunnar Larsen sagde absolut nej.

St. P.: Hvad var hans Begrundelse for at sige Nej?

D.: Han svarede, at han mente, det i Virkeligheden var den bedste Dæksmand, han kunde have.

Dommeren: Tak.

125.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 28. November 1940.

Til

Ministeren for offentlige Arbejder.

I Anledning af Hr. Ministerens Skrivelse af 26. d. M. angaaende Spørgsmaalet om Udførelsen af Arbejder for den tyske Værnemagt her i Landet meddeler Udenrigsministeriet, at den hidtil praktiserede Ordning, hvorefter Værnemagten har benyttet sig af danske Entreprenørfirmaer, er baseret paa nogle Samtaler, som i sin Tid kort efter den 9. April d. A. fandt Sted mellem Udenrigsministeriet og det herværende tyske Gesandtskab. Under disse Samtaler blev der fra dansk Side givet Udtryk for Ønsket om, at de paagældende Arbejder blev betroet danske Entreprenørfirmaer, og fra tysk Side fandt man en saadan Ordning praktisk. Der blev imidlertid ikke indgaaet nogen egentlig Aftale angaaende dette Spørgsmaal, og det vil derfor næppe kunne hævdes, at der for Værnemagten bestaar nogen egentlig Forpligtelse til at lade Arbejder her i Landet udføre ved danske Entreprenørfirmaer.

Med Hensyn til de paabegyndte Arbejder paa Bornholm har Udenrigsministeriet ikke destomindre overfor »Wehrwirtschaftstab Dänemark« gjort Forestillinger i Anledning af, at det forlød, dels at disse Arbejder skulde overdrages til et tysk Firma, dels at de skulde udføres af tyske Arbejdere. Fra tysk Side er hertil blevet svaret, at det ikke var Meningen helt at udelukke danske Entreprenørfirmaer, men at Overledelsen af tekniske Grunde maatte overdrages til et tysk Firma. Med Hensyn til Spørgsmaalet om at benytte tyske Arbejdere har »Wehrwirtschaftstab« oplyst, at Tanken herom efter de fra dansk Side gjorte Forestillinger er blevet opgivet, saaledes at der kun vil blive Tale om at benytte tyske Arbejdsformænd, Specialarbejdere og Mestre i et Antal af ialt ca. 25.

Paa den ved Hr. Ministerens Skrivelse givne Foranledning vil Udenrigsministeriet paany ved førstkommende Lejlighed gøre vedkommende tyske Myndigheder bekendt med, at der fra dansk Side næres et stærkt og naturligt Ønske om, at de omhandlede Arbejder stadig i størst muligt Omfang overdrages til danske Firmaer.

Endelig bemærkes, at man herfra kun kan tilraade, at Hr. Ministeren i Deres Korrespondance med Rigsminister Todt angaaende forskellige Vejplaner paa Lolland-Falster bringer det ovenfor omhandlede Spørgsmaal paa Bane, saaledes at de danske Ønsker ogsaa ad denne Vej kommer til tyske Rigsmyndigheders Kundskab.

F. M.

O. C. Mohr.

126.

AFSKRIFT

MINISTEREN FOR
OFFENTLIGE ARBEJDER

9. Juni 1942.

Privat og strengt fortroligt.

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen.

Kære Justitsminister.

Jeg har nu haft Besøg af Herr Christiansen, og i Henhold til Aftalen med Dem skaffer jeg ham i de første tre Maaneder et Beløb paa Kr. 1.500,00 om Maaneden.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

127.

AFSKRIFT

MINISTEREN FOR
OFFENTLIGE ARBEJDER

30. Juli 1942.

Privat og fortroligt.

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen.

Kære Justitsminister.

Jeg betaler nu igen den 1. August Hr. Christiansen 1500 Kroner, idet jeg gør opmærksom paa, at den 3 Maaneders Periode hermed udløber, hvorfor jeg ikke foretager yderligere Udbetalinger uden efter nærmere Aftale med Dem.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

128.

MINISTEREN FOR
OFFENTLIGE ARBEJDER

13. August 1942.

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen.

Kære Justitsminister.

For en Ordens Skyld bekræfter jeg, at jeg foreløbig vil være villig til at fortsætte med de maanedlige Betalinger til Herr Christiansen for min egen Regning.

Jeg vilde sætte Pris paa, at De over for mig vilde bekræfte, at De er indforstaaet hermed. Naar jeg beder Dem om dette, er Grunden først og fremmest den, at jeg under den Samtale, jeg havde med Statsministeren, og som var Grundlaget for de Udtalelser, Statsministeren kom med vedrørende mit Forhold til de øvrige Medlemmer af Regeringen paa Ministermødet i Gaar, maatte høre paa Beklagelser fra Statsministerens Side over, at jeg i Harald Petersens Tid havde gjort noget ganske tilsvarende som det, der nu gøres med Hensyn til Herr Christiansen. Statsministeren slog sig til Taals med denne min Forklaring, men jeg kan ikke nægte, at jeg paa Grund af den Uvilje og Mangel paa Forstaaelse, jeg føler mig udsat for fra Politikernes Side, følte Savnet af, at det, jeg dengang havde gjort, ikke var en selvstændig Aktion, hvilket var saa meget desto mere urimeligt, som den paagældende Aktion ikke engang var paa mit eget Initiativ, og det forekommer mig helt urimeligt, at man skal være udsat for Mistænkeliggørelse, fordi man benytter sine egne, private Pengemidler til Fordel for Statens Sikkerhed, naar det endda er sket efter Opfordring fra den da siddende Justitsminister.

Jeg tror, at De fuldt ud vil kunne forstaa dette mit Synspunkt.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

129.

JUSTITSMINISTERIET

Den 24. August 1942.

Hr. Trafikminister Gunnar Larsen, R. af D.

Kære Justitsminister.

Under Henvisning til Deres Skrivelse af 13. August 1942 skal jeg herved meddele, at jeg er indforstaaet med, at De fortsætter med de maanedlige Betalinger til Hr. Christiansen for Deres Regning — og for min Risiko.

Med venlig Hilsen,

Deres hengivne

E. Thune Jacobsen.

130.

10. December 1942.

Privat og strengt fortroligt.

Herr Statsminister Erik Scavenius.

Kære Statsminister.

Som det vil være Dem bekendt, gik jeg i Juni Maaned d. A. ind paa at udbetale Herr Christiansen Kr. 1.500,00 maanedligt i tre Maaneder, og paa Justitsministerens Anmodning har jeg fortsat med denne maanedlige Udbetaling, idet jeg sidste Gang har udbetalt Pengene den 1. December.

Jeg er ikke klar over, hvor megen Betydning der tillægges Herr Christiansens Arbejde, men jeg har i alle Tilfælde fundet det rigtigst at tage Spørgsmaalet op, inden jeg fortsætter med Udbetalingerne i det nye Aar. Hvis Herr Christiansens Arbejde virkelig er af Betydning, skulde det vel heller ikke være umuligt, at de dermed forbundne Udgifter blev betalt af Staten; det forekommer mig i alle Tilfælde at være lidt urimeligt, at jeg skal fortsætte med at fremskaffe disse Penge, saafremt det drejer sig om et mere permanent Arrangement.

Jeg har sendt Justitsministeren Kopi af nærværende Skrivelse og hører gerne ved Lejlighed, hvorledes De og Justitsministeren ser paa Sagen.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

131.

Skrivelse fra Gunnar Larsen til Statsminister V. Buhl.

1. September 1942.

Diskussionen paa Ministermødet i Gaar vedrørende Direktør Sthyrs Forhold giver mig Anledning til at fremsætte nogle Bemærkninger, som jeg af forskellige Grunde ikke fandt det rigtigt at fremsætte paa Mødet i Gaar.

Herr Redaktør Axel Høyer blev, som jeg tidligere har meddelt Dem, introduceret til mig af forhenværende Justitsminister Harald Petersen, som anmodede mig, om ikke jeg kunde støtte Herr Høyer. Justitsminister Harald Petersen var af den Opfattelse, at en saadan Støtte var ønskelig, men Politiet raadede ikke over tilstrækkelige Beløb paa hemmelige Konti til at kunne paatage sig dette. Resultatet blev da, at jeg ydede Redaktør Høyer økonomisk Støtte, men efterhaanden blev det mig lidt for meget, og jeg henviste da Redaktør Høyer til at søge Støtte hos Direktør Sthyr paa Cementcentralen.

Det er aldrig i min vildeste Fantasi faldet mig ind, at en Aktion af denne Art kunde udlægges som værende illoyal mod Regeringen eller betegnes, som Finansministeren betegnede Virksomhed af denne Art, »Uredelighed i Politik«; tværtimod maatte jeg mene, at man maatte være taknemmelig over, at nogle vilde træde til i en saadan Situation, naar Justitsministeriet ikke kunde skaffe de fornødne Midler.

Det forekommer mig iøvrigt at være noget naivt i det hele taget at tale om redelig eller uredelig Politik i Forhold af denne Art.

Som anført var det aldrig faldet mig ind, at nogen indenfor Samlingsregeringen kunde betvivle Motiverne til en Støtte af den ovenfor nævnte Art, men efter den konservative Aktion gennem Generalkorrespondancen blev det mig klart, at man maa regne med den Slags Ting.

Jeg har derfor for Livs og Døds Skyld anmodet forhenværende Justitsminister Harald Petersen om en skriftlig Udtalelse om, at Støtte til Redaktør Høyer havde fundet Sted i Samraad med ham. En saadan Skrivelse fra Herr Harald Petersen foreligger nu, og jeg har gjort Herr Justitsminister Thune Jacobsen bekendt med Skrivelsen.

Jeg skal iøvrigt gøre opmærksom paa, at det ovenfor citerede Eksempel ingenlunde er enestaaende. Der har været flere Tilfælde af lignende Art, navnlig i Harald Petersens Tid, men ogsaa Justitsminister Thune Jacobsen har jeg skaffet økonomisk Bistand af lignende Art.

Jeg skal saaledes anføre, at jeg paa Justitsminister Thune Jacobsens Foranledning, allerede da han var Rigspolitichef, i længere Tid har skaffet en vis temmelig lyssky Person Subvention fra private Midler til Udførelse af antikommunistisk Arbejde af en Art, som Politiet aabenbart vanskeligt selv kan paatage sig, og som Justitsministeriet i alle Tilfælde ikke raader over Midler til at faa finansieret.

Justitsminister Thune Jacobsen har for en Maaneds Tid siden anmodet mig om at fortsætte med dette Arrangement, hvilket jeg ogsaa har indvilget i, men da jeg paa Grund af de konservative Angreb blev klar over, hvad man kan blive udsat for af Mistænkeliggørelse paa Grund af sin Offervillighed ved at yde Staten Støtte af denne Art, som formentlig ingen kan forvente af mig, at jeg skulde gøre, har jeg ogsaa bedt Justitsminister Thune Jacobsen om at fremsætte sin Anmodning til mig skriftligt, hvilket Justitsministeren da ogsaa beredvilligt har gjort.

Det forekommer mig at være helt ud urimeligt, at man paa Grund af denne Slags Aktioner, som det egentlig maatte være Statens Opgave at paatage sig selv, skal blive udsat for en Mistænkeliggørelses-Kampagne og direkte perfide Sigtelser, naar man i Virkeligheden burde og efter min Mening har Ret til at vente det modsatte.

Vedrørende Tilfældet Asmussen skal jeg anføre, at jeg for længere Tid siden havde et Besøg af et Par Herrer fra Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet, deriblandt Hr. Robert Hansen, som kom for at søge økonomisk Støtte til Foreningen, som de angav havde meget vanskeligt ved at klare sig økonomisk, fordi Foreningens Formaal var at hjælpe de danske Arbejdere, der er beskæftiget i Tyskland, og først og fremmest deres Familier paa den ene eller den anden Maade, heriblandt ogsaa ved at arrangere forskellig Underholdning, Udflugter og lign. for de paarørende af Arbejdere, der befandt sig i Tyskland. Det angaves overfor mig, at Foreningen paatog sig det ovenfor nævnte Arbejde, som man i Almindelighed ikke saa paa med Sympati, fordi man fra alle Sider ønskede at gøre det saa svært som muligt for de danske Arbejdere i Tyskland og deres paarørende for derved at forhindre, at danske Arbejdere søgte Arbejde i Tyskland. Rent umiddelbart følte jeg mig i høj Grad tiltalt af det af de Herrer fremsatte, og jeg havde ingen Grund til at betvivle, at det var rigtigt, at de danske Arbejdere, der har paataget sig Arbejde i Tyskland, og deres Familier paa mange Maader er udsat for store Vanskeligheder. Jeg har selv i Tidens Løb Gang paa Gang haft Lejlighed til at observere dette i Praksis, idet det ofte er sket, at Arbejdere, der har haft Ansættelse i Tyskland, har haft Vanskelighed ved at faa Ansættelse i danske Virksomheder, naar deres Kontrakttid var udløbet, maaske netop paa Grund af Tendensen til at »straffe« de paagældende Arbejdere for deres Arbejdstid i Tyskland.

Jeg har altid fundet det yderst uheldigt baade af udenrigs- og indenrigspolitiske Grunde, og jeg har derfor i en lang Række Tilfælde gaaet betydeligt ud af min Vej for at skaffe saadanne Arbejdere Beskæftigelse ved forskellige Virksomheder indenfor mit nærmere Bekendtskab — selvfølgelig under Forudsætning af, at det drejede sig om ordentlige og dygtige Folk.

Mit Syn paa danske Arbejderes Ansættelse i Udlandet er jo velkendt, og De og jeg har jo langtfra været enige om den Indsats, der skulde gøres for at skaffe Beskæftigelse til danske Arbejdere i Danmark i den svundne Tid, men ganske uanset Ønskeligheden af at skaffe Arbejde i Danmark, har jeg altid næret Respekt for de Mennesker, der selv søger at skaffe sig Arbejde, der hvor Arbejde er at faa, naar Forholdene er vanskelige hjemme, og ogsaa af denne Grund er jeg ofte blevet oprørt over den Behandling, de hjemvendte Arbejdere til Tider synes at være udsat for, rent bortset fra den politiske Side af Sagen.

Paa Baggrund af ovenstaaende var jeg principielt indstillet paa at yde Foreningen Hjælp af økonomisk Art, og det skyldes rene Tilfældigheder, at jeg ikke straks paa staaende Fod lovede dette.

Kort Tid efter ovennævnte Besøg fra Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet havde jeg en Samtale med Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. Denne meddelte mig da, at han ligeledes havde haft Besøg af nogle Herrer fra Foreningen, og Direktør Sthyr meddelte, at han af lignende Grunde som jeg havde en vis Sympati for Baggrunden for Foreningens Arbejde, hvorfor han havde skaffet dem nogen økonomisk Støtte. Direktør Sthyr viste mig et Eksemplar af Foreningens Love, som han havde faaet udleveret, og disse stemte nogenlunde overens med, hvad de to Herrer havde udtalt overfor mig under deres Besøg. Paa et senere Tidspunkt viste Direktør Sthyr mig et lille Blad, som Foreningen paatænkte at udgive, men som imidlertid var af et helt andet Format, end de Blade, som Justitsministeren havde i sit Chartek ved Mødet i Gaar. Indholdet var nærmest almindeligt Underholdningsstof for Arbejdernes Familier, dog med et noget antikommunistisk Anstrøg.

Ved en senere Lejlighed havde jeg en Samtale med Udenrigsministeren og Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet, hvorunder det blev oplyst, at det viste sig, at en vis Herr Asmussen, der havde Forbindelse med Foreningen, var en

yderst upaalidelig Herre, som man skulde være varsom med, og at maaske hele Foretagendet ved Herr Asmussens Forbindelse med det fik Karakter af Svindel i mere eller mindre høj Grad. Under disse Omstændigheder fraraadede Udenrigsministeren og Direktør Sthyr mig at støtte Foretagendet.

Jeg har ment det rigtigst at fremsætte ovenstaaende Oplysninger om Sagens Forløb overfor Dem, men vilde ikke komme nærmere ind paa disse Detailler ved Diskussionen i Gaar, da det maaske er tvivlsomt, om det vil være rigtigt at komme ind paa en saadan Detaildiskussion ved et Ministermøde, navnlig naar Sagen nu formentlig bliver underkastet en retslig Undersøgelse.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Vinding herved eller blot Udsigt til en saadan Vinding, er mig ubekendt, men forøvrigt ganske uden Relevans; det maa tværtimod ses som Fordel i den større Sammenhæng, at De og Direktør Juncker kunde være i Stand til at tage den forretningsmæssige Risiko paa et Tidspunkt, hvor det var formaalstjenligt.

Ligesom Deres Rejse til Balticum har Deres øvrige Rejser til Tyskland i de Aar utvivlsomt gjort deres Nytte. De kom herigennem paa Talefod med Folk navnlig inden for det tyske Trafikministerium, og det er min Overbevisning, at det derved lykkedes dels at faa afværget en Række tyske strategiske Trafiknetplaner her i Landet, dels at faa Planerne drejet ind i et Leje, hvor de mindst muligt skadede danske Interesser. Vi drog her Fordel af den ingeniørmæssige Sagkundskab, hvormed De kunde møde de tyske Forhandlere, saaledes at De kunde overbevise dem om, at den Maade, hvorpaa Sagerne blev grebet an, nemlig den, der bedst kunde indpasses i de danske Planer, ogsaa var forsvarlig set med tyske Øjne. Herhen hører ogsaa Deres Forhandlinger om den danske Overtagelse af Udbygningen af Kastrup Flyveplads, hvor danske Langtidssynspunkter vandt over de tyske militære Planer.

Hvad endelig angaar den paastaaede *Støtte til danske antidemokratiske Bevægelser*, forekommer det mig, at disse Angreb klart maa kunne tilbagevises. Jeg har foran mig det Brev, som De den 1. September 1942 skrev til Statsminister Buhl, og hvoraf De sendte mig en Kopi. Dette Brev skulde være en tilstrækkelig Redegørelse for de herhen hørende Forhold. Hvad for det første den økonomiske Støtte til Redaktør Høyer angaar, gør De i Brevet Rede for, at han blev introduceret til Dem af Justitsminister Harald Petersen, der spurgte Dem, om De ikke kunde støtte Manden; han var af den Opfattelse, at en saadan Støtte var ønskelig, men Politiet raadede ikke over tilstrækkelige Beløb paa hemmelige Konti til at kunne paatage sig dette. De oplyser ogsaa, at Justitsministeren senere skriftligt over for Dem fremhævede dette, samt at De senere henviste Høyer til at søge Støtte hos Direktør Sthyr paa Cement Centralen. Jeg erindrer i denne Forbindelse, at De, Sthyr og jeg omkring Nytaar 1942 diskuterede denne Støtte til Høyer, og vi var enige om, at den Del af hans Virksomhed, der gik ud paa at samle de løsgaaende nationalsocialistiske Grupper, kunde blive nyttig. Hvis han virkelig kunde gennemføre en Samling af disse Grupper og andre Personer, der ønskede et nærmere Samarbejde med Tyskland, vilde man derigennem have en Modvægt over for D.N.S.A.P.'s Indflydelse i Forholdet til Tyskerne, og dette vilde i en given Situation kunne faa den største Betydning for Landet.

Jeg husker ikke, om Deres anonyme Angribere har været inde paa Omtalen af Deres Støtte til en ret lyssky Person ved Navn Christiansen (»Hestetyven«), men jeg ved, at et svensk Dagblad har nævnt Justitsminister Thune Jacobsens Navn i denne Forbindelse. I Deres føromtalte Brev til Buhl omtaler De da ogsaa, at Thune Jacobsen, allerede da han var Rigspolitichef, foranledigede Deres Støtte til Christiansen, og at De, da Justitsministeren fornyede sin Anmodning i Sommeren 1942, ogsaa indvilligede i fortsat at yde Støtte, men da De paa Grund af de konservative Angreb var blevet klar over, hvad man kan blive udsat for af Mistænkeliggørelse paa Grund af sin Offervillighed ved at yde Staten Støtte af denne Art, bad De Justitsministeren om at fremsætte sin Anmodning skriftligt, hvilket Thune Jacobsen da ogsaa beredvilligt gjorde. Om dette Spørgsmaal kan der vel næppe for Deres Vedkommende blive megen Diskussion.

Det omtalte Angreb fra konservativ Side drejedes jo derhen, at man paastod, at det ikke var Dem, man sigtede for »Det lyssky Muldvarpearbejde«, men derimod Direktør Sthyr. Sagen fik sin formelle Afslutning gennem Den konservative Generalkorrespondances og Direktør Sthyrs Erklæringer i Dagbladene, men dukker vel nok op igen. Det drejede sig her om en Støtte til en vis Hr. Asmussen, som De ogsaa omtaler i Deres Brev til Statsministeren. Asmussen henvendte sig baade til Dem og i Udenrigsministeriet til Direktør Sthyr i sin Egenskab af Forretningsfører for en Forening af »Danske Arbejdere i Udlandet«, et Foretagende, der opgav at have til Formaal at være Forbin-

delsesled mellem Tysklandsarbejdere og deres Hjem, dette skulde bl. a. opnaas ved Hjælp af et Uge- eller Maanedsblad. Da vi maatte være interesseret i en rolig Udvikling af hele dette Arbejdsspørgsmaal, hvor den danske Politik maatte gaa ud paa for enhver Pris at undgaa en Tvangsudskrivning af Arbejdskraft, kunde en økonomisk Støtte til et saadant Foretagende kun være af det gode. At Hr. Asmussen viste sig at være en upaalidelig Person, der ogsaa synes at have haft Forbindelse med politiske Smaapartier, der bekæmpede Samlingsregeringen, kunde give — og gav — Anledning til Misforstaaelser, og jeg forstaar da ogsaa, at Støtten til ham ophørte, da dette blev afsløret. Mere kan der vist ikke siges om disse Forhold.

Jeg husker, at De i vore Samtaler i Foraaret og Sommeren 1942 Gang paa Gang kom ind paa de Angreb, der allerede da var i Gang imod Dem, og som De mente kunde spores tilbage til Ministrenes egen Kreds. De ytrede ofte Ønske om at finde en Anledning til at træde tilbage som Minister, en Tanke, jeg naturligvis ikke kunde tiltræde, da jeg fandt, at Deres Deltagelse i Ministeriet var en politisk Nødvendighed. De fik dog efter Henvendelser til Statsminister Buhl denne til at tage Sagen op paa et Ministermøde i August Maaned; jeg var paa det Tidspunkt paa Ferie, men Buhl sendte mig et Referat af Mødet, hvori det hedder:

»Paa Ministermødet den 12. August 1942 oplyste Statsministeren, at Trafikministeren over for ham under en Samtale havde rejst Spørgsmaal om sin eventuelle Udtræden af Ministeriet, hvad Trafikministeren ogsaa tidligere i et Brev til Statsministeren havde været inde paa. Trafikministeren følte, at han paa Grund af sin Forbindelse med officielle tyske Kredse mødte en stadig stigende Uvilje, ikke mindst inden for Industrien, og han havde det Indtryk, at denne Indstilling ikke var uden Forbindelse med den Kritik, han i dette Forhold mente at være udsat for i toneangivende politiske Kredse. Det var derfor maaske bedst for begge Parter, at han trak sig tilbage fra Ministerposten. Statsministeren havde heroverfor erklæret, at han maatte lægge Vægt paa, at Trafikministeren forblev i Ministeriet, hvor man anerkendte hans saglige Dygtighed og ogsaa erkendte Interessen i, at der blev holdt Kontakt med de tyske Kredse og derved blev Lejlighed til at fremhæve danske Synspunkter vedrørende Spørgsmaal, der angik Forholdet mellem de to Lande. Det var naturligvis en Forudsætning, at Ministeriet — eventuelt ved Meddelelse til Statsministeren — blev holdt underrettet om, hvad der fremkom af større Betydning, og at intet blev foregrebet, som henhørte under Ministeriets Afgørelse. Heri var Trafikministeren enig, ligesom han fremdeles var enig i det principielle Grundlag for Regeringens Politik, saavel indadtil som udadtil. Statsministeren havde gjort Ministre fra de fire Partier bekendt med Samtalen og havde derved faaet bekræftet, at man var enig med ham i den fremsatte Udtalelse over for Trafikministeren.

Statsministeren gik ud fra, at Sagen hermed var ordnet, og hertil blev der givet Tilslutning, idet Sagen iøvrigt uden Forhandling toges til Efterretning.«

Jeg vil mene, at der hermed fra Politikerne var givet Dem et tilstrækkeligt klart Tillidsvotum. Om hele den almindelige Linie i Deres Politik og om Deres Stilling som det, Deres Angribere sammenfattende vilde kalde »Kollaborationist«, skal jeg iøvrigt ikke sige mange Ord. Deres Stilling var her parallel med min egen, og Betragtningerne om Nødvendigheden af den førte Politik har jeg fremført i ovennævnte Skrift. Det synes ganske klart, at for at bevare Regeringsmagten paa danske Hænder var det nødvendigt at oparbejde en vis Tillid hos Tyskerne til Regeringen, herunder ogsaa at opnaa en vis personlig Kontakt med de retningsgivende og formidlende tyske Personligheder. Herom var der ogsaa ganske Enighed i Regeringen, og mens de politiske Ministre mente at maatte spille et Dobbeltspil af Hensyn til Vælgerstemningen, var De ikke bundet af saadanne Hensyn. Man kunde derfor benytte Deres Forhandlingsdygtighed i en lang Række Forhandlinger med Tyskerne, ligesom De var

landsbroen. For begge disse Objekter, og navnlig for det sidste, er der Tale om meget store Jordarbejder, der meget vel kunde udføres nu ved Anvendelse af Haandkraft.

5. *Skjern Aa Projektet.* Dette Projekt kan selvfølgelig ikke færdiggøres uden Anvendelse af Jern og Cement, men ogsaa her er der Tale om meget store Jorarbejder, baade hvad angaar Afvandingen af Skjern Aas nedre Løb saavel som ved Kraftværkerne, der meget vel kunde bringes til Udførelse straks, idet man lod Resten vente, til Forsyningssituationen ligger bedre.

6. *Vandkraftværket ved Kongens Bro.* Ligeledes her er der store Jordarbejder, der meget vel kunde udføres nu, selv om Resten af Arbejdet maatte hvile.

7. *Flytning af Jernbanestationen i Frederikshavn.* Dette Arbejde vil ligesom de andre Objekter ikke kunne fuldføres uden Anvendelse af Jern og Cement, men ogsaa her foreligger der betydelige Jordarbejder, der kunde udføres i den nuværende Situation.

Jeg gør opmærksom paa, at saa godt som alle de foran nævnte Projekter kræver betydelige Forarbejder og Projektering, inden de kan sættes i Gang i Marken.

Det er ikke min Tanke at fremsende nærværende Brev til Beskæftigelsesudvalgets Medlemmer, men Brevet er nærmest tænkt som en Orientering for Generalsekretariatet om de Punkter, jeg har tænkt at tage op ved den mundtlige Drøftelse, saaledes at Generalsekretariatet eventuelt kunde have noget statistisk Materiale ved Haanden angaaende disse Sager, ligesom jeg gaar ud fra, at Generalsekretariatet vil kunne paavise andre Arbejdsobjekter af lignende Art, materialemæssigt set.

sign. **Gunnar Larsen.**

134.

Memorandum vedrørende Møde i Regeringens Beskæftigelsesudvalg den 18. Februar 1941.

Kl. 14 var jeg til Møde i Regeringens Beskæftigelsesudvalg, hvor et af de esentligste Problemer, der blev drøftet, var Handelsministerens Forslag om Tilskud Reparation af Skibe til et Beløb af 2.000.000 Kr. Finansminister Buhl gik haardt em mod Forslaget, og han vilde i alle Tilfælde have det begrænset, saaledes at store Rederier ikke kunde nyde godt af det, hvilket forekommer ganske urimeligt, det jo ikke er en Sociallov, men kun en Tilskudsordning for at faa Arbejde sat Gang. Hans eneste Argument for, at de store Rederier ikke maatte faa Andel deri, ar da ogsaa kun den, at man ikke kunde være sikker paa, at de trængte til det. orslaget vil nu blive nærmere behandlet af Finansministeriet og Handelsministeriet.

Derefter kom mit Forslag om Nyborg og Aarhus Havn frem til Drøftelse, jeg afgav en Redegørelse, hvoraf Kopi vedhæftes. Som forventet blev Forslaget ldstændig nedsablet af Buhl, ikke alene ud fra de politiske Vanskeligheder, der nde være derved, at man gav Tilskud til Havneanlæg i visse Byer og ikke i andre, at man muligvis forøgede Havnekapaciteterne mere, end nødvendigt var, men saa og først og fremmest fordi han var af den Opfattelse, at Staten ikke kunde ikke burde træde hjælpende til i saa høj Grad som foreslaaet; nu maatte Staten ve et Pusterum; man kunde ikke foreløbig yde store Tilskud eller Laan til Beæftigelsesarbejder, da Statens Finanser ikke kunde bære dette; han refererede Professor Ohlins Foredrag i Nationaløkonomisk Forening forleden Dag, hvor nne havde udtalt, at Ingeniørromantiken var et Begreb, man skulde være meget rsom med. Han mente, at jeg i alt for høj Grad forklejnede Statens hidtidige dsats for Arbejdsløshedens Afskaffelse eller Nedsættelse.

Jeg svarede hertil, at jeg var ganske uenig med Finansministeren i hans incipielle Betragtninger, da jeg maatte være af den Formening, at det var en dende Nødvendighed for Samfundet at gøre det yderste for Afskaffelsen af Arjdsløsheden, og at dette var af større Vigtighed end Statens Finanser. Jeg tog geledes Afstand fra Finansministerens Udtalelser om Ingeniørromantiken og orde opmærksom paa, at hvis Igangsættelsen af Arbejder var Ingeniørromantik, a var til Gengæld Arbejdsløsheden kold Realitet.

I den almindelige Diskussion om den store Arbejdsløshed, der vil komme, ar Finansministeren ligeledes uenig med mig. Jeg henviste til, at efterhaanden m Industrien fik flere og flere Vanskeligheder med Raavareforsyningen og de mle Lagre efterhaanden slap op, maatte vi regne med, at Arbejdsløsheden vilde ive betydeligt større, og refererede i denne Forbindelse til de lige fremkomne eddelelser fra Forhandlingerne i Berlin om, at Tilførslen af Raavarer til Tekstildustrien i den kommende Tid vilde blive betydeligt indskrænket, hvilket jo inden r denne Branche vilde give sig Udslag i større Arbejdsløshed. I disse Synspunkter ev jeg kun støttet af Kjærbøl og Jørgen Jørgensen, idet denne sidste dog var tænkelig ved Havnearbejdernes Udførelse.

Paa Foranledning af Statsministeren kom der ligeledes en Diskussion i Gang n Fanøbroen, idet Statsministeren refererede en Henvendelse, han havde modget fra Folketingsmand Bomholt vedrørende den uhyre vanskelige Situation i sbjerg, som blandt andet medførte stærke kommunistiske Tendenser blandt Arjderbefolkningen derovre. Ogsaa for dette Projekts Vedkommende tog Buhl fstand fra at yde Statsstøtte ud fra de samme Synspunkter. Jeg erklærede, at t fra et samfundsnyttigt Synspunkt maatte jeg klassificere Fanøbroen lavere id Havneprojekterne, fordi Broen kun kom til at tjene et saa relativt lille Samfund m Fanø, medens Udgifterne vilde komme til at ligge paa 8 til 10 Millioner

Kroner, saaledes at man fra et trafikalt Synspunkt maatte sige, at Broen ikke va paakrævet, men desuagtet skulde jeg dog ikke tage Afstand fra dens Bygning, hvi man ikke kunde finde andet og mere nyttigt Arbejde. Jeg nævnede i denne Forbin delse, at hvis man satte Skjern Aa-Projektet i Gang, vilde der være et udmærke Arbejdslejr-Objekt, hvortil man muligvis kunde flytte nogle af de arbejdsledig fra Esbjerg, navnlig saadanne som var flyttet til paa Grund af Flyvepladsarbejdet

Den almindelige Mening i Forsamlingen var, at de nævnte Havnearbejde ikke kunde komme til Udførelse, og med Undtagelse af Kjærbøl og Undervisnings ministeren tror jeg nok, at de fleste var enige med Finansministeren i hans speciell Synspunkter.

Spørgsmaalet om Slangerupbanens Elektrificering og Indførelse blev lige ledes periferisk berørt, idet den endelige Drøftelse blev henlagt til et senere Mød paa Grund af Forslagets sene Fremkomst. Ogsaa paa dette Punkt havde Finans ministeren forskellige Indvendinger, der dog var af mere saglig Natur, da han vist principielt ikke er saa stor Modstander af dette Projekt, formentlig paa Grund af Benzin 1-Øren, som skulde hjælpe paa Finansieringen.

Under den almindelige Diskussion blev der efterlyst noget mere nyttigt Ar bejde, og jeg gjorde da opmærksom paa, at da jeg kom med Skjern Aa-Projektet som maa henføres til denne Kategori, blev det nedsablet ud fra den Betragtning at det var en importbesparende Foranstaltning (Kul) og derfor kunde komme ti at skade Landbrugseksporten, hvorfor man ikke kunde fremme det. Paa denne Maade bliver det jo vanskeligt at sætte offentlige Arbejder i Gang, men det er jo tilsyneladende ogsaa det, Finansministeren ønsker.

135.

Memorandum vedrørende Beskæftigelsesforanstaltninger.

Jeg har fremsendt de to Projekter for Havneanlæg ved Aarhus og Nyborg l Regeringens Beskæftigelsesudvalg, idet jeg er af den Formening, at disse Spørgsıaal bør gøres til Genstand for en Drøftelse her i Udvalget, for at der ikke skal ɔildes unødig Tid paa en Viderebearbejdelse af Projekterne, hvis man fra Regeıngens Side alligevel af principielle Grunde ikke vil fremme disse Arbejder ved tatsstøtte.

Jeg er ganske klar over, at der er principielle Betænkeligheder ved at fremme isse to Havneanlæg ved Statsstøtte, da det er en Afvigelse fra hidtidig Praksis, og ıan kan jo ikke se bort fra, at der fra andre Havnebyer med Rette vil kunne nkes over, at de her fremlagte Projekter faar Statsstøtte.

Jeg er selv af den Formening, at Hensynet til at skaffe Beskæftigelse maa ære det alt overvejende, og at man derfor maa gaa frem med en vis Brutalitet vad angaar gamle Regler og ligeledes maa vise en vis Brutalitet, naar der fra forɛellig Side paaberaabes Præcedens etableret ved saadanne Brud paa Grund af en ekstraordinære Situation.

Min Opfattelse er den, at den Indsats, der til Dato er gjort fra Regeringens ide for at skaffe Beskæftigelse, selv om den er paaskønnelsesværdig, ikke nær er mfattende nok. Jeg maa mene, at man maa gaa langt længere, selv med Fare for ı haard Belastning af Statens Finanser.

Jeg er ogsaa klar over, at en Politik, som den jeg her gør mig til Talsmand ɔr, kan medføre Nødvendigheden af en meget haard Skattepolitik fremover og ıaaske endog Nødvendigheden af en vis Form for Formueekspropriation efter ɛrigen for at bringe Landets Finanser paa Fode igen, men selv dette mener jeg ɛke man bør lade sig afskrække af, fordi jeg regner med, at Konsekvenserne af ı stor Arbejdsløshed, som der ikke fra Statens Side er gjort det alleryderste for t afhjælpe, vil være endnu farligere, og jeg tror ikke, at det nuværende Styre an taale det Tryk, der kan komme baade udefra og indefra, hvis vi samtidig skal perere med det kolossale Arbejdsløshedstal, som vi nu maa se i Øjnene.

Hvis disse Betragtninger er rigtige, maa Konsekvensen jo ogsaa være den, t man fremdrager de Arbejdsobjekter, der kan være mere eller mindre Mening i, let man selvfølgelig først og fremmest bør tage dem, der er mest Mening i klassiceret efter deres Værdi for Samfundet fremover og deres Forbrug af udenlandske Iaterialer i Frembringelsesperioden.

Hvis disse Synspunkter er rigtige, vil jeg mene, at saadanne Arbejder som e her foreslaaede Havneanlæg bør fremmes. For Aarhus' Vedkommende gælder ɔvrigt det særlige Forhold, at der er god Mulighed for at faa en Del af det foreıaaede Havneanlæg hurtigt udnyttet i Forbindelse med Aarhus Oliefabriks Udidelsesplaner og muligvis ogsaa i Forbindelse med et Kvælstofværk.

For Nyborgs Vedkommende kan der ikke siges at være nogen øjeblikkelige Idnyttelsesmuligheder, men det gælder her — ligesom for Aarhus — at Byen g Havnen er villig til at sætte et i Forhold til Projektet betydeligt Beløb ind for ets Gennemførelse.

Det, jeg her har sagt om disse Havneanlæg, gælder jo for saa vidt ogsaa t andet Projekt, der har været drøftet fornylig med Finansministeren og Socialıinisteren, nemlig Fanøbroen. Jeg vil dog rent sagligt mene, at der er mere gentlig Samfundsnytte i de to Havneanlæg end i Fanøbroen, selv om jeg fuldt ud nerkender, at det meget vel kan være nødvendigt at gennemføre et Projekt som 'anøbroen.

Vedrørende Karlsgaarde Anlægget, som det vil erindres er et Projekt paa en halv Snes Millioner Kroner, vil jeg mene, at dette set ud fra et samfundsmæssigt Synspunkt maa klassificeres nogenlunde lig med Projektet til Aarhus Havn, og jeg kan her yderligere oplyse, at det synes, som om Rentabiliteten af dette Værk vil blive noget gunstigere end oprindeligt antaget, idet der foreligger Mulighed for, at den vestjyske Samleskinne vil betale en noget højere Elektricitetsafgift end den af mig anslaaede i det foreløbige Memorandum, som jeg indgav her til Beskæftigelsesudvalget.

Iøvrigt er Teknisk Central jo nu i Overensstemmelse med Aftalerne herom paa sidste Møde gaaet i Gang med at bearbejde dette Projekt, og jeg skal senere komme tilbage hertil.

København, den 18. Februar 1941.

Gunnar Larsen.

136.

. *December 1941.*

Herr Statsminister Th. Stauning.

Kære Statsminister.

Medens Udenrigsministeren var i Berlin, benyttede jeg Lejligheden til at ænke lidt over min egen Stilling inden for Regeringen. Dette medførte, at jeg skrev t Udkast til et Brev til Dem vedrørende denne Sag, som jeg imidlertid først drøf-ede med Minister Kjærbøl. Minister Kjærbøl henstillede i Fredags til mig ikke at fsende Brevet, men i Stedet at tage en Samtale med Dem om Situationen i Almin-elighed, hvilket jeg derefter bestemte mig til.

Nu synes Situationen jo imidlertid at være blevet noget anderledes, idet jeg naa gaa ud fra, at der paa Basis af Udenrigsministerens Udtalelser paa Minister-nødet i Lørdags og i Statsraadet i Dag inden for en forholdsvis nær Fremtid vil inde en mere almindelig Drøftelse Sted vedrørende Regeringens fremtidige uden-igspolitiske Retningslinie.

Der skulde saaledes ikke være nogen Grund til at tage mine Forhold op til særskilt Drøftelse forinden, men jeg har dog ment, det alligevel var rigtigt, at De var underrettet om de Overvejelser, som jeg har gjort mig, hvorfor jeg hermed fremsender mit oprindelige Koncept til Brev til Dem.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Gunnar Larsen.

137.

November 1941.

Herr Statsminister Th. Stauning.

Kære Statsminister.

Foranlediget af, at jeg fra forskellig, politisk Side i stigende Grad mærker en vis Utilfredshed over for mig og min Virksomhed inden for Regeringen, vil jeg gerne fremsætte nogle Udtalelser.

Det staar mig ganske klart, at — bortset fra at jeg ikke er Politiker — skyldes denne Utilfredshed den Holdning, jeg viser i Forholdet over for Tyskland. Jeg vil derfor gerne fremhæve, at denne Holdning skyldes, at jeg har ment, det var af en vis Betydning, at ogsaa andre end Udenrigsministeren havde et godt Tillidsforhold til de tyske Myndigheder. Det maatte paa Forhaand være klart, at jeg bedre end de politiske Ministre havde Mulighed for at etablere et saadant, personligt Tillidsforhold, dels fordi man i alle Tilfælde en Overgang fra tysk Side har været tilbøjelig til at nære en vis Mistro til de politiske Ministre, og dels fordi jeg netop i Kraft af ikke at være bundet af noget Parti stod friere, end Tilfældet var for de andre Ministres Vedkommende. Denne Situation har jeg da ogsaa ment burde udnyttes, selv om den naturligvis paa mange Maader har forvoldt mig personlige Gener og Ubehageligheder.

Selv om det ikke skulde være nødvendigt, vil jeg ogsaa ved denne Lejlighed pointere, at min Handlemaade aldrig har været dikteret af andre Synspunkter end dem, jeg mente tjente Landets Tarv i den givne Situation.

Jeg maa i denne Forbindelse gøre opmærksom paa, at den personlige Risiko, som jeg ved denne Handlemaade har løbet, vel nok er betydeligt større, end Tilfældet vilde være for nogen af de andre Ministre, idet ca. to Trediedele af min og min Families Formue er anbragt i England og Amerika, rent bortset fra at min Virksomhed som Minister betyder et endog meget stort aarligt Indtægtstab for mig. Jeg tillader mig at fremhæve dette i Betragtning af, at der inden for de samarbejdende Partier har lydt kraftige Røster om, at min Handlemaade var dikteret af privatøkonomiske Interesser (Dr. Krag og Herr Oluf Pedersen).

I den senere Tid er der inden for Venstre og Højre rejst en Aktion imod noget af det Arbejde, som jeg søger at udrette med Hensyn til Arbejdsløsheden, idet man fra disse Sider udtrykker Ønske om en eventuel Ophævelse eller i alle Tilfælde stærk Indskrænkning af Teknisk Central. Jeg gaar ud fra, at disse Angreb i Realiteten er mindre sagligt begrundede og mere møntet som et direkte Angreb paa mig, fordi man nu i den givne Situation vanskeligt vil kunne angribe mig direkte paa Grund af min Holdning over for Tyskland.

Selvom Teknisk Centrals og Ministeriet for offentlige Arbejders Bestræbelser med Henblik paa Arbejdsløshedens Bekæmpelse vel næppe har nogen direkte Forbindelse med den Utilfredshed, som jeg føler man i visse politiske Kredse nærer mod mig, kan jeg dog ikke undlade at udtale, at jeg i det store og hele ikke har været tilfreds med den Holdning, som Bevillingsmyndighederne og først og fremmest Finansministeren har taget i disse Sager, ligesom jeg ogsaa maa mene, at mange af disse Projekter forsinkes urimeligt i Udvalg, Kommissioner o. s. v. Hvad angaar Spørgsmaalet om Berettigelsen af Teknisk Central, vedlægger jeg Kopi af mit Svar til Redaktør Elgaard i Folketinget under Finanslovdebatten.

Hvis man fra politisk Side ikke er tilfreds med min Virksomhed af den ene eller den anden Art, er det jo en Selvfølge, at jeg naar som helst er parat til at trække mig tilbage som Minister, og jeg behøver vist næppe at anføre, at jeg vilde hilse en saadan Løsning med Glæde.

Jeg kunde tænke mig, at dette Ønske fra politisk Side netop paa Baggrund af den allerseneste Tids Begivenheder kunde være noget forstærket, alene af den Grund at de seneste Begivenheder maaske af visse Kredse kunde udlægges til, at der dog ikke har kunnet opnaas noget gennem den Politik, selv om jeg dog fortsat maa mene, at den overhovedet er den eneste fremkommelige Vej.

Jeg beder Dem imidlertid forstaa, at jeg er parat til at gøre min Pligt, saaledes som jeg ser den, paa den Plads som De i sin Tid har anvist mig, men det vilde da forekomme mig rimeligt, at jeg fik Klarhed over, om De og Rigsdagspartierne eller eventuelt Samarbejdsudvalget principielt er indforstaaet med min Holdning og den Maade, hvorpaa jeg prøver at løse de mig tildelte Opgaver.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Gunnar Larsen.

138.

København, den 3. Maj 1942.

Hr. Finansminister Buhl, Slotsholmsgade 10, K.

Kære Finansminister.

Naar der nu skal dannes et Ministerium med en ny Chef, maa det jo være en Forudsætning, at de enkelte Medlemmer staar frit, ligesom den ny Statsminister selvfølgelig maa staa frit i sit Valg, hvad enten det ny Ministerium nu dannes efter en Demission eller ved en Bekræftelse af de nuværende Ministres Stilling. Jeg har forstaaet paa en Samtale med Udenrigsministeren, at der er almindelig Enighed om Deres Kandidatur som Statsminister. Jeg har ligeledes forstaaet paa Udenrigsministeren, at der fra tysk Side ikke vilde blive gjort Indvendinger imod Deres Valg som Statsminister, hvad der naturligvis er særdeles glædeligt. Minister Renthe-Finks Udtalelser herom til Udenrigsministeren stemmer iøvrigt, som det vil være Dem bekendt, ikke overens med Udtalelser, som han i sin Tid fremkom med over for mig, og som jeg maatte anse det for min Pligt at lade gaa videre, hvilket jeg gjorde igennem Minister Kjærbøl. Iøvrigt stemmer de seneste Udtalelser af den tyske Gesandt meget godt overens med de Udtalelser, jeg lige har faaet i Berlin af Statssekretæren i det tyske Udenrigsministerium. Da jeg tillægger disse Udtalelser en Del Vægt, tillader jeg mig at citere dem fra min Dagbog:

.... Under Samtalen kom Statssekretæren ind paa Spørgsmaalet om Staunings Sygdom og spurgte, om der forelaa noget nyt, og om der forelaa noget om et Statsministerskifte. I Overensstemmelse med Instruktionerne fra Udenrigsminister Scavenius svarede jeg, at Stauning var i god Bedring og der derfor ikke forelaa nogen Planer om et Skifte. Statssekretæren udtalte sin Glæde herover, fordi et Skifte i Øjeblikket let kunde forvolde politiske Vanskeligheder i Forholdet mellem Danmark og Tyskland, og det vilde i alle Tilfælde foraarsage, at der igen i en Periode vilde komme et kraftigt Søgelys paa København. Fra tysk Side vilde man ikke blande sig i et eventuelt Valg; det maatte foretages paa vort Ansvar. Dette vilde dog ikke sige, at man fra tysk Side var uinteresseret i, hvem der eventuelt blev Statsminister, hvis Stauning døde eller skulde remplaceres, men man gik ud fra, at vi selv var klar over, hvorledes man i Tyskland saa paa de forskellige mulige Kandidater. Jeg gik ikke ind paa nogen Diskussion, men udtalte igen, at Spørgsmaalet jo heldigvis ikke laa for ....

Naar Renthe-Fink i sin Tid udtalte sig imod Deres Kandidatur, var det jo baseret paa Deres Stilling til Anti-Kominternpagten, som han, takket være den katastrofale Mangel paa Diskretion, som hersker, kender lige saa godt som alle andre.

Jeg vil ikke undlade at meddele Dem, at jeg flere Gange har ladet Stauning forstaa, at jeg helst vilde trække mig tilbage, dels fordi jeg har en klar Forestilling om, at min hele Holdning og Indstilling over for Tyskerne ikke var i Overensstemmelse med Regeringens og Rigsdagens Medlemmers Ønsker i saa Henseende, med Undtagelse af nogle ganske enkelte. Jeg tænker her baade paa mit personlige Forhold og Samvær med Tyskerne her i København saavel som mine Rejser til Berlin og mit Forsøg paa at komme i et godt Forhold til saa mange af Tysklands ledende Mænd som muligt af Hensyn til den fremtidige Udvikling. Hvis jeg skal fortsætte i Regeringen, vil det være nødvendigt

for mig at faa en klar Udtalelse om, at man billiger og er indforstaaet med min hidtidige Holdning og Retningslinie. — Jeg skal heller ikke nægte, at jeg adskillige Gange over for Statsministeren har udtalt min Utilfredshed med den Forskel, der altid har været i Deres og min Opfattelse af, hvor stor en Indsats der burde gøres for at bekæmpe Arbejdsløsheden i Danmark. Jeg forudser, at dette Spørgsmaal kan komme til at volde Vanskeligheder, selvom jeg paa den anden Side fuldtud vil erkende, at dette Spørgsmaal næppe i den første Tid kan komme til at spille nogen større Rolle paa Grund af den Udvikling, vi gaar i Møde med meget stor Beskæftigelse i Danmark. Jeg føler det dog i denne Forbindelse som min Pligt at gøre opmærksom paa, at der fra min Side i den aller nærmeste Tid vil blive fremsat Forslag om Etablering af en stor Virksomhed i København til Fremstilling af Koks og Kvælstofgødning i Samarbejde mellem Staten, Københavns Kommune og Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik. Regeringens Holdning til dette Spørgsmaal kan for mig blive et afgørende Moment med Hensyn til min Forbliven i Regeringen. Iøvrigt maa jeg udtale som min Opfattelse, at det vil være absolut nødvendigt, at der umiddelbart efter en Regeringsomdannelse fremsættes en Udtalelse fra Dem eller den samlede Regering, gaaende ud paa, at den ny Regering fuldtud vil gaa i Regeringen Staunings Fodspor i udenrigspolitisk Henseende, saaledes at der ikke kan være nogen Tvivl om, at den ny Regering fuldtud staar ved de af Regeringen Stauning tidligere afgivne Erklæringer, ligesom jeg maa mene, det vilde være hensigtsmæssigt, at en saadan Udtalelse efterfølges af en Gestus paa en eller anden Maade, saaledes at der ikke kan herske nogen Tvivl paa dette Punkt.

Jeg maa ligeledes udtale min Beklagelse af det Forhold, der hidtil har eksisteret med Hensyn til Diskretion inden for Regeringen. Som det vil være Dem bekendt, foreligger der Erfaring for, at Enkelthederne vedrørende en lang Række vigtige Aftaler og Behandlingen af disse er kommet Trediemand i Hænde i en efter min Mening ganske utilladelig Grad. Jeg maa derfor udtale som mit Ønske, at der træffes absolut bindende Aftale om, at noget saadant ikke kan eller maa ske i Fremtiden, da jeg anser disse Arbejdsvilkaar for ganske utaalelige.

Jeg skal til Slut anføre, at jeg helst saa mig befriet for Hvervet som Minister, men jeg ønsker paa den anden Side ikke at skabe unødvendige Vanskeligheder i en for Danmark i Forvejen alvorlig Situation, hvorfor jeg da ogsaa under de ovenfor angivne Forbehold vil være villig til at fortsætte indtil videre, idet jeg dog samtidig maa anføre, at jeg i det lange Løb næppe vil være i Stand til at fortsætte alene af økonomiske Grunde.

Gunnar Larsen.

139.

KOPI

Vidneafhøring af Direktør L. Højerslev i Byretten den 27. November 1946.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne spørge Dem, De har haft en Del med illegalt Arbejde at gøre under Okkupationen?

Højerslev: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa vidt jeg forstaar, har De ogsaa særlig haft noget at gøre med Sabotagevagter, der eventuelt skulde kunne bruges i det illegale Arbejde, er det ikke rigtigt?

Højerslev: Jo.

HRS. Steglich-Petersen: Vil De ikke give nogle Oplysninger om, hvordan det foregik?

Højerslev: Det foregik paa den Maade, at jeg i sin Tid fik en Henvendelse fra en Mand, der sad oppe i Ministeriet, om Vagt paa Valby Maskinfabrik. Det var jeg ikke særlig begejstret for, og jeg søgte Underretning om, hvorledes det laa med Valby Maskinfabrik som Værnemagerfirma. Det fik jeg at vide oppe i Industriraadet hos Adrian Møller, som er en af mine gode Venner, og jeg redegjorde for det over for Studenternes Efterretningstjeneste, som jeg var Lærer for. Der mente man, at det var en god Anledning for Modstandsbevægelsen til at komme ind paa Virksomheden, og ud fra det tog jeg det i Valby. De Folk, der blev antaget derude, var gamle Soldater 1-A-Folk, som vi kalder dem; Folk hvis Forhold blev undersøgt baade fra min Side, saa godt det lod sig gøre, og ogsaa fra Politiets Side om, hvordan de var indstillet. Vi tog f. Eks. aldrig nogen, der havde haft Tilknytning til D.N.S.A.P. De fleste af dem var allerede i Forvejen i illegalt Arbejde. Vi havde bl. a. en Mand, der hed Tranbjerg, der havde Ordre til at tage Vaabnene derfra, hvis der skete mig noget. Han var kendt med de Sager, han havde bl. a. været med ved Industri-Syndikatet. Det var nu efter den Tid, hvor jeg havde Vagten.

HRS. Steglich-Petersen: Ved De, at Ingeniør Gunnar Larsen var kendt med dette Forhold?

Højerslev: Ja, det gør jeg, for jeg havde i sin Tid nogle Forhandlinger med Ingeniør Gunnar Larsen om at faa de Vaaben paa Valby Maskinfabrik til Modstandsbevægelsen for at faa hans Billigelse til at tage dem derudefra, saa det ikke skulde blive betragtet som Tyveri. Det var der overhovedet ikke noget i Vejen for, tværtimod tilbød Ingeniør Gunnar Larsen, at vi kunde købe nogle flere Vaaben, men det maatte ikke ske i hans Navn, det skulde foregaa i F. L. Smidth & Co.'s Navn. Der blev ogsaa søgt om Tilladelse hos Tyskerne til Indkøb af flere Maskinpistoler i Forbindelse med en Plan, man havde om at anbringe Vaaben paa de forskellige store Virksomheder, og det var en ret stor Historie, som blev forkludret af Nellemand, da han i sin Tid kom fri fra Interneringen. Men Arbejdet fortsatte, og der var en Del Forhandlinger med Redaktør Stig Jensen, som var en Slags Krigsminister for Modstandsbevægelsen. Jeg var til Møde om det, og han syntes, det var en ualmindelig god Plan, og jeg fik en Mand fra Modstandsbevægelsen, Lønberg-Holm, som var kendt med de store Virksomheder, og ham skulde jeg arbejde sammen med. Ingeniør Gunnar Larsen sørgede for, at der kom et Møde i Stand med Departementschef Eivind Larsen, hvor vi skulde have Besked om, hvordan vi kunde faa de tyske Myndigheders Tilladelse til at købe de Vaaben, og man forsøgte fra Kabelfabrikkerne at købe 24 Stkr.; hvis det gik igennem skulde Schiønning & Arvé ogsaa have, og Titan havde faaet en Tilladelse. Jeg ved, at man ude fra Titan prøvede at faa fat i en Ritmester fra Rüstungsstab og forelagde ham Sagen og fortalte, at det var nødvendigt at faa de Vaaben anbragt paa Fabrikken. Han var venlig stemt, saa man fik Tilladelsen, men den blev senere taget tilbage, efter at hans Hjem i Tyskland var blevet bombesprængt. Saa købte vi selv Vaaben op. Jeg fik en hel Del Støtte fra Ingeniør Gunnar Larsen, bl. a. 3—4 Maskinpistoler, som var købt op af ham selv, og jeg fik nogle Parabellum-Pistoler, jeg tror 3 eller 4,

og jeg fik Penge til Studenternes Efterretningstjeneste, der da var slaaet ud i første Omgang, for at de kunde komme paa Fode igen. Da blev jeg forresten kaldt til »Højkol«, tror jeg, og der spurgte han, om jeg havde nogen Forbindelse med Studenternes Efterretningstjeneste, for han havde hørt, at de var slaaet ud, og vilde gerne støtte dem med nogle Penge, om jeg kunde ordne det. Det kunde jeg, fordi stud. med. Bredkjær var en af mine Elever i den Deling, jeg var Fører for, og gennem ham blev Pengene saa udbetalt.

HRS. Steglich-Petersen: Princippet i hele dette med Sabotageværenet var det ikke, at det skulde udbygges saadan, at det kunde udnyttes mod Tyskerne.

Højerslev: Det var det vist ikke i al Almindelighed. Jeg tror nok, jeg først havde faaet den Plan. Jeg var til et Møde i Aarhus i 1943, hvor bl. a. Redaktør Otting var til Stede og en Mand fra Modstandsbevægelsen, Kaptajn Heinrich Nielsen, der talte ved Mødet, og det resulterede i det Møde, hvor jeg var sammen med Stig Jensen og en Faldskærmsmand og forskellige andre fra den intime Kreds. Jeg var lidt i Tvivl om Gunnar Larsens Indstilling, inden jeg indledede Samarbejdet, man hørte jo saa meget, og jeg spurgte, om det var heldigt, at jeg indledede Samarbejde med ham. Man sagde, at det mente man ikke, der var nogen Grund til at nære Betænkelighed ved. Og en anden Gang, da jeg havde faaet at vide, at Ingeniør Gunnar Larsen maaske skulde likvideres, spurgte jeg, om man skulde fortsætte Samarbejdet med ham. Saa fik jeg under et Møde paa Raadhuspladsen fra Faldskærmsfolk Besked om, at Gunnar Larsen var tabu, det var selve Københavnsledelsen i Forbindelse med Stig Jensen.

HRS. Steglich-Petersen: Men De fortsatte altsaa Samarbejdet?

Højerslev: Ja, jeg havde ikke noget Samarbejde i den Forstand udover, at jeg fik de Vaaben.

HRS. Steglich-Petersen: Og de gik videre til Modstandsbevægelsen.

Højerslev: Ja, og jeg fik ogsaa at vide fra Gunnar Larsen, at han nu blev nødt til at stikke af til Sverige. Forholdene var saadan, at der var trukket saa mange Penge paa hans Konto, at man var bange for, at Tyskerne skulde faa Færten af det, men hvis der var et eller andet, som var meget nødvendigt, kunde jeg henvende mig i Vestergade, saa vilde der blive givet Besked om, at jeg eventuelt kunde trække Penge, hvis det var nødvendigt. Det var det nu ikke paa det Tidspunkt, man var saa godt funderet. Ingeniør Gunnar Larsen var saa i Mellemtiden kommet til Sverige. Jeg selv prøvede paa at føle mig en Smule for, for at jeg ikke skulde rode mig ind i noget forkert, men der er aldrig sagt nogen Ting, som kunde opfattes paa den Maade. Værnemagersagen derude fra Børstefabrikken kender jeg ogsaa en lille Smule til, idet jeg blev kaldt op til et Møde engang hos Ingeniør Gunnar Larsen, jeg kan ikke huske, hvad det var om; saa vidt jeg husker, spurgte jeg da rent ud om den Affære med Børstefabrikken, den havde jeg hørt lidt om. Saa fik jeg en Redegørelse, som var sendt, jeg tror det var et Brev fra Gunnar Larsen til Dr. Best og til andre Kredse og som redegjorde for Forholdet til LRS Bryld (*St. P.:* . . . og Bruun), hans Navn kan jeg ikke huske. Hele denne skriftlige Historie bad jeg om at faa, og den fik jeg ogsaa. Den er senere blevet offentliggjort i illegale Blade. Den gik videre til Modstandsbevægelsen, og Stig Jensen sørgede saa for, at den kom videre, vistnok i »Frit Danmark«. Jeg spurgte saa, om jeg skulde fortsætte efter den Redegørelse, for man kunde jo sagtens lave en saadan Redegørelse for at dække sig selv, og der havde jo været nogle slemme Angreb fra England, men jeg fik den Besked, at jeg bare skulde fortsætte.

HRS. Steglich-Petersen: Hvem fik De den fra?

Højerslev: Den fik jeg fra Stig Jensen. Jeg fik en Del Meldinger, som er gaaet videre til Modstandsbevægelsen. Jeg fik bl. a. ved Jødeforfølgelserne en Meddelelse om, at man fra tysk Side vilde forstærke Vagttjenesten i Løbet af 2 Dage, og den Melding sendte jeg videre til Modstandsbevægelsen.

HRS. Steglich-Petersen: Hvem fik De den fra?

Højerslev: Den fik jeg fra Gunnar Larsen. Der blev ringet til mig, at han gerne vilde tale med mig. Jeg fik den saa, og den lod jeg gaa videre med det samme, og man var ogsaa glad for at faa den, for man havde paa det Tidspunkt nogle Folk, der skulde over.

Dommeren: Tak.

140.

KOPI

Vidneafhøring af Redaktør Kai Otting, Berlingske Tidende, i Byretten den 27. November 1946.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne spørge Dem, Redaktør Otting, De har under Krigen, under Okkupationen haft nogen Beskæftigelse med illegalt Arbejde?

Redaktør Otting: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Maa jeg spørge, om De i den Egenskab har truffet Gunnar Larsen og samarbejdet med ham; vil De gøre nærmere Rede for, hvad Samarbejde De har haft med ham?

Otting: Jeg har kendt Gunnar Larsen længe før Okkupationen, og efter den 9. April har jeg gennem Ingeniør Drescher og Marineflyver Victor Petersen paa et meget tidligt Tidspunkt haft et ret omfattende Samarbejde med Gunnar Larsen paa det illegale Omraade.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa de to Herrer er ogsaa med i det?

Otting: Ja, det var paa et meget tidligt Tidspunkt, allerede i 1940 og i 1941, hvor vi modtog økonomisk Støtte til forskellige Formaal.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De nævne noget om de Formaal? Hvad det drejede sig om?

Otting: Det drejede sig bl. a. om Indkøb af Generalstabskort til Special Forces, der blev indkøbt gennem Kaptajn Heinrich Nielsen, Reservekaptajn i Flyvetropperne. Han skaffede dem gennem Geodætisk Institut; desuden økonomisk Støtte til Indkøb af Flyvemaskiner, idet vi skulde have forskellige Personer over til England, og Rejser, Undersøgelser og Samarbejde med Gunnar Larsens Folk.

HRS. Steglich-Petersen: Vil det sige, at De foruden økonomisk Støtte ogsaa fik Informationer fra Gunnar Larsen.

Otting: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Paa hvilke Punkter fik De Informationer?

Otting: Det vil jeg hellere lade Drescher udtale sig om, da jeg blev fængslet paa et tidligt Tidspunkt og derfor ikke kunde samarbejde med Gunnar Larsen og anvendes som Kontaktmand, men jeg traf Gunnar Larsen privat og ved festlige Sammenkomster o. l., idet jeg paa et meget tidligt Tidspunkt blev sat ud af Spillet.

HRS. Steglich-Petersen: Hvornaar var det?

Otting: Jeg blev fængslet i 1942.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad havde De foretaget den Gang. Der var dels det med Generalstabskortene; Motorskonnerten »Ulla« kom først senere hen, men den har De ikke personligt haft med at gøre?

Otting: Nej. Jeg var vidende om det gennem Drescher.

HRS. Steglich-Petersen: De kom til Sverige?

Otting: Ja, i 1943.

HRS. Steglich-Petersen: Havde De Forbindelse med Gunnar Larsen, da De var i Sverige?

Otting: Ja, udpræget.

HRS. Steglich-Petersen: Og paa hvilke Omraader havde De saa Forbindelse? Jeg forstaar, at det var Samarbejde, De havde?

Otting: Jeg blev af den engelske Legation sat til at være Kontaktmand mellem denne og Gunnar Larsen.

HRS. Steglich-Petersen: Var det Legationsraad Turnbull?

Otting: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det vil sige, at det for saa vidt var helt officielt fra engelsk Side?

Otting: Ja, i allerhøjeste Grad.

HRS. Steglich-Petersen: Det var fra Legationen, man satte sig i Forbindelse med Gunnar Larsen, og havde De Indtryk af, at det var en Forbindelse, der eksisterede i Forvejen mellem Gunnar Larsen og Legationen?

Otting: Ja, det kunde jeg ikke undgaa; i den første Periode, medens Gunnar Larsen endnu var paa legal Rejse til Stockholm — officielt for at varetage sine forretningsmæssige Interesser — saa træffedes Gunnar Larsen og jeg ved enhver Lejlighed. Det var det, han kom derop for, og Gunnar Larsen fik ikke Tilladelse til at komme i den engelske Legation, for selvom Sverige var neutralt, blev vi jo skygget allesammen, saa vi maatte mødes paa aftalte Steder, og der var jeg altsaa Budbringer mellem Gunnar Larsen og hans Forbindelser i London.

HRS. Steglich-Petersen: Saa havde De Henstillinger fra disse Forbindelser i London til Gunnar Larsen om at skaffe Penge; hvad drejede det sig om?

Otting: Først var det Afviklingen af den halve Million, som Gunnar Larsen var gaaet med til at betale til Special Forces' Arbejde her i Danmark, de nærmere Omstændigheder og Afviklingen af disse Beløb og senere om det fornyede Ønske om flere Penge.

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan stillede Gunnar Larsen sig overfor det?

Otting: Han stillede sig saaledes, at han i første Omgang svarede mig, at det vilde blive uhyre vanskeligt for mig at skaffe saa megen likvid Kapital. Det kunde ikke gøres, men Gunnar Larsen indvilgede i at rejse tilbage med det samme og søge ad anden Vej, gennem andre Mennesker, at skaffe dette Beløb tilveje, som det var nødvendigt at skaffe.

HRS. Steglich-Petersen: Kom Pengene saa?

Otting: Gunnar Larsen kom tilbage. Jeg erindrer ikke nu, hvor lang Tid, der gik, i hvert Fald ikke mere end 14 Dage eller 3 Uger, og meddelte mig, at det var umuligt gennem de Forbindelser, som vi havde anmodet ham om at søge op. Disse Folk var ikke i Stand til at skaffe den Kapital, der skulde skaffes. Saa fik jeg den Besked at spørge Gunnar Larsen, om han selv kunde gøre det. Dertil svarede Gunnar Larsen efter nogen Betænkningstid: »Jeg vil gøre alt, hvad jeg kan, men det vil være meget vanskeligt for mig; det kan gennemføres, men saa vil jeg sætte mig selv i en ..... Jeg skal foretage Transaktioner, som gør, at Søgelyset rettes paa mig. Det kan ikke gøres, uden at der er en Mulighed for, at det bliver opdaget med saa mange Penge, der skal trækkes paa min Konto.« Den Besked gik jeg tilbage med, og vi forhandlede med det Resultat, at man fra engelsk Side sagde, at hans Person maatte betyde mindre i denne Forbindelse. Han var aabenbart det eneste Sted, hvor vi kunde faa de Penge paa det daværende Tidspunkt. Det var livsvigtigt for os at faa dem, og saa gik Gunnar Larsen med til det. Dog meddelte han Englænderne, at der kunde blive Tale om, at han saa blev nødt til at tage fast Ophold i Sverige, og det vilde han meget nødigt. Man akcepterede Pengene og tog Konsekvenserne.

HRS. Steglich-Petersen: Pengene kom altsaa?

Otting: Pengene blev indbetalt, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa, fordi man lagde ganske overordentlig Vægt paa at faa disse Penge; Englænderne skulde bruge dem?

Otting: Ja, de skulde, og vi kunde ikke skaffe dem andre Steder. Jeg maa have Lov til at tilføje, at dette medførte svære Komplikationer for Gunnar Larsen personlig.

HRS. Steglich-Petersen: Vil De sige nogle Ord om det?

Otting: Ja. Gunnar Larsen maatte saa tage Ophold i Stockholm, og det bekom ham ilde, hvad der var ganske naturligt, idet han var udsat for ret stærke Angreb fra Pressens Side, saavel den svenske som den frie danske Presse i Sverige. Gunnar Larsen fik gennem mig visse Instruktioner, som han nøje skulde følge, idet det blev ham forbudt at melde sig som Flygtning. Han skulde optræde som privat Forretningsmand og pleje disse Forretningsforhandlinger med Svenskerne, som ogsaa blev plejet; hvor meget de havde paa sig, ved jeg ikke. Det var ikke ret meget, tror jeg, og Gunnar Larsen skulde bo standsmæssigt. Saa kom der fra danske Flygtninges Side Protest til Utlännings-Kommissionen, og Gunnar Larsen blev forbudt Ophold i Stockholm og maatte tage Ophold uden for Stockholm, og alt dette besværliggjorde Opholdet deroppe i meget høj Grad.

HRS. Steglich-Petersen: Fik han senere Anvisninger fra Englændernes Side om, hvordan han skulde forholde sig, det forstaar jeg, dels som Forretningsmand o. s. v.

Otting: Ja, absolut. I det hele taget foretog Gunnar Larsen sig ikke noget, uden at jeg forelagde hvert enkelt Tilfælde for Turnbull.

HRS. Steglich-Petersen: Fordi De altsaa var Forbindelsesleddet?

Otting: Ja. Jeg var den eneste Forbindelse Gunnar Larsen havde med Englænderne. Saa kom der noget andet ind: Gunnar Larsen fik Ret til at korrespondere med Direktør Max Jensen i London uden om Censuren. Han sendte Breve med Kurérpost direkte og fik andre favorable Vilkaar.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar, han har altsaa arbejdet i høj Grad i Englændernes Tjeneste?

Otting: Ja, det kan ikke bestrides.

HRS. Steglich-Petersen: Der er tidligere Vidner — bl. a. forhenværende Justitsminister Harald Petersen har her i Retten for en Times Tid siden karakteriseret hans Virksomhed som Sabotagevirksomhed?

Otting: Ja, Resultaterne tyder paa det.

HRS. Steglich-Petersen: Har De talt med Gunnar Larsen om eventuel Afvikling af Hans Olsens Børstefabrik, og har Hans Olsens Børstefabrik været Genstand for Omtale mellem Dem og ham?

Otting: Ja, det har den jo, idet vi talte sammen om alle de Problemer, der opstod, og jeg blev meget forbavset ved at se det meget skrappe Angreb, der blev rettet mod Gunnar Larsen, fra, saavidt jeg husker, var det, »Trotts Alt«, eller ogsaa var det det danske Blad »Friheden«, der først lancerede Affæren om Hans Olsen. Jeg opsøgte derfor Gunnar Larsen og spurgte, hvad er nu det, for jeg kendte jo ikke noget hverken til Børstefabrik eller Hans Olsen; og Gunnar Larsen gav mig saa Forklaringen, som jeg fik verificeret gennem Overbetjent Weiss, idet jeg var i Samarbejde med Weiss ovre i Stockholm, og ogsaa før mit Sverigesophold var jeg i Samarbejde med Weiss herhjemme; og vi talte med Weiss om dette Forhold, og jeg maa sige, at paa daværende Tidspunkt forstod jeg, at det drejede sig om mindre Beløb, og af Weiss fik jeg ogsaa berigtiget, at Gunnar Larsen var gaaet ind i denne Forretning, men at Hensigten var at fælde Bruun og Bryld, og det slog jeg mig saa til Taals med; men saa kom der mere Røre om Sagen, og det gav mig Anledning til at forespørge ham ..... allerede paa det Tidspunkt havde der været nogle andre Tilfælde, hvor Gunnar Larsen ønskede at rejse tilbage illegalt til Danmark ..... altsaa Børstefabrikken var ogsaa et Led i dette Gunnar Larsens Ønske om at komme hjem og klare op, men da havde jeg bestemt Ordre fra Englænderne om, at han ikke maatte rejse hjem.

HRS. Steglich-Petersen: Maatte han likvidere Virksomheden?

Otting: Det talte han om, men da sagde jeg, efter den generelle Instruks jeg havde fra Englænderne, at han maatte intet foretage sig. Det var jo paa et meget sent Tidspunkt, hvor — jeg maa maaske sige det ret brutalt — Gunnar Larsen var afskrevet dengang. Han kunde ikke gøre mere Gavn, med andre Ord, jeg havde kun som Opgave at passe paa, at han forholdt sig rolig, ikke udtalte sig, ikke svarede paa Interviewer og opholdt sig oppe i Leksand, og skal vi sige: Stod paa Ski.

HRS. Steglich-Petersen: Har De set paa Forholdet med Hans Olsens Børstefabrik, som om det kunde være en Dæksmand i Forholdet til Tyskerne?

Otting: Det kan jeg vanskeligt udtale mig om; kun vil jeg sige, at Hans Olsen var en Detaille, der kom frem, og deroppe havde det Form af Presseangreb. Jeg havde kun generelle Udtalelser at rette mig efter, og Ordren gik ud paa, at enhver Forbindelse han søgte uden om mig .....

Anklageren: Dengang Englænderne havde afskrevet Gunnar Larsen, sagde De saa til ham, at han ikke maatte likvidere den Børstefabrik, eller sagde De blot, at han ikke maatte sætte sig i Forbindelse med Danmark?

Otting: I det hele taget maatte han ikke foretage sig noget.

Anklageren: Hvad sagde De?

Otting: Jeg talte om denne Sag. Jeg sagde blot, at han maatte overhovedet ikke foretage sig noget forretningsmæssigt. Han maatte ikke sætte sig i Forbindelse med nogen hjemme i Danmark; han fik Lov til at føre den Korrespondance, han vilde over London, men ikke over København.

Anklageren: Paa hvilket Tidspunkt vilde De mene, det var?
Otting: Ja, i 1944.
Anklageren: Og hvilken Maaned?
Otting: Det kan jeg ikke sige. Jeg har ikke gjort nogen Optegnelser, jeg vil tro, det var i Efteraaret 1944.
Anklageren: I Efteraaret 1944 faar han Besked om, at han ikke maa sætte sig i Forbindelse med nogen?
Otting: Ja, det var det. Det var straks, da han tog Ophold i Sverige i September. Der kom Gunnar Larsen ellers i en anden Forbindelse; de første Rejser blev foretaget fuldt legalt paa Diplomatpas, og da de sidste Penge var skaffet, saa kunde han ikke bruges mere.
Anklageren: Maa jeg rette et Spørgsmaal til Kontorchef Harboesgaard, der sidder blandt Tilhørerne? — Hvornaar er det, De fra Gunnar Larsen faar Besked om, hvordan man skal forholde sig med Hensyn til Wilhelmsen.
Kontorchef Harboesgaard: Vistnok i Marts 1945.
Anklageren: Det faar De Besked om fra Sverige?
Harboesgaard: Ja.
Anklageren: Ja Tak.
Dommeren: Tak.

141.

KOPI

Undertegnede, Kai Otting, erklærer herved, at Ingeniør Gunnar Larsen efter Aftale truffet i København med Ingeniør Fritz Drescher indfandt sig i Stockholm paa min Bopæl.

Han erklærede sig ved den første Samtale indforstaaet med at aflevere saadanne Oplysninger til det engelske Gesandtskab, respektive den danske Modstandsbevægelse i Stockholm, som han maatte komme i Besiddelse af, eller som han gennem mig maatte blive opfordret til at fremskaffe.

Tilbudet blev af mig forelagt for Legationsraad Turnbull, og det blev mig paalagt at meddele Ingeniør Gunnar Larsen, at man med Tak modtog Tilbudet.

I den efterfølgende Tid indtil September 1944 rejste Ingeniør Gunnar Larsen ofte frem og tilbage mellem Stockholm og København og afleverede til mig til videre Ekspedition til Turnbull en Række Rapporter, som dækkede erhvervsmæssige, politiske og militære Forhold, ligesom han af Legationsraad Turnbull gennem mig blev anmodet om at fremskaffe en Række Specialoplysninger, hvoraf som Eksempel skal nævnes Oplysninger vedrørende interne Forhandlinger i den danske Administration vedrørende Politiets Forhold til Tyskerne, Oplysninger som kunde være af Betydning for Konstatering af, hvilke Fabrikker der eventuelt fremstillede Dele til V-Vaaben, og endelig skal nævnes, at Ingeniør Gunnar Larsen paa et vist Tidspunkt blev anmodet om at tage en Samtale med Dr. Best for at kunne aflægge Rapport om Samtalen i Stockholm.

Ingeniør Gunnar Larsen udtalte nogle Gange Ønske om at komme i direkte Forbindelse med Legationsraad Turnbull eller Redaktør Ebbe Munck. Jeg meddelte Gunnar Larsen i Overensstemmelse med min Instruks, at han af sikkerhedsmæssige Grunde ikke kunde komme i direkte Kontakt med Legationsraad Turnbull eller Redaktør Ebbe Munck.

I Slutningen af August Maaned 1944 blev der gennem mig lagt et meget stærkt Pres paa Ingeniør Gunnar Larsen for at fremskaffe yderligere 3—400.000 Kroner til Modstandsbevægelsen. Gunnar Larsen forklarede, at hans økonomiske Forhold var saadanne, at det var yderst vanskeligt for ham at udføre dette Hverv, men efter stærkt Pres indvilgede han i at fremskaffe Pengene, idet han samtidig udtalte, at han kun kunde trække Pengene paa en saadan Maade, at han ikke vilde kunne klare for sig paa tilfredsstillende Maade over for de Personer, der maatte faa Oplysninger om denne pludselige ekstraordinære Pengetransaktion, hvorfor det vilde være nødvendigt for ham at forlade Danmark, hvad han udtrykkeligt fremhævede, vilde være ham meget imod. Det blev imidlertid meddelt Ingeniør Gunnar Larsen gennem mig, at han maatte se bort fra egne personlige Hensyn. Efter dette Pres indvilgede Gunnar Larsen i at løse Opgaven.

Kort forinden havde Gunnar Larsen fremsat Tilbud om at rejse til Berlin under et hvilket som helst Foregivende for ad denne Vej at søge at fremskaffe Oplysninger, der kunde være af Vigtighed for den engelske Efterretningstjeneste. Dette Tilbud blev sendt til London, hvor det blev akcepteret. Svaret indløb, efter at Gunnar Larsen i Slutningen af August var rejst til København for at trække de ovenfor omtalte 3—400.000 Kroner, hvorfor der blev svaret — uden at Sagen blev forelagt for Gunnar Larsen — at det nu ikke længere kunde lade sig gøre.

Da Gunnar Larsen kom tilbage til Stockholm, efter at have indbetalt de sidste 350.000 Kr. til Finn Nielsen, meddelte jeg ham, at der fra London var indløbet

eddelelse om, at man gerne vilde have ham til Berlin, men at der allerede var aret, at dette ikke lod sig gøre. Gunnar Larsen lagde ikke Skjul paa sin Skuffelse er, at man havde tildelt ham Opgaven med at skaffe Penge hellere end at sende am til Berlin.

Efter at Gunnar Larsen var ankommet til Stockholm, blev det mig af Legaonsraad Turnbull paalagt at drage Omsorg for, at Gunnar Larsen holdt sig i Ro ; ikke foretog sig ekstraordinære Skridt, som paa nogen Maade kunde henlede yskernes Opmærksomhed paa ham.

Da der i Efteraaret 1944 fremkom en Del skarpe Angreb paa Gunnar Larsen aa Grund af hans Forbindelse med Hans Olsens Børstefabrik, talte Gunnar Larsen ed mig om Muligheden af at rejse illegalt til Danmark for at faa dette Forhold dnet ved en Likvidation af Børstefabrikken.

Jeg maatte dog meddele ham i Henhold til min Instruks om, at han intet straordinært Skridt, der kunde paakalde Tyskernes Opmærksomhed, maatte forege sig, at han ikke maatte gøre dette.

København, den 26. Marts 1947.

sign. **Kai Otting.**

142.

Kriminalbetjent Knud Møller

Lørdag, den 11. Maj 1946.

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Sigtede Gunnar Larsen mødte efter egen Anmodning i Dag her i Af delingen.

Han forklarer i Tilslutning til tidligere omtalte Forhold, jfr. Rapp. 18 Z m. v., at man paa Valby Maskinfabrik havde en stor Specialmaskine t Skæring af meget store Præcisionsgear. Denne Maskine var meget sjælde og sigtede mener ikke, at der findes en tilsvarende i hele Nordeuropa — do er det muligt, at Sverige har en saadan.

I Aaret 1944 stod Maskinen stille som Følge af Mangel paa Raamateri aler, og Kpt. var derfor bange for, at Tyskerne — saafremt de blev opmærk somme paa dette Forhold — vilde gøre Brug af Maskinen, eller eventuelt for lange den udleveret, saa meget destomere fordi saa mange af de store tysk Maskinindustrier var blevet udbombet, og sigtede var klar over, at der selv fø Krigen kun fandtes ganske faa af disse Maskiner i Tyskland. Den omhandled Maskine var af en saa speciel Karakter og Dimension, at det vilde vare fler Aar at fremstille en saadan.

Derfor gav sigtede Ordre til, at Maskinen skulde demonteres og fjerne fra Fabrikken, hvilket blev gjort i Sommeren 1944, idet Maskinen i Kasse blev sendt ud paa en Gaard ved Gribskov, hvor den saa henstod Resten a Besættelsestiden.

Ordren til Demonteringen blev givet til Ingeniør Ramsby og Direktø Carlsen.

For at Fabrikkens Arbejdere ikke skulde tro, at Maskinen skulde sen des til Tyskland — hvilken Tanke let kunde opstaa, naar den blev fjernet pa dette Tidspunkt — gjorde han Fabrikkens Vagtchef, Løjtnant Højerslev, op mærksom paa Forholdet, og denne lod underhaanden Beskeden gaa videre t en af Arbejdernes Tillidsmænd ved Navn Steen, der paa det Tidspunkt va Fællestillidsmand. Løjtnant Højerslev lod Beskeden gaa videre til Steen efte Aftale med sigtede.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

sign. **Gunnar Larsen.**

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

143.

Fortsat den 20. Maj 1946.

Der er rettet telefonisk Henvendelse til ovennævnte *Ingeniør Erik Ramsby*, Firmaet F. L. Schmidth & Co., der bekræfter sigtede Gunnar Larsens Forklaring med Hensyn til Fjernelsen og Demonteringen af den omtalte Fræsemaskine, der var uerstattelig — og saavidt Kpt. ved, den eneste der findes her i Landet af denne Dimension. Det var Gunnar Larsen, der gav Ordre til, at Maskinen skulde fjernes fra Fabrikken, og naar han ønskede den fjernet, var det fordi man bl. a. var bange for, at Tyskerne skulde ekspropriere den eller forlange den anvendt til deres Formaal.

Maskinen blev sendt til Faxe og ikke til Gribskov, som af Gunnar Larsen forklaret, idet man ansaa det for mere sikkert og formaalstjenligt.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

144.

Skrivelse af 18. Juni 1947 fra Gunnar Larsen med Dagbogsoptegnelser.

18. Juni 1947.

Til Formanden for Den parlamentariske Kommission, Herr Folke tingsmand, Dommer Holm, Danmarks Rigsdag, Christiansborg København K.

Jeg tillader mig hermed at fremsende nogle Uddrag af min Dagbo fra Januar og Februar 1941 vedrørende Forholdet til og Kampen imod d danske National-Socialister og det hermed i Forbindelse staaende tyske Tryl for at faa den danske Regering omdannet.

Jeg tillader mig at fremsende dette Materiale som Supplement til der Redegørelse, jeg afgav for Kommissionen den 12. ds., hvori jo netop Kamper mod de danske National-Socialister er berørt paa saa mange Maader.

Materialet burde antageligvis have været indeholdt i min Redegørels eller have dannet Bilag til denne; jeg beder undskylde, at det først fremkom mer nu.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 21. Januar 1941 vedrørende Ministermøde.

. . . . . .

Diskusssionen drejede sig iøvrigt om Spørgsmaalet om Regeringens Omdannelse, idet Stauning paa Renthe-Finks Foranledning skulde tale med denne om Spørgsmaalet samme Eftermiddag. Politikerne gik meget stærkt ind for, at man ikke kunde diskutere nogen Form for Regeringens Omdannelse paa Basis af en upolitisk Statsminister, medens man vilde kunne diskutere andre Ændringer. Scavenius forelagde et Memorandum, som kunde danne Basis for en Slags Vaabenstilstand med Tyskerne. (Vedlagt). Diskussionen endte uden Konklusion med Undtagelse af, at det blev stærkt pointeret, at Stauning personlig ikke maatte gaa. De upolitiske Ministre, inklusive Scavenius, deltog ikke i Diskussionen paa dette specielle Punkt.

. . . . . .

I Tilknytning til de Aftaler, der blev truffet den 9. April 1940, fastslaar de 2 Regeringer Enighed om, at Opretholdelse af fuldkommen Ro og Orden i Danmark under Krigen og den nuværende Besættelse er den Hovedopgave, hvorom Bestræbelserne for Tiden maa samle sig. I Erkendelse heraf fastlægger de 2 Regeringer følgende supplerende Retningslinier for Samarbejdet under Krigen:

1. De 2 Regeringer vil aabent med hinanden gennemdrøfte saadanne Forhold, som efter en af de 2 Regeringers Mening kan modarbejde Opretholdelsen af fuldkommen Ro og Orden i Danmark under Besættelsen, og søge at finde de bedste Midler til Fjernelse af urostiftende Momenter i Forholdet mellem de 2 Lande.

2. Den danske Regering vil drage Omsorg for, at den danske Presse redieres paa en saadan Maade, at den ikke direkte eller indirekte vanskeliggør Forholdet mellem de 2 Lande, eller mellem den danske Befolkning og Besættelsestropperne. Den vil endvidere bestræbe sig for positivt at udbygge Forstaaelse for de Tanker og Ideer i det nye Tyskland, der ogsaa har Bud til det danske Nabofolk. Den tyske Regering vil drage Omsorg for, at den tyske Presse gennem sin Behandling af Spørgsmaal vedrørende Danmark støtter de 2 Regeringers Bestræbelser for at underbygge Tillidsforholdet mellem de 2 Lande.

De 2 Regeringer vil hver for sig, navnlig ved Paavirkning af den respektive lokale Presse, søge at mildne den politiske Spænding i Grænselandet.

3. Idet den tyske Regering har Bevarelse af indre Ro i Danmark for Øje og ikke ønsker at gribe ind i danske indrepolitiske Forhold, erklærer den at ville medvirke til, at tyske ideologiske Synspunkter, der bringes til Udtryk i Danmark, fremsættes under saadanne Former, at det ikke i den danske Befolkning kan skabe Tvivl med Hensyn til Muligheden for en rolig Udvikling af de danske indrepolitiske Forhold.

I Danmark tilsikres der det danske nationalsocialistiske Arbejderparti den samme Adgang til at arbejde for Partiets politiske Udvikling som den, der er givet ethvert andet dansk politisk Parti, men det danske nationalsocialistiske Arbejderparti maa holde Formerne for sin Virksomhed inden for dansk Lovgivnings Rammer og afholde sig fra Provokation.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 22. Januar 1941.

Kl. 14 Ministermøde. Referat af Statsministeren af dennes Samtale med Renthe-Fink Dagen før, som gik ud paa, at Renthe-Fink havde udtrykt sit Ønske og sin Forhaabning om, at det var muligt at etablere et godt Samarbejde med den nuværende danske Regering, idet han samtidig henstillede, at der skete en Regeringsændring derigennem, at i alle Tilfælde Stauning gik som Statsminister, men dog forblev i Regeringen; man saa nemlig gerne Stauning personlig som Medlem af Regeringen, men ønskede samtidig for at kunne faa et frugtbart Samarbejde en upolitisk Statsminister. Stauning havde hertil sagt, at det kunde der ikke være Tale om, da man ikke mente at kunne skifte Statsminister. Derimod var man indstillet paa at lave en Aftale om et nærmere Samarbejde, og Stauning havde her nævnt Hovedlinierne i det af Scavenius udarbejdede Memorandum, som blev forelagt paa Mødet i Gaar. Renthe-Fink havde aabenbart ikke vist stor Interesse for disse Tanker, naar de ikke kunde kombineres med et Statsministerskifte, og havde erklæret, at nu maatte man jo tænke nærmere over Sagerne.

Samme Aften var Stauning blevet opsøgt af von Kohl, der flere Gange tidligere havde optraadt som Mellemmand mellem ham og Renthe-Fink. Denne havde sagt, at Gesandten var meget betænkelig og forbavset over Staunings Holdning, og at man ikke kunde overskue, hvilke Konsekvenser det kunde have. Det kunde jo medføre voldelig Indgriben, hvad von Kohl dog ikke mente, man vilde skride til, og det kunde jo ogsaa medføre, at man fra tysk Side saboterede Leverancer af Kul og andre Leverancer til Danmark. Hertil erklærede Stauning overfor von Kohl, at dette havde man gjort sig fuldstændig klart. von Kohl var derefter blevet noget mere forhandlingsvenlig, men havde udtrykt store Betænkeligheder.

Scavenius refererede, at han i Dag til Morgen havde haft Besøg af Renthe-Fink, som ogsaa overfor ham havde givet Udtryk for sin Forbavselse og sin Beklagelse af den indtagne Holdning, som han meget maatte haabe kunde ændre sig, da den ellers kunde føre til farlige Konsekvenser.

Stauning meddelte iøvrigt, at Dr. Meissner havde meldt sig hos ham senere paa Eftermiddagen, formentlig for at tale om de samme Emner. Der var iøvrigt ikke nogen videre Diskussion af Spørgsmaalet, udover at Scavenius bemærkede, at det var en farlig Politik at sætte Partiernes Velfærd over Landets.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 25. Januar 1941 vedrørende Samtale med Minister Renthe-Fink.

. . . . . .

Minister Renthe-Fink klagede stærkt over, at man nu igen var gaaet i Baglaas, idet Stauning jo nægtede at gaa ind i Realitetsforhandlinger om en permanen Ordning mellem den danske og den tyske Regering. Jeg svarede, at dette ikke vai mit Indtryk, hvortil Renthe-Fink svarede, at dette maaske kunde være rigtigt se fra et dansk Synspunkt, men ikke med tyske Øjne, da det var en Hovedbetingelse fra tysk Side, at man fik en upolitisk Statsminister, som vi iøvrigt selv kunde vælge Renthe-Fink sagde paa et vist Tidspunkt af Samtalen omtrent ordret saaledes: »Ja det kan jo være, at vi saa helst alligevel maa give Stauning et Ultimatum«. Jeg fraraadede i høj Grad dette, da det jo kun kunde gøre Situationen vanskeligere, hvortil han svarede, at der var jo Grænser for, hvor taalmodig man kunde være, og han havde i Berlin talt med Ribbentrop, som havde sagt til ham, at Forholdet maatte og skulde ordnes, selv om man naturligvis helst saa det ordnet med det gode ved en fornuftig Forhandling. Jeg fremsatte de sædvanlige Argumenter for Bevarelsen af den nuværende Regering, men Argumenterne syntes denne Gang at gøre endnu mindre Indtryk end sædvanlig. Renthe-Fink berørte paa et vist Tidspunkt ogsaa periferisk Spørgsmaalet om vore Forsyninger, idet han sagde, at vi jo ikke maatte glemme, at Tyskerne til Dato havde gjort sig store Anstrengelser for at holde os forsynet med de nødvendige Varer, men at det jo ikke var godt at vide, hvorledes Tysklands Stilling hertil vilde blive i Fremtiden.

Jeg fremsatte yderligere det Argument, at Tyskland jo dog ogsaa maatte have en militær Interesse i, at der var Ro og Orden i Danmark, og at denne Interesse i høj Grad maatte medvirke til, at man søgte at komme til Rette med den danske Regering. Hertil svarede Renthe-Fink, at dette selvfølgelig var rigtigt, men at Tyskerne under alle Omstændigheder vilde være i Stand til at opretholde Ro og Orden i Danmark. Tyskerne havde saa mange Problemer af denne Art, som var meget større, saa det Spørgsmaal var saa nemt for dem, at det regnede man slet ikke med, selv om han gentog, at det selvfølgelig var ønskeligt, om man kunde ordne sig paa fredelig Vis.

Herefter kom Renthe-Fink igen ind paa de danske Nationalsocialister og navnlig Frits Clausen, og han kom flere Gange med en skarp Kritik af Justitsministeren, som han mente var primus motor i Forfølgelsen af de danske Nationalsocialister. Det er længe siden, jeg har hørt ham gaa saa stærkt i Brechen for dem, og selv om det ikke positivt blev sagt, saa blev det dog ifølge hele Samtalens Karakter tydeligt tilkendegivet, at hvis man fra Regeringens Side ikke vilde indgaa noget Kompromis, saa maatte man fra tysk Side igen poussere de danske Nationalsocialister. Jeg forklarede Renthe-Fink — som saa mange Gange før — alle de Dumheder og Fejl, som de danske Nationalsocialister havde begaaet, og vi kom ligeledes ind paa en Diskussion af de forskellige Personer indenfor Partiet, som jeg paapegede ikke kunde faa Gehør hos den danske Befolkning, men alle Argumenterne prellede mere af, end de havde gjort i længere Tid.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 28. Januar 1941.

. . . . . .

Kl. 14 Ministermøde. Mødet var indkaldt for at drøfte Statsministerens Forhandlinger med Renthe-Fink og Dr. Meissner. Statsministeren fortalte, at han over for Meissner paa dennes flere Gange fremsatte indtrængende Opfordring til dog at lade noget ske havde antydet, at man kunde tænke sig at supplere Ministeriet. Han tænkte sig en Ordning, hvorved Handelsministeriet deltes i et Handelsministerium og et Søfartsministerium, og at Generaldirektør Knutzen overtog Søfartsministeriet. Yderligere skulde Regeringen forøges med en Minister, som skulde overtage et Kultusministerium, hvorunder Presse, Radio og Teater skulde sortere, og man havde tænkt sig nuværende Departementschef i Statsministeriet Andr. Møller som Minister herfor. Hertil havde Meissner svaret, at en saadan Ordning sikkert var udmær-

et, men at der jo ogsaa var visse andre Spørgsmaal, som maatte ordnes ved samme ejlighed, deriblandt Spørgsmaalet om Hedtoft-Hansens Udtræden som ledende olitiker inden for Socialdemokratiet. Dette Spørgsmaal havde Stauning taget Af-tand fra og paavist, at der ikke var Grund til Angreb paa Hedtoft-Hansen fra ysk Side.

Spørgsmaalet blev stillet under Debat, og Stauning fik, som naturligt var, uld Tilslutning fra Socialdemokraternes Side. Tilslutning til Tanken blev ligeledes ivet af Udenrigsministeren, Justitsministeren og mig. Undervisningsministeren ud-alte vel sin Betænkelighed, men mente dog, at man burde gaa ind paa Tanken, vis man dermed kunde skaffe Fred et Stykke Tid. Indenrigsministeren udtrykte eget stor Betænkelighed og var bange for, at man var ude paa et Skraaplan, som ilde ende i en Katastrofe, og han var derfor mest tilbøjelig til at tage Afstand, den at han dog tog endelig Afstand fra Tanken. Han var bange for, at Regeringen ilde faa mindre Tillid i Befolkningen. Handelsministeren og Kirkeministeren tog igeledes Afstand uden dog at tage endelig Afstand. Man fik imidlertid under Dis-ussionen Indtryk af, at Stauning var ret maalbevidst og i Virkeligheden agtede at ennemføre Planen.

Der udspandt sig nogen Diskussion om d'Herrer Ministeremners Kvalifika-ioner, herunder navnlig Spørgsmaalet om deres Danskhed og Paalidelighed. Det lrejede sig først og fremmest om Andr. Møller, da man jo var klar over, at han vilde faa en meget stor Magt over Presse, Radio, Teater o. s. v. Samtlige Udtalelser fra dem, der kendte Andr. Møller, var imidlertid stærkt anbefalende. Med Hensyn til Generaldirektør Knutzen udtrykte jeg som min egen personlige Mening, at bort-set fra at man naturligvis kunde diskutere hans Indstilling, Væsen o. s. v., saa maatte han i høj Grad siges at være en absolut dansk Mand, og at det, at han mente, at et fornuftigt Samarbejde med Tyskland var det rigtige, ikke paa nogen Maade maatte komme til at skade hans Omdømme som dansk Mand. Spørgsmaalet om hans Tillid i Befolkningen paa Grund af hans Stilling som Formand for den dansk-tyske Forening blev ogsaa fremdraget, og baade Udenrigsministeren og jeg gjorde os stærkt til Talsmænd for, at dette dog ikke kunde lægges ham til Last, da han jo i høj Grad havde paataget sig denne Opgave efter Anmodning fra Regeringen, her-under naturligvis først og fremmest Udenrigsministeren og Statsministeren. Jeg udtalte yderligere, at det maaske netop vilde være en Fordel, at Befolkningen saa, at man fandt det nødvendigt at optage en Mand som Generaldirektør Knutzen i Regeringen, idet man her gav et Fingerpeg om, hvordan man mente, det var paa-krævet, at man indstillede sig; med andre Ord, at der i den givne Situation kunde ligge en vis pædagogisk Virkning i Generaldirektør Knutzens Indtræden i Rege-ringen. Dette var Statsministeren ganske enig i.

Statsministeren havde naturligvis endnu ikke talt med d'Herrer. Det blev iøvrigt vedtaget, at vi alle skulde tænke lidt over Sagen, hvorefter der en af de nærmeste Dage skulde finde en ny Drøftelse Sted.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 29. Januar 1941.

. . . . . .

12.15 var jeg til Frokost hos Redaktør Helweg-Larsen fra Kristeligt Dagblad sammen med Redaktør H. P. Sørensen fra Social-Demokraten. Frokosten var arran-geret af Helweg-Larsen, da han gerne ønskede, at jeg snakkede lidt fornuftigt med H. P. Sørensen om Situationen i Almindelighed og Forholdet til Tyskerne i Sær-deleshed, herunder ikke mindst i Relation til disses Ønsker om Regeringsændringer. Vi snakkede lidt om Forholdene i Almindelighed, og H. P. Sørensen erkendte gan-ske aabent, at Stauning i det sidste Aars Tid eller to ganske havde tabt sin Arbejds-kraft og Energi, og at han derfor ikke længere var den virkelige Fører, som han tidligere havde været. Han erkendte fuldt ud det svage i denne Situation, men fast-Disse Synspunkter kunde jeg jo ganske slutte mig til, men jeg kunde jo ikke und-lade at paapege Svagheden i, at man i en Tid som denne ikke havde det saa nød-Person havde en symbolsk Betydning over for store Dele af den danske Befolkning. holdt at man ikke desto mindre længst muligt skulde holde paa Stauning, fordi hans

Person havde en symbolsk Betydning over for store Dele af den danske Befolkning. Disse Synspunkter kunde jeg jo ganske slutte mig til, men jeg kunde jo ikke undlade at paapege Svagheden i, at man i en Tid som denne ikke havde det saa nødvendige, kraftige Førerskab. H. P. Sørensen var ganske indstillet paa, at man skulde og maatte forhandle sig til Rette med Tyskerne og se at lempe sig frem bedst muligt, men som sagt med Bevarelsen af Stauning som Topfigur saa længe det lod sig gøre.

Andre Personer inden for Regeringen blev ogsaa omtalt, herunder navnlig Buhl, hvis Holdning og Mangel paa Vilje til at gøre en økonomisk Indsats for at bekæmpe Arbejdsløsheden jeg stærkt beklagede mig over. Ogsaa paa dette Punkt gav H. P. Sørensen mig ganske Ret. Han var ligeledes enig i mine Bemærkninger om, at jeg under normale Forhold vilde værdsætte Buhl som en særdeles ønskværdig privatkapitalistisk Finansminister, men at jeg ikke mente, det var forsvarligt at anlægge disse Synspunkter i den nuværende Situation, hvor det dog først og fremmest gjaldt om for enhver Pris at beskæftige saa mange af vore Arbejdere som muligt i Danmark.

De mærkelige Konstellationer, der opstod i Regeringen fra Tid til anden, blev ligeledes drøftet, saaledes Handelsministerens og min Kamp for at holde Fedtprisen og lignende Priser nede, hvor vi stod praktisk talt alene og i alle Tilfælde i skarp Modsætning mod Landbrugsministeren, Statsministeren og samtlige socialdemokratiske Ministre. Jeg omtalte ligeledes mit Forslag sidste Sommer om at holde Kornprisen nede af Hensyn til de indirekte Konsekvenser paa Priserne paa samtlige Fødevarer og saa i Stedet skaffe den fornødne Nedslagtning ved Lovforbud. Ligeledes omtalte jeg Diskussionen paa Ministermødet i Gaar i Anledning af Forslaget om en Udvidelse af Hærens Officersstab, hvor der skete det mærkelige, at Scavenius og jeg skulde forsvare denne Sag mod Buhl. Jeg nævnte de Argumenter, jeg havde fremført, som baade Helweg-Larsen, ganske naturligt, men ogsaa H. P. Sørensen var enige i.

Jeg omtalte hele mit Forhold til de tyske Myndigheder, som begge d'Herrer fandt baade hensigtsmæssigt og rigtigt. Alt i alt maa jeg sige, at H. P. Sørensens Stilling under de givne Omstændigheder var fornuftig. Vi diskuterede iøvrigt ogsaa Spørgsmaalet Kommunisterne, og H. P. Sørensen erklærede, at de syntes at have nogen Fremgang for Tiden.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 30. Januar 1941.

. . . . . .

Kl. 16 Ministermøde. Diskussionen om Regeringens Omdannelse. Stauning havde i Dag talt med Meissner, som havde erklæret, at den fremsatte Plan om to nye Ministre ikke var tilstrækkelig. Han kom med et Modforslag, der gik ud paa følgende: — Hedtoft-Hansen skulde fjernes. Buhl skal erstattes enten med Nationalbankdirektør Bramsnæs eller ? Himmelstrup eller en Kreditforeningsdirektør, hvis Navn jeg ikke husker i Øjeblikket. Generaldirektør Knutzen skulde være Indenrigsminister, idet Knud Kristensen skulde være Landbrugsminister og Bording glide ud. Yderligere skulde Kjærbøls Ministerium deles, og enten Lauritz Hansen eller Axel Olsen skulde have den ene Halvdel af Ministeriet. Fibiger skulde fjernes og erstattes med Biskop Skat Hoffmeyer fra Aarhus eller af en Præst fra Odense, hvis Navn jeg ikke husker. Harald Petersen skulde afgaa og erstattes af enten Højesteretssagfører Gamborg, Byretspræsident Rytter eller Steincke — eller Folketingsmand, Proprietær Hartel efter Regeringens Valg. Stauning havde svaret Meissner, at disse Ændringer kunde man slet ikke diskutere, og Meissner havde derefter sagt, at saa maatte Forhandlingerne føres videre af Renthe-Fink.

Renthe-Fink var kommet til Scavenius samme Formiddag og havde sagt nogenlunde det samme, som Meissner havde sagt til Stauning, dog i en lidt mere afdæmpet Form.

Diskussionen hævedes med Beslutning om, at man skulde tale nærmere om Sagerne.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 1. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 16 var Kirsten og jeg til The hos Minister Renthe-Fink i Anledning af den tyske Flyverskes, Fru Elly Beinhorns Foredrag samme Aften. Receptionen var ret stor, idet der foruden Repræsentanter for Gesandtskabet og det tyske Militær ogsaa var kommet de ledende danske Redaktører og en lang Række af Luftfartens Folk. Da jeg havde været der lidt, trak Renthe-Fink mig til Side i et andet Værelse og paabegyndte en af de sædvanlige politiske Diskussioner. Han gjorde opmærksom paa, at man fra tysk Side nu ventede paa, at Stauning skulde foretage sig noget efter de første Samtaler. Han erklærede, at det af Stauning fremsatte Forslag om Andreas Møllers Indtræden som Kultusminister og Generaldirektør Knutzens Indtræden i Regeringen som Søfartsminister fra tysk Side maatte siges ikke at være tilfredsstillende. For det første kendte man ikke Andr. Møller og var ikke sikker paa, at han var tilstrækkelig positivt indstillet over for et Samarbejde mellem Danmark og Tyskland, og hvad Generaldirektør Knutzen angik, udtalte Renthe-Fink, at naar man vilde tilbyde ham en saa lille Post som Søfartsministeriet, saa maatte det være for at forhindre ham i at komme ind i Regeringen. Han erklærede yderligere, at han maatte anse det for uheldigt, at Censuren af Aviser og Radio blev taget væk fra Udenrigsministeriet og underlagt Andr. Møller. Jeg anbefalede stærkt Andr. Møller og gjorde opmærksom paa, at han efter min Mening var baade dygtig, smidig og fornuftig, og at jeg ogsaa mente, han vilde blive mødt med Forstaaelse af den danske Presse, hvad der jo ogsaa havde stor Betydning. Renthe-Fink erklærede herefter, at hvis det var rigtigt, hvad jeg sagde, vilde det jo være en meget fornuftigere Ordning, at Andr. Møller overtog disse specielle Funktioner som en Slags Departementschef eller Direktør under Udenrigsminister Scavenius. Med Hensyn til Knutzen meddelte Renthe-Fink, at man fra tysk Side vilde lægge meget Vægt paa, at han blev optaget i Regeringen. Han syntes iøvrigt, at Generaldirektør Knutzen i sit Forhold til den dansk-tyske Forening havde baaret sig meget fornuftigt ad, idet han i sine Foredrag altid havde slaaet meget paa det danske i Forbindelse med et Samarbejde med Tyskland. Jeg sagde til Renthe-Fink, at hvis det havde Betydning at faa Generaldirektør Knutzen ind i Regeringen, var der maaske den Udvej, at jeg trak mig tilbage, og at Generaldirektør Knutzen saa kunde tiltræde Stillingen som Trafikminister. Dette tog Minister Renthe-Fink stærkt Afstand fra.

Jeg berørte over for Renthe-Fink de sidste tyske Forslag om Ministerombytninger (se Dagbog for 30. Januar) og gjorde opmærksom paa, at Valget af Hartel i alle Tilfælde var ganske uigennemførligt i Samarbejde med den nuværende Regerings Medlemmer. Dette beklagede Renthe-Fink meget, men jeg maatte dog faa Indtrykket af, at en Ordning kunde gennemføres ogsaa uden Hartel. Derimod holdt han stærkt paa, at Justitsministeren maatte udveksles, og i denne Forbindelse vilde man fra tysk Side meget foretrække Kreditforeningsdirektør Poul Madsen*) frem for de andre Kandidater. Jeg gav en lang Række Grunde for, at noget saadant vilde være uigennemførligt, og udtalte, at jeg forstod, at man fra tysk Side ogsaa kunde tænke sig de andre. Hertil svarede Renthe-Fink, at dette jo var antydet, og iøvrigt var Forholdet jo det, at Danskerne selv burde finde de egnede Kandidater, da det jo egentlig ikke var passende, at Tyskerne stillede de konkrete Forslag.

Iøvrigt erklærede Renthe-Fink, at han havde været særdeles tilfreds med, at Stauning havde stillet sig forstaaende over for de 3 Punkter, der var trukket op i det af Scavenius udarbejdede Memorandum (se Dagbog for 22. Januar), men det var jo ikke nok, at man erklærede sig enig i en saadan Tankegang, man maatte jo ogsaa føre den ud i Livet, og som et Led i Udførelsen maatte nødvendigvis høre nogle Personombytninger i tyskvenlig Retning. Man ventede nu fra tysk Side, at Stauning vilde foretage sig noget, men man var ikke indstillet paa at vente alt for længe. I denne Forbindelse kom Renthe-Fink ogsaa tilbage til Raastofforsyningen.

. . . . . .

*) skal formentlig være Poul Rasmussen.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 4. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 15 Ministermøde. Statsministeren meddelte, at Spørgsmaalet om Hedtoft-Hansen og Folketingsmand H. C. Hansen nu synes at trænge sig paa, idet Tyskerne havde henvendt sig til Udenrigsministeriet og gjort opmærksom paa en Række Meddelelser, som H. I. P. A., det socialdemokratiske Propagandabureau, havde udsendt, og som bestod af Uddrag af forskellige Taler i Sverige og Finland samt forskellige Bladuddrag baade fra Udlandet og herhjemmefra, der efter Tyskernes Mening maatte siges at være antityske og uvenlige. Man stillede derfor nu fra tysk Side Krav om, at de to Herrer maatte nedlægge deres Partiembeder. Spørgsmaalet blev diskuteret uden egentlig Konklusion, men man maatte dog faa Indtrykket af, at man fra alle Sider var enige om, at der næppe var Mening i at modsætte sig de tyske Krav, og at Tilfældet maatte behandles paa samme Maade som Christmas Møllers, idet der dog ikke synes at være Tale om, at de to Herrer skulde nedlægge deres Rigsdagsmandater.

Stauning mente, at Spørgsmaalet om en Omdannelse af Regeringen var traadt noget i Baggrunden fra tysk Side, da Scavenius i Fredags havde haft en Samtale med Minister Renthe-Fink, hvor denne slet ikke var kommet ind herpaa. Jeg refererede da min Samtale med Renthe-Fink i Lørdags (den 1. Februar), hvilket gav Kirkeministeren Anledning til at bemærke, om det ikke var heldigt, at jeg ikke førte saadanne Samtaler med Renthe-Fink, men overlod det til Statsministeren og Udenrigsministeren. Jeg svarede hertil, at jeg ikke havde ført nogen Forhandling med Renthe-Fink, men tværtimod havde henvist denne til at føre Forhandling med Statsministeren og Udenrigsministeren, men at jeg iøvrigt var af den Formening, at det vilde være uheldigt og uklogt, hvis jeg nægtede at tale med Renthe-Fink om disse Spørgsmaal, naar han trængte paa med dem, hvilket Stauning ganske bifaldt. Spørgsmaalet blev iøvrigt ikke nærmere diskuteret.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 8. Februar 1941 vedrørende Ministermøde.

. . . . . .

Udenrigsministeren gav paa Mødet forskellige Meddelelser om Samtaler med Minister Renthe-Fink af mere eller mindre væsentlig Indhold. Spørgsmaalet om Benaadning af forskellige Nationalsocialister var blevet efterlyst af Renthe-Fink. Justitsministeren ser nu nærmere paa dette Forhold. Der udspandt sig en Diskussion vedrørende Hedtoft-Hansens og H. C. Hansens Nedlæggelse af deres offentlige Hverv inden for Socialdemokratiet. Udenrigsministeren meddelte, at han over for Renthe-Fink havde nægtet at gaa med til at anbefale, at de to Herrer ogsaa nedlagde deres Rigsdagsmandater, og man mente nu, at denne Sag var bragt i Orden. Det blev iøvrigt fra Socialdemokraternes Side fremhævet, hvor uretfærdigt Hedtoft-Hansen i Virkeligheden var blevet behandlet, da han inden for Partiet i Virkeligheden havde forsøgt at arbejde for en større Forstaaelse med Tyskerne. Naar han var faldet, mentes det da ogsaa udelukkende at være paa Grund af hans Kampagne mod de danske Nationalsocialister.

. . . . . .

Der udspandt sig en almindelig Diskussion om Hensigtsmæssigheden af, at ogsaa andre Ministre end Statsministeren fra Tid til anden fremsatte Udtalelser vedrørende et politisk Samarbejde med Tyskland. Der var ikke meget Stemning herfor, fordi d'Herrer nødig vilde have Fingrene i Klemme over for Vælgerne.

Iøvrigt var der fra alle Sider, ogsaa fra Statsministeren, Enighed om, at det jo var nødvendigt, at de kønne Ord om godt Samarbejde efterfulgtes af nogen Handling, saaledes at det ikke blev ved Ordene alene, navnlig da det jo nu synes, som om Tyskerne har indstillet sig paa ikke længere at diskutere Ministerændringer. I denne Forbindelse omtalte jeg Spørgsmaalet om Folketingsudvalgets Stilling til Motorvejen paa Lolland og meddelte Dr. Christianis Syn paa Sagen og de Vanskeligheder, der

synes at være, navnlig inden for Venstre. Der var fra alle Sider Enighed om, at Sagen maatte genemføres i den Form, man havde forhandlet sig til Rette med Tyskerne om, ganske uanset om der fra dansk Side maatte være Interesse for at lave Vejarbejde af et noget mindre Format. Det blev foreslaaet, at Statsministeren eventuelt skulde gaa med mig til Mødet i Udvalget, hvis dette var paakrævet, hvilket Stauning erklærede sig enig i.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 19. Februar 1941 vedrørende Udenrigsministerens Referat paa et Ministermøde af Herrerne Sthyrs og Wassards Forhandlinger i Berlin.

. . . . . .

Under Forhandlingerne i Berlin havde d'Herrer Sthyr og Wassard haft en Række politiske Samtaler med Dr. Draeger, Ambassadør Ritter, Dr. Schwarzmann og Gesandt Grundherr. Formaalet med disse Samtaler havde først og fremmest været at faa bekræftet eller afkræftet det tyske Gesandtskabs Holdning med Hensyn til Omdannelse af den danske Regering. Samtalerne med Dr. Draeger, saavel som med de andre Herrer, bekræftede fuldt ud, at man i de toneangivende Kredse i Berlin nu var kommet til den Overbevisning, at Danskerne havde Ret i, at det for Danmarks Vedkommende først og fremmest gjaldt om at opretholde Ro og Orden paa den nuværende Basis, og man var derfor indstillet paa helt at afholde sig fra Regeringseksperimenter, i alle Tilfælde indtil videre, hvilket formentlig vil sige, saa længe Krigen varede, hvis der ikke fra dansk Side blev begaaet for mange Dumheder. Dr. Draeger havde erklæret, at man i Berlin var klar over, at der var for meget Aktivitet i det tyske Gesandtskab i København og for lidt Orden og System, og det havde nu resulteret i, at Renthe-Fink var blevet stivet gevaldigt af, idet der var udstedt en Instruks om, at der ikke maatte føres politiske Samtaler med Medlemmer af den danske Regering af andre end Renthe-Fink. Dr. Draeger havde henstillet, at man ogsaa fra dansk Side stivede Renthe-Fink af, saaledes at han fik Indtrykket af, at han beherskede Situationen. Dr. Draeger havde været stærkt inde paa, om man ikke gennem den Dansk-Tyske Forening kunde forbedre det dansk-tyske Forhold i al Almindelighed, idet han mente, at man her havde et udmærket Instrument. Sthyr og Wassard havde Indtrykket af, at man fra tysk Side gerne saa et andet tysk Støttepunkt i Danmark end Clausenisterne, og at man derfor var begyndt at interessere sig for den Dansk-Tyske Forening. Dr. Draeger havde Gang paa Gang udtalt, at det jo desværre havde vist sig, at Frits Clausen havde begaaet alle de Dumheder, der var Mulighed for at begaa. I Betragtning af, at det jo netop var med dette Formaal for Øje, at den Dansk-Tyske Forening blev stiftet, synes jeg, man har Lov at sige, at denne uofficielle diplomatiske Aktion har været vellykket og i alle Tilfælde fuldt ud bevist sin Berettigelse og Nytte. Dr. Draeger havde erklæret, at man tænkte sig at indbyde Frits Clausen til Berlin, dels for at give ham en Lejlighed til paa nærmere Hold at se hele det tyske System og dets Funktion, og dels for at de tyske ledende Herrer kunde faa Lejlighed til at danne sig et personligt Indtryk af Frits Clausen. Der var fuld Enighed om, at dette vist maatte siges at være særdeles hensigtsmæssigt. Iøvrigt kunde man ikke faa noget helt klart Indtryk af, i hvor høj Grad Tyskerne havde droppet Frits Clausen, men at Forbindelsen i alle Tilfælde er beholdt indtil videre som en Slags Reserve, maa man regne med, og de Problemer, vi har været ude for i de senere Maaneder, kan saaledes let opstaa igen.

Under Samtalerne havde man ligeledes søgt at finde ud af, i hvor høj Grad de ledende Partiinteresser i Berlin var indforstaaet med den nye Kurs i Danmark. Efter de Oplysninger, det var muligt at fremskaffe, synes alt at tyde paa, at ogsaa Partiet har faaet Instruks om i alle Tilfælde indtil videre at holde sig i Ro med Hensyn til Danmark. Man lagde dog ikke Skjul paa, at der i yderliggaaende Kredse i Berlin var en vis Skuffelse over, at Regeringsaktionen ikke var blevet gennemført, og man maatte regne med, at denne Skuffelse kunde give sig Udslag i en skarpere Holdning over for Danmark i visse Detailspørgsmaal, hvis der ikke i Danmark blev truffet Foranstaltninger til at føre en over for Tyskland imødekommende Kurs, navnlig inden for den offentlige Mening og i Pressen.

Ambassadør Ritters Udtalelser stemte i det store og hele overens med Dr. Draegers, og Dr. Schwarzmann udtalte sig noget lignende, idet denne dog specielt havde gjort opmærksom paa, at det var uhyre vigtigt, at Danmark i den kommende Tid indtog en fornuftig Holdning over for Tyskland og over for rimelige tyske Ønsker for at faa lægt de opstaaede Saar hos visse tyske Kredse. Samtalen med Gesandt Grundherr havde faaet et noget andet Forløb end de andre Samtaler, idet Grundherr ikke lagde Skjul paa sin Skuffelse og ogsaa lod sin Bitterhed komme til Orde. Han udtalte blandt andet, at hvis Danmark ikke kom ind paa en fornuftig Kurs over for Tyskland og søgte at vise en større Forstaaelse af de tyske Ideologier, saa vilde man nemt kunne risikere, at Danmark ved Fredsslutningen fik en ringere Position i Europa end visse andre Lande, f. Eks. Rumænien. Grundherr erklærede endelig vedrørende den antityske Stemning i Danmark, at han var stærk tilbøjelig til at give den danske politiske Regering Skylden herfor, og han forstod derfor heller ikke, at vi ikke havde taget det tyske Vink om at indsætte en upolitisk Statsminister.

Efter den egentlige Redegørelse for Tysklandsforhandlingerne holdt Udenrigsminister Scavenius en længere Tale om den Situation, der nu var opstaaet. Vi var nu kommet tilbage til den Situation, vi havde den 8. Juli 1940; Aktionen for en Regeringsomdannelse og en Oppusten af det nationalsocialistiske Parti var afblæst; man var kommet derhen, hvor man saa meget havde ønsket at komme, men nu gjaldt det om, at man benyttede det Pusterum, man havde faaet, paa en fornuftig Maade. Det gjaldt først og fremmest om at søge at imødekomme det tyske Krav om en forbedret Stemning og Holdning fra Befolkningens Side over for Tyskland.

145.

Redegørelser fremsendt ved Skrivelse af 18. Juli 1947.

A. Skrivelse af 18. Juni 1947 fra fhv. Minister Gunnar Larsen til Kommissionen.

18. Juni 1947.

Til Formanden for Den parlamentariske Kommission, Herr Folketingsmand, Dommer Holm, Danmarks Rigsdag, Christiansborg, København K.

Da jeg ikke fik Lejlighed til ved Afhøringen for Kommissionen den 12. ds. at give den sidste Del af min Redegørelse mundtligt, hvorfor der jo heller ikke blev Lejlighed til at afgive saadanne yderligere Kommentarer, som Situationen og herunder i Særdeleshed Formandens Citering af Afsnittet paa Side 89 i Professor, Dr. phil. Hartvig Frisch' Bog »Danmark Besat og Befriet«, angaaende Valget af mig som Trafikminister, der saaledes er indgaaet i Kommissionens Akter, maatte give Anledning til, vil jeg gerne — for det Tilfældes Skyld at Kommissionen ikke skulde ønske at stille yderligere Spørgsmaal til mig — have Lov til at afgive nogle supplerende Bemærkninger skriftligt, idet jeg i sin Tid gennem nogle af mine Bekendte har ladet Herr Professor Hartvig Frisch tilgaa forskelligt Materiale, som jeg mener viser, at en Række af de i den paagældende Bog fremsatte Oplysninger ikke er rigtige. Jeg er i Øjeblikket ikke i Besiddelse af dette Materiale, men har rekvireret det.

Jeg vilde sætte Pris paa at høre fra Formanden, om jeg kan regne med, at jeg senere vil blive tilsagt til at give Møde for Kommissionen for at besvare yderligere Spørgsmaal, eller om jeg i modsat Fald bør fremsende de ovenfor omtalte Oplysninger skriftligt til Kommissionen.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

146.

B. Kommissionens Svarskrivelse af 4. Juli 1947.

DEN AF FOLKETINGET
UNDER 19. DECEMBER 1945 NEDSATTE KOMMISSION
I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

Den 4. Juli 1947.

Hr.
Civilingeniør Gunnar Larsen, Højkol pr. Ry.

I Skrivelse af 18. f. M. har De forespurgt, om De kan regne med, at De senere vil blive tilsagt til at give Møde for Kommissionen for at besvare yderligere Spørgsmaal, eller om De i modsat Fald bør fremsende forskellige supplerende Oplysninger skriftligt.

Under Henvisning hertil skal jeg meddele, at Kommissionen, uden paa nærværende Tidspunkt at tage Stilling til Spørgsmaalet om yderligere mundtlig Forklaring fra Dem, henstiller, at De skriftligt fremsender saadanne Bemærkninger og Oplysninger, hvormed De ønsker at gøre Kommissionen bekendt.

Holm.

Eigil Olsen.

147.

C. Fhv. Minister Gunnar Larsen fremsender Redegørelser af 4. September, 7. September og 24. September 1947.

28. Juli 1947.

Til Formanden for Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45, Herr Folketingsmand, Dommer Holm, Danmarks Rigsdag, Christiansborg, København K.

Idet jeg henviser til Kommissionsmødet den 12. Juni d. A., ved hvilken Lejlighed Formanden til Akterne oplæste et Cital af Professor, Dr. phil. Hartvig Frisch's Bog: »Danmark Besat og Befriet« indeholdende en kraftig Kritik af min Ministergerning og under videre Referencer til Professor Frisch's omtalte Bog, som paa en lang Række Punkter indeholder en Række Angreb paa mig, som ikke synes mig at være hverken fair eller sagligt begrundede paa Baggrund af de faktiske Forhold, tillader jeg mig herved at fremsende til den ærede Kommissions Orientering Uddrag af nogle Redegørelser af henholdsvis 4., 7. og 24. September 1946, som jeg gennem nogle af mine Bekendte har ladet tilgaa Herr Professor Hartvig Frisch.

Redegørelserne indbefatter bl. a. en Række Dagbogsnotater vedrørende Ministermøder, Samtaler med enkelte Ministre og de forskellige Folketingsudvalg samt en Række Samtaler med forskellige Politikere vedrørende de forskellige Punkter, hvor Professor Hartvig Frisch i særlig Grad staar som Angriber over for mig — baade vedrørende forskellige Anlægsarbejder inden for Ministeriet for offentlige Arbejder saasom Rødby-Femern Ruten og Havneanlæg samt Tysklandsrejser o. lign.

Jeg tror iøvrigt, at Redegørelserne taler for sig selv, hvorfor det næppe vil være nødvendigt yderligere at kommentere dem.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

148.

Redegørelse I af 4. September 1946.

4. September 1946.

.....

.....Side 6

Jeg skal nu efter at have refereret Baggrunden for min Indtræden kommentere nogle enkelte Detailler i »Danmark Besat og Befriet«, 1. Halvbind: —

Jeg skal først citere nogle Linier af Hartvig Frisch's Bog, Side 98:

»Medens de politiske Ministre i denne Haglbyge af Indblandinger daarligt vidste, hvordan de skulde genvinde et fast Stade, eller om der overhovedet var en Grænse for Scavenius' Eftergivenhed, var der en Minister, som svømmede som en Fisk i Vandet, nemlig Gunnar Larsen. Snart slog han til Lyd for at faa en Mand til U.S.A. vedrørende Grønland og tilbød at *stille* en saadan Mand, snart havde han hos Tyskerne hørt, at der var megen Interesse for det danske Vejvæsen, ikke mindst for Rødby—Femern Ruten og for en Autostrada Hamborg—Aalborg. I Forbindelse hermed spurgte han i Ministermøde Udenrigsministeren, om denne havde noget imod, at han rejste til Berlin for at forhandle, hvilket denne anbefalede. Den 21. Juli samlede han efter bedste nazistiske Mønster alle F. L. Smidths Arbejdere og holdt en storpolitisk Tale om den nødvendige Omlægning af Erhvervslivet, idet han tilføjede, at det sikkert vilde blive nødvendigt ogsaa paa anden Maade at tilpasse vore sociale og politiske Forhold paa et saadant Grundlag, at det bedst mulige Samarbejde med Tyskland kunde iværksættes. Samtidig med alt dette lod han nedsætte en stor Vejkommission med Ingeniør Højgaard som Formand, hvorved Ingeniør-Partiet endelig skulde vise, hvad det duede til. Efter alt dette kunde det ikke undre nogen, at denne travle *agent voyageur* ogsaa fik betroet Formandskabet i den Delegation, som blev en Følge af Minister Mohrs ovenfor omtalte Samtale med Ambassadør Ritter i Berlin!«

Vedrørende Spørgsmaalet om at faa en Mand til U.S.A. og Udtalelsen om, at jeg tilbød at stille en saadan, hvilket aabenbart udlægges som utidig Nævenyttighed, skal jeg bemærke, at i det første Samlingsministeriums Tid, vistnok i Maj Maaned 1940, søgte Grønlands Styrelse at faa sendt Direktør Oldendow til U.S.A. for derigennem at faa Lejlighed til at varetage Grønlands Interesser.

Jeg modtog dengang en Henvendelse fra Direktør Oldendow og fra en af Direktørerne for Kryolit-Selskabet, altsaa paa et Tidspunkt hvor jeg endnu var Direktør for F. L. Smidth & Co., om jeg ikke vilde være Grønlands Styrelse og Kryolit-Selskabet behjælpelig med at skaffe Dollars til Raadighed i U.S.A. for Direktør Oldendow gennem F. L. Smidth & Co's Afdeling i New York, da man lagde den allerstørste Vægt paa, at der via New York eller Washington blev skabt en Forbindelse af en eller anden Art.

Jeg erklærede mig naturligvis straks rede til at gøre noget saadant og gav Direktør Oldendow et Brev med til F. L. Smidth & Co.'s Kontor i New York med Anmodning om at udbetale de nødvendige Midler til Direktør Oldendow. Baade Direktør Oldendow og Kryolit-Selskabet udtalte deres uforbeholdne Tak for min Bistand.

Som det vil være bekendt, kom der imidlertid ingenting ud af Sagen, da det viste sig umuligt for Direktør Oldendow at komme videre fra Italien til U.S.A., saaledes som planlagt.

Spørgsmaalet om paa en eller anden Maade at skabe en Forbindelse med Grønland og faa personlig Kontakt med Gesandtskabet i Washington blev imidlertid flere Gange drøftet dels paa Ministermøde og dels mellem Stauning og mig personlig paa Grundlag af det tidligere Forsøg. Jeg udtalte da over for Stauning, at hvis det ansaas for af saa stor Betydning at faa en Mand sendt af Sted, saa vilde jeg være parat til at stille en Mand fra F. L. Smidth & Co.'s Organisation til Raadighed, som kunde rejse over som Privatmand, og som der jo var en fair Chance for at kunne komme igennem og saaledes være i Stand til at komme hjem og rapportere.

Risikoen ved et saadant Foretagende var forholdsvis begrænset; det værste, der kunde ske, var, at han vilde blive opsnappet af Englænderne, i hvilket Tilfælde jeg regnede med, at F. L. Smidth & Co.'s Organisation i England vilde kunne faa ham frigjort og anvende ham i deres Tjeneste. Hvis han strandede i Amerika og altsaa ikke kunde komme tilbage igen, vilde noget lignende gøre sig gældende, idet han saa vilde kunne gaa ind i F. L. Smidth & Co.'s Organisation i New York og paa den Maade blive forsørget, saaledes at der i dette Tilfælde for den paagældende Person ikke vilde komme nogen større Vanskeligheder.

Stauning var meget glad for paa denne Maade at kunne gøre Forsøget, hvilket som bekendt ogsaa blev gennemført.

Jeg staar temmelig uforstaaende overfor, hvorfor min Hjælp til Stauning i dette Forhold, som i Virkeligheden kun var en Kontinuation af det, der skete i Maj Maaned paa Grønlands Styrelses Foranledning, skal fremhæves som en ganske utilbørlig Nævenyttighed fra min Side.

Med Hensyn til Bemærkningen om, at jeg hos Tyskerne havde hørt, at der var megen Interesse for Rødby—Femern Ruten og for en Autostrada Hamborg—Aalborg, skal jeg henvise til en Redegørelse, som jeg paa Politiinspektør Agdals Foranledning har udarbejdet vedrørende dette Forhold, og som vedlægges nærværende Brev som Bilag.

Angaaende Spørgsmaalet Autostrada Hamborg—Aalborg skal jeg bemærke, at det er rigtigt, at man fra tysk Side fremsatte Planer herom. Disse Planer lykkedes det imidlertid at komme udenom.

Jeg skal i denne Forbindelse gøre opmærksom paa, at under Finanslovbehandlingen i 1941, saavidt jeg erindrer, fremdrog en af de socialdemokratiske Talere, en Socialdemokrat fra Aarhus, hvis Navn jeg ikke i Øjeblikket erindrer, under Reference til Autostrada-Projektet paa Lolland, at man ogsaa i Jylland var interesseret i store Vejarbejder, idet han i Særdeleshed fremdrog Ønskeligheden af en stor Diagonalvej Esbjerg—Aarhus.

Inden jeg skulde svare herpaa, gjorde jeg daværende Finansminister Buhl og Statsminister Stauning opmærksom paa, at det var meget uønskeligt at faa dette Emne debatteret i Rigsdagen, da det let kunde give Stødet til, at Tyskerne paany tog Projektet om store Vejanlæg i Jylland op. Buhl lovede mig at informere den paagældende Rigsdagsmand underhaanden om, at dette ikke maatte fremdrages yderligere.

Senere hen, vistnok i 1942, havde Vejle Byraad faaet udarbejdet nogle meget storstilede Projekter til Omkørselsveje omkring Vejle By, der var tegnet af Dr. techn. Chisten Ostenfeldt. Omkørselsvejen var baseret paa at føre Hovedvejene udenom Vejle og over Dalen paa nogle store Jernbetonviadukter.

Jeg blev af Borgmesteren i Vejle som Minister for offentlige Arbejder anmodet om at komme til Vejle for at bese og gennemgaa Projektet. Ved denne Lejlighed udtalte jeg over for d'Herrer, at bortset fra, at jeg ikke kunde se med særlig Sympati paa disse Projekter paa Grund af, at de var saa cementslugende, maatte jeg henstille, at der kom det mindst mulige frem offentligt om disse Projekter, da de fuldstændig faldt i Traad med de før omhandlede tyske Tanker om den store nord-sydgaaende Hovedvej i Jylland.

Hartvig Frisch's Udtalelse om, at jeg i et Ministermøde spurgte om Tilladelse til at rejse til Berlin for at forhandle om Rødby—Femern Ruten: —

Saaledes som det er stillet op af Hartvig Frisch, faar man det Indtryk at jeg har rejst Spørgsmaalet om en Rejse til Berlin for at føre disse Forhandlinger og *er* rejst til Berlin herom, inden Told- og Møntunions-Forhandlingerne fandt Sted. Dette er ikke rigtigt. Jeg var ikke i Berlin til Forhandlinger af denne Art, før efter Told- og Møntunions-Forhandlingerne havde fundet Sted.

Herr Hartvig Frisch anfører, at jeg efter bedste nazistiske Mønster samlede Arbejderne paa F. L. Smidth & Co. og holdt en storpolitisk Tale om den nødvendige Omlægning af Erhvervslivet den 21. Juli.

Hertil skal bemærkes, at samtlige Arbejdere fra Valby Maskinfabrik & Jernstøberi ikke var til Stede. Talen fandt Sted paa Valby Maskinfabriks Feriehjem for Arbejderne, hvortil jeg hvert Aar var indbudt til en lille Festlighed. Dette var en Tradition, der havde fundet Sted i al den Tid, Feriehjemmet havde eksisteret. Der var til Stede kun de Arbejdere, der tilfældigvis holdt Ferie paa Hjemmet den paagældende Uge.

Som sagt har jeg altid holdt en Tale ved den paagældende Lejlighed, men ved tidligere Lejligheder, hvor jeg ikke havde med Politik at gøre, har det naturligvis ikke været politiske Emner, der har været talt om. Jeg var klar over, at Forholdet ved denne Lejlighed laa anderledes, og jeg konfererede derfor i Forvejen baade med Stauning og med Scavenius, og begge disse Herrer var enige i, at det var hensigtsmæssigt, at jeg fremsatte nogle Udtalelser, som faldt i Traad med Erklæringen af 8. Juli. Jeg udarbejdede derefter paa Basis af mine Samtaler med de to Herrer et Forslag til Talen, som blev forelagt begge til Godkendelse i Forvejen. Talen staar refereret i Besættelsestidens Fakta, 1. Bind, 1. Del Side 156—157.

Som et yderligere Led i min »Geschæftighed« udtales i Hartvig Frisch's Bog, at jeg lod nedsætte en Vejkommission med Ingeniør Højgaard som Formand.

Hertil skal jeg bemærke, at Trafikministeriet i de ca. 5 Aar, der gik forud for min Indtræden i Ministeriet, havde arbejdet med Forslag om en Reorganisation af det danske Vejvæsen. Forskellige Kommissioner havde været nedsat og igen ophævet, fordi man ikke kunde naa til Enighed, men fra alle Sider var man klar over, at en Reorganisation maatte og skulde finde Sted.

Jeg fortsatte derfor mine Forgængeres Bestræbelser, nedsatte Kommissionen med Ingeniør Højgaard som Formand, med forskellige Eksperter samt Repræsentanter for de forskellige Partier og Institutioner. Kommissionen naaede ikke til endelig Enighed, da den tidligt paa Foraaret 1943 var færdig med sit Arbejde. Jeg optog derefter Forhandlinger med de politiske Partier, for at søge at komme frem til en endelig Løsning, og dette lykkedes til sidst i Forsommeren 1943, idet man fik alle Parter til at enes om et Kompromis. Paa Basis af Kommissionsbetænkningen udarbejdedes et Lovforslag, som jeg fik Partiernes Tilslutning til at fremsætte paa Rigsdagen som et Forhandlingsgrundlag.

Det synes mig ganske interessant, naar Forholdet fremdrages som et uheldigt Udslag af min »Geschæftighed«, at der netop i »Berlingske Tidende« for nogle Dage siden fremkom en Udtalelse om, at nuværende Trafikminister Elgaard i den kommende Efteraarssamling af Rigsdagen agter at fremsætte det Lovforslag, som blev udarbejdet af mig. Jeg maa gaa ud fra, at man ikke kan mene, at det har været saa helt galt, naar dette kan blive Tilfældet.

Naar Herr Hartvig Frisch omtaler min voldsomme »Geschæftighed« i min første Ministerperiode, synes det jo noget mærkeligt, at han undlader at fremdrage den Handling, som i alle Tilfælde den Gang inden for Administrationen blev betragtet som særlig »Geschæftighed« fra min Side, nemlig det, at jeg fik Stauning til at skaffe en kongelig Resolution gaaende ud paa, at Statsradiofonien skulde overføres fra Ministeriet for offentlige Arbejder til Undervisningsministeriet.

Sagen mødte selvfølgelig den voldsomste Opposition inden for Ministeriet for offentlige Arbejders Departement. Der var imidlertid efter min Mening gode, saglige Grunde for, at Radiofonien burde overføres til Undervisningsministeriet, men hertil kom, at Radioen allerede paa daværende Tidspunkt havde vist sig at være et ømtaaleligt Punkt, som man maatte regne med, at Tyskerne i særlig Grad vilde sætte ind overfor, og jeg fandt det da uheldigt, at jeg, der i særlig Grad skulde staa som Støtte for den scavenianske Politik, skulde have dette Instrument underlagt.

Det var efter min Mening mere hensigtsmæssigt, at det henlaa under Undervisningsministeriet, der paa en helt anden Maade havde Baggrund for at kunne klare Skærene over for Tyskerne end Ministeriet for offentlige Arbejder, og jeg tror, at endogsaa Herr Hartvig Frisch vil give mig Ret i, at denne Disposition var rigtig.

Naar jeg blev udpeget som Formand for den Delegation, der i første Omgang blev sendt til Berlin for at forhandle om Told- og Møntunionsforslaget og i sidste Omgang for at afslaa videre Forhandling herom, skyldtes det, at man var interesseret i at sætte en Kabinetsminister i Spidsen for Delegationen i Berlin for derigennem at søge at komme tilstrækkelig højt til Tops, idet det var Hensigten at kombinere eventuelle økonomiske Forhandlinger med politiske Forhandlinger, idet man ønskede at opnaa Garanti for, at Tyskerne afholdt sig fra at poussere de danske National-Socialister frem.

Udenrigsministeren var af den Opfattelse, at han ikke selv burde rejse, fordi det kunde være vanskeligere at desavouere ham, hvis dette blev nødvendigt. Derfor ønskede han og fremsatte Forslag om, at jeg skulde gøre det.

Der kan her drages en Parallel til min senere Rejse til Moskva, hvor jeg jo ogsaa tilsyneladende ganske umotiveret blev anmodet om at overtage Formandskabet for den Delegation, der skulde undertegne Handelsoverenskomsten med Rusland. Karakteristisk nok nævner Herr Hartvig Frisch intet om denne Rejse som et Led i min »Geschæftighed«.

Herr Hartvig Frisch omtaler i sin Bog, Side 101, at jeg i Modsætning til samtlige andre Ministre skulde have været indforstaaet med at træffe bindende Forhaandsaftaler vedrørende en Told- og Møntunion. Dette er ikke rigtigt. Hvad der derimod er rigtigt er, at jeg udtalte som min Formening, at en Afbrydelse af Forhandlingerne fra dansk Side maatte paaregnes at faa politiske Konsekvenser, da jeg ved mine Samtaler med Ritter og andre netop vedrørende Spørgsmaalet politiske Garantier havde faaet det bestemte Indtryk, at det fra tysk Side var Hensigten at løbe Storm paa Regeringen Stauning. Dette fandt jeg, at det var min Pligt at gøre opmærksom paa.

Begivenhederne de følgende Maaneder med Stormen mod Stauning viser jo ogsaa, at jeg havde Ret i denne min Antagelse.

Delegationens Opgave var herefter den at faa Forhandlingerne med Tyskland afbrudt paa saa lempelig en Maade som muligt. Dette lykkedes ogsaa, men det maa erindres, at naar det lykkedes saa godt, skyldtes dette sikkert først og fremmest, at Darré paa det tyske Landbrugs Vegne havde fremholdt en voldsom Opposition i Berlin imod en Ordning af Hensyn til det tyske Landbrug. Det samme var ogsaa Tilfældet fra stærke Kredse inden for den tyske Industri.

Paa Siderne 121—122 udtaler Hartvig Frisch følgende:

»Midt i denne Flod af antiparlamentarisk Agitation dukkede pludselig et ganske mærkeligt Fænomen op. Det var en Pjece »Rene Folk med rene Hænder«, der med det bramfri Navn Niels Olsen paa Titelbladet den 17. Oktober blev delt rundt til Rigsdagens Medlemmer. Heri aftryktes Breve og Regnskaber, der viste, at Majoratsforeningen efter Tilskyndelse af Jørgen Sehested i Løbet af fire Aar havde stillet 105 000 Kr. til Raadighed for L.S.'s Agitationsarbejde; herunder fandtes Kvitteringer fra de Herrer Hartel, Foged og andre. Sagen vakte uhyre Opsigt, og trods Forsøg paa at dementere den bort, viste det sig, at Oplysningerne holdt Stik. Ingen vidste, hvem Niels Olsen var, men ikke længe efter fremkom paa Vilfred Petersens

Forlag en ny Niels Olsen Pjece med samme Titel, og her blev samtlige fremtrædende Naziśter taget under Behandling af en Mand, der aabenbart paa nært Hold kendte denne politiske Forbryderverden. Der staar i Forordet: »Det har været vor Hensigt at skabe en Modvægt til det demagogiske og løgnagtige Propagandaarbejde, Partiet selv udfolder, og hvis Formaal er at fremstille *Clausen* og hans Folk som Fremtidens Mænd«. Det maa indrømmes, at Pjecens Forfatter kendte den nazistiske Underverden saa godt, at dette Formaal fuldt ud blev naaet.«

Jeg skal i denne Forbindelse referere tilbage til tidligere i nærværende Skrivelse, hvor jeg anfører, at jeg allerede i Foraaret 1940 havde givet Vilfred Petersen Støtte til Muldvarpearbejdet mod L.S.-, Sehested- og Clausen-Folkene. Jeg havde siden dette Tidspunkt fra Tid til anden haft Føling med Vilfred Petersen og modtaget Underhaandsmeddelelser fra ham om disse Kredses Aktivitet, hvilken han i Reglen var forbavsende godt underrettet om.

Efter Told- og Møntunions-Forhandlingerne stod det mig klart, at man stod over for et særdeles farligt Fremstød fra tysk Side under Anvendelse af L.S. og D.N.S.A.P. Jeg støttede derfor fortsat Vilfred Petersen, idet jeg var af den Opfattelse, at her var en Vej til Bekæmpelse af de landsforræderiske Kredse, ganske vist ikke med Anvendelse af »fine« Midler, men jeg var af den Formening, at man i den givne Situation havde Lov til at benytte alle til Raadighed staaende Midler.

Ved mine Samtaler med Vilfred Petersen fremkom Forslag om Udgivelsen af den første Pjece »Rene Folk med rene Hænder«, som først og fremmest rettedes mod L.S., idet jeg ansaa en Sammenslutning af D.N.S.A.P. og L.S. for noget af det farligste, man i den givne Situation kunde blive udsat for.

Da Tanken efterhaanden tog mere Form og antog et større Format, end jeg hidtil havde været ude for i denne Forbindelse, henvendte jeg mig til Justitsminister Harald Petersen for gennem Justitsministeriet at søge nærmere Oplysninger om Vilfred Petersen.

Jeg fik da gennem Harald Petersen og det politiske Politi (Overbetjent Weiss) Oplysninger om, at Politiet selv benyttede Vilfred Petersen og inden for rimelige Rammer havde Tillid til ham, og at man i alle Tilfælde i den givne Situation betragtede ham som et ganske overordentlig hensigtsmæssigt og anvendeligt Middel.

Jeg gik derfor videre i min finansielle Støtte til Vilfred Petersen, hvilket dannede Grundlaget for den første Pjece »Rene Folk med rene Hænder«.

Da denne Pjece havde saa stor Sukces, medens Skyerne stadigvæk trak sammen, blev jeg med Vilfred Petersen enig om at søge udarbejdet en ny Pjece, som i Særdeleshed skulde tage Sigte paa Frits Clausen-Folkene og paavise, hvor korrumperede de fremtrædende Nazister var.

Jeg lagde Vægt paa af Hensyn til den store Virkning, en saadan Offentliggørelse kunde faa over for Tyskerne, at det Materiale, der blev offentliggjort, var absolut paalideligt og kunde staa for enhver Kritik. Jeg forhandlede derfor med Justitsminister Harald Petersen om Sagen, og det lykkedes gennem denne at skaffe meget vægtigt Materiale frem til Paavisning af Nazisternes tidligere kriminelle Annaler fra Rigs-Registraturen, d. v. s. Politiets lukkede Kartoteker over Forbrydere.

Dette Materiale er jo naturligvis ellers ikke tilgængeligt, men dette var Harald Petersen og jeg naturligvis enige om i den givne Situation at se bort fra.

Paa denne Maade lod jeg Vilfred Petersen tilflyde disse særdeles vigtige Oplysninger, som med det, han laa inde med i Forvejen fra anden Side, dannede Grundlaget for den anden Pjece »Rene Folk med rene Hænder«, som vakte saa stor Bestyrtelse inden for baade Nazister og de tyske Kredse, og som iøvrigt ogsaa havde stor Indflydelse over for visse danske Kredse, som paa det daværende Tidspunkt ikke altid var slet saa ranke i Ryggen, som det havde været ønskeligt.

Det glæder mig meget, at Herr Hartvig Frisch paa Side 122 udtaler: — »....Pjecens Forfatter kendte den nazistiske Underverden saa godt, at dette

Formaal fuldt ud blev naaet.« Jeg gaar ud fra, at Herr Hartvig Frisch ikke har været vidende om, i hvor høj Grad og hvor aktivt jeg har været medvirkende ved dettes Udførelse, baade økonomisk og paa anden Maade, men det foreligger jo altsammen dokumenteret i min Retssag.

Herr Hartvig Frisch lader forstaa ved en Bemærkning paa Side 132, at jeg, hvis jeg havde været til Stede ved et Ministermøde, hvor Staunings Afgang blev diskuteret, vilde have støttet denne.

Jeg har desværre ikke liggende Referater af Samtaler fra denne Periode, men skal kun udtale, at jeg Gang paa Gang over for Renthe-Fink og andre tyske Myndigheder har fremhævet Betydningen af, at det netop var Stauning, der førte Forsædet i Regeringen.

Til Belysning af min Handlemaade i den Slags Tilfælde skal jeg vedlægge dels et Referat af min Samtale med Minister Renthe-Fink den 10. Juli 1942 og dels et Uddrag af et Referat af Ministermødet den 16. Juli 1942, idet begge Referater omhandler min Indstilling til Spørgsmaalet Alsing Andersens Udnævnelse til Finansminister. Det første Referat turde være Herr Hartvig Frisch bekendt, da jeg har sendt det til baade daværende Statsminister Buhl og daværende Finansminister Alsing Andersen.

Jeg skal iøvrigt i denne Forbindelse referere Buhls Udtalelse paa Ministermødet den 16. Juli 1942, hvor han udtalte sin Tak til Scavenius og mig for vor Indsats for over for Tyskerne at gennemføre Kongens og hans Udnævnelse af Alsing Andersen.

Paa Side 144 udtaler Hartvig Frisch: —

»Den Hær, Frits Clausen skulde føre, var i Opløsning. Den 18. Februar blev det offentlig meddelt, at en Gruppe under en vis Kai Rink var brudt ud, og tre Dage senere fik man i Folketinget den overraskende Meddelelse, at Smeden fra Aalborg, Th. N. Andersen, havde meldt sig ud af Clausens 3-Mandsgruppe.«

Jeg skal her anføre, at Sprængningen af D.N.S.A.P. med den ene af Rigsdagsmændenes Udtræden af Partiet, nemlig Smeden Th. N. Andersen, som Herr Hartvig Frisch her refererer til, var finansieret af mig netop ud fra det Synspunkt, at det var af Betydning at faa paavist en saadan Opløsning inden for Partiet, og i Særdeleshed paa Rigsdagen, for herigennem paany over for Tyskerne at faa de danske Nazister latterliggjort.

Ogsaa denne Aktion, som kostede mig mange Penge, var aftalt i mindste Detailler mellem Harald Petersen, Overbetjent Weiss og mig samt Vilfred Petersen som Redskab.

Aktionen blev endog ført saa vidt, at Smeden og Sven E. Johansen afgav Kvittering for de Beløb, de modtog i Bestikkelse, hvilke Kvitteringer i Dag er i Politiets Besiddelse.

Herr Hartvig Frisch udtaler sarkastisk paa Side 152: —

»Størst Held havde Tyskerne her med Trafikminister Gunnar Larsen, som i sin Ministertid har bestræget de fleste Kontinentalruter (saaledes var han i Begyndelsen af Marts baade i Frankrig og Tyskland),«

Jeg skal i denne Forbindelse gøre opmærksom paa, at der i min Retssag foreligger Erklæringer fra det engelske Krigsministerium om Betydningen af de Oplysninger, jeg paa Rejser i Tyskland har skaffet det engelske Efterretningsvæsen.

Paa Side 158 udtaler Herr Hartvig Frisch en Bebrejdelse over, at jeg ved en Middag i Berlin den 11. Marts 1941 i Nordische Verbindungsstelle var sammen med Nazisten, Herr H. C. Bryld.

Jeg skal heroverfor oplyse, at Middagen i Forvejen var arrangeret til Ære for mig og den danske Gesandt. Jeg vidste ikke i Forvejen, at Herr H. C. Bryld kom til Stede. Jeg blev ved Middagen forestillet for ham og fandt, at jeg i den givne Situation var nødsaget til at vise Høflighed, omend køligt. Dette fremgaar iøvrigt af Herr H. C. Brylds egen Forklaring til Politiet.

Ved min Hjemkomst redegjorde jeg straks baade over for Stauning og over for Kongen, hvorledes det var gaaet til, at jeg var kommet i Selskab med Herr H. C. Bryld. Dette turde derfor ikke være Herr Hartvig Frisch ubekendt.

Med nærværende Bemærkninger har jeg søgt paa nogle enkelte Punkter, saa godt som det i Øjeblikket lader sig gøre for mig, at imødegaa Herr Hartvig Frisch's Opstilling af Problemerne, saavidt disse angaar mig personlig.

Venlig Hilsen

Deres hengivne

Gunnar Larsen.

149.

Redegørelse.

Med Henblik paa de af Herr Politiinspektør Agdal fra Krisepolitiet og Herr Kontorchef Gleerup fra Revisionsudvalget for tyske Betalinger stillede Spørgsmaal vedrørende nogle Anlægsarbejder udført af Ministeriet for offentlige Arbejder i min Ministertid, nemlig *Jernbanen Nykøbing Falster—Rødbyhavn, Motorvejen paa Lolland, Ringvejen om København* og *Startbanerne i Kastrup Lufthavn*, særligt med Henblik paa hvorvidt et eller flere af disse Anlæg maatte falde ind under de i Avancebegrænsningslovens § 15 og Tilbagebetalingslovens § 21 betegnede Arbejder som »*Arbejder, der skønt udført for dansk Regning, dog har været udført i tysk Interesse og efter tysk Krav*«, skal jeg hermed fremsætte følgende Redegørelse:

De omhandlede Arbejder falder i to adskilte Kategorier:

1.) Jernbaneanlægget Nykøbing F.—Rødbyhavn, jvnf. Lov Nr. 6 af 3. Januar 1941 om Tilvejebringelse af en Jernbane- og Automobilfærgefart over Femer Bælt, udgaaende fra Rødbyhavn, med tilhørende Jernbaneforbindelser,

Motorvejen fra Storstrømsbroen til Rødbyhavn, jvnf. Lov Nr. 191 af 17. April 1941 om Anlæg af en Motorvej fra Rødbyhavn til Storstrømsbroen, herunder Bygning af en Bro over Guldborgsund,

Motorringvejen om København i Forbindelse med Hørsholmvejens Udbygning som Motorvej, jvnf. Lov Nr. 168 af 11. April 1942 om Anlæg af en Motorvej Vest om København samt Udbygning af Hørsholmvejen som Motorvej.

2.) Bygning af Startbaner m. m. i Kastrup Lufthavn.

ad 1.) Vedrørende disse Arbejders Forhistorie skal jeg bemærke, at man fra dansk Side lige siden Slutningen af 60'erne havde næret Interesse for Etableringen af en Jernbane- og Færgeforbindelse mellem Danmark og Tyskland via Rødby—Fehmern, og der har været gjort adskillige Forsøg paa at faa denne Rute etableret, saaledes som det fremgaar af *Bilag Nr. 1*, min Forelæggelsestale af Rødby—Fehmern Ruten i Folketinget den 22. November 1940.

Disse Forsøg blev ikke til noget af en Række forskellige Grunde, men først og fremmest fordi de prøjsiske Statsbaner, senere de tyske Rigsbaner, var imod Projektets Gennemførelse, da dette vilde betyde et økonomisk Tab for de tyske Baner, idet den Strækning, som Gods- og Passagertrafikken fra Sjælland og Skandinavien mellem Nordvesttyskland og Holland-Belgien og ogsaa i nogen Grand Nordfrankrig kom til at gennemløbe, vilde blive forkortet, hvorved de tyske Baners Andel i det økonomiske Udbytte af disse Transporter vilde blive nedsat, medens Danmark vilde faa større økonomisk Fordel af det.

I 1938 havde man imidlertid fra tysk Side skiftet Standpunkt, og der fandt i dette Aar i Berlin nogle Forhandlinger Sted mellem de tyske og danske Statsbaner, hvor man tog Spørgsmaalet om en Etablering af en dansk-tysk Jernbane- og Færgeforbindelse via Rødby—Fehmern op til Forhandling.

Omtrent samtidig hermed tog man fra Rigsminister Todts Side Spørgsmaalet om Etablering af en Forbindelse mellem de tyske Motorveje og det danske Vejnet via Rødby-Fehmern op til Forhandling med de danske Myndigheder, og Rigsminister Todt inviterede i den Anledning afdøde Trafikminister Fisker til Tyskland med det Formaal for Øje at bese de tyske Motorveje og forhandle nærmere om Spørgsmaalet. Afdøde Trafikminister Fisker var paa denne Foranledning paa en Rejse i Tyskland. Forhandlingerne løb imidlertid ud i Sandet paa Grund af de usikre udenrigspolitiske Forhold i 1938.

Det skal vedrørende Forhistorien yderligere bemærkes, at i 1936—37 fremsatte de 3 store danske Ingeniørfirmaer, Kampmann, Kierulff & Saxild, Christiani

& Nielsen og Højgaard & Schultz offentligt i Fællesskab et ret stort anlagt For projekt til Etablering af et Motorvejsnet i Danmark som et Led i Bekæmpelsen a Arbejdsløsheden.

Dette Projekt, som omfattede en Motorvejsforbindelse i øst-vestlig Retnin mellem Esbjerg og København og en nord-sydliggaaende Motorvejsforbindelse i Jyl land mellem Frederikshavn og den tyske Grænse, inkluderede ogsaa en Motor vejsforbindelse mellem den øst-vestlige Aare paa Sjælland og Rødbyhavn med Til slutning til den øst-vestlige Motorvej omtrent ved Ringsted. Dette Projekt blev slaae ret stort op i Pressen og var Genstand for megen Omtale baade i Danmark og ogsaa i Sverige, idet det ogsaa omfattede en Øresundsbro.

Første Gang jeg i min Ministertid hørte om de tyske Ønsker i Forbindels med en Udbygning af Rødby-Fehmern Ruten var, saa vidt jeg erindrer, ved en officiel Frokost eller Middag i Udenrigsministeriet i sidste Halvdel af Juli Maaned 1940, ved hvilken Lejlighed jeg blev forestillet for Ministerialdirektor Walter, der var Formand for den tyske Afdeling af det dansk-tyske Regeringsudvalg.

Ministerialdirektor Walter fortalte mig, at man fra tysk Side nærede Ønsker om at faa udbygget Rødby-Fehmern Ruten som Motorvej med Udbygning af en Motorvej fra Rødbyhavn over Storstrømsbroen til Helsingør.

Han adviserede, at den danske Regering inden længe vilde modtage en Henvendelse herom gennem Gesandtskabet fra Organisation Todt, og at man fra tysk Side meget gerne saa, at en saadan Henvendelse blev modtaget velvilligt. Ministerialdirektor Walter udtalte overfor mig, at han som Chef for den handelspolitiske Afdeling af det dansk-tyske Regeringsudvalg vilde anføre, at man fra tysk Side var indstillet paa at stille de fornødne Raamaterialer, saasom Jern, Kul, Olie og lignende, som ikke fandtes i Danmark, til Disposition *udover de normale Kontingenter*.

Jeg gjorde Ministerialdirektor Walter opmærksom paa, at man jo fra dansk Side tidligere havde næret stor Interesse for at faa Rødby-Fehmern Linien udbygget som en Jernbaneforbindelse, men at man i de sidste halvt Hundrede Aar fra tysk Side af økonomiske Grunde havde sat sig imod Projektets Gennemførelse.

Heroverfor udtalte Ministerialdirektor Walter, at man ogsaa fra tysk Side nu nærede stor Interesse for Jernbanen; Situationen havde jo ændret sig, men han var iøvrigt ikke à jour med den tekniske Side af Sagen. Han kunde kun give mig de Oplysninger, han havde givet mig, som foreløbige Meddelelser og paa sin Afdelings Vegne udtale, at man vilde levere de nødvendige Raamaterialer. De nærmere Detailler, Spørgsmaalet vedrørende, vilde om kort Tid komme op i mere konkret Form og blive diskuteret af de kompetente tyske Instanser, nemlig Organisation Todt og det tyske Trafikministerium.

Han meddelte dog, at det var Minister Todt, altsaa Vejvæsenet, der var den drivende Kraft i Projektet.

Samtalen med Ministerialdirektor Walter blev af mig refereret for Statsminister Stauning og Udenrigsminister Scavenius, som begge udtalte, at naar de kompetente tyske Instanser kom tilbage til Spørgsmaalet, skulde jeg søge at skaffe oplyst de nærmere Enkeltheder vedrørende de tyske Planer.

Saa vidt jeg erindrer, gav den første Samtale med Ministerialdirektor Walter ikke Anledning til Drøftelser i Ministermøder.

Kort Tid efter kom Sagen frem i mere officiel Form igennem en Henvendelse fra Minister Renthe-Fink baade til Udenrigsministeriet og til mig. Henvendelsen fra Minister Renthe-Fink var noget mere koncis, men dog kun udtalt som et tysk Forslag, som man nærede overordentlig stor Interesse for. Man foreslog fra tysk Side, at Arbejdet skulde paabegyndes straks paa begge Sider Fehmern-Sund, baade hvad angik Jernbanen og Motorvejen. Det blev paa ny stillet i Udsigt, at man fra tysk Side vilde levere de fornødne i Danmark ikke forekommende Raamaterialer udover det normale Kontingent. Gesandtskabet udtalte Ønsket om, at der optoges direkte Forhandlinger mellem det danske Trafikministerium og de tyske kompetente Instanser, nemlig Organisation Todt og det tyske Trafikministerium.

Sagen blev i Løbet af August og Sept. Maaneder 1940 underkastet Drøftelser paa Ministermøder, og jeg fik Instruks om at fortsætte Forhandlingerne, idet jeg skulde stille mig principielt velvillig, men søge at faa Projektet begrænset, idet man — vistnok af finansielle Grunde i første Række — var meget betænkelig, fordi Projektet i sin første Form var meget stort slaaet op, da det ikke alene ind-

befattede Bygning af Motorvejsstrækningen fra Storstrømsbroen til Rødbyhavn og Jernbanen fra Nykøbing Falster til Rødbyhavn, men ogsaa inkluderede Bygning af en bred Motorvej over Sjælland fra Vordingborg til Helsingør.

I Slutningen af August, hvor jeg i anden Anledning var i Berlin, blev jeg gennem Gesandtskabet anmodet om at forhandle direkte med Rigsminister Todt.

Forhandlingerne førtes ind paa den Bane, at man fra dansk Side vilde være villig til at paabegynde Udførelsen af en Motorvej fra Rødbyhavn til Vordingborg samt en Jernbaneforbindelse fra Nykøbing F. til Rødbyhavn, medens jeg stærkt hævdede, at en Udbygning af Motorvejen fra Vordingborg og videre var meningsløs, fordi det dog ikke vilde være muligt at bygge en ny Storstrømsbro under Krigen, og den nuværende Storstrømsbro tillod ikke større Trafik, end Landevejene paa Sjælland kunde tage. Resultatet af Forhandlingerne blev da, at de tyske Myndigheder akcepterede mine Argumenter, hvorfor man indtil videre saa bort fra Motorvejsbyggeriet paa Sjælland, og man ededes efter Godkendelse af den danske Regering om at nøjes med Motorvejsanlægget paa Lolland-Falster og Jernbanen mellem Nykøbing F. og Rødby. Yderligere blev der indført den Begrænsning, at man fra dansk Side ikke skulde paabegynde noget egentlig Arbejde paa Falster, før Tyskerne havde paabegyndt Broanlægget mellem Fehmern og Fastlandet.

Naar man fra dansk Side gik ind paa at udføre disse Arbejder, inden et egentlig skarpt Krav fra tysk Side var formuleret, skyldtes det, dels at man nærede Frygt for, at hvis man ikke selv lovede at udføre disse Arbejder, hvorved man havde Chancer for at begrænse dem til det rimelige, vilde Tyskerne selv udføre dem i mere voldsomt Format uden behørig Hensyntagen til danske Interesser, og dels at man fandt, at disse Arbejder var et passende Objekt for Imødekommenhed over for Tyskerne, hvorved man kunde bibringe Tyskerne den Opfattelse, at der dog laa nogen Realitet i Regeringserklæringen af 8. Juli 1940, og man saa saaledes paa Projektet, at det var et temmelig uskyldigt Punkt at imødekomme Tyskerne paa. Hertil kom yderligere, at Projekterne kom til at indgaa som et Led i Regeringens Beskæftigelsesprogram for at modvirke den store Arbejdsløshed, hvis Konsekvenser man dengang nærede betydelig Ængstelse for.

Forud for den endelige Vedtagelse af Projekternes Gennemførelse fandt der naturligvis en lang Række Forhandlinger Sted mellem de kompetente tekniske Instanser fra dansk og tysk Side.

Der gik nogen Tid med Udarbejdelse af de nødvendige Projekteringsarbejder, navnlig for Motorvejens Vedkommende, hvor man fra dansk Side tidligere havde behandlet og bearbejdet Jernbaneprojektet, hvorfor det var hurtigere at gennemføre dette.

I November Maaned 1940 blev der fra tysk Side rykket for Lovforslagenes Gennemførelse, og det blev da besluttet at fremsætte Jernbaneforslaget først og ikke, saaledes som oprindelig paatænkt, at afvente de nødvendige Projekter for Vejarbejdet. Forslaget for Jernbaneforbindelsens Etablering blev fremsat af mig i Folketinget den 22. November. De samarbejdende Partier havde forinden givet deres Tilslutning; Forhandlingerne i Folketinget var saaledes ikke »frie«, men af mere formel Natur. Forelæggelsestalen findes vedlagt som *Bilag Nr. 1.*

Den 24. Januar 1941 var Forarbejderne til Motorvejen saa langt fremme, at Lovforslaget vedrørende Udførelsen af dette Projekt kunde forelægges for Folketinget. Min Forelæggelsestale vedlægges som *Bilag Nr. 2.* Ogsaa dette Projekts Gennemførelse var i Forvejen aftalt med de samarbejdende Partier, saaledes at der heller ikke her var Tale om »frie« Forhandlinger.

Der var dog mere Modstand mod dette Projekts Gennemførelse end mod Jernbanen, hvad der var forstaaeligt i Betragtning af, at Jernbaneforslaget var et gammelt dansk Projekt. Oppositionen kom naturligvis ikke frem paa Rigsdagen i Henhold til de Aftaler, der eksisterede mellem Partierne, men ved Behandlingen i Rigsdagsudvalget kom Kritikken skarpt frem, i Særdeleshed fra Partiet Venstres Side. Der fandt derfor i Udvalget Samraad Sted ikke alene med mig, men ogsaa med Statsministeren, ligesom man fra Udvalgets Side ogsaa ønskede Samraad med Finansministeren vedrørende visse Detailler. Ogsaa Arbejds- og Socialministeren ønskede man fra Udvalget Samraad med i Anledning af visse Bestemmelser vedrørende Arbejdsvilkaarene. Efter nogle Forhandlinger vedtoges Forslaget herefter af Folketingsudvalget, hvorefter Folketing og Landsting vedtog Forslaget.

Det skal bemærkes, at udover, at det var lykkedes ved mine Forhandlinger med de tyske Myndigheder i første Omgang at begrænse Arbejderne til Lolland, var det ogsaa lykkedes at gennemføre en Begrænsning af Vejbanernes Bredde, idet denne fra tysk Side oprindelig var specificeret som 24 m, men man gik ind paa at nøjes med det halve, stadigvæk som Resultat af mine Argumenter om, at der ikke var nogen Anledning til at udføre den store Vejbredde, saa længe Storstrømsbroen fungerede som Flaskehals for Trafikken. Vedlagt findes Memorandum vedrørende mine Forhandlinger med Folketingsudvalget til Behandling af Lovforslaget om en Motorvej fra Rødbyhavn til Guldborgsund af 14. Februar 1941. *Bilag Nr. 3.*

I Løbet af 1941 kom man fra Rigsminister Todts Side flere Gange tilbage til det oprindelige Projekt om Fortsættelse af Motorvejsbyggeriet paa Sjælland. Ifølge de oprindelige Aftaler var man fra dansk Side gaaet ind paa at foretage visse ingeniørmæssige Undersøgelser vedrørende en Videreførsel af Motorvejen over Sjælland efter Krigen. Dette Arbejde var fra dansk Side dog kun af skitsemæssig Karakter, men efterhaanden blev Interessen fra tysk Side for en Fortsættelse af disse Arbejder stærkere, og man kom bl. a. gennem Minister Renthe-Fink gentagne Gange tilbage til Spørgsmaalet om Etablering af en Automobilvej efter den fra tysk Side oprindeligt ønskede Rute, nemlig nordpaa fra Vordingborg øst om Ringsted mod Helsingør med en Skæring af Roskildevejen i Nærheden af Roskilde.

Sagen blev mere aktuel gennem en Henvendelse, jeg i Begyndelsen af August 1941 modtog fra Rigsminister Todt. Som Følge heraf blev Spørgsmaalet underkastet en Drøftelse indenfor Regeringen, og man blev enig om, at jeg i Forhandlingerne med Rigsminister Todt skulde indtage det Standpunkt, at man ikke afviste en Fortsættelse af Arbejdet, men at man fra dansk Side skulde holde paa, at skulde Arbejdet fortsættes paa Sjælland, maatte det blive ved Udbygning af en Ringvej omkring København, da et saadant Projekt dog var af større Interesse fra et dansk Synspunkt end det af Tyskerne fremsatte. Denne Forhandlingsbasis var foruden af Regeringen ogsaa tiltraadt af Nimandsudvalget.

Fra tysk Side var man ikke videre begejstret for den fra dansk Side foreslaaede Linieføring, men man bøjede sig igen for Argumentet om, at de sjællandske Landeveje i Almindelighed var tilstrækkeligt udbyggede til at kunne tage Storstrømsbro-Trafikken, medens man fastholdt Argumentet om, at Forbindelsen for den gennemgaaende Motortrafik fra Roskildevejen og til Kongevejen ikke var tidssvarende.

Paa denne Basis lykkedes det at faa de tyske Myndigheder, til sidst Rigsminister Speer, som havde afløst afdøde Rigsminister Todt ved dennes Død, til at acceptere Forslaget om Udbygning af en Ringvej i Forbindelse med den allerede før Krigen fra dansk Side paabegyndte Hørsholmvej. Resultatet af Forhandlingerne blev, at jeg den 11. December 1941 paa Regeringens Vegne fremsatte Lovforslaget til Etablering af en Motorvej Vest om København samt Udbygning af Hørsholmvejen som Motorvej. Ligesom i de tidligere Tilfælde havde Partierne paa Forhaand givet deres Tilsagn til Forslaget Gennemførelse, hvorfor der ikke var »frie« Forhandlinger. Forelæggelsestalen vedlægges som *Bilag Nr. 4.*

Ogsaa vedrørende Forslaget om Ringvejens Udførelse kom der Kritik til Orde ved den fortrolige Udvalgsbehandling, og jeg vedlægger som *Bilag Nr. 5* en Redegørelse, som blev udarbejdet til Udvalget.

Saavidt jeg erindrer, fandt der ogsaa under denne Udvalgsbehandling Samraad Sted med Statsministeren og Udenrigsministeren, og jeg erindrer ogsaa, at der ved dette Møde blev forevist et Brev af Udenrigsministeren, som Renthe-Fink havde skrevet til denne for at faa Sagen fremskyndet. Lovforslaget blev herefter vedtaget i begge Ting.

Jeg kan iøvrigt anføre, at paa Grund af den noget kølige Modtagelse, som Forslaget om Ringvejens Etablering var udsat for fra Partiernes Side, uanset at disse paa Forhaand havde givet deres Godkendelse, modtog jeg fra Minister Renthe-Fink en Henvendelse, hvori han stærkt kritiserede, at Sagen, som havde saa stor tysk Interesse, og i hvilken man var enedes om et Kompromis, der laa langt under det, som man fra tysk Side oprindelig havde udtalt Ønske om, ikke hurtigt nok blev vedtaget af Rigsdagen. Jeg svarede Minister Renthe-Fink, at Sagen gik sin Gang, og at Partierne havde givet Sagen sin Tilslutning i Forvejen, saaledes at der ikke var

noget Grundlag for Utaalmodighed fra tysk Side. Jeg vedlægger som *Bilag Nr. 6* Kopi af Skrivelse fra mig af 28. Januar 1942 til den daværende Formand for Samarbejdsudvalget, Redaktør Ole Bjørn Kraft, samt som *Bilag Nr. 7* dennes Svar til mig af samme Dato.

Der fandt forskillige Forhandlinger Sted vedrørende den rent tekniske og økonomiske Side af Sagen med Københavns og Frederiksborg Amter, idet disse, navnlig Københavns Amt, var meget misfornøjede med Vejens Etablering. Disse Forhandlinger spiller imidlertid efter min Formening næppe nogen Rolle i Forbindelse med Spørgsmaalet, som denne Redegørelse skulde tjene til at belyse, nemlig hvorvidt de tre i Revisionsudvalget for tyske Betalinger omdiskuterede Arbejder, Motorvejen fra Rødby Havn til Storstrømsbroen, Ringvejen om København og Startbanerne i Kastrup Lufthavn hører til den Gruppe Arbejder, der i Avancebegrænsningslovens § 15 og Tilbagebetalingslovens § 21 er betegnet som »Arbejder, der skønt udført for dansk Regning, dog har været udført i tysk Interesse og efter tysk Krav«, hvorfor jeg ikke skal komme nærmere ind paa disse Drøftelser.

Angaaende den rent praktiske Udførelse af de under 1) nævnte Arbejder, skal det anføres, at alle Arbejder vedrørende Motorvejen — baade Lollandsvejen og Ringvejen om København — blev udført for den danske Stats Regning. Det tekniske Arbejde blev udført af Teknisk Central under Ministeriet for offentlige Arbejder, medens selve Arbejdet blev udbudt i Parceller ved Licitation som ganske normale Statsarbejder. Der har ikke mig bekendt været nogen Forbindelse mellem de Entreprenører, der har udført de paagældende Arbejder, og tysk Instanser; alle tekniske Forhandlinger med de tyske Myndigheder blev ført i Teknisk Central. Der har sikkert heller ikke været nogen Form for tysk Inspektion paa Arbejdspladserne.

ad 2) I Foraaret 1941 blev det mig meddelt, saa vidt jeg erindrer af de danske Myndigheder paa Kastrup Lufthavn, at Tyskerne nu stod overfor aldeles omgaaende at paabegynde Bygningen af Betonstartbaner. Man var fra de danske Myndigheders Side med Rette uhyre ængstelig ved dette, idet de tyske Planer vilde komme til at krydse og maaske endog ødelægge Mulighederne for yderligere Udbygning af Kastrup Lufthavn med Civillufttrafikken for Øje. Jeg maatte give de paagældende danske Instanser fuldstændig Ret i, at denne Udvikling var yderst betænkelig, saa meget desto mere som man maatte regne med en næsten eksplosionsagtig Udvikling af Civillufttrafikken efter Krigen, ikke alene for Kontinentets Vedkommende, men ogsaa med transatlantiske Flyvninger for Øje.

Det vilde derfor være en Ulykke for dansk Civilflyvnings Fremtid, hvis tyske permanente Arbejder paa Kastrup Lufthavn skulde blive udført paa en saadan Maade, at de vanskeliggjorde Udbygningen af Kastrup Lufthavn efter de danske Planer for en længere Aarrække, i Særdeleshed umiddelbart efter Krigen, hvor man iøvrigt maatte anse det for at være af den allerstørste Betydning, at Kastrup Lufthavn saa hurtigt som muligt kunde benyttes af den civile internationale Trafik.

At forhindre Tyskerne i at udføre dette Arbejde vilde jo givetvis være haabløst, da det var rent militære Planer, der forelaa. Det forekom derfor mig, at den eneste effektive Maade, hvorpaa man kunde forhindre, at for store Skader skulde opstaa for dansk Civilflyvnings Fremtid, var den at faa Tyskerne til at akceptere, at den danske Stat selv byggede Kastrup Lufthavn saa nogenlunde i Henhold til de oprindelige danske Planer, men naturligvis under Forudsætning af Hensyntagen til de tyske, militære Planer og Krav.

Jeg forelagde Spørgsmaalet for Udenrigsministeren, afdøde Statsminister Th. Stauning og fhv. Statsminister Buhl, der dengang var Finansminister, da der jo ogsaa var finansielle Problemer med i Spillet. Statsministeren og Udenrigsministeren var ganske enige i, at det eneste fornuftige vilde være at søge at faa Arbejdet udført af den danske Stat, hvis det kunde lykkes at faa de tyske militære Krav og Hensynet til Kastrup Lufthavns Udbygning som Civillufthavn til at stemme nogenlunde overens.

Finansministeren var noget betænkelig, dels paa Grund af det økonomiske Spørgsmaal og dels paa Grund af, at det her drejede sig om tyske militære Krav, som man paa denne Maade fra dansk Side i en vis Grad kom til at lægge Ryg til og her i større Udstrækning, end Tilfældet var for de andre militære tyske Arbejder rundt omkring i Landet. Finansministeren bøjede sig imidlertid for den Risiko, der laa i, at man kunde risikere at faa Kastrup Lufthavns Fremtid ødelagt, og han

frafaldt sine Betænkeligheder vedrørende det finansielle Spørgsmaal, da det var ganske klart, at hvis Arbejderne blev udført af den danske Stat som almindeligt dansk Statsarbejde, vilde Udførelsen blive meget billigere end ved den sædvanlige Værnemagtudførelse med alle de til de tyske Arbejdspladser hørende Unoder.

Jeg optog herefter direkte Forhandlinger med Chefen for det tyske Luftvaaben i Danmark, General Ritter von Schleich, og det lykkedes meget hurtigt at komme overens om Principperne for en Udbygning af Kastrup Lufthavn i Løbet af de nærmest følgende Aar, saaledes at Arbejdet helt og holdent skulde udføres af den danske Stat og for dennes Regning, men efter nærmere Forhandlinger med de tyske militære Myndigheder, saaledes at disses rent militære Krav kunde bringes i Overensstemmelse med det danske Byggeprogram.

Den første Startbane blev derefter paabegyndt og fuldført i 1941, og Programmet blev fortsat i 1942 efter en fornyet Henvendelse fra »Der Reichsminister der Luftfahrt und Oberbefehlshaber der Luftwaffe« ved Ministerialdirektor Fisch. Jeg vedlægger som *Bilag Nr. 8* Kopi af en Skrivelse fra denne af 6. Marts 1942.

Der blev i Perioden fra 1941 til 1943 udført 3 Startbaner samt nogle mindre Arbejder, og det lykkedes at faa de danske Planer og Ønsker gennemført i meget vid Udstrækning, saaledes at det oprindelige Formaal, nemlig at faa ført Sagen derhen, at de paagældende Arbejder i Kastrup Lufthavn i alle Henseender blev fuldt ud anvendelige for Civilflyvningen efter Krigen, opnaaedes, selvom der til Tider var ret kraftige Meningsudvekslinger mellem de danske og de tyske Myndigheder vedrørende forskellige Detailler. Resultatet er da ogsaa, at Kastrup Lufthavn i Dag formentlig er den bedste Civillufthavn i Nordeuropa.

Selve Arbejdet blev i Praksis udført paa samme Maade som Tilfældet var med Motorvejen og Jernbaneanlægget paa Lolland. Der har dog antageligvis nok paa Grund af de tyske militære Myndigheders stadige Tilstedeværelse i Kastrup været nogen Forbindelse mellem Entreprenørerne og de tyske Myndigheder, men alle egentlige Forhandlinger med de tyske Myndigheder vedrørende Arbejdets Udførelse, blev fra dansk Side udført af Teknisk Central, og de udførende Entreprenører havde intet Ansvar over for de tyske Myndigheder, men udelukkende over for Teknisk Central.

Egentlige tyske Kontrollanter har ikke i den Forstand været til Stede ved Arbejdernes Udførelse, medens Teknisk Central naturligvis til Stadighed havde sine egne Kontrollanter paa Arbejdspladsen. Der har dog selvfølgelig som ovenfor nævnt været noget mere tysk Tilsyn af rent militære Grunde.

Med Hensyn til det konkrete Spørgsmaal, om der ved disse Arbejders Udførelse foreligger tyske Krav, kan dette bedst besvares derved, at der ikke forelaa noget tysk Krav om, at den danske Stat skulde udføre disse Arbejder, men der forelaa derimod definitiv Meddelelse om, at Tyskerne selv vilde lade Arbejderne udføre; for at undgaa dette, blev Arbejderne udført paa dansk Foranledning.

Ved Sammenligning mellem de under Punkterne 1) og 2) nævnte Arbejder bør det formentlig ogsaa tages i Betragtning, at de under Punkt 2) anførte Arbejder maa karakteriseres som værende af øjeblikkelig militær Værdi for Besættelsesmagten, medens det aftalte Arbejdsprogram for de under Punkt 1) nævnte Arbejder ikke kunde antages at have nogen Chance for selv ved et forceret Arbejdstempo at blive fremskyndet og fuldført saa betids, at de vilde have kunnet faa Betydning for Besættelsesmagten under Krigen.

Den 1. Juni 1946.

Bilag Nr. I.
til Underbilag 1.

150.

AFSKRIFT.

Trafikminister Gunnar Larsens Forelæggelse af Rødby-Femern Ruten i Folketinget den 22. November 1940.

Naar jeg i Dag har den Ære for det høje Ting at fremsætte Forslag til Lov om Tilvejebringelse af en Jernbane- og Automobilfærgefart over Femer Bælt, udgaaende fra Rødby Havn, med tilhørende Jernbaneforbindelse, er det maaske værd at minde om, at det ikke er en ny Tanke, der her føres frem. Det vilde unægtelig ogsaa være mærkeligt, om dette var Tilfældet, da selv et Barn med et Atlas foran sig sikkert vilde vælge Ruten over Rødby, hvis man spurgte det, hvilken Vej det vilde rejse fra København til Hamburg, og dermed til hele Vesteuropa.

Gaar man tilbage i Historien viser det sig da ogsaa, at der allerede i det femtende og sekstende Aarhundrede var en livlig Trafik til Tyskland over Rødby, som i 1454 fik tildelt Købstadsret af Christian I som Vederlag for at overføre Kongens Bud til Tyskland, og som i 1555 blev autoriseret Udførselssted for Heste og Kvæg til Tyskland. Jeg kan i denne Forbindelse ogsaa nævne, at Rødby i 1582 fritoges for forskellige Pligter som Følge af den »store Besværing af Rejsende«; det er jo ikke lige netop denne Logik, man anlægger i vor Tid, og jeg tør i alle Tilfælde ikke love Rødby nogen Forrettigheder, hvis dette Lovforslag vedtages, og Rødby som Følge heraf bliver »besværet« med stigende Handel, Turistbesøg og lignende.

Da Jernbanerne fik Indpas i Danmark, havde man ogsaa straks Øjnene aabne for Værdien af en Bane over Rødby, og at det virkelig var alvorlige Planer, det allerede dengang drejede sig om, bevises bedst derved, at Civilingeniør Krøhnes Projekt om en Bane fra København over Køge og Næstved til Vordingborg og derfra videre til Syltholm i Nærheden af Rødby, blev godkendt ved Lov af 9. Februar 1866. Planen strandede imidlertid paa Finansieringsspørgsmaalet, og det samme var Tilfældet, da C. F. Tietgen i 1872 prøvede at gennemføre Planen om en Rødby-Femern Rute i Samarbejde med Tyskland.

I Mellemtiden blev saa, drevet af andre Kræfter, Gedser-Warnemünde Ruten oprettet, men alligevel har Spørgsmaalet om Rødby-Femern Ruten, som den naturlige Fugleflugtslinie den er, holdt sig latent. Svenskernes Aabning af Trälleborg-Sassnitz Ruten i 1909 som en Konkurrent til Gedser-Warnemünde Overfarten gav Stødet til Dannelsen af en dansk og en tysk Femern Komite, og det er vel nok sandsynligt, at dette Samarbejde vilde have medført Rutens Oprettelse, hvis ikke Verdenskrigen havde sat en Stopper for alle Planer i denne Retning.

Bygningen af Storstrømsbroen, der jo er af overordentlig stor Betydning for hele Trafikken sydpaa, og som fremhæver Danmark som det naturlige Gennemgangsland for Hovedtrafikken fra Skandinavien mod Syd og Vest, har atter bragt Rødby-Femern Ruten frem i første Række, og de naturlige Fordele, Ruten gennem Danmark har, vil yderligere blive iøjnefaldende, naar Rødby-Femern Ruten er blevet til Virkelighed, idet denne Rute maa blive den absolut hurtigste, billigste og naturligste Vej fra Størsteparten af Skandinavien til Vesteuropa.

Det Lovforslag, jeg her har den Ære at fremsætte, gaar ud paa at udvide Rødby Havn, at anlægge en enkeltsporet Jernbane fra Nykøbing Falster til Rødby Havn med en Bro over Guldborgsund, at foretage de fornødne Ændringer i det bestaaende Jernbanenet paa Falster og Lolland og at anskaffe en Jernbane- og Automobilfærge.

Med Hensyn til Rødby Havn vil det være nødvendigt at flytte den østlige Havnemole og føre begge Moler ud paa dybere Vand. Der vil paa denne Maade blive Plads til to Færgelejer, men indtil videre foreslaas det kun at anlægge det ene.

Banen, som skal anlægges fra Nykøbing til Rødby Havn, da den nuværende Bane over Maribo hverken med Hensyn til Udstyr eller Linieføring kan anvendes

som international Linie, vil blive 37 km lang og foreslaas kun anlagt enkeltsporet foreløbig, idet man dog selvfølgelig vil sikre sig Areal til Anlæggelse af endnu et Spor. Jeg skal yderligere nævne, at det ikke er Hensigten at anlægge Mellemstationer paa Jernbaneruten.

Broen over Guldborgsund forudsættes tilvejebragt ca. 2—300 m Syd for den nuværende Jernbanebro og udføres som en lav Bro med fri Gennemsejlingshøjde over dagligt Vande paa ca. 4 m i Gennemsejlingsfaget. Broen forsynes over Sejlrenden med et Klapfag med 25 m fri Gennemsejlingsvidde. Af Hensyn til Gennemsejlingsforholdene arbejdes der i Øjeblikket paa ogsaa at føre Privatbanerne over denne nye Bro, idet man derved vilde kunne nedlægge en af de eksisterende Broer, der kun har 15 m Gennemsejlingsvidde. Merudgifterne ved en saadan Ordning vil andrage ca. 500 000 Kroner, men det er da en Forudsætning, at der kan træffes en passende Ordning med de paagældende Privatbaner og Nykøbing Havn om Bidrag til Tilvejebringelse og Vedligeholdelse af Bro og Sportilslutninger.

Til Overfarten til Femern paaregnes indtil videre kun afskaffet een Færge, og da Ruten maa anses at faa lige stor Betydning for Jernbane- og Automobiltrafikken, tænkes Færgen bygget med tre Spor og af lignende Størrelse som den nyeste Storebæltsfærge.

Udgifterne er anslaaet til ca. $27^1/_2$ Million Kroner, hvoraf ca. $4^1/_2$ Million falder paa Udvidelsen af Rødby Havn og Anlæggelsen af Færgestationen. Selve Færgen anslaas at ville koste ca. $5^1/_2$ Million Kroner, og Jernbanelinien er anslaaet til ca. $12^1/_2$ Million, hvorefter Resten medgaar til Broen over Guldborgsund, Udvidelsen af Nykøbing Station og uforudseelige Udgifter.

De Arbejder, det her drejer sig om, vil jo blive af en meget omfattende Karakter og strække sig over et længere Aaremaal, saaledes at de vil spille en Rolle ved Bekæmpelsen af Arbejdsløsheden, og Regeringen har da heller ikke næret Betænkeligheder ved at optage dette Projekt under Beskæftigelsesplanen.

Det er imidlertid ikke alene beskæftigelsesmæssigt, at dette Arbejde har sin Værdi; Projektet maa i høj Grad betragtes som produktivt, idet Rødby-Femern Ruten foruden at aflaste Gedser-Warnemünde Overfarten og tildels Forbindelsen med Tyskland over Store Bælt, desuden byder følgende direkte Fordele: —

1. For Jernbanerejsende en Nedsættelse af Rejsetiden mellem København og Hamburg paa ca. 50 %, og Mulighed for Forbindelse paa nye gunstige Tider.
2. Ved Indlægning af Lyntog mellem København (eventuelt Helsingør) og Hamburg og omvendt vil der for lokalt rejsende opnaas lignende Fordele, som Indførelsen af Lyntogene mellem København og Aarhus har medført, og for gennemgaaende rejsende Mulighed for, at et Morgentog fra Hamburg kan anbringes paa svensk Grænsestation saa betids, at det ikke skulde være udelukket at naa frem til Stockholm eller Oslo samme Aften.
3. For Automobilister fra Danmark til Vesttyskland m. v. en Afkortning i Vejlængden paa Land.
4. En Nedsættelse af Sejltiden over Østersøen fra ca. 2 Timer til ca. 50 Minutter, hvorved Benyttelsen af denne Overfart bliver billigere end af de nuværende.
5. En Billiggørelse af Godsfragterne mellem Sjælland, Lolland-Falster samt Sverige og Norge paa den ene Side og Nordvesttyskland paa den anden Side ved Benyttelse af denne Rute i Stedet for af nuværende Ruter.

Det maa derfor forventes, at den nye Rute paa Grund af disse forbedrede Rejse- og Transportmuligheder vil medføre en betydelig forøget Gennemgangstrafik med deraf flydende Indtægter, og endvidere vil den Tid, Landets egne Beboere vil spare ved Benyttelsen af denne hurtigere Rute naturligvis repræsentere en Værdi af ikke uvæsentlig Betydning.

Samtidig vil jeg henlede Opmærksomheden paa, at naar Planen ikke tidligere har kunnet gennemføres, skyldes det ogsaa i stor Udstrækning, at der ikke tidligere har kunnet skabes en Forstaaelse med Tyskland om en samtidig Udførelse af de tilsvarende Arbejder paa tysk Side. Dette Punkt ligger imidlertid ganske anderledes denne Gang, idet Tyskland har sine Planer fuldt færdige og faktisk kun venter paa Signalet fra os om, at vi gaar i Gang med vor Del af Opgaven.

Jeg tillader mig at anbefale Lovforslaget til det høje Tings velvillige Behandling.

Bilag Nr. II.
til Underbilag 1.

152.

AFSKRIFT.

Trafikminister Gunnar Larsens Forelæggelse af Lovforslag om Anlæg af en Motorvej fra Rødby Havn til Storstrømsbroen i Folketinget den 24. Januar 1941.

Da jeg for et Par Maaneder siden havde den Ære for det høje Ting at fremsætte Forslag til Lov om Tilvejebringelse af en Jernbane- og Automobilfærge over Femer Bælt, udgaaende fra Rødby Havn, og med tilhørende Jernbaneforbindelse, gjorde jeg i min Forelæggelsestale opmærksom paa, at Ruten ikke alene maatte paaregnes at faa stor Betydning for Jernbaneforbindelsen, men at det maatte formodes, at den i lige saa høj Grad vilde blive benyttet af Automobiltrafikken.

I Betragtning af, at der efter Krigens Afslutning sikkert maa regnes med et stærkt Opsving inden for Automobiltrafikken, mener jeg det rigtigst, nu da der er vedtaget den nødvendige Lov til Bygningen af en direkte Jernbaneforbindelse med Rødby Havn med tilhørende Færge til Overførsel af baade Jernbanevogne og Automobiler, ogsaa at faa skabt den nødvendige Basis for Automobiltrafikken ved Anlæg af en Motorvej fra Rødby Havn til Storstrømsbroen, og herunder Bygning af en Bro over Guldborgsund.

For at de motorkørende i fuldt Omfang kan nyde godt af de Fordele, Ruten byder, er det nemlig nødvendigt, at der er en god og hurtig Vejforbindelse fra Rødby Havn til Storstrømsbroen, og i saa Henseende lader det bestaaende Vejnet paa Lolland meget tilbage at ønske. Der foreslaas derfor anlagt en Motorvej saa vidt muligt i ret Linie mellem Rødby Havn og Storstrømsbroen, og da Vejen kommer til at danne en Fortsættelse af de Motorveje, der anlægges fra tysk Side i Tilslutning til Rødby-Femern Færgeforbindelseen, vil det jo kun være naturligt, at den anlægges efter nogenlunde de samme Principper som de tyske Motorveje, saa meget desto mere som der her formentlig vil blive Tale om en stor Transittrafik fra Tyskland og Vesteuropa til det øvrige Skandinavien.

Det er jo iøvrigt sandsynligt, at Trafikken efter Krigen vil udvikle sig paa en saadan Maade, at man til den Tid vil kunne optage Spørgsmaalet om en Fortsættelse af Motorvejen til København, eventuelt i Forbindelse med en Øresundsbro.

Vejen foreslaas derfor anlagt med 2×2 Kørebaner adskilt ved en Midterrabat, men uden Gange og Cyclestier. Alle skærende Veje forudsættes ført enten over eller under den nye Vej ved Broanlæg, og det foreslaas endvidere kun at lave Tilslutning for andre Veje paa ganske enkelte Steder, formentlig kun ved Skæringerne med Landevejene Nykøbing-Maribo og Nysted-Nakskov.

Den nuværende Guldborgsundbro har kun en Kørebanebredde af 6 m, saaledes at den er for smal til at tage den store gennemgaaende Trafik, og Lovforslaget omfatter derfor ogsaa Bygningen af en ny Bro over Guldborgsund. I første Omgang er det dog Hensigten at benytte den nuværende Bro og den nuværende Vej fra Guldborg til Storstrømsbroen, saaledes at den nye Motorvej foreløbig kun anlægges fra Rødby Havn til Guldborgsund. Yderligere foreslaas det indtil videre kun at anlægge to Kørebaner, medens alt Jordarbejde og alle Over- og Underføringsanlæg straks agtes udført i fuldt Omfang.

Hvis Loven gennemføres som foreslaaet, anslaas Udgifterne ved de Arbejder, der skal udføres i første Omgang, at ville beløbe sig til ca. 20 Millioner Kroner, medens Fuldførelsen af Projektet, herunder Bygningen af en Bro over Guldborgsund, vil bringe de samlede Udgifter op paa ca. 42 Millioner Kroner.

Lovforslaget forudsætter, at de nødvendige Beløb bevilges paa de aarlige Finanslove, idet Finansministeren bemyndiges til at udstede Statsobligationer i det Omfang, det er paakrævet. Paragraf 4 forudsætter endvidere, at Anlægget forrentes, vedligeholdes og afskrives ved en Forøgelse af Benzinafgiften paa 1 Øre pr. Liter, hvilken Forøgelse vil bortfalde, naar Anlægget er fuldt afskrevet, og der er oparbejdet et Fond, tilstrækkeligt stort til at Renterne heraf maa antages at kunne dække Vedligeholdelsesomkostningerne.

I Lovforslagets Paragraf 5 bestemmes det, at Ministeren for offentlige Arbejder og Arbejds- og Socialministeren fastsætter de nærmere Regler med Hensyn til Anvendelsen af den fornødne Arbejdskraft ved de Jordarbejder, som agtes udført. Dette er den samme Bestemmelse, som er indsat i Loven om Tilvejebringelse af en Jernbane- og Automobilfærgefart over Femer Bælt, udgaaende fra Rødby, med tilhørende Jernbaneforbindelse. Grunden til, at man ogsaa foreslaar denne Bestemmelse indsat i Loven, er den, at der ved Udførelsen af disse to Arbejder vil kræves en stor Arbejdsstyrke, saaledes at der kunde være Fare for, at man i alle Tilfælde i de Perioder, hvor der er Brug for stor Arbejdskraft paa Lolland, som for Eksempel i Roesæsonen, kunde trække for mange Arbejdere væk fra Landbruget, hvis der ikke blev aftalt nærmere Regler til Imødegaaelse af dette Forhold.

Jeg mener her at have fremdraget de vigtigste Punkter i Lovforslaget, som jeg tillader mig at anbefale til det høje Tings velvillige Behandling.

Bilag Nr. III.
til Underbilag 1.

153.

AFSKRIFT.

Memorandum vedrørende Samraad med Folketingets Udvalg til Behandling af Lovforslaget om en Motorvej fra Rødby Havn til Guldborgsund.

Torsdag den 13. Februar 1941 Kl. 14 var jeg til Samraad med Folketingets Udvalg til Behandling af Motorvejen paa Lolland.

Som ventet var der vildt Oprør i Udvalget og almindelig Modstand mod i det hele taget at anlægge en façadeløs Automobilvej. Modstanden var særlig stærk fra Venstres Side, men denne Modstand spredte sig ganske naturligt til de andre Herrer.

Jeg resumerede mit eget Standpunkt derhen, at jeg mente, det var baade fagligt og sagligt rigtigt, naar vi skulde have en ny Kontinentalrute, da at bygge denne som en façadeløs Vej med niveaufri Skæringer. Jeg erklærede paa den anden Side, at Vejens Dimensioner, saaledes som forelagt i Lovforslaget, var væsentlig større, end jeg vilde have bragt til Forslag, hvis der ikke var udenrigspolitiske Hensyn at tage. Saaledes som Forholdene laa, var der imidlertid ikke andet at gøre end at vedtage Loven i den Form, hvori den var forelagt.

Jeg gav endvidere en historisk Redegørelse for de Henvendelser, jeg havde faaet fra tysk Side, begyndende med Dr. Walters Henvendelse til mig allerede i Juli Maaned 1940 og de derefter følgende Henvendelser fra Minister Renthe-Fink samt mine Samtaler med Reichsminister Todt i Berlin i August Maaned. Jeg fortalte ligeledes d'Herrer, at de tyske Krav oprindeligt var gaaet ud paa at bygge en Motorvej lige fra Rødby til København, inklusive en ny Storstrømsbro, hvilket meget nær fik Udvalget til at besvime. Jeg forklarede dem, at ved Forhandling med Tyskerne var det lykkedes at faa Sagen bragt saa langt ned, at der nu kun var Tale om Vejen fra Rødby til Storstrømsbroen med en ny Bro over Guldborgsund.

Dr. Krag var den, der havde mest imod Vejen, og han var navnlig imod den, fordi det, som han udtrykte sig, udelukkende drejede sig om at bygge en stor Hærvej for Tyskland. Han fandt det ganske urimeligt, at Regeringen var gaaet ind paa noget saadant, og han mente, han maatte gaa imod det. Han udtalte sig ret kraftigt om de Erklæringer, den danske Regering havde afgivet, og mente, at det i Virkeligheden var disse, der havde foranlediget, at man fra tysk Side fremsatte disse Ønsker, som han ikke syntes, der var Mening i at efterkomme.

Jeg erklærede, at Sagen havde været forelagt i Regeringen, og at jeg havde faaet Mandat til at meddele, at Loven skulde føres igennem, men at Statsministeren eventuelt var villig til selv at komme til Stede ved et Samraad med Udvalget, hvilket man navnlig fra Venstres Side stærkt ønskede.

Vedrørende Finansieringsmetoden var der stærk Modstand baade fra Venstres og H. P. Hansens Side, og Venstre var helt indstillet paa at gaa imod 1-Øren. Jeg svarede, at jeg vidste, Finansministeren betragtede 1-Øren som et integralt Led af hele Lovforslaget, og at han næppe kunde tænke sig at fravige dette, men at det maaske var muligt, at Finansministeren vilde gaa med til, at Vedligeholdelsesudgifterne blev taget af de sædvanlige Motorafgifter, naar selve Anlægssummen var betalt. Man ønskede derefter ogsaa Samraad med Finansministeren.

Ligeledes ønskede man Samraad med Arbejds- og Socialministeren vedrørende Lovforslagets § 5, hvor det bestemmes, at Ministeren for offentlige Arbejder i Samraad med Arbejds- og Socialministeren kan fastsætte de nærmere Arbejdsvilkaar. Dette Ønske fremsattes navnlig fra socialdemokratisk Side, vistnok fordi man er bange for Løntrykkeri.

Nyt Møde mellem Udvalget og samtlige disse Ministre blev aftalt til Onsdag den 19. Februar Kl. 14.

København, den 14. Februar 1941.

sign. **Gunnar Larsen.**

154.

AFSKRIFT.

MINISTERIERNES PRESSESEKRETARIAT
Statsministeriet.

11. December 1941.

Trafikminister Gunnar Larsens Forelæggelsestale i Dag vedrørende Ringvej om København og Udbygning af Hørsholmvejen som Motorvej.

Jeg tillader mig for det høje Ting at fremsætte Forslag til Lov om Anlæg af en Motorvej Vest om København samt Udbygning af Hørsholmvejen som Motorvej.

Som det vil være det høje Ting bekendt, er Hørsholmvejen allerede under Udførelse i Københavns Amt, dels med Tilskud fra Vejfondene og dels med Tilskud fra Arbejds- og Socialministeriet. Spørgsmaalet om at skaffe en helt tilfredsstillende Løsning af Færdselsbanerne for denne Trafikaare i Forbindelse med de tilsvarende Færdselsbaner for en Ringvej omkring København er efter min Mening saa betydningsfuldt, at jeg maa mene, det vil være rigtigt, at en saadan Færdselsaare udbygges efter helt moderne Principper for Motorvejes Bygning, saaledes som Tilfældet er med den Motorvej, der i Øjeblikket er under Udførelse paa Lolland i Forbindelse med Rødby-Femern Ruten.

De Principper, der har været anvendt for Hørsholmvejens Projektering til Dato, er vel i nogen Grad et Skridt i denne Retning, idet Vejen er projekteret uden Skæring med Sideveje i Niveau, men i Modstrid med de Principper, der ellers lægges til Grund for Motorvejsbyggeriet, var Hørsholmvejen forudsat anlagt med Gang- og Cyklestier, hvad der skaber uheldige Trafikforhold, navnlig ved de skærende Vejes Tilslutning til Hørsholmvejen.

Det vil i høj Grad være ønskeligt, om Vejen bliver udbygget som en virkelig Motorvej, idet Vejen da samtidig bør forlænges sydpaa som en Ringvej Vest om København, saaledes at den faar Forbindelse med de vigtigste Udfaldsveje fra København, Strandvejen dog naturligvis undtaget. Der vil herved skabes en hurtig og i sikkerhedsmæssig Henseende første Klasses Forbindelse dels fra Nordsjælland til Syd- og Vestsjælland og dels fra Storkøbenhavn til Nordsjælland, hvad der ikke mindst faar Betydning for Trafikken til Nordsjællands Udflugtsomraader og Kyststrækninger. Vejen tænkes anlagt fra et Punkt ved Brøndbyvester over Glostrup, Herlev og Gladsakse til den paabegyndte Hørsholmvej ved Jægersborg og derfra videre ad denne Vej til Vejgaflen ved Brøndsholm, Nordvest for Usserød.

Ved Anlægget af Vejen opnaar man at faa en betydelig Aflastning af de under normale Forhold meget stærkt trafikerede Udfaldsveje, Strandvejen og Landevejen København-Hillerød, ligesom Københavns ydre Gadenet vil blive aflastet gennem Anlæg af Ringvejen Vest om København.

I beskæftigelsesmæssig Henseende vil Anlægget af Motorvejen faa stor Betydning, idet det som bekendt har været meget vanskeligt at fremskaffe tilstrækkelig store Beskæftigelsesarbejder i og ved København. Ved dette Arbejde vil der imidlertid ved selve Arbejdets Udførelse kunne skaffes Beskæftigelse for 1000 Mand i fire Aar, og hertil kommer den store indirekte Beskæftigelse ved alle Materialeleverancerne.

Vejen foreslaas anlagt med 2×2 Kørebaner af samme Dimension som den projekterede Motorvej paa Lolland, det vil sige $7^1/_2$ m Kørebanebredde. De to Kørebaner adskilles ved en Midterrabat, og der anlægges ikke Gang- og Cyklestier i Motorvejens Trace. For Hørsholmvejens Vedkommende foreslaas det derimod, at der udføres Gang- og Cyklestier i selvstændigt Trace. Den samlede Vejprofil for Motorvejen, excl. Gang- og Cyklestier, er projekteret til 24 m, medens den oprindelige Hørsholmvej incl. Gang- og Cyklestier var projekteret til 31 m Vejbredde. Vejen forudsættes — ligesom Motorvejen paa Lolland — anlagt udelukkende for Kørsel med Motorkøretøjer og saaledes, at alle skærende Veje og Jernbaner føres over eller under Motorvejen ved Broanlæg. De vigtigste Veje, d. v. s. Roskildevejen, Jyllingevejen, Frederikssundsvejen, Utterslev Mose Vejen, Frederiksborgvejen, Lyngbyvejen, Klampenborgvejen, Lundtoftevejen, Nærumvejen, Kohavevejen, Sandbjergvejen, Kongevejen og Hørsholm-Hillerød Vejen foreslaas sat i Forbindelse med Motorvejen gennem særlige Tilkørselssystemer.

Vejanlægget anslaas at koste 36 Millioner Kroner, heraf Ringvejen 17,5 Millioner Kroner og Hørsholmvejen 18,5 Millioner Kroner.

Saafremt Ringvejen udbyggedes som en Vej for blandet Færdsel og i Niveau med de skærende Veje, vilde den koste ca. 10,3 Millioner Kroner. Ydedes der til et saadant Vejanlæg et 85 pCt. Vejfondstilskud, d. v. s. et Beløb paa 8 755 000 Kroner, skulde Københavns Amtsaad selv afholde 15 pCt. af Udgifterne, d. v. s. 1 545 000 Kroner. Under Hensyn til, at Anlægget af Motorvejen kommer Københavns Amtskommune tilgode, maa man finde det rimeligt, at Amtskommunen deltager i Udgifterne med det Beløb, 1 545 000 Kroner, som den maatte afholde ved Anlæg af en tilsvarende Vej for blandet Færdsel, samt at Vejfondene til Motorvejens Anlæg yder det nævnte Beløb paa 8 755 000 Kroner. Det resterende Beløb, 17,5 ÷ 10,3 = 7,2 Millioner Kroner, forudsættes afholdt af den i § 6 i Lov af 8. April 1932, jfr. Lov af 30. Marts 1935, omhandlede Benzinafgift, den saakaldte »Broøre«.

Som nævnt koster Anlægget af Hørsholmvejen som Motorvej i Københavns og Frederiksborg Amter 18,5 Millioner Kroner. Den i Københavns Amt beliggende Del af Vejen er allerede under Udbygning, og hertil er der dels af Vejfondene og dels af Arbejds- og Socialministeriet givet Tilsagn om Tilskud paa ialt 3 264 000 Kroner, medens Københavns Amtskommune selv afholder 3 455 000 Kroner. Disse Beløb forudsættes overført til Anlæg af Motorvejen i Københavns Amt. Af Udgifterne til Anlæg af Motorvejen i Frederiksborg Amt forudsættes Amtskommunen at skulle afholde 625 000 Kroner og Vejfondene 4 675 000 Kroner. Restbeløbet i begge Amter, tilsammen 6 481 000 Kroner, foreslaas ligesom for Ringvejens Vedkommende afholdt af »Broøren«.

Ekspropriationen af Arealer og eventuelt af Materialer forudsættes at skulle finde Sted efter Reglerne i Forordningen af 5. Marts 1845. Efter at »Broøren« har afholdt de nævnte Udgifter paa Vejenes Anlæg, foreslaas denne Afgift i det fornødne Tidsrum henlagt til en Fond, af hvis Renter Udgifterne til den fremtidige Vedligeholdelse af Vejene udredes.

I Lovforslagets § 5 bestemmes det, at Ministeren for offentlige Arbejder og Arbejds- og Socialministeren fastsætter de nærmere Regler med Hensyn til Anvendelsen af den fornødne Arbejdskraft ved de Jordarbejder, som agtes udført. Dette er den samme Bestemmelse, som er indsat i Loven om Anlæg af en Motorvej fra Rødby Havn til Storstrømsbroen, og denne Bestemmelse har allerede vist sig at være hensigtsmæssig, idet det under Roekampagnen paa Lolland har været nødvendigt at afgive en ikke ubetydelig Arbejdskraft fra Motorvejen til Roearbejdet.

Jeg skal tillade mig at anføre, at man fra tysk Side har lovet at stille den til disse Arbejders Gennemførelse nødvendige Jernmængde til Raadighed udover det Kontingent Jern og Staal, der er forudsat i de dansk-tyske Handelsaftaler. Uden denne Ordning vilde det ikke i Øjeblikket være muligt at gennemføre dette Arbejde, og det vilde end ikke være muligt at fuldføre den allerede projekterede Hørsholmvej uden et saadant Tilsagn.

Jeg mener her at have fremdraget de vigtigste Punkter i Lovforslaget, som jeg tillader mig at anbefale til det høje Tings velvillige Behandling.

155.

AFSKRIFT.

Jeg vil gerne overfor det ærede Udvalg fremsætte nogle generelle Bemærkninger vedrørende det foreliggende Lovforslag.

Som det vil være det ærede Udvalgs Medlemmer bekendt gennem Forhandlingerne i Nimandsudvalget, er Fremsættelsen af dette Lovforslag i Realiteten en Fortsættelse af Arbejderne paa Motorvejen paa Lolland.

Det vil ligeledes være bekendt, at man fra tysk Side oprindeligt forud for Rødby-Femern Rutens Vedtagelse fremsatte Ønsker om, at man fra dansk Side paabegyndte Udførelsen af Motorvejen ikke alene fra Rødby Havn til Storstrømsbroen, men ogsaa fra Storstrømsbroen videre uden om København til Helsingør.

Fra dansk Side stillede man sig den Gang paa det Standpunkt, at denne store Opgave ikke var overkommelig for den danske Stat af økonomiske Grunde, og at Vejnettet fra Storstrømsbroen og til København iøvrigt var saa godt udbygget, at der ikke kunde siges at være noget rationelt Grundlag for Bygning af en Motorvej paa denne Strækning, naar Storstrømsbroen med sin Profil dannede en Flaskehals.

Argumenter om, at man fra den danske Stats Side ikke kunde magte denne Opgave, gjorde ikke noget overvældende Indtryk, idet man fra tysk Side gik ud fra, at det var nødvendigt, at Danmark skaffede Arbejdsobjekter til de arbejdsløse og derved skabte Værdier for Fremtiden hellere end at give dem Understøttelse.

Paastanden om, at Vejstrækningen fra Vordingborg til København i Virkeligheden var fuldt tilstrækkeligt udbygget under Hensyntagen til Storstrømsbroens Kapacitet havde derimod større Vægt. Vi er vidende om, at de tyske Teknikere, medens disse Forhandlinger stod paa, inspicerede denne Vejstrækning. Dette førte da ogsaa til, at det lykkedes at begrænse Arbejdet paa Motorvejen til Lolland-Falster, idet vi dog maatte love teknisk at undersøge Linieføringen for en eventuel senere Videreførsel af Motorvejen mod Nord, ligesom vi maatte love at undersøge Mulighederne for en saadan Motorvejsforbindelse til Sverige.

Allerede paa dette Tidspunkt blev det fra tysk Side fremført, at vel maatte det anerkendes, at Vejen mellem Vordingborg og København var godt udbygget, men dette kunde efter tysk Synspunkt ikke siges at være Tilfældet med Forbindelsesvejene fra Hovedaarerne mod Nord, altsaa Helsingør. Under Forhandlingerne mellem de danske og tyske Teknikere i Tidens Løb vedrørende Rødby-Femern Ruten er man fra tysk Side fra Tid til anden igen kommet ind paa Spørgsmaalet om en yderligere Udbygning af Motorvejssystemet — navnlig udenom København. Det var dog kun rent periferiske Samtaler, og de Forarbejder, der fra dansk Side blev gjort paa dette Omraade i Henhold til den oprindelige Aftale, var da ogsaa udelukkende af rent skitsemæssig Karakter.

Det fremgik af disse Samtaler, at det — man fra tysk Side i særlig Grad interesserede sig for — var Forbindelsesvejen over Helsingør, og man var derfor i særlig Grad interesseret i en Linieføring af en eventuel, kommende Automobilvej fra Storstrømsbroen, der gik fra Vordingborg lidt Øst om Ringsted og derfra med Retning saa nogenlunde pegende lige mod Helsingør, d. v. s. en Skæring af Roskildevejen omtrent ved Hedehusene, idet Tyskerne endog forbeholdt sig en Linieføring gennem Horns Herred via Frederikssund.

En saadan Linieføring af en eventuel Motorvej vilde fra dansk Side ikke være af Interesse, fordi vi — hvis en saadan Vej skulde bygges — maatte søge at faa den ført saa nær op til København som muligt, dels af Hensyn til en saadan Motorvejs Betydning for København og denne Bys Forbindelse med det øvrige

Land, og dels fordi det jo slet ikke er sikkert, at man fra dansk Side netop vilde være intereseret i en Bro ved Helsingør. Det er jo meget sandsynligt, at man fra dansk Side — hvis en saadan fast Øresundsforbindelse skulde bygges — vilde have større Interesse i at faa den bygget enten umidelbart Syd for København eller umiddelbart Nord for København, f. Eks. ved Taarbæk.

De danske Teknikere var derfor instrueret om, naar disse Spørgsmaal kom paa Tale, da at holde paa en Linieføring af en saadan Motorvej umiddelbart Vest om København i Forbindelse med Hørsholmvejen.

Sagen blev igen aktuel ved en Henvendelse, som jeg modtog fra Rigsminister Todt i Begyndelsen af August 1941, ved hvilken han meddelte, at han gerne ønskede at optage Forhandlinger med mig om en Fortsættelse af Motorvejsbyggeriet, naar han kom til Danmark i Anledning af Rødby-Femern Rutens Paabegyndelse. Samtidig hermed tog de tyske Teknikere Spørgsmaalet op over for de danske. Som Følge heraf blev Spørgsmaalet underkastet en Drøftelse indenfor Regeringen, og man blev enige om, at jeg i Forhandlingerne med Rigsminister Todt skulde indtage det Standpunkt, at man ikke afviste en Fortsættelse af Arbejdet, men at man fra dansk Side skulde holde paa, at skulde Arbejdet fortsættes, maatte det blive ved Udbygningen af Ringvejen omkring København, saa nogenlunde ad den Linieføring, der er fremsat i nærværende Lovforslag, dels for herigennem at faa slaaet fast, at skulde der senere bygges en Motorvej fra Vordingborg nordefter, skulde denne gaa saa nær opad København som muligt, og dels havde vi i Omegnen af København særlig Brug for arbejdsskabende Objekter.

Forhandlingerne blev da taget op paa denne Basis, som foruden af Regeringen ogsaa blev tiltraadt af Nimandsudvalget. Fra tysk Side var man, saaledes som man ogsaa maatte forvente det, baseret paa de orienterende Samtaler i Aarets Løb, ikke særligt begejstret ved at faa fastlagt en Linieføring saa tæt omkring København, medens man principielt var meget ivrig efter at faa skabt en bedre Forbindelsesvej for den gennemgaaende Trafik til Helsingør.

Efter at der var ført nogle foreløbige Forhandlinger, fik jeg Bemyndigelse til at fremsætte konkret Tilbud overfor Tyskerne om, at vi vilde være villige til at udbygge Ringvejen, saaledes som nu foreslaaet, dog med 4 Meter større Bredde, som man havde stillet Krav om fra tysk Side til en Ringvej svarende til Ringvejen om Berlin og Hamburg og under Forudsætning af, at man fra tysk Side vilde levere de nødvendige Jernmængder til Vejens Udbygning som Ekstrakontingenter.

Det lykkedes at faa Tyskerne til at akceptere dette Tilbud, men med en noget smallere Vejbredde, nemlig 24 Meter, som nu foreslaaet, paa de før nævnte Betingelser og paa den Betingelse, at hvis der senere skulde udbygges en Motorvej mod Syd, skulde denne have Endepunkt ved Brøndbyvester.

Dette er altsaa Grundlaget for, at Vejen ender ved dette tilsyneladende mærkelige Punkt.

Fra tysk Side vilde man selvfølgelig hilse med Glæde, hvis man førte Vejen videre mod Syd, men den Opgave, der blev stillet mig, var at begrænse Arbejdet mest muligt, hvilket altsaa ogsaa delvis er lykkedes, ved at Vejen er blevet smallere, og ved at den ender ved Brøndbyvester. Vejens Profil er aftalt med de tyske Myndigheder, ligesom der er truffet Aftale om, at Tilkørslerne skal udføres nogenlunde i Overensstemmelse med de tyske Standards, saaledes som det ogsaa bliver Tilfældet med Lollands-Vejen. Linieføringen og Tilslutningsvejene er ligeledes aftalt med de tyske Myndigheder; for Linieføringens Vedkommende naturligvis kun i Hovedtrækkene. Med Hensyn til Tilkørslerne skal jeg bemærke, at der fra tysk Side har været gjort Indvendinger mod, at der var saa mange Tilkørsler paa den relativt korte Strækning.

Bilag Nr. VI.

Til Underbilag 1.

156.

AFSKRIFT

Den 28. Januar 1942.

Til Formanden for Rigsdagens Samarbejdsudvalg, Herr Folketingsmand Ole Bjørn Kraft.

Kære Folketingsmand Bjørn Kraft.

Under Samraadet med det af Folketinget nedsatte Udvalg vedrørende Ringvejen forleden Dag bebrejdede Dr. Krag mig paa en jeg tør nok sige ret kraftig Maade, at jeg efter hans Mening uberettiget havde meddelt Regeringen og det tyske Gesandtskab, da Gesandten i sin Tid klagede over Forslagets Modtagelse i Rigsdagen, at man fra Partiernes Side havde lovet, at Lovforslaget skulde blive vedtaget i Løbet af Januar Maaned. Ifølge Dr. Krags Udtalelser forelaa der ikke noget saadant.

Min Udtalelse var baseret paa, at under den sidste Behandling af Sagen i Nimandsudvalget, hvor jeg gjorde opmærksom paa, at det ikke var ønskeligt, at Sagen forhaledes, udtalte De Ønsket om en grundig Udvalgsbehandling. Jeg spurgte da, hvad der var at forstaa ved en grundig Udvalgsbehandling, hvorpaa De udtalte, at man i Løbet af Januar Maaned nok skulde have Loven færdig fra Rigsdagen, hvilket jeg erklærede maatte anses for at være fuldt tilfredsstillende. Det var mit absolutte Indtryk, at der var fuld Enighed om Deres Udtalelser fra Nimandsudvalgets Side. Det blev i alle Tilfælde ikke gendrevet fra nogen Side.

Paa denne Basis ansaa jeg mig berettiget til at gendrive den af den tyske Gesandt anførte Kritik af Lovforslagets Behandling i Folketinget samt at meddele ham, at Partierne havde erklæret sig indforstaaet med en Færdigbehandling af Lovforslaget i Løbet af Januar Maaned.

Naar jeg skriver dette til Dem, er det ikke for at fremskynde Sagens Gang yderligere, som jeg har Indtrykket af er i god Gænge, og Lovforslaget vil jo sikkert kunne foreligge vedtaget lidt ind i Februar Maaned, hvilket sikkert heller ikke vil volde nogen Vanskeligheder.

Paa den anden Side er jeg jo ikke glad for Dr. Krags Udtalelse om, at jeg har sagt noget, som jeg ikke havde nogen Basis for at sige. Jeg beder Dem derfor venligst meddele mig, om den af mig refererede Ordlyd er i Overensstemmelse med Deres Hukommelse om Spørgsmaalet.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

Bilag Nr. VII.

Til Underbilag 1.

157.

AFSKRIFT

DANMARKS RIGSDAG
Christiansborg.

Folketinget, den 28. Januar 1942.

Hr. Minister for offentlige Arbejder Gunnar Larsen, R.
Slotsholmsgade 10, K.

Kære Minister Gunnar Larsen!

I Besvarelse af Deres Brev af 28. Januar vedrørende Forhandlingerne i 9 Mands-Udvalget angaaende Ringvejen udtaler jeg gerne, at jeg er fuldstændig enig i Deres Referat af, hvad der foregik i 9 Mands-Udvalget vedrørende mine Udtalelser om, at Loven kunde forventes færdig fra Rigsdagen i Løbet af Januar Maaned. I Udvalgets Protokol er der ogsaa angivet, at jeg har fremsat en Udtalelse herom. Andre udtalte sig ikke, og nogen formel Beslutning om, at det var Forudsætningen for Tiltrædelsen, at dette skete, blev ikke taget.

Jeg har selv opfattet Sagen saaledes, at vi skulde søge at blive færdige i Januar Maaned, og har, hvilket fremgaar af Gruppens Protokol, ogsaa udtalt mig paa samme Maade under Forhandlingerne i den konservative Rigsdagsgruppe. De konservative Udvalgsmedlemmer er ogsaa indstillet paa at fremme Sagen mest muligt efter at have modtaget de fornødne Oplysninger, og det er ogsaa mit Indtryk, at Behandlingen af Lovforslaget nu er i god Gænge.

Min Hukommelse om Spørgsmaalet er saaledes i Overensstemmelse med Deres Opfattelse af, hvad der foregik.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

sign. **Ole Bjørn Kraft.**

158.

AFSKRIFT

DER REICHSMINISTER DER LUFTFAHRT
und Oberbefehlshaber der Luftwaffe.
Allgemeines Luftamt.

Berlin W 8, den 6. März 1942.

Betr.: Ausbau des Verkehrsflughafens Kastrup.

An das Ministerium für öffentliche Arbeiten, Luftfahrtabteilung, Kopenhagen.

In einer am 1. Juli 1941 in Gegenwart von Herrn Ministerialdirektor *Gregersen* mit Vertretern der dänischen Luftfahrtverwaltung geführten Besprechung wurde von den deutschen Vertretern vorgeschlagen, einen Generalausbauplan für den Flughafen Kastrup aufzustellen, um den für Zwecke der deutschen Luftwaffe notwendig gewordenen Ausbau mit den Bedürfnissen der Luftverkehrsplanung in Einklang zu bringen.

In Verfolg dieses Vorschlages wird in der Anlage ein Lageplan übersandt, aus dem die für zweckmässig gehaltene Lage und Ausdehnung der Start- und Landeflächen, der befestigten Startbahnen und der drei Bebauungszonen unter Berücksichtigung des Ergebnisses der örtlichen Besprechungen am 6. und 7. August 1941 ersichtlich ist.

Es empfiehlt sich nach d. E., die O/W-Start- und Landebahn um etwa 50—100 m parallel zu ihrer jetzigen Lage nach S zu verlegen, um dadurch für die nördlich zu ihr gelegene 1. Bauzone ein breiteres Vorfeld als bisher vorgesehen, zu erhalten.

Im Einvernehmen mit den örtlichen Stellen ist die Startbahn NW/SO bereits erstellt worden. Mit dem Bau der Startbahn O/W soll spätestens im Frühjahr 1942 begonnen werden.

Es wird gebeten, zu diesem Vorschlag Stellung zu nehmen.

Im Auftrag **Fisch.**

Oversættelse.

RIGSMINISTEREN FOR LUFTFARTEN
og den Øverstbefalende for Luftvaabenet
Det almindelige Luftkontor

Berlin W 8, den 6. Marts 1942.

Ang.: Udbygningen af Trafiklufthavnen i Kastrup.

Til Ministeriet for offentlige Arbejder, Luftfartsafdelingen, København.

Under en den 1. Juli 1941 i Overværelse af Herr Departementschef Gregersen med Repræsentanter for den danske Luftadministration afholdt Konference blev det foreslaaet af de tyske Repræsentanter at opstille en samlet Udbygningsplan for Kastrup Lufthavn for at bringe den Udbygning, som var blevet nødvendig for det tyske Luftvaabens Interesser, i Overensstemmelse med, hvad Projektet om Lufttrafikken gør paakrævet.

I Tilslutning til dette Forslag fremsendes som Bilag en Situationsplan, af hvilken kan ses den for formaalstjenlig ansete Beliggenhed og Udstrækning af Start- og Landingsarealerne, de forstærkede Startbaner og de 3 Bebyggelseszoner, alt under Hensyntagen til Resultatet af Konferencerne paa Stedet selv den 6. og 7. August 1941.

Det maatte efter vor opfattelse anbefales at flytte Ø/V Start- og Landingsbanen mod Syd ca. 50—100 m parallelt med dens nuværende Beliggenhed for derved at opnaa et bredere Forterræn end hidtil bestemt for den Nord for den liggende 1. Byggezone.

I Samraad med de lokale Myndigheder er Startbanen NV/SØ allerede blevet færdigbygget. Arbejdet med Bygningen af Startbanen Ø/V skal paabegyndes senest i Foraaret 1942.

Man anmoder om at tage Stilling til dette Forslag.

E. B. **Fisch.**

159.

Memorandum vedrørende Samtale med Minister Renthe-Fink den 10. Juli 1942.

Da jeg var inviteret til Frokost hos Minister Renthe-Fink Fredag den 10. Juli Kl. 13, henvendte jeg mig til Udenrigsministeren for at høre, om der var noget Spørgsmaal, det var ønskeligt at ventilere uofficielt. Udenrigsministeren gjorde mig opmærksom paa Spørgsmaalet om Besættelsen af Finansministerposten med Folketingsmand Alsing Andersen, idet Udenrigsministeren mente, at denne Sag vilde volde Vanskeligheder.

Da jeg indfandt mig paa Kastelsvej Kl. 13, var Minister Renthe-Fink endnu ikke kommet; han kom 5 Minutter senere og meddelte, at Statsraad Blohm var blevet forsinket af sine Forhandlinger, saaledes at Frokosten maatte udsættes til Kl. 13½. Jeg havde derfor rigelig Tid med Minister Renthe-Fink inden Frokosten, og da Vejret var godt, satte vi os ud i Haven.

Minister Renthe-Fink begyndte straks at beklage sig stærkt over, at man havde ladet Departementschef Cohn holde et Foredrag i Radioen nogle Dage før over et iøvrigt ganske uskyldigt Emne; han paapegede stærkt, at han hele Tiden havde advaret stærkt mod at foretage Forfremmelser af Jøder til offentlige Stillinger og mod at lade Jøder optræde i Radioen, da disse to Punkter var de allerømmeste. I Henhold til de Samtaler, han tidligere havde haft med Direktør Sthyr og med mig, gjorde han sig de allerstørste Anstrengelser for at undgaa at faa Jødespørgsmaalet provokeret frem, fordi han var klar over de overordentlig store Vanskeligheder et saadant Spørgsmaals Optræden paa Arenaen vilde forvolde i politisk Henseende, men han fandt da, at det var ganske urimeligt, at man lod Departementschef Cohn optræde i Radioen, saa meget mere som vi fra hans tidligere Udtalelser vidste, at netop Jøders Optræden i Radioen og Jøders Forfremmelser var de Punkter, der blev lagt særligt Mærke til i Berlin; det blev jo særlig galt, naar det drejede sig om en Mand ved Navn Cohn, som oven i Købet indtog en Departementschefstilling. Minister Renthe-Fink erindrede om, at han tidligere havde sagt, at saadanne Tilfælde straks blev rapporteret til Berlin af de forskellige danske national-socialistiske Grupper; han vilde da blive afæsket en Erklæring, og der kom et nyt Aktstykke ind i Pakken i Berlin om Jødespørgsmaalet i Danmark. Minister Renthe-Fink udtalte, at hvis det var os saa meget om at gøre ikke at faa Jødespørgsmaalet rejst, saa maatte vi undgaa Ting som dette Foredrag, der fra tysk Side uvægerligt vilde blive udlagt som en Provokation, og dette vilde jo ikke have været vanskeligt, da Foredraget lige saa godt kunde have været holdt af en af de andre Embedsmænd i Statistisk Departement.

I Tilslutning til Tilfældet Cohn udtalte Minister Renthe-Fink, at han ikke forstod, at Jøderne i Danmark ikke holdt sig musestille; derigennem vilde man jo bedst undgaa, at Spørgsmaalet blev rejst — ogsaa paa længere Sigt. Minister Renthe-Fink bemærkede yderligere, at han ikke forstod, at de Jøder i Danmark, der havde haft Mulighed derfor, ikke for deres egen Skyld havde absenteret sig for længe siden.

Jeg lovede at lade Tilfældet Cohn gaa videre til de rette Instanser.

Herefter kom vi ind paa mere almindelige Samtaleemner, hvorefter jeg ad Omveje fik drejet Samtalen ind paa Finansministerspørgsmaalet.

Minister Renthe-Fink udtalte her, at han af de fremkomne Avismeddelelser forstod, at det skulde være Alsing Andersen. Han bemærkede, at dette jo ikke var stemmende med de fra tysk Side udtalte Ønsker om en mere saglig Besættelse af Ministerposterne, da han ikke mente, at Alsing Andersen kunde siges at være særlig

161.

7. September 1946.

Redegørelse II af 7. September 1946.

. . . . . .

Efter min Tilbagekomst her til Højkol er jeg blevet opmærksom paa, at jeg i min Skrivelse af 4. ds. har sprunget et Par Punkter over ved Gennemgangen af Hartvig Frisch' Bogs 1. Halvbind, hvor jeg ogsaa er direkte nævnt, nemlig øverst paa Side 147, hvor der staar:

> »Derfor vakte det skjult Forbitrelse, naar Gunnar Larsen i Folketinget fremlagde sin Autostradavej fra Rødby til Guldborg, og naar han satte Ingeniør Erik Kayser i Spidsen for en ny teknisk Central under Ministeriet for offentlige Arbejder.«

Vedrørende Rødby—Femern Ruten henviser jeg igen til den med mit Brev til Dem af 4. ds. fremsendte Redegørelse vedrørende Forhandlingerne herom.

Saaledes som Herr Hartvig Frisch fremstiller Spørgsmaalet Teknisk Central, synes det at se ud, som om denne var oprettet specielt med »tyske« Arbejder for Øje, hvilket er et ganske falsk Billede. Baggrunden for Teknisk Centrals Oprettelse og Direktør Kaysers Ansættelse var følgende:

Ved Behandlingen af det storstilede Beskæftigelsesprogram i Efteraaret 1940 kom man meget hurtigt til at staa overfor det Problem, at Staten ikke havde Organer, der var kompetente til at paatage sig den ingeniørmæssige Side af saadanne Opgaver i det Format, det nu drejede sig om.

Under Arbejds- og Socialministeriet var oprettet en saakaldt Beskæftigelsescentral, som imidlertid først og fremmest var indstillet paa den mere sociale og politiske Side af Opgaverne, og den raadede ikke over den nødvendige tekniske Indsigt.

Der fandt forskellige Drøftelser Sted om, hvorledes man bedst skulde løse Problemet, og jeg stillede da det Forslag, at Staten burde henvende sig til et af de bestaaende, store Ingeniørfirmaer og slutte Kontrakt med et af disse om at optræde som en Slags Konsulent, teknisk Raadgiver og projekterende Ingeniørvirksomhed for Staten.

Man havde jo Erfaring for, at de danske Ingeniørfirmaer havde udført Opgaver for udenlandske Regeringer med Held og til alles Tilfredshed.

Dette tog imidlertid Finansminister Buhl meget skarpt Afstand fra og udtalte, at naar det var nødvendigt at raade over en teknisk Organisation til Løsning af de specielle Opgaver, som Beskæftigelsesplanen forudsatte, saa maatte det være en Statsinstitution.

Fra Finansministerens Side var man af saglige Grunde betænkelig ved at udbygge den under Arbejds- og Socialministeriet eksisterende Beskæftigelsescentral med dette for Øje, maaske først og fremmest fordi denne ifølge Sagens Natur maatte være først og fremmest social og mindre sagligt præget.

Jeg havde derefter paa Finansministeriets Foranledning en Række Samtaler med den daværende Departementschef, senere Finansminister Kofoed om Forholdet, og Resultatet af disse Forhandlinger blev, at jeg fremsatte Forslag til Oprettelse af en saadan teknisk Organisation under Ministeriet for offentlige Arbejder.

Departementschef Kofoed var ganske enig i, at det var af stor Vigtighed at faa en dygtig og erfaren Leder af en saadan Institution, og efter Aftale med ham — saavidt jeg husker blev det ogsaa drøftet paa Ministermøder — henvendte jeg mig til de forskellige store danske Ingeniørfirmaer for hos dem at forhøre, om de vilde kunne stille en Mand til Raadighed for Staten. Der blev fra de forskellige Firmaers Side stillet forskellige Forslag, og man enedes til sidst om at tilbyde Direktør Kayser Pladsen. Han var dengang ansat som Leder af Kampsax' Arbejder i Persien, efter at Ingeniør Saxild var rejst derned fra, og han blev med det for Øje at overtage Stillingen kaldt hjem til Danmark i Efteraaret 1940.

Teknisk Centrals Opgaver blev i højere Grad begrænset, end man straks havde troet, idet det viste sig, at Finansministeriet under Buhl, efterhaanden som Tiden skred frem, var en Modstander af at sætte slet saa mange og store Beskæftigelsesarbejder i Gang, som bl. a. jeg og iøvrigt ogsaa Stauning havde ment, at det var nødvendigt for at modvirke Arbejdsløsheden og at modvirke Tendensen hos danske Arbejdere til at gaa i tysk Tjeneste.

Mange af de Projekter, som blev udarbejdet af Teknisk Central, strandede derfor paa Modstand fra Finansministeriet, bl. a. det store Projekt til Udbygning af Skern Aa, hvor der var Tale om et storstilet Afvandingsprojekt paa Engene ned mod Ringkøbing Fjord, samtidig med at man vilde kunne udvinde en ikke ubetydelig Mængde elektrisk Kraft.

Et af de Argumenter, som Herr Buhl anvendte i Opposition mod dette Projekt, var pudsigt nok, at det vilde medføre en aarlig Kulbesparelse for Landet, og Danmark maatte for enhver Pris være i den Stilling at kunne købe saa mange Kul som muligt i England efter Krigen. Det var af Hensyn til Landbrugseksporten vigtigt, at Danmark kunde staa som den størst mulige Aftager af Kul fra England.

Jeg argumenterede herimod, idet jeg bl. a. tillod mig at udtale, at jeg ikke troede, at der vilde være Overskud af engelske Kul efter Krigen, men jeg talte for døve Øren.

Paa Grund af denne Modstand fra Finansministeriet, som jeg her har belyst eksempelvis med Skern Aa-Projektet, blev det desværre Teknisk Centrals Lod i overvejende Grad at komme til at udføre Arbejder, som Tyskerne paa den ene eller anden Maade havde Interesse i, men dette var, som det fremgaar af ovenstaaende, hverken min eller Teknisk Centrals egen Skyld.

Nederst paa Side 194 udtaler Herr Hartvig Frisch:

> »Iøvrigt mødte Gunnar Larsen en nok saa hvas Kritik ved Behandlingen af Havneudvidelserne i Folketinget den 17. September. Det var jo lidt paafaldende, at alle denne Ministers Forslag indeholdt saa grumme meget Cement, og dette Punkt slog Dr. Krag ned paa, idet han udtrykte sin Forbavselse over, at der fremsattes et Forslag, hvorefter de $^2/_3$ af de 20 Millioner, der var Tale om, skulde gaa til Materialer, og kun $^1/_3$ til Arbejdsløn; som Beskæftigelsesforslag maatte det siges at rangere meget lavt. Gunnar Larsen tilbageviste den 16. Oktober denne og anden Kritik, der var rettet imod ham, men selvom Forslagene nok sagligt lod sig forsvare, rent cementmæssigt, var den forretningsmæssige Forbindelse jo ikke saadan at komme udenom. Sammenkomsten med Minister Todt gav iøvrigt Anledning til de før nævnte store Ringvejsplaner og til adskillige nye Rejser til Tyskland for Gunnar Larsen, hvortil han i hvert enkelt Tilfælde søgte og fik Ministeriets Tilslutning — med den 24. Oktober ogsaa til at skrive visse Artikler til tyske Publikationer.«

Vedrørende dette Punkt skal jeg anføre, at Herr Hartvig Frisch aabenbart baserer sig paa en lille Polemik, der fandt Sted mellem forhenværende Indenrigsminister, daværende Folketingsmand Krag fra Venstre og mig som Minister for offentlige Arbejder. Dette fandt Sted, efter at de to Havneudvidelser, som Herr Hartvig Frisch refererer til, var vedtaget.

Det er iøvrigt ikke rigtigt, at disse Havneudvidelser mødte særlig Modstand. Den eneste egentlige Modstand, der var, var fra daværende Folketingsmand, Statsrevisor Vanggaard. Hans Modstand var imidlertid ikke af saglig

162.

Redegørelse III af 24. September 1946.

24. September 1946.

. . . . . .

Vedrørende Spørgsmaalet H. C. Brylds Tilstedeværelse ved den Middag, der blev givet for mig og Kammerherre Zahle i Nordische Verbindungsstelle i Berlin den 11. Marts 1941, skal jeg udtale, at det jo ikke var noget enestaaende, at danske Ministre var til Stede ved tyske selskabelige Foranstaltninger, hvor der samtidig var ledende danske Nazister til Stede.

Jeg kan saaledes som Eksempel referere til vedlagte Bilag B, Uddrag af min Dagbog for den 13. Juli 1941, hvoraf det fremgaar, at der i det tyske Gesandtskab var arrangeret en Modtagelse i Anledning af den tyske Finansministers Tilstedeværelse i Danmark, ved hvilken Lejlighed den daværende Finansminister Buhl og jeg var til Stede. Ved denne Modtagelse var baade Herr Frits Clausen, Kaptajn Lærum, Kreditforeningsdirektør Rasmussen og Hartel til Stede, men denne Episode har jeg ikke set omtalt i Herr Hartvig Frisch' Bog.

Vedrørende Spørgsmaalet Motorvejsbyggeri vedlægger jeg som Bilag C en Række Uddrag af min Dagbog vedrørende dette Emne omhandlende baade Ministermøder og Samtaler med tyske Myndigheder. Jeg mener, at det heraf fremgaar, at Herr Hartvig Frisch' Omtale af min Handlemaade og Indstilling over for dette Problem ikke er objektivt fremstillet. Jeg skal ikke kommentere de enkelte Notater, da jeg mener, de taler for dem selv.

Som Bilag D vedlægges Uddrag af min Dagbog vedrørende en Række forskellige Samtaler med Rigsdagsmænd, kommunale Institutioner, Fiskeriforeninger samt Referater af Ministermøder og andre Møder alle omhandlende Spørgsmaalet Frederikshavn og Skagens Havne. Herr Hartvig Frisch antyder eller rettere udtaler direkte i sin Bog, at jeg var gaaet ind for Udbygning af disse Havne som Følge af tyske Krav.

Det vil af de under Bilag D vedlagte Referater tydeligt fremgaa, at det i høj Grad var danske Instancer, der interesserede sig for at faa disse Projekter gennemført.

Jeg gør yderligere opmærksom paa, at Spørgsmaalet Hirtshals Havn ogsaa bliver berørt af de lokale Fiskere ved et Besøg, der fandt Sted paa Hirtshals Havn den 22. Juni 1941, idet de udtalte Ønske om at faa Havnen udvidet paa Grund af Tyskernes Belægning af en Del Kajplads.

Jeg henleder endvidere Opmærksomheden paa, at som det fremgaar af Referaterne af 23. Oktober og 24. Oktober, modtog jeg en Henvendelse fra Minister Renthe-Fink, som over for mig udtalte, at Tyskerne var stærkt interesseret i en Udvidelse af Hirtshals Havn, medens de derimod ikke havde den samme Interesse i Udbygningen af Skagens og Frederikshavns Havne.

Forholdet ligger imidlertid saaledes, at uanset denne Henvendelse fra tysk Side og uanset Folketingsmand Vanggaards Pres for at faa en Udvidelse af Hirtshals Havn kædet sammen med Lovforslagene om Frederikshavns Havn og Skagens Havne, gik jeg imod Udvidelsen af Hirtshals Havn. Dette turde være et eklatant Bevis for, at Paastanden om, at jeg for Skagens og Frederikshavns Havnes Vedkommende skulde have været særlig ivrig efter at imødekomme Tyskerne, er positivt urigtig.

Jeg vil gerne udtale, at det Materiale, som jeg vedlægger dette Brev, ikke paa nogen Maade er udtømmende, idet jeg ikke har haft Tid til at gaa hele Materialet igennem, hvorfor det kun maa betragtes som Eksempler til Belysning af, at det, Herr Hartvig Frisch har skrevet, ikke alene er unfair, men ogsaa urigtigt.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

163.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 13. Juni 1941.

. . . . . .

Senere paa Aftenen var jeg til Modtagelse i det tyske Gesandtskab for den tyske Finansminister. Der var mødt en meget talrig Forsamling, jeg vil antage omkring 100—120 Mennesker, og der var Repræsentanter baade for Pressen og Bankvæsenet samt en lang Række fremtrædende Personligheder, som har Forbindelse med Tyskerne, deriblandt C. A. Møller, og H. P. Christensen, foruden Embedsmænd fra Udenrigsministeriet. Den danske Finansminister var ogsaa til Stede, og blandt de danske Gæster saas desuden en Del Nationalsocialister, hvoriblandt Frits Clausen, Lærum, Kreditforeningsdirektør Rasmussen, Hartel og andre. Forsamlingen var saa stor, at man ikke fik Lejlighed til at tale med ret mange af de tilstedeværende.

164.

Uddrag af Dagbogsreferat af 26. Januar 1941 vedrørende Samtale mellem Ministe Renthe-Fink, Generalkonsul, Dr. Krüger, Ministerialrat Dorsch, Ingeniør Ilsemann (begge sidstnævnte fra Organisation Todt) samt Legationsraad Svenningsen, Civilingeniørerne Kayser og Elvers (fra Teknisk Central) og Kontorchef Buchwald, Overingeniør Engquist, Overvejinspektør Helsted og Dr. Ing. Rimstad om Motorvejen paa Lolland ved en Middag.

. . . . . .

De tyske Herrer var i det store og hele tilfreds med de fremsatte Tanker o de Drøftelser, man havde haft. De var kun noget skuffet over, at man ikke var læn gere fremme med Sagen, og jeg meddelte, at jeg skubbede stærkt paa for at fa Arbejdet forceret. Spørgsmaalet om Jern blev berørt, og Ministerialrat Dorsch loved os ubetinget alt det nødvendige Jern som Ekstrakontingent. I værste Fald vilde ma kunne fremskaffe Jernet fra Organisation Todts eget Kontingent, hvis det ikke kund gøres paa anden Maade. Lovforslaget i den tyske Oversættelse blev forevist de tysk Herrer, og det viste sig meget heldigt, at vi havde faaet det fremsat i Folketinget De tyske Herrer havde intet særligt at bemærke, kun var de noget betænkelige ve vore Ekspropriationsbestemmelser, idet de var bange for, at man med disse ikk kunde gennemføre Vejen saa hurtigt, som man fra tysk Side lagde Vægt paa, at de blev det. Herudover havde de kun det Forslag, at man i Stedet for 4 Kørebane anlagde 6 Kørebaner. Det vilde vistnok være en haabløs Tanke at faa noget saadan gennemført i Rigsdagen, og jeg tror, vi skal søge at faa Loven igennem. hurtigs muligt, inden de tyske Herrer eventuelt begynder at skrive officielt herom, naar d er kommet hjem.

Iøvrigt bemærkede Dorsch, at vi naturligvis maatte sørge for at trækk Hovedlinierne op for Autostradaens Gennemførelse til København, eventuelt i For bindelse med en *Øresundsbro*, selv om han var ganske indforstaaet med, at ma ikke skulde tage fat paa selve dette Arbejde foreløbig. Han fremhævede ligeledes, a det vilde være ønskeligt, at man fik fastlagt Indføringen til København af en Auto strada fra Korsør og endvidere en eventuel Øresundsbros Beliggenhed. Han havd desuden en passant nævnt overfor flere af d'Herrer, at han havde store Planer me Hensyn til Jylland, men dem vilde han dog lade ligge foreløbig.

Diskussionen foregik som sagt i yderste Elskværdighed, baade ved Møderne i Dagens Løb og om Aftenen.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 30. Januar 1941.

. . . . . .

Kl. 17.30 havde jeg en lang Samtale med Folketingsmand Svensson fra Haderslev. Han kom for at tale med mig om Ansættelsesforholdene ved Telegrafvæsenet for nogle sønderjydske Montører, som man mente var blevet forurettet paa Grund af de komplicerede Forhold ved Genforeningen. Dette synes ikke at være Tilfældet, men jeg har dog lovet Folketingsmanden at tale med Generaldirektoratet endnu en Gang om Sagen.

Iøvrigt drøftede vi Forholdene i Sønderjylland i al Almindelighed, ogsaa med Henblik paa de kommende kommunale Valg, som Folketingsmanden saa hen til med Sindsro. Folketingsmand Svensson kom ogsaa ind paa Muligheden af at bygge en Østbane i Sønderjylland for at skaffe Haderslev og Aabenraa bedre Forbindelse. Jeg lovede ham, at jeg skulde tale med Generaldirektoratet om Spørgsmaalet, men meddelte ham, at jeg var utilbøjelig til at tage en saadan Sag op nu, selv om den mod min Forventning skulde vise sig at være teknisk forsvarlig, da man, hvis vi i Øjeblikket gav os til at lave store Jordarbejder i Sønderjylland, sikkert fra tysk Side vilde komme med en kraftig Henstilling om at foretage dette Jordarbejde paa en Autostrada i Stedet for paa en ny Jernbane.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 7. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 14.30 havde jeg Besøg af Dr. Ing. Rimstad, som kom i Fortrolighed til mig for at meddele mig om Forholdenes Udvikling inden for det af Folketinget nedsatte Udvalg til Behandling af Loven om Motorvejen paa Lolland, idet Forholdet er det, at der synes at være vildt Oprør indenfor Venstre, hvor man aabenbart vil nægte at gaa med til Anlæggelsen af Vejen eller i alle Tilfælde søge at faa den meget stærkt begrænset, eventuelt endog ændret til en almindelig stor Hovedlandevej. Han fortalte, at hans Svigerfar, Dr. Christiani, i denne Sag var kommet i en meget vanskelig Situation, fordi han rent sagligt og ganske naturligt maatte være enig i Projektets Gennemførelse, medens Partiet havde bundet ham til at gaa imod, og han tilmed sad som Formand for Udvalget. Venstre vilde utvivlsomt finde en Del Støtte inden for de andre Partier, og Sagen syntes saaledes at trække op til alvorlige Vanskeligheder. Jeg forklarede Dr. Rimstad, at Spørgsmaalet jo ikke alene drejede sig om det rent saglige, men ogsaa om det udenrigspolitiske, og det var af denne Grund, det var nødvendigt, at Sagen blev gennemført. Dette var Dr. Rimstad jo ganske klar over, og han var ligeledes klar over, at hvis vi ikke gennemførte Loven hurtigt, vilde det kunne medføre, at Projektet blev yderligere udvidet paa Basis af nye tyske Krav. Dr. Rimstad udtrykte sin store Sympati for mig, da han var klar over, at det for mig personligt var en højst ubehagelig Opgave at trække denne Sag igennem, netop fordi den fra alle Sider blev udlagt paa den Maade, at det var en rent personlig Interesse fra min Side at faa Sagen ført igennem paa Grund af Salget af Cement. Jeg erklærede mig ganske enig i Dr. Rimstads Synspunkter og udtrykte til Gengæld min Sympati med Dr. Christiani paa Grund af den højst ubehagelige Situation, han i Øjeblikket befandt sig i.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 7. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 16.30 havde jeg en Samtale med Stauning vedrørende Folketingsudvalgets Stilling, og herunder navnlig Venstres Stilling, til Motorvejen paa Lolland. Diskussionen fulgte Retningslinien for min Diskussion med Scavenius, og Stauning erklærede sig enig i, at Sagen maatte gennemføres, og at jeg havde Mandat til paa Regeringens Vejne at fastholde dette over for Udvalget. Stauning erklærede selv, at dette jo var et af de faa Punkter, hvor vi kunde vise en vis god Vilje til Samarbejde.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater fra den 8. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 12 havde jeg Besøg af Dr. Christiani, som kom for at fortælle mig om de Vanskeligheder, der var i det af Folketinget nedsatte Udvalg vedrørende Motorvejen. Dr. Christiani var meget alarmeret og mente, at navnlig Venstre vilde gaa stærkt imod Forslaget, og at man i alle Tilfælde vilde gaa stærkt imod Forslaget, og at man i alle Tilfælde vilde forlange en meget kraftig Modifikation, muligvis Nedskæring til det halve. Jeg forklarede Dr. Christiani, at dette ikke vilde tilfredsstille Tyskerne, og at det af denne Grund var nødvendigt at gennemføre Projektet i dets nuværende Form. Dr. Christiani stillede sig noget skeptisk over for, om dette vilde være muligt. Jeg erklærede, at det var i alle Tilfælde Regeringens Standpunkt, og at jeg havde faaet baade Statsministerens og Udenrigsministerens Udtalelse herfor.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater fra den 13. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 14 var jeg til Samraad med Rigsdagsudvalget til Behandling af Motorvejen paa Lolland. Som ventet var der vildt Oprør i Udvalget og almindelig Modstand mod i det hele taget at anlægge en facadeløs Automobilvej. Modstanden var særlig koncentreret fra Venstres Side, men denne Modstand spredte sig ganske naturligt til de andre Herrer. Jeg resumerede mit eget Standpunkt i Sagen derned, at jeg mente, det var baade fagligt og sagligt rigtigt, naar vi skulde have en ny Kontinentalrute, da at bygge denne som en facadeløs Vej med niveaufri Skæringer. Jeg erklærede paa den anden Side, at Vejens Dimensioner, saaledes som forelagt i Lovforslaget, var væsentlig større, end jeg vilde have bragt til Forslag, hvis der ikke var udenrigspolitiske Hensyn at tage. Saaledes som Forholdene laa, var der imidlertid ikke andet at gøre end at vedtage Loven i den Form, hvori den var forelagt. Jeg gav iøvrigt en historisk Redegørelse for de Henvendelser, jeg havde faaet fra tysk Side, begyndende med Dr. Walthers Henvendelse til mig allerede i Juli Maaned 1940 og de derefter følgende Henvendelser fra Renthe-Fink samt mine Samtaler med Reichsminister Todt i Berlin i August Maaned 1940. Jeg fortalte ligeledes d'Herrer, at de tyske Krav oprindeligt var gaaet ud paa at bygge en Motorvej lige fra Rødby til København, inklusive en ny Storstrømsbro, hvilket meget nær fik Udvalget til at besvime. Jeg forklarede dem, at ved Forhandling med Tyskerne var det lykkedes at faa Sagen bragt saa langt ned, at der nu kun var Tale om Vejen fra Rødby til Storstrømsbroen med en ny Bro over Guldborgsund. Dr. Krag var den, der var mest imod Vejen, og han var navnlig imod den, fordi det, som han udtrykte sig, udelukkende drejede sig om at etablere en stor Hærvej for Tyskland. Han fandt det ganske urimeligt, at Regeringen var gaaet ind paa noget saadant, og han mente, at han maatte gaa imod det. Han udtalte sig ret kraftigt om de Erklæringer, den danske Regering havde afgivet, og mente, at det i Virkeligheden var disse, der havde foranlediget, at man fra tysk Side fremsatte disse Ønsker, som han ikke syntes, der var Mening i at efterkomme.

Jeg erklærede, at Sagen havde været forelagt i Regeringen, og at jeg havde faaet Mandat til at meddele, at Loven skulde føres igennem, men at Statsministeren eventuelt var villig til selv at komme til Stede ved et Samraad med Udvalget, hvilket man navnlig fra Venstres Side stærkt ønskede.

Vedrørende Finansieringsmetoden var der stærk Modstand baade fra Venstres og fra H. P. Hansens Side, og Venstre var helt indstillet paa at gaa imod 1-Øren. Jeg svarede, at jeg vidste, at Finansministeren betragtede 1-Øren som et integralt Led af hele Lovforslaget, og at han næppe kunde tænke sig at fravige dette, men at det maaske var muligt, at Finansministeren vilde gaa med til, at Vedligeholdelsesudgifterne blev taget af de sædvanlige Motorafgifter, naar selve Anlægssummen var betalt. Man onskede derefter ogsaa Samraad med Finansministeren. Ligeledes ønskede man Samraad med Arbejds- og Socialministeren ved-

ørende Lovforslagets § 5, hvor det bestemmes, at Ministeren for offentlige Arbejder Samraad med Arbejds- og Socialministeren kan fastsætte de nærmere Arbejdsilkaar. Dette Ønske fremsattes navnlig fra socialdemokratisk Side, vistnok fordi nan er bange for Løntrykkeri. Nyt Møde mellem Udvalget og samtlige disse Ministre lev aftalt til Onsdag den 19. Februar Kl. 14.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater fra den 19. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 14.30 optoges Forhandlinger i Folketingets Udvalg. Der blev lagt for med Socialministeren angaaende § 5 i Lovforslaget (om Motorvejen paa Lolland, tilføjet 8/6 1946), og Kjærbøl udtalte sig her ganske efter de samme Linier, som jeg havde gjort ved det sidste Møde. Man enedes om, at der i Udvalgets Betænkning vedørende § 5 kunde indsættes en Bemærkning om, at der vilde blive taget Hensyn til Landbrugets berettigede Krav paa Arbejdskraft, men at Arbejderne igen skulde kunne komme tilbage til Arbejdet, naar de havde forrettet Høsttjeneste, Roearbejde eller lignende inden for Landbruget.

Derefter diskuteredes Finansieringsproblemet. Der redegjordes for Motororganisationernes Indvendinger med Hensyn til Benzin 1-Øren, og flere af Medlemmernes Syn paa denne Sag faldt fuldstændig sammen med Motororganisationernes. Finansministeren holdt fast ved, at Vejens Bygning maatte finansieres ved denne 1-Øre, men han var villig til at lade Vedligeholdelsen af Vejen fremover overgaa til de almindelige Motorfonds, naar Vejen først var afskrevet. Dette gav Anledning til en Diskussion mellem fhv. Finansminister H. P. Hansen og Buhl angaaende Problemet Finansiering af Bygning og Vedligeholdelse af Statsveje, hvis saadanne skulde fremkomme som Resultat af Vejudvalget af 1940's Arbejde. Buhl holdt fast paa, at hvis Staten overtog visse Vejstrækninger fra Amterne, saa maatte disse Vejes Vedligeholdelse finansieres forlods ud af Motorpengene, inden Fordelingen blandt Amter og Kommuner fandt Sted. Dette var H. P. Hansen meget uenig i, idet han mente, at der kunde komme den Situation, at Amter og Kommuner ved en ekstraordinær Nedgang af Motorpengene blev Sorteper. Buhl fastholdt, og efter min Mening med fuld logisk Ret, at hvis Staten fritog Amterne for visse Udgifter i Forbindelse med disse Veje, saa maatte Staten have disse Udgifter dækket, inden Amter og Kommuner kunde faa Del i Motorpengene. Det var ganske klart, at H. P. Hansen var uenig i og utilfreds med dette, hvilket jo ogsaa stemmer med de Oplysninger, jeg har faaet om H. P. Hansens Udtalelser i Vejudvalget. De Oplysninger, han her har faaet fra Buhl, kan jo komme til at paavirke H. P. Hansens Stilling i Vejudvalget. Der var iøvrigt Enighed i Udvalget om, at man burde lade 1-Øren falde, naar Motorvejen var afskrevet, og at Vedligeholdelsen saa maatte dækkes ud af de almindelige Motorfonds.

Herefter gik man over til Diskussion af det mere principielle Synspunkt, nemlig Nødvendigheden af og Berettigelsen i at bygge Vejen og bygge den i det Format, der er foreslaaet. Statsministeren fik her Ordet og sagde nogenlunde det samme, som jeg havde sagt paa det foregaaende Møde (se Dagbog af 14. Februar). Selv om hans Argumenter var gode og fornuftige, synes jeg, at der manglede en lille Smule Kraft og Overbevisning. Det lykkedes da heller ikke at overbevise Dr. Krag, som stadig fastholdt, at det var forkert og urimeligt at anlægge Vejen, og meddelte, at han vilde gaa imod. Der var ikke andre fra Udvalget, der udtalte sig, og man maa herefter gaa ud fra, at Sagen gaar i Orden.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 18. August 1941 vedrørende Ministermøde.

. . . . . .

Jeg refererede Rigsminister Todts Brev af 4. August og kommenterede navnlig hans afsluttende Bemærkninger vedrørende Optagelse af Arbejdet paa Fortsættelsen af Automobilvejen fra Storstrømsbroen til København. Jeg gjorde opmærksom paa, at jeg regnede med, at dette Spørgsmaal nu vilde blive taget op til nærmere Dis-

kussion under Rigsminister Todts Besøg i København den 14. September, og jeg refererede tilbage til denne Sags Opstaaende i Efteraaret 1940, hvor man jo fra tysk Side først havde foreslaaet, at man skulde bygge hele Vejen samtidigt, hvorefter det var lykkedes os foreløbigt at faa Arbejdet begrænset til Strækningen Rødby—Storstrømsbroen. Jeg henstillede, at man ikke i Forhandlingerne med Rigsminister Todt sagde blankt Nej, men søgte at trække Sagen noget ud og iøvrigt slog paa, at det næste Skridt, der skulde foretages med Hensyn til Vejens Udførelse, burde være Ringvejen omkring København, hvilket der skulde være gode Argumenter for, idet dette Arbejde vilde være langt mere produktivt end Udbygningen af Vejen paa Lolland-Falster, samtidig med at det vilde tjene det Formaal at skaffe Arbejde til de Arbejdsløse i København, hvor dette Problem netop var værst. Der var almindelig Sympati for denne Tanke, da man fra alle Sider erkendte, at man ikke skulde sige blankt Nej, men man mente iøvrigt, at man burde søge at trække Tiden ud. Jeg gjorde opmærksom paa, at saaledes som vi i sin Tid havde lovet Rigsminister Todt, havde vi allerede beskæftiget os med disse Projekter. Den almindelige Indstilling var som sagt, at man skulde søge at forhale Sagen, men iøvrigt vistes der Forstaaelse med Undtagelse af Venstre, der stærkt fremhævede de Vanskeligheder, der havde været paa Rigsdagen med at faa det første Lovforslag igennem, og man gjorde fra denne Side opmærksom paa, at en lignende Modstand maatte forventes nu.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 10. September 1941 vedrørende Samtale med Rigsminister Todt ved Rødby-Femern Rutens Indvielse.

. . . . . .

Under Samtalen kom Rigsminister Todt ogsaa ind paa Videreførelsen af Motorvejen fra Vordingborg nordpaa. Jeg gjorde straks opmærksom paa, saaledes som det tidligere var blevet aftalt paa Ministermøderne, at hvis man fra dansk Side skulde fortsætte Byggeriet paa Motorvejen, saa maatte den næste Strækning, der skulde paabegyndes, være paa et Sted, hvor det var mere iøjnefaldende, at dette Vejarbejde var til Fordel for det danske Samfund, og jeg foreslog derfor, saafremt man ønskede Byggeriet fortsat, at man tog fat paa Motorringvejen omkring København. Dette erklærede Todt sig indforstaaet med, og han henstillede til Renthe-Fink, der var til Stede ved denne Samtale, at han gjorde, hvad han kunde, for at søge dette Arbejde fremmet. Det blev senere aftalt, at Teknisk Central og Organisation Todt Folk skulde diskutere Sagen nærmere. Dette skete da ogsaa de næste Par Dage, men det viste sig, at Organisation Todts Planer med Motorringvejen omkring København ikke faldt helt sammen med vore, idet de nærmest havde tænkt sig Vejen gaaende fra omkring Hedehusene nordpaa mod Helsingør, medens vi havde tænkt os Ringvejen omkring København omtrent ved Fæstningsterrænet og med direkte Tilslutning til Hørsholmvejen i den nordlige Ende. Organisation Todt stillede sig ikke ganske afvisende over for denne Plan, men nogen egentlig Forhandling kunde vanskeligt komme i Gang, fordi jeg ikke var bemyndiget til at indlade mig paa Realitetsforhandlinger. Jeg tog derfor dette Spørgsmaal op paa Ministermødet med det Resultat, at man var enig i at tilbyde Tyskerne Bygningen af en Motorringvej samt Hørsholmvejen som egentlig Motorvej i Lighed med Rødby-Vejen, men da der ikke var nogen Repræsentant fra Venstre til Stede, fik jeg ikke Lov til at give bindende Tilsagn. Det blev da kun meddelt Organisation Todt, at man kunde vente et saadant Forslag fra dansk Side, hvorefter Tyskerne rejste hjem. Ved et senere Ministermøde forlangte Brorsen, at Sagen skulde forelægges for Nimandsudvalget, inden man tog endelig Stilling. I Nimandsudvalget saa man, bortset fra Oluf Pedersen fra Retsstatspartiet, med betydelig Sympati paa Tanken, idet man var ganske klar over, at den af Teknisk Central foreslaaede Løsning var langt mere fordelagtig end den tyske Plan, og naar vi endelig skulde bygge videre, saa maatte vi hellere udføre dette Arbejde end noget andet. Man var heller ikke blind for den Betydning, dette Arbejde havde for Arbejdsløsheden i København. Heller ikke Nimandsudvalget turde imidlertid tage noget Ansvar; de maatte have en skriftlig Redegørelse og forelægge Sagen for Partierne. Jeg var i

runden ked af dette, fordi jeg var bange for, at vi skulde blive rykket af Renthe-ink for et Svar, hvad jeg maa anse for at være uheldigt, fordi noget af den good-ill, vi opnaar, dog altid gaar tabt, hvis vi først gaar i Gang med Sagen under res, og der er ingen Mening i at miste denne goodwill, naar man er klar over, t man vil lave Arbejdet. Til Dato er en saadan Henvendelse imidlertid endnu kke kommet, og Sagen vil nu formentlig blive forelagt Partierne, naar Rigsdagen Dag træder sammen.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 22. Oktober 1941 vedrørende Ministermøde.

. . . . . .

Jeg refererede herefter den sidste Udvikling vedrørende Ringvejen omkring København, som gik ud paa, at Højre, Socialdemokrater og de Radikale nu, omend med Betænkelighed, havde tiltraadt Forslaget, medens Venstre stadig tog Afstand, idet Folketingsmand Elgaard tidligt paa Dagen havde meddelt mig Venstres Standpunkt. Jeg omtalte yderligere det Brev, Udenrigsministeren havde modtaget fra Renthe-Fink samme Morgen, og læste det op i Oversættelse; paa dette Tidspunkt af Mødet var Statsministeren gaaet. Forslagets tekniske Detailler blev diskuteret, og det fremgik heraf igen, at der i Regeringen var overvejende Stemning for at føre Projektet igennem baade af trafikale og beskæftigelsesmæssige Hensyn, idet man fra alle Sider erkendte, at disse Argumenter ud fra et rent dansk Synspunkt vejede stærkt til. Venstre Ministrene erklærede, at de havde forsvaret Projektet inden for Partiet, men at der af økonomiske Grunde var meget store Betænkeligheder. Forsvarsministeren foreslog derfor, at jeg skulde meddele Tyskerne, at vi af økonomiske Grunde ikke kunde ladet dette Arbejde udføre. Hertil svarede jeg, at disse Argumenter var fremført over for Tyskerne allerede ved Rødby-Femern Linien og ogsaa senere, men at man blev mødt med det Argument, at vi jo alligevel gav Penge ud til saa mange Beskæftigelsesforanstaltninger, og at man derfor ikke kunde se, hvorfor vi netop ikke kunde udføre dette Arbejde. Indenrigsministeren udtrykte sin Frygt for de eventuelt efterfølgende Krav og spurgte, om man ikke kunde stille som Betingelse for Udførelsen af dette Arbejde, at man ikke vilde udføre flere Projekter om Automobilveje under Krigen. Handelsministeren udtrykte sin Betænkelighed ved en saadan Betingelse, fordi man derved netop provokerede Tyskerne til at sige, at vi burde gaa ind for yderligere Vejbyggeri. Jeg erklærede i denne Forbindelse, idet jeg refererede til en Udtalelse, jeg tidligere var kommet med i Nimandsudvalget, at jeg selvfølgelig var ganske ude af Stand til at garantere, hvorvidt Tyskerne senere vilde fremkomme med yderligere Krav om Vejbyggeri, men at der iøvrigt var god saglig Begrundelse for, at man netop udførte de to Strækninger, der hidtil havde været paa Tale, fordi Vejnettet paa disse to Steder ikke kunde siges at være vel udbygget med en Transittrafik for Øje, medens man derimod med saglig Begrundelse meget vel kunde sige, at Vejforbindelsen fra en eventuel Ringvej sydpaa til Storstrømsbroen var saa godt udbygget, at der ikke var Grund til at gøre noget ved denne Vejstrækning, saa længe Storstrømsbroen satte saa snæver en Grænse for Trafikkens Størrelse. Udenrigsministeren tog kraftigt Del i Diskussionen og udtalte, at han ansaa det for ganske nødvendigt, at vi imødekom de tyske Ønsker paa dette Punkt, saa meget desto mere som der var god saglig Begrundelse fra dansk Side til omgaaende at sætte dette Arbejde i Gang. Diskussionen sluttede med, at man blev enig om, at Sagen maatte gennemføres, og at der derfor maatte afholdes et nyt Møde med Nimandsudvalget. Man var ligeledes enig om, at det ikke nyttede, at jeg tog dette Møde alene, fordi de saglige Spørgsmaal nu maatte siges at være uddebatteret, saaledes at det var den almindelige Udenrigspolitik, der var afgørende. Man enedes derfor om at arrangere et Møde den næste Dag med Nimandsudvalget, og at Statsministeren og Udenrigsministeren skulde gaa med mig til dette Møde.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 23. Oktober 1941.

. . . . . .

Kl. 17 var jeg til Møde i Nimandsudvalget sammen med Statsministeren og Udenrigsministeren vedrørende Ringmotorvejen. Statsministeren og Udenrigsministeren forklarede det ønskelige i af udenrigspolitiske Grunde at gennemføre Ringvejs- og Hørsholmsvejprojekterne i Overensstemmelse med de tyske Ønsker. Der udspandt sig nogen Diskussion om Sagen og blev stillet nogle Forespørgsler, navnlig til Udenrigsministeren om det udenrigspolitiske Moment, ligesom man spurgte, om man kunde regne med, at der ikke vilde blive stillet yderligere Krav om Vejbyggeri, hvis dette Projekt gennemførtes. Jeg svarede herpaa, at ingen jo kunde garantere for, hvilke Krav der vilde blive stillet, men jeg mente, der var en saglig Begrundelse for at gennemføre ogsaa det Stykke, der nu var Tale om, ligesom der var saglig Begrundelse for Lollandsvejen, fordi Forbindelsesvejene dernede faktisk var daarlige. A. M. Hansen spurgte mig i denne Forbindelse, hvorfor man skulde bygge en ny Bro over Guldborgsund, naar Storstrømsbroen dog faktisk angav Grænsen for den Trafik, der kunde tages. Jeg svarede hertil, at de tyske Ønsker skyldtes, at man regnede med som en given Ting, at der efter Krigen vilde komme en ny Storstrømsbro.

Partierne vil nu tage Sagen op til Overvejelse.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 24. Oktober 1941.

Straks til Morgen ringede jeg Folketingsmand Vanggaard op i Telefonen og meddelte ham, at jeg efter Mødet med Nimandsudvalget i Gaar Aftes var kommet i Tanke om, at der var et Argument, man med fuld Saglighed kunde fremsætte over for Tyskerne imod Paabegyndelsen af yderligere Bygning af Automobilveje, nemlig det, at der ved de store Jernbane- og Vejarbejder paa Lolland samt Hørsholm- og Ringvejen vilde blive baandlagt saa meget dansk Entreprenørmateriel, at det ikke vilde være muligt at skaffe Materiel til yderligere Arbejder af denne Art. Jeg gjorde dog Folketingsmanden opmærksom paa, at et saadant Argument var tveægget, idet man naturligvis risikerede, at man fra tysk Side sagde, at hvis der ikke var andre Hindringer i Vejen, saa var Tyskland parat til at stille Entreprenørmateriel til Raadighed; dette er naturligvis kun Teori, idet Tyskland sikkert har god Brug for sit Entreprenørmateriel andetsteds. Vanggaard takkede for Meddelelsen, men udtalte, at han mente, man ikke skulde tage dette Argument med i Betragtning. Han meddelte ligeledes, at Sagen vilde komme for paa et Partimøde i Løbet af Formiddagen.

. . . . . .

Ved 15-Tiden meddelte Folketingsmand Vanggaard mig i Telefonen, at Venstre — omend kun efter store Vanskeligheder — havde besluttet sig til at tiltræde Forslaget om Hørsholmsvejens og Ringvejens Udbygning som Motorvej. Han meddelte mig, at det, der havde virket afgørende, var det saglige Argument, at Vejføringen mellem Storstrømsbroen og Øresundsforbindelsen havde et svagt Led mellem Hovedvejene fra Syd og Vest ind til København og den nordgaaende Kongevej, idet man derved over for Tyskerne sagligt vilde kunne hævde, at der næppe var Grund til at udbygge Strækningen fra Storstrømsbroen til Helsingør, før man tog fat paa Broerne, formentlig først Øresundsbroen og derefter Storstrømsbroen. Man havde fra Venstres Side lagt et stærkt Pres paa samtlige Ministre om nu ikke at gaa med til yderligere Vejbyggeri, før det nu vedtagne var fordøjet. Jeg lovede min Medvirken hertil, idet jeg dog stadig gjorde opmærksom paa, at hverken jeg eller nogen anden kunde garantere for, hvilke Ønsker der vilde opstaa fra tysk Side.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 27. Oktober 1941 vedrørende Samtale med Minister Mohr i Berlin.

.....

Under Samtalen med Minister Mohr kom jeg ogsaa ind paa Udbygningen af Ringvejen og Hørsholmvejen som Autobane, idet jeg fortalte om de politiske Vanskeligheder, der havde været med at gennemføre dette Projekt, navnlig inden for Venstre. Minister Mohr udtrykte sin store Forbavselse over, at man ikke inden for Partierne viste mere Forstaaelse over for de Problemer, der efter hans Mening var den bedste Vej til at afværge værre og større Angreb fra tysk Side. Minister Mohr udtrykte sin Forbavselse over, at Venstre havde været saa stejl paa dette Punkt, og erklærede, at det ikke kunde hjælpe noget, at de danske Partier stillede sig paa saadanne Standpunkter i den nuværende Situation. Dette kunde efter hans Mening kun føre til Forviklinger, og han udtrykte Haabet om, at de danske Politikere vilde vide deres Besøgelsestid. Hvis man ikke gjorde dette, vilde Resultatet kun blive Diktatur fra tysk Side, som ingen vilde kunne staa sig ved, og som i alle Tilfælde kun kunde blive haardere end dem, man kunde forhandle sig til Rette om.

.....

Uddrag af Dagbogsnotater for den 28. Oktober 1941 vedrørende Samtale i Berlin med Rigsminister Todt.

.....

Kl. 12.15 indfandt jeg mig hos Reichminister Todt og forklarede ham, at man nu fra dansk Side var villig til straks at gaa i Gang med Bygningen af en Ringautobane omkring København og Udbygning af Hørsholmvejen som Automobilvej paa Betingelse af, at man fra tysk Side vilde erklære sig indforstaaet med, at en eventuel senere Udbygning af en Motorvej fra Vordingborg og nordefter blev tilsluttet denne Ringvej Syd for Roskildevejen, saaledes at den kom til at indgaa som et Led i en Linieføring af en Motorvej mellem Vordingborg og en eller anden fast Forbindelse over Øresund til Sverige. Jeg erklærede iøvrigt, at Betingelserne ellers maatte være de samme som ved Arbejderne paa Lolland-Falster, idet man fra tysk Side stillede den nødvendige Mængde Jern og Staal til Raadighed udover de normale danske Kontingenter.

Mit Forslag gik iøvrigt ud paa, at Vejen skulde bygges ikke som en 28 m bred Bane, saaledes som Partierne havde givet deres Tilslutning til, men derimod med samme Bredde som Lollandsvejen, nemlig 24 m. Navnlig dette sidste tyggede Reichsminister Todt noget paa, og vi snakkede lidt frem og tilbage om dette Punkt.

Han erklærede, at han nu vilde lade Teknikerne undersøge dette nærmere og saa komme tilbage til Spørgsmaalet.

Jeg gjorde iøvrigt Reichminister Todt opmærksom paa, at hvis vi skulde paatage os dette Byggearbejde for en 3—4 Aar, udover det vi allerede havde i Gang paa Lolland, saa maatte der dertil siges, at vort Entreprenørmateriel var mættet, saaledes at det ikke kunde paaregnes, at vi vilde være i Stand til at paatage os yderligere større Vejarbejder, før disse Arbejder var tilendebragt. Dette tog Reichsminister Todt til Efterretning. Han meddelte iøvrigt, at vi kunde vente et snarligt Svar.

.....

165.

Uddrag af Dagbogsnotater for den 8. Februar 1941 vedrørende en Samtale med Folketingsmand Chr. Christiansen.

. . . . . .

Folketingsmand Christiansen berørte yderligere Spørgsmaalet om Muligheden af en Udvidelse af Fiskerihavnen i Frederikshavn, hvad der egentlig var Hovedformaalet med hans Besøg. Han mente, at Arbejdet med Projekteringen skred noget langsomt frem fra Havneingeniørens Side; dog mente han ikke, det skortede paa Villighed fra Havneingeniørens Side, men at det derimod stod paa, at han ikke havde tilstrækkelig Hjælp. Jeg forklarede Folketingsmanden, at dette ikke var noget isoleret Fænomen, men at saadan var det med alle de Arbejder, vi prøvede at faa sat i Gang, og jeg erindrede ham ogsaa om det latterlige Tidsspilde, der havde været ved at faa bevilget 20.000 Kroner, saaledes at nogle Folk kunde komme til at tegne paa Skagen Projektet. Jeg lovede imidlertid at gøre, hvad jeg kunde for at fremme Sagen.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater fra den 14. Februar 1941.

. . . . . .

Kl. 9.00 kom Borgmesteren for Frederikshavn sammen med Folketingsmand Chr. Christiansen og en stor Delegation fra Frederikshavn i Anledning af Projektet om Udvidelse af Havnen med en Fiskerihavn. Som naturligt er, var de meget ivrige for at faa dette gennemført og fremførte forskellige Argumenter herfor. De klagede over, at Arbejdet paa Projektet gik for langsomt og henstillede, at Havneingeniør Rasmussen fik en Opfordring til eventuelt at tage det fornødne Mandskab til, saa at han kunde faa disse Planer færdige. Efter den egentlige Forhandling om dette Emne blev jeg rykket for en Afgørelse om Tilskuddet til Sæby Vejen.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater fra den 25. Februar 1941 vedrørende Mødet i Regeringens Beskæftigelses-Udvalg.

. . . . . .

Efter den principielle Drøftelse kom vi til de Sager, jeg havde anmodet om at faa diskuteret, nemlig Havnene i Skagen og Frederikshavn. Fra Beskæftigelsesudvalgets Side var man principielt enig i at fremme disse Arbejder, og Projekteringen skal derfor føres videre. Der udtryktes, navnlig fra Finansministeren og Landbrugsministeren, nogen Ængstelse med Hensyn til Frederikshavn, da de var bange for, at et Havnearbejde her af Englænderne kunde blive opfattet som tysk Havnearbejde og derfor medføre Bombardement; man mente derfor, at man i højere Grad skulde fremme Arbejdet ved Skagen, men der blev dog ikke taget principiel Afstand fra at foretage Havnearbejdet ved Frederikshavn.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 22. April 1941.

. . . . . .

Kl. 16 havde jeg en Samtale med Folketingsmand Chr. Christiansen, der kom for at spørge, hvorledes det gik med Havneprojektet i Frederikshavn og Skagen. Jeg kunde meddele ham, at Skagen Projektet vilde blive refereret for mig en af de første Dage, medens Frederikshavn Projektet laa længere tilbage. Jeg meddelte ham imidlertid, at vi havde et andet Projekt for Frederikshavn, som jeg mente vilde være af stor Interesse, nemlig Flytningen af Statsbane- og Skagensbanestationen med den dertil hørende Sporforlægning ud paa et nyt, opfyldt Terræn Nord for Havnen. Jeg viste ham Projektet, som han var meget begejstret for, idet han selv tidligere havde været inde paa denne Tanke.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 13. Maj 1941.

Kl. 9 kom en Deputation fra Frederikshavn Byraad med Borgmesteren i Spidsen. De kom først og fremmest for at drøfte Havneplanerne og forskellige andre Arbejdsobjekter i Frederikshavn.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 21. Maj 1941.

. . . . . .

Kl. 11 havde jeg Besøg af Folketingsmand Chr. Christiansen, der berettede om den Vanskelighed, Frederikshavn Fiskerne var kommet i paa Grund af den midlertidige Spærring af Havnen i Frederikshavn; de havde brudt Afspærringen og var blevet idømt forskellige Bøder derfor. Jeg lovede at tage mig af Sagen, men anbefalede iøvrigt, at Fiskerne i saa vid en Udstrækning som muligt forsøgte at tale sig til Rette med de lokale tyske Myndigheder, saaledes at der ikke kom officielle Sager ud af det, da det kun kunde gøre det vanskeligere.

Christiansen kom derefter ind paa Forslagene om Udbygning af Havnen og Forlæggelse af Jernbanestationen og meddelte mig, at han havde talt med Statsministeren, som saa med Sympati paa Forlæggelsesarbejdet. Jeg gjorde ham imidlertid opmærksom paa, at det sikkert vilde volde Vanskelighed at faa begge Projekter ført igennem, selv om jeg gerne saa dette, da det jo begge var nyttige Arbejder.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 21. Juni 1941 vedrørende en Inspektionsrejse i Jylland.

. . . . . .

Ved 18—19 Tiden ankom vi til Frederikshavn, hvor vi blev modtaget af Borgmesteren, Viceborgmesteren og flere Medlemmer af Byraadet samt Dommer Sthyr og Folketingsmand Chr. Christiansen. Kort efter Ankomsten spiste vi Middag paa Hoffmanns Hotel, og der var her lidt Diskussion, ligesom der blev holdt et Par Taler om Forholdene i Frederikshavn og specielt i Havnen. Jeg meddelte d'Herrer, at jeg ansaa Chancerne for Havneprojektets Gennemførelse for overordentlig gode, selv om jeg naturligvis ikke var i Stand til at give noget bindende Løfte. Paa Grund af disse Udtalelser var Stemningen naturligvis god. Der var fra alle Sider i Byen Enighed om, at det var heldigt, at Havnen ikke var blevet udvidet i 1936 som oprindeligt planlagt, da man var ganske klar over, at det paa det daværende Tidspunkt ikke vilde have været muligt at faa en Udvidelse af det Format, som nu laa paa Bordet.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 22. Juni 1941 vedrørende en Inspektionsrejse i Jylland.

. . . . . .

Kl. lidt i 11 kom vi til Skagen, hvor vi blev modtaget af Borgmesteren og Formanden for Fiskeriforeningen. Vejret var det skønneste, man kunde tænke sig. og hvis Tiden havde tilladt det, havde vi vel næppe kunnet modstaa Fristelsen til at tage et Bad fra Skagens Strand. Tiden var imidlertid ikke dertil, og vi besaa straks Havnen og saa paa de Muligheder, der forelaa for en Udvidelse enten mod Øst eller mod Vest. Skagens Havn, som i visse Retninger gjorde et bedre Indtryk end Frederikshavn, maaske fordi de ikke her har den vanskelige Sammenblanding af Trafik- og Fiskerihavn, idet Havnen er en ren og skær Fiskerihavn, viste tyde-

ligt, at der var Brug for mere Plads til Fiskeriet. De Tal, der foreligger for Fiskefangsten, har da ogsaa i en lang Aarrække været jævnt stigende, og denne Kurve kan derfor ikke siges at have noget at gøre med Krigsbegivenhederne. Fra forskellig Side ønskede man jo gerne Havnen udvidet baade mod Øst og mod Vest, og man var ikke helt tilfreds med, at Ministeriet for offentlige Arbejder kun vilde gaa ind for Udvidelse i den ene Retning, men jeg tror dog, at der var meget Politik i dette. Det blev iøvrigt pointeret stærkt overfor de lokale Repræsentanter, at der var store tekniske Vanskeligheder paa Grund af Havneudbygningens formodede Indflydelse paa Havets Indskæringer i Kysten, navnlig nede omkring Klitgaarden. Der blev redegjort for de Forsøg, der i Øjeblikket blev gjort i det hydrauliske Laboratorium paa Polyteknisk Læreanstalt. Iøvrigt blev der hverken fra min eller fra Embedsmændenes Side lagt Skjul paa, at man saa med Sympati paa Ønskerne om en Udvidelse, og at man havde grundet Formodning om, at en saadan kunde gennemføres.

Efter Besigtigelsen i Skagen kørte vi videre til Hirtshals, idet vi paa Vejen satte Folketingsmand Chr. Christiansen af. Vi kom til Hirtshals lidt før planlagt og traf der Folketingsmand Vanggaard samt Formændene for de to Fiskeriforeninger og Auktionsmesteren. Havnen blev beset, men det var noget vanskeligt at skaffe sig et ordentligt Overblik over den, da man paa Grund af Havgus ikke kunde se fra den ene Side af Havnen til den anden. Havnen gjorde ikke Indtryk af at være overbelastet, saaledes som Tilfældet var med Frederikshavn og Skagen, men dette blev af Fiskerne forklaret derved, at Baadene var ude, og at meget af den ledige Kajplads var reserveret for Tyskerne. De forskellige Ønsker, som de to Fiskeriforeninger havde fremsat, blev drøftet, og det blev baade fra min og fra Vandbygningsdirektøren fremhævet, at en meget stor Del af disse Ønsker jo allerede var efterkommet. Derimod mente vi ikke, vi kunde imødekomme Ønsket om et større Bassin ved at grave ind i Landet, fordi vi i høj Grad havde Indtrykket af, at den Pladsmangel, der undertiden havde været omtalt, var foraarsaget af ekstraordinære Forhold, dels fordi den tyske Marine ønskede saa meget Kajplads reserveret til enhver Tid, og dels fordi den store Eksport af Sild fra Norge i Øjeblikket kom til Havnen; dette kunde man imidlertid ikke vente under normale Forhold, og der vilde ikke være meget Mening i at udvide en Havn paa Vestkysten paa Basis af de Forhold, Krigen havde skabt. De lokale Repræsentanter var naturligvis ikke videre tilfredse med de Udtalelser, der faldt. Jeg foreholdt dem iøvrigt stærkt, at hvis de nærede Ønsker om Udvidelse af Havnen, saa maatte de lokale Interesser se at blive enige; først naar der var Enighed. kunde de gøre sig Haab om at overbevise Ministeriet for offentlige Arbejder om Nødvendigheden af yderligere Udvidelser. Ved Frokosten benyttede Folketingsmand Vanggaard disse Udtalelser til at holde en Formaningstale til Fiskerne.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 26. August 1941.

. . . . . .

Kl. 16.15 Samtale med Folketingsmand Chr. Christiansen, der kom sammen med en Deputation fra Skagen for at se paa Projektet Skagens Havn. D'Herrer beklagede, at man ikke vilde gaa ind for en Udvidelse af Havnen baade mod Øst og mod Vest, men takkede iøvrigt, fordi jeg saa stærkt var gaaet ind for Havneudvidelsen i det hele taget. Man henstillede meget kraftigt, at man fik udvidet Auktionshallen samtidig med Havnen. Saa vidt jeg kan se, er der god Motivering for at faa Auktionshallen udvidet, og jeg lovede d'Herrer at forsøge at faa dette gennemført.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 29. August 1941 vedrørende Ministermøde.

. . . . . .

Herefter forelagde jeg Forslaget om Frederikshavns og Skagens Havne, og der var fra alle Sider Enighed om, at jeg kunde gaa videre med Forslaget; dog var Forsvarsministeren noget betænkelig paa Grund af de store Beløb, det drejede sig om. Jeg gjorde opmærksom paa, at Sagen jo nu havde været behandlet indgaaende i Regeringens Beskæftigelsesudvalg i længere Tid, og at Forslaget iøvrigt var med i den af Statsministeren fremsatte samlede Beskæftigelsesplan; jeg vilde derfor ikke gerne gaa ind paa Forsvarsministerens Forslag om at udsætte det til næste Rigsdagssamling, og det blev vedtaget, at jeg kunde gaa videre med det i Nimandsudvalget.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 2. September 1941 vedrørende Møde med Nimandsudvalget.

. . . . . .

Efter det samlede Møde med Nimandsudvalget havde jeg Lejlighed til at forelægge Lovforslaget om Havnebyggeri i Skagen og Frederikshavn, og der var Enighed om at fremme disse Arbejder som samfundsnyttige Beskæftigelsesforanstaltninger. Kun Oluf Pedersen var noget betænkelig ved de mange Penge, der skulde gives ud. Jeg svarede, at hvis vi ikke i den nuværende Situation, hvor der dog var absolut Enighed om det nødvendige i at sætte Arbejder i Gang, netop skulde udføre saadanne Arbejder som de her projekterede Fiskerihavne, der var en decideret Udbygning og Forbedring af Samfundets Produktionsmaskineri for kommende Tider, saa forstod jeg egentlig ikke rigtigt, hvad det var, man ønskede at lave. Dette gav de øvrige Deltagere deres Bifald.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 3. September 1941.

. . . . . .

Kl. 14 gik jeg over i Folketinget. Ved Rigsdagens Begyndelse meddelte Socialdemokraterne mig, at deres Gruppe havde tiltraadt Fremsættelsen af Forslaget om Frederikshavn Havn; det samme gjaldt den radikale Gruppe. De Konservative havde intet mod Fremsættelsen af Lovforslaget, men forbeholdt sig fri Diskussion i Salen. Venstre var derimod meget betænkelig ved Lovforslagets Fremsættelse og ønskede det udsat til den ordinære Samling engang i Oktober Maaned, da de ønskede dette Lovforslag sammenholdt med de øvrige Lovforslag, der var omtalt i Beskæftigelsesplanen. Jeg udtrykte min Misbilligelse af dette ud fra den Betragtning, at Sagen af beskæftigelsesmæssige Grunde ikke burde forsinkes, da det saa vilde knibe med at komme i Gang med Arbejderne i indeværende Efteraar. Folketingsmand Elgaard fastholdt imidlertid Venstres Standpunkt, idet han bemærkede, at det ikke var fra hans Side, der var Vanskelighed; han havde jo ogsaa allerede i Nimandsudvalget tiltraadt Lovforslagets Fremsættelse. Jeg opsøgte derefter Statsministeren og forklarede ham Sagen, idet jeg udtalte, at jeg fandt det ganske urimeligt, at Sagen skulde udsættes til Generaldebatten om Beskæftigelsesplanen i den ordinære Rigsdagssamling. Dette var Statsministeren ganske enig i, og han erklærede sig villig til sammen med mig at tage en Samtale med Venstregruppens Bestyrelse. Jeg gik tilbage med denne Besked til Elgaard, som herefter lovede at tage Sagen op paa et Møde i Gruppen samme Eftermiddag.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 4. September 1941.

. . . . . .

Kl. 13.30 Fremsættelse af Lovforslaget om Frederikshavn i Folketinget. Jeg fik underhaanden at vide, at Venstre alligevel fastholdt deres Obstruktion. De nægtede saaledes at give Tilladelse til første Behandling af Lovforslaget i Morgen. Dette Standpunkt forekommer mig helt urimeligt og er slet ikke i Traad med det saa højt berømmede Samarbejde og de mange Udtalelser om Ønskeligheden af at skaffe Beskæftigelse. Det formenes, at der ligger et eller andet politisk Tovtrækkeri bagved, maaske ønsker Dr. Krag at skaffe en Bevilling til Hvide Sande og Vanggaard en Bevilling til Hirtshals.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 23. Oktober 1941.

. . . . . .

Kl. 13 talte jeg med Folketingsmand Chr. Christiansen angaaende Havneprojektet i Frederikshavn. Christiansen meddelte mig Resultatet af Forhandlingerne i Udvalget i Gaar. Forhandlingerne var aabenbart løbet meget ud i Snak, og Resultatet var en Masse forskellige Forslag om Beskæring af Projektet. Jeg meddelte Folketingsmanden, at Minister Renthe-Fink forleden Dag over for mig havde udtalt, at man fra tysk Side var interesseret i disse Havneprojekter, ikke saa meget Skagen og Frederikshavn, men derimod Hirtshals, som man havde set i Aviserne var kommet med ind i Drøftelserne; Tyskerne var meget interesseret heri, og han saa derfor gerne, at jeg tog en Samtale med Kaptajn Henning om Sagen. Jeg meddelte Folketingsmanden dette i stor Fortrolighed, og vi blev enige om, at jeg skulde tilkalde Udvalgets Formand, Borgmester Fr. Andersen, til et Møde i Morgen for at underrette ham herom. Jeg udtalte Frygt for, at Forholdene kunde udvikle sig derhen, at man fra tysk Side opstillede Krav om en Udvidelse af Hirtshals Havn paa en Maade, som man fra et dansk Forsvarssynspunkt næppe havde nogen større Interesse i, hvis ikke Udvalgets Arbejde forholdsvis hurtigt blev tilendebragt.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 24. Oktober 1941.

. . . . . .

Kl. 15.30 talte jeg med Borgmester Fr. Andersen og gav ham den samme Meddelelse, som jeg Dagen før havde givet Folketingsmand Chr. Christiansen om Minister Renthe-Finks Henvendelse vedrørende Hirtshals Havn. Jeg erklærede, at jeg var meget ked af dette, fordi vi herigennem kom ind paa en hel anden Basis end den, som rent saglige, danske Fiskeriinteresser dikterede. Jeg fortalte ham yderligere, at jeg antagelig i Aften kom sammen med Kaptajn Henning, og at det da var muligt, at han vilde tage Sagen op; jeg skulde i saa Tilfælde underrette Borgmesteren snarest.

Borgmester Andersen underrettede mig iøvrigt om Forløbet af Forhandlingerne i Udvalget, hvor der synes at være Stemning for at faa Skagens-Havnens Udvidelse gennemført ved et separat Lovforslag, idet man er bange for, at det vil vare for længe, før der kan foreligge underbyggede Forslag om en Ændring af Frederikshavnsprojektet, saaledes som Udvalget har ønsket. Iøvrigt synes navnlig Ingeniør Kier at være stemt for en Udvidelse af Havnen i Frederikshavn mod Syd. Man var under Drøftelserne kommet ind paa en Diskussion af Forholdet mellem de forskellige Havne, nemlig Privathavne, kommunale Havne, købstadkommunale Havne og Statshavne, og man var inden for Udvalget enig om, at der var mange Misforhold, der naturligvis kom særlig grelt frem ved en Havn som Frederikshavn, der ikke blot er en Fiskerihavn, men ogsaa Havn for en stor Købstad; man gik ind for at faa nedsat et Udvalg, der skulde overveje alle disse Problemer og søge en rationel Udredning af dette Forhold. Jeg erklærede mig ganske enig med Borgmesteren i, at der paa dette Felt var et betydeligt Virvar, som det var i høj Grad ønskeligt at faa bragt i Orden, og jeg kunde ganske tiltræde en Udtalelse i Betænkningen om, at et saadant Udvalg burde nedsættes.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 13. November 1941.

. . . . . .

Kl. 10.30 Modtagelse. Folketingsmand Vanggaard og Landstingsmand Stumph kom sammen med to andre Rigsdagsmænd og en Række Repræsentanter fra Vestjyllands Fiskeriforening med Claus Sørensen i Spidsen. Det drejede sig om den af Fiskeriforeningen tidligere foreslaaede Moleforlægning ved Hvide Sande. Jeg erklærede mig enig i at genoptage denne Sag, idet jeg dog gjorde opmærksom paa, at Finansministeren igen vilde gaa imod den. Iøvrigt udtalte jeg spøgende, at Dr. Krag maaske ogsaa vilde gaa imod, da der til dette Anlæg vilde medgaa forholdsvis mere Cement end ved Havnearbejderne i Frederikshavn, som Dr. Krag havde angrebet. Der blev almindelig Munterhed over disse Udtalelser; Redaktøren af Venstrebladet i Ringkøbing tog det imidlertid alvorligt og forsikrede mig om, at han var overbevist om, at Dr. Krag vilde støtte Sagen.

. . . . . .

Uddrag af Dagbogsnotater for den 19. November 1941.

. . . . . .

Kl. 13.30 var jeg til Møde med Rigsdagsudvalget vedrørende Havnen i Frederikshavn. Distriktsingeniør Rasmussen redegjorde for de Vanskeligheder, han havde med at finde frem til en Ordning, hvorved der blev en væsentlig Reduktion af Udgifterne, og han redegjorde for de forskellige Projekter, der var blevet arbejdet med. Efter Redegørelsen, som var ret lang og grundig, udtalte de Konservative — d. v. s. Ingeniør Kier og Direktør Boeck-Hansen — sig for, at man blev staaende ved det oprindelige Projekt, idet man dog ønskede det skrællet saa meget som muligt. Vanggaard og Clausager hæftede sig imidlertid særligt ved et Projekt, Ingeniør Rasmussen havde fremsat, der var væsentlig billigere, idet det kun kostede 7 Millioner Kroner, men som samtidig efter Kommissionens Mening er daarligt egnet. Det blev til sidst besluttet, at man skulde koncentrere sig om disse to Løsninger, udarbejde dem nærmere og derefter fremkomme med en Redegørelse over for Udvalget. Det er iøvrigt mit Indtryk, at selvom Borgmester Fr. Andersen paa de købstadkommunale Havnes Vegne er noget jaloux paa Frederikshavn og derfor godt kunde ønske at spænde Ben, saa vil de Konservative og Socialdemokraterne samle sig om det oprindelige Projekt. Venstre og de Radikale gaar sikkert imod, men i saa Tilfælde skulde der alligevel være Mulighed for at gennemføre Projektet, da der ikke er nogen Binding om, at alle skal staa sammen, eftersom der hverken er inden- eller udenrigspolitiske Komplikationer.

. . . . . .

II. Støtte til »Fædrelandet«.

166.

AFSKRIFT

København, den 19/7 1940.

Kære Morten.

Tak for Brev af 14. ds.

Hedtoft-Hansen-Pjecen. Skriftet er udsendt til Rigsdagens Medlemmer, Journalister, Dommere, Politimestre, Amtmænd, Amtsforvaltere, Sagførere, en Del Handelsfolk — 500 til DNSAP.

Red. Hansen, »Jyllandsposten«, nægtede at tage Fortalen som Artikel. En Del af Fortalen har staaet i Bondeavisen. »Fædrelandet« har ikke gjort noget ud af Sagen.

Ang. Samtalen om Pjecen var jeg yderst tilfreds, idet man lovede mig en Underhaandshenvendelse til Regeringen, og at jeg skulde blive underrettet om Resultatet.

Jeg lægger overordentlig stor Vægt paa Ophævelse af Mødeforbudet. Vi kunde holde mægtige Bondemøder.

Iøvrigt henviser jeg til Kopi af Brev til Juncker, som vedlægges. Man er stærkt interesseret i at ramme Christmas Møller og bevise hans tyskfjendtlige Udtalelser. Han skal have sagt, at Danske ikke kan være bekendt at rejse til Olympiaden — der har ikke meldt sig Vidner.

Harald Petersen. Efter Artiklen i »Fædrelandet« om Harald Petersen har der været en Del Røre. Han har ladet rejse Tiltale mod Aage Henriksen, som i Dag har været forelagt Folketinget. Jeg har modtaget et Par Henvendelser fra kendte Personer om Harald Petersens Fortid — at han har gjort sig skyldig i noget meget strafbart.

Ang. *Jerngarden* kan jeg meddele, at Prins Sturza nu bliver i høj Grad feteret som den store Mand. For et Par Aar siden mistede han sin Stilling som Gesandt. og Sønnen kom i' Fængsel.

L. S. Pressen bringer ingen Meddelelser om de fangne National-Socialister. Den fælles Propaganda er der ingen, der tager sig af.

Jeg sagde under Mødet i Gaar, at nu maatte Din Tilbagevenden kunne ordnes »nu, da vi alle var paa Linie,« og da der paa Mødet paa »Dagmarhus« havde vist sig almindelig Forstaaelse og gensidig Tillid. Man henstillede, om jeg kunde forlige Dig med Vedkommende. Jeg tog noget Forbehold paa dette Punkt. Iøvrigt ringede jeg derud i Dag for at søge et Møde og høre om Udfaldet af Henvendelsen til Regeringen, men han var bortrejst.

Efter at Bryld vil beskæftige sig med Fællespropagandaen, tror jeg at vi kan faa mere ud af »Fædrelandet« som Led i min Propaganda. Vi begynder paa to Artikler om Gunnar Larsen. Jeg saa ham i Dag spise Frokost med Christmas Møller.

Jeg har været 4—5 Dage paa Broholm, hvor bl. a. min Søster er Gæst. Jeg tager tilbage dertil i Morgen tidlig og fortsætter Arbejdet derovre.

Hjertelig Hilsen,
Din Ven,

sign. **Jørgen Sehested.**

P. S. Bondeavisen sendes dig, snarest.

167.

Indbetalinger og Udbetalinger paa N. N.s private Konto. (Sagen mod Knud Selgen Sthyr, Politiadvokat Poulsens Rapport af 6. Oktober 1945 — Ltr. M.).

Dato	Tekst	Indbet.	Udbet.
10/7—40	Ch. ubet.		2.000
19/9—40	Diverse Udlæg		5.000
21/9—40	indb. t. B-M. privat	7.000	
25/11—40	udbet.		8.000
11/12—40	indbet.	8.000	
28/12—40	Udlæg		2.000
28/2—41	udbet. Div.		1.000
16/6—41	udbetalt		5.000
20/6—41	refunderet	8.000	
18/7—41	Ch. kt.		2.000
24/9—41	kt.	2.000	

168.

KØBENHAVNS POLITI

Søndag d. 4. November 1945.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Arrestanten var fremstillet.

Han forklarer, at bortset fra de Forsøg, som fra »Fædrelandet«s Side blev gjort paa at skandalisere ham, var der ogsaa andre Kræfter indenfor nationalsocialistiske Kredse, som interesserede sig for at skandalisere ham, og han forklarer i den Forbindelse, at han i sin Ministertid, vistnok i 1941, i Kraft af sin Stilling som øverste Chef for Telefon- og Telegrafvæsenet havde Lejlighed til at læse et Telefonreferat af en Samtale mellem Hofjægermester Jørgen Sehested, Broholm, med en Nationalsocialist her i København (det var muligt Hartel eller »Lynafleder-Mortensen«, men Arrestanten er ikke sikker paa dette Punkt), i hvilken Sehested blandt andet udtalte: Jeg forstaar ikke, hvad Tyskerne ser i Gunnar Larsen, men nu har jeg fundet noget Materiale frem vedrørende — — — — —, og det Materiale egner sig udmærket til at faa ham neutraliseret. Arrestanten er vidende om, at en Afskrift af Referatet i alle Fald har været i Sikkerhedspolitiets Besiddelse.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kontinueret den 9. November 1945.

Der er rettet Henvendelse til Centralkartoteket, hvor de omhandlede Telefonreferater opbevares, men det har ved en foreløbig Gennemgang ikke været muligt at finde det af Gunnar Larsen omtalte Referat. Det skal i denne Forbindelse bemærkes, at der findes i tusindvis af disse Referater, og en nøjagtig Gennemgang af dem vil tage umaadelig lang Tid, hvilket Arr. Gunnar Larsen er gjort bekendt med, og han afstaar derfor — i hvert Fald foreløbig — fra dette, idet han ikke mener, at Referatet har nogen egentlig Betydning for hans Sag.

Knud Møller,
Krmbt.

169.

NOTITS

Forretningsfører Aage Thomsen indfandt sig i Dag paa Kontoret i Meldahlsgade 1 og forklarede følgende:

Det, han har meddelt om, at Gunnar Larsen har udbetalt ham et Beløb paa 2 eller 4000 Kr. i 500 Kr. Sedler til Støtte af »Fædrelandet«, er fuldkommen rigtigt og kan bekræftes af Grosserer Carl Lindenberg Kærsgaard, boende Købmandsbo, Frederikssundsvej 106. Kærsgaard har Kontor i Kronprinsessegade, Telefon: Palæ 2409. Thomsen kender Kærsgaard og kom engang i Foraaret 1940 til at snakke med ham om, at nu manglede »Fædrelandet« igen Penge. Kærsgaard fortalte ham saa, at han for nogen Tid siden havde faaet et Brevkort fra — — — — — —. Derved kom man til at tale om Gunnar Larsen og blev enige om, at han var et muligt Emne for Thomsen. Thomsen og Kærsgaard fulgtes derpaa sammen hen til Vestergade, hvor Thomsen gik op paa Kontoret for at tale med Gunnar Larsen, mens Kærsgaard ventede nedenfor paa Gaden. Da Thomsen kom ned fra Gunnar Larsen, spurgte Kærsgaard, hvorledes det var gaaet med en Annonce, og Thomsen sagde da, at Gunnar Larsen ikke vilde tegne en Annonce, men havde givet et kontant Beløb, som han viste frem overfor Kærsgaard.

Kærsgaard bør afhøres om Forholdet, og det bør tillige undersøges, hvorvidt det er den Kærsgaard, der refereres til i den tyske Notits, der er blevet fundet paa Generalkonsul Krügers Kontor.

27. Oktober 1945.

Carl Madsen.

170.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag d. 5. November 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

— — —

Der vedlægges Statsadvokat Carl Madsens Notits af 27. 10. 1945 vedrørende Aage Thomsen, der har forklaret, at m. H. t. Gunnar Larsens Støtte til »Fædrelandet« kan oplyses, at Grosserer Carl Lindenberg Kærsgaard, Frederikssundsvej Nr. 106, kan bekræfte Kpt.s Forklaring, idet Kærsgaard fulgtes med Thomsen til Gunnar Larsens Kontor den paagældende Dag, og han stod nede paa Gaden og ventede, mens Thomsen var oppe hos Gunnar Larsen, ligesom Thomsen, da han kom ned fra Kontoret, viste Kærsgaard Pengene, som han havde faaet af Gunnar Larsen.

Knud Møller,
Krmbt.

Kontinueret den 13. November 1945.

Centralkartoteket oplyser paa Forespørgsel, at ovennævnte Kærsgaard er kendt som Medlem af D. N. S. A. P., men yderligere Oplysninger findes ikke om ham.

Knud Møller,
Krmbt.

Kontinueret den 14. November 1945.

Efter Anmodning mødte fornævnte Kærsgaard i Dag her i Afdelingen. Han navngiver sig: *Carl Lindenberg Kjersgaard,* Grosserer, boende *Kronprinsessegade Nr. 24, St. hos Fuldmægtig Harald Andersen,* Palæ 2409.

Udspurgt i Sagens Anledning forklarer Kpt., at han har kendt Forretningsfører Thomsen i ca. 20 Aar.

Kpt. kender videre — — — — — — og fra disse fik han i November Maaned 1939 et Par Prospektkort — — — — — —.

Da — — — — i December Maaned 1939 kom hjem fra denne Rejse, blev Kpt. inviteret hjem til dem til Middag, — — — — — —

Kort Tid efter — højst et Par Uger — var Kpt. sammen med Thomsen, der altid omtalte, at »Fædrelandet« manglede Penge, og Kpt. foreslog derfor Thomsen at henvende sig til Gunnar Larsen, som han vidste var meget velhavende. —

Sammen fulgtes de derefter hen til Vestergade, hvor Thomsen alene gik op paa F. L. Smidths Kontor, mens Kpt. enten ventede nede paa Gaden eller muligt opholdt sig paa en Restauration, indtil Thomsen kort efter kom tilbage. Kpt. mener ikke, at Thomsen var borte ret længe, og da han kom tilbage, fortalte han til Kpt., at han havde faaet et Beløb, men Kpt. husker ikke nu Beløbets Størrelse. Hvorvidt Thomsen fremviste Pengene, husker Kpt. ikke, men Thomsen udtalte, at han skulde skynde sig ned paa »Fædrelandet« med Pengene. Om Thomsen har forsøgt at tegne en Annonce til »Fædrelandet« hos Gunnar Larsen, kender Kpt. intet til. —

Kpt. er direkte udspurgt, om denne Episode fandt Sted før eller efter den 9. April 1940, og han siger hertil, at han med afgjort Sikkerhed kan sige, at Episoden fandt Sted før denne Dato. Til Støtte for denne Paastand fremviser Kpt. et af de Prospektkort, som han fik tilsendt — — — — — —, og dette er poststemplet den 8. November 1939, og da Rejsen, der blev foretaget pr. Flyvemaskine, kun varede ca. 10 Dage, samt Indbydelsen, Kpt. fik til Middagen hos — — — — — —, kom straks efter — — — — — Hjemkomst, og endelig Kpts. Møde med Thomsen fandt Sted højst et Par Uger derefter, er han ikke i Tvivl om, at Thomsen var hos Gunnar Larsen før 9. April — formentlig i December Maaned 1939 eller i Januar Maaned 1940.

Kpt. ønsker tilføjet, at han aldrig har haft noget med »Fædrelandet« at gøre, og at han aldrig har været Medlem af D.N.S.A.P. —

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift. —

C. L. Kjersgaard. **Knud Møller,**
Krmbtj.

171.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag den 5. November 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der vedlægges Skrivelse af 24/10 1945 fra Aage Stentoft til HRS. Steglich-Petersen omhandlende et Besøg, som Aage Thomsen aflagde hos Stentoft i Efteraaret 1941 med det Formaal at faa denne til at give et Bidrag til »Fædrelandet«.

Herunder har Aage Thomsen gjort gældende, at Apolloteatret, hvor Stentoft var Direktør, gennem Forestillingerne havde generet DNSAP meget, og da det nu var klart, hvor det bar hen, var det om at gøre at komme til at staa sig godt med Partiet, der snart vilde komme til Magten herhjemme. Saafremt Stentoft derfor vilde støtte Fædrelandet med 10.000 Kr., vilde man se gennem Fingre med, hvad han havde gjort.

Aage Stentoft vil nødig give Møde i Retten i denne Anledning, men han er villig til at afgive en Erklæring paa Tro og Love vedrørende Spørgsmaalet.

Knud Møller,
Krmbetj.

Kontinueret den 19. November 1945.

Tidligere afhørte Aage Thomsen mødte efter Anmodning i Dag her i Afdelingen.

Kpt. bekræfter, at han — meget muligt i Efteraaret 1941 — aflagde Aage Stentoft et Besøg paa Apolloteatret. Kpt. siger nu, at det senest kan have været i Sommeren 1941, idet han fratraadte sin Stilling paa »Fædrelandet« i Juni Maaned 1941.

Naar han henvendte sig til Stentoft, var det udelukkende for at tegne en Annonce, men dette afslog Stentoft med den Begrundelse, at han skulde foretage en større Ombygning, hvortil han skulde bruge alle sine Penge. Det er muligt, at Kpt. i Samtalens Løb har spurgt Stentoft, om han ikke kunde tænke sig at støtte et Rekreationshjem, der var oprettet for Frikorpsfolks Hustruer og Børn, men dette blev ogsaa afslaaet fra Stentofts Side.

Kpt. hævder dog, at han ikke havde en Liste at gaa efter, og naar Stentoft oplyser, at han figurerede paa en Liste med Kr. 10.000, har dette intet som helst med Virkeligheden at gøre.

Kpt. vil ligeledes hævde, at han aldrig har udtalt, at Apolloteatret skulde have generet D. N. S. A. P., og at Stentoft derfor maatte have Interesse i at staa sig godt

med Partiet, som snart vilde komme til Magten herhjemme. — Kpt. siger i denne Forbindelse, at han aldrig har bemærket, at Apolloteatret har generet Partiet, saa en saadan Udtalelse kunde han selvsagt ikke komme med.

Nar Kpt. henvendte sig til Stentoft om en Annonce, var det ud fra den Omstændighed, at han ansaa Stentoft for meget tyskvenlig, hvilket han hørte rundt om i Byen, og bl. a. er det Kpt. bekendt, at Stentoft sammen med Karmark har været Ejer af et tysk Filmsudlejningsselskab ved Navn »Terra« eller noget lignende.

Kpt. vil paa det bestemteste hævde, at han aldrig har lagt noget som helst Pres paa Stentoft for at opnaa Bidrag eller lign., og det omtalte Møde med ham varede kun omkring 5 Minutter.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Aage Thomsen.

Knud Møller,
Krmbetj.

172.

AAGE STENTOFT

24. Oktober 1945.

Herr Højesteretssagfører Steglich-Petersen, Bredgade 3, K.

Jeg kender ikke Herr fhv. Minister Gunnar Larsen personlig og har endnu mindre Kendskab til saavel hans Forretninger som de Forhold, for hvilke han i Øjeblikket tiltales, men efter at have læst Dagbladenes Referater af denne Sag, hvoraf det fremgaar, at bl. a. Direktør Thomsen fra »Fædrelandet« nu vil fastholde, at dette Blad var ubestikkeligt, føler jeg det som min Pligt over for Retten at oplyse, at jeg i det mindste var ude for følgende Episode:

En Dag i Efteraaret 1941 henvendte Direktør Thomsen fra »Fædrelandet« sig — uden forinden at have meldt sin Ankomst — til mig paa Apolloteatrets Kontor, og under dette iøvrigt meget kortvarige Møde meddelte Direktør Thomsen mig, at »Fædrelandet«s Redaktion skulde bruge nogle Penge, bl. a. til Støtte af et Foretagende, som gik ud paa at indrette et Rekreationshjem paa et Gods i Sønderjylland til saarede Frikorpsfolk. For at skaffe disse Penge tilveje havde man opstillet en Liste over forskellige Personer, som man vilde henvende sig til for at anmode om Bidrag, og paa denne Liste figurerede jeg med Kr. 10.000.

Da jeg meget forundret spurgte, hvad der havde foranlediget, at jeg var kommet paa denne Liste, svarede Direktør Thomsen, at det skyldtes den Omstændighed, at man var klar over, at jeg tjente mange Penge, og da jeg igen-spurgte, hvordan man fra »Fædrelandet«s Side kunde tro, at jeg vilde benytte disse Penge til at støtte dette Blad, svarede Direktør Thomsen hertil, at jeg, der gennem mine Forestillinger paa Apolloteatret havde generet DNSAP saa meget, som Tilfældet var, dog maatte have Interesse i, nu hvor enhver jo kunde se, hvor det bar hen, at forsøge at komme til at staa mig godt med det Parti, som snart vilde komme til Magten herhjemme, og vilde jeg som sagt give disse 10.000 Kr., saa skulde man se igennem Fingre med, hvad jeg havde gjort. Direktør Thomsen bemærkede yderligere, at jeg ikke behøvede at være »bange« for at yde dette Bidrag, da det var fuldkommen anonymt, og endvidere gjorde han opmærksom paa, at der paa hans Liste stod mange kendte Personer, som heller ikke var Nazister, og som han ogsaa vilde henvende sig til. Jeg afviste Direktør Thomsen blankt og havde da heller ikke hverken før eller senere Samtaler med samme Herre.

Da forskellige Sagen iøvrigt uvedkommende Omstændigheder kastede et komisk Skær over Mødet, refererede jeg det dengang til forskellige af mine Venner, hvorfor der findes flere Personer, som vil kunne vidne om, hvad jeg dengang, da Samtalen endnu stod fuldkommen frisk i min Erindring, berettede om dette Møde.

Da jeg ikke følger Retsmøderne, ved jeg ikke, om ovenstaaende Oplysning er nødvendig for Retten for at overbevise denne om, at d'Herrer fra »Fædrelandet« lyver. Skulde Højesteretssagføreren mene, at det vil have nogen Betydning, beder jeg Dem derfor forelægge dette Brev for Statsadvokaten, over for hvem jeg er villig til at afgive en Erklæring paa Tro og Love. Derimod beder jeg høfligst Højesteretssagfø-

reren forstaa, at jeg, saafremt det paa nogen Maade kan undgaas, helst ikke vil give Møde i Retten som Vidne, da dette givet vil foranledige en »Publicity«, som vil være mig meget imod.

Jeg haaber ikke, at dette Ønske virker som et Udtryk for Fejghed fra min Side. Jeg har nu engang i rigeligt Maal erfaret, hvor let det er for misundelige og ondskabsfulde Sjæle at starte de mest udspekulerede og løgnagtige Rygter om En, hvorfor jeg da ogsaa nødvendigvis maa bestræbe mig for at bevare »politisk Ro« om min Person.

Med Højagtelse

Aage Stentoft.

173.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag d. 12. November 1945.

RAPPORT

Sagen mod flv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der er rettet Henvendelse til Landsretssagfører Henning Sally, Rosenborggade Nr. 7, Tlf. Central 15536, der har behandlet »Fædrelandet«s Likvidation.

Han oplyser paa Forespørgsel, at saa godt som hele »Fædrelandet«s Regnskab er tilintetgjort — dels brændt og dels iturevet — og Kpt. kan i den Forbindelse oplyse, at Arenth Lemvig Møller under Sagen har forklaret, at han har revet Bladene ud af »Fædrelandet«s Hovedbog, bl. a. fordi han vilde undgaa, at Folk kom i Fortræd for at have støttet Bladet.

M. H. t. den af H. C. Bryld i Retsmødet omtalte Konto mrkt. »H. C.« er det oplyst, at denne er brændt, og der findes kun tilbage en Liste over Personer, der økonomisk har deltaget i Aktieudvidelsen i 1941, og herunder findes Gunnar Larsens Navn ikke.

Kpt. udtaler saaledes, at det ikke er muligt at skaffe dette Materiale tilveje nu.

Knud Møller,
Krmbetj.

174.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag d. 21. December 1945.

RAPPORT

Til Orientering i Sagen mod Aage Peter Valdemar Thomsen, f. i Søllerød den 9. 3. 1909, boende Jyllinge pr. Roskilde, der har været arresteret sigtet for Overtrædelse af Straffelovstillægget af 1. 6. 1945 § 16, Stk. 2, idet han som Forretningsfører for Dagbladet »Fædrelandet« ved energisk Indsats har indsamlet Pengebidrag til dette Blad, følger nedenstaaende Ekstrakt-Udskrift af Politi- og Retsafhøringer af Thomsen i Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen.

Iflg. R. R. verserer Sagen mod Thomsen ved 12. U. K.

Rapport af 13. Juni 1945 (Ltr. U). Afhøring af Gunnar Larsen.

Forespurgt, om Komparenten kender Forretningsfører Thomsen ved »Fædrelandet« (kaldet »Tykke Tom«), forklarer Komparenten, at den paagældende 2 Gange, nemlig en Gang i 1939 og en Gang i 1940 efter Besættelsen henvendte sig til Komparenten med Anmodning om et Pengebidrag til »Fædrelandet«, men Komparenten afviste ham begge Gange. Komparenten siger, at Thomsen søgte at lokke Komparenten med Løfte om, at »Fædrelandet« vilde tage haardt fat paa Vekselerer Berthold Nathansohn, om hvem Thomsen vidste, at der havde været aarelange Stridigheder imellem Nathansohn og Komparentens Fader, ved det sidste Besøg efter Besættelsen antydede Thomsen endogsaa, at der nu var Mulighed for at træffe mere rigoristiske Forholdsregler mod Nathansohn, hvis Kpt. saa til Gengæld vilde støtte Bladet med Penge. Komparenten vilde ikke høre Tale herom, men viste Thomsen Døren.

Rapport af 13. Juli 1945 (Ltr. 3-M). Afhøring af Aage Thomsen.

M. H. t. Gunnar Larsens Forklaring om, at Kpt. skulde have lokket ham til at give Pengebidrag til »Fædrelandet« med Løfte om at tage haardt fat paa Vekselerer Berthold Nathansohn, siger Kpt., at det kender han intet som helst til, og han hævder, at han end ikke kender den anførte Nathansohn.

Rapport af 14. Juli 1945 (Ltr. 3-N). Afhøring af Gunnar Larsen.

Udspurgt forklarer Arrestanten, at han meget vel erindrer det første Møde med Aage Thomsen, og det foregik paa den Maade, at Thomsen uden videre og uden foregaaende Aftale indfandt sig paa Arrestantens Kontor hos F. L. Smidth i Vester-

gade, hvor han bad om en Samtale. Arrestanten talte derefter med Thomsen i Enrum, og Thomsen kom med en længere Forklaring om Nationalsocialimens Velsignelse, og Bladet »Fædrelandet« kom herunder ogsaa paa Tale, og Thomsen forklarede derunder, at enten Bladet eller Partiet eller muligt begge Dele var i Pengetrang, og han anmodede om et Bidrag, idet han blandt andet henviste til Partiets Stilling overfor Jøderne, og at det maatte have Interesse for Arrestanten, at Bladet aabnede en Kampagne mod Vekselerer Berthold Nathansohn, som havde været i mangeaarig Strid med Arrestanten og dennes Fader. Arrestanten udtrykte straks klart, at han intet vilde have med Sagen at gøre, og Thomsen forlod derefter Kontoret, uden at der skete videre ..... Arrestantens andet Møde med Aage Thomsen fandt Sted kort efter Besættelsen paa ganske tilsvarende Maade, idet Thomsen indfandt sig paa samme Sted, hvor han bad om Støtte paa tilsvarende Maade, dog var hans Holdning blevet noget mere sikker og bestemt. Jødespørgsmaalet var paany paa Tale, og Thomsen anførte, at det nu paa Grund af Forbindelsen med Tyskerne var muligt at tage noget haardere fat. Arrestanten vil hævde, at han ved omhandlede Lejlighed paany afviste Thomsen og gjorde ham forstaaelig, at det ikke var ham muligt at støtte en Sag, der i Realiteten hvilede paa tyske Bajonetter .....

Rapport af 26. Juli 1945 (Ltr. 5-H). Afhøring af Gunnar Larsen.

Udspurgt siger Arrestanten, at det meget vel kan tænkes, at han for nogle Aar siden har ydet et Beløb til et eller andet Formaal eller en eller anden Person uden nu at kunne huske det, men dog ikke saa stort et Beløb som 2000 Kr. og næppe heller ikke til et Formaal som »Fædrelandet«, og dertil kommer, at han ganske tydeligt husker, at Thomsen fremkom med Forlsag om, at der skulde laves en Kampagne mod Nathansohn, hvilket han straks afslog, og det er af de anførte Grunde, at Arrestanten med stor Bestemthed kan hævde, at han ikke har ydet økonomisk Støtte til »Fædrelandet«.

Arrestanten udtaler, at han omtalte overfor Vekselerer Lüchow, at Thomsen havde været hos ham og var fremkommet med Forslag om at paabegynde en Kampagne mod Nathansohn, og Arrestanten erindrer, at han saa sagde til Lüchow, at han vel var villig til at bekæmpe Nathansohn, men ikke med de Midler.

Samme Rapport. Afhøring af Vekselerer Kaj Lüchow.

Gjort bekendt med Sagen forklarer Kpt., at han en Dag i Maj eller Juni 1940 — det var ganske bestemt i Dagene umiddelbart før Frankrigs Sammenbrud, blev ringet op af en Kontorchef Thomsen fra »Fædrelandet«, der udbad sig en personlig Samtale med Kpt. Thomsen indfandt sig ca. een Time senere paa Kpt.s Kontor i Stockholmsgade 25, hvor hans Ærinde viste sig at være det, at han vilde bede om økonomisk Støtte til »Fædrelandet« eller D. N. S. A. P. Under Samtalen forklarede Thomsen, at hans Parti havde fulgt Sagen »Frederiksberg Sporveje« med stor Interesse, og Partiet vilde, saafremt Kpt. besluttede sig til at yde Støtte, foranledige, at Kpt.s Modstander Vekselerer Nathansohn blev taget af Tyskerne, og Thomsen nævnte i den Forbindelse, at Sagen vilde nyde Fremme gennem Minister Renthe-Fink, der ligeledes vilde foranledige, at Sagen mod Kpt. blev afblæst.

Stenografisk Referat fra Forundersøgelsesforhør i Byrettens 23. Afdeling den 23. Oktober 1945.

Afhøring af Gunnar Larsen.

Statsadvokaten. Hvad var hans (Thomsens) Ærinde? De siger, at han søgte financiel Støtte til disse respektive Organisationer.

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadvokaten: Hvilken Indstilling indtog De over for hans Anmodning?

Gunnar Larsen: Jeg indtog en endnu mere afvisende Holdning end ved den første. Det havde forskellige Grunde. Dels fremførte han — jeg er ikke helt sikker paa, at han ikke var inde paa det ogsaa i første Besøg, jeg kan ikke sige det med Sikkerhed — men i det andet Besøg fremførte han som et af sine Argumenter for, at jeg skulde støtte ham, respektive »Fædrelandet«, at han var vidende om, at der fra gammel Tid havde verseret en vis Kamp, kan man godt sige, imellem Vekselerer Berthold Nathansohn og Far og mig, og nu, hvor Forholdene havde ændret sig efter den 9. April, var der Mulighed for, at »Fædrelandet« kunde optage en Kampagne mod samme Herre. Og ikke alene det, men han kunde ogsaa paaregne at man vilde se med Velvilje paa en saadan Kampagne fra det tyske Gesandtskabs Side. Jeg afviste ham meget kategorisk, udtalte, at den Slags Metoder ønskede jeg ikke at have med at gøre. Jeg husker, at jeg brugte Udtrykket, at jeg under ingen Omstændigheder kunde tænke mig at støtte en Organisation, der hviler paa tyske Bajonetter.....

Samme Referat: Afhøring af Aage Thomsen.

Statsadvokaten: Var det paa Tale, at »Fædrelandet« muligvis kunde hjælpe Gunnar Larsen i Kampagnen mod visse Mennesker?

Thomsen: Nej.

Statsadvokaten: Det er blevet sagt her, at De tilbød Gunnar Larsen, at »Fædrelandet« eventuelt kunde støtte ham i en Kampagne mod en bestemt Mand.

Thomsen: Det er ikke rigtigt. Det erindrer jeg ikke Spor om.

Statsadvokaten: Var Vekselerer Nathansohn paa Tale ved den Lejlighed?

Thomsen: Jeg kender ham ikke.

Statsadvokaten: Kender De ham ikke?

Thomsen: Nej, det gør jeg ikke.

Statsadvokaten: Ved De ikke, at Vekselerer Nathansohn har haft en Proces angaaende Frederiksberg Sporveje?

Thomsen: Jo, det har jeg hørt senere.

Statsadvokaten: Men paa det daværende Tidspunkt vidste De intet om det?

Thomsen: Nej.

Statsadvokaten: Har følgelig heller ikke bragt ham paa Tale? Det er De helt sikker paa?

Thomsen: Ja.....

Samme Referat: Afhøring af Vekselerer Lüchow.

Lüchow: Der skete det, at Hr. Thomsen kom ind paa, at jeg havde en Sag løbende netop paa de Tider med Aktieselskabet Frederiksberg Sporveje, og han kom ind paa, om jeg kunde tænke mig at støtte Nazistpartiet eller »Fædrelandet« — jeg ved ikke, hvem det var af dem — om jeg kunde tænke mig at stille Midler til Raadighed, idet, som han fortalte, det ikke vilde vare ret længe, før Hr. Frits Clausen skulde være Statsminister herhjemme, fordi Stauning skulde afsættes, og man havde talt med eller vilde tale med — det var jeg ikke helt klar over — Renthe-Fink, som vilde sørge for, at Nathansohn blev arresteret.

Statsadvokaten: Naa, Nathansohn var paa Tale?

Lüchow: Ja, han var pa Tale, og for at sige det grovt, Thomsen vilde sælge Nathansohn for Kontanter, det kan man godt sige var Meningen.

HRS. *Steglich-Petersen:* Det sagde han udtrykkeligt?

Statsadvokaten: Det maa jeg sige Dem, Hr. Lüchow, at Thomsen har sagt i Retten her i Dag, at han paa daværende Tidspunkt intet Kendskab havde til Nathansohn.

Lüchow: Det passer ikke.

Statsadvokaten: Han vilde først have Penge, men han fik ingen, saa snakkede de i Almindelighed, og saa kom han med det noble Tilbud, at han mod Kontanter skulde sørge for at .....

Lüchow: at Sagen blev henlagt.....

HRS. *Steglich-Petersen:* Han vilde have Penge, og hans Argument for at faa Penge, hvad var det? Han havde ikke Grund til at tro, at De var Nazist eller stod Partiet nær.

Lüchow: Jeg vil antage, Argumentet var det, at jeg havde en Sag mod en Jøde herhjemme, og at jeg muligvis var interesseret i at faa min Sag ud paa en eller anden Maade. Det vil jeg tro.

HRS. *Steglich-Petersen:* Altsaa Jøderne. — Det var det, De skulde betale Penge for?

Lüchow: Ja vel.

HRS. *Steglich-Petersen:* De fik det Indtryk af Samtalen, at det var hans Argument?

Lüchow: Ja.....

Videre er til Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen modtaget et Brev af 24. 10. 1945 fra Aage Stentoft, hvori denne oplyser om Thomsens Metoder ved Anmodninger om Bidrag til »Fædrelandet« og Partiet.

Genpart af nævnte Skrivelse vedlægges.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

175.

KØBENHAVNS POLITI

Torsdag d. 24. Januar 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Foranlediget af HRS. Steglich-Petersens vedlagte Brev af 18. 1. 1946 fremstod *Arr. Gunnar Larsen* i Dag her i Afdelingen, hvor han blev foreholdt Carl Kjersgaards Forklaring til Rapport af 5. 11. 1945 Ltr. 12 M.

Han forklarer nu, at det er rigtigt, at afhørte Aage Thomsen (Tykke Tom) engang i Begyndelsen af Aaret 1940, antageligvis Februar Maaned, har modtaget 2000 Kr. af Arr.

Arr. forklarer nærmere, at han som tidligere nævnt fik Besøg af Thomsen, der fremkom med en Anmodning om Tegning af Annoncer. Dette afslog Arr. med den Motivering, at Firmaet som saadan ikke annoncerede i Dagspressen. Herefter foreslog Thomsen, at Arr. skulde give et Bidrag til »Fædrelandet«, hvilket Arr. dog i første Omgang afslog, da han ikke kunde se, hvorfor han skulde støtte dette Blad.

Efter et kortere Foredrag om Nationalsocialismens Velsignelse, kom Thomsen ind paa — — — — — — —. Arr. var straks klar over Grunden til Thomsens Hentydninger, men han »tykkede« lidt paa det. Da Thomsen holdt fast ved dette Emne — og han bl. a. udtalte noget om, at der jo kunde skrives en ganske god Artikkel om — — — — og at det var rart at staa sig godt med Pressen — var Arr. ikke mere i Tvivl om, at Thomsen var ude paa en Art Pengeafpresning.

Naar Arr. ikke afviste Thomsen — men som nævnt udbetalte ham 2000 Kr. — var Grunden den, at Arr. paa det paagældende Tidspunkt havde Skilsmisseforhandlinger i Gang, og han var i Forvejen blevet bebrejdet meget, at han ikke havde »gaaet lidt mere stille med Dørene« — — — — — — —. Dette resulterede i, at Arr. gav Thomsen de 2000 Kr. med den Besked, at de saa nok forstod hinanden, hvilket Thomsen besvarede med et »smøret Grin«.

— — —

Denne Episode spillede en Rolle ved de senere Overvejelser vedrørende de senere Bestikkelser af »Fædrelandet«, idet Arr. tog det med i sine Betragtninger, da Schwartzmann kom med sine Advarsler angaaende eventuelle forventede Angreb i »Fædrelandet«. Dette i Forbindelse med (fornævnte private Forhold) gjorde, at man tog Schwartzmanns Advarsler til Følge, idet Arr. jo ved Thomsens første Henvendelse var blevet klar over, at der maatte være en Forbindelse mellem — — — — — — — og »Fædrelandet«, og at dette Blad var klar over Forholdet.

Naar Arr. gennem N. N. den 10. 7. 1940 lod udbetale 2000 Kr. til »Fædrelandet« gennem Thomsen, saa skyldes det, at Arr. gennem den første Henvendelse fra Thomsen var klar over, at den Slags Ting kunde ordnes gennem ham.

Naar Arr. ikke personlig udbetalte Pengene til Thomsen, skyldes det, at han forinden havde nægtet Thomsen Støtte ved dennes sidste Henvendelse.

De ovennævnte 2000 Kr. lod Arr. udbetale — dels paa Grund af Schwartzmanns Advarsler — og dels fordi han vidste, at — — — — laa inde med nogle Breve, som han meget nødig saa offentliggjort i »Fædrelandet«, da han paa det Tidspunkt var indtraadt i Ministeriet.

Da der saa alligevel den 19. 7. 1940 blev rettet Angreb mod ham i »Fædrelandet«, og dette senere blev udvidet til Minister Yde, blev han klar over, at Thomsen ikke var den rigtige Mand — eller muligt at Beløbenes Størrelse ikke var tilstrækkelige — hvorfor Arr. gav N. N. Bemyndigelse til at søge højere op og træffe en Ordning vedrørende et større Beløb — nemlig 25.000 Kr. Dette skete i Samraad med Scavenius.

Dette Beløb skulde dog ikke udbetales paa een Gang, da man belært af Erfaringerne havde set, at »Fædrelandet« — skønt de havde faaet Penge — alligevel ikke undslog sig for at angribe i Bladet.

— — —

Straks efter, at Arr. blev Minister, gik han til daværende Justitsminister Harald Petersen, hvem han satte ind i — — — — — Forholdet, idet han nærede Ængstelse for, at der kunde komme Vanskeligheder fra den Kant. Naar Arr. omtalte det for Harald Petersen paa det Tidspunkt, var det ikke fordi han ønskede noget gjort i Sagens Anledning, men kun fordi han vilde forberede ham, saafremt der skulde ske noget.

Da Arr. senere fik det Indtryk, at der muligvis kunde være en farlig Forbindelse mellem — — — — — — og »Fædrelandet«, henvendte han sig paany til Justitsminister Harald Petersen, og her talte man om, at det vilde være rigtigt at »skygge« — — — — — for event. at faa konstateret, hvilke Forbindelser der maatte være. Justitsministeren fraraadede en Henvendelse til Privatdetektiver, men skaffede i Stedet — gennem Opdagelsespolitiet — vistnok gennem Politiinspektør Krenchel en Forbindelse til en pensioneret Overbetjent fra Kriminalpolitiet, som Politiinspektøren kunde sige god for, og denne paatog sig sammen med nogle Medarbejdere Opgaven. Der kom dog ikke noget Resultat ud af dette.

Senere fik Arr. et Forlig i Stand med — — — — — — hvorved bl. a. den eksisterende Korrespondance blev udleveret. — — — — — —

Arr. henstiller, at Forholdet til — — — — — — ikke bliver offentliggjort under Retssagen — — — — — —

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

— — —

Videre ønsker han tilføjet, at naar han tidligere har nægtet at have givet Thomsen Penge, da denne kom første Gang, saa skyldes det, at han ikke kunde indrømme det, uden at han samtidig maatte fremkomme med sit Motiv dertil, og det ønskede han ikke at gøre for ikke at trække — — — — — — ind i Forholdet.

Knud Møller,

Kriminalbetjent.

Kontinueret den 28. Januar 1946.

Jeg har rettet Henvendelse til Civildommer *Harald Petersen*, der, foreholdt Arr. Gunnar Larsens Forklaring, bekræfter, at denne paa et Tidspunkt kort efter han blev Minister henvendte sig til Kpt. og omtalte sit Forhold til — — — — —. Arr. omtalte bl. a., at han var noget nervøs for, at — — — — — paa en eller anden Maade vilde genere ham, saaledes fortalte han, at — — — — — ofte opholdt sig

i Rigsdagen, naar han var til Stede, og han var ligeledes bange for, at — — — — havde en Forbindelse i nazistiske Kredse, der kunde skade ham. — Kpt. erindrer ikke, at Gunnar Larsen specielt nævnede »Fædrelandet«. —

Videre bekræfter Kpt., at han gennem Københavns Opdagelsespoliti — enten ved Politiinspektør Krenchel eller Departementschef Eyvind Larsen — skaffede Gunnar Larsen en pensioneret Politimand til at »skygge« — — — — — — for muligt at finde ud af — — — — — deres eventuelle Forbindelser med nævnte Kredse. —

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 30. Januar 1946.

Arrestanten Gunnar Larsen var fremstillet.

Han forklarer paa Anledning, at naar han (jfr. Bilag Nr. 167, Udskrift af N. N.s Konto) gennem denne den 10. Juni 1940 lod udbetale Kr. 2000 til »Fædrelandet« gennem Thomsen, var Grunden den, at han som tidligere nævnt havde faaet en Advarsel gennem Schwartzmann gaaende ud paa, at man maatte regne med Angreb fra »Fædrelandet«s Side, og at disse kunde blive farlige. — Schwartzmann refererede her i særlig Grad til Arr.s engelske Forhold, men Arr. tog ogsaa den fra tidligere Tid kendte Forbindelse mellem — — — — — og »Fædrelandet« (Thomsen) med i sine Overvejelser, særlig da Brudet mellem Arr. og — — — — — kort forinden var sket. —

Paa det Tidspunkt var der ikke Tale om noget større Beløb til Forhindring af Angreb, og først da der fremkom et Angreb mod Arr. den 19. Juli 40 paa Trods af de indbetalte Beløb, talte Arr. med Sthyr om Forholdet, men andet og mere skete der ikke dengang. —

Da der kort efter kom et Angreb paa Minister Yde, talte Arr. igen med Sthyr om Forholdet, og de var nu klar over, at der laa en større og mere bevidst Aktion i det, hvorfor man paany overvejer Sagen, hvilket sluttelig resulterede i, at Arr. gjorde de tidligere omtalte Anstalter til Betaling af det større Beløb. Dette skete med Scavenius' Sanktion.

Paa daværende Tidspunkt havde Arr. endnu ikke faaet Forliget i Stand med — — — — — og saavidt han erindrer, fik han dette Forlig — — — — — sent paa Efteraaret eller Vinteren 1940.

Arr. siger paa Anledning, at han gik med til at betale »Fædrelandet« til Tavshed — dels paa Grund af, at hans engelske Forbindelser ikke blev trevlet op, og dels paa Grund af Forholdet — — — — —, men han siger dog i denne Forbindelse, at førstnævnte Forhold har været det mest afgørende for hans Dispositioner.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Der er rettet telefonisk Henvendelse til LRS. — — — — —, der udspurgt oplyser, at Forhandlingerne vedrørende — — — — — blev paabegyndt i Slutningen af Aaret 1940, men det endelige Forlig blev først indgaaet og underskrevet den 3. Marts 1941.

Knud Møller,
Krmbtj.

176.

STEGLICH-PETERSEN
Højesteretssagfører

København, d. 18. Januar 1946.

Hr. Overbetjent Brask-Andersen, Værelse 41, Politigaarden, V.

Det Offentlige mod Axel Gunnar Larsen.

Jeg har foreholdt Gunnar Larsen Rapport Nr. 12 Litra M, optaget den 14. November f. A., og hvori Grosserer Carl Kjersgaard forklarer nærmere om Thomsens paastaaede Henvendelse til Gunnar Larsen i Januar-Februar Maaneder 1940. Gunnar Larsen, der ikke tidligere har faaet foreholdt Grosserer Kjersgaards Forklaring, ønsker nu gerne at fremkomme med sin Forklaring i Anledning af det foreliggende. Jeg henstiller, at De foranlediger, at der bliver optaget Rapport.

Jeg vedlægger en Skrivelse af 28. Oktober f. A., som jeg under den retslige Forundersøgelse modtog fra en mig ubekendt Hr. Poul Henning Klein; han opholder sig formentlig stadig i Sverige, men jeg ønsker gerne, at hans i Brevet nævnte Ven, Sekretær Erik Nørregaard-Jensen, bliver afhørt om den Episode, der refereres til i Brevet.

Deres ærbødige
H. Steglich-Petersen.

177.

POUL HENNING KLEIN

Stockholm, d. 28. Oktober 1945.

Herr Højesteretssagfører Steglich-Petersen, Bredgade 3, København K.

Af Referaterne i de svenske Aviser har jeg fulgt Sagen mellem Fædrelandet og Minister Gunnar Larsen, og jeg føler det derfor som min Pligt at omtale en Episode, som jeg overværede den 10. April 1940, og som gjorde et saa uudsletteligt Indtryk paa mig, at jeg omtrent kan gengive det, jeg hørte, ordret. Det, jeg overværede, var følgende:

Nævnte Dag kom jeg sammen med min Bekendt, Sekretær Erik Nørregaard-Jensen fra D. D. P. A., ind paa Vinstuen i Gothersgade 2 eller 4. I Lokalet sad sammen med Værten en mig ukendt Person og drak Whisky i stor Stil, og samtidig telefonerede han rundt til forskellige kendte Personer i København og sagde omtrent følgende: De taler med Forretningsfører Thomsen fra Fædrelandet. Jeg ringer til Dem, fordi De sikkert er klar over, hvem der kommer til at regere her i Landet i Løbet af en 14 Dage, og derfor skal vi se at faa Gang i Fædrelandet, og for Deres egen Skyld maa De hellere støtte Sagen lidt. For Deres Vedkommende kunde jeg tænke mig, lad os sige 500 Kroner. ..... Næh, det bliver selvfølgelig mellem os, det kan De stole paa — eller ogsaa »Tænk Dem nu hellere lidt om, for det kan jo godt være farligt at være altfor afvisende«.

Disse Opringninger gjaldt flere kendte Forretningsfolk i København, men det jeg særlig hæftede mig ved var, at han (Thomsen) ringede mindst til fire forskellige Numre for at faa Forbindelse med Gunnar Larsen og blev meget fornærmet, naar han fik Besked om, at han ikke var tilstede. Det er muligt, at min Iagttagelse ikke har saa stor Betydning i Sagen, men det er min absolutte Overbevisning, at Thomsen paa dette Tidspunkt ikke havde nogen Forbindelse med Gunnar Larsen, og at det drejede sig om et ganske almindeligt Pengeafpresningsforsøg i Forbindelse med Besættelsen. At Thomsen var meget beruset og morede sig dejligt sammen med Værten over sin Maade at tale paa, tilføjer jeg kun for Fuldstændighedens Skyld.

Min Bekendt og jeg talte om at telefonere til Gunnar Larsen og advare ham, men besluttede dog at lade være, idet vi regnede med, at Situationen snart vilde forandre sig, og hele Episoden gjorde et saa modbydeligt Indtryk paa os, at vi snarest muligt gik igen.

Ved at tale med Værten i Vinstuen, vil De kunne faa Bekræftelse paa, at Situationen var, saadan som jeg har beskrevet den, idet jeg formoder, at han ogsaa er indblandet i Sagen. Sekretær Nørregaard-Jensen vil kunne bekræfte Rigtigheden af, hvad jeg har skrevet.

Med Højagtelse

P. H. Klein.

P. S. Jeg kan tilføje, at jeg ikke har eller har haft nogen Forbindelse med hverken Gunnar Larsen eller andre i Sagen indblandede. *P. H. K.*

178.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag den 23. Januar 1946.

RAPPORT

Sagen mod flv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der vedlægges HRS. Steglich-Petersen Skrivelse af 18. Januar 46 bilagt Skrivelse af 28. Oktober 45 fra Poul Henning Klein, Stockholm, der oplyser, at han den 10. April 1940 sammen med en Ven ved Navn Erik Nørregaard-Jensen hørte, at afhørte Aage Valdemar Thomsen fra Vinstuen Gothersgade Nr. 2 eller 4 telefonerede til flere forskellige Forretningsfolk, som han anmodede om Bidrag til »Fædrelandet« af, og herunder bl. a. udtalte, at de hellere skulde tænke dem lidt om, for det kunde jo godt være farligt at være afvisende. Ved samme Lejlighed forsøgte Thomsen ogsaa at komme i Forbindelse med Arr. Gunnar Larsen, men dette lykkedes ikke, mens Brevskriveren opholdt sig i Vinstuen. —

— — —

Jeg har rettet Henvendelse til den i ovennævnte Brev omtalte *Direktør Erik Nørregaard-Jensen, c/o Palæ-Garagerne, Dr. Tværgade Nr. 4*, Tlf. Central 638, privat boende *Rosenfeldts Allé Nr. 8*, Tlf. Gentofte 1484, der gjort bekendt med Skrivelsen bekræfter dennes Indhold.

Han forklarer, at han sammen med Klein opholdt sig i Søvigs Bodega, Gothersgade, den 9. eller 10. April 1940, og han bemærkede ved denne Lejlighed Aage Thomsen fra »Fædrelandet«, der sammen med nogle andre Personer fra »Fædrelandet« sad ved et Bord i Nærheden. Dog mener han ikke, at Restauratør Søvig var i Selskab med Thomsen.

Medens Kpt. opholdt sig i Vinstuen, bestilte d'Herrer fra »Fædrelandet« ikke andet end at ringe forskellige Mennesker op og anmode dem om Bidrag — specielt var Thomsen meget ivrig.

De sad højlydt og pralede med, hvor mange Penge de havde faaet Tilsagn om.

Kpt. siger paa Anledning, at de Udtalelser, som Klein har refereret i sit Brev — nemlig Thomsens Udtalelser om, at Vedkommende ikke skulde være alt for afvisende, at man nok var klar over, hvem der om kort Tid kom til at regere i Landet o. s. v. er ganske i Overensstemmelse med hans Erindring om Episoden, og han harmedes meget over disse Menneskers Opførsel — som nævnt var Aage Thomsen særlig agressiv.

Videre siger Kpt. paa Anledning, at han godt erindrer, at Thomsen forsøgte at faa Forbindelse med Gunnar Larsen ved flere Opringninger, men det lykkedes ikke for ham. — Han er ikke i Stand til at udtale sig om, hvorvidt Thomsen paa daværende Tidspunkt kendte Gunnar Larsen.

Yderligere af Interesse for Sagen kan Kpt. ikke oplyse.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 28. Januar 1946.

Jeg har rettet Henvendelse til Indehaveren af Bodegaen, Gothersgade Nr. 2, Restauratør *Arnold Søvig,* Tlf. Central 10.809, privat boende *Gort Adelersgade Nr. 5*[1], der udspurgt i Sagens Anledning forklarer, at Aage Thomsen — og i øvrigt ogsaa andre Folk fra »Fædrelandet« — var Gæster i hans Forretning, og de kom ret ofte i Aarene 1940—41.

Det skete somme Tider, at Thomsen benyttede Forretningens Telefon, men Kpt. har aldrig hørt ham fra denne Telefon ringe til Folk om Bidrag til »Fædrelandet«. — Specielt kan Kpt. ikke erindre noget om, at Thomsen den 10. April 1940 benyttede hans Telefon til dette Formaal. Det hændte af og til, at Kpt. sad i Selskab med Thomsen, men hvorvidt han har gjort det ovennævnte Dag, husker han ikke.

Kpt. er gjort bekendt med Indholdet af vedlagte Brev og de deri anførte Udtalelser, som Thomsen skulde være fremkommet med, og han siger hertil, at han godt har hørt Thomsen udtale sig i den Retning, men aldrig i Forbindelse med Anmodninger om Pengebidrag.

I øvrigt ønsker Kpt. at oplyse, at han var ked af saavel Thomsens som de andre Folk fra »Fædrelandet«s Besøg, idet han mistede flere af sine gamle Kunder paa den Bekostning, men det var ham ikke muligt paa det Tidspunkt at nægte dem Adgang til Forretningen.

— — —

Genpart af nærværende Rapport og vedlagte Skrivelse er tilstillet 8. U.K. til Sagen mod Aage Peter Valdemar Thomsen.

Knud Møller,
Krmbtj.

179.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 16. Oktober 1946.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen m. fl.

Tidligere afhørte *Direktør Knud Selgen Sthyr*, boende *Christianiagade Nr. 20, 5. Sal hos Hartung*, mødte i Dag efter Anmodning.

Kpt. forklarer paa Anledning, at da Gunnar Larsen første Gang kom til ham angaaende Standsningen af Angrebene paa Gunnar Larsen i »Fædrelandet«, var det allerede aftalt, at han skulde være Minister. Han var endnu ikke endelig udnævnt, men Aftalen var truffet med Stauning, og saavidt Kpt. erindrer, var det den 5. Juli 1940, at Stauning rettede den endelige Henvendelse til Gunnar Larsen. Dog havde der allerede omkring 1. Juli sket underhaands Henvendelse til Gunnar Larsen fra Stauning, ligesom Stauning havde meddelt Kpt., at det var hans Hensigt at anmode Gunnar Larsen om at indtræde i den nye Regering — hvis Dannelse var en Nødvendighed.

Gunnar Larsen spurgte Kpt., om han ikke syntes, at man skulde se at faa de forventede Angreb i »Fædrelandet« stoppet, hvis det var muligt. I denne Forbindelse oplyser Kpt., at saavel han selv som Gunnar Larsen underhaanden havde faaet at vide, at man kunde befrygte saadanne Angreb fra »Fædrelandet«s Side.

Kpt. siger videre, at han absolut ikke mener, at Gunnar Larsen havde grebet den Udvej at købe Bladet til Tavshed, saafremt han ikke stod for at skulle være Minister.

Iøvrigt var det hele Gunnar Larsens Forudsætning for Samtalen med Kpt., og dennes Forudsætning for at akceptere Tanken om at standse Angrebene, at undgaa en ny Regeringskrise, som muliggjorde det for de danske Nationalsocialister med tysk Støtte at danne Regering.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Knud Sthyr **Knud Møller,**
O. B.

180.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag d. 22. Oktober 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Tidligere Redaktør ved »Fædrelandet« *Peter Albrecht Helge Nielsen Bangsted,* der f. T. er Arrestant ved 8. U.K., var fremstillet her i Afdelingen.

Han blev udspurgt om sit Kendskab til Gunnar Larsens Støtte til »Fædrelandet« og herunder om sit Kendskab til de i Bladet i Juli Maaned 1940 rettede Angreb paa Minister Yde, og han forklarer, at han blev ansat ved »Fædrelandet« den 15. September 1940 som Redaktør.

Han har rygtevis paa Bladet hørt, at Gunnar Larsen havde givet Støtte, men noget konkret herom er Arr. ikke i Stand til at oplyse. Han har for sin Part ikke selv haft noget med Regnskabet at gøre og har ikke været beskæftiget med de økonomiske Spørgsmaal.

M. H. t. Angrebene paa Minister Yde oplyser Arr. paa Forespørgsel, at disse var optaget i Bladet, inden han tiltraadte, hvorfor han ikke erindrer noget særligt herom. Han har aldrig hørt, at man fra Gunnar Larsens eller anden Side har betalt Penge til Bladet for at standse Angrebene, og han vil anse det for ganske usandsynligt.

Arr. siger paa Anledning, at han kender Navnet N. N., men ikke denne personlig. Han mener, at han har hørt Navnet i Forbindelse med Pengebidrag til »Fædrelandet«, men heller ikke dette tør han med afgjort Sikkerhed sige.

Hvorvidt Sthyr har givet Penge — enten for egen eller Gunnar Larsens Regning — ved han intet om.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Helge Bangsted. **Knud Møller,**
Krmbtj.

181.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag d. 29. Juli 1946.

RAPPORT

Cecil Renthe-Fink fremstod i 1. Undersøgelseskammer, hvor han afhørtes af Statsadvokat Carl Madsen til Oplysning i Sagen mod Axel Gunnar Larsen. Kpt. forklarede at der ikke i Sommeren 1940 var fremkaldt nogen Regeringskrise gennem tysk Indgriben. Kpt. forudsaa ganske vist, at der fra tysk Side vilde blive fremsat Ønske om en Omdannelse af den danske Regering i mere tyskvenlig Retning, men noget saadant var ikke sket inden Regeringsomdannelsen i Sommeren 1940. Kpt. havde meddelt Scavenius, at han regnede med, at der kunde komme et tysk Krav, og han havde raadet til, at man foregreb Begivenhedernes Udvikling.

Kpt. havde paa daværende Tidspunkt intet nærmere Kendskab til Gunnar Larsen, og han erindrer ikke, eller i hvert Fald kun meget dunket, Angreb paa ham i »Fædrelandet«. Han erindrede ikke at have erfaret, at Gunnar Larsen har betalt »Fædrelandet« til at indstille en Artikelserie. Han erindrer heller ikke, at der nogensinde fra dansk Side er rettet Henvendelse til ham om at foranledige en saadan Artikelserie bragt til Ophør.

Kpt. oplyser, at der ikke fra tysk Side har været lagt nogensomhelst Vægt paa, at Gunnar Larsen indtraadte i den danske Regering.

Han kan i det mindste intet erindre herom.

Renthe-Fink.

182.

Sagfører Johs. Christensen protesterer skarpt imod, at hans Anklager henlægges

Et „Aabent Brev“, der er formet som et nyt voldsomt Angreb paa B. & W.-Ledelsen og Justitsministeren

Sagfører Johs. Christensen har tilstillet Justitsminister [illegible] Larsen et aabent Brev, hvori han gør rede for paa hvilken Maade det Krav, som han efter Generalforsamlingen i B. & W. rejste om offentlig Undersøgelse mod B. & W.'s Ledelse for falsk og urigtig Regnskabsaflæggelse, er blevet behandlet af Københavns Opdagelsespoliti.

Hr. Christensen hævder, at der i det Bilagsmateriale, som han med sin Klage af 20/4. 1940 sendte til Justitsministeriet, fandtes fuldt Bevis for, at de af ham rejste Klager var rigtige.

Det eneste, som Politiadvokat Krenchel, der har faaet Sagen overdraget, har foretaget sig, er at indhente nogle Oplysninger fra Københavns Skattevæsen samt rettet en Forespørgsel til den af mig angrebne Bestyrelse for Burmeister & Wain, der ved en Skrivelse af 13. 5. 1940 har svaret paa en [illegible] og overlegen Maade, at Bestyrelsen afviser mine Beskyldninger som fuldkommen uberettigede! Bestyrelsen nægter endvidere at indlade sig paa nogen Imødegaaelse af mine [illegible]

Sagfører Johs. Christensen.

[illegible]

Saafremt Hr. Justitsministeren ikke snarest opfylder dette mit Krav, beklager jeg, at jeg maa anmode Dem om at betragte dette aabne Brev som en Anklage mod Dem for grov Embedsforsømmelse og for Krænkelse af Grundlovens Paragraf [illegible] [illegible]

[illegible]

Johs. J. Christensen.

Tagesnyt [illegible]

332 · 11 JUNI 1940

Stk., jfr. § 80, 2.' Stk.

[illegible] Jeg aabne Brev af 8/6 d. A. ba[illegible] kat Krenchel i Tidsrummet 29./4.—1/6. d. A. forelagne Virksomhed, idet jeg fastslog, at de foreliggende Resultater beviste, at det passerede ikke en Gang kunde betegnes som en pro-forma-Undersøgelse. Idet Politiet til Slut forhindrede, at afgørende — tidligere akcepterede. Beviser fra Københavns Skattevæsen — blev tilført Sagen,

hvorfor jeg hævdede, at det var Justitsministerens ufravigelige Embeds-Pligt, snarest at overgive Sagen til en Undersøgelsesdommer, der var i Besiddelse af den fornødne Autoritet og Uafhængighed, saaledes at en Undersøgelse i Dagens Lys uopholdelig kunde blive foretaget.

Slutteligbeklagede jeg, at jeg maatte anmode Justitsministeren om, saafremt han ikke snarest opfyldte mit Krav, at betragte dette aabne Brev som en Anklage mod ham for grov Embedsforsømmelse og for Krænkelse af Grundlovens § 80. Brevet sendte Justitsministeriet den 17/8 til Statsadvokaten for København til »Afgørelse«

Statsadvokaten ikke til at faa i Tale — og hans Fuldmægtig vilde ikke undersøge noget

I et nyt aabent Brev af 24/6 til Justitsministeren — hvilket ligeledes er sendt til samtlige Ministre og Rigsdagsmænd og til Pressen — trak jeg Politiets Virksomhed op i koncentreret Form, hvorhos jeg oplyste, at jeg ved Henvendelse i Statsadvokaturen den 19. Juni d. A. overhovedet ikke kunde komme til at tale med den daværende Statsadvokat Hr. Harald Petersen — der nu er blevet Justitsminister! — men at hans Fuldmægtig Hr. Schaldemose Nielsen oplyste mig om, at han vilde forespørge Politiet, men iøvrigt ikke vilde undersøge noget!

Endvidere oplyste jeg, at jeg samme Dag oplyste Departementschef Aage Svendsen i Justitsministeriet om Hr. Schaldemose Nielsens Hensigter, og at min indtrængende Anmodning til Departementschefen om at foranledige, at Justitsministeren rejste Sag mod mig blev bestemt afslaaet! — Hr. Schaldemose Nielsen afviste Sagen ved Skrivelse af 3. Marts — altsaa uden Undersøgelse!

I mit aabne Brev af 24/6 d. A. har jeg uden at indlade mig paa at bedømme, hvad Hensigten har været med den Virksomhed, som i [illegible] er udfoldet af Københavns

og Jerikos Mure skulde falde -!

En uskyldig Annonce, som satte det politiske Politi i højeste Alarmberedskab

„Nedbrydningsarbejde" og „Bortkørsel af Affald" kan naturligvis kun fortolkes paa een Maade — og den intetanende Haandværksmester blev hængt ud paa fire Sider Rapport

Det begyndte med en god Cigar og en fredelig Passiar i en behagelig Lænestol. En Repræsentant fik en større Ordre til sit Firma, en ny Bageovn skulde leveres og opstilles.

Firmaet er beliggende i Provinsen, og det blev paa Slutsedlen skrevet, at Firmaet skulde paatage sig Nedbrydningen af den gamle Ovn samt Bortkørsel af Affaldet. Men da der som bekendt ogsaa er Arbejdere — eller Arbejdsløse — i København, fandt man ingen Anledning til at sende Fabrikens faste Personale af Sted paa Ekspeditionen, men lod indrykke en Annonce i »Berlingske Tidende« og »Politiken« den 7. og den 8. Juli, og Ordlyden vil man kunne se paa Billedet her. Det er en fotografisk Gengivelse af Annoncen.

Bogtryk. Prov[illegible]
13775, modt. Berl. [illegible]

Repræsentant til [illegible]
En dygtig Mand, der pa[illegible] i Stand til at forhandle med Sag[illegible] om et aktuelt Spørgsmaal, søges stra[illegible] Provisionsbasis. Billet, mrk. 13807, modtager Berl. Tid.

Hvem kan medarbejde ved Nedbrydningsarbejde, som paabegyndes den 9. Juli i København, eller paatage sig dette inkl. Bortkørsel af Affald og Rensning af Sten. Tilbud til den 8. Juli Middag, i Billet, mrk. 13658, modtager Berl. Tid.

Kran til Salg.

En 12 Tons elektrisk Løbekra[illegible] Stand, Spændvidde ca. 14½[illegible] Billet, mrk. 13753, modt. B[illegible]

Dette var som sagt Begyndelsen — Næste Kapitel udspilles i Politistatens Danmarks Regeringskontorer; der, hvor der staar »Politisk Politi« paa Døren.

Et stort Mandskab er i Arbejde. Siden April er Politistyrken blevet mangedoblet ved Ansættelse[illegible] kendt bruge 1100 Mand yderligere. Der er mere Politi end Militær i dette Land!

Og da Tiden jo skal gaa med noget, og da man ser Bussemænd allevegne og Revolutionen kan udbryde, hvor som helst og naar som helst, sidder der ogsaa et Par Sherrelsesglas og gennemtrawler Aviserne, Spalte op og Spalte ned. Og der er jo ogsaa mange sjove Annoncer. For Eksempel fra »Politiken«s private Ægteskabskontor med Annoncerne »Hallo—Hallo. Damen i den røde Frakke paa Linie 6 bedes skrive til Herren med Flødeskægget. Billet mrk. Pip og Pep til »Politiken««.

Men den Spalte er fredet. Det samme gælder sandsynligvis »Social-Demokraten«s Handelstelegrammer. Det var jo kun under den forrige Krig, man insinuerede noget slemt om dem!

Men Annoncen om »Nedbrydningsarbejde« og »Bortkørsel af Affald« den er ganske aabenbart statsfarlig. Der er jo ingen Tvivl om, hvad der her tænkes paa. Det er de fæle »Nazister«, som vil nedbryde Demokratiets Højborg. Og »Bortkørsel af Affald« — nej, der er da ingen Tvivl om, hvad der tænkes paa!

Der er forøvrigt saa mange andre »mystiske« Annoncer. I samme Nr. af »Politiken« og samme Spalte kunde man læse en Annonce »Sultekunstner tilbyder 35 Dages Faste under effektiv Kontrol«. Han har naturligvis ikke faaet nogen Billetter, for det er da ikke nogen Sensation her til Lands. Det er jo ikke andet, end hvad enhver Aldersrente- eller Invaliderentenyder maa indstille sig paa ifølge Ludvig Christensens, nu Kjærbøls Satser. Det kan heller ikke interessere Staunings politiske Politi. Det ved man godt i Forvejen.

Og — stadigvæk i samme Nr. af »Politiken« fandtes en Annonce af tiken«. [illegible] var heller ingen Billetter at faa der.

Han syntes, at dette var underligt. Nu havde han hørt saa meget om, at der var i Tusindvis af Arbejdsløse i København, og her stod han med et regulært Tilbud paa Arbejde — og ikke een meldte sig.

Modløs vandrede han tilbage til det Hotel, han boede paa under sit Ophold i København, og da laa der til ham en Tilsigelse om at møde til Afhøring hos Politikommissær Andst i det politiske Politi!

Det blev til en Rapport paa hele fire Ark!

Der var naturligvis ikke noget som helst »fordækt« i Annoncen, og han havde ikke nogen Forbindelse med de »revolutionære Kredse«.

Da han senere indfandt sig paa »Berlingske Tidende« og »Politiken«, fik han udleveret Billetterne. Der var i Hundredevis af dem.

Og saa forstod han Gaaden. Bil-

Blomster - - Kranse
Frugt - Grøntsager
P. Brinks, Odensegade 16, Aarhus
Telefon 8939

Damms Hotel
Assens
Telef. 106 - Pensionærer modtages
1. Kl. Køkken

[illegible] hun blev indlagt efter Luftangrebet paa Aalborg Mandag Aften. Fru Christensen blev, da hun var paa Vej til Ejendommens Tilflugtsrum, ramt af en Bombesplint i den ene Fod, saaledes at denne maatte amputeres. Hun har siden ligget bevidstløs hen.

Breve til

»Fædrelandet« og »National-Socialisten« bedes adresseret til enten Redaktionen eller Ekspeditionen og ikke til navngiven Person.

D. N. S. A. P.
Spentrup Afdeling
Medlemsmøde i Hvidsten Kro Onsdag den 17. ds. Kl. 8.
Omegnens Afdelinger indbydes.
Afdelingslederen.

2 yngre Karle og 1 Fodermester
kan straks faa Plads paa Rønnebjerg Storgaard pr. Vraa.
Telefon 10 Rønnebjerg.
Chr. Larsen, Bestyrer.

Forkarl
En flink, ung Mand, som er dygtig til at bruge Maskiner, kan faa Plads straks eller 1. August paa en Gaard i Randersegnen. 150 Tdr. Land.
A. de Neergaard
Enslevgaard pr. Ulstrup

HESTEVOGNE
til ethvert Formaal paa Lager samt efter Bestilling.
J. P. Quist
Vognfabrik, Finsensvej 14, Telefon Godthaab 8216

LEIPZIGER EFTERAARSMESSE 1940
Fra 25. August til 29. August.
35 % Rabat paa De Danske Statsbaner
60 % Rabat paa den tyske Jernbanestrækning.
Udrejse: 20. August — 28. August.
Hjemrejse: 26. August — 10. September.
Amtliches Messadressbuch ved Forudbestill. Kr. 2.00
Postgiro-Konto 21590
[illegible]
F. GLÖDE, Kbh., Vesterport, Meldahlsg. 3', C. 10.129 og Palæ 4725

FOR DANMARKS ÆRE FRIHED OG RET

DANSK FRONT
mod Folkefronten

Mere Nyt fra Udenrigsministeriet

…er er for Tiden stærk Hausse i Konsuler!

Efter at polsk Konsul Hasle, M. F., fhv. „Fol"-Minister p. p., er udnævnt til ekstraordinær Gesandt og befuldmægtiget Minister, siges Tilfælde Nummer to at være paa Trapperne

Denne Gang skal det være Generalkonsul Marinus L. Yde, som har Udsigt til det Avancement, den fine Titel betyder

En Plan, hvorefter Hr. Yde skal være Mellemled mellem Regeringen og de højeste tyske Myndigheder, maaske inden længe Danmarks Gesandt i Berlin!

I FORTSÆTTELSE af de virkelig interessante Nyheder, som vi i Gaar bragte i Forbindelse med Livet indenfor Murene i Udenrigsministeriet, ser vi os i Dag i Stand til at supplere dem op med endnu mere Nyt.

Denne Gang drejer det sig om, at der inden længe kan ventes Gesandtskifte i Berlin, idet Kammerherre Herluf Zahle skal omgaas med Ønsker om at trække sig tilbage grundet paa stærkt vaklende Helbred. I ca. 15 Aar har Kammerherre Zahle været en anset dansk Gesandt i Tyskland. Hr. Zahle ligger i Øjeblikket paa Klinik i København.

Hvem Rygtet udpeger som Efterfølgeren

Marinus L. Yde (det bliver i saa Tilfælde Konsul Nummer to, der af Folkefronten og med kort Mellemrum udnævnes til extraordinær Gesandt og befuldmægtiget Minister, idet polsk Konsul Hasle, Folketingsmand p. p., var Nummer ét), vil det sikkert hurtigt vise sig, om Forventningerne svarer Regning eller ej.

Der kan i det foreliggende Tilfælde mindes om, at et nært Venskab har hersket mellem Generalkonsulen og det kendte jødiske Bankierhus Warburg, som i det marxistiske Tyskland spillede en stor Rolle og gjorde sig ufordelagtigt bemærket ved Krigsskadedrøftelserne, ligesom Generalkonsul Yde var en nær Bekendt af den jødiske Kornspekulant Lebenbaum, der i stor Stil foretog Kapitalflugt til Danmark.

Altid stor Forskel!

System er jo engang System, ligegyldigt hvor, og dets polare Modsætning vil altid være den national-socialistiske og fascistiske Livsanskuelse og praktiske Politik til Trods for nok saa mange Forklædninger og blomstrende Talemaader suppleret op med officiel Selskabelighed.

Paa Forhaand vil vi sige, at hvis Systemet mener, at Generalkonsul Ydes Udnævnelse og Ophøjelse til officielt Forbindelsesled mellem Danmark og Tyskland kan holde den nye Tid ude og nede i Danmark, tror de Herrer øjeblikkelige Magthavere vist ogsaa her afgjort forkert.

Regeringen beslaglægger hele den danske Kornhøst

Landbruget faar Pligt til at aflevere den samlede Avl af Rug og Hvede

Vi skal kunne klare os selv med, hvad der kan avles paa dansk Jord, da der ikke kan ventes udenlandske Tilførsler

I Folketingets Møde i Gaar fremsatte Landbrugsminister Bording et meget vidtgaaende Forslag til en Kornordning for Høstaaret 1940—41.

Forslaget er baseret paa, at Danmark for Tiden er afskaaret fra enhver oversøisk Tilførsel af Korn og Foderstoffer og, at Importen fra de europæiske Lande kun kan være ubetydelig. — Normalt importeres ca. 700,000 Tons Korn og 6—800,000 Tons Foderstoffer om Aaret.

Landbrugsministeren bemyndiges til at kræve afleveret al Avl af Rug og Hvede med Undtagelse af den fornødne Saasæd. Afleveringspligten omfatter ogsaa Rug og Hvede, hvori der er blandet andre Kornsorter.

Hvis en Landmand mener sig ude af Stand til at opfylde sin Afleveringspligt, skal han anmelde dette til det kommunale Kornnævn inden den 20. September 1940.

I Bemærkningerne til Forslaget oplyses det, at Aarets Høst af Rug og Hvede sikkert vil blive under Gennemsnit.

Hvad der skal bruges

pr 100 kg. har Regeringen fundet det paakrævet at holde en Afstand paa 3 Kr. mellem Foderkorn og Hvede og give en Præmie paa 1 Kr. for Dyrkning af Rug.

For at sikre, at den Ejendommene paalagte Afleveringspligt opfyldes paa behørig Maade, har man fundet det paakrævet absolut at forbyde Salg af Korn i fri Handel, forinden Afleveringspligten er opfyldt. Naar dette er sket, maa Salg af Foderkorn paa den anden Side ske til samme Pris som Hvede, altsaa 28 Kr. pr 100 kg. med et Tillæg for særlige Kvalitetsvarer, der sælges til speciel Anvendelse.

Forslaget kom i Aftes til 1. Behandling.

Marsa Matruh belagt …

Roosevelt er kostbar

(Fortsættes næste Side.)

Ejendommeligt nok har denne venlige Gestus fra tysk Side ikke afsat sig noget synligt Spor paa den danske Finanslov, der dog gennem Aarene maa have sparet anselige Beløb paa denne Konto. Af Finanslovens yderst summariske Tal kan det kun udledes, at de i Aarenes Løb udbetalte Valutatillæg maa være udregnet efter de i de forskellige Lande gældende officielle Kursnoteringer. Derimod vil man forgæves lede efter en Indtægtspost, udvisende de i Finansaaret indgaaede Refusionsbeløb fra Tjenestemænd i de Lande, der paa legitim Vis aabner Adgang til Køb af Valuta til officielt ansatte Underkurser.

Den danske Generalkonsul i Hamborg, Marinus L. Ydes Ophøjelse til ekstraordinær Gesandt og befuldmægtiget Minister, giver os derfor Anledning til at rette følgende Spørgsmaal til hans høje Overordnede, Udenrigsminister Erik Scavenius:

Blodigt Overfald i Aalborg

Aalborg, Fredag (RB)

I Nørregade 5 i Vejgaard er der i Nat sket et blodigt Overfald. En af Ejendommens Beboere, Arbejdsmand Houtved, blev overfaldet af en Mand, der trængte ind i Lejligheden. Der udviklede sig en voldsom Kamp mellem de to Mænd, og da en Nabo, som hørte Støjen, kom til, fandt han Houtved liggende bevidstløs og blødende fra flere alvorlige Saar i Hovedet. Ved den bevidstløse Mand sad hans tre grædende Smaabørn. Den Overfaldne blev ført til Aalborg Amtssygehus, hvor man oplyser, at Kvæstelserne i Hovedet er ret alvorlige, idet Kraniet er beskadiget. Politiet har anholdt en Mand, hvis Hustru boede hos Houtved, men han har nægtet

re et oplagt Tillidsbrud over for den tyske Rigsregering, saafremt det skulde vise sig, at de i Aarenes Løb opstaaede, anselige Kursdifferencer ikke er kommet den danske Statskasse til Gode, men er havnet i Tjenestemændenes Lommer. Selvfølgelig har det været den tyske Rigsregerings Mening at vise en Opmærksomhed over for en valutafattig Nabostat og ikke at begunstige enkelte, tilfældige Tjenestemænd paa Helhedens Bekostning.

Omkring Festen i Aften

Lidt om det storstilede Arrangement, der indledes med Lurblæsning og Indvielse af Estandarter.

Naar dette Eksemplar af FÆDRELANDET falder ind gennem Deres Brevsprække, arbejdes der allerede under Højtryk inde i Koncertpalæet for at skabe en festlig Ramme omkring Kammeratskabsaftenen for SA i Aften. Forventningerne er store, og alt tyder til, at Festen vil blive en straalende Oplevelse. Samtlige Lokaler i Bygningen er inddraget under Festen, og der tilstedes absolut ikke Adgang indenfor Jernporten for andre end Medlemmer af DNSAP.

Efterspørgslen efter Billetter har været langt over, hvad man mantte kunne regne med i Ferietiden, og der er leveret Billetter til samtlige sjællandske Distrikter, hvoraf mange forlængst har udsolgt.

Indgangen aabnes Kl. 19.30.

Klokken 20 aabnes Festen med Lurblæsning og Fanerindmarch, og derefter foretages Indvielse af tre nye Estandarter.

Det ventes, at Partiføreren derefter vil tale til 1. SA Fane.

Naar den højtidelige Del af Festen er overstaaet, bydes der paa Underholdning af forskellig Art. — Vore friske Kampsange vil udfylde Pauserne; der afholdes Tombola til Fordel for Ofrene i Bastillen. Der er Pølsebar og meget andet.

Til Festen er der skænket mange Hundrede Rundstykker fra forskel-

godt fra Slagtermestre, et Par Kasser Appelsiner, og 100 Flasker Æblemost er ogsaa mellem de Lækkerier, man vil kunne faa Adgang til.

Programmerne, der forhandles ved Indgangen, er nummererede og deltager i en Udtrækning om ??? — og der er iøvrigt mange andre Overraskelser.

Paa Gensyn i Aften — og Husk nu

til yderst faa Dage!

Stauning vil sikkert anbefale Kongen et rent Forretningsministerium for at komme udenom Frits Clausen og D. N. S. A. P.!

I politiske Kredse forlød det endnu sent i Aftes, at den endnu siddende Folkefrontsregering nu er ved at erkende sin egen Magtesløshed. Forud for hvert af dets Lovforslag er der gaaet stærke Meningsudvekslinger indenfor Ministeriet, og de rent personlige Stridigheder bliver stadig voldsommere.

Dette gælder navnlig Forholdet mellem Udenrigsminister Erik Scavenius og Handelsminister Christmas Møller, der i stigende Grad synes at ville kommandere hele Samlingen.

Under alle Omstændigheder synes Folkefronts-Regeringens Levetid at være begrænset til yderst faa Dage, og efter al Sandsynlighed vil Stauning anbefale Kongen at søge dannet et rent Forretningsministerium, hvorved han undgaar direkte at anbefale Kongen at give Magten til Frits Clausen og DNSAP.

„Ingen Realeksistens mere"!

BERLIN, Fredag.
(Pr. Telefon fra vor Korrespondent.)

Under Overskriften »Ingen Realeksistens mere« bekendtgør bl. a. mange andre tyske Blade i Aften »Nachtausgabe« Danmarks Udtræden af Folkeforbundet. Meddelelsen indskrænker sig kort og godt til en Gengivelse af den danske Regerings officielle Erklæring. Man kan næppe regne med at den tyske Presse eller den tyske Regering vil spilde mange Ord paa Sagen.

Den Udtalelse, som for et Par Uger siden blev fremført paa min [illegible] i Wilhelmsstrasse, dækker fuldt ud Situationen i Dag.

Som Dansker kan man maaske have Grund til at tilføje: [illegible] end aldrig!

Peter Jerndorff-Jessen.

Til FÆDRELANDETs Læsere og Abonnenter

Paa given Foranledning skal vi gøre vore Læsere og Abonnenter opmærksom paa, at FÆDRELANDET's Adresse er Bredgade 23, København K., og naar skriftlige Henvendelser til Bladet i den senere Tid er sendt til en anden Adresse, beror dette paa en Misforstaaelse.

Forholdet er det, at FÆDRELANDET for kort Tid siden har overdraget Bladets Omdeling i København til Bladkompagniet, Østerbrogade 7 C, hvortil rettes alle Henvendelser vedrørende Abonnement for Københavns Vedkommende, men kun, naar det drejer sig om Abonnement!

Henvendelser om Abonnement fra Provinsen sker fortsat til FÆDRELANDET's Ekspedition, Bredgade 23 C, og hvad angaar Annoncer og andre Henvendelser stiles disse for hele Landets Vedkommende direkte til Bla-

hvert Fald kan der ikke herske Tvivl med Hensyn til Hr. Ydes Person. Rent bortset fra, at Hr. Yde staar i personlig Venskabsforbindelse med Statsminister Th. Stauning, det nære og kompromitterende Venskab med det jødiske Bankierhus Warburg og Bekendtskabet med den jødiske Kornspekulant Lebenbaum, vil man finde det latterligt, om Folkefronten herhjemme kunde finde paa at vælge en fhv. Generalkonsul i en tysk Provinsby til en vigtig Ministerpost i den tyske Rigshovedstad. Og det tilmed, da »Ministeremnet«, maa siges at være af yderst provinsielt Tilsnit!

Hr. Yde har maaske glemt det!

Maaske erindrer Hr. Yde ikke, under hvilke nærmere Omstændigheder han har medvirket til, at Staunings gode Ven i sin Tid, Folketingsmand Hans Nielsen, i Landmandsbankens Afviklingskasse fik Forbindelse med Jøderne Lebenbaum i Hamborg og overdrog dem Aktiemajoriteten i Akts. Valsemøllen i Esbjerg til en fordelagtig Pris! Vi er heller ikke saa sikker paa, at Hr. Yde — som det var hans Pligt — har gjort Rigsstatholder Karl Kauffmann i Hamborg og de hamborgske Devisemyndigheder bekendt med alle sine Forbindelser med Jøderne Lebenbaum.

FÆDRELANDET har tidligere

England spiller Trumf

Hailie Selassie er dukket op i Sudan

BERLIN, Fredag.
(Pr. Telefon fra vor Korrespondent.)

Hailie Selassie, Ekskejser af Abessinien, »Judas hellige Løve«, er dukket op i Sudan. Han viser derved mere Mod end sine Kolleger — de andre landflygtige Monarker i London. Det antages nu med god Grund, at hans Mission er at bidrage Abessinierne til Modstand mod Italien og at sørge for, at en saadan Modstand faar den nødvendige Hjælp fra Englands Side. Det vil erindres, at England den 12. Juli anerkendte ham som retmæssig Hersker over Abessinien, og samtidig gav ham det Tilsagn, at Abessiniens Uafhængighed vilde blive

Tilmeldelsespligtige er enhver, der bor i Toftlund eller Toftlund Politikreds og som er sessionsberettiget i Aaret 1935—36—37—38 og paa Sessionen erklæret:

a for stedse uskikket til at Krigstjeneste eller
b udskrevet til Militærtjeneste uden senere at blive indkaldt, eller
c havde erholdt Udsættelse med Aftjening af Værnepligt (herunder civilt Statsarbejde) eller
d. være antaget til fri Militærtjeneste under Hæren eller Søværnet — og som ikke tidligere er tilmeldt i Civilbeskyttelsestjeneste.

Personer, der tidligere er tilmeldt Civilbeskyttelsestjenesten.

Den, som efter Tilmeldingen er fraflyttet det Luftbeskyttelsesomraade, hvori Tilmeldingen fandt Sted uden paany at have tilmeldt sig Civilbeskyttelsestjenesten paa det tilflyttede Sted, skal ligeledes tilmelde sig inden nedennævnte Frist.

De tilmeldelsespligtige skal ved Tilmelding medbringe Indtegningsbevis til Lægdsrullen eller Tjenesteudygtighedspas.

Tilmelding sker hos Lægdsmanden i det Lægd, hvor Bopæl haves, og skal ske straks og senest inden 24. Juli 1940. Undladelse af Tilmelding straffes med Bøde eller Hæfte.

Toftlund Politikreds, 18. Juli 40.

SCHACK.

Veksel Kurser.

København, 19./7. (RB)

Sælgerkurser. Betalingstilladelse forudsat.

	Gaars Kurs	Dags Kurs
London	19,80	19,80
New York	5,18	5,18
Berlin		
Paris	11,75	11,75
Bruxelles		
Zürich	117,95	117,95
Rom	26,45	26,45
Madrid		
Amsterdam	275,55	275,55
Stockholm	123,60	123,60
Oslo	117,73	117,73
Helsingfors	10,55	10,55
Prag		
Warszawa		
Turistmark	102,00	102,00
Berlin Clearing	207,40	207,40
Prag Clearing	17,95	17,95
Rom Clearing	26,11	26,11
Helsingfors Clearing		10,50
Zürich Clearing		117,70

Ansvarshavende Redaktør Stein Rasmussen.
Udgivet af Aktieselskabet
af 30 December 1938.

gering Berlin og saa[...]
frelde Berlin og sa[...] til at foretage Rej[...]
olte kommer til at foretage Køben-
ser mellem Berlin og Køben-
havn
Inde for den sidste Systemre-
gering skal der være meget
[...] Stemning for at føre en
[...] i Livet ud fra

Luftstøttepunkt [...] fra
gangspunkt [...] deres Flyvetogt
kan gennemføre
fra den nordafrikanske Kyst
Med Fæstningsliust har England
anlagt Lempenmæssige Vand Olie-
og Benzinlagre Der er indirekte fra
[...] Soldater. Il

21/7 1940.

Med Frits Clausen FOR DANMARK

Fædrelandet

FOR DANMARKS ÆRE FRIHED OG RET

DANSK FRONT mod Folkefronten

Folkefrontens Moral - en skærende Kontrast til hæderlig-gammeldags Embedsmandsmoral

Overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister Yde endnu en Gang!

I en Krisetid træder Modsætningen mellem hæderlig, gammeldags Embedsmandsmoral og Folkefrontens Moral skarpere og grellere frem end nogensinde.

Er det ikke et Tilfælde, der ligner en Tanke, at det var den nylig afdøde, danske Paris-Gesandt, Minister Oldenburgs Fader, den gamle, højtanseede Overpræsident Oldenborg, der om Folkefrontens designerede Berlin-Gesandt, daværende Journalist ved »Politiken«, Marinus L. Yde, i sin Tid udtalte, at Yde — efter de under en opsigtsvækkende Fosterfordrivelsessag fremkomne Oplysninger — ikke længere kunde anses for en uangribelig og agtværdig Borger?

Den gamle, hæderkronede Overpræsident vilde vende sig i sin Grav ved at erfare, at den paagældende Journalist Anno 1940 i Folkefrontens sidste Aar var blevet [illegible]

ovennævnte Fosterfordrivelsessag mod »Politiken« og »Ekstrabladet«.

Artiklen hedder »En Blottelse«, og som Læserne vil se, vender den sig meget skarpt mod nuværende Minister Yde.

Danmark og Schweiz

ROM, Lørdag (RB).

Overenskomsten om Vare- og Betalingsudvekslingen mellem Schweiz og Danmark er i Dag blevet vedtaget af Forbundsraadet. Den træder i Kraft d. 26. Juli.

De irske Blaaskjorters Fører arresteret

STOCKHOLM, Fredag (RB fra DNB).

I Forbindelse med Arrestationerne i Nordirland af Medlemmer af den irske republikanske Hær meddeler »Svenska Dagbladet« fra London, at Antallet af de Mænd fra den irske, republikanske Hær, der allerede er

Presse-Censuren gennemføres af Folkefronten for aabent Tæppe!

Skarpe Bemærkninger i Folketinget vendt mod Stats- og Udenrigsministeriet i Anledning af de fortrolige Henvendelser til Pressen lige siden Krigens Begyndelse

Er det Meningen, at enhver Form for Ytringsfrihed skal stoppes i dette Land?

Justitsministerens Forslag om lovfæstet Pressecensur kom i Gaar til Behandling i Folketinget, hvor det fik en højst ublid Modtagelse fra de Partier, der staar udenfor Folkefronten.

Ved Debattens Sluttning viste det sig, at ikke engang Forslagstilføreren, Justitsministeren selv, var i Stand til at give en exact Besvarelse af, hvad der skal være underkastet Censuren og hvad der gaar frit.

Justitsminister Harald Petersen erkendte aabent, at hvis man vilde være sikker paa at være paa den rigtige Side, maatte man først spørge en frivillig Ordning med Pressen, men at flere Blade havde stillet sig udenfor og nægtet at underskrive Forslaget maa derfor gennemføres, for vi »har ikke Raad til, at Folk, der kalder sig Danske, skader Danmarks Anseelse i Udlandet«.

Som Bondepartiets Ordfører gjorde Hartel opmærksom paa, at de ministerielle Cirkulærer til Pressen oprindelig tog Sigte paa den offentlige Omtale af vore Handelsforhandlinger med Udlandet, men det nu fremsatte Forslag gaar langt derudover.

Er enhver Omtale i Bladene af Hvis det er Meningen med denne Lov at stoppe enhver Form for Ytringsfrihed, gaar vi ikke med.

Selv Kommunisterne meldte sig paa Arenaen. Aksel Larsen paastaar, at man nu vilde lovgive paa Grundlag af hemmelige Ovarenskomster, der forud var Tinget ukendt. Han gjorde opmærksom paa, at navnlig den konservative Presse ikke overholdt Forskrifterne, hvilket dog syntes Ministeriet ligegyldigt. Nu indføres aabent for alle Censur for Pressen. Befolkningen faar nu Besked om, hvorfor Arierne ser ud, som de gør. At optrænde saa rigoristisk som nu giver imidlertid Anledning til et meget farligt Rygtesmederi.

Fænomenet Qiuf Pedersen fandt det ganske paa sin Plads, at man vilde lovgive mod dem, »der vil skade vort Land«.

Justitsminister Harald Petersen svarede Hartel: Det er mig umuligt at give en exact Besvarelse af, om al Omtale af vore Handelsforhandlinger er i Modstrid med Loven eller ikke, men kan alligevel vise Retningslinier. Hvis der fra autoritativt Sted som Handels- eller Udenrigsministeriet er givet Meddelelse om, hvad der er sket, maa Bladene være berettigede til paa loyal Maade at debattere Spørgsmaalet. Hvis Bladene er i Tvivl, vil jeg anbefale dem at spørge Udenrigsministeriets Pressebureau.

Hartel: Ministeren er saa ganske aabenlyst ikke helt klar over Forslagets Rækkevidde, hvorfor vi naturligvis maa stemme imod.

Ved Afstemningen vedtoges Forslaget med Folkefrontens 83 Stemmer, mens 4 stemte imod.

Skarp Debat i Landstinget

(Fortsættes næste Side.)

187.

385

og befuldmægtiget Minister for Hans Majestæt Kongen af Danmark.

Vi bringer her en fotografisk Gengivelse af en Del af en Side i det daværende Blad »Middagen«, som førte en Polemik angaaende

arresterede i Ulster, nu udgør 150. Føreren for de irske Blaaskjorter, General O'Duffy, var ogsaa blevet arresteret, da han forsøgte at gaa over Grænsen ind til Ulster. Politiet havde sendt ham tilbage, advaret ham og truet ham med, at han vilde faa 6 Maaneders Strafarbejde, hvis han kom tilbage.

Udenrigsministeriets Pressebureau.

Fra Folkefrontens Side blev Tonen straks angivet af den socialdemokratiske Ordfører, Holger Eriksen, der henviste til, at mange Lande havde indført Presse-Censur. Med frejdig Mine understregede han „dansk Forkærlighed for Pressefrihed" og omtalte, at man havde søgt

vore Handelsforhandlinger straffet? Og hvordan med Udtalelser paa offentlige Møder? Skal ogsaa de paatales efter denne strenge Lov?

Ogsaa i Landstinget gav Forslaget Anledning til en meget skarp Debat, der afslørede Folkefronten i hele dens Jammerlighed. Særlig slemt medtaget blev Justitsminister Harald Petersen, skønt han fik haardt tiltrængt Hjælp fra to af sine Forgængere i Embedet, Steincke og Rytter.

Det var Foget fra Bondepartiet, der indledte med at udtale:

— Nok kan jeg give min Tilslutning til, at de, der tilsigter at skade Landets Interesser, skal straffes, — men da jeg hører til et Mindretal, der har været udsat for lidt af hvert, maa jeg nære alvorlige Betænkeligheder ved det foreliggende Forslag. Skal det udlægges saaledes, at Kritik mod Regeringen og dens Handelsforhandlinger vil blive betragtet som landsskadelig?

Loven deler Pressen i to Dele. Den ene, der i det væsentlige kun er ansvarlig overfor det kollegiale Nævn, den anden Del, der ikke vil bøje sig for en Knægtelse af den grundlovsmæssigt sikrede Ytringsfrihed, og som derfor straks skal for Domstolene.

Justitsministeren hævdede, at den politiske Ytringsfrihed vil blive bibeholdt.

Foget: Ogsaa med Hensyn til Regeringens Handelsforhandlinger?

Justitsministeren: Ja, naar Materialet er godkendt af Udenrigsministeriets Pressebureau.

Foget: Tak, saa kan jeg ikke stemme for Loven, da den i saa Fald aabner Muligheder for Misbrug.

Paa dette Tidspunkt greb de tidligere Justitsministre Rytter og Steincke ind i Debatten, men uden Held. Rytter blev først bragt til Tavshed, og efterhaanden mistede ogsaa Hr. Steincke Mælet.

Utroligt, men sandt.

2000 københavnske S.A.-Kammerater fejrer Bastillefest!

„Men efter Gildet i Addils Hal brød Kæmperne op og gik til Strid"

STORKØBENHAVNS 1. S. A. Fane har ikke Tid til at vente til de lange, mørke Vinterdage — tværtimod. Man nærer de største Betænkeligheder — for det er snart ikke muligt at opdrive Lokaler, der er store nok til en samlet Fest. Det kan næppe lade sig gøre for Distrikterne. — Der var som bekendt næsten 300, som ikke fik Kaffe paa »Ritz« i Torsdags, fordi Køkkenet kapitulerede.

Noget nær det samme var ved at ske i »Koncertpalæet« i Aftes. I den store Sal var der dækket Kaffebord til 1000, og det kostede store Anstrengelser at faa det næste Tusinde placeret i den lille Sal, i Restaurationslokaler, ja selv paa Trapperne sad der unge Mennesker og drak Kaffe paa Gammeldags Maner.

Fange Nr. 67 blev Over-Slutter

Præcis Klokken 8 slukkedes Lyset i Salen. En skarp Projektør rettedes mod Scenen, hvor Lurblæserne traadte frem og aabnede Festen med en frejdig Fanfare.

I Salens modsatte Ende aabnedes Dørene. Estandarterne førtes ind under Hornsignaler.

Saa istemte S. A. Orkestret Fanemarchen. Belyst af Projektører førtes Dannebrog ind i Salen.

Kommandant Kaptajnløjtnant Thorsen, 1. S. A. Fane, bød Velkommen til Bastillefest. Han udtalte nogle Ord til de Kammerater, som vi havde ventet, men desværre ikke fik Lejlighed til at være sammen med i Aften. Det kan naturligvis være kedeligt nok at sidde indespærret bag Tremmer og tykke Mure i disse herlige Sommerdage, men det er alligevel kun et ringe Offer. Vi er allerede beredt til at ofre vort Liv, om det kræves, for vor Fører, og den nationalsocialistiske Idé.

Kommandanten udtalte til Slut Haabet om et fornøjeligt Samvær og et rigt Udbytte af denne Kammeratskabsaften og udnævnte derefter Fange Nr. 67 til »Over-Slutter« og Mødeleder.

Efter Sangen: Dagen er kommet — talte den populære Fange Nr. 66, der fornøjeligt fortalte om sine Oplevelser i Bastillen. Han sluttede med at udtale en Tak til Folkefronten for denne lille Generalprøve, der havde givet S. A. rige Erfaringer, som var gode at drage Lære af, hvis de Herrer skulde faa Mod til en Gentagelse af Spøgen.

Efter endnu et Par Sange, slukkedes Lyset og saa rullede Filmen. Først saa man en Uge-Revy, en herlig Naturfilm fra Bjergene ved Steiermark og Klagenfurt, og til Slut en Kulturfilm »Den store Familie«.

S. A. Mand Heidemann Jacobsen fremsagde en Prolog, der var en Hyldest til vore fængslede Kammerater. Vi har stridt, vi bivuakerer en Stund, men kun for at samle Kræfter til det næste Slag!

Saa vekslede forskellig Underholdning og Solistoptræden. Ind imellem havde Pølsebaren, Tombolaen og Boderne rivende Afsætning.

Endnu paa det Tidspunkt, da FÆDRELANDET gaar i Trykken, fortsattes den fornøjelige Fest i Bredgade.

Da jeg løb over paa Trykkeriet med Manuskriptet, spurgte et Par af de staalhjelms- og knippelbevæbnede Betj. hvor længe det vilde vare endnu.

Ak, jeg forstaar ham! Hvor er

Post mellem de skandinaviske Lande

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet meddeler Fredag: Befordringen af Post mellem Danmark og Sverige, Norge og Finland foregaar nu via Helsingør—Helsingborg.

Ansvarshavende Red.: Steen Rasmussen.
Udgivet af Aktieselskabet
af 20. December 1938

mbola.

umf"

mærker.

„Centrum"

Inqn!

b. Laug.

rgning.

lisme

ine.

paa hvilket Nødvendigheden af Landets Forsvar paa en udmærket Maade dokumenteredes. Førinden Mødet blev aabnet, blev alle Udlændinge opfordret til at forlade Salen; men Themin var dog bleven tilbage. Da han senere paa Aftenen forlangte Ordet, forlangte Forsamlingen, at han skulde kastes ud, hvilket øjeblikkelig skete ved Politiets Hjælp.

En Blottelse.

Drabet paa Redaktør Calmette har givet Anledning til, at „Politiken" gennem sin Eftermiddagsudgave igaar har givet sig en alvorlig Blottelse. Organet hævder, at Redaktør Calmettes Offentliggørelse af rent private fortrolige Breve fra Caillaux til en ham nærstaaende Dame var en forsvarlig journalistisk Kampmaade. At „Politiken" hyldede en saadan Journalistik, som allerede fordømmes af alle, — det maa enhver, med lidt mere end overfladisk Kendskab til Bladet, kunnet sige sig selv. Der er Masser af Eksempler paa rent ud samvittighedsløs Journalistik i „Politiken", som ofte, med bedre Vidende, har givet sine Læsere en forvrænget, falsk og løgnagtig Fremstilling af Sager og Personer, — naar slig samvittighedsløs Adfærd blot kunde tjene til at fremme Bladets Interesser eller til at dække over en Skandale indenfor dets Rammer. Men, at det i sin Eftermiddagsudgave offentlig vilde vedkende sig sin Opfattelse af, hvad der er sømmelig Journalistik — ja, det vil maaske undre en eller anden. Der er da blot dertil det at sige, at det maa være sket ved et Uheld.

Naar Eftermiddagsudgaven iaar skriver, at det ikke kan forstaa, at man privat kan optræde, tale og handle anderledes end offentlig, — saa giver vi

manglende Forstaaelse. Men baade „Politiken" og Eftermiddagsudgaven glemmer nu deres Forsvar for „Politiken"s forhenværende Medarbejder, Marinus L. Yde. Han hyldede Fosterfordrivelse — ja, gav af Midler, der var indsamlede hos godgørende Mennesker, som Hjælp til en Fødsel, 200 Kr. til en Kvinde for at hun dermed kunde lade en Fosterfordrivelse udføre paa sig. Og Fosterfordrivelsen blev udført, og Yde ønskede Kvinden til Lykke, og Kvinden var henrykt over, at det var lykkedes. Og denne Marinus L. Yde søgte „Politiken" af al Magt at slaa op til en Topfigur paa Velgørenhedsomraadet herhjemme. Han, der hyldede Fosterfordrivelse og gav Penge dertil — han var Formand for Foreningen til Hjælp for enligtstillede nødlidende Kvinder med Børn og for Pleje- og Adoptionsbureauet. Han, der bedrog velgørende Mennesker derved, at han gav Penge, der var indsamlede som Hjælp til en Fødsel, til en Fosterfordrivelse — han skulde efter „Politiken"s Ønske være Tillidsmanden mellem Velgørere og Trængende! Og da Fosterfordrivelsen kom frem, og det skandaløse og uforsvarlige i, at Yde vedblev at være Formand for de nævnte Institutioner blev fremdraget, — hvad gjorde „Politiken" og Eftermiddagsudgaven da? — Ja, de forsvarede Yde, forties Fosterfordrivelsesaffæren, som de begge kendte, og søgte at sidestille Yde med Byens bedste Borgere samtidig med, at de Haandlangere kastede sig over dem, som af Hensyn til de Kvinder og Børns Tarv, som de nævnte Institutioner skulde hjælpe, krævede Ydes Tilbagetræden.

Er det — for at bruge Tonen Ekstrabladet — Løgn, hvad vi skriver? Skal vi offentliggøre de Vidneforklaringer, der fortæller om Ydes Meddelagtighed i Fosterfordrivelse? Skal vi dokumentere, at Overpræsident Oldenburg under en Vidneafhøring udtalte, at han, efter at have

Alle har derfor
Studenternes sociale Sekretariat
[illegible]
Ensomme Gamles Værn,
[illegible]
Citygade 19, 4. (Kl. 1-3).

valeen, ikke længere kunde anses Yde for en uangribelig og agtværdig Borger?

Og Marinus L. Ydes Meddelagtighed i Fosterfordrivelse var ikke nogen privat Affære — saalidt som nogen offentlig Paatale undergiven Forbrydelse er privat. Og dog — dog mente „Politiken", at han var i fuld Overensstemmelse med de Principer, de nævnte Institutioner hyldede og maatte hylde overfor Offentligheden, hvis betroede Mand Yde skulde være. Hvad kunde Yde da ikke privat have gjort uden at miste „Politiken"s og Eftermiddagsudgavens Sympathi? — Vi spørger bare.

Mordforsøg og Selvmord i Rømersgade.

Et Kærlighedsdrama?

Lige da Bladet skal gaa i Trykken erfarer vi, at en Mand i Rømersgade har skudt paa sin Kæreste og derefter forsøgt at skyde sig selv.

Begge er i [illegible]

III. Økonomisk Støtte til Rudolf Christiansen (»Hestetyven«).

188.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag, den 29. marts 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der er rettet Henvendelse til Arr. Gunnar Larsens Sekretær, Kontorchef Otto Lademand, Firmaet F. L. Smidth & Co., Vestergade 33, der paa Anledning forklarer, at han i Foraaret 1943 fik Besked af Gunnar Larsen om at afvise Rudolf Christiansen, saafremt han skulde henvende sig enten i Firmaet eller Ministeriet, da Gunnar Larsen ikke vilde yde ham mere.

Kpt. talte sidst med »Hestetyven« i Juni Maaned 1943, ved hvilken Lejlighed han indfandt sig i Ministeriet for at faa Gunnar Larsen i Tale. Kpt. afviste ham i Henh. til den Besked, han havde faaet af Arr.

Siden har »Hestetyven« Kpt. bekendt ikke henvendt sig hos Gunnar Larsen.

Kpt. siger, at han aldrig har udbetalt »Hestetyven« Penge, men dette ordnede Gunnar Larsen personlig.

— — — — —

Videre blev truffet Sekretær Svend Aage Rasmussen, der paa det omhandlede Tidspunkt var Assistent for Kpt. Lademand. Han forklarer, at han — vistnok i Sommeren eller Efteraaret 1943 — af Lademand fik Besked om at afvise »Hestetyven«, hvis han skulde indfinde sig i Firmaet.

Kpt. har sidst set »Hestetyven« i Vinteren 1943/44, idet han da henvendte sig i Firmaet for at faa Gunnar Larsen i Tale. Kpt. afviste ham, hvilket han havde let ved, da Gunnar Larsen paa det Tidspunkt var i Sverige.

Assistent Poul Fich, der ligeledes blev truffet i Firmaet, forklarede paa Anledning, at han godt erindrer »Hestetyven«s Besøg den 20. April 1945 — nemlig den Dag, han blev likvideret.

Han oplyser herom, at »Hestetyven« indfandt sig omkring ved 16-Tiden, og da han spurgte efter Gunnar Larsen, meddelte Kpt. Besked enten til Lademand eller til Rasmussen, men Kpt. erindrer ikke, hvorvidt en af disse kom ned og talte med Christiansen.

Knud Møller,
Kriminalbetjent.

189.

Unmack Larsen.

(Uddrag af »Berlingske Aftenavis«.)
den 25. Juli 1945.

Unmack Larsen om »Hestetyven«.

»Berlingske Aftenavis« talte i Formiddags med Borgmester i Aarhus Unmack Larsen, som bekræftede, at han ved sin Tiltræden som Justitsminister gav Udtryk for sin Uvilje mod, at man havde benyttet sig af et Redskab som Rudolf Christiansen, »Hestetyven«.

Jeg fandt, at han var en helt igennem mislig, uvederhæftig, kedelig Person, udtalte Borgmesteren i Formiddags, og jeg sørgede for, at man omgaaende afbrød Forbindelsen med ham. Paa et vist Tidspunkt henvendte han sig til mig med en fuldstændig fantastisk og uigennemførlig politisk Plan, men jeg syntes, han var en Svindler og afviste ham.

— Den Plan gik ud paa?

— Nej, det kan jeg ikke sige, end ikke nu.

— Benyttede Justitsministeriet sig dengang af Stikkere for at skaffe sig Underretning om forskellige politiske Forhold?

— Det faar De mig ikke til at udtale mig om. Jeg kan kun sige, at Forholdene selv i den saakaldt normale Tid umiddelbart før Krigen var saadanne, at man ofte var henvist til at skaffe sig Underretninger ved de mærkeligste Metoder for at tjene Danmarks Interesser — sluttede Borgmester Unmack Larsen.

VI. Økonomisk Støtte til »Arbejderavisen« m. v. (Asmussen). »Den konservative Generalkorrespondance«s Angreb paa Direktør Sthyr, Udenrigsministeriet.

190.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 27. Juli 1945.

Til Den af Folketinget under 15. Juni 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

Under Henvisning til Pkt. 5 i Kommissionens Skrivelse af 27. Juni 1945 fremsender Udenrigsministeriet hoslagt et paa Grundlag af Ministeriets Akter udarbejdet Referat vedrørende Tidspunktet og Vilkaarene for Direktør Knud Sthyrs Ansættelse under Udenrigsministeriet.

F. M.

Nils Svenningsen.

Referat vedrørende Tidspunktet og Vilkaarene for Direktør Knud Sthyrs Ansættelse under Udenrigsministeriet.

Direktør Knud Sthyr, Dansk Cement Central A/S, har tidligere været knyttet til Udenrigstjenesten, senest som Kontorchef, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning ved kgl. Resolution af 9. Marts 1921 blev afskediget i Naade fra 1. April s. A. at regne.

I Oktober 1939 traf Regeringen Beslutning om Nedsættelse af et Udvalg under Udenrigsministeriet med den Opgave at behandle Spørgsmaal om Foranstaltninger til Modvirken af en for Danmarks Økonomi skadelig Udvikling i Prisbevægelserne for Landets Eksport- og Importvarer. I Udvalget, som fik Navn af „Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg", var Finansministeriet, Handelsministeriet, Landbrugsministeriet og Udenrigsministeriet repræsenteret, hvorhos der med Direktionen for Danmarks Nationalbank var truffet Aftale om, at Banken — efter Anmodning i hvert enkelt Tilfælde fra Udvalgets Formand — vilde lade sig repræsentere ved de af Udvalgets Møder, paa hvilke Spørgsmaal, der vedrørte Bankens Ressort, vilde komme til Behandling.

Efter Anmodning af daværende Udenrigsminister P. Munch erklærede Direktør Sthyr sig villig til at overtage Formandsposten i Udvalget og den øverste Ledelse af det Kontor, der skulde knyttes til Udvalget. Valget som Formand faldt paa Hr. Sthyr, fordi han besad den dobbelte Forudsætning, at han som Embedsmand i Udenrigsministeriet havde taget fremtrædende Del i Handelsforhandlingerne under forrige Krig og derefter havde indvundet praktisk Erfaring gennem betydningsfuld Deltagelse i Erhvervslivet. Direktør Sthyr mente at kunne paatage sig det ham tilbudte Hverv, da han var af den Opfattelse, at Stillingen som Direktør for Dansk Cement Central A/S under Krigen med deraf følgende Afbrydelse af de fleste af Cement-Centralens udenlandske Forretninger ikke vilde beslaglægge hans fulde Arbejdskraft, men erklærede samtidig, at han ikke kunde tænke sig, endog midlertidigt, at opgive sin Virksomhed i Aktieselskabet, til hvilket Skridt han ej heller vilde kunne opnaa Samtykke fra Aktieselskabets Bestyrelse. Direktør Sthyr ønskede ikke at modtage Vederlag for sit personlige Arbejde i Udenrigsministeriets nævnte Udvalg og det dertil knyttede Kontor, og noget saadant Vederlag blev ikke paa noget Tidspunkt tillagt ham. Grundlaget for Udenrigsministeriets Aftale med Direktør Sthyr svarede herefter til det, hvorpaa Formænd for forskellige andre Nævn arbejdede.

I Skrivelse af 2. December 1943 anmodede Direktør Sthyr om at blive fritaget for det ham paalagte Hverv som Formand for „Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg", idet han var af den Formening, at Forudsætningen for Udvalgets Nedsættelse og Opgave var bortfaldet, samt at Begivenhederne omkring den 29. August 1943 var en Anledning til, at Udvalgets Virksomhed blev indstillet.

Med Skrivelse af 10. Februar 1944 meddelte Udenrigsministeriet Direktør Sthyr, at Ministeriet var enig med ham i, at de Forudsætninger, under hvilke han imødekom daværende Udenrigsminister P. Munchs Henstilling om at indtræde som Udvalgets Formand, var væsentligt ændrede, efter at Ministrene den 29. August 1943 var traadt tilbage, hvorfor Udenrigsministeriet næst at bringe Direktør Sthyr en Tak for hans Arbejde fritog ham for Hvervet som Udvalgets Formand.

191.

Redegørelse fra Justitsministeriet.

Oplysning om den daværende Justitsministers Medvirken til Standsning af de af Den konservative Generalkorrespondance rejste Angreb paa Direktør Sthyr i August 1942.

I »Jydske Tidende« for den 4. August indeholdtes en Artikel fra Den konservative Generalkorrespondance »Fra den politiske Undergrund«, af hvilken Afskrift vedlægges som Bilag A.

Artiklen var saaledes formuleret, at det ikke kunde ses, hvem der sigtedes til med Omtalen af »en Mand, som den nationale Samling satte paa en af vort Lands højeste Tillidsposter, og til hvem der knytter sig den i denne Forbindelse særlige Interesse, at han menes at have Nøglen til de Pengemidler, der skal sættes ind for de her omtalte Formaal.«

Det oplystes senere, bl. a. i en officiel Erklæring af 29. August 1942 fra Den konservative Generalkorrespondance, at der ved de paagældende Bemærkninger sigtedes til Direktør Knud Sthyr, der var Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg.

Antagelig efter Justitsministerens Anmodning undersøgtes i Justitsministeriet Spørgsmaalet om, hvorvidt der kunde rejses Injuriesag. Resultatet af Undersøgelsen var, at de i Artiklen indeholdte Udtryk, som rettes mod en bestemt politisk Virksomhed, efter Praksis ikke kunde anses for injurierende.

Der kunde dog maaske være Tale om Injurier, hvis den Person, der sigtedes til, som Tjenestemand eller honorarlønnet lod sig betale for at virke for Regeringen, samtidig med at han drev politisk Muldvarpearbejde for at undergrave Regeringens Stilling.

Forsaavidt der sigtedes til Direktør Sthyr bemærkedes, at Afdelingschef Hvass havde oplyst, at Sthyr var *ulønnet* Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg. Denne Stilling kunde formentlig ikke binde ham til ikke samtidig at drive politisk Virksomhed mod Regeringen, og en Beskyldning herfor kunde da ikke siges at være injurierende.

Fra Politiet forelaa der en fortrolig Notits af 12. Juni 1942, hvoraf Afskrift vedlægges som Bilag B. (Der synes tillige at have foreligget en Notits af 18. Juni 1942, som imidlertid nu ikke findes i Sagen og vistnok ikke har større Betydning for denne). Af Notitsen af 12. Juni 1942 blev der taget Afskrifter, hvori de i Bilag B i Parentes satte Ord var udgaaet. I Marginen i Notitsen er af daværende Justitsminister Thune Jacobsen tilføjet: »Udtaget efter Statsministerens Ønske.«

Notitsen eller den beskaarne Afskrift havde før Den konservative Generalkorrespondances Angreb allerede den 25. Juni 1942 været forelagt Direktør Sthyr, som afgav en Erklæring, hvoraf Afskrift vedlægges som Bilag C.

Det kan ikke med Tydelighed ses af Sagen, hvorledes Justitsministeren er kommet ind i de Forhandlinger, der førte til Sagens Bilæggelse, men det fremgaar, at Ministeren har deltaget i Formuleringen af disse Erklæringer.

Afskrift af disse Erklæringer, der udsendtes gennem Ritzaus Bureau, vedlægges som Bilag D og E. De bragtes med Overskriften:

»Sagen mellem Direktør Sthyr og Den konservative Generalkorrespondance.

Ved Formidling af Justitsministeren bragt til Afslutning ved nedenstaaende Erklæringer«.

Forinden disse Erklæringer blev til, havde Direktør Sthyr den 9. September 1942 afgivet en supplerende Erklæring angaaende sit Forhold til P. M. Asmussen. Afskrift af denne Erklæring vedlægges som Bilag F.

Det fremgaar endvidere af Sagen, at Justitsministeren har brevvekslet og forhandlet med Kirkeminister Fibiger om Sagen.

Afskrift af et Brev af 18. September 1942 fra denne vedlægges som Bilag G. Det kan endvidere ses, at der den 25. September 1945 til Kirkeminister Fibiger er fremsendt Udkastet af 24. September 1942 (Bilag H).

Endelig vedlægges Afskrift af en Takkeskrivelse af 5. Oktober 1942 fra Direktør Sthyr til Justitsminister Thune Jacobsen (Bilag J).

192.

U. M.'s PRESSEBUREAU
Blad-Uddrag.

Avisens Titel: Jydske Tidende.

Dato: 4. August 1942.

Fra den politiske Undergrund.

Den konservative Generalkorrespondance skriver:

Lige fra den forhaandenværende Situations første Dage har den nationale Samling været modarbejdet fra flere Hold, der dog hidtil ikke har haft Held med sig. Tværtom kan det vel med Rette siges, at jo flere Anslag der har været mod Samlingen og Folkeviljen, des stærkere har Samlingen formet sig. Det danske Folk har hidtil afvist alle politiske Konspiratorer, som søgte at skabe Bevægelser. Adskillige af dem var Førere uden Hær, politiske Outsidere, som øjnede en Chance, der aldrig kom.

Et og andet tyder paa, at disse Folk fra den politiske Undergrund — som saadan er det rimeligt at betegne Bevægelser, der modarbejder den Samling og de Maal, der er fælles for Folkets store Flertal — nu forbereder en Aktion, der indledes med, at de samles. Hidtil har de talt i hvert sit Verdenshjørne. Nu har fire af »Bevægelserne« gennem vort officielle Telegrambureau proklameret, at de er gaaet op i en højere Enhed. Hvad de hidtil har heddet og virket for, interesserer os ikke. Det er nok at anføre, at i en samlet Falanks præsenterer de sig som »Den nationale Aktion« med det Formaal »at ville gengive det danske Folk den danske Linie og Staaplads«.

Navnene, der tegner Aktionen, er for saa vidt ganske ligegyldige. Ingen af dem vil være kendt af Offentligheden. Der er Folk, som har forladt Clausens Parti, en anden, som har vandret hele det politiske Kompas rundt, og Førerne for de Organisationer, der ophæves, for at Sammensmeltningen kan blive til Virkelighed.

Det, der interesserer ulige mere, er to Ting, nemlig den virkelige Baggrund for denne Aktionsdannelse og de Mænd, der virkelig dirigerer Foretagendet fra Kulisserne, D'Hrr. Rinck, Vaaben, Baastrup, Hinné og hvad de nu hedder, er sikkert kun Redskaber for stærkere Kræfter, der foretrækker at forblive anonyme, hvilket let lader sig forklare af Formaalet.

Sammenslutningen af disse Bevægelser til en samlet Aktion kommer nemlig ikke som nogen Overraskelse. I mere end en Maaned har man været nogenlunde klar over, hvad der forestod, og med ikke ringe Undren har man i politiske Kredse hørt nævne enkelte Navne, som understreger Sandsynligheden af, at de nu detroniserede Partiførere fra de ophævede Bevægelser kun er Straamænd. For hvem? Efter vor bedste Overbevisning for Kredse, der bl. a. tæller en Mand, som den nationale Samling satte paa en af vort Lands højeste Tillidsposter, og til hvem der knytter sig den i denne Forbindelse særlige Interesse, at han menes at have Nøglen til de Pengemidler, der skal sættes ind for de her omtalte Formaal.

Ad mange Veje og under mange Navne søger disse Bevægelser at komme Folk paa Talefod. Vi ser netop i disse Dage en Bekendtgørelse i københavnske Blade fra noget, der kalder sig »Foreningen af danske Arbejdere i

Udlandet«, hvis socialjuridiske Sekretariat giver en Række rige Løfter til dem, der henvender sig til Foreningens Adresse, som imidlertid er ganske identisk med Adressen paa en af de nyopdukkede Bevægelser, som under maskeret Navn virker for at ophidse Arbejderkredse mod den nationale Samling.

Ganske karakteristisk er det, at som Iscenesættere fra Kulisserne nævnes samme Navne baade vedrørende den nye Aktion-Bevægelse og det nævnte Kontor, der er at finde et Sted i Krystalgade i København, som søger at drage Arbejdere til sig under særlige Foregivender.

Man har ogsaa et ganske godt Kendskab til dette Kontor og dets egentlige Opgave, og denne tør formodes ogsaa at blive Opgave for den nye »Aktion«, idet Kontor og Parti — jævnfør de Personer, som mere eller mindre viser Ansigtet begge Steder — tør siges at være to Alen af eet Stykke!

Vi tror at turde forudsige, hvorledes man fra disse Organer for politisk Muldvarpearbejde agter at tilrettelægge Virksomheden. Det vil ske i mange og systematiserede Forsøg paa at skabe Uro i Arbejderkredse, først og fremmest gennem Fagforeningerne. Arbejderne vil sikkert i nær Fremtid møde Aktionen gennem Løbesedler, der stærkt provokerende søger at virke mod den nationale Samling og mod Regeringen. Det er muligt, at ret betydelige Pengemidler vil være til Raadighed for disse Spekulanter i andre Systemer end den folkelige Samling, og det er sandsynligt, at Propagandaen vil naa frem til Folk under Maske og særlige Organisationsbenævnelser (»Dansk socialistisk Forbund« er saaledes en af Maskerne), men vort Formaal med disse Linier er at gøre opmærksom paa, hvad der er i Gære, saa Propagandaen kan bedømmes efter Fortjeneste.

193.

Fortroligt.

Torsdag den 11. Juni d. A. afholdtes hos Arkitekt Robert Hansen et Møde, hvor var til Stede: fra »Oppositionen« P. M. Asmussen, fra »Den danske Front« Lønskov og Hinné, fra »Arbejdsfællesskabet« Redaktør Høyer samt Eiler Baastrup og Kontorchef Wilhelmsen og endelig Direktør Sthyr fra Udenrigsministeriet.

Direktør Sthyr meddelte, at der fra Cement Koncernen og fra andre interesserede Industrikredse i det kommende Efteraar vilde blive stillet ca. $^1/_2$ Mill. Kr. til Raadighed for et »Stormløb« paa Regeringen fra de yderliggaaende Nationalsocialisters Side, idet man var klar over, at man til den Tid vilde have store Chancer for at faa det »Stormangreb« til at lykkes.

Endvidere meddelte han, dog under Tavshedsløfte, at (Trafikminister Gunnar Larsen paa sin sidste Rejse havde ført Forhandlinger om Danmarks indrepolitiske Forhold, idet) der var mange indenfor den tyske Regering og andre indflydelsesrige Kredse i Tyskland, som var interesseret i en Nyordning, men dog ikke den Retning som DNSAP repræsenterede, fordi man var klar over, at et System efter tysk Mønster kun kunde gennemføres med Vold. Man var dèr klar over, at DNSAP aldrig vilde slaa igennem i Danmark, medens der derimod formentlig var Chance for, at den Linie, som den »Nationale Aktion« repræsenterede, vilde slaa igennem, idet den formentlig kunde gennemtvinges uden alt for store Gnidninger. Det var derfor nødvendigt i den kommende Tid at føre en intensiv Kamp mod Fagforeningerne og Socialdemokratiet, da det var disse 2 Faktorer, der var den farligste Modstander mod en Nyordning, og derfor var det nødvendigt, at Rollerne indenfor de Fraktioner, der tilhører den »Nationale Aktion«, blev fordelt rigtigt.

Det blev derefter bestemt, at P. M. Asmussen gennem socialistisk Arbejderforbund og Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet udnytter alle Midler til at splitte Parti og Fagforeninger. Den danske Front skal illegalt bekæmpe DNSAP og sammen med »Arbejdsfællesskabet« og den nationale Blok bekæmpe de øvrige Systempartier.

Københavns Opdagelsespoliti, Politigaarden, den 12. Juni 1942.

194.

25. Juni 1942.

I. Til Notits af 18. Juni 1942 skal jeg bemærke følgende:

Samtlige Meddelelser forsaavidt angaar min Person er grebet ud af Luften. Jeg kan kun tro, at der foreligger en Personforveksling eller et frækt Bedrageri.

II. Til Notits af 12. Juni 1942 skal jeg bemærke følgende:

Den i Notitsen nævnte Redaktør Høyer har søgt mig nogle Gange. Høyer fremtraadte som en Modstander af Frits Clausens Parti og som en meget ivrig Antikommunist. Han vilde søge at danne en ny nationalsocialistisk Fraktion, særlig ogsaa paa Grundlag af de Grupper, der havde forladt Frits Clausen. Da jeg kunde tænke mig, at denne Virksomhed under Omstændighederne kunde blive nyttig for Landet, gav jeg Redaktør Høyer nogle mindre Beløb til Hjælp til Dækning af hans Udgifter; om et stort Tilskud eller lignende har der aldrig været Tale.

De i Notitsen nævnte Asmussen og Robert Hansen har ligeledes søgt mig for at faa Bidrag til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet. Foreningens Formaal skulde særlig være at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet og modvirke den kommunistiske Agitation, der siges at finde Sted blandt Familierne her i Landet. Endvidere skulde Foreningen afholde Underholdningsmøder for de hjemmeværende Familiemedlemmer. Til Foreningen, hvis Formaal er nærmere angivet i vedhæftede Eksemplar af Foreningens Love, har jeg ligeledes givet et mindre Beløb, specielt til Hjælp til Betaling af Lokale til Underholdningsmøde for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn.

Samtlige i Notitsen indeholdte Meddelelser, der gaar ud over foranstaaende, har intet med Virkeligheden at gøre. Jeg kender intet til det i Notitsen omtalte Møde den 11. Juni, og de forskellige Konspirationer mod Regeringen, Fagforeninger eller politiske Partier maa jeg formode er fri Fantasi, i hvert Fald har de aldrig været omtalt overfor mig. Ligesom for Notitsen af 18. Juni's Vedkommende maa jeg tro, at der ogsaa her foreligger en Personforveksling eller et frækt Bedrageri.

Knud S. Sthyr.

195.

Direktør Sthyrs Erklæring.

Den konservative Generalkorrespondance har i en Artikel, som jeg bl. a. har set gengivet i »Jydske Tidende« for den 4. August 1942 under Overskriften »Fra den politiske Undergrund«, beskæftiget sig med en politisk Sammenslutning kaldet »Den nationale Aktion«, om hvilken det anføres, at dens Virksomhed gaar ud paa at modarbejde Regeringen og den nationale Samling. I den Artikel henvises der til en ikke navngiven Person, der antages at staa bag dette Arbejde, og i en den 29. August 1942 fremsat Udtalelse har Generalkorrespondancen meddelt, at der ved de paagældende Bemærkninger sigtedes til mig.

I denne Anledning skal jeg oplyse følgende:

I sin Tid blev jeg opsøgt af Forretningsføreren for »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet«, der bad mig yde et Bidrag til Foreningen, hvis Formaal bl. a. er at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet. Foreningen vilde udgive et Blad »Danske Arbejdere« af nærmest underholdningsmæssig Karakter. Da jeg sympatiserede med de Bestræbelser, Foreningen udviste i denne Retning, ydede jeg 2 Gange Foreningen Bidrag. Det blev mig imidlertid klart, at Ledelsen af Foreningen tillige drev en indrepolitisk Virksomhed, der faldt udenfor Rammerne af det Arbejde, jeg havde ønsket at yde Bidrag til, og jeg afviste derfor yderligere Henvendelser fra Foreningens Ledelse. Det er med Tilfredsstillelse, at jeg benytter denne Lejlighed til at fastslaa, at jeg ved min Virksomhed stadig har ønsket og fremdeles ønsker paa enhver Maade at støtte Regeringens Politik udadtil og indadtil.

Knud S. Sthyr.

196.

Generalkorrespondancens Erklæring.

I en af Den konservative Generalkorrespondance udsendt Artikel, der er gengivet bl. a. i »Jydske Tidende« den 4. August 1942 under Overskriften »Fra den politiske Undergrund«, er fremsat forskellige Betragtninger over den indrepolitiske Situation, særlig med Henblik paa »Den nationale Aktion« og denne Bevægelses Bestræbelser for at modvirke den nationale Samling og Regering. I Forbindelse med Omtalen af denne Sammenslutnings Ledere blev der endvidere givet Udtryk for den Antagelse, at disse maatte betragtes som Straamænd for Kredse, der bl. a. tæller en Mand, som den nationale Samling satte paa en af vort Lands højeste Tillidsposter.

Da det blev os bekendt, at disse Udtalelser i vide Kredse havde fremkaldt en urigtig Opfattelse af, hvem der formentes at staa bag »Den nationale Aktion«, har vi, som det vil være bekendt, i en den 29. August udsendt Erklæring udtalt, at de paagældende Bemærkninger tog Sigte paa Formanden for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg, Direktør Knud Sthyr.

Efter dette Tidspunkt er vi imidlertid blevet gjort nærmere bekendt med de Omstændigheder, under hvilke Direktør Sthyr har været i Forbindelse med nogle af de Personer, der virker indenfor Ledelsen af »Den nationale Aktion«. Vi er herefter klare over, at de Slutninger, vi har draget af de for os da foreliggende Oplysninger, hvor nærliggende og rigtige de da maatte forekomme at være, ikke holder Stik, og vi erkender derfor, at den Antagelse, at Direktør Sthyr har deltaget i eller understøttet Arbejde, der gaar ud paa at modvirke Regeringen og den nationale Samling, saaledes ikke er berettiget.

Den konservative Generalkorrespondance.

197.

9. September 1942.

I min Notits af 25. Juni 1942 udtalte jeg følgende angaaende mit Forhold til P. M. Asmussen som Forretningsfører for Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet:

»De i Notitsen nævnte Asmussen og Robert Hansen har ligeledes søgt mig for at faa Bidrag til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet. Foreningens Formaal skulde særlig være at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet og modvirke den kommunistiske Agitation, der siges at finde Sted blandt Familierne her i Landet. Endvidere skulde Foreningen afholde Underholdningsmøder for de hjemmeværende Familiemedlemmer. Til Foreningen, hvis Formaal er nærmere angivet i vedhæftede Eksemplar af Foreningens Love, har jeg ligeledes givet et mindre Beløb, specielt til Hjælp til Betaling af Lokale til Underholdningsmøde for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn.«

De Beløb, hvorom det drejer sig, udgøres af et Beløb paa 1000 Kr. og et Beløb paa 500 Kr. Beløbet paa 500 Kr. er betalt for at sætte Foreningen i Stand til at betale Omkostningerne ved et af Foreningen arrangeret ganske upolitisk Underholdningsmøde i Borups Højskole for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn. Betalingen af dette Beløb til Foreningen behøver vel ikke nogen nærmere Forklaring.

Med Hensyn til Betalingen af de 1000 Kr. skal jeg anføre følgende:

D'Herrer Oscar Bjørnstrup, Robert Hansen, P. M. Asmussen og Høyer, der ogsaa havde søgt Trafikministeren, havde nogle Gange været hos mig for at søge Støtte til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet og gjort Rede for Foreningens Love og Formaal. I Foreningens Love og Vedtægter siges følgende med Hensyn til Foreningens Formaal:

»Det er Foreningens Formaal at være Forbindelsesleddet mellem Hjemmet og Arbejderen i Udlandet,

at være Hustruen behjælpelig over for de respektive Myndigheder,

at arbejde absolut upolitisk, og det er vor Opgave at sørge for, at den Linie bibeholdes,

at træde hjælpende til i Tilfælde af økonomiske Vanskeligheder i Hjemmet; det eventuelle Beløb, som i det Tilfælde udlaanes, maa dog tilbagebetales,

at afholde Films, Foredrag og Sammenkomster af forskellig Art for de hjemmeværende Hustruer og Børn,

at oprette lokale Afdelinger i Provinsen og i Udlandet overalt, hvor det er muligt.

Foreningen vil, naar de tilstrækkelige Midler er til Stede, udgive et Maanedsblad. Bladets Navn er »Danske Arbejdere«.«

Jeg har altid med Rette eller med Urette anset den kommunistiske Fare her i Landet for betydelig stor under en fortsat Stormagtskrig, og da samtlige 4 Herrer erklærede sig som ivrige Antikommunister og rede til at imødegaa den kommunistiske Agitation, som blev drevet blandt de hjemmeværende Familier af de i Tyskland arbejdende danske Arbejdere, og da jeg ydermere havde Sympati for Foreningens Arbejde, saaledes som dette fremgik af Lovene, gik jeg med til at yde et Bidrag til Foreningen som en Hjælp til Foreningens antikommunistiske Arbejde og til Udgivelsen af det i Lovene omhandlede Blad »Danske Arbejdere«, der iøvrigt skulde være et rent Underholdningsblad, dog med en vis antikommunistisk Tendens.

Den 10. April gav jeg i Henhold til et den 9. April overfor Foreningens Ledelse afgivet Tilsagn Instruktion til mit Kontor om til Herr Asmussen, der er Forretningsfører for Foreningen, at udbetale ovennævnte 1000 Kr. med Anmodning om at tilkendegive Herr Asmussen, at jeg ønskede at modtage et Eksemplar af Bladet, naar det blev udgivet, samt at blive holdt underrettet om, hvorledes Foreningens Arbejde iøvrigt udviklede sig.

Da jeg den 10. April var stærkt optaget af Møder og slet ikke var paa mit Kontor, blev Beskeden til Kontoret givet pr. Telefon; ved en beklagelig Misforstaaelse sendte Kontoret, uden min Viden, Herr Asmussen et Brev, hvori det hedder: »Under Henvisning til Deres Konference med Direktør Sthyr fremsender vi hoslagt Kr. 1000.— til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet »Arbejderen«.« Først efter Sagens Drøftelse i Ministermødet for 8—10 Dage siden foretog jeg en Undersøgelse af Forholdet paa Kontoret og blev derved bekendt med Brevet. Ved de 1000 Kroners Udbetaling er der ved Bladet »Arbejderen« tænkt paa det i Vedtægterne og Lovene nævnte Blad »Danske Arbejdere«, og jeg var paa det paagældende Tidspunkt ubekendt med, at Herr Asmussen var ansvarlig for Udgivelsen af et politisk Blad, der vendte sig mod Fagforeningerne.

Efter at det var blevet mig klart, at Herr Asmussen ved Siden af sin Virksomhed som Forretningsfører for Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet drev indrepolitisk Virksomhed, afbrød jeg yderligere Forbindelse med ham og har ikke ydet ham noget Bidrag udover ovennævnte Bidrag til hans Virksomhed i Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet.

Harmløsheden i Organet for danske Arbejdere i Udlandet, som det var min Hensigt at give Støtte til, vil fremgaa af Prøvenummeret af det omhandlede Blad, der vedlægges. Paa første Side af Bladet gives ogsaa en Beskrivelse af den harmløse Maade, hvorpaa Underholdningen af Arbejdernes hjemmeværende Børn og Hustruer bliver iværksat, jvf. Meddelelsen paa Side 1: »En Fest for Børnene«.

Jeg maa indrømme, at Udtrykket i mit Kontors Brev vil kunne misforstaas, men Beskyldningen mod mig for at have støttet Herr Asmussens politiske Agitation mod Fagforeningerne eller mod den nationale Samling savner i Virkeligheden ethvert Grundlag, da jeg fuldtud anerkender Nødvendigheden af den nationale Samling og altid i mine Samtaler med tyske Politikere har fremhævet, at Danmark kun vil kunne regeres i Ro og Fred af en Regering udsprunget af Rigsdagen i Overensstemmelse med den nationale Samling.

Herr Asmussens Virksomhed var overfor mig anbefalet af Herr Redaktør Høyer, som igen er blevet introduceret til mig paa Grundlag af daværende Justitsminister Harald Petersens Anbefaling overfor Trafikministeren.

Knud S. Sthyr.

198.

KIRKEMINISTEREN

København, d. 18. September 1942.

Kære Justitsminister.

Jeg kan desværre ikke faa Tid til at komme over til Dem, da jeg rejser bort nogle Dage, men hvis der er mere at tale om med Hensyn til de Erklæringer fra Direktør Sthyr og Den konservative Generalkorrespondance, vil De maaske tale med Kraft og Hendriksen. Jeg har vist Kraft Erklæringerne. — Som De ved, er det jo en meget pinlig Sag, som det er meget vanskeligt at klare efter de Oplysninger, der er fremkommet, men da Direktør Sthyrs Udtalelse om et Sagsanlæg jo ikke kan føres igennem, hvad der jo efter min Opfattelse var det bedste, maa vi jo, som Sagen ligger, have Spørgsmaalet ud af Verden, og jeg kan efter Omstændighederne gaa ind for og tiltræde, at Erklæringerne udsendes som af Dem foreslaaet. De talte noget om, at der var et og andet, der kunde stryges, det synes jeg ikke, der er nogen Grund til. Jeg mener, at den kan udsendes, som den er.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

Fibiger.

199.

Nyt Udkast den 24. September 1942.

Den konservative Generalkorrespondance her i en Artikel, som jeg bl. a. har set gengivet i »Jydske Tidende« for den 4. August 1942 under Overskriften »Fra den politiske Undergrund«, beskæftiget sig med en politisk Sammenslutning, kaldet »Den nationale Aktion«, om hvilken det anførtes, at dens Virksomhed gaar ud paa at modarbejde Regeringen og den nationale Samling. I den Artikel henvises der til en ikke-navngivet Person, der antages at staa bag dette Arbejde, og i en den 29. August 1942 fremsatUdtalelse har Generalkorrespondancen meddelt, at der ved de paagældende Bemærkninger sigtedes til mig.

I denne Anledning skal jeg oplyse følgende:

I sin Tid blev jeg opsøgt af Forretningsføreren for »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet«, der bad mig yde et Bidrag til Foreningen, hvis Formaal bl. a. er at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet. Foreningen vilde udgive et Blad, »Danske Arbejdere«, af nærmest underholdningsmæssig Karakter.

Da jeg sympatiserede med de Bestræbelser, Foreningen udviste i denne Retning, ydede jeg Foreningen Bidrag. Forudsætningerne for yderligere at yde Foreningen økonomisk Støtte bristede imidlertid, idet det blev mig klart, at Forretningsføreren tillige drev en indrepolitisk Virksomhed, der faldt udenfor Rammerne af det Arbejde, jeg havde ønsket at yde Bidrag til.

Det er med Tilfredsstillelse, at jeg benytter denne Lejlighed til at fastslaa, at jeg ved min Virksomhed stadig har ønsket og fremdeles ønsker paa enhver Maade at støtte Regeringens Politik udadtil og indadtil.

200.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den 5. Oktober 1942.

Kære Herr Justitsminister Thune Jacobsen.

Da Sagen med Den konservative Generalkorrespondance nu har fundet sin endelige Afslutning, vil jeg gerne have Lov til at sende Dem en oprigtig Tak for Deres udmærkede Arbejde for Sagens Ordning. Jeg beklager meget, at De i en saa travl og brydsom Tid som den nuværende har maattet ofre Tid og Arbejde paa denne beklagelige Sag. Jeg tror imidlertid, at det uden Deres Bistand ikke havde været muligt at finde en fredelig Løsning paa Sagen, og jeg er Dem derfor dybt taknemmelig, fordi De har hidført en afsluttende Ordning.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

Knud S. Sthyr.

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen, K. DM.,
Justitsministeriet.

201.

Redegørelse fra fhv. Justitsminister Thune Jacobsen.

Oplysning om den daværende Justitsministers Medvirken til Standsning af de af Den konservative Generalkorrespondance rejste Angreb paa Direktør Sthyr i August 1942.

Naar Avisartiklen af 4. August 1942 blev fortsat med Erklæringen af 29. s. M., var det, fordi Generalkorrespondenten først havde betegnet den af ham sigtede Person paa en uheldig Maade, der voldte Misforstaaelse, men intet tydede paa, at det var en Indledning til fortsat Angreb. Derimod blev der Spørgsmaal om at skaffe Direktør Sthyr Oprejsning, principalt gennem offentligt Sagsanlæg, subsidiært ved Æreserklæring. Notits af 12. Juni 1942, Bilag B, er indsendt til Justitsministeriet af Opdagelsespolitiet i København og foranledigede dementerende Erklæring af 25. s. M., Bilag C. Det var derpaa Udenrigsministerens Ønske, som han fremsatte i et Ministermøde, at Justitsministeriet paa Grundlag af Sagens Karakter som en i alt Fald politisk set alvorlig Sigtelse mod Ministeriets Medhjælper skulde anlægge offenlig Ærefornærmelsessag mod Korrespondenten. Som oplyst i Ministeriets Referat, var det imidlertid Opfattelsen i dette, at Sigtelsen ikke var ærekrænkende, og en saadan juridisk Tvivlssag ønskede jeg ikke at rejse. Da det imidlertid for Udenrigsministeren var magtpaaliggende i Mangel af en Dom at faa en Erklæring fra Korrespondenten, der annullerede de efter det foreliggende uberettigede Udtalelser, paatog jeg mig efter hans Anmodning at optræde som Mægler i Fortsættelse af Ministeriets tidligere Beskæftigelse med Sagen, der iøvrigt var mig ganske uvedkommende. Aftalerne herom blev ligeledes truffet i et Ministermøde, og Erklæringerne fra Parterne, der var Mæglingens Resultat, blev offentliggjort i Pressen. Efter Sthyrs Erklæring var Politinotitsens Indhold urigtig, og Generalkorrespondenten gjorde ikke Forsøg paa at hævde en modsat Anskuelse. Begge Parter blev gjort opmærksom paa Ordningens fuldkomne Frivillighed, og konservative Partiledere var underrettet om Forhandlingerne. Som Baggrund for Forhandlingen stod naturligvis ikke blot, at Justitsministeriet havde afslaaet et offentligt Sagsanlæg, men ogsaa, at Sthyr havde i sin Magt at prøve at gennemføre et privat Søgsmaal.

E. Thune Jacobsen.

202.

Danske Arbejdere, som har været eller skal til Udlandet, bør være Medlem af Foreningen af

Danske Arbejdere i Udlandet!

Hovedkontoret: Ny Adelgade 4

Rodovre Bogtrykkeri

Hvad vil

Foreningen af danske Arbejdere

i Udlandet

Love og Vedtægter.

Det er Foreningens Formaal at være Forbindelsesled mellem Hjemmet og Arbejderen i Udlandet,

at være Hustruen behjælpelig over for de respektive Myndigheder,

at arbejde absolut upolitisk, og det er vor Opgave at sørge for, at den Linie bibeholdes,

at træde hjælpende til i Tilfælde af økonomiske Vanskeligheder i Hjemmet; det eventuelle Beløb, som i det Tilfælde udlånes, maa dog tilbagebetales,

at afholde Films, Foredrag og Sammenkomster af forskellig Art for de hjemmeværende Hustruer og Børn,

at oprette lokale Afdelinger i Provinsen og i Udlandet overalt hvor det er muligt.

Foreningen vil, naar de tilstrækkelige Midler er til Stede, udgive et Maanedsblad, Bladets Navn er »Danske Arbejdere«.

Foreningen anerkender den Velvilje, som den tyske Nation og de tyske Firmaer udviser over for de danske Arbejdere, idet Arbejdet i Tyskland og Norge, hvor danske Arbejdere har været engageret, har opretholdt og stabiliseret Tusinder af danske Arbejderhjem.

Enhver Arbejder, som arbejder eller har arbejdet i Udlandet, og Hustru kan optages i Foreningen — Foreningen optager dog ogsaa sympatiserende.

Det kræves for at blive Medlem, at Vedkommende, han eller hun, har overholdt sine Forpligtelser over for det Firma, hvor Vedkommende er eller har været ansat, og Medlemmet maa aldrig glemme, at som dansk Arbejder repræsenterer han Danmark, og at hans Opførsel ikke alene rammer ham, men ogsaa hans Land.

Det forlanges af Medlemmet, at han overholder sine Forpligtelser over for sin Hustru og sine Børn. Kontraktbrud eller andre graverende Forhold hindrer Optagelse i Foreningen.

Kontingent for arbejdende Medlemmer er 2 Kr. mdl. samt 1 Kr. i Indskud. For Ægtepar 2,50 Kr. mdl. samt 1 Kr. i Indskud. For Arbejdsløse 0,50 Kr. mdl. samt 0,50 Kr. i Indskud.

Foreningen ledes af en Hovedledelse bestaaende af Formand, Forretningsfører, Kasserer og yderligere en Bestyrelse paa 4 Medlemmer. Bestyrelsen kan indskrænke eller opsuplere sig selv. I Formandens Sted træder Forretningsføreren, og i Tilfælde af begges Forfald træder Kassereren til.

Hovedledelsen udpeger de respektive Afdelingsformænd eller en Repræsentant for Hovedledelsen.

Den øverste Myndighed er Repræsentantskabet, der træder sammen een Gang aarlig, første Gang Januar 1943.

Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet

Hovedkontor: Ny Adelgade 4,
København K.

203.

A/s DANSK CEMENT CENTRAL

DANSKE CEMENTFABRIKERS SALGSFIRMA

TELEFON CENTRAL 5696
STATSTELEFON 695 OG 696
TELEGRAMADR. CEMENTCENTRAL
POSTGIRO-KONTO NO 22340

CJ/EB
Pr. Bud.

København V, 10 April 1942.

Herr P. M. Asmussen,
Ny Adelgade 4, 3.Sal,
K.

Under Henvisning til Deres Konference med Direktør Sthyr fremsender vi hoslagt Kr. 1.000,00 til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet "Arbejderen".

Vi anmoder Dem om i Fremtiden at tilstille os et Eksemplar af Deres Blad til ovennævnte Adresse, ligesom vi anmoder Dem om at holde os underrettet om Udviklingen af Deres Arbejde.

Deres Anerkendelse for Beløbets Modtagelse imødeses gerne.

Med Højagtelse

A/s Dansk Cement Central

Kr. 1.000,00 i Check.

204.

„GENNEM KAMP TIL SEJR"
DEN NATIONAL-SOCIALISTISKE FAGOPPOSITION
HOVEDKONTORET

NY ADELGADE 4 III
KØBENHAVN K.

Den 13. April 1942.

Hr. Direktør Sthyr,

Udenrigsministeriet,

Christiansborg.

Den 11. April d.A. modtog jeg fra A/S Dansk Cement Central i Check Kr. 1.000,00, for hvilket Beløb jeg paa det hjerteligste takker.

Jeg udbeder mig ved samme Lejlighed en Samtale med Dem Onsdag den 15.ds. Kl. 15 00, og saafremt jeg intet hører fra Dem, gaar jeg ud fra, at dette Tidspunkt er Dem belejligt.

Med Højagtelse

Paul Andersen.

205.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 3. Oktober 1945.

RAPPORT

Peter Marinus Asmussen fremstod til forklaring. Han vedstod paany, at han i April 42 havde modtaget 1000 kr. gennem cementcentralen til antikommunistisk arbejde med udgivelse af bladet »Arbejderavisen«. Bladet havde redaktion og ekspedition Ny Adelgade 4, hvor ogsaa foreningen for danske arbejdere i udlandet havde til huse. Det var i hovedsagen ganske de samme personer, der ledede foreningen og bladet. Saavel foreningen som bladet var antikommunistiske og deres virksomhed greb paa mange maader over i hinanden. Forespurgt, om der bestod nogen forbindelse mellem bladet og foreningen paa den ene side og besættelsesmagten paa den anden side, siger han, at det gjorde der. Foreningen havde til stadighed forbindelse med de tyske myndigheder om forskellige forhold vedrørende medlemmernes anliggender og vedrørende foreningens arbejde i det hele. Man var fra tysk side interesseret i at bekæmpe kommunistiske tendenser mellem de danske arbejdere, der arbejdede i Tyskland, og det var af denne grund, at man havde interesse i foreningen. Det forholdt sig nærmere saaledes, at man fra tysk side anerkendte foreningen som værende berettiget til føre forhandlinger med de tyske myndigheder paa medlemmernes vegne. Forhandlingerne med tyskerne førtes mest af kmpt., og den tyske instans, han forhandlede mest med, var det tyske arbejdsanvisningskontor i Vesterport, hvor han mest havde at gøre med en vis Kreutzfeld, der var stedfortræder for Heise, der ledede den tyske arbejdsanvisning. Der er ikke kommet økonomiske tilskud til bladet fra tysk side, men da bladet var antikommunistisk i sin tendens og henvendte sig dels til tidligere tysklandsarbejdere, dels til tysklandsarbejdernes paarørende og dels til saadanne kredse blandt arbejderne, hvorfra tysklandsarbejderne særlig rekrutteredes, var man interesseret i dets virksomhed fra tysk side.

P. M. Asmussen.

Carl Madsen.

206.

Arrestanten Peter Marinus Asmussen, født den 11. August 1906, fremstilledes D. D. Kl. 11 paa Statsadvokat Carl Madsens Kontor og forklarede her følgende:

Han har fra sin Ungdom været stærkt interesseret i sociale Spørgsmaal og deltog i 1928 i Hjemløsebevægelsen, herunder i de Hjemløses Tog, hvor han stiftede Bekendtskab med Villy Geslin. Ca. 1931 meldte han sig ind i D. K. P. Han var paa daværende Tidspunkt Søfyrbøder. Han stod som Medlem indtil 1934, da han gled ud af Partiet om Efteraaret, idet han undlod at betale sit Kontingent. Han har været Medlem af Sø- og Havnecellen og havde i faglige Spørgsmaal samarbejdet med Rich. Jensen, Heiner, Vanmann, Junge m. fl. I April 1934 kom han ud at sejle med »Frederik VIII« og startede blandt Søfyrbøderne en R. F. O. Gruppe. Han sejlede med »Frederik VIII« i 4 Mdr. og blev — da han kom i Land — Formand for det af Søfyrbøderne i Anledning af Sømandsstrejken nedsatte Aktionsudvalg, der bl. a. havde til Opgave at bekæmpe Redernes Forhyringsret. Han deltog i D. K. P.s Sjællands Distrikts Partikongres den 15. Sept. 1934, hvor han var delegeret fra Sø- og Havnecellen, sammen med J. Vanmann og Matros Møller. Han var denne Delegations Ordfører. Aarsagen til, at han i November 1934 gled ud af D. K. P. skyldes ikke politisk Uoverensstemmelse med Partiet, men private Bekymringer.

I 1935 var Kprt. ude at sejle med SS »Najaden«, Esbjerg. Denne Hyre varede til Februar 1936. Herefter blev han forhyret med SS »Kong Haakon« og sejlede med dette Skib i ca. $^1/_2$ Aar. Efter at være blevet afmønstret i 1936 havde han forskelligt løst Arbejde, indtil han i Foraaret 1937 fik Plads paa »Berlingske Tidende« som Særforhandler. Paa »Berl. Tid.« var han ansat i 7 Mdr. og kom kort Tid derefter til Jespersen og Pios Forlag som Lagerarbejder. Og her var han til April 1940, da han blev arbejdsløs.

I en Arbejdsløshedsperiode i 1939 begyndte Kprt. sit politiske Arbejde blandt de arbejdsløse, hvilket bestod i, at de udgav et Blad »De arbejdsløse« og i Forbindelse med dette Arbejde lavedes der nogle enkelte Demonstrationer, »Lænkedemonstrationer« som Protest mod sociale Forhold. Saa kom Krigen og dermed ophørte disse Demonstrationer.

Saa sluttede Tyskerne og Russerne Venskabstraktaten, som Komparenten tænkte en Del over, og dette gav Stødet til Indmeldelsen i DNSAP. Kprt. indmeldte sig den 19. Marts 1940 og begyndte at skrive Artikler i »Fædrelandet« om faglige og sociale Forhold. Kprt. var Medarbejder ved »Fædrelandet fra Marts til August 1940, da han paa Opfordring af DNSAP startede de nationalsocialistiske Faggrupper.

Den 4. December 1940 begyndte der et Angreb i Dagbladene paa Kprt. p. Gr. af dennes faglige Arbejde indenfor DNSAP og en tidligere Dom. I Forbindelse med disse Angreb udsendte Willfred Petersen »den blaa Pjece«, hvori Kprt.s tidligere Medlemsskab i D.K.P., hans Arbejde blandt Søfyrbøderne og Kprt.s Generalia m. H. t. Dommen var omtalt. Efter dette henvendte Kprt. sig til Frits Clausen for at faa oplyst, om han skulde ophøre eller fortsætte sit Arbejde indenfor Partiet. Frits Clausen ønskede i Vidners Paahør, at Kprt. skulde fortsætte, hvilket skete indtil Januar 1941, hvor Kreditforeningsdirektør Poul C. Rasmussen henvendte sig til Kprt. for at faa denne til at trække sig tilbage, da Tyskerne forlangte det, og Kprt. var en Hindring for Partiet. Aarsagen dertil var »den blaa Pjece«, hvortil Kprt. bemærkede, at saa maatte alle de i Pjecen implicerede ligeledes trække sig tilbage. Derefter skete der ikke noget et Stykke

Tid, indtil Direktør Poul Bihesen kom og ligeledes krævede, at Kprt. trak sig tilbage. Under een af Opfordringerne om at trække sig tilbage faldt følgende Bemærkning, som Kprt. dog ikke nøjagtig husker sagt af Rasmussen eller Bihe, at »Tyskerne ønsker ikke at give Frits Clausen Magten, saalænge Kprt. sidder i den Stilling inden DNSAP.«

Kort efter den 7. Februar kom der paany en Henvendelse, dennegang fra Langgaard Nielsen, hvori Kprt. igen blev opfordret til at trække sig tilbage, da Tyskerne var forarget over, at Kprt. ikke var blevet fjernet. Kprt. spurgte saa, hvordan Tyskerne forholdt sig til Langgaard Nielsen, da dennes Situation maatte være den samme som Kprts. Langgaard Nielsen svarede hertil, at Tyskerne havde accepteret ham, men ikke Kprt. Herefter blev Kprt. klar over, at han »skulde i Stykker« og opfordrede sine Kammerater til at være med til at løsrive Faggrupperne fra DNSAP, hvilket herefter skete midt i Marts 1941. Kprt. blev herefter exkluderet af DNSAP og trak sig tilbage fra det politiske Arbejde. Senere paa Sommeren traf Kprt. igen Villy Geslin, og disse blev enige om at starte et Blad »Oppositionen«, hvis Opgave skulde være at omtale de sociale og faglige Forhold i Danmark.

I November 1941 blev der lavet nye »Lænkedemonstrationer«, for hvilke Kprt. fik 30 Dages Fængsel.

I April 1942 henvendte to af Kprt.s Kammerater, Robert Hansen og Redaktør Bjørnstrup, sig til Gunnar Larsen for at faa økonomisk Hjælp til Bladet, som paa daværende Tidspunkt havde skiftet Navn til »Arbejderavisen«. Dette resulterede i, at Kprt. saa med Robert Hansen og Bjørnstrup blev kaldt til Møde i Udenrigsministeriet hos Direktør Sthyr. Her var Redaktør Axel Høyer til Stede. Før det egentlige Møde blev Kprt. dog kaldt ind til Sthyr, som vilde tale med ham. Her spurgte Dir. Sthyr Kprt., om der ikke var Mulighed for, at de forskellige Grupper, deriblandt »National Aktion« og Høyers »Arbejdsfællesskab« kunde etablere et Samarbejde. Dette kunde Kprt. ikke gaa med til, da han mente, at Grupperne vilde intrigere mod hinanden. Sthyr bad da, at Kprt. ikke vilde omtale denne private Anmodning ved Mødet.

Ved selve Mødet blev der ogsaa foreslaaet Samarbejde, hvilket resulterede i et Forsøg paa Forening med Axel Høyer. Herefter skete der ikke mere, før Kprt. fra »Dansk Cementcentral« modtog en Check paa 1000 Kr. til »Arbejderavisen«.

Ved et senere Møde aftaltes det, at Kprt. skulde henvende sig til Axel Høyer om økonomisk Støtte, og ved at gøre det, har Kprt. modtaget 600 Kr. Senere igen har Robert Hansen — saavidt Kprt. erindrer — faaet 500 Kr. fra Gunnar Larsen personlig. Begge Beløbene skulde tilfalde »Arbejderavisen«.

Medens Kprt. afsonede sin Fængselsstraf paa 30 Dage, kom der en Henvendelse fra Dr. Meissner igennem Jens Strøm, at Bladet og »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet« kunde modtage al den økonomiske Støtte, de ønskede, saafremt de vilde gaa ind paa at modtage tyske Direktiver, og saafremt Kprt. blev fjernet fra Arbejdet. Kprt.s Medarbejdere — med Undtagelse af ganske faa — var indforstaaet heri for at faa Hjælpen, dog fik T. L. Frederiksen plus Formanden for »For. af d. Arbejdere i Udlandet« forhindret dette, da man ønskede, at Kprt. skulde informeres om Kravene, og det kunde først ske efter Kprt.s Løsladelse. Da Kprt. kom ud, nægtede han at modtage Støtte og samarbejde paa det af Tyskerne ønskede Grundlag, hvorefter Forhandlingerne ophørte. Dermed ophørte ogsaa al økonomisk Hjælp til »Arbejderavisen«, og Bladet gik ind, dog fortsatte Kprt. Arbejdet med »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet« indtil Marts 1943, da Tyskerne konkurrerede Foreningen ud.

I Efteraaret 1943 kom Kprt. i Forbindelse med Kaptajn Sommer, som paa daværende Tidspunkt var Leder af Schalburgkorpset. Sommer spurgte Kprt., om der ikke kunde dannes en ny Arbejderopposition i Lighed med de nationalsocialistiske Faggrupper. Dertil svarede Kprt., at det under de nuværende Forhold var umuligt at opbygge noget i den Retning. Kprt. deltog dog i Propagandaarbejdet herfor i Schalburglogen.

I Marts 1944 blev Kprt. arresteret af Gestapo sigtet for Spionage. Anholdelsen blev dog ikke opretholdt, men Kprt. fik Lov til at gaa igen, men den 5. Juni 1944 blev han arresteret igen og sad indtil den 15. August s. A. i Vestre Fængsels tyske Afdeling. Derefter blev han igen løsladt for den 25. August 1944 at blive arresteret af det danske Politi. Derved sad han paa Politigaarden den 19. September 1944. Den 26. September blev han af Tyskerne ført til Vestre Fængsels tyske Afdeling, igen sigtet for Spionage. Sigtelsen var underbygget af nogle Rapporter, som det tyske Politi havde fundet under Razziaerne paa Politigaarden, som gik ud paa, at Kprt. havde givet det danske Politi Oplysninger om, hvem der forøvede Clearingmordene, og hvem der stod bag ved Schalburgtagerne. Efter mange Forhør blev Kprt. den 12. Januar 1945 overført til Neuengamme, hvor han først sad i 10 Dage. Herefter blev han kommanderet ud paa Arbejdskommando. Den 16. August fik Kprt. Besked om, at alle politiske Fanger skulde hjemsendes, og han blev derfor igen sendt tilbage til Neuengamme for den 19. April at blive sendt med Sygetransporten til Sverige. Da Transporten ankom til Frihavnen, blev 5 Mand holdt tilbage af Gestapo, heriblandt Kprt., som Gestapo ønskede ført til Vestre Fængsel, men efter Udenrigsministeriets Protest blev han indlagt paa Hospitalet i Frøslevlejren. Her fik Prins Bernadotte Besked om det skete, da han var paa Besøg i Lejren, og Kprt. fik Løfte om at komme med paa den næste Transport til Sverige. Denne startede den 28. April, men Kprt. turde ikke tage Risikoen igen at blive holdt tilbage i Frihavnen, hvorfor han sprang af Toget i Hvidovre. Dagen efter dette satte han sig i Forbindelse med en »underjordisk« Politimand, overfor hvem han gentog sine Udtalelser ang. Clearingmordene og Schalburgtagerne. Han fik Ordre til at blive under Jorden og gjorde dette indtil efter Kapitulationen — den 8. Maj 1945 — da han rejste til København for her at blive arresteret af Modstandsbevægelsen.

Komparenten resumerer for sit eget Vedkommende, at der ikke er ydet ham eller Foretagender, som han har været med til at føre, anden økonomisk Støtte udefra end de 1000 Kr., han har faaet i Check fra Cementcentralen efter Mødet hos Sthyr paa Christiansborg. Det bemærkes, at der ved denne Lejlighed blev sagt, at han kunde henvende sig til Axel Høyer, saafremt han trængte til yderligere Midler. Dette er sket en Gang, og han gav 600 Kr. Endvidere er der de tidligere omtalte 500 Kroner, som Robert Hansen modtog af Gunnar Larsen.

Iøvrigt siger han, at »Tykke Tom« ved Besked med, hvilke Privatpersoner, der har givet Bidrag til »Fædrelandet« eller DNSAP. Fra den Tid, Kprt. var paa »Fædrelandet«, ved han, at »Tykke Tom«s Pengeforbindelse bl. a. var Buldog, A. Melby, Brdr. Houlberg, Direktør Kraft, Konsul Bremer i Odense. »Tykke Tom« var ogsaa i Forbindelse med A. P. Møller, men denne gav Afslag paa Anmodningen om Tilskud. Fabrikanterne Mogensen og Berg, Indehavere af Fa. »Omo«, H. C. Ørstedsvej, har i hvert Fald paaskrevet en Veksel paa 1100 Kr. til Støtte for »Fædrelandet«. Kprt. har personligt hentet 1 Gang 700 Kr. og 1 Gang 1200 Kr. hos Bihesen.

I Oktober 1940 eller deromkring var Kprt. med til et Møde paa Hotel »Grand« i Odense. Tilstede var desuden Holger Bryld og Poul Richard. Desuden var der ca. 15 meget velhavende Odenseborgere til Stede. Forhandlingerne drejede sig om Støtte til DNSAP. Af Mødets Deltagere erindrer Kprt. i Øjeblikket kun Dannemann Jensen, der repræsenterede Odense Vin Co. Kprt. bemærker, at Dannemann Jensen ogsaa havde været Medlem af de nationalsocialistiske Faggrupper. Ved Mødet var der iøvrigt Vinhandler Duus og dennes Søn. Konsul Bremer havde sendt Afbud i en Skrivelse, som blev oplæst ved Mødet, og hvori han anbefalede Sagen. Der var ogsaa en Landsretssagfører til Stede, som Kprt. ikke erindrer Navnet paa. Efter Mødet førte Richard Forhandlinger med de enkelte om Tilskud, men med hvilket Resultat ved Kprt. ikke. Iøvrigt har Richard hentet 5000 Kr. i Svendborg. Han var i det hele omkring 1940 knyttet til »Fædrelandet« med den Opgave at organisere Pengeindsamlinger. Han var særlig knyttet til H. C. Bryld. Han berejste systematisk Landet og skaffede Penge fra private. Paa een Rejse til Jylland skaffede han 36.000 Kr., hvilket han selv har fortalt Kprt. Han besøgte paa denne Tur bl. a. Juncker, Indehaveren

af Grenaa Dampvæveri, Rosenvænge, og en eller flere Konsuler i Kolding, bl. a. en, som havde noget med Tekstilfabrikationen i Kolding at gøre. Richard rejste rundt med Guld- og Sølvemblemer for Partiet og gav en Guldnaal til hver, der støttede Foretagendet med mindst 1000 Kr., og en Sølvnaal indtil 1000 Kr. Naalene blev fabrikeret hos Fa. Heimbürger. Richard var tidligere Repræsentant hos Sadolin og Holmblad. Han kender nøje Bidragsyderne fra denne Periode og er ogsaa kendt med den »nationalsocialistiske Fond«, hvis Medlemmer var Poul Bihesen, Formand, Ingeniør Rinck samt Lerche eller Rud, som var Kasserer. Fondens Formaal var Fremskaffelse af private Midler til Partiet og Bladet. »Fædrelandet«s Pengeforhold blev væsentligt forbedret herved. Et Møde omkring Juli 1940 blev afholdt paa et Hotel paa Vester Voldgade — sandsynligvis »Kong Frederik«. Tilstede var Frits Clausen, Gunnar Larsen, Grev Schimmelmann og H. C. Bryld. Efter hvad Kmprt. har hørt paa »Fædrelandet«, ønskede Gunnar Larsen at købe Bladet. Frits Clausen ytrede ved denne Lejlighed: »Fædrelandet« er ikke til Salg, men jeg har intet imod at handle med d'Herrer. Resultatet var, at Gunnar Larsen, evt. i Forbindelse med Grev Schimmelmann og muligvis ogsaa med Rosenvænge fra Grenaa Dampvæveri stillede 6 à 700.000 Kroner til Raadighed for »Fædrelandet«. At der var stillet dette store Beløb til Raadighed, meddelte H. C. Bryld paa et nazistisk Storraadsmøde i Fredericia, der blev afholdt i August 1940 paa Hotel »Viktoria«.

Kmprt. indskyder nu, at Grev Knuth muligvis ogsaa har været med til at fremskaffe de 6 à 700.000 Kr. Poul Richard vil efter Kmprt.s Mening ikke kunne benægte disse Kendsgerninger, naar de forelægges ham.

Iøvrigt nævner han som Folk, der var bekendt med, hvem der har ydet Tilskud, den første Faktor, der arbejdede paa »Fædrelandet«s Trykkeri, men hvis Navn Kmprt. ikke nu erindrer. Han var Faktor paa Trykkeriet i Begyndelsen af Besættelsen og afløstes af Faktor Schneider. Schneider kender muligvis ogsaa noget til Forholdet. Iøvrigt maa man kunne faa Oplysninger hos en Medhjælper, som »Tykke Tom« havde, Jørgensen kldt. »Gamle Jørgensen«, og som boede i Nordsjælland. Jørgensen var en Slags Lagerforvalter, der havde med Papirregnskaber og Udleveringer at gøre. Fuld Besked om Forholdene ved endvidere den tekniske Direktør for »Fædrelandet« C. B. Nielsen. Endvidere dennes Datter, der var Kassererske, og hendes Forlovede, der ligeledes var ansat paa »Fædrelandet«.

Kmprt. bemærker, at der ikke for ham — ud fra det ret nøje Kendskab, han har til Forholdene — er Tvivl om, at Gunnar Larsen har støttet »Fædrelandet« og DNSAP efter Besættelsen med endog særdeles betydelige Summer.

Kmprt. bemærker nu, at Dannemann Jensen er Medlem af de nationalsocialistiske Faggrupper.

Kprt. bemærker yderligere, at han i 1940 deltog i et Møde i Poul Bihesens Hjem paa Danas Plads. Tilstede var Kmprt., Bihesen, en Direktør for et Firma, som Kmprt. mener hed noget i Retning af »Dansk Orient Kaffekompagni«. Manden hed vistnok Larsen og var Medlem af DNSAP. Endvider var til Stede A. Dannemann Jensen og en Direktør for en Lervarefabrik paa Roskildevej. Mødet drejede sig om Fremskaffelse af Penge til DNSAPs Faggrupper.

Hofjægermester Richelieu er formentlig kendt med, hvem der har været Bidragsyder til »Fædrelandet«.

2. extraordinære Statsadvokat for København, den 20. September 1945.

207.

Meddelelse tilgaaet Københavns Opdagelsespoliti.

Der skal være stor Utilfredshed indenfor S. A. m. H. t. Ordren om, at man skal melde sig til Østfronten, hvadenten man har Arbejde eller ej. En Del Udmeldelser skal allerede have fundet Sted i denne Anledning, og det forventes, at flere vil følge efter.

Aage H. Andersen er ved at danne en »S. G. Garde« (Sorte Garde), officielt til Beskyttelse af sin Person, men i Virkeligheden til Brug for at iværksætte Jødeforfølgelser i den kommende Tid.

Fra Dansk socialistisk Arbejderforbund skal efter Henstilling fra Sthyr fra nu og til Sept. Maaned udsendes forskellige Løbesedler. Den første faar følgende Ordlyd:

»Advarsel! Arbejdere! Socialrevisionen skal i Sommer føres igennem. Hundrede Tusinder af Arbejdere har bekæmpet denne Revision. Hvorfor! Den har i sin Kynisme og sin reaktionære Udformning intet Sidestykke i Arbejderbevægelsens Historie. Derfor Arbejdere! Overalt paa Arbejdspladserne, Kontrolsteder, paa Generalforsamlinger og Socialkontorer maa der protesteres. Send Protesterne til Socialminster Kjærbøl, men gør det i hundredtusindvis. Med Kamphilsen. Dansk socialistisk Arbejderforbund. Ny Adelgade 4, 3«.

Paa den næste Løbeseddel skal alle Navnene paa dem, som indenfor de Samvirkendes sidste Hovedbestyrelsesmøde stemte for og imod en Anbefaling af Revisionen, offentliggøres. Denne Løbeseddel skal trykkes i et extra stort Antal Expl., da man regner med, at den vil vække Sensation blandt Arbejderne, og skal derfor uddeles overalt saavel paa Kontrolsteder, Arbejdspladser som paa Gaderne. Den næste Løbeseddel skal være en Opfordring til Arbejderne om at nægte at modtage Arbejdskortene, og hver derefter kommende Løbeseddel skal til Slut indeholde en Opfordring til Arbejderne om at nægte at modtage Kortene.

Sthyr skal ved Samtalerne om disse Løbesedler have udtalt sig om, at »Kolossen« var ved at vakle, og at han mente, at disse Løbesedler vilde hjælpe med i stor Maalestok dertil.

, *den 18. Juni 1942.*

208.

Advarsel!

Arbejdere! Socialrevisionen skal i Sommer føres igennem. Hundrede Tusinder af Arbejdere har bekæmpet denne Revision.

Hvorfor! Den har i sin Kynisme og sin reaktionære Udformning intet Sidestykke i Arbejderbevægelsens Historie.

Derfor Arbejdere! Overalt paa Arbejdspladser, Kontrolsteder, paa Generalforsamlinger og Socialkontorer maa der protesteres. Send Protesterne til Socialminister Kjærbøl, men gør det i hundredetusindvis.

Med Kamphilsen

Dansk socialistisk Arbejderforbund.

Ny Adelgade 4, 3

HANSEN RAUN, KØBENHAVN

209.

Bliv Medlem af

FAGGRUPPERNE

FREMTIDENS ERHVERVSBEVÆGELSE

Vi kræver

Retten til Arbejde sikret.

Vi bekæmper

Udbytning af det producerende Folk.

Indmeldelse: FAGGRUPPERNE, Nørrebrogade 7, København N. — Central *10990

Giro 22474

Kammerater!

For jeres egen Skyld og for jeres Familiers og jeres Hjems Skyld bør I læse dette lille Skrift, der har Bud til enhver dansk Arbejder og i højeste Grad angaar hver eneste af jer.

Omstilling – Tilpasning og Samling!

Saaledes lyder det i Kor fra alle vore Fagforeningsledere, saavel som fra alle gamle Partipolitikeres Kreds, uden Hensyn til deres Partipolitiske Farve. Alt hvad der tidligere delte dem i indbyrdes stridende Partigrupper, prøver man nu at lægge til Side for et Samarbejde, der foregives at skulle være til Gavn for os alle, men tydeligt bærer Præg af kun at skulle sikre Ledernes egen Position, deres Ben og deres Fordele, medens Arbejderne faar Besked paa, at de skal give Afkald og bringe Ofre.

Frihed – Lighed og Broderskab!

Saaledes lod vort skønne gamle Løsen, fra de Dage, hvor vi Skabte vore Organisationer og samledes om et idealistisk Program, hvis Maal var dette, at omstyrte det storkapitalistiske Samfundssystem og skabe et virkeligt socialistisk Samfund, hvor Ret til Arbejde og god Fortjeneste blev sikret enhver og hvor **Alle skulle yde til alles Behov.** Vi troede paa dette Samfundsideal, og vi kæmpede og ofrede for at naa det forjættede Maal. Ryg mod Ryg, Skulder ved Skulder stod vi, og Gang paa Gang viste vi vor Solidaritet overfor kæmpende Kammerater.

Vi har kæmpet og vi holdt ud!

Vi har festet, naar vi vandt Sejr, og vi jublede af Glæde, naar vi vandt et Slag og kunde sætte endnu fler af „vore egne" ind i Rigsdag, Kommunalbestyrelse og mange andre Steder, hvor de vandt Indflydelse og ikke mindst blev sikret gode og

BREV-KORT

Vi kræver:

Retten til Arbejde sikret

Vi bekæmper:

Udbytning af det arbejdende Folk!

KØBENHAVNS POLITI STATION 4, UNDER ELMENE KBHVN. S.D. 18

Faggrupperne
Obs! Ny Adresse:
Fredericiagade 16
Nørrebrogade 7
Til. • Co... København K.

indbringende Slaget. Vi troede at det var Vejen frem og at hver Sejr brugte os nærmere Maalet — at hvert vundet Slag betød en Svækkelse af det kapitalistiske System.

Hvad vandt vi saa?

Ja Socialdemokraten skrev og vore Ledere fortalte, at vi havde vundet stort, at vi havde bedre Kaar end nogen anden Arbejder i Verden, at vi fik større Løn og havde bedre Arbejdsforhold og at de Vanskeligheder, der endnu var, udelukkende skyltes Forhold ude i den store Verden, som vi ikke selv var Herre over. Vi skulde bare holde sammen og stole paa Lederne, — altsaa dem vi selv havde været med til at anbringe i de store og indflydelsesrige Stillinger, — saa vilde vi naa vort Maal.

Flere Millionærer, og større Udbytte

til de store Formuer, til den udbyttende Kapitalmagt, var dog en Kendsgerning vi havde vanskeligt ved at forlige med vore Sejre og voksende Indflydelse. Hvor kunde vi vinde i Kampen mod det kapitalistiske System og samtidig fatte, at dette System fik bedre Kaar end nogensinde?

Hvor kunde Millionærenes Antal stige, naar vore Folk fik øget Magt?

Hvor kunde Arbejdsløsheden blive et saa overvældende Problem, naar „vore egne" sad i Ledelserne for Banker og Ministerier?

Hvor kunde Udbytningen af det arbejdende Folk [illegible] udvides til alle andre Lag, og Tvangsauktionens [illegible] en blodig Stribe af knuste Hjem gennem [illegible] Danmark, naar „Frihedens Demokrati" havde den absolutte Magt i Danmark?

Ja, hvordan kan Fattigdommen brede sig,

hvordan kan det gaa til, at de arbejdsløses Hjem bliver ribbet; at Nøden stiger og stiger overalt i Danmark, naar vi ved, at vore Organisationer aldrig har været saa stærke som i Dag, og at de ikke findes stærkere noget Steds i Verden?

Saadan har vi spurgt paa Arbejdsplads og ved Kontroldsted

længe før Krigen kom og længe før den 9. April. Det er mange Aar siden, Kritiken tog fat i vore Fagforeninger og paaviste de alvorlige Fejl i den Taktik, der blev fulgt. Denne Kritik blev altid fulgt til Døren med haanende Tilraab. — Men nu skal vi altsaa „omstilles"!

Vi vil ikke give Afkald,

dersom det ikke er nødvendigt og ikke uden at faa at at vide hvorfor.

Hvad er al vor Styrke værd, og hvad betyder vore Fagforeninger og alle vore store, stolte og stærke Organisationer, dersom alt dette ikke kan hjælpe os i den foreliggende Situation?

Vi bøjer os for Kravet om „Omstilling", om „Tilpasning" og „Samling", fordi vi erkender, at Udviklingen fører noget Nyt med sig og dette „Nye" forudsætter visse Forandringer af forskellig Art.

Udviklingen gaar frem — hvorfor skal vi saa gaa tilbage?

Arbejdsløsheden har været en knugende Byrde for os alle, og Bengnavernes Ben. Det er det arbejdende og producende denne Byrde, hvad skal vi ellers med Omstillingen?

De økonomiske og handelsmæssige Forhold har i mange Aar været utilfredsstillende, derfor maa „Tilpasningen" ogsaa her betyde et Fremskridt — hvad skal vi ellers med denne „Tilpasning"? — — det er nogle af Grundene til, at vi skriver dette til dig og beder dig læse disse Betragtninger, thi hvorfor skal du og jeg give Afkald og bringe Ofre, dersom det ikke kan gavne os selv eller vort arbejdende og producerende Folk som Helhed?

Et Tilbageblik!

— Den Kamp vort Folk skal kæmpe, for Frihed og Retfærdighed, for at afkaste den kapitalistiske Udbytnings knugende Aag — for at sikre Arbejde og Brød til os alle, er nu som før vor fælles Kamp, og er det ikke mindre under de nu herskende Forhold.

De mange store Ofre vi har bragt i Aarenes Løb har bevidst, at vi har baade Evne og Vilje til at føre Kampen igennem til Sejr, og denne Sejr vil vi ikke lade os fravriste i dette Øjeblik, bare fordi „vore egne Ledere taber Hovedet og piller Transparenterne med de manende Fynord ned og ruller dem sammen med de røde Faner for at gemme dem hen til Møllene eller — til bedre Tider!

Brød og Frihed

var Kampraabet gennem de mange Aar, hvor vi søgte at bekæmpe den kapitalistiske Udbytning. Altid var vi forrest i Frihedskampen og altid var det politiske og økonomiske Spekulanter, der høstede Fordelen. Vore skønne Idealer blev hængende i Luften som tomme Fraser, som Sæbebobler, der altid brast.

Vor idealistiske Kamp blev gennem Marxismen gjort til en gold og materialistisk Kamp og efterhaanden som Kredsen af de gamle idealistisk indstillede Forkæmpere for vor Sag faldt bort og erstattedes med „Pampertypen", der mest tænkte paa egenFordel, og som Socialdemokraten fornylig skrev det „ kundehave faaet mere ud af det (økonomisk!), dersom de havde stillet deres store Evner til Raadighed for privatkapitalistiske Foretagender " sank det hele ned i et Niveau, hvor ingen Idealer kan trives og hvor Slagkraften driver bort som luftige Skyer.

Vi fik højere Løn,

javel, men vi fik ogsaa højere Varepriser og dyrere Løveom kostninger. Vor Købekraft steg ikke ud over det der var Følgen af et ganske bestemt Forhold, nemlig den tekniske Udvikling og de Fremskridt, der billiggjorde Produktionen og dermed gav os Muligheder for at øge vort Forbrug paa visse Omraader. Vi kan se tilbage paa en lang Række begivenhedsrige Aar, hvoraf vi kan lære meget, og hvorfra vi kan hente mange skønne Minder, men vi kom ikke Maalet ret meget nærmere. Thi det kapitalistiske Samfundssystem bestaar i al sin usvækkede Styrke endnu i vort Land — og det gør vort Haab om, at det trods alt maa være muligt at skabe et bedre Samfundssystem med Arbejde og Fortjeneste til alle, ogsaa.

Kravet om »Omstilling«

er rejst for mange Aar siden. Bl. a. blev der paa een af de samvirkende Fagforbunds Generalforsamlinger i 1920 fremsat nogle Bemærkninger om, at man ikke maatte være Blind for den Kendsgerning, at den hidtil fulgte Form for Lønkamp ikke kunde være Tilfredsstillende, idet den faktisk kun var en Skrue uden Ende. Thi Arbejdslon var en Produktionsomkostnig, der teoretisk kunde hæves til en hvilken som helst Højde, uden at dette behøvede at blive en virkelig Fordel for Arbejderne, idet Forhøjelsen overvæltedes paa Produktionen, med det Resultat, at alle vore Fornødenheder steg saa meget mere. Tiden maatte være inde til, at vi alvorligt overvejede Muligheden af at indlede et Samarbejde med Arbejdsgiverne om at sikre Produktionsmidler og Produktion mod den Form for Udbytning, der skete gennem det moderne Rentesystem. Disse Betragtninger blev ikke forstaaet den Gang, og de „gamle" Ledere vil vel stadig ikke forstaa dem, men et Samarbejde med Arbejdsgiverne har de altsaa nu fundet ud af er nødvendigt, — det maa bare tjene et bedre Formaal end der hidtil er givet Udtryk for.

»Samling«

mellem Arbejdsgiverforening og Fagforbund er i sig selv en god Tanke, men naar man kun kan samles om at faa lovfæstet et Forslag om at lave et Nævn, der skal ordne alle fremtidige Problemer mellem Arbejder og Arbejdsgiver, saa er Resultatet ikke Anstrengelsen værd, thi det er jo faktisk kun en Bekræftelse af en Praksis, der længe har været gennemført. „Den hellige og ukrænkelige" Strejkeret har Stauning forlængst taget fra os, og kunde Parterne ikke enes ved Forhandlingsbordet og heller ikke om at antage Forligsmandsforslaget, gjorde man dette til Lov ved en Rigsdagsbehandling. Det er dette Princip, man nu endelig har anerkendt, og som saa stilles op som et vældigt Resultat af Samarbejdet mellem de to Hovedorganisationer. Men det betyder intet Fremskridt, og det løser ingen af de store Problemer, hverken socialt, økonomisk eller arbejdsmæssigt.

Frigørelsen af Arbejdet

skal stadig være Maalet for vore Bestræbelser, og derfor er det nødvendigt, at vi alle forstaar, at „Omstilling" og „Tilpasning" er uløseligt knyttet til en positiv Løsning af de økonomiske Problemer og ikke bare noget, der skal snakkes om eller forsøges med det Formaal at sikre det bestaaende højfinancielle System og Bengnavernes Ben. Det er det arbejdende og prroducerende Folks Interesser, der alene er det afgørende i den kommende Tid, og i saa Henseende foreligger der ikke et Ord og ikke et Tilsagn fra hverken Fagforbund eller Arbejdsgiverforening.

En positiv Omstilling

af vore Fagforeninger og disses Opgaver vil vi alle være med til at gennemføre. Vi ganske klar over at Tiden har gjort de gamle Kampformer uanvendelige. Strejke som effectivt Kampmiddel duer ikke længere. En almindelig Lønforhøjelse klarer heller ikke Problemerne, naar det kun betyder, at vore Leveomkostninger sættes yderligere op — saa er vi jo lige vidt

Nej, Omstilling skal betyde, at vi samler os om et bestemt formuleret Krav om, at der gennemføres et ærligt Pengesystem baseret paa vore egne reale Værdier, med Mulighed for vidtgaaende rentefri Financiering, hvor nye reale Værdier fremskaffes. Derved vil Arbejdaløsheden kunne afskaffes og en væsentlig Udbytning af vort Samfund bringes til Ophør.

Dernæst skal „Samling" for os betyde noget positivt,nemlig en Omlægning af vore faglige Organisationer, saaledes at de kan blive Udtryk for de Interresser, vi knytter til Arbejdet og Arbejdspladsen. Samling af alle Kræfter i Bedriften, med det Formaal gennem Bedriftsorganisationen at sikre, at Virksomheden arbejder til Gavn for Helheden, at alle, der er knyttet til Virksomheden, faar de bedst mulige Arbejds- og Levevilkaar, at der gennemføres de bedste sociale og hygieiniske Forhold paa Arbejdspladsen, at der skabes virkelig Mulighed for at Uddannelsen af unge Arbejdere foregaar paa forsvarlig Made, og endelig bør nævnes, at vore Organisationer fra at være kostbare administrerende Kontoeer for overflødige Strejke- og Arbejdaløshedskasser, skal ændres til at være Organer, der tilrettelægger Ferierejser, Rekreation, Sport og Idræt, skaffer Adgang til alle Kulturværdier osv. Al Skønhed og Kulturrigdom skal være tilgængelig for det arbejdende Folk, for os og vore Familier.

Gennemføres dette, vil vi alle være med til baade Omstilling, Tilpasning og Samling, thi saa er det positivt — men saa er det næppe sikkert, at Begejsttringen for „Omstilling" og „Samling" er lige saa stor i de kapitalistiske Kredse.

Vi vil gerne ofre og give Afkald,

naar vi dermed kan gavne vort Folk som Helhed, men vi nægter at være med, naar det bare er os selv, der skal trykkes ned, og den udbyttende Højfinans fortsat kan hæve sine blodige Renter og Udbytter.

Og en „Omstilling" og „Tilpasning", der bare betyder, at vi skal ofres, for at nogle forældede Former kan bestaa og nogle faglige og politiske Ledere beholde deres „Ben", er uden Interesse.

Fremtiden er vor

og vi kan naa vort Maal, vi kan skabe det helt rigtige og helt tilfredstillende Samfundssystem, naar vi nu staar sammen for at varetage de Interesser, som først og fremmest er vore, men ogsaa angaar hele det danske Samfund.

En Løsning af vort Lands økonomiske Problemer, ved at sætte Arbejdet i Højsædet og gøre Pengene til det, de ikke har været under vort demokratiske System eller Regeringen Stauning, nemlig Tjenere for Folkets Interesser, ved at give vore Organisationer positive og opbyggende Opgaver, ved kort sagt at gaa helt og fuldt ind for Folkefællesskabets Idé.

. . . Lad falde, hvadfikke kan staa . . .

sang vi en Gang med stormende Begejstring, medens Ulrik P. Overbys smeldende Marchtoner fulgte vore glade Demonstrationer i alle Danmarks Byer, og disse Ord gælder ogsaa i Dag, thi de Organisationsformer og de Ledere, der ikke kan hjælpe os over de nuværende Tilstande og frem til noget bedre, maa falde,

ellers bliver de svære Hindringer for vor Fremmarch. Husk, at vi skabte vore Organisationer for at have noget, der kunde støtte og gavne, ikke for at være en Klods om Benet. Vi skal ikke ødelægge de gamle Organisationer, men vi skal netop „tilpasse" og „omstille" dem, saa de kan tjene vor fortsatte Kamp for bedre Tilstande i vort Land og for vort Folk.

Der er noget at genrejse i vort Land,

— selv om Th. Stauning fornylig har sagt det modsatte, thi Hr. Stauning synes at gaa ud fra, at vi helt har glemt, at der før den 9. April var en knugende Arbejdsloshed, og at Titusinder af vore Hjem var ribbede for alt. Han maa vist have glemt, at vi gennem mange Aar har haft en Landbrugskrise, der drev Tvangsauktionernes knusende Tromle over tusinde danske Landbohjem og sendte en Strøm af Ungdom ind til Byerne, fordi der ikke var økonomiske Betingelser til Stede til Sikring af deres Arbejdsmulighed eller for at give dem Lejlighed til at stifte Hjem under tilfredsstillende Forhold. Han maa ogsaa have glemt, at danske Fiskere gennem Aar har klaget deres Nød over de Vilkaar, de arbejder under, eller at vi gennem næsten hele hans Regeringstid har haft mange Erhvervsbesværligheder, ikke fordi dette blev os paatvunget ude fra, men fordi man svigtede de Løfter, der var givet Folket, om at ville bekæmpe det herskende økonomiske System. Endelig har Stauning og „de andre" overset, at „Folkestyret" og vort Lands Selvstændighed, i hvert Fald blev sat overstyr den 9. April — — da blev der sat Punktum for det „gamle System".

Vi vil genrejse vort Land

skaffe hver Mand Arbejde. Og Lykke og Tilfredshed skal blomstre i vort Land, naar vi i Samarbejde atter genvinder Frihed og Selvstændighed.

Vejen er fri og Vejen gaar fremad.

Og **Faggrupperne** er netop Udtryk for den Omstilling, vi skal gennemføre for at naa vort Maal og frigøre Arbejdet for den Udbytning, vi gennem mange, mange Aar har kæmpet for at skaffe.

Læs

ARBEJDS FRONTEN

Organ for Faggrupperne

Udkommer hver Tirsdag — Pris 5 Øre

Abonnement:
1 Krone pr. Kvartal
frit tilsendt.

SPIREN
TIL

DET NYE
DANMARK!

Nogle praktiske Oplysninger.

Organisationen til Dannelse af
DEN NATIONALE FAGSTAT

Lederraad

Kontorchef Niels Erik Wilhelmsen.
Landsretssagfører Henning Ipsen
Mag. art. Jørgen Michelsen.
Revisor Statsautoriseret Revisor Aage Holm

Sekretariat Højbroplads 21[3] København K Telefon PAlm 2246
Sekretær Niels Laub Faaborg

Kontingentet er pr. Maaned

for selvstændige Erhvervsdrivende og overordnede Funktionærer Kroner fire.

for alle andre Kroner to

DEN NATIONALE FAGSTATS FOND
Højbroplads 21 København K. Telefon PAlm 2246

Lederraad

Direktør, cand. polit. C. V. Jernert
Grosserer W. Reper-Petersen
Ingeniør Aage Christensen

Dette Mærke er
Danmarks Genrejsning
eneste Middel –
DEN NATIONALE
FAGSTAT

Danmarks Genrejsning

DEN
NATIONALE
FAGSTAT

ER...

Det officielle Danmark er brudt sammen –
nye Mænd maa lede Danmark ad nye Veje

Partisplittelsens System skal afløses af en handlekraftig Regering, sammensat af fortrinsvis betydelige og fagligt højt kvalificerede Mænd, som handler under fuldt personligt Ansvar og har Kongens og Folkets Tillid.

Lokalt og fagligt Selvstyre maa gennemføres i den Udstrækning, som det er forenelig med Hensynet til Statens Styrke udadtil og dens Ansvar overfor Helhedens Vel. Den lovgivende og besluttende Myndighed henlægges til Statsraadet og udøves i Fællesskab med en raadgivende, forslagsstillende og kontrollerende Folkerepræsentation, fremgaaet af Erhvervenes Korporationer.

Giver De os Ret i:

at der maa stilles **større Krav til Moralen i vort Folk,** om vort Land skal kunne genrejses og Danskheden bevares,

at **Respekten for vor nordiske Egenart og de overleverede nationale Værdier** igen maa sættes i Højsædet og danne Grundlaget for al fremtidig Virke paa Kulturlivets Omraade,

at **Arbejdet** paany maa blive Centrum, være normgivende for de sociale Forhold og blive til Glæde for hver Enkelt,

at **bedriftsmæssigt Samarbejde** paa Arbejdsstedet maa træde i Stedet for Klassekamp, thi et Folk, der lader sig oprive i indre Splid, dømmer sig selv til Undergang,

at **Selvstyre indenfor Erhvervene** [illegible] bedre end statsbureaukratisk Tvangsregulering formaar at sikre det [illegible] Livs Trivsel,

at **Frikonkurrence,** ledet af privatkapitalistiske Hensyn, maa afløses af **Samvirke indenfor Erhvervene** under [illegible] det for det private Initiativ at udfolde sig indenfor Rammerne af Helhedens Vel,

at **Sagkundskab,** baseret paa [illegible] Erfaring og Ansvar, bør være den primære Forudsætning for at kunne øve Indflydelse paa Retningslinierne for Landets Kultur og Økonomi,

saa er **Deres** Plads i vor Organisation.

Organisationen til Dannelse af Den nationale Fagstat er [illegible] politisk Parti eller politisk Forening i gængse Forstand, [illegible] et Forsøg paa en Virkeliggørelse af den korporative Tanke [illegible] de Kredse af vor Nation, der forstaar, at den ny Tid kræver nye Samfundsformer. Den nationale Fagstat er, som Navnet angiver, en **faglig** Sammenslutning, en Stat i Staten, en [illegible] i Opløsningen, men i Kombinationen af det nationale og det faglige har fundet den Løsning, der [illegible] de gamle politiske Partier overlegne, bygger en [illegible] mellem de forskellige Befolkningsgrupper og deres [illegible]

Det skal vokse ved at bevise sin Effektivitet [illegible] Kun ved den Propaganda, som vore Arbejdsresultater er Udtryk for, ønsker vi at erhverve Tilhængere.

Vore Medlemmer arbejder opdelt i Fag- og Erhvervsgrupper aktivt med paa denne [illegible]

Gennem Medlemmernes [illegible] Studier over kulturelle, nationale og faglige [illegible] saaledes som de er i Dag, og saaledes som vi [illegible] dem, arbejder hver enkelt paa sin Plads med [illegible] Planer, der skal vejlede Overgangen til den ny Ordning.

Her er Opgaver til enhver. Vi kan ikke alle være Politikere, kan ikke alle bidrage til Løsningen af almindelige Samfundsspørgsmaal. Men vi **kan** og **skal** alle være dygtige **Arbejdere.** Og enhver, der er sig bevidst som Arbejder, d. v. s. enhver, der har Evne og Vilje til at arbejde, kan udfylde en vigtig Mission i den korporative Opbygning.

Vær med i Arbejdet
for at skabe det nye Danmark

Optagelsesansøgning

for Organisationen til Dannelse af den nationale Fagstat.

Efternavn

Fornavne

Stilling

Fødselsdag og -aar.

Privatadresse Tlf. Kl.

Forretningsadr. Tlf. Kl.

Medlemsskab af faglige Organisationer og Sammenslutninger:

De bedes tillige anføre, hvilke andre Foreninger eller Sammenslutninger De er Medlem af, forsaavidt De mener dette kan have Interesse.

Tillidsposter

Kan De stille Dem til Disposition for evt. aktivt Arbejde udover Arbejdet i den faglige Korporation, hvortil De vil blive knyttet?

den / 194

Underskrift

210.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 3. Oktober 1945.

RAPPORT

Arrestanten Axel John Høyer, der sidder arresteret ved 8. Undersøgelseskammer, var fremstillet og erklærer sig villig til at udtale sig.

Høyer forklarer om sine Samtaler og Forhandlinger med Direktør Sthyr i Begyndelsen af Aaret 1942, at det er rigtigt nok, at det var daværende Trafikminister Gunnar Larsen, som han havde gjort bekendt med det anti-kommunistiske Arbejde, han førte, der henviste ham til at opsøge Direktør Sthyr i Dansk Cementcentral, idet Gunnar Larsen havde gjort Høyer opmærksom paa, at han som Minister ikke kunde deltage personligt i en Støtte af det antikommunistiske Arbejde, som Høyer paa den Tid udfoldede.

Høyer havde nogle Samtaler med Direktør Sthyr og gjorde overfor denne Rede dels for den antikommunistiske Propagandavirksomhed, som han førte — Høyer bemærker, at han paa det Tidspunkt var Sekretær i Foreningen »Dansk Anti-Kommunisme«, som Folketingsmand Hartel havde stiftet engang i Slutningen af 1941, men han bemærker, at paa Grund af, at det var hans Opfattelse, at visse Kræfter indenfor DNSAP stadig modarbejdede Arr. og frygtede for dennes Indflydelse overfor Hartel, selv havde paabegyndt et antikommunistisk Propagandaarbejde udenfor Foreningen Dansk Anti-Kommunisme — og dels for sin Idé med Hensyn til en Sammenslutning af de løsgaaende National-Socialistiske Fraktioner, der ligesom Arr. selv stod i Opposition til Frits Clausen-Gruppen indenfor DNSAP, og som søgte at svække denne Gruppe. Høyer bemærker, at saavel disse mindre National-Socialistiske Grupper som han selv ansaa det for en Ulykke for Landet, hvis det skulde lykkes Frits Clausen at komme til Magten, og han bemærker, at hans Bestræbelser paa daværende Tidspunkt maa ses paa Baggrund heraf.

Høyer vedkender sig Brevet af 9. Februar 1942 til Direktør Sthyr, og foreholdt Sthyrs Notat om Høyers Besøg hos Sthyr den 19. Februar 1942 erklærer Høyer, at Sthyrs Referat af denne Samtale er fuldstændigt korrekt. Endvidere vedkender Høyer sig Fuldmagten af 21. Februar 1942 fra Direktør Eiler I. Baastrup, Bankfuldmægtig O. Raahauge-Andersen, Kgl. Solodanser Leif Ørnberg og Konstruktør Børge Martins, hvilke 4 Personer alle var Medlemmer af Organisationen »Arbejdsfællesskabet« til ham at modtage 20.000 Kroner til Anvendelse for det nationale Samlingsarbejde. Høyer erklærer endvidere, at det er rigtigt nok, at Sthyr betingede sig, at der skulde udpeges en Mand til at føre Kontrol med Pengenes Anvendelse, men han tilføjer, at der blev ikke etableret nogen saadan Kontrol, og han har aldrig hørt noget om, at der skulde være udset en Mand til paa Sthyrs Vegne at føre en saadan Kontrol. Høyer tilføjer, at nogen Tid efter, at man havde modtaget de 20.000 Kr., og disse var anvendt, blev der tilsendt Direktør Sthyr et af Bankfuldmægtig Raahauge-Andersen udarbejdet Regnskab over Anvendelsen af hele Beløbet. Høyer forklarer, at han af Kontorchef Jørgensen, Dansk Cement Central, d. 23. Februar 1942 modtog en Check lydende paa 20.000 Kr.

Høyer forklarer, at de 20.000 Kr. er blevet anvendt til Møder og Oplysningsarbejde, f. Eks. til Tryksager og lign., indenfor det antikommunistiske Arbejde, og han erklærer, at han ikke selv har anvendt nogen Del af Beløbet til sine personlige Fornødenheder.

Høyer tilføjer, at da de 20.000 Kr. var opbrugt, har han opsøgt Direktør Sthyr og spurgt denne, om denne vilde yde yderligere økonomisk Støtte til det antikommunistiske Arbejde, men hertil svarede Sthyr, at det var han desværre ikke i Stand til. Endvidere har Høyer et Par Gange senere talt med Direktør Sthyr, og i disse Samtaler har han drøftet det antikommunistiske Arbejde.

Arr. Høyer forklarer endvidere, at Sthyr under Samtalen den 19. Februar 1942 har nævnt Navnene paa nogle Personer, som han — Sthyr — kunde tænke sig eventuelt vilde støtte det antikommunistiske Arbejde, som Høyer førte, men Høyer ønsker ikke at opgive Navnene paa disse Personer, men han erklærer, at han iøvrigt ikke har haft noget ud af disse Anvisninger.

Endvidere bemærker Høyer, at han ikke kendte Direktør Sthyr personligt, før han som sagt af Gunnar Larsen blev opfordret til at opsøge Sthyr i Begyndelsen af 1942. Og han erklærer tilsidst, at han ikke har haft nogen Forbindelse med Direktør Sthyr eller Dansk Cement Central, udover det af ham ovenfor anførte. Han kan iøvrigt med de Modifikationer, der maatte følge af hans foranstaaende Forklaringer, godkende Direktør Sthyrs Forklaring vedrørende de omhandlede Forhold, hvilken Forklaring blev oplæst for ham.

Oplæst. Vedtaget.

Axel Høyer. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Kontinueret samme Dag.

Paa Forehold forklarer Høyer, at han ikke nogensinde har deltaget i et Møde hos Arkitekt Robert Hansen sammen med Direktør Sthyr, Kontorchef Wilhelmsen, Eiler Baastrup, Lønskov, Hinné og P. M. Asmussen, og foreholdt det i Politirapporten af 12. 6. 1942 om et saadant Møde anførte, erklærer Høyer, at det i Rapporten anførte efter hans Opfattelse er pure Opspind. Han har i hvert Fald aldrig deltaget i et saadant Møde, og han er sikker paa, at Direktør Sthyr ikke har indfundet sig til et Møde, hvor Asmussen og Arkitekt Robert Hansen har været til Stede eller har staaet som Indbydere. Han kender heller ikke noget til, at Cementkoncernen og andre Industrikredse skulde have tilbudt at stille en halv Million Kroner eller et andet Beløb til Raadighed for et Stormløb mod Regeringen fra de yderliggaaende National-Socialisters Side.

De faktiske Forhold vedrørende D'Herrer P. M. Asmussen og Arkitekt Robert Hansen er, at disse to Personer aabenbart havde faaet Nys om, at Arr. var i Færd med at samle de løsgaaende National-Socialistiske Grupper, og derefter henvendte Asmussen og Robert Hansen sig til Arr. og søgte at ventilere Spørgsmaalet om, hvorvidt en mindre Fraktion, som de repræsenterede, kunde blive optaget i dette Fællesskab. Høyer afviste dog begge D'Herrer, hvoraf P. M. Asmussen af ham personligt ansaas som en misliebig Person, og han havde iøvrigt personligt den Opfattelse af Arkitekt Robert Hansen, at denne politisk set var en Ignorant.

Høyer kan erindre, at Asmussen og vistnok en anden Person engang har henvendt sig til ham og bedt ham om at forstrække dem med et mindre Laan vistnok til Dækning af nogle Udgifter vedr. en Fest, og han mindes, at de to Personer var henvist til ham af Direktør Sthyr, og han tilføjer, at han ogsaa laante de to Personer det omhandlede Beløb. Han erklærer til sidst, at dette Beløb ikke er blevet tilbagebetalt. Iøvrigt kender han intet til P. M. Asmussen og Robert Hansen.

Oplæst. Vedtaget.

Axel Høyer. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Kontinueret samme Dag.

Arrestanten Frederik Juan Carl Hinné, der sidder arresteret ved 4. Undersøgelseskammer, var fremstillet og erklærede sig villig til at udtale sig.

Arr. erklærer, at han kender Arkitekt Robert Hansen personligt, men han har aldrig været til noget Møde hos Robert Hansen sammen med Direktør Sthyr, Kontorchef Wilhelmsen, Direktør Baastrup, Redaktør Høyer, P. M. Asmussen og Lønskov. Han bemærker, at han slet ikke kender Direktør Sthyr, og han har aldrig truffet denne. Foreholdt det i Rapporten af 12. 6. 1942 oplyste om det Møde, der skulde have været afholdt den 11. 6. hos Robert Hansen, kendetegner Arr. Oplysningerne om dette Møde som det rene Opspind. Han har i hvert Fald ikke deltaget i et saadant Møde, og han kender iøvrigt som sagt slet ikke Direktør Sthyr. Hinné tilføjer, at der aldrig er blevet tilbudt ham eller den national-socialistiske Fraktion, han da tilhørte, nemlig »Den Danske Front«, senere »Den Nationale Aktion«, nogen Understøttelse fra Cement-Koncernen eller andre Industrivirksomheder.

Arr. forklarer, at han i Juni 1942 var Medlem af Lederraadet indenfor den national-socialistiske Fraktion »Den Danske Front«.

Han kender iøvrigt ikke nærmere til Direktør Sthyrs Forhold og kan ikke oplyse yderligere i Sagen.

Oplæst. Vedtaget.

F. Hinné. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Kontinueret samme Dag.

Arrestanten Peter Marinus Asmussen, der sidder arresteret ved 5. Undersøgelseskammer, var fremstillet.

Arr. forklarede, at han engang i Sommeren 1941 paabegyndte Udgivelsen af et Blad ved Navn »Oppositionen«, men i Januar—Februar Maaned 1942 blev Bladets Navn ændret til »Arbejderavisen«. Arr. var selv Udgiver af Bladet, der havde Redaktion i Ny Adelgade 4, 3. Sal. Den 17. 1. 1942 var der blevet stiftet en Forening ved Navn »Foreningen for Danske Arbejdere i Udlandet«, der ligeledes havde Kontorer i Ny Adelgade 4, 3. Sal, og for hvilken Forening Arr. var Forretningsfører. Baade Foreningen og det nævnte Blad var anti-kommunistiske, og Foreningen havde til Stadighed Forbindelse med de tyske Besættelsesmyndigheder om forskellige Forhold. Herom henviser Arr. til sin Forklaring af D. D. til Sagen mod Gunnar Larsen.

Arr. stod og manglede Penge saavel til Driften af Bladet som til Foreningen, og Arr. opfordrede da to af sine Medarbejdere, nemlig Redaktør Bjørnstrup, der var Redaktør af »Arbejderavisen«, og Arkitekt Robert Hansen, der var Medlem af Redaktionen af samme Blad samt Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af »Danske Arbejdere i Udlandet«, til at henvende sig til daværende Trafikminister Gunnar Larsen for at søge at faa denne til at yde økonomisk Støtte til Bladet samt til Foreningen. Bjørnstrup og Robert Hansen henvendte sig ogsaa til Gunnar Larsen, men kom tilbage og sagde til Arr., at Gunnar Larsen havde henvist dem til at rette Henvendelse om Sagen til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet.

Nogle Dage efter henvendte Arr. samt Bjørnstrup og Robert Hansen sig saa hos Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. De gjorde overfor Direktør Sthyr Rede for Bladet og Foreningen og disses Formaal, og Direktør Sthyr fik overrakt et Eksemplar af Foreningens Love og vistnok ogsaa nogle Eksemplarer af »Arbejderavisen«. Direktør Sthyr var inde paa den Tanke, om ikke den national-socialistiske Gruppe, som Arr. repræsenterede, kunde sluttes sammen med nogle andre af de løsgaaende national-socialistiske Grupper, og gav Udtryk for, at Redaktør Axel Høyer var ifærd med at søge at faa etableret et saadant Samarbejde. Arr. afviste nærmest

denne Tanke, idet han mente, at Tiden endnu ikke var moden til en saadan Sammenslutning. Under Samtalen kom Redaktør Axel Høyer til Stede, og man drøftede Metoderne for det anti-kommunistiske Arbejde i al Almindelighed.

Arr. gjorde Sthyr opmærksom paa, at han stod og manglede Penge til Bladet og til Foreningen, og Sthyr var godt klar over, at saavel Bladet som Foreningen var Led i det anti-kommunistiske Arbejde. Sthyr afgav ikke noget Løfte om, at han vilde støtte Arr. økonomisk ved den paagældende Lejlighed, men saavidt Arr. erindrer, blev det aftalt, at Arr. skulde henvende sig til Direktør Sthyr senere. Der blev ikke under Samtalen truffet nogen Aftale om Sammenslutning af den Gruppe, Arr. repræsenterede, og de andre national-socialistiske Grupper, som Redaktør Høyer var ifærd med at samle.

Arr. mener, at Sthyr maatte kunne sige sig selv, at saavel »Arbejderavisen« som Foreningen havde Forbindelse med de tyske Myndigheder i København, men han mener dog ikke at have sagt dette rent ud til Sthyr, derimod har han ved denne eller ved en senere Lejlighed fortalt Sthyr, at han havde Forbindelse med en Tysker ved Navn Kreutzfeld, der var ansat i det tyske Arbejdsanvisningskontor i Vesterport, og som var Stedfortræder for Lederen af dette Kontor, Heise.

Som sagt endte Samtalen med Sthyr resultatløst, men et Par Dage efter modtog Arr. en Check paa 1.000 Kr. fra Direktør Sthyr, og han sendte derefter Direktør Sthyr en Kvittering for Modtagelsen af dette Beløb. Arr. vedkender sig den Sagen vedlagte Kvittering af 13. April 1942, der blev forevist ham.

Arr. har senere een Gang henvendt sig til Direktør Sthyr for at opnaa yderligere økonomisk Støtte, men han blev da af Direktør Sthyr henvist til at opsøge Redaktør Høyer, og Sthyr bemærkede da, at han saa vilde refundere Høyer de Penge, denne lagde ud til Arr.

Arr. henvendte sig derefter til Redaktør Høyer og modtog af denne et Beløb af 600 Kr.

Arr. forklarer yderligere, at det er rigtigt, at Direktør Sthyr senere paa Aaret 1942 formentlig i Begyndelsen af Juni har støttet Arr. med et Beløb af 500 Kr. til Dækning af Udgifterne ved en festlig Sammenkomst, som »Foreningen af Danske Arbejdere i Tyskland« afholdt i Borups Højskole. Denne Fest blev afholdt Grundlovsdag 1942, og Arr. mener, at det har været Robert Hansen, der har henvendt sig til Sthyr paa Arr.s Vegne, og at Sthyr har udbetalt Pengene til Robert Hansen. Arr. har senere modtaget Pengene af Robert Hansen, og Pengene er anvendt til »Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet«.

Arr. erklærer, at han udover de ovennævnte 1.500 Kr., han har modtaget af Direktør Sthyr, samt de 600 Kr., han har modtaget gennem Redaktør Axel Høyer, ikke har modtaget nogen økonomisk Støtte fra Direktør Sthyr eller Dansk Cement Central, og han hævder, at disse Beløb ubeskaaret er kommet »Arbejderavisen« eller »Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet« til Gode.

Arr. fremhæver, at han, bortset fra den første Samtale han havde med Direktør Sthyr, hvor ogsaa Robert Hansen og Bjørnstrup og senere Redaktør Axel Høyer var til Stede, kun yderligere een eller to Gange har opsøgt Direktør Sthyr, og han kan huske, at Sthyr ved en af disse Lejligheder har bedt ham om at sende en Repræsentant ned i Udenrigsministeriet i Stedet for at møde der selv, og Sthyr udtalte da, at han (Sthyr) jo maatte være forsigtig i Betragtning af, at han var ansat i Udenrigsministeriet.

Foreholdt det til en Politirapport af 12. Juni 1942 oplyste vedrørende et Møde, der skulde være afholdt den 11. Juni 1942 hos Arkitekt Robert Hansen, og hvor bl. a. Direktør Sthyr skulde have været til Stede, erklærer Arr. bestemt, at han har ikke deltaget i et saadant Møde hos Robert Hansen, og de Oplysninger, der er givet i Rapporten om, at Sthyr paa Mødet skulde have meddelt, at der vilde blive stillet ca. $^1/_2$ Million Kr. til Raadighed for et Stormløb paa Regeringen fra de yderliggaaende National-Socialisters Side, karakteriserer Arr. som værende pure Opspind.

Arr. kan ikke oplyse yderligere af Interesse for Sagen mod Direktør Sthyr.

Oplæst. Vedtaget.

P. M. Asmussen. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Arrestanten Aage Henning Andersen, der sidder arresteret ved 2. Undersøgelseskammer, var fremstillet.

Arr. forklarer, at han ikke har nogetsomhelst Kendskab til, at der skulde have været afholdt et Møde hos Arkitekt Robert Hansen, som han godt kender, den 11. Juni 1942, og hvor bl. a. Direktør Sthyr skulde have været til Stede. Han kender slet ikke Direktør Sthyr.

Det til Politirapporten af 12. Juni 1942 oplyste, om at Arr. skulde være ved at danne en SS-Garde (Sortgarde) officielt til Beskyttelse af sin Person, men i Virkeligheden til Brug for at iværksætte Jødeforfølgelser, betegner Arr. som noget Vrøvl, idet han hævder, at der aldrig har været Tale om noget saadant.

Arr. forklarer, at han, medens han var Leder af Partiet NSAP, havde en S. A. Afdeling indenfor dette Parti, hvis Opgave var Mødedækning, og hvis Medlemmer var ubevæbnede, og at denne S. A. Afdeling gik med over i »Dansk Antijødisk Liga«, der blev stiftet af Arr. i Tiden omkring Oktober 1941. Inden for denne Liga blev S. A. Afdelingen ligeledes kun brugt til Mødedækning, og dens Medlemmer har ikke været anvendt til Jødeforfølgelser ligesaa lidt som dette har været Tanken.

Arr. mener ikke at kunne oplyse yderligere af Interesse med Hensyn til Sagen mod Direktør Sthyr.

Oplæst. Vedtaget.

Aage H. Andersen. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Arrestanten Svend Frederik Anker-Rasmussen, der sidder arresteret ved Politiet i Københavns Amts Nordre Birk, var fremstillet.

Arr. vedkender sig Skrivelsen af 8. Oktober 1942 til den konservative Generalkorrespondance.

Arr. forklarer, at han paa daværende Tidspunkt, altsaa i Oktober 1942, var Pressesekretær for Organisationen »Den Nationale Aktion«, hvis Ledere var Ingeniør Kaj Rinck og Ingeniør Hinné, og Baggrunden for Skrivelsen var den, at Dagspressen havde bragt et Dementi fra Direktør Sthyr i Anledning af, at denne var blevet beskyldt for at have ydet økonomisk Støtte til Kredse, der modarbejdede den daværende danske Regering. Da Ledelsen af »Den Nationale Aktion« laa inde med Informationer, der gik ud paa, at Sthyr havde ydet økonomisk Støtte bl. a. til Redaktør Axel Høyer samt til en Person ved Navn Asmussen, der var Leder af de saakaldte National-Socialistiske Faggrupper, gjorde Ingeniør Hinné Arr. bekendt med disse Informationer og bad ham udfærdige et Brev til den konservative Generalkorrespondance vedrørende dette Spørgsmaal. Saavidt Arr. erindrer, nævnte Ingeniør Hinné overfor ham, at man havde Beviser for, at der fra Sthyrs eller Cementcentralens Side var ydet Redaktør Høyer en økonomisk Støtte af 20—25.000 Kroner, og det er dette, Arr. hentyder til, naar han i Slutningen af Brevet af 8. Oktober 1942 skriver, at han »har Adgang til dokumentarisk Materiale, hvoraf det utvetydigt fremgaar, at der fra »Cementkredsen«s Side er *bevilget og udbetalt en mange Gange større Sum*, end de Skillinger, Hr. Asmussen opnaaede fra samme Kilde, *til en politisk Gruppe, som fører en skarp Opposition netop mod den Regering og dens Politik*, man foregiver at støtte paa enhver Maade, saaledes som det hedder i Hr. Sthyrs Erklæring« o. s. v.

Arr. bemærker, at han personligt ikke har noget Kendskab til, hvilke Informationer Ledelsen af »Den Nationale Aktion« laa inde med vedr. dette Spørgsmaal, udover hvad Ingeniør Hinné havde fortalt ham, og han har saaledes skrevet Brevet af den 8. Oktober 1942 efter Anmodning fra Hinné og Rinck og i Tillid til, at det nævnte dokumentariske Materiale, som Hinné havde omtalt overfor ham, ogsaa virkelig forefandtes. Han oplyser yderligere, at Hensigten med Brevet af 8. Oktober 1942 ogsaa var den at faa den konservative Generalkorrespondance til at bringe et Dementi af visse Provinsblades Meddelelser om, at ogsaa »Den Nationale Aktion« havde modtaget Understøttelse fra »Cementkredsen«. Dette skete imidlertid ikke, og saavidt Arr. erindrer, modtog »Den Nationale Aktion« ikke engang noget Svar paa Brevet af 8. Oktober 1942.

Arr. udtaler til Slut, at de Informationer, »Den Nationale Aktion«s Ledelse laa inde med vedrørende Cementkredsens økonomiske Støtte til Høyer og Asmussen, gik ud paa, at der var ydet Høyer 20—25.000 Kr. og P. M. Asmussen nogle faa Tusinde Kroner. Yderligere Informationer havde Ledelsen (Rinck og Hinné) saavidt Arr. bekendt ikke.

Arr. kender ikke Direktør Sthyr personligt og kan ikke oplyse yderligere af Interesse i Sagen mod Sthyr.

Oplæst. Vedtaget.

Svend Anker-Rasmussen. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Kontinueret den 5. Oktober 1945.

Sthyr blev gjort bekendt med de af Redaktør Høyer, Hinné, P. M. Asmussen, Aage Henning Andersen og Anker-Rasmussen afgivne Vidneforklaringer, hvortil han intet havde at bemærke, udover at han benægter at have sagt til Asmussen, at han (Sthyr) vilde refundere Redaktør Axel Høyer de Penge (600 Kr.), denne udbetalte til Asmussen, jfr. Rapporten Bilag J, pag. 6, ligesom han benægter at have udtalt til Asmussen, at han (Sthyr) maatte være forsigtig i Betragtning af, at han var ansat i Udenrigsministeriet, jfr. Rapport Bilag J, pag. 7.

Sthyr tilføjer, at han efter at han havde opdaget, at Asmussen ikke var til at stole paa i Pengesager, refunderede Dansk Cement Central de af Selskabet udbetalte 1500 Kroner til Asmussen af sine egne Midler.

Sthyr bemærker endelig, at Gunnar Larsen var Meddirektør i Dansk Cement Central indtil den 8. Juli 1940, da han blev Trafikminister, samt at Gunnar Larsen ejer en betydelig Del af Aktierne i Dansk Cement Central.

Der vedlægges Eksemplarer af Dagbladet »Fædrelandet« for 18., 19., 20., 21. Juli 1940, hvori indeholdes Angreb paa Minister Yde, samt for 24. April, 1. Maj, 11., 26. og 29. Juni, 14., 16., 17., 24. og 30. Juli samt 29. August 1940, hvori indeholdes Angreb paa B. og W.s Bestyrelse og Gunnar Larsen.

N. A. Poulsen,
Politiadvokat.

211.

KØBENHAVNS POLITI
Fredag d. 12. Oktober 1935.

RAPPORT

Mødt var Arkitekt Arent Robert Hansen, Nørre Søgade 37, 4. Sal tv., født den 23. 4. 1912 i Brønshøj.

Han forklarer, at han kender godt Peter Marinus Asmussen, og at han ved, at denne har haft noget med et Blad ved Navn »Arbejderavisen« og en Forening ved Navn »Danske Arbejdere i Udlandet« at skaffe, men det er ikke rigtigt, at Vidnet har været Medlem af Redaktionen af »Arbejderavisen« og at han har været Medlem af Bestyrelsen af »Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet«; han har derimod været Medlem af den nævnte Forening, og han har laant Asmussen en Del Penge til Foreningen og til Bladet, hvor stort et Beløb det drejer sig om, kan han dog ikke erindre; han mener dog ikke, at Beløbet han har laant Asmussen, overstiger 10.000 Kroner. Han kan endvidere erindre, at han, Bjørnstrup og Asmussen en Gang for 3 Aar siden henvendte sig til daværende Trafikminister Gunnar Larsen for at formaa denne til at understøtte den ovennævnte Forening, og at Gunnar Larsen henviste dem til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. Han er dog ikke sikker paa, at han har været hos Gunnar Larsen sammen med Bjørnstrup og Asmussen, og mener ikke, at Bjørnstrup var med oppe hos Gunnar Larsen.

Sammen med Asmussen har han senere opsøgt Dir. Sthyr i Udenrigsministeriet, og Asmussens Ærinde hos Sthyr var at søge økonomisk Støtte for »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet«. Han kan ikke huske noget om, hvad Asmussen sagde til Sthyr ved den paagældende Lejlighed. Han mener bestemt ikke, at Red. Axel Høyer var til Stede, da han og Asmussen var oppe hos Sthyr. Han har nemlig aldrig set Red. Axel Høyer. Han ved ikke, hvor mange Penge Asmussen har faaet af Dir. Sthyr, men han vil tro, at Asmussen har faaet Penge af Sthyr.

Foreholdt Asmussens Forklaring, at Vidnet skulde have faaet 500 Kr. af Sthyr til Dækning af Udgifter vedrørende en festlig Sammenkomst, som »Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet« agtede at afholde i Borups Højskole den 5. Juni 1942, siger Vidnet, at denne Forklaring ikke er rigtig, idet han aldrig har modtaget Penge af Sthyr.

Paa Anledning, forklarer Vidnet, at der har ikke været afholdt noget Møde hos ham den 11. Juni 1942, i hvilket Møde Dir. Sthyr og Kontorchef Vilhelmsen m. fl. skulde have deltaget. Han har aldrig modtaget Sthyr eller Vilhelmsen paa sin Bopæl. Han kender ikke noget til, at der skulde være stillet et stort Beløb til Raadighed for et Stormløb paa Regeringen fra de yderliggaaende Nationalsocialisters Side, og foreholdt Oplysningerne i Politirapport af 12. 6. 1942 vedr. det Møde, der skulde have været afholdt hos ham, den 11. 6. 1942, erklærer han, at han kender intet til det i Rapp. anførte.

Han tilføjer, at han yderligere et Par Gange har opsøgt Sthyr sammen med Asmussen, og Asmussens Ærinde hos Sthyr har vel nok været at faa Penge til »Arbejderavisen«, men Vidnet har aldrig set Sthyr give Asmussen Penge.

Han mener ikke yderligere at kunde oplyse noget i Sagen mod Dir. Sthyr. Han har været Medlem af DNSAP i ca. $1^1/_2$ Aar fra 1937. Han afbrød al Forbindelse med P. M. Asmussen formentlig i Slutningen af 1942.

Oplæst og vedtaget.

Rob. Hansen **N. A. Poulsen.**

212.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag d. 26. Oktober 1945.

RAPPORT

Arrestanten Axel Gunnar Larsen var fremstillet.

Han forklarer, at han i Efteraaret 1940 kom til Kundskab om, at man indenfor Socialdemokratiet var meget utilfreds med den Aktivitet, som Asmussen udfoldede gennem »De Nationalsocialistiske Faggrupper«, og at man gerne saa, at Asmussens Virksomhed blev standset, selv om det skulde ske ved Tyskernes Hjælp. Der blev ogsaa fra Udenrigsministeriets Side gjort visse Forestillinger overfor Tyskerne, men de forblev resultatløse.

Efter at Piecen »Rene Folk med rene Hænder«, som Arrestanten havde været med til at udgive, var fremkommet omkring Nytaar 1941 og ogsaa indeholdt en Del for Asmussen meget kompromitterende Stof, der var blevet offentligt tilgængeligt, tog Direktør Sthyr en Samtale med Renthe-Fink for at overtale denne til at gribe ind for at faa Asmussen elimineret fra D. N. S. A. P. og følgelig uskadeliggjort i Aktionen. Paa Baggrund af det foreliggende Materiale gik Renthe-Fink med paa at gribe ind med det Resultat, at Asmussen blev fjernet.

Efter at de konservative Angreb paa Direktør Sthyr var fremkommet i Sommeren 1942 i Anledning af, at han havde støttet Asmussen økonomisk, havde Renthe-Fink en Samtale med Direktør Sthyr, hvor han paapegede det latterlige i, at Sthyr nu støttede en Mand, som han i sin Tid havde gjort sig voldsomme Bestræbelser for at faa fjernet, og Sthyr maatte heroverfor erkende, at han havde begaaet en Dumhed ved ikke at undersøge nærmere, hvem de Folk var, som stod bag ved Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet, og derfor ikke var klar over, at Asmussen fra De Nationalsocialistiske Faggrupper var identisk med Asmussen fra Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet.

Arrestanten udtaler sluttelig, at Grunden til, at man ikke indhentede Oplysninger om Asmussen, var den, at Sagen drejede sig om et Forhold af human Karakter, der skulde støttes med et forholdsvis ringe Beløb.

Oplæst og vedtaget.

Gunnar Larsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent.

213.

KØBENHAVNS POLITI

Tirsdag d. 4. December 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Da det, jfr. det stenografiske Referat fra Forundersøgelsen i Byretten, ses, at Knud Sthyr har forklaret, at Brevet til Asmussen af 10. 4. 1942, A. Nr. 203, er skrevet af Kontorchef Jørgensen, A/S Dansk Cementcentral, og Sthyr har oplyst, at han har givet denne Besked paa at sende Pengene (1000 Kr.) til Støtte ved Udgivelse af Bladet »Den Danske Arbejder« og ikke til antikommunistisk Arbejde ved Udgivelse af Ugebladet »Arbejderen«, er Kontorchef Jørgensen tilsagt til Møde her i Afdelingen.

Han opgiver sit fulde Navn som: *Lars Kristian Jørgensen, Jægersborgvej Nr. 44, Lyngby,* Tlf. Lyngby 527.

Udspurgt i Sagens Anledning bekræfter han, at han har skrevet omhandlede Brev paa Begæring af Knud Sthyr. Saavidt Kpt. erindrer, fik han Anmodningen fra Sthyr telefonisk fra Udenrigsministeriet, men om Sthyr har dikteret ham Brevet med den nøjagtige Ordlyd, som det i Dag fremtræder, husker han ikke, og han siger i denne Forbindelse, at Sthyr ofte gav ham en Række forskellige Ordrer samtidig, og Kpt. fik kun skrevet nogle Stikord ned, saa det er ikke utænkeligt, at Sthyr har sagt Bladet »Den Danske Arbejder« og ikke »Arbejderen«. Hvorledes der i Brevet er kommet til at staa »til Deres antikommunistiske Arbejde« kan Kpt. ikke give nogen Forklaring paa, og han kan ikke sige, om det var Sthyrs udtrykkelige Ønske, at dette skulde staa i Brevet, og Kpt. siger, at han ikke har tænkt nærmere over Brevets Ordlyd.

Kpt. erindrer ikke, hvorvidt han personlig har haft Forbindelse med Asmussen.

Direkte udspurgt, om han rent instinktmæssigt har skrevet antikommunistisk Arbejde, fordi han var klar over, at Sthyr netop interesserede sig for saadant, siger Kpt. at det er der absolut ikke Tale om, da Sthyr aldrig overfor ham er kommet med Udtalelser i den Retning, og han har aldrig været klar over Sthyrs politiske Indstilling.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

L. K. Jørgensen. **Knud Møller,**
Krmbtj.

214.

Et Dementi dementeres.

Artikel indsendt den 15. August 1945 hvor Den konservative Generalkorrespondance skriver:

I den Kæde af Efterkrigstidssager, som i disse Dage rulles op for Retten, er der een, vi af naturlige Aarsager fæstner os ved med særlig Interesse. Det er den, som føres mod den tidligere Kommmitterede i Udenrigsministeriet, Direktør Knud Sthyr, som er tiltalt for landsskadelig Virksomhed ved bl. a. at yde økonomisk Støtte til nazistiske Blade. Pengene, han anvendte, var Midler fra Cementcentralen, for hvilken han var Direktør, og det er mange Penge, han har øst i »Fædrelandet« og i et Foretagende, som blev udgivet af den arresterede Jens Strøm, som ledede et Blad paa det nazistiske Overdrev.

Denne Sag genkalder i Erindringen, at vi herfra og gennem den konservative Provinspresse i Forsommeren 1943 i en lang dokumenterende Artikel oplyste om Direktør Sthyrs Dobbeltspil. Vi oplyste lige ud, hvorledes han, der var en Slags Embedsmand under Udenrigsministeriet, samtidig spillede under Dække med Regeringens Modstandere ved at støtte dem økonomisk, og vi anførte udtrykkelig, at det skete ved Hjælp af Cementcentralens Penge.

Direktør Sthyr reagerede ikke i første Omgang, men da vi krævede Klarhed i Sagen, maatte Hr. Sthyr naturligvis tage Affære. Det skete dog ikke paa normal Vis ved et Sagsanlæg eller en Redegørelse, men paa en Maade, som den konservative Provinspresse har Krav paa bliver kendt, da den paa det paagældende Tidspunkt blev tvunget til at dementere sin Paastand:

Generalkorrespondancens Medarbejder, der havde skrevet den paagældende Artikel, blev sammen med Partiets Formand kaldt til Justitsminister Thune Jacobsen, som erklærede, at Artiklerne skulde tilbagekaldes, dementeres og beklages. Han (Justitsministeren) var klar over Holdbarheden af det Materiale, Artiklen byggede paa. Han kendte det selv, sagde han. Men Kravet om Dementiet kom fra Udenrigsminister Scavenius, som bestemt krævede det, idet Tyskerne havde foretaget en Henvendelse om de paagældende Artikler. Udenrigsministeren vilde overhovedet ikke forhandle om Sagen. Dementiet skulde være absolut kategorisk.

Naturligvis blev der rejst Indvendinger mod at dementere dokumenterede Kendsgerninger, men Justitsministeren erklærede, at der ikke var nogen Vej udenom. Hvis ikke Dementiet kom, vilde der rejse sig uoverskuelige Konsekvenser.

Dementiet blev derefter udarbejdet af Justitsministeren, forelagt Udenrigsministeren, der ændrede det noget i skærpende Retning, hvorefter det blev forelagt Generalkorrespondancen som et fait accompli. Og derefter blev det tilstillet Pressen gennem Ritzaus Bureau.

Justitsministeren udtalte til Generalkorrespondancens politiske Medarbejder som en Slags Trøst for Ydmygelsen, at der jo kom en Dag efter denne, hvor det faktiske Forhold kunde oplyses.

Efter hvad der nu er sket i Retssagen, er denne Dag kommet. Den konservative Presse, som maatte dementere sine Meddelelser om Direktør Sthyrs lyssky Virksomhed, er nu berettiget til at dementere det Dementi, den maatte foretage under Tvang.

215.

V. Økonomisk støtte til Redaktør Axel Høyer.

AFSKRIFT

RAPPORT

Mandag den 13. August 1945.

Arrestanten Knud Selgen Sthyr var fremstillet og hans Forsvarer Højesteretssagfører David var til Stede.

Vedrørende hans personlige Forhold forklarer han som til Rapporten af 1. Juni 1945 Side 1—5, der oplæstes for ham.

Arrestanten forklarer, at der engang i Sommeren 1940, vistnok omkring Regeringsskiftet den 8. Juli, i det nazistiske Dagblad »Fædrelandet« fremkom en Del Angreb paa Burmeister og Wains Bestyrelse, for hvilken Gunnar Larsen var Formand og herigennem indirekte mod Gunnar Larsen. Arrestanten havde paa dette Tidspunkt hyppige Forhandlinger med den tyske Minister von Renthe-Fink, hvem han forsøgte at gøre begribeligt, at det var utilbørligt, at et Blad som »Fædrelandet« frit kunde søge at tilsmudse offentlige Personer og Virksomheder, mens den ovrige danske Presse var kneblet af den tyske Censur. Renthe-Fink lovede, saa vidt Arrestanten husker, at gøre, hvad han kunde, for at sætte en Stopper for disse Angreb, men hævdede iøvrigt, at »Fædrelandet« ikke modtog Støtte fra tysk Side.

Angrebene i »Fædrelandet« fortsattes imidlertid og blev senere rettet mod Gunnar Larsen direkte, og tilsidst begyndte man ogsaa i Bladet at angribe Minister Yde, Hamburg. Angrebene mod sidstnævnte var af rent privat Karakter og efter Arrestantens Opfattelse meget perfide.

Under forskellige Samtaler mellem Gunnar Larsen og Arrestanten, hvilke Samtaler som Regel førtes paa Arrestantens Kontor i Udenrigsministeriet, kom man ind paa den Idé, at man vilde søge Forbindelse med »Fædrelandet« for at søge at faa standset Angrebene i dette Blad. Arrestanten vidste, at NN., der var Direktør for Cementkompagniet af 13. August 1936 A/S, fra gammel Tid havde Forbindelse med Frits Clausen, og man søgte nu Forbindelse med »Fædrelandet« gennem NN. Det er Arrestantens Opfattelse, at der først blev forhandlet med NN., og at denne derefter har henvendt sig til Frits Clausen, som saa atter har henvendt sig til »Fædrelandet«. Arrestanten pointerer her, at han ikke har forhandlet med NN. om disse Spørgsmaal, og han ved ikke, om det er Gunnar Larsen eller en anden Person, der har ført disse Forhandlinger. Gunnar Larsen har senere refereret overfor Arrestanten, at han eller hans Mellemmand nu havde faaet en Ordning i Stand gennem NN., og at Angrebene i »Fædrelandet« nu vilde blive standset. Arrestanten kan erindre, at han herefter forbavsedes over, at Angrebene i »Fædrelandet« fortsattes endnu nogle Dage, og han kan huske, at han, efter at Minister Yde, der var meget ilde berørt over de Angreb, Bladet rettede mod ham, havde henvendt sig til Arrestanten, engang ringede NN. op og spurgte denne, om der nu ogsaa var truffet en endelig Ordning, saaledes at Angrebene i »Fædrelandet« indstilledes; dette bekræftede NN.

For at købe »Fædrelandet« til Tavshed skulde der imidlertid af Dansk Cementcentral betales nogle Pengebeløb til NN., der havde bragt Forholdet i Orden, men Arrestanten fik intet at vide om, hvor meget disse Beløb udgjorde, og hvordan de skulde erlægges. Først en god Tid senere fik han enten af Gunnar Larsen, NN. eller Kontorchef Jørgensen, Dansk Cementcentral, Underretning om, at der skulde erlægges nogle Pengebeløb — efter Arrestantens Erindring 3 Beløb à 6—7000

Kroner — til NN. i Anledning af denne Sag. Beløbene er bogført i Dansk Cement Centrals Bøger, og deres nøjagtige Størrelse maa fremgaa af Bøgerne.

Arrestanten bemærker, at Kontorchef Jørgensen i Dansk Cement Central ikke havde nogen Grund til at blive forbavset over, at der skulde udbetales visse Pengebeløb til NN., da Cement Centralen havde Forretningsforbindelse med denne.

Herefter hørte Angrebene i »Fædrelandet« paa de nævnte Privatpersoner samt paa Privatpersoner iøvrigt op, hvilket var Hovedformaalet med Henvendelsen til NN. samt med Arrestantens Forestilling overfor Minister Renthe-Fink.

Arrestanten bemærker, at der ikke udover de Beløb, der er betalt i Anledning af ovennævnte Affære, af Dansk Cement Central eller af ham personligt er ydet økonomisk Støtte til »Fædrelandet« eller til den herværende nazistiske Presse iøvrigt.

— — — — — —

Oplæst, vedtaget.

N. A. Poulsen,
Politiadvokat.

Kontinueret samme Dag.

Arrestanten Knud Selgen Sthyr var fremstillet, og hans Forsvarer, Højesteretssagfører David, var til Stede.

Arrestanten forklarer, at engang i Foraaret 1942 blev han opsøgt af en Mand ved Navn Asmussen, som Arrestanten ikke kendte. Denne Asmussen angav, at han var Forretningsfører for en saakaldt Forening af danske Arbejdere i Udlandet. Saavidt Arrestanten kunde forstaa, havde Asmussen først været hos Gunnar Larsen og var af denne blevet henvist til at opsøge Arrestanten. Asmussen overrakte ham et Eksemplar af Foreningens Love og Vedtægter og gjorde Rede for, hvad Foreningens Formaal var, nemlig dels at skaffe de danske Tysklandsarbejderes Hustruer og Børn Hjælp i Tilfælde af økonomiske Vanskeligheder, dels at være Hustruerne behjælpelige overfor de respektive Myndigheder og dels at afholde Filmforedrag og Sammenkomster af forskellig Art for de paagældende Hustruer og Børn. Da der paa daværende Tidspunkt af de tyske Myndigheder stiliedes store Krav om yderligere dansk Arbejdskraft til Tyskland, og da der endog var Tale om Tvangsudskrivning af dansk Arbejdskraft til Tyskland fra de tyske Myndigheders Side, samt da man fra de danske Myndigheders Side iøvrigt søgte at strække sig, saavidt man kunde, for at faa det til at glide paa frivillig Maade, mente Arrestanten, at det kunde være berettiget at yde en mindre økonomisk Støtte til den paagældende Forening.

Derfor gav Arrestanten Kontorchef Jørgensen Ordre til, at der skulde udbetales Asmussen 1000 Kr. af Dansk Cement Central. En 14 Dages Tid senere henvendte Asmussen sig paany hos Arrestanten og forklarede, at han stod og skulde bruge 500 Kr. til Dækning af Udgifterne ved en festlig Sammenkomst for Foreningen, hvilken Sammenkomst allerede var planlagt, og hvortil der var lejet Lokaler samt bestilt kunstnerisk Assistance. Arrestanten bad derefter Kontorchef Jørgensen om at udbetale Asmussen yderligere 500 Kr. fra Dansk Cement Central.

Forespurgt om Arrestanten, da han ydede Asmussen de 1500 Kr., ikke var klar over, at Asmussen repræsenterede en national-socialistisk Fraktion, svarer Arrestanten benægtende, og han udtalte yderligere, at dette Spørgsmaal ikke interesserede ham saa meget, idet han kun var interesseret i det Formaal, som Asmussen angav, at Pengene skulde bruges til, og som ogsaa fremgik af Foreningens Love.

— — — — — — — — —

Oplæst, vedtaget.

Knud Sthyr. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

Kont. den 27. August 1945.

Arrestanten Knud Selgen Sthyr var fremstillet, og Landsretssagfører Tiemroth fra Højeseretssagfører Davids Kontor var til Stede.

Arrestanten forklarer, at han erindrer, at han, efter at han havde udbetalt de omhandlede 1000 Kr. til P. M. Asmussen, blev klar over, at denne tilhørte et af de løsgaaende national-socialistiske Smaapartier, og at Asmussen tidligere havde været Kommunist. Forespurgt, hvorfra denne Viden stammede, henviser Arrestanten til, at der paa Kvitteringen af 13. April 1942 fra Asmussen staar anført »Gennem Kamp til Sejr«, Den national-socialistiske Fagopposition og Hovedkontoret.

Efter at han saaledes havde understøttet Asmussen med de omhandlede 500 Kr., har denne ofte henvendt sig til ham om yderligere økonomisk Støtte til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet, men da Arrestanten nu var blevet klar over, at Asmussen ikke var fint Papir, afviste han Asmussen hver Gang, denne henvendte sig til ham. Han tilføjer dog, at han en Gang har henvist Asmussen til Redaktør Axel Høyer, fordi han tænkte sig, at Høyer eventuelt vilde hjælpe Asmussen med en Del af det Beløb paa 20.000 Kr., som Høyer havde modtaget af Cement Centralen. Arrestanten tror, at Redaktør Høyer har ydet Asmussen økonomisk Støtte.

Ved en bestemt Lejlighed, da Asmussen henvendte sig paa Sthyrs Kontor for at bede om yderligere økonomisk Støtte til den tidligere omtalte Forening, var han ledsaget af en Mand ved Navn Robert Hansen, der angav sig at være Arkitekt. Arrestanten havde ikke set Robert Hansen tidligere, saavidt han i Øjeblikket erindrer, men der er dog en Mulighed for, at Robert Hansen kan have opsøgt ham ved en tidligere Lejlighed for at slaa ham for Penge, idet Arrestanten bemærker, at der i Tiden, efter at han havde ydet Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet Støtte, var en hel Del ham ubekendte Mennesker, der henvendte sig til ham for at slaa ham for Penge. Ved den paagældende Lejlighed, hvor Asmussen og Robert Hansen i Fællesskab havde henvendt sig til Arrestanten, var der Tale om, at der til Driften af det Kontor, som Asmussen havde oprettet, skulde bruges 1000 Kr. om Maaneden. Arrestanten afviste ogsaa ved denne Lejlighed Asmussen, idet han nogle Dage efter dennes Henvendelse til ham meddelte, at han ikke vilde have noget med Sagen at gøre. Han kan iøvrigt vedrørende denne Henvendelse henholde sig til sit eget Notat herom af 18. Juni 1942.

Arrestanten tilføjer, at han var klar over, da han ydede den omhandlede økonomiske Støtte, at Asmussen var inde i et antikommunistisk Arbejde, og at Asmussen, der tidligere selv havde været Kommunist, nu var National-Socialist.

Engang i Slutningen af Aaret 1941 ringede den daværende Trafikminister Gunnar Larsen Arrestanten op og sagde til denne, at der var en Mand, der hed Redaktør Axel Høyer, som var anbefalet til ham af den tidligere Justitsminister Harald Petersen, og som skulde være en dygtig Mand, der havde arbejdet for Justitsministeriet. Gunnar Larsen spurgte Arrestanten, om denne kunde bruge Axel Høyer til et eller andet, og Aftalen blev saa, at Redaktør Axel Høyer skulde komme op til Arrestanten ved Lejlighed og tale med denne. Redaktør Høyer henvendte sig ogsaa paa Arrestantens Kontor, præsenterede sig og fortalte, at han var National-Socialist, men at han stod i Opposition til Frits Clausen og mente, at det vilde være en Ulykke, hvis denne kom til at danne Regering her i Landet. I denne og nogle senere Samtaler med Arrestanten udviklede Redaktør Axel Høyer som sin Ide, at man skulde søge at splitte det national-socialistiske Parti ved at samle de smaa national-socialistiske Fraktioner, der ligeledes stod i Opposition til Frits Clausen, og han gjorde Rede for, at der til dette Formaal behøvedes en Del Penge. Endvidere gjorde han Rede for den anti-kommunistiske Propaganda, som han selv førte. Arrestanten talte herefter med Gunnar Larsen og Scavenius om denne Plan, og der var Enighed imellem de tre nævnte Personer om, at Høyers Plan var god, idet man regnede med, at man ved at befordre en Sammenslutning af de løsgaaende national-socialistiske Grupper kunde svække den samlede Indflydelse, som National-Socialisterne havde i Dan-

mark derved, at man tvang Tyskerne til at tage Hensyn til to national-socialistiske Grupper i Stedet for som tidligere een.

Herefter havde Arrestanten en ny Samtale med Redaktør Høyer, og han gjorde nu denne opmærksom paa, at han kunde tænke sig at støtte ham i hans Arbejde ved at samle de national-socialistiske Smaagrupper, og spurgte ham om, hvor mange Penge han skulde bruge til en første Organisation af dette Arbejde, idet man var klar over, at Høyer skulde have et Kontor m. m. Høyer svarede hertil, at han mente, at han kunde klare sig med en 20.000 Kr. foreløbig. Arrestanten tilføjer i denne Forbindelse, at Høyer i et Brev af 9. Februar 1942 til ham havde opgivet nogle Fantasibeløb, som han mente var nødvendige for Gennemførelsen af den Opgave, som han skulde paatage sig, men disse Beløb blev afvist af Arrestanten i en Samtale med Høyer. Endvidere stillede Arrestanten som en Betingelse for at yde Høyer økonomisk Støtte, at han fik Sikkerhed for, at Sammenslutningen af de omhandlede national-socialistiske Smaagrupper ogsaa virkelig havde fundet Sted. Først naar saadan Sikkerhed var opnaaet, vilde man yde Høyer den lovede Hjælp. I denne Forbindelse henviser Arrestanten til det af ham udfærdigede Notat af 9. Februar 1942 vedrørende en Samtale med Redaktør Høyer paa Arr.s Kontor.

Arrestanten talte nu atter med Scavenius og Gunnar Larsen, og Gunnar Larsen erklærede, at man fra Cementindustriens Side var villig til at støtte Redaktør Høyer med et Beløb af 20.000 Kr. Scavenius udtalte sin Formening om, at denne økonomiske Støtte vilde være en nyttig Aktion i Forholdet overfor Tyskerne.

Om Scavenius' Stilling i det hele taget til denne Støtteaktion for Høyer kan Arrestanten henvise til en Skrivelse af 8. Januar 1945 fra Scavenius til Gunnar Larsen, hvilken Skrivelse vedlægges i Ekstrakt-Afskrift. Dette Brev indeholder ligeledes en Udtalelse fra Scavenius om dennes Standpunkt til Arrestantens Støtte af Foreningen af Danske Arbejdere i Udlandet (Asmussen).

Arrestanten gav derefter Kontorchef Jørgensen Ordre til at udbetale 20.000 Kr. paa Cement Centralens Vegne til Redaktør Axel Høyer (Sammenslutningen »National Aktion«), men anførte i Brev til Kontorchef Jørgensen, at der var visse Vilkaar for Udbetalingen af dette Beløb.

Redaktør Høyer mødte saa op med en Fuldmagt af 21. Februar 1942 underskrevet med Navnene E. I. Baastrup, O. Raahauge-Andersen, Leif Ørnberg og Børge Martins, og i Fuldmagtserklæringen var det anført, at Beløbet skulde anvendes for det nationale Samlingsarbejde, der var indledet ved, at »Den Danske Front«, »Dansk Enhedsparti«, »Den nationale Blok« og »Arbejdsfællesskabet« var gaaet sammen under Fælles-Navnet »Den natonale Aktion«. Redaktør Høyer fik herefter udbetalt de 20.000 Kr. fra Dansk Cement Central.

Forespurgt om Arrestanten, der i Forvejen var blevet gjort bekendt med Straffelovstillæggets § 16, Stk. 2, kan erkende sig skyldig i Overtrædelse af denne Bestemmelse, svarer Arrestanten, at det kan han ikke, idet han tilføjer, at han i alle sine Handlinger har bestræbt sig for, saavidt det stod i hans Magt, at søge at skabe taalelige Forhold for Befolkningen i dette Land.

Arrestanten tilføjer paa Forespørgsel, at han udover de foran omhandlede Tilfælde ikke har ydet nogensomhelst økonomisk Støtte til det national-socialistiske Parti eller national-socialistiske Smaapartier, lige saa lidt som han har ydet den national-socilistiske Presse nogen økonomisk Bistand. Han tilføjer, at der herved maa forstaas, at der hverken af ham som Privatmand eller af ham som Direktør for Cement Centralen er ydet nogen økonomisk Støtte til de nævnte Organisationer, udover hvad der fremgaar af Rapporten.

Oplæst, vedtaget.

Knud Sthyr. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

216.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 5. September 1945.

RAPPORT

— — — — — — —

Det fremgaar sluttelig af Rapporten — pag. 9 —, at Sthyr har forklaret, at han i Begyndelsen af 1942 paa Foranledning af Gunnar Larsen lod Cement Centralen udbetale 20.000 Kroner til Axel Høyer, der skulde bruge Beløbet til at befordre en Sammenslutning af de løsgaaende national-socialistiske Grupper.

— — — — — — —

Vedrørende Ydelse paa 1500 Kroner til Asmussen og dermed til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet forklarer Arrestanten, at Asmussen engang i 1942 opsøgte ham i Ministeriet, hvor han anmodede Arrestanten om at støtte Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet. Da Arrestanten ikke selv havde nærmere Kendskab til anførte Forening og derfor ikke selv kunde bedømme, hvorvidt man burde støtte Sagen, men var klar over, at Udenrigsministeriet beskæftigede sig stærkt med det sociale og politiske Problem vedrørende Tysklandsarbejdernes Forhold og de dermed i Forbindelse staaende dansk-tyske Forhandlinger, henviste Arrestanten Asmussen til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. Efter at Sthyr havde meddelt Arrestanten, at han og Scavenius havde indset det betimelige i at støtte Sagen, sluttede Arrestanten sig ogsaa til Tanken, og det omhandlede Beløb blev derefter udbetalt Asmussen.

Arrestanten forklarer videre, at han senere gennem Sthyr eller Scavenius fik at vide, at Asmussen havde vist sig at være en Bedrager.

Vedrørende Sagen Axel Høyer forklarer Arrestanten, at daværende Justitsminister Harald Petersen i Vinteren 1940—41 rettede Henvendelse til ham og forklarede, at Politiet benyttede en Redaktør Axel Høyer som »Stikker« overfor National-Socialisterne, og at man gerne vilde hjælpe ham økonomisk, men at man havde vanskeligt ved at ordne Pengespørgsmaalet, hvorfor man vilde anmode Arrestanten om at træde hjælpende til, hvilket Arrestanten efter Omstændighederne erklærede sig villig til, da han var indstillet paa at bekæmpe National-Socialismen. Arrestanten siger nu, at han erindrer, at Henvendelsen fra Harld Petersen maa have været i Begyndelsen af 1941, idet det laa efter Aktionen med »Rene Folk med rene Hænder«, og han anfører, at Harald Petersen under sidstnævnte Aktion var blevet klar over, at Arrestanten var villig til at hjælpe økonomisk. I den følgende Tid og indtil engang i Foraaret 1942 betalte Arrestanten derefter Axel Høyer vistnok 500 Kr. pr. Maaned, og det formede sig paa den Maade, at Axel Høyer henvendte sig paa Arrestantens Kontor i Ministeriet, hvor han fik Pengene udbetalt. Da Arrestanten efterhaanden blev klar over, at Justitsministeriet og Politiet ikke mere gjorde Brug af Axel Høyer, besluttede han, at han ikke i Fremtiden vilde betale Høyer, men da han paa den anden Side fandt, at Høyer stadig vilde være i Stand til at komme med interessante Oplysninger, henviste han ham til Sthyr i Udenrigsministeriet, og Sagen blev drøftet mellem Scavenius, Sthyr og Arrestanten, og det resulterede i, at man blev enig om,

at det vilde være hensigtsmæssigt at støtte Axel Høyers Splittelsesaktion med Penge. Arrestanten anfører, at der paa dette Tidspunkt ikke var Tale om Stikkervirksomhed, men om, at Høyer skulde samle de mindre national-socialistiske Grupper for derved at modarbejde Frits Clausens Gruppe, og han anfører videre, at navnlig Scavenius var af den Formening, at det vilde være gavnligt i Forholdet overfor Tyskerne at skabe en samlet national-socialistisk Opposition mod Frits Clausens Parti.

Da Axel Høyer i Foraaret 1942 anmodede om et større Beløb til Realisering af Planen, gik Arrestanten med dertil efter Samraad med Sthyr og Scavenius, og der blev sluttelig af Cement Centralen udbetalt 20.000 Kr. til Axel Høyer. Arrestanten havde derefter ikke nærmere Føling med Sagen, men, saavidt han ved, blev der ikke udbetalt yderligere Pengebeløb til Høyer.

Arrestanten udtaler, at Statsadvokat Carl Madsen i Retsmødet den 23. Juli d. A. forelagde et Referat af et Møde, hvor en Række Folk fra de national-socialistiske Smaagrupper var til Stede, og hvor ogsaa Direktør Sthyr skulde have været til Stede, og i Følge Referatet skulde Cementindustrien have været villig til at stille et Beløb paa 500.000 Kr. til Raadighed for en Storm paa den daværende Regering, og Arrestanten ønsker anført, at en saadan Tanke overhovedet aldrig har været fremført, idet deres Ide netop gik ud paa at støtte den siddende Regering. Han siger videre, at han for sin Part aldrig vilde være gaaet med til at støtte et Parti med saa store Pengebeløb, at det derved kunde vokse sig saa stort, at det kunde blive farligt for den siddende Regering.

Arrestanten anmoder om, at Sthyr maa blive afhørt vedrørende Paastanden om, at Cementindustrien skulde have været villig til at yde det omhandlede Beløb paa 500.000 Kr. til det nævnte Formaal.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

Gunnar Larsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent.

217.

KØBENHAVNS POLITI

Lørdag d. 15. September 1945.

RAPPORT

Arrestanten Axel Gunnar Larsen var fremstillet.

Udspugt til Sagen forklarer Arrestanten, at han i Perioden fra ca. Februar eller Marts 1941 til Slutningen af 1941 efter Anmodning fra daværende Justitsminister Harald Petersen ydede Redaktør Axel Høyer en maanedlig Støtte paa 500 Kr., og at han endvidere i Foraaret 1942 i Samraad med Sthyr og Scavenius erklærede sig indforstaaet med, at Cement Centralen udbetalte Axel Høyer et Beløb paa 20.000 Kr. til politisk Arbejde.

Arrestanten forklarer nærmere, at der paa en eller anden Maade i Begyndelsen af 1941 blev arrangeret et Møde mellem Arrestanten og Harald Petersen, og Arrestanten erindrer, at daværende Kriminalbetjent Weiss ogsaa var til Stede. Harald Petersen forklarede da, at Politiet i Arbejdet med at skaffe Oplysninger om Dansk Nationalsocialistisk Arbejderparti gennem nogen Tid havde gjort Brug af en Mand ved Navn Axel Høyer, men at man var kommet i en Situation, hvor man var nødt til at støtte ham økonomisk, men ikke raadede over Midler dertil, hvorfor man vilde anmode Arr. om at træde til med de fornødne Pengemidler. Arrestanten fik samtidig at vide, at Axel Høyer havde været Redaktør ved »Fædrelandet«, men havde trukket sig tilbage og nu var uden Stilling. Arrestanten fik gennem Harald Petersen og Weiss det Indtryk, at Høyer havde været og ogsaa i Fremtiden vilde kunne være til stor Nytte for Politiet, og han gik derfor med til som anført at støtte Høyer med 500 Kr. maanedlig. Høyer indfandt sig altid personlig hos Arr. for at hente Pengene, og det hændte derunder ofte, at han overfor Arrestanten fremkom med Oplysninger om D. N. S. A. P., og Arrestanten fik derunder det Indtryk, at han var særdeles vel orienteret om Partiets Planer og Personligheder.

Paa Anledning udtaler Arrestanten, at det altid drejede sig om D. N. S. A. P., og Arrestanten mener ikke, at der paa noget Tidspunkt var Tale om antikommunistisk Arbejde.

Arrestanten havde til Stadighed Føling med Justitsminister Harald Petersen, og han fik det Indtryk, at Ministeren var tilfreds med det af Høyer udførte Arbejde, hvorfor man fortsatte med Betalingerne.

Efter at Harald Petersen var gaaet af som Minister, fik Arrestanten det Indtryk, at Ministeriet ikke interesserede sig noget vider for Axel Høyer, men da han selv fandt, at de Oplysninger, som Høyer kom med, havde en vis Interesse, afbrød han ikke Betalingerne, men henviste Høyer til Udenrigsministeriet (Sthyr), der maatte have Interesse af Oplysningerne i Forholdet overfor Tyskerne. Det resulterede i, at Sthyr drøftede Sagen med Scavenius, der erklærede sig enig i, at det havde Interesse at holde Manden, og Høyer modtog derfor stadig den maanedlige Understøttelse, der nu blev udbetalt af Sthyr, der trak Pengene fra Cement Centralen. Ud-

spurgt forklarer Arrestanten, at han ikke kan sige med Bestemthed, hvornaar de maanedlige Betalinger til Høyer holdt op, men han er dog sikker paa, at Betalinger ikke fandt Sted, efter at der i den konservative Generalkorrespondance havde været et Angreb paa Sthyr, gaaende ud paa, at han støttede nationalsocialistiske Partier, der vilde angribe Regeringen.

Paa Anledning udtaler Arrestanten, at han bortset fra ovenstaaende ikke har støttet eller været med til at støtte Høyer økonomisk, bortset fra et Beløb paa 20.000 Kroner, som blev udbetalt til Høyer vistnok i Juni 1942. Arrestanten forklarer nærmere herom, at Høyer omkring Nytaar 1941/42 eller muligt lidt senere henvendte sig til Sthyr med en Plan om at samle de smaa nationalsocialistiske Grupper i een stor Gruppe, saaledes at den kunde betyde noget effektivt overfor Frits Clausens Parti, og denne Plan vandt Bifald saavel hos Sthyr som Scavenius og Arrestanten, idet man fandt det rigtigt at støtte den svage overfor den stærke. Arrestanten hævder, at der paa intet Tidspunkt var Tale om, at man agtede at gøre »Samlingen« saa stor, at den kunde være en Trusel for den siddende Regering, men at Tanken tværtimod var den, at man vilde spille den ene Gruppe ud imod den anden, ogsaa i Forholdet overfor Tyskerne.

Udspurgt siger Arrestanten, at han gaar ud fra, at Høyers Plan ikke laa paa Linie med den her omtalte, men at han havde sine egne Planer, men man regnede ikke med, at der laa nogen Risiko deri, idet Planen, selvom den kom til Udførelse, ikke vilde rumme nogen Fare, idet Sammenslutningen ikke var af det helt store Format, og han henviser i den Forbindelse til det ydede Beløbs Størrelse og hævder, at der skulde skaffes langt større Beløb, saafremt Sagen skulde betyde en Fare for Regeringen.

Videre udspurgt forklarer Arrestanten, at han ikke mener, at Høyer fik Pengene, før han kunde henvise til et vist Resultat i Retning af Sammenslutning mellem Grupperne, hvorimod der vist ikke skete ret meget, efter at Pengene var blevet betalt, idet man kort Tid efter afbrød Forbindelsen med Høyer paa Grund af de tidligere anførte Angreb paa Sthyr fra konservativ Side.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

Gunnar Larsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent.

218.

MINISTEREN FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

26. August 1942.

Herr fhv. Minister, Civildommer Harald Petersen, Asserbolængen pr. Frederiksværk.

Kære Herr Harald Petersen.

Jeg sender Dem vedlagt Kopi af en Skrivelse, som jeg den 17. August har sendt til Deres Bolig her i Byen.

Naar jeg tillader mig at forstyrre Deres Fred i Ferien, skyldes det, at man fra konservativ Side nu igen er begyndt at røre paa sig vedrørende dette Spørgsmaal, og jeg vil da gerne have mine Papirer helt i Orden.

Med de venligste Hilsener,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

219.

MINISTEREN FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

17. August 1942.

Herr fhv. Minister, Civildommer Harald Petersen, Parkovsvej 50, Gentofte.

Kære Herr Harald Petersen.

Som De vil erindre, gav jeg i sin Tid af forskellige Grunde en Redaktør Høyer nogen finansiel Assistance efter Samraad med Dem.

Fra konservativ Side har man paa en eller anden Maade faaet fat i dette og benyttet det til nogle ret perfide Underhaandsangreb paa mig, hvilket har foranlediget, at Statsministeren har spurgt mig om, hvorledes denne Sag forholdt sig, hvorefter jeg naturligvis har afgivet Forklaring overfor Statsministeren, og Sagen er for saa vidt hermed ude af Verden.

Da Spørgsmaalet imidlertid nu er rejst fra politisk Side, vilde jeg sætte Pris paa for Livs og Døds Skyld, om De vilde sende mig et Brev, hvori De udtaler, at De som Justitsminister i sin Tid var indforstaaet med Støtteaktionen over for Redaktør Høyer.

Med de venligste Hilsener ogsaa til Deres Hustru er jeg Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

220.

p. t. Asserbo, den 27. Aug. 1942.

Kære Hr. Gunnar Larsen.

I Anledning af Deres Brev af 26. Aug. 1942 skal jeg gerne overfor Dem bekræfte, at naar De i sin Tid har ydet Redaktør Axel Høyer nogen financiel Støtte, skete dette efter Samraad med mig.

Mit Kendskab til Høyer hidrører fra Politiets Efterretningsafdeling, som Høyer paa det paagældende Tidspunkt havde ydet gode Tjenester.

Jeg haaber, at dette Brev af Hensyn til foranstaaende behandles saa konfidentielt som muligt.

Med venlig Hilsen.

Deres hengivne

Harald Petersen.

221.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 17. Oktober 1945.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen m. fl.

Arrestant ved 8. Undersøgelseskammer *Axel John Høyer*, f. den 22. 11. 1894, blev med Tilladelse fra nævnte Undersøgelseskammer i Dag fremstillet her i Afdelingen, hvor han blev udspurgt vedrørende den ham gennem Cementcentralen paa Foranledning af Sthyr og Gunnar Larsen udbetalte Støtte paa 20.000 Kr.

Arrestanten forklarer, at han allerede i Efteraaret 1940 paa eget Initiativ opsøgte daværende Trafikminister Gunnar Larsen for at paavirke denne til at yde saavel financiel som moralsk Støtte til et upolitisk Blad til de danske Arbejdere i Tyskland. Gunnar Larsen stillede sig velvillig overfor Tanken, og han henviste til daværende Handelsminister Kjærbøl, der atter henviste til Udvandringskontorets Chef, nu afdøde Folketingsmand Ulrichsen, men alle Forhandlinger endte uden gunstigt Resultat for Arrestanten, og det skyldes efter hans Mening, at Tyskerne modsatte sig Tanken, idet de selv agtede at udgive et lignende Blad, hvilket ogsaa fandt Sted, idet der fra Berlin blev udsendt et danskskrevet Blad med Navnet »Broen«.

I Efteraaret 1941 fik Arrestanten den Tanke, at han vilde *samle de mindre nationalsocialistiske Grupper samt gaa ind for et antikommunistisk Oplysningsarbejde*, og han rettede i den Anledning Henvendelse til Gunnar Larsen, med hvem han drøftede Ideerne, og Gunnar Larsen sagde dertil, at han som Minister ikke kunde blande sig i Sager af den Art, men henviste til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. Arrestanten rettede derefter Henvendelse til sidstnævnte, og efter flere mundtlige og skriftlige Forhandlinger fik han sluttelig udbetalt en Check fra Dansk Cementcentral paa 20.000 Kroner til Anvendelse udelukkende til de tidligere omtalte Formaal. Det lykkedes ogsaa Arrestanten at samle en Del af de mindre Grupper, men efter nogen Tids Forløb sprang en Gruppe omkring »Dansk Front« fra og dannede Organisationen »Den Nationale Aktion«, og Arrestanten forelagde dette for Direktør Sthyr, der gav sin Sanktion til, at det udbetalte Beløb, der var saa godt som ubeskaaret, derefter blev *anvendt udelukkende til et rent antikommunistisk Oplysningsarbejde* ved ugentlige Møder samt Udfærdigelse af Tryksager. Udspurgt siger Arrestanten, at han ikke blev klar over, om Sthyr havde raadført sig med Gunnar Larsen, før han tog Stilling til, om Pengene maatte anvendes udelukkende til antikommunistisk Arbejde.

— — —

Arrestanten vil ikke paa anden Maade end den her omhandlede have modtaget økonomisk Støtte fra Gunnar Larsen.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

Axel Høyer. **Brask-Andersen,**
Obtj.

222.

København K., den 9. Februar 1942.

Hr. Direktør Sthyr, Udenrigsministeriet, Christiansborg, København K.

Idet jeg takker for den hidtil viste Velvilje under de førte Samtaler, skal jeg herved oplyse følgende:

Efterhaanden som den lyssky kommunistiske Propaganda faar Lov at brede sig og — tilsyneladende uhindret — drive sin samfundsskadelige Virksomhed, vil den politiske Situation i Danmark tilspidses og maaske en skønne Dag frembringe saadanne Forhold, at udenforstaaende ser sig nødsaget til at gribe ind. Skulde dette ske, vil vi opleve vor politiske 9. April! Og vi kan derfor hurtigt blive enige om, at alle gode Kræfter maa sættes ind for at undgaa denne nye Katastrofe.

En af Vejene, der nu maa gaas, er at skabe Samling om de mange nationale Grupper, som i store Træk har samme Maal, men som hidtil har staaet splittet paa Grund af Forhold, det ikke her er nødvendigt at komme ind paa. Heldigvis har det vist sig muligt at skabe denne Samling eller rettere Begyndelsen dertil, idet »Arbejdsfællesskabet«, »Dansk Enhedsparti«, »Dansk Front«, »Den nationale Blok« og en Gruppe omkring Folketingsmand Svend E. Johansen er gaaet i Samarbejde og straks har indledet Forhandlinger med andre Grupper om yderligere Samling.

Disse Grupper hævder at have samme Maal, nemlig gennem en ændret national og social Livsindstilling hos det danske Folk at ville sikre Danmarks frie Fremtid. Man siger bl. a., at »det er Usandhed, at Ulykken først brød ind over Danmark den 9. April 1940. De faktiske Forhold er, at paa dette Tidspunkt var Bunden naaet, og vi stod overfor saavel aandelig som økonomisk Bankerot; men det er derimod ikke Usandhed, at vi den 9. April maatte tømme Nederlagets bitre Kalk tilbunds og først og fremmest har os selv at takke derfor.« Og derefter føjer man disse Ord: »Man kan ikke ustraffet leve den Tilværelse, uansvarlige Mænd og Kvinder har paaført Folket og faaet det til at tro er Højdepunktet af Lykke, af jordisk Livsindhold og aandeligt krævende Ballast.«

Man har sat sig som sin Opgave — før noget andet — »at skabe en Mentalitetsændring hos det danske Folk; overbevise det om Fortidens Fejltagelser og Vildfarelser og derefter lidt efter lidt lede det ind i vort Spor.« For at kunne optage og gøre sig Haab om at kunne gennemføre en saadan Kamp nytter det ikke — saadan siger Grupperne selv — »at kopiere Metoder fra andre Lande (det er nu som før rigtigt, at Danmark kan lære af Naboer og Genboer, ligesom vi formodentlig ogsaa kan lære dem et og andet); men det forhindrer naturligvis ikke, at vi søger Oplysning hos det Folk, der er gaaet i Spidsen for en Livsopfattelse, der paa mange Omraader svarer til den, Danskerne maa gøre Brug af for at komme ud af Elendigheden. Og at vi derpaa søger at omsætte disse Oplysninger og de med dem indhøstede Erfaringer til dansk og modsætter os, hvad vi er sikre paa ikke passer for dansk Mentalitet, ja, det vilde vore Folkefæller under andre Forhold kalde baade vor Pligt og vor Ret!«

Grupperne gaar dernæst kraftigt ind for at ville genoplive Uviljen mod Kommunismen og dens Ideologi, der med een Gang forsvandt den 22. Juni 1941 som

Følge af, »at Danskerne har glemt den evige Sandhed, at Gud lader sig aldrig spotte!«

Indadtil vil Grupperne en national og social Omvæltning, og de siger selv herom, at »Vejen gaar over Kammeratskaberne, og Vejen maa flankeres af Ærlighed, Redelighed og Selvdisciplin«. Hertil føjer man disse Ord: »De Forsøg, der hidtil har været gjort paa at skabe et Parti eller en Organisation, der kunde tage denne Kamp op, har ikke givet de ventede Resultater. Aarsagerne hertil er mange, men den væsentligste er dog, at man er begyndt paa Sagen fra den forkerte Ende. Man er begyndt med at kaare en Fører i Stedet for at lade denne vokse frem af Bevægelsen, og inden man var i Stand til at yde ham den nødvendige Beskyttelse.« Og saa føjer man til, at »det, det kommer an paa, er, at der staar Aand bag Kampen, at det er den rette Aand, og at den er af Sandhed; thi kun hvad der er af Aand og Sandhed kan sejre!«

Efter saaledes at have holdt det misforstaaede Førerspørgsmaal udenfor og netop paa den Maade skabt Basis for den opnaaede Samling, er man enedes om at ville kæmpe for, at

1) nationalt skal Danmark bestaa som frit, selvstændigt Kongerige, hvor fælles Tarv gaar frem for alle andre Hensyn, og deltage aktivt og loyalt i et europæisk Samarbejde,
2) socialt skal vore arbejdsmæssige Samfundsforhold ordnes saaledes, at Pligten og Retten til Arbejde grundlovsmæssigt stadfæstes, hvorved enhver arbejdsdygtig sikres Beskæftigelse efter Evner, Anlæg og Karakter, og der skabes Tryghed for Børn, gamle og Svage. Vi vil fastholde og udbygge de indtil nu opnaaede sociale Goder,
3) vore økonomiske Samfundsforhold ordnes saaledes, at Statsmagten under Ansvar overfor Folket garanterer den enkelte en saadan Løn for vel udført Arbejde, at hans og hans Hjems Eksistens er sikret, samt at det private Initiativ og Ejendomsretten til Kapital respekteres i det Omfang, de ikke benyttes til Skade for samfundsnyttigt og produktivt Arbejde,
4) vore Samfundsforhold bringes i Overensstemmelse med den kristelige Moral og gamle danske Æresbegreber. Ærlighed, Redelighed og personlig Ansvarsfølelse sættes i Højsædet i vort private og offentlige Liv og lægges til Grund for Ungdoms- og Folkeopdragelsen.

Saaledes gaar den nye Samling, der i Løbet af kort Tid træder ud for Offentligheden under Fællesnavnet »Den nationale Aktion«, til Kamp for en ny Livsopfattelse paa det nationale og sociale Omraade; men en saadan Kamp kan ikke lykkes uden store Midler, og jeg opfordrer derfor paa det indstændigste til at støtte dette Arbejde, idet jeg paany henviser til mine Ord om Faren ved den øgede kommunistiske Indflydelse og Propaganda og hvad deraf kan følge.

Det er rigtigt, at der skal store Midler til; thi kan man ikke lægge ud med den nødvendige Oplysning i Skrift og Tale, vil Kampen ikke kunne gennemføres. Til det nødvendigste hører: et Ugeblad, Pjecer, Bøger, Filmspropaganda, Møder over hele Landet etc. Jeg har nævnt Beløbet 200.000 Kroner om Aaret og skal tillade mig at fremsende følgende Budget:

Til Sekretariat:

Kontorleje	2.400 Kr.	
Telefonabonnement og Samtaler	2.000 —	
Diverse Tryksager	3.000 —	
Kontorhjælp	2.700 —	
Porto	1.480 —	
Rengøring	420 —	
Diverse	3.000 —	
		15.000 Kr.

Til Ugeblad:

Trykning af 10.000 Ekspl.	500 Kr.	
Redaktion	200 —	
Clicheer	50 —	
	750 —	
750 Kr. ugentlig i 52 Uger		39.000 —

Financiering af en Bog:

3000 Eksemplarer, Udsalgspris 4 Kr.		
Bogtryk plus Bogbinder	4.000 Kr.	
Kommissionsanstalt	400 —	
Forfatterhonorar	2.400 —	
		6.800 —

Eventuel Indtægt er ikke medregnet.

Til 5 forskellige Pjecer:

1 Pjece til samtlige Husstande i Danmark:		
Trykning	20.000 Kr.	
Udsendelse ca.	17.000 —	
		37.000 —
4 andre Pjecer i diverse Oplag		15.000 —
Plakater		5.000 —
Filmspropaganda		15.000 —

Dette giver, som De vil se, tilsammen Kroner 132.800, og til yderligere Propaganda — herunder først og fremmest Møder i Hovedstad og Provins, Rejser, Talere, diverse Tryksager etc. — bør der regnes med et Beløb omkring ved 60—70.000 Kr.

— — —

Idet jeg hermed overlader Dem ovenstaaende Materiale, hvis Fortrolighed jeg ikke behøver at begrunde, beder jeg Dem høfligst fremskynde en Afgørelse med Hensyn til Mulighederne for at fremskaffe en Financiering af det omtalte nationale Arbejde. For Danmarks Skyld maa der findes en Vej fremad!

Ærbødigst

Axel Høyer.

Med blyant er påført skrivelsen:

Saasnart »National Aktion« er dannet som juridisk Person og kan give Kvittering, betaler Cementcentralen 20.000 Kr. som sin Andel mod at den fører Kontrol med Pengenes Anvendelse. — Tilsagn til Høyer.

19. Februar 1942.

K. S. S.

223.

UDENRIGSMINISTERIET
Det raadgivende handelspolitiske Udvalg

København, d. 20. Februar 1942.

Kære Kontorchef Jørgensen.

Strengt fortroligt sender jeg Dem et Brev, som jeg den 9 ds. har faaet fra Redaktør Høyer angaaende *antikommunistisk Propaganda* og Samling af de mange nationale Smaagrupper.

Efter Forhandlinger med Trafikministeren og andre i Spørgsmaalet interesserede Personer har Cementcentralen lovet som sin Andel i Udgifterne ved det paagældende Arbejde at betale 20.000 Kr.

Som Vilkaar for Betaling af dette Beløb har jeg dog paa Cementcentralens Vegne forlangt, at Sammenslutningen »National Aktion« skal være dannet som en juridisk Person, saaledes at »Aktionen« kan give Kvittering for Beløbet, ligesom jeg har forlangt, at Cementcentralen gennem den Person, som Centralen maatte udpege, skal have Ret til at føre Kontrol med Anvendelsen af de 20.000 Kr. Saasnart Vilkaarene for Betalingen af Beløbet er opfyldt, skal jeg komme tilbage til Spørgsmaalet om Beløbets Betaling.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

Knud Sthyr,

Med blyant er påført: betalt 23. februar 1942.

224.

F u l d m a g t .

Herved gives med Tak til Giverne Redaktør Axel Høyer Fuldmagt til at kvittere for Kr. 2o,ooo til Organisationen "Arbejdsfællesskabet" til Anvendelse for det nationale Samlingsarbejde, der er indledet ved, at "Den Danske Front", "Dansk Enhedsparti", "Den nationale Blok" og "Arbejdsfællesskabet" er gaaet sammen under Fællesnavnet "Den nationale Aktion".

Det er en Forudsætning for Beløbets Ydelse, at Giverne udpeger èn Mand til Kontrol med Pengenes Anvendelse, idet det dog ogsaa er en Forudsætning, at Kontrollen kun bliver af ren regnskabsmæssig Karakter.

København, den 21. Februar 1942

Underskriverne:

Direktør Eiler I. Baastrup
Bankfuldmægtig O. Raahauge-Andersen
Kgl. Solodanser Leif Ørnberg
Konstruktør Børge Martins

225.

FORLAGET TIDEN

København, d. 24. Februar 1942.

Hr. Direktør Sthyr, Udenrigsministeriet, Christiansborg, København K.

Idet jeg herved som lovet sender Dem nogle Eksemplarer af Pjecen »Ned med Kommunismen«, som jeg har udarbejdet for Foreningen »Dansk Anti-Kommunisme«, føler jeg samtidig Trang til at bringe Dem min og mine Kammeraters bedste Tak for den Maade, De har virket for vort fælles nationale Opbygningsarbejde, og for det positive Resultat, som nu giver os Lejlighed til at komme et betydeligt Skridt fremefter.

Vi vil være Dem yderligere taknemlig, hvis De — naar De taler med andre positivt indstillede Danskere — vil minde om vor Bevægelse, saa der paa den Maade kan gives os Anledning til at hente Støtte til videre fortsat Arbejde i Kampen for et nyt Danmark og imod den nedbrydende kommunistiske Indflydelse.

Ærbødigst

Axel Høyer.

226.

Skrivelse af 21. August 1947 fra fhv. Minister Gunnar Larsen.

INGENIØR GUNNAR LARSEN

p. t. København, den 21. August 1947.

Til Formanden for
Den af Folketinget under 19. December 1945
nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45,
Herr Folketingsmand, Dommer Holm,
Danmarks Rigsdag, Christiansborg,
København K.

Idet jeg refererer til Formandens Udtalelser under Kommissionsmødet den 12. Juni d. A., hvor Formanden udtalte, at Kommissionen var i Besiddelse af det stenografiske Referat af Forklaringerne ved Forundersøgelsen ved Københavns Byret, og til mine egne Udtalelser paa Formandens Spørgsmaal om, hvorvidt de af Formanden forelagte Referater fra Ministerprotokollerne af 30. Juni 1941, 1. Juli 1941 og 6. August 1941 vedrørende Spørgsmaalet frivillige til Finland maatte give mig Anledning til yderligere Bemærkninger, skal jeg bemærke, at jeg i Overensstemmelse med Formandens Ønske om at modtage en Kopi af *Referatet af Krisekabinettets Møde den 30. Januar 1942*, hvoraf det fremgaar, at Spørgsmaalet om Dispensation fra Handelsministeriets Forbud mod Udførsel af Beklædningsgenstande o. lign. til de Personer, der ønskede at rejse til Finland som frivillige, blev behandlet, har forsøgt at fremskaffe dette, men det har været ganske umuligt baade for min Forsvarer, Højesteretssagfører Steglich-Petersen saa vel som for mig selv at fremskaffe den omhandlede Kopi, da denne er i Anklagemyndighedens Besiddelse og øjensynlig ikke har kunnet findes. Jeg tillader mig derfor at foreslaa, at den ærede Kommission selv fremskaffer en Genpart af Mødereferatet gennem Handelsministeriet.

Da Kommissionen ikke har været i Besiddelse af dette Aktstykke, gaar jeg ud fra, at Kommissionen heller ikke er i Besiddelse af de Politiafhøringer, der fandt Sted af bl. a. Krisekabinettets Medlemmer vedrørende Sagens Behandling i et Krisekabinetsmøde, og hvorunder de erklærede ikke at kunne erindre noget om Sagens Behandling. Jeg fremsender derfor vedlagt Kopier af disse Politiafhøringer, nemlig:

Politirapport Litra 12-S af 6. November 1945, Afhøring af forh. Forsvarsminister S. Brorsen, forh. Handelsminister Halfdan Hendriksen, forh. Landbrugsminister Bording, forh. Kirkeminister Fibiger og forh. Justitsminister Thune Jacobsen,

Politirapport Litra 12-T af 9. November 1945, Afhøring af forh. Justitsminister Harald Petersen, forh. Indenrigsminister Knud Kristensen og forh. Statsminister V. Buhl,

til den ærede Kommissions Orientering.

Vedrørende Spørgsmaalet om Finlandsfrivillige er der et andet Punkt, som jeg ogsaa mener den ærede Kommission bør gøres opmærksom paa, nemlig det Forhold, at et af Statsadvokat Carl Madsens Hovedvidner under Forundersøgelsen i Byretten, Herr Fabrikant Gustav Johan Rich, var Medlem af D.N.S.A.P., indmeldt den 8. Maj 1935. Dette blev under Forundersøgelsen fortiet af Statsadvokaten og kom først til Forsvarets Kundskab, efter at Sagen havde været for Højesteret, hvorfor Oplysningen ingen Steder indgaar i Akterne.

Jeg mener imidlertid, at dette bør oplyses over for Kommissionen, idet det gør Herr Richs Vidneforklaring, som ikke var i Overensstemmelse med de faktiske Forhold, mere forstaaelig.

Jeg tillader mig ogsaa i denne Forbindelse at henvise til følgende Politiafhøringer, som paa min Begæring blev foretaget af Politiet efter Forundersøgelsen, netop foranlediget af ovennævnte Fabrikant Richs Udtalelser, og som jeg gaar ud fra ikke er i Kommissionens Besiddelse. Det drejer sig om nedennævnte Aktstykker:

Politirapport Litra 17-G af 26. November 1945,
Politirapport Litra 16-X af 28. December 1945,

hvoraf jeg vedlagt fremsender Kopier til den ærede Kommissions Orientering

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

227.

KØBENHAVNS POLITI

Tirsdag den 6. November 1945.

Litra 12—S.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Kriminalbetjent Knud Møller og undertegnede har i Dag rettet Henvendelse til *tidl. Forsvarsminister S. Brorsen, Ved Klosteret 10,* der blev udspurgt efter Sagens Anledning. Han forklarer, at han ikke sammen med daværende Statsminister og Udenrigsminister har forhandlet om Oprettelsen af et dansk Finlandskorps, og han har derfor heller ikke været med til at give Gunnar Larsen Tilladelse til Oprettelsen af et saadant Korps. Han erindrer, at Sagen var for i et Ministermøde, paa hvilket det dog blev besluttet, at Regeringen ikke skulde paatage sig Opgaven. Kmpt. var ikke dengang vidende om, at der blev sendt Frivillige til Finland, og han erindrer ikke, at der er blevet givet Gunnar Larsen en Tilladelse til at organisere og finansiere Opsendelsen af Finlandsfrivillige til Finland. Kmpt. kender ikke noget til hvorvidt der i Krisekabinettet blev truffet Beslutning om at give de Frivillige Tilladelse til Udførsel af den Udrustning, som de her i Landet blev forsynede med af Gunnar Larsen.

Kmpt. er af den Formening, at Gunnar Larsen i sin Handlemaade vedrørende omhandlede Forhold har ladet sig diktere af danske Motiver.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. d. 7. November 1945.

Vi har derefter rettet Henvendelse til *forh. Minister Halfdan Hendriksen, Stavangergade 6,* der forklarede, at Tanken om Opretfelsen af et Korps første Gang kom frem paa et Ministermøde d. 30. Juni 1941, da Gunnar Larsen fremkom med Forslaget. Sagen blev derefter forelagt i Samarbejdsudvalget, hvor den blev behandlet, og paa et nyt Ministermøde d. 1. Juli 1941 udtalte Statsminister Stauning, at Regeringen ikke kunde tage sig af Sagen, og han henstillede direkte til Gunnar Larsen, at denne ogsaa lod Sagen falde. Det bemærkes, at der ikke foreligger Referat af de anførte Ministermøder, men at Kmpt. støtter sine Udtalelser paa dengang gjorte Notater.

Udspurgt siger Kmpt., at han ikke kan erindre, at Spørgsmaalet vedrørende Udrustningsgenstande og Udførsel af disse har været paa Tale i Krisekabinettet. Det er muligt, at en Tilladelse til Udførsel er blevet givet, men en saadan vilde man ogsaa kun meget vanskeligt kunne nægte. Kmpt. foreviser Referater af Krisekabinettets Møder d. 18. Juli — 5. August — 14. August — 1. September — 5. September — 22. September — 30. September — og 17. November — 1941, og der ses ikke i Referaterne at være omtalt en Sag som den af Gunnar Larsen nævnte. Det bemærkes, at der ikke har været afholdt Møder i Oktober Maaned.

— — —

Forh. Minister Bording, Klitrose Allé 30, Kastrup, forklarede, at han erindrer, at Sagen var for i et Ministermøde, men blev opgivet af Regeringen. Kmpt. var ikke vidende om, at Gunnar Larsen sendte Frivillige af Sted »for egen Regning«, og han har ikke hørt om, at dette blev billiget af Regeringen eller af Medlemmer af denne. Kmpt. var Medlem af Krisekabinettet, men han kan ikke mindes, at Udførsel af de Frivilliges Udrustningsgenstande har været paa Tale.

— — —

Vi har derefter indfundet os hos *forh. Kirkeminister Fibiger, Adolphsvej 18,* der forklarede, at han ikke har deltaget i de omhandlede Ministermøder og ikke har noget som helst Kendskab til Sagen.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. d. 8. November 1945.

Forh. Justitsminister Thune Jacobsen, Hambroes Allé 28, forklarede paa Henvendelse, at han først tiltraadte som Minister d. 9. Juli 1941, og han kender intet til det omhandlede Forhold.

— — —

Den tidligere i Sagen nævnte *Portner Ove Valdemar Elsberg* oplyser paa telefonisk Henvendelse, at Varedirektoratet i December 1941 bevilgede Udførsel af Udrustning til ialt 150 Mand. Ansøgningen blev indsendt af Godsejer Poul Andersen for Foreningen Finlands Venner.

Der er derefter rettet Henvendelse til *Assistent Leth, Varedirektoratet,* der lovede at undersøge Sagen hurtigst muligt og derefter underrette Afdelingen*).

Kriminalbetjent Knud Møller og undertegnede har forgæves søgt Forbindelse med de tidligere Ministre Jørgen Jørgensen, Buhl, Knud Kristensen og Johs. Kjærbøl.

Undersøgelsen fortsættes.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

*) Assistent Leth har senere til en Politirapport af 14. Januar 1946 meddelt, at man efter en Gennemgang af Direktoratets Arkiver ikke havde fundet Papirer vedrørende Bevilling til Udførsel af Udrustning til Finlandsfrivillige. (Kommissionens Anmærkninger.)

228.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag den 9. November 1945.

Litra 12 — T.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Der er rettet Henvendelse til *Civildommer Harald Petersen,* der i det omhandlede Tidsrum var Justitsminister.

Udspurgt i Sagens Anledning forklarer Kmpt., at han ikke erindrer, at Spørgsmaalet om Afsendelse af Frivillige til Finland har været behandlet som et egentlig Ministerspørgsmaal. Han kan godt huske, at man har drøftet Spørgsmaalet Mand og Mand imellem, men det var saavidt Kmpt. erindrer nærmest fordi man ikke kunde se bort fra den Mulighed, at der vilde komme en Forespørgsel fra Finland, og der blev i den Anledning talt om, hvorledes man i saa Tilfælde skulde forholde sig.

Kmpt. kender intet til, at Regeringen har givet sin Tilslutning til, at Gunnar Larsen paa egen Haand skulde finansiere Afsendelse af Frivillige til Finland.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kont. s. Dag d. 9. November 1945.

Kriminalbetjent Knud Møller og undertegnede indfandt sig i Dag hos *Statsminister Knud Kristensen, Statsministeriet,* der forklarede, at han meget vel husker, at Sagen vedrørende et Finlandskorps var paa Tale i et Ministermøde, men han erindrer ikke de nærmere Enkeltheder, ligesom han ikke var vidende om, at Gunnar Larsen sendte Folk til Finland, og han har ikke hørt om, at dette blev billiget af Medlemmer af Regeringen.

Knud Kristensen var som Indenrigsminister Medlem af Krisekabinettet, men han erindrer ikke, at Forholdet vedrørende de-Frivilliges Udrustning har været paa Tale i Kabinettet. Han kan ikke oplyse videre til Sagen.

Vi indfandt os derefter hos *tidligere Statsminister V. Buhl, Amagerbrogade 31, 3. Sal,* der forklarede, at han erindrer, at Sagen var for i et Ministermøde, og han forstod, at Finlandskorpset skulde være et Modtræk mod Frikorps Danmark for at forhindre en effektiv Tilslutning til sidstnævnte Korps, og Kmpt. mente ogsaa, at det kunde have nogen Betydning, men fandt det for farligt. Forslaget fandt ingen Tilslutning paa Mødet, og der fandt ingen Godkendelse Sted. Kmpt. havde ingen Føling med Sagen, efter at den var blevet »droppet« i Ministerraadet, og han fik heller ikke senere at vide, at Gunnar Larsen sendte Folk til Finland, hvilket først er kommet til hans Kundskab under nærværende Sag.

Kmpt. var Medlem af Krisekabinettet, men han mindes ikke, at Spørgsmaalet om de Frivilliges Udrustning har været behandlet i Kabinettet, og Kmpt. erklærer sig ude af Stand til at oplyse videre til Sagen.

— — —

Vi har forgæves søgt Forbindelse med de tidligere Ministre Jørgen Jørgensen og Kjærbøl. Om sidstnævnte er det blevet oplyst, at han for Tiden opholder sig i Vendsyssel.

Brask-Andersen,
Overbetjent

Kont. s. Dag d. 9. November 1945.

Arrestanten Axel Gunnar Larsen var fremstillet.

Han blev gjort bekendt med det i Sagen fremkomne, og han har intet at bemærke udover, at han — ad den af tidligere Minister Halfdan Hendriksen afgivne Forklaring — ønsker at udtale, at han ikke fra daværende Statsminister Stauning modtog nogen Henstilling om at lade Sagen falde, men at han tværtimod senere talte med Stauning om Aktionen med Finlands Venner og Afsendelsen af et mindre Antal Frivillige, hvilket Stauning billigede.

Arrestanten forklarer nærmere, at han, efter at Sagen var blevet droppet paa Ministermødet, havde en Samtale med Stauning, i hvilken han forklarede ham, hvorledes det kunde lade sig gøre gennem Finlands Venner at hjælpe de Mænd til Finland, som ønskede at komme af Sted, og som meldte sig selv, og Statsministeren fandt da ogsaa, at det var rigtigt at hjælpe dem af Sted paa den af Arrestanten forklarede Maade.

Arrestanten havde en tilsvarende Forhandling med Scavenius, der ligeledes erklærede sig enig med Arrestanten.

Arrestanten hævder videre, at han ogsaa talte med daværende Forsvarsminister Brorsen om Sagen, hvilket var nødvendigt af Hensyn til de Officerer, som var engagerede i Sagen, og om hvem Arrestanten maatte vide, at de vilde informere deres overordnede i Hæren, hvorved Sagen ogsaa vilde komme til Forsvarsministerens Kundskab. Arrestanten husker nu ikke, hvor Samtalen med Brorsen fandt Sted, men det har sandsynligvis været paa Forsvarsministerens Kontor i Krigsministeriet. Udspurgt vedrørende Brorsens Stilling til Sagen forklarer Arrestanten, at den afgjort var velvillig, men han kan nu ikke huske i Detailler, hvorledes Samtalen forløb. Han mener dog, at det formede sig paa den Maade, at han søgte Forsvarsministeren for at informere denne om Sagen og derunder om Statsministerens og Udenrigsministerens Stilling.

Arrestanten udtaler paa Anledning, at han ikke, efter at Sagen var blevet droppet af Regeringen, har ført Forhandlinger paa Møder, hvor Statsminister, Udenrigsminister og Forsvarsminister var til Stede, men han vil fortsat hævde, at han har drøftet Sagen med de tre Ministre hver for sig, og at de alle gav Sagen deres Tilslutning.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

229.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag den 26. November 1945.

17 — G.

RAPPORT

Arrestanten Axel Gunnar Larsen var fremstillet.

Han forklarer, at han ad Forhold XII ønsker afhørt Ole Bech og Heinrich Gross Hyltoft, der befinder sig som Varetægtsfanger paa Vestre Fængsel eller Sundholm, og som begge er sigtet for at have været i Frikorps Danmark, idet han er vidende om, at de har deltaget i den første Vinterkrig og senere meldte sig til Frikorpset, da det ikke var dem muligt at komme til Finland igen.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. d. 28. November 1945.

Ole Bech, født den 18. April 1914 i København, der er Arrestant ved 10. Undersøgelseskammer sigtet for at have været i Frikorps Danmark, blev i Dag med Tilladelse fra Kammeret fremstillet her i Afdelingen, hvor han opgav sit Navn at være som anført.

Arrestanten forklarer, at han deltog som Frivillig i Vinterkrigen 1939—40 i Finland og kom her til Landet sidst i Marts 1940.

Da der paany udbrød Krig mellem Rusland og Finland i 1941, ønskede Arrestanten, der er Antikommunist, at komme til Fronten paany, og paa Opfordring af en Del Kammerater, der næsten alle var tidligere Finlandsfrivillige, satte han sig i Spidsen for en Henvendelse, først til det finske Gesandtskab og dernæst til General With for at faa sendt et Hold paa ca. 50 Mand af Sted. Generalen lovede paa det Tidspunkt — Juni 1941 —, at han vilde erholde Udgifterne ved Opsendelsen af de 50 Mand. Arrestanten indkaldte derpaa de interesserede ca. 50 Mand til et Møde i Officersforeningens Lokaler, hvor han informerede Kammeraterne om Generalens Udtalelse, og at man nu kun ventede paa det tyske Gesandtskabs Stillingtagen til Sagen. Efter kort Tids Forløb kom der et Afslag fra tysk Side, og Sagen blev derefter opgivet af Arrestanten. Tyskerne motiverede ikke dengang deres Afslag, men Arrestanten har senere faaet Forstaaelsen af, at de fik Afslag, fordi de danske Nazister ved Frits Clausen havde blandet sig i Sagen. Man enedes derefter om, at enhver derpaa maatte gøre, hvad han vilde, for at komme til Fronten. Arrestanten meldte sig til Frikorps Danmark den 27. Juli 1941 og rejste den følgende Dag til Hamborg. Arrestanten vil hævde, at Grunden til, at han meldte sig til Frikorps Danmark, var den, at han ikke kunde komme til Finland og kæmpe sammen med Finnerne mod Rusland.

Arrestanten var ikke Medlem af nogen Finlandsforening, men han er vidende om, at flere af Kammeraterne, som han ikke nu husker Navnene paa, var Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige. Arrestanten var ikke

vidende om, at Gunnar Larsen sendte Folk til Finland, og han udtaler, at han, saafremt han havde været vidende om, at man ved Gunnar Larsen kunde komme af Sted, afgjort vilde have gjort Brug deraf.

Gennemlæst og vedstaaet.

— — —

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 29. November 1945.

Den af Arrestanten omtalte Varetægtsfange ved Navn Hyltoft er efter det oplyste identisk med: Alexander Henry Theodor Hagbart Gross Hyltoft, født den 4. September 1905 i Thisted, der har været allieret Krigsfange paa Alsgades Skole, men som den 18. ds. blev afgivet til Kriminalpolitiet i Ringsted.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Ringsted, den 3. December 1945.

Alexander Henry Theodor Hagbarth Gross Hyltoft forklarer, at han overhovedet ikke kender tidl. Minister Gunnar Larsen — ud over det Kendskab alle almindelige Mennesker i Danmark har til ham. — Fgl. har aldrig været i Frikorps Danmark. Fgl. søgte i 1939 om at komme til Finland for at deltage i Vinterkrigen, men han naaede ikke at komme derop, da denne Krig sluttedes, netop som han skulde rejse fra Landet. Fgl. mener, at han er forvekslet med sin Broder *Hans Christian Albert Gross Hyltoft*, der sidder fgl. i Faarhuslejren under Politimesteren i Fredericia.

Sv. Tønnesen,
Rbtj.

Kontinueret Faarhuslejren, den 28. December 1945.

I Sagens Anledning fremstod i Dag her i Faarhuslejren *Henry Chr. Alexander Albert Gross Hyltoft* (født 2. Maj 1907 i København).

Foreholdt Sagen forklarede pgl., at han havde deltaget i Vinterkrigen i Finland i 1939—40. Han kom tilbage her til Landet i Juli Maaned 1940 og rejste straks til Tyskland, hvor han fik Arbejde som Arbejdsmand. I April Maaned 1941 vendte han tilbage her til Landet, og da Krigen atter var begyndt mellem Finland og Rusland, forsøgte han at komme til Finland igen som frivillig. Pgl. kan huske, at der blev afholdt nogle Møder angaaende Spørgsmaalet om Afsendelse af frivillige til Finland, men han kan ikke huske hvor disse Møder var, eller hvem der arrangerede dem. Da det imidlertid viste sig umuligt at komme til Finland igen, meldte pgl. sig til Frikorps Danmark og gjorde Tjeneste heri og i andre lignende Korps indtil Kapitulationen.

Pgl. nægter bestemt at kende noget som helst til forh. Minister Gunnar Larsen, eller til at denne skulde have finansieret Opsendelsen af frivillige til Finland, men han erklærer, at saafremt det havde været muligt for ham at komme til Finland, havde han ikke meldt sig til Frikorps Danmark.

Aa. Ottosen,
Pbtj.

230.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag, den 28. December 1945.

Litra 16 x.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Der vedlægges Skrivelse af den 23. ds. fra Arrestanten, i hvilken han anmoder om, at de til Sagen afhørte Frikorpsmænd Ole Bech, Hyltoft og Buschmann maa blive udspurgt om, hvorvidt de har været Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, og om, hvorvidt de kender rette Navn paa en Frikorpsmand, der gik under Navnet »Ole Luftfart«, idet han ogsaa ønsker denne sidste afhørt.

— — —

André Wiegandt Buschmann, der er Arrestant ved 12. U. K., fremstod til Rapporten, at han ikke har været Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige. Han søgte at indmelde sig gennem en Kammerat vistnok i April 1940, men han lod sig derefter hverve til Frikorps Danmark i Juni samme Aar, og han har aldrig modtaget Medlemskort eller betalt Kontingent.

Arrestanten blev derpaa udspurgt om, hvorvidt han er i Stand til at opgive Navne eller andre Oplysninger om Medlemmer af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, der senere er indgaaet i Frikorps Danmark, og han siger dertil, at han ikke paa staaende Fod kan opgive Navne paa saadanne Personer, men at hans Fader er i Besiddelse af en ham tilhørende Notesbog, i hvilken han har opført Navnene paa tidligere Finlandskammerater, og det vil antagelig være muligt for ham, saafremt han faar Bogen at se, at udpege Kammerater, som har meldt sig til Frikorpset.

Videre udspurgt forklarer Arrestanten, at han kender »Ole Luftfart«, sammen med hvem han gjorde Tjeneste ved Østfronten, men han kender ikke hans rette Navn, og han ved ikke, hvad der er blevet af ham.

Arrestanten mener, at tidligere Frikorpsmand Hyltoft vil være i Stand til at opgive Navnet paa »Ole Luftfart«.

Arrestanten har derpaa i Overværelse af undertegnede rettet telefonisk Henvendelse til Faderen: Møbelhandler Otto Buschmann, Ny Østergade 7, Telf. Byen 5579 v., der lovede at sende den omhandlede Notesbog til undertegnede.

Forklaringen oplæst og vedtaget.

Arrestanten aftraadt.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kontinueret den 29. December 1945.

Efter Anmodning mødte tidligere afhørte *Ole Bech*, der udspurgt i Sagens Anledning oplyser, at han ikke har været Medlem af nogle af de omtalte Foreninger for Finlandsfrivillige, og han kan saaledes ikke oplyse Navne paa disse Foreningers Medlemmer.

Han forklarer paa Anledning, at han vil mene, at der i Frikorps Danmark har været omkring 200 Mand, der tidligere havde deltaget i Vinterkrigen i Finland.

Af Navne, han nu erindrer paa Kammerater, der har deltaget i Finlandskrigen, og som senere er traadt ind i Frikorps Danmark, opgiver han Hugo Haslund og Ole Olsen, der begge sidder som Arrestanter paa Sundholm. Ole Olsen er identisk med den af Arr. Gunnar Larsen omtalte »Ole Luftfart«.

Oplæst og vedtaget.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 3. Januar 1946.

Med Tilladelse fra 5. U. K. fremstod ovennævnte *Hugo Haslund Varg,* født i København den 22. Maj 1914, i Dag her i Afdelingen, hvor han udspurgt i Sagens Anledning forklarer, at han deltog som Frivillig i Vinterkrigen i Finland 1939—40. Han var Medlem af Foreningen for Finlandsfrivillige, og paa det Tidspunkt, da Rusland og Finland paany kom i Krig, var Kpt. bosiddende i Frederikshavn.

Herfra ringede han Sekretæren i Landsforeningen for Frivillige op, idet han atter nu havde Interesse af at komme til Finland. Sekretær Søndergaard udtalte ved denne Lejlighed, at man endnu ikke havde taget Stilling til Spørgsmaalet indenfor Foreningen, men han lovede at ringe til Kpt., saasnart der forelaa noget nærmere herom.

Kpt. rejste kort efter til København, og da han stadig ikke havde hørt noget fra Foreningen, gik han selv direkte til den finske Legation i Amaliegade for at høre, hvorledes man atter kunde komme til Finland. Der blev svaret, at man først vilde forelægge Spørgsmaalet i Finland, hvorefter Kpt. skulde høre nærmere. Nogen Tid efter blev Kpt. ringet op fra Legationen, der beklagede, at man ikke var i Stand til at modtage Frivillige i Finland, men Legationen henviste til Tyskernes betydelig bedre Organisationer. Endvidere havde Kpt. haft Forbindelse med en Legationssekretær fra den finske Legation, der ligeledes henviste til Tyskernes Korps og bl. a. fremhævede Oberstløjtnant Kryssings Radiotale, der støttede Tanken om at melde sig til Frikorps Danmark. Kpt. ønsker her tilføjet, at han paa daværende Tidspunkt havde den Formodning, at Frikorps Danmark vilde blive indsat direkte i Finland.

Efter dette — og i øvrigt efter at Kpt. havde haft en personlig Samtale med Oberstløjtnant Kryssing, der efter Kpt.s Opfattelse mente, at det var en god dansk Gerning at kæmpe mod Bolchevismen — meldte Kpt. sig til Frikorpset.

Kpt. har paa intet Tidspunkt hørt noget om, at Foreningen Finlands Venner kunde skaffe Folk direkte til Finland, hvor de kunde komme til at kæmpe i finsk Uniform, men han vil hævde, at saafremt han havde været klar over dette Forhold, vilde han absolut have meldt sig hertil og ikke til Frikorps Danmark.

I denne Forbindelse oplyser Kpt., at han vil mene, at den samme Opfattelse havde gjort sig gældende for alle hans Kammerater fra den danske Finlandsbataillon.

Oplæst og vedtaget.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 7. Januar 1946.

Arrestanten Gunnar Larsen har videre ønsket at faa afhørt en Frikorpsmand ved Navn Svend Aage Hansen, der, efter hvad Arr. har faaet oplyst, ogsaa har deltaget i Vinterkrigen i Finland som Frivillig.

Svend Aage Hansen er identisk med *Svend Aage Hansen,* født i Ring den 23. Juni 1915. Hans Sag er behandlet ved 9. U. K., og han er den 26. Oktober 1945 idømt 5 Aars Fængsel. Hensidder paa Sundholm.

Han blev i Dag med Tilladelse fra 9. U. K. fremstillet her i Afdelingen, hvor han udspurgt i Sagens Anledning forklarer, at han havde meldt sig som Frivillig til Vinterkrigen i Finland 1939—40. Han har været Medlem af Foreningen for Finlandsfrivillige, men ikke af Foreningen »Finlands Venner«.

Da Krigen mellem Finland og Rusland atter udbrød i Aaret 1941, opholdt Kpt. sig sammen med en Kammerat, der nu er død, paa Bornholm. Da de begge tidligere havde været i Finland som Frivillige, og nu da Finland igen var kommet i Krig, vilde de gerne til Finland, hvorfor nævnte Kammerat henvendte sig til den finske Konsul i Rønne for at høre, hvorledes de skulde bære sig ad med at komme af Sted. Der blev svaret, at der paa givet Tidspunkt ikke var Hvervning gennem Konsulaterne.

De rejste saa begge til København, hvor de henvendte sig til Hvervekontoret for Frikorps Danmark, og her gjorde de gældende, at de tidligere havde været i Finland, og udtalte Ønsket om at komme dertil igen.

Man foreslog dem først at melde sig til Frikorpset, hvortil de svarede, at det ikke havde deres Interesse, men deres Interesse var udelukkende at komme til Finland for der at kæmpe i finsk Uniform.

Paa Hvervekontoret lovede man dem derefter, at de godt kunde komme til Finland, da Ideen faktisk var den samme, de skulde kæmpe for, og Frikorpset vilde saa sørge for det videre fornødne.

Da Kpt. og hans Kammerat nogen Tid efter ankommer til Hamborg sammen med et Hold Frikorpsfolk, fik de udleveret tysk Uniform, men saavel Kpt. som hans Kammerat protesterede herimod, idet de henholdt sig til den Aftale, de havde med Hvervekontoret, nemlig at de skulde til Finland i finsk Uniform. Protesten blev dog ikke taget til Følge, idet der blev svaret, at man ikke dèr kendte noget til en saadan Aftale. De blev derefter tvunget til at trække i Frikorps-Uniformen.

Senere har Kpt. været ansat som Vagtmand (Marinevægter) paa Bornholm.

Han erindrer ikke Navne paa nogle Kammerater fra Finlandskrigen, der senere er gaaet over til Frikorpset, og han kender ikke »Ole Luftfart«s rette Navn.

Udspurgt, hvorvidt han havde meldt sig til Frikorpset, saafremt han havde været klar over, at han gennem Foreningen »Finlands Venner« havde kunnet komme direkte til Finland, siger han, at det havde han absolut ikke, da det hele Tiden kun har været hans Agt at komme til Finland i finsk Uniform.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

— — —

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 8. Januar 1946.

Den i Arr. Gunnar Larsens Brev af 23. December 1945 nævnte »Ole Luftfart« er identisk med *Max Edvard Olsen*, født i København 27. Juli 1914, for Tiden Arrestant ved 12. U. K., med hvis Tilladelse han i Dag blev fremstillet her i Afdelingen.

Udspurgt i Sagens Anledning forklarer Kpt., at han havde meldt sig som Frivillig til Vinterkrigen i Finland som Flyver.

Da Krigen mellem Finland og Rusland paany udbrød i 1941, vilde Kpt. gerne igen til Finland, og da han tilfældig traf nu afdøde Kaptajn Thorup paa Hovedbanegaarden, talte han med ham om Spørgsmaalet, men denne udtalte, at der ikke var Mulighed for at komme til Finland nu, da Tyskerne nægtede at give Udrejsetilladelse. Kpt. gik dog alligevel til det finske Gesandtskab for at faa dette bekræftet, og her blev der ogsaa svaret, at det ikke var muligt at komme til Finland.

Derefter indfandt Kpt. sig paa det tyske Gesandtskab, for mulig derigennem at faa Lov til at tage til Finland, men dette kunde han ikke faa Tilladelse til. Derimod svarede man ham, at saafremt han absolut vilde deltage i Kampen mod Rusland, kunde han komme til at flyve indenfor det tyske Luftvaaben paa samme Betingelser, som Finland vilde yde, og han blev henvist til Kontoret paa Kriegersvej.

Her blev han gjort bekendt med, at saafremt han vilde være Flyver indenfor det tyske Luftvaaben, skulde han først have en 3 Maaneders Uddannelse som Infanterist ved Waffen SS, og derefter vilde han automatisk blive

overflyttet til Luftvaabenet. Han meldte sig derefter til Waffen SS, men han siger i denne Forbindelse, at de Betingelser, han var traadt ind i Waffen SS paa, ikke blev overholdt.

Han siger paa Anledning, at han har været Medlem af Foreningen af Finlandsfrivillige, men han kender intet til Foreningen Finlands Venner, og han har ikke været klar over, at der var nogen som helst Mulighed for at komme direkte til Finland og dèr kæmpe i finsk Uniform. Saafremt han havde vidst dette, var han aldrig gaaet ind i Waffen SS.

Han kan ikke oplyse Navne paa Kammerater fra Finlandskrigen, som senere har meldt sig til Frikorps Danmark.

Oplæst og vedtaget.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret samme Dag.

Da den ovennævnte Møbelhandler Otto Buschmann endnu ikke har tilsendt os den omtalte Lommebog, hvori der skulde være noteret Navne og Adresser paa tidligere Finlandskammerater, er der paany rettet Henvendelse til Otto Buschmann, der nu meddeler, at Bogen ikke findes mellem Sønnens Ejendele.

Knud Møller,
Krmbtj.

231.

Kommissionens Skrivelse af 27. August 1947 til Handelsministeriet.

DEN AF FOLKETINGET
UNDER 19. DECEMBER 1945 NEDSATTE KOMMISSION
I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45.

Den 27. August 1947.

Til Ministeriet for Handel, Industri og Søfart.

Fhv. Minister Gunnar Larsen har til Kommissionen opgivet, at der i det ærede Ministerium foreligger Referater af det saakaldte Krisekabinets Møder.

Under Henvisning hertil udbeder Kommissionen sig tilstillet Kopi af Referatet af Mødet den 30. Januar 1942.

Holm.

Eigil Olsen.

232.

Handelsministeriets Svarskrivelse af 30. August 1947.

MINISTERIET FOR
HANDEL, INDUSTRI OG SØFART

København, den 30. August 1947.

1 Bilag.

Til Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

Under Henvisning til den ærede Kommissions Skrivelse af G. D. skal man hoslagt fremsende Genpart af Referatet vedrørende det den 30. Januar 1942 i det daværende Ministerudvalg afholdte Møde.

Axel Kristensen.

AFSKRIFT

Fredag den 30. Januar 1942 Kl. 15 afholdt Ministerudvalget Møde i Handelsministeriet.

Samtlige Medlemmer var til Stede med Undtagelse af Indenrigsministeren, der havde meldt Forfald.

Dagsordenen for Mødet var følgende:

1) Meddelelser fra Handelsministeren,
2) Tørvesituationen,
3) Brødkornsforsyningen,
4) Burmeister & Wain's Kapitalforhold,
5) Eventuelt.

— — — — —

Under *Dagsordenens Punkt 5, Eventuelt,* oplyste *Handelsministeren,* at man fra *Godsejer P. C. Andersen,* Hald Hovedgaard, havde modtaget et Andragende om *Udførselstilladelse for forskellige Udrustningseffekter til Brug for danske Frivillige i Finland.* Det drejede sig om en Gruppe danske Frivillige paa ca. 170 Personer, og Udrustningseffekterne omfattede Skistøvler, Vanter, Rygsække og Tæpper. Handelsministeriet havde tidligere afslaaet Andragendet, men under Hensyn til, at man fra Udenrigsministeriets Side tillagde Sagen nogen Vægt, havde Ministeren fundet det rigtigt at behandle Sagen i Ministerudvalget.

Udenrigsministeren bemærkede, at det under Hensyn til, at Forholdene havde medført, at vi ikke havde kunnet give Finland en virkelig Haandsrækning, vilde være opportunt, om man imødekom den foreliggende Anmodning, hvilket Udenrigsministeren anbefalede.

Der var Enighed om, at man under Hensyn til, at Sagen kun angik et begrænset Beløb, efter Omstændighederne burde give Tilladelsen.

— — — — —

233.

GENPART

Notits.

I Dagene 6. August til 8. August 1945 har undertegnede i Ledsagelse af Fuldmægtig *Jørgen Andreasen* opholdt mig i Stockholm for at forhandle med en Repræsentant for den amerikanske Legation med det Formaal for Øje at faa Adgang til det af den amerikanske Legation indsamlede Materiale vedrørende danske Forretningsforhold. Den Repræsentant, der forhandledes med, er Sekretær, fhv. Ritmester i den danske Hær *Rantzau.*

Ritmester *Rantzau* meddelte, at han i 1941 — efter Sovjetunionens Indtræden i Krigen — havde faaet en Henvendelse fra Oberstløjtnant, daværende Kaptajn *Skjoldager,* som anmodede ham om at indtræde eller være virksom for Oprettelsen af et Korps af frivillige, som skulde kæmpe mod Sovjetunionen i Finland. Ritmester *Rantzau* afslog at have noget med Sagen at gøre og meddeler, at det er fuldstændig sikkert, at det paagældende Hvervearbejde var finansieret af *Gunnar Larsen* med 800000 Kr. Der var Hvervekontor paa Højbroplads, og dette Hvervekontor lededes af Kaptajn *Flemming Andreas Milton Lerche* og *Kaptajn H. G. Agger.* Korpset kom til at bestaa af ca. 200 Mand, hvoraf de fleste senere overgik til Frikorps Danmark eller lignende Formationer. Chefen for Korpset var Godsejer *Poul Arkner,* Hevringsholm, tidl. Hald Hovedgaard.

Oplysninger om Sagen kan muligvis ogsaa indhentes gennem Formanden for Foreningen af Finlandsfrivillige, Lagerforvalter *Th. Rich,* der tidligeree boede i Lipkesgade, men hvis nuværende Bopæl er ukendt.

København, den 9. August 1945.

Carl Madsen.

234.

Fredag den 17. August 1945.

I Sagen mod forhenværende Minister *Axel Gunnar Larsen*, der er fængslet sigtet for landsskadelig Handling, er det blevet oplyst, at Arrestanten i 1941 umiddelbart efter at Sovjetunionen var indtraadt i Krigen, stillede ca. 800.000 Kr. til Raadighed til Oprettelse af et dansk Finlandskorps, der i Finland skulde kæmpe mod Sovjetunionen. Der blev oprettet et Hvervekontor paa Højbroplads, der blev ledet af Kaptajn *Flemming Milton Lerche* og Kaptajn *H. G. Agger*, og Korpset kom til at bestaa af ca. 200 Mand under Kommando af Godsejere *Poul Arkner*, tidligere Hald Hovedgaard.

Efter Sagens Anledning indfandt Kriminalbetjent *Knud Møller* og undertegnede os i Dag paa Livgardens Kaserne, hvor nævnte Kaptajn *Agger* blev truffet. Han opgav sit fulde Navn at være *Holger Georg Agger*, født den 27. December 1899, boende Jægersborgvej 64, Lyngby, og han forklarede, at han en Dag i Januar eller Februar 1942 blev ringet op af en Direktør *Rietbergen*, der bad ham om et Møde den følgende Dag paa Astoria. Kmpt. indfandt sig efter Aftalen, og han traf *Rietbergen* samt en Kaptajn *Paul Andersen (Arkner)*.

De to Mænd fortalte ham, at der var blevet oprettet en Forening ved Navn »Finlands Venner«, der blandt andet havde til Opgave at udruste et Korps paa 200 Mand, der i Finland skulde være med til at kæmpe mod Sovjetunionen, og han blev spurgt om, hvorvidt han vilde være villig til at være Forbindelsesofficer her i Danmark mellem det herværende finske Gesandtskab og »Finlands Venner« paa den ene Side og Styrken i Finland paa den anden Side. Han forstod, at Hensigten med Oprettelsen af Korpset var den, at man overfor Finland vilde tilkendegive, at dette Land stadig tilhørte de nordiske Nationer, og det blev fortalt ham, at man vilde sende lignende Styrker af Sted fra Sverrig og Norge. Kmpt. udbad sig Betænkningstid, men efter at have undersøgt Sagen nærmere og talt med sin foresattte i Krigsministeriet, Kaptajn *Thygesen*, Chef for 1. Kontor, samtykkede han i at paatage sig den omhandlede Opgave. Han fik ikke noget Vederlag og havde intet med Hvervningen at gøre, men skulde blot bedømme de Krav, der blev fremsat af Styrken i Finland. Mandskabet blev hvervet af *Rietbergen* ved Henvendelse til tidligere Finlandsfrivillige, og han mener ikke, at Korpset, der blev ledet af Kaptajn *Arkner*, paa noget Tidspunkt var større end paa ca. 70 Mand. Kmpt. var klar over, at Sagen blev finansieret af Minister Gunnar Larsen. Det var vanskeligt at faa Folkene sendt af Sted, og efter at det var sket, at et Par Stykker flygtede til Sverige og derfra kom videre til England, stillede Tyskerne det Krav, at Rejsen skulde foretages i Skib direkte til Finland uden Gennemrejse i Sverrig. Til sidst gled det hele ud i Sandet, idet Styrken blev opløst som dansk Afdeling og Folkene fordelt i forskellige finske Kompagnier.

Kmpt. var Forbindelsesofficer indtil den 1. November 1942, da han rejste til Næstved for at uddanne Rekrutter, og han har ikke siden haft noget med Korpset at gøre.

Han udtaler sluttelig, at Foreningen Finlands Venner blev ledet af nævnte *Rietbergen* samt en Mand ved Navn Elsberg, Bodenhoff Plads, der tidligere havde været Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige.

Brask-Andersen,

Overbetjent.

Kont. den 20. August 1945.

Efter at det var blevet oplyst, at *Elsberg* er ansat som Portner paa Hans Olsens Børstefabrik, Hannovergade 8, blev han i Dag Kl. 8.15 af Kriminalbetjent *Knud Møller* og undertegnede truffet paa Arbejdspladsen, og han medfulgte paa Anmodning her til Afdelingen, hvor han blev ransaget paa sin Person, men ikke fundet i Besiddelse af noget mistænkeligt.

Sagen blev gennemgaaet med ham, og han erkender, at han i 1941 sammen med *Rietbergen* afsendte ca. 70 Mand til Finland, hvor de skulde deltage i Krigen mod Sovjetunionen. Han blev gjort bekendt med Sigtelsen samt med Indholdet af Retsplejelovens § 807, 3. Stk.

Han opgav sit fulde Navn at være

Ove Valdemar Elsberg,

Portner, født i Helsingør den 11. Marts 1909.

.....

Anholdte er Trykkeriarbejder, men har de sidste ca. 2 Aar været ansat paa Hans Olsens Børstefabrik, først som Sabotagevagt og senere som Portner.

Udspurgt til Sagen forklarer anholdte, at han i 1940 til 1941 var Kasserer i Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, og han har deltaget i Vinterkrigen 1939 paa finsk Side.

Straks efter at Finland var kommet i Krig med Rusland i Juli 1941, indkaldte Oberstløjtnant *Skjoldager*, der var Medlem af nævnte Forening, til et Bestyrelsesmøde, hvor han forklarede, at han af Minister *Gunnar Larsen* var blevet opfordret til at danne et Korps af Danske, der skulde deltage i Krigen paa finsk Side. Kmpt. forstod, at Initiativet udgik fra *Gunnar Larsen*, og at han havde stillet 1 Million Kroner til Raadighed for Sagen. Til Stede paa Mødet var foruden anholdte og *Skjoldager* endvidere Foreningens Formand *Gustav Rich*, Bopæl ?, Sekretær *Preben Christiansen*, Bopæl ?., samt Overinspektør *Schou* fra Zonen. Der blev ikke paa Mødet truffet nogen Beslutning om Stillingtagen til Sagen, men man enedes om paany at høre paa *Skjoldager*, naar denne havde forhandlet nærmere med *Gunnar Larsen*.

Efter at Bestyrelsen havde modtaget flere Henvendelser fra Medlemmer, der ønskede at vide, hvorledes man stillede sig til Finlandsspørgsmaalet, blev der afholdt et Møde for Medlemmerne i Grundtvigs Hus, hvor forskellige Anskuelser blev tilkendegivet, men der blev ikke truffet endelige Beslutninger. Der blev derefter i Juli afholdt et Bestyrelsesmøde i anholdtes Hjem, og det viste sig da, at kun anholdte og *Schou* var stemt for at sende Frivillige til Finland. Faa Dage senere blev der afholdt en Generalforsamling i Grundtvigs Hus, og der skete da en Splittelse, idet 17 Medlemmer af Forsamlingen paa ca. 250 Mand skilte sig ud og i Modsætning til den øvrige Forsamling stemte for at komme Finland til Hjælp ved at kæmpe mod Sovjet. De 17 dannede derefter Foreningen »Finlands Venner«, og *Rietbergen* blev Formand, medens anholdte blev Forretningsfører. Nogle Dage senere traf anholdte tilfældigt i det finske Gesandtskab ca. 10 Kammerater, der alle ønskede at komme til Finland, men som ikke kunde rejse, da de manglede Penge. Uden at drøfte Sagen med nogen gik anholdte derefter til *Gunnar Larsen*, der samme Dags Eftermiddag udbetalte ham Rejsepenge til 18 Mand, ialt ca. 2000 Kr., og faa Dage senere sendte anholdte et Hold paa 18 Mand af Sted til Finland over Sverige. Ca. 10 Dage senere sendte anholdte paa ganske tilsvarende Maade og med Støtte fra *Gunnar Larsen* ca. 10 Mand af Sted.

Efter at Hangø var faldet, kom Kaptajn *Arkner* her til Byen, og Tanken om at oprette et dansk Korps i Finland blev atter aktuel. Anholdte havde nogle Forhandlinger med *Agger*, *Rietbergen* og *Arkner*, og de besluttede at oprette et Korps, som de kaldte *Dansk Finlands Legion*, og Omkostningerne ved Udrustning og Rejse skulde ydes af *Gunnar Larsen*.

Tanken blev dog ikke ført ud i Virkeligheden i den paatænkte Form, idet man kun fik sendt nogle Hold af Sted paa 4 til 5 Mand, der indgik i de finske

Styrker, og der blev aldrig dannet nogen egentlig dansk Afdeling. Der blev sendt ca. 60 Mand over, og de blev herfra udstyret med Tæpper, Rygsæk og Støvler. Anholdte vil mene, at *Gunnar Larsen* udbetalte ialt *ca. 60000 Kr.* til Formaalet.

Mange af de Frivillige var utilfredse med Opholdet i Finland, idet de ikke kom til en ren dansk Afdeling, og de fleste af dem vendte hjem igen. Anholdte foretog selv to Rejser til Finland, hvor han førte Forhandlinger med Højkvarterets Frivilligbureau i Helsingfors, og man enedes sluttelig om paa Grund af den herskende Utilfredshed at sende Folkene hjem. Alle de Frivillige kom til Fronten, og anholdte mener, at ca. 10 af dem blev dræbt i Kamp. Anholdte siger nu, at de 10 dræbte ikke alle var sendt derop af ham, men havde meldt sig paa anden Maade, og han vil mene, at kun 3 af hans Folk blev dræbt ved Fronten.

Paa Anledning udtaler anholdte, at han i sin Tid var i Besiddelse af et Kartotek over de Frivillige, men han har tilintetgjort det af Frygt for Tyskerne, og der findes i Øjeblikket ikke noget Regnskab eller Dokumenter Sagen vedrørende. Pengene fra *Gunnar Larsen* blev modtaget af anholdte i Begyndelsen, men senere af Kaptajn *Agger*.

Udspurgt om, hvorfor han frygtede Tyskerne og derfor ødelagde Kartoteket, forklarer han, at han den 8. Januar 1943 i sit Hjem fik Besøg af Gestapo, der udspurgte ham angaaende Kartoteket. Anholdte sagde da, at der ikke fandtes noget, og Tyskerne gik igen uden at foretage Ransagning. Efter at de var gaaet, brændte han Kartoteket.

Anholdte blev foreholdt, at han ved sin Handlemaade har fremmet tyske Interesser og modarbejdet De forenede Nationers Krigsanstrengelser, men han udtaler, at han ikke kan indse, at han har gjort sig skyldig i noget ulovligt, idet han udelukkende havde til Hensigt i Finland at oprette et Korps, som i paakommende Tilfælde kunde komme Danmark til Hjælp. Han blev videre foreholdt, at han sammen med de øvrige 16 Medlemmer gik imod Foreningens Ønske ved Oprettelsen af Korpset, men han siger dertil, at det paa Mødet viste sig, at kun ca. 25 Mand var direkte imod Tanken, medens Resten var passive, og han føler ikke, at han har svigtet Kammeraterne, men mener, at han tværtimod har hjulpet dem.

Anholdte ønsker tilført Rapporten, at to af de Frivillige i Forstaaelse med ham udelukkende tog af Sted for at se Lejlighed til at komme til England for der at melde sig til Krigstjeneste. Det drejede sig om Kaptajn *Rottbøll*, der ogsaa kom fra Sverrig til England, men senere blev skudt her i Landet, samt om *Haakon Dahl*, der var Korporal, og som gik over Linierne til Russerne. Man har ikke hørt fra ham siden.

Anholdte giver sit Samtykke til, at Politiet uden Tilkaldelse af Vidner foretager Ransagning paa hans Bopæl.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

Anholdte blev derpaa i Dag Kl. 11.15 afgivet til Politigaardens Arrest til Fremstilling i Grundlovsforhør.

Christian Rietbergen mødte i Dag Kl. 11.15 efter Anmodning her i Afdelingen, hvor han blev gjort bekendt med Sagen samt med Indholdet af Retsplejelovens § 807, 3. Stk. Han er for Tiden tjenstgørende som Vaabenmester ved Modstandsbevægelsen, og han blev fundet i Besiddelse af

Nr. en Pistol, Walther, P. P. K., Nr. 227185 med ekstra Magasin og ialt 8 Patroner,

Nr. et Frihedskæmperarmbind,

der blev taget i Bevaring til Sagen under de anførte Numre.

Han opgav sit Navn at være:

Christian Johannes Neve Rietbergen,

Grosserer, født i København den 21. April 1916, boende Vesterbrogade 21, 2. Sal tv.

Han er Grosserer og har indtil 1941 haft Kontor Højbro Plads 21.

Han har siden den 5. Maj d. A. gjort Tjeneste som Vaabenmester ved 4. Afsnit, Komp. A II, hvor han stadig er.

Foreholdt Sagen erkender anholdte, at han i Juli 1941 sammen med anholdte *Elsberg* dannede Foreningen »Finlands Venner«, der havde til Formaal at hjælpe danske Frivillige i Finland samt at sende herværende tidligere Finlandsfrivillige til Finland, hvor de skulde indsættes i Kampen mod Sovjet.

Anholdte hørte første Gang noget til Sagen paa Mødet i Grundtvigs Hus, men han var dengang ikke klar over, at *Gunnar Larsen* stod bagved, hvilket han først fik at vide, efter at Foreningen Finlands Venner var dannet.

Man gjorde Brug af anholdtes Kontor paa Højbro Plads, hvorfra man søgte Forbindelse med tidligere Finlandsfrivillige for at meddele dem, at man var villig til at hjælpe dem, der ønskede at komme af Sted. Anholdte vil mene, at der ialt blev sendt *ca. 100 Mand* til Finland, og bortset fra mindre Bidrag blev Udgifterne erholdt af *Gunnar Larsen*, der efter anholdtes Mening har betalt mellem *60000* og *75000 Kr.* til Formaalet.

Anholdte blev foreholdt, at han ved sin Handlemaade har fremmet tyske Interesser og modarbejdet De Forenede Nationers Krigsanstrengelser, men han siger dertil, at han ikke kan indse, at han har gjort noget forkert, idet han udelukkende havde den Tanke at hjælpe Finland, ligesom han tidligere havde gjort, da han deltog som Frivillig i Vinterkrigen. Anholdte foretog i Sommeren 1942 en Rejse til Finland, hvor han forhandlede med Højkvarterets Frivilligbureau om de Frivilliges Forhold.

Udspurgt siger anholdte, at han aldrig selv har talt med *Gunnar Larsen* eller modtaget Penge af ham, men han dannede sig den Opfattelse, at *Gunnar Larsen* støttede Sagen økonomisk for bagefter at kunne henvise til, hvad han havde udrettet.

Foreningens Regnskaber blev ført af *Elsberg*, og anholdte er ikke nu i Besiddelse af Papirer Foreningen vedrørende.

Kaptajn *Agger* og Kaptajn *Lerche* var Forbindelsesofficerer, og Løjtnant *Poul Andersen (Arkner)* blev af Foreningen sendt til Finland for at være Chef for Den Danske Finlandslegion, men da Manden senere viste sig at være uegnet, blev han sendt hjem igen, og han førte aldrig nogen Kommando.

Anholdte udtaler paa Anledning, at han ikke fik noget Vederlag for sin Medvirken, og saavidt han ved, fik heller ingen af de øvrige engagerede nogen Løn for deres Arbejde.

Anholdte giver sit Samtykke til, at Politiet uden Tilkaldelse af Vidner foretager Ransagning paa hans Bopæl.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

Anholdt blev derpaa i Dag Kl. 12.10 afgivet til Arresten til Fremstilling i Grundlovsforhør.

R. R. underrettet.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

235.

KØBENHAVNS POLITI

27. Oktober 1945.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Af de den 20. August d. A. foretagne Afhøringer af Ove Valdemar Elsberg og Christian Johannes Neve Rietbergen (Litra 7 H-pag. 3) fremgaar det, at Arrestanten i Juni 1941, da Finland indtraadte i Krigen mod Sovjetunionen, stillede et Beløb paa ca. 800.000 Kr. til Raadighed for Oprettelsen af et Korps af danske Frivillige, der skulde sendes til Finland for at kæmpe mod Sovjetunionen. Det lykkedes at faa sendt en Styrke paa ca. 60 Mand af Sted, og de hermed forbundne Omkostninger blev ydet af Gunnar Larsen, der ialt til Formaalet udbetalte ca. 60000 Kr. Det fremgaar videre af Sagen, at Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, der har et Medlemstal paa ca. 1100, tog skarpt Afstand fra Tanken om at oprette et Finlandskorps, men at nogle enkelte Medlemmer under Ledelse af Elsberg og Rietbergen brød ud og dannede Foreningen »Finlands Venner«, hvorefter de ved Hjælp af de af Gunner Larsen til Raadighed stillede Midler organiserede Afrejsen af det nævnte Antal Frivillige.

Efter Sagens Anledning har Kriminalbetjent Knud Møller og undertegnede rettet Henvendelse til *Formanden for Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, Fabrikant Gustav Rich, A/S Nordisk Konservesfabrik, Roskilde Landevej 161, Vridsløselille pr. Glostrup,* der erklærede sig villig til at afgive Forklaring til Sagen.

Kort efter Krigsudbruddet mellem Finland og Rusland kom det paa Tale i Foreningen, at man atter skulde rejse til Finland for at deltage i Krigen mod Sovjetunionen, og Kmpt. var i den Anledning til et Møde med afhørte Elsberg, hvor Sagen blev drøftet, men Kmpt. tog straks Afstand fra Tanken om at sende Frivillige af Sted, idet han, som Forholdene var, fandt det afgjort urigtigt. Der blev imidlertid indkaldt til et Medlemsmøde i Grundtvigs Hus, hvor Sagen blev taget op, og Elsberg gik sammen med Eiler Schou ind for Tanken. Ved et senere Bestyrelsesmøde udtraadte Kmpt. sammen med to andre Bestyrelsesmedlemmer som Protest af Bestyrelsen, og Elsberg indkaldte derefter til Generalforsamling i Grundtvigs Hus. Kmpt. blev tilkaldt under Mødet, idet der var opstaaet stor Uenighed om Spørgsmaalet, og Mødet resulterede i, at Elsberg og Eiler Schou maatte udtræde af Bestyrelsen. Elsberg oprettede derpaa sammen med Rietbergen Foreningen Finlands Venner.

Kmpt. udtaler, at Grunden til, at Foreningen af Danske Finlandsfrivillige tog saa skarp Afstand fra at sende Frivillige af Sted, var den, at Danmark var besat af Tyskerne, og at man derfor ikke mente at kunne gaa ind for Sagen og i alle Fald ikke uden Kongens og Regeringens absolutte Samtykke og Ønske. Kmpt. vil mene, at kun ca. 11 Mand af de 60, der blev sendt til Finland, var tidligere Finlandskæmpere, medens de øvrige ikke tidligere havde været i Finland. Han erklærer sig ude af Stand til at opgive Navnene paa de Folk, som blev sendt af Sted, og som ikke tidligere havde deltaget i Krigen mod Sovjetunionen.

Da man i Kmpt.s Forening var klar over, at der herskede en vis Risiko for, at nogle af Foreningens Medlemmer, saafremt de ikke blev aktiviserede paa anden Maade, muligt vilde indtræde i Frikorps Danmark eller andet nyoprettet Korps, dannede man i Forstaaelse med General Gørtz en Art Ventegrupper for Medlemmer, der derved blev yderligere organiserede og holdt i Beredskab som Styrke, der kunde gaa aktivt ind i Kampen for Danmarks Sag, naar Tiden dertil var inde.

Udspurgt vedrørende de Midler, der tilflød Foreningen Finlands Venner, forklarer Kmpt., at han havde en Anelse om, at Pengene kom fra Gunnar Larsen, men Elsberg var meget hemmelighedsfuld paa dette Punkt og vilde kun oplyse, at Pengene kom ind som mindre Bidrag fra forskellige interesserede Personer.

Kmpt. oplyser sluttelig, at hans Forening i Juli 1941 udsendte en Pjece »Til Orientering for de danske Finlands-Frivillige«, i hvilken man i det Omfang, som Forholdene da tillod, henstillede til Medlemmerne at forblive i Danmark, idet man understregede, at det var det eneste Sted, hvor man var *dansk* Soldat.

— — —

Et Eksemplar af den nævnte Pjece vedlægges.

Undertegnede har derefter rettet telefonisk Henvendelse til den i Rapporten Litra 7 H nævnte Oberstløjtnant Skjoldager, der er tjenstgørende i Kolding (Telf. 2785), og Oberstløjtnanten erklærede sig villig til at afgive Forklaring til Sagen og lovede at komme her til Byen Fredag d. 2. November for at afgive Forklaring til Sagen i Forundersøgelsesforhøret i Byrettens 23. Afdeling.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 30. Oktober 1945.

Undertegnede har derefter indfundet mig hos *Grosserer P. M. Daell, Daells Varehus, Nørregade 12, Central 7825,* der blev gjort bekendt med Sagen, og han forklarede derefter, at Gunnar Larsen, faa Dage før Finland kom ind i Krigen, rettede Henvendelse til ham med et Forslag om, at der omgaaende skulde gøres Skridt til Oprettelsen af et Korps af danske Finlandsfrivillige. Kmpt. blev opfordret til at indtræde i en lille Komité, der skulle optræde overfor Offentligheden. Gunnar Larsen sagde ikke noget om, hvem der ellers skulde være Medlem af Komiteen, men udtalte, at det drejede sig om en Statsopgave, og at han havde Regeringens Samtykke til Planens Udførelse. Han sagde videre, at Planen skulde udføres aldeles omgaaende, og at ingen Tid maatte gaa til Spilde, og mener ogsaa, at Gunnar Larsen sagde, at han havde Kongens Samtykke til at udføre Planen, men Kmpt. er dog ikke helt sikker paa dette Punkt, idet det muligt forholder sig saaledes, at det er den i Sagen nævnte Oberstløjtnant Skjoldager, der til Kmpt. har fortalt, at Guunar Larsen overfor ham udtalte sig om, at det foregik med Billigelse fra Kongen.

Kmpt. afviste blankt Forslaget, idet han sagde, at det vilde være at samarbejde med Tyskerne, og han rettede derefter Henvendelse til Christmas Møller, der i en Skrivelsee informerede ham om, at Regeringen afgjort ikke stod bag det af Gunnar Larsen fremsatte Forslag. Kmpt. følte derefter, at Gunnar Larsen havde søgt at »lokke ham ind i noget«, fordi man havde Brug for hans Navn til Planens Realisering.

Kort efter at Kmpt. havde givet Gunnar Larsen sit Afslag, modtog han fra denne et Brev, i hvilket Gunnar Larsen forklarede, at Regeringen alligevel ikke kunde samles om at tage Sagen op, hvorfor han heller ikke vilde have med den at gøre. Udspurgt siger Kmpt., at han mener at have tilintetgjort dette Brev saavel som Brevet fra Christmas Møller af Frygt for Tyskerne, men han vil for en Sikkerheds Skyld gennemgaa sin Korrespondance for om muligt at finde Brevene.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. d. 1. November 1945.

Grosserer P. M. Daell har telefonisk meddelt, at det ikke har været ham muligt at finde de omhandlede Breve, og at det derefter er givet, at de er blevet tilintetgjort.

Han kan i Øjeblikket ikke oplyse videre til Sagen.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

236.

J. RANTZAU

København, d. 19. September 1945.

Hr. Statsadvokat Carl Madsen, Meldahlsgade 1, V.

Kære Hr. Statsadvokat.

Efter Aftale sender jeg hermed en Afskrift af det Cirkulære, der den 20—6—1941 blev udsendt til samtlige Frivillige i Finlandskrigen Vinteren 1939—40.

Venlig Hilsen

Deres hengivne

J. Rantzau.

Bilag.

Dengang — og i Dag.

Det er med Spænding, vi tidligere Frivillige for Tiden aabner hver Avis, der falder os i Hænde, og vort Blik søger straks efter Nyheder deroppe fra — fra Finland. Hvad vi da finder, forekommer os saa mærkværdigt gammelkendt: Evakueringer, militære Indkaldelser, Køretøjsudskrivninger — Fakta og Rygter mellem hinanden. Det er, som om vi kender det hele igen. Og jo — det er jo akkurat som i hine nu saa fjerne Oktober-Novemberdage 1939, da vi med tilbageholdt Aandedrag lyttede efter den nu adskilligt mindre orienterede Radio.

Det samme — og dog saa uendeligt forskelligt — her som der!

Jeg tænker ikke paa den Sommer, vi nu har — den Sommer, der klæder Danmark i dets skønneste Dragt, og som er os et Vidnesbyrd om Naturens evige Uforanderlighed og dennes mærkelige Kontrastvirkning mod Menneskenes saa sært forvredne og forrevne Tænke- og Handlemaade — medens vi dengang havde Vinter, og Verden var knapt saa meget af Lave. Jeg tænker ej heller paa, at medens dengang Sneen alt dækkede Finlands Jord, og Mørket store Dele af Døgnet rugede over det finske Land, saa vifter nu det fjerlette Birkeløv i den sagte Sommervind, der leger henover Finlands dybtblaa straalende Sommerhimmel, og de lyse, lune Nætter udfolder alt det Kogleri, der er saa uforglemmelig for enhver, som har faaet Lov at opleve det.

Nej, jeg tænker paa, at dengang, og endnu da vi bestemte os til at drage afsted, da havde vi, om jeg saa maa sige, »Raad til det,« d. v. s. hver enkelt af os var dengang langt mere end nu en Enkeltperson, hvor vi i Dag kun er eet: en lille, meget lille, Del af vort eget Folk, men dog en Del. Det var ikke dengang klart for os — og kunde maaske ikke være det —, at det Land, *der først og fremmest har Krav paa os og alt, hvad vi evner at yde, er vort eget Fædreland, er Danmark.* Men dette ved vi i Dag — vi bør vide det — vi bør handle derefter, og det er ganske lige

meget, hvem »vi« er, om vi er »store« eller »smaa« i vort Samfund, om vi er ganske unge eller noget ældre (eller halvgamle), om vi er eller har været Soldater eller ej — det er ens for os alle. Naar blot vi *vil* noget, naar blot vi har Sindets Styrke og Taalmod, er der Brug for os her (og den, der ikke har det, er der jo intetsteds Brug for). Og det skulde jo netop være det, vi Finlands-Frivillige gerne skulde have forud for saa mange andre. Og det er ikke blot vort Land, der trænger til os — det er alle de, der staar os nær — de har og vil end mere faa Brug for os herhjemme, for os alle, for hver eneste af os.

Det er Forskellen herhjemme — den var der vel ogsaa, maaske allerede dengang, blot kunde vi ikke helt se den, hvilket ingen kan bebrejde os — noget, der jo for Resten ogsaa fik en smuk officiel Bekræftelse gennem den store Lemfældighed, med hvilken en Masse formelle Lovovertrædelser, f. Eks. Værnepligtssager, behandledes af vore Myndigheder efter Hjemkomsten — *men nu turde Forskellen være saa iøjnefaldende, at ingen kan overse den.*

Og saa deroppe — med alt det, Finland har ydet, ofret og lidt, er det saa forstaaeligt som noget, om Finlands Veje i Dag skulde være andre end dengang, og vi har for Finlands Skyld Lov til at tro og haabe, at de Veje, det vælger at vandre — en Vandring, paa hvilken vi ønsker det og dets Folk alt det bedste, vi formaar — vil være saa brede, at de giver Plads for det Materiel, det saa haardt maatte savne dengang, og for de Reserver, det da ikke ejede — til Supplering af de uforlignelige og uovertræffelige finske Veteraner. Til denne Tro og til dette Haab bindes vi af vor Troskabsfølelse mod Finland, en Følelse, hvorved intet kan rokke, hvorledes Verden end ellers ser ud — til denne Tale har vi Plads i vore Hjerter, som bortset herfra kun kan rumme Vilje til *dansk Gerning.*

Vi haaber paa brede finske Veje, men selv for den største Vejbredde er der Grænser — der er Grøfter ved Siderne, og ønsker vi de finske Veje fyldte af alt det, finske Hjerter militært kan begære, er det værd at huske, at danske Gæster, der af en Hjertets Trang, som ofte vil være større end Evnens Rækkevidde, ønsker at betræde de samme Veje, vil kunne blive følt ubudne i et Land og et Folk, som en ond og haard Tid kan have forsynet med et jernhaardt Panser over det bløde Indre, vi lærte at kende — og havne i en Vejgrøft, af hvilken ikke som dengang nogen dansk Organisation kan tænkes at hjælpe dem op.

Det er ofte haardt, men gavnligt, at være taalmodig. Det vil gibbe i mange af os, hvis vi kommer til at læse om vore graa Kammeraters Heltebedrifter — og kommer Finland i Krig, vil de ikke udeblive — og mangen en vil nok ønske at dele Farer og Ære med dem. Men faar nogen Anfægtelsesstunder af denne Art, anbefaler jeg — som i næsten alle Livets Situationer — at gribe til »Fänrik Ståls sägner«. Det er ikke noget af det mest iøjnefaldende heroiske af Digtene, jeg hentyder til — selv om det i sit inderste Indhold er uovertruffet i Heroisme; jeg tænker paa »Landshøvdingen«, der begynder saaledes:

»Gror brägdens (Daadens) ära blott på stridens mark,
Där tapre krigarn fuktar den med blod,
Kan ej den vapenlösa helsas stark
Och visa hjältemod?«

Og herpaa er Svaret kun eet: Ja!

Og falder Dagen ofte lang og Tilværelsen trang og trykkende uvirksom, bør vi huske, hvad ogsaa Runeberg skriver i det maaske skønneste af alle Digtene, »Fänrikens hälsning«:

Än kommer dag, än är ej allt förbi.

J. Rantzau.
Ritmester, tidl. Adjudant ved D.F.K.

20/6 1941.

237.

Til Orientering

for

de danske Finlands-Frivillige

Da Bladets Nr. 6 gik i Trykken, var Situationen i og for Finland — jfr. Ritmester Rantzau's med Bladet fulgte Indlæg — endnu ganske uklar; man kunde kun gætte paa, hvad der vilde ske.

Forhastede Radio? og Bladmeddelelser den 22. Juni Morgen affødte et Væld af telefoniske og skriftlige Henvendelser til Bestyrelsen, der derfor ansaa det for absolut paakrævet at sammenkalde Medlemmerne til et Møde med Dagsorden: Meddelelse fra Bestyrelsen. Mødet, der berammedes til den 25. Juni Kl. 20 i Grundtvigs Hus, naaedes averteret i Bladet.

Bestyrelsen beklager, at kun saa faa Medlemmer, ca. 100, indfandt sig; man er klar over, at Varslet var kort, men Forholdene tvang til at fremskynde Afholdelsen.

I Dagene mellem Indvarslingen og Mødets Afholdelse holdt Bestyrelsen sig, saa godt det lod sig gøre, underrettet om Forholdenes Udvikling.

Da Mødet afholdtes, forelaa endnu kun fra Dagbladet »Fædrelandet« nogen Meddelelse om, at Finland var i Krig; den definitive Bekræftelse herpaa ses først at være indgaaet til København sent Natten mellem den 25. og 26.

Paa Mødet redegjorde Formanden udførligt for de tre Hovedspørgsmaal (Hovedstandpunkter), der var forebragt ham og den øvrige Bestyrelse, og gennemgik, hvad der var anført for og imod hvert enkelt Standpunkt.

De tre Standpunkter kan kort karakteriseres saaledes:

a) omgaaende Afrejse — organiseret eller uorganiseret — til Finland.
b) afventende Holdning, men dog forberedt.
c) Situationsforskelligheden fra sidst saa stor, at der ingen Grund er til at foretage sig noget.

De Momenter, der indgik i de enkeltes Bedømmelse af Situationen og af den Holdning, man skulde indtage overfor denne, var i det væsentlige følgende:

1) Uvisheden om, hvorvidt Finland var i Krig eller ej.
2) Bedømmelsen af de Krav, Danmark stiller eller vil komme til at stille til os.
3) Den militære Situationsforskellighed i Finland 1939—40 og 41 og som Følge deraf, hvor megen Brug Finland har for os, hvis det skulde komme i Krig.
4) Glæden over Finlands Chancer for at genvinde det tabte Land, Lysten til at møde vor Fjende fra Vinteren 39—40, med hvem mange endnu synes at have et uopgjort Mellemværende, Haabet om at være med til at sætte en Bom for Kommunismens Fremtrængen, Trangen til at hævde dansk Vaabenære, Længslen mod og Løfterne til Finland og det øvrige Norden.

Hver enkelts Standpunkt maatte fremtræde som et Resultat af en Afvejen af, i Hovedsagen, disse 4 Faktorer mod hinanden, men Bestyrelsen var — idet den pointerede, at den Omstændighed, at enkelte andre maatte være naaet til et andet Resultat, ikke burde slaa Revner i Sammenhold og Kammeratskab — kommet til det Standpunkt at **anbefale de danske Finlands-Frivillige at staa med Gevær ved Fod for Finland, men først og fremmest for vort eget Fædreland: Danmark.**

Dette Standpunkt støttedes kraftigt af **Oberstløjtnant Skjoldager**, der var i Stand til at oplyse, at Finland **ikke** ønskede Frivillige fra Danmark og Sverige, af **Ritmester Rantzau m. fl.**

Kaptajn Lerche (Mødets Dirigent) sluttede sig ligeledes til dette Standpunkt, men fandt det for at faa Sagen fuldt belyst rigtigt at oplyse, at han ved Henvendelse til kompetente Myndigheder havde bragt i Erfaring, at man paa tysk Side ansaa Spørgsmaalet om danske Frivilliges Deltagelse i Finland eventuelle Krig for et internt dansk Anliggende, men at man selvsagt gerne saa dansk Deltagelse i Kampen mod Kommunismen.

En enkelt Taler var inde paa enkeltvis Tilslutning til Regiment Nordland, hvilket dog ikke vandt Genklang i Forsamlingen.

Det ringe Deltagerantal vilde have gjort en Resolutionsvedtagelse betydningsløs, men det kan konstateres, at der var praktisk talt **fuld Enighed om Bestyrelsens ovenfor gengivne Standpunkt.**

Natten mellem den 25. og 26. Juni forelaa, som nævnt, den definitive Meddelelse om, at Finland var i Krig med Rusland, og et af de Momenter, der var indgaaet i Bedømmelsen af, hvilket Standpunkt man burde indtage, havde dermed væsentligt skiftet Karakter, ligesom der jo nu eventuelt kunde blive Tale om en ændret finsk Holdning overfor Frivilligspørgsmaalet. Dette sidste er da ogsaa blevet Tilfældet, idet der nu foreligger **en vis Mulighed for som Enkeltmand at indtræde i den finske Hær,** se nedenfor.

Der har i den forløbne Uge fra dansk Side været foretaget Undersøgelse af Ønskeligheden for en **samlet dansk Indsættelse i Finland.**

Medens der om Ønskeligheden heraf har været stærkt divergerende Meninger — Skillelinierne har i alt væsentligt været de samme som mellem de refererede tre Standpunkter — **er det nu konstateret, at Muligheden herfor ikke foreligger.**

Hovedsagelig gennem Dagbladet »Fædrelandet«, men ogsaa en enkelt Dag gennem Annoncer i tre store københanske Dagblade, samt den 27. Juni gennem den danske Radio, er en Agitation for Indtrædelse i Regiment Nordland sat ind med betydelig Styrke.

Den 29. Juni og følgende Dage har der, ligeledes i Dagbladet »Fædrelandet«, været agiteret for Indtrædelse i Frikorps Danmark, og ogsaa denne Agitation føres med voldsom Kraft.

Begge disse Afdelinger har deres Hoved-Hvervningskontor i Rosenvængets Allé og er altsaa ikke identiske med det i Rosengaarden Nr. 14 liggende Hvervningskontor, der for øvrigt nu er nedlagt.

Det er ret naturligt, at der herved hos mange kan være opstaaet en betydelig Uklarhed m. H. t. disse Hvervningsforhold, og Bestyrelsen har derfor bedt Ritmester Rantzau redegøre herfor. Ritmesterens Redegørelse er aftrykt nedenfor og bedes **opmærksomt gennemlæst.**

Saaledes er altsaa Situationen i Dag. Ligesom Bestyrelsen, der hele Tiden har haft nøje Føling med Oberstløjtnant Skjoldager, med største Opmærksomhed har fulgt Situationens Udvikling, agter den vedblivende at gøre dette, og skulde der indtræde Momenter, som maa betegnes som værende af afgørende Betydning for en ændret Vurdering af Forholdene, skal Medlemmerne blive underrettede derom.

Foreningens Bestyrelse har hverken Mulighed for eller Pligt til at paalægge sine Medlemmer nogen bestemt Holdning i denne Sag, men ønsker dog tilslut at udtale følgende:

Som **Foreningsbestyrelse** tilkommer det os udelukkende at tage Stilling og Hensyn til to Landes Interesser og Tarv: først og fremmest Danmark, dernæst Finland.

Alle andre Lande saavel som alle politiske og ideologiske Standpunkter er os som Forening uvedkommende.

Men som danske Borgere er det vor selvklare Pligt at minde alle vore Kammerater om, **at de først og sidst maa tænke paa Danmark**, og at det ikke er en Blad- eller Partiagitation, som er afgørende for, hvad der i Dag er dansk Gerning.

Og endelig er vi af den Anskuelse, at Agitation eller Handlinger fra vor Side, der tilsigter eller kan komme til at stillet det ansvarlige Danmark overfor fuldbyrdede Kendsgerninger, bør fordømmes.

Bestyrelsen for
»Foreningen af danske Finlands-Frivillige«.

Ritmester J. H. Rantzau,
Charlottenlund, den 2. Juli 1941.

Til

Foreningen af danske Finlands-Frivillige.

Efter Deres Anmodning har jeg foretaget en Undersøgelse af Mulighederne for Deres Medlemmer for at komme til aktivt at deltage i de militære Operationer i Finland.

a) **Indtrædelse i den finske Hær.** Hverken den finske eller, saa vidt mig bekendt, nogen finsk Organisation driver Hvervning her i Landet, men det udtales, at man i Finland er rede til at modtage **egnede og nødvendige Enkeltpersoner**, hvilke da maa antages anvendte i **svensk-talende finske Afdelinger**. De paagældendes Egnethed og den Brug, Finland maatte have for dem, vil ikke kunne bedømmes her, men dette maa ske i Finland, og til Grund for Afgørelsen vil, foruden det finske Behov, blive lagt Helbredstilstand, Militæruddannelse m. m. For Befalingsmænds Vedkommende maa det antages, at ogsaa Sprogkyndigheden vil komme til at spille ind, og nogen blot Antydning af, hvilken **Grad** de paagældende vil kunne opnaa i Finland, kan ikke gives her. **Vilkaarene** m. H. t. Lønning, Forsikring m. v. er som for finske Reservister af tilsvarende Grad, d. v. s. Lønningen bestaar kun af Dagpenge, men ingen Grundløn.

For dem, der maatte ønske noget saadant, er Fremgangsmaaden altsaa den: a) skaffe sig Rejsetilladelse fra sin evt. danske militære Afdeling, b) skaffe finsk Indrejsetilladelse (Legationen i Amaliegade), c) skaffe svensk Gennemrejsevisum (Svenske Statsbaners Rejsebureau paa Hovedbanegaarden), d) skaffe dansk Ud- og Hjemrejsetilladelse (i København hos Rigspolitiet, Anker Heegaardsgade 7, iøvrigt hos det lokale Politi).

b) **Indtrædelse i Frikorps Danmark eller Regiment Nordland.** Da militære Afdelingers Placering og Bevægelse i Krigstid selvsagt maa være militære Hemmeligheder, kan det ikke siges, om den ene eller den anden eller begge disse Afdelinger befinder sig i, er paa Vej til, eller senere skal til Finland, men der er Grund til at henlede Opmærksomheden paa Dagbladet »Fædrelandet« for 26. Juni, der oplyser, at Mandskabet til Regiment Nordland først skal til Uddannelseslejren i Sennheim i Øvre Elsass, hvor den faste Uddannelsestid er 8 Uger, og hvor Undervisningen ved Siden af Sporten og den militære Elementæruddannelse har som første Opgave at give de nordiske SS-Mænd Grundlaget for det tyske Sprog, Geografi, Historie og Kultur og at gennemføre Verdensanskuelses-Undervisning. Om Anvendelsen efter de 8 Uger kan — ganske naturligt — intet oplyses.

Af Dagbladet »Fædrelandet«s Opraab af 29. Juni om Tilslutning til Frikorps Danmark fremgaar, at Frikorpset optager uddannede værnepligtige af Aargang 1931 o. flg., medens de øvrige, der melder sig til Hvervningskontoret(erne), vil komme til Regiment Nordland. Hverken nævnte eller senere Numre oplyser noget om, hvorvidt ogsaa Folkene i Frikorps Danmark skal have en til det ovenfor beskrevne svarende Uddannelse, og det maa beklages, at en saadan Oplysning mangler. Indtil det modsatte foreligger, maa man formentlig gaa ud fra, at ogsaa de uddannede værnepligtige skal have en saadan Uddannelse (selvfølgelig bortset fra militærisk Elementæruddannelse).

Af nævnte Blad for 2. Juli synes at fremgaa, at der er afrejst Frivillige af **begge** Kategorier, men det ses ikke, hvorhen de er rejst, og ligesom for Regiment Nordland kan der naturligvis ejheller for Frikorps Danmarks Vedkommende siges noget om, hvor det skal anvendes, naar den formodede, kortere eller længere, Foruddannelse er endt.

Bortset fra en Meddelelse i »Fædrelandet« for 28. Juni om, at min tidligere Kammerat, Kaptajnløjtnant u. f. Nr. Schalburg, er ansat i Rgiment Nordland, ved jeg intet konkret af Betydning om Kommandoforhold o. l. i dette Regiment. Angaaende Frikorps Danmark oplyser »Fædrelandet«, at to danske Linieofficerer har paataget sig Hvervene som henholdsvis Chef for og Stabschef ved Korpset. Jeg formoder, at de, ligesom Kaptajnløjtnant S., træder udenfor Nummer i den danske Hær.

De økonomiske Forhold — om hvilke der vil kunne faas Oplysning paa de talrige Hvervningskontorer siges at være overordentlig tilfredsstillende.

Det maa antages, at Kontorerne giver alle Oplysninger om, hvilke Formaliteter der vil være at iagttage, ligeson jeg ovenfor har gjort det m. H. t. Indtrædelse i den finske Hær, men jeg skal tilføje, at medens dansk Lov Nr. 149 af 2. August 1914 § 1, Nr. 2, under visse nærmere fastsatte Vilkaar **kan** gøre ogsaa den, der lader sig hverve, **juridisk strafskyldig**, omhandler Lov Nr. 126 af 15. April 1930 (Borgerlig Straffelov) § 128 kun den, der **foretager Hvervning.**

Hvervningskontoret i Rosengaarden Nr. 14, der hvervede til Frikorps »Dannebrog«, er nu inddraget, hvorfor der nu ikke er Grund til at beskæftige sig yderligere dermed.

Omend liggende udenfor den mig af Bestyrelsen stillede Opgave har jeg ment det af Interesse at anføre, hvorledes Forholdene i ommeldte Henseende stiller sig i de to af vore skandinaviske Broderlande.

a) **Sverige.** Saavidt det herfra lader sig konstatere, er Tanken om sluttede svenske Afdelinger opgivet,men Finland er villig til fra Sverige — som fra Danmark — at modtage Enkeltpersoner (se ovenfor). I hvilken Grad det er den stærkt mandskabsslugende svenske Beredskabsstyrke, og i hvilken Grad det er andre fra 39—40 væsenforkellige Forhold, der har været betemmende herfor, kan ikke afgøres her paa Stedet. Dagbladsmeddelelserne om, at Svenskernes Chef 39—40, General Linder, skulde staa i Spidsen for et svensk Korps, er dementerede af Generalen selv, og hans Nærværelse i Helsingfors i Dagene omkring Krigsudbrudet kan efter min Mening saare vel forklares, dels gennem hans meget nære personlige Venskab med Feltmarskallen, dels gennem at han stadig staar i den finske Hærs Reserve.

»Fædrelandet« meddeler 29. Juni om betydelig Tilstrømning af svenske Frivillige, hvorom dog de svenske Blade for de paagældende Dage, jeg har set, intet nævner.

b) **Norge.** Ogsaa fra Norge har der gennem længere Tid været en, ligesom her m. H. t. Talmæssighed for udenforstaaende ubedømmelig, Tilgang til Regiment Nordland, men fra de sidste Dage foreligger Meddelelse om Oprettelsen af en »Norsk Legion«. De her tilgængelige Oplysninger tillader ikke at afgøre, om Forholdet mellem Legion og Regiment er som hos os mellem Frikorps og Regiment, eller om der ligger andre Skillelinier til Grund.

Med ovenstaaende mener jeg at have løst min Opgave: klart og nøgternt at have redegjort for, hvorledes Mulighederne for at komme til aktivt at deltage i Krigen i Finland stiller sig, men det kan ikke undgaas, at mange har spurgt mig om mit personlige Standpunkt, og jeg vilde derfor finde det urigtigt at slutte nærværende uden ogsaa klart og tydeligt at have fastslaaet min personlige Stilling:

Som Hovedrettesnor staar for mig stadig dette, at **først og fremmest** Danmark har ikke blot Krav paa, men ogsaa Brug for mig.

Men selvom dette nu ikke skulde have været Tilfældet, er jeg nøgtern nok til at indse, at Alternativet: **Indtrædelse i den finske Hær** er behæftet med den meget væsentlige Skavank, at Finland ikke har Brug for mig.

Tilbage staar, idet jeg lader Alternativet »Rosengaarden« ligge, Frikorps Danmark og Regiment Nordland. Hertil vil jeg sige: Jeg **har** været finsk Soldat, jeg **er** dansk Soldat, og jeg ønsker i Dag **ikke** at være andet, — **kun dansk Soldat**, og hvordan end Kommandoforhold o. l. i de nævnte to Enheder maatte blive ordnede, maa det være klart: **man er dér ikke dansk Soldat.** Det er man i Dag kun eet Sted: **I DANMARK.**

J. Rantzau.

Medlemmerne bedes bemærke!

Grundet paa forskellige indtrufne Omstændigheder er Landslejren paa »Hald Hovedgaard«

AFLYST

BOGTRYKKERIET GASTRIN VALBY

238.

KØBENHAVNS POLITI

1. November 1945.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Arrestanten var fremstillet.

Han blev gjort bekendt med, at han efter det foreliggende sigtes for at have modarbejdet De Forenede Nationers Krigsanstrengelser ved i Sommeren 1941 her i Landet at have finansieret Hvervning af ca. 60 Frivillige til finsk Krigstjeneste i Krigen mod Sovjetunionen, ligesom han havde stillet et større Beløb — ca. 800000Kroner — til Raadighed til yderligere Hvervning. Han blev videre gjort bekendt med Indholdet af Retsplejelovens § 807, 3. Stk., og han erklærede sig villig til at udtale sig.

Foreholdt Sagen nægter Arrestanten sig skyldig i noget ulovligt, men erkender at have finansieret Afrejsen til Finland for mellem 40 og 60 danske Finlandsfrivillige, der i Sommeren 1941 tog til Finland for at deltage i Krigen mod Sovjetunionen, hvilket han gjorde i Kraft af sin Stilling som Minister og i Forstaaelse med daværende Statsminister, Udenrigsminister og Forsvarsminister, henholdsvis Th. Stauning, Erik Scavenius og Brorsen. Han vil mene, at han ialt har udbetalt ca. 60000 Kroner til Formaalet.

Arrestanten udtaler nu, at han vel er villig til at afgive Forklaring til Sagen, forsaavidt det vedrører hans egne Forhold og Handlemaade, men at han derimod ikke ønsker at opgive Navne paa andre Personer, der har været medvirkende til Realisering af Planen, hvilket Standpunkt han indtager udfra den Betragtning, at der efter hans Formening ikke kan herske Tvivl om, at de i Sagen implicerede Personer alle har handlet udfra nationale Motiver og ikke paa nogen Maade i tysk Interesse.

Arrestanten udtaler videre, at han rettelig mener, at saavel omhandlede Forhold som visse af de Forhold, der er blevet behandlede under Forundersøgelsen, rettelig hører hjemme under Rigsretten, og at han derfor teoretisk ikke bør udtale sig, men at han i omhandlede Forhold ønsker at indtage samme Standpunkt som i tidligere Forhold, nemlig det, at han, naar han offentlig anklages for Landsforræderi, maa føle sig i en Tvangssituation, der nødvendiggør et Forsvar fra hans Side, og han ønsker at overlade til Retten at skønne over, hvorvidt han skal udtale sig eller ej.

Arrestanten forklarer videre i Sagen, at han fra sin Barndom er blevet opdraget i den Tanke, at Finland og Sønderjylland var parallelle nationale og politiske Problemer, og Grunden hertil var, at Arrestantens Fader var Sønderjyde, født i Flensborg, og han havde gennem hele sit Liv og derved ogsaa gennem F. L. Smidth & Co. været meget aktiv i sin Støtte til Grænsekampen baade indenfor det økonomiske Omraade og paa anden Vis, og det kan her blandt andet anføres, at han var Stifter af og i mange Aar Formand for Flensborgsamfundet. Allerede i Hertugdømmet Finlands Tid, altsaa i den russiske Periode før den første Verdenskrig,

interesserede Arrestantens Fader sig meget for Finland og dette Lands Problemer, hvor Arrestanten allerede i sin Barndom hørte meget om disse Forhold. Arrestantens Fader havde saaledes mange gode Venner allerede fra den Tid, og blandt dem var en finsk Ingeniør, nuværende Bergsraadet Peder Forstrøm. Denne deltog allerede som Officer i Finlands Frihedskamp i 1919—20, og Arrestantens Fader støttede paa forskellig Vis denne Frihedskamp. I Perioden mellem de to Verdenskrige fortsattes de nære og venskabelige Forbindelser med Finland, og efterhaanden som Arrestanten deltog aktivt i Faderens Arbejde, blev disse Venskaber og Forbindelser overført paa ham, og han har saaledes i Særdeleshed bevaret den førnævnte Forbindelse med og det nære Venskab med Peder Forstrøm.

Straks da Vinterkrigen i Finland brød ud, begyndte Arrestanten at interessere sig for Hjælp til Finland baade paa det militære, det forsyningsmæssige og det humanitære Omraade, og han var saaledes aktiv i Arbejdet for at faa afsendt danske Flyvere som Frivillige til Finland, og han bemærker, at der blandt disse Flyvere var flere af hans gode Venner, der faldt ved Fronten.

Arrestanten fik meget hurtigt Underretning om, at paa det militære Omraade var det, som Finland savnede mest, dels Flyvemaskiner og dels Flyvere. Fra nogle af de danske Flyvere, der deltog som Frivillige, fik Arrestanten at vide, at det vilde være af den allerstørste Betydning, om de danske Flyvere kunde faa nogle Spitfire-Maskiner til Raadighed. Han satte sig derefter i Forbindelse med Direktør N. Max Jensen i London og meddelte denne, at han var villig til at skaffe til Veje et Beløb paa en Million Kroner til Indkøb af Spitfire-Jager-Maskiner, idet han anmodede Max Jensen om igennem sine gode Forbindelser i engelske Regeringskredse (den senere Lord Leathers), som var en nær personlig Ven af Churchill, og som iøvrigt senere indtog en vigtig Kabinetspost i Churchills Ministerium, at søge oplyst, hvorvidt det var muligt at købe af det engelske Krigsministerium nogle Spitfire-Maskiner til Brug for de danske Piloter i Finland, ligesom han skulde søge at opnaa dem saa billigt som muligt. Tanken var, at disse Maskiner skulde flyves til Finland af danske Flyvere via Sverige, men dette var det engelske Krigsministerium noget betænkelig ved, og det blev derfor besluttet, at de skulde flyves til Finland af finske Flyvere. Ved en nærmere Overvejelse af Problemet kom man imidlertid fra engelsk Side til det Resultat, at den engelske Hær var i den Grad ringe forsynet med Flyvemaskiner, at man ingen turde undvære.

Arrestanten havde igennem Peder Forstrøm eller andre finske Forbindelser (Det Finske Luftfartselskab, som Arr. ogsaa stod nær) bragt i Erfaring, at den finske Hær manglede Folk, Eksperter, til at organisere Flyvemaskinreparationsværkstederne, hvorfor Arrestanten sendte Eksperter fra Skandinavisk Aero Industri og stillede disse til Raadighed for Finland. Som et yderligere Led i Afhjælpningen af Manglen paa Flyvere fik Arrestanten den Idé at organisere en Hvervning af unge Danskere, deriblandt Studenter, og fortrinsvis saadanne, der i Forvejen havde nogen Uddannelse som Sportsflyvere. Hvervningen blev foretaget paa den Maade, at de unge Mennesker efter at have været underkastet Lægeundersøgelse og en militær Session foretaget af danske Officerer underskrev en Kontrakt, hvorefter de fik gratis Uddannelse mod til Gengæld at forpligte sig til at melde sig som Frivillige til Finland og med den yderligere Klausul, at de, naar den finske Krig var afsluttet, skulde forpligte sig til at gaa i et hvilket som helst nordisk Lands Tjeneste, saafremt dette blev udsat for Angreb. Arrestanten ønsker at udtale, at dette var baseret paa den almene nordiske Tanke, som spillede en Rolle for ham i hans Stillingtagen til begge de finske Krige. Flyverskolen blev iøvrigt organiseret ved Anvendelse af det Personel og de Flyvemaskiner, som Skandinavisk Aero Industri raadede over, idet der dog ogsaa blev engageret nogle militære Flyvelærere og militære Personer til Undervisning i andre Fag. Udover det Personel og de Flyvemaskiner, som Arrestanten paa denne Maade raadede over, stillede han yderligere et Beløb paa ca. 150000 Kroner af egne Midler til Raadighed og skaffede endvidere et Bidrag fra større danske Handelsfirmaer og Industriforetagender, ca. 200000 Kr. Der blev hvervet ialt 25 Flyvere. Arrestanten

forhandlede med daværende Statsminister Stauning, som stillede sig meget velvillig overfor Planen, men udtalte, at Udenrigsminister Munch sikkert vilde nære Betænkeligheder af Hensyn til Tyskerne, men han lovede dog at støtte Sagen. Derefter fandt en Del Forhandlinger Sted mellem Arrestanten og Udenrigsminister Munch, der med alle Midler søgte at forhindre Tankens Realisation under Henvisning til, at man kunde befrygte Vanskeligheder fra tysk Side. Arrestanten havde paany Forhandlinger med Statsministeren, som lovede at søge at paavirke Udenrigsministeren, men dette forblev dog resultatløst, og Udenrigsministeren søgte at trække Sagen i Langdrag. For at Sagen ikke skulde gaa helt i Stykker, fik Arrestanten den Tanke, at henlægge hele Flyveskolen til en svensk Flyveplads, uanset at dette vilde gøre Sagen betydelig mere kostbar. De svenske Myndigheder, som man forhandlede med, stillede sig straks meget imødekommende, men der gik alligevel ved disse Formaliteter megen kostbar Tid tabt. Udenrigsminister Munch var heller ikke glad for denne Løsning, men han var klar over, at han ikke kunde forhindre Gennemførsel af Planen. Han havde dog kunnet forhale Sagen saa længe, at Fredsslutningen kom netop i de Dage, da man skulde overflytte hele Organisationen til Sverrig. Hele Sagen maatte derefter opgives, og de dermed forbundne Udgifter blev baaret af Arrestanten.

Kort efter Vinterkrigens Udbrud ankom til København den tidligere omtalte Peder Forstrøm, og han var en Slags delegeret for det finske Krigsministerium, idet hans Opgave var at søge at skaffe forskellige Forsyninger til Finland, dels rent militære saasom Maskingeværer og Maskinkanoner og dels en Række andre Materialer. Det var hans Opgave at skaffe disse eventuelt ved Køb, men hovedsagelig ved Hjælp af Bidrag. Han henvendte sig straks ved Ankomsten til Arrestanten og anmodede om Støtte dels ved Raad og Daad, men ogsaa af materiel Art. I Begyndelsen fik han Kontorplads og Kontorassistance hos F. L. Smidth & Co., idet Firmaet samtidig ydede ham stor økonomisk Støtte. Arrestanten var ham yderligere behjælpelig med at faa Forbindelser med de indflydelsesrige Personer indenfor dansk Erhvervsliv, ligesom Arrestanten benyttede sin Indflydelse til at lægge et Tryk paa mange af disse Personer for dels at faa dem til at afstaa Materialer til Finland og dels faa dem til at gøre det gratis i saa vid en Udstrækning som mulig.

Peder Forstrøm var en nær Ven af den finske Gesandt, Minister Pajola, og Arrestanten kom derfor i denne Periode igennem Peder Forstrøm i meget intim Kontakt med Gesandten, som han iøvrigt bistod med Raad og Daad.

Arrestanten udtaler videre, at han og F. L. Smidth & Co. modtog og forsørgede en Række finske evakuerede Familier og Børn i Danmark under Vinterkrigen, ligesom der ogsaa blev givet Bidrag til den danske Ambulance i Finland. Arrestanten sørgede endvidere for, at der blev givet Bidrag paa 100000 eller 200000 svenske Kroner af et svensk Industriforetagende, som F. L. Smidth & Co. havde Aktiemajoriteten i.

Arrestanten udtaler videre, at han paa forskellig anden Vis støttede Finland i den omhandlede Periode, men at han ikke i Øjeblikket erindrer de nærmere Detailler.

I Perioden efter Vinterkrigens Ophør opretholdt Arr. sin etablerede Kontakt med Minister Pajola. I Maj 1940 rejste Arr. til Sverrig for at aflevere forskellige Skitser, som Arr. havde optaget af en tysk Flyveplads ved Aalborg, til Englænderne i Stockholm. Arrestanten fortsatte herfra videre til Finland, hvor han var meget sammen med den tidligere omtalte Peder Forstrøm og finske Flyverkredse, i Særdeleshed nævnes Chefen for det finske Flyvevaaben, hvis Navn Arrestanten dog ikke husker i Øjeblikket, og denne udtrykte paa flere Maader sin store Taknemlighed for det Arbejde, som Arrestanten havde gjort for Finland.

— — —

Nogle Dage efter at Tyskland havde overfaldet Rusland og en ny Krig udbrød mellem Finland og Rusland, fik Arrestanten gennem Gesandtskabet at vide, at et stort Antal unge Danske, som havde været Frivillige i Vinterkrigen, paany

meldte sig til Tjeneste. Ministeren udtalte overfor Arrestanten, at man opnoterede Navne og Adresser paa de paagældende, da man ikke rigtig vidste, hvorledes Problemet skulde løses, idet Gesandtskabet som saadan vanskeligt selv kunde tage sig deraf. Omtrent samtidig hermed modtog Arrestanten Besøg af en dansk Officer, som ogsaa havde gjort Tjeneste under Vinterkrigen, og han meddelte, at han havde bragt i Erfaring, at mange af de unge Mænd, der havde meldt sig som Frivillige under Vinterkrigen, gerne vilde til Finland igen, og han havde ogsaa hørt, at man fra tysk Side var begyndt at røre paa sig vedrørende Spørgsmaalet om frivillige Danske paa tysk Side mod Rusland. Arrestanten havde hørt det samme fra tyske Kilder. Den nævnte Officer udtalte, at det jo vilde være uheldigt, om de Frivillige fra Vinterkrigen skulde lade sig lokke i tysk Krigstjeneste paa Basis af deres Sympati for Finland, og han spurgte derfor, om Arrestanten ikke mente, at der kunde organiseres et eller andet for at imødegaa dette. Arrestanten udtalte overfor Officeren, at han kunde være enig i det uheldige i, at man paa denne Maade fik lokket unge Danskere ind i tysk Krigstjeneste eller eventuelle danske, nazistiske Korps paa Basis af den Sympati, som de unge Mennesker havde for Finland. Officeren sagde hertil, at mange af de unge under det første Ophold i Finland overhovedet ikke var kommet til Fronten og derfor heller ikke havde faaet Udløsning for deres Krigsbegejstring. Arrestanten foreholdt Officeren, at Forholdet var betydelig mere vanskeligt denne Gang, da Finland var allieret med Tyskland, men at de Følelser, man nærede for Finland som nordisk Land, dog ikke burde paavirkes heraf. Arrestanten sagde til Officeren, at han vilde overveje Sagen og raadføre sig med Stauning og Scavenius, og det blev videre besluttet, at Arrestanten skulde tale med forskellige Officerer, som blev navngivet af den omhandlede Officer, og Arrestanten drøftede med disse Officerer, hvad det vilde koste at oprette et Finlandskorps.

Efter at Arrestanten havde haft en Samtale med den i Sagen nævnte Elsberg, gik Arrestanten til Stauning og satte ham ind i Sagen, og Stauning udtalte som sin Mening, at han fandt det udmærket, saafremt man kunde faa nogle af de unge Mænd, der tidligere havde været i Finland, sendt derop paany, og han erklærede sig indforstaaet med, at Arrestanten fortsatte med sine Undersøgelser til Belysning af, hvorledes Problemet lod sig løse.

Det blev aftalt med Stauning, at Arrestanten, inden han foretog sig videre, dog skulde drøfte Sagen med Udenrigsministeren og Forsvarsministeren, hvilket derefter skete, og det viste sig, at de to sidstnævnte Ministre indtog samme Standpunkt som Stauning, idet de fandt det rigtigt, at Arrestanten fortsatte med Undersøgelserne. Arrestanten siger nu, at han forinden havde oplyst Stauning om, at han var villige til at finansiere Foretagendet, hvilket han havde samtykket i fandt Sted. I den følgende Tid søgte Arrestanten Forbindelse med Folk, der kunde være ham behjælpelig med at realisere Planen paa en bred Basis, men det lykkedes ham ikke at komme i Forbindelse med Folk, der var villige til at tage Opgaven op. Arrestanten gik derefter paany til Stauning, og hele Sagen blev derpaa refereret paa et Ministermøde, hvor det blev besluttet, at man ikke skulde søge at realisere Planen paa en bredere Basis, men at man blot skulde se at faa de Folk af Sted, som af egen Drift søgte at komme til Finland. Arrestanten opgav derefter at realisere Planen efter de store Linier, og han indskrænkede sig til at støtte Elsberg økonomisk, naar denne rettede Henvendelse til ham angaaende Folk, der ønskede at komme til Finland. Han udtaler, at der i Begyndelsen kun var Tale om Penge til Rejsen, men at det senere udviklede sig derhen, at der ogsaa blev indkøbt en Del Beklædning og Udstyr til Folkene. Da der opstod Besværligheder ved Udførslen af Folkenes Udsyr, henvendte Arrestanten sig til Scavenius, der derefter rettede Henvendelse til Halfdan Hendriksen, og Spørgsmaalet blev sluttelig taget op paa et Møde i Krisekabinettet, af hvilket Handelsminister Halfdan Hendriksen, Udenrigsminster Scavenius, Finansminister Buhl, Indenrigsminister Knud Kristensen og Landbrugsminister Bording var Medlemmer. Arr. husker ikke nu, hvem der var til Stede den paagældende Dag. I Mødet blev det besluttet, at Varedirektoratet skulde tillade Udførsel af de Udrustningsgenstande, som de Frivillige blev forsynet med her i Lan-

det. Arr. ønsker anført, at han engang i Foraaret 1943 sendte et Brev til Minister Kjærbøl, i hvilket han refererede hele Sagen i Anledning af, at han ønskede, at Ministeren skulde rette Henvendelse til den finske Socialminister for at søge udvirket, at Arr. kunde faa Tilladelse til at adoptere et Par finske Smaapiger, som han allerede havde i Pleje.

Arrestanten ønsker videre anført, at man fra tysk Side gjorde sig store Bestræbelser for at forhindre Afsendelsen af frivillige til Finland gennem »Finlands Venner«, idet man heri saa en Modarbejdelse af de tyske Bestræbelser for at udnytte den finske Krig propagandamæssigt i Forsøget paa at opnaa stor Tilgang under Hvervningen til den tyske Hær eller dertil knyttede Korps. Arrestanten modtog i den Anledning Henvendelser fra saavel Kanstein som Renthe-Fink med Opfordring til at standse Afsendelsen af frivillige til Finland. Spørgsmaalet blev ligeledes bragt paa Tale under et Ophold i Berlin, hvor Departementschef Stuttkard og Dr. Dräger fra Nordische Verbindungsstelle henstillede kraftigt til Arrestanten at ophøre med at støtte de Frivillige, idet han derved modarbejdede de tyske Interesser. Arrestanten er videre vidende om, at man fra D. N. S. A. P. satte kraftigt ind for at paavirke Tyskerne til at standse Arrestanten i hans Forehavende. Det resulterede i, at man i en Periode paa ca. en Maaned var ude af Stand til at sende Folk af Sted, idet Tyskerne nægtede at give dem Udrejsetilladelse. Efter at Arr. havde haft en Samtale med Kanstein, blev der dog paany givet Udrejsetilladelse. Tyskerne havde hele Tiden gennem Pressecensuren forbudt Omtalen af Afrejsen af frivillige til Finland.

Udspurgt siger Arrestanten, at han meget vel kendte Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, og han var ogsaa vidende om, at Spørgsmaalet om Afsendelsen af Frivillige foraarsagede en Sprængning af Bestyrelsen, men han søgte ikke nærmere Oplysninger desangaaende, idet han ikke regnede med, at det kunde forandre hans eget Syn paa Sagen.

Arrestanten blev gjort bekendt med den af Grosserer P. M. Daell afgivne Forklaring, og han udtaler dertil, at Samtalen med Daell afgjort fandt Sted, efter at Krigen mellem Rusland og Finland var brudt ud. Arrestanten siger videre, at han aldrig har udtalt sig om, at hans Planer om Oprettelse af Korpset havde Kongens Billigelse, men at han derimod nok kan have sagt, at det blev nødvendigt at opnaa Billigelse fra Kongen. Arrestanten kan ikke erindre at have sendt noget Brev til P. M. Daell, men det forholder sig meget muligt som af Daell forklaret, og han har intet at indvende mod den af Daell iøvrigt afgivne Forklaring.

Arrestanten ønsker sluttelig anført, at han fra den anden finske Krigs Begyndelse og indtil for ca. $^1/_2$ Aar siden har haft ca. 150 finske Arbejderbørn boende her i Landet dels paa Højkol og dels anbragt i forskellige Lejre, og de samlede Omkostninger til Sagen har kostet Arrestanten ca. 300000 Kr. Arrangementet blev ordnet i Samarbejde med Peder Forstrøm.

Arrestanten nægter sig fortsat skyldig i noget ulovligt, og han hævder, at han i omhandlede Sag hele Tiden har handlet i Forstaaelse med Regeringen, og han vil fortsat hævde, at han ogsaa havde Regeringens Godkendelse, da han medvirkede til at sende de Frivillige af Sted, efter at man fra Regeringens Side havde opgivet at interessere sig for Organisationen af et egentligt Korps.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet af Arrestanten, der ad pag. 7 Midten ønsker tilføjet, at der kun var Tale om civilt Udstyr til de frivillige, saasom et Par Skistøvler, en Rygsæk, et eller to Sæt Undertøj samt muligt et Uldtæppe, og aldrig Tale om militær Udrustning. Han ønsker videre ad pag. 8 ca. Midten tilføjet, at Grunden til at han ikke interesserede sig for den Stilling. Foreningen af danske Finlandsfrivillige indtog overfor Sagen, var den, at han kun havde Interesse i Folk, der var opsatte paa at komme til Finland, da der kun for disses Vedkommende kunde være Fare for, at de vilde melde sig til Tyskerne eller tysk Tjeneste i andet Korps.

Gunnar Larsen. **Brask Andersen,**
Overbetjent.

239.

KØBENHAVNS POLITI

9. November 1945.

Litra 12 x

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

Arrestanten Gunnar Larsen var fremstillet.

Han ønsker at oplyse, at en Varetægtsfange, André Buschmann, i Arresten har meddelt Arr., at han — da den finsk-russiske Krig udbrød — var beskæftiget med civilt Arbejde i Hamburg. Da han havde været i Finland under Vinterkrigen og paany ønskede at kome til Finland som Frivillig, søgte han de tyske Myndigheder om Tilladelse til at faa sin Kontrakt ophævet for over Sverige at komme til Finland, men de tyske Myndigheder meddelte ham, at man ikke kunde komme til Finland som Frivillig, og at hans eneste Mulighed var at melde sig til det Frikorps, som med den danske Regerings Billigelse var oprettet netop med dette Formaal for Øje.

Buschmann hævdede at være ganske uvidende om, at der var nogen anden Maade at komme til Finland paa, og han erklærede videre, at det var gaaet flere af hans Kammerater paa samme Maade, og herefter meldte han sig til Frikorps Danmark.

Arr. anmoder om, at Buschmann maa blive afhørt til Sagens Anledning.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kontinueret den 13. November 1945.

Nævnte Buschmann, der er Arr. ved 12. U. K., blev i Dag fremstillet, her i Afdelingen. Han opgiver sit fulde Navn som: *André Wiegandt Buschmann*, og han forklarer, at han deltog i Vinterkrigen som Frivillig i Finland 1939—40. Han kom tilbage hertil i Marts Maaned 1940 og rejste tilbage til Hamburg i Juni Maaned 1940.

Da Krigen mellem Rusland og Finland atter udbrød i Juni 1941, meldte Arr. sig til det finske Konsulat i Hamburg for — efter sit afgivne Løfte — at komme til Finland som Frivillig. I det finske Konsulat fik Arr. imidlertid den Besked, at det desværre ikke kunde lade sig gøre, idet Sverige havde spærret for Gennemrejse. Derimod blev det oplyst, at Arr. for at komme til Finland skulde gennemgaa et 3 Maaneders Kursus indenfor Vaaben S. S., og efter dette Kursus skulde Arr. saa sendes til Finland, hvor han kunde komme til at kæmpe i finsk Uniform.

Der skete saa intet før November Maaned 1941, da Arr. modtog en Indkaldelsesordre, hvorefter han skulde møde i Warnemünde, og her samledes en Del frivillige fra Danmark. Herfra blev de ført til en Lejr i Treskow ved Posen, hvor de alle blev iført »Frikorps Danmarks« Uniform. Da Arr. vidste, at nævnte Lejr var en Uddannelseslejr, forholdt han sig afventende i den første Tid, men efter en ca. 3

Maaneders Forløb henvendte han sig til sin Chef og gjorde gældende, at han havde faaet et Løfte om at komme til Finland, da han var tidligere Finlandsfrivillig. Arr. fik imidlertid den Besked, at dette ikke kunde lade sig gøre, men det var Tanken, at hans Regiment skulde indsættes i Finland under Regiment »Thule«, og Arr. vilde saa faa sit Ønske opfyldt. — Dette blev dog aldrig til noget.

Arr. mener, at omkring 60 pCt. af samtlige tidligere Finlandsfrivillige har meldt sig til Krigstjeneste i den anden finsk-russiske Krig — og da man ikke kendte Vejen gennem Elsberg og Rietbergen (Gunnar Larsens Finansiering) har de meldt sig til Frikorps Danmark saa godt som alle sammen. Arr. vil hævde, at han for sit Vedkommende aldrig havde meldt sig til Frikorps Danmark, saafremt han havde vidst, at man kunde komme direkte til Finland, og han vil mene, at dette gælder for mange af hans Kammerater, men han er ikke i Stand til at opgive Navne paa saadanne.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

André Buschmann. **Knud Møller,**
Krmbtj.

240.

KØBENHAVNS POLITI

30. November 1945.

Litra 15 G.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

For at skaffe oplyst, hvorvidt de Personer, som Gunnar Larsen har støttet økonomisk med Henblik paa at rejse til Finland for dèr at deltage i Krigen mod Rusland, vilde have meldt sig til Frikorps Danmark eller andre nazistiske Korps, har man fra Fremmedafdelingen skaffet Navne paa nogle af de Personer, der har deltaget som Frivillige i Finland.

— — —

Efter Anmodning mødte *Niels Christian Engell Olsen, Australiensvej Nr. 7, 2. Sal tv.*

Han forklarer paa Anledning, at han deltog i Vinterkrigen i Finland 1939—40. — Han var Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige, indtil denne Forening blev splittet, hvorefter han overgik til Foreningen Finlands Venner.

Da Krigen mellem Finland og Sovjetunionen atter udbrød, rejste han paany til Finland, og gennem sidstnævnte Forening fik han den fornødne Hjælp (økonomisk) til sin Oprejse. Han personlig har ikke modtaget Løn herhjemme for sin Deltagelse, og noget saadant er heller ikke stillet ham i Udsigt. Hvorvidt de gifte Personers Familie fik lidt Støtte til Underholdet, mens Familiefaderen var i Finland, ved han ikke.

Han siger paa Anledning, at han ikke under nogen Omstændigheder vilde have rejst — og meldt sig til Krigstjeneste —, saafremt han ikke kunde komme til Finland i finsk Uniform, og han vilde absolut ikke have meldt sig til Frikorps Danmark eller andre tyskorienterede Korps.

Iøvrigt siger Kpt., at hele hans Interesse laa for Finland, for hvilket Land han tidligere havde kæmpet — eller rettere havde meldt sig som Frivillig — idet de Frivillige fra Vinterkrigen ikke naaede at komme til Fronten, og da saa den anden Krig udbrød, kunde han ikke se noget forkert i atter at melde sig som Frivillig, da han havde stor Sympati for — og Medfølelse med Finland.

Videre udtaler Kpt. paa Anledning, at han absolut ikke mener, at hans Kammerater fra Foreningen Finlands Venner vilde have meldt sig til de anførte tyske Frikorps, men alle var blevet hjemme, saafremt de ikke kunde komme til at kæmpe i finsk Uniform.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

N. Olsen.

Videre mødte efter Anmodning *Harry Evald Noes Rasmussen*, boende *Heimdalsgade Nr. 2 B, 3. Sal tv.*

Han forklarer paa Anledning, at han deltog i Vinterkrigen i Finland 1939/40, og han var Medlem af Foreningen for Finlandsfrivillige. Ved denne Forenings Splittelse blev han Medlem af Foreningen Finlands Venner. Han siger nu,

at dette ikke er rigtigt, idet han ikke har været Medlem af denne Forening. — Da Krigen mellem Finland og Rusland atter udbrød i 1941, henvendte han sig i det finske Konsulat her for at faa at vide, hvorledes han skulde forholde sig for at komme til Finland igen.

I Konsulatet blev han henvist til Elsberg, hvor han fik ordnet de nødvendige Papirer, og herunder skulde han udfærdige en Erklæring om, hvorfor han ikke ønskede at melde sig til Frikorps Danmark eller andre tyskorienterede Frikorps. Elsberg havde en bestemt Formular, som Kpt. blot skulde skrive af efter.

Kpt., der som nævnt ikke var Medlem af Foreningen Finlands Venner, fik ikke gennem denne Forening økonomisk Hjælp, men det er muligt, at han gennem Elsberg har faaet Billetten til Rejsen derop, i hvert Fald har han ikke selv betalt denne.

Naar han ønskede at komme til Finland igen, var Grunden udelukkende den, at han tidligere havde været Frivillig, og der spillede absolut ikke noget som helst politisk Motiv ind for hans Vedkommende, men han følte sig tilknyttet til Finland fra Vinterkrigen.

Kpt. hævder paa Anledning, at han absolut ikke havde meldt sig til Krigstjeneste, saafremt han ikke var kommet direkte til Finland under den finske Hær, og han vilde under ingen Omstændigheder have meldt sig til Frikorps Danmark eller dermed beslægtede Korps. Han vil mene, at dette gælder for hans Kammerater ogsaa, idet ingen af dem var tyskorienterede.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Harry Rasmussen.

Derefter mødte *Erik Preben Bjørn, Frederiksdalsvej Nr. 5 E, 2. Sal, Virum pr. Lyngby.*

Han forklarer paa Anledning, at han deltog i Vinterkrigen i Finland 1939/40, og han var Medlem af Foreningen af Danske Finlandsfrivillige.

Da Krigen mellem Finland og Rusland atter udbrød i 1941, blev Spørgsmaalet om fornyet Indtræden i den finske Hær drøftet i Foreningen, og Kpt. var sammen med en Del andre interesseret i at komme til Finland igen, men der var en Del Uenighed om Spørgsmaalet i Foreningen.

Kpt. ved, at der blev rettet Henvendelse til Gunnar Larsen, der gav sit Samtykke til at yde økonomisk Støtte til Oprejsen, og omkring 16. Juli 1941 rejste Kpt. med det første Hold til Finland. Paa det Tidspunkt var Foreningen Finlands Venner endnu ikke dannet, men Elsberg var med i Organisationen af denne Opsendelse.

Kpt. er aldrig blevet anmodet om at skrive en Erklæring vedrørende Spørgsmaalet om, hvorfor han ikke ligesaa godt kunde melde sig til Frikorps Danmark eller dermed beslægtede Korps, men saa vidt han ved, er han den eneste, der ikke blev afkrævet en saadan Erklæring, og han mener simpelt hen, at det skyldes en Forglemmelse.

Kpt. siger paa Anledning, at han ikke under nogen Omstændigheder havde meldt sig til Krigstjeneste, saafremt han ikke havde haft Mulighed for at komme direkte til Finland og kæmpe i finsk Uniform, og han havde ikke under nogen Omstændigheder meldt sig til Frikorps Danmark eller andre tyskorienterede Korps.

Kpt. ønsker tilføjet, at Tyskerne i Begyndelsen var meget imod, at man rejste direkte til Finland, idet de var mere interesseret i at faa Folkene til at indrullere sig i Frikorps Danmark o. lign. Korps, og det var først efter flere Forhandlinger, at man fik Tilladelsen.

Kpt. siger paa Anledning, at han er af den bestemte Formening, at de Kammerater, som han var sammen med i Finland, absolut ikke havde meldt sig til Krigstjeneste, saafremt de ikke kunde komme direkte til Finland, da de havde samme Indstilling som han og udelukkende meldte sig af Sympati og Medfølelse for Finland.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Erik P. Bjørn.

Kpt. ønsker videre tilføjet, at han sammen med Elsberg har været hos Gunnar Larsen til Forhandling om Pengespørgsmaalet, og det var absolut Kpt.s Indtryk, at naar Gunnar Larsen gik med til at støtte Sagen økonomisk, var hans Grund den, at han vilde modarbejde Danskeres Indtræden i de tyskorienterede Korps.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Erik P. Bjørn.

Mødt var endvidere: *Svend Peter Johansen*, boende *Magnoliavej Nr. 17, 2. Sal tv., Glostrup.*

Udspurgt i Sagens Anledning forklarer Kpt., at han deltog som Frivillig i Vinterkrigen i Finland i 1939/40. Han har ikke været Medlem af Foreningen for Danske Finlandsfrivillige, men han har deltaget i et Par af denne Forenings Møder. — Han har heller aldrig været Medlem af Foreningen Finlands Venner.

Da Krigen mellem Finland og Rusland udbrød i 1941, fik han paa en eller anden Maade Forbindelse med Elsberg, der fortalte, at man vilde forsøge at faa Tilladelse til at komme til Finland igen.

Dette var Kpt. interesseret i, og han fik gennem Elsberg Oplysninger om, hvorledes han skulde forholde sig m. H. t. Papirer o. l.

Han siger paa Anledning, at han aldrig havde kunnet faa den Tanke at melde sig til Frikorps Danmark, Nordland eller lign. tyskorienterede Korps, og i denne Forbindelse oplyser han, at han havde faaet en skriftlig Henvendelsee fra Waffen SS, men denne havde han ikke besvaret, da han absolut ikke havde nogen som helst Interesse i at komme ind i saadanne Korps. — Da han imidlertid som nævnt gennem Elsberg fik Oplysninger om at komme direkte til Finland og kæmpe i finsk Uniform, havde han ingen Betænkeligheder derved, da han fra Vinterkrigen følte sig tilknyttet til Finland og den finske Hær.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Sv. Johansen.

Derefter mødte *Sedam Viggo Andresen*, boende *Parmagade Nr. 15, 3. Sal th.*

Udspurgt i Sagens Anledning forklarer Kpt., at han deltog som Frivillig i Vinterkrigen i Finland 1939/40, og han var Medl. af Foreningen for Finlandsfrivillige og senere af Foreningen Finlands Venner.

Da Krigen mellem Finland og Rusland atter udbrød i 1941, henvendte Kpt. sig i den finske Legation, og herigennem fik han ordnet sine Papirer til Oprejse til Finland. — Omkring Januar 1942 vendte Kpt. dog tilbage, men da han nogen Tid efter traf Elsberg, kom de til at tale om Finland, og Elsberg foreslog Kpt., at han skulde rejse derop igen, hvilket Kpt. indvilligede i. — Han fik sine Rejseudgifter og noget civilt Udstyr betalt, hvorefter han atter rejste op til Finland.

Kpt. udtaler paa Anledning, at han ikke under nogen Omstændigheder havde meldt sig til Krigstjeneste, saafremt han ikke var kommet direkte til Finland i finsk Uniform, og han vilde ikke paa nogen Maade have meldt sig til Frikorps Danmark, Nordland eller lignende Korps. Naar han meldte sig til finsk Krigstjeneste, var det udelukkende, fordi han havde Sympati for dette Land, og han havde fra Vinterkrigen skaffet sig Venner indenfor den finske Hær.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

V. Andresen.

Kpt. siger paa Anledning, at sidste Gang han rejste til Finland (efter Aftalen med Elsberg) var i Marts Maaned 1942.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

V. Andresen.

Mødt var: *Hagbard Nielsen*, boende *Gernersgade Nr. 11 A, 4. Sal th.*

Han forklarer, at han deltog som Frivillig i Vinterkrigen i Finland 1939/40. Han har ikke været Medlem af Foreningen for Danske Finlandsfrivillige eller Foreningen af Finlands Venner.

Da Krigen mellem Finland og Rusland udbrød i 1941, henvendte Kpt. sig i det finske Konsulat for at høre, om han atter kunde komme til Finland. — Her fik han den Besked, at der intet var i Vejen for, at han kunde komme derop igen, og at man gerne saa det, men han skulde selv betale sin Rejse. Da han ikke havde Midler dertil, maatte han i første Omgang opgive at komme afsted. Nogle Dage efter mødte han en af sine Kammerater fra Vinterkrigen, og denne sørgede for at ordne Forholdet for Kpt. og flere andre.

Kpt. har ikke afgivet nogen Erklæring om, hvorfor han ønskede at komme til Finland og ikke meldte sig til Frikorps eller lign. Korps, men han har godt hørt, at saadanne Erklæringer er blevet afkrævet de fleste af hans Kammerater.

Kpt. udtaler paa Anledning, at han absolut ikke var rejst — eller havde meldt sig til Krigstjeneste —, saafremt han ikke havde faaet Forbindelse med sine Kammerater fra Vinterkrigen og gennem disse var blevet hjulpet til Finland, hvor han kom til at kæmpe i finsk Uniform, og den Tanke at melde sig til Frikorps Danmark eller dermed beslægtede Korps har han aldrig haft.

Han siger i denne Forbindelse, at han er blevet opfordret til at melde sig til saadanne Korps, men han har altid afslaaet det.

Naar han gik med til Finland, var det, fordi han havde været med i Vinterkrigen og herunder havde faaet en vis Tilknytning til Finland og den finske Hær.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Hagbard Nielsen.

Fra Fremmedafdelingens Visumkontor har vi laant Obtj. Folmer Larsens Indberetning af 2/10 1941 — kontinueret af Politifuldmægtig Leifer — vedrørende de Erklæringer, der blev afkrævet de Finlandsfrivillige.

Videre er taget Afskrift af en af Erklæringerne, hvoraf der i flere af Sagerne findes saadanne enslydende.

Knud Møller,
Krmbtj.

241.

AFSKRIFT

RIGSPOLITICHEFENS
VISUMAFDELING FOR DANSKE

København, den 2. Oktober 1941.

15—H.

Vedrørende en Artikel i »Danebroge« Nr. 35 af 24. 9. 1941 med Overskrift »Jerntæppet gaar ned for de Finlands-Frivillige« og omhandlende dels, at man maa gaa Maaneder uden at kunne faa Svar paa Andragender om Udrejsetilladelse, og dels, at der har været forlangt Erklæringer om, hvorfor man ikke vil melde sig til Regiment Nordland eller Frikorps Danmark, kan oplyses følgende.

I Begyndelsen af Juli d. A. indgik de første Andragender om Udrejsetilladelser for at melde sig som Frivillig i den finske Hær. De første Sager gik ret hurtigt igennem »Dagmarhus«, men derefter sket der et Stop i Ekspeditionerne formentlig omkring 15. 7. 1941. Fra tysk Side stilledes der omkring Tiden 15.—20. 7. 1941 for Behandling af Sagerne Krav om en finsk Indkaldelsesordre og endvidere om en Erklæring med Udtalelse om, hvorfor Andragerne ikke ønskede at melde sig til Regiment Nordland eller Frikorps Danmark. Kravet fra tysk Side blev yderligere understreget ved, at jeg fik nogle af de allerede til Dagmarhus indgivne Spørgeskemaer retur med Anmodning om at fremskaffe Erklæring og Indkaldelsesordre.

Da der saavel fra Andragernes Side som fra den finske Legation pressedes paa for at faa en Afgørelse paa de allerede indgivne Andragender og man paa den anden Side her fra Visumkontoret for Danske var utilbøjelig til at forlange den af de tyske Myndigheder ønskede Erklæring, blev Sagerne ekspederet paa den Maade, at man ikke forlangte nogen Erklæring om, hvorfor de Frivillige ikke ønskede at melde sig til de omtalte Frikorps, men derimod bad Andragerne om at give en nærmere Motivering for, at de gerne ønskede at melde sig som frivillige i den finske Hær. De fleste af de herefter indgaaede Erklæringer fik da Tekster som: »Jeg ønsker at melde mig til den finske Hær som Frivillig, fordi jeg tidligere har tjent i den under Krigen 1939/40« eller »fordi jeg har særlig Interesse for det finske Folks Skæbne« eller fordi jeg fra Krigen 1939/40 er kendt med finske Forhold, Vaaben« o. s. v.

Paa samme Tid foregik der en Propaganda her i Landet gennem Radio og Aviser og paa anden Maade for at faa Folk til at melde sig til Regiment Nordland og til Frikorps Danmark, og det har som Følge heraf ikke kunnet undgaas, at de mere eftertænksomme Andragere, naar de har maattet supplere Andragenderne, er blevet klar over, hvad der i Virkeligheden laa bag Sagernes Standsning og Teksttilføjelserne. Nogle af Andragerne har endog berørt Forholdet her paa Kontoret, men dog ikke foranlediget af et udtrykkeligt Forlangende af Erklæring som ønsket af Tyskerne, men blot som der nu kan falde Ord mellem Personalet og Andragerne, naar disse sidste hver Dag møder for at høre til deres Sag. At Tyskerne forøvrigt skulde træffe Afgørelse og stod bag det hele, var man fuldstændig klar over, idet i hvert Fald den ene af Andragerne selv var gaaet til den tyske Værnemagt for at fremskynde en Afgørelse af Sagerne. Naar dertil kommer, at de Frivillige i de Dage ofte stod nede paa Gaden uden for Kontoret og diskuterede, er det jo klart, at Teksttilføjel-

serne har været diskuteret og har foranlediget nogle af Andragerne til selv at erklære sig direkte om, hvorfor man ikke ønskede at melde sig til de nævnte Frikorps, men det er som sagt sket uden noget Forlangende fra Kontorets Side, og det fremgaar jo iøvrigt ogsaa af Artiklen, at der ikke paa Visumkontoret er forlangt nogen saadan Erklæring. Yderligere kan tilføjes, at der efter en Gennemgang af de ca. 70 Andragender fra Finlands-Frivillige kun findes 8 Andragender med direkte Erklæringer om Frikorpsene, og disse 8 Sager er ikke indgaaet indenfor et lille begrænset Tidspunkt, men ganske i Flæng. Sluttelig skal bemærkes, at Sagerne jo efter Teksttilføjelserne er gaaet igennem hos de tyske Myndigheder — jeg ser her bort fra den Standsning i Sagerne for Tiden, som har andre Aarsager —, hvorfor der ikke for Kontoret har været nogen som helst Grund til Afkrævning af den famøse Frikorpserklæring.

Naar man fra anden Side paa Politigaarden har stillet Krav om den omtalte Erklæring, kan det ligge i, at den paagældende Tjenestemand paa Politigaarden har været Reserve paa Visumkontoret for Danske og der blandt Personalet indbyrdes har hørt om de tyske Myndigheders Krav og maaske ogsaa hørt nogle af de mellem Personalet og Andragerne førte — tidligere i nærværende Indberetning omtalte — Samtaler.

Angaaende Spørgsmaalet om Erklæringerne har Justitsministeriet rettet Forespørgsel til Fuldmægtig Leifer, Visumkontoret, der oplyste, hvorledes Forholdet i Virkeligheden laa.

F. Larsen,
Obtj.

Jeg har i Slutningen af Juli Maaned 1941 paa telefonisk Forespørgsel fra Ekspeditionssekretær Hoff, Justitsministeriet, orienteret denne om Sagen. Forespørgslen havde en Underhaandskarakter, og jeg har derfor intet noteret om samme.

København, d. u. s.

Leifer, Fm.

242.

AFSKRIFT

Rigspolitichefen for Danmark.

15—I.

Undertegnede Viggo Andresen, der er blevet afkrævet en Erklæring om, hvorfor jeg ikke melder mig til Regiment »Nordland« eller Regiment »Danmark«, erklærer herved følgende:

Under Finlands Kamp mod Kommunismen i 1939—40 deltog jeg som dansk Finlands-Frivillig som Menig ved Dansk Finlands Bataillon.

Efter Krigen blev jeg optaget i den finske Hær, og da min Interesse for det finske Folk siden da er blevet saa stor, og da Finland nu gerne ser min Deltagelse i den samme fælles Kamp mod Kommunismen, ser jeg ikke nogen Grund til, hvorfor jeg skulde svigte mine tidligere finske Kammerater.

Med Højagtelse

Viggo Sedam Andresen.

243.

KØBENHAVNS POLITI

10. December 1945.

Litra 15—J.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Arrestanten var fremstillet efter egen Begæring, og han forklarede, at han for nogle Dage siden her paa Politigaarden var anbragt i en Celle sammen med en Medfange, der fortalte ham, at en Arrestant ved Navn Jørgen Simonsen eller Jørgen Iversen lod sig hverve til Frikorpset, fordi han ikke kunde komme til Finland.

Arrestanten fik videre oplyst, at Sagen mod Simonsen eller Iversen verserer hos Politikommissær Andst.

Arrestanten ønsker Manden afhørt med Henblik paa at faa konstateret, om Manden har meldt sig til Frikorpset, fordi han ikke paa anden Maade kunde komme til at kæmpe mod Russerne.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 14. December 1945.

Det er oplyst, at ovenanførte *Simonsen* er Arrestant i Afdeling F., hvor han sigtes for Drabsforsøg, Brandstiftelse, Afvæbning af Politiet samt for at have været Medlem af S. S.

Arrestanten fremstod i Dag her i Afdelingen, hvor han opgav sit fulde Navn at være: *Jørgen Valdemar Franklin Simonsen,* født i Glostrup den 5. Januar 1922.

Han forklarer, at han i 1941 meldte sig til Regiment Nordland og han kom derefter senere ind i S. S.

Han har aldrig været Finlandsfrivillig, men siger, at han i Juni 1941 gennem det herværende finske Gesandtskab søgte at komme til Finland som Røde-Kors-Soldat. Det blev ham forklaret, at man ikke i Henhold til Aftalerne med Tyskland kunde sende ham til Finland, men man henviste ham til, at han gennem den tyske Værnemagt kunde komme til at yde en Indsats for Finland.

Vistnok i September samme Aar meldte Arrestanten sig til Regiment Nordland, og han gjorde derpaa Tjeneste for Tyskerne til Krigens Afslutning.

Videre udspurgt forklarer Arrestanten, at han allerede under Vinterkrigen meldte sig som Civilarbejder til Finland, men han kom ikke af Sted, og han har iøvrigt ingen Tilknytning haft til Finland. Han vil hævde, at Grunden til, at han meldte sig til Regiment Nordland, udelukkende var den, at han havde Interesse for Finlands Sag, og han mente, at han bedst gjorde det ved at melde sig til Tjeneste paa Østfronten, hvor han ogsaa gjorde Tjeneste i ca. 8 Maaneder i Kampen mod Russerne. Han siger nu, at han, naar han vilde kæmpe mod Russerne, ikke havde anden Udvej end den at melde sig til et af de frivillige Korps her i Landet.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

J. Simonsen.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

244.

KØBENHAVNS POLITI

13. December 1945.

RAPPORT

Litra 16—F.

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Arrestanten var fremstillet efter egen Begæring.

Han forklarer, at han for nogle Dage siden her paa Politigaarden sad i Skab sammen med en Medfange, der fortalte ham, at en Arrestant ved Navn *Birger Clemensen,* der er sigtet for at have været Medlem af Frikorps Danmark, har udtalt, at han gik ind i Frikorpset, da det ikke var ham muligt at komme til Finland.

Arrestanten har paa tilsvarende Maade faaet at vide, at det samme Forhold gør sig gældende for en Arrestant ved Navn *Svend Aage Hansen.*

Han har endvidere faaet oplyst, at *Birger Clemensen* sidder paa Vestre Fængsel i Celle Nr. 490, medens *Svend Aage Hansen* sidder paa Sundholm i Celle Nr. 235.

Arrestanten ønsker de to Mænd afhørt efter Sagens Anledning.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 15. December 1945.

Ved Henvendelse til Vester Fængsel blev det oplyst, at *Clemensens* fulde Navn er: *Birger Jens Christian Clemensen,* født den 2. November 1914 i Borup. Hans Sag behandles af 5. Undersøgelseskammer.

Ved Henvendelse til Sundholm blev der oplyst, at der ingen Varetægtsfange findes ved Navn *Svend Aage Hansen.* Der findes ingen Celle med Nummeret 235, og Fangen med dette Nummer hedder ikke *Johansen.*

Undertegnede har derpaa rettet Henvendelse til Vester Fængsel, hvor det blev oplyst, at ingen politisk Varetægtsfange findes med Navnet *Svend Aage Johansen.*

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 17. December 1945.

Arrestanten *Birger Jens Christian Clemensen* blev i Dag med Tilladelse fra 5. Undersøgelseskammer fremstillet her i Afdelingen.

Han forklarer, at han sigtes for at have været SS-Mand.

Videre udspurgt forklarer han, at han allerede i 1940 meldte sig som Finlandsfrivillig og kom til Finland i Januar samme Aar. Efter Krigens Afslutning forblev han i Finland og gjorde Tjeneste i den finske Hær. I 1943 ansøgte Arrestan-

ten om at komme til at gøre Tjeneste i det finske Panservaaben, hvilket blev afslaaet. Da Arrestanten var stærkt interesseret i Motorvaabnet, og da det blev betydet ham, at han gennem Frikorpset i Danmark kunde faa den Uddannelsee, som han ønskede sig, søgte han ind i Frikorps Danmark, og han blev derpaa sendt direkte fra Finland til Frikorpset i Tyskland. Arrestanten ønsker anført, at det hele Tiden fra hans Side — hvilket ogsaa fremgaar af hans Papirer — var en Forudsætning, at han efter endt Uddannelse skulde tilbage til en finsk Afdeling. Efter Uddannelsen blev Arrestanten imidlertid sendt til Kroatien og derfra til Østfronten, hvorfra han endelig blev hjemsendt paa Orlov til Danmark i Januar 1944. Da hans Orlov var ved at udløbe, flygtede han til Sverige, hvor han senere blev interneret og sluttelig sendt her til Landet efter Kapitulationen.

Arrestanten har ikke været vidende om, at *Gunnar Larsen* var medvirkende til at sende Frivillige til Finland, og selv om han havde haft en saadan Viden, kunde han ifølge Sagens Natur ikke have gjort Brug deraf.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet.

Birger Clemensen.

Brask-Andersen,
Obtj.

245.

Hr. Overbetjent Brask-Andersen, Værelse 41, Politigaarden 3. Sal.

Jeg vil gerne anmode om at følgende spørgsmaal maa blive stillet til *Hyltoft, Ole Bech* og *Buschmann*. Har nogen af de paagældende været medlemmer af Foreningen af Finlandsfrivillige fra vinterkrigen, kan nogen af dem opgive navne eller andre oplysninger om medlemmer af denne forening, som senere er gaaet ind i frikorps Danmark, og kan nogen af dem opgive det rigtige navn paa en frikorpsmand, som gik under navnet Ole Luftfart. Denne sidste ønsker jeg ogsaa afhørt.

Gunnar Larsen.

246.

KØBENHAVNS POLITI

19. Januar 1946.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

— — —

Paa Foranledning af Arrestanten *Gunnar Larsen* har man til Forhold XII. der vedrører Finansiering til Opsendelse af Finlandsfrivillige i Krigen mellem Finland og Rusland i 1941, afhørt Personer, der har deltaget i Vinterkrigen 1939—40 som Finlandsfrivillige, men som senere er overgaaet til Frikorps Danmark eller lign. Korps.

Naar Arrestanten *Gunnar Larsen* har ønsket disse Afhøringer, skyldes det, at han som Motiv til Finansieringen opgiver, at han — ved at skaffe de paagældende direkte til Finland, hvor de kom til at kæmpe i finsk Uniform — reddede dem fra at indgaa i de andre nævnte tyske Korps.

En om dette Spørgsmaal afhørt Frikorpsmand ved Navn *André Buschmann* har hertil oplyst, at en Arrestant ved Navn *Holmgaard Jensen*, der sikkert er identisk med: *Jørgen Johannes Holmgaard Jensen*, f. i Kbhvn. den 1. August 1911, har deltaget som Frivillig i Vinterkrigen og senere er overgaaet til Frikorps Danmark.

Iflg. R. R. blev nævnte *Holmgaard Jensen* ved K. B. den 18. September 1945 idømt 6 Aars Fængsel, og han er den 15. December 1945 overført til Straffeanstalten i Horsens. Han ønskes afhørt om følgende:

1) Har han deltaget som Frivillig i Vinterkrigen 1939—40.
2) Har han været Medlem af Foreningen for Finlandsfrivillige og Foreningen »Finlands Venner«.
3) Har han været klar over, at man gennem sidstnævnte Forening — ved Hjælp af *Gunnar Larsens* Støtte — kunde komme direkte til Finland.
4) Har dette ikke været Tilfældet, vilde han saa — saafremt han havde vidst det — have meldt sig til Frikorps Danmark, eller vilde han have benyttet sig af Lejligheden til at komme direkte til Finland.

Knud Møller,
Krmbtj.

Kont. Sikkerhedspolitiet, Horsens den 23. Januar 1946.

Domfældte *Jørgen Johannes Holmgaard Jensen* fremstaar i Dag i Statsfængslets Afhøringslokale, hvor han er blevet gjort bekendt med Anledningen.

Han forklarer: 1) at han har deltaget som Frivillig i den finsk-russiske Krig 1939—1940. Tilmedelsen skete efter egen fri Vilje, og han forklarer, at han i Slut-

ningen af 1939 i den Anledning henvendte sig til den finske Konsul i Aarhus, Konsul *Østergaard*, hvorfra han blev henvist til det finske Gesandtskab i København. Han rejste derefter den 1. Januar 1940 til Haparanda. Han fastholder, at han har handlet uden Pres fra anden Side.

2) Kpt. oplyser, at han har været Medlem af en af Foreningerne, der er nævnt under Spørgsmaal 2, men han har ikke deltaget i Foreningslivet, og han har aldrig har haft nogen egentlig Kendskab til Foreningens Formaal eller Virksomhed, og han mener ikke, at Foreningerne eksisterede, før han rejste til Finland.

3) Jvfr. foranstaaende, Kpt. har saaledes ikke været klar over, at man ved Foreningernes eller ved *Gunnar Larsens* Hjælp kunde komme direkte til Finland. Kpt. antyder, at der foresvæver ham noget om, at han en Gang har hørt *Gunnar Larsens* Navn nævne i Tilknytning til de Finlandsfrivillige, men noget nærmere herom kan han ikke huske.

4) Kpt. forklarer, at han ca. 1 Maaned efter Hjemkomsten sammen med 8—9 Kammerater fra Finlandskrigen, bl. a. Sergent *Husen* og Kaptajnløjtnant *von Schalburg*, gennem Udenrigsministeriet søgte paany at komme til Finland, hvortil der blev svaret, at der ikke blev modtaget flere.

Kpt. erklærer, at saafremt han havde vidst, at han paa anden Maade, f. Eks. gennem tidligere nævnte Foreninger eller ved *Gunnar Larsens* Hjælp, kunde komme til Finland, vilde han ikke have meldt sig til »Frikorps Danmark«. Kpt. hævder, at hans Deltagelse i Krigen ikke er foraarsaget af Lyst til Kamp sammen med Tyskerne, men kun for at bekæmpe Kommunismen.

Mogensen, *Jens Sørensen,*
Kriminalbetjente.

247.

Lublin, den 25. August 1941.

Partifører.

Efter en Uges Rejse befinder jeg mig i Lublin; i Dag gaar det videre mod Divisionen, der ligger ca. 1300 km herfra.

Jeg hørte i Radioen, at det kommunistiske Parti er blevet forbudt i Danmark. Til Lykke. Men man gør vel alt for at aflede Opmærksomheden fra det aabne Brev til *Stauning*.

Det har indtil Dato været en Række af store Oplevelser, som den danske Mand havde godt af for at forstaa, at den ny Tid ogsaa skal komme til Danmark.

Var Tiden ikke inde nu til at udnytte Frikorpset for Partiet og afsløre Regeringens Holdning i denne Sag. Sabotage fra militær Side, ogsaa fra Krigsministeriets, Undladelsen af Støtte til Korpset trods de formaalsløse Udgifter til det danske Forsvar, Pressens Holdning m. m. m. Kan dette ikke udnyttes til at slaa en Breche i den demokratiske Front.

Søndag Aften, Aftenen før min Afrejse, var jeg hos *Renthe-Fink*. Han bad mig om *Gunnar Larsens* Svar paa mit Forslag om at stille sig i Spidsen for et Fond, der overtog Forsørgelsesforpligtelserne overfor faldnes Efterladte og Invalider. En Gestus, som det danske Folk burde vise. Svaret var afvisende. Hr. *Gunnar Larsens* Interesse for et Frikorps, som han pralede saa meget af, har saaledes intet med Virkeligheden at gøre. — Jeg tilbød ham, at Partiet holdt sig helt tilbage i denne Sag, og at han selv kunde bestemme, hvem der skulde administrere Fondet, at hans egen Person kunde blive holdt i Baggrunden m. m., men intet hjalp.

Gunnar Larsens Svar gjorde tilsyneladende et stærkt Indtryk paa Minister *Renthe-Fink*.

I Berlin talte jeg med v. Löw og gav ham et Indtryk af de sidste Dages Udvikling, særligt behandlede jeg den haardnakkede Sabotage af Frikorpset. Han var enig med mig i, at der burde skrides meget kraftigt ind.

Den Dag, jeg afrejste, skulde der gaas kraftigt til Værks mod Krigsministeriet. Er det sket?

Vil meget gerne høre lidt om Udviklingen hjemme. Vil du give Dr. *Møller* Ordre til at orientere mig lidt engang imellem. Jeg har jo nu Kontakt med alle de unge, der kæmper for vor Sag hernede. Jeg ved, de vil spørge mig, og jeg bør saavidt muligt kunne give dem Svar.

Hils Kammeraterne hjemme.

Dansk Front.

Venlig Hilsen

I. Wodschow.

248.

RIGSADVOKATEN

København, den 10. Oktober 1945.

Journal Nr. P. 2397.

+ 1 Bilag.

Til 2. ekstraordinære Statsadvokat for København.

Under 1. Oktober har Justitsministeriet tilskrevet mig saaledes:

»I Skrivelse af 22. August 1945 (J. Nr. P. 2397) har Hr. Rigsadvokaten for Justitsministeriet forelagt Spørgsmaalet om, hvorvidt Hvervning til eller Deltagelse i finsk Krigstjeneste er strafbar efter § 10, Stk. 1, eller § 16, Stk. 1, i Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed, eller om i benægtende Fald Hvervning kan straffes efter Borgerlig Straffelovs § 128.

Foranlediget heraf skal man efter Brevveksling med Krigsministeriet meddele, at Justitsministeriet med Dem er enigt i, at Hvervning til Deltagelse i finsk Krigstjeneste ikke omfattes af Straffelovstillæggets § 10, naar den er sket uden Forbindelse med den tyske Besættelsesmagt, og at der under samme Forudsætning ikke bør rejses Tiltale for Overtrædelse af Straffelovens § 128 for Hvervning til finsk Krigstjeneste. Saadan Virksomhed omfattes efter Justitsministeriets Formening i Almindelighed heller ikke af Straffelovstillæggets § 16, men i særlige Tilfælde, hvor Personer, der *ikke* har deltaget som Frivillige i den finske Vinterkrig og heller ikke paa anden Maade har særlig Tilknytning til Finland, har *organiseret* eller *finansieret* Hvervning til finsk Krigstjeneste, bør der dog rejses Tiltale mod de paagældende for Overtrædelse af denne Bestemmelse ved at have modarbejdet de Forenede Nationers Krigsanstrengelser.«

Hvilket herved meddeles under Henvisning til Hr. Statsadvokatens Skrivelse af 21. August 1945.

F. Pihl.

249.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 8. Februar 1946.

2. ekstraordinære Statsadvokat for København, Vesterport, V.

Justitsministeriet har under Dags Dato fremsendt et Beløb af henholdsvis 500 og 1000 Kr. til *Ove Valdemar Elsberg* og *Chr. Jhs. Neve Rietbergen* som Erstatning i Anledning af, at de paagældende i Tiden fra den 20. August til den 8. September 1945 uforskyldt har været underkastet Varetægtsfængsel.

Hvilket man herved skal meddele under Henvisning til Hr. Statsadvokatens Skrivelse af 17. September 1945 (J. Nr. 208—378—534).

P. M. V.

E. B.

Chr. Ludvigsen,
fg.

VII. Økonomisk støtte til presseorganet »Europa-Kabel«.

250.

AFSKRIFT

23. September 1942.

Hr. Statsminister V. Buhl.

Kære Hr. Statsminister.

Da Begivenhederne har medført, at jeg mere eller mindre indirekte vil komme til at medvirke ved Udgivelsen af et dansk-tysk økonomisk Tidsskrift, har jeg ment det rigtigt, at De blev underrettet om denne Sags Forløb, hvorfor jeg har bedt Udenrigsministeriet om at udarbejde en Redegørelse angaaende de Forhandlinger, der har været ført med det tyske Gesandtskab om dette Spørgsmaal, og som har foranlediget min Medvirken ved Sagens Realisation. Jeg tillader mig at citere denne Redegørelse:

»I Begyndelsen af Aaret 1942 meddelte Minister v. Renthe-Fink, at der i noget over et Aar i Amsterdam var udkommet et under tyske Auspicier udgivet økonomisk Ugeblad ved Navn »Europa Kabel«.

Bladets Tekst trykkes dels paa Hollandsk og dels paa Tysk og indeholder Markedsoversigter fra alle Lande; endvidere indeholder Bladet nogle rent upolitiske, økonomiske Artikler om Produktions- og Erhvervs- og Pengeforhold i og udenfor Europa. Bladet var slaaet saa godt an i Holland, at den tyske Regering ønskede, at Bladet, samtidig med at det udkom i Amsterdam, ogsaa skulde komme i Italien, Frankrig og Skandinavien. Man ønskede fra tysk Side, at Bladet for Skandinaviens Vedkommende skulde udkomme i Danmark. Den danske Udgave af »Europa Kabel«, der kun skal trykkes paa Dansk, skulde i Oversættelse bringe Fællesstof fra »Europa Kabel« i andre Lande, hvor det udkom. Endvidere skulde den danske Udgave af Bladet indholde Artikler om danske økonomiske Forhold, skrevet af danske Økonomer.

Under de første Samtaler om Sagen var der Enighed om, at Bladet paa Forhaand vilde være dødsdømt, saafremt »Rosenvænget« fik med Udgivelsen at gøre, og at det kun havde Mulighed for at slaa an her i Landet, saafremt det fremtraadte som dansk og udgivet af danske Redaktører. Minister v. Renthe-Fink fremhævede straks fra Begyndelsen, at man netop ønskede, at andre Personer i Danmark end DNSAP-Folk beskæftigede sig med »Europa-Kabel«, saaledes at de økonomiske Forhold, der blev behandlet indenfor Bladets Spalter, ikke blev lagt til Rette udfra DNSAP-Synspunkter. Minister v. Renthe-Fink spurgte derfor, om det var tænkeligt her i Danmark at finde andre Kredse end DNSAP, som vilde tage sig af denne Sag, som man fra tysk Side tillagde stor Betydning. Sagen blev drøftet med Udenrigsministeren og Trafikministeren, og Udenrigsministeren var af den Opfattelse, at det var af ikke ringe Betydning, at Sagen blev løst saaledes, som man havde tænkt sig fra tysk Side. Til at løse Opgaven blev Opmærksomheden henledt paa Direktør Boldsen og dennes Studiekreds.

Der blev derefter gennem Hr. Meissner og den tyske Legation ført en Række Forhandlinger med den boldsenske Kreds om dennes Overtagelse af en Del af Udgifterne ved Bladets Start og første Udgivelse samt om Kredsens Overtagelse af Red-

aktionen af det danske Stof og den kritiske Gennemgang af det Stof fra Amsterdam, som skulde oversættes til den danske Udgave. Forhandlingerne mellem Herr Meissner og den boldsenske Kreds blev ført udfra den Forudsætning, at der skulde stiftes et Interessentselskab, hvoraf Halvdelen af Kapitalen skulde ligge paa danske Hænder, og Halvdelen af Kapitalen skulde ejes af Amsterdam-Europa-Kabel. Endvidere var det aftalt, at der skulde ansættes en dansk Redaktør samt en dansk Redaktionskomité bestaaende af Nationaløkonomer, der kunde skrive Artiklerne om danske økonomiske Forhold samt foretage Uddraget af Markedsberetningerne fra Amsterdambladet. Det blev endvidere aftalt, at man snarest muligt skulde indlede Forbindelse med økonomiske Kredse i Sverige og Norge, saaledes at Bladet med den danske Tekst kunde sendes til disse Lande. Man lagde fra tysk Side stor Vægt paa, at Bladet ogsaa blev kendt og udbredt i Sverige og Norge, og man skulde derfor søge at faa fremstaaende Erhvervsfolk i disse Lande til at skrive Artikler om økonomiske Forhold i Bladet.

Forhandlingerne mellem Direktør Boldsen og Herr Meissner bristede derved, at der opstod en Uoverensstemmelse mellem d'Herrer paa Grundlag af nogle Angreb rettet paa Direktør Boldsen i »Fædrelandet«.

Minister v. Renthe-Fink overtog herefter selv Forhandlingerne angaaende Sagens Ordning og fremhævede, at man fra tysk Side lagde stor Vægt paa, at Sagen blev ført igennem saaledes, at Bladet var i Sving, naar det russiske Felttog var tilendegjort.

Da Sagen allerede var ført saa langt frem i Forhandlingerne med den tyske Legation, og denne havde meddelt den tyske Regering, at Sagen kunde føres igennem paa den foreslaaede Maade med dansk og tysk-hollandsk Kapital, vilde det være meget uheldigt, om det personlige Stridsspørgsmaal mellem Direktør Boldsen og Herr Meissner skulde faa Sagen til at strande. Ved Forhandlinger med andre danske Kredse lykkedes det at samle den fornødne danske Kapital derved, at bl. a. Trafikminister Gunnar Larsen og Direktør Knud Sthyr afgav Tilsagn om at skaffe tegnet ialt 19.000 Kr. af den danske Andel paa 50.000 Kr. Dette Tilsagn blev afgivet i Begyndelsen af Maj Maaned. Efter den Tid gik Sagen i Staa, fordi man fra tysk Side ikke kunde skaffe de nødvendige Penge overført til Landet, og man var berettiget til at have den Opfattelse, at Sagen var gaaet i Staa. Minister v. Renthe-Fink har imidlertid i forrige Uge meddelt, at Sagen nu er i Orden, og at man vedblivende fra tysk Side lægger afgørende Vægt paa, at Sagen fremmes og fremmes hurtigst muligt. Herefter vilde det i sin Tid afgivne Tilsagn om at tegne en Andel af den danske Kapital blive aktuelt, og det vilde, efter den Maade Forhandlingerne er ført paa, og den Interesse, der er vist for Sagen, saavel fra Minister v. Renthe-Finks som fra Udenrigsministeriets Side, ikke være muligt at trække Tilsagnet tilbage.«

Jeg har ikke personligt yderligere Bemærkninger at knytte til Udenrigsministeriets ovenfor citerede Redegørelse.

Venlig Hilsen.
Deres hengivne

Gunnar Larsen.

251.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25³
København K.

Den 1. februar 1949.

Den af Folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til Grundlovens § 45.

Jeg har rigtigt modtaget kommissionens skrivelse af 27. f. m. vedrørende spørgsmålet Europa-Kabel med vedlagte politirapport af 26. november 1945 vedrørende min forklaring til sagen.

På kommissionens forespørgsel, om jeg måtte have yderligere at bemærke vedrørende spørgsmålet, udover hvad der er anført i rapporten, skal jeg anføre:

Det fremgår ikke af rapporten, at mit brev til daværende statsminister Buhl af 23. september 1942 i sin tid har været forelagt udenrigsministeren. Brevet af 23. sept. 1942 til daværende statsminister Buhl er af mig under sagens behandling overgivet til politiet, og jeg har ved denne lejlighed utvivlsomt overfor politiet forklaret, at brevet inden dettes afsendelse af mig blev overgivet til direktør Sthyr i udenrigsministeriet med anmodning om, at brevet måtte blive forelagt daværende udenrigsminister Scavenius. Jeg fik senere af direktør Sthyr meddelelse om, at udenrigsministeren og vistnok også direktør Svenningsen havde erklæret sig indforstået med brevet, hvorefter jeg afsendte det til daværende statsminister Buhl.

Ovenstående forklaring fremgår ikke af rapporten af 26. nov. 1945, men fremgår muligvis af en anden politirapport i sagen.

Iøvrigt har jeg intet at bemærke til rapportens indhold.

Med højagtelse
Gunnar Larsen.

252.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25³
København K.

Den 7. februar 1949.

Den af Folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til Grundlovens § 45.

Idet jeg refererer til mit brev af 1. ds. vedrørende spørgsmålet »Europa Kabel«, tillader jeg mig hermed at fremsende kopi af en skrivelse af 23. september 1942 fra direktør Sthyr i udenrigsministeriet til mig, som bekræfter den i mit brev til den ærede kommission af 1. ds. fremsatte antagelse om, at mit brev til daværende statsminister Buhl af 23. september 1942 har været forelagt såvel daværende udenrigsminister Scavenius som udenrigsministeriets direktør, Svenningsen.

Med højagtelse
Gunnar Larsen.

Bilag.

AFSKRIFT

UDENRIGSMINISTERIET

København, d. 23. September 1942.

Herr Trafikminister Gunnar Larsen, Ministeriet for off. Arbejder.

Kære Gunnar.

Under Henvisning til dit Brev af 22. ds. vedrørende Europa Kabel kan jeg meddele dig, at jeg nu har drøftet Sagen med Ministeren og Direktør Svenningsen, og de er indforstaaet med, at Brevet til Statsministeren gaar i den foreslaaede Form, derunder at Redegørelsen indføjes i Brevet i den vedlagte Form.

Med venlig Hilsen
Din hengivne
(sign.) **Knud.**

253.

KØBENHAVNS POLITI

Torsdag d. 29. November 1945.

RAPPORT

Litra 15 C.

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Undertegnede indfandt mig i Dag i Rigsdagsbygningen, hvor forh. Statsminister, Folketingsmand Vilh. Buhl blev truffet. Han blev forevist en Afskrift af det af Arrestanten omtalte Brev af den 23. September 1942 fra Arrestanten til Statsminister Buhl indeholdende en Redegørelse fra Udenrigsministeriet vedrørende »Bladaktieselskabet Europa-Kabel«. Kmpt. udtalte, at han meget muligt har læst det ham foreviste Brev, men han har ingen Erindring derom. Videre udspurgt udtaler han, at den Kendsgerning, at han ikke svarede paa Brevet, ikke maa opfattes som en Godkendelse af den Sag, som omtales i Brevet, og han henleder i den Forbindelse Opmærksomheden paa, at der efter Brevet allerede var truffet Beslutning i Sagen, idet der paa pag. 502 anføres »Herefter vil det i sin Tid afgivne Tilsagn om at tegne en Andel af den danske Kapital blive aktuelt, og det vilde, efter den Maade Forhandlingerne er ført paa, og den Interesse, der er vist Sagen, saavel fra Minister v. Renthe-Finks som fra Udenrigsministeriets Side, ikke være muligt at trække Tilsagnet tilbage.« Kmpt. mente ikke, at han, som Situationen var, kunde skride ind overfor Gunnar Larsens Dispositioner, men han vil bestemt hævde, at der ikke laa nogen Godkendelse i den Kendsgerning, at Brevet ikke blev besvaret.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

254.

KØBENHAVNS POLITI

Mandag d. 26. November 1945.

RAPPORT

Litra 14 P.

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Arrestanten var fremstillet og blev gjort bekendt med Sigtelsen samt med Indholdet af Retsplejelovens § 807, 3. Stk.

Foreholdt Sagen nægter Arrestanten sig skyldig i noget ulovligt.

Arrestanten erkender, at han engang i Vinteren 1942—43 efter Anmodning fra Udenrigsministeriet tegnede for ca. 30.000 Kr. Aktier i Bladaktieselskabet Europa-Kabel, men han vil hævde, at han ikke derved har gjort sig skyldig i noget ulovligt, idet han som anført handlede efter Anvisning fra lovlig dansk Myndighed.

Arrestanten forklarer nærmere, at han første Gang fik Kendskab til Sagen i Marts eller April 1942 gennem Udenrigsministeriet, visnok ved Sthyr eller Scavenius. Han blev informeret om, at der fandt visse Forhandlinger Sted mellem det tyske Gesandtskab og Udenrigsministeriet om Oprettelsen af et handels-økonomisk Blad under tyske Auspicier. Arrestanten forstod, at man fra Udenrigsministeriets Side nødig saa D. N. S. A. P.-Folkene interesseret i den danske Del af Kapitalen, som skulde andrage 50 %, medens Resten skulde være paa tyske Hænder, hvorfor man fra Udenrigsministeriets Side foreslog de tyske Myndigheder at henvende sig til Direktør Boldsen fra K. A. B. Der blev derpaa ført Forhandlinger mellem Meisner og Boldsen, men Boldsen afbrød Forhandlingerne efter nogle Uoverensstemmelser vedrørende »Fædrelandet«. Renthe-Fink rettede derefter Henvendelse til Udenrigsministeriet, der enten ved Scavenius eller Sthyr forespurgte Arrestanten, hvorvidt han vilde være villig til at indskyde et Beløb, vistnok 20.000 Kr.

Den danske Kapital skulde være paa 50.000 Kr., og Resten skulde skaffes af Overretssagfører Gjedde-Olsen. Da Udenrigsministeriet lagde Vægt paa, at Sagen blev gennemført og nødigt saa, at man fra tysk Side interesserede sig for D. N. S. A. P.-Kredsen, hvilket man befrygtede kunde ske, saafremt Kapitalen ikke blev skaffet paa anden Maade, invilgede Arrestanten i at stille de 20.000 Kr. til Raadighed. Sagen gik derefter i Staa, vistnok fordi man ikke kunde faa overført den tyske Kapital, og Arrestanten hørte derpaa ikke noget til Sagen før sent paa Sommeren 1942, da han paany blev anmodet om at stille Pengene til Raadighed. Han svarede da, at han var blevet noget betænkelig ved Sagen paa Grund af de Angreb, han havde været udsat for fra konservativ Side. Udenrigsministeriet sagde dertil, at man daarlig kunde trække sig tilbage, idet der var givet Tyskerne Tilsagn, og Arrestanten gik sluttelig med forudsat, at der ingen Indvendinger vilde være fra Statsministerens Side, og der blev i den Anledning udarbejdet en Redegørelse om Sagen i Udenrigsministeriet og sendt til Statsministeren (Skrivelse af 23. September 1942). Arrestanten udtaler i den Forbindelse, at Grunden til, at han ikke lod sig nøje med Anmodningen fra Udenrigsministeriet, var den, at der mellem det første Tilsagn og den anden Henvendelse havde fundet Forhandlinger Sted paa et Ministermøde den 12. August 1942, som resulterede i Vedtagelsen af en Erklæring vedrørende Ønskeligheden af, at Arrestanten forblev som Medlem af Regeringen imod det af ham selv udtalte Ønske (Referat af 12. August 1942).

Der skete derpaa ikke noget i Sagen i et Stykke Tid, og Arrestanten fik først i Vinteren 1942, efter at Scavenius var blevet Statsminister, at vide, at Sagen paany var aktuel, men at man nu skulde bruge 30.000 Kr. i Stedet for som tidligere 20.000

Kr. Arrestanten nærede nu ingen Betænkeligheder, idet den tidligere Statsminister — Buhl — ikke havde haft Indvendinger, og den nuværende Statsminister — Scavenius — selv var interesseret i Sagen fra dennes Begyndelse. Han betalte derefter engang i Vinteren 1942—43 — han kan ikke nærmere angive Tiden — 30.000 Kr. kontant til Direktør Sthyr. Arrestanten fik ingen Aktier udleveret, og han udtaler, at han overhovedet ikke interesserede sig for den Side af Sagen, idet han gik ud fra, at Pengene var tabt, og han regnede det afgjort ikke for en Investering, men derimod for et Offer, der blev bragt »Dagens Politik«.

Arrestanten blev foreholdt, at Forlægger van Raay i høj Grad regnede med, at Aktieselskabet vilde give Udbytte, og han udtaler dertil, at han ikke kender van Raay og heller ikke har været kendt med hans Syn paa Sagen. Han siger videre, at det maa have været klart for enhver Dansker, at Bladet ikke vilde kunne betale sig.

Udspurgt forklarer Arrestanten, at han meget vel var klar over, at det drejede sig om et Blad, der skulde lægges an paa Grundlag af det tyske Europa-Kabels Materiale og med tysk Hjælp, men han gik kun med til Sagen, fordi han blev opfordret dertil af Udenrigsministeriet, og fordi han kunde indse, at han derved kunde forhindre, at der kom yderligere Tilknytning mellem D. N. S. A. P.-Folkene og de tyske Myndigheder. Han siger videre, at Handlingen kun var et Led i den Politik, som gik ud paa at imødekomme Tyskerne paa visse Punkter for derigennem at opnaa en bedre Stilling i andre Relationer. Arrestanten sympatiserede ikke med Tanken om Oprettelsen af Bladet, men betragtede det dog nærmest som værende uskadeligt i Relation til saa mange andre Ting. Arrestanten ønsker anført, at Kiy et Stykke Tid efter, at Europa-Kabel var begyndt at udkomme, rettede Henvendelse til ham i Ministeriet og udtalte, at det kneb med at faa danske Annoncer, og at F. L. Smidth ogsaa havde afslaaet at tegne Annoncer. Han søgte at paavirke Arrestanten til at gøre sin Indflydelse gældende, idet han var af den Formening, at det vilde have stor Betydning at faa F. L. Smidth til at annoncere i Bladet, idet der saa var Mulighed for, at andre Firmaer vilde følge efter. Arrestanten vilde dog ikke være med til, at F. L. Smidth averterede i Bladet, da det meget muligt vilde have de af Kiy ønskede Følger og yderligere kunde skabe det Indtryk, at Arrestanten havde Sympati for Bladet.

Arrestanten blev gjort bekendt med, at hans Navn ikke figurerer i Aktiebogen, men at Knud Sthyr ses at være Ejer af Aktier for 23.000 Kr. Han siger dertil, at han ikke med afgjort Bestemthed vil hævde, at han betalte 30.000 Kr., men han er i alle Fald sikker paa, at han i sidste Omgang blev anmodet om at stille 30.000 Kr. til Raadighed, hvorfor der kan være den Mulighed, at Beløbet er blevet nedsat i sidste Øjeblik. Arrestanten er ikke i Tvivl om, at det er hans Penge, som Sthyr har faaet Aktier for.

Arrestanten havde intet med Bladets Drift at gøre, og han er saaledes ikke vidende om, at man i flere Tilfælde fik udbetalt Penge til Bladet paa Dagmarhus. Der er ikke bortset fra de 30.000 Kr. blevet rettet Henvendelse til Arrestanten om Støtte til Bladet.

Arrestanten erindrer ikke, hvorvidt han fik at vide, hvor Bladet blev trykt (»Fædrelandet«), men han mener det ikke, idet han nok vilde være i Stand til at huske det, da det netop var en Aftale, at man skulde søge at holde D. N. S. A. P.-Folkene ude.

Arrestanten ønsker sluttelig at anføre, at Sagen efter hans Formening maa henhøre under Rigsretten paa samme Maade som en Række af de andre Forhold, som han sigtes for, og at han derfor egentlig ikke mener, at han har været berettiget til at udtale sig og navnlig ikke til at referere til Ministerkorrespondance og Vedtagelse paa Ministermøder, men naar han alligevel har gjort det, skyldes det, at han, naar han af Anklagemyndigheden sigtes for Landsforræderi, mener at befinde sig i en Tvangssituation.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet.

Gunnar Larsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent

255.

KØBENHAVNS POLITI
Undersøgelseskammer

Fredag d. 16. November 1945.

RAPPORT

Fremstillet var Arrestanten Knud Selgen Sthyr.

Sthyr forklarer, at han engang, vistnok i 1941—42, mens han var ansat i Udenrigsministeriet, fik en Henvendelse fra den herværende tyske Gesandt Renthe-Fink og en Hollænder, som han ikke i Øjeblikket husker Navn paa, og Hollænderen forelagde nu Udenrigsministeriet en Plan, der gik ud paa, at et hollandsk Blad ved Navn »Europa-Kabel«, hvilket Blad hovedsageligt behandlede Handelsspørgsmaal og optrykte Prislister vedrørende alle mulige oversøiske Varer, skulde overføres her til København eller rettere optrykkes her i København. Det var saa Udgiverens (Hollænderens) Tanke, at Bladet »Europa Kabel« her i Byen skulde udkomme en Gang om Ugen med disse Varelister og samtidigt i hvert Nummer indeholde en Artikel om handelspolitiske Forhold i Danmark, og at Bladet her i København skulde have en blandet tysk-dansk Redaktion. Denne Tanke gjorde Renthe-Fink til sin, idet han anførte, at man i Berlin lagde megen Vægt paa, at Planen blev realiseret. I modsat Fald blev der truet med videregaaende tyske Indgreb i danske Forhold.

Sthyr forelagde Planen for Scavenius, der var indforstaaet med, at selve Optrykningen af Varelisterne ikke kunde være til nogen Skade, men at man maatte være paa Vagt med Hensyn til de Artikler, der skulde optages i Bladet, og at man maatte søge at undgaa et Brud med Berlin i denne Anledning. Der blev gjort adskillige Forsøg paa at danne en Redaktion, men alle disse Forsøg mislykkedes, og dette meddelte man derefter Renthe-Fink. Renthe-Fink blev meget fornærmet herover.

Saavel Scavenius som Sthyr var kun interesseret i at trække Sagen ud og efterhaanden se at faa Tanken aflivet, uden at det skulde forekomme Tyskerne alt for fornærmeligt.

Saavidt Sthyr ved, har Gunnar Larsen ogsaa deltaget i nogle af disse Forhandlinger med Renthe-Fink og Hollænderen om »Europa Kabel«, og da man havde sagt til Renthe-Fink, at man ikke kunde faa dannet en tysk-dansk Redaktion, sagde man til Renthe-Fink, at Tyskerne jo selv kunde optrykke de paagældende Varelister eller lade Hollænderen gøre det. Man mente nemlig ikke, at dette indeholdt nogen Fare for danske Interesser.

Der udkom senere et mindre Tidsskrift ved Navn »Europa Kabel«, men om Starten af dette Tidsskrift og om, hvem der finansierede det, har Arr. intet Kendskab.

Sthyr mener ikke, at Meissner og Dir. Boldsen har deltaget i Forhandlingerne om Starten af Tidsskriftet »Europa-Kabel«.

Sthyr benægter at have ydet Bidrag til Starten af Tidsskriftet »Europa Kabel«, som dette herefter kom til at foreligge, og han har heller ikke paa anden Maade, f. Eks. ved Aktietegning, ydet dette Tidsskrift økonomisk Støtte. Han mener heller ikke, at Cement Centralen har ydet Tidsskriftet nogen økonomisk Støtte, i hvert Fald ved han intet herom. Ej heller er han vidende om, hvorvidt Gunnar Larsen har ydet Tidsskriftet nogen økonomisk Støtte eller har tegnet Aktier i dette, han har heller intet Kendskab til, at der skulde være indskudt 50.000 Kr. i Tidsskriftet paa Frits Clausens Vegne af Dr. Værnet eller andre.

Oplæst. Vedtaget

K. Selgen Sthyr. **N. A. Poulsen,**
Politiadvokat.

256.

Gentofte, den 28. Januar 1949.

Den af Folketinget under 8. Januar 1948 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Besvarelse af Kommissionens Skrivelse af 27. d. M. angaaende Bladforetagendet »Europa-Kabel« skal jeg udtale, at det forholder sig rigtigt, at Udenrigsministeriet paa det daværende Tidspunkt var interesseret i at muliggøre — ved private Midler — en dansk Udgave af det tyske Handelsblad »Europa-Kabel«, paa hvis Fremkomst der lagdes saa megen Vægt fra tysk Side. Minister Gunnar Larsen viste sig hjælpsom ved denne som ved andre Lejligheder.

Jeg henviser forøvrigt til en Redegørelse udarbejdet i Udenrigsministeriet og til en tilsvarende fra Minister Gunnar Larsen i et Brev til Statsminister Buhl fra Efteraaret 1942.

Erik Scavenius.

257.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag den 14. November 1945.

RAPPORT

Litra 14 F.

Sagen mod Axel Gunnar Larsen.

Der vedlægges Notits af den 13. ds. fra Statsadvokat Carl Madsen, af hvilken det fremgaar, at Direktør Aage Thomsen har oplyst, at Bladet »Europa Kabel« blev udgivet af et Aktieselskab, der havde en Aktiekapital paa 100.000 Kroner, af hvilke de 50.000 Kroner var paa tyske Hænder, medens Resten var tegnet af Ingeniør Gunnar Larsen og Direktør Sthyr. Det fremgaar videre af Notitsen, at Thomsen har sine Oplysninger fra en Mand ved Navn Erik F. Wegeberg, der har været ansat paa Bladet.

Redaktør Erik Farup Wegeberg, 31 Aar, Refshaleøen, Telf. Sundby 1826, indfandt sig efter Anmodning i Dag her i Afdelingen, hvor han forklarede, at han i Tiden fra den 15. September 1942 til den 1. Maj 1944 var ansat som Kontorassistent i A/S Europa Kabel. Bladet blev stiftet i 1942 og udkom første Gang i Marts 1943. Det var et Handelsblad, og efter Kpt.s Mening var det lagt an paa, at det skulde blive Bladet for »Det ny Europa«. Aktieselskabets Bestyrelse bestod af Direktør Knud H. Leerbeck, Holte, der var Formand, Læge Carl Værnet og Redaktør Aage Jørgensen, Dr. Olgas Vej. Som Medarbejdere fungerede Gudmund Hatt, Magister Lieberkind, Professor With Knudsen, Redaktør Hermann Kiy, Dosseringen, og Redaktionssekretær cand. polit. Aage Petersen. Den sidste blev likvideret af Modstandsbevægelsen, vistnok i Sommeren 1944, efter at han var blevet Medlem af Schalburgkorpset.

Kmpt. har ikke selv haft noget med Gunnar Larsen eller Sthyr at gøre i Forbindelse med Bladet, men Direktør Leerbeck fortalte ham, at de to Herrer tilsammen raadede over 50.000 Kroner af Aktiekapitalen.

Resten af Aktiekapitalen var tegnet af Tyskeren eller Hollænderen van Raay, Europa Kabel, Amsterdam.

Bladet udkom til at begynde med i et Oplag paa 10.000 Eksemplarer og blev udsendt gratis til en Række Firmaer, idet der kun var tegnet ca. 200 Abonnenter, men tilsidst udkom det kun med 5000 Eksemplarer, og det gik ind i April 1944, og Kompt. mener, at Tyskerne da havde indset, at der ikke fandtes Jordbund for Bladets Trivsel her i Landet. Annoncørerne var overvejende tyske Firmaer. Bladet blev redigeret af nævnte Aage Jørgensen, men Kompt. kender ikke hans nuværende Adresse.

De Penge, som de tyske Annoncører skyldte, blev normalt udbetalt af Nationalbanken, men der var hyppigt Vanskeligheder med Betalingen, og det skete da, at Pengene af Redaktør Kiy, der var Medlem af Redaktionen, blev laant paa Dagmar-

hus gennem Generalkonsul Krüger. Det drejede sig almindeligvis om Beløb paa ca. 15.000 Kroner.

Bladets Revisor var Lundgaard Andersen, Amager Torv 9, og dets Sagfører var Overretssagfører Gjedde-Olsen, Nygade 1.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 17. November 1945.

Overretsagfører Anders Gjedde-Olsen, 58 Aar, Bredevej 55, Lyngby, Telf. Frederiksdal 7346, Kontor Nygade 7, C. 2845, indfandt sig efter Anmodning i Dag her i Afdelingen, hvor han forklarede, at han vistnok i Februar 1943 blev engageret af Redaktør Kiy og Forlægger van Raay for at medvirke ved Stiftelsen af Bladet Europa Kabel. Kmpt. siger nu, at han omtrent samtidig — han husker ikke, om det var lige før eller lige efter — fik en Henvendelse fra Direktør Sthyr fra Udenrigsministeriet, der forklarede, at det var Meningen, at der skulde startes et Aktieselskab paa den Maade, at det blev halvt tysk og halvt dansk Kapital. Videre udspurgt forklarede Kpt., at de egentlig indledende Forhandlinger fandt Sted mellem ham og de to førstnævnte Herrer, medens han samtidig drøftede Sagen med Sthyr over Telefonen, efter at Sthyr først havde rettet Henvendelse til ham.

Kpt. henledte Opmærksomheden paa, at man ikke kunde oprette et A/S af den foreslaaede Slags, uden at man fik Nationalbankens Tilladelse, og han siger i den Forbindelse, at Forslaget nærmere gik ud paa, at Tyskerne repræsenteret ved van Raay skulde have en Aktiekapital paa 51.000 Kr., medens Danskerne skulde indskyde 49.000 Kr. Kpt. skrev derefter til Nationalbanken, om denne kunde give Samtykke til, at Bladet med det nævnte Formaal stiftedes, men dette sagde Banken blankt Nej til. Kpt. ringede derefter til Dir. Sthyr, der sagde noget om, at man saa maatte ringe til Nationalbanken, Kpt. forstod det saaledes, at Ministeriet vilde tale med Nationalbanken, og at Kpt. godt nogle Dage senere kunde indsende en ny Ansøgning. Kort efter fik Kpt. et Brev fra Nationalbanken, der meddelte, at »man efter Konference med Udenrigsministeriet meddelte den ansøgte Tilladelse«.

Derefter blev Stiftelsesdokumenterne udfærdiget, Aktiekapitalen indbetalt, og Selskabet anmeldt til Aktieselskabsregisteret bilagt den sidstnævnte Skrivelse fra Nationalbanken.

Bestyrelsen kom derefter til at bestaa af:

Formand: Dir. Knud Harald Leerbeck, Holte.

Kpt. tør dog ikke bestemt udtale, om Leerbeck var Formand, men han var i al Fald Medlem af Bestyrelsen.

Øvrige Medlemmer af Bestyrelsen var:

Redaktørerne Aage Jørgensen og Kiy.

Paa Forehold forklarer Kpt., at den danske Kapital kom med 23.000 Kr. fra Dir. Sthyr og med 24.000 Kr. fra Dr. Værnet. Dr. Værnet drev dengang en Klinik paa Platanvej paa Frederiksberg, men Kpt. har iøvrigt intet nærmere Kendskab til ham og har kun set ham en enkelt Gang.

Aage Jørgensen indskød 500 Kr., Kiy 500 Kr. og Leerbeck indskød 1000 Kr. De resterende 51.000 Kr. blev indskudt af Raay med Nationalbankens Tilladelse eller rettere anvist fra Nationalbanken.

Kpt. mener, at Bladet blev endelig stiftet i Marts 1943. Bladet var udelukkende et Handelsblad, der indeholdt Forretningsstof fra alle Blade fra alle Lande. Kpt. var klar over, at en tilsvarende eller dog lignende Udgave udkom i Amsterdam

og muligt i andre Storbyer. Oplagets Størrelse kender Kpt. intet til, og han ved heller ikke noget om, hvor mange Abonnenter der blev tegnet, han mener dog ikke, at det drejer sig om ret mange, idet Bladet i Begyndelsen blev uddelt gratis til Vekselerere o. l.

Kpt. kan ikke udtale sig om, hvorvidt Gunnar Larsen var interesseret i Bladet.

Bladet gik ind i Foraaret 1944. Kpt. har derefter haft med Afviklingen af de udenlandske Annoncetilgodehavender at gøre, idet man søgte at indkræve Tilgodehavender for Annoncer, men der kom dog ikke ret meget ind. Bladet traadte derefter i Likvidation. Dette var i April 1945 med Kiy som Likvidator.

Udspurgt forklarer Kpt., at han i Sommeren 1944, efter at Bladet var gaaet ind, kom til Kundskab om, at man i nogle Tilfælde — maaske kun et enkelt —, naar Bladet var i økonomiske Vanskeligheder, modtog Forskudsbetalinger gennem Dagmarhus, paa de Beløb, som Annoncørerne skulde yde, altsaa de tyske.

Kpt. bemærker, at saavidt han husker, traadte Leerbeck ud af Bestyrelsen i December 1944 og erstattedes af Redaktør Petersen, der senere er blevet likvideret.

Vedtaget. Aftraadt.

A. Giedde-Olsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent.

Kont. den 19. November 1945.

Sthyr blev i Dag med Kammerets Tilladelse fremstillet her i Afdelingen, hvor han erklærede sig villig til at udtale sig til Sagen.

Der vedlægges Politiadvokat Poulsens Rapport af d. 16. ds., til hvilken Sthyr har forklaret, at han medvirkede ved Bladets Stiftelse efter Opfordring fra den tyske Gesandt Renthe-Fink og en Hollænder, som han ikke i Øjeblikket husker Navnet paa, og at han gjorde det i Kraft af sin Stilling i Udenrigsministeriet og i Forstaaelse med Scavenius.

Arrestanten Sthyr blev gjort bekendt med den af Overretssagfører Giedde-Olsen afgivne Forklaring, og han udtaler dertil, at han er sikker paa, at han ikke selv har stukket Penge i Aktieselskabet, og han har heller ingen Erindring om at være medvirkende ved Udbetaling af de Penge — 23.000 Kr., som blev indskudt af Gunnar Larsen.

Arrestanten har ingen klar Erindring om de Samtaler, som nævnes af Giedde-Olsen, men han vil ikke bestride Rigtigheden af dennes Forklaring bortset fra Paastanden om, at han, Arrestanten, skulde have stukket Penge i Aktieselskabet, og han mener ikke at have haft noget som helst med Udbetalingen af Gunnar Larsens Penge at gøre.

Forklaringen oplæst for Arrestanten og vedtaget af ham i Overværelse af Forsvareren — Højesteretssagfører David —, der var kommet til Stede.

Knud Sthyr.

Direktør Aage Thomsen indfandt sig i Dag her i Afdelingen, hvor han henstillede, at hans Navn ikke kom frem under Sagen som Meddeler i omhandlede Forhold.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 22. November 1945.

Der vedlægges en Udskrift fra Aktieselskabsregisteret vedrørende »Bladaktieselskabet Europa-Kabel«, hvoraf det ses, at Selskabet blev stiftet af: Direktør Knud Leerbeck, Læge Carl Peter Værnet, Redaktør Aage Jørgensen og Redaktør Hermann Kiy.

Det er blevet oplyst, at Redaktør Aage Christian Albert Jørgensen, født den 1. 1. 1890 i København, boende Søtoften 23, Gentofte, blev interneret den 5. 5. 1945 og derefter fremstillet i Dommervagten den 27. Juni 1945 sigtet for Overtrædelse af Straffelovens Tillæg § 16, men blev løsladt. Sagen verserer ved 5. Undersøgelseskammer.

Redaktør Aage Jørgensen mødte efter Anmodning i Dag her i Afdelingen, hvor han opgav sine Generalia at være som ovenfor anført, og han blev gjort bekendt med Sagen samt med, at han efter det foreliggende ikke har Pligt til at udtale sig, idet han muligt selv vil blive sigtet i Sagen. Han erklærede sig villig til at udtale sig.

Kmpt. forklarer, at han i Tiden fra 1923 til 1935 var Sekretær i Sovjetlegationen. Han var derefter Lærer paa Nærum Højskole, hvor han derefter var Forstander i et Aar til 1938. I 1939 blev han Forstander for Statsungdomslejren i Jerup, hvor han var til Juli 1940. I Maj 1941 udgav han Maanedsskriftet Globus, som han selv redigerede til December 1944. Kmpt. har i Øjeblikket ingen fast Stilling, men skriver for Tiden paa en Bog: en russisk Læsebog.

Udspurgt til Sagen forklarer Kmpt., at han var med til at stifte »Europa-Kabel«, og han forklarer nærmere, at det formede sig paa den Maade, at Læge Værnet, som Kmpt. kendte i Forvejen, rettede Henvendelse til ham med Forslag om, at Kmpt. skulde være med i Redaktionen af det Blad, som man tænkte at starte. Efter forskellige Forhandlinger blev Bladet startet i April 1943 som dansk Aktieselskab med tysk Hovedkapital. Udspurgt vedrørende Bladets Program forklarer Kmpt., at det var et upolitisk, økonomisk Tidsskrift, der havde til Opgave at fremme et fredeligt økonomisk Samvirke og en regelmæssig Handelsforbindelse med Europas forskellige Stater, derunder i første Linie Danmark og de øvrige nordiske Lande.

Kmpt. afleverer et Programskrift, der vedlægges Sagen.

Han forklarer videre, at Bladet bragte forskellige Artikler af økonomisk Art, og der var ikke Politik i Bladet. Kmpt. skrev altid selv Lederen, der altid behandlede økonomiske Spørgsmaal. Kmpt. erkender, at Bladet blev til paa tysk Initiativ, og udspurgt om Tyskernes Hensigt med Bladet, forklarer Kmpt., at van Raay, der faktisk bestemte over Bladet, kun havde rent forretningsmæssige Interesser, medens det herværende tyske Gesandtskab, der var repræsenteret ved Kiy, sikkert har haft den Tanke, at Bladet skulde være et Organ for dansk-tysk Forbindelse og Forstaaelse paa Linie med Dansk-Tysk Forening. Kiy foreslog blandt andet, at hans eget Navn skulde staa sammen med Kmpt.s foran den ledende Artikel for at understrege, at det var et dansk-tysk Blad, men Kmpt. modsatte sig det meget bestemt, og det blev derfor heller ikke til noget.

Bladet blev til at begynde med trykt hos O. C. Olsen & Co., Linnésgade, men da Indehaveren blev truet med Sabotage, maatte man skaffe et andet Trykkeri, efter at der var blevet trykt 6 Numre, og Bladet blev derefter trykt hos »Europa-Tryk«, der var et særligt Aktieselskab, der benyttede samme Trykkeri som Dagbladet Fædrelandet.

Kmpt. havde ikke meget med Annoncerne at gøre, men han siger dog, at man søgte at faa danske Annoncer først og fremmest, men det gik ret hurtigt over til at blive næsten udelukkende tyske Annoncer.

Kmpt. kender ikke Ingeniør Gunnar Larsen, som han kun har set en enkelt Gang paa Vestre Fængsel, da Kmpt. selv var interneret, og Kmpt. var ikke vidende om, at Gunnar Larsen havde sat Penge i Bladet.

Kmpt. siger videre, at Bladet saa godt som altid, inden det gik i Trykken, blev forevist for Fuldmægtig Gregersen i Udenrigsministeriet, og denne udtalte sig Gang paa Gang anerkendende om Bladets Indhold og dets upolitiske Linie, og havde det Indtryk, at man i Ministeriet var meget tilfreds med Bladet, og han siger i den Forbindelse, at daværende Udenrigsminister Scavenius engang skrev en Forsideartikel i Bladet omhandlende det gode Forhold mellem Danmark og Tyskland og andre almindelige Betragtninger. Han henviser endvidere til, at Dagspressen flere Gange benyttede Stof fra Europa Kabel, hvilket blandt andet var Tilfældet med Berlingske

Tidende af den 1. Januar 1944, der citerede Bladet fire Gange i en Artikel om Verdensøkonomien 1943.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet.

A. Jørgensen.

Derefter mødte Redaktør Kiy, der opgav sit fulde Navn at være: *Hermann Viktor Kiy*, f. den 8. September 1879 i Löwenbrucken, boende Dosseringen 48. Han er tysk Undersaat, men har boet her i Landet siden 1918.

Udspurgt til Sagen forklarer Kmpt., at han har været Korrespondent her i Landet for Europa-Kabel i Wien og Amsterdam siden 1941. Da van Raay paa et tidligt Tidspunkt i 1942 omtalte Planerne om Oprettelsen af et Blad her i Landet ligesom Europa Kabel i Wien og Amsterdam, udtalte Kmpt. som sin Mening, at der ikke var Jordbund her i Landet for et saadant Blad, men van Raay arbejdede videre paa egen Haand, og da Kmpt. blev opfordret til at være med til Stiftelsen af Bladet, gik han med dertil. Kmpt. har udarbejdet en Redegørelse over sit Forhold til Sagen, som han afleverer, og som vedlægges Sagen.

Det fremgaar af Redegørelsen, *at det efter Kmpt.s Mening fra Begyndelsen stod alle Parter klart, at Bladet skulde lægges an paa Grundlag af det tyske Europa-Kabels Materiale og med tysk Hjælp.* Det fremgaar videre, at man, efter at den danske Udgave var gaaet ind, sendte den tyske Udgave af Europa-Kabel til en Del af de danske Erhvervsdrivende, der havde faaet det danske Blad.

Udspurgt forklarer Kmpt., at Bladet flere Gange var i økonomiske Vanskeligheder, fordi Pengeoverførslerne fra Tyskland udeblev, selv om de var bebudede, og Kmpt. skaffede da Pengene a conto over Dagmarhus efter Forhandling med Generalkonsul Krüger, og man betalte derefter Gælden til Dagmarhus, efterhaanden som Pengene kom ind fra Tyskland. Kmpt. erindrer nu ikke, hvem der udbetalte Pengene paa Dagmarhus, men at Udbetalingerne blot fandt Sted over Kassen. Udspurgt siger Kmpt., at Bladet nu skylder Dagmarhus 22.000 Kr., og han udtaler i den Forbindelse, at Bladet har et stort Beløb til Gode i Tyskland.

Kmpt. kender Arrestanten Gunnar Larsen gennem Dansk-Tysk Forening, men han har aldrig hørt om, at Gunnar Larsen havde Aktier i Europa-Kabel, selv om han nok dengang ved Samtaler med Gunnar Larsen fik Indtryk af, at denne havde Interesse i Bladet. Kmpt. er i Besiddelse af Bladets Aktiebog, og han siger, at der efter denne kun var følgende Aktionærer: van Raay med 51.000 Kr., Værnet med 24.000 Kr., Sthyr med 23.000 Kr., Leerbeck med 1000 Kr., Aage Jørgensen med 500 Kr. og Kiy med 500 Kr. Han er villig til at udlevere Aktiebogen til Brug under Sagen. Det er muligt, at de Aktier, som er bogført paa Sthyrs Navn, rettelig tilhører Gunnar Larsen, men Kmpt. har som anført intet Kendskab til dette Forhold.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet.

Hermann Kiy.

Kmpt. aftraadt.

Derefter mødte Direktør Leerbeck, der opgav sit fulde Navn at være *Knud Harald Leerbeck*, f. den 5. 6. 1895 i København, boende *Kongevejen 149, Holte.*

Han blev gjort bekendt med, at han efter det foreliggende ikke har Pligt til at udtale sig, idet han muligt selv vil blive sigtet i Sagen. Han erklærer sig villig til at udtale sig.

Kmpt. forklarer, at han har kendt Læge Værnet siden 1942.

Engang sidst i 1942 mødte Kmpt. tilfældigt Læge Værnet i et Tog, og Værnet spurgte da, om han kunde tænke sig en Stilling som administrerende Direktør eller rettere Administrator for et Bladforetagende. Det drejede sig om Europa-Kabel, og efter at Værnet havde fortalt, at det drejede sig om et upolitisk Blad til Industri og Handel i Lighed med det engelske Economist, sagde Kmpt., at han gerne vilde overveje Sagen. Ved et senere Møde fortalte Værnet, at han havde talt med van Raay, og at han nu havde faaet til Opgave at skaffe en Redaktør samt en Administrator, og han tilbød paany Kmpt. Stillingen som Administrator. Kmpt. var i Mellemtiden blevet klar over, at han kun vilde gaa ind for Sagen, saafremt det drejede sig om et rent dansk Aktieselskab, hvilket han betydede Værnet, der sagde, at han maatte tale med van Raay om det. Det blev derefter besluttet, at Foretagendet skulde startes som Aktieselskab. Kmpt. foreslog, at man skulde benytte Overretssagfører Bang-Ebbestrup eller Overretssagfører Dalgas Langballe, men van Raay insisterede paa, at det skulde være Overretssagfører Gjedde-Olsen. Efter et Møde hos sidstnævnte blev det besluttet, at man skulde skride til Starten af Aktieselskabet, men forinden indhente Tilladelse fra Nationalbanken. Kmpt. fik en Afskrift af Nationalbankens Svar, som gik ud paa, at Banken ikke havde noget at indvende mod Sagen. Kmpt. blev derpaa engageret som administrerende Direktør med en maanedlig Gage paa 800 Kr. Han var Medlem af Bestyrelsen og fik en Friaktie af Værnet paa 1000 Kr.

Kmpt. fik O. C. Olsen til at trykke Bladet, men da der blev truet med Sabotage, vilde han ikke trykke, og Kmpt. kunde ikke faa nogen anden til det. Redaktør Kiy meddelte derefter, at Bladet skulde trykkes paa »Fædrelandet«s Trykkeri, hvilket Kmpt. ikke vilde være med til, idet han rent ud sagde: »Bladet vil ikke blive trykt der, saa længe jeg er Direktør«. Nogen Tid efter meddelte Kiy, at Bladet skulde trykkes et Sted, der hed Europa-Tryk i Bredgade. Nogle Uger efter konstaterede Kmpt., at Europa-Tryk var det samme som »Fædrelandet«, og hans Stilling var derefter klar, idet han ønskede at fratræde. Han kaldte til et Møde med Redaktionen og meddelte dem, at han havde bedt Overretssagfører Gjedde-Olsen om at kalde til en Generalforsamling, idet han ønskede at fratræde sin Stilling. Kmpt. ønsker anført, at en medvirkende Grund til, at han ønskede at fratræde, var den, at van Raay sende en Del tyske Annoncer til Optagelse i Europa Kabel fra Firmaer, som ikke tidligere havde averteret i danske Blade, og hvis Tekst maatte forekomme ejendommelige i et dansk Blad. Kmpt. skrev i den Anledning direkte til Direktør Vedsted i Amsterdam (Vedsted var administrerende Direktør for det hollandske Selskab), at han ikke ønskede at optage Annoncer i E. K., uden at de forud havde været i et af de tre førende københavnske Dagblade. Van Raay satte sig imod denne Tanke og sendte Vedsted til København for at tale med Kmpt. Vedsted søgte at paavirke Kmpt. til at give efter, men han stod fast paa sit Standpunkt, og de omhandlede Annoncer kom ikke frem i hans Tid.

Paa den nævnte Generalforsamling i September 1943 opsagde Kmpt. sin Stilling, men gik paa Opfordring af Kiy med til at sætte en ny Mand (nu afdøde Aage Petersen) ind i Administrationen, hvilket blev indført i Forhandlingsprotokollen. Kmpt. gik endvidere med til i de følgende tre Maanedr at udbetale Gager den sidste i Maaneden, medens han iøvrigt fratraadte Stillingen med øjeblikkelig Virkning. Kmpt. har derefter ikke haft mere med Bladet at gøre.

Paa Anledning udtaler Kmpt., at det er rigtigt, at der nogle Gange blev hentet Penge paa Dagmarhus som a conto Beløb paa tilgodehavende Annonceregninger, som var indgaaet til Länder Bank. Kmpt. siger videre, at han rykkede Nationalbanken for en Afregning, men der blev svaret, at man vilde tale med Generalkonsul Krüger.

Kmpt. kender intet til Ingeniør Gunnar Larsen, og han har aldrig hørt om, at denne havde Penge i Europa-Kabel, og han har aldrig rettet Henvendelse til Kmpt.

Gennemlæst og vedstaaet.

Knud H. Leerbeck.

Der vedlægges Aktiebog for »Bladaktieselskabet Europa-Kabel«, hvoraf det ses, at Direktør Knud S. Sthyr, »Solholt«, Vallerød, er Indehaver af 14 Aktier à 1000 Kr. (Løbe No. 52 til 65) og 18 Aktier à 500 Kr. (Løbe No. 91 til 108), ialt 23.000 Kr.

Ingeniør Gunnar Larsen ses ikke anført i Aktiebogen.

— — —

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 23. November 1945.

Med Tilladelse fra Kaptajn Svenningsen, Alsgades Skole, indfandt undertegnede mig i Dag paa Kommunehospitalet for at afhøre Læge Carl Værnet, der er allieret Krigsfange.

Værnet opgav sit fulde Navn at være: *Carl Peder Værnet* f. den 28. 4. 1893 i Astrup, boende *Findal pr. Odder.*

Kmpt. blev gjort bekendt med Sagen samt med, at han ikke har Pligt til at udtale sig. Han erklærede sig villig til at udtale sig, og Afhøringen blev paabegyndt, men blev Gang paa Gang afbrudt, idet Kmpt. blev angrebet af kraftigt Hjerteonde, hvorfor det blev besluttet, at han senere, saafremt hans Helbred tillader det, skal udarbejde en skriftlig Redegørelse om sit Kendskab til Sagen for derefter at sende det til undertegnede.

Det bemærkes, at Kmpt. er indlagt paa 7. Afdeling, Stue 59.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

258.

E. BANG-EBBESTRUP,
Overretssagfører.

København, d. 29. November 1945.

Herr Overbetjent Brask-Andersen, Værelse 41, 3. Sal, Politigaarden, V.

Paa Vegne af Dr. Carl Peter Værnet fremsender jeg hoslagt en af mig affattet Fremstilling vedrørende Europakabel.

Deres ærbødige

E. Bang-Ebbestrup.

Beretning om »Europa-Kabel« affattet af ORS. E. Bang-Ebbestrup.

Der gik i 1942 i nogen Tid Rygter om, at et europæisk økonomisk Tidsskrift udgivet fra før Krigen af en Hollænder van Raay ogsaa skulde udkomme i Danmark, og at man fra DNSAP's Side forsøgte at faa dette Ugeskrift lagt ind under sig.

Af mange Grunde vilde jeg meget nødigt se dette Parti faa et nyt, eventuelt betydningsfuldt Organ i Hænde. Jeg fik derefter oplyst, at Ejeren, Hr. van Raay, om kort Tid vilde komme til København.

Da van Raay kom til København talte jeg med ham og han meddelte:

at han var Ejer og Udgiver af Europa-Kabel,
at han var Hollænder og ikke Nationalsocialist,
at ovenstaaende Oplysninger var rigtige,
at Bladet kom med Statsministeriets Bemyndigelse og Tilslutning.

Paa min Forespørgsel, om det vilde være muligt at undgaa, at Partiet fik nogen Indflydelse paa Bladet, svarede han, at dette netop var hans Ønske — og at hvis dette kunde undgaas og den rigtige Mand findes som Direktør, vilde han give denne uindskrænket Myndighed til at lede Bladet og handle i Udgiverens Navn.

Ved en senere Samtale med van Raay, hvor ogsaa Direktøren for Europa-Kabel var til Stede, blev dette gentaget, og det blev tilføjet, at dette gjaldt i enhver Henseende, saa at der ikke vilde komme nogen Indblanding fra hans Side.

Bladet skulde være fuldt og helt upolitisk, og der skulde lægges an paa at gøre Bladet til et fællesskandinavisk økonomisk, uafhængigt Ugeskrift.

Det blev meddelt, at en Direktør Sthyr fra Udenrigsministeriet vilde være med til Bladets Start.

Ved et Møde i Udenrigsministeriet blev dette bekræftet — der var derimod ikke nogen Tale om daværende Minister Gunnar Larsen, og jeg har heller ikke senere hørt hans Navn nævne i Forbindelse med Europa-Kabel.

Under disse Forudsætninger, der senere i forstærket Facon — og saa vidt jeg ved skriftligt — er fremsat overfor Direktøren for Europa-Kabel, havde jeg opnaaet, hvad jeg vilde, og gik med til at ofre mine Penge.

At Redaktør Kiy paa et senere Tidspunkt blev udnævnt til van Raays Repræsentant, kunde ikke paa Baggrund af disse Forhold forurolige, saa meget mindre som Direktøren var en særdeles dygtig og bestemt Mand.

Da det nu viste sig, at de givne Løfter ikke blev holdt, men at man fra van Raays Side alligevel blandede sig i Sagerne, trak min Sagfører mig som Protest ud af hele Sagen — under min fulde Tilslutning. Jeg var dengang ikke her i Landet.

Saa vidt jeg ved, protesterede ogsaa Direktøren for Europa-Kabel mod Indblandingen ved at trække sig tilbage.

259.

AFSKRIFT

AKTIESELSKABS-REGISTERET.

Udkrift af Aktieselskabs-Registeret vedrørende »Bladaktieselskabet Europa-Kabel« af København.

Under 30. April 1943 er optaget i Aktieselskabs-Registeret som Register Nr. 17,363: »Bladaktieselskabet Europa-Kabel«, hvis Formaal er at udgive, forlægge, og forhandle og distribuere Dagblade, Ugeblade, periodiske Skrifter, Tidsskrifter, Bøger, Piecer og overhovedet Tryksager af enhver Art samt at drive dermed beslægtet Virksomhed. Selskabet har Hovedkontor i København; dets Vedtægter er af 17. Marts 1943 med Ændringer senest af 13. December 1943. Den tegnede Aktiekapital udgør 100.000 Kr., fordelt i Aktier paa 500 og 1000 Kroner. Aktiekapitalen er fuldt indbetalt. Hvert Aktiebeløb paa 500 Kroner giver 1 Stemme. Aktierne lyder paa Navn. Ved enhver Overdragelse af Aktier — bortset fra Overgang ved Arv til en Aktionærs Enke eller Livsarvinger — har Selskabet Forkøbsret efter de i Vedtægternes Paragraf 3 givne Regler. Bekendtgørelse til Aktionærerne sker ved anbefalet Brev. Selskabets *Stiftere* er:

Direktør Knud Leerbeck, Rudøre,
Læge Carl Peter Værnet, Søvej 41, begge af Holte,
Redaktør Aage Christian Albert Jørgensen, Nørrebrogade 100,
Redaktør Hermann Viktor Kiy, Dosseringen 48, begge af København.

Bestyrelsen:

Nævnte Aage Christian Albert Jørgensen,
Hermann Viktor Kiy, samt
Redaktionssekretær Aage Petersen, Glostrup.

Selskabet tegnes af Direktøren alene, eller — derunder ved Afhændelse og Pantsætning af fast Ejendom — af to Medlemmer af Bestyrelsen i Forening.

Udskriftens Rigtighed bekræftes:

København, den 19. November 1945.

Navn.
Overregistrator.

Segl.

Til offentlig Brug.

EUROPA KABEL

ØKONOMISK UGESKRIFT

Nr. 1 | 26. Marts 1943 | 1. Aargang

„Dansk Arbejde"

gennemfører

Raastofplanen

Direktør CHR. H. OLESEN har paa „Dansk Arbejde"s Generalforsamling den 5. Marts 1943 aflagt en udførlig Beretning, som vi med Direktør Chr. H. Olesens Tilladelse bringer i dette og det følgende Nummer af „Europa Kabel".

Aaret 1942 blev et virksomt Aar for „Dansk Arbejde", og for Landet som Helhed forløb Aaret vel nok bedre end ventet, men dog med en tydelig nedadgaaende Tendens, fordi de fleste af de Lagre, vi havde fra før Krigen, af Færdigvarer eller Raastoffer, slap op; Tilførslerne udefra blev sparsommere, og Knaphed paa alle Omraader bremsede den hjemlige Produktion. Alligevel er det hidtil stort set lykkedes at holde egentlig Nød fra Døren — takket være vort Erhvervslivs Initiativ og vort Samfunds forunderlige Tilpasningsevne.

Paa mange Maader har der været Brug for den Støtte, som „Dansk Arbejde" har kunnet give. Vor Hovedopgave har været at fremme og organisere Erstatningsvare-Produk[illegible] … latfabrikker, i Fiskekonservesfabrikkerne, ja, selv i Textilindustrien. Efter den vigtige Rolle, denne Olie er kommet til at spille, maa man haabe, det vil lykkes i dette Heataar at faa øget Arealerne med olieholdige Planter.

Blandt andre større Erstatningsvare-Opgaver, Landsforeningen har

samling af Lægeurter, ny Celluloseraastoffer, Udnyttelse af Brændenælder, Kastanier og en lang Række andre Affaldsstoffer, Udvinding af Smøreolie, Paraffin og Montanvoks af Brunkul og Fremstilling af Tørveolie.

Det sidste har navnlig optaget „Dansk Arbejde"s Benzinerstatnings-Udvalg, som ogsaa i det forløbne Aar har banet Vej for Tørvekoks-Generatorerne, der faar særlig Interesse nu, da det er blevet nødvendigt at stille Hyrevogne og andre lette Motorvogne, som hidtil har faaet Benzin, om til Generatordrift. Gasgeneratorerne behersker jo efterhaanden helt vort Motortransport-Væsen, en Bekræftelse af, at Benzinerstatnings-Udvalget saa rigtigt, da det straks efter Krigens Udbrud

Rumæniens Handelsforbindelse med Norden

Ved Dr. *Florin Codreanu*,
Præsident for Foyfatturforeningen,
Bukarest

Bukarest, 24. Marts.

Rumænien, der strækker sig fra den 43. til den 55. nordlige Breddegrad, har en saa[illegible] Overflod af Landbrugsprodukter og Petroleum, og det er derfor ret naturligt, at de nordiske Lande med deres industrielle Specialisering og deres samlige Naturrigdomme allerede har haft en langvarig og ret omfattende Vareudveksling med Rumænien.

Dette Lands vigtigste Eksportvarer er fremfor alt Olie og Benzin, friske, saltede og tørrede Tarme, Fjer og Dun, endvidere Hirse, Hvede, Majs, Korn, Bønner, Kornkild, Kløver-, Lucerne-, Solsikke- og Foderplantefrø, Vikker, Solsikkeolie, Raps, Motorolie, Mineralolier, Paraffin, destilleret og raffineret Lampepetroleum, Eddikesyre m. m.

Danmark udfører til Rumænien

Grenlsager, Plantefrø, Maskiner, forskellige Apparater, f. Eks. til Installation og Fordampning, Kondensering, Opvarmning og Filtrering for Petroleumsindustrien, Maskiner til Sukker-, Øl-, Alkohol- og Kulsyrefabrika-

Fra Sverige

udføres bl. a. Crom- og Mangan[illegible] Elektrostaal, Aluminiumsvarer, Stempler, Savblade og Rundsave, Skrive- og Regnemaskiner, Elektrodynamoer, elektrotekniske Apparater samt Kugleøjer og hertilhørende Bestanddele, endvidere polerede, lakerede, fortinnede, forzinkede og forkobrede Jernvarer, Støbejern samt Smede- og Staaljernsprodukter.

Rumæniens Indførsel 1937 fra Norden

	Tons til en	Værdi af Mill. Lei
Finland	170	11,3
Danmark . . .	4,617	[illegible]
Norge	1,005	[illegible]
Sverige . . .	1,017	[illegible]
		[illegible]

Rumæniens Indførsel fra Norden første Halvdel af 1941

	Tons til en	Værdi af Mill. Lei
Finland .	54	4,0
Danmark . . .	13	1,3
Norge	401	17,1
Sverige	609	[illegible]
	1,077	44,5

Rumæniens Udførsel til Norden i 1937

	Tons til en	Værdi af Mill. Lei
Finland	18,312	70,2
Danmark	182,883	350,0
Norge	24,043	113,0
Sverige	141,762	571,5
	347,000	1107,4

Rumæniens Udførsel til Norden første Halvdel af 1941

Vi bringer:

Generaldirektør P. KNUTZEN:
Nordeuropæiske Trafikspørgsmaal.
I denne [illegible] Artikel giver Generaldirektøren for D.S.B. en Oversigt over de omfattende Planer, der knytter sig til „Fugleflugtlinien" — Rødby—Fehmarn Ruten — og belyser paa overbevisende Maade Trafikkens Betydning for det moderne Samfund.

Professor, Dr. phil. GUDMUND HATT:
Danmarks rumpolitiske Stilling i det nye Europa
klarlægger de Problemer, der knytter sig til Danmarks geografiske Beliggenhed som Bro mellem Nord og Syd, Øst og Vest.

Professor, Dr. polit. K. A. WITH-KNUDSEN:
Folkene og Formerelsen
viser den aftagende Fødselshyppigheds Betydning for Befolkningstilvækstens Størrelse og Sammensætning.

Dr JOSEF KASTENHOLZ:
Europa Kabels Chefredaktør, Amsterdam, belyser i denne interessante Artikel en Række Produktions-, Befolknings- og Kolonialproblemer.

Dir. TH. R. AAMUNDSEN:
Den norske Skibsbygningsindustri
behandler Situationen i Dag for de norske Værfter og Rederier og rejser Kravet om en Indsats nu og i Fremtiden.

Professor BELA CSIKO-VAGY:
Ungarns Industri
er en udførlig Redegørelse for ungarske industrielle Muligheder.

Læs endvidere:
Kampen om Olien.
Olie- og Benzinproduktionen i U. S. A.
Den nye Agrarordning i [illegible]

260.

520

organisere Erstatningsvare-Produktionen og her navnlig at finde indenlandske Raastoffer, saaledes at der kunde blive noget at fremstille Erstatningsvarer af, — ikke en let, men en saare paakrævet Opgave.

Med Henblik herpaa udarbejdede vi sidste Vinter en Raastofplan, som viste, hvordan det meget vel — uden at skade Produktionen af Brødkorn og Foder til Husdyrbruget — kunde lade sig gøre at fremskaffe af vor egen Jord de nødvendigste Raastoffer til Olie-, Farve- og Sæbeindustrierne og et værdifuldt Tilskud af Materialer til Textil- og Tobaksfabrikkerne. Det blev foreslaaet at beplante 70,000 ha med Spindhør, Oliehør, Hamp, Sennep og Tobak, og i Tilslutning til denne Plan blev det beregnet, at dens Gennemførelse i fuldt Omfang vilde medføre Helaarsbeskæftigelse for ca. 8000 Arbejdere.

Planen blev delvis gennemført i det forløbne Høstaar. Textilindustrien og Rebslagerierne faar nu saa megen Spindhør og Hamp, som Skætterierne kan overkomme, og flere Virksomheder er begyndt at bearbejde Horaffaldet — Blaaren — til Spindstof ved Cottonisering, en Metode, som „Dansk Arbejde" jo tidligere har søgt at skaffe Indpas. Den danske Tobak har ogsaa vundet Terræn; selv de store Fabrikker, der ikke tidligere var saa glade for den, roser nu den danske Tobak. Men Bestræbelserne for rigtigere Dyrkning og bedre Efterbehandling af Tobakken har ogsaa gjort Fremskridt.

Det eneste Punkt, hvor Raastofplanen har bragt Skuffelser, er med Hensyn til Olieplanterne. Der blev ikke dyrket saa megen Oliehør og gul Sennep, som Landet har Brug for. Dansk Sennepsolie erstatter importeret Olie mange Steder, hvor man ikke tidligere havde troet dette muligt: I Jernindustrien f. Eks. til Konsistensfedt, Boreolie og Skæreolie, i Textilindustrien, Sæbeindustrien, Farve- og Lakindustrien, i Bagerier, Rugbrødsfabrikker og Sa-

Direktør Chr. H. Olesen.

arbejdet med i Aarets Løb, er Muslingerne, som jo nu er ved at blive Storindustri. Erstatningsvare-Udvalget har tillige beskæftiget sig med Metalerstatninger, nye Kunststoffer, Lædererstatninger, Nyttiggørelse af Savsmuld og Tørvesmuld ved Briketering efter nye Metoder. Ind-

da det straks efter Krigens Udbrud anviste Gengasser som Løsningen paa Motorvognenes Drivkraftproblem.

„Dansk Arbejde" har ogsaa ydet sit Bidrag til Fremskaffelse af indenlandsk Brændsel til Fabrikker og Boliger, dels gennem et Arbejde for at sikre den størst mulige Produktion af Tørv og Brunkul. Arbejdet herfor vil maaske blive endnu mere nødvendigt i de kommende Maaneder. Ganske vist er Vilkaarene for Tørveproduktionen blevet forbedrede gennem Tilskud, Staten yder. Men det synes alligevel, som

(Fortsættes Side 11).

ker, Øl-, Alkohol- og Kulsyrefabrikker, Kakaobaktoria, Fiskefoder, lægelige Medikamenter (bl. a. til Brug ved Smaaflenderi), tilberedt Læk, Kaolin, Gummi og Harpiks, gummierede Lakebaand, Jernbaand, Svejsejern, Staal m. m.

Fra Norge

udføres Fiskeltran og Fiskefedt, Sæe- og Overtræksko, Svovlsyreprodukter og kemiske Gødningsmidler

Fra Finland

udføres i normale Tider Mejeribrugsgenstande, Filtgran, Papir, Karton og forskellige Produkter af Træ

... Udførsel til Norden
første Halvdel af 1941

	Tons udførtes	Værdi af Mill. Lei
Finland	400	0,448
Danmark . .	66	0,608
Norge	90	0,006
Sverige	21,300	[illegible],461

Handelsudvekslingen mellem Rumænien og Danmark foregaar paa Grundlag af den Clearingsoverenskomst, der blev undertegnet i Bukarest 18. Marts 1941. Denne Overenskomst saavel som Tillægsoverenskomsten af 21. April erstatter den rumænsk-danske Overenskomst af 23. Juni 1937.

Med Sverige foreligger en Han-

(Fortsættes Side 11)

Den nye Agrarordning i Østomraaderne.
Finland som udvider Skærerulerne.
Omkring Frankrigs Socialloggivning.
Imperiets Uldvanskeligheder.
Den norske Fiskefangsts Problemer.
Skibsbestigheden.
Forsøg af en uddøende Hesterace i Norge.
Storbritanniens Vandvejsnet
Chiles Produktionsvanskeligheder
m. m. samt Telegrammer, Korrespondentberetninger, Børsberetninger og Noteringer o. s. v.

Professor Dr. phil. Gudmund Hatt:

Danmarks rumpolitiske Stilling i det nye Europa.

Danmark er et gammelt Havrige. Det oprindelige Danmark omfattede Dele af to Halvøer og det mellemste Øhav, beherskende Indsejlingen til Østersøen. Danmark og Grækenland er stærkere sønderskaaret af Havet end noget andet europæisk Rige. Ogsaa Grækenland har omfattet Dele af to Halvøer og et mellemliggende Øhav, nemlig det ægæiske Hav, beherskende Indsejlingen til et stort Indhav, nemlig Sortehavet. Sammenligningen kan føres videre. Begge Rigerne har mistet Fodfæstet paa den ene af de to Halvøer, Grækenland i Lilleasien, Danmark paa den skandinaviske Halvø. Begge har dog holdt sig i Øhavet og paa den mest havprægede Halvø — Grækenland paa Balkanhalvøens smalle og sønderskaarne sydlige Del, Danmark i Jylland. Over Havene har begge Nationerne foretaget store Ekspansioner, som de ikke har formaaet varigt at fastholde. Men vedblivende prægede Havet deres Økonomi og hele deres Liv. De naturlige, racemæssige og kulturelle Forskelle mellem Danmark og Grækenland er overmaade store. Men i begge Lande er Søfart og Handel fra gammel Tid bærende Erhverv. I Landbrugerne er ganske vist den største Erhvervsgruppe. Men den kommercielle Aand har gennemtrængt Landbruget, som frembringer specielle Produkter for den internationale Handel — i Grækenland f. Eks. Tobak og Korender, i Danmark Smør, Flæsk, Æg. I ganske særlig Grad er det danske Landbrug afhængigt af et internationalt Handelssamkvem, fordi Landbrugsproduktionen i væsentlig Grad beror paa en stor Import af Raastoffer, herunder Kunstgødning og Foderstoffer, og fordi det danske Landbrugs Kapacitet ikke kan komme til fuld Udfoldelse uden en stor Eksport.

Den Kendsgerning, at det danske Land er sønderdelt af Havet, har ikke i historisk Tid fremkaldt nogen indre politisk Splittelse. Havet har fra gammel Tid været Danskernes foretrukne Færdselsvej; derfor har Havet i Danmarks Historie virket mere forenende end skillende. For den indenrigske Samfærdsel har Havet alle Dage været af stor Betydning. Bælter og Sunde har siden Oldtiden sammenknyttet de danske Provinser. Og det, der ved den historiske Tids Begyndelse skilte Danskerne fra deres nærmeste Naboer, Svenskerne og Tyskerne, var ikke Havet, men skovbevoksede Ødemarker. Og Opdyrkningen af disse Ødemarker skete udefra, fra svensk og tysk Side. Dansk Ekspansion har nemlig for det meste foretrukket Søvejen. Det danske Rige er oprindelig opstaaet ved politisk Sammenknytning af Halvøer og Øer. Og i Middelalderen gjorde det danske Folk og Rige flere Forsøg paa at vokse videre ud Søvejen, ved Tilknytning af nye Lande hinsides Havene. Disse Forbindelser er i de fleste Tilfælde atter bristet efter kortere Tids Forløb. Et ekspansivt Havrige maa, for at fastholde sine Besiddelser, beherske Havet. Og desuden maa den hjemlige Basis være tilstrækkelig stærk, det vil sige, Moderlandet maa eje saa megen militær, økonomisk og kulturel Styrke, at det kan vedblive at være det aktive Centrum, der sender Impulser til de oversøiske Besiddelser og værner dem mod fremmede Erobrere. Det danske Folks ekspansive Kraft har været stor nok til at foretage en Række heldige Fremstød. Men den hjemlige Basis har i de fleste Tilfælde ikke været tilstrækkelig til vedvarende at fastholde det vundne. Alligevel er det nødvendigt ved en Vurdering af Danmarks rumpolitiske Stilling i et nyt Europa at erindre de Kraftvirkninger, som i Fortiden er udgaaet fra Danmark.

I Vikingetiden gik Danskernes — og Nordmændenes — Ekspansioner især mod Vest og Sydvest. I 11. Aarhundrede var Danmark, England og Norge for en kort Tid forenede under en dansk Konge. Den samlede, statsdannende Kraft i dette Nordsørige var udgaaet fra Danmark. Men ganske vist blev England ved sin Størrelse og Kultur den vigtigste Del af Knud den Stores Rige. For Danmark selv blev Hovedresultatet af Englands Erobring vel nok Udvandringen af et stort Antal Danskere, der bosatte sig i „Danelagen", og hvis Efterkommere gik op i det engelske Folk. Den drivende Kraft bag Vikingetidens Ekspansioner var rimeligvis Overbefolkning. Allerede i ældre Jernalder var Norden — og vel især den jydske Halvø — fuld af ekspansiv Folkekraft.

I Middelalderen, i 12. og 13. Aarhundrede, foregik den danske Ekspansion i Østersøområdet. Valdemarernes Erobring af Rügen og andre vendislaviske Omraader samt Estland gjorde for en kort Tid Danmark til den førende Østersømagt. Nogen varig Vinding blev disse baltiske Erobringer dog ikke, hverken for Staten eller Folket. Nogen egentlig Kolonisation fandt næppe Sted fra dansk Side i disse baltiske Besiddelser; rimeligvis var Befolkningspresset mindre stærkt, end det havde været under Vikingetiden.

Den danske Regering solgte Estland i 1346 til den tyske Orden — velsagtens i Erkendelsen af, at den hjemlige Basis var utilstrækkelig til Fastholdelsen og Udnyttelsen af en saa fjern Besiddelse. Og i den følgende Tid rettedes Danmarks Bestræbelser mod Udvidelse og Sikring af den hjemlige Basis. Mod

521

RENE FOLK MED RENE HÆNDER

Ved *Niels Olsen.*

524

HVOR LÆNGE VIL DU
ENDNU MISBRUGE
VOR TAALMODIGHED,
FRITZ CLAUSEN.

Udgivet af Dansk Socialistisk Forlag

FORORD

Udgiverne af denne Pjece har anset det som deres Pligt at give en større Del af den danske Offentlighed et paalideligt Billede af *Fritz Clausen,* hans Parti og hans ledende Mænd. Det har været vor Hensigt at skabe en Modvægt til det demagogiske og løgnagtige Propagandaarbejde, Partiet selv udfolder, og hvis Formaal er at fremstille *Clausen* og hans Folk som Fremtidens Mænd, Danmarks Redning i den nuværende Krise. I Modsætning til, hvad der gælder for de *Clausen'ske* Reklametryksager, er vi i den heldige Situation at kunne dokumentere hver Linie i denne Pjece.

De af vore Læsere, der kun har et overfladisk Kendskab til *Clausens* Parti, vil forundret spørge sig selv, om det virkelig er muligt paa eet Sted inden for et bestemt Parti at finde en saa rigt repræsenteret Samling af Svindlere og Plattenslagere, af seksuelt degenerede og patologiske Individer. Jo, det er virkelig muligt, men sikkert ogsaa kun hos *Fritz Clausen!*

Til Klarlæggelse af den nuværende politiske Situation i Danmark fører dette Materiale sit eget tydelige Sprog om de nævnte Personers Korruption og moralske Fordærvelse og følgelig om deres fuldkomne Uegnethed til at deltage i det politiske Liv, endsige da lede Landets Skæbne. At ville det synes os paa en saadan Baggrund af raadden Moral og Degeneration at være en Forbrydelse, der ikke kan forblive ustraffet. —

Udgiverne.

NATIONAL-SOCIALISMENS UDVIKLING I DANMARK

Den national-socialistiske Bevægelse holdt sit Indtog i Danmark i Begyndelsen af indeværende Decennium. Ritmester *Lembcke* dannede et Parti, der som Grundlag og ydre Kendingsmærke brugte det tyske Partiprogram og de tyske Symboler i næsten uændret Skikkelse. Bevægelsen spaltedes hurtigt i to Retninger: een, der mente at kunne importere National-Socialismen paa samme Maade, som *Lembcke* havde gjort det, i dens oprindelige tyske Form uden Hensyntagen til vore specielle Forhold og dansk Mentalitet, og een, der i sand Forstaaelse af National-Socialismens Væsen nøjedes med at hente Inspiration og Impulser sydfra og forøvrigt stræbte efter at skabe en Politik, der i Pagt med vore Forfædres ældste Kultur og Aandsliv svarede til dansk Mentalitet og Folkekarakter af i Dag. —

Det var en af *Lembcke's* gamle Folk, der skulde blive den typiske Repræsentant for den førstnævnte Retning — den tyske Linie —, efter at han først ved Intrigespil og Falskhed havde sat *Lembcke* selv ud af Spillet. *Fritz Clausen*, — for ham er det — har i de Aar, der fulgte efter hans Overtagelse af Partiledelsen, ladet den tyske Linie i sin Politik træde stedse tydeligere frem.

FRITZ CLAUSENS „PERSONLIGHED"

Betragter man paa nærmere Hold *Fritz Clausen* og hans Milieu, vil man imidlertid bedre kunne forstaa, hvorledes en Mand, der kalder sig dansk, i en Periode som denne kan føre en saa mildest talt ejendommelig Politik. —

Fritz Clausen er født og opvokset i tyske Omgivelser, han har været tysk Soldat under Verdenskrigen og har altid haft megen Forbindelse med tyske Kredse i Sønderjylland. Sandsynligheden taler for, at hans nationale Indstilling herigennem er blevet stærkt forkvaklet. Dertil kommer, at han hurtigt indsaa, at han i Betragtning af sit daarlige Rygte i sit Fædreland og over for den umiskendelige Modvilje, der slaar ham i Møde overalt, kun kunde komme til Magten ved fremmed Hjælp og derfor holdt sig til, hvor han mente at kunne se sin Fordel. Da Naturen, der i Forvejen er karrig med sine Gaver, helt har nægtet *Fritz Clausen* den Gave, der hedder Forstand og Karakter, er han saaledes fra Skaberens Haand forudbestemt til at blive et viljeløst Redskab i andres Hænder, saa meget mere som han, der ikke har trofaste Venner eller Forbundsfæller blandt sine egne Landsmænd, kun er alt for tilbøjelig til slavisk Underdanighed og ubetinget Lydighed. —

Man forsøger med alle Reklamens og Propagandaens Midler at gøre *Fritz Clausen* til en nordisk Idealskikkelse. I Forordet til en Samling af otte Taler om National-Socialismen fortæller Clausen-Partiets langfingrede Propagandaleder, *Langgaard-Nielsen*, saaledes en æventyrlig Beretning om *Clausens* Deltagelse i Verdenskrigen. Vi har undersøgt den Sag nøje og er derfor i Stand til at stemple hele Historien som Opsind fra Ende til anden. Sagen forholder sig saaledes, at *Fritz Clausen* allerede den 22. Februar 1915 *lod sig tage til Fange af Russerne!* Denne lidet smigrende Omstændighed er i Sønderjylland blandt de andre sønderjydske Deltagere i Verdenskrigen en offentlig Hemmelighed, og en Mand fra samme Kompagni som *Clausen* skildrede Episoden med følgende Ord: »Pludselig vidste vi ikke, hvad der gik af vor kære *Fritz:* han løb, alt hvad han kunde, over til Russerne!« I Bladet »Heimdal« for den 8. Marts 1915 findes desuden et Feltpostbrev, hvori en vis stud. med. *Lorenzen* fortæller om, hvorledes Kammeraten *Fritz* lod sig tage til Fange, selv om dette ikke siges med rene Ord. *Fritz*

Clausen, der var Sygesnapper, var sammen med nogle andre Soldater gaaet over en Flod og var kommet Russerne nær ind paa Livet. Da Russerne foretog en omgaaende Bevægelse, blev de alle klar over, at de ikke kunde komme tilbage samme Vej, som de var gaaet frem, men medens de øvrige skjulte sig bag et Hus og undgik Tilfangetagelsen, *løb Fritz Clausen lige i Armene paa Russerne!* Man maa have Lov til at sporge, hvorfor mon han var den eneste, der gik den forkerte Vej? Naturligvis, fordi han ikke vilde være med længere. *Fritz Clausen* er ingen Helt, og et Brev, han skrev hjem til sin Moder og Moster, offentliggjort d. 1. Marts 1915 i »Heimdal«, tegner ogsaa for os Billedet af en lidet krigerisk ung Mand!

Man har endvidere villet binde Danskerne den Historie paa Ærmet, at *Fritz Clausen* under det russiske Fangenskab udrettede store Bedrifter og i Spidsen for sine Kammerater modigt kæmpede sig Vej hjem. Ogsaa dette er pureste Usandhed. Pastor *N. A. Jensen*, Aabenraa, der var udsendt fra Danmark til Rusland for at bringe de sønderjydske Krigsfanger hjem, oplyser paa Foresporgsel, at Friheden i de russiske Fangelejre var saa stor, at Fangerne næsten kunde gøre, hvad de vilde. Saaledes var *Fritz Clausen* om Natten altid ude at svire og drikke i Landsbyen, hvor Fangelejren laa! Det lykkedes Pastor *Jensen* at faa de russiske Myndigheders Tilladelse til at rejse til Sibirien, hvor der befandt sig en Del sønderjydske Fanger, men da *Fritz Clausen* bedre beherskede det russiske Sprog end Pastor *Jensen*, fik han Lov til at rejse over og hente dem hjem til den Fangelejr, hvor det var Meningen at samle alle de sønderjydske Krigsfanger. *Dette foregik imidlertid med de russiske Myndigheders Tilladelse*, og der var ikke Tale om hverken Flugt, Kamp eller Heltegerninger, — med mindre det da skal kaldes en Heltegerning at tale Russisk! Efterhaanden lykkedes det saa Pastor *Jensen* at faa alle de sønderjydske Krigsfanger, der befandt sig i den Lejr, hvor han var, — ialt ca. 50 med dem, der var hentet fra Sibirien — ansat hos forskellige Firmaer i Moskva. Da Kommunisterne overtog Magten i Rusland og begyndte at føle de fremmede nærmere paa Tænderne, og man iøvrigt i Rusland hellere saa deres Hæl end deres Taa paa Grund af Levnedsmiddelknapheden, blev de via Pastor *Jensens* formaaende Forbindelser i Petrograd og *stadigvæk med Russernes Velsignelse* sendt over Stockholm hjem til Danmark, i Hold paa to-tre Stykker. *Det hele foregik under Pastor Jensens Ledelse*, og denne rejste selv med de to sidste Fanger. Den eneste Rolle, Clausen spillede under alt dette, var den,

at han, der havde været i Rusland lige siden 1915 — han blev jo »taget« tidligt til Fange! — havde lært mere af det russiske Sprog end nogen af sine Medfanger, kunde være til Nytte paa forskellig Vis som Pastor *Jensens* Assistent. Nu har vi som ovenfor bemærket aldrig hørt, at det skulde være en Heltegerning at tale Russisk, og man maa bestemt hedde *Langfinger-Nielsen* for at faa en Helteglorie ud af *Fritz Clausens* Krigsfangenskab! Tværtimod forekommer de nærmere Omstændigheder, som de ovenfor er skildret, os at være alt andet end heroiske. —

Og *Clausen* skal ikke alene gøres til Helt, han skal ogsaa være populær! Nu er det imidlertid en ubestridelig Kendsgerning, at er der noget, han mindst af alt er, saa er det populær. Her i København søger man saa at bilde Befolkningen ind, at han har en mægtig Tilhængerskare i Sønderjylland og vice versa. Kommer man som Københavner til Sønderjylland, bliver man hurtigt klar over, at alle mere besindige Mennesker dér anser *Clausen* for at være lidt til en Side. Her kender man ham, og her ved man, hvor lidt hans klingende Fraser er værd. Man undrer sig og trækker paa Skuldrene, naar man ser, at dette ordinære Individ, der bærer Degenerationens utvivlsomme Kendetegn, og som man allerede fra Skoletiden betragtede som lidt til en Side, har kunnet gøre sit Navn saa herostratisk berømt. —

I Sønderjylland ved man ogsaa, at han, efter først at have formoblet sin Moders Formue paa ca. 100.000 og alle sin ugifte Mosters Penge til Drik, Svir og konslige Udsvævelser, lod sønderjydsk Fond betale sin Lægeuddannelse. Bagefter, da han tjente gode Penge som Læge, forsomte han paa det groveste sine Forpligtelser over for Fondet og betalte, trods ustandselige Paakrav, i lange Tider hverken Renter eller Afdrag. —

I Sønderjylland ved man, at *Fritz Clausen* er et Gammelmandsbarn, døbt ved Faderens Kiste, og at Faderen ikke ligefrem var Afholdsmand. Da nu ogsaa *Fritz Clausen* har været forfalden til Drukkenskab i en helt æventyrlig Maalestok og forøvrigt bærer heriditære Degenerationspræg, forstaar man, at Datteren er blevet uhelbredelig aandssvag, saa vist som intet i den Grad kan ødelægge Forplantningsevnen som Alkoholmisbrug. Man ved, at han iflg. de tyske Love, han brænder efter at faa indført ogsaa her i Landet, forlængst vilde have været steriliseret. Dette sørgelige Forhold kan vanskeligt afvises som en privat Sag, naar Manden opkaster sig som Fører for et politisk Parti, der bl. a. kæmper for Racehygiejne. —

En Affære som den Sygekassehistorie, *Fritz* var Hovedpersonen i i 1935, og hvorom man kan læse udførligt i sønderjydske Aviser for 1935, skal vel heller ikke have bidraget til at forøge hans Popularitet! Han havde i en Række Tilfælde beregnet sig for store Honorarer for sin Lægehjælp, flere Kørepenge, end han havde Ret til, osv., og Sygekassen i Bovrup og Varnæs skar saa disse Honorarer ned til en rimelig Sum. *Fritz Clausen* reagerede med at foranstalte Nazioptøjer ved Sygekassens Generalforsamling for at faa valgt en mere medgørlig Formand, men dette Kup mislykkedes ligesom saa mange andre Kup, og *Fritz Clausen* maatte, trods han var nazistisk Partifører, som Læge finde sig i at gøre sit Arbejde for samme Betaling som andre Læger! —

I Bovrup og de andre sønderjydske Byer gaar baade *Fritz Clausen* og *Ebba*, den digre og vomstærke Fritzemands naive Livsledsagerske, rundt og fortæller alle og enhver, der gider høre paa det, naar *Fritz* kommer til Magten, og man lægger ikke Skjul paa, at det er Hensigten at naa Drommenes Maal, Magten, ved et Kup. Saaledes udtalte *Fritz Clausen* med rene Ord Dagen efter Interviewet med *Helweg-Larsen* i »Fædrelande« ved Frokostbordet i Bovrup, at hvis »Befolkningen nu ikke rejste sig i retfærdig Harme efter de Afsløringer, han vilde bringe« — der var Tale om Pjecen »Den fulde Sandhed« — »saa vilde han min Salighed tage Magten straks ved et Kup!« I Interviewet havde han som bekendt erklæret, at han kun ønskede at komme til Magten paa legitim Vis med Stemmeflerhed i det danske Folk! —

Det er ganske forgæves, at *Fritz Clausen* i Sønderjylland søger at faa den mere respektable og besindige Del af Befolkningen med sig. Det er ganske unge Knægte, subsistenslose Individer og alle Slags Subjekter, der samler sig om ham, og ligesom i København tager han kritiklost imod dem. Det er utvivlsomt, at *Fritz Clausen* har sine haardeste Modstandere i Sønderjylland, hvor man dels kender ham bedre end Københavnerne, og hvor dels Danskheden har en dybere og hæftigere Karakter. Til Gengæld tror Sønderjyderne, at han har Sukces i København, saaledes at man, naar man kommer *Fritz Clausen* nærmere ind paa Livet, bliver klar over, at han lever paa et kæmpemæssigt Bluff ved Hjælp af de store Pengesummer, han strør om sig til Propaganda. Den Dag, Pengene slipper op, er det sket med ***Fritz Clausen!***

Som Følge af sine specielle Karakter- og Intelligensdefekter frygter *Fritz Clausen* intet mere end Folk, der rager højere op

end han selv. Derfor omgiver han sig, som vi nedenfor skal se, helst med aandelige Mindreværdsindivider eller moralsk anløbne Personer, ihukommende det gamle Ord, at blandt de blinde er den eenøjede Konge. —

Det er for os andre ufatteligt, at en saadan Mand kan samle selv en ganske faatallig Skare omkring sin Person. Men naar man betragter *Clausen* og samtidig har haft Lejlighed til at stifte nærmere Bekendtskab med nogle af hans Tilhængere, erindrer man, at allerede *Shakespeare* i »Troilus and Cressida« tegnede Typen for os og gav en Forklaring paa dens relative Succes: »En Afgud for Idiottilbedere!« —

»Nu maa jeg have det Lovforslag, som jeg har bedt om 20 Gange. Om fem Minutter begynder Forhandlingerne paa Rigsdagen.«

FRITZ CLAUSENS TYSKHED

Vi skal fremdrage en enkelt Episode, der paa fortrinlig Vis illustrerer den specielle *Clausenske* Form for nationalt Sindelag. —

Vi vil forudskikke den Bemærkning, at naar vi taler om Tysk contra Dansk, saa ligger deri intet nedsættende eller bebrejdende mod Tyskland eller de Tyskere, der kæmper for en Udbredelse af Tyskheden saa langt mod Nord som muligt, men derimod blot en Anklage mod dem, der som *Clausen* kalder sig Danskere, men desuagtet medvirker til Udbredelsen af Tyskheden mellem egne Landsmænd. —

Det glæder os, at der findes Tyskere, og ikke de mindst betydelige inden for Parti og Hær, der forstaar, at en virkelig og varig Genrejsning af Danmark og Norden kun kan ske ved Folkenes egen Kraft og Vilje, og at Betingelsen herfor er, at Grundlaget, Idéen, vor særlige National-Socialisme er fuldkommen i Overensstemmelse, ja identisk med den nordiske Livsopfattelse. —

Det glæder os, at disse Mennesker forstaar, at kun saaledes skabes det stærke og frie Stornorden, der kan tilfredsstille os og have Værdi baade for os og det Tyskland, hvis Venskab vi har al mulig Grund og Anledning til at ønske. —

Men tilbage til *Fritz Clausen* og hans politiske Puslespil.

Som den forste Organisation, der blev optaget i *Fritz Clausens* Parti, staar Tyskeren *E. Seidelmanns* »Standarte Nordschleswig« der D. N. S. A. P.! Fra samme Tid som *Clausen* indrullerede en tysk Afdeling i sit »danske« Parti stammer hans Udtalelser om at være »Hitlers Apostel i Norden« og: »Hagekors kan ikke gaa mod Hagekors!«

Den tyske Leder, Hr. *Seidelmann*, motiverede i et Opraab sin Indtræden i D. N. S. A. P. med, at han derved *styrker tysk Aand og Kultur!*

Kommentarer er overflødige. —

CLAUSEN-PARTIET OG DEN TYSKE BESÆTTELSE

Efter 10 Aars Forløb havde D. N. S. A. P. opnaaet at faa ca. 2 pCt. af Landets Vælgere til at stemme paa Partiet. Men med den tyske Besættelse af vort Land ojnede *Clausen* en Kæmpefidus. Vilde Folket ikke give ham Magten, saa vilde de fremmede Soldater maaske hjælpe ham og hans Folk til Maalet. Overalt mødte disse op for at hylde Besættelsestropperne, og ikke for intet fik hans Parti det lidet smigrende Prædikat: Protektoratshetzerne! Han har allerede indladt sig paa en Række Handlinger, der udsætter det danske Folk for virkelig national Udslettelse, og i Tale og Skrift tilkendegiver *Clausen*-folkene daglig deres Villighed til at anerkende den fremmede Magts aandelige Herredomme og modtage Direktiver derfra, hvilket en Nation ikke kan gøre uden samtidig langsomt at miste sit nationale Særpræg og assimilleres af den største Enhed.

Fædrelandets Ulykke og Fornedrelse benytter denne Samling samvittighedslose Landsforrædere og Magtstræbere i bevidst Kynisme som Trappestige for deres landsskadelige Formaal. I Roskilde foranstaltedes der Optojer, med det Formaal at lokke den tyske Værnemagt til at gribe ind til Fordel for de »stakkels, undertrykte og mishandlede Nazister«.

Paa Raadhuspladsen fik største Parten af *Clausens* menige Folk Smæk og blev derefter fængslet. Imedens sad »Revolutionsgeneralen« *Fritz* og drak paa en Kafé i Nærheden. Han var Anstifteren af Optojerne, men hverken Pryglene eller de paafølgende Fængselsstraffe delte han med sine Folk. —

Fritz Clausens stadige Renden Tyskerne paa Dørene forstærkede Uviljen i Befolkningen. Alle gættede naturligvis paa, at han forsøgte at interessere Tyskerne for sit Foretagende og faa magtpolitisk Stotte og økonomisk Hjælp til »Fædrelandet«, hvis Maskiner Fogden paa det Tidspunkt havde gjort Udlæg i. —

Samtidig udspredte hans langfingrede Propagandaleder, *Langgaard-Nielsen*, fantastiske Rygter om, hvorledes Clausen har reddet Sønderjylland fra tysk Annexion og andet lignende, hvis Taabelighed og Løgnagtighed er saa evident, at vi skal afholde os fra en nærmere Omtale.

Clausen har for sent indset, at hans Leflen med Tyskerne

politisk set skader mere, end den gavner, og man har startet en storstilet Reklamekampagne for at gore *Clausen* til »en god dansk Mand«. Men selv om Reklamens Magt er underfuld, kan den dog ikke gøre et degenereret, oppustet Individ, hvis højeste Ærgerrighed er at udfylde en Rakkerknægts Funktioner, et Væsen, der saavel moralsk som intellektuelt ligger langt under Lavmaalet, til en nordisk Forer- og Idealskikkelse, til en Folkehelt! —

MÆNDENE OMKRING FRITZ CLAUSEN

Qualis dominus, talis et servus, eller: Jo mere man rører ved Snavs, desto mere lugter det!

For ikke at risikere Forerstillingen inden for D. N. S. A. P omgiver *Clausen* sig, som for nævnt, helst med aandelige Mindreværdsindivider og moralsk anlobne Personer. —

Ikke faa at vore hjemlige Fidusmagere har taget et Nummer i det Clausenske Lotteriforetagende. Symbolsk har det slaaet sig ned i den jødiske Storforbryder Ruben's Lotteriforretning. Der er den rette Duft af Svindel

PROPAGANDALEDER LANGGAARD NIELSEN

Hans Propagandaleder er den berygtede Militærnægter *Langgaard-Nielsen*, der optræder snart som Vaskerierejer, snart som Vaskeriarbejder. Inden for Rækkerne blev denne Mand snart omdøbt til *Langfinger-Nielsen*, idet man blev bekendt med forskellige mindre flatterende Begivenheder i hans Fortid. Oprindelig Tjenestekarl paa Landet blev han senere »Tillids«mand i Gartneriarbejdernes Fagforening, hvorfra han imidlertid pludselig — omend næppe umotiveret — en Dag blev hældt ud. Det følgende giver maaske et Fingerpeg om Grunden dertil: *Langfinger-Nielsen* optraadte nemlig en Dag som »Grosserer *Langgaard-Nielsen*« i et fint Selskab af Mennesker, der havde faaet den i og for sig prisværdige Ide at starte en Indsamling til Fordel for Hjemløse. Desværre for de Hjemløse blev *Langfinger-Nielsen* Indsamlingens Kasserer, og da der var kommet ialt Kr. 1500.— i Kassen, fik han ved en sær Fejltagelse de 1100 i sin egen Lomme! Byretsdommer *Jørgen Jensen* takserede d. 12.-8. 1928 denne mildelst talt ufine Handlemaade — vi minder om, at det er Samfundets uslest stillede Mennesker, det gik ud over! — til 4 Maaneders Fængsel, betinget, og denne Dom appelleredes af Anklagemyndigheden til Landsretten, der gjorde den ubetinget, saaledes at *Langfinger* fik 4 Maaneders Ferieophold med alt kvit og frit paa Statens Bekostning.

For en Ordens Skyld nævner vi blot, at han i Forvejen som Militærnægter — det er Propagandalederen i et autoritært Militærparti! — havde faaet en Dom paa 30 Dages simpelt Fængsel! (d. 25. 7. 1924).

Efter Fængselsopholdet burde Historien med de Hjemløse være gaaet i Glemmebogen, om ikke samme langfingrede Herre tidlig og silde raabte op om Korruption og Svindel. Det skulde han dog for sin egen Skyld overlade til hidtil ustraffede Personer. —

Det nytter ikke, at man forsøger at tilbagevise Angrebene paa *Langfinger* med, at »han har jo faaet Æresoprejsning«! For hvad er det egentlig, Manden har begaaet? Han har stjaalet fra sine aller daarligst stillede Folkefæller og Kammerater; det er ikke en eller anden Bank eller et velhavende Aktieselskab, det er gaaet ud over, men i sin fuldkomne Amoral og bundløse Fordærvelse gaar han hen og stjæler de Penge, han under Filantropiens Maske har indsamlet, og bliver dermed Aarsag til, at nogle fattige hjemløse Mennesker ikke kunde faa Tag over

Hovedet. For en saadan Forbrydelse *burde* man overhovedet ikke kunne faa Æresoprejsning, og selv om han i Lovens Forstand atter er stillet lige med sine ustraffede Medborgere, vil han ud fra en almenmenneskelig og borgerlig Betragtning aldrig kunne renses. Dertil er Forbrydelsen for afskyelig. —

REDAKTØR STEEN RASMUSSEN

Lad os undersøge en anden Blomst i den brogede Buket, Redaktor ved »Fædrelandet« *Steen Rasmussen*. Hvorfor raaber Folk »Nyt Tøj« efter ham? Jo, der var engang, at den for os ukendte *Steen Rasmussen* blev optaget i vort Parti. Han havde været Medlem af Folketinget, idet den konservative Folketingsmand, som han var Suppleant for, gik hen og døde. Ved det efterfølgende Valg gled han ud i Mørket paa ny. Han havde ogsaa været Redaktor ved et konservativt Blad, — i Helsingør eller Roskilde — som han ødelagde ved slet Økonomi.

I vort Parti gjorde han sig ufordelagtigt bemærket ved en Dag at foreslaa at holde Bladet tilbage og i Stedet købe nyt Tøj for de Bidrag, der var indgaaet! Han blev likvideret, da det rygtedes, at han levede bl. a. af Forsikringsbedragerier, idet han tegnede Forsikringer af forskellig Art hos unge hjemløse Folk mod til Gengæld at spendere Kaffe paa de sultne Sjæle.

Som alle andre usympatiske Individer, der i National-Socialismen øjnede endnu en Mulighed til at slaa Plat paa deres Medmennesker, endte han hos *Fritz Clausen*.

Som Redaktor har *Steen-Rasmussen* Ansvaret for Misfostret »Fædrelandet«. Det var under hans Ledelse, at Bladet blev det slettest redigerede danske Dagblad. Intet Bladforetagende har nogen Sinde præsteret en saa usandsynlig Samling idemæssige og taktiske Dumheder. Tomme Fraser, Trusler og platte politiske Talemaader vælter ned ad Bladets Spalter.

Selv om *Cicero's* bevingede Ord »litteræ non erubescunt — Papiret rødmer ikke — plejer at slaa til, danner »Das Vaterland« dog en Undtagelse: saa elendig er dette Blads Journalistik, saa haarrejsende er dets Løgne, at Papiret, der før var hvidt, nu er blevet blegrødt! Mærkeligt blot, at det ikke er blevet højrødt, — men det kommer vel en Dag. —

D'HRR. BRYLD

»Fædrelandet« ejes i Dag af de fra Forsikringsverdenen under Navnet »de sorte *Bryld'er*« kendte Landsretssagførere.

— I den senere Tid har *Fritz Clausen* ofte beklaget, at han i sin Nød lod disse Højfinansens Repræsentanter faa Indpas ved Partiets Dagblad, hvor de nu hersker eneraadende og ikke lader sig afryste paa normal Vis. *Clausen* har indset, at han har traadt i Spinaten. *Bryld'erne* er ham for kloge og for farlige. Derfor hader han dem i Dag som Pesten. Al Kritik af Partiet skyder han over for sine personlige Tilhængere over paa *Bryld'erne*. —

Den asociale Linie, de taktiske Dumheder og de stadige Spektakler stammer fra disse tre Brødre. Opfanatiserede S.-A. Folk i *Clausen*-Partiet viger ikke tilbage for at udtale, at den Dag, Vinket kommer fra Føreren, knalder tre Revolverskud! —

Men elsker *Clausen* ikke *Bryld'erne*, saa elsker disse til Gengæld heller ikke Fører *Fritz*. Over for den Klike af Højfinansen, som under Hensyn til den nuværende Situation finder det opportunt at »forsikre« sig gennem økonomisk Tilskud til Clausenitterne, lader *Bryld'erne* skinne igennem, at man ikke skal lade sig skræmme af Partiets Fører. *Fritz Clausen* er kun en Paradefigur, som de klogere manøvrerer rundt med. Gør han sig besværlig, bliver han sat ud af Spillet, og opfører han sig ordentligt, vil han ved Magtovertagelsen faa anvist en mindre betydningsfuld Post, der svarer til hans Evner. —

Ser vi nu de Herrer efter i Sømmene, opdager vi, hvad der efterhaanden saa langt fra at forundre os snarere forekommer os at være en Selvfølge, naar det gælder prominente Medlemmer af *Clausen*-Partiet, at de ikke er helt rene i Kanten. *Carl Bryld*, der nu bor Vester Voldgade 10, var før i Tiden bosat ude i Dragør og fungerede som Auktionsholder i Sdr. Birk. I Slutningen af 1937 drak den anden Auktionsholder i Sdr. Birk, Sagfører *Berg*, sig ihjel, og Sagførerne fik saa under Haanden en Henstilling om foreløbig at stille Auktionerne i Bero, da *Bryld*, som nu var eneste Auktionsholder, havde saa stor Uorden i sine Affærer og økonomisk stod paa saa svage Fødder, at det vilde være bedre at vente, til der kom en helt tredie Auktionsholder. Kort Tid efter maatte *Bryld* ogsaa opgive at fortsætte som Auktionsholder, og dette staar i Forbindelse med en anden Affære. Han havde ved So- og Handelsretten haft et Likvidationsbo til Behandling, og Sagen, der den Dag i Dag kun er kendt inden for en snævrere Kreds af Sagførere — Fan-

den hytter jo sine — fik pludselig en saa uheldig Vending, at *Bryld* maatte mobilisere hele sin Bekendtskabskreds og sine faatallige Venner for over Hals og Hoved at skaffe 20.000 Kroner til Dækning for et Beløb, der paa en eller anden Maade var kommet til at mangle i Likvidationsboet. — — Saavidt vi erindrer, repræsenteredes *Bryld* dengang af Højesteretssagfører *Hartvig Jacobsen*, en Herre, i hvis Aarer der ruller en hel Del Jodeblod. Men ligesom *Clausen* hylder *Bryld* det Princip, at Penge lugter godt, hvorfra saa end de kommer, og ligesom *Clausen* kan finde Anvendelse for Jodepengene i Dag, kunde *Bryld* det aabenbart ogsaa dengang. Sagen, der havde verseret for Sagførerraadet — man overvejede en Overgang at fratage *Bryld* hans Bestalling — skrinlagdes med alle Instansers Billigelse. Men det gjorde *Ebbe Munck*-Sagen jo ogsaa: har man Fanden til Oldemor, gaar alting godt!

Senere synes denne Bryld at være kommet paa den grønne Gren i økonomisk Henseende, og nu staar han som sagt sammen med sine Brødre som Højfinansens Repræsentant i *Clausen*-Partiet. —

„FÆDRELANDET" OG JØDERNE

Bortset fra de større Beløb, som Clausenitterne fik tilstillet for nogen Tid siden, og som vi af visse Aarsager ikke skal omtale nærmere, er man nu henvist til den danske Højfinans. Og med Pengene følger Systemets Indflydelse paa Partiets politiske Linie. Naar en kendt Jode inden for den danske Pengeverden, en Mand med juridisk Uddannelse, lad os kalde ham *David*, sætter sit Navn under en stor Check til »Fædrelandet«, saa forstaar man, hvorfor Bladet har likvideret sit antisemitiske Standpunkt. Den ændrede Kurs i Jodespørgsmaalet illustreres ogsaa tydeligt gennem Ansættelsen af *Carl Viggo Meincke* som fast Medarbejder ved »Middagsbladet« og af *Richs-Salomonsens* Fætter som fast Journalist ved »Fædrelandet«!

„FÆDRELANDET"S NYE MEDARBEJDERE

Blandt »Fædrelandet«s nye Medarbejdere nævner vi *Harald Tandrup* og *Helweg-Larsen*. —

Den senile *Tandrup* har i Gud ved hvor mange Aar været Husfilosof og Kronikør ved Kabbineravisen B. T. i Pilestræde, Bladet for Pjat og Pjank. Han var en af de første her i Landet, der interesserede sig for Arierattester, men da hans Døbenavn snarere burde have været *Wulff* (vi tænker paa Redaktør *E. Wulff* ved den gamle »Folkets Avis« —) end *Tandrup*, havde det sine Vanskeligheder med Arierattesten. Man forstaar, hvorfor samme *Tandrup* i sin Tid skrev i Berlingske: »Man føler selv, at der er noget forkert i Antisemitismen — om hundrede Aar er der forhaabentlig ingen Antisemitisme — Antisemitismen er efter min Mening kun naturlig Ondskab forklædt som Racestolthed«. (sic!).

Naa, efter »Fædrelandet«s Kursændring er der jo ikke længere Plads for Antisemitisme om Bord paa Skuden, saa der er vel ikke noget at sige til, at *Tandrup* tilbringer sin Livsaften blandt Clausenitterne. —

Efter Roskildeoptøjerne, hvor Clausenbøller m. fl. slog danske Politibetjente i Jorden, skrev »Fædrelandet« d. 2. Juli 1940 »Den lille Søndagsskole-Journalist *Helweg-Larsen* meddelte i Gaar i B. T. i en fremtrædende Overskrift, at »Demonstranterne, der overfaldt Politiet, stak af«. Det er naturligvis Løgn. Efter at »Fædrelandet« derefter har forklaret sine Læsere, at Politiet overhovedet ikke blev overfaldet, at Politiet overfaldt Clausenfolkene, og at Clausenfolkenes Overfald paa Politiet alene var en Nødværgehandling, slutter Artiklen truende mod *Helweg-Larsen:* »Men derfor behøver han ikke at være sikker paa, at Gentagelser ikke vil faa sin Anerkendelse under en anden Form«.

Og »den lille Søndagsskole-Journalist *Helweg-Larsen*« fik snart den mest tvivlsomme af alle Anerkendelser: han blev ansat som Journalist ved »Fædrelandet«! —

Lejlighed kan som bekendt gøre Tyve, det er mindre sikkert, at den kan gøre Journalister.

Af Lejlighedsjournalister ved »Fædrelandet« er der Grund til at se lidt paa *Holstein v. Rathlou* og Grev *Levin Knuth*.

Holstein v. Rathlou er Bibliotekar ved Aarhus Statsbibliotek. Med sin jodiske Hustru *Elisabeth Goldschmidt* har han 7 Born. Fru *Holsteins* Fader hed *Adolf Goldschmidt*, og Farfaderen hedder *Meïr Goldschmidt*, der igen nedstammer fra *Aaron Goldschmidt* og *Lea Rotschild*. Fin Familie!

»Aah, jeg havde saadan en dejlig Drøm. Jeg drømte, jeg var Konge i Danmark.«

Fru *Holsteins* Moder hed *Anna de Meza*, der nedstammer fra Rabbiner *Abraham de Meza* i Amsterdam (i Familie med Generalen fra 1864).

Naar Hr. *Holstein* derfor stiller sig offentlig frem og taler for en Bevægelse, der betragter hvide Mænds Omgang med Jødinder som Raceskændsel, stempler han ikke alene sig selv som Raceskænder, men endnu værre, han optræder taktlost over for den Kvinde, han af egen fri Vilje valgte til Hustru og nu har levet sammen med i mange Aar. Hold hellere Deres National-Socialisme for Dem selv, Hr. *Holstein!*

En anden af Clausenitternes Lejlighedsjournalister er Katoliken, Jesuiten til Knuthenborg, Slumkvarterbesidder Grev *Knuth*. Denne Mand gjorde *Clausen* til Byleder i Storkøbenhavn. Det havde set bedre ud for den københavnske Arbejderbefolkning, om *Clausen* havde henstillet til Plutokraten *Knuth* at skaffe ordentlige Boligforhold i de rottebefængte Slumkvarterer, han lever højt paa.

Grev *Knuths* Medlemsskab og Paavirkning af det *Clausen*'ske »Arbejderparti« bevirkede, at saavel *Aage H. Andersen* som *Tito Wedell* trak sig ud, idet de motiverede deres Udtræden med, »at de ikke kunde have Tillid til Partiforeren som Repræsentant for Ideen, da han syntes at være kommet under katolsk og jesuitisk Paavirkning«, dels modtog Diktater »fra en Partiet uvedkommende international Organisations Side«, sign. resp. *Aage H. Andersen* (Pkt. 8) og *T. Wedell*, Partimedlem Nr. 7009.

Med det samme vi er ved Greverne, vil vi lige nævne Grev *Bent Holstein*, Forfatter til en Række ideologiske Pjecer. Han er som bekendt gift med den ildeberygtede Forfatterinde til pornografiske Skrifter, *David Stranger*, der tilmed er af jodisk Afstamning. Nu venter vi blot paa en Pjece om Raceskændsel, skrevet af *Bent Holstein* og *Holstein von Rathlou* i Forening. De maa være Autoriteter paa Omraadet!

Johs. Sørensen, en anden kendt fhv. Clausenmand, gik senere over til »Dansk Folkefællesskab«. Han motiverede sin Udtræden med, at Partiets daværende Redaktør, *Olesen*, med *Clausens* Sanktion, havde tilegnet sig flere Tusinde Kroner af Kassen. Yderligere dokumenterede han, at *Olesens* kriminelle Underskud Gang paa Gang var dækket ved, at *Clausen* forhøjede *Olesens* Løn! Ja, hvorfor ikke?

Men der skal ogsaa en ganske bestemt Type til at være Redaktør af et Clausenblad; thi hvad man paa den Post hører og oplever af snavsede Affærer, kan en almindelig vekslende Idealist ikke stiltiende lade passere. —

FHV. CLAUSENMAND OM „FØREREN" og PARTIET

For nogle Aar siden var *Clausen* saa uheldig at faa en ærlig Mand som Redaktor for det daværende Partiorgan »National-Socialisten«. Den stakkels Mand, *Oscar Bjørnstrup*, der tidligere havde været Medarbejder ved et kobenhavnsk Dagblad, var ved at gaa ud af sit gode Skind, da han saa, hvilken Samling Svindlere og Plattenslagere, han var havnet iblandt. Da han til og med opdagede Clausenpartiets underjordiske Forbindelser bl. a. med Frimurerkredse (Partiets Hovedkasserer, *Fischer*, er Frimurer!), paatalte han over for *Fritz Clausen* de Tilstande, der herskede i D. N. S. A. P.

Redaktor Bjørnstrup blev øjeblikkelig varpet ud af Partiet. *Bjørnstrup* karakteriserer i »Stormen« den 2. August 1940 *Fritz Clausen* paa følgende Maade: »Jøderne og Frimurerne raader over et omfattende og skrupelløst Efterretningsvæsen. Man fandt hurtigt ud af, at *Fritz Clausen* var glimrende egnet til at være Jødernes Straamand. *Fritz Clausen* er en ren og skær Gangstertype, der vilde gøre sig glimrende i en amerikansk Storbys Forbryderkvarter. Han er gennemforløjet, gennemsjofel, fræk som en Slagterhund, fordrukken og tom for Tanker, i sit Forhold til andre Mennesker blottet for enhver Gnist af Moral, men sindssygt forfængelig, plaget af Storhedsvanvid.

I 1935—36 var jeg i et halvt Aar Redaktør af *Fritz Clausens* Ugeblad, saa jeg ved, hvad jeg taler om. Jeg kender nøje den Mand. Jeg har i Tidens Løb opmærksomt fulgt ham paa hans forbryderiske Vej og kender til Bunds hans Falskhed«.

— — —

»*Fritz Clausen* har Hovedansvaret for, at det danske Folk endnu ikke har forstaaet, hvad National-Socialismen rummer af nye og storladne Tanker. Han har til Gavns forvansket National-Socialismen. Med en Stab af degenereret Adel, Plattenslagere, Drukkenbolte og Racekændere, med sine dumme offentlige Udtalelser og med de Handlinger, hvortil han har inspireret sine Tilhængere, har han vakt Afsky hos Folk, der ellers saa med Sympati paa Bevægelsen. —

— — —

Om Partiets Pengesager hedder det: »Siden Talen nu er om Partiets Regnskaber, saa lad det Spørgsmaal være rejst: Hvor findes disse Regnskaber? Partiet har modtaget store Gaver fra godtroende. Det er dog en offentlig Sag, hvorledes disse Gaver anvendes. Men der kendes slet intet Regnskab. Mine Erfaringer er de slettest mulige med Hensyn til Partiets Omgang med andres Penge. Ogsaa her er et Sted, hvor en grundig offentlig Undersøgelse er paakrævet«.

Vi minder om, at det er en af *Clausens egne forhenværende Medarbejdere*, der har fremsat disse Udtalelser. —

For et Par Uger siden er en anden af »Fædrelandet«s Medarbejdere kommet frem i Rampelyset. Han er en interessant Fisk, *von Thun*, tidligere Sekretær i den Broholm'ske Underverden, nu sigtet for Bortfjernelse af kompromitterende Breve og Regnskaber, tilhørende Førerens Vaabenfælle, Hofjægermester *Sehested*.

Ved Politiundersøgelsen under denne Sag kom det iøvrigt frem, at han fra nogle Bekendte, hvis Lejlighed han tilfældigt fik Adgang til, havde stjaalet 145 Kr. og noget Konserves. Men hvad man er jo nødt til at supplere sine Indtægter, naar man er Journalist ved »Fædrelandet«.

RACESKÆNDSEL OG HOMOSEXUALISME

»Fædrelandet«s Udsending bl. a. til Italien og Spanien er »Storreporter« *Erling Bache*. Han blev kendt for Aar tilbage, da hele Pressen bragte Billeder og Interview med ham og hans nyerhvervede og mørkhudede Hustru, en eksotisk Skønhed, som han havde samlet op paa en eller anden obskur Varieté, hvor hun var Synge- og Dansepige. — Men det er endda ikke det værste. Som Korrespondent under Borgerkrigen i Spanien lavede han ikke alene Plattenslagerier og bragte Begrebet Dansk i Vanry paa disse Kanter, men som den abnorme Erotiker, han er, fik han lokket Drenge og unge Mennesker til sig og tilfredsstillede sine perverse Lyster. Kun hovedkuls Flugt reddede dette Svin fra Falangisternes Bøssekugler.

„DET NYE EUROPA"

Hr. *Svend Laurits Pedersen*, Redaktør af det højfornemme ideologiske Clausen- Tidsskrift »Det nye Europa«, har ikke mindre end tre Gange haft kortere og især længere Ophold paa Statens Bekostning. 24 Aar gammel fik han sin første Dom for Bedrageri — han havde under urigtige Foregivender tegnet Annoncer og ladet sig udbetale Forskud — paa 120 Dages Fængsel. 1924 gjorde han sig igen skyldig i Bedrageri ved at tegne Annoncer til ikke existerende Blade, og han idømtes 8 Maaneders Forbedringshus. I 1930 havde han en Sag for ulovlig

Kollektering, der endte med en Bøde, og i 1932 havde han en anden Sag, ligeledes Bedrageri med Hensyn til Annoncetegning, der imidlertid sluttedes med Statsadvokatens Billigelse. Sin sidste Dom paa 8 Maaneders Forbedringshus fik han ogsaa for Bedrageri, idet han havde startet fingerede Foreninger og under falske Foregivender faaet udbetalt Indskud og Medlemsbidrag; desuden var han indviklet i den i sin Tid meget omtalte Lotterisvindel. De borgerlige Rettigheder frakendtes ham for et Tidsrum af 5 Aar.

En fyldig Straffeattest synes at være en af de bedste Anbefalinger til fremtrædende Stillinger inden for Clausen-Partiet!

SIDNEY MØLLER OG THOMSEN

Den militære Medarbejder ved »Fædrelandet« er *Sidney Møller*, forhenværende Kaptajnlojtnant i Hæren. Han er Svoger til en af *Bryld'erne*, som er gift med *Alice Sidney Møller*. Hans Karriere i Hæren fik en brat Afslutning, idet han blev smidt ud som Følge af sin fantastiske Drukkenskab og sine Plattenslagerier. Og der skal noget til, inden man træffer slige Forholdsregler overfor en Officer! —

»Fædrelandet«s Forretningsforer, *»tykke Tom«*, Thomsen, har de aller bedste Forudsætninger for at presse Penge ud af Folk, da han tidligere arbejdede sammen med *Fru Malling* i »Mosaisk Samfund«!

Hans Fremgangsmaade er i korte Træk den, at han under bedrageriske Forudsætninger »laaner« Penge til »Fædrelandet« hos de Folk, der ikke lader sig gaa paa af hans Trusler om den snarlige Magtovertagelse — Pengene tilbagebetales naturligvis aldrig —, og de mere naive og frygtsomme presser han med eventyrlige Beretninger om, hvad der engang vil ske, naar »vi overtager Magten«. Det er kendt af Gud og hver Mand, at han selv formobler største Parten af de Penge, han samler ind. Da hans Fæller saaledes ikke faar deres Part af Lagkagen, er han forstaaeligt nok ikke overdrevent populær! —

FOLK FRA HJEMEGNEN

Med Hensyn til Folkene paa Kontoret i Bovrup, er de der næsten alle kun kort Tid ad Gangen, og det er ligesom i København i Reglen Folk, der har gjort sig umulige andre Steder. Som Kontorleder i Bovrup havde *Clausen* saaledes en Overgang en Arbejdsmand *Hans Jensen*, der som Sjakformand ved et Arbejde for Felsted Kommune havde begaaet et Underslæb paa ca. 400 Kr., som hans flittige og stræbsomme Kone bagefter maatte afdrage. Da han som Følge heraf var blevet afskediget, kom han til *Fritz Clausen*, der tog imod ham med aabne Arme, men kort Tid efter, han var kommet paa Kontoret i Bovrup, lavede han ogsaa Numre der og blev smidt ud. —

En anden Clausenmand, en falleret Gaardejer fra Aarhusegnen, *Larsen*, kom til Bovrup for at deltage i det »organisatoriske Arbejde«. En Dag forlod han umotiveret Byen, efterladende sig en ubetalt Regning paa Kroen paa 2—300 Kroner!

I Aabenraa var der ansat en purung Mand paa »Fædrelandet«s Kontor. Han overmalede en Nat den lokale »Socialdemokrat«s Vinduer, og samtidig stjal han 10 (skriver ti!) Kroner fra »Fædrelandet«s Kasse. Da han blev fængslet, viste det sig, at han var eftersogt fra Aalborg for Udbredelse af venerisk Smitte!

WENCK OG BLANKENSTEINER

Endelig skal vi nævne et Par Pragteksemplarer som *Preben Wenck* og hans Staldbroder *Blankensteiner*, Forfatteren til den sidste Skandalepjece, Clausenitterne har udfordret den danske Offentlighed med. Det er ogsaa et Par typiske Clausen-Tilhængere! Efter at have gjort sig umulige alle andre Steder, efter hele deres tidligere Liv at have slaaet Plat hos deres Medmennesker, kan de nu ikke bruges andre Steder end hos *Fritz Clausen*. *Wenck's* »nationale« Harme skyldes, som det er oplyst i Dagspressen, den Omstændighed, at han ikke fik den Stilling som dansk Konsul, som han søgte at presse Regeringen til at give sig, idet han bl. a. udtalte, at »fik han den, maatte han jo opgive sin Virksomhed herhjemme!« Man forstaar, hvis vedkommende Embedsmand, der har haft med Sagen at gøre, smed ham ned ad Trapperne. —

Blankensteiner har i flere Tilfælde været i Konflikt med Politiet og er straffet for baade Falsk, Bedrageri og Tyveri, og han har i to Omgange mistet de borgerlige Rettigheder for et Tidsrum af ialt 10 Aar. Vi citerer fra et af vore Dagblade: »Det er forstaaeligt, at han i sin Artikel skriver: »Og hvad nytter det iovrigt at slagte mig paa min borgerlige Moral!«« —

Det var et Par af *Clausens* fornemste Penneforere, Forfattere til Pjecen »Den fulde Sandhed«. — *Clausen* maa utvivlsomt have faaet *Horups* Ord: »Vil man have et Parti af lutter Gentlemen, saa faar man aldrig et Parti forkert i Halsen og forstaaet dem hen i Retning af, at det gjaldt om at samle saa

mange Plattenslagere, Svindlere og Tyveknægte som muligt indenfor Rækkerne!

DEN FAGLIGE FRONT

I »Fædrelandet«s faglige Front optræder en ejendommelig Mand: *P. Asmussen*, der ikke stammer fra det Berlingske Hus, men derimod fra Kommunistpartiet. Han er imidlertid en Mand, der i Aarevis har været paa Vandring. —

Nogen Tid før Besættelsen forestod han et lille Blad »Den Arbejdsløse«, hvor han i en Artikel »Til Hagekorspressen« skrev: »I vore Øjne er jeres Kamp en Kamp mod Danmark, som I fører langsomt og bevidst, en Kamp for at undergrave det danske Folks nationale Uafhængighedsfølelse. — Ligesom vi erklærer Systemet Krig, erklærer vi ogsaa jer Krig, en Krig lige saa skarp og ubønhørlig som den mod Systemet. — Vi har kastet Handsken — tag den op — det er Alvor!«

Og Alvor var det; det vil De forstaa, naar De hører, at den lille Pamperspire *P Asmussen* formedelst et passende Vederlag blev »Arbejderfører« i Hagekorspartiets Faggrupper. —

At *Peter Marinus Asmussen* har været straffet ikke mindre end tre Gange, forhindrede aabenbart hverken *Clausen* i at give ham en høj Stilling inden for Partiet eller *Asmussen* i at tage imod den! *Asmussen* idømtes 21 Aar gammel ved Retten i Køge en betinget Dom for Tyveri paa 60 Dages simpelt Fængsel. I 1931 forbrugte han indkasserede Penge til egen Fordel, fik under urigtige Opgivelser om en Arv en Sømand til at udbetale sig 300 Kr. — en Sømand, altsaa en af hans egne Kammerater! — og stjal et Jakkesæt. Disse Lovovertrædelser takserede Retten i Fredericia til 100 Dages simpelt Fængsel. Endelig fik han af Retten paa Frederiksberg saa sent som i 1935 en Dom paa seks Maaneders Fængsel og de borgerlige Rettigheder frakendt for et Tidsrum af fem Aar for begaaet Underslæb paa 1573 Kr. Dommen, der appelleredes, blev stadfæstet af Østre Landsret. —

Til Lykke, til Lykke, *Fritz Clausen!*

REDAKTØR HARRY NØRUP

Harry Norup, fremtrædende Medlem af »Fædrelandet«s faglige Front, Redaktør af Faggruppebladet, har en kurios Skribentvirksomhed bag sig. Det var ham, der i sit Blad »Aktion« den 7. Juli 1933 skrev en Artikel med Overskriften »Vil den tyske Krydser blive sprængt i Luften?«, hvori han giver Anvisning paa Fremstilling af Skydebomuld!

Den 27. Februar 1934, da Processen mod Arkitekt *Helberg*

løber af Stabelen (Fornærmelser mod Tyskland i Salonkommunistorganet »Plan«) skriver *Norup:* »Den danske Stat har lagt Fingrene til Rette paa *Gorings* Boddelokses Skaft!« —

Den 24. April omtaler han Nazisten Kaptajn *Arildskov* som »Psykopaten med den jomfruelige Stemme«, og om *Clausen* hedder det — »Dr. *Clausen* er fed, forædt og usympatisk«. S. A. Mændene faar ogsaa deres Bekomst. »Der var rigeligt med usympatiske og modbydelige og perverse Typer, — fuldstændige Kopier af Koncentrationslejrenes Generaler« — — »Modstanderne havde fundet hinanden og stod Last og Brast mod den brutale Nazisme«. Den 17. August omtaler han et Møde, hvor bl. a. *Holstein Rathlou* taler. »Hvad vil dannede Mennesker blandt den Samling Bærme, repræsenteret i en Bande degenerede og forbryderisk disponerede Mennesketyper?«

Den 9. Juni finder man i hans Blad en tospaltet Artikel med Overskriften »Jærnbødlen«, hvorfra vi citerer: »En ny Nero er født — Jærnkansleren *Adolf Hitler* — — Det er en gal Mands Værk. Han tror paa Hagekors, som gamle Kællinger tror paa Voltakors!«

Den 23. Juni omtaler han Kujonlejren i Gribskov (Militærnægterne) og slutter Artiklen: »Det er Kærnegutter — Eliten af *den danske Ungdom*«. —

Det er Meningen, at *Norup* ved Magtovertagelsen skal beklæde Posten som Ungdomsminister!! Til Lykke, til Lykke *Fritz Clausen!*

LILLE MAND MED STORT TALENT

Der er endnu en Medarbejder ved »Fædrelandet«s faglige Front, der er karakteristisk for Foretagendet. Det er *Karl Høyer.* —

I Slutningen af September vilde han lave Paladsrevolution i Handels- og Kontormedhjælpernes Fagforening (Kontorafdelingen), men hans tillærte clausenitiske Klichéer mødtes med Latter og Fyraab fra hele Salen. Hele sit Liv kæmpede han som rettroende Socialdemokrat og svinede andre til; da pludselig skiftede han Overbevisning med samme Hurtighed, som andre skifter Skjorte, og blev Clausenmand! Efter *Karl Høyers* Tale i H. & K. oplæste Formanden en Skrivelse, dateret Maj 1940, hvori Vendekaaben udtaler: »Du maa være med til at sanere det danske Socialdemokrati, at danske Arbejdere ikke skal blive Bytte for hverken Nazisme eller Kommunisme. Med kammeratlig Hilsen, sign. *Karl Høyer*«. — The rest is silence. —

„Pecunia non est odiosa"

er klassiske Ord, som tros a' Hr. Sehested og hans Den Knud Bach samt andre Mænd fra det samme Sjak. Det er da klart, man tog sin Chance. „Honi soit qui mal y pense."

FRITZ CLAUSEN, SEHESTED OG L. S.

Etter at det var lykkedes *Clausen, Sehested* m. fl. under Medvirken af visse Kredse herhjemme at faa nedlagt Forbud mod Dagbladet »Stormen«, hvis kompromitterende Afsløringer af *Clausen* og hans ledende Mænd til sidst blev for farlige, troede man, at den hellige Grav var velforvaret. Men kort efter Forbudets Nedlæggelse udkom d. 18. Oktober en lille rød Pjece »Rene Folk med rene Hænder«, der paa Grundlag af Fotostatkopier af Majoratsforeningens Regnskaber og Breve til *Sehested* bragte fuldgyldige Beviser for, at *Bach* og en Række andre Mænd inden for L. S. og Partiet Venstre havde modtaget store Tilskud fra Majoratsforeningen, hvor *Sehested* en Overgang fungerede som »Prokurist«. Vi gengiver andetsteds i Pjecen Brev og Regnskaber. —

Sehested havde paataget sig at sørge for, at *Knud Bach* og L. S. blev underlagt D. N. S. A. P., saaledes at *Clausens* Stilling over for Tyskerne blev forstærket. Til at gennemføre det delikate Hverv havde *Sehested* ganske bestemte Forudsætninger, og *Knud Bach* saa ingen anden Udvej end at slutte op bag *Clausen*. —

»Rene Folk med rene Hænder« afslørede for en større Offentlighed, hvad vi længe havde vidst: at *Sehested* ved Hjælp af Bestikkelser og med Bistand af de mest tvivlsomme Personer arbejdede i *Clausens* Sold. Flere af de kompromitterede Personer havde saa stort Hastværk med at udstede Erklæringer, hvori de fralagde sig deres Andel i Skandalen, at Erklæringerne desværre fik en indbyrdes noget divergerende Form! Medens *Bach* i en aabenhjertig Telefonsamtale vedkender sig, at visse »Personer har gjort et Stykke Arbejde og faaet deres Betaling derfor«, erklærer *Hartel* og *Foget*, at de aldrig har modtaget en rød Øre personlig.

Dokumenternes Ægthed er der ingen, der vovede at bestride. *Sehested* derimod var taabelig nok til at gaa hen og indgive en Politianmeldelse i det Haab, at han skulde kunne formaa Politiet til at arrestere en Sagen ovedkommende Redaktør *Hendil*, men opnaar kun, at hans egne Folk — *von Thun*, Journalist ved »Fædrelandet«, og *Rudolf Christiansen*, ogsaa kaldet »Hestetyven«, en yderst anløben Personage, der har arbejdet som Spion for næsten alle mulige Magter og Mennesker, — bliver arresteret, og ved Forhørene og Retsreferaterne, som vi ikke her skal komme nærmere ind paa, da de forudsættes velkendte af vore Læsere, bringes den ene mere kompromitterende Afsløring af *Sehested* end den anden. Inden der var gaaet 14 Dage efter Pjecens Udgivelse, var *Sehested*, Manden, der holdt Traadene mellem *Fritz Clausen*-Partiet, Bondepartiet og L. S. i sin Haand, en død Mand i det offentlige Liv.

I det Retsmøde, hvor forhenværende Landsretssagfører *Pontoppidan* blev afsløret som Referent for *Sehested*, fremkom Redaktør *Hendil* med en Hentydning til en vis Forbindelse mellem Hofjægermesteren og *Plum*skandalen. —

Det viser sig ved nærmere Undersøgelse, at *Sehested*, der saa sent som den 7. November 1940 i »Extrabladet« taler nedsættende om »Plutokratiet«, et Udtryk, han har hørt paa sin Tysklandsrejse, under Verdenskrigen har været højt lønnet Bestyrelsesmedlem i »Det danske Frysningskompagni A/S«, et af *Plum*-Selskaberne, der var knyttet til Jøde-Kamarillaen omkring Landmandsbanken.

Som den snu Plutokrat, *Sehested* er, forlangte han ved sin Indtræden, at hans Navn ikke officielt maatte komme frem (se Landmandsbank-Betænkningen, pag. 173). Det kunde se ud, som om *Sehested* allerede før sin Indtræden var klar over, hvad han skulde tjene sine Penge paa; men hvad gør en *Sehested* ikke, naar blot det fine Navn — det var endnu fint dengang! — ikke bliver blameret.

Som man vil erindre, gik disse Landets største Svindlerforetagender ned med et Brag, der kostede det danske Samfund flere Hundrede Millioner Kroner.

Det er i Sandhed et ejendommeligt Syn at se *Sehested*, Plutokraten par excellence, angribe det Plutokrati, som han selv er en af Anførerne for!

Hofjægermester *Sehesteds* nuværende Partifælle, *Langfinger-Nielsen*, skrev i sin Tid i Anledning af Frysningskompagniets Anmodning om Statstilskud følgende i »Selvstyrebladet«:

»De skyldige i denne Række Svindel bør drages til Ansvar og straffes. — Det er beklageligt, at samvittighedsløse Slubberter uden at blive draget til Ansvar kan foretage Handlinger af denne Art«.

I Dag har *Langfinger-Nielsen* og *Sehested* fundet hinanden, — og det er der ikke noget at sige til. De to har i Virkeligheden saa meget tilfælles, at de gør bedst i at holde indbyrdes Fred. Og naar vi saa ser *Langfinger-Nielsen* komme marcherende Arm i Arm med *Fritz Clausen*, og bagved dem Hofjægermester *Sehested* og *Hartel*, slæbende paa *Knud Bach*, saa ser vi »den nye Tid marchere«, i Sandhed: Rene Folk med rene Hænder! —

Trumfen fra Bridgepartiet paa Broholm.
— Men han kunde ikke tage Stikket hjem.

Brobygaard 14/10 1933

Kære Jørgen!

Tak for dit Brev!

Jeg kan fuldtud underskrive dine Bemærkninger om, at vi kan takke L. S. for, at Korntolden nu er kommet frem paa Scenens Forgrund. Endvidere er 15.000 Kroner et lille Beløb, hvis Korntolden derigennem kunde sikres.

Efter den Beskrivelse jeg har faaet af *Knud Bach*, som jeg desværre aldrig har været sammen med, har jeg vanskeligt ved at tro, at det skulde være umuligt at finde en Arvtager indenfor L. S., nu da Bevægelsen er blevet saa stærk som den er, og jeg tvivler om en varig Sanering af hans Forhold. Jeg tror endvidere ikke, at Spørgsmaalet Korntold nu **for denne Høstsæsons** Vedkommende er uafhængig af L. S. Jeg tror, at der snart kommer en Ordning, Landbokommissionens Mellemkomst og den megen Talen om Sagen i Partierne mener jeg maa føre til en Ordning snart, om den bliver god eller daarlig skal jeg ikke spaa, men **Sagen er nu trukket ind for et andet Forum end L. S. Til næste Aar vil Knud Bach være glemt, hvis han forinden maatte være druknet i økonomisk Kaos, og L. S. vil stadig være levedygtig.**

Af dit Brev forstaar jeg, at vi vist ikke ser ens paa L. S.s Indflydelse paa den øjeblikkelige Situation, og **det er et væsentligt Punkt,** da det selvfølgelig ikke er saa heldigt at skifte General **under** Slaget.

Men nu faar vi se, eller rettere, det bliver maaske vanskeligt at konstatere Betydningen af den vedtagne Bevilling bagefter!?

Jeg haaber, at du har det bedre, og at du snart vil kunne begynde igen. Indenfor vor Forening gælder det nemlig Personen i Modsætning til L. S., der er meget stærkere end vor Sammenslutning.

Venligst Hilsen.

Din hengivne

Erik.

Brolyggaard 14/10 1933

Kære Jørgen!
Tak for dit Brev!
Jeg kan fuldtud underskrive
dine Bemærkninger om, at vi
kan takke H.S. for, at Kornlövden
nu er kommet frem paa Scenens
Forgrund. Endvidere er 15000 Kr
et lille Beløb, hvis Kornlövden
derigennem kunde sikres
Efter den Beskrivelse jeg har
faaet af Knud Bach, som jeg
desværre aldrig har været sammen
med, har jeg vanskeligt ved at
tro, at det skulde være umuligt
[illegible] LS
at finde en Antager, nu da [illegible]

er blevet saa stærk som den er; og jeg tvivler om en varig Samling af hans Forbund. Jeg tror endvidere ikke, at Spørgsmaalet kommer nu for denne Høstsæson. Vidkorns mud er uafhængig af L.S. Jeg tror, at der snart kommer en Ordning, Landbokommissionens Mellemkomst og den megen Talen om Sagen (i Palæet) maa jeg maa føre til en Ordning snart, om den bliver god eller daarlig skal jeg ikke spaa, men Sagen er nu, hvilket vist for et andet Forum end L.S. Til næste Aar vil Knud Dack være glemt hvis han forinden skulle være druknet i økonomisk Kaos, og L.S. vil stadig være levedygtig. Af dit Brev forstaar jeg, at vi

vist ikke se ens paa L S Tilbøjeligheder
paa den øjeblikkelige Situation,
og det er et væsentligt Punkt,
da det selvfølgelig ikke saa hurtigt
at skifte Linie under Slaget
Men nu faar vi se, eller rettere,
det bliver maaske væsentligt:
at konstatere Antagonismen af
den voldsomme Stilling bag efter!?

Jeg haaber, at du har det bedre,
og at du snart vil kunne begynde
igen. Indenfor vor Forening
gælder det særlig Personer
i Modsætning til L. S, der er
meget stærkere end vor Sammen-
slutning.

Venligst Hilsen
Din hengivne Erik

U d b e t a l i n g e r

til

L.S.

1932/33

13/10	32	L.S.	1200.oo
12/11	"	"	300.oo
15/11	"	Statshusmand E.Siegfredsen	200.oo
29/11	"	L.S.	500.oo
10/12	"	"	1000.oo
18/1	33	Statshusmand Bæk	500.oo
"	"	L.S.	150.oo
"	"	Gaardejer Knud Bach	1000.oo
19/1	"	Godsejer Th.Junker	1000.oo
3/2	"	Kaptajn Kofoed	300.oo
7/2	"	Kaptajn Jall	500.oo
9/2	"	Godsejer Th.Junker	278.8o
20/2	"	samme	1000.oo
9/3	"	Jens Bæk	250.oo
11/3	"	L.S.	240.oo
13/3	"	Godsejer Th.Junker	276.6o
"	"	samme	1000.oo
"	"	Kapt.Kofoed	400.oo
16/3	"	samme	370.oo
31/3	"	samme	1230.oo
"	"	Kaptajn Jall	150.oo
6/4	"	samme	42.63
8/4	"	Kaptajn Kofoed	767.98
"	"	L.S.	110.oo
2/5	"	samme	175.oo
3/5	"	Kaptajn Kofoed	181.81
17/5	"	L.S.	200.oo
18/5	"	Fuldmægtig Ridder	90.oo
"	"	Godsejer Junker	446.6o
		Trp:	13859.42

			Trp:	13859.42
18/5	33	L.S.		151.oo
3/8	"	Knud Bach		2000.oo
9/9	"	samme		500.oo
				16510.42
		Heraf betalt af:		
		Majoratsforeningen	11510.42	
		Foreningen af Skov-og Landendomsbesiddere	5000.oo	
			16510.42	16510.42

1933/34

3/10	33	L.S.		750.oo
19/10	"	"		200.oo
24/10	"	"		15000.oo
30/10	"	"		250.oo
18/12	"	"		375.oo
30/12	"	"		270.oo
"	"	"		250.oo
13/1	34	"		600.oo
16/1	"	"		500.oo
16/2	"	Knud Bach		159.5o
9/4	"	samme		564.oo
14/4	"	L.S.		1000.oo
23/4	"	"		500.oo
24/4	"	Husmand Overgaard		200.oo
30/4	"	Proprietær Hartel		500.oo
17/5	"	Knud Bach		500.oo
23/5	"	Proprietær Hartel		500.oo
1/6	"	L.S.		1000.oo
4/6	"	Gaardejer Vilh.Kristensen		500.oo
19/6	"	Knud Bach		600.oo
"	"	cand.polit.G.Wormdahl		50.oo
"	"	Proprietær Hartel		500.oo
28/6	"	samme		418.oo
			Trp:	25186.5o

			Trp:	25186.50
28/6	34	L.S.		2000.00
19/7	"	Proprietær Hartel		1000.00
21/7	"	Jens Larsen		300.00
1/8	"	Thomas Junker		1000.00
6/8	"	samme		1982.70
7/8	"	Jørgen Jensen, Hasseldal		127.50
31/8	"	Proprietær Hartel		500.00
				32096.70
		Heraf betalt af:		
		Foreningen af Skov-og Landejendomsbesiddere	10450.00	
		Majoratsforeningen	21646.70	
			32096.70	32096.70

1934/35

8/10	34	L.S.		30.00
9/11	"	Proprietær Hartel		528.50
1/12	"	L.S.		350.00
9/1	35	Herman Møller		144.00
12/1	"	Knud Bach		500.00
"	"	Proprietær A.Hartel		147.50
24/1	"	L.S.		82.00
31/1	"	Knud Bach		500.00
"	"	Herman Møller		200.00
"	"	Jens Larsen, Otterup		500.00
1/3	"	Herman Møller		200.00
"	"	Knud Bach		500.00
5/3	"	Herman Møller		204.95
12/3	"	Godsejer Junker		1000.00
30/3	"	Knud Bach		500.00
"	"	Herman Møller		200.00
10/4	"	samme		231.80
3/5	"	Husmand Jens Larsen		200.00
"	"	Redaktør Sønderup		200.00
			Trp:	6218.75

			Trp:	6218.75
3/5	35	Godsejer Junker		2933,15
"	"	Herman Møller		141.15
"	"	Proprietær Hartel		200.oo
"	"	Knud Bach		200.oo
24/6	"	Herman Møller		157.58
"	"	samme		200.oo
14/7	"	samme		2000.oo
19/7	"	Bogtrykker Jeppesen		10500.oo
"	"	Knud Bach		750.oo
23/7	"	Hans Jensen, Fjellebro		300.oo
"	"	Herman Møller		1000.oo
26/7	"	Bogtrykker Jeppesen		3300.oo
6/8	"	Herman Møller		1000.oo
10/8	"	samme		1000.oo
28/8	"	samme		2000.oo
"	"	Knud Bach		500.oo
14/9	"	Peter Nielsen, Refsø		500.oo
"	"	Jens Larsen, Otterup		500.oo
30/9	"	Husmand Marius Hansen		300.oo
"	"	Anders Larsen, Træden		112.8o
				33813.43
		Betalt af Majoratsforeningen	33813.43	
			33813.43	33813.43

1935/36

22/11	35	Herman Møller		900.oo
"	"	Knud Bach		500.oo
"	"	A.Hartel		300.oo
"	"	Fuldmægtig Wolfhagen		300.oo
27/11	"	Knud Bach		500.oo
2/12	"	Herman Møller		400.oo
"	"	Fuldmægtig Johs.Nielsen,Ringkøbing		100.oo
23/12	"	Løjtnant Clauson-Kaas		205.oo
			Trp:	3205.oo

			Trp:	3205.oo
15/1	36	Jens Larsen, Jyderup		300.oo
"	"	Knud Bach		500.oo
"	"	Herman Møller		3000.oo
6/3	"	Knud Bach		500.oo
"	"	Herman Møller		400.oo
10/3	"	Søren Lund		200.oo
"	"	Redaktør Sønderup		200.oo
10/4	"	Herman Møller		508.9o
19/5	"	Jens Larsen, Otterup		35.oo
"	"	Søren Lund		31.1o
30/5	"	Mogens v.Thun		300.oo
"	"	Landbo Værnets Forlag		78.25
12/6	"	Forstkandidat I.A.Frederiksen		167.oo
16/6	"	Søren Lund, Spanager		500.oo
27/6	"	Knud Bach		500.oo
"	"	Søren Lund, Spanager		500.oo
6/7	"	Landbo Værnets Forlag		78.25
8/7	"	Folketingsmand Foged		500.oo
22/7	"	Jens Larsen, Otterup		600.oo
27/7	"	Folketingsmand Foged		1000.oo
6/8	"	Peter Nielsen, Sommersted		100.oo
"	"	A.Overgaard, Hvidsten		100.oo
"	"	F.v.Thun		200.oo
8/8	"	Hofjægermester Sehested		5000.oo
29/8	"	samme		5000.oo
				23503.5o
		Rest paa Regnskab vedr.Bondetog		61.79
		Heraf betalt af:		23441.71
		Foreningen af Skov- og Landejendoms-besiddere	10000.oo	
		Majoratsforeningen	13441.71	
			23441.71	23441.71

Resumé.

1932/33

Udbetalt L.S. 16510.42

1933/34

Udbetalt L.S. 32096.7o

1934/35

Udbetalt L.S. 33813.43

1935/36

Udbetalt L.S. 23441.71

-o-

1932/33

Betalt af Majoratsforeningen	11510.42	
Foreningen af Skov-og Landejendomsbesiddere	5000.oo	
1933/34		
Betalt af Majoratsforeningen	21646.7o	
Foreningen af Skov-og Landejendomsbesiddere	10450.oo	
1934/35		
Betalt af Majoratsforeningen	33813.43	
1935/36		
Betalt af Majoratsforeningen	13441.71	
Foreningen af Skov-og Landejendomsbesiddere	10000.oo	
	105862.26	105862.26

EFTERSKRIFT

Det vil sikkert være Læserne bekendt, at vi fra Besættelsesdagen har vendt meget af vort Skyts mod vore hjemlige Nazister, naturligvis uden dog at svække Angrebene mod det System, som vi i mange Aar har bekæmpet og vil bekæmpe lige indtil dets endelige Likvidation. Naar vi har gjort, hvad vi kunde, for at nedkæmpe Clausenitterne, skyldes det først og fremmest det nuværende Systems Fejghed. Det er velkendt, at alle ledende Systemmænd i den Grad var gaaet fra Snøvsen, at de af Hensyn til Tyskerne i lange Tider ikke turde nævne Clausen. Først da »Stormen« i Maaneder havde fyret løs paa ham, fik de »Modet« igen. Havde vi ikke løbet »Risikoen«, var det nuværende System blevet afløst af Clausens lige saa korrumperede, men mere »haandfaste«. —

Læserne af »Stormen« vil vide, at vor Kamp ikke har haft Kærlighed til Systemet til Baggrund. De vil selv have kunnet finde ud af, at Nedkæmpelsen af Clausen var vigtigere for det stærke nye nordiske Danmark, der skal komme, end Begravelse af det gamle allerede næsten afdøde System. —

For det andet lod vi os lede af det Krav om Renhed, vi stedse har stillet til de Mænd, der skal lede vort Folk, et Krav, vi naturligvis skærper mest muligt over for de, der i deres Propaganda bruger den nye Tids Tale om Idealisme og ubetinget Foring, et Krav, vi selv stiller helt paa Spidsen, naar vi besætter vore egne Lederpladser, uden at vi naturligvis derfor skulde støde de, der engang har begaaet en Forbrydelse, helt ud af Samfundet. De Krav, vi stiller til disse Folk, er de samme,

som vi stiller til alle vore Medkæmpere: Offervilje. Og denne Offervilje finder netop hos saadanne Mennesker sit mest karakteristiske Udtryk i, at de faar Lejlighed til at gøre den størst mulige Indsats for en Genrejsning af Danmark, uden Mulighed for personlig at faa Ære, Penge eller Magt derfor. —

Vi vil ikke skjule, at *vi ogsaa er straffede Personer.* Alle vore Ledere har tilbragt kortere eller længere Tid i Fængslet.

Alle vore Redaktører har været i første Linie og faaet Systemets Kærlighed at føle i rigt Maal. F. Ex. har Redaktør gennem en Aarrække, *Valdemar Jensen,* ialt tilbragt 2 Aar i Vestre Fængsel, 20 Dage for korporligt at have afstraffet Smudsredaktøren *Hendil* ved »Extrabladet«, 20 Dage for at have »haanet« Jødernes Gud, Resten efter saakaldte Injuriedomme paa Grund af »Stormen«s Afsløringer af Systemets ledende Mænd.

To af vore Ungdomsledere, *Erik Gotthardt* og *Jørgen Sørensen,* fik langvarige Fængselsstraffe for paa »ulovlig« Maade at have tilvendt sig nogle Dokumenter, der over for det danske Folk paa uomstødelig Maade viste, at *Hedspore Hansen* direkte understøttede et revolutionært Arbejde i Tyskland og derved, som det nu klart har vist sig, forbryderisk satte vort Lands nationale Existens paa Spil.

Et Par af vore Legionærførere er dels dømt for ved Plankeværksmaling at have generet Jøder, Frimurere og Emigranter, dels for at have sendt nogle »sagesløse« Kommunister paa Hospitalet.

Wilfred selv er jo heller ikke gaaet skudfri ud af Krigen mod Systemet. I 1934 blev han sigtet for Oprørsforsøg, Sigtelsen blev dog frafaldet, da det bevistes, at Wilfred aldrig vilde *forsøge* noget saadant. Han fik dog 20 Dages Hæfte for at tage Ansvaret for, at Folkene havde ødelagt en Synagoge, knust »Politiken«s Ruder m. m. I Tilgift fik han den bekendte Erklæring, hvori Professor *Wimmer* karakteriserede *Wilfred* som en særdeles velbegavet Mand med smukke Ideer og Vilje til at kæmpe dem til Sejr. — I 1937 fik han 40 Dages Hæfte for at stemple *Staunings* Kronenedskæring som Bedrageri over for det arbejdende Folk. Endelig har han faaet nogle Smaastraffe for at melde sig som den ansvarlige, naar vore Folk havde overtraadt Uniformsloven eller paa anden Maade havde demonstreret lidt uden for de snævre Grænser, det frihedskære Demokrati har sat for vor Færden. —

Det skal dog nævnes, at Sigtelserne imod ham har været talløse som Havets Sand, men da de dels altid har haft det tydelige Formaal at ramme en Modstander af det korrumperede

G47

System, og dels altsaa ikke er blevet andet end Sigtelser, skal vi ikke remse dem op, selv om de over for Læserne tydeligt vilde vise, at *Wilfred Petersen* er den Mand, det nuværende System altid har frygtet og hadet mest. For os maa dette være den højeste Udmærkelse, en dansk Mand kan faa, og naar han yderligere er gaaet fuldkommen pletfri ud af de minutiøse Undersøgelser, Systemets Politi og Retsmaskineri har udsat ham for, maa man forstaa, hvorfor vi følger ham. —

Dansk Socialistisk Forlag

WILFRED PETERSEN:

1)	„Systemet“	0,50 Kr.
2)	Blod	0,50 -
3)	Nordens Kamp	0,50 -
4)	Principper	0,50 -
5)	Derfor vil vi	0,50 -
6)	Danmark kalder	1,00 -
7)	Maal og Midler	0,25 -
8)	Revolution (Pjecerne Nr. 2-3-4-5 i eet Bind)	2,00 -

Pjecerne faas gennem Kiosker og Boghandlere eller direkte fra Dansk Socialistisk Forlag, Gothersgade 12, København K. Telf Palæ 8335.

RAKETTEN

WILFRED's Nytaarshefte 1941

Vittigt og spændende
40 Sider
Rigt illustreret

Pris Kr. 1,00

Faas overalt eller direkte fra Dansk Socialistisk Forlag, Gothersgade 12, København K. Telefon Palæ 8335.

Mod forud Indsendelse af Beløbet portofri Tilsendelse — Primærker modtages som Betaling.

A. Pors, Torden kjdsg. 24, Kbhvn.

263.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag den 21. September 1945.

RAPPORT

Sagen mod Axel Gunnar Larsen m. fl.

Arrestanten Peter Marius Asmussen, Vissenbjerg 11. 8. 1906, *fængslet ved 5. Undersøgelseskammer,* blev i Dag med Tilladelse fra Kammeret fremstillet her i Afdelingen, hvor han blev afhørt af Statsadvokat Carl Madsen.

Arrestanten forklarer, at D. N. S. A. P. i August 1940 afholdt et Storraadsmøde i Fredericia paa Hotel Victoria, hvor følgende Personer var til Stede: Kaj Rinck, H. C. Bryld, Adam Andersen, Einar Jørgensen, Grev Schimmelmann, Grev Knuth, Sysselleder Møller-Falster, Landsretssagfører Pontoppidan, Kaptajn Thorsen, Erik Vestergaard, Købmand Friis-Fare, S. F. O. Jørgensen-Aalborg, Folketingsmand Th. M. Andersen, Holger Bryld og Harkjær Simonsen. Arrestanten deltog ogsaa selv i Mødet, hvor H. C. Bryld gav Meddelelse om, at der gennem Grev Schimmelmann var tilgaaet Partiet et meget betydeligt Pengebeløb, saaledes at det nu var muligt at drive en virkelig storstilet Propaganda. Beløbet var paa 6 til 700.000 Kroner, og der blev paa Mødet Mand og Mand imellem drøftet, hvem der havde givet dette Tilskud, og det blev fra alle Sider fastslaaet, at Gunnar Larsen havde betalt en meget stor Del af Pengene. Blandt andre Bidragydere nævntes: Direktør Sander, Carlsberg, Direktør Kraft, D. D. P. A., og muligt enkelte andre. Arrestanten udtaler i den Forbindelse, at han er vidende om, at Direktør Sander, Carlsberg, den 9. April 1940 anmodede om Optagelse i D. N. S. A. P. og i den Anledning tilbød at støtte Partiet med store Beløb.

Arrestanten oplyser videre, at *Dagbladet Sidste Nyt* ejedes af Wilfred Petersen og finansieredes af Gunnar Larsen, og at Gunnar Larsen i 1940 var i Berlin sammen med H. C. Bryld, hvor de forhandlede med forskellige Personligheder saasom Rosenberg, Dräger og andre om »en ny Fremtid for Danmark«. Rejsen til Berlin har været omtalt i »Fædrelandet«, vistnok sidst i 1940.

Gunnar Larsen var paa daværende Tidspunkt D. N. S. A. P.'s Mand, men nogen Tid senere opstod der en vis Uoverensstemmelse mellem Gunnar Larsen og Partiet, idet dette pressede paa overfor Gunnar Larsen, idet han skulde bruge sin Indflydelse til at udvirke, at H. C. Bryld blev Medlem af Regeringen som Justitsminister, hvilket Gunnar Larsen imidlertid ikke vilde være med til paa daværende Tidspunkt.

Arrestanten udtaler sluttelig, at han er af den Formening, at tidligere Folketingsmand Th. M. Andersen, kaldet Smeden, der som anført var med paa Storraadsmødet, vil være villig til overfor Politiet at afgive Forklaring om, fra hvilke Kilder den omhandlede Sum paa ca. 700.000 Kroner hidrørte.

Oplæst og vedtaget.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 23. September 1945.

Efter at det var blevet oplyst, at »Smeden«s fulde Navn er: *Theodor Marinus Andersen*, f. d. 27. 8. 1888 i Fredericia, og at han hensidder i Hobro Arrest sigtet for Stikkervirksomhed m. v., indfandt Statsadvokat Carl Madsen og undertegnede os i Dag i Hobro, hvor Statsadvokaten med Tilladelse af det stedlige Kriminalpoliti foretog Afhøring af Arrestanten, der opgav sit fulde Navn at være som anført.

Arrestanten forklarer, at han tilsluttede sig D. N. S. A. P. umiddelbart før Valget i 1939. Han opstilledes senere som Folketingskandidat og indtraadte som Medlem af Tinget som Partiets Folketingsmand, og som saadan var han selvskreven som Medlem af Partiets Storraad. Han mener kun at have deltaget i to Storraadsmøder, og det første fandt Sted i Odense straks efter Valget og her blev Arrestanten sammen med det nyvalgte Folketingsmedlem Aage Henriksen godkendt som Medlem af Partiet, og han aflagde Løfte til Partifører Frits Clausen om, at han vilde anerkende ham som Partiets Fører og være ham lydig.

Derefter deltog han i Storraadsmødet i Fredericia i August 1940, og han bekræfter, at de i Rapporten nævnte Personer var til Stede. Frits Clausen aflagde en Beretning, der gik ud paa, at Partiet befandt sig i en Bølgedal, og H. C. Bryld eller Langgaard Nielsen fremkom derefter med en Meddelelse om, at Partiet nu saa sig i Stand til at gaa ind i en forøget Propagandakampagne, og Arrestanten fik det Indtryk, at den Kampagne, der forestod, skulde føres i meget stor Stil, hvilket ogsaa skete. Arrestanten fik paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger om, at Partiet befandt sig i en Bølgedal, men at man samtidig kunde føre en bekostelig Propaganda, det Indtryk, at der var tilflydt Partiet meget store Beløb udefra, men han blev ikke klar over, hvor Pengene kom fra.

Der var i 1940 i Partikredse Tale om, at kapitalstærke Grupper vilde købe »Fædrelandet«, men noget konkret herom ved Arrestanten ikke. Udspurgt om han kender noget til Gunnar Larsens Indstilling overfor Partiet eller til, hvorvidt han har støttet Partiet økonomisk, forklarer Arrestanten, at han ikke ved noget bestemt derom. Han ved dog, at man i Partikredse ansaa Gunnar Larsen for at være tyskvenlig, og Arrestanten fik ved en bestemt Lejlighed af sine Partifæller til Opgave at søge at slaa Gunnar Larsen for et Beløb paa 1000 Kroner. Arrestanten husker nu ikke de nærmere Omstændigheder, og han henvendte sig heller ikke til Gunnar Larsen, med hvem han aldrig har talt, idet han og Gunnar Larsen ikke var paa Talefod. Arrestanten fremhæver, at det er ganske naturligt, at han ikke ved, hvem der støttede D. N. S. A. P. eller »Fædrelandet« økonomisk, idet han hurtigt kom paa Kant med Partiledelsen og blev holdt ude fra alle interne Forhandlinger.

Arrestanten blev derpaa — ad Gunnar Larsens Forklaring om *Dansk Folkeparti* og den med Oprettelsen forbundne Bestikkelse af Rigsdagsmænd (Litra 9 U.) — udspurgt om sit Kendskab til Dansk Folkeparti, og han forklarer, at han den 19. Februar 1941 udtraadte af D. N. S. A. P., da han tog Afstand fra Partiets tyskbetonede Politik og dets Holdning i Jødespørgsmaalet og Stilling til Frimureriet, og han sprængte Partiets Rigsdagsgruppe og dannede Dansk Folkeparti sammen med Folketingsmand Svend E. Johansen og Generalauditør Pürschel m. fl. Arrestanten forklarer videre, at han forud for Oprettelsen af Dansk Folkeparti forhandlede dels med Wilfred Petersen og dels med Carlis Hansen. Han blev foreholdt, at det lyder usandsynligt, at han af politiske Grunde skulde være gaaet i Samarbejde med de to nævnte Personer, naar hans Uoverensstemmelse med D. N. S. A. P. skyldtes dette Partis antisemitiske og tyskvenlige Holdning, men han hævder, at han var uvidende om, at Wilfred Petersen og Carlis Hansen var endnu mere udpræget tyskbetonede og antisemitiske. Han erklærer videre, at han var fuldkommen uvidende om Wilfred Petersens og Carlis Hansens Fortid. Paa Forehold nægter Arrestanten bestemt at have været bestukket til at sprænge D. N. S. A. P.'s Rigsdagsgruppe. Han erkender, at han var meget interesseret i at faa at vide, om Wilfred Petersen disponerede over Pengemidler, og at han først optog Samarbejdet, efter at Wilfred Petersen havde vist ham »Partikassen«, der indeholdt et meget stort

Beløb, meget muligt 200.000 Kroner. Videre udspurgt siger han, at han i Tidens Løb har laant nogle faa Tusind Kroner af Wilfred Petersen til private Formaal, men denne Gæld har han afviklet ved kontant Betaling, og Ordningen var paa ingen Maade under Indflydelse af den Kendsgerning, at Arrestanten var med til at foraarsage Sprængningen af D. N. S. A. P.'s Rigsdagsgruppe.

Arrestanten oplyser sluttelig, at han er af den Formening, at daværende Landspropagandaleder Langgaard Nielsen samt Partimedlem Sehested vil være i Stand til at oplyse, hvem der har støttet D. N. S. A. P.

Forklaringen oplæst og vedtaget.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 24. September 1945.

Arrestanten Klaus Alfred Langgaard Nielsen, f. den 14. Oktober 1898, *10. Undersøgelseskammer*, blev med Kammerets Tilladelse i Dag fremstillet her i Afdelingen, hvor han forklarede, at han har været Medlem af D. N. S. A. P. siden 1932 og har haft forskellige Stillinger indenfor Partiet saasom Sysselleder, fungerende Propagandaleder og Stabsleder. Han har aldrig haft noget med den økonomiske Side at gøre og kan ikke give konkrete Oplysninger desangaaende.

Udspurgt til Sagen forklarer Arrestanten, at han flere Gange har deltaget i Storraadsmøder, men han vil dog ikke have deltaget i Mødet i Odense i August 1940. Arrestanten er vidende om, at der tilflød Partiet betydelige Pengebeløb i Sommeren 1940, men han siger, at han er af den Formening, at Pengene hidrørte fra en Indsamling blandt Partiets Medlemmer, der netop blev foretaget i Foraaret og Sommeren 1940, og som gav et godt Resultat. Arrestanten siger i den Forbindelse, at han er vidende om, at Grev Schimmelmann ydede betydelige Beløb i den anførte Periode. Arrestanten har aldrig hørt om, at Gunnar Larsen har ydet Støtte til Partiet, og han kan — bortset fra H. C. Bryld — ikke henvise til Personer, der vil være i Stand til at oplyse, om, hvorvidt Gunnar Larsen har ydet økonomisk Støtte.

Oplæst og vedtaget.

— — —

Det er oplyst, at Wilfred Petersens fulde Navn er: Niels Wilfred Emanuel Petersen, f. den 25. 11. 1905 paa Frederiksberg, og at han ses efterlyst i D. P. E. 51/1945 under Løbenummer 1513 sigtet for Overtr. af Strfl.s § 101 (Afd. E. Sag 2427/45).

Erklæring fra R. R. vedlægges. (Ltr. 10-F).

Brask-Andersen,
Overbetjent.

264.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

Den 9. februar 1949.

Hr. overbetjent Max Weiss, Politigården.

Da det overfor kommissionen af en af Wilfred Petersens medarbejdere er hævdet, at Gunnar Larsen i sin tid ikke som af Dem forklaret skal have finansieret pjecen: Rene Folk med rene Hænder, idet han først skal have fået tilknytning til Wilfred Petersen ca. 3 måneder efter nævnte pjeces fremkomst, tillader kommissionen sig at udbede sig Deres udtalelse i anledning af den her fremsatte påstand.

Holm.

Eigil Olsen.

I anledning af foranstående skal jeg tillade mig at oplyse, at min viden på dette punkt stammer fra Wilfred Petersen, der længere tid før pjecens fremkomst meddelte mig, at han af Gunnar Larsen fik økonomisk støtte til udgivelsen. Jeg kan ikke tænke mig, at Wilfred Petersen på dette punkt skulle have talt usandhed overfor mig, når han iøvrigt ellers fortalte mig sandhed om alle politiske forhold. Jeg er på nuværende tidspunkt ikke i stand til at huske, om også fhv. justitsminister Harald Petersen har talt om, hvem der støttede udgivelsen.

København, den 11. februar 1949.

Weiss,
Kriminaloverbetjent.

265.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25[3]
København, K.

Den 10. februar 1949.

Den af Folketinget under 8. Januar 1948 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

Jeg har rigtigt modtaget kommissionens skrivelse af 9. ds., hvori kommissionen meddeler, at en af herr Wilfred Petersens medarbejdere overfor kommissionen har hævdet, at jeg ikke, som af mig forklaret, har finansieret piecen »Rene Folk med rene Hænder«, idet jeg ifølge den pågældende herres påstand først skal have fået tilknytning til Wilfred Petersen ca. 3 måneder efter nævnte pjeces fremkomst. Hertil skal jeg bemærke, at den fremsatte påstand er urigtig, og jeg har iøvrigt intet at anføre vedrørende den af mig i sin tid overfor kommissionen afgivne forklaring vedrørende det omhandlede punkt.

Hvis kommissionen på baggrund af den fremsatte påstand betvivler rigtigheden af min forklaring, skal jeg tillade mig at anføre, at herr Wilfred Petersen ved sit første besøg hos mig kort efter 9. april 1940 var ledsaget af en af sine medarbejdere, herr Edgar Mortensen. I de fleste tilfælde, hvor jeg herefter havde samtaler med herr Wilfred Petersen, var denne ledsaget af den nævnte herre, idet dog herr Wilfred Petersen også fra tid til anden kom alene.

Også forhenværende justitsminister, civildommer Harald Petersen var vidende om min forbindelse med Wilfred Petersen, før pjecen »Rene Folk med rene Hænder« udkom. Han var ligeledes vidende om mit direkte medarbejderskab ved pjecen, idet jeg igennem ham modtog en række udskrifter af rigsregistraturen vedrørende forskellige nazisters kriminelle fortid, hvilket materiale blev anvendt i »Rene Folk med rene Hænder«.

Også kriminaloverbetjent Max Weiss er vidende om, at jeg havde forbindelse med Wilfred Petersen før nævnte pjeces fremkomst. Kriminaloverbetjent Weiss er ligeledes vidende om, at der gennem Harald Petersen blev fremskaffet udskrifter af rigsregistraturen til anvendelse i pjecen.

Jeg må derfor, hvis kommissionen på baggrund af den fra en af Wilfred Petersens medarbejdere fremsatte påstand betvivler rigtigheden af min redegørelse, anmode kommissionen om at afhøre de nævnte herrer som vidner.

Jeg tillader mig iøvrigt at gå ud fra, at kommissionen i alle tilfælde vil gøre dette, hvis kommissionen i sin redegørelse til Folketinget gengiver den nævnte påstand om urigtigheden af min forklaring.

Jeg vil iøvrigt formentlig være i stand til at fremkomme med en yderligere dokumentation, hvis dette skulle være nødvendigt.

Med højagtelse

Gunnar Larsen.

265 a.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25[3]
København K.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Idet jeg refererer til kommissionens skrivelse af 9. f. m. samt til mit svar af 10. f. m., skal jeg tillade mig at anføre, at udover de i mit brev af 10. februar nævnte personer vil også min daværende privatsekretær, nuværende kontorchef Otto Lademann, kunne bevidne, at jeg i perioden 9. april 1940 indtil 8. juli 1940 ret ofte havde besøg af herr Vilfred Petersen på mit kontor i Vestergade 33.

Yderligere vil kontorchef Lademann kunne bevidne, at han på min anmodning udsendte et ikke ubetydeligt antal af pjecen »Rene Folk med rene Hænder« i efteråret 1940, og formentlig vil han også kunne erindre, at jeg havde modtaget disse enten direkte fra herr Vilfred Petersen eller fra den i mit brev af 10. f. m. omtalte herr Edgar Mortensen.

Med højagtelse
Gunnar Larsen.

265 b.

ÅFSKRIFT

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Frederiksberggade 25[3]
København K.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Under henvisning til kommissionens skrivelse af 9. februar d. å., hvori kommissionen meddeler, at det af en af Wilfred Petersens medarbejdere er hævdet, at jeg ikke i sin tid, som forklaret, skulle have finansieret pjecen »Rene folk med rene Hænder«, idet jeg først skulle have fået tilknytning til Wilfred Petersen ca. 3 måneder efter nævnte pjeces fremkomst, skal jeg, udover hvad jeg tidligere har skrevet vedrørende dette spørgsmål, tillade mig at henlede kommissionens opmærksomhed på, at herr Wilfred Petersen for nogle dage siden ved landsretten er blevet frikendt og således nu selv som ustraffet mand vil være i stand til at redegøre for nævnte forhold, hvis kommissionen måtte ønske det. I modsat fald vil jeg naturligvis også kunne fremskaffe en erklæring fra herr Wilfred Petersen, hvis dette måtte være ønskeligt. Jeg beder venligst kommissionen meddele mig, om sidstnævnte fremgangsmåde vil være af interesse.

Der er iøvrigt også et andet punkt, som hidtil måske har været noget uklart, men som formentlig vil kunne klares op ved en afhøring af herr Wilfred Petersen. Jeg tænker her på den sammenslutning af små nazistpartier, som fandt sted i 1942, og som senere blev sprængt af herr Wilfred Petersen. Efter min mening fremgår det ikke med tilstrækkelig tydelighed af det fra byretten fremkomne materiale, ved hvilken lejlighed herr Wilfred Petersen ikke blev afhørt, at der i forvejen forelå en aftale mellem mig og herr Wilfred Petersen, at denne skulle med i sammenslutningen for at passe på, at der ikke skete noget galt, som kunne være imod danske interesser, igennem denne sammenslutning. Også dette punkt vil formentlig kunne udybes ved eventuel afhøring af herr Wilfred Petersen.

Med højagtelse
Gunnar Larsen.

265 c.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

31. marts 1949.

Hr. Wilfred Petersen.

Fra fhv. minister Gunnar Larsen er modtaget vedlagte skrivelse af 30. ds.

Kommissionen anmoder Dem om snarest belejligt — idet kommissionen er ved at afslutte sit arbejde vedrørende disse forhold — hertil at afgive en kortere redegørelse vedrørende de i nævnte skrivelse anførte to punkter, hvorom hr. Gunnar Larsen anfører, at De vil kunne give supplerende oplysninger.

Holm.

Eigil Olsen.

265 d.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

Som svar på kommissionens skrivelse af 31. marts 1949 til undertegnede skal jeg anføre følgende:

1. Da kun to af mine medarbejdere — Johan Pedersen og Edgar H. Mortensen — overhovedet har haft kendskab til min forbindelse med Gunnar Larsen, før det ved bladenes referat af Gunnar Larsens sag blev offentligheden bekendt — ingen af disse to har udtalt sig til kommissionen — har den af kommissionen afhørte »medarbejder« udtalt sig på det løseste grundlag. Sagen forholder sig således, at jeg kom i forbindelse med Gunnar Larsen i tidsrummet mellem 9. april 1940 og hans overtagelse af trafikministeriet. I det tidsrum modtog jeg de første penge fra Gunnar Larsen til angreb på DNSAP. I den følgende tid indtil 29. august 1943 betalte ingeniør Gunnar Larsen den væsentligste del af udgifterne til mine publikationer, derunder begge pjecerne »Rene folk med rene Hænder« mod DNSAP og tyskerne, ligesom han støttede andre af mine antityske handlinger på forskellig måde.

2. Gunnar Larsens aftale med mig i sommeren 1942, da DNSAP ved »Frikorps Denmark«s indsats havde fået sin stilling konsolideret hos tyskerne, at oprette en modvægt mod dette parti ved at samle alle små nazigrupper i et konkurrerende parti. Min opgave skulle være at hindre en eventuel sammenslutning med DNSAP og sørge for, at den nye samling ikke blev så stærk, at den kunne blive DNSAPs afløser. Valget af midler var naturligvis ene min sag, hvorfor jeg var lidt uenig med Gunnar Larsen over, at han havde ladet udbetale penge direkte til et par af disse smågrupper — Høyer og Peder Asmussen —, idet jeg anså det som en nødvendig forudsætning for at bevare herredømmet over alle disse grupper, at kun een mand »sad« på pengekassen, ligesom jeg var utilfreds med, at Gunnar Larsen gav sig blottelser ved overhovedet selv at forhandle med folk, man ikke kunne stole på, selvom jeg naturligvis måtte give Gunnar Larsen ret i, at samlingen var lettere at etablere, når disse grupper mærkede interesse hos ham. Gunnar Larsen viste da også i handling, at han gav mig ret i mine synspunkter, idet han stoppede alle videre udbetalinger og i fremtiden lod mig »fordele« pengene, ligesom han var fuldt enig med mig i at sprænge samlingen, da den begyndte at blive farlig, bl. a. fordi det ikke var lykkedes mig at få fuldt herredømme over alle dens led.

København, den 5. april 1949.

Med højagtelse

Wilfred Pedersen,

Milanovej 4, st. S.

X. Gunnar Larsen og østrumudvalget.

266.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag, d. 12. oktober 1945.

RAPPORT

Arrestanten *Niels Erik Valdemar Wilhelmsen* var fremstillet.

Han forklarer, at han i Tiden fra d. 9. September 1942 til d. 29. August 1943 beklædte Stillingen som Sekretær i Østrumudvalget. Han oppebar en Gage paa 25.000 Kr. aarligt.

Nærmere udspurgt vedrørende Gagen forklarer han, at han af Staten (Udenrigsministeriet) fik udbetalt 6000 Kr. aarligt, medens han af Gunnar Larsen og Juncker fik Tilsagn om et aarligt Tilskud paa den førnævnte Gage paa henholdsvis 14.000 og 5000 Kroner. Samtidig fik Arrestanten Tilsagn fra de to Herrer om, at de lovede Tilskud skulde gælde for mindst 2 Aar. Omkring det Tidspunkt, hvor Arrestanten tiltraadte sin Stilling som Sekretær i Østrumudvalget, fik han forskudsvis udbetalt af Gunnar Larsen 5000 Kroner, som skulde afvikles over de følgende 2 Aar, idet der i de maanedlige Lønudbetalinger i de kommende 2 Aar skulde afkortes $^1/_{24}$ af Aarslønnen. Fra Direktør Juncker modtog Arrestanten een Gang for alle 10.000 Kr., hvilket var de kommende 2 Aars Løn. Da Arrestanten fratraadte sin Stilling, omkring d. 1. Oktober 1943, havde han saaledes faaet udbetalt ialt 32.500 Kroner, nemlig 6000 Kroner fra Udenrigsministeriet, 16.500 Kroner fra Gunnar Larsen (Aarsløn 14.000 plus endnu ikke tilbagebetalt Forskud 2500 Kroner) og 10.000 Kroner fra Direktør Juncker udgørende 2 Aars Gage.

Arrestanten forklarer nærmere, at han blev engageret til Stillingen af Direktør Juncker, og da han overfor denne fremkom med et Gagekrav paa mindst 25.000 Kroner aarligt, blev den omhandlede Ordning truffet.

Forklaringen gennemlæst og vedstaaet med Underskrift.

N. Erik Wilhelmsen. **Brask-Andersen,**
Overbetjent.

Kont. den 18. Oktober 1945.

Arrestanten *Wilhelmsen* var fremstillet, og han blev udspurgt til Sagen og forklarer, at han, inden han fik Stillingen som Sekretær i Østrumudvalget, var Kontorchef i Foreningen Engageringskontoret for Handel og Industri, Børsen, hvor han oppebar en aarlig Gage paa 12.000 Kroner plus Dyrtidstillæg.

Derefter fremstod Arrestanten *Axel Gunnar Larsen*, og han udtaler paa Anledning, at han i sin Tid var med til at skaffe Wilhelmsen den anførte Stilling som Sekretær i Østrumudvalget.

Han forklarer nærmere, at han har kendt Wilhelmsen, siden denne blev gift, vistnok i 1940, og det var derefter flere Gange paa Tale, at Arrestanten skulde være Wilhelmsen behjælpelig med at finde en vellønnet Stilling for Eksempel som

Direktionssekretær i et eller andet stort Firma. Forholdet var det, at Wilhelmsen ikke mente, at han, naar han beklædte Stillingen som Kontorchef i Engageringsbureauet, kunde søge sin Ønskestilling, saafremt denne tilbød sig, men at han først maatte opsige sin Stilling for at komme til at staa frit.

Da Spørgsmaalet om Østrumudvalget blev aktuelt, var Wilhelmsen meget interesseret i Stillingen som Sekretær, og da han i Forvejen kendte saavel Direktør Juncker som Hofjægermester Lüttichau, Rohden, havde han store Chancer for at opnaa Stillingen. Det viste sig imidlertid, at Stillingen kun skulde lønnes med 6000 Kroner aarligt, hvilket ikke var nok til, at Wilhelmsen kunde leve af det, og Arrestanten raadede ham derfor til kun at søge Beskæftigelse ved Østrumsudvalget i nogle Timer om Dagen og samtidig beholde sin faste Stilling. Da Wilhelmsen derefter paaberaabte sig, at han gerne vilde tage Chancen for at komme bort fra Engageringskontoret og derved komme til at staa frit, hvis der senere tilbød sig en Stilling, resulterede det i, at Arrestanten sammen med Juncker gik med til at støtte Wilhelmsen økonomisk, saaledes at han kunde tage Stillingen som Sekretær i Østrumudvalget.

Arrestanten blev gjort bekendt med den af Wilhelmsen afgivne Forklaring vedrørende Lønnen for Sekretærstillingen, og han siger dertil, at han ikke husker de nøjagtige Tal, men han erindrer, at Juncker traadte til med et aarligt Tilskud paa 5000 Kroner, og han har ogsaa selv meget muligt tilbudt at tilskyde 14.000 Kroner aarligt.

Arrestanten blev udspurgt om sit Motiv til at give Wilhelmsen et saa klækkeligt Tilskud, og han forklarer, at han nærede Ønske om at hjælpe Wilhelmsen og hans Familie til en højere Levestandard, og han regnede med paa et senere Tidspunkt at kunne skaffe Wilhelmsen en Stilling, der kunde give den store Gage.

Arrestanten vil bestemt nægte at have noget som helst politisk Motiv til at knytte Wilhelmsen til Østrumudvalget, og han fastholder denne Forklaring selv efter at være foreholdt den Kendsgerning, at han i Forbindelse med Juncker satte Wilhelmsen i et Afhængighedsforhold, som denne ikke kunde ignorere.

Forklaringen gennemlæst og vedtaget.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

Kont. den 19. Oktober 1945.

Undertegnede har i Dag indfundet mig paa Fængselsafdelingen Sundholm, hvor Arrestanten *Thorkild Peter Juncker* (12. U. K.) fremstod til Rapporten.

Han forklarer, at hans første Kendskab til Wilhelmsen hidrører fra, at Wilhelmsen engang i 1942 efter Introduktion fra Direktør Sthyr opsøgte ham i Aarhus, hvor han opfordrede ham til at overtage Hvervet som Formand for Østrumudvalget. Der blev derefter afholdt et orienterende Møde i København, hvor Wilhelmsen var til Stede. Ved det næst afholdte Møde var Wilhelmsen Sekretær, uden at Kmpt. havde haft noget med det at gøre. Det er rigtigt, at Kmpt. noget senere udbetalte Wilhelmsen Gagetilskud for 2 Aar med ialt 10.000 Kroner, og han siger, at de blev udbetalt under Hensyntagen til Wilhelmsens øjeblikkelige økonomiske Forhold. Videre udspurgt om Motivet til at udbetale Wilhelmsen den omhandlede Pengesum forklarer Kmpt., at han dengang følte sig i Tjenesteforhold til daværende Udenrigsminister Scavenius, og da Wilhelmsen var gaaet fra en fast, pensionsgivende Stilling, fandt han det rigtigt, at han fik Beløbet for at faa Tingene til at glide.

Kmpt. har aldrig drøftet Forholdet med Gunnar Larsen, men han var gennem Wilhelmsen blevet orienteret om, at Gunnar Larsen ogsaa støttede Sagen.

Kmpt. udtaler sluttelig, at Forholdet vedrørende Østrumudvalget er til Behandling i 12. Undersøgelseskammer ved Politiadvokat Poulsen.

Forklaringen oplæst og vedstaaet.

Brask-Andersen,
Overbetjent.

XI. Gunnar Larsen og de af ham som minister iværksatte offentlige arbejder.

267.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

Den 22. marts 1949.

Den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til grundlovens § 45.

I anledning af den ærede kommissions forespørgsel i skrivelse af 8. december f. å. angående den nærmere begrundelse for oprettelsen af teknisk central, de dertil medgående udgifter samt i korte træk oversigt over de af teknisk central projekterede arbejder, herunder oplysning om, i hvilket omfang teknisk central må antages at have aflastet nærværende ministerium i dets almindelige virksomhed, skal man meddele følgende:

I skrivelse af 13. november 1940 fra den daværende minister for offentlige arbejder til folketingets finansudvalg er der søgt om tilslutning til oprettelse af en teknisk organisation under staten til fremme af den daværende regerings beskæftigelsesplaner. Til begrundelse for andragendet anførtes det, at de bestående tekniske organisationer ikke vil være i stand til at påtage sig de nødvendige forarbejder i det tempo, beskæftigelsesplanen kræver, og at man ikke fandt det hensigtsmæssigt at foretage en udvidelse af disse institutioner, da en sådan let ville få en mere permanent karakter, medens den foreslåede nye organisations omfang ville kunne afpasses efter de opgaver, der til enhver tid måtte blive den overladt til løsning.

I skrivelser af 15. og 20. november 1940 (aktstykke nr. 74) gav folketingets finansudvalg sin tilslutning til oprettelse af teknisk central, idet det dog forudsattes, at ministeren pånу ville rette henvendelse til finansudvalget, såfremt udgifterne til centralen måtte overstige 100.000 kr.

Efter at teknisk central i februar måned 1941 var trådt i virksomhed, forelagde ministeriet for offentlige arbejder i skrivelse af 3. april 1941 folketingets finansudvalg et nærmere udarbejdet forslag til centralens organisation, hvilket forslag, der var tiltrådt af finansministeriet, blev tiltrådt af finansudvalget i skrivelse af 17. april 1941 (aktstykke nr. 348).

Teknisk central har i finansårene 1940 41—1944/45 udført arbejder til et samlet beløb af ca. 42 mill. kr. I samme tidsrum har administrationsomkostningerne, heri indbefattet projektering af og tilsyn med de anlægsarbejder, det har været overdraget teknisk central at udføre i de pågældende finansår, udgjort ca. 3,3 mill. kr., der fordeler sig således på de enkelte finansår:

Finansårene 1940/41 og 1941 42	474.366 kr.	50	øre
Finansåret 1942/43	817.613 -	97	-
Finansåret 1943/44	1.021.310 -	65	-
Finansåret 1944/45	958.971 -	50	-
	3.272.262 kr.	62	øre

De til teknisk central overdragne anlægsarbejder, der som nævnt i den omhandlede periode har medført en udgift på ca. 42 mill. kr., er følgende:

Anlæg af en motorvej fra Rødby havn til Storstrømsbroen i henhold til lov nr. 191 af 17. april 1941.

Totaludgifter	14.876.807	kr. 89	øre
heraf projekterings- og tilsynsudgifter	1.182.256	- 21	-

Anlæg af en motorvej vest om København samt udbygning af Hørsholmvejen som motorvej i henhold til lov nr. 168 af 11. april 1942.

Totaludgifter	7.731.294	kr. 82	øre
heraf projekterings- og tilsynsudgifter	1.045.895	- 23	-

Bygning af startbaner m. v. på Københavns lufthavn, Kastrup.

Totaludgifter	15.784.774	kr. 60	øre
heraf projekterings- og tilsynsudgifter	315.400	- 39	-

Iværksættelse af torveproduktion på »Dragsgården« ved Lille Vildmose.

Totaludgifter	1.786.454	kr. 84	øre
heraf projekterings- og tilsynsudgifter	63.267	- 34	-

Kulbrydning på Bornholm.

Totaludgifter	1.991.278	kr. 97	øre
heraf projekterings- og tilsynsudgifter	57.703	- 18	-

Som det fremgår af de for folketingets finansudvalg i sin tid forelagte oplysninger, kunne de ovennævnte anlægsarbejder ikke efter ministeriets opfattelse have været gennemført af de under ministeriet for offentlige arbejder hørende tekniske institutioner uden en betydelig udvidelse af administrationen.

Det må herved bemærkes, at de ovennævnte arbejder, som blev iværksat i henhold til regeringens og rigsdagens beslutning og overdraget teknisk central til gennemførelse, har haft en særlig karakter derved, at lignende arbejder, bortset fra anlæg i statens lufthavn i Kastrup, ikke tidligere havde været udført for statskassens regning af de under ministeriet for offentlige arbejder sorterende institutioner.

Der har ikke været tale om, at teknisk central har udført arbejder, som naturligt henhørte under bestående institutioner.

Det tilføjes sluttelig, at revisionsudvalget for tyske betalinger overvejer, hvorvidt anlæggene af startbaner i Kastrup lufthavn og de to motorvejsanlæg omfattes af bestemmelserne i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 om avancebegrænsning vedrørende visse arbejder og leverancer m. v.

P. m. v.

Palle Christensen.

Svend Garde.

268.

Uddrag af artikel i tidsskriftet »Clarté« (September 1942).

Straks efter sin Udnævnelse til Minister nedlagde Gunnar Larsen alle sine Bestyrelsesposter i F. L. Smidth og de andre Foretagender i og omkring Cementtrusten saavel som i B. & W. og Nordisk Kabel.

Denne Gestus kunde han lige saa godt have sparet sig. Forholdet var jo nemlig ikke det, at Gunnar Larsen var Funktionær i Cementtrusten og som saadan afhængig af Cementinteresserne. Han var Medejer af Foretagendet, og det er han endnu. Det er Cementtrusten, der er afhængig af ham, ikke omvendt. Cementtrusten er, selv om den er organiseret som et System af Aktieselskaber, i Virkeligheden et privat Familieforetagende. Moderselskabet, F. L. Smith & Co., behersker gennem Aktiebesiddelse Cementfabrikkerne i Aalborg og har derigennem Magten over en lang Række af Virksomheder indenfor Bygningsindustrien. F. L. Smith & Co. er et Familieaktieselskab, som ejes af de tre Stifterfamilier Smidth, Foss og især Larsen. Bestyrelsen bestod indtil August 1940 af 8 Medlemmer, nemlig Gunnar Larsen og hans tre Svogre (Dr. med. Kjær, Godsejer Nissen og Gesandt Arnstedt), Einar Foss og Hofjægermester Torben Foss (begge Sønner af Alex. Foss), Enkefru Smidth og endelig Ingeniør C. A. Møller (Direktør for B. & W.). Selskabet har — ligesom Valby Maskinfabrik, der ogsaa hører til Cementtrusten — under 10 Aktionærer og slipper derved for at fremlægge et for Offentligheden tilgængeligt Regnskab.

Gunnar Larsen har selvfølgelig ikke mistet Tilknytningen til dette intime Familieforetagende, fordi han nedlægger sine Bestyrelseshverv, og det har da heller ikke manglet paa Insinuationer om, at han misbrugte sin Stilling som Minister for offentlige Arbejder til at hyppe sine private Kartofler.

Mest Opsigt vakte det, da Krag i Efteraaret 1941 i et aabent Brev forlangte Oplysning om Cementforbruget ved de planlagte Havneudvidelser i Skagen og Frederikshavn. Gunnar Larsen svarede med en kort Redegørelse og tog senere i Folketinget mere udførligt Stilling til Angrebene. Dette Forsvar (Folketingets Forh. Sp. 571) fortjener en nærmere Omtale. Det rummer fem forskellige Argumenter, der delvis modarbejder hinanden, og kan sammenfattes saadan: 1) Den Kritik, Krag m. fl. nu fremfører, er oprindeligt startet af Kommunisterne. 2) Der skal kun bruges en ringe Mængde Cement til Havneudvidelserne (1,2 Mill. Kr. af en samlet Udgift paa 19 Mill. Kr.). 3) Det er umuligt for Ministeren for offentlige Arbejder at undgaa at bruge store Mængder af Cement. 4) Jeg har ikke selv bedt om at blive Minister. 5) Jeg nedlagde straks alle mine privatøkonomiske Hverv.

Her er lidt for enhver Smag. Naar Gunnar Larsen paaviser, at Udgiften til Cement kun udgør 6 pCt. af de samlede Udgifter til de to Havneudvidelser, saa er dette ganske misvisende, thi det er ligefuldt en stor Bestilling set fra Cementfabrikkernes Synspunkt. — Det er saa sandt saa sandt, at en Minister for offentlige Arbejder i en Periode, hvor Beskæftigelsesarbejder staar paa Dagsordenen ikke kan undgaa at bruge Cement. Ingen har jo paastaaet, at det skulde være muligt. Men netop derfor er det uholdbart, at Trafikministeren er personligt interesseret i Cementindustrien. Naar Gunnar Larsen derefter henviser til, at han har nedlagt alle sine privatøkonomiske Hverv, saa gør han selv en farlig Indrømmelse til dette Synspunkt; thi det vil være svært for ham at vise, at det er andet og mere end en Formalitet. Hel morsomt er det, naar Gunnar Larsen endelig erklærer, at han er blevet

bedt om at overtage den byrdefulde Ministerpost. Han glemte blot at fortælle, *hvem* det er, der har fremsat Anmodningen. Kravet har i hvert Fald ikke haft Genklang i den almindelige Befolkning.

Trods Svagheden i Gunnar Larsens Svar faldt »Cementkampagnen« herefter til Jorden, fordi den var sat ind paa et forholdsvis underordnet Punkt. Thi det er selvfølgelig umuligt at bevise, at der foreligger Embedsmisbrug i den grove Form, at Gunnar Larsen bevidst har foretrukket de Arbejdsprojekter, der kræver megen Cement. Cementfabrikkerne lider ikke under nogen Slags Afsætningsvanskeligheder — Afsætningen gaar strygende —, saa de kan klare sig uden den Slags Hjælp.

Langt vigtigere er selve den Omstændighed, at en af den danske Industris centrale Skikkelser har Sæde i Regeringen og — som Erfaringen har vist — har Indflydelse ikke blot paa sit eget Fagomraade, de offentlige Arbejder, men ogsaa paa Eksportpolitik og dermed Udenrigspolitik. Det er ganske særlig uholdbart i en Situation, hvor Offentlighedens Kontrol med Regering og Rigsdag er reduceret til et Minimum. Det er her, Kritikken bør sætte ind. Det er nemlig paa Forhaand udelukket, at Gunnar Larsen som Minister skulde kunne tænke og handle upaavirket af sin Stilling som Ejer og Leder af Cementtrusten. Cementen er hans Liv, og han maa nødvendigvis — ganske uafhængigt af mere eller mindre god Vilje — komme til at identificere Cementtrustens Velgaaende med det almene Vel. Han er Storindustriens Mand, hans Opfattelse af nationale og udenrigspolitiske Spørgsmaal maa i enhver Sitaution være bestemt heraf, og det er alt andet end sikkert, at Storindustriens og Landets Interesser i den nuværende Situation peger samme Vej.

Denne Afhængighed af Regeringen uvedkommende Interesser kan ikke ophæves ved nogen Art af Erklæringer og Omflytninger af Bestyrelsesposter. Den eneste holdbare Løsning er, at Gunnar Larsen gaar af som Minister.

269.

REVISIONSUDVALGET
for tyske betalinger

København, d. 26. januar 1949.

Til regeringens beskæftigelsesudvalg, statsministeriet, Slotsholmsgade 2, K.

I § 15 i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 om avancebegrænsning vedrørende visse leverancer og arbejder m. v., omfattet af lov nr. 330 af 12. juli 1945 om revision af visse tyske betalinger, jfr. lov nr. 401 af 12. juli 1946, og § 21 i lov nr. 500 af 9. oktober 1945 om tilbagebetaling af fortjeneste ved erhvervsvirksomhed m. v. i tysk interesse, jfr. lov nr. 400 af 12. juli 1946, er det fastsat, at bestemmelserne i de omhandlede love finder tilsvarende anvendelse på arbejder, der, udført for dansk regning, dog har været udført i tysk interesse og efter tysk krav.

Efter stedfundne undersøgelser er revisionsudvalget kommet til det resultat, at såvel startbanerne i Kastrup lufthavn som Rødbyhavn-Motorvejen og Ringvejen omkring København er arbejder, som det har været lovgivningsmagtens hensigt at lade omfatte af ovennævnte bestemmelser. Denne afgørelse er i medfør af de nævnte paragraffers 2. stk. af de firmaer, der har været beskæftiget med de omhandlede arbejder, indbragt for ministeren for handel, indstri og søfart, der træffer den endelige afgørelse i sagen efter samråd med justitsministeren.

Handelsministeriet har imidlertid, forinden sagen forelægges handelsministeren til endelig afgørelse, anmodet revisionsudvalget om at foranledige, at regeringens beskæftigelsesudvalg, minister uden portefeuille V. Buhl og de daværende medlemmer af finansudvalget afgiver erklæring om, hvorvidt arbejdet, forsåvidt angår startbanerne i Kastrup, efter beskæftigelsesudvalgets, minister Buhls og de daværende finansudvalgsmedlemmers formening er påbegyndt efter tysk krav.

Under henvisning hertil tillader revisionsudvalget sig, idet man fremsender sagens akter ledsaget af en af minister V. Buhl afgiven erklæring, at anmode beskæftigelsesudvalget om efter omstændighederne snarest belejligt at ville fremkomme med en sådan udtalelse i sagen.

Når beskæftigelsesudvalgets erklæring foreligger vil sagen herfra blive tilstillet de daværende medlemmer af finansudvalget til udtalelse.

P. U. V.

Navn.

270.

MINISTER V. BUHL

København, den 18. januar 1949.

I anledning af revisionsudvalgets anmodning om en udtalelse om, hvorvidt de af staten under besættelsen anlagte startbaner i Kastrup lufthavn efter min formening er påbegyndt efter tysk krav, skal jeg fremsætte følgende bemærkninger:

1. Da trafikminister Gunnar Larsen i marts 1941 inden for regeringen rejste spørgsmålet om anlæggelse af startbaner, var hans hovedargument værnemagtens stilling. Jeg har ikke nu nogen sikker erindring om, hvorvidt hans fremstilling gik ud på, at der var fremsat et tysk krav med tilkendegivelse af, at værnemagten, såfremt kravet ikke blev imødekommet, selv ville iværksætte arbejdet, eller om han gav udtryk for, at værnemagten allerede havde planlagt selv at sætte arbejdet i gang. I protokollen over forhandlingerne i det af de samarbejdende partier nedsatte samarbejdsudvalg er refereret, at trafikministeren i udvalgets møde den 4. juni 1941 under omtalen af forskellige tyske flyvepladsanlæg har sagt, »at der var klaget over Kastrup, men han ville have, at vi selv ordnede den. Det blev billigere, og det blev efter vores ønsker«. (Bilag til den parlamentariske kommissions IV beretning, s. 572).

2. Når regeringens beskæftigelsesudvalg i sit møde den 9. april gav tilslutning til arbejdets påbegyndelse, var den afgørende grund hertil trafikministerens meddelelse om værnemagtens holdning. Udvalget erkendte, at der lå en betydelig dansk interesse i, at startbanerne blev planlagt på en sådan måde, at de kunne indgå som et led i lufthavnens fremtidige udbygning, ligesom man i det hele lagde vægt på, at arbejdet blev udført under dansk ledelse.

3. Jeg har ikke selv haft forbindelse med tyske autoriteter angående spørgsmålet om påbegyndelse af startbaner, og da jeg således ikke har nogen selvstændig viden om værnemagtens holdning, er jeg ikke i stand til at udtale mig om, hvorvidt der fra tysk side blev stillet krav om eller var gjort skridt til det første startbaneanlæg.

Idet jeg tilbagesender de fra revisionsudvalget modtagne akter i sagen, skal jeg vedlægge ekstrakt af en i finansministeriet beroende genpart af skrivelse af 28. juni 1941 fra direktøren for luftfartsvæsenet til ministeriet for offentlige arbejder, hvoraf fremgår, at der endnu ikke på dette tidspunkt af »Kommando Flughafenbereich Seeland« var givet endelig tilladelse til arbejdets udførelse, A. Nr. 272.

Endvidere skal jeg medsende ekstrakt af et referat, som den 18. februar 1942 blev afgivet af den daværende ekspeditionssekretær i finansministeriet H. C. Andersen, A. Nr. 271, der var ministeriets repræsentant i et vedrørende projekteringen af fremtidige nyanlæg i lufthavnen nedsat udvalg. Det var ud fra dette referat, at jeg, da spørgsmålet om startbanernes anden fase lå for, over for trafikministeren gjorde de bemærkninger, som gav anledning til hans skrivelse af 23. marts 1942, A. Nr. 281. Efter referatet har værnemagten for det første anlægs vedkommende ikke blot været meget treven med at give tilladelse til startbanernes udførelse, men gjorde endog ifølge direktør Kaysers udtalelse på møde i udvalget »al den modstand mod en startbane,

der overhovede kunne gøres«. Det i trafikministerens skrivelse nævnte brev er det i A. Nr. 158 gengivne.

Jeg har gjort ministrene Bording og Kjærbøl, som i 1941 var medlemmer af beskæftigelsesudvalget, bekendt med den her givne besvarelse af revisionsudvalgets forespørgsel. De har begge erklæret, at sagen for deres vedkommende stiller sig på samme måde som under 1—3 anført.

Revisionsudvalget for tyske betalinger.

271.

19. januar 1949.

EKSTRAKTAFSKRIFT

Angående resultatet af forhandlingerne i det af trafikministeriet nedsatte udvalg vedrørende projektering af nyanlæg i Københavns lufthavn.

— — —

Luftfartsdirektør Gregersen har under forhandlingerne, foranlediget ved en fra direktør Kayser, Teknisk Central, modtagen oversigt over de efter hans skøn i lufthavnen påkrævede foranstaltninger, nævnt spørgsmålet om udførelse af de i lufthavnen udover den alt anlagte cementstartbane iøvrigt projekterede tre startbaner, men jeg har afvist at komme ind på dette spørgsmål under henvisning til, at dette lå uden for udvalgets kommissorium. Referenten finder imidlertid anledning til at gøre opmærksom på, at disse startbaner ikke er krævet udført af den tyske værnemagt, således som det ved gennemførelsen af bevilling til startbane I i sommeren 1940 vist nok var den almindelige opfattelse, men at værnemagten tværtimod ikke blot har været meget treven med at give tilladelse til startbanens udførelse, men ifølge direktør Kaysers udtalelse på møde i udvalget endog gjorde »al den modstand mod en startbane, der overhovedet kunne gøres«.

Jeg har ment at burde gøre opmærksom herpå under hensyn til, at forslag om anlæg af yderligere en startbane eventuelt kan forventes at fremkomme i løbet af foråret.

Forelægges.

Den 18. februar 1942.

Sign. **H. C. Andersen.**

272.

DIREKTØREN FOR LUFTFARTSVÆSENET

28. juni 1941.

EKSTRAKTAFSKRIFT

Til ministeriet for offentlige arbejder.

Med henblik på den stigning i lufttrafikken, der ville kunne forventes ved krigstilstandens ophør, udbad jeg mig under 24. januar d. å. ministeriets bemyndigelse til sammen med luftfartsingeniøren, havnechefen, direktør Lybye og overarkitekt Seest fra statsbanernes bygningsvæsen, der i henhold til ministeriets resolution fungerer som luftfartsvæsenets bygningstekniske konsulent, at udarbejde en plan for den videre udbygning af Københavns lufthavn, omfattende en redegørelse for de anlæg, som det måtte anses for påkrævet at søge tilvejebragt for at sætte havnen i stand til at bestride denne forventede trafikstigning. Som ministeriet vil erindre fra fornævnte skrivelse af 24. januar d. å., var det min tanke, at dette materiale derefter skulle oversendes til det af ministeriet nedsatte byggeudvalg, i forventning om, at der, såfremt udvalget og ministeriet måtte kunne tiltræde de fremkomne forslag, skulle blive søgt en bevilling til udarbejdelse af de pågældende projekter, således at der straks ved krigstilstandens ophør, under forudsætning af de fornødne byggebevillinger, på grundlag af disse projekter kunne blive taget fat på anlæggenes udførelse. Under 30. januar d. å. erholdt jeg meddelelse om, at ministeriet havde bifaldet mit forslag.

På en række møder, som siden har været afholdt med luftfartsingeniøren, havnechefen, direktør Lybye og overarkitekt Seest, er de fra forskellig side fremkomne ønsker gennemgået, og jeg skal herefter fremsætte forslag om nedennævnte nyanlæg:

1. Ændringer og udvidelse af hovedbygningen.
2. Udvidelse af landingsarealet mod vest og syd.
3. Tilvejebringelse af start- og landingsbaner.
4. Sikring af indflyvningen til havnen ved pålæg af servitutter på de havnen omgivende arealer.
5. Opførelse af en værkstedsbygning med tilhørende værkstedshangar til brug for Det Danske Luftfartselskab.
6. Opførelse af en ny trafikhangar.
7. Opførelse af forskellige bygninger til brug for havnen, såsom automobilgarager, magasin- og værkstedsrum, kantine, m. v.
8. Forbedring af det nuværende antennesystem på hovedbygningen samt anskaffelse af et radiostrækningsfyr.

ad 3. Med hensyn til forslaget om *tilvejebringelse af start- og landingsbaner* bemærkes, at ministeriet ved skrivelse af 19. juni d. å. har meddelt, at der på forventet tillægsbevilling for 1941—42 er stillet et beløb af ca. 4 mill. kr. til rådighed i ommeldte øjemed, samt bemyndiget mig til at lade luffartsingeniøren og Teknisk Central udarbejde planer m. v. til forelæggelse for ministeriet, når endelig tilladelse til arbejdets udførelse foreligger fra værnemagten. Jeg skal tilføje, at der af mig under 21. april d. å. er rettet henvendelse om denne tilladelse til »Kommando Flughafenbereich Seeland«, som jeg har rykket under 6. juni d. å., uden at endeligt svar endnu foreligger.

Sign. **Knud Gregersen.**

273.

STATENS LUFTFARTSTILSYN

København, d. 18. Januar 1941.

GENPART

Overvejelser vedrørende Udvidelse af Københavns Lufthavn, Kastrup.

Til Direktøren for Luftfartsvæsenet.

Efter at være forelagt Spørgsmaalet om allerede nu at tilrettelægge Planerne for en Udbygning af Lufthavnen ved Kastrup m. v., saasnart Krigen er ophørt, skal jeg, efter nærmere at have overtænkt denne Sag i Almindelighed, udtale følgende:

Det første, der vil ligge for ved Krigens Afslutning, vil være at bringe Lufthavnen tilbage til en for den civile Luftfart hensigtsmæssig Stand. Hvormeget af saadanne Arbejder og Foranstaltninger, der kan forventes udført af den tyske Værnemagt, er vel vanskeligt at sige paa Forhaand og vil vel ogsaa i høj Grad afhænge af Forholdene til den Tid. Men det er vel nok rigtigt, at man i Forvejen gør sig nogenlunde klart, hvad der bør foretages.

Dernæst er Spørgsmaalet, om det med nogenlunde Sikkerhed kan siges, hvilke Bygninger, Udvidelser m. v., der vil blive nødvendige efter Krigens Ophør.

For at danne sig nogenlunde Klarhed herover bør man formentlig særlig betragte 2 Spørgsmaal, nemlig:

1) Hvorledes tilfredsstilles Behovet, og hvad savnedes særligt lige før Krigens Begyndelse?
2) Hvorledes vil Lufttrafikkens Udvikling blive lige efter Krigens Ophør?

ad 1) I store Træk var Stillingen før Krigen følgende:

a) Den nye Administrationsbygning var, saavidt vides, fuldt udnyttet, og man kunde allerede forudse Udvidelse eller Ændringer.

b) Den nye Hangar B var fuldt udnyttet. Værksteds- og Reparationsforholdene var allerede for smaa, man maatte være forberedt paa i en nær Fremtid at skaffe mere Hangarplads til Luftfartøjerne, men særlig gjorde Mangelen af et Reparationsværksted (Reparations-Hangar) for Trafikluftfartøjer og et Reparationsværksted med Prøvestand for Motorer sig gældende. Det har vist sig ganske nødvendigt for D. D. L.'s Rutetrafik, at dette Selskab raader over en virkelig stor og hensigtsmæssig Reparationsbygning.

c) Landingsarealet.
Landingsarealet var udvidet mod Vest navnlig for i Fremtiden at undgaa generende Bebyggelse. Landingsarealets Størrelse var iøvrigt tilfredsstillende, men der blev slidt en Del paa Overfladen (Græsset), uden at der i det væsentlige blev foretaget kraftige Forholdsregler for Vedligeholdelse af Græsdækket. Der var talt om eventuelt Anlæg af visse Betonkørebaner.

d) Andre Anlæg.
Der var bestilt et Adcock-Pejleanlæg til Anbringelse Syd for Lufthavnen. Dette Anlæg naaede ikke at blive etableret.

ad 2) Med Hensyn til hvorledes Lufttrafikkens Udvikling vil blive efter Krigen, er det vel vanskeligt nu at sige noget bestemt herom. Formentlig vil der blive en Tendens hos Forretningsfolk o. l. til at benytte Lufttrafikken fortrinsvis frem for Skibe, saalænge Minefaren for Skibe er stor.

Lufttrafikken med Benyttelse af Lufthavne o. l. vil paa den anden Side utvivlsomt afhænge noget af, hvorledes Krigen afsluttes.

Ligeledes vil det antagelig vare noget, inden Det Danske Luftfartselskab faar sin Luftflaade forøget i væsentlig Grad. Man maa vel ogsaa forvente, at forskellige Landes Lufthavne atter skal bringes i en vis Orden.

Med andre Ord: det vil utvivlsomt tage nogen Tid, inden der kommer den store Fart i Lufttrafikken, saaledes at der vil blive en rimelig Tid til tilsvarende Udvidelse af Lufthavnen ved Kastrup og til Genordningen af andre Lufthavne i Danmark.

Paa den anden Side bør man, saa vidt det er muligt nu — maaske ved at gaa ud fra, at Kastrup Lufthavn ikke udsættes for større Ødelæggelser —, søge en Plan tilrettelagt over de Udvidelser m. v., man paa det foreliggende Grundlag kan tænke sig.

Man bør dog ogsaa se den Mulighed i Øjnene, at de nuværende Bygninger paa Lufthavnen vil kunne blive mere eller mindre ødelagt. Saafremt dette skulde ske, er der jo en vis Mulighed for, at man kunde ønske Havnebygning og Hangarer m. m. placeret paa et noget andet Sted end nu for en hensigtsmæssig Brug i Fremtiden.

Under Hensyntagen til ovenstaaende maa det formentlig blive vanskeligt paa nuværende Tidspunkt at fastlægge en Udvidelsesplan, som man med Sikkerhed kan følge, men man vil naturligvis kunne angive visse Retningslinier for Landingsarealets Udstrækning og for visse Bygningsanlæg m. v.

Hvorledes end Resten af Krigen forløber, er det dog vist givet, at der maa projekteres en Reparationsbygning til Brug for Reparation af D. D. L.'s Luftfartøjer og Motorer m. m. En saadan Bygning har været savnet meget de to sidste Aar. Reparationerne har hidtil været foretaget i Hangar B. Det er imidlertid meget uøkonomisk og uhensigtsmæssigt at benytte et Hangarrum til større Reparationer af Luftfartøjer, og Motorreparationsværksteder m. v. i Hangar B er allerede alt for smaa og uhensigtsmæssige til Betjening af Driften. Saadanne nye Reparationslokaliteter, der maa omfatte Plads til ca. mindst 3 store Trafikluftfartøjer, Motorværksteder, Maskinværksteder, Lagre, Inspektionslokaler, Personelkontorer, Prøvestande m. v., vil antagelig spænde over Arealer paa 5000—6000 m^2 og betyde Udgifter paa omkring mindst $1^1/_2$ Million Kroner.

Hvorvidt en saadan Bygning eller Bygninger med Tilbehør skal etableres af Staten eller af D. D. L. med visse Forpligtelser overfor Staten, bør der ved Forhandling tages Standpunkt til, ligesom det herefter kan afgøres, hvor den bør ligge, men der er sikkert ingen Tvivl om, at dette Bygningsanlæg er nødvendigt og vil vedblive at være nødvendigt, og at Planerne dertil bør udarbejdes.

Dette Bygningsanlæg vil til en Begyndelse aflaste Hangar B væsentlig, saaledes at denne Hangar vil kunne bruges mere effektivt til Driftsluftfartøjer.

I Henhold til foranførte vil det efter min Mening være ønskeligt at behandle det fremsatte Problem i efternævnte Rækkefølge:

Punkt 1. Planlæggelse af Reparationslokaler og Værksteder for Luftfartøjer, Motorer og Luftfartøjstilbehør væsentligst for D. D. L.'s Materiel.

Punkt 2. Foretagelse af nærmere Overvejelser over de Udvidelser af Lufthavnen med Bygninger m. v., der efter Forholdene maa anses for hensigtsmæssige i Fremtiden.

H. Eskildsen.

274.

DDL

København, den 3. Marts 1941.

AFSKRIFT

Ministeriet for offentlige Arbejder, Slotsholmsgade 10. K.

Paa et Bestyrelsesmøde, der fornylig blev afholdt i Det Danske Luftfartselskab, blev det vedtaget at rette en Anmodning til Ministeriet for offentlige Arbejder om at faa etableret permanente Startbaner paa Københavns Lufthavn, Kastrup.

Som det vil være Ministeriet bekendt, forefindes saadanne Start- og Landingsbaner allerede nu i praktisk talt alle moderne Lufthavne.

Den stadigt tiltagende Egenvægt af Luftfartøjerne i Forbindelse med den under normale Forhold mere og mere intense Beflyvning af Lufthavnen gør det i høj Grad ønskeligt, at Københavns Lufthavn følger med i den Udvikling, der er sket paa dette Omraade.

Den direkte Foranledning til, at Selskabet tager Spørgsmaalet op nu er, at man maa forudse, at Landingsarealet paa Lufthavnsomraadet ved det forestaaende Tøbrud bliver saa opblødt, at man vil blive stillet over for Spørgsmaalet om, hvorvidt det er forsvarligt at foretage Starter eller Landinger paa Pladsen.

Da der for ca. 14 Dage siden indtraf et meget stærkt Tøbrud, blev Vanskelighederne ved Start og Landing saa store, at et Par af DDL's Luftfartøjer blev beskadiget, og Flyvning maatte i adskillige Tilfælde aflyses. Kun den Omstændighed, at det atter blev Frostvejr, muliggjorde, at Flyvningen kunde genoptages i fuldt Omfang. Start og Landing under saadanne Forhold, som nu forefindes paa Københavns Lufthavn, er ikke fri for Risiko saavel for Passagerer som for Materiellet, hvilket sidste blandt andet fremgaar af, at en tysk Militærmaskine for faa Dage siden under Afløbet efter Landing sank saa dybt i, at den gik paa Næsen.

Det er ikke alene i indeværende Aar, at Selskabet har været udsat for Vanskeligheder af denne Art. Hvert eneste Foraar — og i Regnperioder i den øvrige Del af Aaret — maa større Dele af Landingsarealet nærmest betegnes som ubrugelige.

Tøbrudsperioden om Foraaret er naturligvis i denne Henseende den værste, idet saavel Jordbunden som Dræningssystemet er fuldstændigt tilfrosset, saaledes at Afløb af Smeltevand ikke kan finde Sted, og Landingsarealet fremtræder da som et ufremkommeligt Morads, hvor der over store Arealer staar blankt Vand.

Selskabet tillader sig at vedlægge et Fotografi optaget i Februar Maaned 1940 ved Landing paa Kastrup Lufthavn. Det illustrerer bedre end Ord Forholdene. At Flyvning under disse Forhold medfører en unormal Slitage paa Materiellet vil sikkert staa enhver klart, og Selskabet ser sig samtidig nødsaget til at pege paa den Risiko, der er til Stede for Passagerer og Besætning, naar man hvert Øjeblik maa befrygte, at Maskinen synker i til Hjulnavet.

Efter de Erfaringer, der indtil Dato er indhøstet med Hensyn til Landingsarealets Tilstand, maa det anses for *uundgaaeligt*, at man før eller senere maa

skride til Anlæggelse af Start- og Landingsbaner, og Tidspunktet for Iværksættelse af disse Arbejder forekommer Selskabet at være særlig gunstigt i Øjeblikket.

Trafikken paa Havnen er for Tiden relativ ringe, ligesom Ruteflyvning efter Mørkets Frembrud praktisk talt ikke finder Sted. Arbejdet med Anlæggelsen af Startbaner kan derfor udføres uden større Gener for Tafikken, medens Udførelse senere hen, naar Trafikken igen er normal og med mange Mørkelandinger, vil frembyde store, ja næsten uovervindelige Vanskeligheder. Ud fra disse rent tekniske Aarsager vil det derfor være en stor Fordel at udføre disse Arbejder nu, saaledes at Pladsen er klar til at tage den formentlig store Trafik, som vil genopstaa, naar Krigen engang er forbi.

Samtidig vil Selskabet pege paa, at Anlæggelse af Startbaner efter vor Formening maa være et udmærket og naturligt Led i de Bestræbelser, der for Tiden gør sig gældende for ved Iværksættelse af offentlige Arbejder at begrænse Arbejdsløsheden. De med Anlæggelsen af Startbaner forbundne Udgifter vil i væsentlig Grad gaa til Arbejdsløn, ligesom der, saavidt Selskabet kan se, kun i meget ringe Udstrækning vil blive Anvendelse for Materialer, der ikke fremstilles her i Landet.

Der efterlyses i Øjeblikket offentlige Arbejder, der ikke alene under Udførelsen giver Beskæftigelse, men som ogsaa, naar de er færdige, vil have blivende Værdi.

Det omtalte Anlæg af Startbaner vil ikke alene have blivende Værdi, men maa anses for en absolut Nødvendighed for at bringe Lufthavnen i en saadan Stand, at den vil kunne tilfredsstille de Krav, som en Genoptagelse af den normale civile Luftfart maatte stille.

Da samtidig Tidspunktet saavel af tekniske som beskæftigelsesmæssige Grunde som ovenfor anført er det gunstigst mulige, tillader Selskabet sig at henstille, at Projektet bliver draget med ind i de Overvejelser, der fra Statens Side for Tiden finder Sted angaaende Udførelsen af offentlige Arbejder.

Selskabet anmoder om at blive gjort bekendt med det ærede Ministeriums Stilling til Sagen.

I Ærbødighed

P. B. V.

Bestyrelsens Formand.

275.

STATENS LUFTFARTSTILSYN

20. marts 1941.

Til Direktøren for Luftfartsvæsenet.

I Skrivelse, Jr. Nr. 1289/1941, af 14. d. M. har Hr. Direktøren anmodet Luftfartstilsynet om en Udtalelse om den i den vedlagt tilbagefølgende Skrivelse af 3. s. M. fra Det Danske Luftfartselskab fremsatte Anmodning vedrørende Etablering af permanente Startbaner paa Københavns Lufthavns Landingsareal.

I denne Anledning skal Luftfartstilsynet, idet Havnechefens Erklæring i samme Sag vedlagt tilbagesendes, tillade sig at udtale følgende:

Der er formentlig ikke Tvivl om, at en udvidet og intens Lufttrafik paa Københavns Lufthavn i Fremtiden vil skærpe Kravene til Fremskaffelse af visse faste Landingsbaner. Det er vistnok rigtigt at antage, at en jævn, fast og tæt græsbevokset Overflade afgiver den bedste og hensigtsmæssigste Start- og Landingsbane for Trafikluftfartøjer, naar den stadig kan holdes i samme gode Stand uanset Aarstid og Vejr. Den lige før Krigen stærkt voksende Lufttrafik viste, at det under visse Forhold kunne være vanskeligt at vedligeholde Græsdækket og dermed Overfladen, og Tøbruddet efter hver af de to sidste Aars haarde Vintre har tillige vist, at man under saadanne Omstændigheder vil være ude af Stand til i visse Perioder at sikre Start og Landing og dermed en regelmæssig Lufttrafik, medmindre der skaffes faste Baner el. lign.

I det Udvalg, der i Begyndelsen af indeværende Aar traadte sammen ved Luftfartsvæsenet for at udarbejde en Plan for Lufthavnens videre Udvikling, blev Spørgsmaalet om faste Landingsbaner da ogsaa straks berørt og drøftet, idet man var klar over, at man i en saadan Udvidelsesplan maatte regne med fremtidigt Anlæg af faste Start- og Landingsbaner.

Beliggenheden af Lufthavnens fremtidige Bygninger og af Taage-Indflyvningsveje m. v. vil nemlig være afhængig af Start- og Landingsbanernes Dimensioner og Beliggenhed.

Med de Erfaringer, man raader over, maa der utvivlsomt regnes med, at et fremtidigt fuldt tilfredsstillende Start- og Landingsbaneanlæg maa omfatte 4 Baner, der giver 8 Start- og Landingsbaner med Banevinkler paa 45°.

Man maa formentlig regne med følgende Banedimensioner:

2 Taagebaner, der kan gives en Længde paa indtil ca. 1500—1600 m og 2 almindelige Baner, der kan gives en Længde paa indtil 1200 m.

Bredden af Banerne bør ikke være under 60 m. Banerne bør sikkert, ligesom moderne Landeveje, udføres af Beton med solidt Underlag, muligvis af armeret Beton, have det nødvendige Afløbsfald og langs Kanterne være forsynet med faste, solide, overdækkede Dræningskanaler, der stadig kan holdes tømte.

Med de nuværende Materialepriser og Arbejdslønninger vil de omhandlede Start- og Landingsbaner i de fulde Længder med nødvendige mindre Tilkørselsbaner og med Dræningsarrangementer betyde en meget stor Udgift — muligvis omkring 8—10 Mill. Kr.

Det vil dog sikkert være hensigtsmæssigt og rigtigst til en Begyndelse kun at anlægge 2 Diagonalbaner hver paa ca. 1000 m Længde og 80 m Bredde, henholdsvis i den fortrinsvise Vindretning og Vindretning i taaget Vejr, samt hensigtsmæssige smalle Tilkørselsveje fra Lufthavnsbygningernes Platforme til disse Baner, hvilke Anlæg med Dræning m. v. muligt kan udføres for omkring 5—6 Mill. Kr.

Luftfartstilsynet maa for sit Vedkommende i denne Forbindelse anse Start- og Landingsbanerne som det primære til Sikringen af regelmæssig Flyvning paa Lufthavnen.

Det vilde være særdeles ønskeligt, om disse Start- og Landingsbaner med tilhørende Tilkørselsveje og Dræneanlæg kunde bringes til snarlig Udførelse, men Luftfartstilsynet maa anse det for meget tvivlsomt, at man under de nuværende Forhold vil kunne opnaa den tyske Værnemagts Tilladelse til at paabegynde Anlæggene, idet saadanne Arbejder paa Lufthavnen formentlig vil gribe dybt ind i Værnemagtens Benyttelse og Beskyttelse af denne.

Man bør imidlertid søge at fremme det allerede paabegyndte Arbejde med Udarbejdelsen af en Plan til Lufthavnens videre Udvikling.

Fra denne Plan kan da Start- og Landingsbane-Spørgsmaalet udtages og efter Omstændighederne behandles og fremmes til Forbedring af Start- og Landingsforholdene, saasnart som det vil være muligt.

Det vil formentlig ikke være hensigtsmæssigt specielt at søge Start- og Landingsbane-Spørgsmaalet lost, før man er fuldstændig klar over, hvorledes man tænker sig Lufthavnens Udformning i en overskuelig Fremtid, idet Banernes Beliggenhed og fremtidige Dimensioner som tidligere nævnt skal passe ind i Havnens øvrige Anlæg og til Indflyvningsforholdene.

Saasnart den samlede Oversigtsplan er færdig i Hovedtrækkene, kan Luftfartstilsynet for sit Vedkommende anbefale, at de omhandlede Start- og Landingsbaner søges fremmet.

sign. **M. P. Eskildsen.**

276.

G. GERSTED
Landsretssagfører

AFSKRIFT

Bestyrelsesrapport fra D. D. L. 21. Marts 1941.

. . . . . .

Side 2, Punkt 2.

Over for Trafikministeren benyttede jeg Lejligheden til at omtale Spørgsmaalet om Landingsbaner i Københavns Lufthavn, og desuden gjorde jeg Ministeren opmærksom paa, at den Mulighed forelaa, at Selskabet paa Grund af Jordbundens Beskaffenhed kunde blive tvunget til at indstille Flyvningen ogsaa fra Lundtofte Flyveplads. — Ministeren meddelte, at han havde haft en Samtale med Finansministeren om Landingsbanerne, og at Sagen nu officielt vilde blive taget op fra Trafikministeriets Side. — Under Mødet hos Ministeren blev det fastslaaet, at der ikke var anvendt Jernarmering i de Start- og Landingsbaner, der af den tyske Værnemagt er udført i Jylland. — Kravet om udstrakt Anvendelse af Jern til Banerne i Kastrup havde hidtil maattet anses for en væsentlig Hindring for Projektets Gennemførelse. — Ministeren kunde ikke sige definitivt, om det vilde være muligt at skaffe Bevillingen, men han ansaa det dog ikke paa Forhaand for udelukket. — Spørgsmaalet om de tyske Militærmyndigheders Indforstaaelse med, at Arbejdet udføres paa nuværende Tidspunkt, vil ved først mulige Lejlighed blive taget op mellem den herværende Flyverkommandant, Oberstløjtnant Ossig, og DDL.

277.

AFSKRIFT

MINISTEREN FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

26. Marts 1941.

Regeringens Beskæftigelsesudvalg.

Jeg har tidligere omtalt overfor Beskæftigelsesudvalget, at der er Mulighed for, at Spørgsmaalet vedrørende Bygning af Startbaner i Kastrup Lufthavn kunde blive aktuelt. Dette synes nu at være Tilfældet. Luftfartstilsynet har iøvrigt i adskillige Aar været klar over, at Problemet Bygning af Startbaner i Kastrup Lufthavn før eller senere maatte komme op, da den voksende Trafik efterhaanden sled saa stærkt paa Græsbelægningen i Særdeleshed i Foraarsperioden, at den næppe i det lange Løb vilde kunne holde til en Udvikling, som jo iøvrigt er ganske parallel med den, der har fundet Sted paa Amsterdam Lufthavn, hvor Forholdene er nogenlunde analoge.

Spørgsmaalet er nu blevet aktuelt igen og har givet sig Udslag deri, at de tyske Myndigheder nu i Perioder har forbudt Det Danske Luftfartselskabs Maskiner og andre Trafikmaskiner at anvende Pladsen, fordi den blev for opkørt. Der maa sikkert regnes med, at det stærke Slid, som Pladsen nu for Tiden udsættes for, fremover vil forøge Vanskelighederne yderligere. Det bliver derfor et Spørgsmaal, om man ikke nu, hvor man gerne ønsker at skaffe store Arbejdsprojekter i Københavns umiddelbare Nærhed, burde paabegynde Bygningen af Startbaner. Den fuldstændige Udbygning af Pladsen med Startbaner i Overensstemmelse med de af Luftfartstilsynet i sin Tid udarbejdede Planer vil med det nuværende Prisleje efter et raat Overslag komme til at koste ca. 12 Mill. Kr., hvoraf vel op mod en Trediedel er Arbejdsløn.

Det vil under den øjeblikkelige Situation næppe være hensigtsmæssigt eller muligt at foretage en fuldstændig Udbygning af det planlagte Startbanenet, men op imod Halvdelen skulde dog kunne komme til Udførelse i Øjeblikket.

Jeg undlader ikke at gøre opmærksom paa, at Ministeriet for offentlige Arbejder fra Det Danske Luftfartselskab har modtaget en Anmodning om at lade Startbaner anlægge i Kastrup Lufthavn netop ud fra det Synspunkt, at Græsoverfladen i det lange Løb ikke vilde kunne holde til den store Trafik, idet der her ogsaa tænkes paa normale Tider.

Der har i den senere Tid fundet visse Drøftelser Sted vedrørende denne Plan, som jeg gerne mundtligt vil gøre Rede for overfor Beskæftigelsesudvalget, hvorfor jeg anmoder om, at Spørgsmaalet maa blive taget op til Drøftelse paa næste Møde.

Gunnar Larsen.

278.

G. GERSTED
Landsretssagfører

Bestyrelsesrapport No. 12 fra DDL. 28. Marts 1941.

.....

Side 1, Punkt 2.

Det synes, som om der skulde være nogen Mulighed for, at Selskabets Henvendelse til Ministeren angaaende Startbaner i Kastrup vil bære Frugt inden for en overskuelig Fremtid. I en Samtale, jeg havde med Formanden for Finansudvalget, udtalte denne i Fortrolighed, at han mente, at der var Mulighed for, at Bevillingen vilde blive givet. — De tyske Militærmyndigheder paa Pladsen har været spurgt om, hvorvidt Arbejderne kunde foretages, og disse har været indforstaaet hermed, men man maatte dog indhente Sanktion i Berlin. — Af Hensyn til Pladsens Benyttelse vil der formentlig foreløbig kun blive Tale om at anlægge 2 af Banerne, nemlig Øst-Vest 1200 m og NØ-SV 900 m. — Banernes Bredde er foreslaaet til 80 m, hvilket er en Del bedre end de øvrige Startbaner, der findes paa de europæiske Pladser.

279.

G. GERSTED
Landsretssagfører

Bestyrelsesrapport No. 17 fra DDL. 9. Maj 1941.

.....

Side 1, Punkt 1.

Fredag den 2. ds. blev der i Lufthavnen afholdt et Møde mellem de danske Luftfartsmyndigheder og tyske Militærpersoner angaaende Anlæg af Landingsbaner i Kastrup Lufthavn. — Blandt de tyske Herrer var der noget delte Meninger om, hvorvidt de omhandlede Start- og Landingsbaner kunde anlægges i indeværende Sommer. — Lederen af den Skole, der i Øjeblikket driver Flyvning paa Kastrup, mente, at Anlæg af disse Baner vilde genere Uddannelsen, og Sagen laa ved Afslutningen af Mødet ikke særlig godt. — Luftfartsingeniør Eskildsen satte sig derfor i Forbindelse med mig, og igennem Lufthansas herværende Repræsentant, Herr Stock, fik vi påvirket Lederen af Skolen, saaledes at hans Modstand mod Projektet blev væsentlig reduceret. — Uheldet vilde dog, at han, inden jeg igennem Herr Stock kom i Forbindelse med ham, havde udtalt sig til General Wolf, Hamburg, i et for Planens Gennemførelse mindre heldig Retning.

Ved den Frokost, som jeg den 3. ds. af Trafikminister Gunnar Larsen var opfordret til at deltage i, havde Ministeren Lejlighed til at diskutere Sagen med General Wolf, der lovede at tage Spørgsmaalet op til Overvejelse, og han overdrog paa Stedet til Major Schürmann at fremkomme med et Forslag om, hvorledes Arbejdet etapevis kunde gennemføres, saaledes at det generede Skoleflyvningerne mindst muligt. — Dette Forslag skulde foreligge i Løbet af 8 Dage, og da jeg efter Frokosten talte med Ministeren, mente denne, at Sagen nu laa ret gunstigt. — Imidlertid bad Ministeren mig forsøge at komme i Forbindelse med Direktør v. Gablenz, under hvem den paagældende Skole sorterer, og som havde lovet at understøtte Selskabets Bestræbelser for at faa Landingsbaner bygget endnu i indeværende Sommer. — Mandag Formiddag lykkedes det mig at faa en Samtale med Herr v. Gablenz i Berlin, og denne lovede dels ved at tale med Lederen af Skolen og dels med Major Schürmann at gøre, hvad han kunde, for at fremme Sagen. — Under Frokosten havde jeg Lejlighed til med Major Schürmann at drøfte dels Grundlinierne for Systemet af Landingsbanerne og dels, hvorledes man skulde gaa frem med Bygningen af disse. — Major Schürmann udtalte, at man maatte lægge meget Vægt paa, at Arbejdet blev hurtigt udført, naar det først blev sat i Gang, og han antydede, at der maaske var en Mulighed for, nu da Balkan-Felttoget praktisk talt var tilendebragt, at forelægge Skolen til en anden Lufthavn, f. Eks. tilbage til Wien, hvorfra den var kommet til København. — Ved en saadan Aflastning af Pladsen vilde det være muligt at forcere Arbejdet, og gennem den derved opnaaede Rationalisering vilde Omkostningerne formentlig ogsaa kunne reduceres noget.

Ved Frokosten traf jeg ligeledes Kaptajn Woodrich, der i adskillige Aar har fløjet paa København som Mekaniker/Telegrafist for Lufthansa. Han var nu som Kaptajn tilknyttet General Wolfs Stab, og han lovede, hvor han kunde finde Lejlighed dertil, at støtte DDL i dets Bestræbelser for at faa Landingsbanerne bygget.

280.

21. Marts 1942.

Herr Udenrigsminister Erik Scavenius.

Kære Udenrigsminister.

Jeg fremsender hermed en Skrivelse, som jeg har faaet fra Der Reichsminister der Luftfahrt und Oberbefehlshaber de Luftwaffe ved Ministerialdirektør Fisch.*)

Jeg gør opmærksom paa de sidste Par Linier i Brevet, som jo i ret bestemte Vendinger forudsætter, at vi udbygger Kastrup Lufthavn med Startbane No. 2 senest i Foraaret 1942. Anlægget vil koste 5 à $5^1/_2$ Millioner Kroner, og jeg har i Dag gjort Finansministeren opmærksom herpaa og udtalt, at man næppe kom uden om dette Spørgsmaal. Finansministeren var nærmest indstillet paa at gaa imod det, og Sagen vil derfor blive drøftet paa Ministermødet paa Mandag den 23. ds.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

*) A. Nr. 158.

281.

AFSKRIFT

23. Marts 1942.

Herr Finansminister V. Buhl.

Kære Finansminister.

Foranlediget af Deres Bemærkninger om, at det af Forhandlingerne i Udvalget vedrørende Projekter for fremtidige Udvidelser af Statens Lufthavn skulde have fremgaaet, at man fra tysk Side ikke var interesseret i Bygning af Startbaner i Kastrup Lufthavn, har jeg nu haft en Samtale med Kontorchef Garde og Direktør Gregersen vedrørende dette Spørgsmaal. De af Dem fremsatte Bemærkninger stemte iøvrigt ikke overens med Flyvergeneralens Udtalelser til mig ved tidligere Lejligheder i Forbindelse med dette Spørgsmaal.

Efter mine Samtaler kan jeg meddele Dem, at de af Dem fremsatte Udtalelser maa bero paa en Misforstaaelse foraarsaget derved, at Ministeriet for offentlige Arbejders Embedsmænd i Udvalget har meddelt, at man har haft store Vanskeligheder med at faa gennemført Planerne, saaledes som man fra dansk Side maatte ønske det med Henblik paa Udviklingen af Kastrup Lufthavn paa Civilflyvningens Omraade efter Krigen, idet man fra tysk Side ønskede Planerne gennemført paa anden Maade udelukkende under Hensyntagen til militære Hensyn.

Kun efter meget lange Forhandlinger lykkedes det at finde frem til et Kompromis, som man fra dansk Side kunde akceptere som brugbart for Civilflyvningen. Det er formentlig disse Udtalelser, der fejlagtigt har givet Ekspeditionssekretær H. C. Andersen det Indtryk, at det var de danske Ønsker, der gjorde sig gældende for Anlægget af Startbanerne, medens de danske Ønsker kun drejede sig om Maaden, hvorpaa disse skulde anlægges.

Iøvrigt fremgaar det hele jo klart af Brevet fra den tyske Rigsminister for Luftfart og øverstbefalende for Luftvaabenet, som jeg viste Dem i Lørdags, og hvoraf jeg til Deres Underretning fremsender Kopi.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

282.

AFSKRIFT

3. September 1942.

Herr Udenrigsminister Erik Scavenius.

Kære Udenrigsminister.

Jeg tillader mig vedlagt at fremsende et Uddrag af en Skrivelse, jeg i Dag har tilstillet Handelsminister Halfdan Hendriksen:

»Hvad angaar de i Deres Brev berørte Forhandlinger mellem Teknisk Central og Værnemagten, saa drejer disse sig vist om noget andet, nemlig Bygningen af Startbaner i Kastrup Lufthavn, idet der den 31. August har været ført Forhandlinger herom mellem paa den ene Side Direktør Kayser og andre Repræsentanter for Teknisk Central samt Direktøren for Luftfartsvæsenet og andre Embedsmænd fra Ministeriet for offentlige Arbejder og paa den anden Side Repræsentanter for Værnemagten.

Forhandlingerne har faaet et noget skarpt Forløb og er resulteret i, at man fra Værnemagtens Side skarpt insisterede paa, at ogsaa Fase III af Startbanen maatte fuldføres nu. Da Repræsentanterne for Ministeriet for offentlige Arbejder under Hensyntagen til Cementsituationen naturligvis ikke paa staaende Fod kunde akceptere det tyske Krav, sluttede Forhandlingerne med, at det fra tysk Side udtaltes, at det var at opfatte som en Ordre, at Arbejdet paa Fase III blev paabegyndt med det samme, og at man vilde drage Omsorg for, at der tilgik mig skriftlig Meddelelse herom fra Generalen.

Gennemførelsen af Fase III paa Startbanen vil betyde et Cementforbrug paa 18.620 Tdr. i Løbet af Maanederne Oktober, November og December eller 6207 Tdr. Cement pr. Maaned.

Saaledes som Forhandlingerne er forløbet, maa der efter min Mening regnes med, at vi kommer til at give os, og under disse Omstændigheder vil jeg mene, det vilde være taktisk rigtigt at gaa ind paa Fordringen, inden der tilgaar mig Meddelelse fra Generalen. Jeg vilde sætte Pris paa, om De snarest vilde meddele mig Deres Syn paa Sagen.«

Efter at Handelsministeren har modtaget mit Brev, har han været i telefonisk Forbindelse med mig og meddelt, at Kulsituationen nu ser saa sort ud, at det ikke vil være muligt for Handelsministeriet at bevilge den omhandlede Mængde Cement. Handelsministeren foreslog derfor, at Forhandlingerne overgaar til Udenrigsministeriet.

Saaledes som Forhandlingerne er forløbet, hvilket fremgaar af vedlagte Kopi af Teknisk Centrals Skrivelse af 1. ds., føler jeg mig overbevist om, at vi da bliver tvunget til at gaa ind paa de tyske Krav, netop fordi det drejer sig om militære Arbejder af stor Betydning, og jeg vil derfor mene, det havde været at foretrække at

gaa ind for Tankerne paa Forhaand i Stedet for at tage et sikkert Nederlag, men Handelsministeren udtaler, at Kulsituationen nu ser saa sort ud efter de sidste Meddelelser om Tilførslerne i September og Oktober Maaneder, at han maa fastholde sit Afslag og insistere paa, at Udenrigsministeriet overtager Forhandlingerne.

Jeg skal derfor tillade mig at oversende det kommende Brev fra General Ritter von Schleich til Udenrigsministeriet, saa snart jeg har modtaget det.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Gunnar Larsen.

283.

AFSKRIFT

26. Januar 1943.

Herr Statsminister Erik Scavenius,
Herr Finansminister K. H. Kofoed,
Herr Handelsminister Halfdan Hendriksen.

Som det vil være bekendt, har der i Aarene 1941 og 1942 fundet en meget betydelig Udbygning af Kastrup Lufthavn Sted ved Bygning af Betonstartbaner i Anledning af de Krav, der var stillet i saa Henseende fra tysk Side.

Det vil ligeledes være bekendt, at disse Arbejder er udført for dansk Regning gennem Teknisk Central, fordi man meget nødig fra dansk Side vilde have disse Arbejder udført af de tyske Myndigheder, først og fremmest fordi en Udbygning foretaget af Luftvaabenet — der vilde være blevet dikteret udelukkende af militære Hensyn uden eller med ringe Hensyntagen til de Planer, der fra dansk Side forelaa for Udbygning af Kastrup Lufthavn, som er og altid maa blive Danmarks Hovedlufthavn for den civile Trafik — vilde have ødelagt Mulighederne for en senere rationel Gennemførelse af disse Planer, som jo først og fremmest skulde tjene den civile Flyvning efter Krigen. En anden Grund var den, at en Udbygning foretaget af de tyske, militære Myndigheder maatte paaregnes at ville blive væsentlig dyrere, end en Udbygning, der foretoges af de danske Myndigheder.

Det lykkedes da ogsaa i sin Tid i Sommeren 1941 at faa de tyske Myndigheder til at akceptere et Byggeprogram, der i store Træk var fuldt ud akceptabelt for de danske Luftfartsmyndigheder. Planerne maatte af Hensyn til de tyske, militære Ønsker ændres og modificeres noget, men ikke mere, end at det som ovenfor nævnt fuldt ud kunde akcepteres af de danske, civile Luftfartsmyndigheder.

Det blev aftalt, at man skulde gaa frem etapevis og hvert Aar fastlægge Programmet et Aar frem i Tiden ved Forhandlinger mellem de danske og tyske Myndigheder.

I Aaret 1941 blev der i Overensstemmelse med dette Program udført Byggearbejder for ialt 4 Mill. Kr. og i 1942 for ialt 6 Mill. Kr. Paa Grund af forskellige Forsinkelser blev den sidste Del af Byggeprogrammet for 1942 dog først endeligt tilendebragt i Begyndelsen af indeværende Aar.

I 1942 opstod der jo som bekendt Vanskeligheder med Cementen paa Grund af Kulsituationen. Dette førte til, at Arbejdet en Overgang laa stille, og til sidst blev der fra tysk Side bevilget en Kultildeling svarende til det for Fuldførelsen af 1942s Byggeprogram nødvendige Kvantum.

I Efteraaret 1942 optog man fra tysk Side Forhandlinger om Fastlæggelsen af Byggeprogrammet for 1943. Under disse Forhandlinger holdt man til en Begyndelse fra dansk Side fast ved, at skulde der bygges videre i 1943, maatte Luftvaabenet skaffe Kultildelinger til den Cement, der skulde anvendes i dette Aar. Fra tysk Side udtalte man, at dette kunde man ikke gaa ind paa. Man maatte forlange, at man fra dansk Side leverede Cementen som dansk Leverance, da Danmark jo selv maatte

have Interesse i en Udbygning af Lufthavnen. En vis Overgang — midt under Krisen i Efteraaret — pressede Forhandlerne fra tysk Side temmelig haardt paa.

Jeg opsøgte da daværende Statsminister Buhl den 6. November og forelagde ham Situationen. Statsminister Buhl og jeg blev enige om, at det — i den Situation vi befandt os — ikke var opportunt fra dansk Side at indtage en stejl Holdning, hvorfor han var enig i, at jeg meddelte de danske Embedsmænd, at man kunde frafalde Kravet om Kul, idet man dog stadig skulde holde fast ved en Henstilling. Forhandlingerne løb derefter videre, og man har siden fuldført Drøftelserne vedrørende forskellige Detailler.

Spørgsmaalet om et eventuelt Byggeprogram for 1943 ligger herefter klart, idet man er enedes om Udbygning af Startbane 2 og 4, hvorefter man stort set vil have fuldført Arbejdet i Overensstemmelse med de danske Luftfartsmyndigheders Fremtidsønsker paa langt Sigt.

Fra tysk Side ønsker man imidlertid yderligere udbygget en Forbindelsesbane mellem de eksisterende Startbaner, Startbane 1 og 3. Denne Bane havde man fra dansk Side ikke regnet med, at det vilde være nødvendigt at konstruere nu, selv om den paa længere Sigt vil være ønskelig, men fra tysk Side udtaler man, at hvis Danskerne ikke vil gaa ind herpaa, vil de selv bygge den.

Overslaget for det ovenfor skitserede Byggeprogram for 1943 vil beløbe sig til ialt 5,9 Mill. Kroner. Den ovenfor omtalte Tilkørselsbane udgør heraf et Beløb paa Kr. 400.000. Det samlede Cementforbrug beløber sig til ca. 9000 tons.

Med hensyn til de Krav, der fra tysk Side stilles om Fuldførelse af Arbejdet saa betids, at Banerne kan være anvendelige til Efteraaret, vil det nu være nødvendigt at tage endelig Stilling til Spørgsmaalet og fremskaffe de nødvendige Bevillinger.

Hvis man mener det opportunt at gøre endnu et Forsøg paa at tvinge Luftvaabenet til at levere Kul, maa dette ligeledes gøres nu. Jeg vil dog ikke mene, at dette er opportunt, efter at man ifølge Aftale med daværende Statsminister Buhl i Efteraaret har frafaldet Kravet.

Jeg gaar ud fra, at det vil være nødvendigt at faa Sagen forelagt paa et Krisekabinetsmøde. og anmoder i saa Fald om, at et saadant Møde maa blive indkaldt snarest.

Venlig Hilsen,

Deres hengivne

Gunnar Larsen.

284.

TEKNISK CENTRAL
under Ministeriet for off. Arbejder

Fortegnelse over de Entreprenører, med hvilke Teknisk Central inden den 5. Maj 1945 har sluttet Kontrakt angaaende Udførelse af Arbejde i Københavns Lufthavn, Kastrup.

Parcel Nr.	Parcel Titel	Kontrakt-dato	Entreprenør	Entreprisesum Kr.
I	Betonstartbane 3 m. v.	30.7.41	Monberg & Thorsen A/S Grønningen 19, K.	3.614.774,98
II	Betonstartbane 1 m. v.	20.5.42	Ingeniørfirmaerne Christiani & Nielsen og Wright, Thomsen & Kier, Trondhjems Pl. 3, Ø.	4.835.778,12
III	Nedbrydning og Genopførelse af to Barakker	7.11.42	Murermester og Entreprenør C. A. Nielsen, Taarnbyvej 10, Kastrup	42.640,00
IV	Nedbrydning og Genopførelse af Splintsikringsvægge	4.11.42	Murer- og Entreprenørfirmaet Chr. Madsen & Anton Nielsen, Kronprinsesse Sofiesv. 12 B, F.	106.412,48
V	Nedrivning af »Østergaard«	Kom ikke til Udførelse under Teknisk Centrals Ledelse		
VI	Vejanlæg	18.12.42	Ingeniør- og Entreprenørfirm. Wright, Thomsen & Kier, Trondhjems Plads 3, Ø.	521.667,28
	Anlæg af Slaggevej	14.1.43	Ingeniør- og Entreprenørfirm. Wright, Thomsen & Kjær, Trondhjems Plads 3, Ø.	83.307,42
VII	Betonstartbane 2 og 4 samt Tilkørselsbane	15.3.43	Ingeniør- og Entreprenørfirmaet Manniche & Hartmann A/S og A. Jespersen & Søn, Kvæsthusgade 1, K.	5.530.858,05

Parcel Nr.	Parcel Titel	Kontrakt-dato	Entreprenør	Entreprisesum Kr.
VIII	Nedbrydning af diverse Bygninger m. v.	26.5.43	Entreprenørerne J. G. Andrzejczak og Louis Bjerring, Hammerensg. 6, K.	965,00
IX	Dæmning omkring Startbane 1, Syd for Startbane 3	14.7.43	Ingeniør- og Entreprenørfirm. Wright, Thomsen & Kier, Trondhjems Plads 3, Ø.	83.307,42
X	Rørlægning af Grøft ved Maglebylille	2.11.43	Civilingeniør K. Hindhede, Rosenørns Allé 18, V.	51.949,58
XI	Forlængelse af Startbane 1 mod Sydvest	21.2.44	Manniche & Hartmann A/S og A. Jespersen & Søn, Kvæsthusg. 1, K.	971.569,23
XII	Regulering af Areal i Lufthavnens nordøstre Hjørne	8.5.44	Civilingeniør og Entreprenør Jørgen Lotz, Puggaardsg. 14, V.	20.849,74
XIII	Rørlægning af Grøft fra Maglebylille Gadekær	8.9.44	A/S Wright, Thomsen & Kier, Trondhjems Pl. 3, Ø.	11.891,94
XIV	Regulering af Areal Vest for Startbane 4	27.2.45	Civilingeniør og Entreprenør Jørgen Lotz, Puggaardsg. 14, V.	126.726,94
XV	Nedbrydning af Bygning i Maglebylille	24.1.45	Entreprenør Helge Nielsen, Elmevang 22, Kgs. Lyngby.	635,00
XVI	Nedbrydning af to Bygninger i Maglebylille	25.4.45	Entreprenør Helge Nielsen, Elmevang 22, Kgs. Lyngby.	+ 55,00

Bilag til Teknisk Centrals Brev Nr. 50670 af 8. December 1945.

285.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

København, den 29. Januar 1946.

I Skrivelse af 19. Oktober f. A. (101063 Udv. F.) har Revisionsudvalget under Henvisning til § 21 i Lov Nr. 500 af 9. Oktober s. A. om »Tilbagebetaling af Fortjeneste ved Erhvervsvirksomhed m. v. i tysk Interesse« og § 15 i Lov Nr. 499 af samme Dato om »Avancebegrænsning vedrørende visse Leverancer og Arbejder m. v., omfattet af Lov Nr. 330 af 12. Juli 1945 om Revision af visse tyske Betalinger«, udbedt sig en Udtalelse herfra om, hvorvidt der efter nærværende Ministeriums Formening maatte være udført Arbejder af den omhandlede Art inden for Ministeriets Arbejdsomraade.

I denne Anledning skal man fremsende hoslagte, af Teknisk Central udarbejdede Fortegnelse over de Entreprenører, med hvilke Teknisk Central inden den 5. Maj 1945 har afsluttet Kontrakt angaaende Udførelse af Arbejde i Københavns Lufthavn. Startbanearbejderne er iværksat *efter tysk Ordre* i krigsmæssigt Øjemed. Men det skal dog bemærkes, at den danske Stat har en meget stærk Interesse i Startbanernes Anlæg, der var nødvendigt for, at Danmark ved Krigens Afslutning kunde være i Besiddelse af en moderne Lufthavn.

Endvidere vedlægges Afskrift af en gennem Direktøren for Luftfartsvæsenet modtagen fortrolig Skrivelse af 16. August f. A. fra Havnechefen i Københavns Lufthavn.

Sluttelig bemærkes, at der ikke under Vandbygningsvæsenet er forekommet Arbejder af den omhandlede Art, idet der ved de af Vandbygningsvæsenet og Statshavnene udførte Arbejder for den tyske Værnemagt ikke er anvendt Underentreprenører udover, at der i enkelte Tilfælde ved forskellige Smaaarbejder, f. Eks. Lægning af Stikledninger af forskellig Art m. v., er udført Arbejder af lokale Haandværkere til den normalt over for vedkommende Havn af samme Haandværkere anvendte Timeløn.

P. M. V.

Palle Christensen.

Sv. Garde.

Revisionsudvalget for tyske Betalinger.

286.

REVISIONSUDVALGET
for tyske betalinger.
Sekretariatet

Bilag 9 til Udv.Sag Nr. 19
Udv.møde Nr. 36.

REFERAT

Onsdag den 26. Juni 1946 afholdtes paa Politiinspektør Agdals Kontor, Krisegaarden, Hambrosgade 5, et Møde, hvor forhenværende Statsminister Scavenius, Politiinspektør Agdal, Krisepolitiet, og undertegnede var til Stede. Anledningen til Mødet var de paa Mødet Torsdag den 16. Maj 1946 af forhenværende Minister for offentlige Arbejder, Ingeniør Gunnar Larsen, afgivne Oplysninger angaaende Udførelsen af Startbanerne i Kastrup Lufthavn og Vejanlæggene, Rødbyvejen, Ringvejen, hvor Ingeniør Gunnar Larsen havde henvist til at rette Forespørgsel til Udenrigsminister Scavenius om de Henvendelser, der fra tysk Side var rettet til den danske Regering, navnlig for saa vidt angik Motorvejen.

Politiinspektør Agdal redegjorde for Bestemmelserne i Avancebegrænsnings- og Tilbagebetalingslovene og gav en kort Oversigt over de af Gunnar Larsen fremsatte Oplysninger, idet han samtidig anmodede forhenværende Statsminister Scavenius om saa vidt muligt at udtale sig om de Forhandlinger, der var gaaet forud for disse Vejanlæg.

Som af Gunnar Larsen fremhævet gav Scavenius Udtryk for, at Startbanerne i Kastrup var udført efter udtrykkelige tyske Krav, og at man fra dansk Side kun var gaaet ind derpaa, fordi man helst vilde undgaa at faa tyske Entreprenører til at udføre Arbejdet og ikke ønskede at faa Lufthavnen ødelagt, saaledes at den efter Krigen kunde anvendes til civil Brug. Dette Formaal mente Scavenius i det store og hele var naaet.

Vedrørende Vejene udtalte Scavenius, at der først og fremmest var projekteret en Jernbaneforbindelse over Rødby, men at Projektet senere var blevet udvidet med et Vejanlæg. Man kunde dog ikke tale om et egentligt tysk Krav, idet der i Overensstmellese med hele Regeringens Politik straks var vist Imødekommenhed fra dansk Side netop for at undgaa et absolut tysk Krav med Karakter af et Ultimatum. Han beskrev ligesom Gunnar Larsen de Bestræbelser, man havde udvist fra dansk Side, dels for at undgaa en Overdimensionering af Vejanlægget, dels for at indkorporere allerede paabegyndte eller projekterede Vejanlæg (Hørsholmvejen og Ringvejen) i de tyske Forslag. Dette var ogsaa lykkedes. Et yderligere Motiv til at paabegynde dette Arbejde efter Forhandling var blandt andet, at man lettere kunde forhale Arbejdet med den Begrundelse, at der paa den tyske Side ikke arbejdedes i et større Tempo end paa den danske Side.

Da alt hvad der skulde udføres her i Landet i denne Periode, hvor Arbejdet blev paabegyndt, skulde ske saa hurtigt som muligt og med saa store en Arbejdsindsats, som det kunde lade sig gøre, kom der til Stadighed Henvendelser fra tysk Side om Fremskyndelse af Arbejdet, men Sagen blev ikke paa noget Tidspunkt

stillet paa Spidsen, men de idelige tyske Henvendelser gav dog hele Sagen Karakter af et Krav, og det var Scavenius's absolutte Overbevisning, at man var blevet tvunget til at gennemføre Arbejderne, saafremt man ikke var gaaet frivillig ind herpaa. Det paa Mødet den 16. Maj 1946 af Gunnar Larsen nævnte Brev fra Renthe-Fink, som i et Møde af Scavenius, da forhenværende Indenrigsminister Kragh vilde have Klarhed over, hvor stærkt interesseret Tyskerne var i Sagen, blev læst op, erindrede Scavenius ikke, men henviste til, at dette sikkert kunde fremskaffes i Udenrigsministeriet. Det var Scavenius's Opfattelse, at det var den tyske Militærmagt som saadan, der stod bag Kravene om Vejanlæggene, og at det ikke var særlige personlige Ønsker, der var gjort gældende fra tysk Side.

27/6 1946.
Gl.

287.

København, d. 4. December 1946.

Ang. Startbaner i Kastrup.

Redegørelse af Civilingeniør Ejnar Nielsen.

Undertegnede er Ingeniør i Firmaet K. Hindhede og har for dette haft den daglige Ledelse af de Arbejder, som Firmaet i Aarene 1941, 42, 43 og 44 udførte i Kastrup Lufthavn, og der var for mig overhovedet ingen Tvivl om, at dette Arbejde kun blev udført for danske Interesser og efter danske Krav.

Kastrup Lufthavn var jo besat af tysk Militær, og det var som Følge heraf uundgaaeligt for mig, blandt andet for at faa udstedt Adgangskort til de i Entrepriserne beskæftigede Personer, ved forskellige Lejligheder at komme i Samtale med Tyskerne, og det var ganske klart, at disse og selv den tyske Chef for Lufthavnen ikke engang var klar over, hvor meget Arbejde Danskerne ønskede at udføre ved de nye Startbaner, endsige at der kunde være Tale om tyske Interesser og Krav.

Jeg skal nedenfor nævne et Par Forhold, der paaviser dette:

1) I den første Entreprise, der blev udført i 1941, indgik et Stykke Rullebane i Nærheden af Reparationshangaren, og nogle Dage efter, at vi havde paabegyndt Jordarbejdet herfor, opdagede den daværende tyske Militærchef for Lufthavnen, hvad der foregik, og blev, efter den danske tilsynsførende Ingeniørs Udtalelser,

288.

E. RICHTER
Højesteretssagfører
G. GERSTED
Landsretssagfører

København, 4. Marts 1947.

Hr. Ingeniør Gunnar Larsen, Højkol pr. Ry.

Vedr. de under Besættelsen udførte Startbaner i Kastrup Lufthavn.

Efter Aftale tillader jeg mig herved at bekræfte, at De i Dag under en Samtale har meddelt mig følgende Oplysninger vedrørende den danske Stats Overtagelse af Udførelsen af Startbanerne i Kastrup Lufthavn under Besættelsen.

289.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

København, den 17. Marts 1947.

I Anledning af Hr. Højesteretssagførerens Skrivelse af 17. f. M. vedrørende de under Krigen udførte Startbanearbejder paa Københavns Lufthavn skal man efter stedfunden Brevveksling med Direktøren for Luftfartsvæsenet fremsende hosfølgende Genpart af en Skrivelse af 28. Januar 1942 fra nævnte Direktør til General der Luftwaffe in Dänemark angaaende det tyske Krav paa Erstatning for den ved Startbaneanlægget bevirkede Forringelse af det af Værnemagten drevne Landbrug paa »Østergaard« samt den ligeledes vedlagte Genpart af et tysk Referat af et den 1. Juli 1941 afholdt Møde mellem Repræsentanter for den danske Stat og den tyske Værnemagt angaaende nævnte Anlæg.

Det tilføjes, at den Opfattelse, som Ministeriet har givet Udtryk for i sin Erklæring af 29. Januar f. A. til Revisionsudvalget, og hvorefter tyske Krav var den egentlige Aarsag til, at de paagældende Arbejder under de daværende Forhold blev gennemført, støtter sig paa de i sin Tid af Minister Gunnar Larsen over for Ministeriets Tjenestemænd fremsatte Udtalelser desangaaende, som laa paa Linie med, hvad der er anført i hans i Afskrift vedlagte Skrivelse af 26. Januar 1943 til daværende Statsminister Erik Scavenius m. fl. De dengang af de danske Myndigheder udvekslede Skrivelser indskrænker sig derimod til at omtale de i den fornævnte Erklæring af 29. Januar f. A. ligeledes omhandlede danske Interesser i Startbanernes Anlæg.

P. M. V.

Palle Christensen.

Sv. Garde.

Hr. Højesteretssagfører Aage Bay Erichsen, Vestre Boulevard 17, V.

290.

G. GERSTED
Landsretssagfører

23. April 1947.

Hr. Ingeniør P. Kampmann, Strandvej 144, Charlottenlund.

I Anledning af, at jeg for Monberg & Thorsen A/S har indbragt en Afgørelse truffet af Revisionsudvalget for tyske Betalinger, hvorefter der skal finde Avanceregulering Sted vedrørende Firmaets Arbejder i Kastrup Lufthavn under Besættelsen, for Handelsministeriet, tillader jeg mig herved at forespørge, om De i Deres Egenskab af Formand for Det Danske Luftfartselskab vilde være mig behjælpelig med nogle Oplysninger til Belysning af Sagen. Det drejer sig navnlig om følgende Spørgsmaal:

1) Om der, allerede før der i Aaret 1941 blev indledet Forhandlinger mellem danske og tyske Myndigheder, forelaa Planer til Udvidelse af Kastrup Lufthavn, udarbejdet af D. D. L. eller fra anden dansk Side.
2) Om man fra D. D. L. i Foraaret 1941 har rettet Henvendelse til daværende Minister, Ingeniør Gunnar Larsen i Anledning af, at Tyskerne paatænkte Anlæg af Startbaner for Jagermaskiner, hvilket man frygtede vilde ødelægge Lufthavnen.
3) Om Udførelsen af Startbanerne faktisk skete paa en saadan Maade, at det tjente de danske civile Luftfartsinteresser. I denne Forbindelse vil jeg gerne have Deres Udtalelse om Betydningen af, at de nye Startbaner forelaa færdige til Brug ved Krigens Ophør.

Da jeg anser det for hensigtsmæssigt, at jeg faar Lejlighed til at drøfte Sagen med Dem mundtligt, forinden der afgives nogen skriftlig Udtalelse, tillader jeg mig høfligst at forespørge, om De kunde afse Tid til at drøfte Sagen engang i den kommende Uge.

Deres ærbødige
sign. **G. Gersted.**

291.

DET DANSKE LUFTFARTSELSKAB A/S
Bestyrelsens Formand

Københavns Lufthavn,

Kastrup, den 16. Maj 1947.

Hr. Landsretssagfører G. Gersted, Ny Vestergade 1, K.

I Anledning af Deres Skrivelse af 23. April, hvori De beder om forskellige Oplysninger vedrørende Kastrup Lufthavn, skal jeg først bemærke, at Kastrup Lufthavn ejes af Staten, og at alle Beslutninger om Udvidelser derfor træffes af Staten. DDL er Lejer hos Staten. Jeg vil derfor kun være i Stand til at besvare disse Spørgsmaal ud fra det Kendskab til disse Sager, som DDL har.

ad 1) Deres Spørgsmaal »Om der, allerede før der i Aaret 1941 blev indledet Forhandlinger mellem danske og tyske Myndigheder, forelaa Planer til Udvidelse af Kastrup Lufthavn udarbejdet af DDL eller fra anden dansk Side«:

Saavidt mig bekendte blev Forhandlinger mellem danske og tyske Myndigheder om Bygning af Startbanerne optaget paa Foranledning af en Henvendelse fra DDL. I denne Anledning henvises til den i Afskrift vedlagte Skrivelse af 3. Marts 1941, som jeg som Bestyrelsens Formand efter et Bestyrelsesmøde tilsendte Ministeren for offentlige Arbejder, og hvori der nærmere redegøres for et Forslag om Anlæg af Startbaner for at bringe Lufthavnen i en saadan Stand, at den kunde tilfredsstille de Krav, som en Genoptagelse af den normale civile Trafik efter Krigen maatte stille. Senere hen er der ført forskellige Forhandlinger og Samtaler med Trafikministeren og Ministeriet om dette Spørgsmaal. I Rapporter sendt af Selskabets Direktør til Bestyrelsen har jeg fundet forskellig Omtale af disse Planer, og jeg tillader mig at sende Afskrift af, hvad Bestyrelsesrapporterne indeholder herom. Jeg sender Dem yderligere Udskrift af den Beretning, jeg gav ved DDL's Repræsentantskabsmøde den 3. Maj 1941 samt Uddrag af en Beretning afgivet ved et Repræsentantskabsmøde den 13. November 1941.

ad 2) Deres Spørgsmaal »Om man fra DDL i Foraaret 1941 har rettet Henvendelse til daværende Minister, Ingeniør Gunnar Larsen, i Anledning af, at Tyskerne paatænkte Anlæg af Startbaner for Jagermaskiner, hvilket man frygtede vilde ødelægge Lufthavnen«:

Jeg kan ikke erindre, at vi fra DDL's Side har rettet en saadan Henvendelse til Ministeren, ligesom jeg intet erindrer om, at Tyskerne skulde have paatænkt at anlægge Startbaner for Jagermaskiner, hvilket man frygtede vilde ødelægge Lufthavnen.

ad 3) Deres Spørgsmaal »Om Udførelse af Startbanerne faktisk skete paa en saadan Maade, at det tjente de danske civile Luftfartsinteresser. I denne Forbindelse vil jeg gerne have Deres Udtalelse om Betydningen af, at de nye Startbaner forelaa færdige til Brug ved Krigens Ophør«:

Anlægget af Startbanerne er sket paa en saadan Maade, at de i højeste Grad har tjent de danske Luftfartsinteresser. Det har været af den største Betydning, at Kastrup Lufthavn ved Krigens Ophør var forsynet med moderne Startbaner, og dette Forhold har bevirket, at Trafikken paa København i Dag er blandt de største i Europa, baade hvad angaar europæisk og transatlantisk Trafik. Takket være, at Startbanerne var klare til at tage Trafik efter Krigen, har København faaet en Lufttrafik, som den aldrig vilde have kunnet opnaa uden Startbanerne, og som det vilde have været meget vanskeligt at naa senere hen, naar først Trafikken havde fundet anden Vej.

Med Hilsen

P. Kampmann.

292.

G. GERSTED
Landsretssagfører

1. Juli 1947.

Statens Luftfartstilsyn, Ny Kongensgade 15, K.

Til Brug for Handelsministeriet og Justitsministeriet under en i Øjeblikket verserende Sag vedrørende Spørgsmaalet om Avanceregulering for de under Besættelsen udførte Startbaner i Kastrup Lufthavn tillader jeg mig herved som Sagfører for Monberg & Thorsen A/S at fremsende:

1. Afskrift af Skrivelse af 16. Maj d. A. fra DDL A/S til mig,
2. Genpart af de dermed fremsendte Afskrifter af et Brev til Ministeriet for offentlige Arbejder af 3. Marts 1941 og forskellige Bestyrelsesrapporter,
3. Referat af et Møde den 16. Maj 1946 mellem Politiinspektør Agdal og Ingeniør Gunnar Larsen,
4. Genpart af Brev af 4. Marts d. A. fra mig til Ingeniør Gunnar Larsen med Paategning af 7. s. M. fra Gunnar Larsen,

idet jeg høfligst anmoder om, at disse Papirer maa blive forelagt Luftfartsingeniør M. P. Eskildsen til Udtalelse. Jeg henviser herved navnlig til Bestyrelsesrapport Nr. 17 af 9. Maj 1941 fra DDL, hvoraf det synes at fremgaa, at Luftfartsingeniør Eskildsen vil være i Stand til at udtale sig om de nærmere Omstændigheder ved Fremkomsten af Planerne for Lufthavnens Udvidelse. Jeg vil navnlig gerne have Hr. Eskildsens Udtalelse om, hvorvidt Forhandlingerne om Anlæg af Beton-Startbaner blev indledet som Følge af et tysk Krav, samt om Tyskerne efter Hr. Eskildsens Indtryk var særlig interesserede i Anlægget af disse Startbaner, dengang disse Planer kom frem.

Samtidig beder jeg om, at Statens Luftfartstilsyn til Brug for Sagen vil have Ulejlighed med at meddele mig en Plan over Startbanerne i Kastrup Lufthavn, helst saaledes at det derpaa med een Farve er afmærket, hvilke Startbaner der er udført under Besættelsen, og med en anden Farve hvilke Startbaner der er udført efter Besættelsen. Samtidig beder jeg om en Udtalelse om, hvorvidt Startbanerne er anlagt i Overensstemmelse med de danske Planer og Ønsker, og om den senere Udbygning af Startbanerne er sket i Fortsættelse af de Startbaner, der blev udført under Krigen. Den ovenfor nævnte Plan bedes om muligt tilsendt mig i 5 Eksemplarer.

Med Højagtelse

293.

STATENS LUFTFARTSTILSYN
Overingeniøren

København, d. 5. Juli 1947.

Hr. Landsretssagfører G. Gersted, Ny Vestergade Nr. 1, K.

Til Brug for Handelsministeriet og Justitsministeriet under en i Øjeblikket verserende Sag vedrørende Spørgsmaalet om Avanceregulering for de under Besættelsen udførte Startbaner i Københavns Lufthavn, Kastrup, er jeg i Skrivelse af 1. Juli d. A. til Luftfartstilsynet fra Landsretssagfører G. Gersted, der er Sagfører for Monberg & Thorsen A/S, blevet anmodet om at udtale mig om forskellige Spørgsmaal angaaende Udvidelsesplanerne.

Til Orientering vedrørende Besvarelsen medfulgte:

1. Afskrift af Skrivelse af 16. Maj d. A. fra Det Danske Luftfartselskab til Landretssagføreren.
2. Genpart af de dermed fremsendte Afskrifter af et Brev til Ministeriet for offentlige Arbejder af 3. Marts 1941 og forskellige Bestyrelsesrapporter.
3. Referat af et Møde d. 16. Maj 1946 mellem Politiinspektør Agdal og Ingeniør Gunnar Larsen.
4. Genpart af Brev af 4. Marts d. A. fra Landsretssagføreren til Ingeniør Gunnar Larsen med Paategning af 7. s. M. fra Ingeniør Gunnar Larsen.

Da mit Navn forekommer i enkelte af nævnte Genparter, mener Landsretssagføreren, at det synes at fremgaa heraf, at jeg vil være i Stand til at udtale mig om de nærmere Omstændigheder ved Fremkomsten af Planerne for Havnens Udvidelse.

De Spørgsmaal, som man navnlig ønsker min Udtalelse om, er:

1. Hvorvidt Forhandlingerne om Anlæg af Beton-Startbaner blev indledet som Følge af et tysk Krav, samt
2. om Tyskerne var særlig interesseret i Anlægget af disse Startbaner, dengang disse Planer kom frem.
3. Desuden anmodes om en Plan over Startbanerne i Lufthavnen, saavidt muligt i 5 Eksemplarer, helst afmærket saaledes, at der derpaa med én Farve er afmærket, hvilke Startbaner, der er udført under Besættelsen, og med en anden Farve, hvilke Startbaner der er udført efter Besættelsen.
4. Endelig bedes om en Udtalelse om, hvorvidt Startbanerne er anlagt i Overensstemmelse med de danske Planer, og om den senere Udbygning af Startbanerne er sket i Fortsættelse af de Startbaner, der blev udført under Krigen.

Paa den givne Foranledning skal jeg herefter tillade mig at besvare de stillede Spørgsmaal efter min bedste Overbevisning.

ad 1. Forhandlingerne om Anlæg af Beton-Startbaner blev ikke indledet som Følge af et tysk Krav.

Allerede før Krigens Udbrud og før Danmarks Besættelse begyndte man at tænke paa en fremtidig Udvidelse af Lufthavnen ved Kastrup. Dette skyldtes den forøgede Lufttrafik og Anvendelse af større og større Trafikluftfartøjer.

Foruden om Udvidelse af Administrationsbygning, Hangaranlæg, Pejleanlæg o. l. blev der ogsaa talt om Anlæg af Betonkørebaner. Det viste sig nemlig, at Græsoverfladen i Regnperioder og under Tøbrud ikke kunde bære de tunge Luftfartøjer.

Desuden blev man mere og mere klar over, at man for den fremtidige Trafikflyvning maatte sikre den frie Indflyvning til Lufthavnen ved at forebygge, at der rejste sig Bygningsværker og andre Luftfartshindringer udenfor denne.

At de Tanker, man havde om en nødvendig Udvidelse af Københavns Lufthavn, Kastrup, for den fremtidige civile Lufttrafik, var rigtige, fik man bekræftet ved at se de store tyske hurtiggaaende Militærmaskiner, der straks efter Besættelsen fløj paa Havnen. Ogsaa Landingsarealets Tilstand i Tøbrudsperioden efter de strenge Vintre 1939—1940 og 1940—1941 viste klart, at faste Startbaner vilde blive nødvendige for den fremtidige Lufttrafik.

Mere faste Overvejelser vedrørende Udvidelsen af Lufthavnen blev taget op i Begyndelsen af 1941, som det blandt andet fremgaar af vedlagte Bilag 1, 2 og 3, og der blev ved Luftfartsvæsenet uden nogen som helst Foranledning eller noget som helst Krav fra Tyskernes Side udfærdiget en første Plan over Anlæg af Betonstartbaner paa Lufthavnen. Denne Plan dannede Grundlaget for de senere Tegninger, Beskrivelser, Licitationsbetingelser m. v., der udførtes af Teknisk Central (nuværende Anlægsdirektorat), og hvorefter de Startbaner m. v., der er anlagt under Besættelsen, er udført.

De indledende Forhandlinger, der blev ført med Repræsentanter for den tyske Værnemagt og andre tyske Repræsentanter om at faa Tilladelse til at paabegynde Anlægget af Startbaner, skete efter min Formening udelukkende paa dansk Initiativ og ikke som Følge af tyske Krav. Der blev ved disse Forhandlinger fra dansk Side fremhævet, at Anlæg af Startbaner maatte anses for nødvendigt for Fortsættelse af den igangværende Lufttrafik, og for at vi her efter Krigen kunde staa rustet til at betjene den store Udvikling i den civile Lufttrafik, som efter vor Mening utvivlsomt vilde komme.

ad 2. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Tyskerne var særlig interesserede i Anlægget af disse Startbaner, da Planerne kom frem, er det mit Indtryk, at en saadan særlig Interesse ikke var til Stede. Der maatte i hvert Tilfælde føres en Del Forhandlinger med Værnemagtens Repræsentanter og Repræsentanter for Myndigheder i Berlin, inden man fik Lov til at paabegynde Arbejdet.

Tyskerne var ikke mindst bange for, at Skoleflyvningsvirksomheden paa Kastrup skulde blive generet.

Det kan bemærkes, at der under Projekteringen af Banerne et Par Gange kom tyske Teknikere fra Berlin for at se paa Planerne. De pointerede, at de var sendt af Myndighederne i Berlin for eventuelt at hjælpe eller give Raad paa Grundlag af de Erfaringer, man havde i Tyskland ved Anlæg af Startbaner, men betonede stærkt, at de iøvrigt ikke skulde eller vilde blande sig i vore Dispositioner.

ad 3. I Henhold til Anmodningen herom følger vedlagt en Plan over Startbanerne i Københavns Lufthavn, Kastrup, i 5 Eksemplarer. Den Del af Banerne, som er udført under Besættelsen, er mærket med *blaa* Farve, og den Del, der er udfør efter Krigen, er mærket med *gul* Farve.

ad 4. Startbanerne, saavel de, der er anlagt under Krigen, som den Del, der er anlagt efter Krigen, er udført i Overensstemmelse med de danske Planer, og den Del, der er anlagt efter Krigen, er følgeligt sket i Fortsættelse af de Startbaner, der blev udført under Krigen.

Det skal til Slut anføres, at den tyske Værnemagt havde meget store Betænkeligheder ved i 1943—44 at give Tilladelse til Anlæg af den sidste og fjerde Startbane, der gaar i Retning NS, og kun gik med til dens Etablering mod, at den blev betegnet en *Rullebane*, det vil sige en Bane, der kun benyttes til Kørsel med Luftfartøjer paa Jorden.

M. P. Eskildsen.

294.

AFSKRIFT

AAGE BAY ERICHSEN
Højesteretssagfører

16. September 1947.

Hr. Havnechef Leo Sørensen, Lufthavnen, Kastrup.

Som det vil være Dem bekendt, har Revisionsudvalget for tyske Betalinger bestemt, at Arbejdet med Startbanerne i Kastrup skal henføres under Avancebegrænsningslovens § 15 og Tilbagebetalingslovens § 16 som værende udført i tysk Interesse og efter tyske Krav, hvilken Afgørelse er indanket for Handelsministeriet. Landsretssagfører G. Gersted, der repræsenterer Monberg & Thorsen A/S, og undertegnede, der repræsenterer Firma K. Hindhede, har i den Anledning søgt at indsamle et fyldigt Materiale til Belysning af Spørgsmaalet, herunder specielt de nærmere Omstændigheder ved Arbejdets Paabegyndelse. Vi har herved faaet oplyst, at DDL i Skrivelse af 3. Marts 1941 rettede Henvendelse til Ministeriet for offentlige Arbejder med Anmodning om Anlæggelse af faste Startbaner, og at der derpaa blev optaget Forhandlinger med de tyske Myndigheder, hvilket resulterede i, at Startbanerne blev anlagt. Til Brug ved Sagen har Formanden for DDLs Bestyrelse, Civilingeniør Per Kampmann, den 16. Maj 1947 sendt Landsretssagfører Gersted den i Genpart medfølgende Skrivelse, medens Overingeniør Eskildsen fra Statens Luftfartstilsyn har afgivet den ligeledes i Genpart medfølgende Skrivelse af 15. Juli 1947 med 3 Bilag.

Da De formentlig har indgaaende Kendskab til de heromhandlede Forhold, tillader jeg mig herved at bede Dem besvare følgende Spørgsmaal:

1) Havde De Indtrykket af, at Arbejdet blev udført i dansk eller tysk Interesse, og har De noget Kendskab til, om at der forelaa noget tysk Krav om Udførelsen af de paagældende Arbejder?
2) Forelaa der danske Planer om Bygning af Startbaner allerede før Forhandlingerne med Tyskerne herom blev indledet? og er saadanne eventuelle danske Planer i det væsentlige blevet fulgt af det Byggeprogram, som blev gennemført i Aarene 1941—1945?
3) Har der fra Tyskernes Side været nogen Modstand imod at bygge Startbanerne?
4) Har de Entreprenører, der overtog Arbejdet, efter Deres Indtryk opfattet dette som værende i dansk eller tysk Interesse?

Saafremt De er i Besiddelse af Skrivelser eller Dokumenter til Belysning af de ovenanførte Spørgsmaal, vil jeg sætte Pris paa at blive gjort bekendt med disse, ligesom jeg iøvrigt beder Dem fremsætte de Bemærkninger, som Sagen iøvrigt maatte give Dem Anledning til.

Deres ærbødige

sign. **Aage Bay Erichsen.**

295.

Administrationen af
KØBENHAVNS LUFTHAVN
Kastrup

Den 25. November 1947.

Hr. Højesteretssagfører Aa. Bay Erichsen, V. Boulevard 17, 1., V.

Ved Skrivelse af 16. September d. A. har De bedt mig besvare fire Spørgsmaal i Anledning af, at Revisionsudvalget for tyske Betalinger har bestemt, at Arbejdet under Krigen med Tilvejebringelsen af Betonstartbanerne paa Københavns Lufthavn skal henføres under Avancebegrænsningslovens § 15 og Tilbagebetalingslovens § 16 som værende udført i tysk Interesse og efter tyske Krav.

Med Henvisning hertil meddeles Dem nedenstaaende Besvarelser til de stillede Spørgsmaal. Endvidere fremsendes vedlagt Genpart af 8 Skrivelser m. v. og 3 Tegninger som et Uddrag af Havneadministrationens Korrespondance i Tiden Juli 1938—Juli 1941 om Lufthavnens Udbygning — herunder Beton-Startbaner. Bilagene bedes returneret efter Afbenyttelsen.

ad 1. Beton-Startbanerne er tilvejebragt alene paa dansk Initiativ, for danske Penge og alene til Varetagelse af danske Interesser. Forhandlingerne med Tyskerne har jeg deltaget i, vistnok uden Undtagelse, og der er saavidt mig bekendt aldrig stillet Krav fra tysk Side om Banernes Tilvejebringelse.

ad 2. Berettigede Krav om Udbygning af Lufthavnen paa mange forskellige Omraader har med meget korte Mellemrum meldt sig siden Havnens Tilvejebringelse i 1924/25. Mangfoldige Bevillinger, der i Dag beløber sig til 50—60 Mill. Kr., er gennem snart 25 Aar stillet til Raadighed af Rigsdagen. Under Hensyn hertil har det været nødvendigt at søge udarbejdet en Generalplan for Udbygningen og at give Kravene Prioriteter saaledes, at Kravene blev opfyldt i den Rækkefølge, de var mest paatrængende, og det var muligt at skaffe de nødvendige Pengemidler. Allerede for 12—15 Aar siden blev man klar over, at Trafikhyppigheden og navnlig de efterhaanden tunge Luftfartøjer hurtigt vilde stille Krav om Betonbaner, og disses Tilvejebringelse blev kun udskudt længst muligt af Hensyn til Vanskeligheden ved at skaffe de meget omfattende Bevillinger. Som det fremgaar af vedlagte »Skitseforslag« af November 1938, tegnet af Overvejinspektoratet efter mine forudgaaende Drøftelser med dette, var Spørgsmaalet »Rullebane« (d. v. s. en Forbindelsesvej mellem Startbaner) højaktuelt allerede dengang. I Havnens vedlagte Skrivelse af 9. Januar 1940, tre Maaneder før Besættelsen, behandles atter Spørgsmaalet: »Startbane«. I Havnens vedlagte Skrivelse af 11. Januar 1941 er der givet Udtryk for mit Syn paa Trafikudviklingen før og efter Krigens Afslutning og paa Kravene, der straks efter Krigen vilde blive stillet til Lufthavnen. Mindre end to Maaneder senere stillede Det Danske Luftfartselskab skriftligt Krav om Betonbaners Tilvejebringelse snarest under Hensyn til de da foreliggende Start- og Lan-

dingsvanskeligheder for Trafikluftfartøjerne. Herefter afgav baade Luftfartstilsynet, Overingeniør M. P. Eskildsen, og Havnechefen Forslag til Startbaner, jvf. vedlagte Bilag. De Beslutninger om Startbaner, der herefter blev truffet i Direktoratet for Statens Luftfartsvæsen, er siden fulgt med Tyskernes efterhaanden opnaaede Billigelse, men uden at Tyskerne havde Kendskab til og Indflydelse paa Beslutningerne, inden de blev truffet — saavidt mig bekendt.

ad 3. Da man i Luftfartsvæsenet havde besluttet sig for Betonbanernes Tilvejebringelse, dels for at afhjælpe Trafikflyvningens øjeblikkelige Vanskeligheder, men navnlig for at staa tilstrækkelig udrustet straks, naar Krigen sluttede, og Trafikflyvningen vilde tage et voldsomt Opsving, forsøgte man, og ikke mindst jeg selv, underhaanden at henvende sig til Tyskerne for at overvinde den Modstand mod Landingsarealets Opgravning, som man givetvis maatte regne med. For Tyskernes omfattende Flyveskole i Kastrup, for deres ofte ikke rutinerede Flyvere, og for deres hurtigt- og langtlandende Krigsluftfartøjer, der ikke sjældent vendte hjem i havareret Stand, maatte Landingsarealets Opgravninger blive farlige Hindringer. Tyskernes mange Betænkeligheder viste sig efterhaanden velbegrundede. Endnu foreligger Dagbøger om Landingshavarier, delvise og totale, i hundredevis, der for Størstepartens Vedkommende kan henføres til Vanskeligheder som Følge af opgravet Landingsareal. Derimod var den Gavn, Tyskerne fik af Betonbanerne, uden nævneværdig Betydning, idet man for de svært-byggede Krigsluftfartøjer ikke har forudsat Anvendelse af Start- og Landingsbaner af Beton. Jvf. vedlagte »Niederschrift« vedr. Møde paa Lufthavnen den 1. Juli 1941; dette viser dels, at Initiativet til og Krav om Betonbaner var dansk, dels Tyskernes Betænkeligheder.

ad 4. Efter min Mening har Entreprenørerne, der udførte Betonbanerne, kun kunnet opfatte Arbejderne som et dansk Anliggende til Varetagelse af danske Interesser, og der ses heller ikke at have været Grund til andet.

Leo Sørensen.

XII. Andre forhold, udsendelse af en mand til Grønland, Gunnar Larsens rejser og taler.

296.

RIGSPOLITICHEFEN
Efterretningsafdelingen, Vesterport

København, d. 30. Oktober 1947.

Til 2. ekstraordinære Statsadvokatur, Hr. Fuldmægtig Victor Jacobsen, Lundsgade 9.

I Tilslutning til tidligere Erklæring udstedt den 16. September 1946 til 2. ekstraordinære Statsadvokatur vedrørende: *Axel Gunnar Larsen*, født den 10. Januar 1902 paa Frederiksberg, kan yderligere oplyses:

Iflg. Bovrup Arkivets Pressekartotek:
Iflg. Artikler i »Fædrelandet«:

Den 24. Juli 1940 S. 4: Ledende Artikel:

»Paastaaet Tilpasning«. (I Anledning af G. L.s Tale, den 21. Juli 1940).

Den 18. November 1941 S. 1: »Referat af G. L.s Tale i Dansk-Tysk Forening d. 17. November. (Om Tilstandene i Tyskland m. H. t. Forsyninger af Raavarer og Levnedsmidler. Det er »af allerstørste Betydning« for Danskerne, at de er klar over Forholdene i Tyskland — bl. a. de store Fordele ved det tyske System«).

Artikel i »National-Socialisten« den 15. Marts 1941 Side 13:

Referat af G. L.s Tale ved Nordische Verbindungsstelle i Berlin, hvor han er Æresgæst sammen med H. C. Bryld. (Han udtalte »Glæde over de Bestræbelser for at skabe Forstaaelse mellem Danmark og Tyskland, der udgaar fra »Nordische Verbindungsstelle«.« Taler om »at benytte det mellemfolkelige mellem det lille Danmark og det store Tyskland«).

P. R. V.

Troels Hoff.

297.

(Artikel i »Fædrelandet« d. 18. Nov. 1941.)

Af allerstørste Betydning, at faa klar Besked om tyske Forhold

Den nuværende Kamps Udfald vil i allerhøjeste Grad have Betydning for det danske Samfund i de kommende Aar!

Manende og interessante Udtalelser af Trafikminister Gunnar Larsen i Dansk-tysk Forening i Aftes

For en stor og repræsentativ Forsamling holdt Trafikminister *Gunnar Larsen* i Aftes i Dansk-Tysk Forening et fængslende Foredrag om den Rejse, han netop sammen med Embedsmænd fra de danske Statsbaner efter Indbydelse fra Trafikminister *Dorpmüller* har foretaget i Tyskland. Tra-

Trafikminister Gunnar Larsen

fikministerens Udtalelser om de øjeblikkelige Forhold i Naboriget vakte megen Opmærksomhed.

Hr. Gunnar Larsen omtalte de mest aktuelle Problemer, og han indledede med at sige, at han havde været betænkelig ved at holde dette Foredrag. Den danske Offentligheds Indstilling overfor de Problemer, han vilde berøre, gjorde det til en svær Opgave.

— Den danske Offentlighed er nu engang overordentlig kritisk indstillet, udtalte Ministeren, det være sig over for os selv som over for Meddelelser og Oplysninger, der kommer udefra; jeg har allerede flere Gange over for Venner og Bekendte berettet om de Indtryk og Oplysninger, jeg har indhøstet paa Turen, og adskillige Gange har jeg staaet overfor, at mine Tilhørere har stillet sig skeptisk over for mine Oplysninger, maaske fordi de havde Underretninger fra anden Side, som ikke stemte med det, jeg fremførte. I den Situation, hvori Danmark og ovrigt det meste af Europa befinder sig, og med den geopolitiske Beliggenhed, Danmark har i Forhold til Tyskland, er det af Hensyn til de Dispositioner og Bestemmelser, det danske Folk og den danske Regering fra Dag til Dag og ud i Fremtiden kommer til at træffe, af den allerstørste Betydning, at man ikke arbejder paa Basis af forkerte eller misforstaaede Oplysninger om de faktiske Forhold.

Ingen Fattigdom og Mangel i Tyskland

Taleren omtalte udførligt de officielle Begivenheder i Forbindelse med Rejsen og Opholdet i Berlin. Han havde fæstnet sig ved Vanskelighederne med at faa en Taxa, men man fik absolut Indtrykket af at Spørgsmaalet om at spare Mandskab betyder mere end Spørgsmaalet om Benzinbesparelser. Der kørte i Byens Gader et forbavsende stort Antal Lastbiler baade store og smaa; ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at nogle af disse Lastbiler blev drevet ved syntetisk Gas.

Ligeledes anførte Taleren at man mærkelig nok ikke saa Tegn paa nogen Gummimangel, saaledes som Tilfældet er herhjemme, hvor vi til ser Lastbiler køre paa meget slidte Dæk; dette ses næsten ikke i Tyskland.

Fortovslivet er naturligvis underganet en ikke ringe Forandring. De fleste unge Mennesker, man ser, er ifort Uniform, men ligegyldig hvor vi færdedes i Berlin, saa vi saa godt som ingen fattige eller daarligt paaklædte. De Ansigter, man saa, hvad enten det nu var paa Gaden, paa Arbejdspladserne, paa Restauranterne eller i Teatrene, som i Parantes bemærket spiller for fuldt optagne Huse, var paa ingen Maade præget af Sult eller anden Elendighed, de saa ud, ganske som de alle Dage har set ud.

Ingen Luftangreb i Berlin

Ligeledes oplyste Trafikministeren, at han ikke havde oplevet

(Fortsættes Side 2.)

mejerierne 'isaager

berkulose Besætninger

ngsforhold og Prisfastsættelse er igheden maa kræve en Forklaring

Tid fik spændt Ben for Smaamejerierne ved at faa gennemføre en Ordning, efter hvilken et Landmejeri kun maatte levere Mælk til København, dersom alle dets Leverandører havde tuberkulinfri Besætninger. Det vil altsaa sige, at et Mejeri, hvis tilsluttede Køer for største Delen var rene for Tuberkulose, var afskaaret fra at sælge Mælk til København fra rene Besætninger, dersom blot nogle enkelte Gaarde i Leverandørkredsen havde Kvægtuberkulose i Besætningerne.

Reglen blev først indført, da de store Mejerier havde faaet renset deres Leverandørkreds. Men det varede ikke længe, inden Smaamejerierne atter kunde tage Konkurrencen op, og de store Mejerier var ikke længere i Stand til at hverve Kunder ved at paastaa, at de mindre Mejeriers Produkter nærmest var sundhedsfarlige.

Faldende Mælkeproduktion

[illegible] tuberkulose Mælk unødvendig til Drikkemælk, er det ganske forka[illegible]

(Fortsættes Side 2.)

Fa. 18-11-41

(fortsat fra foregående Side).

TIRSDAG DEN 18 NOVEMBER

Af allerstørste Betydning

(Fortsat fra Forsiden)

Luftbombardementer. De egentlige Skader, der til Dato er sket i Berlin, i Forhold til Byens Størrelse er ganske overordentlig ringe. Da jeg var i Berlin, havde der ikke været noget Luftangreb i halvanden Maaned, skønt Russerne gentagne Gange havde meldt, at de netop i denne Periode havde angrebet Berlin. Jeg skal for mine eventuelle skeptiske Tilhørere bemærke, at disse Oplysninger ikke alene blev givet mig fra tysk Side, men ogsaa fra Danskerne i Berlin.

Endvidere omtalte Taleren en imponerende industriel Aktivitet. Paa Fabrikerne havde han lagt Mærke til, hvordan Arbejderne saa ud, og ikke mindst hvorledes Arbejdstempoet var. Bortset fra, at de ældre og ganske unge var i saa decideret Flertal, saa Arbejderne ud, ganske som man tidligere har set dem i tyske Industrivirksomheder. De saa paa ingen Maade særlig nedtrykte eller daarligt ernærede ud, og Arbejdstempoet svarede ogsaa til, hvad vi tidligere har set paa saadanne tyske industrielle Virksomheder.

En glimrende Folkeforsyning

Trafikministeren slog fast, hvordan Arbejdet og Livet alle Vegne formede sig som sædvanlig, og hvordan Befolkningen ser ualmindelig tilfreds og velnæret ud. I Almindelighed vilde man ikke gætte paa, at man befandt sig i et krigsførende Land. I denne Forbindelse kom han ind paa Folkeforsyningen, da dette i et krigsførende Land maa være af den største Betydning for Opretholdelsen af Moralen og Arbejdsevnen, hvad der igen er saa uhyre vigtigt for Opretholdelsen af den for Krigens Gennemførelse livsvigtige Produktion.

I denne Retning er man i Tyskland naaet meget langt. I Modsætning til forrige Verdenskrig og vel nok først og fremmest belært af den Krigs daarlige Erfaringer paa disse Punkter, havde man i Tyskland allerede længe før Krigens Paabegyndelse planlagt en Rationeringsplan, ikke alene for saa godt som alle Fødevarer, men ogsaa for en lang Række andre Forbrugsvarer, Tekstilvarer og lignende. Det betød, at man den Dag, Krigen brød ud, blot behøvede at trykke paa en Knap for at faa hele Apparatet sat i Funkøvrige Borgere i Landet, som ikke høster lignende Fordele af den nuværende Situation. Ogsaa dette Moment, der saa stærkt fremhæver Folkefællesskabet, virker sikkert i høj Grad med til at opretholde Folkemoralen.

Tysk Tilfredshed med danske Arbejdere

Trafikministeren omtalte ogsaa Problemet fremmed Arbejdskraft, og danske Arbejdere i Tyskland. Tyskland anvender i Øjeblikket fremmed Arbejdskraft udover Krigsfangerne mellem 1 og 2 Millioner Mand fordelt paa næsten alle Kontinentets Lande. Jeg fik, dels ved at tale med forskellige offentlige Myndigheder og Arbejdsgivere og dels ved Samtale med de danske Konsuler, jeg kom i Berøring med, det Indtryk, at man i Tyskland nu var særdeles glad for den danske Arbejdskraft. Man fremhævede, at man egentlig var gladest for den danske og den franske Arbejder, selv om der i Begyndelsen havde været nogle Vanskeligheder med de danske Arbejdere, Vanskeligheder, der maaske nok var foraarsaget af begge Parter. Fra dansk Side havde man til at begynde med haft lidt vanskeligt ved at indordne sig under den tyske Disciplin og den tyske Levestandard, medens man fra tysk Side havde lidt svært ved at forstaa de danske Arbejderes Psyke og var tilbøjelig til at finde deres Krav for urimelige i Forhold til de Krav, der stilledes af andre Landes Arbejdere. Nu, hvor man havde lært at forstaa hinanden, synes Forholdet imidlertid at være kommet i en for begge Parter tilfredsstillende Gænge.

Fred med England uden ødelæggende Opgør?

Om Stemningen i det hele taget udtaltes, at der for Tyskland kun er een Mulighed for Krigens Afslutning, nemlig Sejren, og for Opnaaelsen af dette Maal er intet for kostbart, idet man regner med som en Selvfølge, at Resultatet af et Nederlag vil blive [illegible] værre end selv de dyrebareste Ofre for Sejren. Imidlertid mærker man ikke noget Had til England; man faar det Indtryk, at

(fortsat fra foregående Side).

ligende. Det betød, at man den Dag, Krigen brød ud, blot behøvede at trykke paa en Knap for at faa hele Apparatet sat i Funktion, hvorved man undgik de sørgelige Erfaringer, man havde fra sidste Krig i Tyskland, og som vi jo ogsaa under denne Krig har set i andre Lande, nemlig Hamstringen. Man undgik herved, at enkelte Befolkningslag i Kraft af deres økonomiske Evne sikrede sig en uforholdsmæssig stor Del af de forhaandenværende Lagre til Skade for de mindrebemidlede og til Skade for Almenvellet.

Rationeringen i Tyskland er, som vi alle ved, gennemført med uhyre Konsekvens, og dette har da ogsaa medført, at alle og enhver er sikret det absolut nødvendige.

Det i Tyskland anvendte System har i visse Retninger en noget større Smidighed end det danske Rationeringssystem derigennem, at de enkelte Byer og Distrikter selv kan ændre Bestemmelserne.

Fordele ved det tyske System

Ingen Steder saas der Rækker af ventende udenfor Fødevarebutikerne.

Man har Indtrykket af, at den almindelige Befolkning — selv om den selvfølgelig føler sig generet af Rationeringen — er tilfreds med den Maade, hvorpaa Rationeringen foregaar, og navnlig har en klar Fornemmelse af, at man faar det absolut nødvendige, saaledes at der ikke er Tale om nogen Sultekost, medens der paa den anden Side ikke er nogen, der faar for meget.

Systemet har yderligere den Fordel, at de enkelte Personer, som i Kraft af Krigen og paa Trods af de strenge Skatter dog faar en øget Indtægt, ikke er i Stand til at forbedre deres Livsvilkaar i Sammenligning med de værre end selv de dyrebareste Ofre for Sejren. Imidlertid mærker man ikke noget Had til England; man faar det Indtryk, at man gennem hele Krigen Mand og Mand imellem har haft det Haab, saaledes som det ogsaa er blevet sagt paa officielt Sted, at det paa et eller andet Tidspunkt skulde være muligt at finde frem til en Fred med England, uden at et ødelæggende Opgør skulde være nødvendigt.

Ogsaa af Betydning for Danmark . . .

Muligt er det, sluttede Taleren, at det Billede, jeg har givet af det arbejdende tyske Folk, i visse Kredse vil blive mødt med Skepsis og Mistro. Jeg har alligevel ment det som min Pligt over for Offentligheden at gøre Rede for, hvad jeg har set og hørt. Naar man som jeg vender hjem fra en lang Rejse gennem Tyskland, foretaget paa et Tidspunkt, da Landet staar midt i den vældigste Krigsprøve i sin Historie, er det klart, at man fra alle Sider bliver mødt med en lang Række Spørgsmaal om, hvorledes det gaar Tyskland i denne Kamp. Jeg maa overlade til mine Tilhørere ud fra den Redegørelse, jeg har forsøgt at give, selv at udrede Svarene paa de mange Spørgsmaal der trænger sig paa om den Kamp, hvis Udfald ogsaa i allerhøjeste Grad vil have Betydning for det danske Folk og hele vort Samfund i kommende Aar.

pap.

Salt-Taage over Aarhus

Store Vanskeligheder for Elektricitetsforsyningen

Aarhus i Gaar

298.

TIRSDAG 23. Juli 1940

Nationaltidende

Ved Stranden 18 - København K.
Telefon Central 9393 - Statstelefon 358
Aaben hele Døgnet - Giro-Konto 71

Abonnementspriser:
Overalt i Danmark
Kr. 10,50 pr. Kvart. Kr. 3,55 pr. Md.
Kr. 0,85 pr. Uge.
Ugeabonnement kun i København.

Dansk Industris Fremtid

TRAFIKMINISTER *Gunnar Larsen* har — som vore Læsere vil have læst i *Nationaltidende* for i Gaar — holdt en stor Tale ved en Sammenkomst med Arbejderne paa Valby Maskinfabrik, en af de Virksomheder, som den nuværende Minister stod i Spidsen for før sin Indtræden i Regeringen. Hr. Gunnar Larsens Tale var overordentlig interessant og af to Grunde: fordi det var et Medlem af Regeringen, der fremsatte den, og fordi det var en af vort Land store Industrimænd, der udformede den. Talen var ligeligt baaret af politiske og saglige Synspunkter, et Bevis paa Rigtigheden af at inddrage fremtrædende Mænd fra Erhvervslivet i Regeringsarbejdet.

Det centrale i Trafikministerens Tale var hans Bemærkninger om den danske Industris Fremtidsudsigter. En Omlægning vil være nødvendig, sagde Hr. Gunnar Larsen rent ud. Paa den gamle Maner kan der ikke arbejdes videre. Den danske Industri maa se den Fremtid i Øjnene snarere som en Kendsgerning end som en Mulighed, at den vil komme til at arbejde i snæver Tilknytning til tysk Industri. Et nærmere økonomisk Samarbejde med et saa stærkt udbygget Industriland som Tyskland vil naturnødvendigt medføre en Serie Omlægninger. Det vil vise sig at en Række Industriforetagender maa enten lukkes eller lægges radikalt om, fordi deres Produktion inden for det større industrielle og økonomiske Rum vil blive urentabel. Hvad dette vil medføre af Vanskeligheder, periodemæssig Fare for Arbejdsløshed og Mængder af andre alvorlige Ulemper, siger sig selv.

Trafikminister Gunnar Larsens Udredning af Danmarks økonomiske og industrielle Fremtidsudsigter var indtil dette Punkt i hans Tale en Opregning af Omlægningens Vanskeligheder, som man ogsaa fra anden Side har paapeget og sigtet, om end ikke med saa aabenhjertige Bemærkninger. Fortsættelsen paa Ministerens Tale var det egentlige nye, og det glædelige nye. De vanskelige Fremtidsudsigter havde ingenlunde faaet Hr. Gunnar Larsen til at tabe Modet: selv om meget vilde blive forandret og lagt om i dansk Industri, var han ikke i Tvivl om denne Industris Fremtid, meget vilde blive staaende, andet bygget op paa en anden Maade. Det afgørende var, at Tilliden til dansk Industri ikke var knyttet til dens øjeblikkelige, af nu ikke mere gældende Konjunkturer skabte *Former, men at Lederne og Arbejderne, Menneskematerialets Kvalitet og Kapacitet, maatte indgyde Tro paa dansk Industris Tilpasningsevne og Præstationsmuligheder.* Ministerens Ord lod saaledes: „Der er mange danske Industrier, som allerede i Forvejen har været vant til at arbejde paa store Felter i aaben Konkurrence baade ude og hjemme, og som har vist deres Levedygtighed og Værdi i saa Henseende, saadanne Industrier skulde sikkert ogsaa inden for den Nyordning, der kommer, have blivende Værdi, for en Del af dem vil der maaske endog blive større Muligheder, end Tilfældet har været hidtil. I det hele taget føler jeg mig overbevist om, at der ogsaa, hvad den danske Industri angaar, vil blive taget vidtgaaende Hensyn fra tysk Side, netop fordi man sikkert vil respektere det høje Stade, hvorpaa de danske Industriarbejdere staar, hvilket igen vil sige, at de danske Arbejderes Præstationer maa karakteriseres som værende af stor Værdi, baade hvad angaar det kvalitative og det kvantitative."

Ingen forlanger, at de Mænd, som har Ansvaret for dansk økonomisk, erhvervsmæssigt og politisk Liv, skal gaa syngende til deres Arbejde i disse Tider. Ikke desto mindre: en sammenbidt Optimisme som den nye Trafikministers gør godt, og den Glæde, den meddeler, staar dybere Rødder, fordi Hr. Gunnar Larsen i sine Betragtninger ikke lader sig gaa paa af de talløse Vanskeligheder, der taarner sig op, men gennem dem og paa den anden Side af dem øjner Muligheder, som ikke er afhængige af og ikke kan paavirkes af Verdensmarkedets økonomiske Konjunkturer: *vort danske Ingenium* med dets Udstraalinger i Arbejdskraft, Ledersnilde, Fællesskabstrang og Vilje til een for alle og alle for een at bære Landet gennem hele en Omlægningstids Vifte af Vanskeligheder. Den Tone af Tillid og Tiltro, som saavel i Hr. Gunnar Larsen som i Repræsentanten for de Arbejdere, han talte til, fik denne hemmelige Melodi til at farve Ordenes Valører, lovede i den Henseende godt. Industriens Ledere og Industriens Arbejdere er i Enighed rede til at tilpasse og omlægge det store Erhvervsapparat, som i Aartier har gavnet vort Fædreland, skabt Muligheder for Hjems Opretholdelse og Menneskers Trivsel. Ofre maa bringes fra begge Sider, derom er ingen Uenighed, og svært vil det undertiden blive. Men ingen kan vel tvivle paa, at dansk Industri vil gaa lige saa oprejst og lige saa stærk ud af sin Krise, som dansk Landbrug gjorde det af sin store Omlægningsperiode i Slutningen af forrige Aarhundrede. Bag Plov og Smedie, Agestol og Kontorstol er det jo det samme Sind, der fostrer Tankerne, det samme Blod, der driver Arbejdet.

299.

194 Fædre Landet
FOR DANMARKS ÆRE, FRIED OG RET

Redaktion: Bredgade 25 A.
Ekspedition: Bredgade 25 C.
Telefon Palæ 81 12.
Giro-Konto 327 77.

—:—

SØNDERJYLLAND:
Redaktion og Ekspedition:
Ramsherred I, Aabenraa.
Tlf. Aabenraa 920.

Paastaaet Tilpasning!

DEN Tale, som Trafikminister Gunnar Larsen holdt i Søndags paa et Feriehjem for Medarbejdere indenfor F. L. Smidth blev jo, som meddelt, slaaet meget stort op i diverse Folkefrontblade, og som det var at vente, begynder der nu at indløbe Kommentarer til den sammesteds.

Indledningsvis sker det i »National«tidende, og selvfølgelig er der kun Tale om én eneste Holdning: næsegrus Beundring! I Støvet for den store Mand, der efter mange Aars Ophold i U.S.A. vendte hjem og erhvervede for kort Tid siden dansk Statsborgerskab og nu gjorde det enestaaende, at holde en »overordentlig interessant« Tale og det var den »af to Grunde: fordi det var et Medlem af Regeringen, der fremsatte den (Talen!), og fordi det var en af vort Lands store Industrimænd, der udformede den«.

Som I ser, Landsmænd, en formelig Højsang til Taleren, hvis Tale »var ligeligt baaret af politiske og saglige Synspunkter ,et Bevis paa Rigtigheden af at inddrage fremtrædende Mænd fra Erhvervslivet i Regeringsarbejdet«.

Ja, saa storladen var Hr. Gunnar Larsens Tale, at han fuldstændig undlod at komme ind paa, hvorledes Regeringen vil gribe ind over for den i Løbet af kort Tid yderst katastrofale Arbejdsløshed, en Følge af Raastofmangel. Vort Folk har Ret til allerede nu at faa klar Besked om, hvad Regeringen vil gøre, da vi alle kun er interesseret i ét, i at undgaa det

[illegible] vil gøre, da vi alle kun er interesseret i ét, i at undgaa det fuldkommen erhvervsmæssige og ekonomiske Sammenbrud.

Men Tavshed ruger her, ogsaa for Hr. Gunnar Larsens Vedkommende.

Vi spørger paany: er det af den Grund, at Folkefrontens sidste Regering ikke aner, hvorledes den skal imødegaa Situationen? I saa Fald: træd tilbage!

Den eneste Besked, som hidtil er givet, er den om, at der kommer en samlet Stigning i Brød og Mælk, to vigtige Levnedsmidler, paa 30 Øre! Men er det nu Vejen ud ad Elendigheden?

Hvad Folkefrontbladet »National«tidende i særlig Grad jubler over i Trafikministerens Tale er hans Bemærkninger om Danmarks industrielle Fremtidsudsigter, at de trods al den Omlægning og Tilpasning, der maa til, er ganske udmærkede. Ja, at Mulighederne maaske bliver større end før, thi: »I det hele taget føler jeg mig overbevist om, at der ogsaa, hvad den danske Industri angaar, vil blive taget vidtgaaende Hensyn fra tysk Side, netop fordi man sikkert vil respektere det høje Stade, hvorpaa de danske Industriarbejdere staar, hvilket igen vil sige, at de danske Arbejderes Præstationer maa karakteriseres som værende af stor Værdi, baade hvad angaar det kvalitative og det kvantitative«.

Det er i hjemlige Kredse, som ellers ikke har været særlig ivrige i Retning af Troen paa en ny Tingenes Orden i Europa, bleven svært moderne nu at klappe voldsomt, hver Gang Tyskland (eller Aksemagterne) nævnes, og ind i Klapperiet blander sig Raabene: vi tilpasser, vi omlægger lige med det samme!

Blot disse Kredse ikke faar hudløse Haandflader og bliver hæse i Røsterne, thi der er noget unaturligt hektisk og febrilt over hele deres pludselige Holdning!

»National«tidende er rede til at bedyre, at »Industriens Ledere og Industriens Arbejdere er i Enighed rede til at tilpasse og omlægge det store Erhvervsapparat . Bag Plov og Smedie, Agestol og Kontorstol er det jo det samme Sind, der fostrer Tankerne, det samme Blod, der driver Arbejdet«.

At slige Vendinger i et klasseopdelt marxistisk-kapitalistisk Folkefrontsamfund kun er for ren Kadaverlyrik at regne — kan man konstatere blot ved at læse »Arbejderbladet«s Kommentar til Gunnar Larsen-Talen. Det kommunistiske Blad skriver: »Det, de ferierende Arbejdere paa »Olsbæk« fik at vide, var, at Hr. Gunnar Larsen er tilkaldt til Regeringen for at bryde Bane for, at Arbejdet ikke længere skal »udføres og financieres paa normal Basis«, hvilket paa godt dansk vil sige: at Tvangsarbejdet skal sættes i System og Tariferne brydes. Det er Kampen mod Fagforeningerne, der videreføres under Reaktionens egen Ledelse. Hr. Gunnar Larsens Højrehaand i dette Værk er Johs. Ejærbøl.

Vel som en logisk Konsekvens af denne Linie behudede Trafikministeren, at denne Omlægning vilde medføre en Tilpasning af »vore sociale og politiske Forhold«, og hvad dette vil sige, er der næppe nogen, der i Dag er i Tvivl om.

Hr. Stauning har aabnet Vejen for Reaktionen, og i Dag lever han i Skyggen af Reaktionens Førstemand, Mangemillionæren Gunnar Larsen, der i Stormtempo realiserer Reaktionens Ønskedrømme.«

Her har vi endnu engang, Landsmænd, et uomstødeligt Bevis paa, at Systemets afgørende Faktorer intet evner eller magter i Retning af en virkelig Tilpasning til Tiden nu.

Den fordrer, at alt hviler og bygger op paa det national-socialistiske Folkefællesskab, og derfor maa Folkefrontens femte Kolonne og plutokratiske Bag- og Talsmænd i dette Land sættes fra Ansvaret.

Først da kan et dansk Folkets Danmark faa den Plads der med rette tilkommer det.

300.

Afskrift af artikel i »National-Socialisten« den 15. Marts 1941.

»ARBEJDET FOR FORSTÆELSEN MELLEM DANMAK OG TYSKLAND.

Trafikminister Gunnar Larsen og stabsleder H. C. Bryld æresgæster hos Nordische Verbindungsstelle i Berlin.

Berlin. Fra vor korrespondent.

Det er ikke noget tilfælde, at generaldirektør Knutzen og trafikminister Gunnar Larsen i den sidste tid er blevet fejret med særlig hjertelighed af Nordische Verbindungsstelle i Berlin, idet præsidenten, dr. Draeger, har arrangeret festlige sammenkomster for dem i institutionens smukke lokaler, ved hvilke lejligheder førende tyske og danske personligheder har været indbudt. Generaldirektør P. Knutzen har men dèr hyldet som brobyggeren, der ikke blot har knyttet de danske landsdele sammen med cement og stål, men som ved sit arbejde som formand for den dansk-tyske forening er i gang med at bygge solide og varige broer mellem vort land og Tyskland og dermed det nye Europa.

I Gunar Larsen har man på een gang hyldet vejbyggeren og den socialt indstillede industrileder. Ved den festlige sammenkomst, som Nordische Verbindungsstelle i aftes havde arrangeret, og ved hvilken trafikminister Gunnar Larsen var æresgæst, kom dette frem allerede derved, at præsidenten, dr. Draeger, havde placeret ham mellem den tyske trafikminister Dorpmüller og oberbefehlsleiter Hilgesend, skaberen af og sjælen i Den nationalsocialistiske folkevelfærd, N. S. V., den store tyske folkevelfærdsinstitution, under hvilken bl. a. vinterhjælpen sorterer.

Men endnu mere kom det frem i de hjertelige ord, som præsident Draeger rettede til Gunnar Larsen. Præsidenten hyldede ham som det yngste og hidtil eneste medlem af den danske regering, der har omsat tilsagnet om samarbejde i positive planer og i arbejde, idet han i denne forbindelse pegede på Gunnar Larsens store indsats for fugleflugtslinien. Men også til privatmanden, som den store industridrivende, rettede dr. Draeger mange vægtige ord. Han mindede her om de bestræbelser, som Gunnar Larsen længe før den 9. april har lagt for dagen gennem feriehjem og ferierejser for arbejderne for at føre den sociale tanke ud i livet. Præsidenten så heri en fuldgyldig parallel til den tyske bevægelse: Kraft durch Freude.

Gunnar Larsens svartale.

I sin svartale mindede Gunnar Larsen om, at han ikke var trådt ind i den danske regering for at blive politiker, men kun fordi, der var opgaver, som ventede på ham. Gunnar Larsen fremhævede vigtigheden af de trafikale forbindelseslinier mellem Danmark og Tyskland, idet disse havde til opgave ikke blot det rent praktiske, men også at knytte det mellemfolkelige mellem det lille Danmark og det store Tyskland. Gunnar Larsen udtalte derefter sin glæde over de bestræbelser for at skabe forståelse mellem Danmark og Tyskland, der udgår fra Nordische Verbindungsstelle. Han udtalte ønsker om, at dette arbejde måtte fremmes mest muligt, og sluttede med at opfordre de tilstedeværende til at tømme deres glas for det dansk-tyske samarbejde.

Stabsleder H. C. Bryld hyldes i hjertelige ord.

Også aftenens anden hædersgæst, stabsleder i D. N. S. A. P., landsretssagfører *H. C. Bryld,* blev hyldet i hjertelige ord af præsident Draeger som en mand, der alle-

rede i mange år på det politiske område havde arbejdet for en forståelse mellem Danmark og Tyskland. Dr. Draeger kaldte også den energiske stabsleder for en vejbygger, og han udtalte sin glæde over, at Nordische Verbindungsstelle havde lejlighed til at være vært for det danske parti, der arbejder med den samme ideologi som det tyske.

Efter det festlige måltid var der et hyggeligt samvær mellem de mange tyske og danske gæster, blandt hvilke i første række foruden de allerede nævnte sås den danske gesandt, kammerherre Zahle, gesandt Clodius, Berlins kommandant, generalløjtnant Hase, S. S.-Oberführer, politivicepræsident Kannstein. Under samværet havde stabsleder Bryld lejlighed til navnligt overfor førende tyske personligheder at gøre rede for mangt og meget om den danske national-socialistiske bevægelse. Stabslederens skildringer af partifører Frits Clausen og vort partis politiske kamp vakte almindelig interesse og gav anledning til frugtbringende meningsudvekslinger mellem repræsentanter for de to nabolande.

Peter Jerndorff-Jessen.«

XIII. Gunnar Larsens forhold til England og sabotagen.

301.

RIGSPOLITIET

København, d. 1. juni 1945.

Rapport angaaende Gunnar Axel Larsen.

I Anledning af Sagen mødte Redaktør *Ebbe Munck*, »Information«, p. t. Hotel d'Angleterre, der forklarer, at han i 1942 under sit Ophold i Stockholm fik Anmodning fra den derværende engelske Legationsraad Turnbull om at foranledige et Brev fra den engelske Minister for økonomisk Krigsførelse Lord Selborne overbragt til daværende Trafikminister Gunnar Larsen. Brevet, der ikke kom direkte fra Lord Selborne, men var skrevet paa dansk af Direktør Max Jensen, der ledede et af Gunnar Larsens Selskaber i London, indeholdt en Anmodning om at fremskaffe et Beløb paa 500.000 Kr. til Brug for den engelske hemmelige Organisation i Danmark. Kompt. ønskede paa dette Tidspunkt ikke at medvirke til Brevets Oversendelse til Gunnar Larsen, idet Modstandsbevægelsen misbilligede den af Gunnar Larsen og den øvrige Regering paa det Tidspunkt fulgte eftergivende Politik overfor Tyskerne. Kompt. beholdt derfor Brevet, indtil der omkring Juli 1943 kom en fornyet Henvendelse fra London om Fremskaffelse af Midler til Modstandsbevægelsen gennem Gunnar Larsen. Paa dette Tidspunkt overgav Kompt. Brevet til en Mand ved Navn Finn Nielsen, der er ansat i Georg Jensens Sølvsmedie, med Anmodning om, at denne bragte Brevet illegalt til Danmark og overgav det til Gunnar Larsen, som saa kunde vælge, om han vilde svare ja eller nej, og som i Tilfælde af, at han vilde fremskaffe Pengene, kunde betale dem direkte til Finn Nielsen eller anvise dem over Stockholm.

Kompt. siger, at han ved Samtaler med Legationsraad Turnbull blev klar over, at det hele drejede sig om en ren Clearingsforretning, idet et tilsvarende Beløb, som det Gunnar Larsen skulde fremskaffe, af Englænderne vilde blive stillet til Raadighed for Gunnar Larsens Firma i London. Der var saaledes ikke Tale om, at det var et Bidrag, Gunnar Larsen skulde yde Modstandsbevægelsen, og som anført tilflød Pengene heller ikke Frihedsraadet, men den i Danmark hemmeligt arbejdende engelske Organisation, hvis Leder gik under Navnet »Jørgen«. Dette fremgik ganske vist ikke direkte af det før omtalte Brev fra Max Jensen, men Gunnar Larsen maa ganske givet have været klar over Forholdene.

Kompt. har overfor Legationsraad Turnbull gjort det klart, at den danske Modstandsbevægelse ikke billigede, at Pengene blev fremskaffet gennem Gunnar Larsen, hvis Politik og Indstilling man nærede Mistillid til, men naar Kompt. alligevel gik med til at ekspedere Brevet til Danmark, var det dels fordi Lord Selborne insisterede derpaa, og dels fordi Modstandsbevægelsen paa det Tidspunkt trængte til Penge.

Gunnar Larsen skaffede i Løbet af nogle Maaneder de 500.000 Kr., og senere efter en fornyet Henvendelse skaffede han yderligere vistnok 300.000 Kr., som alle blev betalt til nævnte Finn Nielsen.

Gunnar Larsen rejste flere Gange legalt til Sverige, og han søgte at komme i Forbindelse med Kompt., ligesom han overfor den engelske Legation i Stockholm tilbød sin Assistance med at fremskaffe forskellige Oplysninger om erhvervsmæssige

Forhold m. m. Gunnar Larsen tilbød ogsaa at stille en af sine Baade til Disposition for Modstandsbevægelsen, og det var Planen, at denne Baad skulde sejles ned og sænkes i Kielerkanalen, men af en eller anden Grund, som Kompt. ikke kender, blev denne Plan opgivet.

Efter forskellige Overvejelser meddelte man Gunnar Larsen, at hverken den danske Modstandsbevægelse i Stockholm eller den engelske Legation dèr ønskede at gøre Brug af hans Tilbud om Fremskaffelse af Oplysninger. Dette blev meddelt Gunnar Larsen af Redaktør Kaj Otting.

Efter at Gunnar Larsen havde fremskaffet de sidste 300.000 Kr., flygtede han til Sverige, efter eget Opgivende for at undgaa at skulle besvare eventuelle Spørgsmaal fra Revision om disse Midlers Fremskaffelse og Anvendelse. Kort før Kapitulationen søgte Gunnar Larsen gennem Kompt. at komme ad illegal Vej tilbage til Danmark, idet han vilde stille sig til Raadighed for de danske Myndigheder. Det er senere oplyst, at Lord Selborne omkring samme Tidspunkt sendte et Telegram via den engelske Forbindelsesofficer her i Landet til Statsminister Buhl, i hvilket Telegram han gjorde opmærksom paa de Tjenester, Gunnar Larsen havde ydet Modstandsbevægelsen. Et Budskab af samme Art fra Lord Selborne blev senere gennem Minister Reventlow overbragt Statsminister Buhl.

Kompt. har i Stockholm gennem Kaj Otting ladet Gunnar Larsen vide, at den danske Modstandsbevægelse ikke billigede den af Gunnar Larsen foretagne Pengetransaktion, og at Gunnar Larsen ikke maatte regne med, at han derigennem havde renset sig for de Sigtelser, der maatte blive rejst mod ham i Anledning af hans Forhold iøvrigt overfor Besættelsesmagten.

Kompt. har ikke nærmere Kendskab til Gunnar Larsens Forbindelse med Fritz Drescher, men Oplysning herom vil formentlig kunne gives af Kaj Otting, der kan træffes paa »Berlingske Tidende«.

Diktatet paahørt og vedstaaet.

Ebbe Munck. **Haslund,**
Politiadvokat.

302.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 7. november 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

— — —

Efter Aftale mødte Professor *Mogens Fog*, Søllingsvej Nr. 17 Charl. i Dag her i Afdelingen.

Han forklarede, at Frihedsraadet ikke havde selvstændig Økonomi før Maj Maaned 1944, fra hvilken Tid Kpt. opretholdt Forbindelsen med Frihedsraadets Kasserer, Dr. techn. Christian Ostenfeld, Hjalmar Brantings Plads Nr. 4, og denne Forbindelse opretholdt Kpt. til sin Anholdelse i Oktober Maaned 1944. Kpt. kan med Sikkerhed sige, at der ikke fra Gunnar Larsen er modtaget Penge til Modstandsbevægelsen i dette Tidsrum.

Derimod erindrer Kpt., at Chefen for Special Force's Styrker i Danmark (Faldskærmsagenterne), Major Flemming Muus, Jagtvej 183, vistnok tidligt i Foraaret 1944 omtalte, at han havde en Forbindelse, hvorigennem Gunnar Larsen havde erklæret sig villig til at yde Penge i dansk Valuta til Finansiering af Faldskærmsagenternes Arbejde. Kpt. advarede mod denne Forbindelse, men senere meddelte Muus, at Sagen var ordnet gennem den engelske Legation i Stockholm, hvorfra han havde faaet Besked paa at oprette Kontakt med Gunnar Larsen.

Kpt. forstod, at et eventuelt Beløb fra Gunnar Larsen skulde udbetales paa samme Maade som andre Beløb til Brug for Faldskærmsagenternes Arbejde, d. v. s. at Pengene udbetales her i Landet i dansk Valuta mod Godskrivning i £ i England, og der var saaledes ikke Tale om et egentligt Bidrag, men om et Laan mod Sikkerhed.

Kpt. kan ikke udelukke, at Gunnar Larsen paa et tidligere Tidspunkt (før omtalte Dato Maj 1944) har ydet Støtte til Modstandsbevægelsen, men saadanne eventuelle Bidrag er betalt til enkelte Grupper.

Oplæst og vedtaget.

Knud Møller.
Krmbtj.

Kontinueret den 8. November 1945.

Undertegnede har forsøgt at faa Forbindelse med den af Kpt. Mogens Fog omtalte Major Muus, men det blev oplyst, at han i Gaar den 7. ds. er indlagt paa Gentofte Amtssygehus.

Knud Møller.
Krmbtj.

303.

KØBENHAVNS POLITI

Fredag d. 9. november 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

— — —

Der er rettet Henvendelse til den i Rapport af 7/11 1945 Ltr. 12-R nævnte Major *Flemming Muus,* der f. T. er indlagt paa Gentofte Amtssygehus, Afdeling B. 4, hvor undertegnede p. Gr. af Omstændighederne afhørte ham ganske kort.

Han forklarede paa Anledning, at han ganske rigtig har modtaget omkring 850.000 Kr. fra Gunnar Larsen til Organisation af de engelske Faldskærmsagenter her i Landet.

Dog har Kpt. aldrig personlig haft Kontakt med Gunnar Larsen, idet han har modtaget Pengene af nuværende Minister, Landsretssagfører Per Federspiel, der saavidt Kpt. ved igen har dem ved en Mellemmand — vistnok Direktør Hostrup Petersen c/o Georg Jensens Sølsmedie.

Kpt. forklarer videre, at man paa daværende Tidspunkt absolut skulde bruge Penge til nævnte Formaal, og gennem Lord Selborne fik man Besked om at rette Henvendelse til Gunnar Larsen. Denne Henstilling fik Per Federspiel gennem den engelske Legation i Stockholm.

Kpt. siger paa Anledning, at Modstandsbevægelsen ikke var glad for at skaffe Penge fra Gunnar Larsen, men Kpt. for sin Part kendte ikke Gunnar Larsens Forhold, og da Anmodningen kom fra hans Chef Lord Selborne, havde han absolut ikke Skrubler ved at modtage Pengene. Han siger i denne Forbindelse, at Beløbet ikke var et Bidrag ydet af Gunnar Larsen, idet Beløbet blev ham godskrevet i England.

Kpt. udtaler videre, at Lord Selborne kun kender ca. 15 Danskere, og naar han netop har henvist til Gunnar Larsen, skyldes det sikkert, at det var den eneste af disse, der raadede over et saa stort Pengebeløb.

Knud Møller.
Krmbtj.

304.

KØBENHAVNS POLITI

Onsdag d. 28. november 1945.

RAPPORT

Sagen mod fhv. Minister Gunnar Larsen m. fl. fortsat.

— — —

Undertegnede har forsøgt at faa Forbindelse med den af Major Muus i Rapport af 9/11 1945 Ltr. 12-U omtalte Direktør Hostrup Petersen, men det blev oplyst, at han f. T. er bortrejst. Derimod traf jeg den i Rapport B af Gunnar Larsen omtalte Finn Nielsen.

Efter Anmodning mødte her i Afdelingen Salgschef *Finn Nielsen*, Skolebakken Nr. 50, Lyngby, der udspurgt i Sagens Anledning forklarede, at han i Sommeren 1943 opholdt sig i Stockholm i Anledning af illegalt Arbejde. Her havde han Forbindelse med Ebbe Munck, der overrakte ham et Brev til Gunnar Larsen, som han bad Kpt. om at lade gaa videre til denne. Ebbe Munck udtalte, at det var et meget vigtigt og ogsaa meget farligt Brev, men af rent sikkerhedsmæssige Grunde, fik Kpt. ikke at vide, hvad Brevet i øvrigt drejede sig om. Videre fik Kpt. Oplysning om, at Gunnar Larsen kunde svare paa Brevet paa 3 Maader, nemlig: han kunde acceptere, stille det i Bero eller afslaa.

Da Kpt. ankom her til Byen, satte han sig straks i Forbindelse med Gunnar Larsen, der efter at have læst Brevet sagde, at han skulde tænke over det og omgaaende sætte sig i Forbindelse med Kpt.

Dagen efter — eller muligt 2 Dage efter — blev Kpt. anmodet om at komme til Gunnar Larsen, der sagde, at han vilde acceptere Brevets Indhold, og Kpt. vilde saa høre nærmere fra ham.

Herefter afhentede Kpt. ad flere Gange Beløb hos Gunnar Larsen, og disse Penge lod han gaa videre dels til Direktør Hostrup Petersen og dels til Adam Molkte, der igen lod Pengene gaa videre dels til nuværende Minister Federspiel og dels direkte til Faldskærmsfolkene.

Saavidt Kpt. ved, har den danske Modstandsbevægelse som saadan ikke modtaget nogle af de Penge, Gunnar Larsen har stillet til Disposition, idet de blev anvendt til Faldskærmsfolkenes Organisation her i Landet. Han udtaler paa Anledning, at der indenfor Modstandsbevægelsen var mange, der var noget forbavset over, at man skulde modtage Penge fra Gunnar Larsen.

— — —

Kpt. ønsker tilføjet, at han er vidende om, at Gunnar Larsen engang i Aaret 1944 efter Anmodning af Kpt. lod sende en Bog over samtlige Transformatorstationer i Danmark til den engelske Legation i Stockholm, idet der derfra var fremsat Ønske om at faa en saadan.

Anden Forbindelse har Kpt. ikke haft med Gunnar Larsen, og han kan ikke udtale sig yderligere om ham.

Gennemlæst og vedtaget ved Underskrift.

Finn Nielsen. **Knud Møller,**
Krmbtj.

305.

BIRTHE LEVIN (All. Civ.)
Hq. USFET, OTCOT,
APO 757, US Army

p. t. København, 28. November 1946.

Herr Højesteretssagfører K. Steglich-Petersen, Bredgade 3, K.

Refererende til Retsmødet Gaars Dato i Gunnar Larsen-Sagen skal jeg herved tillade mig at bekræfte Redaktør Kaj Ottings Vidneudsagn, idet jeg erindrer en Samtale i Vinteren i 1944 i Stockholm mellem Ingeniør Gunnar Larsen og mig selv i Anledning af de gentagne Angreb paa Ingeniøren i den illegale danske Presse og i de danske Udsendelser i den engelske Radio. Jeg husker, at jeg spurgte Ingeniør Gunnar Larsen, om det dog ikke var muligt at standse disse Angreb i Betragtning af Ingeniørens ihærdige Hjælp til den danske Undergrundsbevægelse og til de danske Jøder, da jeg var vidende om, hvilke store Ubehageligheder Angrebene forvoldte Ingeniøren, og jeg husker ligeledes Ingeniørens Svar, som gik ud paa, at samme Angreb passede særdeles vel i hele hans illegale Program, da det var den bedst tænkelige Dækning overfor Tyskerne. Situationen var ganske vist nu noget ændret, efter at Ingeniør Gunnar Larsen var kommet til Stockholm, men det var dog stadig af Interesse at sørge for Dækning for de Personer og Institutioner, som Ingeniøren havde samarbejdet med i Danmark.

Ingeniør Gunnar Larsen vilde derfor ikke paa nogen Maade søge at standse Kampagnen inden Befrielsen, idet han udtalte, at det jo altsammen vilde give sig af sig selv, naar Kortene til sin Tid kunde lægges paa Bordet.

Jeg er selvfølgelig til enhver Tid rede til at bekræfte ovenstaaende under Vidneansvar overfor Retten.

Med Højagtelse

Birthe Levin.

306.

BIRTHE LEVIN (All. Civ.)
Hq. USFET, OTCOT,
APO 757, US Army

p. t. København, 28. November 1946.

Herr Højesteretssagfører K. Steglich-Petersen, Bredgade 3, K.

Paa given Foranledning vil jeg gerne meddele Dem, at jeg i sin Tid i Efteraaret 1944, hvor jeg fungerede som Sekretær for Ingeniør Gunnar Larsen i Stockholm, fik at vide af denne, at den engelske Legation ved Legationsraad Turnbull igennem Redaktør Kaj Otting havde paalagt Ingeniør Gunnar Larsen, at han intet Skridt maatte foretage sig, som paa nogen Vis kunde paadrage sig Opmærksomheden fra Offentligheden i Sverige eller fra de tyske Myndigheder i Danmark af Hensyn til Risikoen for, at man derved satte Personer eller Institutioner, som havde staaet i Forbindelse med Ingeniør Larsen i Danmark, i Fare.

Jeg er selvfølgelig til enhver Tid rede til at bekræfte ovenstaaende under Vidneansvar overfor Retten.

Med Højagtelse

Birthe Levin.

307.

Uddrag af Brev af 27. September 1944 til Direktør Max Jensen, London, fra Ingeniør Gunnar Larsen i Stockholm, sendt gennem den engelske Legation i Stockholm.

. . . . . .

During the meetings between Mr. Drescher and myself my own personal position several times came up for discussion and Mr. Drescher several times touched upon the subject of subduing the campaign, which was running against me in the illegal press. I had however come to the conclusion that this would not be a good policy and I therefore requested that no interference should be made with this campaign. I must, however, admit that my action at this point now is an unpleasant boomerang.

. . . . . .

Oversættelse.

Ved Møder mellem Hr. Drescher og mig blev min personlige Situation ofte drøftet, og Hr. Drescher berørte flere Gange den Tanke at faa holdt den Kampagne nede, som blev ført imod mig i den illegale Presse. Jeg var imidlertid kommet til den Overbevisning, at dette vilde være forkert Politik, og jeg bestemte derfor, at der ikke skulde foretages noget i Anledning af denne Kampagne. Jeg maa imidlertid indrømme, at min Holdning paa dette Punkt er en ubehagelig Boomerang nu.

308.

28. November 1946.

Hr. Højesteretssagfører K. Steglich-Petersen, Bredgade 3, K.

Da jeg har Opfattelsen af, at det maaske kan være af Interesse for Deres Sag for Ingeniør Gunnar Larsen, vil jeg gerne give Dem følgende Oplysninger:

Da fhv. Udenrigsminister Christmas Møller i sin Tid ved en Udsendelse i Radioen fra England udtalte sig relativt pænt om Ingeniør Gunnar Larsen, udtalte Ingeniør Larsen overfor mig, at han var meget ked af, at Christmas Møller omtalte ham saa pænt, idet han her saa en Fare for, at Christmas Møllers relativt venlige Udtalelser kunde ødelægge Spillet for ham overfor Tyskerne.

Ligeledes gør jeg opmærksom paa, at Ingeniør Gunnar Larsen overfor mig under Besættelsen mange Gange har udtalt, at jeg og hans andre nære Venner, som kendte hans egentlige Indstilling, ikke maatte forsvare ham, naar han blev angrebet for at gaa Tyskernes Ærinde eller paa anden Maade være tyskvenlig.

Deres ærbødige

(sign.) **F. Smidth.**

309.

29. Marts 1943.

Haster.

AFSKRIFT

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen.

Kære Justitsminister.

Jeg tillader mig at referere til en Indstilling til Medaillen for ædel Daad til Maskinmester Petersen i Anledning af hans heltemodige Indsats ved Uskadeliggørelsen af en Trotyl-Bombe under Attentatet paa Valby Maskinfabrik & Jernstøberi, som er blevet Dem tilsendt fra Virksomheden i Lørdags, og som formentlig nu ligger paa Deres Bord.

De nærmere Omstændigheder fremgaar af Indstillingen og er jo Politiet bekendt gennem de optagne Rapporter.

I Overensstemmelse med vor mundtlige Samtale om Sagen vil jeg meget gerne paa det allervarmeste anbefale Sagen til meget hurtig Fremme, ikke alene fordi jeg i saa høj Grad mener, at Maskinmesteren har fortjent denne Udmærkelse, men maaske i endnu højere Grad paa Grund af den politiske Betydning, jeg tillægger Spørgsmaalet. Jeg tror, De vil være enig med mig i, at det vil have en ikke ringe Betydning, at det gennem en saadan Dekorering markeres, at Kongemagten fuldt ud staar bag ved de Personer, der bekæmper Sabotagehandlingerne — ogsaa med Livet som Indsats.

Vi ved jo alle, at det hviskes Mand og Mand imellem, at Kongemagten om ikke sympatiserer med Sabotørerne, saa dog stiller sig passiv overfor Aktioner mod dem, og her synes at være en god Lejlighed til at faa rammet en Pæl gennem dette. Naar man særlig gerne ønsker Medaillen for ædel Daad, hænger dette sammen med, at denne Udmærkelse for det første er meget sjælden og dernæst, at der ligger en vis propagandamæssig Værdi overfor Befolkningen deri, at det bliver den samme Medaille, som Kaptajn Lund fik.

Som Eksempel paa, hvorledes man i alle Tilfælde i Bourgeoisie Kredse ser paa dette Spørgsmaal, vil jeg gerne citere følgende lille Historie.

En af mine Bekendte red for 2—3 Dage siden i Dyrehaven. Umiddelbart bagved ham red 3 Bourgeoisie Fruer. Min Ven kunde ikke undgaa at høre deres Samtale. Denne drejede sig om Sabotagehandlingen paa Valby Maskinfabrik. Den ene af Fruerne, der syntes at være vel orienteret, efter hvad hun udtalte, havde hun sine Oplysninger fra Ingeniør Foss, berettede alt, hvad der var sket — herunder ogsaa Maskinmesterens Indsats, hvorpaa de alle tre udbrød: »Sikke dog en Idiot, at han gjorde det. Det havde dog været meget bedre, om det hele var sprængt, saa Virksomheden var blevet standset.«

Det er netop denne Sympati for disse Handlinger, som jeg mener man maa gøre alt for at ramme en Pæl igennem, og en Dekorering som den foreslaaede mener jeg vil kunne hjælpe i denne Retning, selvom der selvfølgelig skal meget mere til baade fra Kongemagtens og Rigsdagens Side, saaledes som det blev omtalt paa Ministermødet forleden Dag.

Jeg har, som De vil vide, drøftet Spørgsmaalet med Statsministeren, som ser med meget stor Sympati paa Spørgsmaalet, og Statsministeren har allerede drøftet det med Kronprinsen, som ligeledes er sympatisk indstillet.

Ved Sammenkomsten i Indenrigsministeriet Valgaftenen nævnte jeg ligeledes Sagen overfor Kabinetssekretær Bardenfleth, og det var mit Indtryk, at ogsaa han vilde støtte Sagen.

Som De vil vide, har Virksomheden meget prompte, nemlig 18 Timer efter at Handlingen fandt Sted, belønnet Maskinmesteren med et Guldur og en Check paa Kr. 5000.

Jeg lægger uhyre megen Vægt paa, at den kongelige Belønning, hvis en saadan kan fremskaffes, falder prompte, hvorfor jeg tillader mig at appellere til Dem om en hurtig Ekspedition.

Venlig Hilsen. Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

310.

8. April 1943.

AFSKRIFT

Herr Justitsminister E. Thune Jacobsen.

Kære Justitsminister.

I Forbindelse med det sidste Attentat paa Valby Maskinfabrik og Jernstøberi, som jo blev afværget af de bevæbnede Vagter, finder jeg Anledning til at gøre opmærksom paa, at det forekommer mig ganske utilbørligt, at Pressen har faaet opgivet Navnene paa de Vagtposter, der har været i Ilden. Saadan som Forholdene er, ved De jo lige saa godt som jeg, hvad Konsekvenserne er for de Mennesker, hvis Navne paa denne Maade bliver hængt ud. De paagældende er da ogsaa selv meget kede af det, og hvis noget saadant gentager sig andre Steder, vil Resultatet sikkert blive, at det bliver yderst vanskeligt at hverve Mandskab til Bevogtningstjenesten. Virksomheden udtaler, at Oplysningerne om Navnene maa stamme fra Politiet eller fra Journalister, som har været med Politiet, da Politiet blev tilkaldt umiddelbart efter Attentatet.

Vilde det ikke være rimeligt, at Udenrigsministeriets Pressebureau nedlagde Forbud mod Navngivelse af Sabotagevagter, Politi og lignende? I denne Anledning tillader jeg mig at sende Kopi af nærværende til Statsministeren.

Venlig Hilsen. Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

311.

11. Juni 1943.

AFSKRIFT

Herr Departementschef Eivind Larsen, R., DM., Justitsministeriet.

Kære Departementschef.

Efter vor Samtale i Gaar har jeg nu haft en Samtale med Ingeniør Ramsby fra F. L. Smidth & Co., vedrørende de forskellige Bevogtningsforhold.

Jeg forstod paa Dem, at Ammunitionsspørgsmaalet for Valby Maskinfabriks Vedkommende nu er bragt i Orden, selvom de Kvantiteter, der kan tildeles til Skydeøvelser, vel nok maa siges at være særdeles beskedne. Hermed skulde Sagen for Valby Maskinfabriks Vedkommende stort set være i Orden.

Som jeg imidlertid meddelte Dem under Samtalen i Gaar, og som det ogsaa vil være Dem bekendt fra min Korrespondance med Justitsministeren, maa Forholdene paa Aalborg Portland Cement-Fabrik derimod siges at være yderst utilfredsstillende. Jeg har nu i Dag fra Ingeniør Ramsby modtaget yderligere Oplysninger herom.

Som De vil vide, drejer det sig paa A.P.C.F. om Beskyttelse af et kæmpemæssigt Fabriksterræn, som oven i Købet har den Svaghed, at der gaar en offentlig Vej gennem Arealet, og en Del af Fabrikken, nemlig Pakkeriet, ligger direkte ud til offentlig Kaj, hvor der til enhver Tid befinder sig Skibe, hvortil der maa være offentlig Adgang.

Opgaven er derfor for Cementfabrikkernes Vedkommende ulige vanskeligere. Samtidig hermed er Anlægget set fra Samfundets Side sikkert livsvigtigere, end Tilfældet er for Valby Maskinfabrik. Jeg tænker i denne Forbindelse ikke saa meget paa Tyskernes Interesse i Produktionen, som naturligvis ogsaa er større, men derimod nok saa meget paa de rent danske Interesser, idet Forholdet ligger saaledes, at hvis f. Eks. Kraftcentralen paa den store Fabrik Rørdal bliver lammet, vilde dette medføre, at ikke alene den største og den næststørste Cementfabrik og Eternitfabrikken gaar i Staa og formentlig vil være ude af Funktion i et Aars Tid eller mere, hvad der for Forsyningen af det danske Marked med Cement vilde være katastrofalt, men ogsaa Aalborg Kommune vilde komme i en uhyre vanskelig Situation, fordi Kommunen faar leveret meget store Kvantiteter elektrisk Kraft fra det paagældende Kraftanlæg paa Cementfabrikken Rørdal.

Man har derfor fra Cementfabrikkernes Side lagt megen Vægt paa at opnaa den størst mulige Effektivitet i Beskyttelsen af selve Kraftværket. Fabriksanlæggene indeholder imidlertid ogsaa mange andre saarbare Punkter, af hvilke det ene netop blev ramt meget alvorligt ved Sabotageangrebet paa Pakkeriet — i Virkeligheden vistnok ikke saa lidt alvorligere, end Politiet har været klar over. Til Bevogtning af hele dette Kompleks har man hidtil haft til Raadighed, saaledes som jeg ogsaa omtalte for Dem, 6 gammeldags Revolvere, hvoraf i alle Tilfælde to maa siges at være livsfarlige for den, der benytter dem. Hertil kommer yderligere, at Politiet i Aalborg har truffet den mærkelige Beslutning, at Indøvelsen af Mandskabet i Skydning skulde foregaa og er foregaaet paa den Maade, at hver Mand har faaet Lov til at skyde to Skud (2). Dette forekommer mig at være en fuldstændig Farce.

Her i København har man efter Belæring hos Industrisyndikatet og efter Aftale med Politiet paa Valby Maskinfabrik indrettet en Skydebane, hvor Vagtfolkene øver sig i Skydning, hvilket efter Lederen af Beskyttelsesmandskabet, Løjtnant Højerslevs Mening, er en absolut Nødvendighed. Virksomheden henstiller meget, at der træffes Foranstaltninger til, at en lignende Ordning kan træffes i Aalborg. Iøvrigt forekommer det mig, at ikke alene Hensynet til selve Bevogtningen, men ogsaa rent sikkerhedsmæssige Grunde taler for, at det er ganske uforsvarligt, at de Mennesker, der skal omgaas Haandvaaben med Brug for Øje, ikke faar en ordentlig og forsvarlig Træning i Vaabnenes Anvendelse. At denne maa foregaa under behørig politimæssig eller militær Ledelse er naturligvis en Selvfølgelighed.

I denne Forbindelse vil jeg gerne anføre, at man i Aalborg iøvrigt har organiseret Vagttjenesten efter samme Retningslinier som i Valby, ligesom Udvælgelsen af Mandskabet er foregaaet efter nøjagtigt de samme Retningslinier — stadigvæk baseret paa Erfaringer fra Industrisyndikatet.

Hidtil har man haft den Ordning, at Løjtnant Højerslev, som har organiseret Vagttjenesten i Valby, ogsaa har paataget sig Organisationen i Aalborg, men saaledes som Forholdene udvikler sig, er Virksomheden kommet til den Opfattelse, at det vil være absolut nødvendigt at ansætte en fast Officer af Reserven til paa Stedet til Stadighed at lede Organisationen i Aalborg.

Man forhandler i Øjeblikket med to Kandidater, hvoraf den ene er Oversergent, og den anden har været Kaptajn i den belgiske Hær i Kongo. Naar det hele tilrettelægges efter disse Retningslinier, tror jeg, De vil være enig med mig i, at det sker paa den mest forsvarlige Maade og under de mest betryggende Former, selvfølgelig ogsaa desværre paa den dyreste Maade, men det er man fra Virksomhedens Side klar over, at der intet er at gøre ved. Paa den anden Side lægger man fra Virksomhedens Side ikke Skjul paa, at man finder, at Politiet ikke har stillet sig tilstrækkeligt velvillig og forstaaende overfor Problemerne, naar Virksomheden selv er villig til i saa fuldt et Maal at gøre den forlangte Indsats uanset Omkostningerne.

Da man fra Aalborg Portland Cement Fabriks Side blev ængstelig med Hensyn til Bevæbningen af Mandskabet og navnlig med Hensyn til Tildelingen af Ammunition, bestilte man allerede for $1^1/_2$ Maaned siden 12 Stk. 8 mm Karabiner samt 2000 Patroner hos Geværfabrikken i Otterup paa Fyen. Disse Karabiner og Ammunitionen hertil har ligget parat i længere Tid, men skønt man fra Virksomhedens Side har indsendt Anmodning om Tilladelse til at hjemtage og benytte dem allerede den 15. Maj til Justitsministeriet og gentaget Ansøgningen den 27. Maj, foreligger der stadig intet Svar. Jeg forstod paa Dem under Samtalen i Gaar, at De var af den Formening, at Karabiner ikke var velegnet til Nærkamp. Ingeniør Ramsby bemærker heroverfor, at man fra Virksomhedens Side har været fuldt klar over, at Maskinpistolerne selvfølgelig var bedre, men i Betragtning af de Vanskeligheder, der var med at faa Ammunition, havde man ikke turdet tage Ansvaret for udelukkende at basere sig paa Maskinpistoler, selvom man er ganske klar over, at dette sidste Vaaben er langt mere effektivt og bedre egnet til den omhandlede Bevogtningstjeneste. Jeg forstod paa vor Samtale i Gaar, at der ikke vil blive Vanskeligheder med at opnaa en tilsvarende Tilladelse til at anvende Maskinpistoler paa Aalborg Portland Cement Fabrik, naar Bevogtningen kan ordnes paa samme Maade som i Valby. Jeg har meddelt Ingeniør Ramsby dette, og der vil nu omgaaende blive indsendt en formel Ansøgning om Anvendelse af Pistoler og Tildeling af Ammunition til disse ogsaa til Bevogtningstjenesten i Aalborg.

Da Industrisyndikatet imidlertid næppe har Maskinpistoler paa Lager, og Karabinerne allerede er købt og betalt og ligger færdige, henstiller Ingeniør Ramsby, at man dog i alle Tilfælde i Betragtning af den vanskelige Opgave med Bevogtningen af Cementfabrikkerne straks faar Tilladelse til at hjemtage disse Vaaben. Til Deres Orientering kan jeg tilføje, at man fra Kystpolitiets Side, Vicepolitichef Svend Holten, har stillet sig meget velvillig, idet Vicepolitichefen har

givet Tilladelse til, at disse Karabiner maa gaa forud for Leverancerne til Kystpolitiet.

Ingeniør Ramsby udtaler, at man paa Virksomheden i Aalborg er særdeles nervøs under Indtrykket af de to Sabotagetilfælde, ligesom man regner med, at der meget hurtigt vil kunne ske Gentagelser, netop fordi det saa hurtigt er lykkedes — paa Grund af særlige Forhold at udbedre Skaderne fra det sidste alvorlige Sabotagetilfælde. Hertil skal yderligere tilføjes, at der ogsaa er ved at opstaa en vis Uro hos Vagtmandskabet, fordi dette føler sig daarligt bevæbnet.

Iøvrigt har jeg tilladt mig at foreslaa, at Løjtnant Højerslev opsøger Dem en af de første Dage for at konferere nærmere om eventuelle Detailler.

Kopi af nærværende Brev er blevet sendt til Justitsministeren.

Venlig Hilsen. Deres hengivne

sign. **Gunnar Larsen.**

312.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Højkol pr. Ry

18. Februar 1948.

Til Formanden for Den af Folketinget under 8. Januar 1948 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45, Danmarks Rigsdag, Christiansborg, K.

Jeg tillader mig herved at fremsende nogle Dokumenter, som i den seneste Tid er kommet i min Besiddelse, og som paa forskellig Vis knytter sig til mine Udtalelser over for den ærede Kommission den 12. Juni 1947 og det efterfølgende skriftlige Indlæg:

Bilag A, Brev fra Overretssagfører Gunnar Germundson til Højesteretssagfører Steglich-Petersen af 1. November 1947. Dette Brev refererer sig til mit Ophold i Stockholm og mine Forhandlinger med bl. a. Herr Drescher og andre i Maj—Juni 1940. Dette Forhold blev berørt i mit ovenfor nævnte mundtlige Indlæg for Kommissionen den 12. Juni 1947. Herr Overretssagfører Gunnar Germundson var paa det daværende Tidspunkt ansat ved den norske Legation i Stockholm, hvor jeg havde nogle Samtaler med ham.

Bilag B er en fotostatisk Gengivelse af den originale, haandskrevne Kopi af det Brev, jeg modtog ved Besøget af Repræsentant Finn Nielsen i Juni 1943, afsendt af Direktør N. Max Jensen i London via de engelske Organisationer. Denne Episode er gengivet i den Kopi, jeg modtog af den ærede Kommissions Gengivelse af mit skriftlige Indlæg den 12. Juni 1947.

Bilag C er fotostatisk Gengivelse af det originale Brev, hvori det specielle Forhold omtalt under Bilag B bekræftedes officielt af Ministeriet for økonomisk Krigsførelse ved Ministeren, Lord Selborne, overfor Direktør N. Max Jensen.

Bilag D er en fotostatisk Gengivelse af den Kvittering, som blev affattet af Ministeriet for økonomisk Krigsførelse og underskrevet af Direktør N. Max Jensen. hvorefter denne over for His Britannic Majesty's Government bekræfter, at den engelske Regerings Forpligtelse indgaaet ved Ministeriet for økonomisk Krigsførelses Brev af 11. November 1942 var fuldt opfyldt ved Tilbagebetalingen af de 850.000 Kr. fremsendt af eller gennem mig.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

313.

Fkt. parl. Komm. 1945 Nr. 496/1 A.

O.R.SAKFØRER
GUNNAR GERMUNDSON
M. N. S.
TELEFON 42 55 85

OSLO, 1. november 1947.
KONGENSGT. 16

G/EP

H.r. sakfører Stedlich-Petersen,
Bredgade 3,
København.

Jeg har mottatt Deres brev av 1[illegible].ds. hvori De refererer en samtale jeg har hatt med o.r.sakfører Frithjof Kemp. Det har nok dessverre innsneket seg en liten misforståelse som jeg ikke forstår angående hva jeg kunne opplyse om ingeniør Gunnar Larsen.

Jeg kan meddele Dem at jeg personlig vet at ingeniør Gunnar Larsen ca. 1/6-1940 hjalp danske flyvere, således at disse skulle kunne delta i kampene i eller for Norge. Dette har jeg personlig kjennskap til.

Jeg kan dessuten meddele at på samme tid meddelte ingeniør Larsen meg at han også hadde hatt forespørsel fra andre allierte, som han var villig til å hjelpe på samme måten.

Det som jeg mente er av betydning var at ingeniør Larsen på det tidspunkt var vitende om at de han hjalp skulle kjempe mot Tyskland.

Deres ærbødige
Gunnar Germundson

314.

Fkt. parl, Komm. 1945 fir. 496/2 B.

Kbh.

Oktober 1942.

Kære Ven,

Vil du gøre mig en stor tjeneste og være overbringeren af dette brev hjælpelig med at skaffe et større beløb i pengesedler (helst fra 100 kr. og nedefter og op til a 500,000 Kr.)

Et tilsvarende beløb vil blive udbetalt til mig, som jeg bør at overlevere til rette vedkommende hurtigst muligt.

Venlig hilsen.

Din Ingwer,

H. N. B.

315.

Fkt. parl. Komm 1945 Nr. 496/3

C.

Tel. No.:
GROSVENOR 4060.
(F/5724/150 /19)

MINISTRY OF ECONOMIC WARFARE,
BERKELEY SQUARE HOUSE,
BERKELEY SQUARE,
LONDON, W.1.

MOST SECRET

11th November, 1942.

My dear Jensen,

Referring to our recent conversation regarding the procurement of Danish currency, and to the letter for onward transmission which you very kindly handed to Wing-Commander Venner on the 6th November, I undertake on behalf of my department that you will be reimbursed at the proper time any money (or the appropriate sterling equivalent thereof) which may be handed over to our friends by any of your friends in Denmark on the strength of the letter which you have given.

Yours sincerely,

Selmes.

N.M. Jensen, Esq.,
2, Seamore Place,
W.1.

Oversættelse.

ad 315.

MINISTRY OF ECONOMIC WARFARE
Berkeley Square House, Berkeley
London, W. 1.

11. november 1942.

Strengt fortroligt.

Hr. N. M. Jensen 2, Seamore Place, W. 1.

Kære Jensen.

Under henvisning til vor samtale for nylig vedrørende fremskaffelse af dansk valuta og til det brev, der skulle besørges videre, og som De den 6. november var så venlig at overgive flyverofficer (Wing-Commander) Venner, garanterer jeg på mit ministeriums vegne, at De til sin tid vil få tilbagebetalt alle de penge (eller det tilsvarende beløb i sterling), som måtte blive udbetalt vore venner af nogle af Deres venner i Danmark i medfør af det brev, De har overgivet.

Deres hengivne

(sign.) **Selborne.**

316.

Fkt. parl. Komm. 1945 Nr. 496/4

6th February 1946

D.

TO: G/Capt.J.F.Venner,
14, Henrick Place,
Baker Street,
W.1.

I, N.Max Jensen, hereby acknowledge that by your remitting two sums :-

Firstly: Danish Kroner 770,817.50 to A/S Copenhagen Handelsbank for the credit of the account of Eiv.Helsted, Administrator of the Estate of Mr.Gunnar Larsen

Secondly: Danish Kroner 62,000 to the same bank for the credit of the account of Eiv.Helsted

you will have fully and finally discharged the amount due to me by His Britannic Majesty's Government in respect of the undertaking given by Lord Selborne as a Minister of the Crown in his letter to me dated 11th November 1942 regarding the procurement of Danish currency from or through the agency of Mr.Gunnar Larsen.

I also hereby confirm that, as a result of discussions and correspondence with Mr.Eiv.Helsted, the Administrator of the Estate of Mr.Gunnar Larsen, and of discussions with Mr.Gunnar Larsen himself, I am satisfied that when the two remittances referred to above have been made I shall have discharged all my obligations to Mr.Gunnar Larsen and his Estate with regard to the said procurement of Danish currency.

I am writing to Mr.Eiv.Helsted informing him that these two remittances are being made and, as regards the second remittance namely Danish Kroner 62,000, it will be his responsibility to see that the sums of Danish Kroner 12,000 and Danish Kroner 50,000 are paid to Mr.Henry Lading and Mr.Hother Hallenberg respectively if and when he satisfies himself that these sums were specifically advanced by these two persons and form part of the total of Danish Kroner 850,000 advanced by or through the agency of Mr.Gunnar Larsen. Failing such satisfaction, any amount not paid to Mr.Lading or Mr.Hallenberg will fall into the estate of Mr.Gunnar Larsen.

WITNESS TO THE SIGNATURE
OF N.MAX JENSEN: _____

OCCUPATION: _____

ADDRESS: _____

Oversættelse.

ad 316.

6. februar 1946.

Til flyverofficer (Group Captain) J. F. Venner, 14, Kenrick Place, Baker Street, W. 1.

Jeg underskrevne, N. Max Jensen, anerkender herved, at De ved at remittere følgende to Beløb:

1. d. kr. 770.817. 50 til Kjøbenhavns Handelsbank Akts. til kredit på Eiv. Helsteds konto, bestyrer af hr. Gunnar Larsens bo,
2. d. kr. 62.000 til samme bank til kredit på Eiv. Helsteds konto

helt og fuldt har betalt det beløb, jeg har til gode hos den kgl. britiske regering i henhold til den af Lord Selborne i egenskab af minister ved skrivelse til mig af 11. november 1942 givne garanti vedrørende fremskaffelse af dansk valuta fra eller gennem hr. Gunnar Larsen.

Jeg bekræfter endvidere herved, at jeg gennem samtaler og brevveksling med hr. Eiv. Helsted, bestyrer af hr. Gunnar Larsens bo, og gennem samtaler med hr. Gunnar Larsen selv er blevet overbevist om, at når de to nævnte rimesser er fremsendt, vil jeg have opfyldt alle mine forpligtelser overfor hr. Gunnar Larsen og hans bo med hensyn til den nævnte fremskaffelse af dansk valuta.

Jeg skriver nu til hr. Eivind Helsted og meddeler ham, at disse to rimesser bliver fremsendt, og med hensyn til rimesse nr. 2, nemlig den på d. kr. 62.000, må han tage ansvaret for, at et beløb på d. kr. 12.000 og et beløb på d. kr. 50.000 bliver betalt henholdsvis til hr. Henry Lading og hr. Hother Hellenberg, så snart han har forvisset sig om, at de respektive beløb er blevet endelig udredet af de to herrer, og at de udgør en del af det samlede beløb på d. kr. 850.000, som er udredet af eller gennem hr. Gunnar Larsen. For det tilfælde, at hr. Eiv. Helsted ikke er i stand til at fastslå dette, skal ethvert beløb, der ikke betales til hr. Lading eller hr. Hellenberg, indgå i hr. Gunnar Larsens bo.

Som identitetsvidne:

Stilling:

Adresse:

317.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Højkol pr. Ry

Den 12. juni 1948.

Til Formanden for den af Folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommission i henhold til Grundlovens § 45, Rigsdagen.

Idet jeg tillader mig at henvise til en artikel i »Land og Folk« fra 8. ds., hvori det bl. a. anføres, side 3, spalte 4:

»Nogle Aktstykker, hvis Værdi sikkert ogsaa vil blive bestridt, er en Række Optegnelser og en Dagbog, Gunnar Larsen paastaar at have ført under Krigen. Saavidt man kan se af Beretningen og Bilagene, er der ikke gjort nogetsomhelst Forsøg paa at kontrolere Rigtigheden af disse Optegnelser.«

vil jeg gerne tillade mig at meddele, at jeg har forhørt mig hos de to sekretærer, som jeg under besættelsen benyttede til at diktere min dagbog til, og disse meddeler mig, at de er i besiddelse af de originale stenogrammer fra den tid.

Hvis kommissionen maatte være af den opfattelse, at det har interesse at forelægge disse stenogrammer, vil jeg naturligvis være beredt til at fremlægge fotostatiske gengivelser heraf behørigt attesteret af de pågældende stenografer. Da det imidlertid er et meget betydeligt arbejde at gennemgå samtlige stenogramhefter fra dengang, tillader jeg mig at forespørge kommissionen, om den måtte lægge vægt på fremskaffelse af en sådan dokumentation.

Med højagtelse

Gunnar Larsen.

318.

Forespørgsel af 30. Juni 1947
fra Kommissionen til fhv. Udenrigsminister Christmas Møller.

DEN AF FOLKETINGET
UNDER 19. DECEMBER 1945 NEDSATTE KOMMISSION
I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45.

Den 30. Juni 1947.

Hr.
Fhv. Udenrigsminister J. Christmas Møller.

Idet Kommissionen i Henhold til derom fremsat Anmodning hermed fremsender den Del af fhv. Minister Gunnar Larsens Redegørelse, der omhandler Spørgsmaalet om Indkaldelse af Jarlen af Selborne som Vidne i Retssagen mod den fhv. Minister, udbeder man sig en Erklæring fra Dem angaaende de i nævnte Afsnit indeholdte Udtalelser Dem vedrørende.

Holm.

Eigil Olsen.

319.

Svarskrivelse af 5. Maj 1947 fra fhv. Udenrigsminister Christmas Møller.

RIGSDAGEN
København K.

5. August 1947.

Til den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

Som Svar paa den ærede Kommissions Brev af 30. Juni i Aar skal jeg meddele:

Udenrigsministeriets og mit Standpunkt var, at det maatte være tilstrækkeligt for at yde Hr. Gunnar Larsen fuld Retfærdighed, at Ministeriet tilbød at drage Omsorg for, at Jarlen af Selborne kunde sende omgaaende et skriftligt Indlæg, og at vi trods Rejsevanskelighederne vilde hjælpe til, at Hr. Gunnar Larsens Sagfører kom til England, om dette ønskedes.

Hr. Gunnar Larsen refererer ikke vor Samtale korrekt. Hvad jeg har fremhævet overfor ham er, at Interneringen straks efter Befrielsen ogsaa kunde have til Formaal at undgaa, at nogen tog sig selv til Rette.

J. Christmas Møller.

320.

DEN AF FOLKETINGET
UNDER 19. DECEMBER 1945 NEDSATTE KOMMISSION
I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

Den 25. Juni 1947.

Hr. fhv. Stats- og Udenrigsminister
Erik Scavenius, Søndersøvej 4, Gentofte.

Kommissionen fremsender hermed den i Kommissionens Møde i Dag omtalte skriftlige Redegørelse fra fhv. Minister Gunnar Larsen, idet man anmoder Hr. Ministeren om at fremkomme med de Udtalelser, som den maatte give Anledning til. Opmærksomheden henledes særlig paa den paa S. 15—16 og 18—28 givne Fremstilling.*)

Holm.

Eigil Olsen.

Finder ikke Anledning til Bemærkninger.

Eric Scavenius.

28. Juni 1947.

*) A Nr. 98 s. 202—203 og 204—209.

STENOGRAFISKE REFERATER

Stenografiske Referater.

I. Referater af Forundersøgelsesforhørene ved Københavns Byret Side 11—163.
II. Referater af Afhøringerne for Kommissionen Side 165—202.

I.

Forundersøgelsesforhørene.

Sagen mod fhv. Minister Axel Gunnar Larsen m. fl.

Stenografisk Referat fra Forundersøgelsen i Byrettens 23. Afd.

Bilag.

Bilag 1.

INGENIØR GUNNAR LARSEN
Højkol pr. Ry

27. August 1947.

Til Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45, Danmarks Rigsdag, Christiansborg, København K.

Ved fornyet Gennemgang af de for Kommissionen foreliggende stenografiske Referater fra Forundersøgelsen ved Byretten i Efteraaret 1945 er jeg blevet opmærksom paa et Forhold, som ved Forundersøgelsen ikke blev uddybet, og som der senere ikke har været Lejlighed til at uddybe, idet Forholdet blev afvist fra Højesterets Side, og som jeg mener det er rigtigt, den ærede Kommissions Opmærksomhed henledes paa.

Paa Siderne 126—127 i Forundersøgelsesstenogrammet findes en Afhøring af Overbetjent Max Weiss, hvoraf det fremgaar, at denne havde benyttet Vilfred Petersen til at sprænge den Sammenslutning af de mindre Nazistpartier, som jeg havde haft en vis Forbindelse med gennem Herr Axel Høyer. Af Overbetjent Weiss' Svar til Statsadvokaten vedrørende denne Sammenslutning synes det at fremgaa, at der i dette Forhold har været et Modsætningsforhold mellem mig paa den ene Side og Overbetjent Weiss og Vilfred Petersen paa den anden Side. Overbetjenten burde have været stillet det Spørgsmaal, om det var hans Opfattelse, at jeg havde støttet denne Sammenslutning, fordi jeg ønskede at støtte Nazisterne, eller om der eventuelt efter hans Mening kunde tænkes at foreligge en Fejlvurdering fra min Side.

Da Sagen som ovenfor nævnt aldrig kom frem for Retten, blev dette Spørgsmaal aldrig stillet, hvorfor jeg vilde sætte Pris paa, om den ærede Kommission vilde stille Overbetjent Weiss dette Spørgsmaal.

Ligeledes skal jeg bemærke, at der mellem Vilfred Petersen og mig paa dette Punkt ikke var nogen Uoverensstemmelse, idet det netop var aftalt mellem Vilfred Petersen og mig, at denne skulde gaa ind i Sammenslutningen for at passe paa, at der ikke skete nogen Tilnærmelse mellem Sammenslutningen og D. N. S. A. P.

Da jeg som sagt mener, at Referatet her er misvisende, har jeg ment det rigtigt at henlede den ærede Kommissions Opmærksomhed paa Forholdet.

Med Højagtelse

Gunnar Larsen.

Bilag 2.

DEN AF FOLKETINGET UNDER 8. JANUAR 1948 NEDSATTE KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

Den 1. februar 1949.

Hr. overbetjent Max L. J. Weiss, Efterretningsafdelingen, Politigaarden, København V.

Fra fhv. minister Gunnar Larsen har kommissionen modtaget vedlagte skrivelse, hvorom man tillader sig at anmode om Deres erklæring snarest belejligt.
Et eksemplar af det heri omtalte stenografiske referat vedlægges.

Holm.

E. Olsen.

Bilag 3.

Til den af folketinget under 8. januar 1948 nedsatte kommision i henhold til grundlovens § 45, Christiansborg, København.

I anledning af kommissionens skrivelse af 1. ds. og fhv. minister Gunnar Larsens skrivelse af 27. august 1947 skal jeg oplyse, at min opfattelse vedrørende det i skrivelserne anførte punkt i retsafhøringen da var og stadig er, at fhv. minister Gunnar Larsen havde fejlvurderet situationen — måske på grund af manglende personligt kendskab til de implicerede nazisters mentalitet. Jeg er af den opfattelse, at når Gunnar Larsen gav penge til den omtalte samling af de små nazistpartier, var det for at skabe en modvægt mod DNSAP. Når jeg bad Vilfred Petersen sørge for splittelse, var det, fordi jeg var bange for, at de forskellige små ledere, når samling var opnået, ville falde for eventuelle overtalelsesforsøg fra Frits Clausens side til samling af alle nazister her i landet, hvilken samling jo lettere kunde opnås, når der kun var tale om 2 partier, end hvis man havde flere, der alle konkurrerede.
Om Gunnar Larsens gode hensigt med den omhandlede aktion har jeg aldrig været i tvivl.

Weiss,
Kriminaloverbetjent.

Justitsministeriets Skrivelse af 2. December 1946.

JUSTITSMINISTERIET

København, den 2. December 1946.

+ 1 Pakke Bilag.

Den af Folketinget under 19. December 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45.

I Skrivelse af 27. Juni 1945 anmodede Den af Folketinget under 15. Juni 1945 nedsatte Kommission i Henhold til Grundlovens § 45 om, at Forhørsrapporter og lignende fra den verserende Sag mod fhv. Trafikminister Gunnar Larsen maatte blive fremsendt til Kommissionen, saa snart eventuel Tiltale rejstes.

Under Henvisning hertil fremsendes hoslagt i Forbindelse med Justitsministeriets Skrivelse af 24. Juli 1945 stenografisk Referat af Forundersøgelsesforhørene i Sagen, som Justitsministeriet nu har modtaget fra vedkommende Statsadvokat.

A. L. Elmquist.

Erik Vetli.

Nøgle til det stenografiske Referat fra Forundersøgelsesforhørene i Byrettens 23. Afdeling.

Forhold I. (Børstefabrikken)

Forhold III. (»Fædrelandet«)

Gunnar Larsen	Pag.	13
Aage Peter Vald. Thomsen	—	18
H. C. Bryld	—	24
Lüchow	—	35
Peter Kindberg	—	38
Knud Sthyr	—	40
Steen-Rasmussen	—	46
Frits Clausen	—	49
Harald Petersen	—	112
Scavenius	—	102

Forhold IV. (»Hestetyven«)

Gunnar Larsen	—	57
Thune Jacobsen	—	66
Scavenius	—	111
Weiss	—	121

Forhold VI. (Støtte til nazistiske Organisationer)

do.	—	73	(vedr. Aksel Høyer)
Knud Sthyr	—	94	(vedr. Asmussen)
do.	—	77 og 120	(vedr. Aksel Høyer)
Aksel Høyer	—	81	(vedr. Asmussen)
Gunnar Larsen	—	90 og 128	
P. M. Asmussen		96	
Scavenius	—	108	(vedr. Aksel Høyer)
do.	—	110	(vedr. Asmussen)
Harald Petersen	—	112	
Weiss		121	

Forhold VII. (Forbindelse med Besættelsesmagten om danske Interesser)

Wilhelmsen

Forhold VIII a. (Bedrageri overfor Fru Fugmann)

Wilhelmsen

Forhold VIII b. (Bedrageri overfor Ing. Høberg Petersen)

Wilhelmsen
Danemand Jensen
LRS. Børge Jensen

Forhold IX a. (Underslæb overfor A/S Hans Olsen)

Wilhelmsen

Forhold IX b. (Underslæb overfor A/S Hans Olsen)

Wilhelmsen

Forhold X. (Mandatsvig overfor A/S Hans Olsen)

Wilhelmsen

Forhold XI. (Hvervning af danske Arbejdere til Tyskland)

Wilhelmsen
Winning Nielsen
Breving
Køhler Hansen

Forhold XII. (Hvervning til Finland)

Oberst Skjoldager ..... Pag. 129
Gunnar Larsen ..... — 132
Elsberg ..... — 142
Rietbergen ..... — 148
Gustav Rich ..... — 153
P. M. Daell ..... — 157
Scavenius ..... — 159

Forhold (Vedr. Wilhelmsens øvrige Virksomheder)

Harboesgaard
Gunnar Larsen

Byrettens 23. Afdeling.

Tirsdag den 23. Oktober 1945 Kl. 10.

Forhold III.

Ingeniør Axel Gunnar Larsen.

Byretsdommer *Hermann:* Der er indledt Forundersøgelse ved Retten for en Række Overtrædelser af Straffelovstillægget. Efter Loven skal jeg spørge Dem, om De er villig til at afgive Forklaring i Sagen?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: De kender Forretningsfører Aage Thomsen fra »Fædrelandet«?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar har De set ham første Gang?

Gunnar Larsen: Jeg kan ikke sige det helt nøjagtigt, men det maa have været engang i de første Maaneder af Aaret 1940, altsaa inden 9. April.

Statsadv.: Og ved hvilken Lejlighed havde De Forbindelse med ham første Gang?

Gunnar Larsen: Han opsøgte mig en Dag paa mit Kontor i Vestergade 33 og anmodede om at faa Støtte.

Statsadv.: Til hvad?

Gunnar Larsen: Enten var det til »Fædrelandet« eller til DNSAP, det husker jeg ikke helt nøjagtigt.

Statsadv.: Var han henvist til Dem fra nogen?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Han kom af egen Drift op til Dem?

Gunnar Larsen: Ja, saa vidt jeg ved.

Statsadv.: Han anmodede Dem om Støtte. De husker ikke, om det var til »Fædrelandet« eller til Partiet?

Gunnar Larsen: Det ene eller det andet.

Statsadv.: Hvilken Stilling indtog De?

Gunnar Larsen: Jeg afviste ham.

Statsadv.: Han fik ingen Penge?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: De stillede ham heller ikke nogle i Udsigt?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Lovede ikke at tegne Annonce eller andet?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Hvor længe kan den Samtale have varet?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke sige.

Statsadv.: Det var en kortvarig Samtale?

Gunnar Larsen: Ja, det var en kortvarig Samtale.

Statsadv.: Har De senere haft Forbindelse med ham?

Gunnar Larsen: Ja paa et vist Tidspunkt. Efter 9. April opsøgte han mig igen. Helt nøjagtigt tidsfæste det kan jeg ikke, men det har altsaa med Sikkerhed været efter 9. April, og inden jeg blev Minister, altsaa inden 8. Juli 1940.

Statsadv.: Hvad var hans Ærinde? De siger, han søgte finansiel Støtte til disse respektive Organisationer?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvilken Indstilling indtog De over for hans anden Anmodning?

Gunnar Larsen: Jeg indtog en endnu mere afvisende Stilling end ved den

første. Det havde forskellige Grunde. Dels fremførte han — jeg er ikke helt sikker paa, at han ikke var inde paa det ogsaa i sit første Besøg, jeg kan ikke sige det med Sikkerhed — men i det andet Besøg fremførte han som et af sine Argumenter for, at jeg skulde støtte ham respektive »Fædrelandet«, at han var vidende om, at der fra gammel Tid havde verseret en vis Kamp, kan man godt sige, imellem Vekselleren Berthold Nathanson og Far og mig, og nu, hvor Forholdene havde ændret sig efter 9. April, var der Mulighed for, at »Fædrelandet« kunde optage en Kampagne mod samme Herre. Og ikke alene det, men han kunde ogsaa paaregne, at man vilde se med Velvilje paa en saadan Kampagne fra det tyske Gesandtskabs Side. Jeg afviste ham meget kategorisk, udtalte, at den Slags Metoder ønskede jeg ikke at have med at gøre. Jeg husker, at jeg brugte Udtrykket, at jeg under ingen Omstændigheder kunde tænke mig at støtte en Organisation, som hviler paa tyske Bajonetter.

Statsadv.: Det mente De at DNSAP gjorde?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Det blev altsaa kategorisk Afvisning begge Gange?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: De er sikker paa, at den første Henvendelse laa før 9. April?

Gunnar Larsen: Ja, det er jeg helt sikker paa. Jeg husker nemlig, at Karakteren, om jeg saa maa sige, af Besøgene havde en meget tydelig Forskel, som netop var markeret ved den Forskel, der var kommet, efter at Tyskerne var kommet til Landet.

Statsadv.: Han optraadte maaske mere selvsikkert anden Gang?

Gunnar Larsen: Mere selvsikkert og skal vi sige mere aggressivt.

Statsadv.: Men det blev altsaa ikke til noget? De gav ham ingen Penge?

Gunnar Larsen: Nej nej.

Statsadv.: Det er jo under Sagen oplyst, at De senere har foranlediget, at der er tilflydt »Fædrelandet« et større Beløb?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Med et større Beløb mener jeg 25.000 Kr.

Gunnar Larsen: Det ved jeg ikke.

Statsadv.: Hvordan hænger det sammen?

Gunnar Larsen: Det hænger saadan sammen, at efter at jeg var blevet Minister, altsaa 8. Juli 1940, kom der i »Fædrelandet« forskellige Angreb.

Statsadv.: Paa hvem?

Gunnar Larsen: Dels paa mig, dels paa Minister Yde. Det foranledigede, at Direktør Sthyr og jeg havde forskellige Samtaler om dette Problem. Vi var ikke videre glade for disse Angreb, som dels var ubehagelige, dels havde en meget perfid Karakter. Jeg havde iøvrigt fra forskellige Sider faaet Advarsel om at maatte regne med, at »Fædrelandet« paa forskellige Punkter vilde sætte ret ubehagelige Angreb ind.

Statsadv.: De havde faaet det at vide?

Gunnar Larsen: Ja, det havde jeg faaet at vide fra forskellige Sider, dels vedrørende mit Privatliv, dels vedrørende mine og eventuelt Kompagniets Forhold til engelske Organisationer, og disse Angreb var mig meget ubehagelige, og de Meddelelser, som jeg havde faaet, oplyste, at de skulde udbygges i »Fædrelandet«, hvor man vilde paapege mine stærke engelske Forbindelser. Det var særdeles ubehageligt for mig, fordi jeg allerede inden 9. April og ogsaa efter 9. April havde haft Forbindelser og stadig havde det, med forskellige Folk fra engelsk Efterretningstjeneste.

Statsadv.: Erindrer De, hvad det Angreb, der blev offentliggjort paa Dem, gik ud paa?

Gunnar Larsen: Ja, det begyndte med nogle Angreb vedrørende Burmeister & Wain, saa vidt jeg husker.

Statsadv.: Var det mere end en enkelt Artikel i »Fædrelandet« angaaende det Tidspunkt?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke sige med Sikkerhed, det husker jeg ikke.

Statsadv.: Vi har gennemgaaet »Fædrelandet« for den Periode, og vi har kun set Dem nævnt een Gang i denne Forbindelse. Den Artikel, der staar der.

HRS. *Steglich-Petersen:* Fra hvad Dato er den?

Statsadv.: 16. Juli. Det er det, det drejer sig om.

Gunnar Larsen: Det kan jeg godt huske.

Statsadv.: I anden Forbindelse kan vi ikke se, at Deres Navn har været nævnt i »Fædrelandet« i den Periode.

Gunnar Larsen: Det kan jeg ikke huske.

Statsadv.: Dels fordi det, som De kalder et Angreb, blev offentliggjort den 16. Juli, dels fordi De havde faaet Underhaandsmeddelelse om, at der vilde blive fortsat med Angreb, følte De Dem foranlediget til at se at faa de Angreb bragt til Standsning?

Gunnar Larsen: Ja, som jeg sagde før, spillede de Angreb, som var kommet paa Minister Yde, ogsaa en Rolle i Forholdet.

Statsadv.: Hvorfor interesserede De Dem for det?

Gunnar Larsen: Det kom frem i Samtale mellem Sthyr og mig. Yde var en personlig Ven af Sthyr. Dernæst havde det en vis politisk Betydning, fordi man dengang ønskede — det var Formaalet med, at Yde blev udnævnt til Minister — at benytte ham som en Slags uofficiel Forbindelse til politiske Kredse i Tyskland, idet man gerne gennem ham vilde søge at komme uden om det herværende Gesandtskab, som var stærkt afhængigt af N.S.D.A.P. Derfor vilde man gerne benytte Yde, derfor var det politisk uønskeligt, at han blev kompromitteret.

Statsadv.: Vi har ligeledes naturligvis gennemgaaet »Fædrelandet« for at se, hvad der blev skrevet om Yde. Det drejer sig, saa vidt vi kan se, om tre Numre af »Fædrelandet«, nemlig for 18., 20. og 21. Juli. Der staar forskellige Ting om Generalkonsul Yde, det er de eneste Ting, der har staaet. Jeg tror hellere, De lige maa se det. Var det de tre Artikler*), der bevirkede, at De....

Gunnar Larsen: Ja, det vil jeg gaa ud fra. Maa jeg sige i denne Forbindelse, at Minister Yde havde talt med Sthyr, om der ikke var Mulighed for at faa den Kampagne stoppet.

Statsadv.: Men i alt Fald, de Angreb, der blev rettet dels paa Dem, dels paa Yde, bevirkede, at man følte sig meget ubehageligt berørt og ønskede at faa de Angreb bragt til Standsning? Hvad foretog man sig saa i den Anledning?

Gunnar Larsen: Vi talte om, paa hvad Maade det kunde standses, og var klar over, at den eneste Maade var at betale dem for at standse, og det blev man saa enig om var under Omstændighederne en hensigtsmæssig Fremgangsmaade.

Statsadv.: Hvem blev enig om det?

Gunnar Larsen: Det blev Sthyr og jeg.

Statsadv.: Forhandlede De med andre om Problemet?

Gunnar Larsen: Nej, det gjorde jeg ikke. Jeg vil antage, at Sthyr har talt med andre om det i Udenrigsministeriet, men jeg selv ikke.

Statsadv.: Ved De noget om, hvem Sthyr har talt med?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: De forhandlede altsaa kun med Sthyr ...

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: ....og De blev enige om, at man skulde bestikke, kan vi godt sige, »Fædrelandet« til at holde op med disse Angreb?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Respektive tilbageholde dem, som De befrygtede?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvordan blev den Bestikkelsesaffære arrangeret?

Gunnar Larsen: Gennem N. N.

Dommeren: Jeg vil gerne henstille til Pressen, at N. N.s Navn ikke nævnes i Referatet. Han er død.

Gunnar Larsen: Hvordan det gik til, at vi kom til at benytte ham, husker jeg ikke rigtig. Men vi havde faaet at vide — jeg gaar ud fra fra ham selv —, at han havde nogle Forbindelser med de paagældende Kredse.

Statsadv.: Kendte De noget til N. N. i Forvejen?

Gunnar Larsen: Ja, jeg kendte ham godt.

Statsadv.: Personlig godt?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Og forretningsmæssigt?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Og De vidste, han havde Forbindelse med nazistiske Kredse?

*) jvf. A Nr. 185—187.

Gunnar Larsen: Ja, det havde vi faaet at vide.

Statsadv.: Saa skulde han altsaa være Mellemmand mellem Dem og Nazisterne?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Ved De, hvem N. N. traadte i Forbindelse med?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Talte De med N. N. om Sagen?

Gunnar Larsen: Jeg erindrer ikke, at jeg har talt med ham om Sagen, før paa et senere Tidspunkt, før Sagen var ordnet.

Statsadv.: Den direkte Anmodning til N. N. om at ordne den Sag fremkom saaledes gennem Sthyr?

Gunnar Larsen: Ja, det mener jeg.

Statsadv.: Altsaa, De talte med Sthyr om at standse det. De blev enige om, at man havde N. N. som Forbindelsesmand, og saa er det Sthyr, der har ordnet det med N. N.?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: De ved ikke, hvordan det gik til?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Og navnlig heller ikke, hvem man forhandlede med inden for DNSAP? Eller inden for »Fædrelandet«s Ledelse?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Hvor mange Penge gav De »Fædrelandet«?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke sige med Sikkerhed, men det er blevet oplyst under Politiforhørene, at Direktør Sthyr har udtalt, at det var 3 Beløb paa 6.000—7.000 Kr., saa vidt jeg husker.

Statsadv.: Det er nu ikke helt rigtigt. Det første Angreb startes i »Fædrelandet« den 16. Juli 1940, men allerede den 10. Juli er der efter de Oplysninger, der foreligger for os, udbetalt 2.000 Kr. Hvordan kan det være?

HRS. *Steglich-Petersen:* Jeg kan ikke se, det er et rigtigt Spørgsmaal, Statsadvokaten stiller. Naar Forholdet er det, at der forinden 10. Juli har foreligget et Angreb paa Burmeister & Wains Bestyrelse, som Gunnar Larsen paa det paagældende Tidspunkt var Formand for, saa kan man ikke se helt bort fra dette og over for Arrestanten fremhæve, at der ikke forelaa noget inden 10. Juli.

Statsadv.: Jamen har der da gjort det inden 10. Juli?

HRS. *Steglich-Petersen:* Ja, jeg har et Eksemplar af »Fædrelandet« for 11. og 26. Juni, hvor man ganske vist nævner Sagfører Johs. Christensen som den, der er Anklager, men der staar med stor Overskrift f. Eks. den 11. Juni: »Sagfører Johs. Christensen protesterer skarpt mod, at hans Anklager henlægges«, og som Under-Overskrift et aabent Brev, der er formet som et nyt voldsomt Angreb paa Burmeister & Wains Ledelse og Justitsministeren, og der staar altsaa i den paagældende Artikel, at Sagfører Johs. Christensen har rejst Spørgsmaalet om offentlig Undersøgelse mod Burmeister & Wains Ledelse for falsk og urigtig Regnskabsaflæggelse. Saa jeg synes nok, man maa sige, at der har foreligget noget, da man har givet Husly for dette.

Statsadv.: Saa maatte man befrygte, at det vilde udarte til et Angreb paa Gunnar Larsen. Det giver jeg Ret i, at den Tanke kan man godt faa.

Det første Beløb, 2.000 Kr., er udbetalt den 10. Juli igennem N. N., det næste Beløb er udbetalt den 19. September og var paa 5.000 Kr., og Udbetalingen fortsætter saa helt frem til den 18. Juli 1941.

Gunnar Larsen: Javel.

Statsadv.: Hvordan kan det være, at Beløbene udbetales successive?

Gunnar Larsen: Jeg husker det ikke nøjagtigt, men det forekommer mig, at der var noget om, at man ikke vilde give dem alle Pengene paa een Gang, saa risikerede man bare, at i det Øjeblik, de havde taget Pengene, kunde de begynde igen.

Statsadv.: Paa Forhaand ser det jo lidt paafaldende ud, at man vil bestikke »Fædrelandet« til at standse en Kampagne, der foregaar i Sommeren 1940, og at saa Udbetalingen af Pengene strækker sig frem til Sommeren 1941. Men det er altsaa Deres Forklaring?

Gunnar Larsen: Ja, det kender jeg ikke noget til.

Statsadv.: Kender De overhovedet noget til, hvordan Pengene blev udbetalt?

Gunnar Larsen: Hvordan mener Statsadvokaten?

Statsadv.: Havde De Føling med de enkelte Parter?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Deres Andel bestaar maaske kun i, at De sørgede for, at der blev stillet et Beløb til Raadighed for N. N.?

Gunnar Larsen: Ja, min Andel bestod i, at jeg aftalte med Sthyr, at man skulde standse det paa den Maade, og at man ved N. N. forhandlede om, hvordan det skulde gøres, og stillede de dertil nødvendige Midler til Raadighed.

Statsadv.: Var De straks klar over, hvor mange Penge De vilde ofre for at standse Angrebene?

Gunnar Larsen: Nej, jeg husker i hvert Tilfælde ikke, at der forelaa en fast Ordning i Forvejen.

Statsadv.: Vil det sige, at Sthyr fik en vis Fuldmagt til at betale de Beløb ud, han skønnede var fornødne?

Gunnar Larsen: Ja, jeg vil tro, det er gaaet saadan.

Statsadv.: Men positivt erindrer De det ikke? De kan ikke sige det bestemt?

Gunnar Larsen: Nej, jeg tør ikke sige det bestemt.

Statsadv.: Det tør De ikke sige bestemt.

Det er vist, hvad jeg lige i Øjeblikket har at spørge Gunnar Larsen om.

HRS *Steglich-Petersen:* Jeg vil gerne spørge: Hvordan var Deres Indstilling over for »Fædrelandet«? Havde De overhovedet nogen Sympati over for dette Blad?

Gunnar Larsen: Nej, tværtimod.

HRS *Steglich-Petersen:* De kunde ikke tænke Dem noget andet Motiv til at betale end det, Statsadvokaten kalder Bestikkelse — jeg vil nu ikke benytte Udtrykket Bestikkelse, men at De vilde købe Dem fri for Overfald af »Fædrelandet«. De kan ikke tænke Dem noget andet Motiv til det? Det har De absolut ikke haft?

Gunnar Larsen: Nej.

HRS *David:* Var det ikke N. N., der fik denne Fuldmagt til at ordne for Dem, og ikke Sthyr?

Gunnar Larsen: Jo, det kan man sige; men Sthyr fik Fuldmagt til at udbetale Pengene til N. N., men det er sikkert gaaet paa den Maade, at N. N. selv fik Fuldmagt til at ordne det, som han bedst kunde.

HRS *Steglich-Petersen:* Ved De, hvornaar disse Udbetalinger har fundet Sted? Statsadvokaten fremhævede, at de har fundet Sted paa et bestemt Tidspunkt. Kender De noget til det?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Jeg kan oplyse, at vi har dem fra N. N.s Bogholderi.

HRS *Steglich-Petersen:* Staar det der, at de er udbetalt de Dage?

Statsadv.: Ja. De er bogført med Tekst: Udbetalt 2.000 Kr. 10/7, og hvis man er i Tvivl om det, kan det nemt dokumenteres, at saadan er det foregaaet.

HRS *Steglich-Petersen:* Men Gunnar Larsen kan ikke udtale sig om det?

Statsadv.: Paa Gunnar Larsen forstaar jeg, at man aftalte, at man skulde købe sig fri, som man siger — jeg kalder det bestikke »Fædrelandet« — hvad man nu vil kalde det —, og saa sker der en Gang for alle den Aftale, at Sthyr, respektive N. N., faar en vis Bemyndigelse til at klare Sagen....

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: ... uden at De saa i øvrigt senere berører Spørgsmaalet om, hvorledes de Betalinger skal foregaa.

Gunnar Larsen: Ja, jeg har ikke blandet mig i Detaillerne senere.

Direktør Aage Peter Valdemar Thomsen, Jyllinge.

Dommeren: Da Forholdet er det, at der vistnok er en Sigtelse mod Dem for et enkelt Forhold, som har noget med dette at gøre, afgiver De ikke Vidneforklaring, altsaa ikke under Vidneansvar, men jeg stiller Dem frit, om De overhovedet vil besvare de Spørgsmaal, der stilles. Det er De villig til?

Thomsen: Ja.

Dommeren: Jeg henstiller saa, at De følger Sandheden.

Thomsen: Javel.

Statsadv.: De har været ansat ved »Fædrelandet«?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar?

Thomsen: Fra 1939 til 1941.

Statsadv.: Hvad var Deres Bestilling?

Thomsen: Tegne Annoncer.

Statsadv.: Var det udelukkende at tegne Annoncer?

Thomsen: Ja, eller Støtteannoncer.

Statsadv.: Støtteannoncer, hvad mener De med det?

Thomsen: Det vil sige, at i de Tilfælde, hvor vedkommende ikke vilde have en Annonce, fik han reserveret Plads eller gav et Bidrag til Bladets Drift.

Statsadv.: Var De Annoncechef?

Thomsen: Jeg blev kaldt Forretningsfører.

Statsadv.: Og De siger altsaa, at De skaffede Annoncer, og at De skaffede Støtteannoncer. I visse Tilfælde skaffede De, saa vidt jeg ved, ogsaa Bidrag, uden at der blev tegnet nogen Støtteannonce?

Thomsen: Ja, hvor vedkommende ikke ønskede at blive optaget i Bladet.

Statsadv.: Der skaffede De Penge frem?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Har De været i Forbindelse med Hr. Gunnar Larsen?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar?

Thomsen: Jeg formener, det var først paa Aaret 1940.

Statsadv.: Har De nogen bestemt Erindring om det?

Thomsen: Jeg kan ikke sige Datoen.

Statsadv.: Kan De begrænse det? Sige, det er i Januar eller i Februar?

Thomsen: Nej. Jeg mener, det var i de første Maaneder paa Aaret.

Statsadv.: Mener De, at det var før Besættelsen?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Er De sikker paa, at det var før Besættelsen?

Thomsen: Nej, men....

Statsadv.: Men det staar for Dem, som om det var før Besættelsen?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Var det saa første Gang De var i Forbindelse med Gunnar Larsen?

Thomsen: Ja.

Statsadv.: Hvordan foregik det?

Thomsen: Jeg havde faaet opgivet F. L. Smidth som Emne for en Annonce. Saa gik jeg til Vestergade.

Statsadv.: Hvem havde opgivet Dem F. L. Smidth som Emne?

Thomsen: Det tør jeg ikke sige, jeg fik saa mange hver Dag.

Statsadv.: Saa henvendte De Dem i Vestergade....

Thomsen: Ja, og bad om at tale med Ingeniør Gunnar Larsen.
Statsadv.: Og hvad saa? Blev De modtaget?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Med det samme?
Thomsen: Først kom der en Herre og modtog mig, saa blev jeg vist ind i et mindre Mødelokale, og saa ventede jeg der, indtil Ingeniøren kom.
Statsadv.: Havde De nogen Introduktion med til Gunnar Larsen?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Det var uden Introduktion De indfandt Dem?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Saa blev De modtaget af Gunnar Larsen?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: I Gunnar Larsens Privatkontor?
Thomsen: Nej, i det Mødelokale.
Statsadv.: Var De alene med Gunnar Larsen?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Der var ikke andre til Stede?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Hvad foregik der saa imellem Dem og ham?
Thomsen: Saa spurgte jeg om en Annonce, og det blev til, at der for Tiden ikke....
Statsadv.: De spurgte om en Annonce?
Thomsen: Ja, og det var Ingeniøren ikke særlig villig til, men i hvert Fald blev det til, at jeg bad om et Bidrag til....
Statsadv.: De snakkede først om en Annonce, og det var Ingeniør Gunnar Larsen ikke villig til?
Thomsen: Nej. Ja, jeg mener, hvordan Ordene lige nøjagtig....
Statsadv.: Det er der ingen, der venter af Dem.
Thomsen: Men altsaa Resultatet af Samtalen blev, at jeg fik et Beløb af Gunnar Larsen, som jeg senere afleverede til Bladet.
Statsadv.: Det bestrider Gunnar Larsen paa det bestemteste. Forholder det sig rigtigt?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Kan De huske det med fuldstændig Bestemthed?
Thomsen: Ja, det kan jeg.
Statsadv.: Kan De huske, hvordan Pengene blev udbetalt?
Thomsen: Ingeniøren gik et Øjeblik og kom tilbage og havde i sin Lomme nogle Femhundredkronesedler, som saa blev lagt paa Bordet nonchalent: Værs'go', det er hvad jeg kan tænke mig at hjælpe Dem med.
Statsadv.: Hvorfor mener De, at Gunnar Larsen vilde hjælpe »Fædrelandet«?
Thomsen: Jo, fordi dengang var »Fædrelandet« jo i Opkomst. Der var jo saa mange, der dengang tegnede Annoncer i »Fædrelandet«, og dengang saa man jo lidt anderledes paa det, end man gør i Dag.
Statsadv.: Antydede De over for Gunnar Larsen, at De kunde gøre ham visse Tjenester?
Thomsen: Nej, jeg regnede Gunnar Larsen for for indflydelsesrig til, at jeg skulde kunne gøre ham nogen Tjenester.
Statsadv.: Var det paa Tale, at »Fædrelandet« muligvis kunde hjælpe Gunnar Larsen i Kampagnen mod visse Mennesker?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Det er blevet sagt her, at De tilbød Gunnar Larsen, at »Fædrelandet« eventuelt kunde støtte ham i en Kampagne mod en bestemt Mand.
Thomsen: Det er ikke rigtigt. Det erindrer jeg ikke Spor om.
Statsadv.: Var Vekselleren Nathanson paa Tale ved den Lejlighed?
Thomsen: Jeg kender ham ikke.
Statsadv.: Kender De ham ikke?
Thomsen: Nej, det gør jeg ikke.
Statsadv.: Ved De ikke, at Vekselleren Nathanson har haft en Proces angaaende Frederiksberg Sporveje?
Thomsen: Jo, det har jeg hørt senere.

Statsadv.: Men paa det daværende Tidspunkt vidste De intet om det?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Har følgelig heller ikke bragt ham paa Tale? Det er De helt sikker paa?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Og, Thomsen, De er ogsaa helt sikker paa — enten De er Vidne eller ej, er det en alvorlig Ting, De skal udtale Dem om — De er altsaa fuldstændig sikker paa, at Gunnar Larsen gav Dem nogle Femhundredkronesedler paa den Maade, De sagde? Fuldkommen sikker?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Hvor mange Penge drejer det sig om ialt?
Thomsen: Det tør jeg ikke sige bestemt. Jeg husker ikke, om det var 4 Femhundredkronesedler eller 8 Femhundredkronesedler, jeg fik, altsaa 4.000 Kr. Det var enten 2.000 eller 4.000 Kr.
Statsadv.: Det er altsaa meget vigtigt, at De tænker Dem godt om, at De absolut ikke siger noget, De ikke er fuldstændig sikker paa.
Thomsen: Jeg har ikke Grund til at sige andet, end hvad der er rigtigt, det har jeg ogsaa forklaret til Politirapporten straks, efter at man fra anden Side havde meddelt, at der var givet Penge fra F. L. Smidth & Co.
Statsadv.: Det forstod jeg ikke.
Thomsen: Dengang jeg blev afhørt, var det allerede meddelt fra anden Side, at Bladet havde modtaget et Beløb.
Statsadv.: Ja ja, det var det maaske nok.
Thomsen: Derfor blev jeg nødt til at udtale mig om den Sag.
Statsadv.: De skal ogsaa udtale Dem, men da det er en meget væsentlig Ting, vil jeg være sikker paa, at dette ikke er noget, De tror eller mener eller konstruerer Dem til, men at det staar som noget ganske bestemt, som noget, De ikke kan tage fejl i, at De i Vestergade af Gunnar Larsen personlig og til »Fædrelandet« har modtaget et Beløb i Femhundredkronesedler, og at Beløbet enten er 2.000 eller 4.000 Kr. Det er De aldeles sikker paa?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Og De er ogsaa sikker paa, Thomsen, at Gunnar Larsen betalte Pengene frivilligt, uden at der var lagt Tryk paa ham, eller at der var tilbudt ham noget?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Det er De ganske sikker paa?
Thomsen: Ja, det er jeg.
Statsadv.: Vel. Naa. Men altsaa, selve Tidspunktet for denne Episode staar Dem altsaa ikke helt klart. De mener i Begyndelsen af Aaret, men kan ikke med Bestemthed sige, om det er før eller efter 9. April. De tror, det er før, men kan ikke huske det med Bestemthed?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Saaledes kan vi referere Deres Opfattelse? Saa gik De hjem og afleverede Pengene — til hvem?
Thomsen: Enten til H. C. Bryld, Kindberg eller Frøken Larsen. Det var de tre Steder, der kunde være Tale om at aflevere Pengene.
Statsadv.: Har De senere haft Forbindelse med Gunnar Larsen?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Hvornaar?
Thomsen: Efter at Ingeniøren var blevet Minister, besøgte jeg ham engang oppe i Ministeriet, men der blev jeg afvist.
Statsadv.: Der blev De afvist? Talte De med ham?
Thomsen: Ja, ganske kort.
Statsadv.: Og hvad vilde De?
Thomsen: Det var igen paa daværende Tidspunkt galt med Finanserne til »Fædrelandet«.
Statsadv.: Og saa vilde De igen se at faa nogle Penge?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Men da blev De afvist?
Thomsen: Ja.

Statsadv.: Hvad sagde Gunnar Larsen?
Thomsen: Han sagde: Det kan jeg ikke have noget at gøre med nu.
Statsadv.: Var han fuldstændig afvisende, eller henviste han Dem til andre?
Thomsen: Han afviste mig.
Statsadv.: Blankt?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Han sagde: Det kan jeg ikke have noget at gøre med nu —?
Thomsen: Ja.
Statsadv.: Hvorfor kunde han ikke det?
Thomsen: Det ved jeg virkelig ikke.
Statsadv.: Det kom ikke paa Tale?
Thomsen: Nej.
Statsadv.: Er det de to eneste Gange, De havde Forbindelse med Gunnar Larsen?
Thomsen: Ja, saa vidt jeg husker.
HRS *Steglich-Petersen:* Første Gang siger De, De fik nogle Penge hos Gunnar Larsen, og at De kom for at tegne Annoncer, men det vilde han ikke tegne?
Thomsen: Nej.
HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor vilde han hellere betale Penge og ikke betale Annonce? Deres Ærinde var jo at faa en Annonce?
Thomsen: Det er ofte saadan, at naar man henvender sig om en Annonce, og vedkommende kan tænke sig at støtte med en Annonce, saa vil han have reserveret paa en eller anden Maade, eller saa snart den ses i nævnte Blad, kommer de straks andre Steder fra og anmoder ogsaa om Annonce og Støtte.
HRS *Steglich-Petersen:* Men De mener altsaa, at naar De gik rundt for at tegne Annoncer, var det Deres Mening at skillinge Bidrag sammen til »Fædrelandet«?
Thomsen: Nej, det var det ikke, min Opgave var jo at tegne Annoncer.
HRS *Steglich-Petersen:* Saa er det underligt, at De gaar over til det andet Spørgsmaal om at tegne Bidrag. Hvad kunde være Motivet til, at man vilde tegne Bidrag, men ikke Annonce?
Thomsen: Det kan De spørge en hvilken som helst Annoncemand om, det foregaar daglig inden for alle Blade.
HRS *Steglich-Petersen:* At man betaler Beløb i Stedet for?
Thomsen: Ja.
HRS *Steglich-Petersen:* Det skulde altsaa være for at støtte Bladet?
Thomsen: Ja.
HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor mener De, at Gunnar Larsen skulde støtte Bladet?
Thomsen: Hvis der kom en Annonce i med F. L. Smidth, vilde man ringe fra 20 andre Blade med Henvendelser af samme Art, det er noget ganske almindeligt.
HRS *Steglich-Petersen:* Men De mente altsaa, at han vilde betale Penge i Stedet for?
Thomsen: Ja.
HRS *Steglich-Petersen:* Og hvad Grund skulde han have til at betale disse Penge?
Thomsen: Jo, for at støtte Bladet.
HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor skulde han støtte Bladet? Havde De nogen Grund til at tro, at han vilde støtte Bladet?
Thomsen: Nej, ikke mere, end saa mange Mennesker gjorde.
HRS *Steglich-Petersen:* Gav De nogen Kvittering for Pengene?
Thomsen: Nej:
HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor gav De ikke Kvittering?
Thomsen: Det vilde Ingeniøren ikke have.
HRS *Steglich-Petersen:* Tilbød De det?
Thomsen: Det har jeg sikkert gjort.
Dommeren: Sikkert?
Thomsen: Ja, det er det almindelige, naar man modtager et Beløb, at man giver Kvittering.

HRS *Steglich-Petersen:* Havde De en Liste med, hvorpaa De noterede op, at De havde faaet disse Penge?

Thomsen: En Liste? Nej.

HRS *Steglich-Petersen:* De havde ikke en Liste eller en Lommebog? For jeg gaar ud fra, at De har været mange andre Steder end hos Gunnar Larsen. Saa vilde det dog være naturligt, at De noterede op paa en Liste, at De havde faaet det Beløb der og det Beløb der.

Thomsen: Da jeg havde faaet det Beløb, gik jeg hjem med Pengene.

HRS *Steglich-Petersen:* Lige med det samme? De gik ikke andre Steder?

Thomsen: Nej, ikke den Dag.

HRS *Steglich-Petersen:* Blev det saa noteret op der?

Thomsen: Ja, det gaar jeg ud fra.

HRS *Steglich-Petersen:* At det var betalt af Gunnar Larsen?

Thomsen: Nej, det er jeg ikke sikker paa.

HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor ikke?

Thomsen: Fordi Masser af Bidragydere er anonyme.

HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor var de det?

Thomsen: Fordi de ønskede at være det.

HRS *Steglich-Petersen:* Hvorfor ønskede de det?

Thomsen: Af den Grund, jeg har fortalt: at de vilde ikke have det ud, at de havde støttet Bladet.

HRS *Steglich-Petersen:* Det bliver heller ikke set ude omkring, fordi det staar i Deres Bøger. Naar man vil støtte en vis Sag, plejer man ikke at sige, at det maa ikke nævnes, jeg vil ikke staa ved, at jeg har gjort det.

Thomsen: Det gjorde det altsaa ikke i det Tilfælde. Jeg ved ikke, om det blev sagt til vedkommende Kasserer: Det er fra Gunnar Larsen. I hvert Fald nævnede jeg det over for ....

HRS *Steglich-Petersen:* Det fremgaar nemlig ikke af Bøgerne, saa vidt jeg har forstaaet, at Gunnar Larsen har indbetalt de 2.000 Kr.

Statsadv.: De nævnede det overfor hvem, at Pengene kom fra Gunnar Larsen?

Thomsen: Jeg har nævnt det enten over for Bryld eller Frits Clausen, at det Beløb er givet.

HRS *Steglich-Petersen:* Men nævnt det, da De kom hjem?

Thomsen: Ja. Hvis vi gaar ud fra, at Bryld ikke har været der den Dag, har været ude at rejse, saa har jeg afleveret Pengene til Kassereren; hvis han er kommet hjem nogle Dage efter, har jeg sagt til ham: Vi har modtaget et Beløb saa og saa stort fra Gunnar Larsen.

HRS *Steglich-Petersen:* Saa blev der ikke sendt en Tak fra »Fædrelandet«s Redaktion eller saadan noget om, at »vi takker for Modtagelsen af dette Bidrag«? Det vilde jo almindelig Forretningsbrug kræve.

Thomsen: Ja, det er muligt. Jeg ved ikke, om det er sket, det tror jeg ikke det er.

HRS *Steglich-Petersen:* Havde De Forbindelse med Redaktionen deroppe?

Thomsen: Ja, det hele var ikke saa stort, det hele var omtrent samlet.

HRS *Steglich-Petersen:* Disse Folk, som betalte saadanne Bidrag til »Fædrelandet«, var vel fri for at blive omtalt paa en ubehagelig Maade i »Fædrelandet«?

Thomsen: Det ved jeg virkelig ikke, det gaar jeg ud fra.

HRS *Steglich-Petersen:* Det gaar De ud fra, at man tager ikke mod Penge og begynder at skælde paagældende Mand ud i Avisen bagefter? Det gaar jeg ud fra, og det er De ogsaa gaaet ud fra?

Thomsen: Ja.

HRS *Steglich-Petersen:* Naar saadanne Beløb var betalt, var man fri for at blive omtalt paa en ubehagelig Maade af paagældende Blad.

Thomsen: Det burde man i hvert Fald være.

Statsadv.: Vi maa holde os til det, det drejer sig om. Vi skal ikke ind i en Blindgade.

Dommeren: Nu har vi faaet Svaret.

HRS *Steglich-Petersen:* Dette med Vekselleder Nathanson vil De altsaa ikke anerkende?

Thomsen: Jeg ved slet ikke, hvad det drejer sig om.

HRS *Steglich-Petersen:* Men De ved nok, at der har været en Proces mellem Gunnar Larsens Far og Vekselerer Nathanson, hvor det gik meget haardt til?

Thomsen: Ja, det har jeg hørt, men hvor haardt det gik til, ved jeg ikke.

HRS *Steglich-Petersen:* Det behøver vi heller ikke at diskutere. Det ved De ikke?

Thomsen: Nej.

HRS *Steglich-Petersen:* Da De anden Gang var hos Gunnar Larsen, hvad sagde De saa?

Thomsen: Da sagde jeg det samme, at vi var kørt fast med Pengene, og om han kunde tænke sig at hjælpe os igen.

HRS *Steglich-Petersen:* Henviste De til, at han havde betalt et Beløb tidligere?

Thomsen: Ork, det behøver man ikke. Hvis man har modtaget et Par Tusind Kroner, behøver man ikke kort Tid efter at komme og sige: De husker nok, at De har givet noget.

HRS *Steglich-Petersen:* De kunde sige: De har været saa rar....

Thomsen: Det er muligt, jeg har sagt: De var saa rar sidste Gang, vil De være rar en Gang til. Det er muligt, jeg har brugt den Vending. Men det afgørende er, at jeg fik ingen Penge anden Gang, da han var blevet Minister.

HRS *Steglich-Petersen:* Da han var blevet Minister? Det kunde ogsaa tænkes, at det var, fordi Tyskerne var kommet ind i Landet.

Thomsen: Ja, det er muligt.

HRS *Steglich-Petersen:* Blev der talt om det?

Thomsen: Nej, han sagde bare, at han vilde ikke have noget med det at gøre. Han sagde: Det kan jeg ikke have noget med at gøre.

HRS *Steglich-Petersen:* Tak.

Statsadv.: Det er altsaa blevet sagt her af Gunnar Larsen ganske bestemt, at Nathanson var paa Tale, og jeg tror, at det var saadan, at Nathanson var paa Tale begge Gange, og det er endvidere blevet sagt, at De havde nævnt Muligheden af, at »Fædrelandet« kunde angribe Nathanson, og den sidste Gang skulde De ydermere have sagt, at der var Mulighed for — saadan forstod jeg det i hvert Fald —, at Tyskerne kunde gribe ind over for Nathanson, hvis man betalte disse Penge.

Thomsen: Det er jo lidt langt ude, den Paastand. Jeg kunde ikke godt bestemme....

Statsadv.: Vi skal ikke ræsonnere os til det. Men det blev saa bestemt sagt fra den ene Side. Men selv om det nu bliver foreholdt Dem, at Gunnar Larsen ganske bestemt og uden Vaklen har fortalt, at saadan var det, saa bestrider De det altsaa lige saa bestemt?

Thomsen: Ja, det kan jeg ikke erindre noget som helst om.

Dommeren: Fik »Fædrelandet« saadan mange Bidrag af den Størrelse som fra Gunnar Larsen?

Thomsen: Det fik nogle Stykker.

Dommeren: Var det almindeligt, at man bogførte uden Angivelse af, hvem Giveren var?

Thomsen: Ja, det var ret almindeligt.

Dommeren: Kan De huske, hvornaar De besøgte Gunnar Larsen anden Gang? Var det lige efter at han var blevet Minister eller lang Tid efter?

Thomsen: Det kan jeg ikke huske, det tør jeg ikke sige, men det var altsaa, mens han havde Kontor i Regeringsbygningen.

Dommeren: Har De haft Kontor andre Steder?

Gunnar Larsen: Før jeg var Minister: i Vestergade.

Dommeren: Det er altsaa efter, at han er blevet Minister?

Thomsen: Ja.

Dommeren: Men kort eller længe efter kan De ikke sige?

Thomsen: Nej.

Landsretssagfører Hans Carl Bryld.

Dommeren: Er De allieret Krigsfange?

Bryld: Ja.

Dommeren: De fremstilles her i Retten for at afgive Forklaring. Da De er sigtet i Sagen, staar det Dem frit for, om De er villig til at udtale Dem. Jeg henstiller til Dem at holde Dem til Sandheden.

Bryld: Javel.

Statsadv.: De har jo haft nøje Føling med »Fædrelandet«s Forhold fra første Færd?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Saa vidt jeg ved, var De med til at starte det Aktieselskab, der udgav »Fædrelandet«?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Og De blev ved med at have Føling med »Fædrelandet« — hvor længe?

Bryld: Indtil Efteraaret 1941.

Statsadv.: Da mistede De Forbindelsen med »Fædrelandet«?

Bryld: Ja, ikke mistede Forbindelsen, men med den daglige Drift.

Statsadv.: Men fra »Fædrelandet«s Udgivelse indtil Efteraaret 1941 var De nøje inde i den daglige Drift?

Bryld: Ja, det kan man godt sige.

Statsadv.: Ikke: Det kan man godt sige! Saadan at forstaa, at De altsaa fulgte de daglige forretningsmæssige Begivenheder i og for sig i Enkeltheder.

Bryld: Ja.

Statsadv.: Kom De daglig paa »Fædrelandet«?

Bryld: Jeg kom der i alt Fald 4—5 Dage om Ugen.

Statsadv.: De var økonomisk interesseret i Bladet?

Bryld: Ja.

Statsadv.: De indledende Spørgsmaal tilsigter altsaa at faa klart frem, at »Fædrelandet«s Forhold i den Periode var noget, De virkelig var nøje inde i. Og saadan hænger det sammen?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Se, der har været Tale om her, hvorvidt Gunnar Larsen gennem Thomsen har ladet »Fædrelandet« tilflyde økonomisk Understøttelse. Ved De noget om det?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvad ved De om det?

Bryld: Jeg ved saa meget med Sikkerhed, at Thomsen har over for mig refereret Samtaler, han har haft med Gunnar Larsen.

Statsadv.: Hvornaar har de Samtaler fundet Sted, og hvor mange Samtaler drejer det sig om?

Bryld: Jeg kan i hvert Fald kun erindre med Sikkerhed, at Thomsen har refereret een Samtale for mig.

Statsadv.: Men det kan De med Sikkerhed erindre?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvor refererede han denne Samtale for Dem?

Bryld: Paa »Fædrelandet«s Kontor.

Statsadv.: Var det samme Dag eller nogen Tid efter, at denne Samtale havde fundet Sted?

Bryld: Det kan jeg ikke sige med Sikkerhed, det er i alt Fald i umiddelbar Fortsættelse af Samtalen.

Statsadv.: Og hvad refererede saa Thomsen til Dem?

Bryld: Han refererede for mig, at han havde haft en Samtale med Gunnar Larsen om Støtte til Bladet.

Statsadv.: Hvor havde den Samtale fundet Sted?

Bryld: Paa Gunnar Larsens Kontor.

Statsadv.: Var det paa Gunnar Larsens Kontor som Minister eller paa hans Kontor i Vestergade?

Bryld: I Vestergade.

Statsadv.: Altsaa, der hersker ingen Tvivl om, at den Samtale, som Thomsen refererede for Dem, havde fundet Sted paa Gunnar Larsens Kontor i Vestergade. Det er sikkert?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Vel. Efter at vi har faaet fastslaaet det, vil jeg gerne bede Dem med Deres egne Ord referere, hvad Thomsen sagde til Dem.

Bryld: Ja, det er vanskeligt, Hr. Statsadvokat, 4—5 Aar efter at sige, hvordan Ordene faldt.

Statsadv.: Det er der ingen, der hverken forlanger eller venter af Dem, men at faa Indholdet af den Beretning, han aflagde over for Dem. Hvad drejede det sig om?

Bryld: Sagen drejede sig altsaa om, som jeg sagde før, at Gunnar Larsen vilde støtte Bladet, og saa vidt jeg erindrer, var der dengang Tale om et Beløb paa 1000 Kr.

Statsadv.: Havde Thomsen faaet 1000 Kr.?

Bryld: Det tror jeg næsten, han havde, men det tør jeg ikke sige med Sikkerhed. Men det mener jeg.

Statsadv.: De mener, at Thomsen kom og fortalte, at han havde faaet 1000 Kr.? Men med Sikkerhed kan De ikke erindre det?

Bryld: Men jeg ved i alt Fald, jeg tør ikke sige med Sikkerhed, at Thomsen den Dag sagde, at han havde faaet 1000 Kr., og jeg ved med Sikkerhed, at paa et vist Tidspunkt fik Bladet 1000 Kr. fra Gunnar Larsen gennem Thomsen.

Statsadv.: Det ved De med Sikkerhed?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Naar De siger, De ved med Sikkerhed, vil det vel sige, at De erindrer med Sikkerhed, at det har Thomsen fortalt Dem, og det staar fast?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvornaar fik Thomsen de 1000 Kr. af Gunnar Larsen?

Bryld: Jeg vil antage, det ligger i Sommeren 1940.

Statsadv.: De vil antage, det ligger i Sommeren 1940. Det, jeg interesserer mig for, er at faa at vide, om vi kan sige, at det ligger før eller efter 9. April.

Bryld: Det ligger efter 9. April.

Statsadv.: Er det sikkert?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Det er et meget væsentligt Punkt i Sagen at faa det klart frem. Men De er sikker paa, at da Thomsen sagde, han havde faaet 1000 Kr. af Gunnar Larsen, var det efter 9. April?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Deres Erindring svigter Dem ikke med Hensyn til det, De fortæller her?

Bryld: Absolut ikke.

Statsadv.: Det er absolut fuldstændig fast, at Thomsen har sagt: Jeg har faaet 1000 Kr.?

Bryld: Ja.

Statsadv.: De 1000 Kr., hvordan er de blevet indbetalt?

Bryld: Det ved jeg ikke.

Statsadv.: Hvordan er de blevet bogført?

Bryld: Sandsynligvis over en Opsamlingskonto, H. C. Brylds Konto, fordi den opstod paa den Maade, at jeg i Begyndelsen, da Bladet blev stiftet, finansierede

det og hjalp det over en vanskelig Situation, og senere, naar der kom Bidrag til Bladet, blev samtlige Bidrag bogført over Kontoen.

Statsadv.: Det vil med andre Ord sige, at de 1000 Kr. er indbetalt i Kassen og krediteret en Konto, der hedder H. C. Brylds Konto. Saadan er det gaaet til?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvorfor støttede Gunnar Larsen efter Deres Opfattelse »Fædrelandet« paa daværende Tidspunkt?

Bryld: Det er vanskeligt for mig at udtale et Skøn, Hr. Statsadvokat.

Statsadv.: Hvis De ikke har nogen Mening om det, skal De heller ikke gøre det. Men det er, hvad De kan sige om den Sag?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Er der tilflydt »Fædrelandet« flere Penge fra Gunnar Larsen?

Bryld: Forholdet ligger saaledes, at der paa et eller andet Tidspunkt er kommet en Indbetaling paa 25.000 Kr.

Statsadv.: Paa 25.000 Kr.?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvorfra?

Bryld: Fra Gunnar Larsen over N. N.

Statsadv.: En Indbetaling paa 25.000 Kr. fra Gunnar Larsen over N. N. — hvorfra ved De, det er fra Gunnar Larsen?

Bryld: Nu kender jeg ikke Forhandlingerne, der gik forud for de 25.000, jeg har ikke deltaget i dem, men jeg erindrer, at der har været talt om Pengene, og paa et Tidspunkt — jeg tror, det ligger nogen Tid, forinden disse 25.000 blev indbetalt — har jeg haft en Samtale med N. N. om »Fædrelandet« og om D.N.S.A.P. i det hele taget, det var Langgaard Nielsen, han var paa en eller anden Maade gennem en Kontorfunktionær kommet i Forbindelse med N. N.

Statsadv.: Hvem er Langgaard Nielsen?

Bryld: Han var den Gang Agitator for DNSAP., og han var paa en eller anden Maade kommet i Forbindelse med N. N. paa Vestre Boulevard, jeg husker ikke, hvem der arrangerede det, men jeg fik en Samtale med N. N. paa hans Kontor.

Statsadv.: Erindrer De Tidspunktet?

Bryld: Det maa ligge i den samme Periode omkring 1940, Sommeren 1940.

Statsadv.: Der blev arrangeret en Sammenkomst mellem Dem og N. N.

Bryld: Ja.

Statsadv.: Og hvad foregik ved den Lejlighed?

Bryld: Jeg forklarede, hvad DNSAP.s Idé var, og hvorledes vi tænkte at agitere for Partiet, det var den nationalsocialistiske Idé, og hvad man nu drøfter, naar man drøfter den politiske Situation i al Almindelighed og navnlig med Hensyn til Nationalsocialismen. Jeg opfordrede N. N. til at støtte Partiet og Bladet, og det erklærede han sig principielt set villig til, og det havde det praktiske Resultat, at nogen Tid efter fik vi et Bidrag paa 500 Kr. fra N. N., og jeg ved, at der senere, jeg tror ganske bestemt gennem Thomsen, har været rettet Henvendelse til N. N., og at Thomsen en Gang imellem fik 500 Kr.

Statsadv.: Med andre Ord, efter Deres Konference med N. N. kom der et Par Beløb af Størrelsesorden 500 Kr.

Bryld: Javel. — Og det var mit Indtryk — jeg tør ikke sige, N. N. sagde det — men det var mit Indtryk, at han optraadte som Repræsentant for Gunnar Larsen.

Statsadv.: Naa, er De i Stand til at sige noget nærmere om, hvorpaa De bygger det Indtryk?

Bryld: Jeg bygger det dels paa hans egne Udtalelser og dels paa, at N. N. var Leder af et Firma, som arbejdede i nær Tilknytning til Gunnar Larsens.

Statsadv.: Jeg kunde godt lide at vide — bare, hvad De kan huske, selvfølgelig — om der fra N. N.s Side over for Dem er fremsat Udtalelser, hvoraf De mere direkte kan slutte Dem til, at det var Gunnar Larsen, der stod bag ved de Penge, N. N. betalte?

Bryld: Det tør jeg ikke sige i Dag med Sikkerhed, men, som hele Situationen ligger, staar det for mig, at det var Gunnar Larsen.

Statsadv.: Maa jeg rette et Spørgsmaal: Kan man sige, at det staar for Dem som noget fastslaaet, som noget sikkert, ikke som en løsere Teori?

Bryld: Det anser jeg for givet.

Statsadv.: At Pengene kom fra Gunnar Larsen?

Bryld: Ja, det er jeg ganske sikker paa.

Statsadv.: Saa begynder det et Par Gange med Beløb paa 500 Kr. Hvad saa videre?

Bryld: De Forhandlinger, der er ført den Gang, maa være ført af Thomsen eller Langgaard Nielsen, det ved jeg ikke, men paa et eller andet Tidspunkt kom der en stor Indbetaling paa 25.000.

Statsadv.: Var det en større samlet Indbetaling?

Bryld: Det tør jeg ikke sige, for jeg har ikke selv modtaget Pengene.

Statsadv.: Hvorfor tror De, det maa have været en større samlet Indbetaling?

Bryld: Fordi vi drøftede Beløbet 25.000.

Statsadv.: Ja vel, men man kunde godt have givet Tilsagn om at give 25.000, men at de skulde tilgaa »Fædrelandet« ikke paa een Gang, men paa flere Gange.

Bryld: Ja, det maa jeg sige, det kan jeg ikke huske noget om.

Statsadv.: Der er ingen Grund til at blive saa længe ved det. Saa kan jeg sige: Kan der være Tale om 2 Gange 25.000?

Bryld: Det er muligt.

Statsadv.: Der foreligger nemlig Oplysninger i Sagen — det kan jeg forcholde Dem — hvoraf fremgaar, at der fra N. N. er tilgaaet »Fædrelandet« 25.000 Kr. fordelt i mindre Beløb. Oplysningerne har vi fra N. N.s Bøger, og efter disse Oplysninger er der den 10. Juli 1940 betalt 2.000 Kr., den 19. September 1940 5.000 Kr., den 25. November 8.000 Kr. og saa nogle mindre Beløb, indtil det sidste Beløb udbetales den 18. Juli 1941, men disse Beløb udgør sammenlagt netop 25.000 Kr.

Bryld: Det er meget muligt, det er sket paa een Gang.

Statsadv.: Men vi vil gerne have Klarhed over, hvorledes det forholder sig. Naar De mener, der er indbetalt 25.000 Kr. paa een Gang, maa der enten være udbetalt i alt mindst 50.000 Kr., eller ogsaa maa de 25.000 Kr., De snakker om, være dem, der er fordelt paa flere Poster.

HRS *Steglich-Petersen:* Maa jeg spørge: Findes »Fædrelandet«s Bøger?

Statsadv.: Ja.

HRS *Steglich-Petersen:* Har man ikke forsøgt at afstemme »Fædrelandet«s Bøger?

Statsadv.: Jo, men man kan ikke finde ud af noget. Det staar bare som Udgiftspost i N. N.s Bøger, der staar ikke, hvem der har udbetalt dem, men det kan vi komme til senere.

Bryld: Jeg er tilbøjelig til at tro, at det kun var 25.000 i alt.

Statsadv.: Saaledes at de 25.000 Kr., De snakker om, er dem her.

Bryld: Det maa være dem. Jeg har drøftet Spørgsmaalet med Statsadvokaten en Gang.

Statsadv.: Ja, ja.

Bryld: Og det forekommer mig — jeg vil sige det saadan, at hvis der havde været et bestemt Beløb paa 25.000 ud over de enkelte Beløb, som tilsammen bliver 25.000, vilde jeg have lagt Mærke til det, men det synes jeg ikke, jeg har nogen Erindring om.

Statsadv.: Nej, efter det Billede, jeg har dannet mig af det hele, drejer det sig kun om 25.000. Men Tilsagn om 25.000 Kr. kom i hvert Tilfælde paa een Gang?

Bryld: Ja, det gjorde det.

Statsadv.: Man lover altsaa 25.000 Kr.?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Hvorfor gjorde man det? Hvorfor gav Gunnar Larsen 25.000 Kr. til »Fædrelandet«?

Bryld: Ja, hvorfor? — For at støtte Bladet.

Statsadv.: Saa? Er De sikker paa det?

Bryld: Ja, det er jeg sikker paa.

Statsadv.: Hm. — Det var i Sommeren 1940. Her er nogle Numre af »Fædrelandet«. For det første er her offentliggjort et opsigtvækkende Brev til Stauning fra Sagfører Johannes Christensen i Burmeister & Wain-Affæren — De ved,

Christensen har haft mange Kontroverser med Burmeister & Wain. Dette Blad er fra 16. Juli, men allerede tidligere har man skrevet om den Affære, det var en lang Historie. Der skriver Johannes Christensen en hel Del om, at han mener, der er Uorden og strafbare Forhold i Burmeister & Wains Regnskaber, og i denne Artikel her nævnes Gunnar Larsen; som den staar her: »Anmodning til Stauning om, at Gunnar Larsen straks træder tilbage og i Tilknytning til« dit og dat o.s.v »Jeg gaar ud fra, De er enig med mig i, at det er en utrolig og hidtil uhørt Skandale, at Gunnar Larsen, der efter det foran anførte har været Leder af et Komplot, vedblivende er Minister«.

Bryld: Ja vel.

Statsadv.: Og foruden har vi et Par senere Artikler, hvor Gunnar Larsen ikke er nævnt, men hvor Generalkonsul Yde er nævnt. Dette er Bladet fra den 18., der staar en Artikel om Generalkonsul Yde, denne Gang skal det være Yde. Saa er der et Par følgende Artikler, her er Nummeret fra den 20. Juli, og den 3. Artikel kommer her: »Folkefrontens Moral«. Se, den Omtale af Gunnar Larsen i Forbindelse med Burmeister & Wain ligger i hvert Tilfælde efter det Tidspunkt, hvor Bidraget var kommet gennem Thomsen, ikke sandt?

Bryld: Ja vel.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan vi ikke sige efter Brylds Udtalelser.

Statsadv.: Det kan vi for Resten heller ikke sikkert

HRS. Steglich-Petersen: Bryld har sagt, at det var en Gang i Sommeren 1940, men til Politirapporten har han sagt, at det var i 1941.

Statsadv.: Lad os lige vende tilbage til det Forhold. — Pengene, som kom igennem Thomsen, og som De snakkede om før, tidsfæstede De i hvert Fald til 1940.

Bryld: Ja vel.

Statsadv.: Har De tidligere udtalt, at det skulde være 1941? — De har udtalt Dem to Gange, men det er altsaa sikkert, at det var i 1940?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Og at det stod for Dem, at det var efter 9. April?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Mener De, det var før eller efter den Artikel i »Fædrelandet« af 16. Juli?

Bryld: Det tør jeg ikke sige med Sikkerhed.

Statsadv.: Det benægtes af Gunnar Larsen, at der er udbetalt Penge gennem Thomsen, de første 1000 Kr., De snakker om. Derimod er det rigtigt, at der i alt er udbetalt 25.000 Kr., fordelt paa de Poster, vi har set her, men Gunnar Larsen siger, at naar han har betalt disse Penge, var det for at betale sig fri for videre Angreb i »Fædrelandet« og for at betale Yde fri for yderligere Angreb i »Fædrelandet«. Hvad siger De dertil?

Bryld: Det passer slet ikke.

Statsadv.: Det passer slet ikke, hvor kan De sige det, det er dog en Kendsgerning, at Gunnar Larsen nævnes i Bladet.

Bryld: Ja, det er en Kendsgerning.

Statsadv.: Men er der ingen Forbindelse?

Bryld.: Overhovedet ikke.

Statsadv.: Hvor kan De sige det med den Sikkerhed?

Bryld.: Fordi jeg hørte det første Gang, da Statsadvokaten sagde det til mig, anden Gang i Dag. Der har aldrig nogen Sinde, hverken fra Partiets Side eller fra anden Side, været rettet nogen som helst Henvendelse til »Fædrelandet« om at indstille noget som helst Angreb paa Gunnar Larsen.

Statsadv.: Har man ikke henvendt sig til »Fædrelandet« for at bevæge »Fædrelandet« til at indstille Angrebene paa Gunnar Larsen?

Bryld.: Overhovedet ikke, ikke under nogen som helst Form.

Statsadv.: Er det givet?

Bryld: Ja, det er givet, det passer ikke, absolut ikke.

Statsadv.: Absolut ikke?

Bryld: Absolut ikke, det er ikke sandt.

Statsadv.: Der staar to Forklaringer stærkt mod hinanden, og det støttes altsaa af den Kendsgerning, at Gunnar Larsen er nævnt paa ufordelagtig Maade, det kan man ikke komme uden om.

Bryld: Der er to Angreb, et paa Minister Yde i Anledning af hans Udnævnelse og et paa Burmeister & Wain. Angrebet paa Burmeister & Wain var en Fortsættelse af den Artikelserie, som Johannes Christensen havde paabegyndt længe før Krigen i »Nationalsocialisten«, det Ugeblad, som Partiet udgav, før »Fædrelandet« udkom, og det var en Kampagne, som blev fulkommen dirigeret af Johannes Christensen selv. Vi følte ikke fra »Fædrelandet« nogen Tilskyndelse til at standse noget Angreb paa Gunnar Larsen, hvis vi havde Lyst til at fortsætte.

Statsadv.: Heller ikke, hvis han vilde betale?

Dommeren: De vilde altsaa baade modtage Pengene og fortsætte med at angribe ham?

Bryld: Vi vilde i alt Fald ikke, fordi Gunnar Larsen støttede Ideen med Penge, forpligte os til at lade være at angribe ham, hvis vi fandt Anledning til at angribe ham.

HRS. Steglich-Petersen: Den havde De fundet. Det var Dem, der gav Plads for Angreb.

Bryld: Ja, det er rigtigt.

HRS. Steglich-Petersen: Og paa en meget demonstrativ Maade, paa en helt anden Maade end den øvrige Presse. Er De ikke enig i det?

Bryld: Jo.

HRS. Steglich-Petersen: Det havde De altsaa fundet Anledning til.

Statsadv.: De kan altsaa udtale med fuldstændig Sikkerhed, at der ikke har været rettet Henvendelse fra N. N. eller fra andre, og at der ikke bestaar nogen Sammenhæng mellem de 25.000 Kr.

Bryld: Overhovedet ikke, det passer ikke, det gør det ikke.

Statsadv.: Naa, man maa sige, at det laa ikke saa unaturligt, man ser Angreb komme frem, og som det blev sagt fra Forsvarets Side, man giver Johannes Christensen Plads for et temmelig stort og bredt Angreb paa Burmeister & Wain, og i den Forbindelse nævnes Gunnar Larsen rent faktisk. Er det saaledes, at hvis De havde fundet Anledning til fortsat at angribe Gunnar Larsen, vilde De have gjort det, uanset at De havde faaet Penge fra ham?

Bryld: Ja, absolut.

Statsadv.: Er det givet?

Bryld: Ja, absolut.

Statsadv.: Hvad med Yde? Hvorfor standser Angrebene paa Yde?

Bryld: Fordi de er løbet ud af sig selv, der er ikke mere at skrive om, det tænker jeg.

Statsadv.: Kunde der have været ført Forhandlinger mellem en Tillidsmand for Gunnar Larsen og »Fædrelandet« om at standse en Kampagne mod Gunnar Larsen og Yde, uden at De havde vidst det?

Bryld: Det vil jeg anse for aldeles usandsynligt. Jeg var Mellemmand mellem Partiet og Bladet, og hvis der havde været ført Forhandling fra Partiets Side med Gunnar Larsen om at standse disse Angreb, maatte Besked om at standse Angrebene været gaaet videre til Bladet, og den vilde være gaaet gennem mig, men vi har absolut ikke faaet nogen som helst Besked i den Retning.

Statsadv.: Hvorfor tror De saa, Gunnar Larsen gav Penge til »Fædrelandet«?

Bryld: Vel sagtens, fordi Gunnar Larsen var tyskvenlig indstillet....

Statsadv.: Naa.

Bryld: og »Fædrelandet« var ogsaa tyskvenlig indstillet, saa antagelig var det for at støtte et tyskvenligt Blad, det var mit Indtryk, og for at støtte den Politik, »Fædrelandet« førte, politisk i hvert Fald.

Statsadv.: Var Gunnar Larsen interesseret i den Politik, »Fædrelandet« førte?

Bryld: Det vil jeg gaa ud fra.

Statsadv.: Det vil De gaa ud fra, men De ved ikke noget om det?

Bryld: Jeg har ikke talt med Gunnar Larsen ud over en enkelt Gang, men jeg gaar ud fra efter hans politiske Optræden, at han var interesseret i den.

Statsadv.: Regnede man inden for Deres Kreds Gunnar Larsen som en Mand, der havde Interesse i den Politik, D.N.S.A.P. og »Fædrelandet« førte?

Bryld: Det fik vi at vide blandt andet gennem de Referater, som Thomsen gav.

HRS. Steglich-Petersen: De Referater?

Bryld: De Samtaler, jeg havde med Thomsen.

HRS. Steglich-Petersen: De sagde før, at De kun havde haft een Samtale med Gunnar Larsen.

Bryld: Med Gunnar Larsen har jeg kun haft een Samtale, men med Thomsen mange. Jeg talte daglig med Thomsen.

Statsadv.: De havde det Indtryk, at Gunnar Larsen var interesseret i D.N.S.A.P.s Politik, og det var derfor, han gav Pengene?

Bryld: Ja.

Statsadv.: De har ved senere Lejlighed i Berlin været sammen med Gunnar Larsen.

Bryld: Ja.

Statsadv.: Fik De ved den Lejlighed noget Indtryk af Gunnar Larsens Indstilling?

Bryld: Jeg kan referere Mødet for Statsadvokaten, det bliver maaske det bedste.

Statsadv.: Det er et perifert Spørgsmaal, men jeg vil gerne vide, om Gunnar Larsen gav Udtryk for nogen Indstilling.

Bryld: For det første holdt Gunnar Larsen en Tale, den er offentlig tilgængelig, den er blevet refereret til Pressen. Vi talte kun meget lidt sammen. Der blev talt om Befolkningens Holdning over for Besættelsestropperne, og saa siger Gunnar Larsen: Ja, ja, men det vilde saamænd have været det samme, hvis der havde været engelsk Besættelse, det kan ikke undgaas, naar der kommer Besættelse.

Statsadv.: Ja, ja, jeg tror ikke, vi skal fortabe os nærmere i det, men jeg vil fastslaa, at Deres Opfattelse er, at Gunnar Larsen ikke gav Pengene for at købe sig fri for noget Angreb....

Bryld: Absolut ikke.

Statsadv.: men fordi han af en eller anden Grund havde en vis Interesse for den Politik, De førte paa det Tidspunkt.

Bryld: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: De siger, Gunnar Larsen var indstillet paa »Fædrelandet«s Politik og paa nazistisk Politik i det hele.

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Er det saa ikke underligt, at »Fædrelandet« angriber ham og gerne vil have, at han træder tilbage som Minister? Kan De forklare det?

Bryld: Ja, det kan jeg godt forklare, Hr. Højesteretssagfører. Hvis vi mente, at en Mand handlede i Uoverensstemmelse med de Ideer, Bladet repræsenterer, maatte han angribes, uanset hvem han var.

HRS. Steglich-Petersen: Saa skulde han paa en Gang betale Penge og angribes?

Bryld: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Var det saa ikke naturligere at sige: Vi kan ikke modtage Penge af den Mand? Var det ikke et naturligt Argument. Naar De stiller Dem paa det Standpunkt, at De vil optræde fornemt, var det saa ikke mest fornemt at sige: Vi kan ikke modtage Penge af den Mand?

HRS. Steglich-Petersen: De havde modtaget nogle af Pengene.

HRS. Steglich-Petersen: Havde De det?

Statsadv.: Nej, det havde De slet ikke.

HRS. Steglich-Petersen: De havde modtaget nogle af Pengene.

Statsadv.: 2.000.

HRS. Steglich-Petersen: Kunde De saa vedblive at tage imod Penge? Maatte De ikke sige: Det kan man ikke gøre som honnet Menneske?

Bryld: Jeg vil sige, at hvis Ideen kræver det, kan man gøre det.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad er det for en Idé?

Bryld: Hvis det er nødvendigt for at opretholde Bladet....

HRS. Steglich-Petersen: saa kan man tage imod Penge under de Forhold, mener De — ja, det er naturligvis muligt.

De har tidligere givet Forklaring om dette Forhold til Politirapporten. »Bryld forklarer nærmere, at han er ansat ved Bladet »Fædrelandet«.« De sagde, det var i 1941, hvorledes kan De nu huske, at det var i Sommeren 1940, naar De den 12. Juli i Aar sagde, at det var i 1941?

Bryld: Saa maa jeg have husket forkert den Dag.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan jeg forstaa, men saa kan jeg ikke forstaa, at De kan være sikker paa det nu i Dag.

Bryld: Nu har jeg haft Tid til at tænke over Sagen.

HRS. Steglich-Petersen: Naa, De har tænkt over Sagen siden den 10. Juli, men den 10. Juli var De ikke, om jeg saa maa sige, paavirket af den nærmere Omtanke, da sagde De frem, hvad De den Gang mente, ikke sandt?

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og De mente da, at det var i 1941?

Bryld: Hvis jeg har forklaret det, maa jeg have troet, det var i 1941.

HRS. Steglich-Petersen: Saa staar der: »Komparenten har af og til talt med Thomsen om disse Pengebidrag«.

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstod, at De kun havde talt een Gang med Thomsen.

Bryld: Jeg talte daglig med Thomsen.

HRS. Steglich-Petersen: Om Pengebidragene fra Gunnar Larsen?

Bryld: Ikke om Pengebidragene, men jeg talte daglig med ham.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad Instruktioner havde Thomsen med Hensyn til at samle Penge sammen?

Bryld: Hvorledes mener De?

HRS. Steglich-Petersen: Hvad Instruktioner havde De givet ham? Han samlede vel ikke Penge ind paa egen Haand?

Bryld: Han opsøgte selv sine Emner, jeg vidste ikke, at han havde Forbindelse med Gunnar Larsen, da han kom og fortalte det.

HRS. Steglich-Petersen: Men De fik at vide, at han selv havde søgt dette Emne?

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Har De faaet nogen Forklaring? Der staar senere, at disse 25.000 Kr. var gaaet igennem N.N. Var det ikke forbavsende, at det ikke var Thomsen, der kom med Pengene?

Bryld: Jeg har ikke modtaget de Penge, jeg kan ikke sige, under hvilke Omstændigheder de Penge var indbetalt, det har jeg ingen Erindring om.

HRS. Steglich-Petersen: Det Beløb er indgaaet paa Deres Konto, De stod som Kreditor i »Fædrelandet«.

Bryld: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og skulde have de Penge hjem.

Bryld: Jeg skulde ikke have dem hjem, det var Bidrag, der var givet til Bladet.

HRS. Steglich-Petersen: De stod paa en Konto i Deres Navn.

Bryld: Nej, de stod under den paagældende Bidragyders Navn.

HRS. Steglich-Petersen: Vil det sige, at Gunnar Larsens Navn staar i »Fædrelandet«s Bøger?

Bryld: Ja, eller ogsaa N. N.s.

HRS. Steglich-Petersen: De Penge, Thomsen var kommet med, skulde jo ogsaa staa i »Fædrelandet«s Bøger?

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvor er »Fædrelandet«s Bøger henne?

Bryld: Det kan jeg ikke sige.

HRS. Steglich-Petersen: Ved man ikke fra Anklagemyndighedens Side, hvor de Bøger er henne?

Statsadv.: Jo, det ved man.

HRS. Steglich-Petersen: Bryld siger, at efter Fremgangsmaaden skulde Navnene staa i »Fædrelandet«s Bøger.

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Der skulde staa: Indbetalt af Gunnar Larsen eller indbetalt af N. N., eller rettere sagt, der skulde staa begge Dele: Indbetalt af Gunnar Larsen ved Thomsen og indbetalt af N. N., ikke? Det skulde der staa?

Bryld: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det skulde kunne undersøges, det vil jeg gerne have undersøgt.

Statsadv.: Det skal nok blive opklaret.

HRS. Steglich-Petersen: Saa siger De: Thomsen har ved en eller anden Lejlighed fortalt Bryld, at han nogle Gange, ikke over 5 Gange, har modtaget Bidrag fra Gunnar Larsen?

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Har Thomsen ved en eller anden Lejlighed fortalt, at han nogle Gange har modtaget Bidrag fra Gunnar Larsen?

Bryld: Det er de Bidrag, han modtager gennem N. N.

HRS. Steglich-Petersen: Men han husker ikke nu, hvorvidt disse Penge skulde anvendes til Støtte af »Fædrelandet« eller Partiet. Husker De det?

Bryld: Det var til »Fædrelandet«.

HRS. Steglich-Petersen: »Komparenten siger, det er muligt, de er indbetalt gennem nu afdøde N. N.« Jeg spurgte Thomsen før, hvordan det var med de Mennesker, han opsøgte, om de, naar de betalte Penge, kunde risikere at blive angrebet i »Fædrelandet«. Han havde den Opfattelse, at det kunde man ikke risikere.

Bryld: Det vilde ikke være normalt, det er klart, for de Folk vil, naar de støtter Bladet, have den samme politiske Indstilling som »Fædrelandet«.

HRS. Steglich-Petersen: Saa skældte man dem ikke ud?

Bryld: Det var der normalt ingen Anledning til.

HRS. Steglich-Petersen: Saa kan man sige, de var fredede i Klasse A?

Bryld: De var ikke fredede, fordi de gav Penge.

HRS. Steglich-Petersen: Man angreb først Folk, naar der var Anledning til at angribe. Disse Folk havde ikke givet Anledning til Angreb, hvadenten de havde givet Penge eller ej. De blev ikke angrebet, naar de stod i Partiet; naar de stod sympatisk over for Partiet, blev de ikke angrebet.

Bryld: Det har jeg ikke sagt. Folk, som ikke gav Anledning til Angreb, blev ikke angrebet.

HRS. Steglich-Petersen: Mente De personligt, at Gunnar Larsen havde gjort noget, han burde angribes for i »Fædrelandet«, og hvad er det? Hvad er det, han har gjort?

Bryld: Angrebet i »Fædrelandet« er motiveret ved den Artikel, der blev nævnt af Johannes Christensen.

HRS. Steglich-Petersen: Mente *De*, at Gunnar Larsen havde gjort sig skyldig i noget Forhold, som der var Grund til at angribe ham for? De maa have haft stor Indflydelse paa »Fædrelandet«.

Bryld: Ja, men jeg var ikke daglig Redaktør.

HRS. Steglich-Petersen: Naar en af Bladets Støtter, som har betalt 25.000 Kroner til Bladet, bliver angrebet paa den Maade, mener De saa ikke, der maa have været Grund til det, og den Grund maa De undersøge?

Statsadv.: Angrebet ser lidt løst ud.

Bryld: Det kan jeg ikke udtale mig om.

HRS. Steglich-Petersen: Er der andre Tilfælde, hvor Folk har betalt Penge til »Fædrelandet«, og »Fædrelandet« har angrebet alligevel?

Bryld: Det ved jeg ikke, det kan jeg ikke udtale mig om i Dag.

HRS. Steglich-Petersen: De sagde, at der var ingen Sammenhæng mellem de to Ting. De kan vel ikke tale paa andres Vegne end Deres egne.

Bryld: Jeg kan naturligvis kun sige, hvad jeg har hørt. Som jeg før forklarede til Statsadvokaten, har der aldrig over for mig blot antydningsvis været noget i den Retning, absolut ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Antydningsvis. Den Omstændighed, at der kommer Penge ind fra en Mand, som bliver angrebet i Bladet — vil ikke ethvert normalt Menneske sige til sig selv, at der maa være en Sammenhæng mellem de to Ting? Hvorfor skulde en Mand finde paa at støtte et Blad, der kommer med grove Angreb

paa en? Kunde man tænke sig at gøre det af Sympati for det paagældende Blad? Kunde De tænke Dem at gøre det? Har De nogen Sinde tænkt, at den Situation kunde foreligge? Det kan De ikke, men sig, hvad De vil.

Bryld: Jeg vil sige saa meget, at »Fædrelandet«s Angreb paa den ene eller den anden Maade — det var ligegyldigt, om vedkommende havde støttet Bladet eller ej, hvis Redaktionen mente, at der var Basis for at angribe ham, blev han angrebet, og det vilde Gunnar Larsen ogsaa blive.

Statsadv.: Man maa ganske fornuftigt i sine Tanker forbinde de to Ting. For det første har vi Christensens Angreb paa Burmeister & Wains Bestyrelse, slaaet ret bombastisk op. Forholdet er det, at man finder ud af, at efter den Skat, Burmeister & Wain har betalt, maa Burmeister & Wains Indtægter have været større end de Indtægter, der fremgaar af det offentliggjorte Regnskab. Det tør i sig selv siges, ogsaa for Dem som Jurist, at være et Angreb, der i høj Grad trænger til nærmere Undersøgelse, før man lancerer det. Det ser noget mærkeligt ud, at man gør Gunnar Larsen ansvarlig for det. Omkring ved den samme Tid kommer der altsaa Penge fra Gunnar Larsen. Man kan ikke se væk fra, at Tanken fæstner sig ved den Mulighed, at der er en Forbindelse.

Bryld: Det anser jeg for udelukket. Jeg kan kun gentage, at det ikke er rigtigt.

Statsadv.: Hvis nu der har været forhandlet af en Tillidsmand for Gunnar Larsen med »Fædrelandet« om at standse Angrebet, saa mener De, at De vilde vide det.

Bryld: Ja.

Statsadv.: Med hvem vilde det være naturligt og rimeligt at føre en saadan Forhandling med?

Bryld: Jeg synes, det naturligste havde været, om man havde ført Samtalen med Bladets Redaktør.

Statsadv.: Og det var Steen-Rasmussen?

Bryld: Ja.

Statsadv.: Er der andre, der kan være Tale om, at saadanne Forhandlinger skulde være ført med?

Bryld: Der kunde være Frits Clausen. Det er de to Muligheder.

Statsadv.: Hvis der er ført saadanne Forhandlinger, som det paastaas, vilde De efter Deres indgaaende Kendskab til Forholdene ved Bladet sige, at de maatte have været ført med Steen-Rasmussen eller Frits Clausen. Andre mener De ikke, der kunde være Tale om?

Bryld: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Havde Frits Clausen noget med Redaktionen at gøre, fordi han var Leder af Partiet og derfor kunde give Raad til Bladet? Blev ogsaa Spørgsmaal om Angreb paa Personer forelagt Frits Clausen?

Bryld: Normalt ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Mener De, dette kunde være kommet i Avisen, uden at Frits Clausen har approberet det?

Bryld: Ja, det kunde det godt.

HRS. Steglich-Petersen: Men han maa have approberet det, naar det var en Fortsættelse.

Bryld: Det tror jeg ikke, han har blandet sig i.

Statsadv.: Vi skal senere føre disse Mennesker som Vidner. Vi vil derfor gerne have fastslaaet, at dem, Forhandling maatte være ført med, maatte være enten Steen Rasmussen eller Frits Clausen.

Bryld: Ja.

Statsadv.: Saa er der en Ting til, jeg gerne vil spørge Dem om. Under den foregaaende Afhøring er det nævnt, at Gunnar Larsen siger, at han har faaet Oplysning om, at »Fædrelandet« laa inde med Materiale, med Oplysninger, paa Grundlag af hvilke man kunde forvente, at Kampagnen mod ham vilde blive fortsat. Ved De noget om, hvorvidt man laa inde med saadanne Oplysninger om Gunnar Larsen?

Bryld: Ikke Spor.

Statsadv.: Det kender De ikke noget til?

Bryld: Det tror jeg ikke.

Statsadv.: Det tror De ikke, men De ved det ikke?

HRS. Steglich-Petersen: Men De vilde sige det, hvis De vidste det?

Bryld: Ja, her, det vilde jeg.

Statsadv.: Det er foreholdt Dem, at De ikke udtaler Dem som Vidne, men at det, De siger, skal være sandt.

Bryld: Jeg forklarer, som jeg vilde gøre, hvis det var under Vidneansvar.

Statsadv.: Det er helt sikkert?

Bryld: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Dette Spørgsmaal om de 1.000, kan De huske, det var 1.000 Kroner?

Bryld: Det foresvæver mig, at det Beløb fra N. N. var paa 500 Kr.

HRS. Steglich-Petersen: Ja, fra N. N.

Bryld: Naa, den Gang, det vil jeg mene, det er jeg næsten sikker paa.

HRS. Steglich-Petersen: Er De sikker paa det?

Bryld: Saa sikker, som man kan være saa lang Tid bagefter.

HRS. Steglich-Petersen: De har Deres Viden fra de Beløb, der er indgaaet i Bøgerne?

Bryld: Jeg har det fra Thomsens Referat over for mig.

HRS. Steglich-Petersen: Og De mener med Sikkerhed, han har sagt 1000 Kr.

Statsadv.: Det skal ikke være nogen Hemmelighed, at Thomsen har sagt, at enten var det 2.000 Kroner eller 4.000 Kroner.

Bryld: Det er ikke nemt at huske saa mange Aar efter, men jeg synes bestemt, det var 1.000 Kroner.

Dommeren: De Penge gik ind over Kontoen Bryld?

Bryld: Ja.

Dommeren: Har De gjort Dem bekendt med den Kontos Udvisende?

Bryld: Jeg har først fornylig set en Udskrift af den.

Dommeren: Aldrig før?

Bryld: Naar der kom Penge til Bladet, havde jeg ikke Spor med det at gøre, de blev indbetalt til Kassen, og Bogholderen førte dem over den Konto med den paagældende Bidragyders Navn.

HRS. Steglich-Petersen: Der eksisterer altsaa en Udskrift af den Konto, hvor er den henne?

Statsadv.: Jeg skal fremskaffe den.

Dommeren: Har Thomsen nogen Sinde sagt, at Gunnar Larsen havde givet Afslag paa at yde Beløb til »Fædrelandet«?

Bryld: Det tør jeg ikke sige med Sikkerhed, men hvis Thomsen siger, at Gunar Larsen har sagt nej, vil jeg ikke bestride det.

Statsadv.: Nej, men har han refereret det videre til Dem?

Bryld: Det tør jeg ikke sige med 100 pCt. Sikkerhed.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad tror De?

Bryld: Det er muligt. Jeg kan ikke huske det.

HRS. Steglich-Petersen: Det vilde have været meget interessant, hvis De havde faaet at vide, at han havde sagt nej, og De saa faar 25.000 Kroner ad den Vej. Det var meget paafaldende, ikke?

Bryld: Naa, hvis han skulde have sagt nej den Gang, nej, det er der ikke Tale om.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan han ikke have gjort?

Bryld: Nej.

Dommeren: Vi kan vist ikke komme det nærmere end til, at Thomsen ikke har sagt noget til Dem.

Statsadv.: Vi skal ikke have rekonstrueret, hvad han tror og mener. Det fornuftigste er, at vi holder os til Fakta.

HRS. David: Ved De overhovedet, med hvem N. N. har talt inden for »Fædrelandet« eller »Fædrelandet« nærstaaende Personer?

Bryld: Jeg ved, han har talt med Langgaard Nielsen, og jeg ved, at han, som jeg forklarede før, har talt med Aage Thomsen og med mig, det ved jeg med Sikkerhed.

HRS. David: Hvad gik Samtalen ud paa?

Bryld: Som jeg sagde før, forklarede jeg N. N. om Partiet og Bladet og de Retningslinier, vi mente, Bladet skulde ledes efter, det, Partiet kæmpede for, altsaa et politisk Foredrag.

HRS. David: Det var paa et forholdsvis tidligt Tidspunkt?

Bryld: Ja, jeg har kun talt med ham en Gang.

HRS. David: Ved De, med hvem han havde denne særlige Forbindelse inden for Partiet?

Bryld: Langgaard Nielsen har i hvert Fald etableret Forbindelsen.

HRS. David: Det var ikke Frits Clausen?

Bryld: Nej, det var Langgaard Nielsen. Der var paa Kontoret en Mand, som var Medlem af DNSAP., og det var min Opfattelse, at denne Mand kendte Langgaard Nielsen, og derigennem kom Kontakten i Stand.

HRS. David: Men at disse 25.000 Kroner er kommet »Fædrelandet« til gode, ved De ikke af personlig Erfaring, De ved det, fordi det er sagt Dem af nogle andre?

Bryld: Jeg ved det, fordi Thomsen automatisk indbetaler Pengene ved Kassen.

HRS. David: Men Kassen har De intet med at gøre.

Bryld: Jeg har ikke set Pengene vandre fra Thomsens Lommer ind i Kassen.

HRS. Steglich-Petersen: Men De har set Kontoen?

Bryld: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og De har set, det var N. N.?

Dommeren: Jeg synes, De sagde lige før, at De aldrig saa den Konto?

Bryld: Jeg har set det senere, men ikke den Gang.

HRS. David: Nu har De altsaa set den Konto, at der staar de Beløb paa?

Bryld: Ja.

HRS. David: Staar der ogsaa, at de er kommet fra N. N.?

Statsadv.: Kan De huske Teksten?

Bryld: Nej.

Statsadv.: Den Udskrift af Deres Konto i »Fædrelandet«s Bøger skal vi faa fat paa.

HRS. David: Ved De, hvem der har skrevet disse Artikler om Gunnar Larsen og Yde?

Bryld: Nej, den første, ved jeg, er underskrevet af Johannes Christensen.

HRS. Steglich-Petersen: Der er ogsaa en ledende Artikel fra den 14. Juli, her nævnes Skandalen ved Burmeister & Wain. Hartel kom ogsaa med en Forespørgsel til Justitsministeren om Sagen. Hartel er, saa vidt jeg ved, ogsaa Ven af Partiet.

Bryld: Hvis jeg kunde laane Bladet, kan jeg maaske se, hvem der har skrevet Artiklen. — Lederen er skrevet af Steen-Rasmussen.

HRS. David: Yde-Artiklen?

Bryld: Det kan jeg ikke huske.

Vekselerer Helge Kai Lüchow.

Derefter afhørtes Vekselerer *Helge Kai Lüchow,* Stockholmsgade 25. Vidneansvaret indskærpedes.

Statsadv.: Det er nogle faa Spørgsmaal, jeg gerne vil stille Dem. Efter hvad De tidligere har forklaret Politiet, har De paa et vist Tidspunkt haft en Henvendelse fra en Mand, der hed Aage Thomsen, der kom fra »Fædrelandet«.

Lüchow: Ja vel.

Statsadv.: Hvornaar var det?

Lüchow: Det skete i 1940 paa et Tidspunkt endnu før Frankrig var brudt sammen, jeg vil antage, det har været i Slutningen af Maj eller i Begyndelsen af Juni.

Statsadv.: Ligger det efter Besættelsen?

Lüchow: Det ligger lige efter Besættelsen.

Statsadv.: De er sikker paa, at Tidspunktet er efter Besættelsen?

Lüchow: Ja, fuldstændig. Jeg husker tydeligt, at jeg havde et Landkort i mit Værelse over Fronten i Frankrig, og det var lige i de Dage, hvor Gennembruddet ved Sedan fandt Sted.

Statsadv.: Altsaa kort før havde De den Henvendelse fra Thomsen. For at faa et Billede af det, vil jeg gerne i Korthed have at vide, hvad Thomsen vilde.

Lüchow: Han ringede mig op i Telefonen og præsenterede sig som Kontorchef Thomsen fra »Fædrelandet«. Jeg havde aldrig set ham før eller kendt noget til ham. Han spurgte, om han kunde faa en Samtale med mig.

Statsadv.: Havde De tidligere haft nogen Forbindelse med »Fædrelandet«?

Lüchow: Aldrig.

Statsadv.: Det var for Dem noget ganske nyt?

Lüchow: Ja.

Statsadv.: Han ringede til Dem?

Lüchow: Ja, og fik bevilget den Samtale, idet han kom efter en halv Times Forløb. Det første, han gjorde, var, at han forespurgte mig, om jeg kunde tænke mig at støtte Nazisterne eller »Fædrelandet« — jeg kan ikke sige præcis, hvilken af Delene det var. Dertil svarede jeg nej.

Statsadv.: Det kunde De ikke tænke Dem?

Lüchow: Nej.

Statsadv.: Og saa forsvandt han?

Lüchow: Nej, han blev siddende, idet vi kom ind i en Samtale. Jeg kan huske tydeligt, at han nævnte....

Statsadv.: Grunden til, at jeg fører Dem som Vidne her, er den, at jeg skulde have tidsfæstet Samtalen med Gunnar Larsen. Vi er klar over, at Thomsen kom hos Dem kort før Sammenbruddet. Han vilde have Penge, men faar ingen?

Lüchow: Nej.

Statsadv.: Var der noget om, at han fra Dem skulde hen til Gunnar Larsen?

Lüchow: Ja, han havde en Fortegnelse over forskellige prominente Personer, som han skulde besøge, og han nævnte blandt andet, at han skulde besøge Gunnar Larsen i Vestergade.

Statsadv.: Ja vel. Det, jeg nu gerne vil spørge om, er: Havde De nogen Forstaaelse af, hvorvidt han i Forvejen havde været hos Gunnar Larsen?

Lüchow: Jeg fik det bestemte Indtryk, at han ikke havde været hos Ingeniøren endnu.

Statsadv.: Hvordan fik De det Indtryk?

Lüchow: Det bestemte Indtryk fik jeg.

Statsadv.: Hvoraf? Var det direkte Udtalelser? Vi vil gerne have det fastlagt saa nøje som muligt.

Lüchow: Saaledes som Samtalen skred frem, kunde jeg forstaa, at han ikke kendte eller havde været hos Ingeniøren før.

Statsadv.: Naturligvis kan De ikke huske Ordlyden, det er klart, det er 5½ Aar siden, men det staar altsaa som en bestemt Forstaaelse, De uddrog af Samtalen med Thomsen, at han ikke havde set Gunnar Larsen før?

Lüchow: Nej.

Statsadv.: Og det er det bestemte Indtryk, De havde?

Lüchow: Ja.

Statsadv.: Hvad foretog De Dem saa?

Lüchow: Der skete det, at Hr. Thomsen kom ind paa, at jeg havde en Sag løbende netop paa de Tider med Aktieselskabet Frederiksberg Sporveje, og han kom ind paa, om jeg kunde tænke mig at støtte Nazistpartiet eller »Fædrelandet« — jeg ved ikke, hvem det var af dem —, om jeg kunde tænke mig at stille Midler til Raadighed, idet, som han fortalte, det ikke vilde vare ret længe, før Hr. Frits Clausen skulde være Statsminister herhjemme, fordi Stauning skulde afsættes, og man havde talt med eller vilde tale med — det var jeg ikke helt klar over — Renthe-Fink, som vilde sørge for, at Nathanson blev arresteret.

Statsadv.: Naa, Nathanson var paa Tale?

Lüchow: Ja, han var paa Tale, og for at sige det grovt, Thomsen vilde sælge Nathanson for Kontanter, det kan man godt sige var Meningen.

HRS. Steglich-Petersen: Det sagde han udtrykkeligt?

Statsadv.: Det maa jeg sige Dem, Hr. Lüchow, at Thomsen har sagt i Retten her i Dag, at han paa daværende Tidspunkt intet Kendskab havde til Nathanson.

Lüchow: Det passer ikke.

Statsadv.: Han vilde først have Penge, men han fik ingen, saa snakkede de i Almindelighed, og saa kom han med det noble Tilbud, at han mod Kontanter skulde sørge for at....

Lüchow: ....at Sagen blev henlagt.

Statsadv.: Og saa viste De ham af. Det er der intet at sige til, det vilde jeg ogsaa have gjort.

Lüchow: Ja vel.

Statsadv.: Det var en Maaned, før Sagen kom for. Ja, det er kun for at søge at faa fastslaaet Tidspunktet for den første Henvendelse til Gunnar Larsen. De havde det Indtryk, som De har talt om, og saa gik Thomsen, og hvad saa?

Lüchow: Umiddelbart efter tog jeg Telefonen og ringede til Gunnar Larsen, som jeg fik i Telefonen paa Kontoret i Vestergade.

Statsadv.: Maa jeg indskyde: Kendte De Gunnar Larsen i Forvejen?

Lüchow: Ja.

Statsadv.: Er det personligt Kendskab eller forretningsmæssigt Kendskab? Staar De Gunnar Larsen nær?

Lüchow: Baade personligt og forretningsmæssigt.

Statsadv.: Staar De ham nær?

Lüchow: Det kan vi godt sige.

Statsadv.: Der var Venskab mellem Dem?

Lüchow: Jeg vil dog gøre opmærksom paa, at efter den Samtale, jeg umiddelbart efter Thomsens Besøg havde med Gunnar Larsen i Vestergade, har jeg kun een Gang senere talt med Gunnar Larsen.

Statsadv.: Der ligger ikke nogen Dybsindighed i Spørgsmaalet, vi skal blot have fastslaaet, om der bestod et venskabeligt Forhold mellem Dem og Gunnar Larsen.

Lüchow: Ja, det kan man godt sige.

Statsadv.: Og saa ringede De til Gunnar Larsen, og hvad var Indholdet af den Telefonsamtale?

Lüchow: Ingeniøren bad mig komme op paa Kontoret, og jeg kom i Løbet af et Kvarter eller en halv Time, og jeg fortalte straks....

Statsadv.: Havde Thomsen da været der?

Lüchow: Nej.

Statsadv.: De tog direkte derhen?

Lüchow: Ja, ja.

Statsadv.: Og snakkede med Gunnar Larsen?

Lüchow: Og sagde, at jeg havde haft en Henvendelse af den Art fra Kontorchef Thomsen ved »Fædrelandet«, han skulde have nogle Adresser, og jeg var nærmest taget hen for at sige, at hvis der skulde komme en saadan Henvendelse, skulde Gunnar Larsen afvise ham, fordi det kun var om det og det, jeg regnede det for ganske udelukket, at Ingeniøren vilde modtage ham.

Statsadv.: Havde de noget Indtryk af, hvorvidt Gunnar Larsen paa daværende Tidspunkt kendte denne Thomsen?

Lüchow: Jeg havde det Indtryk, at han absolut ikke kendte ham, han stod fuldstændig uforstaaende over for den Persons Navn.

Statsadv.: Han havde aldrig set ham eller talt med ham?

Lüchow: Nej, det er mit Indtryk.

Statsadv.: Grunden til, at jeg fører Dem som Vidne, er at faa fastslaaet Tidspunktet for Thomsens første Henvendelse til Gunnar Larsen, det er som Bidrag til Oplysning heraf, at jeg fører det, det er Kærnepunktet i Afhøringen af Dem. Saavel gennem Samtalen med Thomsen som gennem den senere Samtale med Gunnar Larsen havde De det bestemte Indtryk, at de to Herrer aldrig tidligere havde haft Kontakt med hinanden?

Lüchow: Ja vel.

Statsadv.: Det er faktisk det, jeg fører Dem som Vidne for. De kan med

Sikkerhed sige, at den Samtale fandt Sted nogle Dage før Frankrigs Sammenbrud i Sommeren 1940?

Lüchow: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Vilde han have Annoncer hos Dem?

Lüchow: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Han vilde have Penge?

Lüchow: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Han har sagt her, at han gjorde det paa den Maade — han var Annonceagent —, at han gik ud og samlede Annoncer, og saa kunde der ogsaa falde Penge af paa den Maade, at man enten vilde abonnere paa en hvid Plads i Bladet eller i øvrigt finde Anledning til at støtte det. Han kom ikke ind paa?

Lüchow: Overhovedet ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Det var der overhovedet ikke Tale om?

Lüchow: Overhovedet ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Han vilde have Penge, og hans Argument for at faa Penge, hvad var det? Han havde ikke Grund til at tro, at De var Nazist eller stod Partiet nær.

Lüchow: Jeg vil antage, Argumentet var det, at jeg havde en Sag med en Jøde herhjemme, og at jeg muligvis var interesseret i at faa min Sag ud paa en eller anden Maade. Det vil jeg tro.

HRS. Steglich-Petersen Altsaa skade Jøderne. — Det var det, De skulde betale Penge for?

Lüchow: Ja vel.

HRS. Steglich-Petersen: De fik det Indtryk af Samtalen, at det var hans Argument?

Lüchow: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Tak.

Lüchow: Maa jeg lige gøre opmærksom paa, hvad Ingeniøren sagde til mig under Samtalen, jeg husker nemlig, hvorledes Ordene faldt fra Ingeniørens Side. Han sagde: Ja, jeg kan sige saa meget, at det kunde aldrig falde mig ind — jeg husker det lige saa tydeligt, som jeg sidder her — under nogen Omstændigheder at yde Hjælp eller Pengestøtte til Nazisterne, saa længe der er tyske Bajonetter her i Landet. Er det ikke rigtigt, Hr. Ingeniør?

Statsadv.: Nej, nej. Saadan forklarer De. Tak, det er udmærket.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne benytte Lejligheden til at spørge Gunnar Larsen: Kan De huske den Samtale? Har De brugt det Udtryk?

Gunnar Larsen: Ja, jeg husker meget godt den Samtale. Jeg husker, det var den samme Vending, jeg brugte over for Thomsen, at jeg under ingen Omstændigheder vilde give Penge til et Parti, som hvilede paa tyske Bajonetter. Det var den samme Begrundelse, jeg brugte over for Thomsen.

HRS. Steglich-Petersen: Vil det sige, at De fik Besøg af Thomsen efter ham?

Gunnar Larsen: Mit Indtryk er, at jeg havde mit andet Besøg af Thomsen allerede inden Samtalen med Lüchow. Lüchow kom muligvis samme Dag, men efter at jeg havde talt med Thomsen, men i umiddelbar Forbindelse dermed.

Prokurist Peter Kindberg.

Derefter afhørtes Prokurist *Peter Kindberg,* Vinkelvej 34, Lyngby.

Dommeren: De er indkaldt for at afgive Forklaring i denne Sag, ikke som Vidne, fordi jeg forstaar, der er visse Sigtelser mod Dem. De er frit stillet, om De vil afgive Forklaring. Er De villig til at afgive Forklaring her i Retten?

Kindberg: Ja.

Dommeren: Uagtet De ikke taler under Strafansvar, maa jeg stærkt henstille til Dem, at De taler Sandhed.

Statsadv.: De har jo været ansat ved »Fædrelandet«?

Kindberg: Ja.

Statsadv.: Hvornaar?

Kindberg: Fra 1. Januar 1939 til Januar 1941.

Statsadv.: Hvad var De?

Kindberg: Kasserer og Bogholder.

Statsadv.: Er der i Deres Tid til »Fædrelandet« indgaaet Penge fra Gunnar Larsen eller fra N. N.?

Kindberg: Nej, ikke det jeg ved af.

Statsadv.: Ikke det De ved af. Kan De erindre, at der har været Tale om, at der var kommet Penge fra Gunnar Larsen?

Kindberg: Nej, det kan jeg ikke.

Statsadv.: Besynderligt, Hr. Kindberg, for den 16. Juli forklarer De til Politirapporten, at De godt kan erindre, at der har været Tale om, at Gunnar Larsen har givet Bidrag.

Kindberg: Jeg kan huske, Gunnar Larsen blev nævnt, men ikke direkte, at han havde givet Penge.

Statsadv.: Det er sagt, at De ikke er Vidne, men De er formanet til at tale Sandhed. Til Politirapporten, der er underskrevet af Kriminalbetjent Møller i Retten, har De sagt, at De godt kan erindre, at der har været talt om, at Gunnar Larsen havde givet Bidrag til »Fædrelandet«. Er det da forkert, det, De den Dag sagde til Politirapporten?

Kindberg: Det kan jeg ikke svare paa.

Statsadv.: Begge Dele kan ikke være rigtige. Vi skal have Tingene klaret. Enten kan De huske det, eller ikke.

Kindberg: Det kan jeg ikke sige bestemt.

Statsadv.: Naa, det kan De ikke. Er Aage Thomsen undertiden kommet til Dem med Penge, som han har skaffet?

Kindberg: Ja.

Statsadv.: Har han saa ikke fortalt Dem, hvorfra han havde de Penge?

Kindberg: Næsten aldrig.

Statsadv.: Har han specielt ikke sagt, at han havde nogen fra Gunnar Larsen eller fra N. N.?

Kindberg: Nej, det har han ikke.

Statsadv.: »Fædrelandet«s Bøger vil vi faa frem paa anden Maade, men jeg vil alligevel gerne spørge Dem: Naar Thomsen kom med Bidrag til »Fædrelandet«, som han havde skaffet ude i Byen og indbetalte til Dem, under hvilken Tekst blev de saa bogført?

Kindberg: De blev bogført under »Bidrag«.

Statsadv.: Er der skrevet Bidragydernes Navne?

Kindberg: Nej, der blev skrevet Aage Thomsen, enten det var Annoncer eller Bidragsydelser. Navnet blev ikke skrevet i Teksten.

Statsadv.: Hvorfor ikke?

Kindberg: Fordi det maatte jeg ikke for Thomsen. Jeg fik Besked paa, det var ikke altid, det maatte oplyses, hvorfra Pengene kom.

Statsadv.: Det blev ikke oplyst, fordi det stod i Bøgerne, men saadan blev det bogført?

Kindberg: Ja.

Statsadv.: Ja, det er jo ikke rigtigt, hvad De nu sidder og forklarer, for hvis det var rigtigt, saa er det, De har forklaret til Politirapporten, forkert. Der staar tilsidst i Politirapporten: »Komparenten mener dog at kunne sige, at det Bidrag, Gunnar Larsen gav, blev givet før Besættelsen, og han oplyser i den Forbindelse« o.s.v. Naar De den 16. Juli har sagt saadan om det Bidrag, Gunnar Larsen gav, kan De ikke i Dag komme og sige, at De ikke har hørt noget om, at Gunnar Larsen har givet Bidrag.

HRS. Steglich-Petersen: Er Politirapporten oplæst? Der staar ikke, om den er oplæst og vedtaget.

Statsadv.: Det kan jeg ikke sige.

HRS. Steglich-Petersen: Den er ikke underskrevet, der staar ikke, den er oplæst.

Statsadv.: I hvert Fald kan De ikke oplyse noget som helst. Deres Forklaring i Dag er, at De ikke har hørt noget som helst om, at Gunnar Larsen har givet Bidrag eller noget som helst i den Retning?

Kindberg: Ja.

Retsmødet udsat Kl. 12.

Tirsdag den 23. Oktober Kl. 13.

Forhold 3 fortsat.

Direktør Knud Selgen Sthyr.

Dommeren: De møder her, Direktør Sthyr, for at afgive Forklaring i en Sag mod Gunnar Larsen. Da De selv er fængslet under Sagen, har De ikke Pligt til at udtale Dem....

Sthyr: Da jeg ikke har noget at skjule, udtaler jeg mig gerne.

Dommeren: Saa henstiller jeg, at De holder Dem nøje til Sandheden, naar De forklarer Dem.

Statsadv.: De var jo før Krigen Direktør i Cementcentralen, ikke sandt?

Sthyr: Det var jeg ogsaa under Krigen.

Statsadv.: Ja vist, men bare for at faa en Begyndelse. Altsaa Direktør i Cementcentralen.

Sthyr: Ja, ja.

Statsadv.: Og Gunnar Larsen, hvad Stilling indtog han i Cementcentralen?

Sthyr: Han var Formand til at begynde med, men saa da det blev lavet om til Aktieselskab, kunde han ikke være Formand i Følge Vedtægterne, saa blev han Direktør. Til at begynde med var han ligesom Faderen Formand, men blev senere Direktør, Formand i Direktionen, og det var han paa det Tidspunkt, da Krigen udbrød.

Statsadv.: Da var De altsaa begge to i Direktionen for Cementcentralen....

Sthyr: Han var overvægtig, han var Formand.

Statsadv.: Ja vist, han var Formand, og De var Medlem af Direktionen. — Og saa lige til Orientering: Cementcentralen var en Salgsorganisation, har jeg forstaaet, for Cementfabrikkerne, der er knyttet til F. L. Smidth, er det ikke rigtigt?

Sthyr: Jo, Salgs- og Eksportorganisation.

Statsadv.: Det, vi skal spørge Dem om her i denne Omgang, det er det Forhold, som er blevet oplyst her, at der er blevet udbetalt 25.000 Kr. fra Cementcentralen til Firmaet N. N. til videre Betaling til »Fædrelandet«.

Sthyr: Nej, ikke til »Fædrelandet«.

Statsadv.: Naa, hvad saa til? Lad mig hellere spørge paa en anden Maade. I Sommeren 1940 indeholdt »Fædrelandet« nogle Artikler, der drejede sig om Gunnar Larsen i hans Egenskab af Formand for Bestyrelsen i Burmeister & Wain, samt nogle Artikler om Generalkonsul Yde, det husker De nok....

Sthyr: Ja, der var nogle af dem, der var voldsomme.

Statsadv.: Ja, vi har dem liggende her, og vi kender dem allesammen. Da disse Artikler fremkom, ønskede Gunnar Larsen, har vi faaet at vide, at de skulde standses.

Sthyr: Ja, og det var i og for sig heller ikke saa mærkeligt, at ogsaa jeg ønskede det, for paa det Tidspunkt laa jeg i Forhandling med Renthe-Fink omtrent daglig, fordi der var nogle Uoverensstemmelser i nogle Lister, som jeg i Henhold til Ministeriets Ordre skulde bringe ham, over Foderstofimporten inden den 9. April, og det viste sig, at de....

Statsadv.: Ja, vi skal bare lige have nævnt, at De blev ansat i Udenrigsministeriet, da Krigen kom.

Sthyr: Det maa jeg hellere forklare, som det er. Da Krigen kom, brød Tyskland ogsaa § 2 i Ikke-Angrebspagten, idet de ikke tillod Import til og Eksport

fra Landet her. Efter at Direktør Mohr havde faaet Færten af, at dette skyldtes en Dr. Töpher, der under sidste Krig havde været Handelsattaché her i Landet, og med hvem jeg dengang havde ført en Del Forhandlinger som Kontorchef i Indenrigsministeriet, saa spurgte Direktør Mohr mig, om jeg ikke kunde faa fat paa denne Töpher. Jeg sendte ham saa et Telegram, og han kom øjeblikkelig næste Dag; vi havde nogle Forhandlinger, som varede til langt ud paa Natten, og jeg fik ham overbevist om, at det ogsaa var i Tysklands Interesse, at der kom Foderstoffer her til Landet.

Statsadv.: Det er bare Deres Tilknytning til Udenrigsministeriet....

Sthyr: Det kommer! — Saa lovede han at rejse til Berlin om Sagen, og allerede Dagen efter sendte han mig et Telegram om, at Sagen var i Orden. Dette meddelte jeg Udenrigsministeriet, og nogle faa Dage efter blev jeg ringet op af Direktør Mohr, der spurgte mig, om jeg ikke vilde komme op og tale med Minister Munch. Det gjorde jeg næste Dag; jeg havde en Samtale med Minister Munch, hvori han meddelte mig, paa sine og Staunings og hele Regeringens Vegne, at man havde besluttet at anmode mig at være Udenrigsministeriet behjælpelig, kaldte han det, under denne Krig....

Statsadv.: Altsaa allerede fra denne Krigs Begyndelse blev De ansat som en Slags Konsulent, eller hvad kaldte man det?

Sthyr: Man kaldte det Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg.

Statsadv.: Og den Stilling havde De lige fra Krigen begyndte....

Sthyr: Ja, kort efter, og jeg havde den indtil den 29. August.

Statsadv.: Saa længe fungerede De altsaa?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Disse Artikler, der var Tale om før, fremkom altsaa i Sommeren 1940. Det er blevet oplyst eller i hvert Fald forklaret under Sagen, at man nærede et Ønske om at faa disse Artikler standset.

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Og hvad foretog man sig for at faa disse Artikler standset? Jeg forstaar, Spørgsmaalet er drøftet med Dem.

Sthyr: Det er igen en lang Historie, den hænger sammen med hele Ministerkrisen. Man kom jo ingen Vegne med den Ordning af Ministeriet, som man fra tysk Side forlangte, og hver Gang jeg i den Tid var hos Renthe-Fink, blev det fremhævet: Det *maa* ske, det *maa* ske, det *maa* ske. Der var jo mange Forsøg; Staunings første Forsøg gik helt i Vasken, der var private Forsøg o. s. v. Renthe-Fink blev ved med at sige, at der *maatte* ske noget, for ellers vilde Berlin optræde, og den Besked gav jeg videre, baade naar jeg mødte Stauning og Direktør Mohr og Udenrigsminister Munch, og man arbejdede jo ogsaa fra alle Sider paa at finde en Løsning. Til sidst havde man ogsaa fundet en Løsning, som blev offentliggjort i et Formiddagsblad, men ikke kom i Aftenbladene. Der var jeg til en Frokost ude hos Renthe-Fink....

Statsadv.: Naa, ude paa Kastelsvej?

Sthyr: Næh, det foregik ude paa Langeliniepavillonen, og saa vidt jeg eridrer, var Stauning vist ogsaa til Stede. Dèr kom Renthe-Fink hen til mig og sagde: Det vil jeg sige Dem, Sthyr, at hvis den Liste eller noget lignende gennemføres, saa sker der noget alvorligt. Ja, det havde jeg sagt til Stauning. Ja, jeg maa bede Dem om at sige det igen paa rette Sted og sige det til Stauning. Og det gjorde jeg.

Derfor forstod jeg, at Jorden var brændende; det var den; man ved ikke i Dag, hvor brændende den var. Men vi, som stod midt i det, vidste det, vi havde jo Samtaler med disse Mennesker. Det, der sker, maa ses i den historiske Belysning. Saa en Dag kom Gunnar Larsen op til mig — han holdt mig à jour med, hvad der foregik indrepolitisk —, der var nu ogsaa Forslag fremme om ham som Minister, og han meddelte mig, at nu var man begyndt at »skyde« paa Burmeister & Wain, hvor han jo altsaa var Formand, og det var meget uheldigt.

Statsadv.: Det var altsaa Gunnar Larsen, der kom op og snakkede med Dem om det?

Sthyr: Han kom ikke i den Anledning, men han snakkede altsaa med mig, om man ikke kunde faa det standset. Saa sagde jeg, at jeg ogsaa vilde finde det

uhyre heldigt, om der kunde blive Ro om et Foretagende som Burmeister & Wain, hvor en eventuelt kommende Minister sad som Formand. Saa fortsatte Udviklingen, og der kom to andre Artikler.

Statsadv.: Hvad var det for to andre?

Sthyr: Det var to Serier af Artikler, en Serie om Gunnar Larsen, og en Serie om Generalkonsul Yde. De kommer efter Ministerskiftet. Der er tre Serier i det hele, den første er altsaa umiddelbart efter.... jeg kan ikke huske nu....

Statsadv.: Det kan vi faa oplyst ved at se i Bladene. Hovedsagen er, at disse Artikler kom i »Fædrelandet« og drejede sig dels om Burmeister & Wains Forhold, derunder om Gunnar Larsen, dels om Minister Yde. Disse Artikler fandt man uheldige....

Sthyr: Ja.

Statsadv.: ....og de skulde standses....

Sthyr: Ja.

Statsadv.: ....og saa vil jeg gerne have at vide: Hvad gjorde man for at faa dem standset? hvad gjorde man? hvordan bar man sig ad?

Sthyr: Gunnar Larsen havde altsaa Forbindelse med afdøde N.N, og saa sagde Gunnar Larsen: Jeg vil prøve, om N.N. kan ordne det. Og det viste sig, efter hvad jeg senere fik at vide, at det vilde han.

Statsadv.: Det var altsaa ikke Dem, der forhandlede med N.N., men Gunnar Larsen?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Og hvad drejede Forhandlingerne med N.N. sig om?

Sthyr: N.N. fik, om jeg saa maa sige, carte blanche til at forhindre, at disse Artikler blev fulgt op. Det vil sige, da det drejede sig om 3 Artikelserier, fik han ikke carte blanche m. H. t. de to andre, foreløbig var det kun m. H. t. den første, han fik carte blanche.

Statsadv.: Og hvad skulde han gøre for at standse dem? Hvordan skulde han bære sig ad dermed?

Sthyr: Ja, han skulde gøre det, som maaske ikke er saa pænt, men som er det, man griber til i Nødens Stund, han skulde købe dem til Tavshed.

Statsadv.: Gjorde han saa det?

Sthyr: Det tror jeg, at Aviserne vil vise. Det var vanskeligt for ham til at begynde med, men det endte med, at de blev tavse.

Statsadv.: Og var det, fordi man købte Bladet til Tavshed?

Sthyr: Det ved jeg ikke, for jeg havde ikke mere med den Sag at gøre. Jeg ved kun, at saa bliver der meddelt mig, at de og de Beløb skal udbetales ham.

Statsadv.: Hvem meddelte Dem, at de og de Beløb skal udbetales? Hvem giver Dem Besked derom?

Sthyr: Ja, Beløbene skulde altsaa udbetales til N.N.

Statsadv.: Det er altsaa rigtigt, at de blev udbetalt gennem N.N.

Sthyr: Ja, for Cementcentralens forhenværende Direktør, den nuværende Minister, og jeg som Direktør mente, at det var et for Landet saa vigtigt Spørgsmaal at faa denne Sag ordnet, saa man ikke kom ud i meningsløse Tilstande.

Statsadv.: Ja, det forstaar jeg, men det, jeg gerne vil have at vide, det er dette: da man nu var enig om dette, hvem gav saa Ordre til, at Pengene skulde udbetales gennem Cementcentralen til N.N.

Sthyr: Ja, det var mere en Besked om, at der for det og det Arbejde skulde udbetales saa og saa meget. Jeg kan ikke sige i alle Tilfælde, hvor Beskeden er kommet fra — i enkelte Tilfælde er den kommet fra Gunnar Larsen.

Statsadv.: Gunnar Larsen var altsaa indforstaaet med, at der af Cementcentralen skulde udbetales Penge til N.N. med dette Formaal for Øje?

Sthyr: Ja ja.

Statsadv.: Det var han indforstaaet med?

Sthyr: Ja ja.

Statsadv.: Hvordan blev Pengene udbetalt? Hvor mange blev der udbetalt, Størrelsesordenen af de Penge, der blev udbetalt. Hvor mange Penge kan det have drejet sig om?

Sthyr: Det drejede sig om en 25.000 Kr. Jeg er noget i Tvivl om....

Statsadv.: Det *var* 25.000 Kr., saa vidt vi kan se.

Sthyr: Der er maaske Tvivl om de to sidste, men det synes mig ligegyldigt for Sagen.

Statsadv.: Ja, efter hvad vi mener, er de 25.000 Kr. ikke udbetalt paa een Gang.

Sthyr: Da han har gjort sit Forsøg i første Omgang, saa forlanger han meget hurtigt nogle Penge, og dem faar han, saa faar han en anden Klat Penge, og saa gaar der mærkværdigt lang Tid, inden han igen faar Penge. Skønt, det kan ikke forekomme saa mærkværdigt, for det udmærkede Blad var ikke saa hurtigt til at lystre med at stoppe.

Statsadv.: Nej, det var det aabenbart ikke, men alligevel hørte Artiklerne op i Sommeren 1940. Det er det, jeg gerne vil ind paa, for Pengene, der blev udbetalt af Cementcentralen til N.N., blev udbetalt i i alt 4 Portioner. Den første Portion blev udbetalt til N.N. den 21. September 1940; anden Portion 8.000 Kr., blev udbetalt den 12. November 1940; 8.000 Kr. blev udbetalt den 20. Juni 1941 og 2.000 Kr. den 24. September 1941. Jeg synes, vi savner lidt Klarhed over hele dette Forhold, for Kampagnen, som man betalte »Fædrelandet« for at standse, afvikledes i Sommeren 1940, men Udbetalingerne fortsatte til langt hen i 1941. Hvordan kan det være?

Sthyr: Det kan jeg ikke give anden Forklaring paa, end at man maa have glemt at hæve Pengene, for der er ikke Spor af Tvivl om, at jeg har faaet Meddelelse om, at disse Penge var til Udbetaling.

Statsadv.: Ja vel, men Pengene *blev* altsaa udbetalt gennem Cementcentralen efter Ordre af eller i hvert Fald i Forstaaelse med Gunnar Larsen — saadan ligger Sagen?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Ved De noget om, hvad N.N. foretog sig, hvem han forhandlede med for at faa standset Angrebene?

Sthyr: Det ved jeg intet om, det er jeg ganske uvidende om.

Statsadv.: Da det nu var paa Tale at købe »Fædrelandet« til Tavshed, førte De saa i den Anledning Forhandlinger med Regeringsmedlemmer om, hvorvidt man skulde gøre det?

Sthyr: Kun i eet Tilfælde.

Statsadv.: Hvem forhandlede De da med?

Sthyr: Med daværende Udenrigsminister Scavenius.

Statsadv.: Men Beslutningen om at betale Penge til »Fædrelandet«, den første Beslutning om at købe »Fædrelandet« til Tavshed?

Sthyr: Den kunde jeg ikke forhandle med nogen om. Hvem skulde jeg gaa til, midt under Regeringskrisen?

Statsadv.: Beslutningen om at betale Penge til »Fædrelandet« blev altsaa truffet af Dem og Gunnar Larsen?

Sthyr: Ja, jeg mente i og for sig efter det Arbejdsforhold, jeg stod i til Udenrigsministeriet, at jeg var berettiget til at gøre det. Det var en saa stor og vigtig Bestemmelse for Danmark, at vi nu fik en ny Regering, Tyskerne vilde ikke nøjes med den anden; der stod langt mere faretruende *lige* bag ved, det fik jeg daglig at vide af Renthe-Fink. Derfor var jeg ikke bange for at tage den Beslutning, og Gunnar Larsen, som i det store og hele blev holdt à jour med, hvad jeg foretog, var øjensynligt heller ikke.

Statsadv.: I Øjeblikket er vi slet ikke inde paa en Kritik af nogens Handlemaade, det kommer maaske senere; i Øjeblikket er vi kun ude for at faa de rent faktiske Ting fastslaaet, og det faktiske Forhold er altsaa, at Beslutningen om, at »Fædrelandet« skulde have Penge for at standse disse Artikler, blev truffet af Dem og Gunnar Larsen.

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Uden Samraad med andre?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Saadan ligger det?

Sthyr: Ja, bortset fra en enkelt Artikel, som vi talte med Scavenius om, eller rettere som jeg talte med Scavenius om.

Statsadv.: Gav Scavenius saa Tilslutning til, at man betalte »Fædrelandet« Penge i den Anledning?

Sthyr: Tilslutning — jeg tror ikke engang Scavenius ... Det kan jeg ikke sige noget om.

Statsadv.: Det kan De ikke huske noget om?

Sthyr: Han syntes, det var rimeligt af Hensyn til Yde, hvem han tiltænkte en stor Post i den Regering, som han havde Haab om at danne.

Statsadv.: I det store og hele er jeg klar over Sagen. Jeg er bare endnu ikke helt klar over: Hvornaar forelagde man Scavenius Oplysning om, at man havde betalt eller paatænkte at betale »Fædrelandet« Penge. Kan De huske det?

Sthyr: Nej, det kan jeg ikke huske. Men jeg kan huske, Scavenius sagde, at han syntes, det var en fornuftig Handling, at de store i Samfundet ikke blev smudset for meget til, eller saadan noget lignende.

Statsadv.: Dem, der skulde bruges?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Men var han ogsaa indforstaaet med, at man ligefrem betalte »Fædrelandet« Penge for at holde op med denne Kampagne?

Sthyr: Det kan jeg ikke sige, saa eksakt staar det ikke for mig. Men det staar dog saa meget eksakt for mig, at jeg tror, hans Udtalelse var den, at han syntes, det var fornuftigt, de blev betalt, det tror jeg.

Statsadv.: Saadan tror De, det kom til at ligge?

Sthyr: Ja.

HRS. David: Der blev ført en Række Samtaler mellem Dem og Renthe-Fink i Dagene omkring Regeringsskiftet den 8. Juli?

Sthyr: Ja.

HRS. David: Under disse Samtaler fik De formentlig Indtryk af, hvorledes man fra tysk Side saa paa Gunnar Larsen, om han var, hvad jeg vil kalde for en fra tysk Side acceptabel Person.

Sthyr: Ja, der var det mærkelige, at her i København var han saa vel kendt, at han var fuldt acceptabel, men i Berlin var han ikke fuldt acceptabel, og det gav sig Udslag i, at den Aften, hvor vi alle var faldet til Ro, for nu troede vi, Sagen var i Orden, Erik Scavenius havde sagt Ja, man manglede vist kun en Justitsminister, saa blev jeg ringet op af Renthe-Fink, som var meget misfornøjet med den trufne Ordning, det var naturligvis ganske storartet med Scavenius, men Gunnar Larsen vilde Berlin ikke have. Han forlangte, at jeg skulde komme ud og tale med ham. Klokken var halvelleve om Aftenen, saa alvorligt ansaa han det for. Saa sagde jeg: Det kan jeg ikke. — Ja, jeg skulde tale med Udenrigsministeren. — Hvem var Udenrigsminister? — Ja, saa maatte jeg tale med Stauning. — Jeg kan ikke faa fat i Stauning saa sent. — Saa maa De komme ud til mig. — Det kan jeg heller ikke, for jeg sidder her og passer Telefon for Gunnar Larsen.

Saa skete der det, at en Mand fra Legationen blev sendt ud til mig, at jeg maatte foranledige, at Gunnar Larsen udsendte en Erklæring, som stemte nogenlunde med det Program, Regeringen havde lagt fast, for ellers kunde man ikke garantere, at Berlin ikke tog Affære. Og det gjorde jeg, fordi jeg syntes, man maatte have en Regering, der kunde bære os igennem længst muligt, inden den 29. August kom, og inden Gestapo kom her til Landet. Det var min dybeste og inderligste Mening, og det har det været i alt, hvad jeg har foretaget mig. Saa kom der, som enhver ved, en Erklæring fra Gunnar Larsen, og derefter blev Regeringen Scavenius dannet. (*HRS. Steglich-Petersen:* Regeringen Stauning—Scavenius!).

HRS. David. Ansaa De det for meget farligt, om der kom Angreb paa Gunnar Larsen i disse Dage?

Sthyr: Det ansaa jeg for yderst farligt, for saa vilde Tyskerne bare komme igen og sige: Ja, dèr kan I se, han var altsaa ikke noget værd, og nu maa vi lave en anden Ordning. Og naar selve Udenrigsministeren er af den Mening, at det vil være meget heldigt, om man kunde standse Angrebene paa en Mand i den Stilling, som Yde havde eller fik, og som jo ikke var saa stor, saa var det saa langt, langt mere nødvendigt, at Angrebene blev standset paa en af Landets Ministre, der netop skulde være en af dem, som støttede Erik Scavenius i den Forstaaelsespolitik, som dengang var lagt fast, og som alle Mennesker maatte tro, og som ogsaa vi maatte tro, skulde føres.

HRS. David: De mente altsaa, der nødvendigvis maatte skaffes Ro?

Sthyr: Ja, der maatte skaffes Ro om, hvad Gunnar Larsen havde med at gøre.

HRS. David: Og det var Deres Motiv til at være med til at ordne Affæren?

Sthyr: Mit eneste Motiv til at gøre alt dette her var at skaffe den nye Regering Ro til at arbejde. Jeg troede, denne Regering kunde holde ud nogle Aar og skaffe Danmark rolige Forhold, og jeg tror heller ikke, nogen anden Regering vilde have været i Stand til at holde saa længe og til at føre Landet saa langt gennem de vanskelige Aar, som vi kom ud i.

Statsadv.: Naar man ønskede, at Gunnar Larsen skulde indtræde i Regeringen, var det altsaa med andre Ord, som De nu har fortalt os, for at skabe en Bærekraft i Regeringen. De sagde, at Gunnar Larsen var ikke acceptabel paa Forhaand set fra Berlin, men nok fra København, ikke sandt?

Sthyr: Ja, acceptabel er maaske et forkert Udtryk, det er maaske bedre at sige: var ikke paa samme Maade kendt.

Statsadv.: Altsaa, Renthe-Fink kendte med andre Ord Gunnar Larsen?

Sthyr: Ja, hvor meget ved jeg ikke, for det var jo ikke meget.

Statsadv.: Men Renthe-Fink mente altsaa, at det kunde nok gaa med Gunnar Larsen som Minister?

Sthyr: Ja—e, men han mente ikke, det gik, med mindre der kom en Erklæring.

Statsadv.: Naa, men Renthe-Fink havde altsaa ud fra sit Kendskab til Gunnar Larsen den Opfattelse, at det var acceptabelt set fra et tysk Synspunkt at faa ham ind i Regeringen.

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Derimod kendte Berlin ham ikke?

Sthyr: De *kunde* ikke kende ham.

Statsadv.: Men naar nu Renthe-Fink havde faaet det Indtryk, at Gunnar Larsen var, hvad skal vi sige, brugelig som Minister set ud fra et tysk Synspunkt, hvorfor sørgede Renthe-Fink saa ikke for at faa standset Angrebene?

Sthyr: De, der er inde i den Politik, Renthe-Fink fulgte her, ved, at han aldrig var i Stand til at sætte noget igennem overfor Berlin — det var Ulykken for os. Han turde ikke komme med dette Ministerium og med en i og for sig ukendt Mand.

Statsadv.: Jeg tror ikke, De rigtig forstaar min Tankegang. Min Tankegang er den, at Renthe-Fink altsaa mener, at Gunnar Larsen er acceptabel set ud fra et tysk Synspunkt; paa den anden Side kan Renthe-Fink ogsaa se, at det er uheldigt, at »Fædrelandet« fortsætter med sine Angreb paa ham, ikke sandt?

Sthyr: Det sagde jeg hundrede Gange til ham, forlangte af ham, at han skulde sørge for, at Bladet holdt op.

Statsadv.: Saa kan jeg bare ikke faa i mit Hoved: Tyskerne havde jo stor Indflydelse paa »Fædrelandet« og paa D.N.S.A.P.

Sthyr: Det havde de ikke paa det Tidspunkt. Det blev Renthe-Fink ved at sige til mig, naar jeg sagde til ham: De *maa* standse det, De *maa*.

Statsadv.: Efter den Opfattelse, jeg har af Situationen, saa vil jeg mene, at en Henstilling fra Renthe-Fink til »Fædrelandet« vilde have været tilstrækkeligt til at standse Angrebene.

Sthyr: Det første Svar, jeg fik fra Renthe-Fink, naar jeg talte om det uanstændige i disse Angreb paa Privatpersoner og Firmaer her i Landet, mens den øvrige Presse var knægtet, det var, at det var et privat Selskab, man kunde ikke gøre noget.

Statsadv.: Naah ja!

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne spørge Gunnar Larsen: Har De noget at bemærke, mens Direktør Styhr er her? Kan De godkende den Fremstilling, der er givet, eller har De noget at bemærke?

Gunnar Larsen: Nej, i det store og hele ikke, i Betragtning af, at der er gaaet fem Aar. Jeg kan godt se, der er nogle Uoverensstemmelser, men jeg har ikke noget at bemærke.

Sthyr: Ja, fem Aar er en lang Tid. Dette er, hvad der er blevet tilbage i min Bevidsthed.

Fhv. Redaktør Carl Christian Thorvald Steen-Rasmussen.

Dommeren: De fremstilles her i Retten for at afgive Forklaring i en Sag mod Gunnar Larsen. Saa vidt jeg forstaar, bliver der rejst Tiltale imod Dem for Deres Virksomhed som Redaktør ved »Fædrelandet«. De er derfor frit stillet med Hensyn til, om De vil afgive Forklaring. Er De villig til at afgive Forklaring?

Steen-Rasmussen: Ja.

Statsadv.: De har været Redaktør af »Fædrelandet«?

Steen-Rasmussen: Ja.

Statsadv.: Hvor længe?

Steen-Rasmussen: Fra Januar 1939 til midt i September 1940.

Statsadv.: I Sommeren 1940 stod der i »Fædrelandet« nogle Artikler, der dels drejede sig om Burmeister & Wains Forhold, dels om Generalkonsul Yde. Jeg vil gerne vise Dem disse Artikler. Der er en her: Opsigtvækkende aabent Brev. I den Artikel staar der nogle Linier om Gunnar Larsen — vil De lige løbe dem igennem.... Endvidere staar der i Bladet for 18. Juli 1940 denne Artikel her.... og for 21. Juli denne her.... Endelig har vi her for 20. Juli denne Artikel....*)

Erindrer De disse Artikler?

Steen-Rasmussen: Nej, det gør jeg ikke.

Statsadv.: De Angreb, der gennem disse Artikler var startet paa Yde og paa Gunnar Larsen, de hørte op, de standsede. Erindrer De noget om hvorfor, under hvilke Omstændigheder disse Artikler blev bragt til Standsning?

Steen-Rasmussen: Intet.

Statsadv.: Intet som helst?

Steen-Rasmussen: Nej, intet som helst.

Statsadv.: Det er blevet sagt her i Dag, at man købte »Fædrelandet« til at standse disse Angreb.

Steen-Rasmussen: Det kender jeg ikke noget til.

Statsadv.: Kender De ikke noget til, at der blev betalt »Fædrelandet« 25.000 Kr. gennem N.N.?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det kender De ikke noget til?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Kender De noget til, om der har været ført Forhandlinger med »Fædrelandet« om at faa disse Angreb standset?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Mener De, at disse Forhandlinger kunde være ført, uden at De har faaet det at vide?

Steen-Rasmussen: Næh, det mener jeg ikke.

Statsadv.: Der maatte vel gives en Ordre til Dem om at standse Angrebene?

Steen-Rasmussen: Ja-e.

Statsadv.: Ja, det maatte der vel, og en saadan Ordre er ikke givet Dem?

Steen-Rasmussen: Ikke at jeg erindrer.

Statsadv.: Ikke det, at De erindrer?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Mener De, at De kunde »glemme« det, hvis man havde købt »Fædrelandet« til Tavshed?

Steen-Rasmussen: Nej, det tror jeg ikke.

Statsadv.: For Dem maa det altsaa staa saadan, at De ikke tror, det passer?

Steen-Rasmussen: Ja.

---

*) Jfr. A. Nr. 185—187.

Statsadv.: Man maa vel gaa ud fra, at saadanne Forhandlinger vilde være blevet ført med Dem?

Steen-Rasmussen: Jeg var Bladets ansvarshavende Redaktør.

Statsadv.: Og lægger De deri, at man vilde have ført saadanne Forhandlinger med Dem?

Steen-Rasmussen: Nej, men som De selv siger, vilde jeg have lagt Mærke til det, hvis der var kommet en Besked til mig om, at saadan noget skulde standses.

Statsadv.: Kan De sige, at en saadan Besked ikke er kommet?

Steen-Rasmussen: Ja, saa vidt min Erindring nu gaar tilbage til Sommeren 1940.

Statsadv.: Saa kan De ikke erindre, at der er givet Dem Ordre om at standse?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Forekom det i andre Tilfælde, at Bladets Indhold var paavirket af, om Folk betalte Penge?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det forekom ikke?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Lad mig sige det rent ud, lad mig bruge det Udtryk: Det var ikke saadan, at man kunde bestikke »Fædrelandet«?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det er givet?

Steen-Rasmussen: Ja.

Statsadv.: Og saa maa det vel ogsaa være givet, at man heller ikke har kunnet bestikke »Fædrelandet« til at holde op med disse Angreb — det maa jeg da gaa ud fra.

Steen-Rasmussen: Jeg har jo svaret Statsadvokaten paa det forrige Spørgsmaal.

Statsadv.: Nu skal vi ikke ind paa en Diskussion, selv om De synes, jeg stiller overflødige Spørgsmaal. Jeg vil bare have det trukket saa kraftigt op i Deres Erindring som muligt, og som det staar for Deres Erindring, er der altsaa ingen Ordre givet om at standse?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Og endvidere: I Almindelighed lod »Fædrelandet« sig ikke købe til at standse Angreb af den Art, der her er Tale om?

Steen-Rasmussen: Det gjorde Bladet ikke.

Statsadv.: Og De mener heller ikke, det har gjort det i dette Tilfælde?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det er sikkert?

Steen-Rasmussen: Ja.

Statsadv.: Kender De noget til de 25 000 Kr.

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Har De nogen Sinde talt med N. N.?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Kender De N. N.?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det gør De ikke?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Har De nogen Sinde talt med en Mand, der kom fra N. N. eller repræsenterede ham?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: De har ingen som helst Samtale ført med nogen som helst om at standse disse Angreb?

Steen-Rasmussen: Nej.

Statsadv.: Det staar fast?

Steen-Rasmussen: Ja, det gør det.

HRS. Steglich-Petersen: Thomsen, Tykke Tom, ham kendte De jo, ikke?

Steen-Rasmussen: Jo.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad havde De med ham at gøre?

Steen-Rasmussen: Jeg har kendt Aage Thomsen i nogle Aar gennem Partiet.

HRS. Steglich-Petersen: Han var knyttet til Bladet som en Slags Akkvisitør — hvad skulde han akkvirere?

Steen-Rasmussen: Det var en haard økonomisk Periode for Bladet. Han skulde finde Støtte til Bladet, hvor han kunde, tilføre Annoncer og lignende.

HRS. Steglich-Petersen: Naa, han skulde sendes ud og opsøge Folk for at faa dem til at tegne Annoncer. Og Bidrag, skulde han ogsaa skaffe Bidrag?

Steen-Rasmussen: Ja, det var hans Opgave.

HRS. Steglich-Petersen: Men naar han nu kom hjem med Penge fra Folk, kunde man saa ikke gaa ud fra, at de ikke blev angrebet i »Fædrelandet«?

Steen-Rasmussen: Ja—e, det kom an paa, om der var startet et Angreb i »Fædrelandet«, om der fandt et Angreb Sted ... Jeg maa sige, dette konkrete Tilfælde her ...

HRS. Steglich-Petersen: Næh, nu vil jeg bare have det generelle. For jeg spurgte ham selv, og han sagde, at det maatte man regne med. Jeg taler ikke om at standse et Angreb, jeg taler bare i Almindelighed. Er Forholdet ikke det, at naar man gaar hen og samler Penge ind hos Folk, saa starter man ikke et Angreb paa dem, naar man har faaet Pengene? Vil det ikke være det almindelige?

Steen-Rasmussen: Jeg vil gerne have Lov at sige, at Bladets politiske Linie stod for mig som fuldkommen uafhængig af dette Spørgsmaal.

HRS. Steglich-Petersen: Ja—e, den politiske Linie ...

Steen-Rasmussen: Men hvis det nu er et Angreb af politisk Art ...

HRS. Steglich-Petersen: Ja ja, men naar det nu ikke drejer sig om et Angreb af politisk Art — hvad er: af politisk Art?

Steen-Rasmussen: Jeg kan kun henholde mig til de Udtalelser, jeg kom med overfor Statsadvokaten.

HRS. Steglich-Petersen: Er Forholdet dette, at naar nu Tykke Tom kom hjem med nogle Penge fra en Mand, og det saa var en Mand, der skulde angribes i Bladet, vilde De saa ikke sige: De Penge kan vi ikke tage imod.

Steen-Rasmussen: Jo, selvfølgelig vilde jeg sige det.

HRS. Steglich-Petersen: Og De vilde sige: Vi maa betale ham de Penge tilbage.

Steen-Rasmussen: Ja, det vilde jeg gøre.

HRS. Steglich-Petersen: Det vilde De gøre?

Steen-Rasmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Saa hvis De har modtaget Penge, har det ikke været Meningen, at han skulde angribes. De vilde efter den Moral, De her lægger for Dagen, ikke baade have Penge fra Manden og angribe ham, gaar jeg ud fra.

Steen-Rasmussen: Nej, selvfølgelig ikke.

Dommeren: Fik De at vide, hvem der var Bidragyder?

Steen-Rasmussen: Nej.

Dommeren: Slet ikke?

Steen-Rasmussen: Nej.

HRS. David: Ved De, om overhovedet disse 25 000 Kr., som interesserer under denne Sag, er kommet »Fædrelandet« til Gode?

Steen-Rasmussen: Det ved jeg ikke Spor om.

HRS. Steglich-Petersen: Det er altsaa aldrig optrevlet for Dem, hvem der var Bidragyder?

Steen-Rasmussen: Nej.

HRS. David: Eller om det overhovedet er kommet til »Fædrelandet«?

Steen-Rasmussen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Kunde De faa saa store Beløb deroppe paa »Fædrelandet«, uden at ...

Steen-Rasmussen: Jeg har aldrig hørt om det.

Fhv. Folketingsmand Frits Clausen.

Dommeren: De er allieret Krigsfange?
Clausen: Ja.
Dommeren: De er fremstillet for at give Forklaring i en Sag mod Gunnar Larsen. Da De selv formentlig kommer under Tiltale, er De frit stillet, om De agter at give Forklaring eller ikke. Jeg spørger derfor, om De vil afgive Forklaring?
Clausen: Jeg vil gerne forklare.
Dommeren: Jeg henstiller saa, at De nøje holder Dem til Sandheden.
Statsadv.: De kender Aage Thomsen?
Clausen: Ja.
Statsadv.: Som var Forretningsfører eller Annoncechef, hvad man vil kalde det, ved »Fædrelandet«.
Clausen: Ja.
Statsadv.: Aage Thomsen skaffede jo en Del Midler frem til »Fædrelandet« fra private Folk.
Clausen: Ja.
Statsadv.: Ved De noget om, hvorvidt Aage Thomsen har skaffet Penge fra Gunnar Larsen?
Clausen: Nej, det ved jeg ikke noget om.
Statsadv.: Ikke Spor?
Clausen: Nej.
Statsadv.: Ved De noget om, hvorvidt der er tilgaaet »Fædrelandet« eller DNSAP Penge fra Gunnar Larsen?
Clausen: Nej.
Statsadv.: Det har De ingen som helst Mening om?
Clausen: Nej, overhovedet ikke.
Statsadv.: Overhovedet ikke?
Clausen: Ikke direkte.
Statsadv.: Men ved De da noget indirekte? Har De hørt noget fra anden Haand?
Clausen: Jeg har forklaret overfor Statsadvokaten ...
Statsadv.: Ja, men nu er det her i Retten.
Clausen: Jeg ved hverken bestemte Beløb eller noget, der er kommet fra Gunnar Larsen.
Statsadv.: Har De hørt noget om, at Gunnar Larsen har givet Penge til »Fædrelandet«?
Clausen: Nej, jeg har ikke.
Statsadv.: Det er helt sikkert?
Clausen: Det er helt sikkert.
Statsadv.: Det har aldrig været omtalt overfor Dem?
Clausen: Nej.
Statsadv.: Kendte De afdøde N. N.?
Clausen: Ja ja, ham har jeg truffet sammen med.
Statsadv.: Hvorfra kender De ham?
Clausen: Fra hans Kontor — jeg har været sammen med ham dèr.
Statsadv.: Hvor var det henne?
Clausen: Det var nede paa — — —.
Statsadv.: Dèr har De været sammen med ham?
Clausen: Ja.
Statsadv.: Hvordan gik det til, at De kom sammen med ham?

Clausen: Han havde bedt om en Samtale med mig.

Statsadv.: Kendte De noget til ham i Forvejen?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Det gjorde De ikke?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Det var altsaa en fremmed Mand, der bad om en Samtale med Dem?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Hvad vilde han?

Clausen: Tilbyde os Penge.

Statsadv.: Tilbyde Dem Penge?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Saadan mir nichts dir nichts, uden videre?

Clausen: Ja, i Grunden, ja.

Statsadv.: I Grunden — det var altsaa Anledningen?

Clausen: Det var Anledningen til, at jeg kom derned.

Statsadv.: At man vilde tilbyde Dem Penge?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Det kom uden nogen videre Indledning?

Clausen: Selvfølgelig har der været en vis Indledning.

Statsadv.: Hvad snakkede man om?

Clausen: Han kom meget direkte ind paa Spørgsmaalet.

Statsadv.: Hvor meget tilbød han Dem?

Clausen: Ja—e, vi fik 25.000 Kr.

Statsadv.: De fik 25.000 Kr. Var De ikke forundret over, at en Mand, som De iøvrigt ikke kender noget til, ringer til Dem og tilbyder Dem 25.000 Kr.?

Clausen: Jo—e, jeg udtalte ogsaa min Forundring overfor N. N.

Statsadv.: Hvad sagde han saa?

Clausen: Saa sagde han: Saadan er Forretningsfolk. Saa siger jeg — det var i Sommeren 1940: Paa nuværende Tidspunkt behøver vi i Virkeligheden ingen Penge — havde De hjulpet os, da vi var et yngre Parti ... Vi var jo da forresten ikke saa gamle endnu.

Statsadv.: Naa nej, men det gik ligesom lidt bedre i Sommeren 1940.

Clausen: Saa siger han: De maa ikke tage os det ilde op, for saadan er vi Forretningsfolk.

Statsadv.: Hvad mente han med det?

Clausen: Han vilde hentyde til min egen Profession som Læge og sige, at jeg som Læge godt kunde have Resultater og blive omtalt som Læge, uden at jeg fik Mammon som Resultat, hvorimod en Forretningsmand altid vilde blive bedømt efter sit økonomiske Udbytte.

Statsadv.: Det forstaar jeg foreløbig ikke ret meget af. Jeg vil gerne have at vide: Hvad var Deres Indtryk, hvad mener De var Grunden til, at han vilde give Dem Penge?

Clausen: Ja, hvad Grunden var — det ved jeg ikke. Men dengang var vel Nationalsocialismen mere i Kurs end tidligere.

Statsadv.: Det tør siges, ja.

Clausen: Det er rimeligvis Grunden — men det er kun en Formodning.

Statsadv.: Mener De, at han saa en Fremtid i Nationalsocialismen?

Clausen: Det er kedeligt, at N. N. ikke selv kan fremføre sine Grunde, for det er kun Formodninger fra min Side.

Statsadv.: Saa skal vi ikke saa meget ind paa det. Det, vi skal ind paa, er, at vi skal have Meningen frem med den Samtale, som blev ført mellem Dem og N. N. De bliver kaldt ned, han tilbyder Dem 25.000 Kr., og De svarer, at dem skulde han være kommet med før, nu er der saa mange, der vil hjælpe. Saa stiller jeg det ganske simple og enkle Spørgsmaal: Hvad var Deres Opfattelse af Grunden til, at denne Dem ukendte Mand tilbød Dem Penge?

Clausen: Det har jeg besvaret, men det er kun min Formodning, en ren og skær Formodning, at det var vel det, at nu var Nationalsocialismen ved at komme lidt i Kurs.

Statsadv.: Og saa vilde han som Forretningsmand staa sig godt med denne Bevægelse?

Clausen: Ja, det fremgik af, hvad han sagde.

Statsadv.: Er De helt sikker paa det, De sidder og fortæller her, Frits Clausen?

Clausen: Ja, helt sikker. Jeg taler her under Vidneansvar ...

Dommeren: Næh, det gør De ikke.

Clausen: Jo—e, det gør jeg af mig selv, jeg er rede til ...

Statsadv.: Hør nu engang her: Forholdet er det, at »Fædrelandet« havde i Sommeren 1940 nogle Artikler, som dels Gunnar Larsen og dels Generalkonsul Yde fandt ubehagelige, og som de ønskede standset.

Clausen: Det har der i hvert Fald ikke været Tale om i den Samtale, jeg havde med N. N.

Statsadv.: Det er sikkert?

Clausen: Ikke paa nogen Maade — saa havde jeg straks afbrudt Samtalen.

Statsadv.: Det er sagt her i Retten lige ud, at disse 25.000 Kr., der kom fra N. N., blev betalt for at købe »Fædrelandet« til Tavshed med Hensyn til Gunnar Larsen og Generalkonsul Yde.

Clausen: Det har der ikke været Tale om i den Samtale, jeg havde med N. N.

Statsadv.: Ikke Spor?

Clausen: Ikke det mindste, saa vilde jeg øjeblikkelig have afbrudt Samtalen, og saa havde jeg ikke taget imod Pengene.

Statsadv.: Det er De sikker paa?

Clausen: Ja, absolut.

Statsadv.: Ja, for der er kommet temmelig utvetydige Udtalelser frem i modsat Retning.

Clausen: Ja, men der er ingen, der kan udtale noget som helst om den Samtale, som jeg har haft med N. N. Jeg siger kun Sandheden. Det er en underlig Maade ...

Statsadv.: Der er ingen som helst Faldgruber eller Fælder eller noget som helst fra min Side, intet som helst. Og naar jeg siger til Dem, at De skal tænke Dem om, saa er det ikke, fordi jeg tvivler om Deres Ord, men kun, fordi de er i Modstrid med andre Oplysninger, vi har. Og derfor gentager jeg mit Spørgsmaal: De er sikker paa, at der ikke er stillet nogen som helst Betingelser, da De fik Løftet om de 25.000?

Clausen: Der er ikke stillet nogen som helst Betingelser, der er aldrig nogen Sinde stillet ... jeg har aldrig taget imod Betingelser.

Statsadv.: Det var en Umulighed at slaa en Handel af med Dem?

Clausen: Fuldkommen.

Statsadv.: Det kunde ikke falde Dem ind, at hvis en Mand skulde angribes i »Fædrelandet«, saa kunde han købe sig fri?

Clausen: Ikke Tale om — det vilde jeg aldrig gaa ind paa.

Statsadv.: Det var altsaa Dem, N. N. lovede 25.000 Kr.?

Clausen: Ja ja.

Statsadv.: Det var Dem, han henvendte sig til og tilbød 25.000 Kr. Dengang De fik Løftet om de 25.000 Kr., havde De da Forstaaelsen af, at han eventuelt havde talt med andre?

Clausen: Nej.

Statsadv.: De har altsaa i denne Samtale ikke været enige om, at »Fædrelandet« skulde købes til Tavshed?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Saa er det, jeg spørger Dem: Har De Forstaaelsen af, at der muligvis paa et tidligere eller senere Tidspunkt har været ført Forhandlinger med andre om, at de 25.000 skulde være Betaling for, at »Fædrelandet« holdt inde?

Clausen: Nej, absolut ikke, det er absolut udelukket.

Statsadv.: Det tør De sige med Sikkerhed?

Clausen: Alt, hvad jeg siger her, beder jeg betragtet som Sandhed. Hvis jeg havde Grund til at lyve, vilde jeg nægte at udtale mig, det har jeg jo Lov til.

Statsadv.: De misforstaar mig, hvis De tror, at jeg paa nogen Maade vil beskylde Dem for at lyve. Det gør jeg ikke, og jeg stiller heller ingen Faldgruber. — De 25.000 Kr., som han lovede Dem, hvordan blev de betalt?

Clausen: Det kan jeg ikke huske. Jeg ved ikke, om jeg fik en Check, eller om jeg lod dem hente.

Statsadv.: Mener De, at De fik dem udbetalt paa een Gang?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Det er De sikker paa?

Clausen: Temmelig sikker.

HRS. Steglich-Petersen: De blev udbetalt Dem i Check?

Clausen: Det er jeg ikke sikker paa, som jeg siger.

HRS. Steglich-Petersen: Ja, men 25.000 Kr., De maa da kunne huske, hvis De har faaet dem i Kontanter.

Clausen: Jeg har sikkert ikke faaet Pengene med — de er nok blevet hentet eller overvist. Jeg har aldrig taget mod Penge, jeg har altid ladet dem gaa direkte til Kassen.

HRS. Steglich-Petersen: Ladet dem gaa direkte til Kassen.

Clausen: Ja, til dem, der skulde have dem.

HRS. Steglich-Petersen: Ja men, naar en Mand staar og siger: Jeg vil gerne af med 25.000 Kr. — siger De saa: Jeg vil ikke tage dem med det samme. Naar han vil give Dem en Check, hvorfor vil De saa sige Nej?

Clausen: Jeg husker det ikke saa nøjagtigt — det er jeg heller ikke sikker paa. De maa tro det, som det er. Om jeg har faaet Pengene med, saa har jeg vel faaet dem i en Check, og saa har jeg indbetalt dem til Kassen i »Fædrelandet«.

HRS. Steglich-Petersen: De skulde til »Fædrelandet«?

Clausen: Ja, de skulde.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg synes, der har været Forklaring om, at de skulde enten til »Fædrelandet« eller til Partiet.

Clausen: Det, vi brugte dem til, var til Propaganda, og Propagandaen foregik jo hovedsagelig gennem »Fædrelandet« — de blev saa afskrevet, og der blev ikke skelnet saa nøjagtigt.

HRS. Steglich-Petersen: Vil De ikke selv synes, det var underligt, om De ikke skulde have benyttet Lejligheden straks og taget imod de 25.000? Han er parat, han sender Bud efter Dem, siger: Vil De ikke komme op, Dr. Clausen? Saa siger han: Jeg vil gerne betale 25.000 Kr. Saa plejer man jo da gerne at tage sit Checkhefte frem og skrive en Check.

Clausen: Nu har jeg ikke saa tit modtaget Penge, for det har jeg altid overladt til dem, der havde med Kassen at gøre, det er nu mit Princip. Jeg er ikke sikker paa, hvordan det er foregaaet, jeg husker det ikke nøjagtigt. Men jeg er temmelig sikker paa, at jeg har sagt, at saa maatte han overvise Beløbet, og det er rimeligvis H. C. Bryld, der har faaet dem.

HRS. Steglich-Petersen: Han skulde sende dem til Bryld?

Clausen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og det var 25.000 Kr., det drejede sig om?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Det var et ganske bestemt og fast Beløb, det laa fast, før De kom?

Clausen: Nej, jeg anede overhovedet ikke....det sagde han i Samtalen.

HRS. Steglich-Petersen: Det var ikke saadan, at De sad og forhandlede, om det skulde være 25.000 eller et større eller mindre Beløb?

Clausen: Nej, vi forhandlede slet ikke. Han tilbød 25.000 Kr.

HRS. Steglich-Petersen: Han tilbød Dem 25.000?

Clausen: I den lille korte Samtale, som Statsadvokaten maaske ikke helt forstod — jeg har maaske udtrykt mig uklart — saa sagde han: Jeg vil give 25.000 Kr. Og saa sagde jeg, at jeg vilde tage imod dem — men hvis der f. Eks. var blevet stillet Betingelser, saa vilde jeg ikke have taget imod dem.

HRS. Steglich-Petersen: Men De tog altsaa imod de 25.000, og saa maa De have givet Besked om, hvor han skulde sende dem hen.

Clausen: Ja, det maa jeg, men jeg kan ikke huske det nøjagtigt, hvordan Pengene er bleven betalt. Jeg tror bestemt ikke, jeg har faaet dem udbetalt.

HRS. Steglich-Petersen: Har De saa senere forhørt Dem, om Pengene er kommet?

Clausen: Det har jeg rimeligvis, men det kan godt være....

HRS. Steglich-Petersen: Ja, 25.000 Kr. er jo dog mange Penge.

Clausen: For et Parti er det nu ikke Alverden. For en enkelt Mand er det mange Penge, men jeg skulde jo ikke have dem selv, og til et Parti, der er ude i en stor Agitation, er det ikke Alverden.

HRS. Steglich-Petersen: Nej, men det har dog Interesse.

Clausen: Ja, nu maa De tage Hensyn til, at Pengesager som dem blandede jeg mig meget sjældent i.

HRS. Steglich-Petersen: De ved ikke, om der er givet Kvittering for de 25.000 Kr.?

Clausen: Om der er givet Kvittering?

HRS. Steglich-Petersen: Gav De Kvittering for dem?

Clausen: Jeg gav ingen Kvittering.

HRS. Steglich-Petersen: De ved ikke, om der er givet Kvittering?

Clausen: Det er der rimeligvis nok.

HRS. Steglich-Petersen: De ved ikke, om de er bogført?

Clausen: I »Fædrelandet« er de vel nok bogført.

HRS. Steglich-Petersen: Der var jo nogen, der kunde tage dem undervejs.

Clausen: Selvfølgelig er de kommet hen, hvor de skulde. Jeg husker ikke hvad Dag og Klokkeslet, jeg har spurgt om de Penge. Jeg er sikkert gaaet ned og har sagt: I kan hente 25.000 Kr. der og der. Og saa antager jeg, de har hentet dem, og hvis de ikke havde faaet dem, var de vel nok kommet og havde sagt: Hvad er det for en Løgnehistorie.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar, Deres Forklaring gaar ud paa, at det var et Beløb netop paa 25.000 Kr., som blev stillet til Disposition med det samme.

Clausen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De huske, hvornaar De var der?

Clausen: Det var i Sommeren 1940 — jeg husker ikke Datoen.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa blev der stillet 25.000 Kr. til Disposition?

Clausen: Ja, det blev der givet Løfte om.

HRS. David: Kendte De ikke N. N. inden dengang?

Clausen: Nej.

HRS. David: Har De ikke været hos N. N. privat?

Clausen: Nej, aldrig — jo-e forresten en Gang, men det var efter den Tid, lige kort efter; han boede ude paa Strandvejen, saa var jeg lige kort inde i Haven. Men ellers kendte jeg ham ikke.

Statsadv.: Der er kun een Ting, jeg gerne vil have klarlagt i denne Forbindelse. Af Deres Forklaring synes man nærmest at maatte faa den Forstaaelse, at de 25.000 Kr. er udbetalt paa een Gang, enten til Dem eller hentet efter Deres Besøg hos N. N.

Clausen: Ja, det er ogsaa mit Indtryk.

Statsadv.: Nu er Forholdet imidlertid det, at vi har en Regnskabsopstilling, hvoraf det fremgaar, eller hvoraf vi mener, det fremgaar, at der af N. N.s Firma, som De siger, er udbetalt i alt 25.000 Kr. til »Fædrelandet« i mange mindre Portioner og strakt over et helt Aar.

Clausen: Det ved jeg ikke noget om.

Statsadv.: Jeg kunde godt give Dem nogle Poster, men det har ingen Interesse i denne Forbindelse. Vi kan se af Bøgerne, at det er rigtigt, at der er udbetalt 25.000 Kr., men det ser ud, som om det er sket med 2-3-4.000 Kr. med nogen Tids Mellemrum og fordelt over et Aar. Kan det være de Penge her?

Clausen: Jeg havde Indtryk af dengang, at det laa saadan.

Statsadv.: Vi har Interesse i at faa fastslaaet, om det er 25.000 Kr. eller 50.000 Kr.

Clausen: Det kan jeg ikke udtale mig om.

Statsadv.: De kan ikke udtale Dem med fuld Sikkerhed, om de 25.000 Kr. er udbetalt paa een Gang?

Clausen: Nej, det kan jeg ikke.

Statsadv.: Det er, hvad De kan sige om den Historie?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Lad mig saa gaa over til et andet Spørgsmaal. Har De nogen Sinde været i Forhandling med Gunnar Larsen om Partiet eller om Bladforhold?

Clausen: Nej, aldrig nogen Sinde.

Statsadv.: Har De nogen Sinde været i Selskab med Gunnar Larsen?

Clausen: Ja-e ....

Statsadv.: Hvor mange Gange?

Clausen: Ja-e, i det hele har jeg vel talt med Gunnar Larsen to Gange.

Statsadv.: Og hvornaar kan det have været?

Clausen: Jeg har været i Selskab med ham ... det har nok været i Sensommeren eller Efteraaret 1940, og saa er jeg truffet sammen med ham i det tyske Gesandtskab i 1941.

Statsadv.: Det er 1940, der interesserer mig.

Clausen: Det var hos Direktør Sthyr — det var en Herremiddag.

Statsadv.: Dèr var altsaa Sthyr til Stede og Gunnar Larsen og ...

Clausen: Wodschow.

Statsadv.: Wodschow, hvem er det?

Clausen: Det er Orlogskaptajn Wodschow, Partiets Stabschef. Saa var der Meissner og en tysk Herre ...

Statsadv.: Hvad hed han?

Clausen: Det var noget med Schwartz —

Statsadv.: Kan han have heddet Schwartzmann?

Clausen: Ja, saadan noget eller noget lignende.

Statsadv.: Var han tilknyttet det tyske Gesandtskab?

Clausen: Det ved jeg ikke — jeg havde Indtryk af, at Sthyr kendte ham ... det var saadan en Herremiddag ... det foregik i Sommeren 1940, ude hos Sthyr.

Statsadv.: Hvad snakkede man om ved den Lejlighed?

Clausen: Det husker jeg ikke nøjagtigt, men nogen alvorlig politisk Drøftelse har det ikke været.

Statsadv.: Det er De sikker paa?

Clausen: Absolut.

Statsadv.: Der kan ikke ved den Lejlighed have været Tale om økonomisk Støtte?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Det har der ikke været?

Clausen: Man kan ikke saadan erindre Enkeltheder, hvad der bliver talt om ved en saadan Middag. Det kan godt være, jeg har sagt til Gunnar Larsen: De kan give os 100.000 Kr.

Statsadv.: Men nogen alvorlig Drøftelse har det ikke været?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Ingen Drøftelse eller Forhandling om Partiet eller Bladet eller noget i den Retning?

Clausen: Ikke Spor.

Statsadv.: De er simpelthen bleven inviteret derud til Middag?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Kom De ellers hos Sthyr?

Clausen: Nej, det var den eneste Gang, jeg har været der.

Statsadv.: De bliver pludselig inviteret derud til Middag sammen med Gunnar Larsen, men Politik eller Forholdet til »Fædrelandet«, det er ikke bleven drøftet?

Clausen: Næh, ikke saadan i alt Fald.

Statsadv.: Har De nogen Mening om, hvorvidt de Penge, som N. N. betalte Dem, kom fra Gunnar Larsen?

Clausen: Ikke Spor — det er slet ikke blevet nævnt overfor mig.

Statsadv.: De har altsaa hverken Viden paa første eller anden Haand om, at Gunnar Larsen har givet økonomisk Tilskud?

Clausen: Næh, hvis det havde været Gunnar Larsen, havde det været vel lidt.

Statsadv.: Ja, det synes jeg ogsaa. Men det er altsaa en sikker Ting, som staar fast: at De ved ikke noget om, hvorvidt Gunnar Larsen har givet Penge?

Clausen: Ja.

Statsadv.: Det kender De ikke noget til?

Clausen: Nej.

Statsadv.: Regnede man med, at der efter Gunnar Larsens Indstilling kunde være Mulighed for, at han vilde give Penge?

Clausen: Ja-e, jeg tænkte det, og Thomsen har besøgt ham, og det er ogsaa muligt, han har faaet noget.

Statsadv.: Mente De, Gunnar Larsen stillede sig forstaaende overfor Deres Parti og Bevægelse paa det daværende Tidspunkt eller havde Interesse for dem?

Clausen: Ja-e, ikke nok. Det har som sagt ikke været nævnt ved den Middag der, der har ikke været nogen politisk Drøftelse.

Statsadv.: Hvorledes opfattede De det da, at der kunde være Mulighed for, at Gunnar Larsen vilde give Tilskud? Hvis f. Eks. De og jeg havde kendt hinanden dengang, vilde De aldrig have fundet paa at bede mig om Penge til »Fædrelandet«, det er sikkert. Men andre Mennesker kunde man maaske nok have bedt om Penge.

Clausen: Det var ikke min Opgave at skaffe Penge til »Fædrelandet« — det egnede jeg mig heller ikke til.

Statsadv.: Maa jeg lige stille Dem det ene Spørgsmaal: Havde De nogen Forstaaelse af, at Gunnar Larsen havde en Indstilling overfor Deres Parti eller overfor »Fædrelandet«, saa det kunde tænkes, at han vilde give Penge?

Clausen: Nej, det havde jeg ikke.

HRS. Steglich-Petersen: De har sagt noget om her, at De mente, De blev inviteret til denne Middag hos Direktør Sthyr for at blive følt paa Pulsen . . .

Clausen: Ja-e, det er saadan et medicinsk Udtryk — jeg er jo selv Læge.

HRS. Steglich-Petersen: Men der ligger ikke noget særligt deri?

Clausen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Der var ikke noget intimt Forhold ellers?

Clausen: Nej.

HRS. David: Direktør Sthyr vilde bare se Dem?

Clausen: Ja, det var i Sommeren 1940; der var Tale om, at nu skulde Nationalsocialisterne til Magten, Rygtet gik, saa at jeg maatte officielt dementere det.

HRS. David: Saa er der maaske nogen, der vil se, hvad disse Nationalsocialister vil, og i Stedet for en alvorlig Forhandling saa gør man det i Form af en Middag.

Clausen: Ja.

Dommeren: Saa kan vi vist godt springe Resten af den Middag over.

Statsadv.: De sagde, De har truffet Gunar Larsen en Gang senere.

Clausen: Ja, paa det tyske Gesandtskab, dèr talte jeg ganske kort med ham. Det var, efter at Frikorpset var bleven oprettet, saa kom Gunnar Larsen hen til mig — jeg stod sammen med nogle andre — jeg husker ikke hvem, det var vist Redaktør Bangsted og Orlogskaptajn Wodschow — og saa siger Gunnar Larsen, ja, ordret kan jeg naturligvis ikke huske det, men Indholdet var det, at vi havde været ret nævenyttige med det Opraab om Frikorpsets Dannelse, da Regeringen havde omgaaedes med de samme Planer om at danne et Frikorps. Saa siger jeg, at det var jo beklageligt, at Regeringen ikke fik Lejlighed dertil, men nu kunde Regeringen jo saa i Stedet støtte Frikorpset ved at stille en Kaserne til Raadighed, saa det kunde blive uddannet herhjemme. Et Par Dage efter, maaske lige Dagen efter, indgav jeg en Ansøgning til Regeringen, om at der maatte blive stillet en Kaserne til Raadighed for Frikorpsets Uddannelse her i Landet.

Statsadv.: Var det det eneste, De snakkede med Gunnar Larsen om ved den Lejlighed?

Clausen: Ja, det var ganske kort, vi vekslede kun disse Bemærkninger.

Dommeren: Jeg vender tilbage til den Samtale, De havde med N. N. Havde De slet ikke nogen Forstaaelse af, at han vilde opnaa noget ved at give Dem disse 25.000 Kr.?

Clausen: Ikke Spor. Jeg maa have udtrykt mig uklart, for der udspandt sig nemlig følgende Samtale...

Dommeren: Ja, det er jeg ganske klar over. Men havde De ikke Forstaaelsen af, at der laa noget som helst bagved?

Clausen: Ikke Spor.

Dommeren: Drøftede han ikke med Dem ved den Lejlighed, at det var kedeligt, at »Fædrelandet« angreb Folk i store Stillinger?

Clausen: Ikke Spor — jeg vilde sikkert have kunnet huske det, hvis det var bleven drøftet.

HRS. Steglich-Petersen: Og det har ikke været drøftet mellem Dem og Redaktøren af »Fædrelandet«, at der har været disse Angreb?

Clausen: Aldrig nogen Sinde.

HRS. Steglich-Petersen: Kunde Redaktøren gøre det paa egen Haand, saadan hænge Folk ud, uden at spørge Dem?

Clausen: Der blev nævnt Generalkonsul Yde og Gunnar Larsen, men det Angreb paa Generalkonsul Yde laa jo langt før jeg kendte Gunnar Larsen. Saa vidt jeg husker, kom Yde rejsende op fra Hamborg.

Statsadv.: Naah, det Møde i Kolding i 1938 eller 39 kender jeg godt.

HRS. Steglich-Petersen: Men i 1940 havde Bladet fat i Yde igen, der var Tale om, at han havde hjulpet med til Fosterfordrivelse eller saadan noget.

Clausen: Det husker jeg ikke.

Statsadv.: Den 18. Juli har Bladet to Artikler (foreviser Bladet).

Clausen: »Fædrelandet« var uafhængigt af Partiet.

HRS. Steglich-Petersen: Var det det? Kunde det saadan paa egen Haand svine Folk til?

Clausen: Det kunde det godt.

HRS. Steglich-Petersen: Det blandede De Dem ikke i?

Clausen: Ja-e, de skulde helst ikke svine Nationalsocialister til.

HRS. Steglich-Petersen: Men vel heller ikke de Folk, som paa en eller anden Maade støttede?

Clausen: Næh, det skulde man ikke. Saa skulde man ikke modtage Støtte fra de Folk. Man kunde ikke købe sig fri.

HRS. Steglich-Petersen: Bladet kan dog ikke baade tage imod Penge og svine Folk til.

Clausen: Saa burde Bladet sige Nej. Jeg har ikke formidlet nogen som helst Penge til Bladet, hvor der er bleven gjort opmærksom paa, at der maatte ikke komme Artikler frem eller noget som helst.

Fhv. Minister Gunnar Larsen.

Forhold IV.

Statsadv.: Vi har tidligere talt om, at De paa Justitsminister Thune Jacobsens Foranledning har skaffet en Mand, som De karakteriserer som en temmelig lyssky Person, Hjælp af private Midler til Udførelse af et antikommunistisk Arbejde. De udtrykker Dem saaledes: antikommunistisk Arbejde af en Art, som Politiet ikke kunde foretage sig.

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Saaledes har De udtrykt Dem?

Gunnar Larsen: Ja, saaledes har jeg udtrykt det i Brevet til —

Statsadv.: Er det ikke underordnet, hvem Brevet er til?

Gunnar Larsen: Nej, det synes jeg ikke.

Statsadv.: Og hvem var den Person?

Gunnar Larsen: Det var en Mand, der hed Rudolf Christiansen.

Statsadv.: Hvordan gik det til, at Thune Jacobsen kom ind paa at anmode Dem om dette?

Gunnar Larsen: Det gik til paa den Maade, at engang i Foraaret 1941 sad jeg inde hos Udenrigsminister Scavenius og snakkede om et eller andet, som jeg ikke husker, men som ikke havde noget med dette her at gøre. Vi blev ikke færdige; han sagde, at nu maatte jeg undskylde, han havde et Møde med Rigspolitichefen, som Thune Jacobsen var dengang, som han havde tilsagt til et Møde, og saa kunde vi fortsætte senere, men i øvrigt mente han ikke, det varede saa længe, saa jeg kunde godt blive og overvære Samtalen, hvis jeg havde Lyst til det. Saa blev jeg, og saa kom Rigspolitichefen, og Udenrigsminister Scavenius talte med ham og foreholdt ham, at han ikke mente, at Politiet, resp. Justitsministeriet, var tilstrækkelig godt underrettet om, hvad der foregik i de yderliggaaende Partier, de revolutionære Partiers Kredse, d.v.s. de nationalsocialistiske og de kommunistiske; han syntes, at under de Forhold og den udenrigspolitiske Situation, som forelaa, maatte han forlange, at Politiet var bedre underrettet. Rigspolitichefen gav ham Ret i, at Politiet ikke var tilstrækkelig godt underrettet om, hvad der foregik i disse Kredse, men Politiet var under et betydeligt Handikap, bl. a. fordi man savnede økonomiske Midler til at anvende de Metoder, som var bedst egnede til at skaffe Oplysning i disse Forhold, nemlig Anvendelse af Stikkere. Det sad de Herrer og snakkede lidt om, og jeg blandede mig i Samtalen, og vi var alle enige om, at det i den givne Situation syntes temmelig latterligt, at Politiet ikke havde tilstrækkelige Midler til Raadighed til at skaffe sig, resp. Regeringen, behørig Underretning om disse Forhold. Saa tog det ene Ord det andet, og jeg sagde: ja bevares, hvis der var noget Forhold dèr, der var af Betydning, maatte de Herrer godt disponere over mig, saa vil jeg gerne træde til med økonomisk Støtte, da det andet forekom mig helt urimeligt. Det blev der sagt Tak til, og der skete ikke videre ved den Lejlighed. Rigspolitichefen gik, og Udenrigsministeren og jeg fortsatte vor Samtale. Jeg maa dog sige, at allerede i den Samtale nævnte Thune Jacobsen, at han havde en Mand, som han i og for sig godt kunde bruge til at skaffe Oplysning, men som han ikke kunde finansiere. Jeg husker ikke, om hans Navn blev nævnt ved den Lejlighed eller ikke, men nogle Dage efter ringede Rigspolitichefen mig op i Telefonen og sagde, at han vilde gerne komme tilbage til det Tilbud, jeg havde fremsat i Udenrigsministeriet, han havde en Mand, Redaktør Christiansen, som han gerne vilde bruge til dette Arbejde under Forudsætning af, at han kunde betale ham: om jeg var villig til at staa ved mit Tilbud? Det svarede jeg, at det var jeg selvfølgelig, det var der ikke noget i Vejen for.

Han spurgte, om han maatte sende ham over til mig for at hente Penge hos mig, og jeg sagde, at det kunde han godt gøre. Saa kom han fra det Tidspunkt og hentede Penge, jeg tror i Begyndelsen ca. 500 Kr. om Maaneden.

Statsadv.: Hvornaar foregik det?

Gunnar Larsen: I Foraaret 1941. Senere blev det sat op til 1500 Kr. efter Aftale med Thune Jacobsen.

Statsadv.: 1500 Kr. om Maaneden.

Gunnar Larsen: Det var vist fra —

Statsadv.: Ja, der er en Skrivelse af Juli 1942, hvor De skriver, at De har haft Besøg af Christiansen og skaffer ham de første 3 Maaneder 1500 Kr. om Maaneden.

Gunnar Larsen: Jeg er ikke sikker paa, at det ikke var sat op til 1500 Kr. før den Tid, men det første Halvaar eller saa var det 500 Kr., og senere blev det efter Aftale med Justitsministeren sat op til 1500 Kr.

Statsadv.: De var paa intet Tidspunkt i Tvivl om, at det var en Stikker, der blev betalt?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Hvad mener De med en »Stikker«?

Gunnar Larsen: I det Forhold, hvor Politiet anvendte dem, var det Personer, som skulde skaffe Politiet Oplysning om et eller andet Forhold.

Statsadv.: Og denne Rudolf Christiansen skulde altsaa skaffe Thune Jacobsen Oplysninger?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvad skulde Thune Jacobsen med de Oplysninger?

Gunnar Larsen: Som jeg sagde før, vi havde denne Diskussion —

Statsadv.: Var det kun til Politiets Orientering?

Gunnar Larsen: Det var til Orientering for Politiet og Justitsministeriet, og for Regeringen i sin Helhed.

Statsadv.: Paa det daværende Tidspunkt havde vi jo faaet Kommunistloven.

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Kommunisterne blev taget den 22. Juni 1941.

Gunnar Larsen: Men denne Samtale fandt Sted i Foraaret 1941. Det var paa et Tidspunkt, hvor der endnu var en Venskabstraktat.

Statsadv.: Altsaa, i Foraaret, før Sovjetunionens Indtræden i Krigen, fandt denne første Samtale Sted, og da var De altsaa klar over, at Rudolf Christiansen blev engageret som Stikker af Thune Jacobsen, og De betalte; og De havde den Opfattelse, at de Oplysninger, som Rudolf Christiansen kom med, skulde være til Orientering for Udenrigsministeren og for Politiet?

Gunnar Larsen: Og for Justitsministeriet.

Statsadv.: Og for Justitsministeriet. Dengang Kommunistrazziaerne fandt Sted i Juni 1941, havde Politiet jo et fortrinligt Materiale at gaa frem efter. Havde De nogen Opfattelse af, hvorvidt Rudolf Christiansen var en af de Personer, Politiet havde brugt til at skaffe Oplysninger?

Gunnar Larsen: Det kan jeg ikke sige. Han kom som sagt hos mig og hentede Penge; det gjorde han forresten ikke selv i Begyndelsen; han sendte et Pigebarn.

Statsadv.: Ja, det er lige meget, hvem der hentede Pengene. Jeg vil gerne have frem, at man brugte ham som Stikker, og nogle Maaneder senere anholdte Politiet Hundredvis af Kommunister efter Pres fra tysk Side. Politiet har ikke kunnet gøre dette uden gennem lang Tid at have skaffet Oplysninger. Var det til det Arbejde, man skulde anvende Rudolf Christiansen?

Gunnar Larsen: Det kan jeg ikke tænke mig. Paa det Tidspunkt anede man ikke, at der skulde komme en Kommunistlov.

Statsadv.: Udmærket. Saa gaar disse faa Maaneder, og saa kommer i hvert Tilfælde Krigen med Sovjetunionen, og Kommunisterne bliver stillet udenfor Samfundet og forfulgt af Myndighederne. Da understøttede De fortsat Rudolf Christiansen?

Gunnar Larsen: Ja, det fortsatte jeg med.

Statsadv.: Gjorde De Dem ikke nogen Tanker om, at det var rimeligt at antage, at det, Rudolf Christiansen bestilte, var at skaffe Oplysninger til Myndighederne, paa Grundlag af hvilke de kunde arrestere Kommunister?

Gunnar Larsen: Nej, paa det Tidspunkt var jo efterhaanden Thune Jacobsen blevet Justitsminister, og jeg var ganske klar over, at man ikke gjorde mere, end nødvendigt var.

Statsadv.: Det var De klar over? Det passer ikke, men det skal vi ikke diskutere nu. — Men det, jeg vil have at vide, er dette: det danske Politi forfulgte med stor Energi Kommunisterne, arresterede Masser af Kommunister paa Stikkeroplysninger; havde De nogen Tanke om, at Christiansen arbejdede for Politiet for at hjælpe det i den Opgave at arrestere danske Kommunister?

Gunnar Larsen: Nej, jeg havde Indtryk af, at den Side af Sagen havde Politiet andre Kilder til. Mit Indtryk var fra Thune Jacobsen, at det, man vilde bruge Rudolf Christiansen til, var mere en almen Orientering, som man maaske ikke havde fra anden Side.

Statsadv.: Ja, men hvis Politiet havde Midler til Raadighed, hvormed det kunde lønne Stikkere og paa anden Maade skaffe sig Oplysninger, som kunde føre til Arrestation af Kommunister, hvad mener De saa med, at Arbejdet var af en Art, som Politiet ikke kunde paatage sig?

Gunnar Larsen: Det maa jeg gaa ud fra. Ellers var det meningsløst at anmode mig om Penge.

Statsadv.: Naar jeg læser disse Linier, læser jeg det saadan, at det Arbejde, han skulde lave, var Arbejde af en særlig makaber Art, som Politiet ikke kunde paatage sig. Er det ikke rigtigt?

Gunnar Larsen: Nej, det er ikke rigtigt, det har jeg ikke Indtrykket af. Naar jeg har skrevet dette, er det, fordi det forekom mig mærkeligt, at Politiet ikke selv havde Penge, men maatte henvende sig til mig.

Statsadv.: Derfor kan jeg tænke mig, at Politiet har Midler til at betale Stikkere, det er vel ikke nogen større Hemmelighed, men her er Tale om Arbejde af en Art, som Politiet ikke kan paatage sig. Saa er Spørgsmaalet, hvad det er for en Art, naar de har Penge til Stikkere?

Gunar Larsen: De har aabenbart ikke nok.

Statsadv.: Var det simpelthen saaledes, at Staten ikke havde Raad til at betale de fornødne Stikkere?

Gunnar Larsen: Thune Jacobsen sagde, at Justitsministeriet ikke kunde faa de fornødne Midler bevilget.

Statsadv.: Uden Hensyn til, hvordan vi nu ser paa de Forhold, vil De give mig Ret i, at Deres Ordvalg, hvor De siger: antikommunistisk Arbejde af en Art, som Politiet ikke kunde paatage sig, leder Tanken stærkt hen i Retning af, at det er Arbejde af en særlig delikat Karakter. Men det var altsaa ikke Deres Tanke?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det var simpelthen den, at De mente, at Politiet ikke kunde skaffe sig Midler paa anden Maade til at faa de fornødne Stikkere?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Men da nu Kommunistforfølgelserne satte ind i 1941 og Tyskerne havde givet Ordre til, at Kommunisterne skulde arresteres, alle Kommunister, som overhovedet havde spillet den mindste ledende Rolle, mente De saa heller ikke, at Politiet kunde faa de Penge, det skulde bruge?

Gunnar Larsen: Det havde jeg ikke Indtryk af fra Thune Jacobsen. I den følgende Tid tog jeg nogle Gange Spørgsmaalet op overfor Thune Jacobsen om at afbryde den Historie.

Statsadv.: Hvorfor vilde De afbryde den?

Gunnar Larsen: For det første forekom det mig meningsløst, at jeg skulde blive ved at betale Penge til dette her, og for det andet tilspidsede Situationen sig efterhaanden paa en saadan Maade, at det var vanskeligt at holde Kontrol med Sagerne selv herhjemme. Der blev mere og mere tysk Indblanding. Jeg tog nogle Gange Spørgsmaalet om at afbryde Forholdet op med Thune Jacobsen, men han udtalte, at det saa han meget nødigt, og den Argumentation, han brugte, var, at han nærede Frygt for, at hvis man afbrød Forbindelsen med Christiansen, vilde han gaa til Tyskerne og derved komme til at gøre Skade.

Statsadv.: Ja saa? Det var altsaa for at beskytte Kommunisterne?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Naa saadan. Med andre Ord, naar De fortsatte med Betalingen ud over den 22. Juni 1941, var det altsaa for at betage Rudolf Christiansen Motiverne til at gaa til Tyskerne med sine Oplysninger?

Gunnar Larsen: Det var den Argumentation, jeg fik fra Thune Jacobsen, og selv om jeg som sagt flere Gange var inde paa, at jeg gerne vilde afbryde, bøjede jeg mig for den.

Statsadv.: Altsaa, Deres Bevæggrund til at fortsætte med at betale 1500 Kr. om Maaneden var, at De ønskede at skaane Kommunisterne for, at Christiansen skulde gaa til Tyskerne?

Gunnar Larsen: Grunden var, at Thune Jacobsen mente, at det vilde gøre Fortræd paa forskellig Vis.

Statsadv.: At Christiansen arbejdede udelukkende blandt Kommunisterne, kunde vel ikke være nogen Hemmelighed.

Gunnar Larsen: Det var jeg ikke klar over til at begynde med, men blev det.

Statsadv.: Og naar han ikke skulde gøre Ulykker, maatte det vel være over for Kommunisterne, og De betalte 1500 Kr. om Maaneden, for at han ikke skulde gøre det. Hvor længe blev De ved med at understøtte ham?

Gunnar Larsen: Det holdt op, tror jeg, engang i Sommeren 1942.

Statsadv.: Da holdt det op?

Gunnar Larsen: Nej, da holdt det ikke op, men da var jeg igen inde paa at standse det, og da fik jeg dette Brev, som Statsadvokaten har, fra Thune Jacobsen. Derefter fortsatte det og blev vistnok ved til engang i Sommeren 1943.

Statsadv.: Og hvad saa? Var det stadigvæk 1500 Kr. om Maaneden, indtil det sluttede?

Gunnar Larsen: Ja, jeg tror ikke der var nogen Aftrapning i Beløbet; jeg tror, det standsede.

Statsadv.: Det standsede i 1943. Hvad saa? Regnede De saa ikke med, at han gik til Tyskerne?

Gunnar Larsen: Jo, Thune Jacobsens Argument var stadig, at han mente, det var farligt.

Statsadv.: Men De standsede?

Gunnar Larsen: Ja, jeg syntes, Situationen var bleven af en saadan Art, at....

Statsadv.: At nu havde De betalt Penge nok for at redde Kommunister?

Gunnar Larsen: Nej, men Situationen havde nu engang i Sommeren 1943 tilspidset sig saa meget, at jeg ikke syntes....

Statsadv.: Ja, Faren var større og større.

Gunnar Larsen: Ja, men Situationen var efterhaanden blevet saa kompliceret, at jeg mente, det ikke kunde hjælpe noget at blive ved at betale.

Statsadv.: Men da De saa holdt op, maatte De vel efter det, De tidligere har sagt, se den Mulighed i Øjnene, at han nu gik til Tyskerne?

Gunnar Larsen: Ja, det var Thune Jacobsens Mening, at det maatte man regne med.

Statsadv.: Men De holdt altsaa op?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Og hvilken Forbindelse havde De saa senere med Rudolf Christiansen?

Gunnar Larsen: Senere har jeg ikke haft Forbindelse med ham paa anden Maade, end at han Gang paa Gang har prøvet at komme i Forbindelse med mig. Nogle Gange har han været i Telefonen for at søge at faa en ny Ordning om Støtte, og han har søgt at komme i Forbindelse paa anden Maade.

Statsadv. De betalte ham altsaa ingen Penge, efter at De holdt op i Sommeren 1943?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det gjorde De ikke?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det er De ganske sikker paa?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Dette med at hente Pengene vil jeg gerne have ridset lidt op. Hvem hentede Pengene, og hvor?

Gunnar Larsen: Til at begynde med sendte han et Pigebarn for at hente dem.

Statsadv.: Hvem var det?

Gunnar Larsen: Jeg kan ikke huske, hvad hun hed.

Statsadv.: Var det hende fra Lido Bar?

Gunnar Larsen: Det aner jeg ikke.

Statsadv.: Det er De helt sikker paa?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Kender De heller ikke Eva Fleron?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Hvordan saa det Pigebarn ud, der hentede Pengene?

Gunnar Larsen: Det var saadan en forholdsvis lille Størrelse.

HRS. Steglich-Petersen: Er det noget, der vedrører Sagen?

Statsadv.: Ja, det vedrører Sagen. Hvad saa videre? Hvem hentede Pengene senere?

Gunnar Larsen: Senere kom han selv.

Statsadv.: Han indfandt sig hver Maanedsdag, eller hvordan?

Gunnar Larsen: Ja, saa nogenlunde; ikke altid, sommetider kunde det være hveranden Maaned.

Statsadv.: Saa fik han to Rater ad Gangen?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvor henvendte han sig til Dem?

Gunnar Larsen: Han kom ned i Ministeriet.

Statsadv.: Og De betalte ham Pengene kontant?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Snakkede De med ham ved disse Lejligheder?

Gunnar Larsen: Ja, han vilde altid gerne snakke og kom ogsaa sommetider med noget Sludder, men det blev ikke til ret meget, thi for det første var jeg ikke interesseret, og for det andet var det, han havde at sige, noget, som jeg ikke syntes havde særlig Interesse.

Statsadv.: Hvad havde han at sige?

Gunnar Larsen: Han kom i Regelen med nogle meget taagede socialpolitiske Foredrag. Det eneste, jeg husker jeg har hørt af ham ved disse Lejligheder, som havde noget aktuelt ved sig, var engang han kom og fortalte noget om det indledede Samarbejde mellem de konservative Grupper og Kommunisterne, men jeg er ikke helt sikker paa, at det ikke var paa et Tidspunkt, hvor vi vidste det fra anden Side.

Statsadv.: Men De modtog ham, naar han hentede Penge, og snakkede lidt med ham?

Gunnar Larsen: Nej, ikke altid.

Statsadv.: Og fik ikke noget at vide af ham?

Gunnar Larsen: Ikke noget konkret.

Statsadv.: Men efter Sommeren 1943 afbrød De Forbindelsen med ham, og han fik ingen Penge hos Dem?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Gunnar Larsen, er De ganske sikker paa, at det er rigtigt, hvad De siger?

Gunnar Larsen: Ja, ganske sikker.

Statsadv.: Han kom i Vestergade lige til han døde.

Gunnar Larsen: Ja, men jeg har sagt til Statsadvokaten, at han søgte Gang paa Gang at komme i Forbindelse med mig ogsaa i Vestergade.

Statsadv.: Vil det sige, at han ikke blev modtaget?

Gunnar Larsen: Han blev ikke modtaget af mig.

Statsadv.: Hvem snakkede han med i Vestergade?

Gunnar Larsen: Det har Statsadvokaten spurgt om før; det kan jeg ikke vide.

Statsadv.: Det har De ingen som helst Mening om? Altsaa, »Hestetyven« havde sin Gang i Vestergade og havde det, lige til han blev skudt, og han blev modtaget af nogen dernede, var derinde i længere Tid; det ved vi, og det skal jeg bevise; men De aner ikke, hvad han skulde der?

Gunnar Larsen: Nej, det eneste, jeg ved om hans Tilstedeværelse, er, at jeg har faaet at vide nogle Gange, at han har været der og spurgt efter mig.

Statsadv.: Men saa kommer han vel ikke længere end til Ekspeditionskontoret?

Gunnar Larsen: Nej, det gaar jeg ud fra.

Statsadv.: Og opholder sig ikke længere Tid i Vestergade?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det er altsaa noget, De tør sige med Bestemthed, at De har ikke talt med ham siden Sommeren 1943, og De ved ikke, om der er andre i Vestergade, der har talt med ham og støttet ham?

Gunnar Larsen: Det vil jeg anse for ganske usandsynligt.

Statsadv.: Tør De sige med Sikkerhed, at andre ikke har udbetalt ham Penge i Forstaaelse med Dem efter 1943?

Gunnar Larsen: Ja, det er ganske givet.

Statsadv.: Det er De helt sikker paa?

Gunnar Larsen: Ja, helt sikker.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar altsaa, at dette Forhold med Udbetalingen af disse Beløb indledes ved denne Samtale i Udenrigsministerens Kontor.

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Var Forholdet saa det, at De følte, at De havde andet med det at gøre end at foretage disse Udbetalinger?

Gunnar Larsen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Har Forholdet været det, at det hele Tiden har været Justitsministeriet, som har taget Ansvaret for, at Udbetalingerne fandt Sted?

Gunnar Larsen: Ja, for saa vidt som man vil gøre Rigspolitichefembedet og Justitsministeriet identiske, for de første 3—4 Maaneder var altsaa, medens Thune Jacobsen var Rigspolitichef. Om Harald Petersen har vidst noget om det, tør jeg ikke sige. Men efter det Tidspunkt var det selvfølgelig Justitsministeriet.

HRS. Steglich-Petersen: Paa det Tidspunkt var Harald Petersen altsaa Justitsminister?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og havde De paa hans Anmodning foretaget lignende Udbetalinger tidligere?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det havde De gjort?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa ikke noget ganske usædvanligt, at man trak paa Deres Kasse, om jeg saa maa sige, som en Del af Statskassen?

Gunnar Larsen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Er Forholdet det, at De har betragtet det som en Statsudgift i Virkeligheden?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Der har været en Brevveksling mellem Dem og Thune Jacobsen i August 1942.

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: De skriver der:

For en Ordens Skyld bekræfter jeg, at jeg foreløbig vil være villig til at fortsætte med de maanedlige Betalinger til Hr. Christiansen for min egen Regning. Jeg vilde sætte Pris paa, at De overfor mig vilde bekræfte, at De er indforstaaet hermed. Naar jeg beder Dem om dette, er Grunden først og fremmest den, at jeg under den Samtale, jeg havde med Statsministeren, og som var Grundlaget for de Udtalelser, Statsministeren kom med vedrørende mit Forhold til de øvrige Medlemmer af Regeringen paa Ministermødet i Gaar, maatte høre Beklagelser fra Statsministerens Side over, at jeg i Harald Petersens Tid havde gjort noget ganske tilsvarende som det, der gøres med Hensyn til Hr. Christiansen.

Der siger De altsaa, at De har i Harald Petersens Tid gjort noget ganske tilsvarende?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: De skriver videre:

Statsministeren slog sig til Taals med denne min Forklaring, men jeg kan ikke nægte, at jeg paa Grund af den Uvilje og Mangel paa Forstaaelse, jeg føler mig udsat for fra Politikernes Side, følte Savnet af, at det, jeg dengang havde gjort, ikke var en selvstændig Aktion, hvilket var saa meget desto mere urimeligt, som den paagældende Aktion ikke engang var paa mit eget Initiativ, og det forekommer mig helt urimeligt, at man skal være udsat for Mistænkeliggørelse, fordi man benytter sine egne private Pengemidler til Fordel for Statens Sikkerhed, naar det endda er sket efter Opfordring fra den da siddende Justitsminister.

Det har altsaa været Deres Opfattelse af det hele.

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa faar De et Brev fra Thune Jacobsen, hvori han skriver — det er den 24. August:

Under Henvisning til Deres Skrivelse af 13. August 1942 skal jeg herved meddele, at jeg er indforstaaet med, at De fortsætter med de maanedlige Betalinger til Hr. Christiansen for Deres Regning og for min Risiko.

Det forstaaas vel naturligt saaledes, at De behøver ikke at blande Dem i Detaillerne, men han tager det hele Ansvar? Har De ikke forstaaet det paa den Maade?

Gunnar Larsen: Jo.

HRS. Steglich-Petersen: Statsadvokaten har været meget inde paa, hvordan De maatte forstaa, hvad Pengene skulde bruges til, men har Forholdet været dette, at De har ment, at De har ikke behøvet at anvende nogen Kritik, da det drejede sig om Justitsministerens Dispositioner?

Gunnar Larsen: Ja absolut. Jeg var helt og holdent til Støtte for Justitsministeriet, og saa maatte de gøre, hvad de vilde.

HRS. Steglich-Petersen: Har De gjort nogen Indberetning til Statsministeren om Forholdet?

Gunnar Larsen: Ja, jeg skrev til Statsminister Buhl i Begyndelsen af September 1942, og der har jeg redegjort for Forholdet.

HRS. Steglich-Petersen: Og hvad sagde Statsministeren til det?

Gunnar Larsen: Der var en Samtale i Forbindelse med dette Brev, enten umiddelbart før eller umiddelbart efter, og der udtalte han, at det, der var foretaget dèr som Støtte for Justitsministeriet, var der selvfølgelig ikke noget at sige til. Efter at det Brev blev sendt, har jeg ikke hørt noget.

HRS. Steglich-Petersen: Men Forholdet er altsaa det, at De har regnet med, at det var, om jeg saa maa sige, en Embedshandling fra Deres Side?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og at De derfor har et vist Ansvar overfor Statsministeren, da der bliver Tale om Kritik?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Saadan har De opfattet det? De har opfattet det som en Ministerhandling fra Deres Side? De har stillet dette Beløb til Disposition for et sideordnet Ministerium, fordi dette ikke havde Pengene selv?

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa, De har kun været, om jeg saa maa sige, Kassemester, den, der skulde betale Gildet, men De skulde ikke foretage nogen Disposition, og det har De gjort som Minister, og fordi De var Minister?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Maa jeg lige sige en Ting. Rudolf Christiansen arbejdede ved Hjælp af en Medhjælper, der vil blive ført som Vidne i Retten i Dag, paa at fange Aksel Larsen, paa at angive Aksel Larsen. Er det Dem ubekendt, at det var det, Hestetyven bestilte?

Gunnar Larsen: Ja, det er det i høj Grad, for jeg husker, at jeg engang, efter at Aksel Larsen var blevet arresteret, spurgte Thune Jacobsen, om den Arrestation havde haft noget at gøre med Hestetyven, eller Hestetyven havde haft noget at gøre med den.

Statsadv.: Det havde De altsaa Mistanke om?

Gunnar Larsen: Det spurgte jeg Thune Jacobsen om, og han svarede Nej, det havde det ikke.

Statsadv.: Det er rigtigt, for det mislykkedes, men der arbejdedes intensivt af Rudolf Christiansen og hans Medhjælper, som vil blive ført her i Dag, paa at fange Aksel Larsen, og det er Dem ubekendt? Det er nemlig den makabre Karakter af denne Sag. Det var det, han skulde bruges til. Men det vidste De altsaa ikke?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Jeg vil gerne have at vide, om De har betalt Stikkere for Harald Petersen?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvem?

Gunnar Larsen: Engang i Begyndelsen af 1941 kom daværende Justitsminister Harald Petersen sammen med Kriminalbetjent Weiss til mig og meddelte mig, at de havde en Mand, som de havde brugt og brugte som Stikker overfor Nationalsocialisterne, og de vilde meget gerne have ham finansieret.

Statsadv.: Var det Høyer?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Ham kommer vi til i det næste Forhold. Den eneste Stikker, De har finansieret for Harald Petersen, er altsaa Høyer?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Da det nu er blevet nævnt, at De har givet en Beretning til Statsminister Buhl om dette Forhold, vil jeg gerne have at vide: har Statsministeren over for Dem billiget det Forhold, at De understøttede Rudolf Christiansen?

Gunnar Larsen: Der har været en Kritik af et andet Forhold, som formodentlig ogsaa kommer frem under Sagen, nemlig Asmussen Forholdet, og paa Foranledning af det havde jeg en Samtale med Statsministeren, og derunder kom jeg ind paa disse Spørgsmaal: at jeg havde støttet forskellige Aktioner for Justitsministeriet. Dertil sagde han, at det laa anderledes end det med Asmussen, for naar det var gjort efter Justitsministeriets Opfordring, var der ikke noget at sige til det.

Statsadv.: Men vidste Statsminister Buhl, at De finansierede Rudolf Christiansen, før 1. September 1942?

Gunnar Larsen: Det er næppe sandsynligt; det tror jeg ikke.

Statsadv.: Har han efter 1. September 1942 billiget, at De stottede »Hestetyven«?

Gunnar Larsen: Efter at jeg har sendt det Brev, har jeg ikke hort noget.

Statsadv.: Altsaa, Statsministeren har intet vidst før 1. September 1942, og ham har De ikke hørt noget fra senere i den Anledning. Følgelig har han ikke billiget det.

Dommeren: Han har heller ikke misbilliget det, forstaar jeg.

HRS. Steglich-Petersen: Er det et Spørgsmaal til Tiltalte?

Statsadv.: Ja, det er det. Har De noget mod det?

HRS. Steglich-Petersen: Ja det synes jeg nok jeg har, for det er dog et Spørgsmaal om Fortolkning af denne Tavshed.

Statsadv.: De kan være ganske rolig, Højesteretssagfører; jeg stiller ikke irrelevante Spørgsmaal.

Dommeren: Det er der heller ingen der har sagt.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne sige, naar der tales om Billigelse eller ikke Billigelse: er Forholdet ikke det, at De paa et Tidspunkt har tilbudt Statsministeren at fratræde som Minister?

Gunnar Larsen: Jo, det har jeg, men det var vistnok paa et Tidspunkt lidt før den Tid, at jeg anmodede om at blive fritaget for at være Minister. Det var vist en Maaneds Tid eller to før.

HRS. Steglich-Petersen: De havde altsaa tilkendegivet, at De var klar til at fratræde, saa snart det ønskedes?

Gunnar Larsen: Ja, jeg havde udtalt Ønske om at faa Lov at fratræde.

HRS. Steglich-Petersen: Saa Statsministeren kunde have faldet tilbage paa dette og sagt: vil De saa ikke hellere træde tilbage.

Gunnar Larsen: Ja i høj Grad.

HRS. Steglich-Petersen: De siger ogsaa her i dette Brev til Statsministeren: Justitsminister Thune Jacobsen har for en Maaneds Tid siden anmodet mig om at fortsætte med dette Arrangement, hvilket jeg ogsaa har indvilget i. Forholdet er altsaa dette, at De giver Meddelelse til Statsministeren om, at Arrangementet fortsætter....

Gunnar Larsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og det møder ikke nogen Protest fra Statsministerens Side?

Gunnar Larsen: Nej.

Afhøring af fhv. Minister E. Thune Jacobsen.

Dommeren: I denne Sag er Gunnar Larsen sigtet for Overtrædelse af Straffelovstillægget, bl. a. for at have ydet økonomisk Støtte til »Hestetyven«. Det fremgaar af Sagen, at det er sket efter Opfordring fra eller i Forstaaelse med Dem, og da Forholdet angaar Dem ligesaa meget som Gunnar Larsen, stiller jeg Dem frit med Hensyn til, om De vil udtale Dem.

Thune Jacobsen: Jeg ønsker at udtale mig, men jeg vil gerne have Lov til at komme med et Par kortfattede Bemærkninger inden Afhøringen.

Statsadv.: Jeg vil gerne afhøre Dem først; saa kan de kortfattede Bemærkninger komme bagefter.

Thune Jacobsen: Nej, til Forklaring af den Afhøring, der skal finde Sted, er det praktisk, at jeg kommer med dem først. Det er kun et Par Bemærkninger.

Dommeren: Lad os blot høre dem først.

Thune Jacobsen: For hele Administrationen af Lovgivningen under de særlige Anliggender, altsaa ogsaa Kommunistloven, gjaldt det, at Justitsministeriet faktisk indtog en Dobbeltstilling overfor Tyskerne. Paa den ene Side kunde Politiet ligesaa lidt som Domstolene og Anklagemyndigheden sabotere disse Love ved ikke at anvende dem. Tyskerne maatte i hvert Fald ikke faa det Indtryk, og de Sager, vi havde, maatte gennemføres paa normal Vis. Paa den anden Side har jeg altid søgt at udnytte de Muligheder, der var levnet for at varetage danske Interesser, altsaa ogsaa Kommunisternes, overfor tyske Indgreb. I talrige Tilfælde har Ministeriet f. Eks. afværget Internering af Kommunister, og meget mere. I Spørgsmaalet om Kommunistforseelser efter Kommunistloven viste Dobbeltstillingen sig paa følgende Maade. Paa den ene Side var det udelukket, at jeg vilde række Haand til at fremkalde Anmeldelser om Kommunistforseelser. Paa den anden Side forlangte Tyskerne Aktion mod Kommunisterne, og jeg kunde ikke have noget imod, at Tyskerne fik det Indtryk, at jeg udfoldede Aktivitet for at komme dem til Livs. Denne Dobbeltstilling vil jeg bede holdt i Erindring. Iøvrigt vil jeg gerne sige to Ord om mit og Politiets Forhold til Kommunisterne. Det var dette, at vi gennem mange Aar naturligvis har maattet opfatte Kommunisterne som det yderliggaaende Parti, de var, med deres Erklæring om, at de vilde tage Magten i Landet, eventuelt ved Revolution. Vi kæmpede som Soldater i en Armé mod dem. Man kan huske fra 1918 til ind i 20erne og fra Begyndelsen af 30erne og et Stykke ind i 30erne, hvordan Politiet stadig maatte bekæmpe den Uro, Kommunisterne maatte foraarsage. Men vi optraadte som Soldater i en Armé, og naar Krigen er endt, er der ingen Bitterhed, i hvert Fald ikke fra Politiets Side overfor Kommunisterne. Jeg forstaar, at Kommunisterne nu har afblæst Kampen og med Stemmesedlen i Haand vil søge at erhverve sig en stærk Plads i Samfundet, og fra det Øjeblik er naturligvis ogsaa Kampen afblæst fra Politiets Side.

Statsadv.: Hvornaar fik De første Gang Føling med »Hestetyven«?

Thune Jacobsen: Jeg har tidligere sagt, at jeg ikke kan erindre disse Tidspunkter.

Statsadv.: Hvornaar omtrent kan det have været?

Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke sige — om det var 1936, 1937, 1938 eller 1939. Det er mig umuligt.

Statsadv.: Det ligger altsaa nogle Aar tilbage?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Hvad havde De da at gøre med ham?

Thune Jacobsen: Det var Politiet, der havde noget at gøre med ham, ikke mig.

Statsadv.: Hvad var Deres Stilling paa det daværende Tidspunkt?
Thune Jacobsen: Jeg har skiftet Stilling temmelig mange Gange.
Statsadv.: Javel, men havde De personlig Berøring med »Hestetyven« dengang?
Thune Jacobsen: Han har været hos mig i hvert Fald.
Statsadv.: Han har talt med Dem?
Thune Jacobsen: Ja.
Statsadv.: Hvad lavede han dengang?
Thune Jacobsen: Det ved jeg ikke.
Statsadv.: Var han ansat i Politiet?
Thune Jacobsen: Ansat i Politiet? Nej. Han har aldrig været ansat i Politiet.
Statsadv.: Arbejdede han for Politiet?
Thune Jacobsen: Han har arbejdet for Politiet.
Statsadv.: Hvad lavede han?
Thune Jacobsen: Han var interesseret i Kommunisterne, optaget af Kommunisterne.
Statsadv.: Han har nogle Aar før Krigen, nogen Tid før Krigen, været beskæftiget af Politiet med at skaffe Oplysninger om Kommunisterne?
Thune Jacobsen: I hvilket Omfang kan jeg ikke udtale mig om.
Statsadv.: Nej, men jeg vil have fastslaaet, at det var hans Arbejdsomraade?
Thune Jacobsen: Ja.
Statsadv.: Han var en Mand, der var kendt i Politiet og Specialist, om jeg saa maa sige, i Kommunister?
Thune Jacobsen: Ja, stærkt interesseret, efter tidligere selv at have været Kommunist forresten, saavidt jeg ved.
Statsadv.: Men der ved De forkert.
Thune Jacobsen: Det er muligt.
Statsadv.: Det er sikkert. Men hvor længe varede det Samarbejde saa?
Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke udtale mig om. Det var ikke Samarbejde med mig.
Statsadv.: Kan De huske, under hvilke Omstændigheder han holdt op med at virke for Politiet?
Thune Jacobsen: Saavidt jeg erindrer, var det dengang vi havde dannet et Sikkerhedspoliti, og der var nogen Gnidning indenfor Politietaten med Hensyn til Ordningen af dette. Og der var det vist, saavidt jeg erindrer, Justitsministeren, der paa et Klagemaal over, at man havde brugt Christiansen, udtalte sin Utilfredshed dermed.
Statsadv.: Det var Unmack Larsen?
Thune Jacobsen: Ja, jeg har spurgt Strøbech, som dengang havde med disse Ting at gøre, men han mindes ikke, at Unmack Larsen har udtalt nogen Misbilligelse af dette Forhold.
Statsadv.: Det er ogsaa irrelevant, men Forholdet er det, at Rudolf Christiansen har arbejdet med Kommunister for Politiet nogle Aar før Krigen?
Thune Jacobsen: Ja.
Statsadv.: Og saa forstaar jeg, at der gik nogle Aar, hvor De ikke havde Forbindelse med ham?
Thune Jacobsen: Ja.
Statsadv.: Hvornaar blev Forbindelsen knyttet igen mellem Dem og Rudolf Christiansen?
Thune Jacobsen: Jeg gaar ud fra efter det, jeg nu hører, at det har været omkring 1941.
Statsadv.: Hvordan blev Forbindelsen genoptaget?
Thune Jacobsen: Ved at han kom til mig.
Statsadv.: Og hvad vilde han?
Thune Jacobsen: Dengang interesserede han sig for en Lejerforening.
Statsadv.: For en Lejerforening?
Thune Jacobsen: Ja.
Statsadv.: Kom han til Dem om en Lejerforening?

Thune Jacobsen: Ja det gjorde han. Forholdet var det, at han var interesseret i at bekæmpe Kommunisterne ved at sørge for saa gode Boligforhold som muligt. Saavidt jeg erindrer, var der ogsaa noget med en Byggeforening.

Statsadv.: Kom han op til Dem for at faa startet en Boligforening?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Og det skulde være med det Formaal, at naar man lavede en Boligforening og fik gode Boligforhold, var der ingen Kommunister mere?

Thune Jacobsen: Ja, det var hans Tro.

Statsadv.: Reflekterede De paa den Tanke?

Thune Jacobsen: Saavidt jeg ved, har han vist ogsaa været hos andre med det, men jeg tror det var nærmere en Introduktion fra hans Side: om han ikke kunde komme til at virke mod Kommunisterne.

Statsadv.: Javel, altsaa melde sig til Tjeneste?

Thune Jacobsen: Ja, det tror jeg. I hvert Fald vilde han gerne have Penge for dette Arbejde. Han klagede sin Nød, for han tjente ikke noget, han havde ikke Tid og Penge til at gaa ind i dette Arbejde.

Statsadv.: Hvad sagde De saa til ham?

Thune Jacobsen: Jeg sagde ikke noget til ham. Han sagde til mig, om han ikke kunde virke mod Kommunisterne, optage et Arbejde der.

Statsadv.: Svarede De ham?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Hvad svarede De ham?

Thune Jacobsen: Jeg var klar over, da han begyndte paa dette, at han var en farlig Mand. Det vidste vi alle, og nu under Besættelsen kunde jeg tænke mig, at hvis jeg ikke tog mig kærligt af ham, vilde han gaa til Tyskerne i Stedet for. Og det kunde tænkes, at hvis han gik til Tyskerne, vilde han naturligvis ogsaa meddele, at man viste ham af, at man ikke vilde have noget med ham at gøre, at man ikke interesserede sig for Kommunistproblemet. Derfor sagde jeg, at vi kunde tale om det; han kunde se, om han kunde skaffe nogle Oplysninger.

Statsadv.: Hvad skete der saa videre i Sagen?

Thune Jacobsen: Saa talte jeg med Minister Gunnar Larsen om det.

Statsadv.: Ved hvilken Lejlighed talte De med Ministeren om det?

Thune Jacobsen: Der har jeg fra Begyndelsen ikke kunnet huske, hvad det drejede sig om, men jeg tror nok, det har været paa et tidligere Tidspunkt, at der har været Forhandling oppe hos Udenrigsministeren om det.

Statsadv.: Hvad har de Forhandlinger gaaet ud paa?

Thune Jacobsen: Om Støtte til Bekæmpelse af de yderliggaaende Partier, Nationalsocialisterne og Kommunisterne.

Statsadv.: De var til Forhandling hos Udenrigsministeren om det Emne?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Og hvad saa?

Thune Jacobsen: Og der tror jeg altsaa det blev til, at Udenrigsministeren sagde, at Gunnar Larsen maaske kunde træde hjælpende til her.

Statsadv.: Var Gunnar Larsen til Stede?

Thune Jacobsen: Det har han sikkert været.

Statsadv.: Hvorfor skulde Gunnar Larsen træde hjælpende til?

Thune Jacobsen: Fordi det var vanskeligt overhovedet at faa Midler til det Arbejde.

Statsadv.: Saa? Var det det?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Derfor skulde Gunnar Larsen træde hjælpende til og betale Rudolf Christiansen?

Thune Jacobsen: Nej, det var ikke Rudolf Christiansen; det var i Almindelighed.

Statsadv.: Det var i Almindelighed til det Oplysningsarbejde, som vi kalder det; og Gunnar Larsen var til Stede. Kom »Hestetyven« paa Tale ved den Lejlighed?

Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke huske.

Statsadv.: Men Gunnar Larsen erklærede sig indforstaaet med at støtte dette Arbejde?

Thune Jacobsen: Ja — ja, jeg kan forresten ikke sige, om han ved den Lejlighed sagde det eller ved en senere Lejlighed.

Statsadv.: Men senere kom De ind paa at tale med Gunnar Larsen mere konkret om »Hestetyven«?

Thune Jacobsen: Altsaa om Støtte til ham? Ja.

Statsadv.: Hvordan gik det til?

Thune Jacobsen: Ved at jeg søgte Gunnar Larsen.

Statsadv.: Og i hvilken Anledning søgte De ham?

Thune Jacobsen: For at faa Støtte til »Hestetyven«?

Statsadv.: Til denne specielle Mand »Hestetyven«?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Hvad sagde Gunnar Larsen til det?

Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke huske.

Statsadv.: Erklærede han sig indforstaaet?

Thune Jacobsen: Ja saavidt jeg ved; i hvert Tilfælde fik jeg Midler til det.

Statsadv.: Ved De noget om — ja, det ved De jo, at Gunnar Larsen har paa Deres Anmodning betalt »Hestetyven«?

Thune Jacobsen: Ja ja, og oven i Købet har jeg skrevet til ham og sagt, at jeg tog Ansvaret for det. Og det Ansvar tog jeg med Glæde.

Statsadv.: Javist, fordi De mente, at den eneste Grund til at give »Hestetyven« Penge var, at han ikke skulde gaa til Tyskerne?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Den eneste Grund til, at man ønskede at understøtte »Hestetyven«, var altsaa at skaane danske Kommunister?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Det var den *eneste* Grund?

Thune Jacobsen: Ja, saa var der naturligvis ogsaa den Grund, at hvis det kom Tyskerne for Øre, at man støttede ham i dette Foretagende, vilde Tyskerne se med Glæde paa, at der blev gjort noget for dem; de vilde altsaa tro det.

Statsadv.: De brugte ikke »Hestetyven«?

Thune Jacobsen: Nej. Han kom altsaa hos mig af og til, men jeg har ikke brugt ham, ikke leveret til Politiet nogen Meddelelse.

Statsadv.: Har han givet nogen Meddelelser?

Thune Jacobsen: Nej, ikke af Betydning, og jeg ønskede jo overhovedet ikke at faa nogen.

Statsadv.: Skal det forstaas saadan, at »Hestetyven« aldrig overfor Dem har f. Eks. opgivet Navne paa ledende Kommunister?

Thune Jacobsen: Nej.

Statsadv.: Det har han aldrig gjort?

Thune Jacobsen: Nej. Saavidt jeg erindrer, kom han engang imellem med nogle Sedler. De gik direkte i Papirkurven. Ja, det lyder mærkværdigt; man kan sige, at det er ikke meget politimæssigt, men jeg havde overhovedet ingen Interesse i Christiansens Meddelelser.

Statsadv.: Deres Forklaring paa det Punkt er meget skarp og tydelig: Christiansen har aldrig nogensinde bragt Dem Meddelelser af Værdi om Kommunister?

Thune Jacobsen: Ikke det jeg erindrer i hvert Tilfælde.

Statsadv.: Og han har aldrig givet Dem f. Eks. skriftlige Rapporter, men kun smaa Sedler?

Thune Jacobsen: Nogle Gange har han været med 3—4 Sider, eller hvad det kunde være.

Statsadv.: Hvad stod der paa de Sider?

Thune Jacobsen: Jeg aner det ved Gud ikke. Det lyder underligt, men jeg aner det ved Gud ikke.

Statsadv.: Men De sagde før ganske tydeligt, at De ikke har modtaget fra Rudolf Christiansen konkrete Oplysninger om Kommunister. Det har De ikke?

Thune Jacobsen: Nej — altsaa, han har ikke mundtligt sagt noget som helst til mig.

Statsadv.: Eller skriftligt?

Thune Jacobsen: Skriftligt? Det tør jeg altsaa ikke udtale mig om.

Statsadv.: De Sedler, De fik fra ham, smed De i Ilden?

Thune Jacobsen: Ja Ilden? det ved jeg ikke —

Statsadv.: Men De kastede dem bort?

Thune Jacobsen: Jeg har aldrig givet dem til Politiet.

Statsadv.: De har aldrig givet disse Indberetninger og Sedler videre til Politiet?

Thune Jacobsen: Nej, det tror jeg ikke. Om der har været et enkelt Tilfælde, ved jeg ikke — om der i Begyndelsen har været et eller andet, kan jeg ikke sige.

Statsadv: Det skulde saa have været i Begyndelsen?

Thune Jacobsen: Jeg ved ikke — jeg har i hvert Fald talt med vort eget Politi om det, for det kunde være, han var kommet med en Sensation.

Statsadv.: Det forekommer mig ikke, at mine Spørgsmaal er stillet særlig kaptiøst. Jeg spørger bare for at faa klarlagt Forholdet. Altsaa, Grunden til at støtte »Hestetyven« var at forhindre ham i at stille sig til Raadighed for Tyskerne — det er det ene, jeg vilde have at vide — plus det, at man ikke vilde have, at han skulde rende til Tyskerne og beklage sig over, at man ikke vilde bruge ham?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Konkrete Oplysninger om Kommunister eller kommunistisk Virksomhed har han ikke givet Dem, og følgelig har De heller ikke ladet saadanne Oplysninger gaa videre?

Thune Jacobsen: Nej.

Statsadv.: Kan jeg ikke forstaa Deres Forklaring saaledes?

Thune Jacobsen: Dog med den Reservation, at han undertiden er kommet med nogle Rapporter om det ene eller det andet, men de er gaaet i Papirkurven.

Statsadv.: Rapporter om det ene eller det andet? Indeholdt de Rapporter, han kom med, Oplysning om Kommunister, Oplysning om bestemte Personer?

Thune Jacobsen: Det kender jeg ikke.

Dommeren: Vil det sige, at De aldrig læste Dem?

Thune Jacobsen: Ja. — Ja, det lyder underligt; man vil ikke tro det næsten.

Statsadv.: Nej, det vil man ikke, men er det rigtigt?

Thune Jacobsen: Ja, det er det.

Statsadv.: Thune Jacobsen, det er ikke rigtigt.

Thune Jacobsen: Jo, det er det.

Statsadv.: Thune Jacobsen, det *er* ikke rigtigt. Thune Jacobsen, det her er en Indberetning, skrevet med »Hestetyven«s egen Haandskrift til Dem og afleveret til Dem.

Thune Jacobsen: Ja det kan være meget rigtigt, men hvad der staar i den, ved jeg ikke.

Statsadv.: Saa maa jeg maaske have Lov at læse det op. Der staar følgende:

»Havde i Lørdags Samtale med min 1ste Mand, som meddelte, at han gennem Sigvard Lund over en Mand ved Navn Detlefsen nu vil faa Forbindelse med den nye C.K.« — det er Kommunisternes Centralkomité — »som antagelig vil bestaa af følgende:

1) Thorkild Holst
2) Børge Houmann
3) Alfred Jensen
4) Svend Nielsen.

Som Leder af Sabotagen staar Eigil Larsen. Denne Mand, som endnu aldrig har meddelt noget forkert, gør mig endvidere opmærksom paa følgende·

Det maa anses for givet, at enkelte Personer indenfor det danske Politi angiver til K.P.-Medlemmer, naar Anholdelser skal finde Sted. — Saaledes har Madsen« — det er Overbetjent Chr. Madsen — »gentagne Gange advaret Sigvard Lund. Han har ogsaa givet Sigvard Lund Tilladelse til at ringe til Gaarden et Par Gange om Ugen for at indhente Besked, om noget skulde være i Gære (Dinesen — Søndergaard)? skal være indforstaaet med dette Forhold. — Jeg har naturligvis anmodet min Mand om at skaffe sig absolut konkret og tidsfæstet Besked om dette Forhold. Dette har jeg gjort, fordi Besked angaaende dette Forhold er tilgaaet anden Side. — Jeg har derfor anmodet min Mand om at holde Forbindelsen med Sigvard Lund saa intim som muligt. Denne (S.L.) meddeler endvidere, at der i Forstaaelee med Dele af Politiet er orga-

niseret et Udbrudsforsøg fra Horserød, naar nu de anholdte igen skal flyttes derop. Man vil køre en tung Lastvogn tværs igennem Spærringen og forsøge med Jagtgeværer og andre Skydevaaben at holde Vagtmandskabet i Skak, mens Undvigelsen finder Sted. — Da Politiet var blevet gjort bekendt med denne Plan, havde Svaret været, at det var betydelig vanskeligere at hjælpe i Horserød end f. Eks. paa Vestre.

Jeg tillader mig at gentage, at denne Mand endnu ikke er løbet »med en halv Vind«. Det kan naturligvis tænkes, at Sigvard Lund er Politiets Mand, men dette har jeg jo næppe Adgang il at konstatere.«

Har De aldrig læst det Brev?

Thune Jacobsen: Aldrig.

Statsadv.: Har De aldrig faaet det?

Thune Jacobsen: Det aner jeg ikke.

Statsadv.: Saadan et Brev maa man ane om man har faaet; det er umiddelbart efter Aksel Larsens Anholdelse. Da dannes denne Centralkomite bestaaende af disse Mennesker. Det faar De en Indberetning om, og De vil paastaa, at det har De ikke sat Dem ind i?

Thune Jacobsen: Ja, det vil jeg. Jeg kender ikke Spor til det.

Statsadv.: Ikke Spor?

Thune Jacobsen: Ja hvis jeg havde faaet en saadan Beretning —

Statsadv.: En saadan Indberetning har De faaet.

HRS. Steglich-Petersen: Hvor ved man det fra?

Statsadv.: Mener De ikke De har faaet den Indberetning?

Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke udtale mig om. Jeg har aldrig set den Beretning.

Statsadv.: Har De givet den videre til andre?

Thune Jacobsen: Det kan jeg ikke udtale mig om, da jeg ikke har set den.

Statsadv.: Maa jeg forelægge Dem en Skrivelse, som lyder:

»Idet jeg hoslagt tilbagesender Fotokopierne af Skrivelse af 23. 11. 1942 og af 2 Skrivelser af 30. 11. 42, skal jeg efter Anmodning oplyse, at Skrivelserne har jeg i sin Tid modtaget af daværende Justitsminister Thune Jacobsen med Tilføjelse, at Skrivelserne skulde behandles strengt fortroligt.«

underskrevet Troels Hoff og stilet til mig.

Thune Jacobsen: Hvad er det?

Statsadv.: Det er Troels Hoffs Erklæring overfor mig om, at dette Brev har han faaet til sin Underretning fra Dem, og i dette Brev stikkes kommunistisk C.K.s Medlemmer og en dansk Betjent.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg synes ikke Forespørgslen var rigtigt fremsat. At fange Vidnet paa den Maade....

Statsadv.: Jeg ønsker ikke at fange nogen, men jeg har Lov til at lede mig frem til et Resultat.

Dommeren: Jeg tror ikke Spørgsmaalene er stillet anderledes end berettiget.

Statsadv.: Saadan ligger Sagen. Vil De fastholde Deres Forklaring?

Thune Jacobsen: Jeg kan ikke huske det.

Statsadv.: De kan ikke huske dette?

Dommeren: Tal ikke saa ophidset, Hr. Statsadvokat.

Statsadv.: Jeg vil gerne til Retten sige, at dette specielle Forhold berører mig personlig paa det dybeste, men jeg skal gøre mig Umage. — Dette Brev her, hvor man umiddelbart efter at Aksel Larsen er blevet taget, sender Dem Meddelelse om, hvem den nye kommunistiske Centralkomite bestaar af, det vil De altsaa ikke have læst?

Thune Jacobsen: Jeg erindrer det ved Gud ikke.

Statsadv.: De har givet det videre til Troels Hoff med Paalæg om at behandle det strengt fortroligt.

Thune Jacobsen: Er det til Hoff direkte?

Statsadv.: De overrækker det direkte til Troels Hoff.

HRS. Steglich-Petersen: Maa vi ikke se Brevet fra Troels Hoff.

Dommeren: Forøvrigt synes jeg ikke det har meget at gøre med Gunnar Larsens Sag.

Statsadv.: Det belyser Karakteren af det Arbejde, »Hestetyven« har været inde i.

Dommeren: Det er jeg klar over, men kan vi saa ikke nu lade det falde.

Statsadv.: Ved De, at »Hestetyven« arbejdede med en Medhjælper, som hed Winther?

Thune Jacobsen: Nej.

Statsadv.: Ved De, at »Hestetyven« søgte at fange Aksel Larsen?

Thune Jacobsen: Nej.

Statsadv.: Deres Forklaring er altsaa stadigvæk den, at naar »Hestetyven« skulde have Penge, var det for at skaane Kommunisterne?

Thune Jacobsen: Ja.

Statsadv.: Hvor længe varede det Forhold saa ved?

Thune Jacobsen: Var det ikke til 1943.

Statsadv.: Saa holdt det op?

Thune Jacobsen: Det gaar jeg ud fra. I hvert Fald, da jeg ikke var Minister mere, kan han ikke have faaet mere.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar Thune Jacobsen saaledes, at De har fuldstændig taget Ansvaret for det i Forhold til Gunnar Larsen og har sagt, at han behøvede ikke at interessere sig for, hvad den Mand skulde bestille, det hørte under Justitsministeriet og Rigspolitiet?

Thune Jacobsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa siger De, at De manglede Midler.

Thune Jacobsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Er det saaledes at forstaa, at det danske Politi mangler Midler i det hele taget til politiske Forbrydelsers Efterforskning?

Thune Jacobsen: Ja, vi har altid været meget smaat kørende i den Retning i Forhold til Sverige.

HRS. Steglich-Petersen: Ogsaa under Besættelsen?

Thune Jacobsen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: I Forhold til Sverige, sagde De. Hvor meget faar de der?

Thune Jacobsen: Jeg kan ikke huske det, men det var et ganske anderledes Beløb.

HRS. Steglich-Petersen: Og det er Grunden til, at De har henvendt Dem til Gunnar Larsen: at De manglede Midler, og det var saadan, at De ikke mente, at alt det Arbejde, som forsvarligt skulde gøres, kunde gøres?

Thune Jacobsen: Ja.

Dommeren: Har Gunnar Larsen nogensinde af Dem faaet Besked om, hvad det var for Meddelelser, De fik?

Thune Jacobsen: Nej, ikke det jeg ved af.

Dommeren: Skulde De give ham nogen Meddelelse om, hvad »Hestetyven« indberettede?

Thune Jacobsen: Nej.

Dommeren: Og han har ikke selv interesseret sig for det?

Thune Jacobsen: Nej.

Stasadv.: Da »Hestetyven« arbejdede sammen med Dem, arbejdede han tillige sammen med Tyskerne. Er det Dem ubekendt?

Thune Jacobsen: Ja, det er det.

Statsadv.: Ja men da det er oplyst i den Sag, tror jeg ikke der er Grund til at gaa videre med det.

Thune Jacobsen: Det eneste er som sagt, at det lyder underligt, at jeg ikke kan huske dette her. Det maa være et eller andet, han er kommet med. Det er altsaa afleveret af mig til Troels Hoff?

Statsadv.: Ja, der er ingen som helst Tvivl om det. Det er »Hestetyven«s Haandskrift, det er en Indberetning fra »Hestetyven« til Thune Jacobsen, og det er en Indberetning, som Thune Jacobsen giver videre til Troels Hoff med Paalæg om at behandle den fortroligt.

Dommeren: Hvoraf ved man, at det stammer fra »Hestetyven«?

Statsadv.: Fordi jeg har skaffet Haandskriftprøver frem fra »Hestetyven«, og det er aldeles uomtvisteligt, men det skal selvfølgelig til sin Tid blive dokumenteret.

Fhv. Minister Gunnar Larsen.

Onsdag den 24. Oktober Kl. 10.

Forhold VI.

Statsadv.: Gunnar Larsen, De har været i Forbindelse med Axel Høyer?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar har De været det første Gang?

Gunnar Larsen: Det var i . . . jeg kan ikke sige Maaneden helt bestemt, men jeg vil anslaa, det var i Januar eller Februar 1941.

Statsadv.: Og hvad saa?

Gunnar Larsen: Paa det Tidspunkt kom daværende Justitsminister Harald Petersen og Kriminalbetjent Weiss med en Meddelelse om, at Politiet havde benyttet og benyttede Axel Høyer som Stikker overfor Nationalsocialisterne, og nu var man kommet i en Situation, hvor det var nødvendigt at furnere ham med nogle Penge, men man havde ikke de fornødne Bevillinger dertil. Da Harald Petersen fra et andet Forhold, hvor han var bekendt med, at jeg havde ydet økonomisk Støtte til Kampen overfor Nationalsocialisterne, vidste, at jeg var parat til at træde til, saa spurgte han, om jeg ogsaa i dette Forhold vilde gøre det, og jeg erklærede mig indforstaaet dermed. Der blev derefter truffet det Arrangement, efter Aftale med Harald Petersen og efter hans Ønske, at Axel Høyer skulde have 500 Kr. om Maaneden fra mig.

Statsadv.: Det begyndte altsaa i Februar 1941?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Saa gav De ham en løbende Understøttelse for at være Stikker overfor Nationalsocialisterne.

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Drejede det sig om D.N.S.A.P. eller om de mindre . . .

Gunnar Larsen: Det drejede sig først og fremmest om D.N.S.A.P., men efterhaanden udviklede det sig til, at han ogsaa havde en hel Del Informationsmateriale om de mindre Grupper.

Statsadv.: Hvem gav han sit Materiale til?

Gunnar Larsen: Jeg gaar ud fra til Weiss eller til Harald Petersen?

Statsadv.: Men det kender De ikke noget til?

Gunnar Larsen: Nej, ikke andet, end at jeg har fra Tid til anden hørt fra Harald Petersen derom.

Statsadv.: Har De set noget af det skriftlige Materiale, der er tilstillet. . .

Gunnar Larsen: Nej, jeg har ikke set noget skriftligt Materiale, men ved de Leiligheder, hvor han kom og hentede Pengene hos mig, fortalte han mig et og andet, ogsaa om de forskellige Personligheder indenfor den nationalsocialistiske Bevægelse.

Statsadv.: Men sine Rapporter aflagde han til Politiet?

Gunnar Larsen: Ja, jeg har ikke faaet nogen Rapport i den Forstand.

Statsadv.: Naa, det var saa at sige Indledningen — man begyndte med en Understøttelse paa 500 Kr. om Maaneden.

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Paa et vist Tidspunkt vdede De ham 20.000 Kr.

Gunnar Larsen: Ja, Forholdet udviklede sig efterhaanden saadan, at i Løbet af det følgende Aar, hen paa Sommeren eller maaske Efteraaret 1941 — jeg kan ikke sige Tidspunktet helt nøjagtigt — fik jeg Fornemmelsen af, at Justitsministeriet ikke benyttede ham.

Statsadv.: Ja vel! Sig mig engang: Denne Understøttelse paa 500 Kr. var stadig løbende indtil det, vi nu skal tale om?

Gunnar Larsen: Ja ja. — Saa i Efteraaret 1941 fik jeg paa en eller anden Maade — jeg husker ikke, om det var gennem en Udtalelse af Thune Jacobsen eller paa hvad Maade — Indtryk af, at Justitsministeriet ikke benyttede Høyer slet saa meget som tidligere. Paa den anden Side havde jeg Indtrykket af, at Høyer sad inde med eller kunde skaffe en Del Materiale, som var af Interesse, og derfor henviste jeg ham til Udenrigsministeriet, idet jeg var af den Formening . . . jeg kan godt sige, jeg havde den Viden, at man naturligvis i Udenrigsministeriet var meget interesseret i alle Oplysninger vedrørende Nationalsocialisternes Gøren og Laden, under Hensyn til Forholdet til Tyskland. Jeg henviste ham derfor til Udenrigsministeriet, sendte ham over til Direktør Sthyr, som talte med ham, og jeg ved, at Direktør Sthyr refererede sin Samtale for daværende Udenrigsminister Scavenius. Det resulterede saa i, at nogle Maaneder efter blev den Understøttelse, som jeg hidtil havde udbetalt, udbetalt ham af Direktør Sthyr i Stedet for af mig.

Statsadv.: Med det samme Beløb?

Gunnar Larsen: Med det samme Beløb.

Statsadv.: Var det af Udenrigsministeriets eller af private Midler?

Gunnar Larsen: Det var af Cementcentralen.

Statsadv.: Vel! — Men foreløbig har han først været Stikker for Politiet, og saa bliver han det nu for Udenrigsministeriet, stadigvæk med samme Gage, 500 Kr. om Maaneden?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Men det, vi skulde ind paa, var det Beløb, De gav ham.

Gunnar Larsen: Det kommer i det følgende Aar, i Begyndelsen af 1942.

Statsadv.: Mon?

Gunnar Larsen: Ja-e, det tror jeg nok.

HRS. David: Februar 1942.

Gunnar Larsen: Jeg tør ikke indenfor en Maaned eller to sige det.

Statsadv.: Ja, det er muligt, det kan være.

Gunnar Larsen: I Begyndelsen af 1942 blev der saa ført nogle Samtaler. . .

Statsadv.: Mellem?

Gunnar Larsen: Til at begynde med vist mellem Sthyr og Høyer, men jeg blev paa et meget tidligt Tidspunkt informeret om det, og det gjorde ogsaa Udenrigsministeren. Det gik ud paa, at Høyer havde nogle Planer om, at han mente at kunne samle forskellige af de smaa løsgaaende nationalsocialistiske Grupper. Det var baade Direktør Sthyr, Udenrigsministeren og jeg enige om, at det i og for sig kunde være en meget heldig Bestræbelse, fordi man maaske derigennem kunde faa samlet en Gruppe, som betød noget, saaledes at man ikke overfor Tyskerne stod bare med D.N.S.A.P., men havde en, om jeg saa maa sige, virkelig Opposition mod D.N.S.A.P., saaledes at der var to Strenge at spille paa.

Statsadv.: De mente med andre Ord, at det kunde være gavnligt at samle de løsgaaende Grupper til en virkelig Modvægt mod D.N.S.A.P.?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Det mente De vilde være heldigt af Hensyn til Tyskerne?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Og det skulde Høyer arrangere?

Gunnar Larsen: Ja, det skulde Høyer arrangere, og han mente at kunne arrangere det. Han kom saa ved en eller anden Lejlighed med en Udtalelse om, at det maatte han have nogle Penge for at ordne.

Statsadv.: De siger, det begyndte med, at Sthyr og Høyer snakkede om det?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Men paa et vist Tidspunkt — det har i hvert Fald Høyer forklaret — rettede han Henvendelse til Dem og havde en Drøftelse med Dem.

Gunnar Larsen: Det er ogsaa muligt. Jeg har paa et meget tidligt Tidspunkt været informeret om Spørgsmaalet, saa det tør jeg ikke sige, om han muligvis skulde have sagt . . .

Statsadv.: Han siger bare, at han rettede i den Anledning Henvendelse til Gunnar Larsen, med hvem han drøftede Ideerne, og saa skulde De have henvist ham til Sthyr. Men efter Deres Forklaring skulde det nærmest være omvendt.

Gunnar Larsen: Jeg mener, han er bleven henvist til Sthyr, inden dette kommer op.

Statsadv.: Men den første Drøftelse om disse Planer om at samle disse Nazigrupper, mener De, den er ført mellem Dem og Høyer eller mellem Sthyr og Høyer? Kan De huske det?

Gunnar Larsen: Ja-e, nu er det fire Aar siden. . .

Statsadv.: Jeg vil bare gerne have Gangen i det, og hvor der er Uoverensstemmelser i Forklaringerne, vil jeg prøve paa at faa det klaret.

Gunnar Larsen: Min Erindring, saadan som jeg husker det i Øjeblikket, er, at det Problem først kom op, efter at han var henvist til Sthyr, men jeg tør ikke fastholde det, hvis det fra anden Side. . .

Statsadv.: Naa, men i hvert Fald bliver det til, at der udbetales ham et Beløb i den Anledning.

Gunnar Larsen: Ja, efterhaanden bliver disse Planer mere modne; det er forholdsvis løst til at begynde med, man forlangte af ham, at han maatte præcisere noget mere og maatte indestaa for, at der virkelig kom noget ud af det, saa man ikke bare gav ham Pengene, og saa skete der ingenting. Det foregik paa den Maade, at en skønne Dag kom han — det mener jeg ogsaa var til Direktør Sthyr — med en Liste over Folk, som han mente at kunne faa samlet til en saadan Aktion.

Statsadv.: Det var Baastrup, Ringkvist (?) og saadan nogle?

Gunnar Larsen: Ja, det kan godt passe — og da man derefter mente, der forelaa Muligheder, blev Pengene stillet til Raadighed, nemlig de 20.000 Kr.

Statsadv.: Og fik han noget ud af det?

Gunnar Larsen: Ja-e, jeg havde ikke Indtryk af, at der kom forfærdelig meget ud af det. Nu er vi efterhaanden kommet hen paa Aaret, for der gik et ret langt Tidsinterval fra det Tidspunkt, da han først kommer med Planerne, og indtil man, om jeg saa maa sige, faar en Fornemmelse af, at der overhovedet er Hold i det; der gaar en 4—5 Maaneder, vil jeg tro, saaledes at vi er henne i Nærheden af Sommeren 1942 paa det Tidspunkt. Og kort derefter mistede Direktør Sthyr og jeg helt Kontakten med det, idet der paa det Tidspunkt fra konservativ Side kom nogle Angreb for et andet Forhold, nemlig Asmussen-Forholdet.

Statsadv.: Det var fra General-Korrespondancen?

Gunnar Larsen: Ja, og det medførte, at baade Forholdet til Høyer og til Asmussen blev afbrudt.

Statsadv.: De 20.000, som Høyer havde faaet, hvad blev de brugt til? De blev nemlig ikke brugt til Udbetaling til nogen af disse Nazigrupper, og de blev heller ikke brugt til det Arbejde. Hvad blev de saa brugt til?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke sige.

Statsadv.: Sig mig: dengang der første Gang var Tale om, at Høyer skulde arbejde med at samle disse Grupper, var der da ikke ogsaa Tale om, at han samtidig skulde have Penge til noget andet?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Ikke det?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Høyer har forklaret til en Rapport — nu kan vi jo høre, hvad han siger som Vidne — at i Efteraaret 1941 fik han den Tanke, at han vilde samle de mindre Nazigrupper samt gaa ind for et antikommunistisk Oplysningsarbejde.

Gunnar Larsen: Næh, det er ikke kommet for.

Statsadv.: Det siger han, men det er altsaa ikke rigtigt?

Gunnar Larsen: Nej, det var netop til Samling af disse Grupper, han skulde have Pengene.

Statsadv.: Da saa Grupperne ikke blev samlet — for det gjorde de jo ikke — saa var Pengene i Behold. Ved De, hvad Pengene saa blev brugt til?

Gunnar Larsen: Nej, jeg ved, at Høyer har faaet Pengene, men ikke, hvad han har brugt dem til.

Statsadv.: Det er mærkeligt, for de blev nemlig brugt — da det mislykkedes med at samle Nazigrupperne — »udelukkende til rent antikommunistisk Arbejde ved ugentlige Møder samt Udfærdigelse af Tryksager.« »Udspurgt siger Arrestanten« — det er altsaa Høyer — »at Sthyr gav sin Sanktion til, at de 20.000 Kr., der

var i Behold, blev brugt til at arrangere disse Møder med«, men han ved ikke, om Sthyr har raadført sig med Dem. Kender De noget til det?

Gunnar Larsen: Nej, jeg har ikke hørt noget til det.

Statsadv.: Deres Penge er formentlig bl. a. bleven brugt til Fremstilling af Tryksager af denne Art. Kender De denne Pjece? (Foreviser en Pjece).

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Den kender De ikke? (Pjecen fremlægges).

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det ved De slet ikke Spor om?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Forholdet er naturligvis det: Antikommunistisk Arbejde er ikke strafbart at finansiere, naar det ikke antager Karakter af Hjælp til Besættelsesmagten, men efter min Opfattelse er det antikommunistiske Arbejde, Høyer gav sig af med, i udpræget Grad Hjælp til Besættelsesmagten. Men det er Dem altsaa ganske ubekendt?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Saa maa vi hellere høre Sthyr, hvad han har at sige dertil. Denne Pjece er efter min Opfattelse meget ondartet, der fremdrages Masser af Navne. Men den har De altsaa ikke set?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Eller lignende Ting?

Gunnar Larsen: Nej. Maa jeg spørge Statsadvokaten: Hvornaar er den kommet frem?

Statsadv.: Det Eksemplar, vi har her, er bleven brugt som Propagandamateriale ved et af hans Møder, den 18. November 1942.

Gunnar Larsen: Naar jeg rejser Spørgsmaalet, er det, fordi i Sommeren 1942 blev al Forbindelse med Høyer afbrudt.

Statsadv.: Hvorfor afbrød De forresten Forbindelsen med Høyer?

Gunnar Larsen: Ja-e, det var i Forbindelse med disse Angreb, der kom fra Den konservative General-Korrespondance.

Direktør Knud Selgen Sthyr.

Dommeren: Ved Deres Afhøring i Dag gælder det samme som i Gaar: De har ingen Pligt til at udtale Dem, hvis De ikke vil.

Sthyr: Det har jeg ikke noget imod.

Statsadv.: Axel Høyer, ham har De vel haft Forbindelse med?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Hvornaar begyndte det?

Sthyr: Axel Høyers Forbindelse med mig begyndte, vil jeg antage, i Efteraaret 1941.

Statsadv.: Hvad skete der da?

Sthyr: Da kom Axel Høyer til mig med en Anbefalling ... eller rettere sagt, Gunnar Larsen havde ringet til mig, at denne Mand vilde komme, han havde gjort Justitsministeriet visse Tjenester, om der ikke var noget, vi kunde bruge ham til. At bruge ham til noget viste sig hurtigt umuligt, men saa udviklede han forskellige politiske Ideer, og blandt disse Ideer var der en, som straks fangede min Interesse, fordi man paa det Tidspunkt havde store Vanskeligheder med at opfylde de Krav, som fra tysk Side blev stillet med Hensyn til Levering af Arbejdskraft til Tyskland, og man fra Regeringens Side meget nødigt vilde gaa til en Tvangsudskrivning af Arbejdskraft til Tyskland, saaledes at saavel Socialministeriet som de forskellige Socialkontorer gjorde, hvad de kunde, for at faa frivillig Arbejdskraft af Sted. De Koner og Børn, der var herhjemme, blev imidlertid. . .

Statsadv.: Næh, undskyld, jeg siger det, men jeg tror, De forveksler Høyer-Sagen med Asmussen-Sagen — det er Høyer, det drejer sig om.

Sthyr: Høyer?

Statsadv.: Ja, De ved, ham Radio-Agitatoren.

Sthyr: Naa-e ja, han kom til mig netop paa det Tidspunkt, i 1941. Han var en stor Agitator, og det var *ham,* der var anbefalet af Harald Petersen til Gunnar Larsen.

Statsadv.: Ja, men lad os nu faa at vide: Altsaa, Axel Høyer, ham faar De første Gang Kontakt med i Efteraaret 1941, og har aldrig set ham før?

Sthyr: Nej, aldrig set ham før.

Statsadv.: Han kommer til Dem i Udenrigsministeriet?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Med en Introduktion fra Gunnar Larsen?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Og hvad var hans Ærinde hos Dem?

Sthyr: Hans Ærinde var det at faa nogle Penge, at tjene nogle Penge.

Statsadv.: Og hvad skulde han tjene de Penge paa?

Sthyr: Ja-e, hvis han kunde tjene dem paa almindelig Maner, vilde han vel gerne det, men det var der ikke Tale om, for jeg kunde ikke bruge ham. Saa vilde han gerne have Støtte til forskellige Ting, og blandt det, han vilde have Støtte til, var hans Ide om at samle de løsgaaende nationalsocialistiske Grupper herhjemme. Det var jo et Spørgsmaal, som jeg ikke kunde tage Stilling til uden at tale med Udenrigsministeren om det; jeg nævnede det ogsaa for Udenrigsministeren, og vi talte gentagne Gange om Spørgsmaalet. Gunnar Larsen deltog ogsaa i nogle af disse Samtaler, i hvert Fald i Slutsamtalen. Det viste sig nemlig, at disse smaa Grupper af Nationalsocialister generede Frits Clausen og hans Gruppe saa meget, at det blev nævnt i Legationen, at det var til Gene for den store Gruppe, og ud fra de Betragtninger mente man, det vilde være nyttigt, om man fulgte en af Høyer fremsat Plan om at samle nogle af de løsgaaende Grupper og gaa i Aktion mod de

andre, idet saavel Udenrigsministeren som Gunnar Larsen og jeg selv mente, det vilde være gavnligt, om Tyskerne havde to Sider at skæve til, og det vilde endvidere være nyttigt overfor Tyskerne at reducere Frits Clausens Estime, som igen paa det Tidspunkt var vokset.

Statsadv.: Ja, det har Gunnar Larsen altsammen gjort meget tydeligt Rede for, altsaa Grunden til, at man ønskede at samle disse mindre Grupper. . .

Sthyr: Ja, det var altsaa, for at de skulde danne en Modvægt mod D.N.S.A.P., derved forøge D.N.S.A.P.s Vanskeligheder og reducere D.N.S.A.P.s Indflydelse Til det Arbejde fik han saa nogle Penge.

Statsadv.: Ja, og hvor mange Penge fik han? Erindrer De det?

Sthyr: Ja-e, han fik ikke straks Penge. Man blev enig med Udenrigsministeren om, at man skulde følge Tanken op, og Gunnar Larsen erklærede, at Cementcentralen var villig til at bære den eventuelle Byrde. Saa fik han at vide, at saafremt han virkelig kunde samle nogle af de løsgaaende Grupper og bringe en Organisation i Stand, saa skulde han faa et mindre Beløb, som kunde være Startkapital for ham.

Statsadv.: Et mindre Beløb?

Sthyr: Dette Beløb var 20.000 Kr.

Statsadv.: Det skulde han altsaa bruge som Startkapital?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Hvad skulde Startkapitalen nærmere anvendes til?

Sthyr: Ja, han sagde, det var nødvendigt for ham, hvis han skulde samle disse Grupper, at have et Kontor og Telefon og den Slags.

Statsadv.: Anskaffede han saa det?

Sthyr: Det maa jeg sige, at det gik jeg ud fra.

Statsadv.: Havde han ikke Bemyndigelse til at anvende de 20.000 til andet end til Start af et saadant Samlingsparti?

Sthyr: Jeg ved, at han har givet Asmussen 600 Kr.

Statsadv.: Ja, Asmussen kommer vi til senere. Men Høyer har her forklaret, at de 20.000, dem fik han for at samle de mindre nationalsocialistiske Grupper »samt gaa ind for et antikommunistisk Oplysningsarbejde«. Altsaa, der skulde være Tale om to Ting.

Sthyr: Til mig?

Statsadv.: Ja, han siger her: I Efteraaret 1941 fik Arrestanten — det er Høyer — den Tanke, at han vilde samle de mindre, nationalsocialistiske Grupper samt gaa ind for en antikommunistisk Oplysningsvirksomhed, og han rettede i den Anledning Henvendelse....

Sthyr: Det har jeg aldrig hørt.

Statsadv.: Blev det til noget med at samle disse nationalsocialistiske Grupper?

Sthyr: Ja, det blev til noget.

Statsadv.: Blev de samlet?

Sthyr: Han kom med en Erklæring, som vist er bilagt Sagen, og deri stod, at visse af disse Fraktioner var samlet. . .

Statsadv.: Han forklarer selv, at der sprang en Gruppe omkring Dansk Front fra og dannede Organisationen Den nationale Aktion, og derfor blev disse Samlingsbestræbelser ikke til noget, de blev ikke virkeliggjort.

Sthyr: Næh, men det ligger vist i . . . det første, det skulde være hans Start, og saa skulde han forsøge paa at faa det hele sat i Gang.

Statsadv.: Nej, Høyer forklarer noget andet. Han forklarer, at han fik 20.000 dels til at samle disse nationalsocialistiske Fraktioner og dels til antikommunistisk Oplysningsarbejde. Senere viste det sig, at det ikke blev muligt for ham at gennemføre en Samling af disse nationalsocialistiske Fraktioner; paa daværende Tidspunkt havde han endnu de fleste af Pengene i Behold, og saa forhandlede han med Dem om, hvad han saa skulde bruge disse Penge til. Er det rigtigt?

Sthyr: Det har jeg aldrig hørt eller talt om.

Statsadv.: Han forklarer videre, at Direktør Sthyr. . . »Arrestanten forelagde dette for Direktør Sthyr, der gav sin Sanktion til, at det udbetalte Beløb, der var saa godt som ubeskaaret, derefter blev anvendt udelukkende til rent antikommunistisk Oplysningsarbejde.«

Sthyr: Det har jeg aldrig hørt. Hvor lang Tid er det efter?

Statsadv.: Jeg kan godt læse Forklaringen op om det lille Forhold. Høyer siger saadan: »I Efteraaret 1941 fik Arrestanten« — det er altsaa Høyer — »den Tanke, at han vilde samle de mindre, nationalsocialistiske Grupper samt gaa ind for et antikommunistisk Oplysningsarbejde, og han rettede i den Anledning Henvendelse til Gunnar Larsen, med hvem han drøftede Ideen. Gunnar Larsen sagde dertil, at han som Minister ikke kunde blande sig i Sager af den Art, men henviste til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet. Arrestanten rettede derefter Henvendelse til sidstnævnte, og efter flere mundtlige og skriftlige Forhandlinger fik han sluttelig udbetalt en Check fra Dansk Cementcentral paa 20.000 Kr. til Anvendelse udelukkende til de tidligere omtalte Formaal. Det lykkedes ogsaa Arrestanten at samle en Del af de mindre Grupper, men efter nogen Tids Forløb sprang en Gruppe omkring Dansk Front fra og dannede Organisationen Den nationale Aktion. Arrestanten forelagde det for Direktør Sthyr, der gav sin Sanktion til, at det udbetalte Beløb, der var saa godt som ubeskaaret, derefter blev anvendt udelukkende til rent antikommunistisk Oplysningsarbejde ved ugentlige Møder samt Udfærdigelse af Tryksager. Udspurgt siger Arrestanten, at han ikke blev klar over, om Sthyr havde raadført sig med Gunnar Larsen, før han tog Stilling til, om Pengene maatte anvendes udelukkende til antikommunistisk Arbejde.«

Det er altsaa Høyers Forklaring til Rapporten — saa maa vi se, hvad han siger, naar han bliver ført som Vidne.

HRS. David: Maa jeg gøre opmærksom paa, at han i Sthyr-Sagen har forklaret følgende: Høyer tilføjer, at han nogen Tid efter, at han havde modtaget de 20.000 Kr. og disse var anvendt, havde tilsendt Sthyr et af .... udarbejdet Regnskab over Anvendelsen af hele Beløbet. Saaledes er det forklaret i en anden Sag.

Sthyr: Jeg kan slet ikke forstaa det. Maa jeg have Lov til at gøre opmærksom paa, at da der var gaaet nogen Tid, saa kom Høyer og sagde, at hvis han virkelig skulde faa noget ud af det, gøre noget ved denne Propaganda overfor de smaa løsgaaende Grupper, saa maatte han have en Masse Penge. Saa stillede han et kolossalt Regnskab op, og det sagde jeg nej til.

Statsadv.: Hvor mange Penge vilde han saa have?

Sthyr: Ja-e . . . det var mange Penge.

Statsadv.: Har Høyer nogen Sinde aflagt Regnskab overfor Dem for Anvendelse af de 20.000 Kr., han fik?

Sthyr: Nej, jeg forstod paa ham, at de var opbrugt ved hans Start til Kontor o. s. v.

Statsadv.: Regnskab har han aldrig aflagt overfor Dem?

Sthyr: Nej.

HRS. David: Han forklarer det modsatte.

Statsadv.: Vi maa vist hellere høre Høyer — det er meget svært at faa dette bragt i Overensstemmelse med hinanden.

Dommeren: De sagde før, at Høyer havde sendt en Erklæring om de smaa Grupper — er der en saadan Erklæring i Sagen?

HRS. David: Det er i Sthyr-Sagen.

Dommeren: Har De set den Erklæring, Direktør Sthyr?

Sthyr: Ja ja, og min Forsvarer har set den. — Jeg tør ikke sige, om Høyer, da han kom op og sagde, at han skulde bruge saa og saa mange Penge, hvis der virkelig skulde komme noget ud af dette, om han da har sagt, at der er brugt saa meget til en Telefon, og den Slags Detailler.

Statsadv.: Ja, men nogen virkelig Regnskabsaflæggelse for de 20.000 Kr. har De ikke set?

Sthyr: Nej.

Gunnar Larsen: Jeg husker i sin Tid at have set en saadan Erklæring — i 1942, tror jeg.

Statsadv.: Ja-e, jeg tror ogsaa, det er rigtigt. Men jeg tror, man faktisk forveksler to Ting. Altsaa, man holdt ham lidt hen med de 20.000 og siger: Kom med en Erklæring, og saa er det rigtigt, saa kom han med en eller anden Erklæring, underskrevet af nogle Folk, om, at nu var disse forskellige Grupper, som ingen kan hitte ud af, samlet, og saa fik han Pengene.

HRS. David: Der foreligger en Fuldmagt, der for saa vidt ogsaa kan betegnes som en Erklæring, af 21. Februar 1942, undertegnet af Baastrup, Lejf Ørnberg og flere: »Herved gives, med Tak til Giverne, Redaktør Axel Høyer Fuldmagt til at kvittere for 20.000 Kr. til Anvendelse for det nationale Samlingsarbejde, der er indledet ved, at Dansk Front, Dansk Enhed, Den nationale Blok og Arbejdsfællesskabet er gaaet sammen under Fællesnavnet Den nationale Aktion. Det er en Forudsætning for Beløbets Ydelse, at Giverne udpeger en Mand til Kontrol med Pengenes Anvendelse, idet det ogsaa er en Forudsætning, at Kontrollen kun bliver af rent regnskabsmæssig Karakter. . .«

Statsadv.: Det er rigtigt, det er den Erklæring, der er Tale om, det er uden Tvivl den Erklæring, der foresvæver os. Og den Erklæring maatte man altsaa producere for at faa de 20.000?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Og saa fik man de 20.000?

Sthyr: Ja.

Statsadv.: Men uanset denne Erklæring blev Sammenslutningen alligevel ikke effektiv, for saa sprang de fra igen.

Sthyr: Det er da Bevis for, at den har været der. Hvorfor skulde man ellers søge et større Beløb senere?

Statsadv.: Han skal altsaa fremskaffe en Fuldmagt for at faa de 20.000 Kr. Saa mødes han med disse Mennesker og siger: Den er fin, jeg kan faa 20.000 Kr., bare jeg kan vise en Erklæring frem. Saa skriver de under paa en Fuldmagt, og han faar de 20.000 Kr. Men kort Tid efter gaar det saa i sin Mor igen. Denne Enhed, der var dannet for at faa de 20.000 Kr., opløses igen — ved De ikke noget om det?

Sthyr: Det ved jeg ikke, men jeg ved, at det gjorde sin Gavn, og jeg ved, at Frits Clausen var meget irriteret over det Arbejde, der blev gjort.

Fhv. Redaktør Axel John Høyer.

Dommeren: De fremstilles her i Retten for at afgive Forklaring i en Sag mod Gunnar Larsen. Da de formentlig ogsaa selv sigtes for dette Forhold, er De frit stillet, om De vil udtale Dem her i Retten. Jeg henstiller til Dem, at De holder Dem til Sandheden.

Statsadv.: Paa et vist Tidspunkt har De været i Forbindelse med Gunnar Larsen og med Direktør Sthyr, der sidder der ved Siden af.

Høyer: Ja.

Statsadv.: Hvornaar var det første Gang?

Høyer: Det har været i Efteraaret 1941.

Statsadv.: Og hvad drejede Sagen sig om?

Høyer: Sagen drejede sig om at faa Gunnar Larsen interesseret i at skaffe Midler til et Blad til de danske Arbejdere i Tyskland.

Statsadv.: Hvordan gik det?

Høyer: Der førtes forskellige Forhandlinger med forskellige Parter, og det gik i sig selv igen?

Statsadv.: Hvorfor det?

Høyer: Man fik nærmest Indtrykket af, at Tyskerne var uinteresseret i et saadant Blad — de havde selv villet lave det.

Statsadv.: Vi har lige hørt Gunnar Larsen og Direktør Sthyr. Af Gunnar Larsens Udtalelse fik jeg Forstaaelsen af, at De havde været i Forbindelse med ham, fordi Gunnar Larsen paa Justitsministeriets Anmodning betalte Dem en maanedlig Gage for at være Stikker overfor D.N.S.A.P.

Høyer: Det er ikke rigtigt.

Statsadv.: Har De aldrig været Stikker overfor D.N.S.A.P.?

Høyer: Nej.

Statsadv.: Aldrig?

Høyer: Nej.

Statsadv.: Har De aldrig faaet en maanedlig Gage paa 500 Kr. for at være Stikker?

Høyer: Ikke for at være Stikker. Jeg har faaet et maanedligt Tilskud af Gunnar Larsen for et vist Arbejde.

Statsadv.: Og hvad var det for et Arbejde?

Høyer: At hindre, at D.N.S.A.P.s Indflydelse blev for stærk i Danmark.

Statsadv.: Det er maaske to Udtryk, der dækker det samme.

Høyer: Det tror jeg ikke.

Statsadv.: Men det, der er Tale om her, det Tilskud, De faar til Bladet for de danske Arbejdere i Tyskland, det faar De fra Gunnar Larsen?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Er det det Tilskud, der har Form af et maanedligt Beløb paa 500 Kr.?

Høyer: Jeg erindrer ikke, det drejede sig om et maanedligt Beløb af 500 Kr. — det drejede sig om et Beløb til Start af dette Blad.

Statsadv.: Fik De de Penge?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Hvor mange var det?

Høyer: Nøje husker jeg det ikke — det drejede sig vist om en 2—3000 Kr.

Statsadv.: Det maa saa være paa et senere Tidspunkt denne maanedlige Udbetaling til Dem paa 500 Kr. begynder.

Høyer: Nej.
Statsadv.: Ikke det?
Høyer: Nej.
Statsadv.: Men saa et andet Beløb da?
Høyer: Nej.
Statsadv.: Det bestrider De?
Høyer: Ja ja, det bestrider jeg.
Statsadv.: Gunnar Larsen — har jeg misforstaaet Deres Opfattelse, eller er det rigtigt?
Gunnar Larsen: Nej, det Beløb, disse Udbetalinger paa 500 Kr. begyndte fra det Tidspunkt, da Harald Petersen og Kriminalbetjent, nuværende Overbetjent Weiss introducerede Høyer med Anmodning om, at Beløbet maatte blive udbetalt — og det maa have været i en af de første Maaneder af 1941.
Statsadv.: Hvad siger De til det, Høyer?
Høyer: Det kender jeg ikke noget til.
Statadv.: Det var mærkeligt — det er De ganske sikker paa?
Høyer: I Begyndelsen af 1941 havde jeg slet ikke Forbindelse med Gunnar Larsen.
Statsadv.: Naa, det havde De ikke? — Gunnar Larsen, de Penge, der blev udbetalt, dette maanedlige Beløb, hvordan blev det udbetalt?
Gunnar Larsen: I Kontanter.
Statsadv.: Paa Deres Kontor?
Gunnar Larsen: I mit Kontor i Ministeriet.
Statsadv.: Hvor Høyer hentede Pengene?
Gunnar Larsen: Ja ja.
Statsadv.: Der er altsaa en absolut Modstrid mellem Forklaringerne paa dette Punkt. Men det er maaske rigtigt, at Høyer i Efteraaret 1941 fik et Par Tusind til Start af et saadant Blad.
Gunnar Larsen: Jeg husker godt, der var Tale om et saadant Blad. Jeg husker ogsaa, det gik i sin Mor igen, men jeg husker ikke, at det kom saa langt, at der overhovedet blev udbetalt nogle Penge, for saa vidt jeg erindrer, gik det netop, som Høyer siger, meget hurtigt i sin Mor igen; saa jeg husker ikke, der i den Forbindelse blev udbetalt Penge.
Statsadv.: Tyskerne var vist heller ikke videre begejstret for denne Tanke.
Gunnar Larsen: Nej, det er fuldstændig rigtigt.
Statsadv.: Se, Høyer, det, der egentlig interesserer mig, er visse Forhandlinger, De har ført i Efteraaret 1941, ifølge Deres tidligere Forklaring her, nogle politiske Forhandlinger med Gunnar Larsen, om Samling af . . .
Høyer: Ja ja, det er rigtigt.
Statsadv.: . . . nogle nazistiske Fraktioner. Lad os faa at vide, hvordan det hænger sammen. For det første: Hvem rettede Henvendelse til hvem?
Høyer: Jeg rettede en Henvendelse til Hr. Gunnar Larsen.
Statsadv.: De gik til Gunnar Larsen?
Høyer: Ja.
Statsadv.: For at udvikle en Plan . . .
Høyer: . . . om at samle de smaa nazistiske Grupper, først og fremmest for derigennem at svække DNSAPs Indflydelse og dernæst for at faa disse Grupper til at standse deres indre politiske Splid og føre en ren antikommunistisk Kurs her i Landet.
Statsadv.: Og ikke andet?
Høyer: Og intet andet.
Statsadv.: Aha, De skulde føre en ren antikommunistisk Kurs. Forelagde De Gunnar Larsen Deres Tanke i den Form, De nu siger her?
Høyer: Det var i Samtaleform, saa det erindrer jeg ikke.
Statsadv.: Ja vist, men understregede De overfor Gunnar Larsen, at der ikke alene var Tale om en Modvægt mod D.N.S.A.P., men at disse Gruppers selvstændige Virksomhed skulde være at drive antikommunistisk Arbejde?
Høyer: Jeg husker det ikke saa nøje, kun at Hr. Gunnar Larsen meddelte mig, at han som Minister ikke kunde blande sig i disse Sager.

Statsadv.: Det har Interesse for mig at faa slaaet fast, hvis det kan slaas fast, om De, da De talte med Gunnar Larsen, baade har talt om antikommunistisk Oplysningsarbejde og om Samling af disse Grupper.

Høyer: Jeg husker det ikke saa nøje. Men jeg husker klart, at Hr. Gunnar Larsen som Minister ikke mente at kunne blande sig i disse Ting og derfor henviste mig til andre.

Statsadv.: Og hvem var »disse andre«, til hvem De blev henvist?

Høyer: Direktør Sthyr.

Statsadv.: De blev henvist til Sthyr og gik saa velsagtens til Sthyr?

Høyer: Ja.

Statsadv.: I Udenrigsministeriet?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Og hvad foregik der mellem Sthyr og Dem?

Høyer: Fremlæggelse af de samme Planer, saavel skriftligt som mundtligt.

Statsadv.: Maa jeg saa igen bede Dem udtale, hvis De kan: Blev det fremdraget, at Tanken var den, hvis man kunde faa samlet de nazistiske Fraktioner, at de saa skulde udfolde en antikommunistisk Oplysningsvirksomhed?

Høyer: I første Række drejede det sig kun om at samle de nazistiske Grupper, og da det ikke lykkedes i første Omgang, henvendte jeg mig paany til Direktør Sthyr, og saa blev Aftalen, at jeg skulde fortsætte med et antikommunistisk Oplysningsarbejde.

Statsadv.: Jeg vil meget gerne, hvis det *kan* lade sig gøre, lidt til Bunds i dette her. De har nemlig udtalt Dem til en Rapport saa sent som den 17. Oktober som følger: I Efteraaret 1941 fik De den Tanke, at De vilde samle de nazistiske Grupper *samt* gaa ind i et antikommunistisk Arbejde. De siger videre, at De rettede i den Anledning Henvendelse til Gunnar Larsen, som henviste Dem til Direktør Sthyr, saa gik De til Sthyr, og saa fik De en Check.

Det, jeg gerne vil have frem her, hvis det kan, det er dette, om de Herrer Gunnar Larsen og Sthyr eller en af dem har været klar over fra første Færd, at det ogsaa drejede sig om antikommunistisk Oplysningsarbejde.

Høyer: Det kan jeg ikke sige — jeg var selv inde i antikommunistisk Arbejde paa det Tidspunkt.

Statsadv.: Var De paa det Tidspunkt begyndt paa antikommunistisk Virksomhed?

Høyer: Jeg samarbejdede med Hartel, men derudover ikke.

Statsadv.: De havde startet Foreningen »Dansk Antikommunisme«.

Høyer: Det var ikke mig, men Hartel, der startede den.

Statsadv.: Hvad bestod Deres antikommunistiske Virksomhed i paa det daværende Tidspunkt?

Høyer: Ikke noget videre, ikke i andet end at passe noget af Hartels Arbejde.

Statsadv.: Det var ikke kendt for Offentligheden? At De var beskæftiget med Arbejde af den Art?

Høyer: Nej nej.

Statsadv.: Hvornaar startede Hartel sin Forening?

Høyer: August 41.

Statsadv.: Saa Hartels Forening eksisterede altsaa paa daværende Tidspunkt?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Hvornaar overtog De Ledelsen — for det gjorde De jo paa et vist Tidspunkt, saa vidt jeg har forstaaet — af »Dansk Antikommunisme«?

Høyer: Det har ikke været før i 1943.

Statsadv.: De har udgivet nogle Skrifer, bl. a. dette (Foreviser en Pjece).

Høyer: Nej, ikke jeg.

Statsadv.: Der staar her: Kommunismens onde Sæd, den, som Systemet har vist sig ikke at kunne udrydde, ved Axel Høyer med flere.

Høyer: Stemmer.

Statsadv.: Saa et vist Bidrag har De ydet. Paa daværende Tidspunkt er De for saa vidt traadt frem ...

Høyer: Stemmer.

Statsadv.: ... for Offentligheden som antikommunistisk Agitator.

Høyer: Rigtigt.

Statsadv.: Indholdet af denne Pjece, er det sammenstillet af Dem? Der er et Forord af Hartel, men er det iøvrigt lavet af Dem?

Høyer: En Del af Indholdet, som det staar paa Forsiden.

Statsadv.: Jeg skal ikke i Øjeblikket komme ind paa hvilken Del. F. Eks. det Kapitel her: Jødedommen og Salonkommunisterne siger sig fri — har De begaaet det?

Dommeren: Er det ikke ligegyldigt i denne Forbindelse, Hr. Statsadvokat?

Statsadv.: Det kan være. Det drejer sig om at faa belyst, af hvilken Art det antikommunistiske Arbejde var, som eventuelt er bleven støttet. — Disse Grupper blev altsaa ikke samlet?

Høyer: De blev samlet, men splittedes igen.

Statsadv.: Og efter at de var samlet, som De kalder det, har De altsaa faaet Pengene?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Hvad blev de Penge brugt til?

Høyer: Til offentlige Møder, Tryksager m. v.

Statsadv.: Og det var antikommunistiske Møder?

Høyer: Det var antikommunistisk Oplysningsarbejde.

Statsadv.: Antikommunistisk Propagandamateriale.

Høyer: Rigtigt.

Statsadv.: Blev alle disse Tryksager lavet hos O. C. Olsen?

Høyer: Det tør jeg ikke sige.

Statsadv.: Har De eller har man udgivet flere Pjecer af den Art, der ligger her?

Høyer: Ikke Pjecer — ja, der er udgivet en, men det er fra Hartels Side.

Statsadv.: Men Pengene blev altsaa brugt til ... Lad os se engang: De 20.000 Kr. blev udbetalt ... Hvornaar cirka blev de udbetalt?

Høyer: Februar 1942.

Statsadv.: Det vil altsaa sige, at den Pjece, der ligger der, kan ikke tænkes at være trykt for de Penge.

Høyer: Nej.

Statsadv.: Hvor er der skaffet Midler fra til den?

Høyer: Det kommer ind under Dansk Antikommunisme, i Hartels Periode.

Statsadv.: Og det blev Pengene ikke brugt til?

Høyer: Ikke Spor.

Statsadv.: Har De lavet sideløbende antikommunistisk Arbejde?

Høyer: Ja, jeg fik sideløbende antikommunistisk Arbejde; paa det Tidspunkt, hvor jeg begyndte mit Oplysningsarbejde med Møder, Tryksager o. lign., var jeg fratraadt Arbejdet hos Hr. Hartel.

Statsadv.: Og saa lavede De Deres egen Organisation.

Høyer: Rigtigt.

Statsadv.: *Hvis* det var en Organisation? Var det det?

Høyer: Det kan man just ikke kalde det. Det blev til en Række Møder, hvor der stod en Del Mennesker bagved.

Statsadv.: Men en Forening blev ikke dannet?

Høyer: Jo-e, der var en Forening.

Statsadv.: Hvad hed den?

Høyer: Arbejdsfællesskabet.

Statsadv.: Det var det samme i og for sig, som skulde have været Navnet paa de samlede nazistiske Fraktioner.

Høyer: Nej, det var Den nationale Aktion.

Statsadv.: Men Deres Forening hed altsaa »Arbejdsfællesskabet«?

Høyer: Rigtigt.

Statsadv.: Antikommunistisk Oplysningsarbejde, ugentlige Møder, Tryksager o. s. v. — og var man fra Gunnar Larsens og Sthyrs Side bekendt med, at Pengene blev brugt dertil?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Til disse Møder?

Høyer: Ja — det vil sige, jeg kan ikke udtale mig om Gunnar Larsen, kun om Sthyr; jeg havde ikke Forbindelse med Gunnar Larsen i den Tid.

Statsadv.: Er det sikkert, at Sthyr vidste Besked?

Høyer: Direktør Sthyr fik tilsendt Tryksager og senere Regnskab for, hvad Pengene var brugt til.

Statsadv.: For Anvendelsen af de 20.000?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Det er De sikker paa?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Og det fremgik af det Regnskab eller af Regnskabsbilagene, at Pengene var brugt til antikommunistisk Oplysningsarbejde?

Høyer: Ja, det kan jeg ikke sige, jeg har ikke selv ført Regnskabet — der blev heller ikke fremsendt Bilag.

Statsadv.: Lad os faa slaaet fast, hvis det kan slaas fast: Kan De sige her, at Sthyr vidste, at de 20.000 blev brugt til Deres antikommunistiske Oplysningsvirksomhed?

Høyer: Ja, det maa jeg vist have Lov til at gaa ud fra.

Statsadv.: Have Lov til at gaa ud fra? Altsaa, De siger her til en Rapport, at en Gruppe sprang fra. »Arrestanten« — det er Dem — »forelagde dette for Direktør Sthyr, der gav sin Sanktion til, at det udbetalte Beløb, der var saa godt som ubeskaaret, derefter blev anvendt udelukkende til rent antikommunistisk Oplysningsarbejde, ugentlige Møder« o. s. v. Dette er en ret utvetydig Udtalelse. Ønsker De nu, hvor De udtaler Dem for Retten, at afsvække denne Udtalelse?

Høyer: Nej, det ønsker jeg ikke.

Statsadv.: De har altsaa sagt til Sthyr, at de 20.000 er brugt til antikommunistisk Arbejde.

Høyer: Selvfølgelig har jeg sagt det til Hr. Sthyr, da jeg havde mit Møde med ham.

Statsadv.: Altsaa er det Spørgsmaal, jeg stiller, ganske klart besvaret: at Sthyr har faaet Besked.

Høyer: Det kan der ikke være Tvivl om.

Statsadv.: De fastholder, at De har talt med Sthyr og fortalt ham det, De siger her?

Høyer: Det er der ingen Tvivl om.

Statsadv.: Det er det, jeg vil have frem. Det har De gjort, og desuden har De sendt Deres Tryksager?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Udmærket, og derfor kan Sthyr ikke være i Tvivl om, hvad Pengene er anvendt til. — Hvad siger De til det, Direktør Sthyr?

Sthyr: Dertil siger jeg: Hvad jeg modtog af Tryksager, af hvad Art det saa var, det gik i Papirkurven ude i Forkontoret. Jeg har aldrig nogen Sinde haft nogen Anelse om, hvor disse Penge er endt, og jeg forstaar overhovedet ikke den Forklaring. Paa et eller andet Tidspunkt faar jeg Meddelelse om, at nu er der ikke flere Penge,, og nu vil Høyer gerne have flere.

Statsadv.: Men Høyer siger dog temmelig bestemt, at han har sendt Dem et Regnskab for Anvendelsen af disse Penge. Er det rigtigt?

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan blev det Regnskab fremsendt? Med et Brev eller laa det bare i en ...

Høyer: Fremsendt med et Brev.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa, De skriver et Brev til Direktør Sthyr ...

Høyer: Ikke jeg, men vedkommende, der havde ført Regnskabet.

HRS. Steglich-Petersen: Har De set, at det Brev blev sendt af Sted?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Hvem førte Regnskabet?

Høyer: Bankfuldmægtig Raahauge-Andersen.

Statsadv.: Han har altsaa udfærdiget Regnskabet, men han ved vel ikke, at det er sendt til Sthyr?

Høyer: Jo.

HRS. David: Fremgik det af Regnskabet, at Pengene er anvendt til antikommunistisk Propaganda?

HRS. Steglich-Petersen: Kan vi ikke se det Regnskab?

Høyer: Jeg har det ikke — vi har tilintetgjort alt Regnskab fra dengang.

Sthyr: Jeg skulde altsaa have modtaget et Regnskab for de 20.000 Kr. udvisende, at de er brugt til andet Formaal?

Statsadv.: Ja, det staar vel lidt dunkelt, hvad det udviste. Men hvordan fremtraadte det Regnskab? Hvad kaldte det sig?

Høyer: Det blev fremsendt specielt som et Regnskab for Anvendelsen af de 20.000 Kr.

HRS. Steglich-Petersen: Stod der bare i Almindelighed til Tryksager, eller stod der, hvad det var for Tryksager?

Høyer: Nej, men Hr. Sthyr har ikke været i Tvivl om, hvad de Tryksager anvendtes til.

Dommeren: Hvor ved De det fra?

Høyer: Det ved jeg, for da jeg havde holdt nogle Møder, havde jeg et Møde med Direktør Sthyr, hvem jeg forklarede, hvordan Møderne var forløbet.

Satsadv.: De aflagde Beretning overfor Sthyr?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Om Deres antikommunistiske Virksomhed?

Høyer: Ja.

Sthyr: Hos mig?

Høyer: Ja.

Statsadv.: I Ministeriet?

Høyer: Ja ja.

Statsadv.: Og De gjorde ham klart, hvad Pengene blev brugt til?

Høyer: Ja.

Sthyr: Jeg kender det ikke.

Statsadv.: De var formodentlig alene ved den Lejlighed?

Høyer: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Kan vi ikke faa at vide, hvad De sagde?

Høyer: Det maa man ikke forlange af mig, det er saa lang Tid siden — men at vi har ført Forhandling om, at det var til antikommunistisk Virksomhed, det er givet.

HRS. Steglich-Petersen: Har De ikke noget specielt Regnskab for, hvad det var for Arbejde? For antikommunistisk Oplysningsarbejde kan jo være saadan rent, om jeg maa sige, Oplysningsarbejde. Men det, der altsaa navnlig interesserer Statsadvokaten her, er, om der er nævnt Navne eller saadan noget, som kunde være i Tyskernes Interesse.

Statsadv.: Jeg ser saadan paa det, at antikommunistisk Arbejde under Besættelsen kan antage saadanne Former, at det bliver Støtte til Besættelsesmagten, og jeg mener, at det, vi kender til Hr. Høyers antikommunistiske Arbejde senere, hans Taler i Radioen o. s. v., har været af denne Art. Og dertil kommer, at det er kombineret f. Eks. i denne Pjece med Angiveri.

HRS. Steglich-Petersen: Men saa skal vi have nærmere Klarhed over, hvad det er for Arbejde, Høyer har udført i Foraaret 1942.

Høyer: Det var ugentlige offentlige Møder.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad sagde De paa disse Møder?

Statsadv.: Hvem talte?

Høyer: Jeg talte selv; jeg gav Oplysning om Kommunismen.

Statsadv.: Hvor blev De Møder holdt?

Høyer: I Weinox' Lokaler.

Statsadv.: Blev der trykt Program til hvert Møde?

Høyer: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Blev de refereret?

Høyer: Det gjorde de heller ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Ikke engang i »Fædrelandet« eller saadanne Steder?

Høyer: Nej, det skulde »Fædrelandet« nok lade være at interessere sig for.

Statsadv.: Hvem kom tilstede ved de Møder? Var der fuldt Hus?

Høyer: Der blev sendt Løbesedler ud.

Statsadv.: Offentligt? Paa Gader og Stræder?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Og det var det, de 20.000 Kr. gik til?

Høyer: Ja, bl. a.

Statsadv.: Bl. a.? Ja men nu vil vi have lidt Redelighed paa det. Det var nu Løbesedler. Udgav De egentlige Publikationer, Pjecer, Brochurer og lignende?

Høyer: Nej.

Statsadv.: Pengene er altsaa brugt til Trykning af Løbesedler og Leje af Lokale?

Høyer: Ja, der blev udsendt et Par enkelte Tryksager.

Statsadv.: Hvad var det for Tryksager?

Høyer: Ja hvad skal jeg sige? Bare jeg havde dem her. — Der blev hver Uge udsendt 10.000 Løbesedler.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad stod der paa Løbesedlerne?

Høyer: Sentenser om det, Mødet skulde handle om om Aftenen.

HRS. Steglich-Petersen: Nævn en.

Høyer: Lad mig lige tænke mig om, saa skal jeg give et Par Stykker. — »Nu brænder Ilden i Naboens Hus«; det var paa det Tidspunkt, da Finland var ved at bukke under. — Og — ja — det er lidt vanskeligt at huske saa længe efter, men noget i den Retning.

Sthyr: Jeg kan godt huske, at der kom fra Høyer engang imellem nogle Løbesedler, men de vandrede ned i Papirkurven. Jeg læste dem aldrig.

Statsadv.: Hvor længe drev De dette antikommunistiske Oplysningsarbejde med ugentlige Møder?

Høyer: Til August 1943.

Statsadv.: Og hvornaar begyndte det?

Høyer: Det har været i Marts eller April 1942.

Statsadv.: Det var altsaa, da De mente, at de 20.000 Kr. var til Disposition. Slog de 20.000 Kr. til til Arbejdet i hele den Periode?

Høyer: Der kom jo ogsaa andre Tilskud til dette Arbejde.

Statsadv.: Gjorde der det?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Naar De nu drev dette Arbejde, og det var Dem selv, der talte hver Uge ved Møderne, og der blev trykt 10.000 Løbesedler om Ugen, saa vil De vel ogsaa kunne sige mig, hvor disse Løbesedler blev trykt?

Høyer: Det forekommer mig, at de til at begynde med blev trykt hos O. C. Olsen og senere hos — ja hvad hed han? et nyt Bogtrykkeri, Cornelius E. Hansen i Smallegade.

Statsadv.: Men de særlige Publikationer, der blev udgivet? De siger, at der blev udgivet et Par — hvad skal man sige? Brochurer maa det vel have været?

Høyer: Ja.

Statsadv.: De maa vel kunne huske Navnene paa disse Brochurer?

Høyer: Det var nærmest en Slags Flyveblade. Der har været nogle Stykker, men de er ogsaa trykt hos O. C. Olsen.

Statsadv.: Og det kan dreje sig om et Par Tilfælde, hvor der er trykt saadanne mere fyldige Publikationer?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Ja det bliver ikke nemt at tilvejebringe Overensstemmelse mellem disse Forklaringer.

HRS. Steglich-Petersen: Men maa jeg spørge: De gjorde Regnskab, siger De, for de 20.000 Kr.?

Høyer: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Var der ikke Honorar til Dem selv med?

Høyer: I det Regnskab der? Nej.

HRS. Steglich-Petersen: De havde slet ikke Indtægter af det selv?

Høyer: Jeg havde Indtægter ved Ledelsen af den Organisation.

HRS. Steglich-Petersen: Var det ikke en væsentlig Del af de 20.000 Kr.?

Høyer: Nej, det var det ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa til Tryksager og det, De siger?

Høyer: Det var til Tryksager, Møder m. v.

Statsadv.: For et Øjeblik siden sagde De, at der egentlig ikke dannedes nogen Organisation. Jeg havde Indtryk af, at det var meget løst.

Høyer: Jeg kalder det ikke en Organisation, fordi nogle faa Mennesker stod sammen om et saadant Arbejde.

Statsadv.: Hvordan kan man saa lønne Dem?

Høyer: Det kan man godt, for nogle faa Mennesker samler Bidrag ind til dette Arbejde.

Statsadv.: Nogle faa Mennesker sluttede sig sammen om det, man kalder »Arbejdsfællesskabet« og samlede Penge sammen ...

Høyer: Rigtigt.

Statsadv.: ... og af de indsamlede Penge blev De bl. a. honoreret for Deres Arbejde?

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan virkede dette Arbejde paa Frits Clausen?

Høyer: Som en rød Klud.

HRS. Steglich-Petersen: Har De Sikkerhed for det? Det ved De?

Høyer: Ja, det kan jeg vist sige med Vished.

HRS. Steglich-Petersen: Og hvorfor virkede det paa den Maade paa ham?

Høyer: Fordi mit Arbejde som Helhed har gaaet ud paa at svække hans Arbejde. Derfor har jeg paa forskellig Maade ogsaa haft denne Føling med Hr. Gunnar Larsen.

HRS. Steglich-Petersen: Var det det ledende for hele Deres Arbejde her, at det skulde svække Frits Clausen?

Høyer: Det har været ledende for mit Arbejde lige fra den 9. April 1940.

HRS. Steglich-Petersen: Og det var det navnlig for det Arbejde, De gjorde her for Direktør Sthyr?

Høyer: Det var i høj Grad Ledetraaden.

Statsadv.: Men sig mig engang: Motivet, Ledetraaden, siger De var at svække Frits Clausens Parti?

Høyer: Ja.

Statsadv.: Men De lagde stor Kraft i Deres antikommunistiske Agitation?

Høyer: Det kan ikke nægtes, for jeg var Antikommunist og har altid været det.

Statsadv.: Men saa kan man maaske sige, at der var en dobbelt Bevæggrund til det Arbejde, dels Ønsket om at svække Frits Clausen og dels Ønsket om at modarbejde Kommunismen.

Høyer: Saadan kan man altid opfatte det, men overfor Direktør Sthyr og Gunnar Larsen har det hele Tiden været Tanken at svække Frits Clausens Indflydelse herhjemme.

Sthyr: Maatte jeg have Lov at stille et Spørgsmaal? Var det ikke rigtigt at faa at vide, hvorfor der til mig paa et eller andet Tidspunkt blev sendt en Regnskabsopstilling fra Dem om, hvad det vilde koste, hvis De skulde føre denne Kamp videre mod Frits Clausen med alle til Raadighed staaende Midler?

HRS. Steglich-Petersen: Har De gjort det?

Høyer: Ja ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det har De sendt en Opstilling over?

Sthyr: Det sendte De dog.

Høyer: Ja.

Sthyr: Og Bevæggrunden til, at De sendte det, var, at De sagde, at nu havde De ikke flere Penge?

Høyer: Det tør jeg ikke sige. Jeg kan ikke huske, hvad Dato det Brev blev sendt. Det forekommer mig, at det blev sendt dengang vi startede.

Sthyr: Jeg viste dette Brev til Minister Scavenius og Gunnar Larsen og sagde: se, hvor meget han nu forlanger for at føre denne Kamp igennem. Og vi gik dog alle ud fra, at naar De nu kom og sagde: det koster det og det, saa betød det, at det tidligere Beløb var opbrugt.

HRS. Steglich-Petersen: Til det Formaal, det var udbetalt til. Det er det, De mener?

Sthyr: De 20.000 Kr. var udbetalt udelukkende til at modarbejde Frits Clausen, og der har De Ret, naar De siger, at det lykkedes.

Høyer: Jeg forstaar ikke Spørgsmaalet.

HRS. Steglich-Petersen: Det, Sthyr gerne vil have frem, er dette: hvis de 20.000 Kr. ikke var benyttet til dette Formaal, helt opbrugt, hvorfor kommer De saa og forlanger en ny Forsyning?

Høyer: Men Pengene var jo opbrugt.

HRS. Steglich-Petersen: Og de var opbrugt til det Formaal, De mente de var udbetalt til, altsaa til at drille og skade Frits Clausen?

Høyer: Hvordan det skulde gaa for sig, paa hvilken Maade jeg formede mit Arbejde, det blev vel nogenlunde stillet mig frit, og i hvert Fald tør jeg godt slaa fast her i Retten, at det har været de Herrers Mening hele Tiden, at mit Arbejde skulde gaa ud paa at svække Frits Clausen — hvis det er det, det drejer sig om.

HRS. Steglich-Petersen: Ja, det er det, det drejer sig om at faa Klarhed over.

Høyer: Ja, det er givet.

Dommeren: Det forekommer mig, at de Udtalelser, der er kommet fra Høyers Side, er særdeles uklare. Maa jeg spørge Dem, kan De i Dag med Sikkerhed sige, at De har talt med Gunnar Larsen om Anvendelse af de 20.000 Kr. ikke blot til at danne en Opposition mod Frits Clausen, men ogsaa til antikommunistisk Oplysningsarbejde?

Høyer: Ikke med Gunnar Larsen.

Sthyr: Der er heller ikke talt til mig om det, for hvis der var det, havde jeg øjeblikkelig ladet det gaa videre.

Dommeren: Og jeg stiller det samme Spørgsmaal vedrørende Direktør Sthyr.

Høyer: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og De siger, Direktør Sthyr, at hvis det var sagt til Dem, havde De øjeblikkelig ladet det gaa videre til Gunnar Larsen?

Sthyr: Ikke alene til Gunnar Larsen, men ogsaa til Scavenius, øjeblikkelig, for vort Hovedformaal var dette ene.

Statsadv.: Saa kan det efter Deres Opfattelse ikke passe, hvad Høyer siger?

Sthyr: At han har talt med mig?

Statsadv.: Ja, og fortalt Dem om dette antikommunistiske Arbejde? Det har han ikke gjort?

Sthyr: Nej.

Forhold VI.

Afhøring af Gunnar Larsen.

Statsadv.: Har De haft Forbindelse med P. M. Asmussen?
Gunnar Larsen: Ja.
Statsadv.: Hvornaar begyndte den Forbindelse?
Gunnar Larsen: Nu er det svært at huske alle disse Datoer. Det er vist oplyst til en Politirapport.
Statsadv.: Nu skal jeg se — jeg tror det maa være i 1942.
Gunnar Larsen: Ja det kan godt passe, at det er i Foraaret 1942.
Statsadv.: Og hvad skete der ved den Lejlighed?
Gunnar Larsen: Jeg fik en Henvendelse — efter min Erindring var det Hr. Asmussen og en eller to andre Herrer, der kom paa mit Kontor i Ministeriet paa den sædvanlige Modtagelsesdag og forelagde et Problem, de havde med Hensyn til de danske Arbejdere i Tyskland. De var interesseret i at lave en Forening, som skulde virke formidlende for disse Arbejderes Familier og deres sociale Forhold i det hele taget, og det Formaal søgte de Støtte til. Jeg vil gerne indskyde her, at Politiet har under Sagen oplyst, at Hr. Asmussen ikke har været hos mig.
Statsadv.: Ja det troede De dengang, men han var vistnok ikke med. Men altsaa, det var to Udsendinge fra Asmussen?
Gunnar Larsen: Ja, hvis det ikke har været ham selv, har de i hvert Fald optraadt for ham.
Statsadv.: Ja det er givet, og det stemmer med vore Oplysninger, at det begyndte i April 1942.
Gunnar Larsen: Javel.
Statsadv.: Da kommer de hos Dem?
Gunnar Larsen: Ja.
Statsadv.: Og vilde have en økonomisk Hjælp?
Gunnar Larsen: Ja.
Statsadv.: Og de siger: til en Forening?
Gunnar Larsen: Til en Forening af danske Arbejdere i Udlandet, saavidt jeg husker.
Statsadv.: Det siger de, at de vil have Penge til?
Gunnar Larsen: Ja.
Statsadv.: De andre siger, at de vilde have Støtte til et Blad, som kalder sig »Arbejderavisen«.
Gunnar Larsen: Nej, det var Foreningen af danske Arbejdere i Tyskland, og da jeg ikke var rigtig klar over, hvad det egentlig var for noget, henviste jeg dem til Udenrigsministeriet.
Statsadv.: D. v. s. til Sthyr?
Gunnar Larsen: Ja, men han vilde jo tage det op med andre Instanser i Udenrigsministeriet. Og Grunden til, at jeg gjorde det, var, at jeg var vidende om, at man i Udenrigsministeriet paa det Tidspunkt beskæftigede sig meget stærkt med Spørgsmaalet om de danske Tysklandsarbejdere, idet det var et i den Periode prekært Problem, fordi der stadig fra tysk Side truedes med drastiske Foranstaltninger, Tvangsudskrivning af Arbejdskraft og lignende. Derfor var man meget interesseret i at følge med i, hvad der foregik, og jeg tænkte mig den Mulighed, at man vilde sige, at dette her var et Formaal, man gerne saa støttet. Men det kunde jeg ikke selv danne mig nogen Mening om.

Statsadv.: Denne Forening af danske Arbejdere i Udlandet siger De, at De ikke kendte noget nærmere til?

Gunnar Larsen: Paa daværende Tidspunkt.

Statsadv.: Der var ikke berettet Dem noget om denne Forenings Karakter?

Gunnar Larsen: Samtalen var meget kort.

Statsadv.: At Asmussen var en nazistisk anstrøget Herre, kan De vel ikke have været i Tvivl om?

Gunnar Larsen: Jeg er ikke helt sikker paa det.

Statsadv.: Saa har De ikke læst den Pjece, »Med rene Hænder«, som De selv har en vis Andel i?

Gunnar Larsen: Jo, den har jeg læst, men jeg har ikke husket alle de Personligheder, der var omtalt.

Statsadv.: Men Asmussen var en meget fremskudt Personlighed. Han var nemlig Leder af det, der paa det daværende Tidspunkt hed De nationalsocialistiske Faggrupper, og det var en Organisation, som D.N.S.A.P. i sin Optimisme forestillede sig skulde fortrænge De samvirkende Fagforbund, og som dog kom til at tælle ikke saa faa Tusind Medlemmer. Altsaa, Asmussen var absolut ikke en ligegyldig Person indenfor D.N.S.A.P.

Gunnar Larsen: Ja det, Statsadvokaten siger der, lyder meget selvfølgeligt, men Asmussen er nu ikke et saa usædvanligt Navn, og jeg har ikke identificeret de to paa det daværende Tidspunkt. Og jeg gik ikke meget ind paa Forholdet, fordi jeg hurtigt blev klar over, at det havde jeg ikke Kendskab til, og jeg viste det over til Udenrigsministeriet.

Statsadv.: Fik De senere nærmere Kendskab til denne Forening?

Gunnar Larsen: Saa skete der det, at Sthyr talte med de to Herrer. Om Sthyr senere har talt med Asmussen selv —

Statsadv.: Det har han.

Gunnar Larsen: Han talte med de Herrer og fik nogle Oplysninger, og jeg mener at huske, men det er ikke helt sikkert, at han ogsaa talte med Udenrigsministeren om det. Og det laa saaledes, som jeg forklarede for lidt siden, at man fra Udenrigsministeriets Side var interesseret i at holde Ro om det Spørgsmaal, og derfor mente man, det var hensigtsmæssigt at støtte den paagældende Forening.

Statsadv.: Hvad vil det sige: at holde Ro om det Spørgsmaal?

Gunnar Larsen: At holde gode Miner til slet Spil, om man vil, sørge for, at der ikke blev mere Uro end nødvendigt. Og det var hensigtsmæssigt, at man fra tysk Side fik det Indtryk, at der fra dansk Side blev gjort, hvad der kunde gøres for at hjælpe disse Arbejderes Koner og Familier.

Statsadv.: Asmussen har sagt, at det var Foreningens Formaal at hindre, at der opstod for kraftige kommunistiske Tendenser blandt Tysklandsarbejderne, men det har De maaske ikke hørt?

Gunnar Larsen: Ikke i den Forstand. Selvfølgelig kan man jo naturligt forudsætte, at under vanskelige Arbejdskaar og ikke mindst under Kaar som dem, Arbejderne havde i Tyskland —

Statsadv.: Det er en mere indirekte Følge —

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Men at det direkte Formaal med Foreningen skulde være at bekæmpe kommunistiske Tendenser blandt danske Tysklandsarbejdere?

Gunnar Larsen: Ikke direkte, men indirekte kan man saamænd godt sige det.

Statsadv.: Ved De noget om, eller vidste De noget om, at denne Forening af Udlandsarbejdere havde et vist Samarbejde med Tyskerne her i Byen?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det vidste De ikke noget om?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Det ved De maaske heller ikke i Dag?

Gunnar Larsen: Nej. Maa jeg dertil sige, at selv efter det Tidspunkt, hvor den blev støttet, beskæftigede jeg mig ikke med den. Det eneste, jeg beskæftigede mig med den, var, at jeg fik at vide fra Direktør Sthyr, at man i Udenrigsministeriet saa med Sympati paa det.

Statsadv.: Ved De, at der bestod en vis Forbindelse mellem denne Forening og Bladet »Arbejderavisen«? Kender De i det hele taget Bladet »Arbejderavisen«?

Gunnar Larsen: Jeg kender det ikke.

Statsadv.: Og ved følgelig heller ikke, at der bestod en Forbindelse mellem disse to Ting?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Saa henviste De altsaa de to, der henvendte sig til Dem . . .

Gunnar Larsen: Maa jeg have Lov at sige, at Foreningen udgav et Blad, men det hed ikke det der.

Statsadv.: Nej, det hed til at begynde med, saavidt jeg husker, »Opposition«.

Gunnar Larsen: Nej, det hed noget andet.

Statsadv.: Det er rigtigt nok; det kan vi nu spørge Asmussen om. Det er rigtigt nok, at det, der senere blev »Arbejderavisen«, begyndte med et andet Navn.

Gunnar Larsen: Jeg har set Bladet engang hos Direktør Sthyr, et ganske lille Blad, nærmest i Brevpapirstørrelse, paa 4 smaa Sider, men jeg kan ikke huske Navnet. Det var ikke noget af disse Navne dér.

Statsadv.: De ved altsaa ikke noget om, hverken at Foreningen havde et vist Samarbejde med Tyskerne, eller at den havde udgivet dette Blad, »Arbejderavisen«? Saa sendte De disse Folk til Sthyr?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Med Anbefaling?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke rigtig sige. Jeg tror nok jeg meddelte Direktør Sthyr — jeg meddelte selvfølgelig, at de kom og havde været hos mig, og bad ham om at tale med dem, men om de egentlig fik nogen Anbefaling, det tvivler jeg om, for jeg var ikke selv klar over, hvad det var for et Formaal.

Statsadv.: De kom altsaa med den Anbefaling, der kan ligge i, at de havde været hos Dem?

Gunnar Larsen: Ja jeg mener ikke, der blev sagt andet, men jeg tør ikke sige det med Sikkerhed. Det kan tænkes, at jeg har sagt: ja jeg ved jo, at det Problem verserer.

Statsadv.: Ja ja, det er ikke saa vigtigt. Men altsaa, de blev sendt derop. Ved De, hvordan det saa gaar deroppe? Faar de noget ud af det?

Gunnar Larsen: Ja de gør. Resultatet blev, at de fik i første Omgang 1000 Kr. og senere vistnok 500 Kr.

Statsadv.: Og de 1000 Kr. fik de altsaa til Foreningens Arbejde?

Gunnar Larsen: Det fik de til Foreningens Arbejde.

Statsadv.: Jeg vil gøre Dem opmærksom paa, at der foreligger her en Fotokopi*) af et Brev i Negativ. Det er et Brev, der er sendt fra Cementcentralen til P. M. Asmussen, Ny Adelgade 4[3], og dateret 10. April 1942, og der staar i dette:

> »Under Henvisning til Deres Konference med Direktør Sthyr fremsender vi hoslagt 1000 Kr. til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet »Arbejderen«. Vi anmoder Dem om i Fremtiden at tilstille os et Eksemplar af Deres Blad til ovennævnte Adresse, ligesom vi anmoder Dem om at holde os underrettet om Udviklingen af Deres Arbejde. Deres Anerkendelse for Beløbets Modtagelse imødeses.«

Og den 13. April skriver saa Asmussen til Direktør Sthyr**).

> »Den 11. April modtog jeg fra Dansk Cementcentral i Check 1000 Kr., for hvilket Beløb jeg paa det hjerteligste takker, og udbeder mig ved samme Lejlighed en Samtale med Dem« — og saa en Dato, som jeg ikke kan læse — »Saafremt jeg intet hører fra Dem, gaar jeg ud fra, at dette Tidspunkt er Dem belejligt.«

Gunnar Larsen: Jeg kender godt de Breve, for det var vistnok de Breve, den konservative Generalkorrespondance havde faaet paa en eller anden Maade fra Asmussen, og som foranledigede, at Spørgsmaalet blev taget op i Sommeren 1942.

Statsadv.: Men disse Breve rimer i hvert Fald ikke godt med det, De siger her. Sthyr har i hvert Fald aabenbart ikke været i Tvivl om, at de Penge, Asmussen vilde have, ikke skulde være just til Foreningen, men netop til et antikommunistisk Arbejde ved Udgivelsen af dette Blad.

Gunnar Larsen: Men det er mit Indtryk, at Sthyr ikke har ment det paa den Maade, det staar i det Brev.

*) Jfr. A. Nr. 203. **) Jfr. A. Nr. 204.

Statsadv.: Det er i hvert Fald skrevet paa den Maade.

Gunnar Larsen: Ja det er jeg klar over.

Statsadv.: Men de vil altsaa paastaa, at De havde nærmest den Opfattelse, at det, om jeg saa maa sige, drejede sig om en socialfilantropisk Foreteelse med den Forening?

Gunnar Larsen: Ja, først og fremmest at give Tyskerne Indtryk af, at man foretog sig noget i disse Forhold. Jeg mener ikke, man kan kalde det antikommunistisk; hvis det skal være det, kan det kun være indirekte, som jeg sagde før.

Statsadv.: Ja vist saa, men det, der er Tale om i Brevet, er jo meget direkte. Det er direkte Understøttelse til et antikommunistisk Blad.

Gunnar Larsen: Ja jeg kender Brevet; jeg har ikke skrevet det.

Statsadv.: De kan ikke give nogen Forklaring?

Gunnar Larsen: Jeg fik først Kendskab til det i Sommeren 1942.

Statsadv.: Og De kan ikke forklare, hvorfor de Ord bruges?

Gunnar Larsen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Var det ikke almindeligt at bruge de Udtryk dengang?

Gunnar Larsen: Jo, det var en meget bred Margen, som dækkede alt muligt og i Særdeleshed overfor Tyskerne dækkede alt muligt. Det var et yndet Udtryk overfor Tyskerne.

Afhøring af Direktør Knud S. Sthyr.

Statsadv.: Det drejer sig om P. M. Asmussen. Han kommer op til Dem i Udenrigsministeriet henvist fra Gunnar Larsen, og han vil have Penge.

Sthyr: Ja, han vil have Penge.

Statsadv.: Og hvad vil han have Penge til?

Sthyr: Han vilde navnlig have Penge til en Forening, som hed Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet.

Statsadv.: Og fik han bevilget Penge?

Sthyr: Maa jeg nu se — om jeg gav ham med det samme? Det kan jeg ikke have gjort. Jeg maa naturligvis have talt med Scavenius og Gunnar Larsen.

Statsadv.: De snakkede med Scavenius og Gunnar Larsen om, om han kunde faa de Penge?

Sthyr: Ja, fordi vi syntes, at den Virksomhed, som denne Forening — har Statsadvokaten Lovene for Foreningen?

Statsadv.: Jeg har dem ikke her; de ligger i Sthyr-Sagen. — Det er nærmest en enkelt Ting, jeg lige vil vise Dem. Det var Foreningen, der skulde have Pengene, siger De, Foreningen, som fik bevilget Pengene. Men der er et Brev her (foreviser dette). Hvem har underskrevet det?

Dommeren: Kan De se det, Direktør Sthyr?

Sthyr: Ja ja, det Brev kender jeg.

Statsadv.: Hvem har underskrevet det?

Sthyr: Det har min Kontorchef.

Statsadv.: Hvad hed han?

Sthyr: Jørgensen. Jeg ringer Besked til ham, og derfor kommer der naturligvis i Brevet nogle Misforstaaelser. Det er en mundtlig Besked, der bliver givet fra Ministeriet; jeg har travlt og kan ikke gaa hjem. Derfor kommer der nogle Misforstaaelser.

Dommeren: Lad os faa at vide, hvad det er for Misforstaaelser.

Sthyr: I Programmet for Foreningen staar omtalt et Blad, som Foreningen vil udgive, »Den danske Arbejder«; det staar omtalt som et Programpunkt, og det skulde være et Blad uden Farve, bare med lidt opmuntrende Stof til disse hjemmeværende Hustruer og Børn. Men Misforstaaelsen maa øjensynligt være kommet mellem Jørgensen og Asmussen, idet der i dette Brev staar »Arbejderen«, og »Arbejderen« er noget, som jeg slet ikke vidste, hvad var.

Statsadv.: Det vidste Jørgensen maaske?

Sthyr: Det tror jeg ikke.

Statsadv.: Hvordan kunde Jørgensen paa Grund af en Misforstaaelse skrive, at der betales 1000 Kr. til Fortsættelse af et antikommunistisk Arbejde, hvis det ikke har foreligget?

Sthyr: Antikommunistisk Arbejde? Det maa han paa en eller anden Maade have misforstaaet i Samtalen med Asmussen.

Statsadv.: Har Jørgensen talt med Asmussen om Sagen?

Sthyr: Jeg ringer til Jørgensen, og derefter sætter Jørgensen sig i Forbindelse med Asmussen.

Dommeren: Naar De nu ringer til Jørgensen, hvad Besked gav De ham saa?

Sthyr: Jeg gav den Besked, at disse 1000 Kr. skulde udbetales til en Mand, der hed Asmussen, til den lille Forening og bl. a. til Udgivelsen af et Blad, der hed »Den danske Arbejder.«

Dommeren: Det er Deres Besked til Jørgensen?

Sthyr: Det er min Besked til Jørgensen.

Statsadv.: Hvordan er Jørgensen saa kommet ind paa at skrive i Brevet, at Pengene gives til antikommunistisk Arbejde?

Sthyr: Ja det maa jeg sige, det undrer mig ogsaa, naar De nu siger det, at jeg aldrig har spurgt om det, for det Brev har jeg kendt; det er jo den gamle, berømte Sag.

Statsadv.: Ja det er Generalkorrespondancesagen, men jeg synes det trænger til en lidt nærmere Forklaring. Hvis man nu godtager det, De siger, nemlig at De har givet den Besked til Kontorchef Jørgensen, synes jeg dog, det trænger til noget nærmere Forklaring, hvordan der kan komme til at staa i Brevet, at Pengene gives til et antikommunistisk Arbejde.

Sthyr: Ja, det gør det.

Statsadv.: Men det kan De ikke bidrage til Forstaaelse af?

Sthyr: Det er jo forfærdelig længe siden.

Dommeren: Det er vel mere nærliggende at spørge Jørgensen.

Sthyr: Formaalet med at støtte denne Forening efter Samtalerne med Gunnar Larsen og mig var jo ikke det antikommunistiske Arbejde. Man vilde støtte denne Forening, fordi den herhjemme blandt disse Arbejderkoner og Børn gjorde et vist Arbejde ved at samle Penge ind.

Statsadv.: De havde heller ikke nogen Viden om, at denne Forening af Tysklandsarbejdere havde en vis Godkendelse fra tysk Side?

Sthyr: Nej, jeg har en Viden om — jeg tror, det staar i Lovene —, at den havde med antikommunistisk Arbejde at gøre, det maa jeg sige, men de Love maa jo kunne skaffes.

Statsadv.: De var altsaa ikke i Tvivl om, at det var en antikommunistisk arbejdende Organisation, der fik Pengene?

Sthyr: Ja, men fordi en Organisation paa et Omraade arbejder for et Formaal, kan den ogsaa godt arbejde for et andet.

Statsadv.: Det er Ræsonnementer, som muligvis har deres store Vægt, det er nok muligt —

Sthyr: Men jeg tør ikke i dette Øjeblik sige, at jeg ikke vidste, at den var antikommunistisk.

Statsadv.: Det tør De ikke sige at De ikke vidste?

Sthyr: Nej.

Statsadv.: De tør ikke sige, at De ikke vidste, da De ydede Pengene til Foreningen, at den var antikommunistisk?

Sthyr: Nej.

Statsadv.: Tror De, De har sagt det videre til Gunnar Larsen? Tror De, Gunnar Larsen har været klar over, at Asmussen og hans Organisation arbejdede i antikommunistisk Retning?

HRS. Steglich-Petersen: Der ligger noget mere i dette end i det, Sthyr sagde. Sthyr sagde, at han ikke vilde bestride, at han maaske vidste, at han var Antikommunist.

Sthyr: Det kan jeg ikke svare paa. Det eneste, der i denne Sag har interesseret mig, er Spørgsmaalet om at faa denne Forening dannet. Hvad saa Asmussen — det er naturligvis min Fejl, min store Fejl: hvad han iøvrigt var for et forfærdeligt Menneske, som vi senere fik at vide. Det er min bedrøvelige Fejl, den har jeg begaaet, men det eneste, der interesserede mig, var at støtte denne Forening paa et Tidspunkt, hvor det syntes at ramle i Arbejderspørgsmaalet, for at faa skaffet Arbejdere til Tyskland ad Frivillighedens Vej. Det taler jeg med min Minister om, og det taler jeg med Gunnar Larsen om, og vi bliver enige om: ja, der er en vis Ide i dette.

Statsadv.: Det er altsaa de 1000 Kr., han faar. Senere faar han nogle flere Penge, saavidt jeg ved.

Sthyr: Senere kommer han op en Dag til mig og siger, at nu har han ....

Statsadv.: Ja det skal vi ikke opholde os saa meget ved; det betyder vist ikke saa meget. Men han fik vist 500 Kr. senere til et specielt Formaal, en Fest?

Sthyr: Ja, han havde lejet et Lokale og Kunstnere.

Statsadv.: Fik han flere Penge hos Dem?

Sthyr: Nej.

Statsadv.: Han har altsaa faaet ialt 1500 Kr.?

Sthyr: Ja, saa opdagede jeg, hvad han var for en Karl, og saa væk med ham.

Afhøring af Peter Marinus Asmussen.

Dommeren: De fremstilles i Retten for at afgive Forklaring i en Sag, som ikke angaar Dem selv først og fremmest, men da der er Sigtelse mod Dem ogsaa i dette Forhold, gaar jeg ud fra, er De frit stillet med Hensyn til, om De vil udtale Dem. Er De villig til at afgive Forklaring?

Asmussen: Ja.

Dommeren: Jeg vil da anbefale Dem at holde Dem til Sandheden.

Statsadv.: De har jo været Medlem af D.N.S.A.P.?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Og De havde en særlig Opgave indenfor D.N.S.A.P.?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Det var at organisere?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvad var det, De organiserede?

Asmussen: Jeg organiserede De nationalsocialistiske Faggrupper.

Statsadv.: Hvad var Meningen med dem?

Asmussen: At agitere for Nationalsocialismen blandt Arbejderne.

Statsadv.: Det Arbejde lykkedes temmelig godt for Dem, har jeg forstaaet.

Asmussen: Ja, det gik ganske udmærket.

Statsadv.: Hvorfor kom De ud af det Arbejde?

Asmussen: Paa Grund af, om jeg maa kalde det politiske Forviklinger. Tyskerne vilde ikke acceptere min Person paa det Tidspunkt, og D.N.S.A.P. var vel egentlig heller ikke paa daværende Tidspunkt interesseret i, at der skulde laves større Agitation blandt Arbejderne, fordi De samvirkende Fagforbund jo ikke var helt uvillige til at — hvad skal man sige: til et vist Samarbejde med D.N.S.A.P.

Statsadv.: I hvert Fald forsvinder De ud af dette Arbejde?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Og jeg forstaar, at De ekskluderes af D.N.S.A.P.?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar omtrent foregaar det?

Asmussen: Jeg brød med Partiet og tog Faggrupperne med omkring Midten af Marts Maaned 1941.

Statsadv.: Da tog De Faggrupperne med Dem og brød med Partiet. Hvad lavede De saa med de Faggrupper?

Asmussen: Jeg syltede dem, om jeg saa maa sige.

Statsadv.: De blev afvæbnet, og saa var der en Tid, hvor De ikke havde med Organisationsproblemer at gøre?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Men paa et senere Tidspunkt starter De igen et Foretagende?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Og hvad var det?

Asmussen: Det var Den nationalsocialistiske Fagopposition.

Statsadv.: Var den tilsluttet D.N.S.A.P.?

Asmussen: Nej.

Statsadv.: Den var frit svævende?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvad blev det til med den?

Asmussen: Ja, den eksisterer jo et Stykke Tid.

Statsadv.: Vi skal ikke fordybe os for meget i det; det er bare for at faa Baggrunden for det, vi skal frem til. Hvorlænge eksisterede den Fagopposition?

Asmussen: Den eksisterede til Juli—August Maaned 1942.
Statsadv.: Saa forsvandt den. Opløstes den, eller hvad?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Saa opløstes den ogsaa?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Og saa stod De igen uden noget politisk eller organisationsmæssigt mellem Hænderne?
Asmussen: Ja det kan man godt sige.
Statsadv.: Saa begyndte De med et nyt Foretagende?
Asmussen: Nej, det var i samme Forbindelse.
Statsadv.: Lad os høre, hvordan det gik til.
Asmussen: Medens jeg havde Den nationalsocialistiske Fagopposition, startede jeg Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet, og de to fulgtes altsaa ad, om jeg saa maa sige.
Statsadv.: Havde de Kontor samme Sted?
Asmussen: Nej.
Statsadv.: Ny Adelgade 4?
Asmussen: Nej.
Statsadv.: Og hvordan med det Blad, De udgav?
Asmussen: Ja, det hed »Opposition« og blev senere kaldt »Arbejderavisen«.
Statsadv.: Hvornaar startede De det?
Asmussen: »Opposition« udkom i Oktober Maaned 1941 og holdt op, jeg tror den 1. August 1942.
Statsadv.: Og først hed det »Opposition« og saa »Arbejderavisen«?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Og samtidig havde De Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Og begge Foretagender havde til Huse Ny Adelgade 4?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Blev begge Foretagender ledet af samme Personer?
Asmussen: Ja, det gjorde de.
Statsadv.: Der var altsaa en intim Sammenhæng mellem de to Ting?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Havde Deres Forening noget Standpunkt til Kommunismen?
Asmussen: Nej, egentlig ikke.
Statsadv.: Den kan ikke siges at være antikommunistisk?
Asmussen: Ja, jeg ved ikke, hvad man skal sige dertil.
Statsadv.: De skal sige, hvad der passer, og ikke en Smule andet.
HRS. Steglich-Petersen: Hvad forstaar man ved Antikommunisme?
Asmussen: Enhver Organisation paa daværende Tidspunkt, som jeg var Leder af, vilde blive betragtet som antikommunistisk.
Statsadv.: Men følte Deres Organisation sig i Modsætningsforhold til D.N.S.A.P.?
Asmussen: Ja, den antinationalsocialistiske Fagopposition gjorde det i hvert Tilfælde.
Statsadv.: Ja, og denne her stod i Forbindelse med Den nationalsocialistiske Fagopposition?
Asmussen: Ja, men der var ikke nogen videre Agitation i Foreningen.
Statsadv.: Der var ikke nogen videre politisk Agitation i den?
Asmussen: Nej.
Statsadv.: Havde De nogen Forbindelse med de tyske Myndigheder?
Asmussen: Foreningen havde Forbindelse med en Dr. Kreuzfeldt eller saadan noget i Vesterport. Naar vi havde en Sag, vi skulde løse for Arbejdere i Tyskland eller deres paarørende herhjemme, forhandlede vi med ham.
Statsadv.: Paa Arbejdernes Vegne?
Asmussen: Ja.
Statsadv.: Altsaa, overfor denne Kreuzfeldt, eller hvad han nu hed, var der en vis Coutume for, at De forhandlede med ham for Deres Medlemmer?
Asmussen: Ja.

Statsadv.: »Arbejderavisen«?

Asmussen: Ja den var skrevet rent nationalsocialistisk.

Statsadv.: Altsaa, i hvilken Betydning vi end tager Ordet antikommunistisk, kan vi sige, at det var antikommunistisk?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Det er der ingen Tvivl om?

Asmussen: Nej.

Statsadv.: Paa et vist Tidspunkt har Deres Forening Forbindelse med Gunnar Larsen.

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar er det, og hvordan gaar det til?

Asmussen: Jeg erindrer ikke lige præcis, hvornaar det var. Jeg vil antage, det var i Begyndelsen af Foraaret 1942. Da talte vi nemlig om, om det ikke var muligt, at vi kunde faa nogen Støtte til Bladet.

Statsadv.: Hvem bad De om det?

Asmussen: Det var Arkitekt Robert Hansen.

Statsadv.: Men hvem rettede De Henvendelsen til?

Asmussen: Til Gunnar Larsen; d. v. s., Robert Hansen og Bjørnstrup gik til Gunnar Larsen.

Statsadv.: De var ikke selv med?

Asmussen: Nej.

Statsadv.: Hvorfra ved De, hvad der foregik hos Gunnar Larsen?

Asmussen: Det ved jeg fra Robert Hansen og Bjørnstrup.

Statsadv.: Altsaa, de kom hjem og fortalte, at de havde bedt om Penge til Bladet?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Er De sikker paa det?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvad sagde Gunnar Larsen til det?

Asmussen: Der var blevet svaret, at vi senere skulde henvende os til Direktør Sthyr i Udenrigsministeriet.

Statsadv.: Og det gjorde De saa?

Asmussen: Ja, nogle Dage efter.

Statsadv.: Var De med deroppe?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvem var ellers med?

Asmussen: Robert Hansen og Bjørnstrup, og senere kom Axel Høyer.

Statsadv.: Robert Hansen, Bjørnstrup, De og Høyer havde saa Møde hos Direktør Sthyr?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Hvad skete der i det Møde?

Asmussen: Der blev talt om en Sammenslutning mellem de nationalsocialistiske Fraktioner.

Statsadv.: Skulde De arbejde med det?

Asmussen: Ja, der blev spurgt, om jeg mente, det kunde lade sig gøre at sammenslutte disse Fraktioner, og det mente jeg ikke.

Statsadv.: Og hvad saa videre?

Asmussen: Saa blev der for saa vidt ikke talt videre. Vi gik hjem, og nogle Dage efter kom der en Check.

Statsadv.: Men saa maa der være sket noget videre. Saa maa De have talt om Pengesager.

Asmussen: Ja, det er der nok blevet. Jeg husker ikke præcis, hvor meget der er talt om Pengesager. Men i hvert Tilfælde har jeg givet en Redegørelse for Fagopositionen og Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet.

Statsadv.: Fik De saa Løfte om Penge hos Sthyr?

Asmussen: Jeg tror nok, der blev sagt saadan noget som: vi skal se ad.

Statsadv.: Hvilken Opfattelse maatte Sthyr faa med Hensyn til, hvad Pengene skulde bruges til?

Asmussen: Det var jo hovedsagelig Bladet, der var Tale om at skaffe Penge

til, fordi Bladet i mine Øjne var betydelig vigtigere rent propagandamæssigt set end noget andet.

Statsadv.: Direktør Sthyr har her sagt, at de Penge, der blev stillet i Udsigt eller lovet, eller hvad man nu kan sige, blev stillet i Udsigt eller lovet til Foreningen og ikke til Bladet. Er det rigtigt?

Asmussen: Nej, det stemmer ikke.

Statsadv.: Det stemmer ikke?

Asmussen: Nej, for det var Bladet og i Særdeleshed Bladet, vi var interesserede i fra vor Side.

Statsadv.: Kan De med Bestemthed sige, at Direktør Sthyr ikke kan have været i Tvivl om, at de Penge, der skulde gives, blev givet til Bladet?

Asmussen: Det kan jeg godt sige ganske bestemt.

Statsadv.: Hvornaar fik De saa Pengene?

Asmussen: To Dage efter, tror jeg nok, kom der en Check paa 1000 Kr.

Statsadv.: Hvor kom den fra?

Asmussen: Den kom fra Cementcentralen.

Statsadv.: Havde De talt med Cementcentralen, efter at De havde talt med Sthyr?

Asmussen: Nej, det havde jeg ikke.

Statsadv.: Kender De Kontorchef Jørgensen i Cementcentralen?

Asmussen: Heller ikke.

Statsadv.: Har De aldrig talt med ham?

Asmussen: Nej, det har jeg ikke.

Statsadv.: Det er sikkert?

Asmussen: Afgjort.

Statsadv.: Mener De, at der kan være Tale om, at Bjørnstrup eller Robert Hansen har snakket med ham?

Asmussen: Det er muligt; det kan jeg ikke sige.

Statsadv.: Om Udbetalingen af de 1000 Kr. eventuelt?

Asmussen: Det tror jeg ikke. Saavidt jeg erindrer, var der ikke nogen Samtale med de Herrer, efter at vi havde faaet de 1000 Kr.

Statsadv.: Og hvad blev de 1000 Kr. givet til?

Asmussen: De blev givet til »Arbejderavisen«.

Statsadv.: Var Giverne klar over, at »Arbejderavisen« var antikommunistisk indstillet?

Asmussen: Jeg kan ikke tænke mig andet.

Statsadv.: Det maa de have været?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Men De har altsaa ikke talt med Jørgensen?

Asmussen: Nej, det har jeg ikke.

Statsadv.: Og De mener ikke, at der kan være Tvivl om, at Sthyr har givet Pengene vidende om, at det var til Bladet?

Asmussen: Det kan der ikke være Tvivl om; det stod i selve Skrivelsen.

Statsadv.: Og det, der stod i selve Skrivelsen, stemte godt nok med Aftalerne med Sthyr?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Ja Sthyr forklarer det modsatte, men saadan hænger det altsaa sammen, siger De?

Asmussen: Ja, det gør det.

Statsadv.: Senere fik De saa 500 Kr. til?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Og det er alt, hvad De har faaet fra Sthyr?

Asmussen: Ja.

Statsadv.: Er det al den Forbindelse, De har haft med Sthyr og Gunnar Larsen?

Asmussen: Det er muligt, at jeg har talt engang senere med Sthyr. Det erindrer jeg ikke.

Statsadv.: Men om andre Ting, andre Emner, har De ikke haft Forbindelse med Sthyr og Gunnar Larsen?

Asmussen: Nej.

Statsadv.: Det staar fast?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: De siger, at De var til et Møde oppe hos Sthyr, i Sthyrs Kontor i Udenrigsministeriet?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og der var de tre tilstede, De og Deres to Kolleger?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Men De sagde, at De talte om en Samling af disse Smaapartier?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Var det ikke den væsentligste Del af Samtalen, der gik ud paa det?

Asmussen: Ja, men samtidig havde jeg en Redegørelse over det Arbejde, jeg arbejdede med, dels Oppositionen og dels Bladet. Det drejede sig om at faa skaffet nogle Penge.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa, Deres Interesse var at faa skaffet de 1000 Kr.

Asmussen: Nej, ikke just de 1000 Kr., for 1000 Kr. betyder ikke saa forfærdelig meget for et Blad; men det var at faa et Tilskud, saa vi kunde arbejde videre.

HRS. Steglich-Petersen: Vil det sige, at De ønskede et større Tilskud end 1000 Kr.?

Asmussen: Der blev ikke talt om nogen bestemt Sum.

HRS. Steglich-Petersen: Men De siger, at 1000 Kr. betyder ikke noget. De havde altsaa større Forventninger?

Asmussen: Ja det kan man godt sige.

HRS. Steglich-Petersen: Saa i Virkeligheden var det en Slags Afvisning?

Asmussen: Nej, det vil jeg ikke sige. Det var nærmest et Slags Forskud paa et endnu større Beløb.

HRS. Steglich-Petersen: De regnede med at faa et endnu større Beløb?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Men hvorfor fik De ikke det?

Asmussen: Det kan jeg ikke sige.

HRS. Steglich-Petersen: Tror De ikke, det hænger sammen med, at man har haft nogle andre Forestillinger om, hvad Deres Arbejde egentlig gik ud paa, ved det paagældende Møde, end man senere fik?

Asmussen: Det kan jeg ikke sige noget om.

HRS. Steglich-Petersen: Men vil De ikke tro, det var sandsynligt? Altsaa, De mener, at der ved det Møde skabtes en vis Tilslutning til Deres Tanker?

Asmussen: Ja, det gjorde der jo. Vi kom der udelukkende, fordi vi ønskede at faa nogle Penge, og Direktør Sthyr talte om Sammenslutning mellem de forskellige Fraktioner, fordi han mente, det var haabløst, at vi laa og bekæmpede hinanden.

HRS. Steglich-Petersen: Saa taler altsaa den ene om det ene og den anden om det andet.

Asmussen: Og saa drøfter vi de økonomiske Forhold indenfor min Organisation; og forøvrigt havde jeg en skriftlig Redegørelse med over, hvorledes Regnskabet saa ud.

HRS. Steglich-Petersen: Afleverede De den?

Asmussen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad stod der i Redegørelsen?

Asmussen: Det kan jeg ikke helt nøjagtigt sige. Der stod dels, hvor meget der eventuelt skulde bruges pr. Maaned.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa en Redegørelse for, hvad De trængte til?

Asmussen: Ja, en økonomisk Redegørelse over, hvad vi havde tænkt os.

HRS. Steglich-Petersen: Men hvad Motivering gav Sthyr, da han sagde, at De kunde faa de 1000 Kr.?

Asmussen: Han sagde ikke, at vi kunde faa just 1000 Kr., men han sagde, at vi skulde se ad.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa kom de 1000 Kr.?
Asmussen: Saa kom de 1000 Kr.
Dommeren: Hvad hed det Blad? »Arbejderavisen«?
Asmussen: Ja.
Dommeren: Er der et Blad, der hedder »Arbejderen«?
Asmussen: Ja, jeg blev tvunget til at tage Navneforandring, fordi Navnet kom for tæt op ad De samvirkende Fagforbunds Blad »Arbejderen«.
Dommeren: Hvornaar tog De Navneforandring?
Asmussen: Det gjorde jeg omkring Februar-Marts 1942.
Dommeren: Var der et Blad, der hed »Den danske Arbejder«?
Asmussen, Ja, det var ogsaa det Blad.
Dommeren: Var det det samme Blad?
Asmussen: Det var saaledes, at Bladet hed »Opposition« og senere blev det døbt om til »Arbejderen«. Saa fik vi et Fogedforbud fra De samvirkende Fagforbund, det Navn maatte Bladet ikke bibeholde. Saa kaldte vi det »Den danske Arbejder«, men derimod blev der ogsaa nedlagt Forbud. Saa kaldte vi det »Arbejderavisen«.
Dommeren: Det er altsaa det samme Blad?
Asmussen: Ja.
Dommeren: Og andre Blade har De ikke udgivet?
Asmussen: Nej.

Onsdag den 24. Oktober 1945 Kl. 13.

Retsmødet genoptoges.

Afhøring af fhv. Statsminister Erik Scavenius.

Vidnepligten indskærpedes.

HRS. Steglich-Petersen: Der er forskellige Forhold, hvor Statsministeren, saa vidt vi har erfaret, har været med til at træffe nogle Afgørelser. Det ene Forhold er Spørgsmaalet med Hensyn til »Fædrelandet«. Det er forklaret, at der var nogle Angreb, dels paa Gunnar Larsen en Gang i Sommeren 1940, det vedrørte Burmeister & Wains Bestyrelse, som Gunnar Larsen var Formand for, og som ogsaa af Gunnar Larsen selv blev trukket frem, og dels nogle begyndende Angreb paa Minister Yde. Der blev holdt et Møde, forstaar jeg, oppe hos Statsministeren, den Gang De var Udenrigsminister, hvor Gunnar Larsen var til Stede og ogsaa Direktør Sthyr. Kan Ministeren huske noget om det?

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan De huske?

Scavenius: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan var Deres Stilling med Hensyn til, hvad man skulde foretage i saa Henseende, der skulde foretages noget fra Gunnar Larsens Side, var der Tale om, at der skulde betales Penge til »Fædrelandet«?

Scavenius: Der var Spørgsmaal om at standse disse Angreb og om, hvorledes det kunde gøres, og da Opfattelsen var den, at det kunde gøres ved Pengeofre, maatte man se paa, om ikke det Formaal, man vilde opnaa, var saa vigtigt, at man kunde gaa med til noget, der ikke saa saa smagfuldt ud, nemlig at købe de Folk til at holde op med Angrebet. Vi fandt det betænkeligt, at nogle af de faa, som deltog i det aktive Arbejde for at afværge tyske Foretagender her i Landet, blev kompromitteret i Forholdet til Tyskerne, og vi maatte se saaledes paa det, at saadanne Angreb i »Fædrelandet«, som paa en Maade var et tysk Organ, foruden at det var et nationalsocialistisk Organ, havde til Formaal at svække den Modstand, der var, ved at kompromittere dem, der devoverede sig for det aktive Arbejde. Ud fra denne Betænkelighed kunde jeg slutte mig til, at det var rigtigt at ofre noget, hvis dette Formaal kunde naas. Det var det Synspunkt, jeg lagde til Grund.

HRS. Steglich-Petersen: Forstod jeg Dem rigtigt, naar jeg forstaar saaledes, at det var statslige Interesser, der krævede det, det var ikke personlige Interesser?

Scavenius: Jeg saa udelukkende paa det ud fra Statens Interesser, vi kunde ikke se, at det kun var personlige Interesser. Angrebet paa Yde var af en meget personlig Art, det maatte under almindelige Forhold være gaaet sin Gang. Hvis jeg i min Politik havde raadet over, hvad jeg skal sige, flere af de Tordenskjolds Soldater, der var villige til at stille sig til Raadighed, kunde man have set anderledes paa det. Naar disse Angreb skræmmede Folk, og man kun havde saa faa at regne med, der overhovedet vilde vove noget i Forhold til Stemningen, blev det meget vigtigt, at disse faa ikke blev kompromitteret og gjort inhabile over for Tyskerne. Det var mit Synspunkt.

HRS. Steglich-Petersen: Det var vigtigt for Statens Skyld?

Scavenius: Det forekommer mig.

Statsadv.: Erindrer De, naar der blev ført disse Raadslagninger om, at man burde standse de Angreb, der havde været paa Gunnar Larsen og Yde?

Scavenius: Det nøjagtige Tidspunkt erindrer jeg ikke.

Statsadv.: Det erindrer De ikke noget om. Angrebene mod Gunnar Larsen blev nævnt i »Fædrelandet« den 16. Juli 1940, da stod der en Artikel i »Fædrelandet«, Gunnar Larsen staar nævnt længere henne.

Scavenius: Dèr ser man meget tydeligt Tendensen: »Anmodning til Gunnar Larsen om, at Stauning straks træder tilbage.«

Statsadv.: Havde man paa daværende Tidspunkt konfereret med Dem om Sagen?

Scavenius: Ja, det tør jeg ikke sige, paa det Tidspunkt. Det maa være, efter at der forelaa noget i Bladene, det var Grundlaget for Diskussionen.

Statsadv.: Blev Forhandlingerne med Dem ført, forinden man begyndte at betale Penge til »Fædrelandet«?

Scavenius: Det ved jeg ikke, jeg vil gaa ud fra, det blev forelagt mig inden.

Statsadv.: Men vi har i Gaar haft en Forklaring her i Retten, og dèr tror jeg nok, man maa sige, at man var kommet til den Opfattelse, at den oprindelige Beslutning om at betale »Fædrelandet« de Penge blev truffet af Gunnar Larsen og Sthyr i Samraad uden forudgaaende Henvendelse til Dem.

Scavenius: Det er ikke min Opfattelse, jeg har ikke Indtryk af, at Sagen blev forelagt mig som noget afgjort.

Statsadv.: Nej, det havde De ikke.

Scavenius: Saa er det ogsaa ret meningsløst at henvende sig til mig.

Statsadv.: Jeg ser ogsaa en vis Modsigelse mellem de afgivne Forklaringer. I Gaar forklarer man, at Gunnar Larsen og Sthyr af en eller anden Grund — det staar mig ikke klart hvorfor — beslutter at begynde at udbetale disse Penge.

Scavenius: Det er muligt, det tør jeg ikke sige noget om.

Statsadv.: Men for Dem staar det saadan, at Sagen har været drøftet med Dem forinden.

Scavenius: Om det er forinden eller efter den blev drøftet med mig for at høre min Opfattelse, som jeg gav til Kende paa den Maade, her er Tale om ..

Statsadv.: Ja vel, men da man drøftede Sagen med Dem, var man da enig om at betale nogle Penge til »Fædrelandet«, eller forelagde man Dem Sagen som noget, man eventuelt agtede at gøre?

Scavenius: Jeg tror hverken det ene eller det andet, Sagen blev forelagt mig principielt, det er min Opfattelse, og min Opfattelse var den, jeg nu har gjort Rede for.

Statsadv.: Ja vel, Sagen blev forelagt Dem principielt, siger De — med Henblik paa de konkrete Foreteelser?

Scavenius: Ja, om det var rigtigt at søge dette afværget paa den Maade, som mentes at være den eneste Maade, man kunde anvende.

Statsadv.: Var det den eneste Maade man kunde anvende?

Scavenius: Ja, formodentlig.

Statsadv.: Vi hørte her i Gaar, at de lokale tyske Myndigheder, navnlig Renthe-Fink, fandt Gunnar Larsen acceptabel som Minister, men i Berlin var Gunnar Larsen ukendt, dèr vidste man ikke noget om ham.

Scavenius: Det tør siges om de fleste Danske.

Statsadv.: Men naar Forholdet er det, at Renthe-Fink kunde acceptere Gunnar Larsen som Minister, kunde man saa ikke være gaaet den Vej at have bevæget Renthe-Fink til at gøre sin Indflydelse gældende over for »Fædrelandet«?

Scavenius: Det tror jeg ogsaa fandt Sted, jeg tror, dette kom op paa den Maade, men det viste sig haabløst at faa Gesandt Renthe-Fink til at skride ind over for »Fædrelandet«.

Statsadv.: Naa, det havde vist sig haabløst.

Scavenius: Ja, det er mit Indtryk.

Statsadv.: Og saa maatte man falde tilbage paa den Udvej, som stod aaben: at betale sig fri?

Scavenius: Ja.

Statsadv.: Men det Spørgsmaal, vi berørte før, kom vi ikke nærmere, om man havde begyndt at betale Penge ud, da man talte med Dem.

Scavenius: Det kan have Interesse nu, men ikke den Gang.

Statsadv.: Det Spørgsmaal kan vi ikke komme nærmere.

Scavenius: Jeg kan i hvert Fald ikke hjælpe Dem.

Statsadv.: De kan ikke udtale Dem om det.

HRS. Steglich-Petersen: Det næste Punkt er en vis Forbindelse med en obskur Person, der gaar under Navnet »Hestetyven«. Jeg ved ikke, om Ministeren har hørt ham omtalt?

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Der blev nævnt, at der var et Møde hos Dem, det har været i Begyndelsen af Aaret 1941, der var Thune Jacobsen, han var den Gang Rigspolitichef, det var før hans Ministertid, og han har meddelt, at han kom op til Ministeren, og saa sad Gunnar Larsen hos Dem. Rigspolitichefen skulde tale med Dem, men Gunnar Larsen blev der og overværede den Samtale, som fandt Sted mellem Dem og Rigspolitichefen. Og det er meddelt, at De ved den Lejlighed i Deres Egenskab af Udenrigsminister sagde noget til Rigspolitichefen om, at Politiet ikke holdt sig tilstrækkeligt underrettet om, hvad der skete i de mere yderliggaaende Bevægelser. Jeg ved ikke, om Statsministeren kan huske det?

Scavenius: De savnede Midler til at skaffe sig Underretning derom.

HRS. Steglich-Petersen: Var Forholdet det, at Rigspolitichefen erklærede det som Svar paa Bebrejdelser, der kom fra Deres Side?

Scavenius: Saa vidt jeg kan erindre, siger jeg til Rigspolitichefen, at det forekom mig, at Politiet var for lidt underrettet om, hvad der foregik inden for de yderliggaaende Bevægelser. Dertil tror jeg nok, Rigspolitichefen bemærkede, at de havde heller ikke Midlerne til det; saaledes som deres Organisation var og de Kræfter, de raadede over, var det en næsten haabløs Opgave at trænge ind i disse Forhold, der selvfølgelig holdtes saa hemmeligt som muligt.

HRS. Steglich-Petersen: Naar Ministeren brugte Udtrykket »yderliggaaende Bevægelser«, hvilke Partier sigtede De saa til?

Scavenius: Jeg maatte sigte til de antiparlamentariske.

HRS. Steglich-Petersen: Og dertil regnede De . . .

Scavenius: Dertil regnede jeg Nationalsocialisterne og Kommunisterne.

HRS. Steglich-Petersen: Det drejede sig baade om Nationalsocialister og Kommunister?

Scavenius: Set fra et Statssynspunkt, og saaledes som Forholdene var, kan jeg ikke se andet, end at det var vigtigt for Statsmyndighederne at være underrettet med Hensyn til begge Partiers Foretagender, der laa i og for sig en skjult Fare gemt begge Steder, alt efter Omstændighederne.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad blev Resultatet af den Samtale?

Scavenius: Ja, hvad blev Resultatet? Jeg ved ikke, om det var ved samme Lejlighed, Rigspolitichefen anmodede Gunnar Larsen om Støtte — det tør jeg ikke sige bestemt.

HRS. Steglich-Petersen: Det er ogsaa ligegyldigt, om det er sket ved denne Lejlighed eller senere. Jeg vil gerne spørge: De ved, at Rigspolitichefen anmodede Gunnar Larsen om at stille sin private Kasse til Disposition?

Scavenius: Naar jeg overvejer det Spørgsmaal, her er rejst, forekommer det mig, at man maa faa det Indtryk, at hvis Gunnar Larsen havde været mindre tilbøjelig til at hjælpe, ogsaa med Penge o. s. v., havde det været behageligere for ham selv, men den Gang maatte det være saaledes, at hvis man derigennem kunde faa udrettet noget, som man ikke kunde faa udrettet paa anden Maade, fordi den danske Regering ikke raadede over hemmelige Fonds — det var paa den Maade, det fremkom —, maatte man i høj Grad anerkende, at han vilde stille private Penge til Raadighed.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar Dem saaledes, at De siger, at Gunnar Larsen stillede sine Midler til Dispositon saaledes, at de kunde træde i Stedet for hemmelige Fonds, som Regeringen savnede til Statsformaal?

Scavenius: Ja, og det maa ogsaa være Begrundelsen for Rigspolitichefens Anmodning.

HRS. Steglich-Petersen: Havde De noget Kendskab til »Hestetyven«? Vidste De, at Midlerne gik delvis til Betaling af »Hestetyven«?

Scavenius: Han blev nævnt, om det var ved den Lejlighed, eller det var en anden . . .

HRS. Steglich-Petersen: Han blev nævnt for Dem?

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og De har godkendt, at man gennem ham søgte Oplysninger om de yderliggaaende Partier?

Scavenius: Hvem man kunde faa dem igennem, maatte bero paa et Skøn, som jeg ikke kunde anstille, her maatte jeg rette mig efter, hvad man mente fra anden Side.

HRS. Steglich-Petersen: Kan Ministeren huske, at Spørgsmaalet har været fremme i et Ministermøde, Spørgsmaalet om det berettigede i at betale til denne Mand, »Hestetyven«?

Scavenius: Det tør jeg ikke sige.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan De ikke huske?

Scavenius: Det var et meget lille Spørgsmaal, normalt vil et saadant Spørgsmaal ikke blive forelagt i et Ministermøde.

HRS. Steglich-Petersen: Det kunde kun være, fordi der kom Kritik frem fra anden Side. Har Ministeren ikke hørt, at der var rettet Kritik mod Deres Kollega Gunnar Larsen, fordi han havde anvendt Penge til et saadant Formaal?

Statsadv.: Var det ikke i anden Forbindelse?

HRS. Steglich-Petersen: Det ved jeg ikke, det tør jeg ikke sige, det kan godt være, det var noget andet.

Scavenius: Der fremkom Angreb mod Direktør Sthyr, men det var, saa vidt jeg husker, i anden Forbindelse.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar, at det har Ministeren betragtet som et lille Spørgsmaal, det har De ikke talt om?

Scavenius: De var oprigtig talt en ren Politisag.

HRS. Steglich-Petersen: Det var en Politisag. Men De fandt det naturligt, at Gunnar Larsen, naar han vilde stille Midler til Dispositon for Statsformaal, gjorde det i dette Forhold?

Scavenius: Ja, det burde han maaske have ladet være med, men ellers kunde det ikke ske, naar man ser, at det kan blive noget, han anklages for nu.

HRS. Steglich-Petersen: Af Hensyn til sig selv, men ikke af Hensyn til Staten og dens Interesser?

Scavenius: Nej, tværtimod.

Statsadv.: Det Møde, der først var paa Tale, blev afholdt i Foraaret 1941, da De rejste Spørgsmaalet over for Thune Jacobsen om at skaffe sig bedre Underretning om de saakaldte yderliggaaende Partier. Havde Tyskerne stillet Krav i saa Henseende?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Det havde de ikke?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Det var altsaa uden nogen ydre Foranledning, at De tog Spørgsmaalet op.

Scavenius: De vilde ikke stille Krav med Hensyn til deres egne Folk, Nationalsocialisterne.

Statsadv.: Nej. Da det er »Hestetyven«, der er paa Tale, og han som bekendt var Specialist i Stikkeri blandt Kommunister, har det nok været Kommunisterne, man har haft Opmærksomheden henvendt paa ved den Lejlighed, det har det sikkert været.

Scavenius: Man maa tænke paa, hvordan Situationen var den Gang. Der var ikke særlige Grunde andre end egne danske Statsformaal til at søge at være underrettet om, hvad der eventuelt kunde være i Gære. Fra tysk Side var der Venskab med Kommunisterne indtil Krigsudbrudet.

Statsadv.: Hvorfor var De kommet til den Opfattelse, at Politiet var for lidt underrettet om Kommunisternes Forhold?

Scavenius: Formodentlig gennem de Samtaler, jeg havde med Politifolk.

Statsadv.: Nogle ganske faa Maaneder senere viste det sig, at Politiet var blændende underrettet om Kommunisternes Forhold.

Scavenius: Det kender jeg ikke noget til.

Statsadv.: Men Politifolk har altsaa sagt til Dem, at de var daarligt underrettet?

Scavenius: Det gaar jeg ud fra.

Statsadv.: Har De nogen Erindring om det?

Scavenius: Ikke mere præcist, men jeg maa have det fra Politichefen. Det var ikke noget, jeg kunde finde paa selv.

Statsadv.: De erindrer ikke noget bestemt om det Forhold?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Jeg fik ikke rigtig fat paa, om »Hestetyven« var paa Tale i det første Møde.

Scavenius: Jeg tror, det er forkert at tale om Møde, som om det var et sammenkaldt Møde for at drøfte en bestemt Sag, jeg antager, at Spørgsmaalet kom frem under mere formløse Samtaler.

Statsadv.: Var »Hestetyven« paa Tale ved den Lejlighed?

Scavenius: Det tør jeg ikke sige noget om.

Statsadv.: Senere blev de klar over, at Gunnar Larsen understøttede »Hestetyven«?

Scavenius: Jeg blev klar over, at Rigspolitichefen ønskede Støtte til at kunne sikre sig Efterretninger fra den saakaldte »Hestetyv«.

Statsadv.: Saaledes stillede Sagen sig for Dem i Foraaret 1941. Er De bekendt med, at Gunnar Larsen fortsatte Støtten til »Hestetyven« indtil Sommeren 1943?

Scavenius: Det ved jeg ikke, det har formodentlig været en Sag mellem Justitsministeriet og ham.

Statsadv.: Vil De mene, det var berettiget at fortsætte med at understøtte »Hestetyven«, efter at Tyskerne havde gennemtvunget en Aktion mod Kommunisterne?

Scavenius: Jeg saa ikke paa det som et Spørgsmaal, der drejede sig om, hvorvidt det just var Nationalsocialister eller Kommunister, jeg tog min Stilling ud fra det almindelige Synspunkt, at det var en Statsinteresse at være underrettet om, hvad der foregik i Kredse, der ikke anerkendte den bestaaende Forfatning, det har jeg haft Lejlighed til at ytre, men for øvrigt, naar det har været fortsat, har det vel været, fordi Justitsministeriet stadig ønskede at fortsætte den Forbindelse.

Statsadv.: Jeg spørger blot, og det vil jeg bede Dem svare paa eller tage Stilling til, om De vil svare paa: De mener, at Statsinteresser gjorde det paakrævet, at man skaffede Midler til en Mand som »Hestetyven« og kunde fremskaffe Oplysninger om Kommunisterne. Det fandt De berettiget i Foraaret 1941. Saa spørger jeg Dem, om De ud fra det samme Synspunkt mener, at det var berettiget at fortsætte en saadan Støtte ud over det Tidspunkt, hvor Kommunisterne blev forfulgt?

Jeg kan præcisere mit Synspunkt nærmere. Da vi naar den 22. Juni 1941, maa man gaa ud fra, at de Oplysninger, Politiet maatte komme i Besiddelse af angaaende Kommunister, vilde blive benyttet f. Eks. til at fange dem eller internere dem. Vilde De under de Omstændigheder finde det rimeligt og berettiget, at man fortsatte Støtten?

Scavenius: Ja, det kunde man slet ikke regne med, aldeles ikke. For Resten maa man mene til enhver Tid, at det vilde være et meget ineffektivt Politi, der ikke var klar over, hvad der foregik i Landet.

Statsadv.: Jeg ved ikke, om De maaske vil afvise at svare, men jeg vil gerne stille det Spørgsmaal ganske præcist saadan: Efter den 22. Juni internerede de danske Myndigheder som bekendt Kommunister i Massevis . . .

Scavenius: Smaa Tal i Forhold til, hvad der skete senere.

Statsadv.: De internerede et meget betydeligt Antal Kommunister og bestræbte sig for at internere de ledende Kommunister. Derfor spørger jeg nu: Mener De, at Statsinteresser, som efter Deres Opfattelse gjorde det rimeligt at stotte »Hestetyven« før den 22. Juni 1941, ogsaa gjorde de rimeligt at stotte ham efter den 22. Juni 1941? Mener De, at de samme Hensyn gjorde fortsat Støtte berettiget?

Scavenius: For det første mener jeg, at Ordet »Støtte« er et forkert Udtryk, og for det andet er der Tale om at betale for Efterregninger, man mener at have Nytte af.

Statsadv.: Kendsgerningen er den, at »Hestetyven« oppebar først 500 Kr. om Maaneden og dernæst 1500 Kr. om Maaneden fra Gunnar Larsen. Jeg vil gerne bede Dem svare eller nægte at svare paa det Spørgsmaal: Mener De, at de samme Statshensyn gjorde sig gældende efter den 22. Juni som før den 22. Juni, Hensyn, der gjorde det berettiget, at man stottede eller betalte ham, hvad De nu vil kalde det.

Dommeren: Selvfølgelig er De frit stillet, om De vil besvare Spørgsmaalet.

Scavenius: Det har jeg ikke noget imod at svare paa. Det drejede sig ikke i denne Sag om Forfølgelse, men om, at Politiet kunde være underrettet, og Statspolitiet bør være interesseret i at være underrettet om, hvad der foregaar i Samfundet, det synes mig ganske evident.

Statsadv.: Den Gang, De afgav Deres Mening om Spørgsmaalet, sikrede De Dem da imod, at »Hestetyven« skulde bruges til Stikkeri, men at han kun skulde benyttes til almindelig politisk Orientering?

Scavenius: Hvad er Forskellen?

Statsadv.: Man kan aflægge en Beretning over for Myndighederne om en politisk Strømning eller Udvikling inden for det kommunistiske Parti. Det er det ene. Det andet er, at man kan sige: De kan finde Aksel Larsen og Martin Nielsen i den og den Lejlighed.

Scavenius: Det ved jeg ikke, det har ikke foreligget for mig.

Statsadv.: Men gjorde De Dem ikke klart, hvad De gav Sanktion til?

Scavenius: Jeg synes, at jeg klart har forklaret det.

Statsadv.: Saa vil jeg sige en Ting, det er, at »Hestetyven« understøttet af en Understikker, Carl Winther, arbejdede energisk for at paavise, hvor man kunde finde Aksel Larsen. Vidste De det?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Noget lignende har De ikke tænkt Dem, da De afgav Svar?

Scavenius: Det var ikke det, der interesserede.

Statsadv.: Saa vil jeg stille det Spørgsmaal: Hvis De havde været klar over, at »Hestetyven« da arbejdede for at paavise over for Myndighederne, at der og der kan de tage den og den, de og de ledende Kommunister, vilde De saa have givet samme Svar?

Scavenius: Ja, det har aldrig foreligget, saa er det meget vanskeligt mange Aar efter at sige, hvad man vilde have svaret.

Dommeren: Det er ikke noget Vidnespørgsmaal, jeg stiller Dem stadig frit med Hensyn til, om De vil besvare Spørgsmaalet.

Scavenius: Jeg ser ikke Meningen med dette her.

Dommeren: Saa lad være med at besvare Spørgsmaalet.

Statsadv.: Kendte De noget til »Hestetyven«?

Scavenius: Jeg har set ham ved en enkelt Lejlighed.

Statsadv.: Har De talt med ham?

Scavenius: Ved en enkelt Lejlighed.

Statsadv.: Vidste De, at han tidligere var brugt af Politiet?

Scavenius: Enkelthederne har jeg ikke præsent, men Politiet har maattet kende ham, naar de ønskede at anvende ham.

Statsadv.: Kan man forstaa Deres Udtalelse saadan, at naar De udtaler som Deres Opfattelse, at det var berettiget at støtte en saadan Mand . . .

Scavenius: Ikke støtte en saadan Mand, men søge at skaffe sig Underretning.

Statsadv.: Søge at skaffe sig Underretning, saa har De afgivet den Udtalelse generelt, eller efter at De var blevet bekendt med, at det drejede sig om »Hestetyven«?

Scavenius: Generelt.

Statsadv.: Principielt, uden konkret Stilling til denne Mand.

Scavenius: Senere har jeg hørt Tale om, at det var en Mand, man kunde anvende. Jeg sagde: I maa anvende, hvem I vil.

Statsadv.: Ved De, at fhv. Justitsminister Unmack Larsen har taget Afstand fra at anvende »Hestetyven«?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Det har De ikke kendt noget til?

HRS. Steglich-Petersen: Foreligger der noget om det?

Statsadv.: Ja, der foreligger noget om det, da jeg spørger om det.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg har ikke set noget om det.

Dommeren: Det foresvæver mig, at der var noget i »B. T.« om det.

Statsadv.: Jeg har temmelig autentisk Besked om det Punkt, jeg kan godt sige det.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil ikke have Vidnet foreholdt Fakta, jeg ikke har Kendskab til, det er ikke af Hensyn til dette Spørgsmaal, men det er rent principielt.

Statsadv.: De kan faa det at vide hos mig.

Forhold VI.

HRS. Steglich-Petersen: Vi kommer saa til Forholdet angaaende Høyer. Der vil jeg gerne spørge: Har De haft noget at gøre med ham, eller har De ført nogle Forhandlinger, hvorved det blev besluttet, at Redaktør Høyer skulde anvendes til et eller andet Formaal? Har der været Samraad med Dem derom? Kan De huske noget om det?

Scavenius: Jeg har gjort Rede for dette Forhold i et Brev, jeg rettede til Gunnar Larsen, jeg tror, i Begyndelsen af 1945. Det Brev maa Retten være i Besiddelse af.

HRS. Steglich-Petersen: Skal vi læse det op, saa kan vi maaske faa Statsministerens Godkendelse af det her i Retten.

(HRS. Steglich-Petersen oplæste Bilag A Nr. 132).

Scavenius: Jeg siger her: »Hvad endelig angaar den paastaaede Støtte til ... Betydning for Landet«.

HRS. Steglich-Petersen: Det er det, Ministeren skriver om Høyer, og der siger De udtrykkelig dette, at det drejer sig om Samling af disse løsgaaende nationalsocialistiske Grupper, at det var det, der kunde være nyttigt.

Scavenius: De var anti-Clausenske, og Høyer paastod — jeg ved ikke, om det nogen Sinde lykkedes ham, det gjorde det vist ikke —, at han vilde være i Stand til, hvis han fik Støtte, at samle dem, der var i Opposition til Frits Clausen, og hvis der opstod en betydelig Opposition inden for Nationalsocialisterne over for Frits Clausen, vilde det hele blive endnu mere luftigt end i Forvejen.

HRS. Steglich-Petersen: Dèr forstaar jeg, De lægger Vægt paa, at det var dette Arbejde. Der har ogsaa været Tale om antikommunistisk Arbejde. Har De hørt om det?

Scavenius: Det var ikke paa den Maade, Høyer forelagde det den Gang. Det var saaledes, at det drejede sig om en Samling af de løsgaaende Grupper for at svække Frits Clausens Stilling her i Landet og dermed i Forholdet til Tyskerne.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar, at Statsministeren i sin Tid har lagt megen Vægt paa, at Frits Clausens Stilling blev svækket.

Scavenius: Ja, naturligvis.

HRS. Steglich-Petersen: Derfor har De ment det berettiget at benytte de Midler, man havde, til at svække hans Stilling. Det mener De, Statshensyn krævede den Gang?

Scavenius: Ja, ja. Vi maa huske paa, hvordan Situationen var. Da jeg tiltraadte, tør jeg nok sige ....

HRS. Steglich-Petersen: Som Udenrigsminister?

Scavenius: Ja — at Regeringen hang temmelig løst, og at man fra tysk Side meget drøftede og stadig drøftede Spørgsmaalet om at erstatte den parlamentariske Regering her i Landet med et andet Styre, og under denne lurende Fare tror jeg, det var klart, at hvis Tyskerne vilde foretage noget, var det deres Trosfæller her i Landet, de skulde benytte, og man maatte derfor gøre, hvad man kunde for at svække disse Folk i Forholdet til Tyskerne. Da »Fædrelandet« begyndte at angribe Gunnar Larsen og Yde, var det netop for at søge at ødelægge de Personer, som paatog sig dette Arbejde, som var det farligste for de danske Nationalsocialister over for deres ærgerrige Maal.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar ogsaa Statsministeren saaledes, at De betragtede disse Handlinger fra de paagældende Ministres Side som politiske Handlinger, ikke som private Handlinger, det var ikke Gunnar Larsen som Privatperson, det var Gunnar Larsen som Minister, der optraadte der og støttede dem i deres Bestræbelser for at holde Stillingen i Forholdet til Tyskerne. Er det ikke rigtigt?

Scavenius: Netop

HRS. Steglich-Petersen: Ministeren er maaske forbavset over, at Spørgsmaalet behandles her for Retten — det er intet Vidnespørgsmaal, det behøver De ikke at svare paa.

Dommeren: Saa kan vi lade det falde.

Scavenius: Det maa de Herrer Jurister finde ud af, om Spørgsmaalet hører under dette Forum eller et andet.

HRS. Steglich-Petersen: Men der blev den Gang udelukkende sagt, at det drejede sig om at samle de løsgaaende Grupper?

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og saa refererer De til et Brev her, som Gunnar Larsen 1. September 1942 skrev til Statsminister Buhl.

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Har Ministeren set det Brev?

Scavenius: I sin Tid, men det er længe siden.

HRS. Steglich-Petersen: De kan huske, at han der gjorde Rede for disse Forhold over for Statsministeren?

Scavenius: Jeg har i dette Brev gjort Rede for det Indtryk, jeg havde af det — nu er det længe siden, jeg har set det.

HRS. Steglich-Petersen: Naa, her er det. (A Nr. 131).

Scavenius: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Saa var der et Ministermøde den 12. August 1942, hvor Statsministeren efter Ministerens Udtalelse i dette Brev oplyste, at Trafikministeren over for ham under en Samtale havde rejst Spørgsmaalet om sin eventuelle Udtræden af Ministeriet, hvad Trafikministeren ogsaa tidligere i et Brev til Statsministeren havde været inde paa. Trafikministeren følte, at han paa Grund af sin Forbindelse med officielle tyske Kredse mødte stadig stigende Uvilje, ikke mindst inden for Industrien, og han havde det Indtryk, at denne Uvilje ikke var uden Forbindelse med den Kritik, som han i dette Forhold havde været udsat for fra toneangivende politiske Kredse, det var maaske derfor bedst for begge Parter, at han trak sig tilbage fra Ministerposten. Statsministeren erklærede deroverfor, at han maatte lægge Vægt paa, at Trafikministeren forblev i Ministeriet, hvor man anerkendte hans saglige Dygtighed og ogsaa erkendte Interessen i, at der blev holdt Kontakt med de tyske Kredse, hvorved der blev Lejlighed til at fremhæve danske Synspunkter vedrørende Spørgsmaal, der angik Forholdene mellem de to Lande. Det var naturligvis Forudsætningen, at Ministeriet, eventuelt ved Meddelelse til Statsministeren, blev holdt underrettet om, hvad der fremkom af større Betydning, og at intet blev foregrebet, som henhørte under Ministeriets Afgørelse. Heri var Trafikministeren enig, ligesom han fremdeles var enig i det principielle Grundlag for Regeringens Politik, saavel indadtil som udadtil. Statsministeren havde gjort Ministrene fra de fire Partier bekendt med Samtalen og havde derved faaet bekræftet, at man var enig med ham i den fremsatte Udtalelse over for Trafikministeren. Statsministeren gik ud fra, at Sagen dermed var i Orden, og hertil blev givet Tilslutning, idet Sagen i øvrigt uden Forhandling blev taget til Efterretning.

Kan Statsministeren som Vidne her under Sagen bekræfte Rigtigheden af det, her staar?

Scavenius: Det hviler paa Statsminister Buhls Referat. Som De vil se, siger jeg, at jeg var ikke til Stede ved det Møde.

HRS. Steglich-Petersen: De kan blot bekræfte, at det er det samme Referat, som De har faaet fra Statsministeren om Sagen.

Scavenius. Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Kan Statsministeren huske noget om, hvad Høyer skulde have for denne Virksomhed?

Scavenius: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan De ikke huske?

Scavenius: Nej, overhovedet blev Spørgsmaalet forelagt mig ud fra mere principielle Synspunkter. Hvad der skulde ofres, blev nærmest et Spørgsmaal for dem, der tog Sagen op.

HRS. Steglich-Petersen: Saa tror jeg ikke, jeg har mere under dette Punkt.

Statsadv.: De siger, at det var mere principielt, De tog Stilling til Spørgsmaalet. Vil det sige, at Høyer ikke var paa Tale ved den Lejlighed?

Scavenius: Jo, jeg tror nok, der var Tale om, at Høyer skulde gøre Arbejdet.

Statsadv.: Vel, men det var ellers mere principielle og generelle Betragtninger?

Scavenius: Det var i Relation til, at jeg ikke havde noget at gøre med, hvilke Summer der skulde anvendes.

HRS. Steglich-Petersen: Endelig er der det sidste Punkt, vi har behandlet i Dag, Spørgsmaalet om en Mand, der hed Asmussen. Jeg ved ikke, om Statsministeren husker hans Navn. Der var noget om, at han søgte Støtte til en Forening af danske Arbejdere i Udlandet, han havde henvendt sig til Sthyr desangaaende.

Scavenius: Ja, var det ikke det, Sthyr blev angrebet paa?

HRS. Steglich-Petersen: Jo, det er det. Saa ved De, hvad der er?

Scavenius: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad har De at bemærke til det?

Scavenius: Ja, det var jo i Forbindelse med hele Arbejdersituationen i Forholdet til Tyskerne. Tyskernes Yndlingstanke var, at der skulde indføres en Tvangsarbejdsordning, og vore Bestræbelser gik altid ud paa at bevise, at dette var helt overflødigt og vilde være skæbnesvangert i det danske Samfund. I Led dermed var det af Betydning, at det viste sig, at det, Tyskerne under alle Omstændigheder vilde have gennemført, skete frivilligt, saaledes, at en frivillig Ordning stadig kunde bestaa, de kunde hverve Arbejdere til det Arbejde, som havde Interesse for dem.

HRS. Steglich-Petersen: Det var Betingelsen for, at man kunde undgaa en Tvangsarbejdsordning?

Scavenius: Ja, det var et Led i Bestræbelserne for at undgaa det andet. Det Arbejde, som denne Asmussen, som viste sig at være en meget uheldig Person, havde paataget sig, blev fremstillet som værende af human Karakter. Saa vidt jeg husker, drejede det sig om Hjælp til de Koner, som efterlodes af de Arbejdere, der tog til Tyskland. Disse blev uheldigt stillet og var henvist til offentlig Forsorg som Følge af, at der ikke kom Penge hjem fra deres Mænd i Tyskland. Dette Arbejde var af en almindelig human Karakter, men det kunde ogsaa ses ud fra det Synspunkt, at det var noget, der maatte være tiltalende for Arbejderne, og naar man støttede det, fremmede man Bestræbelserne for at holde det hele paa et frivilligt Grundlag.

HRS. Steglich-Petersen: Det er altsaa det, de har billiget?

Scavenius: Det var Synspunktet, da Sthyr nævnte det for mig.

HRS. Steglich-Petersen: Var der Tale om, at det skulde være som Støtte til et Blad, der havde anti-kommunistisk Tendens?

Scavenius: Det var der ikke Tale om.

HRS. Steglich-Petersen: Det har Statsministeren aldrig hørt Tale om. Det er stærkt fremhævet i Dag, ogsaa fra Asmussens Side, at det var til det Blad, han søgte Understøttelse, men efter Sthyrs Forelæggelse for Ministeren drejede det sig ogsaa om det andet.

Scavenius: Det var ikke Sthyrs Opfattelse. Han forelagde det som en human Bestræbelse til Fordel for disse Koner.

HRS. Steglich-Petersen: Saa siger Ministeren, at det bagefter viste sig, at det var en højst uheldig Mand. Hvornaar har De faaet noget at vide om det?

Scavenius: Det fremkom, da den Sag kom frem med Høyers Generalkorrespondance.

HRS. Steglich-Petersen: Da kom det frem, hvad det er for en Mand?

Scavenius: Jeg tror, det blev nævnt offentligt.

HRS. Steglich-Petersen: Det maa man kunne finde. Før det kom frem, kendte Statsministeren ikke noget til hans Meriter.

Statsadv.: Den Forening, der blev givet Støtte til, hed saadan noget lignende som »Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet«. Den blev ledet af Asmussen og en Bestyrelse. Den samme Bestyrelse udgav et Blad, der hed »Arbejderavisen«. Var det Dem bekendt paa daværende Tidspunkt?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Det har De aldrig hørt noget om? Det var et decideret nazistisk Organ?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Det har De aldrig hørt?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Med den Skrivelse, hvorved man fremsender Checken paa 1000 Kr., skriver man til Asmussen: Herved sender vi Dem 1000 Kr. til Støtte for Deres

anti-kommunistiske Arbejde ved Bladet »Arbejderavisen«. Men noget saadant vilde altsaa være i *Modstrid med den Forelæggelse, Sthyr har givet Dem.*

Scavenius: Forelæggelsen omfattede ikke mere end det, jeg har sagt.

Statsadv.: Der blev i Følgeskrivelsen nævnt, at det var for anti-kommunistisk Arbejde.

HRS. Steglich-Petersen: Det er ikke Sthyr, der har skrevet Brevet under.

Statsadv.: Nej. — Men det falder altsaa ikke ind under Sagen, som den forelaa for Dem?

Scavenius: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Se, Gunnar Larsen, De hørte noget om i Gaar, at Statsadvokat Hoff havde faaet sendt nogle Oplysninger, som Rigsadvokaten havde faaet fra »Hestetyven«.

Statsadv.: Nej, nogle Oplysninger, som Justitsministeren har forelagt for Hoff.

HRS. Steglich-Petersen: Havde De haft noget imod, at disse Oplysninger blev sendt? Var det i Modstrid med Deres Ønske?

*Gunnar Larsen**): Nej, jeg havde ikke nogen som helst Viden om det. Thune Jacobsen sagde, at Justitsministeriet anvendte de Oplysninger, »Hestetyven« eventuelt kom med den Gang, men i øvrigt var min Stilling den, at det var noget, Justitsministeriet maatte afgøre, det var Justitsministerens Sag, hvordan han anvendte de Oplysninger, jeg havde absolut Tillid til, at de blev anvendt paa en dansk Maade og ikke paa nogen som helst anden Maade. Hvorvidt han har brugt dem selv eller ladet dem tilflyde højtstaaende Embedsmænd, var en Sag for sig, det maatte han afgøre, som han kunde bedømme sine Embedsmænd og deres Handlemaade.

I denne Forbindelse vil jeg gerne have Lov til at sige, at jeg ved tidligere Lejligheder havde faaet det Indtryk, at det var helt tilbage i Harald Petersens Ministertid, og at man fuldt ud kunde stole paa de højeste Politiembedsmænd med Hensyn til, at de Oplysninger, de fik i Hænde, ikke blev brugt hverken paa nogen udansk Maade eller paa nogen Maade, hvorved man gik Tyskernes Ærinde. Det fik jeg Lejlighed til at konstatere ved, at jeg selv var medvirkende til at opklare et af de Tilfælde, formentlig et af de faa Tilfælde, hvor det drejede sig om en højtstaaende dansk Politiembedsmand, som Harald Petersen og andre højtstaaende Embedsmænd i Politiet ikke mente, man kunde stole paa. Da blev jeg anmodet om at medvirke til at opklare den Sag, og netop ved den Lejlighed var der et Møde, hvor Harald Petersen, Chefen for Opdagelsespolitiet og Ejvind Larsen, som den Gang var Anklager for særlige Anliggender, og nogle andre højtstaaende Politiembedsmænd var til Stede, og der faldt der nogle meget bitre Ord om denne Mand, som man ikke mente at kunne stole paa, netop fordi man havde Fornemmelsen af, at Oplysninger, han fik, blev brugt forkert, ikke i dansk Interesse, men paa anden Vis forkert. Derfor fik jeg det Indtryk, at man kunde stole paa Korpset, og at Korpset vidste, hvem man kunde stole paa. Derfor var der saa meget mere Tryghed.

HRS. Steglich-Petersen: De har ikke haft den Tanke, at naar det kom ud til højtstaaende Politiembedsmænd, kunde der ske noget i tysk Interesse og altsaa Angreb paa Kommunisterne?

*Gunnar Larsen**): Jeg havde absolut Tillid til de højtstaaende Politiembedsmænd og til, at de kun virkede i dansk Interesse.

HRS. Steglich-Petersen: Har De spurgt Thune Jacobsen, om de Oplysninger havde givet Anledning til Aksel Larsens Fængsling?

*Gunnar Larsen**): Det tror jeg, jeg svarede Statsadvokaten paa i Gaar. Jeg spurgte den Gang, Aksel Larsen blev fanget, Thune Jacobsen, om det var Oplysninger, som »Hestetyven« havde fremskaffet, der havde foraarsaget det. Dertil svarede Thune Jacobsen: Nej, det var det ikke, og ved samme Lejlighed fortalte han mig, paa hvad Maade de Oplysninger var fremkommet, der førte til Anholdelsen af Larsen. De var kommet fra tysk Side.

*) Da det stenografiske Referat, forsaavidt angaar de tre sidste Besvarelser paa Siden, formentlig indeholdt flere Misforstaaelser (bl. a. tillagdes disse Scavenius), forelagde Kommissionen Spørgsmaalet for HRS. Steglich-Petersen, der velvilligt korrigerede Referatet som ovenfor.

Derefter afhørtes fhv. Justitsminister Harald Petersen.

Vidnepligten indskærpedes.

HRS. Steglich-Petersen: Vi har flere forskellige Punkter, Hr. Dommer, som vi gerne vil tale med Dem om. Det første Punkt er med Hensyn til »Fædrelandet«. Er De klar over, at der var nogle Angreb paa Gunnar Larsen i »Fædrelandet« i Sommeren 1940, da De var blevet Minister?

Harald Petersen: Ja, det var jeg.

HRS. Steglich-Petersen: Mente De, det var noget, der havde Betydning, noget, der burde stoppes? Hvordan saa De paa det?

Harald Petersen: Jeg var ret betænkelig ved det. Jeg kan ikke huske, hvem der forelagde det over for mig, men det var i hvert Fald ikke Gunnar Larsen selv, jeg kan ikke huske, om det var hans daværende Sagfører eller Minister Yde, jeg er mest tilbøjelig til at tro, at det var ham, han færdedes paa det Tidspunkt en Del oppe i de forskellige Ministerier og kom ogsaa hos mig, uden at der var nogen særlig Grund til, at han kom der. Han kom en Gang imellem og hilste paa mig. Jeg tror, det har været ved en af disse Lejligheder, at han har sat mig ind i disse forskellige Ting. Efter det, der den Gang blev refereret for mig, blev jeg ret betænkelig paa Gunnar Larsens Vegne med Hensyn til, hvorledes det vilde udvikle sig, det var ikke noget, som i mindste Maade beklikkede Gunnar Larsens gode Navn og Rygte og Ære, men det var rent private Forhold, som det altid vil være pinligt at faa ribbet op i. Hvordan det endte, kan jeg ikke forklare noget om, det har jeg aldrig hørt før nu. Jeg har den Gang spurgt min Hjemmelsmand om, hvad der skete med disse Angreb eller de forventede Angreb paa Gunnar Larsen, og jeg fik ganske kort den Besked, at det var vist blæst af, »Fædrelandet« vilde alligevel ikke gøre noget ved det. Det slog jeg mig til Taals med.

HRS. Steglich-Petersen: Det var ikke blot Angreb paa hans Stilling som Formand for Bestyrelsen for Burmeister & Wain, men ogsaa andre Forhold, De mente, der bebudedes Angreb paa?

Harald Petersen: Det var af rent privat Art.

HRS. Steglich-Petersen: De havde hørt, der skulde foretages en Aktion?

Harald Petersen: Ja, af ren privat Art, og jeg tvivlede ikke paa, at »Fædrelandet« vilde gøre Alvor af sin Trusel, jeg havde selv været Genstand for Angreb, som ikke betød meget, og som jeg overhovedet ikke regnede for noget, det var denne fortrinlige Mand, der hed Sehested, som rykkede ud med et Angreb. Om Morgenen, da jeg kom ind, saa jeg en Plakat fra »Fædrelandet«, det, man kalder Spisesseddelen, hvorpaa der stod: Dødbringende Angreb paa Justitsminister Harald Petersen. Da jeg saa skulde se, hvad det var, var det ikke andet end en Artikel af Sehested om Elith Jensen, hvor jeg havde opført mig saadan, at jeg maatte være en fuldkommen ødelagt Mand, der maatte trække mig tilbage — jeg forstod, det var »Fædrelandet«s Taktik over for de ny tiltraadte Ministre, man skulde se saa vidt muligt at skandalisere dem, og for mit Vedkommende var der ikke andet end denne ligegyldige Ting, som jeg kunde tage mig uhyre let, men man bliver alligevel lidt benovet, naar man om Morgenen ser, at der staar: Dødbringende Angreb, man siger til sig selv: Hvad Pokker har du nu lavet? og saa ser jeg, at det er ikke andet end det. For Gunnar Larsens Vedkommende anser jeg det for et rent og skært Anslag paa ham; saadan som det nu har udviklet sig, vil jeg anse det for en ren og skær Pengeafpresningshistorie. Jeg har som Statsadvokat haft et fuldkommen lignende Tilfælde. Det var »Fædrelandet«s — jeg vil ikke sige gode Venner, for de var Pokker ikke gode Venner i den Fraktion, men der var en Mand, som hed Vilfred Petersen, han og hans Konsorter lavede tidligere en Afpresningshistorie over for en kendt Apotheker paa akkurat samme Maade. Man kan af Bla-

dets Referater se, at der ikke over for Gunnar Larsen er gjort noget direkte, man har ikke sagt: Pengene paa Bordet, ellers kommer Artiklen. Det var ogsaa Spiseseddelen; der stod, at man i nær Fremtid kunde forvente Afsløring med Hensyn til den bekendte Apotheker, det var Rotarybevægelsen, han stod nær, det begrænsede det inden for Apothekernes Kreds, saaledes at de Herrer Apothekere ikke skulde gaa rundt og ryste for, hvem det skulde gaa udover. Saadan førte man Nervekrig over for den stakkels Mand gennem lang Tid, og saa tog man nogle uskyldige Samtaler med ham paa en Restauration Lucullus, hvor man forklarede ham forskellige nyttige Ting. Det var en ren og skær Pengeafpresning. Selvfølgelig betalte Apothekeren, han vilde ikke skandaliseres.

HRS. Steglich-Petersen: Efter Deres Erfaring som Statsadvokat ser det hele ud ....

Harald Petersen: som en Afpresningssag, og hvis det ikke er Afpresning, vil jeg henregne det til Bedrageri. Jeg kender kun disse Referater af Retsmødet i Gaar, men efter dem maa Hr. Thomsen være udmærket klar over, at det var ikke med sin gode Vilje, Gunnar Larsen betalte. Naar man under saadanne Omstændigheder modtager Penge fra en saadan Mand, maa det efter min Mening falde ind under § 279 i den gældende Straffelov. Saaledes ser jeg paa det som Kriminalist.

Statsadv.: Der er lige en Ting, jeg gerne vil nævne. Disse Angreb, der faktisk fremkom, drejede sig om Burmeister & Wains Forhold.

Harald Petersen: Det er noget, der senere kom frem, men jeg ved ikke, om det var i »Fædrelandet«.

Statsadv.: Jo, de Angreb, der faktisk kom frem og havde været paa Tale ....

Harald Petersen: Jeg kan huske, der kom et Angreb vedrørende Burmeister & Wain.

Statsadv.: Det var en Aktion fra Rentier Christensen.

Harald Petersen: Ja, ja.

Statsadv.: Og han kørte frem med Angreb paa Burmeister & Wain, og paa det Tidspunkt nærmede man sig Gunnar Larsen og nævnte hans Navn i den Forbindelse. Det er, hvad der foreligger konkret. Saa snakkede De om yderligere Angreb, der bebudedes.

Harald Petersen: Ja.

Statsadv.: De havde altsaa ikke været der?

Harald Petersen: Nej, de blev afværget.

Statsadv.: Kan De udtale Dem om, hvordan de blev bebudet? Hvorfra vidste De, at saadanne Angreb kunde ventes? Jeg kunde lide at vide, om det var noget, der svømmede mere eller mindre løst i Luften.

Harald Petersen: Det har jeg forklaret. Jeg mener, det var Minister Yde, der forebragte mig det.

Statsadv.: Ogsaa med Hensyn til Gunnar Larsen?

Harald Petersen: Jeg anede overhovedet ikke, at der ogsaa var noget i Vejen med Yde, men nu kan jeg forstaa, hvorfor Yde vimsede omkring mig, det var ogsaa galt med ham.

Statsadv.: Det var altsaa Yde, der kom?

Harald Petersen: Jeg kan ikke huske det efter saa mange Aar. Da der ikke skete noget, hæftede jeg mig ikke ved det. Jeg tror bestemt, Yde kom og fortalte, det var galt, fordi der kunde forventes nogle ganske nederdrægtige og lumpne Angreb mod Gunnar Larsen. Det var forfærdelig kedeligt, hvis de kom frem. Det maatte jeg selvfølgelig give ham Ret i, det var kedeligt baade for Stauning, der havde haft Bud efter ham, og for os andre, der sad i Ministeriet. Og det var først og fremmest kedeligt for Gunnar Larsen selv, det var under ingen Omstændigheder behageligt.

Statsadv.: Men Yde havde altsaa paa Fornemmelsen, at der ventede ham selv en Omgang?

Harald Petersen: Det ved jeg ikke, det nævnte han ikke, jeg har først bagefter hørt, at han ogsaa var paa Tapetet. Han havde ogsaa faaet Avancement paa det Tidspunkt, idet han fra at være almindelig Generalkonsul i Hamburg var blevet Minister, ekstraordinær Minister, som man kan blive inden for Udenrigstjenesten.

HRS. Steglich-Petersen: Det har nok haft fælles Formaal.

Harald Petersen: Det kan vi vist roligt fastslaa.

HRS. Steglich-Petersen: Saa vil jeg gerne spørge Dommeren om Høyers Forhold. Gunnar Larsen har forklaret, at han kom i Forbindelse med Høyer gennem Dem, da De var Justitsminister. Jeg vil gerne bede Dem give Forklaring om det.

Harald Petersen: Efter min bedste Erindring forholder det sig paa denne Maade. Axel Høyer kendte jeg af Navn; fra den Tid, hvor jeg var Statsadvokat for særlige Anliggender, vidste jeg, at han var Stikker for Sikkerhedspolitiet, og jeg vidste, at han bragte ganske fortrinlige Nyheder. Jeg vidste, at Kriminalbetjent Andst havde en ganske fortrinlig Kilde, en ganske fortrinlig Stikker, han vilde ikke ud med Sproget om, hvem det var, og det giver jeg Andst fuldstændig Ret i; inden for dette Væsen eller Uvæsen, hvad man vil kalde det, er det Alfa og Omega, at ikke andre end vedkommende Meddeler, som det tekniske Navn er, maa vide, hvem det er, allerhøjst hans nærmeste Foresatte, men da jeg blev Minister, fik jeg at vide, at det var Høyer. Han bragte os blandt andet de udmærkede Nyheder fra Broholm, hvor man lavede dette Komplot sammen med en Tysker, jeg kan ikke huske hans Navn. Det lykkedes Høyer at give os den Tale, Tyskeren havde holdt, den var oversat til Dansk, fordi der var flere til Stede, navnlig fra Bondepartiet, som ikke mestrede det tyske Sprog, derfor var hans Tale oversat i Forvejen, saaledes at de Herrer kunde følge med. Jeg vil regne med, at Sikkerhedspolitiet er i Besiddelse af Talen, jeg ved det ikke, men jeg vil tro, de er i Besiddelse af en Fotokopi af disse Ting den Dag i Dag, de blev i hvert Fald fotograferet og givet tilbage til Høyers Kilde, nemlig Folketingsmand Svend E. Johansen.

HRS. Steglich-Petersen: Naa.

Harald Petersen: Det var Svend E. Johansens Presseattaché, om jeg saa maa sige, og han arbejdede paa det Tidspunkt sammen med nazistiske Partier, og der foregik intet inden for disse Fraktioner, uden at vi gennem hans Presseattaché fik det alt sammen at vide. Saa skete der desværre det, at jeg aflagde Beretning om mine Erfaringer, om Broholmmødet, og derved kom det alt sammen ud i en videre Kreds, og naar det først kom ud i en videre Kreds, kom det selvfølgelig ogsaa Svend E. Johansen for Øre og ogsaa de andre, og der har været et stort Opgør, hvem der har røbet det hele. Det skulde gaa igennem Høyer, og Mistanken faldt paa Høyer, som bliver afskediget. Saa er det, Høyer første Gang toner op hos mig, det sker saadan noget som stærkt op imod 1. Oktober 1940, Broholmmødet fandt, saa vidt jeg husker, Sted den 16. August 1940. Der gaar nogen Tid, inden vi faar Nyheden, og inden det hele er afsløret, hvem der er Kilden til vore Historier. Han kom paa en almindelig Torsdag, hvor Justitsministeren og de andre Ministre har Modtagelse, og han fortalte mig, at nu har Politiet afskediget ham, fordi han, som det hedder i Politisproget, var slidt op som Meddeler, han var for Fremtiden en suspekt Person, saa saare han blev set i Nærheden af Politigaarden, vidste man, han var paa gale Veje. Han forklarede, at han havde mange store Ting paa Tapetet, navnlig med Hensyn til, at han vilde foretage en Splittelse inden for L. S., og han forklarede mig det nærmere, at L. S. stod stærkt paa Spring, deres Fører og Leder var allerede gaaet over, og de menige Medlemmer skulde efterhaanden lempes over paa nazistisk Side, derfor gjaldt det i allerhøjeste Grad om at faa, som det hedder paa Dansk, sat Lus i Skindpelsen og faa nogle af Afdelingerne til at bryde ud. Han forklarede mig, at det var navnlig en Gaardejer Hansen i Nærheden af Nyborg, Formanden for L. S. i Svendborg Amt, og en Husmand, som var Formand for L. S. i Haderslev Amt, som han i Øjeblikket arbejdede med, og de stod til at springe, naar bare der blev gjort en lille Smule Arbejde. Jeg vilde gerne hjælpe Høyer — det lægger jeg ikke Skjul paa — men jeg havde ingen Penge, og det er meget begrænset, hvad Politiet har af saakaldte Meddelerpenge. Jeg sagde til Høyer, at jeg skulde tale med Krenchel, om der var noget at gøre, det gjorde jeg, og jeg bad Høyer om at komme igen, efter at jeg havde talt med Krenchel. Han sagde: Vi kan ikke bruge den Mand længere, han er slidt op. Saa var der ikke mere at gøre ved det. Saa sagde jeg: Kan De ikke gøre lidt for Manden, for han fortalte mig, at han stod med Kone og Børn paa Gaden, han havde mistet sin Stilling og han havde ingen Subsidier. Saa blev vi enige om at give ham 100 eller 150 Kr. som et Plaster paa Saaret til Afsked, fordi han havde gjort et virkeligt godt Arbejde for os. Næste Torsdag kom han igen til mig — det er muligt, jeg har givet ham en anden Dag, hvor han kunde komme op til mig. Jeg giver ham saa den Besked,

at der intet er at gøre, vi kan ikke bruge ham længere. Saa spørger han, om jeg ikke troede, der var noget at gøre hos Trafikminister Gunnar Larsen. Jeg siger: Hvor har De den Idé fra? Det var bare noget, han havde tænkt sig, han kunde ikke give nogen nærmere Begrundelse. Jeg siger: Det er meget muligt, for det er jo en Mand, der har mange Penge, og kan De gaa over til ham og fortælle, at De har en virkelig Opgave, som De vil paatage Dem at løse, er det muligt, De kan faa ham til det. Det gør han ogsaa. Saa tænkte jeg ikke nærmere paa Høyer før 3—4 Uger efter, saa kommer Gunnar Larsen ind til mig og siger, at der var noget, han lige vilde tale med mig om. Han siger: Hvad var det for en Mand, der kom fra Dem for nogen Tid siden, denne Høyer? Saa siger jeg: Naa, ham. Og saa forklarer jeg, at det var saadan en, Politiet havde benyttet som Meddeler, jeg havde for Resten troet, De havde ringet mig op, men De har vel smidt ham ud. Nej, han havde stukket ham 500 Kr., han havde faaet Medlidenhed med Manden, men nu var han kommet igen. Gunnar Larsen havde regnet med, at det var et Beløb, han havde givet en Gang for alle, men nu kom han igen og pressede paa og fortalte en hel Del om, hvad han tænkte paa at lave, og saa vilde Gunnar Larsen gerne vide, hvad det var for en Mand. Jeg forklarede saa ganske nøje, hvad det var for en Herre, og satte ham ind i det hele, og jeg forklarede ogsaa, tror jeg ganske bestemt, at man skal være varsom med de saakaldte Stikkere, men løber altid den Risiko at blive taget ved Næsen af dem; man maa altid gøre sig klart, at naar man arbejder med Meddelere, har man at gøre med Folk, der ikke er af fin Karakter, det er Folk, der sælger Nyheder baade til den ene og til den anden Side. Jeg sagde til Gunnar Larsen, saa vidt jeg husker efter de mange Aars Forløb, at jeg troede bestemt ikke, der var noget i Vejen med Høyer. Jeg var klar over, at han havde været paa Afveje, men han havde forklaret indgaaende, at det var alligevel ikke noget for ham. Jeg kunde ikke forstaa, at han var kommet i det Selskab.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad var det for Afveje?

Harald Petersen: Ja, sammen med Nazisterne, det har vi hørt om; jeg vidste dette med Svend E. Johansen. Det var nødvendigt for hans Meddelervirksomhed, men det var ikke nødvendigt, at han var havnet der. Han begyndte som en forholdsvis pæn Mand. Jeg har kendt Høyer, ganske vist ikke personligt, fra den Tid, jeg var Politimester i Tønder i 1922, allerede den Gang sad Høyer som Redaktør for et konservativt Blad, jeg husker ikke Navnet, men det var i Samarbejde med Berlingske Tidende, og han er Søn af en meget kendt, nu afdød Redaktør af Lolland-Falsters Stiftstidende, saa vidt jeg husker; som Følge deraf havde han de allerbedste Muligheder for at komme ind paa en hæderlig journalistisk Løbebane. Han var oprindelig kommet ind ved »Fædrelandet«, men var saa kommet paa disse Afveje, men vilde se at rette sig op. Han fortalte mig, at han regnede med, at han kunde komme tilbage til Berlingske Tidende — det tror jeg nu er en Løgn, han stak mig ud, der kom han i hvert Fald ikke, og han var kommet saa langt ud, at jeg tvivler paa, at Berlingske Tidende vilde tage ham til Naade igen. Paa den anden Side syntes jeg, man fik et ret oprigtigt Indtryk, han sagde: Hvis jeg ikke kommer tilbage til Berlingske Tidende, vil jeg lave et eller andet Ugeblad — hvad det var for noget, ved jeg ikke. Det skulde han have Penge til, og det kunde jeg ikke skaffe ham. Alt det forklarede jeg Gunnar Larsen, den Gang han kom og spurgte, hvad det var for en Pappenheimer. Saa gik Gunnar Larsen. Om han saa senere har understøttet Høyer, ved jeg ikke, men jeg regner med det.

HRS. Steglich-Petersen: De regner med det?

Harald Petersen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og Deres Udtalelse har nærmest været en Støtte for den Tanke, at Gunnar Larsen skulde understøtte Høyer, De har nærmest anbefalet ham?

Harald Petersen: Ja, det kan man godt sige. Det var saaledes, at hvis jeg selv havde haft Midler, vilde jeg ikke have taget i Betænkning at sætte dem ind for at faa gjort det Arbejde, for at faa den Splittelse inden for L.S. Jeg ansaa den Gang Koalitionen mellem Nazipartiet og L.S. for yderst farlig.

HRS. Steglich-Petersen: De kender det Arbejde fra Høyers Side paa at samle de splittede Grupper?

Harald Petersen: Nej, det gør jeg ikke, det kommer først et helt Aar efter, at jeg er gaaet af som Minister.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad er Deres Opfattelse af det Arbejde nu?

Harald Petersen: Jeg ved ikke, hvad det er for et Arbejde, men det Arbejde, Høyer havde den Gang, var at splitte, det var ikke at samle Nazister, det var at splitte L.S., saaledes at L.S. mistede sin Slagkraft og ikke kunde betyde noget under en eventuel Koalition. Det var det Arbejde, der skulde gøres den Gang, og det ansaa jeg for uhyre gavnligt og nyttigt, og hvis Gunnar Larsens Penge og Høyers Arbejde har indvirket derpaa, har det Arbejde og de Penge været vel anvendt.

HRS. Steglich-Petersen: Kender De noget til Arbejdet med Vilfred Petersen, som ogsaa er nævnt i Dag, og hans Parti?

Harald Petersen: Jeg ved, den Pjece kom, det var en Pjece, som Kriminalbetjent Weiss arbejdede med, og han har fortalt mig, at den kom, og han har vistnok ogsaa vist mig Korrektur. Jeg synes, det var en udmærket Pjece, som de politiske Partier skulde have benyttet, da den kom frem. Det var et fuldstændigt Regnskab over al den Smørelse, som var givet fra visse Sider, og som var gaaet i Lommen paa Hartel og en hel Masse andre Koryfæer inden for L.S. Men det eneste, der skete, var, at Hartel naturligvis erklærede, at han ikke havde faaet de Penge, og at de kun var brugt til Agitationsarbejde. Man skulde have taget fat paa Hartel og de andre, som figurerer der med store Beløb — det drejer sig om Tusinder af Kroner — og bedt dem om at fremvise Regnskab, det kunde de Herrer ikke have aflagt. Der kunde være gjort en meget stor politisk Historie ud af det, hvis man havde haft det rette Blik for det. Det undrer mig, at Politikerne ikke gjorde Spor ud af det, de lod sig angribe Gang paa Gang af Hartel og Konsorter i Rigsdagen i Stedet for, at de skulde være gaaet løs paa dem.

HRS. Steglich-Petersen: De mener, at der var lavet et Grundlag fra Vilfred Petersens Side?

Harald Petersen: Der var et udmærket Grundlag. Jeg kender ham fra den Tid, da jeg var Statsadvokat; jeg har haft adskillige Sager. Jeg regner ham ikke for at være af de gode Børn. Dog naar man lærer Manden nærmere at kende, er han bedre, end hans Gerninger synes at lade formode. Jeg ved, at Kriminalassistent Weiss altid er gaaet stærkt ind for ham og siger, at der er ikke saa forfærdelig meget ondt i Fyren. Han har nogle forvirrede Ideer og er paa et galt Spor og er et Fjols, og nogle kalder ham altsaa for en Idealist, og det er maaske to Ting, der dækker hinanden; det ved man aldrig. Han er altsaa ikke saa slem, naar man lærer ham at kende, som han ser ud til, og det viste sig ogsaa den Gang i .....-Sagen, hvor han gjorde et saa godt Indtryk paa Dommeren, at han blev frifundet. Kriminalassistent Weiss kender ham fra deres Løjtnanttid, han har været Løjtnant i den danske Armé, ligesom Weiss har været det i sin Tid, og som Følge deraf har Weiss altid fra den Tid haft en vis Indflydelse paa Vilfred Petersen. Naar der har været et eller andet, som Vilfred Petersen ikke vilde fortælle, har man altid kunnet sætte Weiss til det, og han har altid faaet ham til at fortælle det rigtige, og Weiss tror jeg i det hele taget har haft en udmærket Indflydelse paa Vilfred Petersen, og Vilfred Petersen var inde paa Forbedringens Vej, tror jeg nok, i Begyndelsen af Krigen, i de første Krigsaar, og det var først, da Kriminalassistent Weiss maatte flygte til Sverige og Vilfred Petersen kom til at staa paa egne Ben, at han kom til at svømme igen, og det til Gavns.

HRS. Steglich-Petersen: Kendte De noget til Gunnar Larsens Arbejde med Vilfred Petersen?

Harald Petersen: Det anede jeg ikke, før jeg hører det nu. Ja, de 200.000 Kr. kender jeg udmærket. Jeg tror nok, at jeg har ført Weiss og Gunnar Larsen sammen, og det skete paa den Maade, at Weiss kommer til mig, jeg skal skaffe ham 200.000 Kr., og til det siger jeg: Det kan jeg da ikke gøre, jeg har aldrig haft saa mange Penge. Saa siger han: Det er heller ikke Ministeren, vi tænker paa, men det er Trafikministeren, for han har jo Pengene og kan i hvert Fald skaffe dem. Og saa forklarede han mig, hvad det var for en Plan, han havde udkastet, og Svend E. Johansen, som stadig væk spillede Halv-Nazist, blev nævnt, og man maatte se at faa ham bortelimineret. Nu havde man, jeg kan ikke huske det nøje, men havde man ikke faaet sprængt det nazistiske Parti paa det Tidspunkt, Smeden var vist gaaet ud. . .

Statsadv.: Smeden skulde op og se Pengene.

Harald Petersen: Jeg kan ikke huske det. Det var Johansen.

Statsadv.: Det var dem begge to.

Harald Petersen: Jeg har kun faaet det refereret bagefter af Weiss, det er ham, der har forklaret mig det, jeg kan ikke sige det, jeg har kun faaet det refereret bagefter af Weiss, og jeg har ikke direkte været med i Aktionen. Men Weiss kommer, som sagt, op til mig og siger, at nu har han undfanget den Plan, at nu skal vi ogsaa have bortelimineret Svend E. Johansen og have ham rigtigt godt kompromiteret, og det har vi fundet ud af, at vi kan gøre paa den Maade, at han skal allieres med Vilfred Petersen. De har længe gaaet og ført nogle Forhandlinger med Vilfred Petersen om, at de skulde slaa deres Hartkorn sammen, for saa mente de, at det kunde blive større. Men Svend E. Johansen var alligevel bange, og han vilde ikke rigtig tro paa Vilfred Petersen, og saa skulde Vilfred Petersen efter Weiss's Ide have sagt: Jamen jeg disponerer over en Masse Penge, og det er store Folk, der staar bag ved mig, De kan være ganske tryg, vi skal starte en Avis, og vi skal vende hele Stemninge herhjemme, og saa er det os, der løber med hele Historien, og det er os, der bliver det store Parti herhjemme i Danmark. Men Svend E. Johansen vilde ikke bøje sig, før han saa Pengene. Og saa siger jeg, at jeg vil ikke have noget med det at gøre, det er bedre, at De gaar over til Gunnar Larsen og forklarer ham, hvordan det ligger; nu skal jeg ringe over til Gunnar Larsen og sige, at De kommer, og at de har en Plan, som jeg synes lyder meget fornuftig, og saa maa De gøre, hvad De vil; men een Ting skal De garantere mig, og det er, at De skal sørge for, at der ikke sker noget som helst med de 200.000 Kr., for naar jeg sender Dem derover, vil jeg, selv om det er Gunnar Larsen, der laaner Pengene, hvis Vilfred Petersen og andre skulde nuppe dem, alligevel føle mig moralsk forpligtet over for Gunnar Larsen, og Weiss bedyrede, at der ikke skulde ske noget som helst med saa meget som en 10-Kroneseddel. Hen paa Eftermiddagen kom Weiss og sagde, at det hele var i Orden: Vi har faaet Pengene, og Svend E. Johansen har haft et Møde med Vilfred Petersen, og han var ved at gaa bagover, da han saa alle disse Bundter. Og Bundterne er gaaet tilbage til Gunnar Larsen, og de er sat ind i Banken, og der er ikke sket noget som helst med dem. Men de havde deres Virkning, saaledes at Svend E. Johansen i Løbet af ganske kort Tid var en død Mand, saaledes som Vilfred Petersen havde udtalt over for mig: Det er ganske givet for mig, at naar han kommer i Kompagni med mig, ved man, hvor han er henne. Det var rene Ord for Pengene, og det slog jo ogsaa til.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar, at De har saadan været ude at jage efter Nazisterne.

Harald Petersen: Jeg vil ikke sige jage efter Nazisterne, men lad mig give Dem en lille Forklaring. Forholdet er jo det, at den 9. April fik vi jo allesammen et Slag, saa at der kom ligesom en Lammelse over det danske Folk, og det hele laa fuldstændig dødt, og der var ingen, der gjorde noget som helst. Der var nogle, der troede, at det var der, vor Fremtid skulde ligge. Andre var apatiske og gjorde ingen Ting, og paa Rigsdagen gjorde man selvfølgelig, hvad man kunde. Men noget aktivt Arbejde for at modarbejde det, der var det farlige, nemlig den hjemlige Nazisme og først og fremmest Frits Clausen, blev ikke gjort, og jeg havde allerede som Statsadvokat set, at Tyskerne, som jo paa det Tidspunkt nærmest kun spillede paa de politiske Strenge og forsøgte ad politisk Vej at vinde Danmark, allerede saa tidligt som i Maj Maaned med deres forskellige Agenter havde formidlet et Møde i Fredericia, hvor der mødte Repræsentanter for L.S. og Nazistpartiet, og dèr proklameredes det højtideligt, at for Fremtiden var L.S. og Nazi-Partiet, altsaa Frits Clausens Parti, nu ligestillede Faktorer, og det gjaldt om at faa dem smeltet sammen; det var i det hele taget Tyskernes Maal at faa overbevist Danskerne ad fredelig Vej om, at de gjorde bedst i at blive Nazister alle sammen. Derfor forekom det mig, der den Gang sad som Statsadvokat og som Følge deraf havde direkte Føling med Sikkerhedspolitiet, at der maatte gøres noget aktivt, i hvert Fald fra Sikkerhedspolitiets Side, naar man ikke gjorde noget aktivt, og derfor saa jeg det som det Maal, vi maatte arbejde henefter, og det fortsatte jeg med, ogsaa efter at jeg var blevet Minister; det gjaldt om at saa Splid og Tvedragt, og hvad man i øvrigt kunde gøre, kompromittere disse Folk baade i Danskernes Øjne og over for Tyskerne. Det var det, der var Formaalet med alle disse Ting, som vi foretog. Jeg vil indrømme, at naar man ser paa det isoleret, kan man maaske sige, at det er jo ikke saa forfærdelig meget, at man kan underkøbe Smeden til at træde ud af Nazi-Partiet, og at man

kan faa Aksel Høyer til at gøre et Stykke Arbejde for at splitte L.S., men jeg tror alligevel, at der blev gjort et Stykke Arbejde, som var til Gavn for Danmark og for den politiske Udvikling herhjemme, og der maa jeg respektere Gunnar Larsen. Jeg er ganske vist ikke selv gaaet til ham for at faa Penge til disse Formaal, men jeg kan jo forstaa, at det er der andre, der har gjort, og Gunnar Larsens Pung har staaet aaben, og det mener jeg man kun kan sige ham Tak for.

HRS. Steglich-Petersen: De har altsaa ogsaa set det som Deres naturlige Opgave at medvirke til at faa en Splittelse og Svækkelse af Nazi-Partiet, og det er Deres Opfattelse, at Gunnar Larsen er gaaet ind for dette specielle Arbejde, at han har stillet sin Pung til Disposition, hvor de andre Herrer Ministre ikke havde de samme Midler til Raadighed, de havde ingen Statskasse, de kunde tage disse Midler fra, og derved er Gunnar Larsen kommet ind som den store Financier, om jeg saa maa sige?

Harald Petersen: Det vil jeg regne med. Jeg ser af Referatet af Forhandlingerne i Gaar, at Gunnar Larsen skal have udtalt, at det skete allerede i min Ministertid. Jeg er vist nok ikke en eneste Gang gaaet til Gunnar Larsen og har bedt om Penge, men saa vidt jeg kan forstaa, er der gennem Weiss sket mangt og meget.

HRS. Steglich-Petersen: Naar De sendte Weiss til Gunnar Larsen ....

Harald Petersen: Jeg har aldrig sendt Weiss, kun den ene Gang. Men jeg kan forstaa, at der er derved opstaaet et Samarbejde mellem Weiss og Gunnar Larsen, som jeg paa et vist Tidspunkt kom paa Sporet af. Men Weiss satte mig ikke ind i det. Han afgav Beretninger til mig, saadan som man faar dem fra Sikkerhedspolitiet, om, at der er sket det eller det. Men jeg var paa det Tidspunkt ikke klar over det; f. Eks. anede jeg ikke, at det var Gunnar Larsen, der havde finansieret Piecen: »De rene Hænder«, før Deres Søn, den unge Landsretssagfører Steglich-Petersen, fortalte mig det i Forgaars, var det vist. Jeg troede nemlig, at Vilfred Petersen skaffede sine Midler selv; det har han tidligere kunnet gøre, han har forskellige Forbindelser ude i Byen. Jeg troede, at det var paa den samme Maade, Vilfred Petersen havde faaet Pengene, og jeg var for Resten blevet bestyrket i denne Tro for nogen Tid siden. Jeg kom til at tale med en herværende Forretningsmand, og han fortalte mig, at han havde været med til at give Penge til den Sprællemand. som paa Vilfred Petersens og Weiss's Foranledning blev lavet af Frits Clausen, og som gav et glimrende Billede af, hvad Frits Clausen var, og som den Gang blev solgt op imod Juletid og var en saa stor Succes. Det var, som sagt, en Forretningsmand, der fortalte mig det, og jeg troede, at det var paa den Maade, Vilfred Petersen havde faaet sine Penge, men nu hører jeg altsaa, at det var fra Gunnar Larsen.

Statsadv.: Dette Forhold med de Penge, som Aksel Høyer fik i 1941, kender De ikke noget nærmere til?

Harald Petersen: Nej, ikke, hvad han har faaet i 1941. Jeg troede, at det først var i 1942. Jeg tror, at det var i 1942, for der sker noget meget mystisk, idet der kommer noget frem i Bladene; jeg var paa Sommerferie paa det Tidspunkt.

HRS. Steglich-Petersen: I Februar?

Harald Petersen: Nej, det var i Sommeren 1942.

Statsadv.: Han rejste Spørgsmaalet i 1942, men det kan godt være, at han fik de 20.000 Kr. i 1941.

Harald Petersen: Fra Det konservative Folkepartis Side var der noget Mukkeri, dengang man angreb Direktør Sthyr. Jeg var slet ikke klar over, hvad det var, og da skrev Gunnar Larsen til mig om, at han vilde have en Erklæring fra mig for Livs og Døds Skyld, eller saadant noget, og det har jeg ogsaa givet ham. Den var for øvrigt forkert. Jeg troede, at det var en, der skulde bruges over for Pressen for at faa den pacificeret, og paa det Tidspunkt kunde man ikke saa godt skrive, hvordan Gunnar Larsen havde givet sine Penge, han sad jo som Minister den Gang, og jeg kunde ikke røbe, at han havde givet sine Penge for at modarbejde Tyskerne og Nazi-Partiet. Jeg skrev derfor blot en neutral Erklæring om, at det var mig, som havde bedt om, at der blev givet nogle Penge som Plaster paa en Stikkers Afskedigelse, og jeg tænkte, at det kunde jo nok dække over det, saaledes at Pressen, der den Gang var meget emsig, blev tilfredsstillet, saa at man hørte op med Angrebene

paa Direktør Sthyr og Gunnar Larsen. Jeg ved slet ikke noget om de 20.000 Kr., jeg troede, at det var det gamle fra 1940 og 1941.

Statsadv.: Det er et nyt Forhold.

Harald Petersen: Dengang jeg faar Brev fra Gunnar Larsen, tror jeg, at det er det gamle, det drejer sig om; paa det Tidspunkt er det nye kommet frem i Pressen, men der tror jeg, at det nye er det gamle, fordi jeg ikke anede noget om, at Aksel Høyer stadig væk var paa Tapetet. — Det eneste, jeg kunde fristes til yderligere at sige, er noget paa Baggrund af de Referater, jeg har set af Retsmødet i Gaar. Jeg ser der noget, der skulde være passeret med Hensyn til Hestetyven, medens jeg var Minister. Det er noget, jeg er meget forbavset over. Jeg er meget forbavset over, at det er sket, for jeg ser, at den daværende Rigspolitichef og Udenrigsministeren, uden i mindste Maade at informere mig, begynder en eller anden Aktion; jeg ved ikke, hvad det er for noget, og det erfarer jeg altsaa først her i Dag. Jeg synes, at det var lidt løjerligt, at Rigspolitichefen ikke havde underrettet mig som sin foresatte om, at saadant noget var i Gang. Men det er altsaa kun, fordi jeg ser i Bladene, at det er sket i min Ministertid, at jeg lige vil bemærke, at *jeg intet som helst kender til det Forhold med Hestetyven.* Jeg har kendt Mandens Navn som Forbryder, men jeg har ikke kendt ham, hverken personligt eller noget andet eller tidligere, før jeg nu i Sommer ser, at han har spillet en vis Rolle.

HRS. Steglich-Petersen: Sig mig, Hr. Dommer, i Anledning af Deres sidste Udtalelser: Hvis nu Politiet anvender sine hemmelige Fonds, som det har til saadanne Folk som nu til Aksel Høyer, giver man saa Beretning til Justitsministeren om det?

Harald Petersen: Nej. Det undrede mig jo ogsaa.

HRS. Steglich-Petersen: Her er der den Forskel, at der bliver lavet en hemmelig Fond for dem, som man tager, fordi der ikke er Penge af det andet. Er der saa egentlig noget at bebrejde Rigspolitichefen, fordi han ikke gaar til Justitsministeren med det, hvis han havde brugt de hemmelige Fonds, han havde?

Harald Petersen: Jeg synes, at Rigspolitichefen bør vise saa meget over for sin Justitsminister, at han gaar til ham og siger ....

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil indrømme, at det ikke er rart, at Justitsministeren bagefter kan læse det i Avisen.

Harald Petersen: Nej, man bliver lidt overrasket.

HRS. Steglich-Petersen: I al Almindelighed vil jo noget saadant slet ikke komme frem, og er Forholdet saa ikke det, at man regner med, at de, der har de paagældende Fonds under Disposition, kan sidde og træffe Dispositioner, og ingen vilde have spurgt derom?

Harald Petersen: Hvis man vil se det under den Synsvinkel, at Rigspolitichefen ikke optræder som Rigspolitichef, *men som en Slags Privatdetektiv for Udenrigsministeren,* saa Gud bevares, men hvis han optræder som Embedsmand, burde han have informeret mig om det.

Dommeren: Det er vel ikke nødvendigt at diskutere det.

Harald Petersen: Nej, jeg læste det i Morges og studsede ved det, og derfor vilde jeg bemærke, at jeg overhovedet ikke kender noget til den Affære.

Dernæst afhørtes Direktør Sthyr.

HRS. David: Da De før gav Forklaring om, hvad Axel Høyer havde fortalt Dem ved sine Samtaler, som han førte med Dem, inden han fik disse Penge, udtalte De Dem paa en Maade, som jeg ikke er sikker paa er stemmende med Deres rigtige Erindring. Jeg ved, at De ikke husker saa godt, som De gjorde tidligere.

Sthyr: Nej, desværre.

HRS. David: Den Behandling, som De har været Genstand for under Interneringen, har svækket Deres Hukommelse.

Sthyr: Jeg har angaaende de Punkter afgivet en Rapport.

HRS. David: De siger til en Rapport en Gang i August Maaned, at under Forhandlingerne med Høyer, hvor han kom for at søge Støtte til dette Arbejde, der gik ud paa at splitte det nazistiske Parti, gjorde han ogsaa Rede for den anti-kommunistiske Propaganda, som han selv førte. Nu er jeg bange for, at Deres Udtalelser før kunde forstaas saaledes, at De mente, at han overhovedet ikke havde nævnt dette for Dem.

Sthyr: Det maa jeg beklage, jeg har husket fejl; det er min Helbredstilstand.

HRS. David: Husker De det nu?

Sthyr: Ja, jeg husker det ganske klart.

HRS. David: Har han nævnt det for Dem?

Sthyr: Ja. Men det var ikke det, der interesserede mig ved Axel Høyers Arbejde, det var det andet Arbejde, derfor er dette slip of my mind kommet i Dag, som ogsaa er i Strid med mine tidligere Udtalelser. Jeg beklager meget.

Statsadv.: Forholdet er med andre Ord det, at De var klar over, at Axel Høyer foruden at have dette Projekt med at samle de nazistiske Fraktioner, virkede med anti-kommunistisk Arbejde. Det var De klar over, da Pengene blev givet?

Sthyr: Ja, det var jeg klar over.

Statsadv.: Da det saa viste sig, at det ikke blev til noget med at samle disse Fraktioner, husker De saa, at Axel Høyer fortalte, at Pengene var i Behold?

Sthyr: Det siger han nu.

Statsadv.: Og han siger, at han havde Deres Tilladelse til at anvende Restbeløbet.

Sthyr: Det kender jeg ikke noget til.

Statsadv.: Kan De ikke huske det?

Sthyr: Nej, jeg ved ikke noget om det. For mig staar det, som om Pengene blev brugt, og at han bad om nogle flere, men alt det er jo i øvrigt ogsaa oplyst i min egen Sag.

Statsadv.: Javist. Men nu kommer De i Tanker om en Detaille, som De forklarede her nu, at De nu godt husker, at De har vidst, at han lavede anti-kommunistisk Arbejde, og derfor vil jeg bare henlede Samtalen paa det, der for mig er det vigtigste i Sagen, nemlig det, Axel Høyer fortalte her ganske klart og tydeligt, at de 20.000 Kr var i Behold paa et Tidspunkt, da Samarbejdet mellem Fraktionerne var strandet. Det sagde han. Og saa sagde han, at han med Deres Samtykke brugte Restbeløbet til anti-kommunistisk Arbejde.

Sthyr: Det har jeg ikke nogen Erindring om. Det er forkert, fordi, som jeg ogsaa forklarede i Dag, han kom og bad om et væsentlig større Beløb for at drive det videre, og det blev nægtet ham.

HRS. David: Der foreligger et Notat fra Direktør Sthyr, der er skrevet den 19. Februar 1942, altsaa umiddelbart før disse 20.000 Kr. blev udbetalt: »Saa snart »National Aktion« er dannet som juridisk Person og kan give Kvittering, betaler Cementcentralen 20.000 Kr som sin Andel, mod at der føres Kontrol med Pengenes Anvendelse.« Det er et Tilsagn til Axel Høyer.

Statsadv.: Saa vidt er vi vist enige allesammen. Det eneste, jeg lige vilde benytte Lejligheden til nu, da Direktør Sthyr er kommet i Tanker om en yderligere Ting, var at spørge om, hvorvidt han saa eventuelt husker noget nøjere om det. Axel Høyer fortalte, men det gør han altsaa ikke.

Sthyr: Nej.

Mandag den 29. Oktober Kl. 13.

Overbetjent Max Weiss.

Dommeren: Har De fornøden Tilladelse til at afgive Forklaring, Overbetjent Weiss?

Dokumentation fremlagdes.

Vidneansvaret foreholdtes.

LRS. Steglich-Petersen: De ved, der er rejst Sigtelse mod Gunnar Larsen bl. a. for at have støttet »Hestetyven«, som De utvivlsomt har hørt nævne tidligere, og ogsaa at have ydet Støtte til antikommunistisk Arbejde, idet der er udbetalt Penge til Axel Høyer. Det er i Sagen oplyst, at Politiet har benyttet Stikkere, om jeg saa maa sige, idet det har benyttet Folk til at skaffe Oplysninger dels om nazistisk Arbejde og dels ogsaa, under Besættelsen, om kommunistisk Arbejde. Er det rigtigt?

Weiss: Hvad Politiet som saadant har gjort, kan jeg ikke udtalé mig om, for hvad hver Mand gør, maa han selv staa til Ansvar for — jeg kan kun udtale mig for mit eget Vedkommende.

LRS. Steglich-Petersen: Har De været medvirkende til at skaffe Oplysninger om nazistisk Arbejde under Besættelsen og eventuelt om kommunistisk Arbejde i Begyndelsen af Besættelsen?

Weiss: Aldrig om kommunistisk Arbejde.

LRS. Steglich-Petersen: Men om nazistisk Arbejde?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Det har De?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Har De under det Arbejde været i Forbindelse med Gunnar Larsen?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Kan De ikke nærmere redegøre for, paa hvilken Maade De har været i Forbindelse med Gunnar Larsen?

Weiss: Mon det saa ikke var bedst, jeg begyndte med at fortælle Forhistorien. — Paa et givet Tidspunkt var det saadan, at Frits Clausen var ret aggressiv overfor den siddende Regering, og han benyttede et hvilket som helst Middel og et hvilket som helst Bekendtskab overfor Tyskerne for ad den Vej at komme til Magten. Paa et givet Tidspunkt saa det ret truende ud, og saa fik vi den Ide, at det eventuelt kunde hjælpe noget paa Sagen, hvis Frits Clausens Parti paa Rigsdagen blev splittet.

HRS. Steglich-Petersen: Hvem fik Ideen?

Weiss: Det gjorde min Makker og jeg. Saa undersøgte vi Folketingsmand Th. M. Andersens Forhold — han repræsenterede D.N.S.A.P. paa Rigsdagen — samt Svend E. Johansens, og det viste sig, at de var ikke synderlig godt økonomisk funderet. Derefter talte jeg med daværende Justitsminister Harald Petersen og foreslog ham, at vi skulde se at faa disse Folk væk fra Støtten til Clausen — Svend E. Johansen havde tilsluttet sig D.N.S.A.P., det glemte jeg at sige før — og det bifaldt Justitsministeren. Derefter talte jeg med Vilfred Petersen, som jeg kendte fra gammel Tid, fik ham interesseret for Tanken, og han begyndte saa paa Arbejdet med disse to Folketingsmænd. Svend E. Johansen var ret hurtigt villig, hvorimod Th. M. Andersen kneb det noget med. En af de Ting, de var mest be-

tænkelige ved, var Pengene, idet de nemlig mente, at Vilfred Petersen ikke havde Penge nok. Vilfred Petersen bedyrede overfor dem, at han havde alle de Penge, han overhovedet ønskede, talte bl. a. om, at han havde en halv Million, og det gjorde dem jo straks noget mere forhandlingsvenlige.

Saa formidlede jeg en Samtale mellem Vilfred Petersen og Justitsminister Harald Petersen, hvor Justitsministeren overfor Vilfred Petersen godkendte, at han kunde fortsætte med dette sit Arbejde, og saa var man naaet saa vidt, at der skulde være et Møde mellem Th. M. Andersen og Svend E. Johansen paa den ene Side og Vilfred Petersen paa den anden, og Vilfred Petersen skulde dokumentere, at han var i Besiddelse af disse Penge. Saa talte jeg med Justitsminister Harald Petersen, der sagde, at disse Penge skulde han skaffe gennem Minister Gunnar Larsen — det var om Formiddagen — og lidt over Middag kom jeg igen og blev af Justitsministeren fulgt ind til Minister Gunnar Larsen og fik der overladt 200.000 Kr. kontant, og jeg maatte saa garantere, at Pengene kom igen snarest muligt. Saa kørte jeg til i Nærheden af Rio Bar, hvor jeg traf Vilfred Petersen, der fik overladt de 200.000, og han gik saa til et Møde med de to Folketingsmænd og havde samtidig en Bankbog paa vist 30—40.000 Kr., der tilhørte ham selv. Under Forhandlingerne foreviste han saa disse Penge. Jeg glemte at sige, at jeg ventede selvfølgelig udenfor. Det gjorde dem villige til at gaa ind paa Tanken, og de lovede, de vilde gaa med til Oprettelse af Dansk Folkeparti — Th. M. Andersen vilde først melde sig ud af D.N.S.A.P. Vilfred Petersen stak saa alle Pengene, ogsaa Bankbogen, i Lommen igen, kom ud og leverede straks de 200.000 til mig, og derefter blev Pengene afleveret til Minister Gunnar Larsen igen.

LRS. Steglich-Petersen: Er det den eneste Forbindelse, De har haft med Minister Gunnar Larsen i Besættelsestiden?

Weiss: Ja-e, jeg har maaske engang indirekte — men det var i en anden Sag.

LRS. Steglich-Petersen: Hvad var det for en Sag?

Weiss: Jeg blev en Dag ringet op af Justitsminister Thune Jacobsen, der spurgte, hvad jeg kendte til Direktør Juncker, Aarhus Oliemølle. Jeg svarede saa, hvad jeg kendte, og saa bad Ministeren, om jeg vilde komme op med de Ting. Jeg kom saa op i Ministerialbygningen, hvor Minister Thune Jacobsen, Statsminister Buhl og en Minister til var til Stede. Det blev saa forklaret mig, at Minister Gunnar Larsen ønskede at sende Direktør Juncker samt nogle andre til Randstaterne for at varetage Danmarks Interesser, og man var ikke saa begejstret for Tanken om, at Juncker skulde med, efter som Juncker var Medlem af D.N.S.A.P. og ret aktiv. Jeg havde altsaa Beviser med, og paa det bestemte man sig vistnok til, at man ikke vilde have ham med. Hvad det blev til, ved jeg ikke, for da jeg havde forklaret, hvad jeg vidste, ventede jeg udenfor; saa blev der et Ministermøde, og saa fik jeg alle mine Papirer udleveret.

LRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar paa Dem, at De og Deres Makker refererede til Harald Petersen, den daværende Justitsminister, ikke sandt?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Det vil sige, De har sorteret direkte under Justitsministeren, da De arbejdede?

Weiss: Baade — og. Jeg sorterede under min Afdeling.

LRS. Steglich-Petersen: Er De bekendt med, at andre Betjente har været beskæftiget med at undersøge kommunistisk Arbejde?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Det er Dem bekendt?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Tror De, Fremgangsmaaden har været den samme i de Tilfælde, at det er blevet refereret direkte til Justitsministeren, naar der forelaa Oplysninger?

Weiss: Det tror jeg ikke. Jeg kan iøvrigt ikke udtale mig om det med Sikkerhed, men jeg tror det ikke.

LRS. Steglich-Petersen: Kender De ikke noget til Forholdet til Axel Høyer?

Weiss: Axel Høyer? Justitsminister Thune Jacobsen har en Gang personlig og to Gange ved Mellemmand spurgt, om jeg vilde bruge Axel Høyer som Stikker, og det har jeg hver Gang nægtet, idet jeg altid er gaaet ud fra, at Folk, der skulde betales, i Politik ikke er til at stole paa.

Statsadv.: Det er den eneste Forbindelse, De har haft med Axel Høyer, den, De her refererer ...

Weiss: Jeg har aldrig haft nogen Forbindelse med Høyer.

Statsadv.: Nej, men denne indirekte Forbindelse, denne Forespørgsel?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Vil De lige se paa disse Fotokopier! (Forevises).

Weiss: Ja, dem kender jeg.

Statsadv.: Hvad kender De til dem?

Weiss: Det er et Brev fra »Hestetyven« ...

Statsadv.: Til?

Weiss: Ja-e, efter min Formening er det et Brev til Justitsminister Thune Jacobsen, der igen har afleveret det til Statsadvokat Troels Hoff, der igen har forevist det for Overbetjent Christian Madsen.

LRS. Steglich-Petersen: Men De kender altsaa det Brev?

Weiss: Ja.

LRS. Steglich-Petersen: Ved De noget, om, hvorvidt der af Thune Jacobsen til Politiet er afleveret andre Breve, som Thune Jacobsen har faaet fra »Hestetyven«?

Dommeren: Nu er vi uden for Sagen.

Statsadv.: Jeg mener, vi maa belyse »Hestetyven«s Virksomhed saa grundigt, som det er muligt.

Dommeren: Det ligger uden for Sagen mod Gunnar Larsen. Jeg maa afskære.

Statsadv.: De Spørgsmaal, jeg vil stille, drejer sig i det væsentlige om at uddybe de Oplysninger, der foreligger om »Hestetyven«.

Dommeren: Det maa kun være »Hestetyven« i Relation til Gunnar Larsen — det var dette her ikke, det var kun i Relation til Thune Jacobsen.

Statsadv.: Rigtigt — men jeg har den Opfattelse, at for at man kan faa Bund i denne Sag, er det nødvendigt, at man ogsaa bliver klar over, hvordan Forbindelsen har været mellem »Hestetyven« og Thune Jacobsen.

Dommeren: Jeg kan ikke dele Statsadvokatens Opfattelse. De Spørgsmaal kan De ikke stille.

Statsadvk.: Jeg har en Række Spørgsmaal, jeg gerne vil stille vedrørende »Hestetyven«, og jeg vil gerne — saadan mere af principielle Grunde — have en Kendelse for, hvorvidt de kan stilles eller ej.

Jeg vil for det første have at vide, om Vidnet kan udtale sig, hvorvidt der er afleveret andre Breve af Thune Jacobsen til Politiet, som er kommet fra »Hestetyven«. Jeg vil dernæst gerne have at vide, om Vidnet kan udtalte sig om, hvor længe Thune Jacobsen har været i Forbindelse med »Hestetyven«. Saa vil jeg gerne have at vide, om »Hestetyven« paa et tidligere Tidspunkt har arbejdet for det politiske Politi ...

Dommeren: »Paa et tidligere Tidspunkt« — hvad vil det sige?

Statsadv.: I hvert Fald før den Forbindelse med Thune Jacobsen, vi nu taler om, som blev optaget efter Besættelsen. — Saa vil jeg gerne have at vide, om Vidnet kan udtale sig om, hvorvidt »Hestetyven« har arbejdet for Tyskerne, lige fra Besættelsens Begyndelse haft Domicil paa d'Angleterre, hvor han har konfereret med sine Understikkere og med Tyskerne, og jeg vil endvidere gerne have at vide, om det Forhold var vide Kredse af Politiet bekendt. Endelig vilde jeg gerne, om Overbetjenten i korte Træk kunde sige noget om »Hestetyven«s Levned og Forhistorie.

Jeg ser selvfølgelig godt, at man med Rimelighed kan sige, at dette er ikke en Sag mod Thune Jacobsen, naturligvis, men en Sag mod Gunnar Larsen, men Retten vil erindre, at hele Anledningen til, at vi har rejst Spørgsmaalet her overfor Gunnar Larsen, er den, at han skrev dette Brev, hvori der stod: Som det er Statsministeren bekendt, har jeg paa Thune Jacobsens Opfordring betalt »Hestetyven« for Udførelsen af antikommunistisk Arbejde, en Opgave af den Art, som Politiet ikke kan understøtte. Deraf mener jeg at kunne slutte, at Gunnar Larsen maa til en vis Grad have kendt noget til, af hvilken Art det paagældende Arbejde var, og jeg gaar ud fra, selv om Gunnar Larsen i Øjeblikket benægter det, at Thune Jacobsen i nogen Grad har holdt Gunnar Larsen informeret. Derfor mener jeg, det har Betydning i denne Sag at faa et nogenlunde Indblik i, hvad Thune Jacobsen har

kendt til »Hestetyven«, idet jeg altsaa mener, der er en rimelig Sandsynlighed for, at Gunnar Larsen i Hovedtrækkene har været informeret.

Dommeren: Spørgsmaalet om, hvad Vidnet kender til »Hestetyven«, kan selvfølgelig godt stilles, og Spørgsmaalet, hvorvidt Vidnet ved noget, om »Hestetyven« har virket for Tyskerne, kan ogsaa stilles. De øvrige Spørgsmaal maa jeg derimod afskære, ogsaa fordi jeg maa mene, at den Tilladelse, Vidnet har til at møde her i Dag vedrørende sit Forhold til Gunnar Larsen, ikke dækker de Spørgsmaal, som Statsadvokaten stillede.

Statsadv.: Tør jeg spørge, om det sidste maaske er afgørende for Retten? Det har den praktiske Betydning, at hvis det er afgørende, hvis Retten vil stille sig paa det Standpunkt, at jeg kunde faa Tilladelse til at stille Spørgsmaalene, saafremt Vidnets overordnede vil tillade, at de stilles, saa vil jeg selvfølgelig prøve at faa denne Tilladelse. Men hvis Retten mener, at selv under den Forudsætning vil Spørgsmaalene ikke kunne stilles, er der ingen Grund for mig til at søge om denne Tilladelse.

Dommeren: Jeg vil mene, at selv bortset derfra vil Spørgsmaalene om, hvorvidt han arbejdede for Tyskerne, og om Liv og Levned kunne stilles.

Statsadv.: Ved De, Hr. Weiss, noget om, hvorvidt denne »Hesteyv« har arbejdet for Tyskerne?

Weiss: Ja, paa hvilket Tidspunkt mener Statsadvokaten?

Statsadv.: Fra Besættelsens Begyndelse.

Weiss: Ja, det har han.

Statsadv.: Det er sikkert?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Hvad ved De om det?

Weiss: Ja-e, jeg ved, at han var ansat af nogle af de tyske Officerer, der havde Kvarter paa d'Angleterre, og at han selv opholdt sig dernede. Vi var selv af den Formening, at han havde Kontor dernede og modtog nogle af sine Meddelere dèr. Imidlertid blev »Hestetyven«, om jeg saa maa sige, smidt ud af Tyskerne, dengang han blev kompromitteret i Sagen vedrørende Hofjægermester Sehested.

Statsadv.: Hvornaar omtrent var det?

Weiss: Det har været i ... ja-e, jeg vil ikke binde mig til noget bestemt, men jeg mener August-September 1940.

Statsadv.: Men fra Besættelsens Begyndelse og derhen til Efteraaret 1940 mener De altsaa sikkert, han har arbejdet for Tyskerne?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Har De nogen Mening om, af hvad Art hans Arbejde var?

Weiss: Det er svært at svare paa. Jeg kan sige, at han arbejdede bl. a. med Undersøgelse af Kommunisternes Virksomhed her i Landet og om Befolkningens Indstilling til Tyskerne i al Almindelighed. Men hvad han derudover arbejdede med, har vi ikke kunnet faa at vide.

Statsadv.: Har De nogen Grund til at tro, at han har haft andre Opgaver for Tyskerne end dem, der her er nævnt?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Det har De Grund til at tro?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Hvad mener De, han har lavet yderligere? Det er maaske ikke direkte et Vidnespørgsmaal, jeg spørger Dem bare ...

Weis: Det er svært at svare paa.

Statsadv.: Jeg tror heller ikke, De er nødt til ...

Dommeren: De er frit stillet med Hensyn til, om De vil svare.

Statsadv.: Hvad mener De, han bestilte, foruden det, der er nævnt her?

Weiss: Jeg mener, »Hestetyven« har været almen Spion siden 1936 for Tyskerne, idet jeg siden den Tid har forsøgt at faa ham anholdt, men jeg har aldrig kunnet faa skaffet Beviser imod ham.

Statsadv.: Har De nogle særlige Grunde, hvorpaa De bygger den Antagelse, at han har været Spion for Tyskerne før Krigen?

Weiss: Ja, før Krigen var han i Besiddelse af ualmindelig mange Penge, Mark, Francs og Pund, og han holdt udelukkende til i de mest yderliggaaende

nazistiske Kredse, som kunde give ham Oplysninger om Kommunister, samtidig med at der indenfor disse Kredse gik Rygter om, at han havde købt Villaen »Ørnereden« ude i Dragør for derfra at kunne observere de forbisejlende Skibe af enhver Art.

Statsadv.: Ved De noget om, hvorvidt »Hestetyven« før Krigen havde regelmæssig Forbindelse med tyske Agenter?

Weiss: Dengang Indbruddet i Rosenørns Allé havde fundet Sted, ved jeg, at »Hestetyven« tilbød daværende Politiinspektør Thune Jacobsen, at han skulde skaffe de stjaalne Dokumenter fra Dr. Krauss i Hamborg.

Statsadv.: Hvem er Dr. Krauss?

Weiss: Det var Gestapolederen for Norden.

Statsadv.: Ved De noget om, hvorvidt »Hestetyven« har foretaget Udenlandsrejser fra Krigens Udbrud f. Eks.?

Weiss: Ja, han har mange Gange været i Tyskland.

Statsadv.: Har han været andre Steder?

Weiss: Ikke mig bekendt.

Statsadv.: Det ved De ikke noget om. — Det Forhold, De nævnede her, at »Hestetyven« var almen tysk Spion fra 1936 eller saadan noget lignende, er det et Forhold, der har været kendt af andre end af Dem?

Weiss: Ja-e, nogle Politifolk, der har haft med den Slags Ting at gøre, har selvfølgelig vidst Besked, men hvor mange der har vidst det, kan jeg ikke udtale mig om.

Statsadv.: Og De kan ikke udtale Dem om, hvorvidt — det Spørgsmaal ved jeg ikke, om jeg maa have Lov at stille? — om f. Eks. Thune Jacobsen vidste det? Kan De udtale noget om det?

Weiss: Jeg kan sige, at dengang jeg fik at vide, at Politiinspektør Thune Jacobsen skulde have disse Papirer fra Dr. Krauss, fik jeg det at vide af Viceinspektør Glud, og jeg sagde da til ham, at »Hestetyven« var jo tysk Spion, saa det troede jeg ikke kunde lade sig gøre. Jeg vil mene, han har ladet denne Oplysning gaa videre.

Statsadv.: Til Thune Jacobsen?

Weiss: Ja, men det kan jeg selvfølgelig ikke ...

Statsadv.: Nej, det er blot en Formodning, De har. — Kan De i korte Træk ridse »Hestetyven«s Levned op for os? Kender De noget til hans Forhistorie?

Dommeren: Andet end hvad der fremgaar af hans Generalieblad, som vi andre ogsaa kender?

Weiss: Ja-e, jeg kender ham jo lidt.

Statsadv.: Jeg tror, det er berettiget, at vi faar lidt Klarhed over det.

Dommeren: Ja ja, men jeg vil bare vide, om Overbetjenten kan sige mere og andet, end vi kan læse af hans Generalieblad.

Weiss: Jeg vil regne, at siden 1936 har »Hestetyven« altid bevæget sig i de mest yderliggaaende nazistiske Kredse, altid været i Besiddelse af Penge og søgt at skaffe sig en Mængde Oplysninger, uden at man i og for sig kunde kontrollere, til hvem han solgte disse Oplysninger. En Overgang saa det ud, som om han faktisk solgte sine Meddelelser til mere end een Side, men fra 1938 var det, lige som om han kun havde en ensidig Interesse, nemlig en sydorienteret Oplysningsinteresse, og fra Besættelsen gik han aktivt ind for Tyskerne rent officielt her i Landet, indtil han blev kompromitteret i Sagen mod Hofjægermester Sehested, hvor han blev sigtet for Pengeafpresning. Et langt Stykke Tid var han uden Forbindelse med Tyskerne, og saa søgte han at komme i Kontakt med Justitsministeren, idet han saavidt mig bekendt vilde skaffe Oplysninger om de danske Kommunister. De Oplysninger, han fremskaffede, resulterede bl. a. i det Brev, som er fremlagt her i Retten, og hvori han efter det, vi kunde læse, angav de to danske Politibetjente, der arbejdede med de kommunistiske Sager, nemlig Madsen og Dinesen, og da de arbejdede, om jeg saa maa sige, efter Skøn, ikke gjorde mere, end de maaske var tvunget til, over for Kommunisterne, maaske endda lidt mindre, var det risikabelt for dem, at Tyskerne havde modtaget et saadant Brev. Men ud over det var han i og for sig ikke særlig aktiv før efter 29. August 1943 — da han blev en af Tyskernes bedre betalte Stikkere.

Dommeren: Og saa ved De ikke mere om ham saadan set?

Weiss: Næh, for saa døde han.

Statsadv.: Ja, tidligt paa Foraaret 1944 blev han skudt. — Men de Spørgsmaal, Hr. Dommer, som vi ikke faar Lov at stille, det var de tre: Hvorvidt Vidnet ved, at der er afleveret andre Breve ... til Thune Jacobsen ...

Dommeren: Det kan De spørge Thune Jacobsen selv om.

Statsadv.: Ja-e, det *kan* jeg naturligvis godt, men jeg tror alligevel, jeg kommer til at anmode om at maatte faa en Kendelse om det.

Dommeren: Ja, saa er der *Kendelse* om, at disse Spørgsmaal ikke vedrører Sagen.

Statsadv.: Saa er der et andet Forhold, jeg gerne vil spørge Dem om: Ved De noget om, at man har forsøgt at samle de løsgaaende Nazigrupper ved Hjælp af Axel Høyer? Har De ikke hørt noget om det?

Weiss: Jo.

Statsadv.: Det er Dem bekendt?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Er det Dem bekendt, at Høyer fik 20.000 Kr. til det Arbejde?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Og er det Dem bekendt, hvor de 20.000 kommer fra?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Paa et vist Tidspunkt saa det ud til, at Arbejdet med at samle disse løsgaaende Nazigrupper skulde lykkes, men saa gik den ikke alligevel, de rendte fra hinanden. Ved De noget om Aarsagen hertil?

Weiss: Ja, det ved jeg. Det var saadan, at da man begyndte at faa Samling paa disse Partier, saa mente jeg, at det kunde i og for sig være ligesaa farligt at have en Samling af alle de andre Grupper som af D.N.S.A.P. Derfor henvendte jeg mig paany til Vilfred Petersen og sagde til ham, at dette her var noget farligt noget, for paa et givet Tidspunkt kunde man jo tænke sig den Mulighed, at denne Samling tilsluttede sig D.N.S.A.P., og saa havde man opnaaet det modsatte af, hvad man faktisk vilde opnaa, idet man havde gjort Nazistpartiet herigennem dobbelt saa stærkt, som det var i Forvejen. Jeg foreslog ham saa, at han paa et konstituerende Møde i denne Sammenslutning skulde stille det Krav, at der i Vedtægterne skulde staa, at intet af de i Sammenslutningen deltagende Partier nogen Sinde maatte gaa i Samarbejde med D.N.S.A.P. Han stillede ogsaa Kravet, og Sammenslutningen faldt fra hinanden.

Statsadv.: Af den Grund?

Weiss: Ja.

Statsadv.: Det var altsaa med andre Ord, for at sige det lidt populært, Dem, der satte Lus i Skindpelsen?

Weis: Tja-e!

Statsadv.: Det var Dem, der, fordi De mente det uheldigt, at denne Sammenslutning kom i Stand, gjorde, hvad De kunde, for at det ikke skulde blive til noget.

Weiss: Det var Vilfred Petersen, for det var ham, der stillede Kravet.

Statsadv.: Ja ja.

HRS. Steglich-Petersen: De siger, at det var Vilfred Petersen, De benyttede ved den Lejlighed, De her taler om. Ved De, at Gunnar Larsen har haft noget med Vilfred Petersen at gøre?

Weiss: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvad ved De derom?

Weiss: Jeg ved, at Gunnar Larsen gennem flere Aar økonomisk har støttet Vilfred Petersen.

HRS. Steglich-Petersen: Med hvad Formaal?

Weiss: Tja-e, med hvad Formaal kan jeg jo ikke svare paa, men jeg kan derimod sige, hvad enhver kan se, der kom ud af det, nemlig Splittelse indenfor D.N.S.A.P.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa Virkningen af det, ikke sandt? Det har De set?

Weiss: Ja, det synes jeg nok man kan sige.

HRS. Steglich-Petersen: Kender De, Gunnar Larsen, til alt dette, som her er bleven oplyst?

Gunnar Larsen: Jeg mener, der er noget af det, Overbetjent Weiss sagde, som ikke er helt rigtigt.

HRS. Steglich-Petersen: Lad os høre det!

Gunnar Larsen: Overbetjenten blev spurgt om første Gang, vi havde noget med hinanden at gøre, og sagde, det var i Forbindelse med Bestikkelsen af de to Rigsdagsmænd og Fremvisningen af disse mange Penge. Det er ikke helt rigtigt, for jeg havde ogsaa med Weiss at gøre, da vi udarbejdede Pjecen »Rene Folk med rene Hænder«, idet paa det Tidspunkt, hvor jeg finansierede det Foretagende for Vilfred Petersen, manglede vi en Del Oplysninger; Vilfred Petersen havde skaffet en Del af dette kompromitterende Materiale, men han manglede noget, og i denne Forbindelse havde vi nogle Samtaler med Weiss — vi skulde have nogle Udskrifter af Domsbøger og lignende for de forskellige Fyre, vi skulde kompromittere. Det mente Weiss ikke, han som Politimand kunde med det Formaal, men i den Forbindelse talte jeg med Harald Petersen, og Harald Petersen skaffede os disse Domsudskrifter, og et Par Gange kom Weiss til mig og et Par Gange direkte til Vilfred Petersen fra Harald Petersen efter Aftale med mig.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De huske det, Overbetjent Weiss?

Weiss: Jeg kan ikke sige, om Minister Gunnar Larsen var til Stede sammen med Harald Petersen ved den Lejlighed, men det er rigtigt, at der i hvert Fald til Justitsminister Harald Petersen blev skaffet Oplysninger om Nazistpartiet til Brug for Pjecen »Rene Folk med rene Hænder«. Jeg kan ikke huske, om Minister Gunnar Larsen var til Stede. Derimod vil jeg mene, at Justitsminister Harald Petersen har overfor mig udtalt, at Minister Gunnar Larsen skulde økonomisk støtte Pjecens Udgivelse. Jeg mener bare ikke, jeg har været i personlig Kontakt med Minister Gunnar Larsen dengang.

Gunnar Larsen: Ja, det tør jeg naturligvis ikke ...

Dommeren: Har Gunnar Larsen noget at sige til de Oplysninger, der her er givet om »Hestetyven«?

Gunnar Larsen: Nej, det kender jeg ikke noget til, det kender jeg ikke Spor til, det hører jeg her for første Gang.

Forhold VI.

Afhøring af Gunnar Larsen.

HRS. Steglich-Petersen: De hørte Overbetjent Weiss' Forklaring i Gaar angaaende Samlingen af disse Smaapartier. Jeg vil gerne høre, hvad De mener om det, og hvad De mente om det dengang.

Gunnar Larsen: Det var en Aftale med Høyer, at denne Samling skulde være et Oppositionsparti, men jeg vil gerne sige, hvordan Forholdet laa med Vilfred Petersen. Der var nemlig et Sammenspil der, som Overbetjent Weiss ogsaa var inde paa i Gaar. Forholdet laa saaledes, at efter Affæren med de to Rigsdagsmænd, som var blevet uskadeliggjort ved Bestikkelse og ved Vilfred Petersens Aktion, og efter at Victor Pürschel havde ondt ved at finde denne mægtige Pengekasse, som han havde set her, ved Mødet hos Vilfred Petersen, løb hele denne Sag ud i Sandet, og saa skulde vi til den næste Aktion, at faa samlet de smaa løsgaaende Partier til et Oppositionsparti mod D.N.S.A.P. Det var Vilfred Petersen aktiv i, og han fik ogsaa Penge af mig et Par Gange, ikke helt ubetydelige Beløb. Men det blev ikke til noget. Jeg fik det Indtryk, at han var lidt for aggressiv overfor de andre, og at det var derfor, det strandede, og det var Grunden til, at da senere et Forslag kom frem fra Høyers Side, mente jeg det var rigtigt at prøve med Høyers mere passive Metoder. Jeg fortalte Vilfred Petersen om det. Han blev lidt sur, for han vilde gerne have det Privilegium at bruge mine Penge, men han gik med til at gaa ind i det, og det er fuldstændig rigtigt, at Forudsætningen overfor Vilfred Petersen var, at han skulde sørge for, at det blev et Oppositionsparti og ikke nogen Sammenslutning, men der var ikke nogen Modstrid mellem Aftalerne med Høyer og Vilfred Petersen paa det Tidspunkt. Høyer fik Pengene, uden at Vilfred Petersen havde skrevet under. Det hænger saadan sammen, at Direktør Sthyr ikke anede noget som helst om min Forbindelse med Vilfred Petersen, idet den var af en saadan Art, og han var sommetider lidt voldsom, saa jeg havde været forsigtig med, at ingen fik det at vide undtagen Weiss og Harald Petersen, og derfor er det, at Direktør Sthyr udbetaler Pengene, da han faar alle disse Underskrifter minus Vilfred Petersens. Det var Sthyr i og for sig uskyldig i, for han vidste ikke det faktiske Forhold. Det rigtige er, at Høyer fik Pengene for tidligt, men dette Spil, som selvfølgelig var et dyrt Spil, var af en saadan Art, at der ikke var Gevinst hver Gang, og selvfølgelig gik mange Penge ud af Kassen uden at give Resultat.

HRS. Steglich-Petersen: Hvor store Beløb har De udbetalt til Vilfred Petersen?

Gunnar Larsen: Jeg har af gode Grunde ikke ført Regnskab over det, men det er betydeligt, over 100.000 Kr.

HRS. Steglich-Petersen: Han skriver selv 150—200.000 Kr.

Gunnar Larsen: Det skal nok passe.

HRS. Steglich-Petersen: Og det er altsaa kun for hans Virksomhed med at samle dem.

Gunnar Larsen: Nej, der var jo en lang Række Aktioner.

HRS. Steglich-Petersen: Det var mod Fritz Clausen?

Gunnar Larsen: Mod D.N.S.A.P.

HRS. Steglich-Petersen: Og Frits Clausen?

Gunnar Larsen: Og Frits Clausen og de ledende Personer indenfor Gruppen.

Forhold XII.

Afhøring af Oberst J. H. Skjoldager.

Vidneansvaret foreholdtes.

Statsadv.: Det drejer sig om Tiden i Sommeren 1941. Vi har faaet Oplysning om, at De havde visse Forhandlinger med Gunnar Larsen med Henblik paa, at der skulde sendes frivillige til Finland. Vil De med Deres egne Ord fortælle Retten, hvad der foregik dengang.

Skjoldager: Dengang den sidste Krig truede Finland, blev der indkaldt til et Møde i Finlandsforeningen for frivillige.

Statsadv.: Undskyld, den sidste Krig?

Skjoldager: Ja, ikke den første, ikke Vinterkrigen.

Statsadv.: De brugte Udtrykket: da Krigen truede Finland. Det var altsaa, da Finland traadte ind i Krigen mod Sovjetunionen?

Skjoldager: Ja, da man ventede det, blev der holdt et Møde i Finlandsforeningen for frivillige, hvor vi drøftede den Stilling, de tidligere frivillige skulde tage, og blev enige om at stille os afventende for at se, hvordan Sagen udviklede sig. Saa skete der ikke mere dengang indenfor Foreningen, men nogle Dage efter —jeg husker ikke, hvilken Dato det var — fik jeg en Henvendelse pr. Telefon gennem daværende Minister Gunnar Larsens Sekretær, saavidt jeg husker, om jeg vilde komme og tage en Samtale med Ministeren.

Statsadv.: I Ministeriet?

Skjoldager: Ja. Da jeg kom ind til Ministeren, spurgte han mig, om jeg var villig til at træde i Spidsen for et frivilligt Korps til Finland. Ministeren havde to Grunde, som han angav med det samme. Den ene var selvfølgelig at hjælpe Finland, og den anden var, at Ministeren frygtede, at det daværende Regiment Nordland vilde forøges i betydelig Grad. Man ventede, at mange Mennesker fra Tørvemoserne ret kort Tid efter vilde blive mere eller mindre arbejdsløse, og Minimen dernæst nærede jeg ogsaa den samme Frygt, som Ministeren nærede dengang. ved Siden af Regiment Nordland vilde blive oprettet et andet Korps, det senere Frikorps Danmark; man kendte ikke Navnet paa det endnu; man havde visse Anelser derom. Jeg svarede Ministeren, at de to Grunde, som Ministeren angav, var jeg selv indstillet paa, for det første at hjælpe Finland, hvor jeg havde været før, men dernæst nærede jeg ogsaa den samme Frygt som Ministeren nærede dengang Men jeg spurgte saa Ministeren, i hvilken Egenskab han havde kaldt mig derop, om det var som Minister eller som Privatmand. Ministeren svarede, at det var som Minister. Saa sagde jeg: saa vil jeg blot svare Ministeren, at jeg indlader mig kun paa dette, hvis den samlede Regering og Hans Majestæt Kongen staar bagved; endvidere vil jeg gøre opmærksom paa, at da det skal være et Konkurrenceforetagende til Regiment Nordland og andre Udløbere deraf, vil det koste en Del Penge, idet vi maa betale de samme Lønninger, som der betales i Regiment Nordland. Det var Ministeren indforstaaet med, og han bad mig i Løbet af Dagen lave et Overslag foreløbig over eventuelle Udgifter og komme med det næste Morgen. Hvad angaar Regeringen og Hans Majestæt Kongen, havde Ministeren endnu ikke talt med Regeringen om det, ej heller med Kongen, men han lovede at gøre det, og jeg skulde faa Besked senere. Inden jeg gik, gjorde jeg Ministeren opmærksom paa, at jeg forlangte Ret til efter denne Samtale at gaa til mine militære foresatte, Krigsministeriets daværende Direktør Stemann og den kommanderende General, da-

værende General Prior, og meddele den Samtale, jeg havde haft med Ministeren. Og det gjorde jeg. Den næste Dag mødte jeg igen hos Ministeren med et Overslag over, hvad Penge der skal bruges.

Statsadv.: Hvilket Resultat kom De til?

Skjoldager: Saavidt jeg husker — jeg har ikke Skrivelsen liggende længere, men saavidt jeg husker, drejede det sig om 1 Mill. Kr. for de første 3 Maaneder, til Anskaffelser, Lønninger o.s.v.

Statsadv.: Hvad sagde Gunnar Larsen til dette Beløb? Laa det indenfor det, han havde tænkt sig?

Skjoldager: Ja, Ministeren mente at kunne skaffe dette Beløb; men Ministeren havde endnu ikke Svar fra Regeringen og ikke heller endnu Svar fra Majestæten. Saa gik der nogle Dage, og saavidt jeg husker, var Ministeren oppe hos mig selv for at tale om Sagen; og saavidt jeg kunde forstaa, var der lidt Vanskeligheder med visse Grene indenfor Regeringen; de turde ikke. Men Ministeren spurgte mig, om det ikke var muligt at fremskaffe et Ønske fra Finland om en Styrke til Hjælp.

Statsadv.: De skulde saa formidle Forbindelsen mellem Ministeren og Finland, de finske Myndigheder?

Skjoldager: Ja. Efter denne Samtale gik jeg til den daværende finske Minister Pajula, forelagde ham Sagen og spurgte, om han var i Forbindelse med Finland, saaledes at han kunde fremskaffe et Ønske om, at vi skulde komme derop, eller Besked om, at de ikke ønskede det. Jeg var vist to Gange hos Minister Pajula om dette, men Ministeren trak Sagen ud og fremskaffede ikke dette Ønske. Som Følge deraf antagelig — maaske ogsaa som Følge deraf — kunde Minister Gunnar Larsen ikke faa Regeringen med, maaske ogsaa af andre Grunde, det ved jeg ikke, og der kom heller ikke Stadfæstelse fra Majestæten af, at Kongen stod bagved. Og da den Sag kom til at ligge klar for mig, trak jeg mig tilbage og meddelte Ministeren, at jeg ikke vilde have med Sagen at gøre.

Statsadv.: Afgørende for Dem var altsaa, at Regeringen og Kongen —

Skjoldager: Det var, at Kongen og Regeringen ikke stod bagved.

Statsadv.: Hvordan stillede Foreningen af Finlandsfrivillige sig til Tanken om at deltage i den anden Krig?

Skjoldager: Meningerne var noget delte. Vi havde et Bestyrelsesmøde oppe hos mig, hvor den samlede Bestyrelse var tilstede; og nuværende Direktør Rich var ikke særlig stemt for det, og Sekretær Preben Christiansen sagde direkte Nej.

Statsadv.: Var De Medlem af Foreningens Bestyrelse?

Skjoldager: Nej, jeg var Vice-Ærespræsident for Foreningen.

Statsadv.: Saa har De maaske foranlediget Bestyrelsesmødet sammenkaldt?

Skjoldager: Jeg havde foranlediget dette Bestyrelsesmøde sammenkaldt.

Statsadv.: I Anledning af Henvendelsen fra Gunnar Larsen?

Skjoldager: Ja.

Statsadv.: Hvor mange Medlemmer var der i Bestyrelsen?

Skjoldager: Ja, det er nogle Aar siden; jeg vil antage mellem 6 og 8.

Statsadv.: Vil det sige, at af de 6-8 Bestyrelsesmedlemmer var de 4 positivt indstillet for Tanken?

Skjoldager: Ja, saadan noget kan man nok sige.

Statsadv.: Der er noget om, at der paa et senere Tidspunkt blev afholdt et almindeligt Medlemsmøde i Grundtvigs Hus om Sagen. Kender De noget til det?

Skjoldager: Ja, men det var før den Tid. Et senere Møde kender jeg ikke noget til. Det var det Møde, jeg omtalte før.

Statsadv.: Naa, det var det Møde før Krigen brød ud?

Skjoldager: Ja.

Statsadv.: Var det det Møde, ved hvilket 17 Mand skilte sig ud fra Foreningen?

Skjoldager: Nej.

Statsadv.: Saa har der været et senere Møde. Men det kender De altsaa ikke noget til?

Skjoldager: Nej.

Statsadv.: Har De ellers fulgt Sagens Udvikling?

Skjoldager: Nej. Jeg har hørt noget om, at der dannedes en Fraktion, der hed »Finlands Venner«, og jeg fik ogsaa engang Henvendelse fra dem om at støtte dem, men det sagde jeg Nej til.

Statsadv.: Ja, Oberstens Andenhaandsviden bryder vi os ikke saa meget om; dette her er, hvad De personlig kender til Sagen?

Skjoldager: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De nærmere tidsfæste, hvornaar disse Begivenheder fandt Sted? De sagde, at det første Møde med Gunnar Larsen var, inden Krigen brød ud mellem Rusland og Finland.

Skjoldager: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og var de andre Samtaler, der fandt Sted, f. Eks. inden England afbrød den diplomatiske Forbindelse med Finland? det skete jo i August.

Skjoldager: Samtalerne med daværende Minister Gunnar Larsen strakte sig over nogle faa Dage efter det første Møde. Det hele var færdigt i hvert Fald indenfor en Maaned.

HRS. Steglich-Petersen: Saa er det givet, at det var længe før det diplomatiske Brud mellem England og Finland?

Skjoldager: Ja.

Dommeren: Giver dette Gunnar Larsen Anledning til at sige noget?

Gunnar Larsen: Ja, for saa vidt, for jeg talte ikke med Obersten før efter at Krigen var brudt ud. I Dagene forinden var jeg i Jylland. Jeg blev telefonisk kaldt hjem, da det tyske Overfald paa Rusland fandt Sted; jeg var i Hirtshals. Jeg har ikke talt med Obersten forinden, men umiddelbart efter.

Dommeren: Men den øvrige Fremstilling?

Gunnar Larsen: Jeg vil gerne have Lov at komme tilbage til den i min almindelige Redegørelse, men stort set er der ikke noget at sige til den, i Betragtning af at det er saa mange Aar siden.

Dommeren: Er det saaledes, Oberst Skjoldager, at De dengang fik tilkendegivet, at Kongen og Regeringen ikke kunde billige Oprettelsen af et saadant Korps, eller blev det blot ikke til noget?

Skjoldager: Nej, Gunnar Larsen meddelte mig til Slut, at Regeringen ikke stod bagved, da der ikke kunde komme det Ønske fra Finland.

Statsadv.: Obersten sagde lige nu, at Gunnar Larsen tilkendegav, at Regeringen ikke stod bagved, da Ønsket fra Finland ikke kom frem. Før brugte De Udtrykket: og mulig af andre Grunde.

Skjoldager: I hvert Fald gav Gunnar Larsen Udtryk for, at Regeringen ikke kunde samles om det. Ministeren sagde ikke, at det var paa Grund af at dette Ønske ikke kunde fremkomme, men jeg gaar ud fra, at dette var medvirkende.

Statsadv.: Altsaa, det Gunar Larsen sagde til Dem, var, at Regeringen ikke kunde samles om Sagen?

Skjoldager: Ja.

Forhold XII.

Afhøring af Gunnar Larsen.

Statsadv.: Gunnar Larsen! Jeg skal ikke fordybe mig i Deres Forhold under den første finske Krig, men da Sovjetunionen var indtraadt i Krigen mod Tyskland i Juni 1941, bestræbte De Dem for at faa organiseret et Korps af danske frivillige, som skulde sendes til Finland for at bekæmpe Sovjetunionen. Er det ikke rigtigt?

Gunnar Larsen: Maa jeg spørge Dommeren, om der senere vil blive Lejlighed til at komme tilbage til Forholdene?

Dommeren: Det vil Deres Forsvarer uden Tvivl gøre.

Statsadv.: Hvis ikke Deres Forsvarer var til Stede, vilde jeg ikke have taget Spørgsmaalet op. — Jeg gaar frem til Tiden, da Sovjetunionen kom i Krig med Tyskland i 1941. Hvad da?

Gunnar Larsen: Der sker i de nærmest følgende Dage mange Ting næsten paa een Gang. Der finder en lang Række af Samtaler Sted med forskellige Personer, vi kan ogsaa sige Institutioner.

Statsadv.: Med hvilke Institutioner og Personer forhandles der?

Gunnar Larsen: Skal jeg prøve at skildre det kronologisk?

Statsadv.: Ja.

Gunnar Larsen: En Dags Tid eller to, efter at Krigen brød ud, var jeg, som jeg sagde i Formiddags, i Jylland. Direktør Svenningsen fik fat i mig i Telefonen i Hirtshals og anmodede mig om at komme til København straks. Sammen med nogle Embedsmænd kørte jeg hele Dagen hjem til København. Om Formiddagen den følgende Dag og de nærmest følgende Dage havde jeg nogle Samtaler med den finske Gesandt og ogsaa nogle Samtaler med forskellige Officerer — det var nogenlunde sideløbende. Jeg tager den finske Gesandt først. Ham havde jeg Kontakt med fra tidligere Tid. Han meddelte mig, at der paa Gesandtskabet indskrev sig en hel Del unge Mennesker. De fik ogsaa Breve fra unge Mennesker i Provinsen, der meldte sig som frivillige til den finske Krig. Gesandtskabet vidste ikke rigtigt, hvad de skulde gøre ved dem, idet Gesandtskabet som saadant ikke kunde tage sig af dem, der var ikke nogen Organisation, som tog sig af dem som sidste Gang. Omtrent samtidig hermed fik jeg Besøg af en dansk Officer, som kom og meddelte mig nogenlunde det samme, og som iøvrigt i Samtalens Løb over for mig udtrykte sin Betænkelighed ved denne Bevægelse.

Her vil jeg gerne sige, at jeg ønsker her i Retten at tage det samme Standpunkt som over for Politiet, at jeg ikke ønsker at opgive Navne paa Personer, der har været med i dette Forhold, og som Politiet ikke paa den ene eller den anden Vis har afhørt.

Dommeren: Derom er De frit stillet.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De ikke lige begrunde det?

Gunnar Larsen: Jo. Jeg mener, at alle de Personer, der har medvirket heri, har medvirket ud fra rent danske og nordisk-danske Motiver, ikke paa nogen Maade i tysk Interesse, tværtimod, derfor kan og vil jeg ikke være medvirkende til, at de muligt skulde blive straffet.

Den paagældende Officer kom og meddelte mig nogenlunde det samme, som Gesandtskabet havde sagt, at de meldte sig dernede; han havde paa en eller anden Maade været med i første Krig, og han vidste, at mange unge Mennesker gerne vilde af Sted, og han udtrykte sin Betænkelighed derved; man maatte befrygte, at i alle Tilfælde et betydeligt Antal kunde falde for de tyske Lokketoner og gaa

ind i tyske Formationer, i rent tyske Korps eller tyske Korps camoufleret som danske Korps. Det var en Udvikling, han fandt uheldig, hvad jeg naturligvis maatte give ham fuldstændig Ret i. Der var paa det Tidspunkt ikke formeret Frikorps, det senere Frikorps Danmark var ikke formeret endnu, men der var allerede den Gang visse tyske Korps, som var hvervet frivilligt, og de var ude med Fangarmene straks for at udnytte den ganske naturlige Sympati, der var for Finland fra Vinterkrigens Tid. Jeg maatte give ham Ret i, at det var en vanskelig Situation. Han spurgte, om ikke jeg kunde interessere mig lidt for Problemet, han vidste, at jeg havde haft meget med det at gøre under Vinterkrigen. Jeg udtalte deroverfor, at jeg principielt saa paa det med samme Øjne som han, og at jeg i høj Grad delte Frygten for, at de unge Danskere kunde falde for de tyske Lokketoner og komme paa gal Vej, men jeg sagde, at min Stilling nu var en anden end under Vinterkrigen, fordi jeg denne Gang var Minister og ikke uden videre, uden at have talt med Statschefen og eventuelt andre Ministerkolleger derom, kunde tage mig af det. Jeg takkede for Underretningen og lovede at se nærmere paa Sagen. I øvrigt anviste den paagældende Mand forskellige andre Officerer, som der eventuelt kunde tales med om disse Spørgsmaal, idet jeg sagde, at jeg vilde tale med Stauning om det, men der maatte jeg nok have noget mere Materiale at forelægge end den løse Samtale, jeg havde haft med den paagældende.

I de følgende Dage fandt der nogle Samtaler Sted med forskellige Officerer, hvor jeg søgte Orientering om hele Problemet. Fra tysk Side, fra forskellige Kilder fik jeg at vide, at man interesserede sig stærkt for Problemet. Paa den Baggrund tog jeg Spørgsmaalet op med Stauning. Jeg forklarede ham Sagen, og vi var den Gang meget ængstelige for tyske frivillige Korps og nazistiske Korps, fordi man ikke kunde se, hvad det indebar. Det var den almindelige Opfattelse i Regeringen, og den delte Stauning naturligvis ogsaa. Stauning var ganske enig i, at man skulde undersøge Sagen nærmere. Jeg aftalte med Stauning, at jeg skulde tale først, tror jeg nok, med de to andre Ministre, som Sagen særlig vedkom, nemlig *Udenrigsminister Scavenius* og *Forsvarsminister Brorsen*. Jeg talte saa med disse to Herrer, de havde det samme Syn paa Sagen. Det var aftalt med Stauning, at jeg skulde gaa videre med Sagen, hvis de to andre Herrer var indforstaaet dermed, og søge oplyst, hvis man skulde kunne tænke sig at organisere, formere og udruste et Korps af lignende Art som det, der havde været Tale om i Vinterkrigen, hvad noget saadant vilde koste. Jeg havde sagt, at jeg ikke kunde tage mig af det, men var villig til at snakke med forskellige civile Personer, eventuelt ogsaa med dem, der havde haft med det at gøre forrige Gang, for at se, om de vilde interessere sig i det. Naar jeg havde faaet Sagen belyst, var det Meningen, at Spørgsmaalet skulde drøftes nærmere i et Ministermøde. I Mellemtiden var jeg ogsaa kommet i Forbindelse med den i Sagen nævnte Elsberg, som var kommet til mig fra en af Officererne, jeg husker ikke hvilken og vil i alle Tilfælde ikke sige det. Han kom og fortalte mig i og for sig nogenlunde den samme Historie og....

Statsadv.: Hvem var Elsberg?

Gunnar Larsen: Jeg kendte ikke Elsberg paa det Tidspunkt. Han kom til mig fra en af Officererne. Jeg havde faaet at vide, at han var Medlem af Bestyrelsen af Foreningen af Finlandsfrivillige fra Vinterkrigen og var, saa vidt jeg husker, Kasserer. Ham havde jeg nogle Samtaler med, og han fortalte mig om Foreningens Stilling til Sagen. Deraf fremgik det, at Meningerne inden for Bestyrelsen, saa vidt jeg husker, var delt med Hensyn til, hvorledes man skulde stille sig. I øvrigt bekræftede han, at der var en Del af de unge Mennesker, som gerne vilde af Sted, og han vilde gerne interessere sig for dem. Jeg sagde til ham nogenlunde det samme som til de andre, men paa det Tidspunkt havde jeg talt med Stauning og føjede dertil, at jeg principielt var indforstaaet, og jeg ved, at jeg ogsaa har sagt til Stauning, at jeg var villig til inden for rimelige Rammer — ikke i det Format som under Vinterkrigen — at støtte Sagen økonomisk.

Saa blev der nogle Forhandlinger til den anden Side med forskellige Civilpersoner, deriblandt Grosserer Daell, som jeg informerede om, at den Tanke var paa Tale, og jeg vilde forhøre mig hos ham, om han eventuelt kunde tænke sig at gaa ind i Opgaven. Han meddelte mig, at det kunde han ikke, han saa saaledes paa det, at Finlandssituationen nu var væsentlig ændret, fordi Finland, set fra

vor Side, desværre var kommet paa den gale Side af Fronten. Derfor mente han ikke at kunne have med Sagen at gøre. Nogenlunde det samme Svar fik jeg fra forskellige andre Sider, hvor jeg havde henvendt mig og forhandlet om dette.

Statsadv.: De vil ikke have noget imod at nævne de Personer, som afviste Dem?

Gunnar Larsen: Jeg vil helst holde det Princip ikke at nævne andre i denne Sag end dem, Politiet selv har.

Statsadv.: Vel.

Gunnar Larsen: Der var ogsaa fortsat nogle Forhandlinger med forskellige Officerer, deriblandt med Oberst Skjoldager, som udtalte sig i Formiddags. Fra disse Officerer havde jeg faaet forskellige Oplysninger om, hvorledes en militær Organisation kunde stilles op, hvad det vilde koste, og det kunde meget godt passe. Jeg har faaet oplyst fra Oberst Skjoldager, at det vilde koste 1 Million Kroner. Det er fuldstændig rigtigt, som Oberst Skjoldager udtalte, at hvis man vil formere et saadant regulært Korps, der i høj Grad skulde være en Modvægt over for de tyske Lokketoner, var man nødt til at betale nogenlunde de samme Lønninger, som Tyskerne gjorde, man var nødt til at stille dem de forskellige Fordele med Forsørgertillæg og det ene og det andet i Udsigt. Alt dette Materiale fik jeg efterhaanden samlet sammen og forelagde for Stauning. Omtrent samtidig hermed tror jeg nok, det første Hold meldte sig til Afgang hos Elsberg.

Statsadv.: De meldte sig vel ikke hos Elsberg?

Gunnar Larsen: Hvordan de kom til Elsberg, er jeg ikke rigtig klar paa.

Statsadv.: Elsberg har fortalt, at han er kommet i Formindelse med det første Hold i den finske Legation.

Gunnar Larsen: Det er muligt, det kan jeg ikke sige, det kan meget vel passe, jeg havde jo faaet at vide i Legationen, at der var indskrevet en hel Del, og det havde ogsaa en anden af Officererne faaet at vide; om Elsberg har faaet det at vide af mig, tør jeg ikke benægte.

Omtrent samtidig med den Samtale med Stauning kom Elsberg med det første Hold, hvordan han nu har faaet det eller ikke. Han fik mit principielle Tilsagn om Støtte, saa at de kunde komme derop, og jeg tror, han fik et Par Tusinde Kroner til at sende de første af Sted. Jeg refererede saa hele Sagen for Stauning, jeg havde skaffet saa fyldige Oplysninger, som jeg kunde, og der blev saa holdt Ministermøde om Spørgsmaalet. Sagen blev underkastet en meget nøje Drøftelse, jeg husker ikke, om vi ikke havde to Møder om det — jo, der blev vist holdt to Møder. Meningerne var meget delte, men ved det andet Møde endte det med, at man ikke mente at kunne gaa ind for Formering og Rustning af saadanne Korps, som mere eller mindre skulde komme med officiel Sanktion. Det var en Forudsætning — det havde Officererne sagt, og det var ogsaa naturligt —, at hvis der blev lavet saadanne helt eller halvt officielle Korps, maatte man have ikke alene Regeringens, men ogsaa Kongens Sanktion. Det var klart, at det kunde ikke opnaas, naar Meningerne var delte, som de var. Resultatet blev derfor, at man ikke skulde gaa videre med saadan formel Formering af et Korps. Paa den anden Side var man af den Opfattelse, at det vilde være baade beklageligt og uheldigt, om disse unge Mennesker meldte sig til Tyskerne, saa man var i og for sig indforstaaet med, at de, der vilde af Sted, blev lempet af Sted, men ikke med Bram og Brask og ikke med nogen officiel Afsendelse herfra saaledes, som det naturligt havde været Tanken, hvis man havde lavet det formelt.

Statsadv.: Foreligger der Vedtagelse om det paa Ministermøder?

Gunnar Larsen: Der blev som sagt holdt to Møder, det første Møde tror jeg nok forløb uden nogen formel Vedtagelse, Spørgsmaalet blev henlagt til videre Overvejelse, men ved det næste Møde vedtog man, at man ikke skulde formere Korpset, men at man paa den anden Side saa med Sympati paa, at man lod de unge Mennesker....

Statsadv.: Det blev udtrykkeligt udtalt paa Ministermødet, at man med Sympati saa paa, at de unge Mennesker, som vilde af Sted, blev hjulpet af Sted?

Gunnar Larsen: Ja, det mener jeg.

Statsadv.: Det Ministermøde maa være holdt i Slutningen af Juni 1941.

Gunnar Larsen: Ja, det maa det jo have været. Den finske Krig udbrød den 22., 23. Juni, det maa have været inden for 10 eller 14 Dage, det maa have været enten i den sidste Uge i Juni eller de første Par Dage i Juli.

Statsadv.: Og De mener, at dette Møde resulterede i, at man vel ikke vilde afsende Korpset officielt, men at man udtalte Sympati med, at man hjalp de enkelte frivillige?

Gunnar Larsen: Der er ikke vedtaget nogen Sympatiresolution.

Statsadv.: Jeg vil gerne vide, hvordan det kom frem, hvad der blev vedtaget, og hvad der blev udtalt.

Gunnar Larsen: Saa nøjagtigt kan jeg ikke huske Ordlyden, men Princippet i det var, at man maatte tage Afstand fra den formelle Dannelse af Korps hernede mer eller mindre med Bram og Brask, medens man paa den anden Side meget nødigt saa de unge Mennesker gaa ind i de tyske Korps.

Statsadv.: Hvoraf slutter man, at de, der gerne vilde op til Finland og kæmpe der, vilde melde sig til tysk Krigstjeneste, hvis de ikke kom til Finland?

Gunnar Larsen: Det kunde man ikke vide med Sikkerhed, men under mine Samtaler havde jeg faaet det oplyst fra forskellige Officerer, som havde Kontakt med disse unge Mennesker, og i øvrigt fra Elsberg.

Statsadv.: Var det da Nazister?

Gunnar Larsen: Nej, det var det absolut ikke, men man maa huske paa, at disse unge Mennesker havde været med oppe i Vinterkrigen af Sympati for Finland, de havde været krigsbegejstrede, og de kom ikke i Ild. Saa er det maaske naturligt, at de nu bliver hidset op og siger: Nu er Chancen der. Derfor maatte man befrygte....

Statsadv.: Der er da svær Forskel paa, om nogen Mennesker ud fra den Begejstring, de har erhvervet sig for Finland, tager derop og kæmper, og om de i Stedet for gaar i tysk Krigstjeneste.

Gunnar Larsen: Det er fuldstændig rigtigt, men Statsadvokaten maa erindre, hvordan Landet laa den Gang; det var, inden Finlandskrigen var gaaet over til at blive en Erobringskrig. Og Landet laa paa det Tidspunkt endnu saaledes, at meget brede Dele af Befolkningen saa med stor Sympati paa Finland.

Statsadv.: Finlands Proklamation om Krigsformaal kom straks efter Krigsudbruddet.

Gunnar Larsen: Men det faktiske Forhold — det ved Statsadvokaten godt — var, at der i mange Kredse, som ikke var nazistiske, var en meget væsentlig Sympati for Finland.

Statsadv.: Det er et Faktum. Netop derfor kan jeg ikke forstaa, at man kan komme ind paa det Ræsonnement, at vi maa hjælpe de unge Mennesker til Finland, ellers tager de til Tyskland.

Gunnar Larsen: Det kom man ind paa ved at tale ikke med de unge Mennesker selv — dem har jeg ikke talt med — med med de Mennesker, som havde med dem at gøre, og de forskellige Officerer og Elsberg.

Statsadv.: Disse unge Mennesker var ikke Udtryk for den almindelige Stemning. Man kunde maaske nok tolerere, at de tog til Finland, men absolut ikke, at de tog til Tyskland?

Gunnar Larsen: Nej.

Statsadv.: Hvorfor tror De saa, de unge Mennesker vilde tage til Tyskland?

Gunnar Larsen: Fordi den tyske Agitation straks blev lagt an paa, at man kunde faa Lejlighed til at kæmpe i Finland ved at melde sig under de tyske Faner, under forskellige Former. Det blev der slaaet paa. Det ved Statsadvokaten.

Statsadv.: Vil det sige, at man ved at hjælpe de unge Mennesker til Finland saboterede de tyske Bestræbelser; var det det, man mente?

Gunnar Larsen: Ja, og saaledes blev det opfattet fra tysk Side, som Statsadvokaten vil vide.

Statsadv.: Nej, det ved jeg ikke noget om.

Gunnar Larsen: Det kommer vi til om et Øjeblik.

Statsadv.: Jeg vil gerne tilbage til Ministermøderne. Det ligger fast, at Ministermødet tog Afstand fra at organisere et Korps?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Blev den Beslutning ført til Protokols?

Gunnar Larsen: Det var meget kortfattede Protokoller, der blev ført, men et eller andet maa der staa i Protokollen.

Statsadv.: Ja vel, men paa den anden Side tolererede og sympatiserede man med, at mindre Flokke af frivillige paa mindre officiel Maade blev hjulpet til Finland. Gav det sig Udtryk i nogen Beslutning, Resolution eller lignende?

Gunnar Larsen: Det husker jeg ikke.

Statsadv.: Var Spørgsmaalet Genstand for Afstemning eller videregaaende Diskussion?

Gunnar Larsen: Afstemning har der aldrig været. Nu maa jeg have Lov til at sige, at jeg kan ikke diskutere Detailler med Hensyn til, hvordan Ministermøder foregaar, det er ikke i Overensstemmelse med den Pligt, jeg har med Hensyn til Tavshed.

Statsadv.: De har slet ingen Pligt.

Gunnar Larsen: Det er et Spørgsmaal, Dommeren maa afgøre.

Dommeren: Hvis det er i Strid med Deres Tavshedspligt, maa De tie stille.

HRS. Steglich-Petersen: De har i det hele taget opfattet Deres Stilling her som en Ministerstilling, det er Embedsvirksomhed....

Gunnar Larsen: Naturligvis.

HRS. Steglich-Petersen: saa det hører i og for sig slet ikke under Statsadvokatens Paatalemyndighed.

Statsadv.: Det er et meget stort Spørgsmaal. Jeg mener afgjort, det hører under min Paatalemyndighed.

HRS. Steglich-Petersen: Det mener De.

Statsadv.: Og den Opfattelse deler jeg med Rigsadvokaten.

HRS. Steglich-Petersen: Ja, men det er et Spørgsmaal, om De deler det med Folketinget, det er jo Folketinget, der har Paataleret i Rigsretssager. Gunnar Larsens Standpunkt har efter Samraad med mig været det, at han ikke vil hindre Sagens Oplysning, men tværtimod stiller sig til Disposition, selv om han mener, Forholdene hører under Rigsretten; han har paa alle Punkter givet Forklaring. Et helt andet Spørgsmaal bliver dette: Kan der paa det Grundlag finde Tiltale Sted ved de almindelige Domstole? Det mener jeg ikke, der kan; jeg mener, det Spørgsmaal hører under Rigsretten, men derfor vil vi ikke modsætte os Sagens Oplysning. Gunnar Larsen har for sit eget Vedkommende ingen Interesse i at holde noget skjult....

Gunnar Larsen: Nej, absolut ikke.

HRS. Steglich-Petersen: tværtimod. Nu er Spørgsmaalet, om andre Interesser kan gøre sig gældende med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvad der er passeret i Ministermøder, det tør jeg ikke udtale mig om. Naar Gunnar Larsen bliver afkrævet Forklaring i det paagældende Spørgsmaal, synes jeg ikke, han har Ansvar for, at han giver Oplysninger — det er mit Syn paa det — saa maa Statsadvokaten tage Ansvar for, at de Forhold, som efter min Mening naturligt hører hjemme under den parlamentariske Kommission, kommer frem her. Jeg vil i hvert Fald ikke nedlægge nogen Protest.

Dommeren: Kan vi sige, at De, Gunnar Larsen, forklarer i det Omfang, De mener at kunne gøre det?

Gunnar Larsen: Det kan jeg jo ikke. Enten maa jeg forklare, og saa maa jeg her i Retten frit sige det, der virkelig er sket, saa kan jeg ikke undgaa at komme med en Redegørelse for, hvorledes Regeringen og de enkelte Ministre har stillet sig i de forskellige Spørgsmaal, ellers bliver min Forklaring haltende eller skæv, eller ogsaa maa jeg lade være med at forklare og holde mig til min Tavshedspligt. Det kan efter min Mening kun være et af to.

Dommeren: Saa kan jeg ikke se andet, end at De maa holde Dem til Deres Tavshedspligt.

Gunnar Larsen: Saa kan jeg praktisk talt intet sige.

HRS. Steglich-Petersen: Ikke om, hvad der er passeret i Ministermøder.

Dommeren: Jeg kan i hvert Fald ikke fritage Dem for Deres Tavshedspligt.

Gunnar Larsen: Maa jeg have Lov til at konferere med min Forsvarer.

(Gunnar Larsen konfererer med HRS. Steglich-Petersen).

HRS. Steglich-Petersen: Forholdet er det, at Gunnar Larsen kan ikke komme nærmere ind paa dette uden at angive enkelte Ministres Stilling til det paagældende Spørgsmaal, og det synes jeg ikke er korrekt at gøre, saa det synes jeg, vi maa holde udenfor. Vi maa lade være med at svare paa Spørsmaalet om, hvad der skete fra de andre Ministres Side.

Dommeren: Ja, i videre Omfang, end det altsaa er besvaret.

Gunnar Larsen: Det betyder, at det bliver ikke en sammenhængende Forklaring af, hvad der er sket.

HRS. Steglich-Petersen: Ja, De har Ret til at forklare, hvorvidt Deres Handlemaade stemmer overens med den Opfattelse, De har af Regeringens Stilling iøvrigt. Det er efter min Mening det væsentligste, det synes jeg maa være tilstrækkeligt, og saa maa man jo eventuelt, hvis der virkelig skulde komme Tiltale for den ene eller den anden Ret, tage det andet Spørgsmaal frem.

Statsadv.: Det var saa Ministermødet, der blev afholdt. Hvad saa videre?

Gunnar Larsen: Derefter sker der det, at jeg meddeler disse forskellige Officerer — og jeg er iøvrigt bleven opmærksom paa her under Sagen, det havde jeg glemt, at jeg ogsaa, hvad jeg fandt meget naturligt, meddelte det til Grosserer Daell — at denne Tanke om at organisere et helt Korps var faldet væk, fordi Regeringen ikke kunde samles derom. Det har jeg meddelt disse forskellige Officerer, og paa samme Maade har formentlig Elsberg faaet den samme Besked. Min Aktion derefter er i og for sig kun den, at de Penge, som jeg har stillet Elsberg i Udsigt til at sende de frivillige derop, dem fik han i den nærmest paafølgende Tid, og der kom altsaa en Del af de unge Mennesker af Sted.

Statsadv.: Hvor mange kom der af Sted?

Gunnar Larsen: Det tør jeg ikke sige med Sikkerhed. Jeg har set de Tal, der er oplyst i Sagen. Jeg vilde have jugeret det til en 40—50 Stykker. Jeg ser, det er sat lidt større, men nu kom der jo ogsaa nogle op, som jeg ikke havde med at gøre, saa det Tal kan vist meget godt passe.

Statsadv.: Hvad betalte De til de unge Mennesker?

Gunnar Larsen: Jeg vil gerne gøre opmærksom paa, at de blev ikke lokket med nogen som helst Form af Løn eller Kompensation bagefter, og det havde sin naturlige Aarsag i, at der var ikke Tale om, at man vilde provokere nogen til at tage af Sted; de, der vilde af Sted, dem vilde man hjælpe, for at de ikke skulde komme paa gale Veje. Og det, man betalte for dem, var deres Rejseudgifter, og senere hen, i 1942, betaler jeg igen nogle Penge, til, om jeg saa maa sige, Likvidationen af dem, der var kommet hjem igen. Derudover fik de ikke andet; dog sker der det lidt senere, jeg tror en Maaneds Tid efter, at de, der kom af Sted, fik med sig noget civilt Udstyr, nemlig et Par Skistøvler, et Sæt Undertøj og en Rygsæk og vist et uldent Tæppe.

Statsadv.: Hvor mange Penge kom De af med ialt?

Gunnar Larsen: Jeg ved Tallet er oplyst i Sagen, nemlig ca. 60.000 Kr. Det passer i og for sig meget godt med mine egne Tanker, jeg vil regne saa nogenlunde mellem 50.000 og 60.000 Kr. Jeg tror, at de første Penge, der blev stillet Elsberg i Udsigt, var 40.000 Kr., og saa ved Likvidationen fik han en Del ekstra.

Statsadv.: Men Opsendelsen, hvad har den kostet Dem?

Gunnar Larsen: Ja, det kan jeg ikke sige nøjagtigt, men jeg vil skønne, at Opsendelsen nok har kostet en 40.000 Kr.

Statsadv.: Det mener De?

Gunnar Larsen: Ja, det vil jeg skønne.

Statsadv.: Men hvor mange der er kommet af Sted, det ved De ikke, det er De ikke klar over?

Gunnar Larsen: Ja, jeg ved det Tal, der nu er oplyst i Sagen; det er maaske en Snes Mand mere, end jeg havde troet, men det kan hænge sammen med, at der kom andre, som ikke fik Penge af mig.

Statsadv.: Er det Dem bekendt, hvordan de finlandsfrivilliges Organisation stillede sig til Spørgsmaalet om at deltage i den anden finske Krig?

Gunnar Larsen: Ja, det er mig bekendt. Jeg fik Oplysning fra Elsberg om, at Bestyrelsen var sprængt, fordi man — som ganske naturligt var — tog forskellige Stillinger, dels at man vilde have med det at gøre, dels at man ikke vilde have med det at gøre.

Statsadv.: Ved De ikke ogsaa, at der har været holdt et Medlemsmode i Grundtvigs Hus for de finlandsfrivillige, hvor man drøftede Tilladeligheden af under de nye Forhold at deltage i den finske Krig?

Gunnar Larsen: Jo-e, det har jeg nok hørt noget om, men det har jeg ikke heftet mig særligt ved, for Situationen var den, at de Mennesker, man interesserede sig for, det var dem, som der var Fare for kunde gaa paa gale Veje, og de Mennesker, som vedtog, at de ikke vilde tage derop, dem var der ingen Grund for mig til at interessere mig for.

Statsadv.: De brugte Udtrykket »gaa paa gale Veje«. Mener De da ikke, det var at gaa paa gale Veje at tage til Finland og bekæmpe Sovjetunionen?

Gunnar Larsen: Jeg har maaske lidt ondt ved at drage en direkte Parallel mellem Tyskland og Finland, som man maaske fra anden Side kan gore.

Statsadv.: Hvor længe varede Opsendelsen?

Gunnar Larsen: Ja-e, den varede vel et halvt Aars Tid vil jeg tro.

Statsadv.: Man sendte altsaa i det første halve Aars Tid forskellige Smaaflokke af Sted?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Var det altsammen gennem Elsberg?

Gunnar Larsen: Ja, jeg havde ikke med andre at gøre end Elsberg.

Statsadv.: Havde De kun med Elsberg at gøre?

Gunnar Larsen: Ja . . . det vil sige, det er ikke helt rigtigt . . . Der var nogle Officerer . . . Oberstløjtnant Skjoldager havde jeg ikke stort med at gøre, efter at jeg havde meddelt, at en Korpsformering faldt bort, men der var nogle af de andre Officerer, jeg havde med at gøre efter den Tid.

Statsadv.: Det forstaar jeg, men Pengene, der blev udbetalt, blev givet til Elsberg?

Gunnar Larsen: Ja, de Penge, jeg betalte, gav jeg til Elsberg, og de Penge, der kom fra anden Side, fik Elsberg vist ogsaa.

Statsadv.: Naa, der kom ogsaa Penge fra anden Side?

Gunnar Larsen: Ja, det ved jeg.

HRS. Steglich-Petersen: De sagde, det varede et halvt Aars Tid. Ved De noget, om det varede ogsaa efter at Krigen med England officielt var kommet — den kom den 6. December?

Gunnar Larsen: Det var saadan ved den Tid, vi hørte op. Efter den Tid var det indskrænket til, at Elsberg fik Penge af mig, men det var altsaa til Likvidation, til at komme hjem for.

HRS. Steglich-Petersen: Havde De nogen særlig Grund til at tage denne Opgave med Finland paa Dem? Kunde De ikke ligesaa godt have vist den over til en af Deres Kolleger, rent bortset fra Pengene? De var vel forresten den af Ministrene, der disponerede over de største Pengemidler . . .

Gunnar Larsen: Ja—e, det tror jeg nok.

HRS. Steglich-Petersen: Ja—e, det gjorde De. Men havde De ogsaa særlige Forbindelser med Finland?

Gunnar Larsen: Ja, jeg havde, om jeg saa maa sige, næsten en Slags familiemæssig Tilknytning til Finland fra mine Drengeaar gennem Faders Interesse for Finland.

HRS. Steglich-Petersen: Kan De fortælle, hvorledes det forholder sig.

Gunnar Larsen: Forholdet ligger saadan, at Fader var Sønderjyde, født i Flensborg, han var iøvrigt Stifter af og den første Formand for »Flensborgsamfundet«. Derfor interesserede han sig meget for alle Grænsespørgsmaal og havde ogsaa bidraget økonomisk og paa anden Vis støttet Danskheden Nord og Syd for Grænsen gennem alle Aarene i meget stort Omfang, en Opgave, som naturligt faldt over paa mig senere hen. Men netop derved, at han var saa interesseret i disse Grænsespørgsmaal, kom der en naturlig Tilknytning til Finland, idet Fader saa saadan paa det, at Finland var, om jeg saa maa sige, det parallelle Led til Sønderjylland, altsaa Nordens andet Grænseland. Derfor havde Fader, helt tilbage til den finsk-russiske Tid, til Hertugdømmet Finlands Tid, meget nære Venskabsforbindelser i Finland, og da den finske Frihedskamp kom i 1919, støttede Fader ogsaa den paa forskellig Vis. En af Faders meget gode finske Venner var Officer i denne

Krig, og han gaar iøvrigt ind i Sagen her, idet jeg har haft med ham at gøre baade under Vinterkrigen og under den anden finske Krig.

Det mellem de to Verdenskrige kan jeg vist springe over, men da vi kom til Vinterkrigen, var jeg særdeles aktiv for at yde en Indsats for Finland paa en lang Række Punkter.

Statsadv.: Hvad har De da gjort?

Gunnar Larsen: For det første ydet meget væsentlig økonomisk Støtte af forskellig Art baade paa det humanitære og paa det militære Omraade, virket med til at skaffe Finland en lang Række Forsyninger og ogsaa skaffet Flyvere op samt paa anden Vis indenfor det flyvemæssige — som ganske naturligt var det, der interesserede mig mest, og var det, jeg havde bedst Forstand paa — bistaaet Finnerne. Jeg kan saaledes anføre, at da Finnerne havde meget store Vanskeligheder med at skaffe Eksperter til deres Reparationsværksteder og til de militære Flyverværksteder, sendte jeg de Eksperter, vi raadede over indenfor Skandinavisk Aeroindustri, op for at hjælpe dem bedst muligt paa forskellig Vis.

Ogsaa med Hensyn til Spørgsmaalet om Flyvere var jeg behjælpelig, dels ved at sende Folk, der var uddannede, og dels organiserede jeg en speciel Flyveskole, hvor vi uddannede ca. 25 unge Mennesker, som vi havde hvervet til Flyvere i den finske Hær. Jeg stillede dels Flyvemaskiner, dels Penge til Raadighed, skaffede ogsaa Pengemidler fra en Række store Virksomheder, saaledes at vi ialt til dette Formaal raadede over 3—400.000 Kr. Det var saa Meningen, at vi skulde uddanne unge Mennesker, der saa skulde forpligte sig til at gaa ind i den finske Krig som frivillige og yderligere skulde forpligte sig til — hvad de ogsaa gjorde — at stille sig til Raadighed for et hvilket som helst af de nordiske Lande, som maatte blive angrebet udefra af hvem som helst, efter at den finske Krig var overstaaet. Denne Skole skulde altsaa organiseres, og alt var klappet og klart, men saa opstod der Vanskeligheder, idet Udenrigsminister Munch af Hensyn til Tyskerne forbød det. Jeg havde en lang Række Forhandlinger med Minister Munch om Sagen, og ogsaa med Stauning, som saa med stor Sympati paa den og lovede at hjælpe mig overfor Munch, men han kunde ikke føre det igennem, og det lykkedes Munch at trække det ud i mange Uger.

Saa til sidst kom jeg paa den Idé, at vi maatte hellere søge andet Steds hen, nemlig til Sverige, og lægge hele Flyveskolen der over. Fra de svenske Myndigheders Side mødte jeg stor Sympati for Tanken, og de stillede straks Flyveplads til Raadighed. Men vi havde igen Vanskeligheder med Minister Munch, for vi skulde have Tilladelse til at føre Maskiner ud af Landet. Imidlertid stillede Stauning sig igen hjælpende til, jeg snakkede med Munch igen, og han blev klar over, at det at lave Flyveskole i Sverige kunde han i hvert Fald ikke forhindre af Hensyn til Tyskerne. Vi skulde saa lige til at flyve det hele over til Sverige, da Freden kom, saa det hele opløstes, og der var kun Likvidationen tilbage, som jeg naturligvis bar.

Saa er der den næste Fase, men om den kan jeg maaske henvise til Rapporten?

(Gunnar Larsen henviste med Hensyn til Fremskaffelse af Flyvemaskiner til Finland til sin Forklaring til Rapporten, 12 f, S. 2—3)*.)

Ogsaa paa anden Vis ydede jeg betydelig Støtte. Den før omtalte Finne, som oprindelig var en god Ven af min Fader, Bergsraadet Peter Forsström, var kommet herned som en Slags Delegeret fra Krigsministeriet til at opkøbe og erhverve, saa vidt muligt som Gave, det Materiel, Finland havde Brug for til Hæren, og som de savnede. Ham var jeg behjælpelig; han fik Kontor oppe paa F. L. Smidth, Kontorpersonale og meget stor økonomisk Støtte; desuden benyttede jeg min Indflydelse i forskellige store Virksomheder til dels at faa dem til at give disse Materialer — det var allerede dengang under Blokaden, saa de var ikke saa glade ved at skulle af med Jern og Kobber og forskelligt andet, men det lykkedes at faa dem til at afstaa en hel Del, meget af det som Gave, men noget af det maatte han betale for.

Ogsaa paa det rent humanitære Omraade var jeg medvirkende, dels med Hensyn til Ambulanceforholdene, dels med Hensyn til at vi — ligesom under Vinterkrigen — dels jeg selv, dels de Firmaer, jeg havde med at gøre, var ansvarlige for Anbringelsen af en Række finske Familier i Hjem hernede.

*) Jfr. A. Nr. 238.

HRS. Steglich-Petersen: Deltog De i Omkostningerne ved den danske Ambulance?

Gunnar Larsen: Ja, ja.

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan gik det med den i den anden finske Krig?

Gunnar Larsen: Da fik den ogsaa Bidrag fra mig.

HRS. Steglich-Petersen: Da var den deroppe igen?

Gunnar Larsen: Ja, Professor Chievitz var deroppe igen, og de fik ogsaa Bidrag af mig.

HRS. Steglich-Petersen: Her under den fortsatte finske Krig, har De da ydet humanitær Støtte?

Gunnar Larsen: Ja, i høj Grad. Men jeg vil gerne have Lov til med Hensyn til mit Forhold under den anden finske Krig at sige, at der er et Punkt, hvor der ikke er noget i Vejen for, at jeg kan udtale mig — det er Tyskernes Forhold.

HRS. Steglich-Petersen: Sigtelsen gaar ud paa, at De har modarbejdet de allieredes Krigsførelse af Hensyn til Tyskerne.

Statsadv.: Nej, den gør ikke — jeg synes ikke, vi skal komme ind paa de Fortolkningsspørgsmaal. Den gaar ud paa, at man »i tysk Interesse« — saadan staar der i Loven — »har modvirket de allierede Nationers Krigsanstrengelser.« Hvad der ligger i tysk Interesse, er et Spørgsmaal, der maa procederes.

HRS. Steglich-Petersen: Det hedder »i tysk Interesse«, og derfor synes jeg, jeg maa drage dette Spørgsmaal frem, om De mener, Deres Virksomhed har været i tysk Interesse eller det modsatte eller neutral.

Gunnar Larsen: Den har decideret været imod Tysklands Interesse, og ogsaa bevisligt. Forholdet laa saadan, at straks efter at Elsbergs Virksomhed med at sende frivillige af Sted blev bekendt, kom Tyskerne og gjorde Vrøvl, hvad man ogsaa maatte vente, for det passede dem ikke.

Stasadv.: Hvad var det for Tyskere?

Gunnar Larsen: Renthe-Fink og Kanstein — de vilde gerne have, at jeg standsede dette her, for det var at modarbejde tyske Interesser. Det var saadan lidt svært at forstaa.

Statsadv.: Hvordan havde de faaet det at vide?

Gunnar Larsen: Ja-e, det var jo ikke skjult, at jeg støttede Elsberg, det vidste jo bl. a. det finske Gesandtskab, det var der ikke noget fordækt ved. Men de kom altsaa og klagede over dette her, for det var at modvirke tyske Interesser, som netop gik ud paa at udnytte Kampen mod Bolchevismen til Hvervning til de tyske Korps. Det vilde de have sig frabedt, at jeg blandede mig i det. Jeg sagde, at det kunde jeg ikke forstaa, og det vilde jeg ikke indlade mig paa, for nu havde jeg støttet Finnerne under den forrige Krig; under forrige Krig havde Finnerne kæmpet mod tyske Interesser, saa kunde de ikke bebrejde mig, at jeg støttede Finnerne denne Gang.

Statsadv.: Var det de tyske Embedsmænds Opfattelse, at De tog Soldater, som de ellers kunde....

Gunnar Larsen: Ja, ja.

Statsadv.: At De, om jeg saa maa sige, stjal deres Soldater og ødelagde deres Propaganda?

Gunnar Larsen: Ja, og det gav sig ogsaa Udslag paa anden Maade, ikke alene ved disse Henvendelser til mig, men ogsaa derved, at Tyskerne gennem Pressecensuren forbød enhver Omtale af, at det kunde lade sig gøre at komme til Finland uden om Tyskerne. Jeg ved bl. a., at »Berl. Tid.« havde nogle Artikler, som de vilde have skrevet og gjort opmærksom paa, at hvis man vilde til Finland, kunde man godt komme det, ikke fordi de skulde gøre Propaganda for det, men bare for at de unge Mennesker kunde vide det — men det blev forbudt gennem den tyske Pressecensur.

Iøvrigt var jeg lidt senere, et Par Maaneder efter, i Berlin, og dèr var jeg kaldt til et Møde om Sagen i det tyske Indenrigsministerium, hvor Dr. Stricker fra Nordische Verbindungsstelle var til Stede, og en Departementschef i Himmlers Ministerium, en SS Oberbrigadenführer eller saadan noget lignende, Stuckardt. Og ogsaa han henstillede — jeg var tilsagt til Mødet af den Grund — at jeg afholdt mig fra dette her med at sende frivillige til Finland, for det maatte de

opfatte som en direkte Modarbejden af tyske Interesser, idet Tyskerne havde Interesse i at slaa det op, at kun gennem dem kunde man komme til at kæmpe mod Bolchevismen. Men som sagt, jeg sagde til dem, at det var kun en Konsekvens af min Stilling under den forrige Krig, jeg maatte ogsaa gøre det under denne Krig, det maatte de finde sig i. Men navnlig fra Kansteins Side blev der slet ikke lagt Skjul paa, at hvis ikke det var mig, saa var det hele bleven standset. Derfor blev der ogsaa ved Afrejsen lagt meget betydelige Hindringer i Vejen, idet Tyskerne formelt skulde give deres Tilladelse til Udrejse af Enkeltpersoner; paa et Tidspunkt var det hele standset paa Grund af Forhindringer fra tysk Side. — Det er, hvad jeg kan sige omtrent om Tyskernes Indstilling overfor Problemet.

Statsadv.: Var der ikke et Menneske, der kunde rejse ud af Danmark, uden at Tyskerne tillod det?

Gunnar Larsen: Nej, nej.

Statsadv.: Det endte altsaa med, forstaar jeg nu, at Tyskerne gav Tilladelse til, at de rejste til Finland.

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Tror De, Tyskerne havde givet Tilladelse til, at disse Mennesker rejste til Finland, hvis Tyskerne havde ment, det var stridende mod tyske Interesser?

Gunnar Larsen: Jeg er af den Opfattelse, at Tyskerne vilde have nægtet at give disse Mennesker Tilladelse til at rejse til Finland, hvis det ikke var, fordi jeg havde interesseret mig for Problemet, og de mente vel vanskeligt at kunne klare den Situation at give mig et direkte Forbud.

Statsadv.: Men der foreligger altsaa tysk Udrejsetilladelse for disse Mennesker?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Hvordan — der var en Overgang Vrøvl med den Udrustning, de Tornystre og de Tæpper, de unge Mennesker blev forsynet med?

Gunnar Larsen: Ja-e, det var der. Til at begynde med rejste de ud uden noget som helst, senere fik de Rygsæk, Undertøj og et Par Støvler.

Statsadv.: Var der ikke noget om, at Vareforsyningsdirektoratet stillede sig imod det?

Gunnar Larsen: Jo, en Overgang blev det standset af Vareforsyningsdirektoratet, men efter Forhandling med forskellige Ministerier blev der aabnet igen.

HRS. Steglich-Petersen: Det kunde De ikke ordne paa egen Haand, vel?

Gunnar Larsen: Nej, nej, det sorterede jo ikke under mig.

Statsadv.: Hvem sørgede for, at Udførselstilladelsen blev givet? Kan De udtale Dem om det?

Gunnar Larsen: Dèr er vi igen inde paa de enkelte Ministres Stillingtagen.

Statsadv.: Naa, men det blev ordnet ved Indgriben fra....

Gunnar Larsen: Ja, fra de Ministerier, der havde med de Sager at gøre, ikke fra mit Ministerium. — Jeg ved ikke, om jeg maa have Lov til at gøre opmærksom paa, at min Virksomhed i finsk Interesse under den anden finske Krig heller ikke var begrænset til disse frivillige, men at jeg ogsaa udrettede et humanitært Arbejde, idet dels jeg selv personlig, dels F. L. Smidth og tilknyttede Virksomheder havde anbragt hernede godt og vel 150 finske Arbejderbørn, som vi havde her en 3—4 Aar, og det kostede os i alt godt og vel 300 000 Kr. Og ogsaa det finske Ambulancevæsen støttede vi i anden Omgang, gennem den danske Ambulance deroppe.

Portner Ove Valdemar Elsberg.

Vidneansvaret foreholdtes.

Statsadv.: De har været frivillig i den første finske Krig, ikke sandt?
Elsberg: Jo.
Statsadv.: Og da De kom hjem derfra, blev der dannet en Forening af Finlandsfrivillige.
Elsberg: Ja.
Statsadv.: De var Medlem af denne Forening?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Var De ogsaa i Bestyrelsen?
Elsberg: Jeg sad som Kasserer.
Statsadv.: Da Krigen mellem Sovjetunionen og Tyskland begyndte i Sommeren 1941, havde De da Forbindelse med et Arbejde, der blev udført for at sende frivillige til Finland?
Elsberg: Ikke paa det Tidspunkt, det startede først senere.
Statsadv.: Hvornaar?
Elsberg: Efter den 22. Juni.
Statsadv.: Og hvordan startede det?
Elsberg: Ja-e, hvordan? Det startede paa den Maade, at der blev afholdt et orienterende Møde den 25. Juni i Grundtvigs Hus.
Statsadv.: Af Foreningen af danske Finlandsfrivillige?
Elsberg: Ja, det var den Forening, vi taler om, den, der omfatter dem, som havde været med i den første finske Krig.
Statsadv.: Hvor mange kan der have været til Stede ved det Møde?
Elsberg: Vel ca. 200.
Statsadv.: Og hvad var Dagsordenen for dette Møde? Hvad drøftede man?
Elsberg: Ja-e, Dagsordenen var den, at Oberstløjtnant Skjoldager vilde give en Orientering med Hensyn til den nye Krig mellem Finland og Rusland.
Statsadv.: Og gjorde han saa det?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Og hvad gik den Orientering ud paa?
Elsberg: Den gik ud paa, at der forelaa ikke noget, man skulde forholde sig afventende. Efter hvad han havde bragt i Erfaring, ønskede Finland ikke danske frivillige paa det Tidspunkt.
Statsadv.: Sagde han noget om, hvordan Regeringen stillede sig?
Elsberg: Nej, det gjorde han ikke.
Statsadv.: Var der Diskussion?
Elsberg: Ja, det var der.
Statsadv.: Hvad endte Mødet med?
Elsberg: Mødet endte med, at man tog hjem og forholdt sig afventende, indtil man hørte nærmere.
Statsadv.: Var der Meningsforskellighed til Stede?
Elsberg: Ja, det var der i høj Grad.
Statsadv.: Hvad gik de Meningsforskelligheder ud paa?
Elsberg: Ja-e, nogle var for og andre imod at deltage i den nye Krig.
Statsadv.: Nogle var for, at man skulde rejse til Finland?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: De, der var for, at man skulde rejse til Finland, skilte de sig ud fra de øvrige?

Elsberg: Ikke paa det Tidspunkt.
Statsadv.: Hvornaar skilte de sig ud?
Elsberg: Der blev afholdt en Generalforsamling — jeg tror, det var først i September — og dèr var det paa Dagsordenen, at man skulde danne en Hjemmefront for dem af vore Kammerater, der var i Finland, og som deltog paa finsk Side, som atter var gaaet ind i Hæren, og ligeledes for dem af vore gamle Kammerater, der eventuelt vilde derop igen.
Statsadv.: Og hvad Stilling tog man paa Generalforsamlingen til det Spørgsmaal?
Elsberg: Nogle var for og nogle imod.
Statsadv.: Hvor mange var for og hvor mange imod — kan De sige det?
Elsberg: Vi var ca. 17—18 Mennesker, som var for.
Statsadv.: For at man skulde hjælpe dem, som vilde til Finland?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Og hvor mange imod?
Elsberg: En Snes Stykker.
Statsadv.: Det er kun 37?
Elsberg: Resten holdt sig passive.
Statsadv.: Hvor mange var der til Stede?
Elsberg: Godt 200.
Statsadv.: Kom det til en Afstemning?
Elsberg: Det kan man ikke sige, det gjorde.
Statsadv.: Hvordan kan De saa sige, at de andre holdt sig passive? Var det, fordi de ikke deltog i Diskussionen?
Elsberg: Jo-e, nogle deltog.
Statsadv.: Hvordan kommer De saa til Tallene 17-18 og nogle og tyve?
Elsberg: Fordi man samlede sig i Kliker.
HRS. Steglich-Petersen: De samlede sig i Grupper, som stod hver for sig?
Elsberg: Ja.
HRS. Steglich-Petersen: Stillede de, der var for, at man skulde holde sig hjemme, i en Gruppe, de passive i en anden, og de, der vilde til Finland, i en tredie?
Elsberg: Ja.
HRS. Steglich-Petersen: Hvor mange skilte sig saa ud fra Foreningen?
Elsberg: Det kan jeg ikke sige, for selv nedlagde jeg mit Mandat i Bestyrelsen.
Statsadv. Men de 17 skilte sig altsaa ud?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Og dannede de saa en ny Forening?
Elsberg: Ja, som hed Finlands Venner, som var indstillet paa, at man skulde sende Folk derop og hjælpe og støtte dem.
Statsadv.: Hvor stor blev den Forening?
Elsberg: Ja-e, der var ikke stort mere end de samme.
Statsadv.: De samme 17?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Blev de andre tilbage i den gamle Forening?
Elsberg: Ja, en Del af dem — Størsteparten rejste til Frikorps Danmark og til SS.
Statsadv.: Saadan gik det altsaa med Foreningen?
Elsberg: Ja.
Statsadv.: Det første, De talte om, var det orienterende Møde i Grundtvigs Hus, men havde De som Bestyrelsesmedlem tidligere været orienteret om, at der var Tale om at støtte dem, der rejste til Finland?
Elsberg: Det var først efter Mødet den 25. Juni i Grundtvigs Hus — jeg kan ikke huske Datoen, men da blev der indkaldt til et Møde hos Oberstløjtnant Skjoldager.
Statsadv.: Hvem?
Elsberg: Bestyrelsen for Foreningen af danske Finlandsfrivillige.
Statsadv.: Og hvad foregik der paa det Møde?
Elsberg: Oberstløjtnant Skjoldager orienterede os om, at en Minister var interesseret i, at Finlandskorpset eventuelt blev mobiliseret og send til Finland, og

det havde Oberstløjtnant Skjoldager stillet sig velvilligt overfor, saafremt han kunde faa Kongens og Regeringens Billigelse.

Statsadv.: Havde han faaet den?

Elsberg: Det aner jeg ikke noget om.

Statsadv.: Fik De heller ikke senere noget a vide om det?

Elsberg: Nej, det gjorde jeg ikke.

Statsadv.: Fik De at vide, hvad det var for et Regeringsmedlem, der var positivt indstillet overfor Sagen?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og det var Gunnar Larsen?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Hvordan gik det saa med at faa frivillige til Finland?

Elsberg: Det foregik paa den Maade, at de henvendte sig enten til Legationen — den finske Legation fik forskellige Breve om, hvorledes man kunde komme til Finland, og dem sendte Legationen til os, til Finlands Venner.

Statsadv.: Havde De Kontor?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Hvor?

Elsberg: Paa Højbro Plads Nr. 21.

Statsadv.: Dèr fik De Kontoradresse?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og saa modtog De fra den finske Legation Henvendelser fra Folk, der gerne vilde til Finland?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og hvad gjorde De saa?

Elsberg: Saa skrev vi til de paagældende, hvorledes de skulde forholde sig.

Statsadv.: Og hvordan havde de saa at forholde sig?

Elsberg: De skulde først skrive et Ansøgningsskema affattet paa Svensk.

Statsadv.: Var det et, De lod trykke?

Elsberg: Nej.

Statsadv.: Hvor fik De det da fra?

Elsberg: Fra den finske Legation.

Statsadv.: Og hvad saa?

Elsberg: Naar saa vedkommende havde besvaret de Spørgsmaal, der stod paa Skemaet, blev det tilbagesendt til Legationen, og derefter gik de til Stockholm til den finske Militærattaché dèr — jeg kan ikke huske, hvad han hed — og han godkendte eller afviste det saa.

Statsadv.: Hvor kom disse Skemaer saa hen?

Elsberg: De kom retur.

Statsadv.: Til Dem?

Elsberg: Ja, til Højbro Plads — kun det ene kom retur, det andet blev i Stockholm.

Statsadv.: Og hvis De saa fik et Skema tilbage, og De kunde se af Paategningen, at han var godkendt, hvad gjorde De saa?

Elsberg: Saa udfærdigede vi en Ansøgning til Rigspolitiet om Rejsetilladelse til ham.

Statsadv.: Og hvad gjorde De ved den?

Elsberg: Saa ventede vi paa, at den blev enten godkendt eller afvist. Forud for det skulde til at begynde med den frivillige skrive en Redegørelse, hvorfor han ikke ønskede at indtræde i Frikorps Danmark eller Regiment Nordland.

Statsadv.: De, der blev sendt til Finland, var det udelukkende Folk, der ikke ønskede at indtræde i Frikorps Danmark eller Regiment Nordland?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Det er De ganske sikker paa?

Elsberg: Ja, det er jeg sikker paa.

Statsadv.: Man vidste altsaa i Forvejen, at hvis en Mand skulde til Finland, vilde han ikke indtræde i Frikorps Danmark eller Regiment Nordland?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Udmærket. — Saa foreligger Rejsetilladelsen fra Rigspolitichefen, og saa skal de vel efterhaanden rejse derop. Hvordan foregaar det?

Elsberg: De tre første Hold rejser med Malmøfærgen til Malmø og derfra med Tog til Stockholm, men efter at....

Statsadv.: Var De med deroppe?

Elsberg: Nej, ikke dengang.

Statsadv.: Under den anden Krig har De slet ikke været i Finland?

Elsberg: Jo-e, jeg har været paa to Besøg deroppe.

Statsadv.: Men ikke her i Begyndelsen, hvor De sendte Soldater derop?

Elsberg: Nej.

Statsadv.: Hvem betalte Rejsepengene?

Elsberg: Det gjorde Minister Gunnar Larsen.

Statsadv.: Hvem betalte han dem til?

Elsberg: De første to Gange modtog jeg Pengene, og senere Kaptajn Agger.

Statsadv.: Hentede Kaptajn Agger dem saa hos Gunnar Larsen?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og kom til Dem med dem?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: De udbetalte saa Pengene til de enkelte, eller købte De Billetterne?

Elsberg: Jeg købte Billetterne.

Statsadv.: Hvordan var det med Udrustningen — jeg mener ikke den militære Udrustning.

Elsberg: Hver Mand fik et Tæppe, en Rygsæk og et Par Skistøvler med derop.

Statsadv.: Hvad kostede en saadan Udrustning pr. Mand? Kan De huske det?

Elsberg: Det kan jeg ærlig talt ikke.

Statsadv.: Det har De ingen Erindring om?

Elsberg: Næh, men det ligger vel omkring et halvandet Hundrede Kroner.

Statsadv.: Hvor blev det købt?

Elsberg: I Magasin du Nord, hos Illum, Otto Piper og hos Poul Holm i Silkegade.

Statsadv.: Naa, Udrustningen blev paa ca. 150 Kr. pr. Mand, mener De. Og hvad kostede Billetten?

Elsberg: Den kostede dengang en hundrede Kroner.

Statsadv.: Det vil sige, der blev udbetalt en 250 Kr. pr. Mand.

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og saa af Sted til Finland med dem.

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Var De Mellemmand ved *alle* Afsendelserne?

Elsberg: Ja, det var jeg.

Statsadv.: Saa *alle* Afsendelserne er altsaa gaaet gennem Dem?

Elsberg: Ja, det er de.

Statsadv.: Hvor mange blev der sendt derop?

Elsberg: Ca. 60.

Statsadv.: Hvornaar begyndte Opsendelsen?

Elsberg: Den begyndte først ind i Juli Maaned — da var der to Hold, der rejste derop, under Hangø-Perioden.

Statsadv.: Og over hvor lang en Periode strakte Opsendelserne sig? Hvor længe blev De ved med at sende Folk derop?

Elsberg: Da Krigen holdt op paa Hangø — henad Jul, kom det Hold hjem igen.

Statsadv.: Kan De huske noget om, hvornaar de sidste gik af Sted?

Elsberg: Ja, det har været paa Eftersommeren 1942.

Statsadv.: Og senere har der ikke været Tale om at sende nogen derop?

Elsberg: Nej.

Statsadv.: Det har der ikke?

Elsberg: Nej.

Statsadv.: Hvornaar var det, De var i Finland i anden Omgang?

Elsberg: Jeg tror, det var i November 1942.

Statsadv.: Jeg vil gerne vende tilbage til det Punkt, vi talte om før: De Skemaer, der skulde udfyldes, og hvor de Mennesker, der skulde derop, erklærede,

hvorfor de ikke vilde melde sig ind i de tyske Korps. Var det det Skema, der blev indgivet til Rigspolitiet?

Elsberg: Det var en særskilt Redegørelse, der skulde indsendes sammen med Ansøgning om Udrejsevisum.

Statsadv.: Og den afleverede De ogsaa til Rigspolitichefen?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Ved De, hvad der senere blev af den?

Elsberg: Det kender jeg ikke noget til.

Statsadv.: Men hver enkelt, der rejste til Finland, maatte redegøre for, at han ikke vilde gaa ind i Frikorps Danmark eller de andre hvervede tyske Korps?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Og hvorfor han ikke vilde det, men hvorfor han godt vilde slaas i Finland.

Elsberg: Ja, det er altsaa kun de tre første Hold, der gjorde det, saa holdt man op med det, for vi lavede en enslydende Skrivelse....

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan kom den til at lyde?

Elsberg: Saadan, at da vedkommende tidligere havde været finsk Soldat, saa ønskede han ogsaa under den nuværende Krig at kæmpe i Finland.

Statsadv.: Og ikke at kæmpe med Tyskerne.

HRS. Steglich-Petersen: Der kom slet ingen nye Folk derop?

Elsberg: Det var altsammen Folk, der havde været deroppe i Forvejen.

Statsadv.: Er det rigtigt?

Elsberg: Ja, det mener jeg.

Statsadv.: Det tror jeg, De tager Fejl i.

Elsberg: De tre Hold, jeg taler om, er de første tre Hold under Hangø-Perioden, fra hvem Redegørelse forelaa — det er udelukkende gamle finske Krigere.

Statsadv.: Og de afgav hver for sig en Redegørelse?

Elsberg: Ja, det gjorde de.

Statsadv.: Men erklærede de i denne Redegørelse udtrykkelig, at de ikke vilde være med i Frikorps Danmark?

Elsberg: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Fordi de havde kæmpet tidligere i Finland?

Elsberg: Ja.

Statsadv.: Var det ogsaa i alle Tilfælde Motiveringen for, at de ikke vilde gaa ind i Frikorps Danmark? Var der ikke nogen, der skrev, de mente, det var urigtigt, udansk, upatriotisk, at slaas sammen med Tyskerne?

Elsberg: Det kunde man ikke sige, for vi maatte ikke støde Tyskerne.

Statsadv.: Men det store Flertal af dem, der blev sendt til Finland, var nogen, der ikke vilde være med i den tyske Krigstjeneste — det staar fast?

Elsberg: Ja, det gør det.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg forstaar det egentlig saadan, at de gav den Undskyldning for ikke at gaa ind i Frikorps Danmark, at de vilde til Finland, at det altsaa var en Udvej for at slippe for at gaa i tysk Krigstjeneste.

Elsberg: Næh, det kan man ikke sige.

HRS. Steglich-Petersen: Kan man ikke sige det?

Elsberg: Næh, jeg kan ikke lige nøjagtigt huske, hvad der ordret blev skrevet.

Statsadv.: Man maa vel kunne faa de Skrivelser frem.

Elsberg: Ja, det var Politifuldmægtig Leifer, der modtog dem.

HRS. Steglich-Petersen: Kender De noget til Gunnar Larsens Motiv til at støtte denne Udrejse til Finland?

Elsberg: Ja, Gunnar Larsens Arbejde var, efter hvad jeg har faaet at vide, udelukkende dikteret af Ønsket om at undgaa, at vore Kammerater gik ind i de tyske Korps.

HRS. Steglich-Petersen: Blev det bebrejdet dem af Deres Finlandsforening, at de gik ind i de tyske Korps?

Elsberg: Ja-e, man saa ikke med milde Øjne paa det.

HRS. Steglich-Petersen: Modarbejdede man det paa nogen Maade?

Elsberg: Saa vidt muligt.

HRS. Steglich-Petersen: Under hvilke Former?

Elsberg: Ja-e, det ved jeg ikke, hvorledes jeg skal forklare.

HRS. Steglich-Petersen: Mener De, at den gamle Forenings Bestræbelser for at hindre, at Folk meldte sig til de tyske Korps, virkede bedre end de Bestræbelser, Gunnar Larsen udfoldede for at hindre det?

Elsberg: Ja-e, f. Eks. ved at sende dem til Finland kunde vi gøre en aktiv Indsats for at undgaa, at Kammeraterne gik i tysk Krigstjeneste.

HRS. Steglich-Petersen: Og mener De, det virkede bedre end det, den gamle Finlandsforening foretog?

Elsberg: Den foretog sig ikke noget i den Retning.

HRS. Steglich-Petersen: De sagde før, at de fleste af den gamle Forenings Medlemmer gik ind i SS og Frikorps Danmark.

Elsberg: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det er der ingen Tvivl om?

Elsberg: Nej, det er der ikke.

Grosserer Chr. Neve Rietbergen.

Vidneansvaret foreholdtes.

Statsadv.: De har deltaget i den første finske Krig, har jeg forstaaet, som frivillig.

Rietbergen: Ja.

Statsad.: Da De kom hjem fra den første Krig, gik De ind i en Forening, der blev dannet af tidligere finske Krigsdeltagere?

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Var De menigt Medlem eller Bestyrelsesmedlem?

Rietbergen: Jeg var menigt Medlem.

Statsadv.: Var de med til de to Møder, der blev holdt i Grundtvigs Hus?

Rietbergen: Ja, det var jeg.

Statsadv.: Til begge Møder?

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Hvornaar blev det første Møde afholdt?.... Cirka? .... Det kan De ikke huske maaske?

Rietbergen: Det maa have været i August Maaned — men det er saa længe siden.

Statsadv.: Ja, det er der ikke noget at sige til — men et Stykke Tid efter, at Krigen mellem Tyskland og Sovjetunionen var brudt ud, afholdtes det Møde.

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Hvad foregik der paa det Møde, i korte Træk?

Rietbergen: Der var en Redegørelse fra Bestyrelsen om Stillingtagen til Spørgsmaalet om at deltage i den nye Krig og om vore Kammerater, som var deroppe, og der kommer saa en almindelig Drøftelse, om man skulde sende frivillige derop igen.

Statsadv.: Hvilken Stilling blev der taget dertil?

Rietbergen: At man ikke vilde medvirke.

Statsadv.: Hvorledes blev den Stilling taget? Ved en Afstemning eller hvorledes?

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Hvorledes faldt Afstemningen ud?

Rietbergen: Nu husker jeg ikke bestemt, om det er det første eller det andet Møde....

Statsadv.: Næh, jeg tror nok, De blander det lidt sammen. Men lad os faa at vide, hvad der foregik paa det Møde, hvor der var Afstemning.

Rietbergen: Ved det Møde, hvor der var Afstemning, var der en Del Stemmer for at hjælpe de Kammerater, som var deroppe, men der var flere Stemmer imod at deltage. Men hele Forsamlingen deltog ikke, der var en vis Del af Forsamlingen, der ikke deltog i Afstemningen.

Statsadv.: Husker De noget om, hvordan Afstemningen faldt ud? Hvordan Stemmerne faldt?

Rietbergen: Nej.

Statsadv.: De, som var stemt for, at man skulde gaa aktivt ind for Finland ogsaa i den ny Krig, de forlod, saa vidt jeg har forstaaet, den gamle Forening.

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Og dannede deres egen.

Rietbergen: Ja, Finlands Venner.

Statsadv.: Ja, og den gik De med over i?
Rietbergen: Ja, den gik jeg med ind i.
Statsadv.: Men det store Flertal blev tilbage i den gamle Forening.
Rietbergen: Ja.
Statsadv.: Den gamle Forening var altsaa Modstander af at sende Folk til Finland?
Rietbergen: Ja.
Statsadv.: Vi har faaet oplyst, at Flertallet af den gamle Forenings Medlemmer lod sig hverve til Frikorps Danmark og andre tyske Korps. Er det rigtigt?
Rietbergen: Vel næppe Flertallet, men i hvert Fald en væsentlig Del.
Statsadv.: Jeg kan ikke rigtig faa de to Ting til at rime med hinanden, for hvis en meget stor Del kunde tænke sig at gaa i tysk Krigstjeneste, kan jeg ikke forstaa, hvorfor i Alverden de ikke ligesaa godt kunde gaa i finsk Krigstjeneste. Kan De give mig en Forklaring paa det?
Rietbergen: Næh, det kan jeg ikke, saa meget mere som jeg selv var Modstander og netop ønskede at deltage i Finland for klart at præcisere, at det var en Kamp for Nordens Frihed og ikke en Kamp sammen med Tyskerne, det drejede sig om.
Statsadv.: Altsaa de 17, var det vistnok, der udtræder af den gamle Forening, de dannede den nye Forening, Finlands Venner. Ikke sandt?
Rietbergen: Jo.
Statsadv.: Var De i Bestyrelsen for den?
Rietbergen: Jeg var Formand for den.
Statsadv.: Finlands Venners Virksomhed foregik fra Deres Kontor paa Højbro Plads.
Rietbergen: Ja.
Statsadv.: Der blev sendt en Del Mennesker til Finland — det har Elsberg forklaret os, hvordan gik det til. Kender De noget nærmere til det?
Rietbergen: Ja.
Statsadv.: Lad os lige høre Deres Forklaring i korte Træk.
Rietbergen: Oprindelig støttede vi kun dem, der, allerede før vi traadte i Virksomhed, havde meldt sig og udtrykt Ønske om at komme til Finland, og de blev sendt af Sted — en væsentlig Del af dem endda, saa vidt jeg husker, før vi overhovedet dannede Foreningen Finlands Venner, men altsaa alligevel paa Initiativ af os, der senere dannede denne Forening. Saa var der en Stilstandsperiode paa omtrent et halvt Aar eller saadan noget lignende, saa vendte de frivillige tilbage fra Hangø og blandt dem Løjtnant Poul Andersen. Han havde deltaget som Forbindelsesofficer paa Hangøfronten og vendte tilbage med et udtrykkeligt finsk Ønske om at se frivillige deroppe og med visse Aftaler deroppe fra. Vi gik derfor ind for Samarbejde med Poul Andersen, og det førte til, at en Del frivillige blev sendt af Sted.
Statsadv.: Hvor sent var det?
Rietbergen: Han kom hjem fra Hangø i Slutningen af Januar eller Begyndelsen af Februar 1942.
Statsadv.: Og det resulterede i, at der blev sendt nye Folk derop.
Rietbergen: Ja.
Statsadv.: Hvem betalte deres Oprejse?
Rietbergen: Det gjorde Institutionen for Midler, som vi havde erhvervet gennem Ministeren.
Statsadv.: Gennem hvem?
Rietbergen: Gennem Minister Gunnar Larsen, idet vi henvendte os til Ministeren.
Statsadv.: Hvem havde Forbindelse med Minister Gunnar Larsen?
Rietbergen: Det havde Elsberg.
Statsadv.: Der kom altsaa Midler fra Minister Gunnar Larsen saa sent som i Begyndelsen af 1942, har jeg forstaaet Dem rigtigt?
Rietbergen: Ja, det gjorde der.
Statsadv.: Og blev sendt frivillige derop saa sent som i 1942?
Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Vi har hørt om Ekspeditionen af de frivillige, og vi har hørt, at Foreningen hjalp de paagældende med at faa Udrejsetilladelse fra Rigspolitiet. Ved De noget om det?

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Det blev sagt, at disse Ansøgninger om Udrejsetilladelse var bilagt en Redegørelse fra de enkelte for....

Rietbergen: I Begyndelsen — det var i hvert Fald, hvad vi fik at vide af Politifuldmægtigen, der havde med de Sager at gøre paa Visumkontorets Vegne — forlangte Tyskerne, for at give disse Mennesker Udrejsetilladelse, en skriftlig Redegørelse for, hvorfor de ikke ligesaa godt kunde melde sig til Frikorpset. Denne Erklæring blev afgivet, og saa fik de Udrejsetilladelse.

Statsadv.: Gjaldt det kun i Begyndelsen?

Rietbergen: Saa vidt jeg ved — jeg fulgte det ikke saa nøje.

Statsadv.: De Mennesker, som Deres Forening ekspederede til Finland, var det Folk, der ikke vilde ind i de tyske Korps, Frikorps Danmark og Regiment Nordland og disse Organisationer?

Rietbergen: Ja.

Statsadv.: Det er ganske sikkert?

Rietbergen: Ja, det er givet, for alene de økonomiske Betingelser var saa forskellige, at man maatte undre sig over....

Statsadv.: Vil det med andre Ord sige, at der ikke var nogen Konkurrence mellem Hvervningen af Medlemmer til Frikorps Danmark og dem, der skulde til Finland?

Rietbergen: Jeg maa lige have Lov at anholde det Udtryk »Hvervning«, idet der ikke er foregaaet nogen Hvervning i Forbindelse med disse Folk.

Statsadv.: Jeg mente: Deres Virksomhed for at hjælpe frivillige til Finland kunde efter det, De har sagt, vel ikke være en Konkurrence til Bestræbelserne for at hverve frivillige til Frikorps Danmark?

Rietbergen: Vel næppe, men det blev alligevel fra tysk Side betragtet som saadan, og man saa med stærk Uvilje paa vort Arbejde.

Statsadv.: Ja, og derfor vilde man sikre sig, at ingen rejste til Finland, som eventuelt vilde lade sig hverve til Frikorps Danmark.

Rietbergen: Ja, sikkert.

Statsadv.: For mig staar det som et ret væsentligt Punkt at faa opklaret, men derom er der altsaa ingen Tvivl?

Rietbergen: Ikke Spor af Tvivl.

HRS. Steglich-Petersen: De sagde paa et Spørgsmaal, som Statsadvokaten rettede til Dem, at De kunde ikke konkurrere, for Vilkaarene var meget daarligere, ikke sandt?

Rietbergen: Ja, en hvilken som helst frivillig, der meldte sig til Tyskerne, kunde dels faa udbetalt Forskud til at ordne sine private Forhold, dels fik han en ret anselig Løn, og endelig blev der ydet hans Familie Støtte herhjemme. Først efter meget lang Tid lykkedes det os at opnaa, at de Paarørende til de frivillige, der tog til Finland, fik, hvad almindelige finske Soldaters Paarørende fik i Understøttelse, og det var meget beskedne Beløb, det drejede sig om.

HRS. Steglich-Petersen: Det var altsaa ideelle Grunde, der gjorde sig gældende?

Rietbergen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Vil det sige, at De føler Dem sikker paa, at hvis de paagældende ikke havde faaet Understøttelse, kunde De ikke være taget til Finland? Hvis de ikke havde faaet Udstyr, Rejsepenge o.s.v., kunde de saa være kommet til Finland?

Rietbergen: Nej, saa tror jeg, det havde været praktisk umuligt.

HRS. Steglich-Petersen: Tror De saa ikke, der havde været Risiko for, at nogen af dem var taget til Tyskland?

Rietbergen: Jo, det tror jeg; i hvert Fald en Del af de frivillige, der tog derop, havde den Indstilling, at man maatte bekæmpe Kommunisterne og bekæmpe Russerne, og fra vor Side var det i hvert Fald væsentligt, at vi fik reddet de Mennesker for en finsk eller nordisk Indsats, at de ikke gik til Spilde ved en Kamp mod andre Fjender.

HRS. Steglich-Petersen: De betragter det altsaa som en Redningsaktion for Norden?

Rietbergen: Ja, og for naturlige Idealer, at faa de Mennesker reddet for en Forsvarskamp for Finland i Stedet for, at de skulde gaa ind i en Kamp for Tyskland imod Kommunisterne. Og ikke alene det, men vi saa fra vor Side paa det finske Spørgsmaal paa nøjagtig samme Maade som under Vinterkrigen: at Norden var en Enhed, vi kunde ikke dele den nordiske Frihed. Paa det Tidspunkt havde jo det officielle Danmark kapituleret overfor Tyskland, vi havde ikke nogen Mulighed for at gøre nogen Indsats her i Landet — paa det Tidspunkt var Modstandsbevægelsen jo endnu ikke vokset frem paa en saadan Maade, at man kunde gøre en Indsats herhjemme. Derfor fandt vi det naturligt at bekæmpe Nordens Fjender paa det Sted, hvor det lod sig gøre med Vaaben i Haand, nemlig i Finland.

HRS. Steglich-Petersen: De var altsaa ganske klar over, at De skulde have denne økonomiske Hjælp, for at denne Redningsforanstaltning kunde iværksættes?

Rietbergen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Saa var De inde paa Spørgsmaalet om, hvor længe Hjælpen varede, og den varede altsaa — det siger De — til ind i Januar 1942, saa vidt jeg forstod paa Dem. Nu er Forholdet dette, at i Sommeren 1941 var der ingen Krig mellem England og Finland, den Krig brød først ud den 6. December. Kan De huske noget om, hvorvidt den Dato har haft nogen Betydning for Deres Virksomhed?

Rietbergen: Jeg kan i hvert Fald sige, at den ingen Betydning har haft for mit Vedkommende, og at jeg med den Føling, jeg har haft med Finlandskrigen, har haft Indtrykket af, at man heller ikke dèr tillagde den engelske Indskriden i Krigen nogen Betydning for Krigen mellem Finland og Rusland; man betragtede det som en Nødvendighed, der udsprang af Atlanterhavsdeklarationen, men som i hvert Fald ikke kunde faa nogen Indflydelse paa Finlands Frihedskamp.

HRS. Steglich-Petersen: De siger, det hørte op i Januar 1942, og jeg forstod, at visse af disse Udgifter, som De fik refunderet hos Gunnar Larsen, var Udgifter, De allerede havde afholdt, da De fik dem refunderet. Er det rigtigt?

Rietbergen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa, naar Gunnar Larsen har udbetalt visse Beløb i Januar 1942, kan det godt være paa Udgifter, der har været afholdt i November 1941 f. Eks.?

Rietbergen: Ja, det kan det godt, tidligere endda.

HRS. Steglich-Petersen: Saa kan man altsaa ikke lægge Vægt paa, at Udbetalingen fandt Sted fra Gunnar Larsens Side til Dem paa det gældende Tidspunkt?

Rietbergen: Nej.

HRS. Steglich-Petersen: Saa det kommer an paa, hvornaar Udgifterne er afholdt af Dem eller Deres Institution?

Rietbergen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Ved De, at der gik Folk op ogsaa efter den 6. December?

Rietbergen: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Det tror De — hvor mange var det?

Rietbergen: Det er umuligt at sige nu — jeg har ikke noget Tal paa det.

HRS. Steglich-Petersen: Det var jo ikke saa forfærdelig mange, det drejede sig om.

Rietbergen: Nej, det var det ikke.

HRS. Steglich-Petersen: De har ingen Rejseliste over de paagældende?

Rietbergen: Nej, jeg har intet Materiale.

HRS. Steglich-Petersen: Det kan vi altsaa ikke faa konstateret.

Statsadv.: Kender De dette Skrift her? (Forevises). Det er noget, der er udsendt af Foreningen De danske Finlandsfrivillige. Fik alle frivillige det?

Rietbergen: Det ved jeg ikke — jeg har i hvert Fald faaet det.

Statsadv.: Har De faaet lignende Skrifter tilsendt med lignende Indhold?

Rietbergen: Jeg har som Medlem af Foreningen, i hvert Fald til vi traadte ud, faaet Foreningens Medlemsblad.

Statsadv.: Hvordan opfattede De dette Skrift? — Det er fremlagt som Bilag 12 E, en Henvendelse til de tidligere Finlandsfrivillige om, hvordan man mener, de

bør stille sig under den nuværende Krig. (Bilaget forelægges Vidnet). — Hvorledes opfattede De dette Skrift?

Rietbergen: Som Afstandtagen fra de tyske Korps.

Statsadv.: Hvordan opfattede De det i Forhold til Spørgsmaalet om Krigstjeneste i Finland?

Rietbergen: Dèr maatte jeg opfatte det ud fra mit Kendskab til Ritmester Rantzaus Stilling til dette Spørgsmaal.

Statsadv.: Og hvordan var den?

Rietbergen: Modstander af, at man gik derop. Kun eet Sted er man dansk Soldat: i Danmark.

Statsadv.: En saadan Orientering er altsaa bleven udsendt gennem Foreningen.

HRS. Steglich-Petersen: Hvornaar er den sendt ud?

Statsadv.: Den er dateret den 2. Juli 1941.*)

*) Jfr. A. Nr. 236—237.

Afhøring af Fabrikant Gustav Johan Rich.

Vidneansvaret foreholdtes.

Statsadv.: De har været Deltager i den første finske Krig?
Rich: Ja.
Statsadv.: Og efter Hjemkomsten er De traadt ind i Foreningen af Finlandsfrivillige?
Rich: Ja.
Statsadv.: Og De blev den gamle Forenings Formand?
Rich: Ja.
Statsadv.: Da Krigen mellem Sovjetunionen og Tyskland brød ud i Sommeren 1941, formoder jeg, at det gav Anledning til visse Overvejelser indenfor Deres Forening?
Rich: Ja, det gjorde det.
Statsadv.: Vil De fortælle Retten, hvad der skete efter Sovjetunionens Indtræden.
Rich: Vi indkaldte til et Møde i Grundtvigs Hus.
Statsadv.: Var det det første?
Rich: Det var det første, der skete.
Statsadv.: Et Medlemsmøde i Grundtvigs Hus?
Rich: Det var et ekstraordinært Medlemsmøde, der blev indkaldt. Jeg kan huske, at vort Blad var netop ved at gaa i Trykken, da Krigen brød ud, og vi fik en Meddelelse i Bladet med Indkaldelse til Mødet. Der forelagde Bestyrelsen Situationen, som den var i Dag, og paapegede den væsentlige Forskel, der efter vor Mening var i Forholdene nu, og da vi var deroppe sidst, og der var almindelig Stemning for, at man i Øjeblikket i hvert Tilfælde ikke skulde foretage sig noget som helst.
Statsadv.: Der blev givet Udtryk for i Deres Medlemsblad, at man burde forholde sig saaledes?
Rich: Ja, det blev der ogsaa givet Udtryk for paa Mødet af en Del af vore Officerer, som var nærværende paa det Tidspunkt.
Statsadv.: Hvad Stilling var det, man indtog? Hvorfor mente man ikke man skulde hjælpe Finland?
Rich: Hovedgrunden var jo, at Danmark var et besat Land nu, og man mente, at det vilde være meningsløst, at dansk Ungdom forlod Landet for at kæmpe paa andre Fronter. Det var Motiveringen i hvert Tilfælde fra Ledelsens Side.
Statsadv.: Spillede det en Rolle, at Finland deltog i Krigen paa tysk Side?
Rich: Det Spørgsmaal er næsten besvaret, naar man svarer paa det første, synes jeg.
Statsadv.: Og det er besvaret med Ja?
Rich: Ja det gør det. I første Omgang var Forholdet det, at Rusland og Tyskland oven i Købet var i Forbund med hinanden.
Statsadv.: Og nu faar vi en helt ændret Situation?
Rich: Ja.
Statsadv.: Og under denne ændrede Situation mente man ikke....
Rich: At man overhovedet ikke havde Spor Forpligtelse, fordi man havde været der engang før.
Statsadv.: Det var de Synspunkter, der blev givet Udtryk for paa dette Møde?
Rich: Ja.

Statsadv.: Blev der taget nogen Beslutning paa Mødet?

Rich: Ikke udover, at man overlod til Bestyrelsen at holde sig underrettet om, hvad der ellers skete.

Statsadv.: Saa har der været et Møde med Oberst Skjoldager.

Rich: Saa gik det stille og roligt nogle faa Dage, tror jeg. Saa blev jeg ringet op af Oberstløjtnant Skjoldager. Han bad mig komme med Bestyrelsen til et Møde hos ham, og paa det Møde nævnte Oberstløjtnant Skjoldager, at der var sket Henvendelse til ham fra Regeringsside; der blev ikke nævnt noget om, hvorfra den Henvendelse var kommet, og der blev ikke krævet — ja, Forholdet blev jo diskuteret.

Statsadv.: Hvad gik den Henvendelse til Oberst Skjoldager ud paa?

Rich: Den skulde gaa ud paa, at man herhjemme skulde forsøge Oprettelse af en Træningslejr med det for Øje at sende Afdelinger til Finland, og Motiveringen skulde være, at det var et Modtræk mod det paa det Tidspunkt nystartede Frikorps og Regiment Nordland.

Statsadv.: Hvordan skulde det forstaas?

Rich: Det skulde sagtens forstaas saaledes, at af to Onder vilde man vælge det mindst graverende. Men Bestyrelsen tog ogsaa paa dette Møde Afstand fra Tanken.

Statsadv.: Hvad var afgørende for Bestyrelsens Stilling?

Rich: Der blev ikke diskuteret nævneværdigt, fordi Oberstløjtnanten fremførte, at Motiveringen for det hele og den egentlige Grund til, at der kunde blive Tale om, at han vilde beskæftige sig med Sagen, var, at der skulde foreligge en Regeringsbeslutning og en Statsraadsbeslutning, og vi var i hvert Tilfælde indenfor Bestyrelsen klar over, at denne Statsraaadsbeslutning antagelig aldrig nogensinde vilde komme til at foreligge, saa vi betragtede Sagen som dødfødt.

Statsadv:. De regnede det for udelukket, at Regeringen og Statsraadet vilde gaa ind for Sagen?

Rich: Ja.

Statsadv.: Og betragtede den som dødfødt?

Rich: Ja.

Statsadv.: Og Mødet med Oberst Skjoldager ændrede ikke, paavirkede ikke Deres principielle Stilling?

Rich: Nej.

Statsadv.: Saa var der et nyt Møde i Grundtvigs Hus.

Rich: Nogle faa Dage efter havde vi et Bestyrelsesmøde hos Kasserer Elsberg, og der blev Forholdet fremdraget igen. Aage Elsberg og Eiler Skov bemærkede, at deres Stilling var blevet væsentlig ændret i de seneste Dage, saa de maatte tage Afstand fra Bestyrelsesflertallets Standpunkt: at man ikke skulde foretage sig noget, og de henstillede til Bestyrelsesflertallet at indkalde til en ny Generalforsamling. Dette nægtede Bestyrelsen, det nægtede Flertallet, og Resultatet den Aften blev, at de 3 Medlemmer af Bestyrelsen nedlagde Mandaterne, og kun de Herrer Skov og Elsberg blev tilbage. De to Herrer har altsaa indkaldt til ekstraordinær Generalforsamling i Grundtvigs Hus.

Statsadv.: Naa, det var dem, der indkaldte den?

Rich: Ja, da de foreholdt os, at vi ikke havde Foreningens Flertal bag os i vort Standpunkt: at man skulde staa passiv i anden Omgang, overlod vi til dem selv at undersøge Stemningen. Paa den ekstraordinære Generalforsamling udeblev de af Bestyrelsen, der havde nedlagt Mandaterne, men da Mødet havde varet en Times Tid, blev der sendt Bud efter mig, om jeg vilde komme derhen, og Stemningen paa Generalforsamlingen var da den, at Medlemmerne havde kritiseret Bestyrelsesmindretallets Standpunkt og bedt dem om at træde tilbage, og man anmodede os om at træde ind i Bestyrelsen igen og fortsætte efter den Linie, der var den afgørende.

Statsadv.: Flertallet af Foreningens Medlemmer var altsaa Tilhængere af, at man skulde holde sig passiv i den anden Omgang?

Rich: Ganske afgjort.

Statsadv.: Der er blevet sagt her af et Vidne, at et Flertal af den gamle Forenings Medlemmer, og af et andet Vide, at en meget stor Del af den gamle Forenings Medlemmer meldte sig til det tyske Frikorps Danmark.

Rich: Dertil vil jeg gerne bemærke, at de, der har meldt sig til det tyske Korps, har aldrig nogensinde været Medlemmer af Foreningen, fordi Foreningen nationalt lige fra Starten har taget et saadant Standpunkt, at der overhovedet ikke var Plads for de Herrer.

Statsadv.: De benægter altsaa Rigtigheden af dette?

Rich: Jeg benægter ikke, at mange af de tidligere Finlandsfrivillige er rejst Syd paa, men det er ikke vor Forenings Medlemmer.

Statsadv.: Deres Forenings Medlemmers Standpunkt var klart: under de ændrede Forhold skal vi ikke have noget med den Krig at gøre.

Rich: Nej.

Statsadv.: Der var ingen Slinger i Valsen?

Rich: Nej.

Statsadv.: Det er ikke rigtigt, at Deres Medlemmer rejste til Frikorpset?

Rich: Nej, vi gik en anden Vej. Vi gik til General Gørtz og bad, om der ikke kunde gøres noget, saa vi kunde gøre vore Medlemmer forstaaeligt, at de ikke havde Grund til at rejse til Udlandet for at komme til at løse en Opgave. Og Generalen var meget velvillig og oprettede de militære Grupper indenfor vor Organisation, saa vi kunde gøre det klart for vore Medlemmer, at de maatte blive herhjemme.

Statsadv.: Og gøre deres Indsats herhjemme?

Rich: Ja, og det har de ogsaa gjort i stort Omfang, procentvis langt større end for nogen anden Organisation. Tidligere Finlandsfrivillige har i Besættelseskampen 13 faldne.

Statsadv.: Saa der er ikke noget om, at Deres Forening bestod af Marodører, der vilde gaa i tysk Krigstjeneste?

Rich: Overhovedet ikke.

Statsadv.: Kender De noget nærmere til den Virksomhed, der blev udfoldet af de udtraadte Medlemmer for at faa sendt frivillige til Finland?

Rich: Ikke udover, at det ikke kunde undgaas, at vi fulgte Afgørelsen, og der blev nogle Gange søgt Forbindelse med Foreningen om et eventuelt Samarbejde, fordi man maaske indenfor »Finlands Venner«, som det hed, troede, at man gennem en Støtte fra Foreningen kunde opnaa et bedre Resultat, end Begyndelsesresultatet havde været. Vi havde nogle Forhandlinger med »Finlands Venner«, ikke om Samarbejde om Hvervning, for Foreningen var overhovedet ikke indstillet paa Samarbejde, men med Henblik paa eventuel Støtte af Invalider, af tidligere Medlemmer, der kom hjem fra den finske Krig. Men vore Betingelser til »Finlands Venner« lød paa, at vi vilde have Besked om, hvorfra »Finlands Venner« fik sine Midler, og de Oplysninger kunde vi ikke faa.

Statsadv.: Saa afbrød De Forhandlingerne?

Rich: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: De siger altsaa her, at der var ingen af Deres Medlemmer, der gik til Tyskland, i S.S. Korpset o. s. v., men at der derimod gik en Del andre, som havde været med. Jeg vil spørge, hvor mange Procent af de oprindelige Finlandskæmpere der var i Deres Forening.

Rich: Paa det Tidspunkt vil jeg tro det har været omkring 60 pCt.

HRS. Steglich-Petersen: Og hvor mange var det i Tal?

Rich: Det maa blive ca. 600 Mand.

HRS. Steglich-Petersen: Saa var der altsaa ca. 400 udenfor?

Rich: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og De mener, at en Del af disse 400 —

Rich: Der er i hvert Tilfælde mange, som er rejst Syd paa. Der var Schalburg og hans Folk; Schalburg var ogsaa Finlandsfrivillig i forrige Krig.

HRS. Steglich-Petersen: Men med Hensyn til de 600 var De altsaa klar over, at De maatte gøre noget for at holde dem hjemme?

Rich: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Og det var derfor, De fik denne Ordning med General Gørtz?

Rich: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: De har sagt til Politirapporten, at De var klar over, at der herskede en vis Risiko for, at nogle af Foreningens Medlemmer, saafremt de ikke blev aktiviseret paa anden Maade, muligt vilde indtræde i Frikorps Danmark eller andet nyoprettet Korps.

Rich: Jeg tænkte der nærmest paa det Korps, der var oprettet med Henblik paa Afsendelse til Finland, fordi det forvirrede Begreberne. Hvis nogen rejste Syd paa, var man klar over, at det var Nazister, men Nord paa kunde man godt faa eventuelt Ikke-Nazister til at rejse.

Afhøring af Grosserer P. M. Daell.

Vidneansvaret foreholdtes.

Statsadv.: Vi ved, at De har vist en stor Interesse for Finland under den første finske Krig. Det drejer sig her om den anden finske Krig, om Situationen efter at Sovjetunionen var indtraadt i Krigen mod Tyskland. Jeg har hørt noget om, at De har haft en Henvendelse fra Gunnar Larsen.

Daell: Ja.

Statsadv.: Vil De fortælle Retten om den Henvendelse?

Daell: Den 27. Juni 1941 ønskede daværende Minister Gunnar Larsen en presserende Samtale med mig og fik den samme Dag. Minister Gunnar Larsen forklarede mig, at Regeringen ønskede øjeblikkelig Nedsættelse af en Komité, der skulde organisere et dansk frivilligt Korps til Finland, og man ønskede min Bistand; det hastede; Opraabet i Bladene skulde gerne frem allerede næste Dag; man tilstræbte en betydelig Styrke, og de fornødne Pengemidler var tilstede. Jeg sagde Nej med den Motivering, at Finland nu var Tyskernes allierede. Næste Dag tænkte jeg over Sagen, og jeg glædede mig over, at jeg havde sagt Nej, men jeg interesserede mig for at faa at vide, om Regeringen virkelig stor bagved Forslaget. Jeg henvendte mig derfor til en Rigsdagsmand, som stod Regeringen meget nær, og bad ham undersøge Spørgsmaalet. Han meddelte mig allerede Dagen derpaa, at Spørgsmaalet ikke var forelagt Regeringen. Jeg fik nogle Dage senere en Slags Bekræftelse herpaa, idet Minister Gunnar Larsen sendte mig et Brev, hvori han fortalte mig, at Regeringen dog alligevel ikke kunde blive enig om Sagen, og at han derfor ikke mere beskæftigede sig dermed. Det er alt, hvad jeg kan sige.

Statsadv.: Andet har De ikke at bemærke til den Sag?

Daell: Nej.

Statsadv.: Var der ikke noget om, at De var i Forbindelse med Christmas Møller?

Daell: Jeg sagde: i Forbindelse med en Rigsdagsmand.

Statsadv.: I Politirapporten har De forklaret, at De rettede derefter Henvendelse til Christmas Møller, der informerede Dem i en Skrivelse.

Daell: Han er jo ogsaa Rigsdagsmand.

Statsadv.: Var Christmas Møller forøvrigt ikke i Regeringen paa det daværende Tidspunkt?

Daell: Det tror jeg ikke.

HRS. Steglich-Petersen: Han var vist gaaet ud i Vinteren 1940. — Jeg vil gerne spørge, om der ikke fra Gunnar Larsens Side blev givet nogen Motivering af, at man vilde have et Korps oprettet?

Daell: Det kan jeg ikke huske. Jeg har tænkt meget over det, men jeg kan ikke huske det.

HRS. Steglich-Petersen: De kan ikke huske, om det skulde være for, om jeg saa maa sige, at opsamle saadanne Folk, som man ellers kunde risikere at give til Frikorps Danmark eller saadan noget?

Daell: Jeg har tænkt meget over det, og jeg har refereret Samtalen for min Kone, og søgt, om hun kunde hjælpe paa min Hukommelse, men jeg kan ikke finde ud af det.

HRS. Steglich-Petersen oplæste og fremlagde herefter et i England af Jarlen af Selborne afgivet Affidavit.

Statsadv.: De kender, forstaar jeg, Lord Selborne, Jarlen af Selborne?

Gunnar Larsen: Ja.

Statsadv.: Privat?

Gunnar Larsen: Det er rigtigt, som Lord Selborne skriver der, at vi har set hinanden et Par Gange.

Statsadv.: Staar De i Forretningsforbindelse?

Gunnar Larsen: Det kan man ikke sige.

Statsadv.: Har han været interesseret i noget Selskab, som De har været interesseret i?

Gunnar Larsen: Nej, det har han ikke.

Statsadv.: De har aldrig haft Forretninger sammen med ham?

Gunnar Larsen: Nu kommer det jo an paa, hvad man forstaar ved Forretning. Han har aldrig været interesseret i Selskaber, som jeg har været interesseret i. Han har indtaget en Stilling som en Slags Voldgiftsdommer mellem forskellige engelske Industriselskaber, bl. a. indenfor den engelske Cementindustri, men netop i denne Egenskab var det en Betingelse for ham, at han var fuldstændig uafhængig af samtlige de Selskaber og Personer, som var involveret.

Statsadv.: Med Hensyn til de 850.000 Kr. forstod jeg, at der var givet en Bankkredit i England paa 400.000 Kr. Hvad med de andre Penge?

Gunnar Larsen: Det har jeg ikke hørt noget om. Jeg tænker jeg faar dem tilbage.

Statsadv.: Det er altsaa et Udlæg, ikke et Tilskud?

Gunnar Larsen: Det er kun en Finansiering.

Statsadv.: De 850.000 Kr. her var en Finansiering?

Gunnar Larsen: Jeg har paa anden Vis ydet Tilskud til Modstandsbevægelsen, men dette her er en Finansiering, altsaa et Laan fra min Side.

Statsadv.: Hvordan har De paa anden Maade ydet Tilskud?

Gunnar Larsen: Jeg har bedt Politiet lave en Rapport, men det har man ikke ment havde Interesse. Hr. Brask-Andersen har haft en Huskeseddel liggende i sin Skuffe i 2—3 Maaneder, fordi vi skulde have lavet den Rapport, men det er aldrig blevet til noget.

Statsadv.: Selvfølgelig har det Interesse, at Sagen oplyses; det er givet. — Maa jeg lige faa at vide: hvem kom med det Brev fra Lord Selborne, der blev overrakt Dem af et Medlem af Modstandsbevægelsen?

Gunnar Larsen: Det var en Mand, der hed Finn Nielsen; han gik under Dæknavnet Finn Lund. Han stod i Forbindelse med Ingeniør Hostrup Pedersen; det var vistnok ham, der kom.

Afhøring af fhv. Statsminister Erik Scavenius.

Dommeren: Maa jeg sige, at hvis der stilles Spørgsmaal til Dem om noget, som De mener er dækket af Deres Tavshedspligt som Minister i det daværende Ministerium, maa De respektere Deres Tavshedspligt; jeg kan ikke fritage Dem for den. Der har nemlig været stillet Spørgsmaal her om, hvad der er passeret i visse Ministermøder.

HRS. Steglich-Petersen: Jeg vil gerne spørge Statsministeren, om det er Dem bekendt, at der af Gunnar Larsen ved Udbruddet af den tysk-russiske Krig og dermed den finsk-russiske Krig blev fremsat Planer om at danne et Korps, som skulde sendes til Finland for at støtte Finnerne i denne Krig. Jeg ved ikke, om Statsministeren kan huske det.

Scavenius: Jeg tror det ligger saaledes, at flere af de tidligere frivillige i den tidligere finsk-russiske Krig, den saakaldte Vinterkrig, da nu den nye Krig brød ud, henvendte sig til Gunnar Larsen om Støtte til igen at komme derop, og de Drøftelser, der saa fandt Sted mellem Gunnar Larsens Kolleger, drejede sig om, hvorvidt dette vilde være hensigtsmæssigt som en Afværgeforanstaltning overfor de tyske Bestræbelser, som gik ud paa at faa frivillige her fra Landet til den tyske Front i Rusland — om det kunde være hensigtsmæssigt ligesom at aflede det til Finland. Men det viste sig jo ikke muligt; der skete ikke noget videre, og rimeligvis af den Grund var det heller ikke noget, der i Virkeligheden kunde benyttes meget overfor Tyskerne, da de satte ind for at faa frivillige. Det fik kun et meget ringe Omfang; jeg ved ikke, hvor meget det blev.

HRS. Steglich-Petersen: Var det ikke 60 Mand, mellem 60 og 70 Mand, der kom op til Finland? — Men maa jeg spørge, om Gunnar Larsen kom til Dem og talte om det.

Scavenius: Ja ja.

HRS. Steglich-Petersen: Ved De ogsaa, at han havde talt med den afdøde Statsminister Stauning om det?

Scavenius: Ja ja.

HRS. Steglich-Petersen: Han havde forelagt Dem Planerne?

Scavenius: Ja ja, og det Synspunkt, der tiltalte, var netop, som jeg nævnede før, om det kunde benyttes paa den Maade, og hvis det har været i Forbindelse dermed, har der jo sikkert været Drøftelser; hvis det drejede sig om Udførselstilladelse for visse Ting, de maatte have med, har vi sikkert drøftet det i Krigskabinettet, og under Hensyn til Sammenhængen med hele det store Spørgsmaal har det sikkert ogsaa været drøftet i det samlede Ministerium, gaar jeg ud fra.

HRS. Steglich-Petersen: Det er altsaa ikke noget, som Statsministeren i og for sig kan huske? De siger, De gaar ud fra ...

Scavenius: Ja, for Spørgsmaalet blev i det hele taget meget indgaaende drøftet, og da dette var et Led i det hele Spørgsmaal, maa det ogsaa have været drøftet.

HRS. Steglich-Petersen: Hvordan stillede De Dem personlig til dette Spørgsmaal?

Scavenius: Som jeg nævnte, var det sympatisk, ved Tanken om, at det kunde benyttes paa den Maade.

HRS. Steglich-Petersen: Altsaa, De mente det var et gavnligt, fornuftigt politisk Skridt at foretage?

Scavenius: Ja, for saa vidt som vi derved, hvis vi kunde afværge de tyske Bestræbelser, vilde opnaa, at dette Spørgsmaal ligesom blev holdt indenfor de nordiske Rammer og ikke i den Grad direkte kom ind i Forholdet til de store Stater, som naar det var til den russiske Front, de frivillige blev sendt.

HRS. Steglich-Petersen: De vilde altsaa hellere have Folk ind paa den Front, naturligvis, end paa den tysk-russiske Front?

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Ved De, hvorledes Tyskerne stillede sig til det, da de fik det at vide?

Scavenius: Der var, saavidt jeg husker, ikke nogen Sympati; de har formodentlig opfattet det som et Konkurrenceforetagende.

HRS. Steglich-Petersen: Det er i Overensstemmelse med, hvad Gunnar Larsen sagde: at baade Renthe-Fink og Kannstein var hos ham for at forsøge at afværge det og hindre det.

Scavenius: Ja.

HRS. Steglich-Petersen: Men jeg ved ikke, om Statsministeren kan huske, om de ogsaa har været hos Dem som Udenrigsminister paa det paagældende Tidspunkt om det.

Scavenius: Det vil jeg ikke sige noget bestemt om. De har formodentlig anset det andet for nok saa effektivt.

HRS. Steglich-Petersen: Grunden til, at jeg ulejliger Statsministeren med Sagen, er i Virkeligheden, at jeg gerne vil have en Udtalelse om, hvorvidt den Handling, som her blev foretaget af Gunnar Larsen, kan siges at harmonere med den Politik, der blev ført fra Regeringens Side?

Scavenius: Ja absolut.

HRS. Steglich-Petersen: Og det mener De ubetinget?

Scavenius: Ubetinget. Maa jeg lige have Lov at stille et Spørgsmaal: hvad er Foranledningen? Hvorledes begrundes denne Sag?

HRS. Steglich-Petersen: Den begrundes ved, at det skulde være Modvirken af de Allieredes Krigsbestræbelser i tysk Interesse. Der siges her, at han sigtes for Overtrædelse af § 16, 1. Stk., ved at have modarbejdet De forenede Nationers Krigsanstrængelser — der staar ikke: i tysk Interesse, men det staar der i Loven — idet han i endnu ikke nøjagtigt fastslaaet Omfang i Begyndelsen af Aaret 1942 har ydet økonomisk Støtte til frivilliges Rejse til Finland for paa finsk Side at deltage i Krigen mod Sovjetunionen.

Scavenius: Men dertil er at bemærke....

Statsadv.: Jeg mener ikke, vi skal have Procedure i Sagen nu.

Scavenius: Jeg vil gerne bemærke, hvis Dommeren tillader det —

Dommeren: Jeg gaar ud fra, at det staar i Forbindelse med Deres Vidneforklaring.

Scavenius: Ja.

Statsadv.: Vi skal blot have oplyst Kendsgerninger.

Scavenius: Det er i høj Grad en Kendsgerning. Naar man taler om det, som Højesteretssagføreren nu ridsede op for mig, om de Allieredes Krigsbestræbelser, saa forelaa de jo ikke dengang. Jeg skulde tage meget fejl, hvis ikke England først erklærede Finland Krig i December, og dernæst har De forenede Stater overhovedet aldrig erklæret Finland Krig.

Statsadv.: Der var først Tale om fra Gunnar Larsens Side at organisere et Korps, der skulde sendes til Finland. Han rettede Henvendelse til forskellige Privatpersoner om det, bl. a. til Grosserer P. M. Daell. Kan De udtale Dem om, hvorvidt Regeringen har taget Stilling til Ønskeligheden eller Tilstedeligheden af at sende et saadant Korps til Finland?

Scavenius: Ja, det mener jeg Regeringen vilde billige.

Statsadv.: Mener De den har billiget det?

Scavenius: Ja, billiget Forsøgene paa, at det blev gjort.

Statsadv.: Har Spørgsmaalet om at sende et Korps til Finland været forelagt Regeringen?

Scavenius: Ja det mener jeg.

Statsadv.: Kan De erindre det?

Scavenius: Det ligger i hele Sammenhængen, at det maatte drøftes i Regeringen.

Statsadv.: Jeg vil gerne vide, om det er noget, De positivt kan huske: at det har været drøftet i Regeringen, eller det er noget, De slutter Dem til?

Scavenius: Jeg kan godt sige, at jeg kan huske det, forsaavidt som det er en Nødvendighed.

Statsadv.: Hvilken Stilling tog Regeringen?

Scavenius: Jeg tror der var almindelig Sympati overfor —

Statsadv.: Tanken om at sende et Korps af Sted?

Scavenius: Ja, at sende frivillige derop.

Statsadv.: Men her er Tale om to Ting. Der var først Tale om en mere omfattende Plan, at organisere et Korps og sende det til Finland, og det er blevet sagt, at denne mere omfattende Plan har været forelagt Regeringen. Det er det, jeg gerne først vil have Deres Udtalelse om.

Scavenius: Det bliver en Leg med Ord.

Statsadv.: Nej.

Scavenius: En Leg med Ord. Thi hvad vil det sige: Spørgsmaalet blev drøftet? Om det just vilde blive et Korps eller ikke, kan ingen forudse; det beror paa den Tilslutning, der er til det.

Statsadv.: Forudsat at der kunde blive Tilslutning til at sende et Korps bestaaende af f. Eks. nogle Hundrede Mand, militært udrustede, af Sted fra Danmark, har en saadan Plan været drøftet?

Scavenius: En saadan Enkelthed kan man ikke saa længe efter huske, om det er 200 eller hvor meget.

Statsadv.: Kan Vidnet ikke se, at der er Forskel paa, om man sender et organiseret Korps af Sted til Finland under dansk Kommando, eller om man hjælper enkelte frivillige af Sted?

Scavenius: Det beror altsammen paa Udviklingen.

Statsadv.: Nej, jeg spørger Vidnet: kan Vidnet erindre, at der i Regeringen har været Tale om at sende et organiseret Korps af danske frivillige til Finland?

Scavenius: Det kom jo slet ikke til at foreligge paa den Maade.

Statsadv.: Jeg spørger blot, om Vidnet kan erindre, hvorvidt noget sligt har været drøftet i Regeringen?

Scavenius: Vi har drøftet Spørgsmaalet om frivillige til Finland.

Statsadv.: Har man drøftet Spørgsmaalet i den Form, at man har drøftet Muligheden af at sende et organiseret Korps til Finland?

Scavenius: Hvor meget der kunde organiseres, beroede jo paa Tilslutningen.

Statsadv.: Har man været inde paa, at man kunde tilstede danske Officerer at organisere danske frivillige og rejse til Finland i sluttet Formation?

Scavenius: Det husker jeg ikke; hvilke enkelte der var, kan man ikke huske.

Statsadv.: Foreligger der nogen Regeringsvedtagelse om disse Ting?

Scavenius: Det er jo sjældent der foreligger Regeringsvedtagelser i den Forstand. Det drøftes i Mødet.

Statsadv.: Spørgsmaalet om, hvorvidt man kunde billige, at der blev sendt et samlet Korps derop, kan jeg altsaa ikke faa nogen klar Udtalelse om.

Scavenius: Nej, disse Konstruktioner bagefter kan ikke føre til noget.

Statsadv.: Det er ingen Konstruktion bagefter.

Scavenius: Jo.

Statsadv.: Nej ingenlunde. — Maa jeg foreholde Dem en Udtalelse her. Det er Grosserer Daell, der har forklaret, at Gunnar Larsen, faa Dage før Finland kom ind i Krigen, rettede Henvendelse til ham med et Forslag om, at der omgaaende skulde gøres Skridt til Oprettelse af et Korps af danske Finlandsfrivillige; Komparenten blev opfordret til at indtræde i en lille Komité, der skulde optræde overfor Offentligheden; Gunnar Larsen sagde ikke noget om, hvem der ellers skulde være Medlem af Komiteen, men udtalte, at det drejede sig om en Statsopgave, og at han havde Regeringens Samtykke til Planens Udførelse. Jeg vil gerne spørge Dem, om Regeringen har givet et saadant Samtykke?

Scavenius: Det gaar jeg ud fra.

Statsadv.: Kan De huske det?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: De kan ikke huske det?

Scavenius: Hvad vil det sige, saa mange Aar bagefter? Hvad skal det føre til? Det skal føre til, at man fuldstændig slaar en Streg over den Situation, man levede i dengang.

Statsadv.: Jeg ønsker ikke at indlade mig i en Diskussion med Vidnet. Jeg ønsker blot, at Vidnet skal besvare de Spørgsmaal, jeg stiller.

Scavenius: Jeg ønsker blot at karakterisere disse Bestræbelser.

Statsadv.: Ja men det er ikke derfor, jeg spørger Dem. Det med Korpset kan De altsaa ikke huske; det gik ogsaa i sin Moder igen. Men derefter finansierede Gunnar Larsen nogle individuelle frivilliges Oprejse til Finland. Jeg vil gerne vide, om det har været drøftet i Regeringen?

Scavenius: Det har været drøftet med hele Situationen. Naar det nu viste sig, at der ikke var den Tilslutning, som man maatte gaa ud fra, og som man maatte gaa ud fra som Følge af den Stemning, der var under den forrige Krig, naar det viste sig, at den ikke var tilstede, var det klart, at der ikke blev meget ud af det.

Statsadv.: Men det var ikke derfor, Planen ikke blev til noget, men fordi Regeringen ikke vilde billige Planen?

Scavenius: Aldeles ikke.

Statsadv.: Saa maa jeg læse videre.

Dommeren: Det maa Ministeren dog vide bedre end Daell.

Statsadv.: Men enkelte Finlandsfrivilliges Rejse til Finland mener De Regeringen har billiget?

Scavenius: Ja, det ligger i det hele. Naar man har tiltraadt den større Tanke, følger det mindre naturligt med.

Statsadv.: Nu kan Vidnet erindre, at den større Tanke er tiltraadt.

Scavenius: Det drejede sig om Bestræbelser for at skaffe nogle derop. Hvor mange kunde man ikke vide.

Statsadv.: Men disse Bestræbelser billigede Regeringen principielt?

Scavenius: Ja, og ud fra de Synspunkter, jeg anførte.

Statsadv.: Blev de billiget ved en formel Beslutning?

Scavenius: Nej, man tager ikke en formel Beslutning.

Statsadv.: Jeg ved det ikke, men man ved saa ikke, om hele Regeringen har været enig om det Spørgsmaal.

Scavenius: Nej det ved man ikke; naar der ikke er blevet stemt, ved man det ikke.

Statsadv.: Der er altsaa ikke blevet stemt om det?

Scavenius: Nej.

Statsadv.: Udtalte nogen sig imod Planen?

Scavenius: Det tror jeg ikke; jeg tror der var almindelig Sympati for Tanken, netop ud fra det Synspunkt, jeg angiver.

Statsadv.: Kan Vidnet erindre konkret de Forhandlinger, eller er det noget, Vidnet slutter sig til?

Scavenius: Ja erindre konkret —

Statsadv.: Ja, har De en Erindring om det paagældende Ministermøde, eller ræsonnerer De Dem til Deres Slutning?

Scavenius: Spørgsmaalet har selvfølgelig været behandlet i Ministeriet.

Statsadv.: De siger: selvfølgelig, men kan De huske denne Forhandling?

Scavenius: Ja naturligvis.

Statsadv.: Den kan De positivt huske?

Scavenius: Ja naturligvis; det er jo fuldkommen nødvendigt, at det blev behandlet i Reeringen.

Statsadv.: Ja det er nødvendigt, men det var ikke sikkert, hvad der var foregaaet. Men det kan De altsaa huske?

Scavenius: Man kan ikke huske de enkelte Ting saa mange Aar efter, det er aldeles givet.

HRS. Steglich-Petersen: Statsministeren kan vel heller ikke huske, om der var Spørgsmaal om, at Varedirektoratet skulde samtykke i Udførsel af Udstyret til de paagældende?

Scavenius: Ja ja, det var jo nødvendigt, for at de kunde komme af Sted.

HRS. Steglich-Petersen: Og det kan Varedirektoratet vel ikke give Samtykke til paa egen Haand? Det maa vel have været en Regeringsbeslutning, der har givet sig Udtryk paa den Maade?

Scavenius: Det gaar jeg ud fra.

HRS. Steglich-Petersen: Men det kan Statsministeren ikke huske?

Scavenius: Nej, for disse Detailforhandlinger har jeg jo ikke deltaget i.

II.

Kommissionens Afhøringer.

STENOGRAFISKE REFERATER

Mødet Torsdag den 12. Juni 1947 Kl. 10:

Fhv. Minister for offentlige Arbejder, Civilingeniør *Gunnar Larsen* 167

Mødet Torsdag den 3. Oktober 1946 Kl. 10:

Rigspolitichef, fhv. Justitsminister *Thune Jacobsen* 177

Mødet Tirsdag den 10. Juni 1947 Kl. 14:

Fhv. Stats- og Udenrigsminister *Scavenius* 193

Torsdag den 12. Juni 1947 Kl. 10.

For Kommissionen mødte fhv. Minister for offentlige Arbejder, Civilingeniør Gunnar Larsen.

Formanden: Hr. Ingeniør Gunnar Larsen. Denne Kommission har bl. a. til Opgave at undersøge samtlige Forhold, hvis Klarlæggelse Kommissionen anser for nødvendig til Bedømmelse af, hvorvidt der er Grundlag for at drage Ministre og andre særlig ansvarlige til Ansvar i Anledning af deres Embedsvirksomhed under den tyske Besættelse. Det fremgaar ligeledes af Kommissioriet, at Kommissionens Drøftelser og Afgivelsen af Oplysninger, Forklaringer og Redegørelser foregaar i lukkede Møder, men der vil til Oplysning for Offentligheden, naar Undersøgelsen af et Forhold er bragt til et saadant Punkt, at Kommissionen mener, at en Redegørelse derfor kan afgives, være at afgive en saadan Redegørelse i den Form og paa den Maade, Kommissionen skønner rigtig. Kan jeg gaa ud fra, at ogsaa De, Hr. Ingeniør, vil føle Dem bundet af denne Diskretionspligt?

Gunnar Larsen: Selvfølgelig.

Formanden: Det, Kommissionen beskæftiger sig med for Tiden, er forskellige Forhold og Tildragelser vedrørende Deres Ministertid under den tyske Besættelse, altsaa den Tid, hvori De handlede under et særligt Ansvar, ikke alene politisk, men ogsaa retligt. Det vil være naturligt, at vi begynder med at fastslaa, hvornaar De blev Minister, og hvornaar De fratraadte. De blev første Gang Minister for offentlige Arbejder —

Gunnar Larsen: Den 8. Juli 1940, i Ministeriet Stauning.

Formanden: Og De fortsatte som Minister for offentlige Arbejder, efter at *Stauning* var død, den 4. Maj 1941, da *Buhl* blev Statsminister, og endvidere fortsatte De den 9. November 1942 i Ministeriet Scavenius.

Gunnar Larsen: Ja.

Formanden: Og De var Minister, til *Scavenius* gik af den 29. August 1943.

Gunnar Larsen: Rigtigt.

Formanden: For saa vidt muligt at undgaa unødvendige Gentagelser skal jeg oplyse, at Kommissionen er i Besiddelse af det stenografiske Referat af Deres og andre Personers Forklaringer under den retslige Forundersøgelse ved Københavns Byret. Denne har været saa omfattende, at den ogsaa angaar de Forhold, som Kommissionen har ønsket gjort til Genstand for en nærmere Undersøgelse i Kommissionen. Jeg henviser til Byrettens Kendelse af 2. Marts 1946, Landsrettens Kendelse af 21. Marts 1946 og Højesterets Kendelse af 29. Juni 1946, Kommissionens Aktstykker A Nr. 80—81. De i Retten afgivne Forklaringer er saa udførlige, at der for Deres Vedkommende i Dag formentlig kun kan blive Tale om en Supplering af det allerede foreliggende Materiale, som jeg før omtalte, og som Kommissionens Medlemmer i længere Tid har haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med, idet det har ligget fremme til Eftersyn. For Overskuelighedens Skyld vil det vel være lettest at benytte den Systematik, som er fulgt i Byrettens Kendelse, hvorefter vi kommer til at beskæftige os med samtlige de deri nævnte Forhold alene med Undtagelse af det, som følger af Byrettens Dom af 13. December 1946.

Inden vi gaar over til eventuelle Spørgsmaal, vil jeg gerne spørge Dem, om De ligesom andre, der har afgivet Forklaring for Kommissionen, har Ønske om at faa Lejlighed til at fremkomme med en almindelig Redegørelse vedrørende Deres Ministertid. Jeg maa maaske her tilføje, at den Afskrift, De har

tilstillet mig, af fhv. Stats- og Udenrigsminister *Erik Scavenius'* Brev af 8. Januar 1945 til Dem, er duplikeret og omdelt til Medlemmerne, men jeg vil gerne bede Dem forevise det originale Brev for Kommissionen.

Gunnar Larsen: Ja det har jeg ikke her, men det kan jeg fremskaffe.

Formanden: For en Ordens Skyld vil det være rigtigst, at Kommissionen faar Lejlighed til at se den originale Skrivelse.

Gunnar Larsen: Det skal jeg sørge for.

Formanden: En Bedømmelse af Dem og Deres Virksomhed som Minister for offentlige Arbejder under Ministerierne Stauning, Buhl og Scavenius findes i det bindstærke Værk, som er udgivet under Redaktion af Folketingsmændene *Hartvig Frisch, Vilh. Buhl, Hedtoft-Hansen* og *Eiler Jensen*, i hvilket det Side 89 hedder:

»Valget af Gunnar Larsen som Trafikminister var derimod fra ethvert Synspunkt set en alvorlig Fejl. Der ymtes om, at det skal have været Udenrigsministeriets økonomiske Raadgiver Sthyr, der har været Formidleren ved dette Valg, men i saa Fald har han hverken gjort Danmark eller det ansete Firma F. L. Smidth, han repræsenterede, eller Gunnar Larsen selv nogen Tjeneste. Naar man tænker paa, hvor meget der har været fablet om Nødvendigheden af at faa en af vore store Ingeniører med ind i Landets Styre — man kan i denne Periode virkelig tale om en Slags Ingeniør-Parti — maa det erkendes, at da Fænomenet endelig præsenteredes, viste det sig i moralsk Kvalitet at ligge langt under parlamentarisk Jævnmaal. Det viste sig ogsaa, hvad det betyder i Politik, at en Mand i hvert Fald har et Parti at staa til Ansvar for. Naar som i Tilfældet Gunnar Larsen Karakteren er saa ringe, og Ansvaret overfor et Parti mangler, bliver Følgen en Opportunisme uden anden Idé end den personlige Chance, som vedkommende styrter til at gribe i ethvert Forhold. Denne ubetydelige og svage Person var saaledes indenfor selve Ministeriet en Breche paa Forhaand i den nationale Front.«

De vil forstaa efter dette, Hr. Gunnar Larsen, at Kommissionen maa lægge Vægt paa Deres Forklaring.

Gunnar Larsen: Jeg vil meget gerne have Lejlighed til at fremsætte en Redegørelse, ikke mindst paa Baggrund af de Udtalelser, som Formanden citerede her fra *Hartvig Frisch's* Bog. Det har jeg ogsaa regnet med som en Mulighed, saa jeg har tilladt mig at forberede mig paa at afgive en saadan Redegørelse.

Formanden: Maa jeg indskyde, at i den parlamentariske Kommission spiller selvfølgelig ogsaa de politiske Synspunkter en Rolle, i meget større Udstrækning i alt Fald end ved en retslig Behandling.

Gunnar Larsen: Det har jeg netop regnet med. Derfor har jeg ogsaa i den Redegørelse, som jeg gerne vil have Lov at afgive, taget saadanne Hensyn.

Naar jeg skal afgive en saadan Redegørelse, og ikke mindst paa Basis af det, Formanden lige læste op, maa jeg have Lov til at gaa en lille Smule tilbage i Tiden, til Baggrunden for de senere Handlinger og Begivenheder.

Jeg vil gerne først have Lov at anføre, at jeg har aldrig været enig i den Politik, der førte til Begivenhederne den 9. April, tværtimod, og jeg vil her henvise til mine Udtalelser i »Berlingske Tidende« umiddelbart før det sidste Rigsdagsvalg forud for Besættelsen — jeg kan ikke huske Datoen.

Formanden: Maa jeg indskyde den Bemærkning, at hvis man paaberaaber sig Dokumenter, maa vi jo have en eksakt Gengivelse.

Gunnar Larsen: Ja det skal i og for sig ikke være en Paaberaabelse i den Forstand.

Rasmus Hansen: Hvad mener De med, at De ikke har været enig i den Politik, der førte til den 9. April?

Gunnar Larsen: Dermed mener jeg, at jeg ikke har været enig i hele den Forsvarspolitik og hele den tyskorienterede Politik, der blev ført forud for den 9. April.

Rasmus Hansen: Vil De paastaa, at den førte til den 9. April?

Gunnar Larsen: Jeg vil paastaa, at den var, efter min Opfattelse, et Led i de Begivenheder, der fandt Sted den 9. April, saa de fik det Forløb, de fik.

Rasmus Hansen: De talte ikke om

Begivenhederne Forløb; De talte om en Politik, der førte til den 9. April.

Gunnar Larsen: Saa beder jeg undskylde, det var ikke at forstaa paa den Maade. Det var at forstaa paa den Maade, at det var en Politik, der efter min Opfattelse var medansvarlig for, at den 9. April fik det Forløb, den fik.

Da den 9. April kom, virkede den paa mig som paa saa mange andre fuldstændig lammende. Der var jo mange, der havde det paa den Maade, at man vidste ikke rigtig, hvad man skulde foretage sig, og jeg havde ogsaa forskellige Overvejelser. Jeg havde bl. a. den Overvejelse at forlade Danmark for at komme ud til de vestlige Lande, hvor jeg havde meget store økonomiske Interesser, og hvor jeg maaske ogsaa kunde have gjort Gavn af den ene eller anden Art. Der opholdt sig netop den 9. April her i Landet en af mine Venner, en Nordmand, som jeg var behjælpelig med at skaffe en Baad, saa han kunde komme til Sverige i Dagene derefter, og han foreslog mig, at jeg skulde tage med ham, men jeg mente efter moden Overvejelse, at det var rigtigt at blive her og se, hvad der her kunde udrettes, uanset at jeg personlig havde væsentlig større Interesser i at komme vestover.

Nu laa Forholdet i øvrigt saaledes, at mine Følelser i Relation til Tyskland var af en saadan Art, at det stod klart for mig, at jeg ikke kunde undlade at gaa ind i en aktiv Kamp imod Tyskland efter de Begivenheder, der var foregaaet, og i øvrigt ikke alene efter dem, men efter hele Situationen, som den laa. Jeg var paa forskellig Vis særdeles godt kendt med de nazistiske Metoder og med tysk nazistisk Mentalitet, ligesom Kampen mod Tyskland og tyske Interesser var meget gamle Kendinger for mig, idet jeg gennem det Firma, jeg havde været knyttet til, havde været i nær Kontakt med den Situation gennem adskillige Aar.

Jeg maa her have Lov til at indskyde den Bemærkning, at jeg ifølge hele min Opdragelse og Uddannelse altid havde været meget stærkt angelsaksisk indstillet og i allerhøjeste Grad antitysk. Det skyldes bl. a., at jeg har tilbragt 12 Aar af min Ungdom i England og Amerika, og dels at jeg fra mit Hjem var stærkt opdraget i den Retning, idet min Fader var født i Flensborg og i øvrigt var Medstifter af og den første Formand for Flensborg-Samfundet. Baade Fader og senere jeg har deltaget aktivt i Grænsekampen, i Nationalitetskampen baade Nord og Syd for Grænsen.

Det var dels af de følelsesmæssige Grunde, jeg her har nævnt, men ogsaa af fornuftmæssige Grunde, at jeg mente at maatte deltage i Kampen mod Tyskland. Jeg havde den Indstilling allerede paa et tidligere Tidspunkt, og jeg havde derfor allerede Efteraaret 1939 stillet mig til Raadighed for Vestmagterne, d. v. s. i dette Forhold England, og ydet dem forskellige Tjenester, som jeg gerne vil komme ind paa, uanset at Danmark paa det Tidspunkt officielt var neutralt.

Jeg sagde før, at de nazistiske Metoder og Kampen mod Nazisterne var gamle Kendinger for mig. Mit Kendskab stammede specielt, ud over Grænsekampen, fra forskellige Forretningsforhold i Tyskland. Firmaet F. L. Smidth & Co. havde en Cementfabrik i Tyskland, hvori der ogsaa var repræsenteret en vis tysk Kapital som Minoritet, og efter *Hitlers* Overtagelse af Magten i 1933 kom denne Kapital paa Hænderne af en fremstaaende tysk Nazist, som drev en meget ondsindet og perfid Kampagne mod de danske Interesser. Den gik saa vidt, at han ved en enkelt Lejlighed havde faaet arrangeret, at Gestapo skulde arrestere hele den danske Bestyrelse, og han udgav en Pjece, betitlet »Feind im Land«, hvad der medførte, at Fader i de sidste Aar, han levede, ikke kunde rejse i Tyskland.

Ved mine Overvejelser om, hvorledes min Stilling skulde være, var der ogsaa det Forhold at tage i Betragtning, at paa Baggrund af disse Forhold vedrørende Sønderjylland, den aktive Deltagelse ogsaa i Grænsekampen Syd for Grænsen, Støtten til Generalinde Ramsing, Flensborg-Samfundet og forskelligt andet, og de Sammenstød, vi havde haft med det nazistiske Parti dernede, maatte jeg regne med, at jeg under alle Omstændigheder under en eller anden Form stod paa Tyskernes sorte Liste over Personer, de særlig skulde passe paa. Jeg vil gerne i Relation til det Spørgsmaal, jeg her berører, refere til et Bilag, som jeg gerne vil fremlægge for Kommissionen som Bilag 99.

Formanden: Maa jeg spørge en Gang

for alle, om det er originale Bilag eller Afskrifter.

Gunnar Larsen: Det er Afskrifter.

Formanden: Hvor findes de originale Bilag?

Gunnar Larsen: De findes forskellige Steder, men jeg vil kunne fremskaffe enten de originale eller Fotokopier af de originale. Jeg har det ikke med her.

Formanden: Det vilde være rart.

Gunnar Larsen: Det skal jeg sørge for. — Jeg vil i øvrigt i denne Forbindelse ogsaa henvise til, at naar jeg havde Grund til at tro, at jeg stod paa den sorte Liste, var det ogsaa, fordi jeg engang i 1937, altsaa efter Faders Død, var blevet tilbageholdt paa Hamburg Flyveplads af Gestapo til Forhør i 6—8 Timer, og det lykkedes mig aldrig at faa nærmere oplyst, hvorfor jeg blev afhørt. Jeg blev afhørt om mine Forbindelser i England og Tyskland, men hvad Grundlaget var herfor, fik jeg aldrig nogensinde oplyst. Jeg vil gerne vedrørende dette referere til Bilag 100, det er forskellige Politirapporter og lignende, som danner Dokumentation for det, jeg siger her.

Hjermind: Altsaa tyske Politirapporter?

Gunnar Larsen: Nej, danske.

Hjermind: Men var det ikke i Tyskland, De blev afhørt?

Gunnar Larsen: Jo, men det danske Politi har i den Anledning foretaget forskellige Afhøringer, som foreligger i Politirapporter. —

Allerede i Efteraaret 1939 havde jeg som sagt stillet mig til Raadighed for de engelske Myndigheder. Jeg havde paa det Tidspunkt begyndt at afgive Meldinger til den engelske Efterretningstjeneste. Det kom paa den Maade, at jeg i Kraft af mine Rejser i Tyskland og de Forbindelser, Firmaet havde i Tyskland, ganske naturligt havde Mulighed for at fremskaffe en Række forskellige Oplysninger vedrørende tyske Industriforhold og Produktionsforhold, Transportforhold og lignende, og da jeg engang i Efteraaret 1939 var i England, meddelte jeg dette til F. L. Smidths Direktør derovre. Jeg mente, at her var noget af Interesse, og han henviste mig da til daværende *Lord Wolmer*, den senere Minister for økonomisk Krigsførelse, til hvem jeg aflagde disse Rapporter. *Lord Wolmer* var paa en eller anden Led — jeg kender ikke nærmere Mekanikken — i direkte Forbindelse med den engelske Efterretningstjeneste; han var særdeles interesseret i de Oplysninger, jeg kunde give om Transportforhold og Industriforhold i det hele taget i Tyskland, og jeg forstod paa ham, at det vilde være af Interesse, at jeg fortsatte med at skaffe saadanne Oplysninger. Senere under Krigens Forløb, i Begyndelsen af 1940, var jeg paany paa en Rejse i England, og her aflagde jeg igen Rapport til *Lord Wolmer*, idet jeg i længere Tid paany havde været paa Rejse i Tyskland; jeg vil her referere til Bilag 101, en edsvoren Erklæring fra Lord Wolmer, den nuværende Lord Selborne.

I Vinteren 1939—40 kom jeg paa den Tanke, at det paa Grund af den daværende lave Beskæftigelse inden for den danske Maskinindustri skulde være muligt at rekrutere en Del danske Specialister, navnlig inden for Maskinbranchen, til den engelske Krigsindustri. Jeg havde herom en Række Forhandlinger i London, dels mundtligt og dels skriftligt, med Chefen for Rustningsfirmaet Vickers-Armstrong, *Sir Charles Craven*. Han var meget interesseret i at faa saadanne Specialister over, men det viste sig, at der var forskellige praktiske Vanskeligheder, idet de danske Arbejdere, der havde Forsørgerpligt herhjemme, ikke kunde klare sig for den engelske Løn. Der blev forhandlet om, hvordan dette kunde ordnes, men inden disse Forhandlinger kunde afsluttes, kom den 9. April og forhindrede yderligere Forhandlinger herom. Jeg vil gerne referere til Bilag 102 og 103. Jeg vil for en Ordens Skyld lige gøre opmærksom paa, at Vickers-Armstrong var Konkurrent til F. L. Smidth, men det maatte man naturligvis efter min Mening se bort fra i denne Situation. Jeg refererer i denne Forbindelse til Bilag 104.

Fra Januar 1940 til 9. April 1940 førte jeg i Bryssel med et belgisk Firma og samtidig i Paris med en Kaptajn fra det franske Krigsministerium nogle Forhandlinger om at fremstille Flyvemaskindele for det franske Flyvevaaben. Jeg var klar over, at der ikke var Tale om, at det kunde tillades fra dansk Side at eksportere Flyvemaskindele herfra, som Situationen nu engang laa, og derfor førte jeg Forhandlingerne hen paa, at man skulde flytte hele denne Virksom-

hed, som jeg dengang ejede, til Frankrig og sætte den op dèr, saa den kunde arbejde for den franske Krigsindustri. Der blev fra fransk Side lagt uhyre Vægt paa dette Spørgsmaal; det undrede mig egentlig, at en saa lille Virksomhed kunde have større Interesse, men det blev mig fortalt, at der var en fuldstændig katastrofal Mangel paa Specialister inden for Omraadet, saa enhver Hjælp kunde have Betydning, og det viste sig senere ved Begivenhedernes Udvikling, at Frankrig var saa daarligt stillet, saa man bedre kunde forstaa det. Ogsaa disse Forhandlinger strandede paa den 9. April, idet det jo var en ret omstændelig Historie at flytte det hele derned, saa den 9. April afskar videre Forhandling. Jeg refererer til en Politirapport, Bilag 104.

En halv Snes Dage før den 9. April modtog jeg fra Direktøren for F. L. Smidth i London et Telegram om, om jeg vilde være venlig at være en Amerikaner, som jeg kendte godt, *Mr. Gowen*, behjælpelig med at faa Indrejsetilladelse til Danmark, idet han kom for at forhandle om nogle amerikanske Projekter. Da jeg fik Telegrammet, var jeg straks klar over, at det ikke kunde forholde sig, som der stod i Telegrammet, idet jeg vidste, at den paagældende ikke kunde have noget at gøre med de Projekter, der var nævnt. Paa den anden Side vidste jeg, at den paagældende *Mr. Gowen* tidligere havde arbejdet for Secret Service; det havde jeg faaet at vide ved en eller anden Lejlighed af *Lord Leathers*, senere Minister for Søtransport. Jeg var altsaa klar over, at det ikke drejede sig om disse Forretningsforhold, men om et eller andet vedrørende engelsk Efterretningsvæsen. Jeg gik op i Udenrigsministeriet og søgte at faa udvirket Indrejsetilladelse for *Mr. Gowen*, og det lykkedes ogsaa, naturligvis under Foregivende af, at han virkelig kom i forretningsmæssigt Øjemed. Han kom saa herover en Uges Tid eller saa før den 9. April og blev indlogeret paa Hotel d'Angleterre, og han meddelte mig straks, at det var ganske rigtigt, som jeg havde anet, at han kom ikke for at diskutere Forretning med mig, men i den hemmelige engelske Tjenestes Ærinde. Han meddelte mig, at han af sine Overordnede havde faaet Besked om at henvende sig til mig om Hjælp, og om jeg vilde hjælpe ham? Jeg sagde til ham, at jeg allerede havde taget mit Standpunkt, og jeg var parat i det Omfang, det kunde lade sig gøre. Hans Opgave bestod i, at han skulde skaffe et Skib i Danmark, som skulde lastes med Cement og derefter sendes op til Luleå og sænkes i Indløbet til Luleå Kanalen for at blokere Malmtransporterne til Tyskland. Jeg henvendte mig selv til F. L. Smidths Shipping Afdeling, Direktør Ibsen, og fik gennem ham forskellige Tilbud paa Skibe. Mr. Gowen havde medbragt et Akkreditiv paa ca. 150.000 £ til Gennemførelsen af Opgaven, men han vilde gerne spare paa Pundene, og der blev gjort Forsøg paa at chartre et Skib til Formaalet, og det lykkedes ca. den 7. April at finde et egnet Skib, som laa i Oslo. Imidlertid tog Begivenhederne Fart, og den 8. April om Aftenen meddelte *Mr. Gowen* mig, at nu var det hele for sent, nu vilde der indtræffe saadanne Begivenheder, med Besættelse af Danmark og Norge, saa Aktionen maatte afblæses.

Hjermind: En tysk Besættelse af Danmark og Norge?

Gunnar Larsen: Ja.

Hjermind: Det vidste han altsaa?

Gunnar Larsen: Det vidste han fra Englænderne.

Formanden: Paa hvilket Tidspunkt var det?

Gunnar Larsen: Det var den 8. April om Aftenen. Dermed var det selvfølgelig givet, at Aktionen ikke kunde gennemføres, men i de nærmest paafølgende Dage blev *Mr. Gowen* boende paa d'Angleterre, og dèr havde jeg naturligvis stadig Forbindelse med ham. Han klarede sig udmærket som amerikansk Statsborger, fik meget hurtigt etableret et fortræffeligt Forhold til de tyske Officerer, som han indsmigrede sig hos paa forskellig Vis. Jeg var straks klar over, hvad Meningen var med dette, og han vilde have mig med til det, men mine Følelser og Reaktioner umiddelbart efter Besættelsen var af en saadan Art, at ganske uanset, at jeg kunde se Fornuften og Meningen med det, kunde jeg ikke rigtig bekvemme mig til at deltage i hans Sammenkomster. Det viste sig senere, som jeg ogsaa har faaet meddelt fra anden Side, at *Mr. Gowen* fik en hel Del Oplysninger ved disse Sammenkomster med disse Officerer. Jeg nævner dette specielt, for senere under Besættelsen

var netop hans Optræden ved den Lejlighed noget af en Inspiration for mig til mine senere saa forkætrede Sammenkomster med tyske Militære og andre Tyskere saavel som mine Rejser i Tyskland.

Mr. Gowen var meget stærkt interesseret i efter den 9. April at skaffe Oplysninger om den tyske Aktivitet i Jylland, især paa Flyvepladserne, og efter et Par Dages Forløb begyndte jeg derfor i Samraad med ham at foretage en Række Rejser, først og fremmest til Aalborg, hvor jeg i særlig Grad helligede Rødslet Flyveplads min Opmærksomhed og ligeledes den nye Flyveplads Øst, som Tyskerne havde lavet paa Arealer, der tilhørte Cementfabrikkerne. Netop fordi det her var Cementfabrikkernes Arealer, det drejede sig om, havde jeg naturligvis særlig gode Muligheder for at skaffe Oplysninger om, hvad der foregik. Jeg besøgte ogsaa paa disse Rejser min egen Flyveplads ved Ry, som ogsaa var belagt med tyske Maskiner, og som jeg naturligvis ogsaa samlede de behørige Oplysninger om. Om alt, hvad jeg paa den Maade obeserverede, aflagde jeg Rapport til *Mr. Gowen*, baade vedrørende Camoufleringer og Standpladser paa den ene og den anden Flyveplads, Ammunitionsdepoter og lignende. Jeg gjorde i Særdeleshed opmærksom paa min egen Plads, idet jeg var ængstelig for, at R.A.F. ikke var bekendt med, at denne Flyveplads, som paa Kortene kun var optegnet som en privat Landingsplads, var af saadanne Dimensioner, at den kunde bruges til virkelige militære Operationer. Bagrunden for min Ængstelse var, at der i Efteraaret 1939 havde været Besøg af en fransk Militærmaskine, som var nødlandet i Horsens, men ikke kunde starte derfra, og da fik Besætningen i Horsens at vide, at man kunde køre alt Godset i Maskinen op til Flyvepladsen ved Ry, idet den var stor nok til den store Militærmaskine. Saa blev Maskinen fløjet tom fra Horsens til Ry, og da de franske Officerer saa denne Plads, bemærkede de, at den var ikke afmærket paa noget Kort, og det maatte være en militær Plads, som man ikke kendte noget til. Jeg var bange for, at R.A.F. ikke var bekendt med dette Forhold, hvorfor jeg aflagde Rapport til *Mr. Gowen* herom.

Henimod Slutningen af April blev der givet Udrejsetilladelse for amerikanske og andre neutrale Landes Statsborgere, og *Mr. Gowen* fik Lov til at rejse ud af Danmark, og han medbragte naturligvis de Oplysninger, jeg havde skaffet, ligesom de Oplysninger, han havde faaet ved sit Samvær med Tyskerne, og formentlig har han ogsaa haft andre Kilder. Ved *Mr. Gowens* Afrejse aftalte jeg med ham, at jeg skulde fortsætte mit Efterretningsarbejde og skaffe passende Forbindelser, eventuelt over Sverige, til at faa det videre ekspederet. Jeg fortsatte mit Arbejde i den Retning, men inden jeg gaar over dertil, vil jeg gerne referere til en anden lille Episode; vedrørende Forholdet til *Mr. Gowen* vil jeg gerne referere til Bilag 105 og 106, dels en edssvoren Erklæring og dels en Politirapport.

Jeg nævnte før, at nogle Dage før den 9. April var en af mine norske Bekendte, Direktør *Holter* fra Brevik, kommet til Danmark fra Paris paa Gennemrejse til Oslo. Han strandede her den 9. April og kunde ikke komme af Sted, men der var ikke megen Chance for, at han skulde blive opdaget af Tyskerne; han talte Dansk og boede privat, saa foreløbig afventede han Begivenhederne. Men efter en halv Snes Dage blev det klart, at Kampen i Norge vilde fortsætte, og hans Indstilling var, at han under den ene eller anden Form maatte deltage i den, saa han besluttede sig til at se at komme over til Sverige for derfra at komme i Forbindelse med de norske Myndigheder og saa tage Bestemmelse om, hvor han videre skulde hen. Jeg var som sagt behjælpelig med at skaffe ham en Baad, satte ham bl. a. i Forbindelse med Baron *Ernst Wedell-Wedelsborg*, som gennem sin Sejlsportsinteresse var særlig godt kendt med Smaahavnene ved Øresunds Kyst, og det lykkedes ham at faa en Baad og komme over til Hveen, hvorfra han kom videre til Rusland og til England og Amerika. Da Direktør *Holter* rejste herfra, søgte han at overtale mig til at følge med, men jeg sagde, at jeg mente, jeg kunde gøre baade mit Firma og ogsaa Englænderne større Tjeneste ved at blive her i Landet. Jeg skal i den Forbindelse refere til Bilag 104, som er en Dokumentation fra Di-

rektør Holter vedrørende disse Forhold, og ogsaa Bilag 107.

I Begyndelsen af Maj Maaned 1940 blev der paa min Foranledning afsendt en hel Del af F. L. Smidths Folk til Amerika. Man kunde paa det Tidspunkt endnu faa Folk af Sted til det dengang neutrale Amerika, og det var af Betydning for Virksomheden at faa en Række Specialister ud uden for tysk besat Omraade. Ved denne Lejlighed bad jeg en af disse Ingeniører, Ingeniør *C. F. Clausen*, om at overbringe en Besked til min Nevø, som dengang befandt sig i Amerika, gaaende ud paa, at han skulde melde sig til de engelske Styrker som frivillig. Jeg skal her referere til Bilag 104.

Den 9. April foretog jeg ogsaa forskellige Dispositioner af antiværnemagermæssig Art, om jeg saa maa have Lov at sige, som jeg mener jeg maa have Lov at anføre i den Situation, jeg i Øjeblikket befinder mig i. Jeg havde i Perioden 1938—40 finansieret Bygning af en Flyvemaskine-Dieselmotor af en helt ny Konstruktion, som var konstrueret af en Ingeniør *Rasmussen*, der ogsaa var Fader til Bur-Wains Dieselmotor. Han havde lavet denne Flyvemaskinemotor, og den havde vi faaet konstrueret og faaet bygget den første Opstilling paa Valby Maskinfabrik, hvor den stod paa Prøveplan og var i fuld Funktion den 9. April. Prøverne med Maskinen var forløbet ganske overordentlig udmærket, og den var i Stand til at yde væsentlig mere end de dengang kendte Konstruktioner. Jeg nærede Ængstelse for, at Tyskerne efter den 9. April under en Inspektion af Fabrikken, som man kunde regne med vilde finde Sted, skulde faa Nys om denne Maskine, der muligvis kunde være blevet det tyske Luftvaaben til betydelig Gavn, og jeg gav derfor Ordre til, at det hele skulde demonteres og forsvinde, saa man ikke ved en Inspektion skulde komme efter Konstruktionen. Det skete ogsaa; det hele blev fjernet, og Tyskerne fik ikke under hele Besættelsen Nys om denne Konstruktion. Jeg skal vedrørende dette Forhold referere til Bilag 104 og Bilag 108 og 109.

I Overensstemmelse med mine Aftaler med *Mr. Gowen* fortsatte jeg mine Bestræbelser for at skaffe militære Oplysninger af Værdi for Englænderne. Det stod mig meget hurtigt klart, at hvis dette Arbejde virkelig skulde lykkes og have Betydning, maatte der udbygges en Slags Organisation, men paa den anden Side var det ogsaa klart, at man skulde gaa frem med største Forsigtighed. Jeg fortsatte med at rejse til Jylland og gøre Observationer, og jeg begyndte ogsaa at tage nogle Medarbejdere med paa Turene for efterhaanden at faa disse sat ind i det. Det var to yngre Ingeniører, *Mogens Harttung* og *Ramsby*, som begge havde Tilknytning til Industrier, som stod F. L. Smidth i Aalborg nær, saa det ikke var paafaldende, at de ofte kom til at rejse frem og tilbage, Bilag 110.

Jeg maa i øvrigt her indskyde, at det skete ikke saa sjældent i den første Tid, som det vil være bekendt, at Færgeforbindelsen var afbrudt, og jeg fik etableret en lille særlig Færgeforbindelse mellem Kerteminde og Kalundborg. Paa en af disse Ture mellem Kerteminde og Kalundborg havde jeg Redaktør, Folketingsmand *Bollerup Madsen* med. *Christmas Møller* var paa et vist Tidspunkt saa venlig at gribe ind i Forholdet og hjælpe mig, idet Varedirektoratet prøvede paa at spærre eller spærrede Ruten, fordi man ikke maatte bruge Petroleum til privat Færgefart. *Christmas Møller* fik imidlertid Ruten aabnet igen, og senere kom Færgefarten i Gang paa normal Vis, saa det ikke var nogen Hindring. Efterhaanden havde jeg faaet samlet en hel Del Oplysninger, foretaget Skitser af de nye Flyvepladser ved Aalborg, især den ved Cementfabriken, med Angivelse af Ammunitionsdepoters Beliggenhed, de camouflerede Flyveskjuls Art og Beliggenhed o. s. v.

Jeg søgte da en Anledning til at komme til Sverige for at aflevere disse. Det var forholdsvis let, idet jeg den Gang var Formand for Det Danske Luftfartselskab, og under Paaberaabelse af, at jeg skulde til Konference, fik jeg Udrejsetilladelse til at rejse til Stockholm. Her kom jeg i Forbindelse med en tidligere Bekendt, en engelsk Flyver, som havde været i R.A.F. og som hed Jimmy Sinclair, jeg kendte ham fra Kastrup fra tidligere Tid, og til ham afleverede jeg alle disse Sager i hans Lejlighed paa Norra Mälarens Strand. Da jeg kom tilbage fra denne Rejse, hvor jeg for øvrigt ogsaa traf Ingeniør *Drescher*, som jeg senere skal komme tilbage til, fort-

satte jeg mit Efterretningsarbejde. Ingeniør *Drescher*, som jeg kendte fra tidligere Tid, og som jeg iøvrigt ogsaa havde truffet i Stockholm i Maj Maaned, hvor han var engageret i den engelske Efterretningstjeneste, opsøgte mig i København i Juni Maaned og meddelte mig, at nu havde han faaet særlig Besked om at skaffe Observationer vedrørende Samlinger af Svæveplaner, idet man fra de engelske Myndigheders Side nærede nogen Ængstelse eller i hvert Fald Interesse for, om der skulde foreligge Planer om Invasion ad Luftvejen, som man muligvis kunde faa Nys om gennem Ansamling af Svæveplaner. Jeg koncentrerede derfor min Opmærksomhed i den nærmeste Tid særlig om dette Spørgsmaal. Ogsaa her havde jeg særlige Muligheder, idet jeg var Formand for Flyvemaskinefabriken Skandinavisk Aero Industri, hvis Virksomhed var beliggende i Aalborg, og hvis Teknikere var velkendt med samtlige Flyvemaskinetyper. I Løbet af Juni Maaned fik jeg gennem en Række forskellige Kilder Meddelelse om, at de danske National-Socialister, i Særdeleshed Clausen- og Sehested-Grupperne, intrigerede stærkt paa ved Tyskernes Hjælp at komme til Magten. Jeg fik disse Oplysninger dels fra Direktør *Vilh. Nielsen*, som var en personlig Ven af afdøde Statsminister *Stauning*, og dels fra Direktør *Sthyr*, der siden Efteraaret 1939 havde været Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg, og som derigennem havde meget intim Kontakt med Udenrigsministeriets Embedsmænd.

Omtrent i samme Periode fik jeg Besøg af en Herre fra en anden Gruppe, det var *Wilfred Petersen*, som kom for at søge Støtte til forskellige Angreb paa *Frits Clausen* og *Sehested*. Ogsaa han informerede mig om de Herrers Aktivitet. Han meddelte mig yderligere, at Hofjægermester *Sehested* bl. a. gennem tyske Agenter, han havde Forbindelse med, søgte at skaffe Oplysninger om, hvorvidt jeg havde nogen Forbindelse med den engelske Efterretningstjeneste. Spørgsmaalet *Wilfred Petersen* vil jeg gerne have Lov til at komme tilbage til senere, idet der udspandt sig ...

Hjermind: Vilde *Sehested* interessere sig for, om De havde Forbindelse med engelske Agenter?

Gunnar Larsen: Ja, det var den Meddelelse, jeg fik.

Hjermind: Og som De mente at kunne bringe videre. Men det er en meget grov Sigtelse.

Gunnar Larsen: Jeg kan kun give give den for, hvad jeg fik den for. Jeg fik gennem ham *(Wilfred Petersen)* Meddelelse om, at *Sehested* og Ingeniør *Mortensen*, som iøvrigt er tiltalt i Sehested-Sagen, var interesseret i at faa konstateret, om jeg havde engelske Forbindelser.

Formanden: Maa jeg benytte Pausen til at spørge Hr. Ingeniøren, om den Redegørelse er meget lang endnu.

Gunnar Larsen: Ja, det er den for saa vidt.

Formanden: Foreligger den i saadan Form, at den kan afleveres til Kommissionen?

Gunnar Larsen: Ja, den er, om jeg saa maa sige klippet lidt sammen, det er ikke saa smukt skrevet, men principielt er der ikke noget i Vejen.

Formanden: Der er ikke noget i Vejen for, at den afleveres til Kommissionen, saa kan vi lige saa godt faa den skriftligt.

Gunnar Larsen: Det har jeg ikke Spor at indvende imod.

Arnth Jensen: Men der kunde komme Ting, som vi vilde stille Spørgsmaal om.

Formanden: Jeg ved ikke, om Deres Fremstilling er inddelt i Afsnit, saaledes at det vil være rigtigst at fortsætte dette Punkt, og at De maaske derefter kunde aflevere Resten skriftligt.

Gunnar Larsen: Den er i nogen Grad inddelt i Afsnit, men efter store Linier er den kronologsk*).

Formanden: Jeg skal her afbryde Mødet et Øjeblik.

Mødet udsat Kl. 11.10.

Mødet optaget Kl. 11.25.

Formanden: Kommissionen er blevet enig om, at vi meget gerne fortsætter med den mundtlige Redegørelse indtil den 8. Juli, da De indtræder i Ministeriet.

Gunnar Larsen: Udmærket.

Formanden: Hvis Redegørelsen vedrørende de Forhandlinger, som gik forud for den 8. Juli ikke er for lang, vil vi

*) Den af Gunnar Larsen afgivne skriftlige Redegørelse er optrykt som Aktstykke Nr. A. 198.

gerne have den mundtligt. Resten kan vi saa faa skriftligt.

Gunnar Larsen: Udmærket.

De før nævnte Oplysninger vedrørende Frits Clausen- og Sehested-Gruppernes Aktivitet i Samarbejde med de tyske Myndigheder overbeviste mig efterhaanden om, at det var en rigtig Politik at støtte Bestræbelserne for at styrke den danske Regering, uanset hvad der var foregaaet den 9. April, som jeg havde været saa voldsomt imod, Bilag 111.

Ogsaa fra forskellig anden Side havde jeg bragt i Erfaring, at Situationen var ved at udvikle sig paa en yderst faretruende Maade, og at der maatte regnes med, at Situationen mellem den daværende danske Samlingsregering og de tyske Myndigheder var ved at blive saa prekær, at alvorlige Overgreb fra tysk Side i Modstrid med Aftalerne den 9. April maatte antages at foreligge som en Mulighed. Jeg vil gerne her referere til Bilag 102a, Politirapporten.

Maa jeg have Lov til at sige til Formanden vedrørende de originale Bilag, at nogle af dem ligger forskellige Steder i Domstolene, det er ikke noget, jeg lige kan trække ud paa 24 Timer, men det kan selvfølgelig skaffes efterhaanden.

Formanden: I Fotokopier?

Gunnar Larsen: Ja.

Formanden: Skulde det volde Vanskelighed for Dem at faa Kopier af de Dokumenter, som er fremlagt i Retten . . .

Gunnar Larsen: Nej, det volder ingen Vanskeligheder, det er bare et Tidsspørgsmaal, man kan ikke fremskaffe dem fra den ene Time til den anden.

Formanden: Hvis De mener, De kan fremskaffe dem, siger vi Tak, ellers kan Kommissionen rette Henvendelse til Retten.

Gunnar Larsen: Selvfølgelig kan jeg skaffe dem. Det er blot et Spørgsmaal, om Kommissionen har Interesse i at faa Bilagene, som de foreligger her, og saa efterhaanden faa de originale.

Formanden: Det vil vi gerne. Som jeg sagde til at begynde med, da vi talte om Skrivelsen fra Scavenius til Dem, vil Kommissionen meget gerne se den originale Skrivelse, men det forhindrer jo ikke, at Kommissionen kan benytte Afskriften.

Gunnar Larsen: Det forstaar jeg.

Formanden: Men vi vil gerne have Lejlighed til at konstatere, at det er en rigtig Afskrift. Disse Afskrifter kan godt afleveres med de øvrige?

Gunnar Larsen: Udmærket.

. . . . . .

Formanden: Paa samme Maade er det, jeg nu vil gøre Dem bekendt med, ogsaa omhandlet under den retslige Forundersøgelse, men det har formentlig ikke foreligget dengang, og derfor vil jeg gerne gøre opmærksom paa det. I den sidste Del af Forhørene tales der om Hvervning til Finland. Jeg vil gøre Dem bekendt med, at det af Ministerprotokollen for Mandag den 30. Juni 1941 og Tirsdag den 1. Juli s. A. fremgaar, at Spørgsmaalet frivillige til Finland har været drøftet i Mødet den 30. Juni — ja, der er forresten et Møde til, den 6. August 1941. Om Drøftelserne i Mødet den 30. Juni staar der kun:

»Spørgsmaalet om Hvervning af frivillige til Finland drøftedes.

Sagens Behandling blev udsat til næste Møde.«

Vedrørende Mødet den 1. Juli staar der refereret:

»Forsvarsministeren og Kirkeministeren var fraværende. 1) Spørgsmaalet om frivillige til Finland blev drøftet. Det blev besluttet, at Regeringen paa nuværende Tidspunkt ikke blander sig i Spørgsmaalet. Der var ingen Betænkelighed ved, at der blev ydet Finland humanitær Hjælp f. Eks. gennem Røde Kors. Handelsministeren vilde undersøge Muligheden for at nedsætte Smørrationen til Fordel for Finland.«

Og i det sidste Møde, den 6. August 1941, staar der:

»Forsvarsministeren meddelte, at den tyske Overkommando paa Foranledning af General Prior havde meddelt, at den danske indkaldte Militærstyrke kunde forøges paa Betingelse af, at der sendtes et Regiment til Finland til at indtræde i Krigen mod Rusland.

Der var Enighed om ikke under de foreliggende Omstændigheder at forøge de indkaldte Styrker, hvorved ogsaa Spørgsmaalet om at sende et Regiment til Finland bortfaldt.«

Det er, hvad der foreligger om det Spørgsmaal i Ministerprotokollen. Jeg ved ikke, om det giver Dem Anledning til at føje noget til? Vi maa jo stadig huske paa, at vi har Deres Forklaring i Byretten.

Gunnar Larsen: Nej, det tror jeg ikke. Det eneste, der skulde være at føje til Forklaringerne i Byretten, er et Dokument, som dengang ikke forelaa, men som senere fremkom og blev fremlagt i Højesteret. Det var et Referat fra Krisekabinettet, hvis Dato jeg ikke husker udenad. Der havde været Forhør dels af mig og dels af forskellige Medlemmer af Krisekabinettet, idet jeg havde udtalt vistnok i Byretten, at der paa et Møde i Krisekabinettet var blevet vedtaget at bevilge Udførselstilladelse for forskellige Genstande, Uniformsgenstande, til Finland til de frivillige, der rejste derop, Støvler, Tæpper og saadan noget. Der blev da foretaget Politiafhøring af en Række af Krisekabinettets Medlemmer, og de mente ikke at kunne erindre noget herom, og ved Politiets Undersøgelse af Krisekabinettets Protokol havde man heller ikke fundet noget. Men senere, da jeg kom paa fri Fod, fandt jeg alligevel det Referat af Krisekabinettets Møder, hvor Sagen var vedtaget. Det blev fremlagt i Højesteret, men det foreligger ikke i Byrettens Akter. Det er derfor, jeg nævner det her.

Formanden: Vi kunde maaske ogsaa faa en Kopi af det?

Gunnar Larsen: Ja, det maa kunne skaffes.

. . . . . .

(De øvrige stenografiske Referater vedrørende Afhøringen af Gunnar Larsen findes i Bind IV Side 77).

Torsdag den 3. Oktober 1946 Kl. 10.

For Kommissionen mødte paa ny Rigspolitichef, fhv. Justitsminister Eigil Thune Jacobsen.

(Uddrag).

. . . . . .

Formanden: Det følgende Spørgsmaal lyder: Med hvilken Motivering fremtvang De som Justitsminister en offentlig Undskyldning til *Knud Sthyr* fra den konservative Generalkorrespondance i Anledning af dennes Angreb paa *Sthyr* for økonomisk Støtte til visse Nazigrupper?

Thune Jacobsen: Spørgsmaalet er stillet mig af den tidligere Kommission i en lidt blidere Form, idet Spørgsmaalet dengang hed: Oplysning om den daværende Justitsministers Medvirken til Standsning af de af den konservative Generalkorrespondance rejste Angreb paa Direktør *Sthyr* i August 1942.

Aksel Møller: Jeg har ikke noget imod, at Rigspolitichefen vælger først at besvare det første Spørgsmaal, det, som blev stillet af den første Kommission.

Maaske kan det være en Oplysning baade for Kommissionen og for Rigspolitichefen, naar jeg siger, at Motivet til, at Spørgsmaalet er stillet, i Virkeligheden er at forberede et senere Spørgsmaal til den daværende Udenrigsminister *Erik Scavenius*. Forholdet var jo nemlig det, at *Sthyrs* Erklæring var urigtig, og derfor vil jeg gerne have at vide, om De som Justitsminister paa det Tidspunkt var klar over, at den var urigtig.

Thune Jacobsen: I »Jydske Tidende« for 4. August 1942 indeholdtes en Artikel fra den konservative Generalkorrespondance, »Fra den politiske Undergrund«. Man kunde ikke af denne Artikel se, hvem der sigtedes til, ved Omtalen af »en Mand, som den nationale Samling satte paa en af vort Lands højeste Tillidsposter«, men senere, den 29. August, blev det oplyst, at man sigtede til Direktør *Knud Sthyr*, der var Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg. Jeg ved ikke, om jeg tør gaa ud fra, at det er bekendt, hvad »Jydske Tidende«s Artikel indeholdt, ellers kan jeg læse den højt her.

Aksel Møller: Det er sikkert ikke nødvendigt. Det var jo en Sigtelse imod Direktør *Sthyr* for, skønt han var høj Embedsmand, at have støttet nazistiske Retninger, med Pengemidler og med Raad. Den daværende Justitsminister skrev selv til Kommissionen, at han paatog sig efter Anmodning at optræde som Mægler i Fortsættelse af tidligere Beskæftigelse med Sagen, der i øvrigt var ham — nemlig Justitsministeren — ganske uvedkommende.

Thune Jacobsen: Denne Avisartikel og dette Angreb blev omtalt i et Ministermøde af daværende Udenrigsminister *Scavenius*, der ønskede paa Grundlag af Sagens Karakter som en i alt Fald politisk set alvorlig Sigtelse mod Ministeriets Medhjælper, at der skulde anlægges offentlig Æresfornærmelsessag mod Korrespondenten. Jeg kan huske, at jeg straks svarede ham, at jeg ikke syntes, der var Anledning for det offentlige til at gribe ind i denne Sag, men jeg lovede, at jeg skulde nærmere undersøge Spørgsmaalet, om det overhovedet var muligt, altsaa om det rent juridisk var forsvarligt. Jeg lod Spørgsmaalet undersøge og kom til det Resultat, at der maaske kunde være Tale om Injurier; hvis den Person, der sigtedes til, som Tjenestemand eller honorarlønnet lod sig betale for at virke for Regeringen, samtidig med at han drev politisk Muldvarpearbejde for at undergrave Regeringens Stilling; og for saa vidt der altsaa sigtedes til Direktør *Sthyr*, havde Afdelingschef *Hvass* oplyst, at *Sthyr* var *ulønnet* Formand for Udenrigsministeriets raadgivende handelspolitiske Udvalg, og denne Stilling kunde formentlig ikke binde ham til ikke samtidig at drive politisk Virksomhed imod Regeringen, og en Beskyldning derfor kunde da ikke siges at være injurierende. Den næste Dag meddelte jeg i et Ministermøde, at jeg ikke mente, Sagen burde

tages op som offentlig Æresfornærmelsessag, men saa anmodede Udenrigsministeren mig — ogsaa i det Ministermøde —, om jeg saa ikke i Stedet kunde søge at tilvejebringe et Forlig mellem Parterne, d. v. s. fremskaffe en Erklæring fra den konservative Presse, for at Sagen paa den Maade kunde komme ud af Verden; i modsat Fald maatte jo *Sthyr* anlægge et Injuriesøgsmaal mod den konservative Presse. Sagen blev alsaa forelagt i et Ministermøde, og skønt Sagen var mig uvedkommende, indgik jeg paa at søge tilvejebragt et Forlig mellem Parterne.

Aksel Møller: Maa jeg lige have Lov at spørge Dem, Hr. Rigspolitichef: Naar De paatog Dem at tilvejebringe et Forlig mellem Parterne, og Beslutningen derom blev truffet paa et Ministermøde, saa maa Forudsætningen jo have været den, at De som Landets Justitsminister vilde undersøge, hvorvidt de mod *Sthyr* rejste Sigtelser havde noget paa sig. Gjorde De det?

Thune Jacobsen: Det var et Spørgsmaal om at forlige de to Parter i det Øjeblik, og jeg opfattede ikke min Opgave som andet end at søge at tilvejebringe et Forlig mellem dem, efter at man havde indhentet Erklæring fra *Sthyr* i Sagen. Jeg kan oplyse, at jeg paa et tidligere Tidspunkt fra Københavns Opdagelsespoliti havde modtaget en lille Notits angaaende Direktør *Sthyr*. Jeg ved ikke om jeg skal læse den op?

Formanden: Jo Tak.

Thune Jacobsen: Det er altsaa en Informationsskrivelse fra Københavns Opdagelsespoliti af 12. Juni 1942. Der staar i den:

> »Torsdag d. 11. Juni d. A. afholdtes hos Arkitekt *Robert Hansen* et Møde, hvor var til Stede: fra »Oppositionen« *P. M. Asmussen*, fra »Den danske Front« *Lønskov* og *Hinné*, fra »Arbejdsfællesskabet« Redaktør *Høyer* samt *Eiler Baastrup* og Kontorchef *Wilhelmsen* og endelig Direktør *Sthyr* fra Udenrigsministeriet.
>
> Direktør *Sthyr* meddelte, at der fra Cement Koncernen og fra andre interesserede Industrikredse i det kommende Efteraar vilde blive stillet ca. ½ Mill. Kr. til Raadighed for »Stormløb« paa Regeringen fra de yderliggaaende Nationalsocialisters Side, idet man var klar over, at man til den Tid vilde have store Chancer for at faa det »Stormangreb« til at lykkes.
>
> Endvidere meddelte han, dog under Tavshedsløfte, at Trafikminister *Gunnar Larsen* paa sin sidste Rejse havde ført Forhandlinger om Danmarks indrepolitiske Forhold, idet der var mange inden for den tyske Regering og andre indflydelsesrige Kredse i Tyskland, som var interesseret i en Nyordning, men dog ikke den Retning, som D.N.S.A.P. repræsenterede, idet man var klar over, at et System efter tysk Mønster kun kunde gennemføres med Vold. Man var dèr klar over, at D.N.S.A.P. aldrig vilde slaa igennem i Danmark, medens der derimod formentlig var Chance for, at den Linie, som den »Nationale Aktion« repræsenterede, vilde slaa igennem, idet den formentlig kunde gennemtvinges uden alt for store Gnidninger. Det var derfor nødvendigt i den kommende Tid at føre en intensiv Kamp mod Fagforeningerne og Socialdemokratiet, da det var disse 2 Faktorer, der var den farligste Modstander mod en Nyordning, og derfor var det nødvendigt, at Rollerne inden for de Fraktioner, der tilhører den »Nationale Aktion«, blev fordelt rigtigt.
>
> Det blev derefter bestemt, at *P. M. Asmussen* gennem socialistisk Arbejderforbund og Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet udnytter alle Midler til at splitte Parti og Fagforeninger. Den danske Front skal illegalt bekæmpe D.N.S.A.P. og sammen med »Arbejdsfællesskabet« og den nationale Blok bekæmpe de øvrige Systempartier.«

Saaledes lyder Skrivelsen, men jeg maa naturligvis straks tilføje, at denne Meddelelse, denne Rapport, er givet Københavns Opdagelsespoliti af en eller anden Meddeler, og man ved, at disse Meddelelser, man saaledes faar, kan være ganske falske, der kan være et Gran af Sandhed i dem, og de kan naturligvis

være helt sande. Hvad der altsaa virkelig forelaa her, kunde man ikke vide, man maatte først og fremmest høre Hr. *Sthyr* selv om det. Jeg vil ogsaa bemærke, at da jeg havde faaet denne fortrolige Meddelelse fra Københavns Opdagelsespoliti, forelagde jeg den straks for Udenrigsminister *Scavenius*, idet *Sthyr* jo sorterede under Udenrigsministeriet, og jeg gjorde ogsaa Statsminister *Buhl* bekendt med den.

Allerede paa det Tidspunkt, da »Jydske Tidende«s Artikel forelaa, havde man foreholdt *Sthyr* denne Erklæring og afæsket ham en Udtalelse derom. Vi fik ogsaa en Skrivelse fra Direktør *Sthyr* af 25. Juni 1942 — jeg ved ikke, om den er Kommissionen bekendt, eller om man ønsker, jeg skal læse den op? Han benægter . . .

Aksel Møller: Nej, det gør han ikke. Direktør *Sthyr* indrømmer i denne Skrivelse, at han har givet mindre Bidrag, ganske vist — hævder han — under Forudsætning af neutral Karakter.

Busch-Jensen: Er det rigtigt, naar jeg mener at erindre, at Direktør *Sthyr* nægtede at have været til Stede i det Møde?

Thune Jacobsen: Han nægtede overhovedet at have været med til det Møde. Men jeg skal læse denne Skrivelse op i dens Helhed:

»I. Til Notits af 18. Juni 1942 skal jeg bemærke følgende:

Samtlige Meddelelser for saa vidt angaar min Person er grebet ud af Luften. Jeg kan kun tro, at der foreligger en Personforveksling eller et frækt Bedrageri.

II. Til Notits af 12. Juni 1942 skal jeg bemærke følgende:

Den i Notitsen nævnte Redaktør *Høyer* har søgt mig nogle Gange. *Høyer* fremtraadte som en Modstander af *Frits Clausens* Parti og som en meget ivrig Antikommunist. Han vilde søge at danne en ny nationalsocialistisk Fraktion, særlig ogsaa paa Grundlag af de Grupper, der havde forladt *Frits Clausen*. Da jeg kunde tænke mig, at denne Virksomhed under Omstændighederne kunde blive nyttig for Landet, gav jeg Redaktør *Høyer* nogle mindre Beløb til Hjælp til Dækning af hans Udgifter, om et stort Tilskud eller lignende har der aldrig været Tale.

De i Notitsen nævnte *Asmussen* og *Robert Hansen* har ligeledes søgt mig for at faa Bidrag til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet. Foreningens Formaal skulde særlig være at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet og modvirke den kommunistiske Agitation, der siges at finde Sted blandt Familierne her i Landet. Endvidere skulde Foreningen afholde Underholdningsmøder for de hjemmeværende Familiemedlemmer. Til Foreningen, hvis Formaal er nærmere angivet i vedhæftede Eksemplar af Foreningens Love, har jeg ligeledes givet et mindre Beløb, specielt til Hjælp til Betaling af Lokale til Underholdningsmøde for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn.

Samtlige i Notitsen indeholdte Meddelelser, der gaar ud over foranstaaende, har intet med Virkeligheden at gøre. Jeg kender intet til det i Notitsen omtalte Møde den 11. Juni, og de forskellige Konspirationer mod Regeringen, Fagforeninger eller politiske Partier maa jeg formode er fri Fantasi, i hvert Fald har de aldrig været omtalt over for mig. Ligesom for Notitsen af 18. Juni's Vedkommende maa jeg tro, at der ogsaa her foreligger en Personforveksling eller et frækt Bedrageri.«

Aksel Møller: Det er altsaa paa Grundlag af denne Erklæring, at Rigspolitichefen som Justitsminister mente at kunne . . .

Thune Jacobsen: . . . optræde som Mægler mellem Parterne . . . Næh, jeg fordrede en yderligere Erklæring fra Hr. *Sthyr*, og den kom. Den 9. September, altsaa efter at denne Artikel havde staaet i »Jydske Tidende«, fik jeg en ny Erklæring, og i den staar:

»I min Notits af 25. Juni 1942 udtalte jeg følgende angaaende mit Forhold til *P. M. Asmussen* som

Forretningsfører for Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet:

»De i Notitsen nævnte *Asmussen* og *Robert Hansen* har ligeledes søgt mig for at faa Bidrag til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet. Foreningens Formaal skulde særlig være at opretholde Forbindelsen mellem de danske Arbejdere i Udlandet og deres Familier her i Landet og modvirke den kommunistiske Agitation, der siges at finde Sted blandt Familierne her i Landet. Endvidere skulde Foreningen afholde Underholdningsmøder for de hjemmeværende Familiemedlemmer. Til Foreningen, hvis Formaal er nærmere angivet i vedhæftede Eksemplar af Foreningens Love, har jeg ligeledes givet et mindre Beløb, specielt til Hjælp til Betaling af Lokale til Underholdningsmøde for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn.«

De Beløb, hvorom det drejer sig, udgøres af et Beløb paa 1000 Kr. og et Beløb paa 500 Kr. Beløbet paa 500 Kr. er betalt for at sætte Foreningen i Stand til at betale Omkostningerne ved et af Foreningen arrangeret ganske upolitisk Underholdningsmøde i Borups Højskole for Arbejdernes hjemmeværende Hustruer og Børn. Betalingen af dette Beløb til Foreningen behøver vel ikke nogen nærmere Forklaring.

Med Hensyn til Betalingen af de 1000 Kr. skal jeg anføre følgende:

D'Herrer *Oscar Bjørnstrup, Robert Hansen, P. M. Asmussen* og *Høyer*, der ogsaa havde søgt Trafikministeren, havde nogle Gange været hos mig for at søge Støtte til Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet og gjort Rede for Foreningens Love og Formaal. I Foreningens Love og Vedtægter siges følgende med Hensyn til Foreningens Formaal:

»Det er Foreningens Formaal at være Forbindelsesleddet mellem Hjemmet og Arbejderen i Udlandet,

at være Hustruen behjælpelig over for de respektive Myndigheder,

at arbejde absolut upolitisk, og det er vor Opgave at sørge for, at den Linie bibeholdes,

at træde hjælpende til i Tilfælde af økonomiske Vanskeligheder i Hjemmet; det eventuelle Beløb, som i det Tilfælde udlaanes, maa dog tilbagebetales,

at afholde Films, Foredag og Sammenkomster af forskellig Art for de hjemmeværende Hustruer og Børn,

at oprette lokale Afdelinger i Provinsen og i Udlandet over alt, hvor det er muligt.

Foreningen vil, naar de tilstrækkelige Midler er til Stede, udgive et Maanedsblad, Bladets Navn er »Danske Arbejdere«.«

Jeg har altid med Rette eller Urette anset den kommunistiske Fare her i Landet for betydelig stor under en fortsat Stormagtskrig, og da samtlige 4 Herrer erklærede sig som ivrige Antikommunister og rede til at imødegaa den kommunistiske Agitation, som blev drevet blandt de hjemmeværende Familier af de i Tyskland arbejdende danske Arbejdere, og da jeg ydermere havde Sympati for Foreningens Arbejde, saaledes som dette fremgik af Lovene, gik jeg med til at yde et Bidrag til Foreningen som en Hjælp til Foreningens antikommunistiske Arbejde og til Udgivelsen af det i Lovene omhandlede Blad, »Danske Arbejdere«, der i øvrigt skulde være et rent Underholdningsblad, dog med en vis antikommunistisk Tendens.

Den 10. April gav jeg i Henhold til et den 9. April over for Foreningens Ledelse afgivet Tilsagn Instruktion til mit Kontor om til Herr *Asmussen*, der er Forretningsfører for Foreningen, at udbetale ovennævnte 1000 Kr. med Anmodning om at tilkendegive Herr *Asmussen*, at jeg ønskede at modtage et Eksemplar af Bladet, naar det blev udgivet, samt at blive holdt underrettet om, hvorledes Foreningens Arbejde i øvrigt udviklede sig.

Da jeg den 10. April var stærkt optaget af Møder og slet ikke var paa mit Kontor, blev Beskeden til Kontoret givet pr. Telefon; ved en beklagelig Misforstaaelse sendte Kontoret, uden min Viden, Herr *Asmussen* et Brev, hvori det hedder: »Under Henvisning til Deres Konference med Direktør *Sthyr* fremsender vi hoslagt Kr. 1000 til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet »Arbejderen«.« Først efter Sagens Drøftelse i Ministermødet for 8—10 Dage siden foretog jeg en Undersøgelse af Forholdet paa Kontoret og blev derved bekendt med Brevet. Ved de 1000 Kroners Udbetaling er der ved Bladet »Arbejderen« tænkt paa det i Vedtægterne og Lovene nævnte Blad »Danske Arbejdere«, og jeg var paa det paagældende Tidspunkt ubekendt med, at Herr *Asmussen* var ansvarlig for Udgivelsen af et politisk Blad, der vendte sig mod Fagforeningerne.

Efter at det var blevet mig klart, at Herr *Asmussen* ved Siden af sin Virksomhed som Forretningsfører for Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet drev indrepolitisk Virksomhed, afbrød jeg yderligere Forbindelse med ham og har ikke ydet ham noget Bidrag ud over ovennævnte Bidrag til hans Virksomhed i Foreningen af danske Arbejdere i Udlandet.

Harmløsheden i Organet for danske Arbejdere i Udlandet, som det var min Hensigt at give Støtte til, vil fremgaa af Prøvenummeret af det omhandlede Blad, der vedlægges. Paa første Side af Bladet gives ogsaa en Beskrivelse af den harmløse Maade, hvorpaa Underholdningen af Arbejdernes hjemmeværende Børn og Hustruer bliver iværksat, jvf. Meddelelsen paa Side 1: »En Fest for Børnene«.

Jeg maa indrømme, at Udtrykket i mit Kontors Brev vil kunne misforstaas, men Beskyldningen mod mig for at have støttet Herr *Asmussens* politiske Agitation mod Fagforeningerne eller mod den nationale Samling savner i Virkeligheden ethvert Grundlag, da jeg fuldt ud anerkender Nødvendigheden af den nationale Samling og altid i mine Samtaler med tyske Politikere har fremhævet, at Danmark kun vil kunne regeres i Ro og Fred af en Regering udsprunget af Rigsdagen i Overensstemmelse med den nationale Samling.

Herr *Asmussens* Virksomhed var over for mig anbefalet af Herr Redaktør *Høyer*, som igen er blevet introduceret til mig paa Grundlag af daværende Justitsminister *Harald Petersens* Anbefaling over for Trafikministeren.«

Formanden: Jeg er ikke klar over, hvad det var for et Dokument, De læste op nu.

Thune Jacobsen: Det er den næste Erklæring, som *Sthyr* fremkom med paa vor Begæring, efter at han den 25. Juni, før »Jydske Tidende«s Artikel, havde faaet forelagt denne Meddelelse fra Københavns Opdagelsespoliti. For at forebygge Misforstaaelse vil jeg gerne sige, at denne fortrolige Meddelelse fra Københavns Opdagelsespoliti, som blev forelagt *Sthyr* i Afskrift, manglede et lille Punkt. Der stod nemlig i 3die Stykke:

»Endvidere meddelte han, dog under Tavshedsløfte, at«

— og saa kommer det —

»Trafikminister *Gunnar Larsen* paa sin sidste Rejse havde ført Forhandlinger om Danmarks indrepolitiske Forhold, idet . . . . « o. s. v.

Dette lille Punkt med Trafikminister *Gunnar Larsen* mente daværende Statsminister *Buhl*, som jeg forelagde Sagen og talte med om den, at man ikke burde sætte ind i den Afskrift, man gav Direktør *Sthyr*, saa det blev altsaa taget ud deraf.

Men paa Grundlag af disse Erklæringer, som ogsaa den konservative Presse blev gjort bekendt med, søgte jeg altsaa at fremkalde et Forlig imellem Parterne, og jeg erindrer, at jeg netop sagde til dem begge, særlig til den konservative Presses Repræsentant, at noget som helst Pres fra Justitsministeriets Side var der ikke Tale om, de stod ganske frit over

for, om de vilde fremkomme med en Erklæring eller ikke. Jeg drøftede ogsaa Spørgsmaalet med forskellige Konservative, i hvert Fald med *Fibiger*, saa vidt jeg erindrer, og jeg kan se af en Skrivelse, som *Fibiger* har skrevet til mig, at han dèr siger: Det er jo en beklagelig Sag, men vi maa have den ud af Verden, og disse Erklæringer, som nu foreligger, kan jo godkendes.

Kristen Amby: Jeg mener at erindre rigtigt, naar jeg siger følgende: Før, da man spurgte, hvorfor der ikke blev anlagt Sag, som om *Sthyr* var Embedsmand, fik vi at vide, at det var, fordi man deciderede, at da han var tilknyttet et Kontor i Udenrigsministeriet, vilde man ikke gøre dette, skønt Beskyldningerne var af den Art, som de var. Det giver mig Anledning til at spørge: Fandt man da ikke Grund til en selvstændig Undersøgelse af, hvorvidt der virkelig var noget sandt i Anklagerne mod *Sthyr* for at konspirere under den ene eller den anden Form mod den danske Regering? Nu forelaa der altsaa denne Erklæring eller denne Notits fra Opdagelsespolitiet, som jo blev afvist, forstaar jeg nok. Men den kan da ikke være grebet helt ud af Luften. Man maatte da spørge Opdagelsespolitiet, naar der kommer en saadan Historie: Hvor har I det fra? Det kan da ikke være en eller anden ligegyldig Stikker, der forsøger at slynge noget ud. Man maatte altsaa forsøge at trænge ind i, om det ikke rent materielt var sandt, at *Sthyr* konspirerede, vel ikke med direkte Nazister, men med Kredse, der kaldte sig »National Aktion«, eller hvad det hed. For enten han nu var Embedsmand eller ej, sad han paa en saa central Post i Udenrigsministeriet, at det maatte antages at være farligt at have Manden siddende dèr, hvis han var af en saadan Kaliber.

Thune Jacobsen: Som jeg før bemærkede, kan man ikke tillægge disse Meddelelser, som tilgaar et Politi udefra, alt for stor Betydning.

H. C. Hansen: Maa jeg spørge: Er ikke enhver Beretning som af Opdagelsespolitiet tillægges en saadan Værdi ud fra et samlet Skøn, at den tilgaar Rigspolitichefen eller Justitsministeren, af en saadan Karakter, at den maa betegnes som noget ud over det sædvanlige? Hvis jeg maa fortsætte med at uddybe Spørgsmaalet: Vil ikke Hr. Thune Jacobsen mene, at naar Opdagelsespolitiet videresender en Rapport af den Karakter, saa gøres det kun, fordi man skønner, at der er en Baggrund for Rigtigheden eller en formodet Baggrund for Rigtigheden? Vil De ikke mene, at saadan ligger Sagen politimæssigt?

Thune Jacobsen: Der behøver ikke at ligge det i den, at Opdagelsespolitiet mener, det er rigtigt. Men der kan ligge dette deri, at det vedrører en Person, som interesserer Ministeriet, og derfor fremsender man den. Det er ikke saa meget et Spørgsmaal om dens Vægt som om, hvem den angaar — behøver ikke at være det.

Kristen Amby: Men det gav altsaa ikke Anledning til at man, om jeg saa maa sige, kommanderede Opdagelsespolitiet til at foranstalte selvstændige Undersøgelser for at undersøge, om der materielt var noget om det. Det eneste, man i Virkeligheden gjorde, var, at man spurgte den paagældende anklagede selv og lod ham afgive to forskellige Erklæringer. Man lod ikke foretage noget. Det er altsaa ikke nogen ligegyldig Stikker, der kommer til Ministeren, men det er Opdagelsespolitiet, som det rigtigt er sagt af Hr. H. C. Hansen, der kommer med en saadan Historie; den bliver afkræftet, ikke ved en Undersøgelse, men ved, at *Sthyr* erklærer, at det passer ikke. Men det gav ikke Anledning til, netop fordi det drejede sig om en Mand, der sad det Sted, han gjorde, at man forlangte, at der skulde foretages en selvstændig Undersøgelse af Opdagelsespolitiet af, hvorvidt det var rigtigt?

Hjermind: Har man heller ikke, Hr. Rigspolitichef, fundet Anledning til at spørge den paagældende Embedsmand i Politiet, hvor han havde det fra? Det var jo en meget detailleret Redegørelse for dette Møde, hvor *Sthyr* havde været med, det var meget kompromitterende, hvad han ved det Møde skulde have sagt; saa maatte man i og for sig forvente, at Opdagelsespolitiet i hvert Fald var blevet spurgt, hvor det havde det fra.

Jeg vil i denne Forbindelse gerne stille et Spørgsmaal: Hvem opfordrede Justitsministeren til at have med den Sag at gøre, og gik Opfordringen ud paa, at der skulde foretages en Undersøgelse, eller kun paa, at der skulde tilvejebringes et Forlig?

Thune Jacobsen: Anmodningen gik kun ud paa, at jeg skulde tilvejebringe et Forlig.

Hjermind: Og hvem kom den fra?

Thune Jacobsen: Fra Udenrigsmini-

steren, og det skete i et Ministermøde, hvor de andre Ministre var til Stede.

Hjermind: Et andet Spørgsmaal, jeg vil stille er, om man ikke i alt Fald konstaterede, hvem der stod inde for det?

Thune Jacobsen: Nej, saa vidt jeg erindrer — nu ved jeg ikke, om jeg har talt med Departementschefen dengang, det er muligt, at jeg kan skaffe lidt flere Oplysninger . . . .

Hjermind: For De forstaar, det forekommer i alt Fald mig ejendommeligt, at man, naar der fremkommer en Beskyldning, som ikke blot er et Rygte, men er et detailleret Referat fra et Møde, saa ikke i hvert Fald undersøger, som Hr. Kristen Amby kaldte det, den materielle Sigtelse mod *Sthyr,* inden man tvinger Generalkorrespondancen til at give en Undskyldning.

Thune Jacobsen: Jeg gør udtrykkeligt opmærksom paa, at Generalkorrespondancen blev ikke tvunget til at give en Undskyldning.

Hjermind: Saadan har jeg opfattet det.

Thune Jacobsen: Saaledes forelaa det slet ikke. De mødte hos mig Gang paa Gang og skulde drøfte Sagen, og de stod ganske frit. Personligt havde jeg ikke nogen som helst Interesse i Sagen.

Kristen Amby: Det interesserer slet ikke mig, hvorvidt Generalkorrespondancen blev tvunget til at give Undskyldning, det er slet ikke det, det drejer sig om nu. Det, der interesserer mig, er, at denne Beskyldning er fremsat, og selv om man laver Forlig i Justitsministeriet, forundrer det mig i høj Grad, at Justitsministeriet ikke forlangte, at de paagældende Organer skulde foretage en selvstændig Undersøgelse ad de Veje, der maatte staa til deres Raadighed. Naar man kunde aflytte Telefoner og havde Sikkerhedspoliti, var der maaske, naar der forelaa en saadan Sigtelse, Grundlag for at undersøge, om der overhovedet var noget om det; det var ikke mindst vigtigt at faa Klarhed derover, naar der er Tale om Centraladministrationens næstvigtigste Led, Udenrigsministeriet. Men det har man ikke gjort.

Thune Jacobsen: Nej, man indskrænkede sig til at forelægge Udenrigsministeren . . . .

Kristen Amby: Har man indskrænket sig til at spørge Delikventen? Det kan jeg ikke forstaa kan stemme med den Praksis, Politiet i øvrigt — og med Rette — mente i Landets Interesser, som Sikkerhedspolitiet dengang skulde varetage, naar der kom Beskyldninger — ikke ligegyldige — fra Opdagelsespolitiet. I hvert Fald er det dem, der sigter Materialet, og man maa ikke lade sig nøje med at spørge den paagældende Mand uden at foretage en Undersøgelse; saa er der ikke meget ved at have et Sikkerhedspoliti.

Aksel Møller: Hr. Rigspolitichef, naar vi i det hele taget beskæftiger os med denne Sag, er det, fordi den vel munder ud i dette, at Landets Udenrigsminister har ønsket, at der skulde gøres gode Miner til slet Spil m. H. t. Kredse af nazistisk Karakter, som kunde blive besværlige. Da den konservative Generalkorrespondance i 1942 fik en Facsimile-Gengivelse af *Sthyrs* Brev, Brevet fra Dansk Cementcentral, bilagt en Check paa 1000 Kroner — saadanne Facsimile-Gengivelser var i Omløb —, rejste man Sagen, fordi man mente, det var nyttigt, det blev vanskeligere i Fremtiden at lave noget tilsvarende. Naar jeg har spurgt Dem nu, er det for at faa at vide, om De som Landets Justitsminister, naar De sætter Dem ned som Mægler og skaber den Situation, der nødvendiggjorde den konservative Generalkorrespondances Tilbagetog, havde undersøgt Sagen. Vi har faaet at vide, at De har undersøgt den ved at forelægge *Sthyr* Politirapporten og hans Svar derpaa, men af selve Svaret maatte det tydeligt fremgaa for Dem, at *Sthyr* var i Kontakt med Kredse, som set fra alle Danskes Synspunkter var mislige. I *Sthyrs* Erklæring af 9. September staar nævnt Navnene *Bjørnstrup, Robert Hansen, Asmussen* og *Axel Høyer.* Kunde Landets Justitsminister, som havde en hel politisk Informationsafdeling til sin Raadighed, ikke straks ved denne Sammenstilling af Navne se, hvad det var, Sagen drejede sig om, og hvem det var, *Sthyr* havde Forbindelse med? Troede De som Justitsminister virkelig paa, at denne Forening var lavet for danske Arbejdere i Tyskland? Jeg gaar ud fra, at Justitsministeren ligefrem har spurgt, om det danske Socialdemokrati f. Eks. eller Fagforeningerne

har støttet dette Arbejde eller autoriseret det ved deres Bistand. Har De som Justitsminister paa det Tidspunkt bare accepteret, at en saadan Forening eksisterede, og at denne høje Embedsmand, der var knyttet saa intimt til Landets Udenrigsministerium og støttede den, burde have den Oprejsning, han fik ved Generalkorrespondancens Erklæring?

Thune Jacobsen: Man er vist ikke rigtig klar over, at Spørgsmaalet om denne Forening hang sammen med noget andet, nemlig dette, at Tyskerne, hvis man ikke sørgede for frivilligt at faa danske Arbejdere til Tyskland, maaske vilde lægge Tvang paa os. Det var med andre Ord et temmelig difficilt Punkt, og jeg tror, Sagen har ligget saaledes, at *Sthyr* har støttet den Forening ogsaa ud fra den Betragtning: Vi maa sørge for at holde Tyskerne tilbage fra at tvangsudskrive danske Arbejdere.

Naar man spørger, hvorfor jeg ikke gik dybere i det, maa jeg gøre opmærksom paa, at Forholdet laa saaledes, at det paa det Tidspunkt var lidt vanskeligt, hvis Sporene førte tilbage f. Eks. til *Meissner*, at effektuere en Undersøgelse. Vi var paa det Tidspunkt noget handikappet.

Aksel Møller: Jeg skal ikke spørge mere. Jeg er altsaa klar over, at Navnene *Bjørnstrup, Robert Hansen, Asmussen* og *Axel Høyer*, der omtales i *Sthyrs* Erklæring, ikke holdt Justitsministeren tilbage fra at anbefale den Fremgangsmaade, hvorefter den konservative Generalkorrespondance, der havde rejst Angrebet, maatte foretage et meget hurtigt Tilbagetog.

Kristen Amby: De sagde nu, at det var vanskeligt, det førte tilbage til *Meissner*. Før fik vi at vide, at en af de vigtigste Opgaver for Sikkerhedspolitiet var at følge Tyskernes Færden her i Landet, hvad jeg ogsaa forstaar det maatte være under Krigen. Hvilke Motiver der nu end maatte være for denne Forening — lad det være det, at vi skulde have frivillige Arbejdere til Tyskland —, er det klart, at det er Personer, om hvilke man maatte vide, at de var nationalt suspekte. Var det ikke naturligt, at man — bortset fra, hvad man nu deciderede, maaske ogsaa for at kaste Sand i Øjnene paa Tyskerne — undersøgte, hvad der var i den Affære? Det kunde være umaadelig farligt — ja, men selv om det førte til *Meissner* eller andre Tyskere, var det maaske netop det, det skulde føre til at faa oplyst: Er der en Forbindelse?

Thune Jacobsen: Jeg saa saaledes paa det, som jeg har sagt. Jeg fik en Opfordring i Ministeriet om at søge at tilvejebringe dette Forlig. Saa kan De sige: De kunde selvstændigt ved Siden af have undersøgt Sagen. Men, som jeg har sagt, drejede det sig om et Foretagende, danske Arbejdere i Udlandet, hvor man utvivlsomt baade fra Udenrigsminister *Scavenius'* og *Sthyrs* Side gjorde, hvad man kunde, for at dæmme op for Tyskernes Krav om at faa danske Arbejdere tvangsmæssigt til Tyskland, hvis det ikke gik ad Frivillighedens Vej. Man maatte gaa ud fra, at *Sthyr* ved at støtte dette Foretagende har villet forhindre videregaaende Krav fra Tyskernes Side.

Kristen Amby: Det gik De ud fra?

Thune Jacobsen: Det maatte jeg gaa ud fra.

Hjermind: De nævner, Hr. Rigspolitichef, Muligheden for, at dette kunde føre tilbage til *Meissner*. Havde De en Fornemmelse af eller en Mistanke om, at det kunde føre tilbage til ham?

Thune Jacobsen: Jeg vidste saa meget, at *Meissner* var interesseret i dette Spørgsmaal.

Hjermind: Om Generalkorrespondancen?

Thune Jacobsen: Nej, ikke Generalkorrespondancen.

Hjermind: *Sthyr?*

Thune Jacobsen: Spørgsmaalet om dette Blad.

Hjermind: Men havde De Fornemmelsen af, at dette og *Sthyrs* Aktion omkring dette kunde føre tilbage til noget, der vedrørte *Meissner?*

Thune Jacobsen: Jeg havde Indtryk af, at *Meissner* ogsaa var meget interesseret i Bladet »Arbejderen«.

Hjermind: Men hvad førte dette Synspunkt Dem til? Hvad er Motiveringen for, at De anfører dette, før De gaar til at lade være med at foretage en selvstændig Undersøgelse af det?

Thune Jacobsen: Jeg kan svare saadan, at da Forholdet var ømtaaligt i Forhold til Tyskerne, fandt jeg ikke Anledning til at foretage videre Undersøgelse end den, der blev foretaget ved, at *Sthyr* fik Lov at afgive Erklæringen, som ogsaa kunde efterkontroleres.

Hjermind: Men som ikke blev det.

Thune Jacobsen: Men som kunde efterkontroleres.

Hjermind: Men som ikke blev det.

Thune Jacobsen: Men som i sig selv gav en fyldestgørende Forklaring paa Fænomenet.

Hjermind: Han benægter altsaa, at han har været til Møde, medens andre paastaar ....

Thune Jacobsen: Saa vidt jeg erindrer, har jeg faaet Besked om, at det vist er urigtigt, at han skulde have været til dette Møde, det passede ikke.

Hjermind: Hvis man havde Mistanke om, at det kunde føre til Hr. *Meissner*, er det mig endnu mindre forstaaeligt, at man ikke undersøgte det. I denne Forbindelse vil jeg gerne sige, at vi har her faaet forelagt forskellige Erklæringer: En Erklæring fra *Sthyr* af 25. Juli 1942, hvor han svarer paa en Notits, vi er bekendt med, af 12. Juni 1942, men i *Sthyrs* Erklæring hedder det i Indledningen:

> »Til Notits af 18. Juni 1942 skal jeg bemærke følgende: Samtlige Meddelelser« o. s. v.,

og saa vidt jeg kan se, har vi ikke denne Notits af 18. Juni.

Thune Jacobsen: Den har jeg heller ikke.

Hjermind: Har Rigspolitichefen nogen Erindring om, hvilken Beskyldning der deri rettedes?

Thune Jacobsen: Nej, man mente i Justitsministeriet ikke, den havde nogen Betydning. Der staar i de Oplysninger, jeg har faaet fra Justitsministeriet:

> »Der synes tillige at have foreligget en Notits af 18. Juni 1942, som imidlertid nu ikke findes i Sagen og vistnok ikke har større Betydning for den.«

Det er den eneste Oplysning, jeg har.

Mogens Fog: Er det rigtigt, som jeg mener at erindre, at De er først blevet spurgt, Hr. Thune Jacobsen, om, hvorfor man ikke havde foretaget en videre Undersøgelse over for *Sthyr*, og saa svarede De, at man kunde ikke tillægge saadanne Meddelelser til Politiet større Vægt. Saaledes forekommer det mig, at der blev sagt.

Thune Jacobsen: Jeg sagde, at disse Meddelelser, Politiet faar, kan være af forskellig Vægt, fra det rene ingenting, Opspind og Gran af Sandhed op til Sandhed.

Mogens Fog: Anlagde man samme Synspunkt, naar det drejede sig om lignende Meddelelser vedrørende Kommunister eller andre Medlemmer af Modstandsbevægelsen?

Thune Jacobsen: Ja.

Mogens Fog: Er det sket her, at man efter at have faaet saadanne Meddelelser har forelagt dem for de paagældende og efter deres Svar har henlagt Sagen?

Thune Jacobsen: Hvis det drejer sig om Undersøgelse i kriminelle Sager, plejer man ikke at forelægge de Meddelelser, man faar, for den paagældende sigtede.

Mogens Fog: Og Sigtelser mod Medlemmer af Modstandsbevægelsen blev altsaa betragtet som kriminelle?

Thune Jacobsen: Ikke mod Medlemmer af Modstandsbevægelsen. Det kommer an paa, hvad Forholdet drejer sig om. Sabotage var paa det Tidspunkt et kriminelt Forhold, som maatte behandles af Politiet.

Mogens Fog: Kan man sige, at Interneringen af Kommunister ogsaa skete ud fra kriminelle Synspunkter?

Thune Jacobsen: Interneringen, nej, det skete jo senere i Henhold til Loven.

Mogens Fog: Ja, men ....

Thune Jacobsen: Det er lidt vanskeligt for mig at besvare *in infinitum* en Masse Spørgsmaal angaaende ....

Mogens Fog: Ja, det staar helt fast — det ved baade Rigspolitichefen og vi andre —, det staar fast, at det aldrig er forekommet, at en Meddelelse til Politiet, hvori det hed, at en eller anden arbejdede i Modstandsbevægelsen eller udførte kommunistisk Virksomhed, er blevet forelagt den paagældende. Det er noget — det ved vi begge —, der ikke er foregaaet.

Thune Jacobsen: Nej, men hvis der foreligger et kriminelt Forhold, plejer Politiet ikke at gaa hen og sige til den paagældende: Vi har her faaet en Meddelelse om Dem, at De skulde have gjort saadan og saadan. Den indgaar som Led i Politiets Undersøgelsesarbejde; Politiet kan bygge mere eller mindre stærkt paa en saadan Meddelelse eller helt henlægge den, tage den som Vink og anstille selvstændig Undersøgelse af Sagen.

Mogens Fog: Vi er ogsaa enige om, at man ikke kan tale om et kriminelt Grundlag for Interneringen af Kommunister, men i de Tilfælde, hvor der er

rejst Beskyldning mod en Mand for at udføre kommunistisk Virksomhed, har man heller ikke forelagt ham denne Meddelelse til Erklæring, før man skred til at internere ham, og det er Dem sikkert bekendt, at end ikke Grundlaget for Interneringen af en bestemt Person blev forelagt vedkommende. Han blev blot interneret uden at være spurgt i Forvejen, og uden at der var forelagt ham noget Grundlag for hans Internering i Henhold til Kommunistloven.

Thune Jacobsen: Dette Grundlag behøver ikke at være en Meddelelse, der er givet Politiet af en eller anden uvederhæftig Person.

Mogens Fog: Nej, men det kan være det.

Thune Jacobsen: Nej, jeg gaar ud fra, at det er Politiets selvstændige Undersøgelser i hvert enkelt Tilfælde, der har dikteret dem det.

Mogens Fog: Jeg har haft Lejlighed til at se nogle af de Papirer, man sikrede sig fra Politigaarden i sin Tid. Deraf fremgaar det, at der meget ofte var skredet ind efter anonyme eller navngivne Meddelelser om, at en eller anden havde udført kommunistisk Virksomhed, og det samme gælder ved Sager mod Modstandsbevægelsen. Men man maa altsaa konstatere, at det var en vidt forskellig Fremgangsmaade, der blev brugt over for Personer, som var mistænkt for at nære tyske Sympatier, og over for Personer, som var mistænkt for det modsatte.

Thune Jacobsen: Under Besættelsen var det overhovedet meget vanskeligt at beskæftige sig med de Personer, der havde nazistiske Sympatier. Hvis man havde kunnet gøre det, havde *Fritz Clausen* for lang Tid siden siddet i Arresten, og ogsaa mange af de 40,000, eller hvor mange det var, der dengang viste nazistiske Tilbøjeligheder.

Mogens Fog: Det drejede sig ikke her om, at de paagældende skulde anholdes, det drejede sig om, hvorvidt man følte sig foranlediget til fra Politiets Side at foretage disse Undersøgelser.

Thune Jacobsen: Paa dette Tidspunkt foretog man overhovedet ikke Undersøgelser mod Nazister. Man havde sin Opmærksomhed henvendt paa dem og noterede sig, hvad der kom frem om dem, men man foretog i øvrigt ikke Undersøgelser imod dem eller skred ind over for dem. Selve dette at være Nazist var dengang ikke strafbart — det er det for saa vidt heller ikke nu.

Mogens Fog: Men ikke desto mindre er det flere Gange blevet sagt, at det politiske Politis Virksomhed ikke mindst gik ud paa at holde sig underrettet om Nazi-Sympatisørernes Forhold.

Thune Jacobsen: Jeg gjorde udtrykkelig opmærksom paa, at det var ogsaa et Arbejde, man gjorde i Besættelsestiden. Dengang de danske Nazister og Tyskerne tog det danske Politi, faldt Rigspolitiets Kartoteker over Nazisterne i Tyskernes Hænder, og det blev netop fortalt mig af Politikommissær *Jacobsen*, at de danske Nazister var forundret over, saa gode disse Kartoteker var, og over, hvor fortrinlige Oplysningerne var.

Mogens Fog: Det drejer sig her om det konkrete Spørgsmaal, hvorfor man ikke havde følt sig foranlediget til at videreføre en diskret Undersøgelse med Hensyn til *Sthyrs* Forhold. Jeg konstaterede her, at der var en vidtgaaende Forskel paa den Maade, man forholdt sig i Sagen *Sthyr*, og den Maade, man forholdt sig i Sager mod Kommunisterne og mod Modstandsbevægelsen som Helhed.

Thune Jacobsen: Sagerne kan slet ikke sammenlignes.

Martin Nielsen: Nej, det er vi klar over.

Thune Jacobsen: De Spørgsmaal kan slet ikke bringes under samme Synsvinkel.

Formanden: Maa jeg ikke henstille, at vi begrænser os til at behandle Sthyr-Sagen, saa vi ikke kommer for langt ud med Spørgsmaalene.

Rasmus Hansen: Jeg vil gerne til Indledning i Anledning af det Spørgsmaal og de polemiske Bemærkninger, som Hr. Mogens Fog har rettet til Hr. Thune Jacobsen, sige, at Hr. Mogens Fog henviste til nogle Dokumenter, som ikke er Kommissionens Medlemmer bekendt, vedrørende Grundlaget for Undersøgelser mod Kommunister i Besættelsestiden. Jeg vil gerne anmode om, for saa vidt der fra nogle af Kommissionens Medlemmer — det er en Regel, der hidtil har været fulgt — bliver fremsat Paastande vedrørende Aktstykker, at de paa-

gældende Aktsstykker bliver fremlagt her i Kommissionen. Da Hr. Mogens Fog har gjort Kommissionen opmærksom paa, at han kender Aktstykker, som ikke er Kommissionen bekendt, og som det oplyses er fjernet fra Politigaarden, gaar jeg ud fra, at vi faar de paagældende Aktstykker fremlagt i Kommissionen, saa at det er muligt for Kommissionens Medlemmer at se, hvorledes det forholder sig med den Henvisning, der er gjort her i Dag.

Dernæst vil jeg gerne henvende mig til Hr. Thune Jacobsen. De sagde for et Øjeblik siden, at De af den daværende Udenrigsminister *Scavenius* blev opfordret til at søge tilvejebragt et Forlig mellem den konservative Generalkorrespondance og Hr. *Sthyr*, og De har i denne Forbindelse anført en Række Formodninger vedrørende Aarsagen til, at Hr. *Sthyr* ydede Pengebidrag til nationalt mistænkelige Personer. Maa jeg spørge Dem, Hr. Thune Jacobsen: Da Udenrigsminister *Scavenius* fremkom med sin Opfordring til Dem om at søge tilvejebragt et Forlig, gav han da en klar Begrundelse for, at De skulde foretage saadan et Forsøg, og i bekræftende Fald, hvilken Begrundelse?

Thune Jacobsen: For Udenrigsministeren var det magtpaaliggende, naar der ikke kunde faas en Dom, at faa en Erklæring fra Korrespondenten, der kunde annullere de efter hans Mening uberettigede Meddelelser, der var fremkommet. Naturligvis havde Udenrigsminister *Scavenius* en Interesse i *Sthyr*, der arbejdede under ham, og derfor kom hans Anmodning til mig om det.

Rasmus Hansen: Hvis Beskyldningerne mod Direktør *Sthyr* var rigtige, kunde Udenrigsminister *Scavenius* formentlig ikke have nogen Interesse i at opretholde Samarbejdet med Hr. *Sthyr*?

Thune Jacobsen: Dette Spørgsmaal bør Hr. *Scavenius* vel selv svare paa. Jeg gaar ud fra, at hvis Beskyldningerne var rigtige, vilde Udenrigsministeren drage Konsekvensen.

Rasmus Hansen: Ja, men havde Udenrigsministeren paa det Tidspunkt nogen Mulighed for at skaffe sig Vished, eller havde han paa det Tidspunkt nogen Vished for, at Beskyldningerne var rigtige, eller ikke var det? Det var Oplysninger, der var kommet til Udenrigsministeren via Politiet.

Thune Jacobsen: I de Erklæringer, der forelaa fra *Sthyr*, mente Udenrigsministeren vel at have tilstrækkeligt Grundlag for det Ønske, han fremsatte over for mig.

Rasmus Hansen: Det er Dem bekendt, Hr. Thune Jacobsen, at det Gang paa Gang skete, at der i Forstaaelse med Medlemmer af Regeringen af en eller anden blev spillet et Spil over for Tyskerne, som havde til Formaal at afværge et eller andet. Har Udenrigsminister *Scavenius*, da han opfordrede Dem til at forsøge tilvejebragt et Forlig mellem den konservative Generalkorrespondance og Hr. *Sthyr*, givet den Oplysning, at *Sthyr* i Forstaaelse med Udenrigsministeren havde indladt sig paa at forsyne disse nationalt mistænkelige Personer med Penge?

Thune Jacobsen: Nej, dette har Udenrigsministeren absolut ikke berørt over for mig.

Rasmus Hansen: Det vil altsaa sige, at for saa vidt der, saaledes som De har antydet her i Dag, af Direktør *Sthyr* er spillet et Spil over for Tyskerne, saa har han gjort det uden paa Forhaand at indhente Godkendelse deraf.

Thune Jacobsen: Fra Udenrigsministeren?

Rasmus Hansen: Ja, eller fra et andet Medlem af Regeringen, f. Eks. den daværende Justitsminister.

Thune Jacobsen: Hvad skulde jeg svare paa her?

Rasmus Hansen: De skulde svare paa Spørgsmaalet om, hvorvidt Direktør *Sthyr*, da han forsynede de her omtalte nationalt mistænkelige Personer med Penge, paa Forhaand havde indhentet Udenrigsministerens Godkendelse deraf eller indhentet Godkendelse hos et andet Medlem af Regeringen til gennem disse Pengebidrag at naa et Formaal, som Regeringen var interesseret i.

Thune Jacobsen: Jeg har svaret, at det er mig ubekendt, om der har været Forhandlinger mellem Udenrigsministerren og *Sthyr* om dette Spørgsmaal. Derom kan jeg ikke udtale mig. Udenrigsministeren har til mig intet udtalt derom. Hvis man tænker paa et andet Medlem af Regeringen, f. Eks. mig, kan jeg

sige, at jeg overhovedet ikke har haft nogen Forbindelse med *Sthyr* og aldrig talt med ham om dette.

Rasmus Hansen: Var det ikke usædvanligt, hvis en Mand, der havde en betroet Post i et Ministerium, indlod sig paa noget af den Art, som her er konstateret for Direktør *Sthyrs* Vedkommende, uden at han havde paa Forhaand sikret sig Sanktion deraf, for saa vidt det drejede sig om, som De har antydet Muligheden af her i Dag, at forfølge politiske Maal, som Regeringen var interesseret i?

Thune Jacobsen: Jeg synes ikke, at Spørgsmaalet rettelig henhører under mig. Disse hypotetiske Spørgsmaal synes jeg skulde rettes til den daværende Statsminister, da den daværende Udenrigsminister formentlig ikke kan spørges som interesseret Part.

Rasmus Hansen: Ja, vel.

Thune Jacobsen: Det bliver min personlige Mening, som man her afæsker mig.

Rasmus Hansen: Men det er Dem, Hr. Rigspolitichef, der har taget mod en Opfordring fra den daværende Udenrigsminister om at forsøge tilvejebragt et Forlig, og De har i Dag givet Udtryk for Formodning om, at Udenrigsministeren kunde have politiske Grunde for denne Opfordring. Men vilde det saa ikke have været naturligt, naar De indlod Dem paa at tilvejebringe dette Forlig, at De paa Forhaand havde sikret Dem, hvilken politisk Begrundelse der var for at tilvejebringe Forliget? Det kan jo ses af mange Aktstykker, som foreligger for Kommissionen, at naar man indlod sig paa et eller andet, som i og for sig var uforstaaeligt for Offentligheden, fordi der paa det Tidspunkt ikke kunde gives alle Oplysninger, havde man i hvert Fald inden for Regeringen talt ud om Tingene. Derom har der altsaa ikke været Tale?

Thune Jacobsen: Nej, derom har der ikke været Tale, men det har ligget i min Tanke.

Mogens Fog: I Anledning af Hr. Rasmus Hansens Bemærkninger til mig før vil jeg gerne sige, at de vedrører Kommissionens Forretningsgang og efter min Mening ikke hører hjemme under en Afhøring, men da de nu er fremsat, vil jeg svare, at dels foreligger der for Kommissionen de Dokumenter, der har dannet Grundlag for Interneringen af Kommunisterne, dels har jeg i hvert Tilfælde set de Akter fra Politiet, som vedrører Eftersøgningen efter mig. Disse Akter, som blev taget fra Politigaarden, blev fordelt til de paagældende, for saa vidt de var paa fri Fod, og jeg ved ikke, i hvor stor Udstrækning de er destrueret.

H. C. Hansen: Jeg synes, jeg vil gøre en enkelt Bemærkning i Tilslutning til Afhøringen i Anledning af det fortsatte Spørgsmaal til Hr. Thune Jacobsen om, hvorvidt ikke en Undersøgelse burde have været iværksat. Jeg vil gøre det i Forbindelse med det afsluttende Spørgsmaal, der blev stillet til Hr. Thune Jacobsen, idet det er min Opfattelse — og jeg tør maaske sige, at jeg havde en Smule Kendskab til den Sag, da den i sin Tid kom frem —, at hele denne Sags Fremkomst skyldes den særlige Maade, hvorpaa Politiet arbejdede over for Nazisterne. Jeg maatte opfatte det saadan, at Politiet havde benyttet sig af en Kilde, der faktisk gjorde en fortsat Afhøring umulig. Jeg synes derfor i og for sig, at man kommer lidt ind paa et Vildspor, hvis man vil forlange, at der dengang skulde have været iværksat en videregaaende Undersøgelse, for en saadan Undersøgelse vilde under de daværende Forhold efter min Opfattelse baade med Henblik paa, hvad det var for tvivlsomme Personager, der orienterede Politiet — det maatte være tvivlsomme Folk, der paa den ene Side spillede med i Nazisternes Spil og paa den anden Side lod sig betale for at give Oplysninger —, og under Hensyn til selve Situationen, som den laa, være uhyre vanskelig. Det, som interesserer mig i hele Spillet, er den Spørgsmaalsstilling, som Hr. Rasmus Hansen lige har rullet op her. Jeg har kun kunnet opfatte det paa den Maade, at Udenrigsministeren under alle Omstændigheder vilde bevare Direktør *Sthyr* i Udenrigsministeriet. Det laa klart for os alle, at *Sthyr* havde brugt en Fremgangsmaade, som vi for vort Vedkommende maatte skønne skulde medføre, at han maatte gaa ud af Udenrigsministeriet. Derfor synes jeg, at Hr. Rasmus Hansens Spørgsmaal er det eneste rigtige: Har Udenrigsministeren over for Dem, Hr. Thune Jacobsen, begrundet sit Ønske om at beholde ham, eller er det Deres Opfattelse, at Udenrigsministeren under alle Omstændigheder ønskede *Sthyr* bevaret og derfor og kun derfor ønskede, at De skulde foranledige dette

Dementi af en Ting, som dog var en Kendsgerning?

Thune Jacobsen: Jeg har aldeles ikke det Indtryk, at Udenrigsministeren for enhver Pris søgte at holde paa *Sthyr*. Jeg har den Opfattelse, at Udenrigsministeren mente, at der var gjort ham Uret, og at det var derfor, han ønskede, da man ikke kunde anlægge offentlig Sag, at man søgte ved et Forlig at faa Sagen ud af Verden.

H. C. Hansen: Vil De ikke selv mene, at naar en Mand, der er ansat i Udenrigsministeriet, yder to Gange, den ene Gang 1000 Kr., den anden Gang 500 Kr. til den Samling yderst tvivlsomme Personager, der her er Tale om, saa burde den Mand ikke være forblevet i Udenrigsministeriet, og at hans Forbliven derfor kun kunde skyldes et Prestigehensyn fra Udenrigsministerens Side eller et Ønske om at bevare ham med Henblik paa Anvendelsen til ganske bestemte Opgaver, og at der derfor ikke kan være nogen som helst anden Begrundelse for Aktionen over for den konservative Presse end Udenrigsministerens prestigebestemte Ønske om at beholde Manden?

Thune Jacobsen: Udenrigsminister *Scavenius* maa selv kunne svare paa dette Spørgsmaal. Jeg kan ikke granske hans Hjerte og Nyrer. Jeg kan kun sige, hvad der er sagt til mig, og hvad Indtryk jeg har haft, men han maa selv kunne svare paa, hvorfor han holdt paa *Sthyr*.

H. C. Hansen: Men De maa for Deres Vedkommende vidste gennem de Erklæringer, som *Sthyr* selv afgav, at han havde givet disse Beløb. De vidste ogsaa i Kraft af Deres Kendskab til de Indberetninger, som De har set, at de Mennesker, som han havde givet Pengene til, var en Samling meget tvivlsomme Herrer, for at sige det paa en meget mild Maade. Det vidste De ogsaa. De vidste, at ingen Mand, som vilde opføre sig anstændigt herhjemme, et Øjeblik kunde tænke sig at støtte disse Mennesker. Kunde De da tænke Dem noget andet Motiv for Udenrigsministeren, end at der for ham laa dels et Hensyn over for den Mand, han havde med at gøre, dels et Prestigehensyn?

Thune Jacobsen: Jeg tror, Forholdet for Udenrigsministeren har ligget saaledes, at han var inderligt optaget af Spørgsmaalet om, hvorvidt Tyskerne, hvis man ikke skaffede tilstrækkelig dansk Arbejdskraft til Tyskland, vilde gaa over til at fordre danske Arbejdere sendt til Tyskland, og at han derfor var interesseret i, at man støttede de danske Arbejdere, der frivilligt gik til Tyskland, ved at f. Eks. *Sthyr* understøttede dem heroppe.

Rasmus Hansen: Men derom sagde Udenrigsminister *Scavenius* ikke noget, da han opfordrede Dem til at søge et Forlig tilvejebragt. Gjorde han?

Thune Jacobsen: Nej, han har ikke direkte sagt noget dengang. Mit Indtryk var, at han ansaa det for et uberettiget Angreb paa *Sthyr*, det Angreb, der forelaa fra den konservative Presses Side, og som jo i Virkeligheden gik ud paa, at *Sthyr* arbejdede med unationale Kredse for at hidføre en anden Regering.

H. C. Hansen: Efter min Opfattelse er det fuldstændig ved Siden af at ville sammenblande Spørgsmaalet om Arbejderne i Tyskland med hele denne Sag. Jeg maa opfatte det som en Konstruktion fra *Sthyrs* Side, naar han gør det. Disse Folk udførte herhjemme i Danmark et bestemt politisk Arbejde for en særligt indstillet Fraktion, den samlede nazistiske Blok herhjemme, og hvis *Sthyr* ikke var underbegavet — jeg kender ham ikke, ved ikke, hvor stor eller lille hans Begavelse er, men hvis han ikke er under Lavmaalet af Begavelse, maatte han vide, at disse Mennesker kun forfulgte eet bestemt Formaal, nemlig det indrepolitiske nazistiske Formaal. Derfor forekommer det mig mærkværdigt, og jeg kan ikke se anden Motivering for Udenrigsministerens Dækken over ham — og jeg maa opfatte det som et Krav fra Udenrigsministeren om at dække over ham — end netop det særlige Prestigehensyn: at han under alle Omstændighe-

der søgte at bevare den Mand, som for Offentligheden maatte staa som en Belastning af Udenrigsministeriet, inden for dette.

Thune Jacobsen: Jeg har svaret paa de Spørgsmaal, der er stillet mig, men udtale mig om Udenrigsministrens inderste Motiver er mig umuligt, og derfor maa jeg anmode Kommissionen om at spørge Udenrigsministeren direkte: Hvad ønskede De dengang? hvorledes saa De paa Forholdet? Men det er ganske rigtigt, hvad den sidste ærede Taler sagde, at disse Undersøgelser kunde ikke dengang foretages. Man kunde ikke komme til Bunds i en saadan Sag uden at støde paa Folk, som man ikke kunde trække frem i Lyset. Vi var hemmede i vore Undersøgelser, og det er derfor ikke urimeligt, at jeg ikke fordrede en Undersøgelse indledet men blot maatte nøjes med de Erklæringer, der forelaa, og saa stille den konservative Presse ganske frit over for, om den vilde indgaa paa det eller ej. Hvad Interesse havde jeg da i denne Sag? Ingen. Jeg kendte ikke Hr. *Sthyr*, havde ikke nogen som helst Interesse i Sagen. I et Ministermøde, hvor alle Ministre var til Stede, anmodede man mig om dette, og da ingen af Ministrene reagerede, forstod jeg, at man ønskede det saaledes.

H. C. Hansen: Laa der et Krav fra Udenrigsministeren bagved? Var det et *Krav?*

Thune Jacobsen: Et Ønske.

H. C. Hansen: Maatte det ikke opfattes som værende et bevidst, et ganske bestemt Krav fra Udenrigsministeren, at denne Sag skulde bringes ud af Verden, at han vilde, som han kunde sige det paa sin sædvanlige charmerende og stilfærdige Maade, under alle Omstændigheder have den ud af Verden?

Thune Jacobsen: Et Krav kunde det ikke være, for han kunde ikke gennemføre Kravet, hvis man ikke vilde opfylde det. Det var et Ønske, men det ligger og spiller mellem et Ønske og et Krav. Han kunde ikke kræve noget af mig, for jeg kunde sige nej.

H. C. Hansen: Han kunde f. Eks. erklære, som han vist har gjort et Par Gange, at ellers vilde han gaa.

Thune Jacobsen: Naa, det tror jeg nu ikke, han havde gjort. At det var et heftigt Ønske for ham, er givet, men et Krav kan man ikke tale om.

Formanden: Jeg skal her afbryde Afhøringen.

Afhøringen afbrudt Kl. 12.15.

Torsdag den 3. Oktober 1946 Kl. 14.

Afhøringen af Rigspolitichef, fhv. Justitsminister Eigil Thune Jacobsen genoptoges.

Thune Jacobsen: Jeg vil gerne have Lov til at gøre et Par Bemærkninger i Anledning af den sidste Sag, vi havde for, angaaende *Sthyr*. Forholdet er dette, at man kan blive stillet over for Spørgsmaal, man bliver nødt til enten at tænke over — at tænke sig tilbage i Tiden for at erindre, hvordan Sagen egentlig laa — eller søge Oplysninger om i Ministeriet. Der er saaledes et Par Ting, jeg gerne vil fremhæve m. H. t. *Sthyr* og den omtalte Undersøgelse. Man ønskede i Virkeligheden, jeg skulde have indledet en Undersøgelse mod *Sthyr* paa det Tidspunkt. Man maa imidlertid huske paa, at Forholdet dengang laa noget anderledes: det, der i Dag er strafbart, var ikke strafbart dengang. Det er derfor et stort Spørgsmaal, om man overhovedet fra Politiets Side dengang kunde indlede en Undersøgelse mod *Sthyr*. En anden Ting er, at det er rigtigt, hvad jeg har sagt, at de Oplysninger, der fremkom fra Københavns Opdagelsespoliti, kunde have mere eller mindre Værdi. Jeg erindrer ogsaa nu, at jeg talte med Departementschefen eller Fuldmægtigen, hvem det var, om den Notits, og at man, efter at *Sthyr* havde forklaret, han ikke havde været med til dette Møde, ogsaa mente, at det forholdt sig rigtigt, at han ikke havde været der. Men den Kilde, man havde, kunde man ikke godt gaa løs paa, fordi hvis Kilden skulde møde for en Ret, var Kilden afsløret, og det kunde være af Betydning for Politiet at vedligeholde Forbindelsen med en saadan Kilde. Selve Hovedspørgsmaalet til mig om, hvorfor jeg ikke indledte denne Undersøgelse, maa jeg derfor besvare derhen, at det var ugørligt paa det Tidspunkt. Dengang var man nu heller ikke saa ivrig efter, at Tyskerne fik at vide, at man havde et saadant Sikkerhedspoliti, der gik rundt og undersøgte Sager, naar det strejfede ind paa Tyskernes Gebet. Og det maa siges her, at det vilde ikke have været saa godt for os. Det, jeg særlig kommer i Tanker om, er dette, at man nu ikke vil kunne sige, at det var strafbart paa det Tidspunkt, hvad *Sthyr* eventuelt havde gjort. Det er først en nyere Tid, der har givet Regler derfor.

Med Hensyn til Udenrigsminister *Scavenius*' Tanker om *Sthyr* — om det var Prestigespørgsmaal fra hans Side, eller om han vilde bevare *Sthyr* eller bare ønskede at faa ham renset — kan jeg ikke udtale mig, men maa henvise til fhv. Udenrigsminister *Scavenius* selv.

Steen: Hr. Thune Jacobsen! De har under den Sag, vi nu har drøftet snart længe, fremsat den Udtalelse, at man maatte erindre sig, at hele Forholdet var ømtaaligt, og dèr gaar jeg ud fra, at De mener ømtaaligt i Forholdet til Tyskerne.

Thune Jacobsen: Ja.

Steen: Under den Forudsætning, som De nu med det samme bekræfter, forstaar jeg det, for jeg har en levende Erindring om, at vi dengang fandt os i mange Ting, foretog os mange Ting og undlod at foretage, hvad man under normale Forhold vilde have foretaget sig. Derfor vil jeg gerne spørge ligeud: Var det Ønske, der var fremme i Ministeriet, og som De paatog Dem at imødekomme og som det ogsaa lykkedes Dem at gennemføre, at denne Sag skulde forliges og bringes ud af Verden, klart bestemt af Forholdet til Tyskerne, for at der skulde komme mindst mulig Ballade ud af det? Dernæst, i bekræftende Fald — da det nu engang er saadan, det er det for os alle, ogsaa for Dem, at naar man beskæftiger sig med en Sag, faar man et vist Indtryk af den — var det saa, efter at Sagen var bilagt, Ministeriets og Deres Opfattelse, at *Sthyr* var en Mand, som man meget vel kunde samarbejde med paa Grundlag af den Tillid, man gerne skulde have til Folk, man samarbejder med paa den Maade, som man gjorde med *Sthyr?* Eller var Forholdet det, at under Hensyn til, at man mente at maatte vise Tyskerne Hensyn for i det hele taget at føre den Politik, man havde

tilrettelagt og tilstræbt, betragtede ham som en Mand, man vanskeligt kunde frigøre sig for? Et Svar paa det vilde klare Begreberne for mig.

Thune Jacobsen: Det første Spørgsmaal var?

Steen: Om det var Forholdet til Tyskerne der gjorde, at man foretrak den Udvej at se at faa Sagen bilagt.

Thune Jacobsen: Nej, det var det egentlig ikke, det var et Ønske, der var kommet fra Udenrigsministeren, at man skulde sørge for at rense *Sthyr*. Det var hans Ønske, som blev fremført i Ministeriet: »Jeg kan ikke have den Sigtelse hængende over en Mand, som arbejder sammen med mig« — det var Udenrigsministerens Ord.

Med Hensyn til det andet Spørgsmaal, hvorledes man saa paa *Sthyr* efter den Undersøgelse, kan jeg sige, at i Ministeriet blev Spørgsmaalet ikke drøftet, men enhver kunde have sin Opfattelse af ham. Personligt vurderede jeg ikke *Sthyr* saa højt, følte mig maaske endda noget utryg ved ham, men man maa huske paa, at han var ikke min Konsulent, men Udenrigsministeriets Konsulent, og det maatte være Udenrigsministeren, der bestemte, om han efter dette havde den fornødne Tillid til ham eller ikke.

H. C. Hansen: Kendte De *Sthyr* personlig?

Thune Jacobsen: Nej, jeg havde ikke Spor Forbindelse med ham.

Steen: De maatte have personlig Forbindelse med ham, da De opnaaede Forlig.

Thune Jacobsen: Jeg tænker paa personlig Forbindelse tidligere, eller Forbindelse med ham i andre Sager. Jeg har overhovedet ikke beskæftiget mig med *Sthyr*, før denne Sag var for Haanden.

Steen: Nej, men under Sagen faar De et Indtryk af hele Historien, det faar man uvilkaarligt, og det var ikke *Scavenius*' Bedømmelse, jeg tænkte paa, det kan jeg spørge *Scavenius* om, men var det saadan, at man under normale Forhold vilde nære en saadan Tillid til Manden, at man vilde ønske fortsat at samarbejde med ham, eller var det af Hensyn til Tyskerne, man ikke kunde frigøre sig for ham, for ikke at faa Ballade?

Thune Jacobsen: Det var et Spørgsmaal, som ikke kom til at paahvile mig, for *Sthyr* var hos Udenrigsministeren og ikke hos mig. Havde han været Embedsmand hos mig, havde jeg følt mig utryg over for ham og vilde have vaaget og passet paa ham i Fremtiden, men det er muligt, at jeg af Hensyn til Tyskerne vilde have ladet Sagen passere.

Steen: Ja, vel.

Thune Jacobsen: Nærmere kan jeg vist ikke komme Spørgsmaalet.

. . . . . .

Tirsdag den 10. Juni 1947 Kl. 14.

For Kommissionen mødte paa ny fhv. Stats- og Udenrigsminister Erik Scavenius.

(Uddrag).

. . . . . .

Formanden: *Har De i Foraaret 1941 under en Samtale med Rigspolitichef Thune Jacobsen beklaget Dem over, at Politiet var for daarligt underrettet angaaende de yderliggaaende Partier?*

Scavenius: Beklaget mig?

Formanden: Ja, jeg ved ikke, om det er det Møde, eller hvad man skal kalde det, den Sammenkomst, De havde med *Thune Jacobsen*, hvor *Gunnar Larsen* tilfældigt var til Stede — han var der i Forvejen, og han fik Lov til at blive under den Samtale, der fandt Sted —, om det er ved den Lejlighed, De skulde have sagt noget om —

Scavenius: Er det noget, *Thune Jacobsen* har forklaret?

Formanden: Ja.

Scavenius: Men hvad er Foranledningen til, at De siger det?

Formanden: Det havde jo til Resultat, at *Gunnar Larsen* understøttede Politiet med Pengemidler for netop at fremskaffe bedre Informationer.

Scavenius: Men saa tror jeg, hvis min Bemærkning er faldet, at det snarere har været en ironisk Bemærkning end en Beklagelse, for det laa ikke under min Ressort.

Formanden: Saadan tror jeg ikke vi andre har opfattet det. Jeg ved, at *Gunnar Larsen* under den Forklaring, han har afgivet i Retten vedrørende »Hestetyven« og hvad der hører til, har forklaret, at de Oplysninger, som *Rudolph Christiansen* skaffede, skulde være til Orientering for Udenrigsministeren, Politiet og Justitsministeriet.

Scavenius: Jeg har da i hvert Fald ikke faaet noget.

Formanden: Nej, men det kunde tyde paa, at Ministeren alligevel har haft nogen Interesse i Politiets Oplysninger.

Scavenius: Ja, naar der er et Ønske fra Politiets Side, saa viser det jo, at de mangler noget, og saa har jeg rimeligvis bestyrket *Gunnar Larsen* i, at det var anerkendelsesværdigt, hvis han vilde stille Midler til Raadighed for Politiet.

Formanden: Jeg tror, vi maaske senere kommer ind paa Spørgsmaalet om denne Understøttelse. Jeg nævnte, at *Thune Jacobsen* har haft en Konference eller Samtale med Ministeren angaaende Politiets Forhold, og jeg vil gerne spørge: skete det, at Udenrigsministeren søgte direkte Kontakt med Rigspolitichefen i Spørgsmaal vedrørende Forholdet mellem Politiet og Tyskerne?

Scavenius: Nej, det har jeg vist ikke haft Anledning til, men derimod erindrer jeg, at Rigspolitichefen undertiden fandt Anledning til at forelægge Ting for mig.

Formanden: Vi kommer saa til et Spørgsmaal, som er temmelig omfangsrigt. Det er Spørgsmaalet om *Knud Sthyr*. Om hans Ansættelse og Vilkaarene og Tidspunktet for hans Ansættelse har vi ogsaa et Aktstykke, A Nr. 190. Naar jeg kommer ind paa det, er Anledningen dels den, at vi har et Referat, som ikke er underskrevet af nogen, og endvidere har vi et Spørgsmaal, som i sin Tid blev stillet til *Thune Jacobsen*. Dette Spørgsmaal lød: Med hvilken Motivering fremtvang De som Justitsminister en offentlig Undskyldning til *Knud Sthyr* fra Den konservative Generalkorrespondance i Anledning af dennes Angreb paa *Sthyr* for økonomisk Støtte til visse Nazigrupper? Det er derfor, vi kommer ind paa hele *Sthyr*-Sagen. Jeg maa maaske sige for at undgaa Gentagelser, at i det stenografiske Referat af Forundersøgelsen i Sagen mod *Gunnar Larsen* har *Sthyr* afgivet Forklaring, og der kommer han ind paa en Redegørelse for sin Ansættelse og sin Virksomhed i Udenrigsministeriet, og Ministeren har ogsaa afgivet Forklaring. Det er jo kedeligt, at vi ikke har alt dette trykt, men Forholdene har jo medført, at vi ikke har kunnet faa det. Jeg ved ikke, om vi skal læse disse Referater op; de har ligget til Gennemsyn i længere Tid, men det er jo meget vanskeligt for Medlemmerne at operere med det, naar de ikke har det trykt, som de har alle de andre Aktstykker. Men det var maaske det allerbedste, om Ministeren fik Lejlighed til at læse dette Referat igennem. Der er nemlig i hele den Sag rettet en Kritik mod Ministeren, saa jeg vil tro, at vi ogsaa maa give Ministeren Lejlighed til at læse dette igennem, inden vi gaar ind paa *Sthyr*-Sagen.

. . . . . .

Scavenius: Ja, det maa jeg sige, det kan jeg ikke udtale mig om.

Formanden: Er der andre Spørgsmaal vedrørende *la Cour* — vi har jo efterhaanden en ret fyldig Redegørelse for hele denne Sag —, ellers gaar vi over til det Punkt, som ogsaa blev udsat fra forrige Møde til i Dag, nemlig *Sthyr*-Sagen. Side 177 i det stenografiske Referat har *Thune Jacobsen* afgivet en udførlig Forklaring herom.

Scavenius: Det er en Sag, som i og for sig er mig vel bekendt, men jeg kunde dog ønske at faa Lejlighed til at læse *Thune Jacobsens* Forklaring igennem. (Ophold).

Formanden: Efter at Ministeren nu har haft Lejlighed til at læse *Thune Jacobsens* Forklaring igennem, vil jeg gerne spørge, om denne Gennemlæsning giver Anledning til korrigerende eller supplerende Bemærkninger?

Scavenius: Ja, det kan jeg sige, at den gør, idet Spørgsmaalenes Besvarelse hele Tiden henskydes til mig.

Formanden: Saa vil jeg foreslaa, at vi gaar frem efter det stenografiske Referat, saaledes at der, hvor *Thune Jacobsen* henviser til Dem, faar vi Deres supplerende eller korrigerende Bemærkninger. Sa faar vi det Referat, *Thune Jacobsen* har givet af *Sthyr*-Sagen, kommenteret og korrigeret, og saa vil der bagefter blive Lejlighed til at stille Spørgsmaal.

Scavenius: Maa jeg gøre den indledende Bemærkning, at der er saa meget desto mere Grund for mig til at søge at beskytte *Sthyr*, som Sagen slet ikke drejede sig om ham.

Aksel Møller: Hvem drejede den sig da om?

Scavenius: Angrebet er rettet imod Gunnar Larsen, og ingen vil kunne paastaa, ud fra de Udtryk, Generalkorrespondenten brugte om den, han sigtede til, at det kunde være *Sthyr*. Samlingsministeriet havde ikke betroet »en af vort Lands højeste Tillidsposter« til *Sthyr*. *Sthyr* havde i Efteraaret 1939 paa Opfordring af Udenrigsminister *Dr. Munch* stillet sig til Raadighed for Udenrigsministeriet med bestemte Opgaver, og det var i Virkeligheden umuligt, at det skulde forstaas som *Sthyr*, naar vedkommende i Artiklen blev betegnet som en Person, hvem Samlingsministeriet havde betroet en af sine højeste Tillidsposter. Saa det er ganske klart, at naar det senere blev forklaret derhen, at der menes *Sthyr*, var det, fordi man ikke dristede sig til eller ikke mente det hensigtsmæssngt at indrømme, at Angrebet var rettet mod et Medlem af Regeringen, og saa har man drejet det over paa *Sthyr*. Men det viste jo bedst Karakteren af det, at det i Virkeligheden slet ikke vedrørte *Styhr*, og derfor, rent bortset fra alle andre Motiver, mit Kendskab til Sthyr og mit Kendskab til, hvad han foretog sig, og til den værdifulde Tjeneste, han ydede i Ministeriet, rent bortset derfra maatte jeg mene som saa: Det er egentlig for galt, at her skal *Sthyr* hænges ud, naar man i Virkeligheden sigter mod en anden Mand.

Aksel Møller: Det, Hr. Scavenius nu siger, giver rigtignok Anledning til forskellige Spørgsmaal. Jeg forstaar paa Hr. Scavenius, at den Omstændighed, som De udtrykte omtrent paa den Maade at det senere blev forklaret, at det drejede sig om *Sthyr* og ikke om *Gunnar Larsen* eller noget Medlem af Regeringen, var det, der førte til Deres Forlangende om, at der skulde rejses en offentlig Æresfornærmelsessag mod Korrespondenten.

Scavenius: Jeg sagde ikke, at det var den Omstændighed, jeg sagde, det maatte saa meget mere være min Pligt at søge at beskytte *Sthyr*, naar det var ganske klart, at Angrebet i Virkeligheden slet ikke var ment mod ham.

Aksel Møller: Jeg vil gerne hertil gøre den enkelte Bemærkning, at i Den konservative Generalkorrespondances Besiddelse var en Kopi af et Brev underskrevet af *Sthyr* paa Den danske Cementcentrals Papir, og det var dette Brev, der gav Anledning til Artiklen. At De saa har læst den som et Angreb direkte paa *Gunnar Larsen*, er det muligt at De har god Grund til.

Scavenius: Ja, det tror jeg.

Aksel Møller: Men jeg maa maaske have Lov at minde om, at naar det er *Knud Sthyr*, der underskrev paa Cementcentralens Papir, saa er det rigtignok lidt vanskeligt at finde ud af, om han bare er Ekspedienten, eller om han ogsaa er den eneste skyldige i, at der af Cementcentralens Penge gives et Bidrag til Nazisterne.

Scavenius: Hvis der fra et Ministerium udgaar en Skrivelse undertegnet af Departementschefen, saa er der ingen Tvivl om, at det er Ministeren, der har Ansvaret for det, og derfor har dette Brev, som De nævner, heller ikke for-

virret Generalkorrespondenten i Henseende til det, han vilde benytte det til. Affattelsen af hans Artikel viser klart, at han har ikke dengang været i Tvivl om, hvem det var, han vilde sigte efter.

Aksel Møller: Men det fører os for saa vidt ikke videre. Om det var *Sthyr* eller om det var *Gunnar Larsen*, der blev sigtet til, kan jo ikke være afgørende over for den Kendsgerning, at De ønskede en offentlig Æresfornærmelsessag mod Generalkorrespondancen.

Scavenius: Ja, det var dog rimeligt.

Aksel Møller: Vidste De, Hr. Scavenius, at man som Grundlag for Angrebet virkelig havde Beviser for, at *Asmussen* var blevet støttet af *Sthyr* med Penge?

Scavenius: Man maa skelne mellem disse Ting. De Penge, *Asmussen* havde faaet, var til et Kontor, han havde lavet, hvis Formaal — angav han — var at støtte Konerne til de Arbejdere, der tog til Tyskland, og da han paastod, at han savnede Midler til denne efter hans og andres Mening heldige Virksomhed, saa gik *Gunnar Larsen* og *Sthyr* med til at give et Bidrag. Det har intet at gøre med de andre Bidrag, som blev givet med det Formaal at opnaa en Splittelse inden for Nazisterne.

Aksel Møller: Det var Formaalet med at give disse Penge at opnaa denne Splittelse?

Scavenius: Ikke til *Asmussen*. Pengene til *Asmussen*, det var til det Foretagende, han havde i Gang med en Slags Hjælp eller Støtte til de hjemmeværende Koner til Arbejdere, der tog til Tyskland.

H. C. Hansen: Maa jeg ikke spørge i Forbindelse med dette her: Er det et Synspunkt, Hr. Scavenius, som De dengang mente var rigtigt, eller er det et Synspunkt, som De senere hen lod Dem overbevise om, er det rigtige?

Scavenius: Næh, slet ikke — *Sthyr* forelagde mig det dengang.

H. C. Hansen: Dengang?

Scavenius: Ja.

H. C. Hansen: Med den Motivering?

Scavenius: Ja, og jeg maa tro ... Jeg har haft Anledning til at afgive Forklaring under Sagen — er Kommissionen ikke i Besiddelse af ...

Formanden: Jo, den har vi her — vi har hele *Asmussens* Forklaring her, og ogsaa Hr. Scavenius'.

Scavenius: Ja, det er den, jeg taler om, vedrørende *Asmussen*.

Formanden: Det er det stenografiske Referat af Forundersøgelse, Side 110.

Rasmus Hansen: Under Sagens Behandling er der i Følge det Materiale, vi har faaet, blevet fremlagt en Rapport fra Københavns Opdagelsespoliti af 12. September 1942. Det fremgaar af denne Rapport, at der er givet Politiet den Oplysning, at det Formaal, som *P. M. Asmussen*, der modtog Pengene fra *Sthyr* skulde have for sit Arbejde, var i Udlandet at udnytte alle Midler til at splitte Socialdemokratiet og Fagforeningerne. Jeg gaar ud fra, at De maa være gjort bekendt med denne Rapport fra Københavns Opdagelsespoliti, da Sagen kom op.

Scavenius: Nej, det er første Gang jeg hører det nævne.

Rasmus Hansen: Efter at daværende Justitsminister *Thune Jacobsen* paa Deres Anmodning havde taget sig af Sagen for at undersøge Mulighederne for et Forlig, fik han fra Hr. *Sthyr* en Erklæring, hvori det bl. a. hedder:

> »Da jeg den 10. April var stærkt optaget af Møder og slet ikke var paa mit Kontor, blev Beskeden«

— det drejer sig om Besked om Udbetaling af Pengene til *Asmussen* —

> »til Kontoret givet pr. Telefon. Ved en beklagelig Misforstaaelse sendte Kontoret uden mit Vidende Hr. *Asmussen* et Brev, hvori det hed: »Under Henvisning til Deres Konference med Direktør Sthyr fremsender vi hoslagt Kr. 1000 til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet »Arbejderen«.«

Den Maade, hvorpaa Skrivelsen til *Asmussen* blev affattet, er jo i og for sig, selv om man benytter Vendingen »antikommunistisk Arbejde«, i meget god Overensstemmelse med de Oplysninger, som Københavns Opdagelsespoliti har modtaget om Formaalet. De er heller ikke bekendt med den Erklæring fra Hr. *Sthyr* til daværende Justitsminister *Thune Jacobsen*?

Scavenius: Jo, men jeg husker meget vel, at *Sthyr* omtaler en Gang, at han var meget ked af, at det havde faaet den Formulering.

Rasmus Hansen: Det siger han ogsaa nu, men Beklagelsen fra hans Side kommer først frem, efter at Sagen er kommet op. Det er paafaldende, at man i den Grad skal have misforstaaet ham paa hans Kontor. Har den Tanke ikke

gjort sig gældende hos Dem paa det Tidspunkt, De bliver stillet over for den Erklæring?

Scavenius: *Sthyr* beklager, at det havde faaet den Form. Som sagt, det maa være ham, de mente.

Rasmus Hansen: Men det ses ikke af noget af Aktstykkerne, at *Sthyr* har henvist til, at han ved Udbetalingen af disse Penge i Virkeligheden var Redskab for *Gunnar Larsen*. I den Erklæring, som Direktør *Sthyr* har givet daværende Justitsminister *Thune Jacobsen*, tager han hele Ansvaret paa sig og anfører, at Udbetalingen af Pengene er Resultat af Forhandlinger, der er ført med ham selv.

Scavenius: Det er jo meget pænt af ham, men faktisk havde baade *Gunnar Larsen* og *Sthyr* talt om denne Sag.

H. C. Hansen: Var det ikke ogsaa Dem paafaldende, at man kunde bruge en Mand som *Asmussen?*

Scavenius: Jeg anede ikke, hvem *Asmussen* var.

H. C. Hansen: Undskyld, Hr. Minister, naar man skal udbetale Penge i den Situation — De sidder jo som Udenrigsminister og *Gunnar Larsen* som Trafikminister — er det temmelig nærliggende at se paa om det er kriminelle Individer eller nogenlunde anstændige Mennesker, der er Tale om. Det maa dog være paafaldende for Dem, at man ikke en Gang undersøger den Mands Kaliber af hvem man lader sig betjene. Det forekommer mig højst mærkeligt, at De, der havde et saa skrapt Syn paa mange Ting, ikke lod foretage en Undersøgelse.

Scavenius: Det faldt mig slet ikke ind. Man tog ham *bona fide*. De Ting der kan anføres mod *Asmussen*, fremkom først senere. Jeg tror ogsaa, *Sthyr* har anført, at da dette blev oplyst, afbrød man Forbindelsen.

H. C. Hansen: Det synes jeg, er temmelig uforstaaeligt. Det havde været rarere, om man havde været lidt mere forsigtig ....

Scavenius: Det indrømmer jeg.

H. C. Hansen: og havde undersøgt det.

Scavenius: Det var ikke et meget stort Beløb, men det havde været forsigtigere at foretage en Undersøgelse, hvis der havde været Adgang til at foretage en saadan.

H. C. Hansen: Men det, der interesserer mig, er, at man ikke efter det Justitsministeren forklarer, ønsker at faa oplyst Sagens Sammenhæng, men simpelthen stiller sig paa det Standpunkt, at den Sag maatte klares.

Scavenius: Er det nu Udbetalingen eller Sagen med Generalkorrespondenten?

H. C. Hansen: De to Sager har en vis Sammenhæng.

Scavenius: Om det første vil jeg kun sige, det er maaske forkert af mig, men jeg tænkte ikke den Gang paa at forlange en Undersøgelse.

H. C. Hansen: Hvis De havde vidst hvilken Størrelse Manden var, da havde De ikke tilraadet ....

Scavenius: Det er givet.

Aksel Møller: Nu siger De, at det er givet, at De, hvis De havde vidst, hvilken Person det drejede sig om, vilde have foretaget en Undersøgelse.

Scavenius: Nej, saa havde jeg sagt til *Sthyr:* Jeg synes, det er et udmærket Formaal at faa gjort noget for disse Koner, men det kan ikke ske gennem den Person.

Aksel Møller: Nej, men alligevel er det den Omstændighed, at *Sthyr* til denne Person har udbetalt et Beløb og givet et Brev, hvori han meddeler dette Beløbs Udbetaling og fremsender en Check, som fører til den konservative Generalkorrespondents Angreb, og det er dette Angreb, som paa et fuldstændigt berettiget Grundlag fører til, at De som Udenrigsminister i et Ministermøde over for Justitsministeren forlanger en offentlig Æresfornærmelsessag rejst mod Generalkorrespondenten.

Scavenius: Der var heller ikke ved den Lejlighed anført noget om det, der nu fortælles om *Asmussen*, og som fremkom senere.

Aksel Møller: Nej, Hr. Minister, men De har ofte under de Samtaler, vi har haft her — med større eller mindre Ret, ofte med stor Ret — kunnet skyde Dem ind under, at som Tilstanden var her i Landet, maatte man handle paa den og den Maade. Og denne Generalkorrespondent kunde utvivlsomt med samme Ret skyde sig ind under, at som Tilstandene var i Landet, kunde han ikke lægge Skrivelsen paa Bordet. Det maa være Dem, der forlanger en offentlig Æresfornærmelsessag og fremkalder Erklæringer, som er urigtige i Forhold til, hvad der faktisk er sket.

Scavenius: Aldeles ikke.

Aksel Møller: Det var Dem, der krævede Forhør.

Scavenius: Erklæringerne fra begge

Sider var rigtige. *Sthyr* giver den Fremstilling, som er den rigtige. Generalkorrespondentens Erklæring, at han havde Anledning til at tro, at man nu forstod at han ikke havde Basis — jeg husker ikke Ordlyden af den Erklæring, Generalkorrespondenten afgav, men han siger udtrykkelig, at efter det nu fremkomne, kunde det ikke passe.

Aksel Møller: »Efter det nu fremkomne« skal i Generalkorrespondentens Erklæring forstaas saaledes, at efter at Regeringen har lagt det og det Tryk paa os, er der ikke andet at gøre.

Scavenius: Aldeles ikke. Hvis Generalkorrespondenten havde været sikker i sin Sag, kunde han bare været blevet ved sit.

Aksel Møller: Ja, men Hr. Minister, Generalkorrespondenten var sikker i sin Sag, han havde jo Brevet.

Scavenius: Ja, han havde Brevet, men han kunde ikke komme uden om, at det Brev var formuleret paa en Maade, som ikke var *Sthyrs* Hensigt.

Aksel Møller: Vil De dermed mene, at *Sthyr* har underskrevet noget, som det ikke var hans Hensigt at skrive under paa?

Scavenius: Han skrev ikke under paa det.

Aksel Møller: Jo, hans Navn staar under Brevet.

Scavenius: Det udgik fra Kontoret.

Aksel Møller: Nej, Brevet er gengivet i »De fem lange Aar«, Bogen staar i Skabet, men jeg kunde ikke finde det frem, Kommissionen har haft det fremme før.

H. C. Hansen: Er De sikker paa det Hr. Aksel Møller?

Aksel Møller: Vi kan jo prøve paa at finde det. Vi har haft det fremme før.

Rasmus Hansen: *Sthyr* siger selv i sin Erklæring af 9. September, at Beskeden til Kontoret er givet pr. Telefon, ved beklagelig Misforstaaelse sendt Kontoret uden mit Vidende af Hr. *Asmussen.*

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Saa skulde jeg huske fejl, men vi kan se det om et Øjeblik. Her er det:

> »Under Henvisning til Deres Konference med Direktør *Sthyr* fremsender vi hoslagt 1000 Kr. til Deres antikommunistiske Arbejde ved Udgivelsen af Ugebladet »Arbejderen«.
>
> Vi anmoder Dem om i Fremtiden at tilstille os et Eksemplar af Deres Blad til ovennævnte Adresse, ligesom vi anmoder Dem om at holde os underrettet om Udviklingen af Deres Arbejde.
>
> Deres Anerkendelse for Beløbets Modtagelse imødeses gerne.
>
> Med Højagtelse
>
> A/S Dansk Cement-Central«

Underskriften indrømmer jeg, jeg ikke kan læse, men maaske kender De *Sthyrs* Underskrift.

Scavenius: Det er decideret ikke hans.

Aksel Møller: Jeg troede, det var *Sthyr*, der havde skrevet det under, men efter hvad jeg kan forstaa, har det altsaa ikke været *Sthyrs* Hensigt at skrive saadan.

Scavenius: Nej, det, vi havde talt om, og det, jeg havde billiget var, at det under Omstændighederne var et Formaal, som det kunde være hensigtsmæssigt at give Penge til. Denne lille Forening tog sig jo af disse Koner og hjalp dem paa forskellig Maade. Det er det eneste, der har foreligget for mig, og det var paa det Grundlag, vi havde drøftet Sagen.

Aksel Møller: Den Slutningspassus, der staar i Generalkorrespondancens Erklæring:

> »vi erkender derfor, at den Antagelse, at Direktør *Styhr* har deltaget i eller understøttet Arbejde, der gaar ud paa at modvirke Regeringen og den nationale Samling, saaledes ikke er berettiget.«,

er altsaa den, Ministeren mener, er rigtig.

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Det motiveres med, at det var, fordi man vilde støtte nogle Arbejderhustruer.

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Og man var ikke klar over, at den Mand, hvem Støtten skulde fordeles af, Hr. *Asmussen,* var den Mand, han var?

Scavenius: Nej.

Formanden: Vi kan maaske gaa videre efter den Plan, vi lagde til at begynde med, saaledes at vi gaar frem i Referatet, og Ministeren knytter sine Bemærkninger til de Steder, hvor der er Anledning til at fremkomme med Bemærkninger. Vi begyndte paa Side 177 og tager de Steder, hvor Ministerens Navn er nævnt. Paa denne Side forklarer *Thune Jacobsen:*

»Denne Avisartikel og dette Angreb blev omtalt i et Ministermøde af daværende Udenrigsminister Scavenius.«

Jeg ved ikke, om Ministeren kan godkende det, *Thune Jacobsen* har forklaret, eller mener, at det ikke er nøjagtigt og maa suppleres med det og det. Hvis vi faar Ministerens Bemærkninger, har vi i Virkeligheden en udforlig Redegørelse vedrørende *Sthyr*-Sagen paa dette Sted.

Scavenius: Ja, det er utvivlsomt *Thune Jacobsens* Opfattelse af, hvorledes Diskussionen er forløbet. Den har jeg ikke noget at bemærke til.

Formanden: Men er den rigtig?

Scavenius: Ja, det synes jeg.

Formanden: Hvad tænker Ministeren særlig paa i dette Øjeblik?

Scavenius: Der staar:

»Udenrigsminister *Scavenius*, der ønskede paa Grundlag af Sagens Karakter som en i alt Fald politisk set alvorlig Sigtelse mod Ministeriets Medhjælper . . .«

Ja, min Mening var, at dette maatte høre til Situationen, derfor havde vi indhentet Erklæring fra Kammeradvokaten, hvilken Erklæring gik ud paa, at det, der var skrevet, ikke gik ud over den politiske Ytringsfrihed og derfor ikke kunde blive Anledning til Sagen. Det var paa det Grundlag, man gik over til, at der var en anden Maade at skaffe *Sthyr* Oprejsning paa for den Sigtelse, og det førte til de Forhandlinger, som *Thune Jacobsen* paatog sig, og som jeg ikke har Kendskab til, da jeg ikke var til Stede, men som endte med, at disse Erklæringer blev afgivet, og den Erklæring, som lige blev nævnt, fra Generalkorrespondenten maatte siges at være tilfredsstillende, saaledes at Sagen dermed kunde betragtes som endt.

Formanden: Saa kan vi formentlig gaa over til Side 179. Øverst paa Spalten er Ministerens Navn igen nævnt. Der siger *Thune Jacobsen:*

»Jeg vil ogsaa bemærke, at da jeg havde faaet denne fortrolige Meddelelse fra Kobenhavns Opdagelsespoliti, forelagde jeg den straks for Udenrigsminister *Scavenius*.«

Er det rigtigt?

Scavenius: Ja, og saa forelagde jeg den for *Sthyr*, der fuldkommen benægtede, at der var noget om det, der stod i den. Det drejede sig om et Møde, som man paastod, han havde været til, men som han aldrig havde deltaget i.

Formanden: Ellers er der maaske ikke nogen Bemærkning til *Thune Jacobsens* Forklaring?

Scavenius: Nej, det tror jeg ikke.

Formanden: Side 187, 1ste Spalte siger *Thune Jacobsen:*

»Naturligvis havde Udenrigsminister *Scavenius* en Interesse i *Sthyr*, der arbejdede under ham, og derfor kom hans Anmodning til mig om det.«

Er ogsaa det følgende Ordskifte, om jeg maa udtrykke det paa den Maade, Spørgsmaalene og Besvarelserne fra *Thune Jacobsens* Side, rigtige?

Scavenius: Ja. Det var klart, at jeg havde den Pligt at beskytte *Sthyr*, saa vidt jeg kunde.

Rasmus Hansen: Men der er et Punkt, som stadig væk vedbliver at være dunkelt. Da man i Ministeriet begynder Forhandlingerne om Sagen, faar man fremlagt Aktstykker, hvori forekommer Navnene *Højer* og *Asmussen* og *Robert Hansen*, der forekom ogsaa Navnet *Vilhelm*. Det var Dem næppe ubekendt, Hr. Minister, at der lige fra det Tidspunkt, da den tyske Besættelse begyndte, af nazistiske Kredse blev udfoldet Bestræbelser med det Formaal at skabe Splittelse inden for Fagorganisationerne og inden for Socialdemokratiet med det Formaal at svække den stærkeste Partner i det daværende nationale Samarbejde. Det var almindelig bekendt, at to af de Mænd, som spillede en betydelig Rolle i dette Arbejde, var *Højer* og *Asmussen*. Nu er det vel muligt og ogsaa i høj Grad sandsynligt, at De ikke har hæftet Dem særligt ved disse Mænd, men *Sthyr* var jo Erhvervsmand, det maa derfor anses for højst sandsynligt, at han paa den ene eller anden Maade maa være stødt paa disse Folks Bestræbelser. Det var Forhold, der blev stærkt debatteret paa lukkede Møder og inden for Fagbevægelsen og ogsaa, gaar jeg ud fra, inden for Arbejdsgiverorganisationerne. Jeg gaar ud fra som aldeles givet, at en Mand som *Thune Jacobsen* fra sin Virksomhed som Politimand havde nøje Kendskab til disse Personer. Har den Omstændighed, at *Sthyr* traadte i Forbindelse med disse Folk, selv om de angav, at de havde det Formaal, der har været omtalt, alligevel ikke virket paafaldende paa Dem?

Scavenius: Jeg anede ingenting.

Rasmus Hansen: Det er det, der forbavser, at det slet ikke giver Anledning til Betænkeligheder, at en Mand, der sidder paa en saa betroet Post som den, *Sthyr* da havde, kunde indlade sig med Folk af den Art, selv om de kom til ham og angav, at Formaalet simpelthen var det at støtte Paarørende til Folk, der arbejdede i Tyskland.

Scavenius: *Sthyr* har aldrig anført, at han havde noget Kendskab til disse Forhold, og i hele denne Periode optoges al hans Tid af Udenrigsministeriet, saa at han skulde have deltaget i Forhandlinger inden for Erhvervene, hvor saadanne Oplysninger kunde komme frem, er ganske udelukket. At jeg ikke havde Kendskab til det, er givet, men han har heller ikke haft det. Det var absolut umuligt for ham at deltage i Møder, hvor han kunde faa de Oplysninger.

Rasmus Hansen: Men den daværende Justitsminister *Thune Jacobsen* kunde ikke undgaa at have Viden om disse Folks Virksomhed. Har han ikke, da Sagen kommer op, benyttet denne Viden til at gøre opmærksom paa, at disse Folk hidtil har beskæftiget sig med Arbejde, hvis Formaal var at skabe Splittelse inden for Fagforeningerne og inden for Socialdemokratiet?

Scavenius: Hele det Moment, De dèr nævner, har overhovedet ikke foreligget i denne Sag.

H. C. Hansen: Jo, det foreligger i selve Erklæringen fra Opdagelsespolitiet af 12. Juni 1942.

Scavenius: Men det var netop den, *Thune Jacobsen* ikke vilde gaa ind for, og som han ikke har tillagt nogen Betydning, den er fuld af Urigtigheder, det er et rent Fantasiprodukt. Man ser det bl. a. af Omtalen af *Gunnar Larsens* Rejse til Tyskland. Der var Tale om et Beløb paa 1000 Kr., i Rapporten nævnes der, tror jeg, en halv Million. Det er fuldstændig latterligt.

Rasmus Hansen: Det er nok muligt eller maaske givet, at der var visse Ting i denne Rapport fra Københavns Opdagelsespoliti af 12. Juni 1942, som var helt urigtige, men der var i hvert Fald det rigtige i den, at de Folk, hvis Navne nævnes i Rapporten, gennem længere Tid havde udfoldet Bestræbelser med det Formaal, som angives her i Politiets Rapport, nemlig intensiv Kamp mod Fagforeninger og Socialdemokratiet.

Scavenius: Det har aldeles ikke foreligget for mig.

H. C. Hansen: Det kan ikke have været Dem ubekendt, Hr. Minister, at en Mand, der kommer med det særlige Formaal at tage sig særlig af disse tyske Arbejderfamilier, maa have Forbindelser til Sider, som ikke var de mest velsete i Øjeblikket herhjemme. Det kan i hvert Fald ikke være undgaaet Deres Opmærksomhed.

Scavenius: Jeg kan ikke sige andet, end at det, vi holdt os til, var dette Formaal. Bagefter kan man sige, at man burde have undersøgt de Personer. Men man kan ikke paastaa, at vi havde det Kendskab, det havde vi ikke. Det er overhovedet ikke forelagt mig fra nogen Side.

H. C. Hansen: Det, der forekommer mig mærkeligt, er, at man ikke undersøger, hvad det er for Folk.

Scavenius: Det har vi talt om. Det kunde have været forsigtigt, hvis man havde undersøgt det, men man har taget alene efter Formaalet og sagt, det var noget, som det var rimeligt at hjælpe.

Rasmus Hansen: Var det Dem helt ubekendt, Hr. Minister, at der paa det Tidspunkt, hvor denne Sag kommer op, i politiske Kredse og i Rigsdagen gennem længere Tid var gaaet Rygter om, at der var Forbindelse mellem Direktør *Sthyr* og nazistiske Kredse? Har De aldrig nogen Sinde været gjort opmærksom paa det?

Scavenius: Jeg hørte ingen Rygter, jeg var selv Genstand for mange Rygter, men jeg var ikke et Sted, hvor der opsamledes Rygter.

Rasmus Hansen: Men det hændte af og til i den Periode, at der gik Rygter, som der var noget om. Det var særdeles ubehageligt, at man havde disse Rygter paa det Tidspunkt. Jeg gaar ud fra, at de paa et eller andet Tidspunkt maa have naaet ogsaa Ministerens Øre. Det forbavser mig, at det ikke skulde have været refereret for Dem.

Scavenius: Jeg kan f. Eks. nævne, at Kolleger i Ministeriet, tilhørende Deres Parti, aldrig er kommet ind paa den Side af Sagen.

Aksel Møller: Jeg vil gerne stille et Spørgsmaal til Supplering af Oplysningerne her. Det faktiske Indhold af den Skrivelse, som *Sthyr* altsaa ikke har underskrevet, men som fremkom efter Konferencen med Direktør *Sthyr* fra Dansk Cement-Central af 10. April 1942,

og som giver 1000 Kr. — det faktiske Indhold, nemlig Bevillingen paa 1000 Kr. til *Asmussen* — har De, Hr. Minister, kendt, fordi Direktør *Sthyr* har spurgt Dem om det, ikke?

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Det var den 10. April 1942. Hvorledes gaar det egentlig til, at Direktør *Sthyr*, som paa Aktieselskabet Dansk Cement-Centrals Vegne udbetaler 1000 Kr., føler sig foranlediget til at tale med Landets Udenrigsminister om, hvorvidt Aktieselskabet Dansk Cement-Central skal yde en Bevilling paa 1000 Kr. til et tilsyneladende uskyldigt Formaal?

Scavenius: Det er en meget naturlig Følge af det Forhold, han stod i til mig, men desuden er det en Følge af Samtaler, der havde fundet Sted mellem *Gunnar Larsen*, ham og mig.

Aksel Møller: Hvad gik de Samtaler ud paa?

Scavenius: Om det ikke kunde have sin Rimelighed, at man støttede dette Formaal, om det ikke kunde gavne.

Aksel Møller: Var der under disse Samtaler andre Navne fremme som Repræsentanter for Forslagsstilleren end *Asmussen?*

Scavenius: Nej.

Aksel Møller: Og naar man i de højeste Regeringskredse mellem Udenrigsministeren og Minister *Gunnar Larsen* drøftede Spørgsmaalet om, hvorvidt man skulde støtte det, faldt det altsaa ikke de Herrer ind at tage en Oplysning paa *Asmussen?*

Scavenius: Nej, det har jeg jo allerede sagt.

H. C. Hansen: Heller ikke, at Beløbet, 1000 Kr., maatte forekomme at være et latterligt Beløb til det Formaal, der var Tale om?

Scavenius: Men *Asmussen* kunde maaske faa Bidrag andre Steder. Cement-Centralen kunde ikke give det hele.

Aksel Møller: Grunden til, at De deltager i en Samtale med *Gunnar Larsen* og *Sthyr* om dette Forhold, var ikke den, at De anede, at der bag det laa bevidste nazistiske Bestræbelser, som De egentlig meget vel kunde tænke Dem at holde i Ro ved at kaste 1000 Kr. ud til dem?

Scavenius: Nej, i denne Sag drejede det sig alene om dette her.

Aksel Møller: Det var alene et humanitært Formaal?

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Og det var et helt Tilfælde, at det blev drøftet.

Scavenius: Nu vilde det ikke være min Opgave at interessere mig særligt for humanitære Ting i al Almindelighed, men den politiske Side af Sagen var, som ogsaa *Thune Jacobsen* har været inde paa, at vi saa det i Forbindelse med hele dette Spørgsmaal om at tilfredsstille Tyskernes Ønsker for at undgaa Tvangsudskrivning ved, at de fik tilstrækkeligt mange frivillige Arbejdere til Tyskland, og dette kunde der hjælpes paa, hvis deres hjemmeværende Familier ikke beklagede sig.

Aksel Møller: Det vil altsaa sige, at der var faktisk et politisk Moment i det?

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Og et Hensyn til det politiske Forhold til Tyskerne?

Scavenius: Jeg mener til dette Arbejderspørgsmaal.

Aksel Møller: Ja, ja, og det var det, der gjorde, at De anbefalede, at man gav de 1000 Kr.?

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Ja, jeg tror ikke, vi kan naa længere, men jeg kan ikke tilbageholde den Bemærkning, som Ministeren bør have Anledning til at imødegaa, at det forekommer mig, at det næsten er ubegribeligt, at man betror *Asmussen*, der har taget Initiativet, forstaar jeg, denne Opgave, som drøftes blandt saa højtstillede og ansvarlige Personer.

Scavenius: Ja, men man har ikke betroet ham denne Opgave; han har den og beder om Hjælp til Formaalet, og det faar han.

Aksel Møller: Uden at man kender noget som helst til ham?

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Det er muligt, at man kan finde et Formaal, gaa op fra Gaden og faa 1000 Kr.?

Scavenius: Ja, *Gunnar Larsen* var maaske for let tilgængelig, han har givet kolossale Beløb til alle mulige Ting, og jeg tror, det havde været klogere af ham at holde mere igen.

Formanden: Er der andre Ting i denne Forbindelse, som den forelagte Forklaring af *Thune Jacobsen* giver Anledning til at hæfte sig ved?

Scavenius: Hvornaar nævner han mig næste Gang?

Formanden: Ja, vi har jo talt om noget af det, hvor Ministerens Navn er nævnt Side 184.

Scavenius: Side 184, naa, men det var det, vi lige berørte.

Formanden: Ja, det er omtalt, og derefter er der Side 187.

Scavenius: Ja.

Formanden: De mener ogsaa, det Spørgsmaal er besvaret: Deres Interesse i at beholde *Sthyr?*

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Mens vi er ved Deres Interesse i at beholde *Sthyr*, vil jeg gerne have at vide, for saa vidt det er muligt: Hvordan kunde det egentlig gaa til, at han var ulønnet Medhjælper i Udenrigsministeriet?

Formanden: Det er forklaret andet Steds i de Dokumenter, vi har. Vi har en Redegørelse fra Udenrigsministeriet om hans Ansættelse.

Scavenius: Jeg har intet haft at gøre med *Sthyrs* Ansættelse. Det, De dèr nævner, har jeg heller ikke haft noget med at gøre.

Aksel Møller: Jeg ved godt, at det var før Deres Tid, men jeg vilde gerne have det præciseret.

Formanden: Jeg ved ikke, om der er mere? Ministeren har, som sagt, haft Anledning til at læse det igennem.

Scavenius: Ja, det siges et Sted, men det er for Resten ikke af *Thune Jacobsøn*, at mit Motiv skulde have været et Prestigemotiv. Det kan jeg ikke erkende. Naar man søger at beskytte en Medarbejder eller Embedsmand i Ministeriet, saa drejer det sig ikke om Prestige. Det er en overmaade praktisk Ting, en nødvendig Ting, foruden at det er en Anstændighedssag.

Formanden: Jeg kan godt sige, hvor det anføres. Det er Side 188—189. Det er H. C. Hansen, der bringer det paa Bane.

Scavenius:

»at hans Forbliven derfor kun kunde skyldes et Prestigehensyn fra Udenrigsministerens Side.«

Det var sandelig ikke Prestige, det drejede sig om. *Sthyr* var en saa værdifuld Medarbejder, at det sandelig var en meget praktisk Ting for mig at have ham til Medhjælper.

H. C. Hansen: Værdifuld i hvilken Forstand?

Scavenius: I Forhandling med Tyskerne.

H. C. Hansen: Fordi han stod paa særlig god Fod med dem?

Scavenius: Ja, han havde store Evner til at tale med dem, og han havde en stor Evne til at faa Tyskerne til at udtale sig. Baade *Renthe-Fink* og *Renthe-Finks* Medarbejdere var meget mere aabenhjertige over for ham end over for mig for Eksempel.

H. C. Hansen: De maa dog selv kunne se, Hr. Minister, at netop fordi *Sthyr* havde denne meget stærke Position hos Dem i Ministeriet — ikke blot hos Dem, men i Ministeriet — og havde dette Forhold til de fremmede, maatte hele denne Affære forekomme noget ejendommelig. Det vil De dog selv kunne erkende over for os. Og dertil kommer, at Deres voldsomme Reaktion over for denne Sag ....

Scavenius: Voldsomme — hvorfor voldsomme?

H. C. Hansen: Fordi det fremgaar af de Oplysninger, vi har, at De har forlangt Æresfornærmelsessag rejst paa Basis af denne Artikel.

Scavenius: Ja, men det var da rimeligt, det er da den almindelige Maade.

H. C. Hansen: Jeg anvender gerne et andet Udtryk: Ikke Deres voldsomme, men Deres stærke Reaktion.

Scavenius: Der var jo slet ikke anden Udvej.

H. C. Hansen: Paa os virkede dengang denne Historie som en lille beskidt Historie, for ikke at sige en stor beskidt Historie.

Scavenius: Det er, fordi De ikke var rigtigt underrettet.

H. C. Hansen: Det var Ministeren heller ikke selv paa det Tidspunkt, har jeg forstaaet.

Scavenius: Om Personerne, nej, men De var ikke underrettet om vore Formaal.

H. C. Hansen: Nej, men det fremgik ikke af den Historie, der cirkulerede, hvori han motiverede de 1000 Kroners Anvendelse.

Scavenius: Nej, der gik Rygter.

H. C. Hansen: Nej, der cirkulerede en Facsimilegengivelse af Brevet.

Scavenius: Det er rigtigt, men det er ogsaa derfor, vi vender tilbage til, at *Sthyr* var meget ked af denne Formulering.

Aksel Møller: Nu siger Ministeren, at vor Fejl i det Synspunkt, vi dengang anlagde, var den, at vi ikke var bekendt med Deres og *Sthyrs* og *Gunnar Larsens* Formaal.

Scavenius: Ja.

Aksel Møller: Men jeg maa dog sige, at dette Formaal kan ikke have været særligt tungtvejende, naar Bevillingens Omfang ikke er større end 1000 Kr., og

det kan ikke have været særligt tungtvejende, naar man ikke undersøger, hvem det er, som skal have disse 1000 Kr., og hvad han i det hele taget staar inde for. Det fører mig igen tilbage til den Betragtning, som jeg var inde paa, at den eneste rigtig acceptable Forklaring paa Historien forekommer mig at være, at de Herrer har ment: Det er bedre at faa Ro om de Folk; vi stikker dem 1000 Kr. Det Formaal kunde man jo ikke i Rigsdagskredse, der kendte denne Facsimile, og som saa, hvad det kom til at udvikle sig til, da der blev rørt ved det i Pressen, det Formaal kunde man, saadan som det havde fundet Udtryk i Bevillingens Størrelse og hvad der videre skete, ikke anerkende som noget særligt tungtvejende. Hvis det havde været 100000 Kr., eller 1 Million Kr. ...

Scavenius: Det var jo en ganske lille Ting, det var et ganske lille Foretagende, *Asmussen* havde i Gang med disse Koner.

Aksel Møller: Men det var dog saa stort et Foretagende, at Landets Udenrigsminister og Trafikminister stak Hovederne sammen om det.

Scavenius: Der fremkom altsaa Anmodning om denne Hjælp, og inden han bevilgede den, vilde *Gunnar Larsen* gerne høre min Mening, og saa siger jeg, at det synes jeg i og for sig maaske kunde gøre lidt Gavn. Men 1000 Kr. kan naturligvis ikke gøre mere, end 1000 Kr. kan.

Formanden: Mon vi ikke kan forlade *Sthyr*-Sagen og gaa over til det næste?

. . . . . .